

Centre for the History of European Expansion

Werkgroep Geschiedenis Europese Expansie

JAN PIETERSZ. COEN

BESCHEIDEN OMTRENT ZIJN BEDRIJF IN INDIË

2000 Words or less

JAN PIETERSZ. COEN

BESCHEIDEN

OMTRENT ZIJN BEDRIJF IN INDIË

VERZAMELD DOOR

Dr. H. T. COLENBRANDER

UITGEGEVEN DOOR HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE
TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE VAN NEDERLANDSCH-INDIË

DERDE DEEL

'S GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1921

WOOD SEEDLERS LTD.

Woolmer

Wood Seedlers Ltd.

INHOUD.

	Bladz.
INLEIDING	xxix
I. BRIEVEN (1621—1623)	1
BRIEVEN NAAR AMBOINA:	
1621 Jan. 10 aan Frederick de Houtman	3
1621 Maart 15 „ Herman van Speult	21
1621 Maart 23 „ „ „	23
1621 April 6 „ „ „	25
1621 April 11 „ „ „	28
1621 April 20 „ „ „	29
1621 Mei 16 „ „ „	35
1621 Nov. 23 „ „ „	116
1622 Jan. 24 „ „ „	126
1622 Jan. 31 „ „ „	132
1622 Maart 3 „ „ „	143
1622 Maart 10 „ „ „	148
1622 Oct. 28 „ „ „	249
1622 Oct. 28 „ den raet van 't landt	260
1622 Dec. 29 „ Herman van Speult	273
1623 Jan. 31 „ „ „	286
BRIEVEN NAAR GRISSEE:	
1621 Jan. 20 aan Jacques de Carpentier	12
1621 Mei 29 „ „ „	45
1621 Juli 9 „ Willem van Antzen	69
BRIEF NAAR BALI:	
1621 Jan. 25 aan Jan van Meldert	14
BRIEVEN NAAR SOLO:	
1621 Jan. 25 aan Crijn van Raemburch	14
1621 Juni 3 „ „ „	47
1621 Juni 3 „ Kitchil Protagis	48
1621 Oet. 31 „ Cornelis Spieringh	104
1621 Oet. 31 „ Kitchil Protagis	105
1621 Oet. 31 „ Don Thome de Guama	106
1622 Oct. 15—17 aan Daymans	248
BRIEF NAAR POLOE AI:	
1621 Febr. 20 aan Willem van Antzen	15
BRIEVEN NAAR DE MOLUKKEN:	
1621 Mei 21 aan Jan Diroksz. Lam	36
1621 Juni 11 „ Martin Valek	57
1621 Nov. 23 „ Frederick de Houtman	112
1621 Jan. 24 „ „ „	126
1622 Jan. 31 „ „ „	128

	Bladz.
1622 Maart 3 aan Frederick de Houtman	140
1622 Maart 10 " " "	149
1622 Oct. 5 " " "	241
1622 Dec. 28 " " "	268
1622 Dec. 28 " den koning van Ternate	270
1622 Dec. 28 " Kitchil Aly	270
1623 Jan. 31 " Jacques Lefebvre	286
BRIEVEN NAAR MALAJOE:	
1621 Mei 22 aan Job Christiaensz. Grijph	89
1621 Juni 11 " Jan Dircksz. Lam	56
1621 Juni 11 " Job Christiaensz. Grijph	56
1622 Oct. 5 " Jan de Vogel	247
1622 Dec. 28 " " "	271
BRIEF NAAR TAFASOHO:	
1621 Mei 22 aan Pieter Bosschart	40
BRIEVEN NAAR BATAVIA:	
1621 Mei 29 aan de Raden van Indië	40
1623 Febr. 9 " Pieter de Carpentier	308
1623 Mei 14 " " "	314
1623 Mei 16 " " "	324
1623 Mei 16 " " "	325
1623 Mei 16 " " "	326
BRIEVEN NAAR SOEKADANA:	
1621 Mei 29 aan Joseph de Natelaer	45
1622 Jan. 12 " " "	124
BRIEVEN NAAR HITOE:	
1621 Mei 29 aan de Lange	46
1623 Jan. 28 " kapitein Hitoe	285
BRIEVEN NAAR JAPAN:	
1621 Juni 11 aan Willem Jansz.	57
1621 Juni 11 " Leonard Camps	57
1622 April 9 " " "	165
1622 Juni 2 " " "	193
1622 Juni 2 " Jan Joosten van Lodensteyn	197
1622 Juni 19 " Leonard Camps	201
BRIEVEN NAAR BANDA:	
1621 Juni 23 aan Martinus Sonck	61
1621 Nov. 23 " " "	118
1622 Jan. 24 " " "	126
1622 Jan. 31 " " "	135
1622 Maart 3 " " "	145
1622 Maart 10 " " "	147
1622 Oct. 28 " " "	260
1622 Dec. 28 " " "	277
1622 Dec. 28 " " "	282
1623 Jan. 31 " " "	286

	VII
	Bladz.
BRIEVEN NAAR PATANI:	
1621 Aug. 6 aan Gerrit Fredericksz. Druyff	72
1622 Mei 1 „ Dato Bandharo	176
BRIEVEN NAAR SIAM:	
1621 Aug. 6 aan Cornelis van Nieuwroode	72
1622 Mei 1 „ den koning	174
1622 Mei 1 „ Oya Bargalan	175
BRIEVEN NAAR COROMANDEL:	
1621 Aug. 12 aan Andries Soury	73
1621 Oct. 18 „ „ „	94
1621 Oct. 18 „ Huybert Visnicht	97
1622 Mei 8 „ Andries Soury	177
1621 Mei 21 „ „ „	187
1622 Juli 22 „ Abraham van Uffelen	208
1623 Jan. 31 „ „ „	286
1623 Febr. 9 „ „ „	311
1623 Mei 14 „ „ „	322
BRIEVEN NAAR JAMBI:	
1621 Aug. 25 aan Adriaen Jacobsz. van der Dussen	77
1621 Sept. 2 „ „ „ „ „	79
1621 Sept. 2 „ Albert Hendriksz. Bouwmeester	81
1621 Oct. 24 „ Adriaen Jacobsz. van der Dussen	98
1621 Nov. 5 „ „ „ „ „	106
1622 Mei 1 „ „ „ „ „	173
1622 Juni 2 „ „ „ „ „	197
1622 Juli 23 „ „ „ „ „	213
1622 Sept. 10 „ „ „ „ „	238
1622 Sept. 24 „ „ „ „ „	240
1622 Oct. 31 „ „ „ „ „	261
1622 Nov. 26 „ „ „ „ „	262
BRIEVEN NAAR PALEMBANG:	
1621 Sept. 2 aan Jan Jansz. Hoochlant	78
1622 Mei 1 „ den koning	175
BRIEF NAAR BANTAM:	
1621 Sept. 27 aan den gouverneur	82
BRIEVEN NAAR SCHATE EN DE VLOOT VOOR GOA:	
1621 Oct. 16 aan Pieter van den Broecke	93
1622 Mei 8 „ Jacob Dedel	182
1622 Mei 8 „ Pieter van den Broecke	184
1622 Juli 22 „ Jacob Dedel	210
1622 Juli 22 „ Pieter van den Broecke	212
1622 Aug. 28 „ Jacob Dedel	228
1622 Aug. 28 „ Pieter van den Broecke	283
1622 Aug. 28 „ Jan van Gorenun	283
1623 Jan. 31 „ Jacob Dedel	286
1623 Mei 14 „ Pieter van den Broecke	321

BRIEVEN NAAR ATJEH:

1621 Nov. 6 aan Nicolaes Casembroot	109
1622 Mei 22 " "	189

BRIEVEN NAAR TAGAL:

1621 Dec. 9 aan den tommagon	121
1622 Juni 21 " "	205

BRIEVEN NAAR DE VLOOT VOOR MANILA:

1622 Maart 3 aan Willem Jansz.	138
1622 Maart 10 " "	150
1622 April 9 " "	163
1622 Juni 2 " "	196
1622 Juni 19 " "	203

BRIEVEN NAAR JOHOR:

1622 Mei 1 aan den koning	176
1622 Mei 22 " "	188

BRIEF NAAR LINGGA:

1622 Mei 22 aan Radja Mora	189
--------------------------------------	-----

BRIEVEN NAAR DE VLOOT OP DE KUST VAN CHINA:

1622 Juni 2 aan Cornelis Reyersz.	190
1622 Juni 3 " "	199
1622 Juni 19 " "	199
1622 Juli 2 " "	205
1623 Jan. 31 " "	286

BRIEF NAAR KENDAL:

1622 Juni 21 aan tommagon Bouraxa	204
---	-----

ORDERS:

1621 Jan. 8 aan 't schip <i>Mauritius</i>	8
1621 Jan. 21 " Jacques de Carpentier	13
1621 Febr. 23 " de gouverneurs der Molukken, van Amboina en van Bandu	16
1621 Mei 16 " Martinus Sonck	33
1621 Juni 23 " Herman van Speult	66
1622 Mei 8 " Cornelis van Suylensteyn	181
1622 Mei 8 " 't fregat de <i>Muys</i>	185
1621 Sept. 6 " scheepen de <i>Leeuwwinne</i> en <i>Cleyne Sems</i>	235
1622 Oct. 14 " Frederick Gouwenaet	247
1623 Maart 27 " scheepen <i>Walcheren</i> , <i>Alckmaer</i> en <i>Delfshaven</i>	813

COMMISSIËN:

1621 Jan. 11 voor Pieter de Carpentier en Jacob Dedel, tot de directie bij afwezen van Coen	4
1621 April 20 " Martinus Sonck, tot gouverneur van Banda	27
1621 Juni 11 " Frederick de Houtman, tot gouverneur der Molukken	55
1621 Aug. 12 " Jan Cornelisz. Cunst, tot commandeur	76
1621 Aug. 25 " Adriaen Jacobsz. van der Duassen, tot commandeur	78
1621 Oct. 5 " Job Christiaensz. Grijph, tot baljuw van Batavia	82
1621 Oct. 11 " Jacob Dedel en Humphrey Fitzherbert, tot admiraal en vice admiraal der vloot naar Gou	88

INHOUD.

IX

Bladz.

1621 Oct. 16 voor Jacob Dedel, tot de directie van den handel ter kust van Malabar	92
1621 Oct. 18 „ Abraham van Uffelen, tot gouverneur van Coromandel	97
1621 Oct. 31 „ Fran ^{co} is Lemmens, tot bevelhebber op Solor	103
1622 April 9 „ Cornelis Reijersz., tot commandeur der vloot naar China	166
1622 Mei 1 „ Gerrit Fredericksz. Druyff, tot bevelhebber eener expeditie naar Patani	172
1622 Mei 8 „ Cornelis van Syulensteyn, tot bevelhebber van het garnizoen ter kust van Coromandel	181
1622 Aug. 19 „ Hendrick Bruystens, tot commandeur	226
1622 Aug. 28 „ Fran ^{co} is Lemmens, tot commandeur	234
1622 Dec. 28 „ Frederick de Houtman, om Banda te visiteeren	272
1622 Dec. 28 „ Herman van Speult, om Banda te visiteeren	276
1622 Dec. 28 „ Jacques Lefebvre, tot gouverneur der Molukken	283
1622 Dec. 28 „ Jan Jansz. Visscher, om den raed van 't schip d' <i>Eenhoorn</i> te presideeren	283
1623 Febr. 2 „ Gerrit Fredericksz. Druyff, tot commandeur	307

MEMORIEN:

1621 Jan. 11 voor Pieter de Carpentier en Jacob Dedel	5
1621 April 20 „ Frederick de Houtman, Herman van Speult en Willem van Antzen	30
1628 Jan. 31 „ Geuverneur-Generaal en Raden	298

INSTRUCTIES:

1621 Juni 5 aan Cornelis de Meyer en Daniel du Bucquoy, naar Loehoo	49
1621 Juni 11 „ Frederick de Houtman, naar de Molukken	50
1621 Aug. 6 „ Jacques Colijn Jansz., naar Patani	70
1621 Oct. 11 „ Jacob Dedel en Humphrey Fitzherbert, naar de kust van Malabar en Goa	83
1621 Oct. 16 „ Jacob Dedel (particuliere instructie)	89
1621 Oct. 31 „ Fran ^{co} is Lemmens, naar Solor en Timor	99
1621 Nov. 16 „ scheepen <i>Hollandia</i> en <i>Middelburgh</i> , naar patria	111
1622 Jan. 12 „ Jan Jansz. Bal, naar Amboina	123
1622 Jan. 21 „ scheepen <i>Gouda</i> en <i>Westvrieslandt</i> , naar patria	125
1622 April 9 „ Cornelis Reijersz., naar de kust van China	151
1622 Mei 1 „ Gerrit Fredericksz. Druyff, naar Patani	167
1622 Sept. 6 „ schip de <i>Lecuamine</i> , naar patria	236
1623 Mei 16 „ scheepen <i>Leyden</i> en <i>Wapen van Eackhuysen</i> , naar Batavia	326
1623 Mei 16 „ schip <i>Schoonhoven</i> , naar Surate	327
1623 Mei 16 „ jacht <i>Medemblick</i> , naar Coromandel	327

VARIA:

1621 Maart 5 artikelen tot den tocht op Banda	19
1621 Dec. 9 vrijgeleide voor den tommagon van Tegal	121
1622 Jan. 3 protest aan de Engelsche Compagnie	122
1622 Jan. 12 vrijpas voor Jan Jansz. Bal	124
1622 Jan. 31 autorisatie voor Adriaen Jacobaz. Hulsebos tot inspectie van den staat der Christenheid in Amboina, Banda en de Molukken	138
1622 Mei 12 autorisatie voor Pieter Jansz. en Willem Laurentsz. tot het drijven van particulieren handel	185
1622 Aug. 19 artikelbrief voor den tocht onder Hendrick Bruystens, met eedsformulier voor den commandeur, de officieren en bootgezellen	214
1623 Jan. 28 recommandatie van kapitein Hitoe	284

II. RESOLUTIEN DER VOLGENDE LICHAMEN OF VERGADERINGEN (1613—1623)¹⁾.PRESIDENT DER LOGE TE BANTAM²⁾ EN RADEN (1613 Nov. 30—1614 Febr. 5):

1613 Nov. 30	Bantam. Aanneming van personeel	331
1613 Dec. 4	Schip naar Atjeh en Coromandel ³⁾	332
1613 Dec. 4	Geschut voor Coromandel	335
1614 Febr. 5	Verkoop van sandelhout aan Chineezen	335

PRESIDENT DER LOGE TE BANTAM EN VAN HET KANTOOR JACATRA⁴⁾ EN RADEN (1615 Jan. 3—1616 Jan. 16):

1615 Jan. 3	Bantam. Bevordering van personeel	336
1615 Jan. 15	Jacatra. Schip, naar patria bestemd, op te houden	337
1615 Febr. 15	Schepen naar Solor, Amboina en Banda ⁵⁾	337
1615 Febr. 19	Muiterij van scheepsvolk ⁶⁾	338
1615 Febr. 20	" " " " "	339
1615 Febr. 24	Bevordering van personeel	340
1615 Maart 13	Bantam. Schip naar Amboina en Banda	311
1615 Mei 18	reede van Bantam. Gevangen Makassaren	341
1615 Juni 1	Bantam. Schip naar Japan. — Bevordering van personeel	311
1615 Juni 27	" Naar Jambi om peper te zenden	343
1615 Juli 21	Jacatra. Jacatrasche tol	344
1615 Aug. 11	Bantam. Simsuan	345
1615 Aug. 14	Inscheping van kostbare waren uit wantrouwentegen Bantam .	316
1615 Aug. 25	Schip naar Arabië	346
1615 Aug. 28	Atjehsche kooplieden	347
1615 Sept. 7	Schip naar Johor	317
1615 Sept. 9	Timor ⁸⁾	318
1615 Sept. 9	Een opperstuurman van boord te lichten	319
1615 Sept. 11	Aanneming van een provoost	319
1615 Sept. 11	Schip naar Arabië	349
1615 Sept. 14	Schip naar Timor	350
1615 Sept. 14	Bevordering van personeel	352
1615 Sept. 16	Koopman op het schip naar Timor	352
1615 Dec. 12	Poolee Ai	353
1615 Dec. 14	Wemmer van Berchem	354

¹⁾ Indien een vermeld stuk niet het karakter draagt eener eigenlijke resolutie, in dit in eenen noot aangegeven. — Voor de beteekenis der vette cijfers zie bl. 971.

²⁾ Waartoe Coen door Both was aangesteld.

³⁾ Geen resolutie, doch uitgaand stuk: instructie aan de overhoofden van het schip *Goes*, op bevel van Both naar de kust van Coromandel geëxpedieerd.

⁴⁾ Coen was 13 Nov. 1614 door Reynst aangesteld tot president der kantoren te Bantam en Jacatra, directeur-generaal van alle kantoren in Indië; tevens verkreeg hij zitting in den Raad van Indië, die tenzelven dage door Reynst nieuw werd samengesteld en hierop bestond (nevens Coen) uit Steven van der Hagen, Steven Doensz. van Groenendijk, Jasper Jansz. en Cornelis Dedel, fiscaal-generaal. — De Raad van Indië nevens Both had bestaan uit Jacques l'Hermite, Steven Doensz. van Groenendijk, Mateo Coteels en Abraham Theunenmans.

⁵⁾ Op deze resolutie volgt eene aantekening van Coen (bl. 338).

⁶⁾ Bevel aan het munitende scheepsvolk van de *Rotterdam*.

⁷⁾ Renvooi der zaak van het munitende scheepsvolk aan den Gouverneur-General.

⁸⁾ Op deze resolutie een aantekening van Coen (bl. 349).

INHOUD.

XI

Bladz.

1615 Dec. 18	Bantam. Bevordering van personeel	851
1615 Dec. 20	" Kantoren Tegenampatnam en Potapoeli te lichten	356
1615 Dec. 29	" Schepen naar patria	356
1616 Jan. 6	" Schepen naar Amboina	357
1616 Jan. 11	" Insinuatie aan de Engelschen	357
1616 Jan. 12	" " " " " ¹⁾	358
1616 Jan. 16	" Schepen naar patria	358

RAAD VAN INDIË (1616 Maart 1—4)²⁾.

1616 Maart 1	Bantam. Verkiezing van een Gouverneur-Generaal	359
1616 Maart 2	" Don Juan de Silva	359
	" Sabandar van Jacatra	360

PRESIDENT VAN BANTAM EN JACATRA EN RADEN (1616 Maart 21—1617 Febr. 13):

1616 Maart 21	Bantam. Gevangen Makassaren	360
1616 Maart 29	" Bevordering van personeel	361
1616 April 27	Jacatra. Don Juan da Silva	361
1616 Mei 3	Bantam. Portugeesche kraak	362
1616 Mei 18	" Verwisseling van personeel	363
1616 Mei 24	Jacatra. Portugeesche kraak	363
1616 Mei 27	reede van Jacatra. Bevordering van personeel	364
1616 Juni 3	Jacatra. Westkust van Sumatra	364
1616 Juni 7	" " " " "	365
1616 Juni 10	" Japaneche soldaten	366
1616 Juni 15	" Don Juan da Silva	366
1616 Juni 16	" Sabandar van Jacatra	367
1616 Juli 1	Bantam. Simsuan	367
1616 Juli 13	" Joseph de Natlaer	367
1616 Juli 14	" Een Portugees aangenomen	368
1616 Sept. 11	Advies naar Jaambi	368
1616 Sept. 16	Vrijburgers	368
1616 Sept. 21	Overloopers op Engelsche schepen	369
1616 Sept. 23	Portugeesche kraak en zilverschip	370
1616 Sept. 23	Bevordering van personeel	371
1616 Sept. 26	Atjeh	372
1616 Oct. 9	Argwaan tegen de Engelschen	373
1616 Oct. 9	Gage van een schipper betaald ³⁾	374
1616 Oct. 10	Schip naar patria	374
1616 Oct. 21	De Engelschen te weren.	374
1616 Nov. 2	Jacatra. Schip van Le Maire	376
1616 Nov. 4	" " " " "	376
1616 Nov. 5	De Aeolus verongelukt	377
1616 Nov. 8	Mataram	377
1616 Nov. 9	Bevordering van personeel.	379
1616 Nov. 24	Bantam. Kapitaal naar Coromandel	380

¹⁾ Aantekening omtrent de overhandiging der insinuatie, gesteld „ter ordonnantie van den president“.

²⁾ Gedurende de aanwezigheid der raden van der Haghue, Jasper Jansz. en Dedel te Bantam na den dood van Reynst. Afwezig waren Reael, Groenendijck en Lam.

³⁾ Geen resolutie in rade, doch aantekening van Coen.

	Bladz.
1616 Nov. 26 Bantam. Schepen van Daboe	380
1616 Dec. 22 Jacatra. Schip naar patria	382
1616 Dec. 28 " Stichtelijke proposities van een voorlezer	382
1617 Jan. 7 " Mocha en Suratte	383
1617 Jan. 12 " Vleyshouwer, secretaris van president en raad.	385
1617 Jan. 25 " Chineesche jonken.	386
1617 Febr. 13 " Schepen van Dieppe; Nederlanders daarvan te lichten.	387
SCHEEPSRAAD VAN HET SCHIP WESTVRIESLANDT (1617 Febr. 14):	
1617 Febr. 14 reede van Bantam. Approbatie der resolutie van president en raad omtrent het lichten der Nederlanders van de Fransche schepen	387
PRESIDENT EN RADEN (1617 Febr. 17—Oct. 9):	
1617 Febr. 17 Bantam. De gelichte Nederlanders gehoord	388
1617 Febr. 27 reede van Bantam. Chineesche jonken.	388
1617 Maart 1 Bantam. President en raden, met uitzondering van Buysero, zullen zich op de schepen vervoegen	389
1617 Maart 2 Reede van Bantam. Het meeste volk van Bantam te lichten	390
1617 Maart 3 " " " Engelschen en Frauschen	390
1617 Maart 27 " " " Bevordering van personeel	392
1617 April 13 Jacatra. Schip naar Patani	393
1617 April 16 " Portugeesche kraak	393
1617 April 21 " Chineesche jonken	395
1617 April 22 " Portugeesche kraak	395
1617 April 28 " Bevordering van personeel	396
1617 Mei 21 " " " "	397
1617 Juni 8 Bantam. Chineesche jonken	397
1617 Juni 8 " " " "	398
1617 Juni 23 Jacatra. Sumatra's Westkust	398
1617 Juli 6 " Visitatie van een schip	399
1617 Juli 22 " Engelschen	400
1617 Juli 27 " Sumatra's Westkust	400
1617 Aug. 2 " Verwisseling van personeel	402
1617 Aug. 22 " Schepen van Dieppe	402
1617 Aug. 28 Bantam. " " " "	403
1617 Sept. 1 " Schip naar patria	403
1617 Sept. 22 Jacatra. Bouw van een steenen huis	403
1617 Oct. 8 " Bevordering van personeel	404
1617 Oct. 9 " Aanstelling van een beul	405
GOUVERNEUR-GENERAAL EN RADEN (1617 Oct. 13—1618 Jan. 8)¹⁾:	
1617 Oct. 13 Jacatra. Engelschen	406
1617 Oct. 21 " Vrijelieden	407
1617 Oct. 26 " Schip naar Coromandel	407
1617 Oct. 29 Bantam. Fransche schepen	408
1617 Nov. 4 " Schip naar Coromandel	408
1617 Nov. 18 Jacatra. Schepen naar patria	408
1617 Nov. 22 " Insinuatie aan de Engelschen	409
1617 Nov. 23 " Insolentie der Engelschen	410

¹⁾ Tijdens de aanwezigheid van Reael te Jacatra en Bantam.

INHOUD.

XIII

Bladz.

1617 Dec.	1 Jacatra. Bevordering van personeel	410
1617 Dec.	5 " Schepen naar Banda	411
1617 Dec.	6 " M ^r . Jackson	411
1617 Dec.	11 Bantam. Schepen naar patria	412
1617 Dec.	14 " Bevordering van personeel	412
1617 Dec.	17 " " "	412
1617 Dec.	18 " Rendez-vous.	413
1617 Dec.	24 " Fransche schepen	414
1617 Dec.	27 " Coen gerechtigd, bij provisie een opvolger aan te wijzen . .	415
1618 Jan.	4 Jacatra. Aanname van personeel ¹⁾	415
1618 Jan.	8 " Hans de Decker ¹⁾	416

PRESIDENT EN RADEN (1618 Jan. 19—Oct. 19):

1618 Jan.	19 Bantam. Schip innewaarts te zenden	416
1618 Jan.	22 " Hans de Decker	417
1618 Jan.	30 Jacatra. Bevordering van personeel	417
1618 Febr.	7 " Schip naar patria	417
1618 Febr.	9 " Verwisseling van personeel	418
1618 Febr.	11 " Bestolen Chineezen	418
1618 Febr.	13 " Bevordering van personeel	418
1618 Febr.	14 " Bantam	418
1618 Febr.	16 " Bevordering van personeel	419
1618 Febr.	20 " Schip naar Amboina	420
1618 Febr.	22 " Bantam	420
1618 Febr.	25 " Hans de Decker	422
1618 Maart	3 reede van Bantam. Peper voor patria	423
1618 Maart	5 " " Bevordering van personeel	423
1618 Maart	9 " " Zijde voor patria	423
1618 Maart	13 " " Hans de Decker	424
1618 Maart	15 " " Zal men de logie te Bantam lichten? ²⁾	425
1618 Maart	17 " " Peper te Japara, Grissee, Jortan te koopen	428
1618 Maart	20 " " Schepen naar Patani	429
1618 Maart	23 " " Bevordering van personeel	429
1618 April	1 " " " "	430
1618 April	1 " " " Bantam	431
1618 April	2 " " " Bevordering van personeel	432
1618 April	9 Jacatra. Bevordering van personeel	432
1618 April	14 " " " "	432
1618 Mei	5 " " " "	433
1618 Mei	10 " " " Schip naar Japara	433
1618 Mei	19 " " " Schepen naar Jambi	433
1618 Mei	21 Bantam. Schepen van St.-Malo ³⁾	434
1618 Mei	29 Jacatra. Schip St.-Michiel — Aanhouden van jonken	436
1618 Juni	4 " " " "	438

¹⁾ Deze resolutie is niet mede ondertekend door Coen, die te Bantam was gebleven.²⁾ In deze resolutie geïnscreerd het „consultatief advijs" van elk der raden afzonderlijk.³⁾ Geen resolutie, doch propositie, namens Coen (die te Jacatra verblijft), door Pieter de Carpentier gedaan aan de te Bantam achtergebleven raden, wier adviezen op de propositie volgen.

		Bladz.
1618 Juni	28 Jacatra. Abraham de Rasière naar Atjeh.	435
1618 Juni	30 " Op Solor een fort op te werpen	438
1618 Juli	10 " In het huis te Jacatra soldaten te leggen	439
1618 Juli	18 " Bevordering van personeel	441
1618 Juli	20 " " "	442
1618 Juli	22 " " "	443
1618 Juli	26 " " "	443
1618 Juli	29 " Diamanten van den koning en riksbestierder van Bantam	443
1618 Aug.	2 " Schepen naar Sumatra's Oostkust	445
1618 Aug.	6 " Bevordering van personeel. — Balthasar van Eyndhoven	446
1618 Aug.	13 " Schip naar Japara	447
1618 Aug.	21 " Nederlanders te Japara gevangen	448
1618 Aug.	21 " Rantsoenen	971
1618 Aug.	21 " In bediening stellen van godsdienstleeraars en voorlezers	971
1618 Aug.	29 " Rijst in Patani te koopen	450
1618 Aug.	31 " Maatregelen van defensie	451
1618 Sept.	3 " Schip naar Patani	453
1618 Sept.	7 " Schepen naar Solor en Timor	455
1618 Sept.	10 " Schip naar Coromandel	456
1618 Sept.	20 reede van Bantam. Bevordering van personeel	457
1618 Oct.	4 " Jacatra. Maatregelen van defensie	458
1618 Oct.	5 " " " " "	461
1618 Oct.	18 Jacatra. Formulier van dagelijksche gebeden	461
1618 Oct.	19 " Maatregelen van defensie	463

GEMEENE VERGADERING¹⁾ (1618 Oct. 22):

1618 Oct.	22 Jacatra. Maatregelen van defensie	973
-----------	--------------------------------------	-----

PRESIDENT EN RADEN (1618 Oct. 26—Dec. 25):

1618 Oct.	26 Jacatra. Bevordering van personeel	463
1618 Oct.	28 " Nederlanders te Japara	464
1618 Nov.	3 " Bevordering van personeel	464
1618 Nov.	18 " " "	465
1618 Nov.	20 " Schip naar Surate	467
1618 Nov.	21 " Met de opkoop van peper voort te varen	468
1618 Nov.	22 " Maatregelen van voorzorg	469
1618 Nov.	27 " Bevordering van personeel	470
1618 Dec.	8 " Schip naar Surate	471
1618 Dec.	8 " Zal Coen te Jacatra blijven?	474
1618 Dec.	13 " Bevordering van personeel	474
1618 Dec.	14 onder Onrust. Bevordering van personeel	474
1618 Dec.	16 Jacatra. Aanhouding van den <i>Swaart Lecauw</i>	474
1618 Dec.	23 " Moet Jacatra worden verlaten?	476
1618 Dec.	25 fort Jacatra. De schepen ter reede te doen komen ²⁾	477

BREEDE RAAD DER VLOOT³⁾ (1618 Dec. 26):

1618 Dec.	26 onder Onrust. Approbatie van het besluit, ter reede te varen	479
-----------	---	-----

¹⁾ Van alle aanwezige opperkoplieden, schippers en krijgsofficieren, geraadpleegd krachtens resolutie van president en raden van 19 Oct. 1618.

²⁾ Niet mede geteekend door Coen, die blijkens de inhoud wel aanwezig is geweest.

³⁾ Geraadpleegd krachtens resolutie van president en raden van 25 Dec. 1618.

PRESIDENT EN RADEN (1618 Dec. 26—30):

1618 Dec.	26	Jacatra. De inscheping uitgesteld ¹⁾	480
1618 Dec.	29	fort Jacatra. De inscheping uitgesteld.	480
1618 Dec.	30	" Tocht op 's vijands bolwerk te doen	481
1618 Dec.	30	" De Engelsche vloot tegemoet te loopen.	482

PRESIDENT²⁾ EN "PRESENTE RADEN"³⁾ (1619 Jan. 5—Maart 14):

1619 Jan.	3	onder zeil, omtrent Jacatra. De Engelschen afgeslagen	483
1619 Jan.	4	hoek van Krawang. Naar Amboina te loopen.	485
1619 Jan.	6	omtrent Cheribon. Schip naar patria	486
1619 Jan.	11	beooosten Japara. Andries Soury opnieuw aangenomen	486
1619 Jan.	12	" Bevordering van personeel	487
1619 Febr.	5	kasteel Victoria. Jonk naar Solor	489
1619 Febr.	6	" Schip naar Banda	490
1619 Febr.	7	" Vereering aan kapitein Hitoe.	491
1619 Febr.	12	" Soldaten naar Hitoe	492
1619 Febr.	13	" Jacht naar de Molukken	492
1619 Febr.	18	" Coen naar de Molukken	493
1619 Febr.	19	" Gage van het volk van den Swarten Leeuw	494
1619 Maart	3	Z. Z. W. van Obi. Gecommitteerden naar de Molukken	494
1619 Maart	7	omtrent Obi. Nog twee dagen bij te houden	495
1619 Maart	10	voor 't fort Barneveld. Expressie naar de Molukken	495
1619 Maart	12	fort Barneveld. Officieren voor het fort Barneveld.	496
1619 Maart	14	" Nog één dag op Reael te wachten	496
1619 Maart	14	" Aankomst van Reael	497

GOVERNEUR-GENERAAL EN RADEN (1619 Maart 23):

1619 Maart	23	kasteel Victoria. Raad van Indië samengesteld ⁴⁾	497
1619 Maart	23	" De Engelsche vloot aan te tasten	498

BREEDE RAAD VAN ALLE DE SCHEPEN (1619 Maart 26):

1619 Maart	26	voor Amboina. Bevestiging der resolutie tot aantasting der Engelsche vloot	499
------------	----	--	-----

GOVERNEUR-GENERAAL EN RADEN (1619 Maart 30—Mei 17):

1619 Maart	30	kasteel Victoria. Tot 2 of 3 April voor Amboina te blijven liggen	500
1619 April	1	" Jachten naar Jortan en Grissee	503
1619 April	2	" Hongersnood in de Molukken.	503
1619 April	9	bezuiden Boeroe. De Carpentier en Soury naar Jacatra.	503
1619 Mei	13	W. van Madocra. Tot 20 Mei daar te vertoeven.	505
1619 Mei	15	" Gevechtsorde bepaald	505
1619 Mei	17	" 20 Mei naar Jacatra te vertrekken	506

¹⁾ Beschikking van Coen alleen.²⁾ In het kasteel Victoria (5 Febr.) en vervolgens laat Coen zich "Generaal" noemen, doch heeft zijn Raad van Indië nog niet samengesteld.³⁾ De raden die zich niet Coen hebben ingeschept. — In het kasteel Victoria teekent mede Herman van Speult.⁴⁾ Door Coen, Reael en van der Hagen, die zich assument Pieter de Carpentier, Arent Martsz., Willem Jansz. en Andries Soury. In het kasteel Victoria teekent mede Herman van Speult als gouverneur van Amboina.

BREEDE RAAD VAN ALLE DE SCHEPEN (1619 Mei 18):

1619 Mei	18 W. van Madoeera. Bevestiging der resolutie tot vertrek naar Jacatra .	507
GOUVERNEUR-GENERAAL EN RADEN (1619 Mei 22—Dec. 19):		
1619 Mei	22 O. van Japara. Japara te verkennen	508
1619 Mei	23 voor Japara. Te Japara te landen	509
1619 Mei	25 om'trent Cheribon. Regeling van den aauval op Jacatra	975
1619 Mei	28 voor Jacatra. Jacatra te behouden tot rendez-vous	510
1619 Mei	81 fort Jacatra. Tocht londinwaarts te doen	511
1619 Juni	8 „ „ Het volk weder in te schepen	511
1619 Juni	8 voor Bantam. Bericht van den rijksbestierder van Bantam in te wachten .	512
1619 Juni	8 „ „ Van der Merct aan land te zenden	512
1619 Juni	9 „ „ De baai van Bantam af te zetten	513
1619 Juni	10 „ „ Chineez en Javanen naar Jacatra te zenden	514
1619 Juni	11 „ „ De te Bantam gevangen Nederlanders losgelaten	515
1619 Juni	18 „ „ Chineesche jonkon	516
1619 Juni	20 „ „ Drie schepen ter reede van Bantam te laten	518
1619 Juni	26 fort Jacatra. Schepen naar Jambi, Patani en Japan	519
1619 Juni	30 „ „ Blokkade van Bantam	520
1619 Juli	2 „ „ Nieuw fort te Jacatra te bouwen	521
1619 Juli	3 „ „ De schepen naar Jambi etc. niet op te houden	522
1619 Juli	6 „ „ Rantsoenen voor slaven en Chinezen	522
1619 Juli	7 „ „ Schepen tegen de Engelschen op de wacht te leggen	523
1619 Juli	9 „ „ Schepen naar patria en elders	523
1619 Juli	14 „ „ Den Gouden Leeuw naar Bantam te zenden	524
1619 Juli	17 „ „ Gedrag om'trent verwachte Deensche schepen	525
1619 Juli	18 „ „ Fort te Jacatra	526
1619 Juli	27 „ „ Bantam met oorlog te bedreigen	528
1619 Aug.	3 „ „ Bantam	529
1619 Aug.	14 „ „ Fort te Jacatra	529
1619 Aug.	18 „ „ Bantam	531
1619 Aug.	24 „ „ Engelschen in dienst der Compagnie genomen	531
1619 Aug.	31 „ „ Boodschap van den koning van Jacatra	532
1619 Sept.	5 „ „ Schip naar Japara	532
1619 Sept.	16 „ „ Schip naar diverse kwartieren	531
1619 Sept.	18 „ „ Hoe zich tegenover de Engelschen te gedragen	535
1619 Sept.	19 „ „ Schip naar patria	537
1619 Sept.	20 „ „ Verduistering van veroverd goed	538
1619 Sept.	26 „ „ Schepen naar de Westkust van Sumatra	539
1619 Sept.	27 „ „ Elk der kamers naar vermogen met lading te voldoen	589
1619 Sept.	30 „ „ Bevordering van personeel	539
1619 Oct.	2 „ „ Den Gouden Leeuw 8 Oct. naar patria te laten vertrekken	541
1619 Oct.	4 „ „ Oper hoofd over de Chinezen aangesteld	541
1619 Oct.	11 „ „ Bantam	542
1619 Oct.	15 „ „ Aanslag op Coen's leven verijdeld	543
1619 Oct.	19 „ „ Pausien van Cheribon	546
1619 Nov.	2 „ „ Schip naar de Molukken	547
1619 Nov.	5 „ „ Bantam	549
1619 Nov.	6 „ „ Schip Hoorn te doen visiteeren	549

INHOUD.

XVII

Bladz.

1619 Nov.	10 fort Jacatra.	Opperkoopman voor Grissee.	550
1619 Nov.	12 "	Schepen naar diverse kwartieren	551
1619 Nov.	14 "	Bericht omtrent de Engelsche vloot	552
1619 Nov.	20 "	Schepen aan de vloot voor Bantam toe te voegen	554
1619 Nov.	23 "	Bevordering van personeel	556
1619 Nov.	24 "	Schip naar Jambi	557
1619 Nov.	28 "	Jambi	558
1619 Dec.	3 "	Schepen naar Amboina en Banda	559
1619 Dec.	4 "	Boodschap van tommagon Bouraxa	560
1619 Dec.	8 "	Schip vooruit naar Grissee	561
1619 Dec.	12 "	Testamenten van vrijelieden	561
1619 Dec.	19 voor Bantam.	Schepen naar patria	562

BREDEE RAAD DER VLOOT VOOR BANTAM (1619 Dec. 20):

1619 Dec.	20 voor Bantam.	Gebruik, van de vloot te maken ¹⁾ .	564
-----------	-----------------	--	-----

GOUVERNEUR-GENERAAL EN RADEN (1619 Dec. 20—22):

1619 Dec.	20 voor Bantam.	De conclusie op de adviezen van den Breeden Raad uit- gesteld	566
1619 Dec.	20 "	Veroverde Engelsche schepen.	566
1619 Dec.	22 "	Schepen naar diverse kwartieren.	568
1619 Dec.	22 "	Gebruik, van de vloot te maken	569

BREDEE RAAD VAN VOOR BANTAM NIEUW AANGEKOMEN SCHEPEN (1619 Dec. 27):

1619 Dec.	27 voor Bantam.	Gebruik, van de vloot te maken ²⁾	569
-----------	-----------------	--	-----

GOUVERNEUR-GENERAAL EN RADEN (1619 Dec. 27—1620 Febr. 15):

1619 Dec.	27 voor Bantam.	Gebruik, van de vloot te maken	570
1619 Dec.	28 "	Het gebruik der vloot vastgesteld	573
1620 Jan.	1 "	Wijziging in de verdeeling der schepen	573
1620 Jan.	3 "	Schip naar patria	574
1620 Jan.	4 "	Deensche schepen verwacht	575
1620 Jan.	11 fort Jacatra.	Schepen naar Amboina	577
1620 Jan.	15 "	Exercitie van den godsdienst te Jacatra ³⁾	577
1620 Jan.	17 "	Predikant naar Amboina	580
1620 Jan.	22 "	Schepen naar patria	581
1620 Febr.	7 "	Gebruik, van de vloot te maken ⁴⁾	582
1620 Febr.	8 "	Bevordering van personeel	585
1620 Febr.	15 voor Bantam.	Vredesaanbod aan Bantam.	586

BREDEE RAAD DER VLOOT VOOR BANTAM (1620 Febr. 17):

1620 Febr.	17 voor Bantam.	Gebruik, van de vloot te maken ⁵⁾	586
------------	-----------------	--	-----

GOUVERNEUR-GENERAAL EN RADEN (1620 Febr. 17):

1620 Febr.	18 voor Bantam.	Bevordering van personeel ⁶⁾	587
------------	-----------------	---	-----

¹⁾ De adviezen der leden worden gegeven hoofd voor hoofd.

²⁾ De adviezen hoofd voor hoofd.

³⁾ Geinscereerd het ingekomen vertoog der predikanten waarop de resolutie genomen is.

⁴⁾ Geen resolutie, doch propositie van Coen.

⁵⁾ Geen resolutie, doch herhaling der propositie van Coen, ditmaal in den Breeden Raad.

⁶⁾ In het handschrift (en dientengevolge in onzen druk) niet voorkomende met afzonderlijk hoofd, maar ingeschreven achter het relaas van Coen's comparitie in den Breeden Raad.

XVIII

INHOUD.

Bladz.

BREEDE RAAD DER VLOOT VOOR BANTAM (1620 Febr. 18):	
1620 Febr. 18 voor Bantam. Gebruik, van de vloot te maken ¹⁾	587
GOUVERNEUR-GENERAAL EN RADEN (1620 Febr. 18—Dec. 5):	
1620 Febr. 18 voor Bantam. Confirmatie van het advies van den Breeden Raad	588
1620 Febr. 28 " Schepen naar Spiritu Sancto	588
1620 Maart 7 " Naar straat Soenda te loopen	589
1620 Maart 16 fort Jacatra. Bevordering van personeel	590
1620 Maart 29 " Schip uit Londen aangekomen	592
1620 Maart 29 " Baljuw van Jacatra	978
1620 Maart 31 " Adviezen naar Patani	593
1620 April 4 " Schip naar Patani	594
1620 April 13 " Bantam te beschieten	595
1620 April 13 " Omhouwen van vruchtdragende boomen	978
1620 April 18 " Meer kapitaal naar Patani	596
1620 April 19 " De Engelsche vloot tegemoet te gaan	597
1620 April 20 Ontong Java. Schip naar Patani	598
1620 April 21 omrent Bantam. Gesprek met de Engelschen	599
1620 April 23 voor Bantam. Gezamelijk Bamtam te bezenden	599
1620 April 27 " Schip van Jacatra	600
1620 Mei 7 fort Jacatra. De <i>Zuyder Eendracht</i> te verbranden	601
1620 Mei 19 " Schepen naar Mocha en Surate	603
1620 Mei 24 " Prauwen voor Bantam in zee te houden	601
1620 Mei 30 " Bevordering van personeel	605
1620 Juni 3 " De Engelschen niet onder het fort te laten bouwen	606
1620 Juni 4 " Kapitaal naar Japan	607
1620 Juni 8 " Kooplieden en assistenten voor Surate	607
1620 Juni 11 " Pieter de Carpenter directeur-generaal	608
1620 Juni 13 " Justitie over de Engelschen	609
1620 Juni 19 " Schepen naar diverse kwartieren	611
1620 Juni 24 " Instelling van een college van schepenen	979
1620 Juli 1 " Bevordering van personeel	613
1620 Juli 1 " Autorisatie der schepenen en van een nieuwe baljuw ²⁾	981
1620 Juli 11 " Garbuleeren van noten	616
1620 Juli 13 " Des Matarams prauwen te verrassen	618
1620 Juli 15 " Bevordering van personeel	618
1620 Juli 16 " Jacht te maken op die van Daboe	619
1620 Juli 18 " Schepen om rijst en hout te zenden	620
1620 Juli 20 " Afrekening met Adolf Thomasz. ³⁾	621
1620 Juli 21 " Quitantie van Adolf Thomasz. ⁴⁾	621
1620 Juli 22 " Den slaveninvoer te bevorderen	621
1620 Juli 27 " Schepen naar Patani	625
1620 Juli 29 " Verwisseling van personeel	625

¹⁾ Advies op Coen's propositie van 17 Februari.

²⁾ Uitgaande stukken; die van den baljuw op bl. 615. — Op bl. 614 en 615 de voor schepenen en baljuw vastgestelde cedsformulieren.

¹⁾ Geïnsereerd zijne pretentie dd. 8 Juli 1620.

4) Ingekomen stuk.

INHOUD.

XIX

Bladz.

1620 Aug. 8 fort Jacatra. Pieter de Carpentier naar de rivier van Angkee	626
1620 Aug. 15 " Administratie der justitie	981
1620 Aug. 15 " Levensmiddelen en munitie aan de burgerij te verkoopen	627
1620 Aug. 15 " Wapen der stad (olim) Jacatra	984
1620 Aug. 18 " Punten van politie	984
1620 Aug. 21 " Rechtbank over Marten van der Strengen	628
1620 Aug. 26 " Bevordering van personeel	629
1620 Aug. 27 " Commissie voor Melchior Kerchem als notarius publicus ¹⁾	988
1620 Aug. 28 " Confessie van Marten van der Strengen	630
1620 Sept. 1 " Programma van te ondernemen expeditiën ²⁾	632
1620 Sept. 2 " Geschil met de Engelschen	634
1620 Sept. 5 " Commissie voor Hendrick Bruystens als baljuw ³⁾	635
1620 Sept. 7 " Gebruik van wnskaarsen	636
1620 Sept. 10 " Bantam ⁴⁾	636
1620 Sept. 12 " Schepen naar straat Malaka	638
1620 Sept. 14 " Schepen naar diverse kwartieren	638
1620 Sept. 15 " Bevordering van personeel	639
1620 Sept. 16 " Punten den raad in bedenkig gegoven ⁴⁾	640
1620 Sept. 17 " Verkoop van Spaanschen wijn aan de burgerij	641
1620 Sept. 19 " Lang uitblijven van schepen uit patria	642
1620 Sept. 22 " De Engelsche Beer naar Straat Malaka	613
1620 Sept. 25 " Des Dinsdags, Donderdags en Zaterdags rechtdag te houden	644
1620 Sept. 30 " Bevordering van personeel	645
1620 Oct. 1 " Vaststelling van in- en uitgaande rechten ⁵⁾	989
1620 Oct. 1 " Commissie voor Thymen Michielsz. als ontvanger der in- en uitgaande rechten ⁶⁾	646
1620 Oct. 2 " Belasting der Chinezen	648
1620 Oct. 5 " Schip naar Jambi	649
1620 Oct. 9 " Schip naar patria	650
1620 Oct. 9 " Licentbriefjes der herbergiers ⁷⁾	991
1620 Oct. 9 " Belasting der Chinezen ⁷⁾	992
1620 Oct. 12 " Schip naar Amboina	651
1620 Oct. 23 " Aert Gijsels als commandeur naar patria	652
1620 Oct. 29 " Schip naar patria	653
1620 Nov. 1 " Commissie voor Beneon en Jancon als opzieners der Chineesche spelen ⁸⁾	654
1620 Nov. 1 " Commissie voor Beneon en Jancon tot het wegersambt ⁹⁾ .	655
1620 Nov. 2 " Aanstelling van marktopzieners	655

¹⁾ Uitgaand stuk. — Op bl. 629 het eedsformulier.²⁾ Propositie van Coen.³⁾ Uitgaand stuk.⁴⁾ Propositie.⁵⁾ Plakauft; op bl. 616 de bijbelhorende resolutie.⁶⁾ Uitgaand stuk. — Op bl. 617 het eedsformulier.⁷⁾ Ordonnantie.⁸⁾ Uitgaand stuk.

	Bladz.
1620 Nov. 6 fort Jacatra. Schenden van boomen ¹⁾	992
1620 Nov. 10 " Tractement der marktopzieneren en boomwachters	656
1620 Nov. 12 " Vrouwen uit te huwijken	657
1620 Nov. 14 " Vrijbriefjes der Chinezen ¹⁾	994
1620 Nov. 14 " Chineesche spelen ¹⁾	994
1620 Nov. 14 " Herbergiers ¹⁾	659
1620 Nov. 17 " Adriaen van der Dussen van Jambi verlost	659
1620 Nov. 23 " Stelen van musketten ¹⁾	660
1620 Nov. 24 " Verwisseling van personeel	661
1620 Nov. 27 " Schepen naar straat Malaka	662
1620 Dec. 4 " Schepen naar Solor en Timor. — Javaansche jonken	662
1620 Dec. 5 " Lek van het <i>Wapen van Enckhuysen</i>	664
 BREEDE RAAD, OPPERSTUURLIEDEN EN OPPERTIMMERLIEDEN DER VLOOT (1620 Dec. 5):	
1620 Dec. 5 reede van Jacatra. Lek van het <i>Wapen van Enckhuysen</i> ²⁾	655
 GOOVERNEUR-GENERAAL EN RADEN (1620 Dec. 5—1621 Jan. 12):	
1620 Dec. 5 fort Jacatra. Verwisseling van personeel	667
1620 Dec. 6 " Bevordering van personeel	668
1620 Dec. 8 " Lek van het <i>Wapen van Enckhuysen</i>	668
1620 Dec. 9 " Verkoop van geweer ³⁾	995
1620 Dec. 9 " Tiende van vruchten ³⁾	995
1620 Dec. 11 " Houden van bijzitten ³⁾	996
1620 Dec. 11 " Vragen, den raad voorgelegd ⁴⁾	670
1620 Dec. 11 " Gevangen Javanen. — Verkiezing van onderlingen	671
1620 Dec. 14 " De <i>Sampson</i> niet uit te levoren	672
1620 Dec. 15 " Bevordering van personeel	672
1620 Dec. 17 " Schip <i>L'Espérance</i>	673
1620 Dec. 24 " Tocht naar Banda te ondernemen	674
1620 Dec. 24 " Varia	675
1620 Dec. 28 " Varia	676
1620 Dec. 30 " Punten de Diamant en de Robijn	678
1621 Jan. 4 " Hooge raad gecreëerd om de zaken in Coen's afwezigheid te dirigeeren ⁵⁾	679
1621 Jan. 12 " Wegersambt. — Diverse voorzieningen	680
 GOOVERNEUR-GENERAAL EN PRESENTE RADEN ⁶⁾ (1621 Febr. 3—20):	
1621 Febr. 3 drijvende omtrent Kabaëna. Bevordering van personeel ⁷⁾	682
1621 Febr. 20 kasteel Victoria. Naar Banda te vertrekken	684

¹⁾ Plakaat.²⁾ De adviezen hoofd voor hoofd.³⁾ Plakaat.⁴⁾ Propositie.⁵⁾ De raden van Indië Pieter de Carpentier en Jacob Dedel; voorts Cornelis Reyersz. Schoonhooffman, Abraham van Uffelen, Jan Pa.⁶⁾ Met Coen hadden zich op expedietie begeven Frederick de Houtman en Martinus Sonck; in het kasteel Victoria voegt zich er bij Herman van Speult.⁷⁾ Voor deze resolutie zijn Houtman en Sonck niet van hunne schepen ontboden; zij is met Coen geteekend door den opperkoopman en schipper der *Nieuw Hollandia*.

BREDE- EN KRIJGSRAAD¹⁾ („de presente gouverneurs, oppercooplieden, schippers, capiteynen en andere criechsofficieren soo van de vloete als aan lant”, 1621 Febr. 28):	
1621 Febr. 28 fort Nassau. Voorbereiding tot den aanval	684
KRIJGSRAAD²⁾ (1621 Maart 1):	
1621 Maart 1 voor 't fort Nassau. Voorbereiding tot den aanval.	687
GECOMMITTEERDE RADEN³⁾ (1621 Maart 2):	
1621 Maart 2 voor 't fort Nassau. Voorbereiding tot den aanval.	688
KRIJGSRAAD (1621 Maart 4—10):	
1621 Maart 4 fort Nassau. Voorbereiding tot den aanval	689
1621 Maart 5 voor 't fort Nassau. Voorbereiding tot den aanval.	690
1621 Maart 6 " " " " "	690
1621 Maart 6 " " " " "	692
1621 Maart 7 " " " " "	692
1621 Maart 7 " " " " "	693
1621 Maart 8 voorbij Ortattan, op 't strand. Den aanval uit te stellen	693
1621 Maart 9 voor 't fort Nassau. Nieuwe voorbereiding	694
1621 Maart 10 " " " " "	695
GECOMMITTEERDE RADEN (1621 Maart 12, 13):	
1621 Maart 12 voor 't fort Nassau. Lontor genomen	696
1621 Maart 13 " " " Landdag op Amboina te houden.	697
KRIJGSRAAD (1621 Maart 13):	
1621 Maart 13 voor 't fort Nassau. Gevluchte Bandaneezen	698
GECOMMITTEERDE RADEN (1621 Maart 14):	
1621 Maart 14 voor 't fort Nassau. Belooning van soldaten	698
KRIJGSRAAD (1621 Maart 14):	
1621 Maart 14 voor 't fort Nassau. Tegen Selama op te rukken.	699
GECOMMITTEERDE RADEN (1621 Maart 17):	
1621 Maart 17 fort Nassau. Punten, waarop Coen hun advies verzoekt	699
KRIJGSRAAD (1621 Maart 24):	
1621 Maart 24 voor 't fort Nassau. De gevluchte Bandaneezen op te zoeken	700
GECOMMITTEERDE RADEN (1621 Maart 27):	
1621 Maart 27 voor 't fort Nassau. Fort bij Lontor aan te leggen	701
KRIJGSRAAD (1621 Maart 28):	
1621 Maart 28 voor 't fort Nassau. Vervulling van vacante ambten.	701

¹⁾ Voor de uitdrukking vgl. bl. 710—711, 714—715.

²⁾ Deze bestaat novens „Generaal en presente raden” uit de commandeurs der regimenten (Willem van Antzen, Jan Jansz. van Gorem, Jan van Hoeven), den commandeur over de tingans, Jan Cornelisz. Cunst, benevens de kapiteins der compagnieën. — Voor de uitdrukking zie bl. 687; voor de samenstelling bl. 690.

³⁾ Het lidmaatschap is (novens „Generaal en presente raden”) beperkt tot Willem van Antzen, Jan Jansz. van Gorem, Jan van Hoeven, Jan Cornelisz. Cunst. Voor de uitdrukking zie bl. 688, voor de samenstelling bl. 699. De vergadering is te beschouwen als een uitbreiding van die van „Generaal en presente raden” en krimpt daartoe geleidelijk weder in.

GECOMMITTEERDE RADEN (1621 April 3—5):	
1621 April 3 fort Nassau. Martinus Sonck gouverneur van Banda	702
1621 April 5 „ „ Besluiten op de vragen van 17 Maart	703
BREEDE- EN KRIJGSRAAD („de oppereooplieden, cappiteynen en schippers van de presente macht”, 1621 April 6):	
1621 April 6 fort Nassau. Wat met de gevlochte Bandanezen dient gedaan? ¹⁾	704
GOUVERNEUR-GENERAAL EN PRESENTE RADEN (1621 April 12—14):	
1621 April 12 voor 't fort Nassau. Belofte aan die van Selama ²⁾	705
1621 April 12 Lontor. Verdeeling der schepen	706
1621 April 14 voor 't fort Nassau. Vermeesterde goederen der Engelschen	708
BREEDE- EN KRIJGSRAAD („de presente oppereooplieden, cappiteynen en de schippers”, 1621 April 15):	
1621 April 15 voor 't fort Nassau. Wat met de gevlochte Bandanezen dient gedaan? ³⁾	708
GOUVERNEUR-GENERAAL EN PRESENTE RADEN (1621 April 19):	
1621 April 19 voor 't fort Nassau. Besluit omtrent de gevlochte Bandanezen	710
1621 April 19 „ „ „ Compagnieën tot den tocht tegen de gevlochte Bandanezen bestend	712
BREEDE- EN KRIJGSRAAD (1621 April 24):	
1621 April 24 voor 't fort Nassau. Ook die van Selama etc. het land te doen ruimen ⁴⁾	713
GOUVERNEUR-GENERAAL EN PRESENTE RADEN (1621 April 24):	
1621 April 24 voor 't fort Nassau. Bevestiging van het advies van den breeden- en krijgsraad ⁵⁾	714
BREEDE- EN KRIJGSRAAD (1621 April 27):	
1621 April 27 voor 't fort Nassau. „Wat voorder gedaen dient, omme ons van de resterende Bandanesen 't eenermael te verseckeren” ⁶⁾	714
GOUVERNEUR-GENERAAL EN PRESENTE RADEN (1621 Mei 1):	
1621 Mei 1 voor 't fort Nassau. Colff ter verkenning in 't gebergte zenden ⁷⁾ . Met de gevangen Bandanezen Jacatra te peupleeren	714
BREEDE- EN KRIJGSRAAD (1621 Mei 4—8):	
1621 Mei 4 voor 't fort Nassau. Op het gebergte leger to slaan? ⁸⁾	715
1621 Mei 8 „ „ „ Advies op vorenstaande vraag ⁹⁾	716

¹⁾ Advies op propositie van Coen, gegeven bij meerderheid en minderheid. — De vergadering die van het advies kennis zal nemen, wordt nu weder als die van „Generaal en presente raden van Indien” aangeduid (bl. 705).

²⁾ In deze vergadering waren aanwezig „de voorneemste orangknyon ende de principalete Bandanesen van Slamma, Wayer, Ouwendender, Comber ende Ronangijn”.

³⁾ Advies op herhaalde propositie van Coen, ditmaal eenstemmig en in den zin der minderheid van 6 April gegeven.

⁴⁾ Advies op propositie van Coen.

⁵⁾ingeschreven achter het advies van den breeden- en krijgsraad en onder hetzelfde hoofd.

⁶⁾ Vraag door Coen voorgelegd, en bij verschil van opinie niet boontwoord.

⁷⁾ Voorloopige maatregel bij ontstentenis van het advies van den breeden- en krijgsraad.

⁸⁾ Vraag door Coen voorgelegd na mededeeling der bevinding van Colff.

⁹⁾ Bij meerderheid en minderheid.

INHOUD.

XXIII

Bladz.

GOOVERNEUR-GENERAAL (1621 Mei 9):

1621 Mei	9 „in d'oylanden Banda". Contract met de orangkaja's van Poeloe Aien Poeloe Run ¹⁾	716
----------	--	-----

GOOVERNEUR-GENERAAL EN PRESENTE RADEN (1621 Mei 10—29):

1621 Mei	10 voor 't fort Nassau. Suspensie van Hendrick van Herenthals	720
1621 Mei	12 „ „ „ Naar Amboina te vertrekken	720
1621 Mei	13 „ „ „ Jan van Hoeven vrijdom te vergunnen	721
1621 Mei	15 „ „ „ Bevordering van personeel	722
1621 Mei	22 voor Hitoe. Schepen naar de Molukken	723
1621 Mei	29 kasteel Victoria. Schepen naar Jacatra	723

GEMEENE LANDDAG VAN AMBOINA (1621 Juni 1—3):

1621 Juni	1 kasteel Victoria. Gehoor van die van Hitoe en Leitimor	724
1621 Juni	2 „ „ „ Gehoor van die van Saparoea en Haroekoe	727
1621 Juni	3 „ „ „ Gehoor van die van Noesalaoe en Ceram	728

GOOVERNEUR-GENERAAL EN PRESENTE RADEN (1621 Juni 4—5):

1621 Juni	4 Kasteel Victoria. Schip naar Bali en Jacatra	730
1621 Juni	5 „ „ „ Houtman naar de Molukken ²⁾	730

GEMEENE LANDDAG VAN AMBOINA (1621 Juni 7):

1621 Juni	7 kasteel Victoria. Vernieuwing van eed	734
-----------	---	-----

GOOVERNEUR EN RAAD VAN AMBOINA³⁾ (1621 Juni 7):

1621 Juni	7 kasteel Victoria. Cerammers door Coen in gehoor ontvangen na het uiteengaen van den landdag	735
-----------	--	-----

GOOVERNEUR-GENERAAL EN PRESENTE RADEN (1621 Juni 11—19):

1621 Juni	11 kasteel Victoria. In 1622 ter kust van China te loopen	736
1621 Juni	14 „ „ „ Speult in ambassade naar Makassar	737
1621 Juni	19 „ „ „ Bevordering van personeel	737

GOOVERNEUR-GENERAAL EN RADEN (1621 Juli 15—1623 Jan. 31):

1621 Juli	15 fort Jacatra. Besluit tot een tocht naar Malabar en Goa	740
1621 Juli	27 „ „ „ Bevordering van personeel	743
1621 Juli	28 „ „ „ Geschillen met de Engelschen	744
1621 Aug.	3 „ „ „ Reorganisatie van het ambt van opperkoopman van het kantoor Jacatra	746
1621 Aug.	4 „ „ „ Lichten der kantoren Patani, Sangora, Ligor, Bordelong, Siam en Cambodja	749
1621 Aug.	11 „ „ „ Bevordering van personeel	750
1621 Aug.	13 „ „ „ Vernieuwing der schepenbank van Jacatra	751
1621 Aug.	19 „ „ „ Schepen tot den tocht naar Malabar en Goa bestemd . .	754
1621 Aug.	22 „ „ „ Expeditie naar straat Malaka	755
1621 Aug.	25 fort Batavia. Godsdienstoefening in het Maleisoh	757
1621 Aug.	31 „ „ „ Expeditie naar straat Malaka	758
1621 Aug.	31 „ „ „ Propositio aan de Engelschen gedaan ⁴⁾	758
1621 Sept.	2 „ „ „ Expeditie naar Malabar en Goa	761

¹⁾ Door geen der raden mede ondertekend.

²⁾ Op considerans waarin een belangrijke mondeling voordracht van Coen schuilt.

³⁾ Die den landdag belegd hadden en na het uiteengaen daarvan nog met Coen bijeen waren.

⁴⁾ Ondertekend door de Carpentier en Dodel op last van den Generaal.

	Bindz.
1621 Sept. 4 fort Batavia. Bevordering van personeel	762
1621 Sept. 11 " Geschil met de Engelschen	764
1621 Sept. 13 " Aanschrijving der Zeventien betreffende de retour- schopen	767
1621 Sept. 17 " Bevordering van personeel	768
1621 Sept. 22 " Expeditie naar Goa	768
1621 Sept. 24 " Schepen naar straat Malaka	771
1621 Sept. 27 " Bantam	773
1621 Oct. 1 " Job Christiaensz. Grijph baljuw van Batavia	774
1621 Oct. 5 " Verhouding tot de Engelschen	775
1621 Oct. 8 " Forten in Molukken. — Expeditie naar Goa	777
1621 Oct. 12 " Expeditie naar Goa	780
1621 Oct. 15 " Contanten voor Coromandel	782
1621 Oct. 16 " Abraham van Uffelen gouverneur van Coromandel . .	783
1621 Oct. 18 " Contanten naar Coromandel	783
1621 Oct. 20 " Schepen naar verschillende kwartieren	784
1621 Oct. 25 " Overweging van den toestand op Amboen	785
1621 Nov. 1 " Atjeh	788
1621 Nov. 3 " Schip naar Jambi	789
1621 Nov. 5 " Coen verzocht, voorloopig in Indië te blijven	790
1621 Nov. 6 " Atjeh	790
1621 Nov. 21 " Kapitaal naar Suratte.	791
1621 Nov. 27 " " " " "	793
1621 Dec. 16 " Punten door Coen in bedenking gegeven	794
1621 Dec. 27 " Verzoek der Engelschen	800
1621 Dec. 29 " Schip naar Jambi	802
1621 Dec. 30 " Jachten naar Jambi	803
1622 Jan. 1 " Beloonding voor het prijsmaken van een Portugeesch schip	803
1622 Jan. 10 " Soekadana. — Voorgedragen punten	804
1622 Jan. 12 " Personen naar patria te zenden	807
1622 Jan. 13 " Misdragingen van vrijelieden	807
1622 Jan. 15 " Punten door Coen in bedenking gegeven	808
1622 Jan. 22 " Makasser	811
1622 Jan. 24 " Voordracht der Engelschen omtrent Makasseri ¹⁾ . .	813
1622 Jan. 26 " De Bandaneezzen in hechtenis te nemen.	815
1622 Jan. 27 " " " " "	817
1622 Jan. 28 " Vrouwen en kinderen der Bandaneezzen	818
1622 Jan. 31 " " " " "	818
1622 Febr. 3 " Benoeming	820
1622 Febr. 4 " Vonnissen uitgesteld	820
1622 Febr. 7 " Bevordering van personeel	821
1622 Febr. 9 " Benoeming van schepenen	822
1622 Febr. 12 " Bevordering van personeel	822
1622 Febr. 15 " Expeditie naar de kust van China.	823
1622 Febr. 19 " " " " "	825
1622 Febr. 23 " Victualie. — Bevordering van personeel	827
1622 Febr. 24 " Approbatie van een vonnis	826
1622 Maart 1 " Expeditie naar de kust van China.	830

¹⁾) Verslag der raden de Carpentier, van Antzon en Druyft.

INHOUD.

XXV

Bladz.

1622 Maart 3	fort Batavia.	Bevordering van personeel	830
1622 Maart 7 ..	"	Expeditie naar de kust van China	831
1622 Maart 7 ..	"	Schip inwaarts te zenden.	833
1622 Maart 10 ..	"	Kruisende jachten	834
1622 Maart 12 ..	"	Schepen naar patria	835
1622 Maart 19 ..	"		837
1622 Maart 22 ..	"	Schip naar Siam en Japara	838
1622 Maart 23 ..	"	Chineesche jonken	840
1622 Maart 25 ..	"	Verwisseling van personeel.	841
1622 Maart 26 ..	"	Schepen naar patria	842
1622 Maart 27 ..	"	Expeditie naar de kust van China.	842
1622 Maart 30 ..	"	Punten door Coen den raad voorgedragen.	843
1622 Maart 31 ..	"	Besluit op eenige der voorgedragen punten	845
1622 April 3 ..	"	Verwisseling van personeel.	847
1622 April 4 ..	"	Nader besluit op de punten van 30 Maart	849
1622 April 6 ..	"	Bouraxa.	849
1622 April 8 ..	"	Cochinchina	850
1622 April 13 ..	"	Schip om slaven naar Coromandel	851
1622 April 14 ..	"	Verdeeling van het garnizoen over de wachtposten . .	852
1622 April 19 ..	"	Benoeming van schepenen	852
1622 April 21 ..	"	Chineesche jonken	853
1622 April 22 ..	"	De kantoren in Cambodja, Siam, Patani te lichten. .	854
1622 April 23 ..	"	Rekening van Jacques Speex	856
1622 Mei 3 ..	"	Jacques Speex president van schepenen	858
1622 Mei 13 ..	"	Beklag der Engelsche Compagnie	859
1622 Mei 18 ..	"	Restitutie aan de Engelsche Compagnie	862
1622 Mei 19 ..	"		863
1622 Mei 20 ..	"	Johor	864
1622 Mei 24 ..	"	Gebruik van het kapitaal.	865
1622 Mei 27 ..	"	" " "	867
1622 Mei 28 ..	"	" " "	867
1622 Juni 2 ..	"		868
1622 Juni 3 ..	"	Contanten uit patria	870
1622 Juni 7 ..	"	Gebruik van het kapitaal.	871
1622 Juni 14 ..	"	Soekadana. — Jan Stijns.	872
1622 Juni 15 ..	"	Gebruik van het kapitaal.	875
1622 Juni 17 ..	"	Mataram	876
1622 Juni 21 ..	"	Zending van de Haen	878
1622 Juni 25 ..	"	Tot aankoop van welke producten het kapitaal te be- steden.	879
1622 Juni 27 ..	"	Schip naar de kust van China	883
1622 Juni 28 ..	"	Schepen naar diverse kwartieren	883
1622 Juni 29 ..	"	Schip naar Grisseo	884
1622 Juli 1 ..	"	Schip naar patria	884
1622 Juli 2 ..	"	Met de expeditie van een schip naar de kust van China voort te varen	885
1622 Juli 4 ..	"	Doodstraf op overspel	886
1622 Juli 6 ..	"	Schepen naar straat Malaka	888
1622 Juli 8 ..	"	Schip met verversching naar straat Soenda	889
1622 Juli 16 ..	"	Schip naar Suratte opgehouden	890

1622 Juli 21 fort Batavia. Bantam	892
1622 Aug. 13 " " "Egaliteyt" in de retoeren voor de verschillende kamers	895
1622 Aug. 22 " " Importantie van den Suratschen handel	896
1622 Aug. 29 " " Jan Jansz. van Gorcum. — Bevordering van personeel	898
1622 Aug. 31 " " Willem van Antzen. — Het Zuidland	900
1622 Sept. 6 " " Jacques Speex raad van Indië	902
1622 Sept. 17 " " Schepen naar diverse kwartieren	902
1622 Sept. 22 " " Het Zuidland. — Bevordering van personeel	904
1622 Sept. 24 " " Schepen naar diverse kwartieren. — Bevordering van personeel.	907
1622 Sept. 30 " " Rantsoenen	910
1622 Oct. 10 " " Tafelkosten. — Import op wijn	911
1622 Oct. 17 " " Schip 't Wapen van Rotterdam in nood	912
1622 Oct. 25 " " Kostgelden	912
1622 Oct. 30 " " Contanten naar Jambi	914
1622 Nov. 8 " " Bantam	915
1622 Nov. 26 " " Kapitein Vogel. — Bevordering van personeel	917
1622 Nov. 29 " " Het Wapen van Rotterdam behouden	919
1622 Dec. 1 " " Bantam	919
1622 Dec. 5 " " Schepen naar patria	924
1622 Dec. 10 " " Collecte tot den bouw van een kerk	924
1622 Dec. 12 " " Jacques Lefebvre raad van Indië, gouverneur der Molukken	925
1622 Dec. 19 " " Martinus Sonck	926
1622 Dec. 20 " " Visite van Banda	927
1622 Dec. 27 " " Schepen naar patria. — Cartasgeld ter kust van Coromandel	928
1622 Dec. 31 " " Verhooging der Bataviasche tollen	929
1623 Jan. 2 " " Bevordering van personeel	933
1623 Jan. 3 " " Sententie tegen de Engelschen	935
1623 Jan. 7 " " Bericht van Jacob Dedel	936
1623 Jan. 14 " " Schepen naar Grissee en Japara	937
1623 Jan. 16 " " Continuatie van personeel	938
1623 Jan. 21 " " Propositie van Coen op patriasche missive van 11 April 1622. — Afslachting der tafels in de Molukken, Amboina en Banda	940
1623 Jan. 23 " " Besluit op Coen's propositie van 21 Januari. — Pieter de Carpenterier Gouverneur-Generaal	941
1623 Jan. 25 " " Chineesche kooplieden. — Bevordering van personeel	946
1623 Jan. 27 " " Paspoortgeld der prauwen en jonken. — Cornelis van Maseyck	951
1623 Jan. 28 " " Extraordinaria raden van Indië. — Curateur van het ziekenhuis. — Janecon en Lacco	955
1623 Jan. 30 " " Bericht van de kust van China	958
1623 Jan. 31 " " Vrije handel op de kust van Coromandel	959
BREEDE RAAD DER RETOURVLOOT (1623 Febr. 9 — Aug. 30).	
1623 Febr. 9 nevens Krakatau. Rantsoenen	961
1623 Febr. 26 in zee. Koers	962
1623 Maart 13 " "	962

INHOUD.

XXVII

Bladz.

1623 Mei	15 Tafelbani. Suspensie van Pieter Dircksz. en Cornelis Cornelisz. 't Hart	963
1623 Mei	19 " Wederspannig scheepsvolk	963
1623 Juni	14 St.-Helena. Schip de <i>Gouden Leeuw</i>	964
1623 Juni	17 " 20 Juni te vertrekken	965
1623 Juli	10 in zee. Koers	965
1623 Aug.	15 bewesten de Azoren. Achter Engeland om te loopen?!	966
1623 Aug.	28 bewesten Landsend. Wederspannig scheepsvolk	968
1623 Aug.	30 in 't Kanaal. Wederspannig scheepsvolk	970
AANTEKENINGEN		997
REGISTER DER PERSOONSNAMEN		1011
AANTEKENING OP HET REGISTER DER PERSOONSNAMEN		1038
REGISTER DER PLAATS- EN VOLKSNAMEN		1041
REGISTER DER SCHEPEN		1056
DRAKFOUTEN EN VERBETERINGEN		1063

¹⁾ De adviezen der raadsleden zijn afzonderlijk aangegeekend.

INLEIDING.

Ons derde deel bevat Coen's uitgaande stukken naar diverse kwartieren van Indië van 1620—1623, benevens de resolutiën, in verschillende vergaderingen onder zÿn beleid genomen van 1613—1623¹).

De uitgaande stukken bevinden zich in de volgende deelen der uit Indië overgekomen papieren bij de kamer Amsterdam:

1621 Jan. 8—April 20	T 23
1621 Mei 16—Juni 3	V 1
1621 Juni 5	V ongefolieerd
1621 Juni 11—Sept. 27	V 1
1621 Oct. 5	V ongefolieerd
1621 Oct. 11—Nov. 6	V 1
1621 Nov. 16	V ongefoliceerd
1621 Nov. 23—1622 Jan. 12	W 39
1622 Jan. 21	W 47
1622 Jan. 24—Maart 10	W 122
1622 April 9—Juli 23	X 62
1622 Aug. 19	X 225
1622 Aug. 28	X 62
1622 Sept. 6	X 312
1622 Sept. 10—1623 Mei 16	Y ongefolieerd.

Voor de resolutiën standt, naast de uit Indië overgekomen papieren bij de kamer Amsterdam, nog een andere bron ter beschikking: een in later tijd door de XVII uit Batavia ontboden afschrift van het oudste daur bewaarde resolutieboek van Gouverneur-Generaal en Raden²);

¹) Die van den Raad van Defensie blijven wegens plaatsgebrek bewaard tot het volgend deel.

²) Het origineel komt nog thans in het Landsarchief te Batavia voor (zie den Inventaris van van der Chijs, bl. 41). De titel «Resolutiën van Gouverneur-Generaal en Raden» is in vooreerre misleidend, dat, met geringe uitzonderingen (zie onze inhoudstafel hiervoor), de resolutiën voor 1619 geene resolutiën van Gouverneur-Generaal en Raden, doch van president van het kantoor Bantam (Jacatra) en raden zÿn.

dit afschrift vult drie deelen, thans genummerd Kol. archief 558—560, en stelt in staat, verschillende gappingen der oudere reeks afschriften aan te vullen. Zoo konden de resolutien van Dec. 1616—Maart 1617, die wegens het verloren gaan van boek I der Amsterdamsche verzameling anders zouden ontbreken, uit Kol. archief 558 worden opgenomen; eveneens die van Oct. 1617—Jan. 1618, welke men in een der boeken M of N zoude verwachten, doch die daar niet voorkomen. — Naar oorsprong eindelijk zijn opgenomen de stukken, in onze chronologische inhoudstafel hiervóór op 9 Mei, 1—3 en 7 Juni 1621 vermeld. — De stukken, die het tweede gedeelte van ons boek vullen, zijn dan genomen uit:

1613 Nov. 30—1615 Dec. 29 ¹⁾	E 190
1616 Jan. 6	Kol. arch. 558
1616 Jan. 11	K 177
1616 Jan. 12	Kol. arch. 558
1616 Jan. 16—Oct. 10 ²⁾	F 275
1616 Oct. 21—Nov. 26 ³⁾	H 301
1616 Dec. 22—1617 Maart 27	Kol. arch. 558
1617 April 13—Aug. 28	K 117
1617 Sept. 1—Oct. 11	L 45
1617 Oct. 13—1618 Jan. 8	Kol. arch. 558
1618 Jan. 19—Maart 9	N 75
1618 Maart 13—Oct. 5 ⁴⁾	O 86
1618 Oct. 18—Nov. 3	O 300
1618 Nov. 18	Kol. arch. 558
1618 Nov. 20—1619 Jan. 11 ⁵⁾	O 405
1619 Jan. 12	Kol. arch. 558
1619 Febr. 5—Aug. 8	P 36

¹⁾ Met uitzondering der instructie, in het resolutieboek geïnsereerd op 4 Dec. 1613, en van de aantekening van Coen bij de resolutie van 9 Sept. 1615, beide uit Kol. arch. 558, waaruit ook een ontbrekende eigennaam ingevuld kon worden in de resolutie van 11 Sept. 1615.

²⁾ Coen's aantekening op de resolutie van 9 Oct. 1616 en de aanvulling derzelfde resolutie met een eigennaam zijn uit Kol. arch. 558.

³⁾ Lacunes in de resolutien van 4, 9 en 26 Nov. 1616 aangevuld uit Kol. arch. 558.

⁴⁾ Met uitzondering der resol. van 20 Sept. 1618, welke uit Kol. arch. 558 is.

⁵⁾ Met uitzondering der resol. van 14 Dec. 1618, welke uit Kol. arch. 558 is.

1619 Aug. 14—Oct. 4	Q 32
1619 Oct. 11—1620 Jan. 22	Q 241
1620 Febr. 7—April 27	R 19
1620 Mei 7—Juli 29	R 129, S 33
1620 Aug. 8—Oct. 9	S 18, 33
1620 Oct. 12, 23	Kol. arch. 559
1620 Oct. 29—Dec. 30	S 187, 269
1621 Jan. 4	Kol. arch. 559
1621 Jan. 12—Mei 1	T 36
1621 Mei 8—Nov. 6 ¹⁾	V 29
1621 Nov. 11—1622 Jan. 15	W 11
1622 Jan. 22—Maart 7	W 135
1622 Maart 10—Aug. 29 ²⁾	X 246
1622 Aug. 31—1623 Aug. 30 ³⁾	Y 55.

Gedrukt waren, van de uitgaande stukken, enige passages uit brieven van Coen naar Amboina en Banda⁴⁾), voorts de instructie aan de Meyer en du Bucquoy (5 Juni 1621)⁵⁾, die van Cornelis Reyersz. (9 April 1622)⁶⁾, de recommandatie van kapitein Hitoe (28 Jan. 1623)⁷⁾ en het ultimes aan Gouverneur-Generaal en Raden voor het vertrek naar patria (31 Jan. 1623)⁸⁾; — van de resolutiën die, op bl. 449, 463, 510, 593, 596, 613, 614, 627, 628, 629, 646, 651, 656, 658, 659 en 669 als weggekluut vermeld⁹⁾). Het was aanvankelijk mijn voornemen, resolutiën

¹⁾ Met uitzondering der stukken van 9 Mei, 1—3 en 7 Juni 1621, welke uit V ongesoliedd zijn.

²⁾ Lacune in de resol. van 21 Juli 1622 aangevuld uit Kol. arch. 560.

³⁾ Met uitzondering der getnscreide autorisatie van 31 Jan. 1623, welke uit Kol. arch. 560 is.

⁴⁾ Tiele, Bouwstoffen I, 3—8, 336—338, 343.

⁵⁾ Tiele, Bouwstoffen I, 301.

⁶⁾ Groeneweldt, Nederlanders in China, 312.

⁷⁾ Tiele, Bouwstoffen I, 329.

⁸⁾ Kronijk Hist. Gen. 1853, bl. 67 (niet naar het handschrift in boek Y, dat voor onze uitgave is gebruikt).

⁹⁾ Benerens al. 2 resol. 11 Oct. 1619, welke voorkomt bij Hoetink, So Bing Kong, overdr. bl. 13; — het contract met die van Pueloe Run en het schrift der orangkaja's van Pueloe Ai en Pueloe Run (9 Mei 1621), voorkomende bij Tiele, Bouwstoffen I, 284 en bij Heeres, Corp. Dipl. I, 162, en het verbaal van den Ambonschen landdag van 1—3 en 7 Juni 1621 (bij Valentijn II¹, 47—51); de eedsvernieuwing (7 juni) ook bij Heeres, Corp. Dipl. I, 170.

die in goede uitgaven toegankelyk waren, niet weder af te drukken. Toen mij echter bleek dat de heeren Heeres, IJzerman en Hoelink¹⁾ er prijs op stelden dat elders reeds gedrukte resolutien niet in deze volledige uitgave zouden ontbreken, heb ik aan hun wensch voldaan, met vel 43 te beginnen niets meer weggelaten, en het reeds weggelatene aan het slot van het deel (bl. 971—996) alsnog doen afdrukken.

Tegemoetkoming aan denzelfden wensch naar volledigheid in het mededeelen der stukken die door Coen zijn onderleekend, doet mij alsnog den volgenden brief van den „commandeerenden raet” van het schip de Provintien aan de Bewindhebberenkamer Amsterdam opnemen²), die geen dagtekening draagt, doch blykens Coen’s brief aan de Bewindhebberen van 1 Jan. 1614³⁾ moet geschreven zijn op 10 of 13 Juni 1612:

Eersaeme, wyse, voorsienighe, seer discrete Heeren.

Alzoo de Heere sy geloofft voorspoedelicken toot hiertoe in goeden standt en dispositie gecommen sijn, ende met ons neffens twie Geeneesvaerders in compagnie geseylt is het schip de *Waaterhondt*, schipper Cornelis Cornelisz. Waaterhondt, de⁴⁾ naer Madera wilt ende tegenwoordelicken derwerts is gaende, soo hebben naer schuldige plicht niet connen naerlaeten, hoewel weinich materie hebben, U. E. mits desen te saluteeren ende onsen standt coortlickien te voorwittigen, hoopende dat denselvigen desen wel ten rechten soll doen behaendigen.

De Heeren sullen dan verwitticht sijn alsdat wy (harden wint gehaadt hebbende) de groote mast ende boochspriet gelick mede de boispriet van ‘t schip de *Hoope* seer swaack bevinden, ende daran geen seyl en moogen voeren als wel voor dese scheepen soude betaamen, offt souden ‘t all oever boordt geseylt hebben, niettegenstaende met jynen de boispriet wel voorsoorelden; derhalven om all ongeval voor te commen hebben geresolveert onder Ilha de Mayo te loopen om aldaer voorschreven ronthoudt te wangen ende alles wel te voorsien, ‘t welcke anders niet sou-

¹⁾ Zie de inleiding van deel I, bl. XIII.

²⁾ Uit Kol. arch. 961; — op bl. XV der Inleiding op deel I werd het stuk kort vermeld.

³⁾ Deel I, 1.

⁴⁾ Die. — De zonderlinge spelling, die van een Hoogduitschen kerk afkomstig moet zijn, is overal getrouw gevolgd.

den doen, want aldaer niet vele voor ons te haalen is, ten waare eenich waater; sullen daer oock te voorgeeffs niet verletten, maer op 't veerdichste onse voyage vervorderen. Niettegenstaende de *Hoope* 10 stukken in 't leech heeft, soo is nochtans seer ranck, waervan de *Provincien* mede gebrekk heeft, ende dieshalven ons sullen moeten verstynen. Van leccagie hebben geen van beyden sonderlinge noot.

Aengaende het volck, hebben alsnoch de Heere sy geloofft geen sonderlinghe cranken dan 3 offt 4 die wat indispuest sijn, ende alle dingen is wel ende in goeden standt, gelick wijdt met Goodts hulpe hoopen te maintenieren, ende alsoo in vrede met goede ordre ende behoorlickien ontsaach de voyagie hoopen toe doen. U. E. sein voor desen in 't annemen der erichsluyden seer cuurieus gewest ende hebben oock ervaaren soldaten naer Indien gesonden; dan is nu niet wel getroffen, alsoo wy veel ongeoeffende hebben; doch sijnde de voyagie lanck, sullen haer toe meerder doen offenen opdat se een lichte handelinge mogen becoommen.

Het wandt ende de staagen van 't schip de *Geunierde Provincien* is seer oljck ende qwaalijck geslaagen, want het uitdermaaten seer gereeckt heeft ende reckende is; darumme sal U. E. gelieven daarop te letten, opdat sulex door achteloosheydt niet meer en geschiede, want hetselvige alhier met staagen off andersins niet kunnen helpen; wensten oock wel, datter op de musquetten ende roers wat beter acht genoommen werde, dan de providicieurs van dien sijn doende, opdatter geen wrack goedt als wy bevinden onder loope.

De huyden, de ons voor pompleer medegegeven, sic deugen gants niet, want nadt wesende uuttravelen als grau pampier, d'welek een groote versuymenis is, alsoo vooral een schip sijn pompen gelijck U. E. wel bekendt is, claer behoorden te sein; nochtans is het schip de *Geunierde Provincien* sonder slaachpompen uitgesonden, sic sijn expres daruyt gelaaten, niet wetende om wat redene; daromme alsoo wy verstaen datse in een schip noodich ende dienstich sijn ende daromme oock behooren te wesen, soo sullen toot gelegener tijdt naer vermoogen slachpompen toestellen.

Dit is hetgeene wy voor dees tijdt aengaende de standt der

schepen U. E. weeten toe verhaelen, alsoo noch niet anders voorcoomen is. Materie ende gelegenheit hebbende sullen niet naerlaeten U. E. van alles toe verwittigen ende in alle voorvallende saeken nae schuldige plicht ons met den anderen draagen ende quiten, gelijck de heeren ons toebetrouw hebben, vroomie ende erentrachtende lieden volgents d'instructie de ons van U. E. medegegeven sijn, d'ordonnantie van d'E. Heeren Staten Generaal ende comissie van sijn Princellijke Excellentie toestaet te doen; dat geeve¹⁾ Goode, de U. E., cersaame, wyse, voorsienige, seer discrete heeren, sijn genade ende segen toot dienste ende welstandt des vaderlandts ende ons geluck ende voorspoet op de reyse voorleene, en per fine sy U. E. van herten seer gegroet. Vale.

Beschreven in 't schip de *Geunierde Provincien*, sijnde op de hoochte van $34\frac{1}{4}$ graaden, ende het eilandt Madera Z. W. ten Z. omtrent 34 mylen van ons.

U. E. dienstwillige

JAN PIETERSZ. COEN.

RUTGHER TOMASZ.

VINCENT PIETERSZ.

ISBRANT JAECOB SZ.

Naer 'tschryven van desen hebben 'tylandt van Madera gesien.

Wy hebben U. E. 2 van deselve inhout gesonden, opdat by faulte van d'eene den anderen ter handt mach comen.

Eenige aanteekeningen, en de gewone registers, besluiten het deel. Het personenregister neemt ook (voor zoover zij vermeld zijn) de geboorteplaatsen op, en duidt mede aan welke resolutiën, in ons driel afgedrukt, door de geregistreerde personen zijn onderteekend.

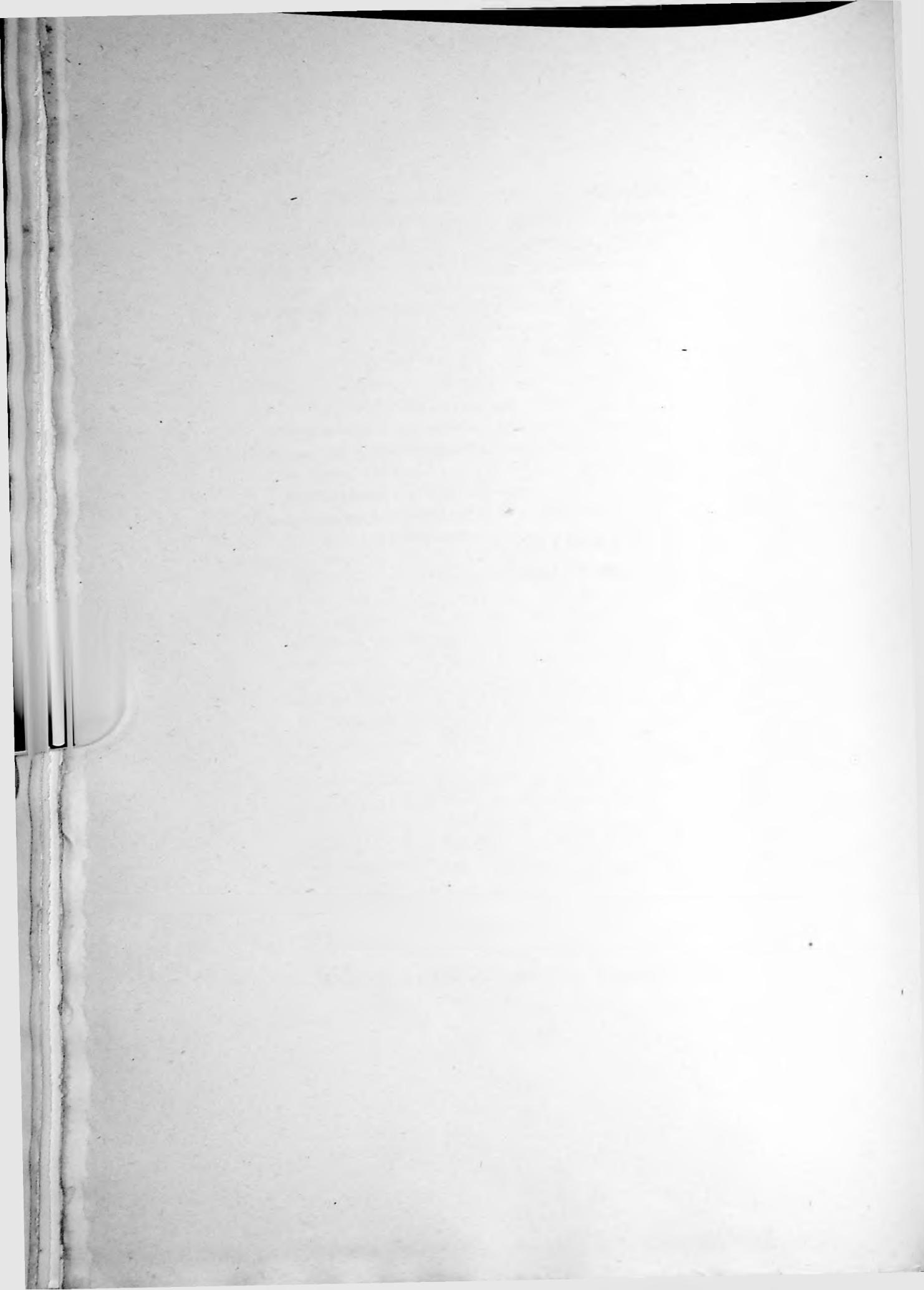
Den Heer W. C. Muller weder vriendelijk dank voor zijne hulp bij het nazien der drukproeven.

Leiden, September 1921.

H. T. COLENBRANDER.

¹⁾ Waarschijnlijke lezing van een onduidelijk geschreven woord.

B R I E V E N
(1621—1623)

1. — ORDRE OFF INSTRUCTIE

'T SCHIP *MAURITIUS*, VARENDE NAER 'T VADERSLANT, DEN 8 JANNUARIO
1621 MEDEGEGEVEN¹⁾.

Door den generael Coen wert by desen wel expresselijck geordonneert aen alle commandeurs, vice-commandeurs, oppercoopluyden, schippers, stuervluyden ende alle andere haere officieren met de schepen der Generaele Compagnie van de Vereenichde Nederlanden naer 't patrya keerende ende alsnu insonderheyt aen de overhooffden van 't schip *Mauritius*, dat hem niemant ende sal vervoirderen geduyrende haere wederomme reyse, eenige Francen, Engelsen, Schotten, Deense off andere haere galleerde schepen off goederen vyantlijck aen te tasten, te veroveren off oock eenich empêchement te doen, alwaer 't oock soo dat d'selve eenige Spaense off Portugiesse veroverde goederen geladen hadden, ten waere deselve onse schepen eerst alvoirens met hostiliteit sochten te beschadigen, te verhinderen off vyantlijck te bezegelen, in welcken gevallen sy haer sullen duffendeeren als naer behooren. Wel verstaende dat hierinne niet begrepen en werden de schepen ende goederen van de Spangiaerden, Portugiesen ende alle andere haere openbaere vyanden, die wy verstaen dat men niet en sal verschonen, maer tegens deselve procederen volgens den inhouden van de placcaten van de Hooge Mogende heeren Staten Generael ende de patenten van syne princelijcke Excellentie daerop verleent. Allen 't gene vooren verhaelt is, verstaen wy de dienst van de Vereenichde Compagnie ten hoochsten aen gelegen is ende dat de voorsz. ordre precis werde naergecomen, op peene dat men tegen d'overtreders van dien sal procederen, soals men tot reparatie van de gedaene schade sal bevinden te behooren.

Actum in 't fort Jacatra, adi ut supra.

2. — AEN D'HEER GOUVERNEUR FREDERICK HOUTMAN, VAERENDE MET ZIRCKZEE NAER AMBOYNA, PER DE SEEWOLFF GESONDEN, 10 JAN. 1621.

Desen gaet per 't schip de *Seewolff*, dat neffens *Amsterdam* te nacht onder seyl sal gaen, om haer by U. E. te vervoegen ende tesamender hant vooruyt naer Amboyna te loopen.

Indien U. E., gelijck het apparent is, voor ons aldaer arriveert, sult de victu-

¹⁾ Copieën van 8 Jan.— 20 April 1621. T 23.

4 AEN D'HEER GOUVERNEUR FREDERICK HOUTMAN, 10 JAN. 1621.

alie, ammonitie van oorloge, andere nootlijckheden ende 't geene meer in Amboyna gelost moet worden by de presente schepen wesende, om versuym van tijt voor te comen, al datelijck landen, ende wederomme alle de nagelen, die gescheept connen worden, in alder yle innemen, ende voorder alle preparaten tot voorgenomen tocht veerdich doen maecken, opdat daer met Godes hulpe verschynende geen langen morgenspraect behoeven te houden.

In 't fort Jacatra, adi 10 Januario anno 1621.

3. — COMMISSIE

VOOR PIETER DE CARPENTIER EN JACOB DEDEL, 12 JAN. 1621.

Jan Pietersz. Coen, gouverneur generael over alle landen, eylanden, steden, forten, plaetsen, comptoiren, schepen, jachten, chaloopen, personen ende den handel van Indien, wegen de Hoge Mogende Heeren Staten Generael, syne princelijcke Excellentie ende de heeren bewinthebberen der geocstroyeerde Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden, allen den geenen die desen sullen sien of hooren lesen, saluyt! Doen te weeten alsoo door 't vertreck van d'heer Generael met de presente macht innewaerts naer Amboyna, Banda ende de Molluques goet gevonden is, dat d'heeren Pieter de Carpentier ende Jacob Dedel, beyde raden van Indien, alhier sullen blyven, omme geduerende sijn E. absentie met advijs van een formelen raet, de generaele directie van dese ende over alle andere plaetsen waer te nemen ende alles ten meesten dienste van de Generaele Compagnie te bevoirderen, waerinne de voorsz. raden van Indien by beurte maent om maent presideeren sullen tot onse wedercompste alhier off naerder ordre. Soo ist dat wy met advijs van onse presente raden van Indien endere andere raetspersoonen de voorsz. Pieter de Carpentier ende Jacob Dedel, beyde raden van Indien, daertoe gecommitteert ende geauthoriseert hebben, committieeren ende authoriseeren hen vermits desen. Ordonneren ende bevelen derhalven aen alle gouverneurs, commandeurs, vice commandeurs, oppercoopluyden, cappiteynen, schippers, alle andre officieren, soldaten, bootsgesellen, in dienste van de Generaele Compagnie sijnde, gelijck mede aen alle de vryburgers ende alle andere ondersaten alhier resideerende, niemant uytgesondert, de voorsz. Pieter de Carpentier ende Jacob Dedel, beyde raden van Indien, elx in haeren maent voor haeren president ende overhoofst alhier te erkennen, obedieeren ende respecteeren alsoff wyselven present waeren, alsoo sulcx ten meesten dienste van de Generaele Compagnie bevinden te behooren.

Actum in 't fort Jacatra, adi 12 Januario 1621.

4. — MEMORIE

VOOR DEN E. PIETER DE CARPENTIER ENDE JACOB DEDEL, RAEDEN
VAN INDIEN TOT JACATRA RESIDEERENDE, 12 JAN. 1621.

De resterende schepen van 't vaderslandt, Suratten, de Custe van Coromandel, Patana, Cambodja en Japan comende, sult met soo weynich schepen als doenlijcken nasenden sooveel rijs als van hier derven condt ende alle de soldaten welcke mede soude mogen brengen.

Ick maecke gissinge, dat in Succadana pertye rijs vergadert ende oock eenige diamanten ingecocht wesen sullen; derhalven dient derrewaerts gesonden soo haest een jacht becompt. My dunct ongeraden nu ordre tot opcoop van rijs te geven; daeromme sendt geen ander cargasoen dan tot opcoop van diamanten, bezarsteen, was, sisicq, drakenbloet nodich is. Rottang mach van daer mede wel gesonden worden, mits dat goetcoop ingecocht worde, maer anders niet.

Ontrent ultimo Martius toecomende sullen U. E. een schip met 30 a 40.000 realen na Patana senden, by aldien tegen die tijt sooveel gelt van 't vaderslandt becompt, dat deselve van hier derven condt, met expres ordre, dat tot opcoop van peper off rouwe syde gebruyc worden sal. U. E. sullen goede ordre geven op d'incoop van de goederen die daer voor dese te diere ingecocht sijn.

U. E. sullen gedencken dat jaerlijcx 2 a 3000 lasten rijs voor Jacatra, de Mollucques, Amboyna ende Banda van doen hebben. Om die te becomen en seecker te gaen, is nodich dat by tijts schepen ende capitael tot opcoop van rijs na de Custe van Coromandel, Siam, Cambodja en Japan gesonden worden. Doch in dese sult U reguleeren na hun de saecken gedragten ende de beste dienst van de Compagnie vereyscht. D'oncosten sijn soo groot, dat geen expresse schepen om rijs dienen gesonden dan als de noot sulcx vereyscht, gelijck in eenige jaeren gebeurt is. Om van alle quartieren goeden toevoer tot Jacatra te becomen, insonderheyt uyt het landt van de Mattaram, sullen U. E. wel ernstelijck letten ende oock voorcomen, dat de rijs tot Jacatra niet beter coop gecocht worde, dan 7 a 8 gantang ten hoochste van de beste witte rijs voor een reael van 8^{en}, ende andere slechte naer advenant. Tot desen prijs sult sooveele coopen als becomen condt, als was het oock tot de somme van 1, 2 a 3000 lasten, mits de merckt voor de burgerye mede vry latende. Soo 't de noot vereyscht, dat na een, eenige offalle de voorsz. plaetsen gesonden worde om rijs, sult verdacht wesen d' eerste in April, Mayo, ende Juny ten langsten na Siam ende Cambodja gesonden dient. Na Japan mede ontrent Mayo, doch verhoopen van Amboyna naerder advijs daerop te geven. Naer de Custe van Coromandel behoeft niet eer om rijs gesonden te worden, dan in July ende Augusto off September, doch de schepen, capitael ende cargasoen tot opcoop van cleden ende indigo becomende, sendt dan met den eersten na de Custe.

Geest ordre, dat in Patana ende Siam geen benguijn soo diere meer gecocht worde als verleden jaer gedaen is, item dat men geen coope dan in Cambodja, ten waere dat die Siam oft elders mede goetcoop te becomen waere. Soo de Chinesen dit jaer alhier geen goede quantiteyt rouwe syde ende andere goede sydewaeren brengen ende byaldien van 't vaderslandt een groote somma gelt quaeme, in desen gevalle dient een groot cappitael na Quinam in Couchin China gesonden om daer met de Chinesen te handelen. Om van hier na Quinam te senden, is nodich dat de schepen prymo April vertrecken, opdat daer mogen comen eer de Chineesse waeren door de Japanders opgecocht worden, ende soo daertoe te laet comen off byaldien 't gelt niet vroech genoch gesonden can worden, in desen gevallen mach het gelt na Japan gesonden worden, omme 't naestvolgende jaer van daer na Quinam te gaen.

De plaetsen van Palinbangh, Jamby en Andrigiery sullen U. E. gestadich van gelt en goederen voor sooveel tot opcoop van peper ende hout van node is, versien houden. 't Is niet nodich ende ongeraden dat gestadich volck in Palinbang ende Andrigiery gehouden werde. De gelegentheyt van jachten hebbende sult dan derwaerts senden.

Soo de gelegentheyt van jachten becomt, sult eenige na de Westcuse van Sumatra senden met alderley sortering van cleden, insonderheyt Gouseratse, omme langs de Westcuse sooveel peper te doen opcoopen als doenlijck is. Draeht sorge, dat ons d' Engelssen, Francen, Deenen, Gouseratten ende andere in den opcoop van peper in Ticco, Pryaman ende Atchijn niet en prevenieeren, maer doet alle mogelijcke naersticheyt en devoir om alle andere te prevenieeren. Als niet beter en mocht, sult met d' Engelssen middel raemen ende alsulcke ordre stellen als nodich is, om de peper gesamentlijck halff ende halff tot redelijcken prijs te becomen. De gevoechlijckste middel is wel beste, doch soo de welstandt herde vereyscht, en ontsiet den Atchijnder niet.

Met aldereerste gelegentheyt van schepen die U. E. becompt sult een goet schip met een jacht off een schip alleen na Mocha ende Suratten senden met een cargasoen van 100 a 150.000 reaelen van 8^{en} aldaer waerdich, te weten tweee derde van alle de benguwin ('t resterende dient na de Cuse gesonden); item ontrent 25.000 ™ nagelen, vijftich sockels foelie, 40 a 50.000 ™ nooten muscaten, alle de gommelacca, sisicq; item alsulcke Chineesse waeren ende andere goederen meer als voor Mocha ende Suratten dienstich soud mogen becomen. De schepen die hiertoe gebruyckt, sult van hier senden, met ordre dat haeren coers setten even alsoff na de Cabo de Bonne Sperance souden seylen, en dat niet om de Noort loopen dan als de lengte van Madagascar hebben. Item dat in Mocha sooveel van 't cargasoen vercoopen, als tot goeden prijs venten connen. Item dat met de resterende goederen ende gelt welck van 't vercochte becomen, van Mocha na Suratten loopen ten tyde sulcx ordinaer-

lijck gedaen worde ende eer niet, als te weten, dat niet eer dan ontrent ultimo September in Suratten arriveeren. Deschepen derwaerts gaende, sult volgens genomen resolutie bevelen, soo eenige Daboelders in zee off op onvrye plaatzen bejegenen, gelijck mede Spangiaerden, Portugiesen off andere hare adherenten, dat die voor goede prinsen aenslaen ende ten besten van de Compagnie beneficeeren, wat van hun souden mogen becomen.

Soo haest de resterende last voor *Leyden* becompt, sult hetselvige schip naer 't vaderslandt senden ende daerna het *Wapen van Enckhuysen* daertoe prepareeren. De gelegenthey't becomende sal 't goet wesen, dat op 't jongste van 't mousson een schip met capitael na Grissy gesonden worde, tot opcoop van peper, soo daer iets van buyten gebracht waere, met ordre dat op 't gevouchlijckste voorcomen worde, dat de Chinesen vandaer geen peper na China vervoeren. Item datter sooveel hoornbeesten, koeyen ende buffels, rijs ende goet houdt opgecocht ende na Jacatra gebracht worde, als becomen en vervoeren connen.

Voor Bantam, Angier ende Pontang dienen gestadelijck vier schepen van defentic gehouden te worden off ten alderminsten twee, misschien oock alle ses off andere in haer plaatse, na hun de saeke soude mogen gedragen, doch als niet van node waere ende byaldien Bantam met de gaende ende comende coopvaerdye schepen van ons ende d' Engelsen beseth can worden, soud het goet wesen dat eenige schepen van defentie na Mallacca off na de custe van Malebaer gesonden wierden omme advantagie op de gemene vyant te soecken ende Mallacca sooveel doenlijck te benouwen.

Met goet ende bequaem weder sullen U. E. soo nu als dan sooveel praeuwen int vaerwaeter van Bantam houden omme alle toevoer vandaer te weerlen als doenlijcken is. Tot overhoofft mocht Schiedam gebruycken, totdat bequamer persoon becompt.

Ter aencompste van de Chineesse joncken sullen U. E. civilijck met haer handelen, voor tol van incomen by de hoop van ider joncke accorderende nadat vernemen condt syne off grove waeren souden mogen hebben, sonder vooreerst hart op 't uytterste recht te staen.

Van alle waren sullen U. E. den handel liber en vry laeten, soowel voord'een als d' ander. Wat de prijs van rouwe syde aengaet, daervoor sullen U. E. geven van 170 a 190 tot 200 reael 't picol, na dat schoon is; de prijs met advijs van d' Engelssen maeckende, ende andre waeren naer advenant. Crengen sult geen altoos coopen. Tot opcoop van rouwe syde ende andere goede waeren gelt gebreeckende, sult dan peper in betalinge geven, tot soo hoogen prijs als becomen condt. Met opcoop van andere waeren voor Indien dienstich, zult met U casse te rade gaen; het sandelhout tot redelijcken prijs gevende, sonder op 't alderhoochste te staen.

T' is nu soo verde gecomen, dat wy niet geraden vinden met Bantamaccoort gemaect worde, dan in sulcker voegen, dat den stapel van den handel tot Jacatra becomen ende behouden; dat alle de geledene lasten van de Vereenichde Compagnie gevonden, d' uytstaende schulden van Bantam ende Jacatra becomen ende alle oncosten betaelt worden, gelijck mede, dat alle andere Europische natie van Bantam geexcludeert werden ende wy jaerlijcx van de peper van Bantam sooveel meer dan d' Engelsen off alsulcken tol van d' uytgaende peper becomen, als met recht ende met goede redenen bevonden sal werden te behooren, tot vergeldinge dat Bantam naest Godt door ons alleen gebreydelt ende de prijs van peper leech gebracht is, ende tot onderhout van 't garnisoen tot Jacatra. Hoe ende in wat maniere wy verstaen de saecke op 't ghevouchlycxe hiertoe gebracht dient, can niet wel voorsegd worden. En treet in geen ander handelinge van accoort, voordat die van Bantam 't selvige openlycken verseeckeren. Willen d' Engelssen middelaers wesen, 't sy door hun selfs, door Francen oft andere, laet hun gewerden, maer besluyt ghy niet dan met bedinge van alsulcke conditie als ons recht vereyscht.

Over verscheyde saecken soud van Bantam wel veel geleyscht connen werden, doch mogen provisionelijck wel accordeeren met eene conditie alleene, namentlijcken dat die van Bantam geen andere Europissche natie handel verleene, dan alleene ons ende d' Engelsen, ende dat hy tenemaele aan ons remitteere al 't geene op 't coninckrijck van Jacatra soud mogen pretendeeren, mits dat oock geaccoerdeert worde, dat de coninck van Bantam op d' uytvoerende peper geen lasten meer dan thien ten hondert ten hoochsten leggen sal. Beter conditie mogen U. E. wel maecken, maer geen erger. Soo men goet vindt een vasten prijs op de peper te maecken dient sulcx te geschieden op ontrent 10, 12½ a 15 reael ten hoochste de 10 sacken, ende geen prijs maeckende soo moeten die selfs daerop houden. Van d' Engelsen moeten bedingen een seeckere quantiteyt peper meer dan syluyden, ofte van alle de peper van Bantam een tol van¹⁾ reaelen yder sack van 50 catty chinte.

Soo 't geviele, dat de Francen (op 't geene hun per forme geaccoerdeert is) eenige peper van Bantam bequaemen, sullen U. E. voor ons gerechticheyt nemen, soowel van d' Engelsen haer portie als van de Francen,¹⁾ reaelen voor de 10 sacken.

Met die van de Mattaram zullen U. E. goede correspondentie houden, voor sooveel doenlijcken is. 't Schoone semblant welck van des Mattarams syde getoont wort, is niet dan om credit te becomen ende ons ten lesten te verrassen. Laet in geenderley maniere condt worden, dat dese opinie van haer hebben, maer voet hun met simpelen eenvout, schoone praetgens, matige vereeringe,

¹⁾ Niet ingevuld.

soo lange sulcx met voordeel buyten perijckel geschieden can ende geen har-dicheyt vereyscht wort. Als van des Mattarams syde hardt geprocedeert wort, sult hardt daertegen wesen.

Op Bantam sult passepoort verleenen, mits dat daer geen rijs noch amonitie van oorlog gevoert ende gesette tollen betaelt worde.

U. E. sy insonderheyt gerecomandeert wel te letten op den ontfanck van alle tollen, imposten ende gerechticheden. De vremden hier resederende, als Gouscratten, Malleyen, Javanen ende anderen dienen mede iets te geven; van desen vereyscht ten minsten alle ses maenden heffinge gedaen te worden. Onse meninge is geweest den tijt van prymo October passato te reeckenен. U. E. sullen daerinne handelen na vermogen van de gemeente.

D'Engelsen sullen U. E. doen betaelen voor uytvoerende peper van hier thien percento, ende vijff percento voor cleden ende waeren die hier souden mogen vercoopen.

Den hoogen raet wert geauthoriseert, omme alle criminelle ende civile saecken te water ende te lande aff te handelen.

In den raet van deffentie sullen compareren Pieter de Carpentier, Jacob Dedel, Abraham van Uffelen ende Cornelis Rijckerts, doch in absentie van d'eene sult het getal met andere voldoen.

Het woort van de wacht sal gelijck voor dese door heer Pieter de Carpentier gegeven ende de sleutels van 't fort door denselven bewaert worden. Op ons advoy ende goetvindinge, sult wel eenich landt ende fruytboomen te leen uytgeven sonder limitatie van tijt, mits dat de tiende ten uytterste precis betaelt werde.

De versorginge van alle wercken ende van de fortificatie bevelen mits desen aan d' heer Jacob Dedel gelijck mede d'opsicht van 't domesticq governo, ende insonderheyt recommanderen denselven de voltreckinge van de punct Diamant, soowel het sluyten als de huysen boven op ende de kelders. Item dat d'enden van 't middelhuys met twee gelijcke huysen aan d'aendere tegenstaende gehecht ende noch een ander huys soo lange als het middelhuys gemaect worde. Item lasten voorsz. Dedel mede sooveel vlotten off champans te doen maecken als doenlijck is, groote ende cleene, om tot de fortificatie te gebruycken.

De correspondentie op alle comptoiren, het visiteeren der reeckeningen ende houden van de generaele boecken wert Pieter de Carpentier volgens sijn ampt bevolen.

U. E. sy gerecomandeert wederomme te doen vergaderen een groote menichte van goede tingans tot het getal van 100 stucx toe, en datelijck na ons vertreck sult weder 20 tingans vaerdich doen maecken om die te mogen gebruycken ende affsetten als sulcx in haeste vereyscht wort.

Peerden sullen U. E. mede tot 100 stucx vergaderen, stallinge ende zadels met haer toebehooren daertoe versorgende.

Soo haest ontrent 100 soldaten op de Diamant gelogeert connen worden, sullen U. E. het oude huys affbreecken ende 't pleyn van 't oude fort weder met swalpen off cocusbomen sluyten, van de Diamant aff tot aan de Cadt stellende twee metalen stucken, die langs de facit off berm van de Diamant flankeeren.

Van nu aff sullen U. E. wacht op de Diamant stellen ende datelijck uyt myn name met tromslach verbieden, dat hem niemant daerop gevoege dan die daer bescheyden is, mits de wacht wel expresselijck bevelende daerop te laeten vrembdelingen noch dienaerts van de Compagnie dan die daer bescheyden sijn, 't sy oock wat volck off wie het soud mogen wesen, niemant uytgesondert, op peene van de coorde.

Als het de tijt lydet, sal U. E. op de Z. W. hoeck van d'ouden stadt Jacatra een reduyt off huys laeten maecken van houdt, dat daertoe bereydt is. Boven in 't landt, ontrent het derde fort, daer goede uytſicht is, soude mede wel een reduyt begeeren, alsoock op de riviere van Anchey, opdat de fruytbomen ende 't landt georbert mocht werden. U. E. sullen daerin sooveel mogelijck is doen.

Laet het jacht van Enchuyzen ende de twee lange prauwen mede opmaecken.

Coopt en versamelt sooveel goet hout van alderley slach als becomen condt.

De verdubbelinge van de Sampson ende de Sonneczy U. E. gerecommandeert.

Als de tijt van Jancon geexpireert is, sult de tol van 't speelen der Chineesen weder voor ses maenden aan de meestbiedende verpachten, mits Jancon voor andere prefererende.

Als den ambassadeur van Patany vertrect, sult hem de geleende 300 realen weder doen betaelen ende de coninginne uyt onssen name schrifstelijck antwoorden gelijck mede de Orancaya . . .¹⁾, dat in alle maniere genegen sijn, de vrientschap met haer t' onderhouden ende vermeerderen. Item dat op haer rede geen Portugiesen beschadigen sullen, mits dat d'onse van haer aldaer oock niet beschadicht worden; ende aengaende Mallacca ofte Molucco, dat de Portugiesen toecompt, haer rede ende vaert te bevryden, ende ons devoir is onse vyanden alle mogelijcke affbreuck te doen. Voirder aen de coninginne ende overste mandorijn sendende een vereeringe waerdich sijnde ontrent 300 reaelen, mits den ambassadeur mede een redelijcke vereeringe doende.

Aen den coninck van Siam ende den overste . . .¹⁾ sal U. E. mede senden tot antwoort van sijn brieff met aenbiedinge van goede onderlinge vrientschap, een vereeringe van de waerdye van ontrent 300 reaelen, te weten 200 voor den coninck, ende 100 voor den overste . . .¹⁾.

¹⁾ Niet ingevuld.

Soo een schip na Cambodja gesonden wort, sult Willem Cunningen derwaerts senden ende hem medegeven een missive uyt onsen name gesonden met een vereeringe waerdich sijnde ontrent 150 realen van achten.

Ter gelegener tijt sal U. E. weder een redelijcke vereeringe aan den coninck van Palinbangh senden, gelijck mede aen¹⁾, die ons de groote lange praeuwe vereert heeft, sooveel dat deselvige rijckelijck off dubbelt betaelt worde.

Aan den coninck van Sangora sal U. E. mede van onsentwegen een briefken met eerbiedinge schryven ende denselven senden een vereeringe waerdich sijnde ontrent 150 realen van achten.

Terwyle de voorsz. provisionele huysinge gemaect worden sal U. E. mede gedencken hout te vergaderen ende preparaten te maecken tot een groot huys, om dat te beginnen soo haest doenlijcken is.

In 't generael zy U. E. gerecomandeert tot voltreckinge van 't begoste groote fort met alle werken sooveele te voorderen als doenlijcken is. 't Geene voorerst nodichst achten is vooren geseyt.

Doet voor in 't nieuwe fort rontsomme geschut planten, bosscheters daerby woonen ende overal wacht setten. Treyneert niet lange met vullen van de westhoeck ende planten van geschut, want het daer heel nodich is. Een aerde walle sult daer oock langs de cocusbomen met den eersten doen leggen tot bevrydinge van 't nieuwe huys. Met de Chinesen sijn geaccoordeert, dat de stadt met nieuwe palessaden sluyten ende vergrooten sullen, in voegen gelijck U. E. verthoont hebbe. Hiermede sult alle de burgerye hooft voor hooft belasten. Doet een wech maecken daer de palessaden behooren te staen, de lengte meten, alle mannehoofden van de burgerye tellen, ende belast elck sooveel als de voltreckinge van 't werck vereyscht. Met publicque placcaet sult uyt onsen name vercondigen, dat niemant van alle de burgerye onder onse gehoorsaemheyt staende 't zy vryeluyden off dienaeren van de Compagnie hun vervoirderen sich by off door andere te laeten trouwen, doopen, hun vrouwen, kinderen, slaven off slavinnen te doen doopen noch trouwen dan met consent ende advijs van onse respective overicheyt deser plaatse, en dat by de dienaers des heiligen woort Godes, die door de classen van de heilige kercke der Vereenichde Nederlanden daertoeg eauthoriseert ende van ons geadmitteert sijn; op peene van groote boete ende voirder arbitraele correctie, met verbot aen andere dienaers dat hun desaengaende met onse ondersaten sonder expres consent van onse gecommitteerde niet en bemoeyen.

Met het schip *Leyden* sal U. E. Hendrick Jansz. Craen naer 't vaderslandt senden.

Lact niet ons met alle gelegentheyt breet ende ampel te advyseren wat hier

¹⁾ Niet ingevuld.

dagelijcx passeert, wat tydinge van andere quartieren becomt ende hoe het van maent tot maent met den ontfangh gaet. Soo hiertoe gelegentheyt gebraecke sal 't nodich wesen dat op 't jongst van 't mousson een expresse met advysen innewaerts gesonden worde, opdat mogen weten off oock nodich sy, dat met de verneemste macht eer herwaerts keeren dan de voltreckinge van des Compagnies welstandt innewaerts gedoocht. Versuymt dit niet al wasser oock niet te advyseeren, want de Compagnie in desen gevallen innewaerts goeden dienst verhoopen te doen.

Ten besluyt van dese zy U. E. in 't gemeen ende elck bysonder ten hoochsten gerecomandeert de dienst ende welstandt der Generaele Compagnie in 't generael, soo hier als op alle andere plaetsen, na uytterste vermogen te vervorderen, soowel in saecken die hier niet aengeroert sijn, als in 't geene vooren bysonder recommanderen ende insonderheyt over de middelen die hebbende sijn ende naer ons vertreck soudt mogen becomen, alsoo te disponneren, datter naer 't vaderslandt goede rijcke retoeren gesonden ende den vyandt alle mogelijcke affbreuck gedaen werde. De voorstandt van alle vrembdelingen zy U. E. ten alderhoochsten gerecomandeert.

Actum in 't fort Jacatra, adi 12 Januario anno 1621.

5. — GRISSY.

AEN JAECQUES DE CARPENTIER, PER 'T POSTPAERT, 20 JAN. 1621.

Terwyle in stilte sijn dryvende, hebben goetgevonden last te geven aan 't jacht 't *Postpaert*, dat alle mogelijcke nearersticheyt doen om voor uy't te loopen ende Grissy op 't spoedichste te beseulen. Soo haest daer compt sal U. E. in 't selvige schepen sooveel hoornbeesten, soo koebeesten als buffels, als becomen ende 't schip voeren can, omme deselve aan ons over te leveren ofte daermede naer Amboyna te vaeren, na haer de saecke souden mogen gedragen. Wy sijn van meninge langs de wal te loopen omme te sien off 't *Wapen van Amsterdam* noch ontrent Mallemans eylandt is leggende. Soo daer noch leyt doet nearersticheyt om met het *Postpaert* ende de *Vliegende Boode* daerinnen te schepen sooveel hoornbeesten, swalpen, plancken, rijs ende arack als bergen ende voeren connen, opdat met ons innewaerts mogen vaeren, want niet van meninge sijn daerna lange te wachten. Is het *Wapen van Amsterdam* vertrocken, hout dan een man met een praeuw ontrent Mallemans eylandt om ons te verwittigen soo haest in haer gesicht comen, wat by U. E. passeert endewanneer 't *Postpaert* by ons sal connen comen, opdat ons daerna mogen reguleeren. Op avontuere off U. E. gelt gebraecke senden met voorsz. *Post-*

paert 600 realen in spetie. Sult die niet dan aan hoornbeesten, swalpen, plancken ende rijs besteeden, sonder cargasoen van hoenders, eynden off gansen aff te schepen. Maect dat aan Mallemans eylandt alle de schepen vinden en daernae niet behoeven te wachten. Sendt ons goede pertye appelen ende limoenen tot verversinge voor de siecken, mitsgaders een weynich gansen, eenden ende hoenders.

In 't schip *Nieuw Hollandia* tusschen Tcheribon ende Japara, adi 20 Januario anno 1621.

6. — ORDRE

DOOR D' HEER GENERAEL AEN JAECQUES DE CARPENTIER COOPMAN IN
GRISSY GELATEN, 24 JAN. 1621.

Dat hy tegen de compste van de schepen van d' Oost sal versamelen ende byeen vergaderen om daerinne te schepen ende tot Jacatra te brengen 70 heyngst paerden, 30 merrie paerden, sijnde te samen hondert stuckx; 40 saelds, tomen ende andersints tot fournierung van 40 paerden off meer; koe-beesten, buffels ende buffelinnen, sooveel als hy becomen ende senden can; alderley slach van goet houdt als hy becomen ende senden can, te weten balken, swalpen, plancken; groote menichte van cromhouten, insonderheyt winckelhuys, mits dat het goet hout sy, maer anders niet; rijs sooveel als hy becomen ende senden can; peper, nagelen, nooten ende foelie die daer soud mogen strecken.

Het *Postpaert* op 't spoedichste naer Amboyna te depecheeren ende daermede sendende aan de gouverneur van Amboyna de foelie die tegenwoordelijcken heeft.

Item ontrent 40 lasten soudt op te coopen ende met 't *Postpaert* naer Amboyna te senden.

Dat hy de resterende cleden vercoopt sooveel gelden mogen. 1000 stucken cayn Madura te coopen ende na Amboyna met 't *Postpaert* te senden, tot cledinge voor de gevangen Javanen.

Voorder dat hy uyt den name van d' heer Generael aan den coninck 40, aan quiay Nebey, quiay Ponton ende den sabandaer van Jortan ider 20 realen van 8^{en} vereere.

In 't schip *Nieuw Hollandia* leggende geankert aan 't Westeynd van Madura, adi 24 Januari anno 1621.

7. — BALY.

AEN JAN VAN MELDERT, PER 'T FREGAT ARACAN, 25 JAN. 1621.

Tot Jacatra hebben diverse brieven van U. E. ontsangen ende daerop goet gevonden U. E. met al het volck van Baly te lichten. Dese gaet per 't fregat *Aracan*, welcke geordonneert hebben de plaatse in passant aen te doen. Soo 't sonder versuym van tijt geschieden can, sult U met al het volck en des Compagnies goederen daerinne inbarcqueeren ende in Amboyna by ons vervoegen, mits U affscheyt met behoorlijcke eerbiedinge ende alle vrientschap van den coninck ende gousti nemende. Dient hun aen, dat wy U. E. geordonneert hebben te vertreken, vermits verstaen syluyden liever hebben, dat daer met de schepen gaende en comende handelen dan dat gestadich een comptoir houden. Soo 't geviele dat de coninck versochte dat daer imandt laten, in desen gevalle sult aldaer (om vrientschap t' onderhouden) een assistent met een jongen laeten. Dit fregat heeft last advijs van Solor te haelen ende sich op 't alderspoedichste by de vloot in Amboyna te vervoegen. Derhalven retardeert hem niet. Byaldien met U volck en goederen niet haestich genoech vaerdich wesen condt, soo vertoeft daer totdat de plaatse met het Ooste mousson weder laten aendoen, ende advyseert ons alle gelegentheyt, interim alle mogelijcke neersticheyt doende om groote menichte jonge vrouwen off meyskens op te coopen, maer geen oude. Die gereet sijt hebbende, sult hiermede na Amboyna senden.

In 't schip *Nieuw Hollandia* geankert leggende ontrent het Westeynd van Madura, adi 25 Januario anno 1621.

8. — SOLOR.

AEN DEN COMMANDEUR RAEMBURCH, PER 'T FREGAT ARACAN, 25 JAN. 1621.

Met de jachten de *Tyger*, de *Groene Leeuw* ende *Amboina* is U. E. jongst gesonden, welcke verhoopen aldaer lange voor dese wel aengecomen sullen wesen. Alsoo wy met een vloote na Amboina sijn varend om 't een exploict off ander met Godes hulpe voor te nemen, heeft ons goet gedocht dit fregat in passant Solor te laten aendoen, omme te vernemen, hoe des Compagnies saecken staen ende wat daer passeert. U. E. sal ons datelijck alle gelegentheyt advyseeren ende dit fregat op 't spoedichste na Amboyna depecheren, alsoo 't selvige by de vloote nodich wesen sal omme daermede volck te landen. Op 't alderhoochste sy U. E. gerecommandeert, alle mogelijcke neersticheyt te

doen, omme een groote partye sandelhout te becomen ende soo haest doenlijcken na Jacatra te senden, want daer hooch nodich van doen is, tot gerieft van de Chinesen ende omme de Chineessen handel tot Jacatra te stabileeren, waertoe, sandelhout becomende, goede apparentie sijn sal.

In 't schip *Nieuw Hollandia* ontrent het Westeynd van Madura, adi 25 Januario anno 1621.

9. — PULOWAY.

AEN DEN GOUVERNEUR WILLEM VAN ANTZEN, PER 'T HERT, 20 FEBR. 1621.

Met een redelijcke vloote sijn hier Godt loff wel aengecomen, om ons na Banda te vervoegen ende aldaer een exploict te doen. Om ons van nootlijcheden te versien, de geheele vloote byeen te crygen ende dan gesamenderhandt nae 't fort Nassouw te loopen, hebben hier eenige dagen naer 't schip *Delff* ende andere vertoeft; ende alsoo *Delff* niet verschijnt, maer verhoopen dat in Banda vervallen wesen sal, hebben goetgevonden Dincxdach toecomende, wesende den 23 stantis, met de vloote van hier na Banda te vertreken. Dese gaet met het jacht 't *Hert*, waermede senden 50 coppen van 't slechste volck van de vloote. U. E. sal deselvige op Pouloway in 't fort Revenge leggen ende daertegen vandaer op het fort Nassouw doen brengen sooveel cloeck volck als vandaer gemist connen worden ende bequaem sijn om 't exploict te helpen doen, latende op Poeloway alsulcken overhoofst ende andere officieren als U. E. geraden vinden sal. Dincxdach toecomende (zeggen andermael) sullen van hier in 't Godt gelieft met de vloote vertreken. Maect dat aldaer tegen onse comste veerdich sy alle de macht ende nootlijckheden die U. E. ende de schepen aldaer sijnde uytmaecken connen, opdat de vyanden t' onser compste op sijn onversiens aentasten mogen.

D' heer advocaat ende d' overhoofden van 't schip *Delff* ende alle de vrienden sullen hiermede hertelijck gegroet wesen.

In 't Casteel Amboyna, adi 20 February anno 1621.

10. — PERTICULIER ADVIJS

ENDE ORDRE DOOR DEN GENERAEL COEN AEN DE GOUVERNEURS VAN DE
MOLLUCQUEN, AMBOINA ENDE BANDA GEGEVEN TOT VOLDOENINGE
VAN 'T ACCOORT DOOR DE HEEREN MAYORES MET D'ENGELSE
COMPAGNIE GEMAECT ENDE MAINTENUE VAN DE GERECHTICHEYD
DER GENERAELE COMPAGNIE VAN DE VEREENICHDE NEDERLANDEN, 23 FEBR. 1621.

Volgens ordre van de heeren bewinthebberen der generaele Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden, onse meesters, wert by dese aan de gouverneurs ende raden van de Mollucquen, Amboina ende Banda ten hoochsten gerecomandeert ende bevolen goede vrientschap, correspondenie ende eenicheyt met die van de Engelse Compagnie te houden ende wederom te helpen vernieuwen ende doen floreeren (voor sooveel in haer vermogen sy) de goede genegentheyt ende affectie die tusschen soo naergelegen vrienden ende bontgenooten behoort te wesen, sonder van de gepasseerde verschillen ende onlusten eenich verhael off vermaen te doen.

De voorsz. gouverneurs ende raden wert mede ten hoochsten gerecomandeert het contract in alle syne poincten ende articulen ten volle t' observeeren ende met beleefftheyt ende discretie de gerechticheyt, voordeel, eygdom, preferentie ende vryheyt van de Vereenichde Compagnie te conserveren, voorcomende dat door d'Engelsen in geenen deeple werden vercloect noch vercort.

Van onser syde verstaen wy, dat het contract in de Mollucquen, Amboina ende Banda ten vollen sal worden voldaen als d'Engelse Compagnie conforme nevensgaende interpretatie van 't accoort door den raet van deffentie tot Jacatra gedaen aldaer genieten een derde van den handel aller waeren, die ingebrocht aen de Ternatanen, Amboynesen ende Bandanesen vercocht werden, ende een derde van alle de nagelen, nooten ende foelie, die naer de publicatie van 't accoort by d'een off d'ander Compagnie opgecocht mogen werden, mits dat sy daerop alsulcke tollen betaelen dat daeraen gevonden werde een derde van alle oncosten van de forten ende garnisoenen in de Mollucquen, Amboyna ende Banda wesende; anders hebben d'Engelsen daer niet te pretendeeren. De versorginge van cost ende cleden sal door ons alleen aen onse garnisoenen gedaen worden, gelijck mede door d'Engelsen aen haer volck, volgens voorsz. interpretatie tot Jacatra gedaen.

Om alle questie ende querelle met beleefftheyt voor te comen, alsoock dat de Compagnie in haere gerechticheyt niet en werde vercort, wert by dese aen de voorsz. respective gouverneurs ende raet van de Mollucquen, Amboina ende Banda ten hoochste gerecomandeert ende bevolen de verseeckeringe ende bewaringe van alle des Compagnies forten, steden, plaetsen, landen, eylanden ende aencleven van dien, gelijck mede goet regardt te nemen ende voor te

comen dat des Compagnies ondersaten, vrienden ende bontgenooten niet en werden misleyt.

Tot desen eynde belasten op 't hoochste aen alle degene die sulcx aengaet in geender maniere ('t sy oock onder wat pretecxt het soud mogen wesen) toe te staen dat door d' Engelsen in onse limiten eenige versterckinge gemaect worde, noch oock eenige huysen op haere eygen authoriteyt, ter plactse daer ons sulcx prejudiciabel off hinderlijck mocht wesen.

Om de forten na behooren seecker ende veyl te houden, achten wy best te wesen, dat de coopluyden, soowel d'onse als die van d' Engelsche Compagnie, overal daer sulcx sonder perijckel geschieden can, buyten de forten woonen ende haeren handel dryven. Daer dit tegenwoordich niet gedaen wort, sal men sulcx voortaen doen, mits bequame huysinge daertoe maeckende ende 't gros van de coopmanschappen daer sulcx van noode sy in de forten bewaerende.

De gelegentheyt van huysinge buyten de forten hebbende, sal men d' Engelsen daervan voor haer gelt gerieve off plaatse vergunnen ende aenwysen daer nevens de huysen van onse coopluyden buyten de forten nieuwe huysen tot woninge ende den handel nodich mogen bouwen, doch niet in sulcker voegen dat ons die prejudiciabel mochten wesen.

U. E. sullen geensints toestaen dat door d' Engelsen ter plaatse daer ons sulcx nadeelich off hinderlijck mocht wesen eenich geschut gelandt off geplandt worde. Soo sy genootsaect waeren eenich geschut aen landt te brengen, sult hun daertoe alsulcken plaatse verleenen dat daerover altoos meester moocht bly ven.

Van de bosschen sal U. E. d' Engelsen alsulcken nut ende gebruyck vergunnen als haere noot vereyscht, ende sonder ons hinder ende menosprecio geschieden can. Daer wy meester sijn, begeren oock gelijk dat behoort erkent te wesen. Dit seggen omdat niet verstaen noch begeeren dat door andere sonder kennissie off licentie van onse respective gouverneurs eenich hout van onse landen gehouwen worde, gelijk d' Engelsen binnen de limiten van Jacatra pretendeerden te doen. Het contract brengt mede, dat elck van ander genieten sal de commoditeyten van de bosschen. Maer daermede wort d'eygendom van d' een noch d' ander niet becomen.

Tot Jacatra hebben gesien, hoe d' Engelsen met list en behendicheyt trachtende sijn om een goet deel van onse authoriteyt t' usurpeeren, eenige versterckinge te maecken, aenhanck van volck te crygen, creatueren ende Engelsgesinde te becomen. Soo dit in Mollucques, Amboina ende Banda mede ondersstaen, zy de respective gouverneurs mede op 't alderhoochste bevolen dese quade disseynen tijtlijck met behendicheyt voor te comen ende in geenderley maniere toe te staen, dat d' Engelschen eenige authoriteyt usurpeeren, versterckinge maecken, aenhanck van volck becomen, scheuringe onder d' onder-

saten rockenen offe des Compagnies gerechticheyt in 't minste vercorten.

U. E. sullen mede in geenderley maniere toestaen dat door de predicanter van d' Engelse Compagnie y'mandt van onse ondersaten, ingebooren van den lande, vrye luy'den off andere wie het soud mogen wesen, haer kinderen, slaven off slavinnen, gedoopt ofte getrouw't worden. Den doop ende trouw sult laten executeren door degeene die van onsentwegen daertoe gestelt sijn, en dat op de gewoonlijcke plaetsen ende anders niet. Doch, willen d' Engelsen haer eygen volck en kinderen doopen en trouwen, laet hun binnenshuys daermede geworden.

Met d' administratie van justitie sullen U. E. gelijck voor dese sonder veranderinge voort vaeren, geen kennisse dragende off de misdadiger in d' Engelse Compagnie dienste off van ons uytgevaeren sy; off oock wat natie het soude mogen wesen. Doch Engelsen tegen Engelsen questye crigende off maelcanderen offenderende, sult niet laeten desulcke te doen apprehendeeren, maer hun daerna aan de gecommitteerde van d' Engelse Compagnie overleveren, om na behooren by haer gestraft te worden. Dit sal met discretie uyt cortesie geschieden, sonder dat U. E. daeraen preciselijck willen binden, gelijck tot Jacatra gedaen wert. D' uytstaende schulden in de Mollucquen, Amboyna ende Banda wesende, sullen geint worden in nagelen, nooten ende foelie ende niet in gelt off per riscontre per tollen off andersints. De tollen welcke de coninck van Ternate toecomen, sullen met gelt betaelt ende 't geene hy schuldich is in nagelen ontfangen worden.

Soo eenige nodige fortificatie 't sy nieuwe off reparatie door onse ondersaten, gevangen off slaven gemaect worden, sal men alsulcken werck na behooren taxeeren ende de tax in reeckeninge brengen, omme 't selvige gelijck andere ongelden aan de tol van nagelen, nooten ende foelie (die men daermede beswaren sal) te vinden.

In stoffen van cledinge, die tusschen ons ende d' Engelsen voor geen coopmanschappen gereeckent worden, sal men aan de soldaeten van alle garnisoenen op reeckeninge van haere loopende maentgelden sooveel uytreycken als selffs begeeren ende te goet souden mogen hebben.

't Is apparent dat d' Engelsen na haer gewoonte trachten sullen, voor haer perticulier veel coopmanschappen ende goederen in de Mollucquen, Amboyna ende Banda te brengen ende wederomme veel nagelen, nooten ende foelie op te coopen ende uyt te voeren tot nadeel van beyde de Compagnien. U. E. sy ten hoochsten gerecomandeert hierop wel ernstelijck te doen letten, den perticulieren handel van d' Engelsen soowel als van d' onse voorcomende ende belettende sooveel doenlijck is.

Van alle chaloepen, jachten, galley'en, fregatten, praeuwen ende andersints, die ten dienste van den lande ende forten gemaect, onderhouden ende tegen

vyanden off andersints ten gemene diensten gebruyckt worden, sal men pertinente reeckeninge houden ende die neffens d' andere reeckeninge van ongelden tot Jacatra senden, opdat door d' Engelsen volgens accoort haer portie daer mede voldaen worde.

Alsoo voor dese in de Mollucquen seer groote excessieve schenckagien onnuttelijck gedaen sijn, wert by dese wel expresselijck belast aen alle de gouveneurs, oppercoopluyden ende andere officieren in de Mollucquen, Amboina ende Banda wesende, voortaen geen schenckagie meer te doen dan sulcx als by de gecommitteerde raet van diffentie tot last van beyde de Compagnien ende ten gemene beste goet gevonden soud mogen worden, ende soo vanwegen de Vereenichde Compagnie eenige bysondere schenckagien om goede redenen vereyscht wierden, sal sulcx met advijs van den raet met schriftelijcke resolutie gedaen worden.

Van d' aencompst, verlossinge ende vertreck van alle soldaten ende crijgs-officieren, alsoock overlydinge van dien met dach en datum, sal men met alle gelegenthelyt pertinente rolle met specificatie wat sy verdienen na Jacatra senden, opdat haere soldye ende montcosten terwyle op de schepen vaeren mede aen de tollen van nagelen, nooten ende foelie gevonden werde.

In 't Casteel Amboina, adi 23 February anno 1621.

11. -- ARTICULEN

ENDE ORDONNANTIEN, WAERNAER DOOR LAST ENDE BEVEL VAN DEN E.
HEER GOUVERNEUR GENERAEL YDER SOLDAET GEDUYRENDE DE
VOORGENOMEN TOCHT (DIE GODT WIL SEGENEN) SICH SAL
HEBBEN TE REGULEEREN, 5 MAART 1621.

Eerstelijck alsoo d' E. heer Gouverneur Generael daertoe geresolveert is, sal selfs in persoone met het leger te velde gaen. Voorder sal in sijns Edels absentie als luytenant gouverneur over 't leger commandeer, in voegen off de heer Generael selfs in persoone daer waere, de E. heer Willem van Antzen, gouverneur over Banda, ende alsoo voorts. Voorsz. leger bestaende in vijfthien compagnien, onder drie regimenten verdeelt, sal over 't eerste regiment d' voorhoemde E. heer gouverneur van Antzen het commandement hebben, over het tweede regiment den E. cappiteyn Jan van Gorcum, ende over het derde den E. Jan van Hoeven, cappiteyn op Poeloway. Sullen voorts d' voorhoemde 15 compagnien geleyt werden by de cappiteynen als volcht.

D' eerste compagnie by cappiteyn Cuignet, de tweede by cappiteyn Heerentals, de derde by cappiteyn Gommalen, de vierde ende vijfde sijn twee compagnien Japponnesen, de seste by cappiteyn Gorcum, de sevenste by

cappiteyn de Lange, de achtste by cappiteyn Orange, de negende by cappiteyn Jan Carstens, de thiende by cappiteyn van Dijck, de elfde by cappiteyn Verhoeven, de twaelfde by cappiteyn Jan de Ros, de dertiende by cappiteyn Vogel, de veertiende by cappiteyn Isbrandt Cornelis, de vijfthiende by cappiteyn Gilde, de sesthiende by cappiteyn Marchal ende in absentie by Hans Leenderts.

Ten tweeden dat yder soldaet die op dese voorgenomen tocht sal gebruycct werden, de cappiteyn ende voornoemde officieren, die respectivelijck over hun gestelt sijn, ofte hierna gestelt soude mogen werden, sonder eenige weder-spannicheyt in alles sal obedieeren ende gehoorsaemen, op peene, soo wie ter contrarie bevonden sal worden gedaen te hebben, sonder genade volgens crijchs discipline, andere ten exempl, aen den hals sal gestraft worden.

Ten derden dat yder sijn geweer, cruit, loot, lonten als andere wapenen die belast sullen mogen werden te dragen sal poogen wel te bewaeren, sonder hem d'selve te spinnen door moetwille off onachtsaemheyt, opdat een yder voor den vyandt comende van alles versien sijnde hem het hooft mach bieden op peene alsvooren.

Ten vierden, dat niemant hem sal vervoirderen uyt sijn compagnie off gelit te gaen sonder concent off bevel van sijn cappiteyn, op peene alsvooren.

Ten vijffden wort alle brandtstichtinge verboden die iemandt sonder last van sijn cappiteyn soude mogen doen, op peene alsvooren.

Ten sexten, niemant en sal eenige boomen 'tsy vruchtdraegende off andere schenden off omhacken sonder last van sijn cappiteyn, op peene alsvooren.

Ten sevenden. Idereen sal ten bevele van sijn cappiteyn gehouden sijn, sijn geweer neder te moeten setten ende met schoppen, spaden, houwelen ende andere instrumenten sulcx te doen als hem van sijn cappiteyn belast sal werden, alsmede stucken helpen voortslepen, trencheen, loopgraven ende alderley wercken te maecken, op peene alsvooren.

Ten achtsten. Indien het rijckelijk geordonneert rantchoen van montcost ende dranck niet en costen becomen, sal hem een yegelijck met het rantchoen dat men naer gelegentheyt des tijts sal gedrongen worden te geven, moeten vergenoegen, op peene alsvooren.

Ten negenden. Indien Godt ons victorie over onse vyanden verleene, en sal niemant hem vervoirderen te plunderen off moescoppen tensy hem sulcx by sijn cappiteyn toegelaten wert, op peene alsvooren.

Ten thienden sal yderee oock gehouden sijn des noot sijnde de tingans ofte andere vaertuych daermede varen sullen te roeyen ende helpen daer men die sal hebben willen, sonder 't selve op gevangen Javanen off andere te laeten staen, op peene soo wie in desen onwillich bevonden sal werden gestraft te sullen werden alsvooren.

Ten elfden wort wel expresselijck verboden het schenden ende vercrachten van vrouwen, op peene alsooren.

Ten twaelfden ende laesten alsoo ydereen den E. heer Gouverneur Generael by den generaelen artijckelbrief alle dienst, hulpe, trouwe ende gehoorzaemheyt beloost ende gesworen hefft, belast, ordonneert ende beveelt sijn E. voornoemt alle dese articulen ende ordonnantien voorsz. ofte die hier-naer noch gemaect sullen mogen werden, naer uytterste vermogen promptelijck ende gewillich sonder eenich tegenspreecken naer te comen, ende in alles wat ydereen van sijn cappiteyn belast sal werden, sich te dragen ende quiten als vrome ende eerlijcke soldaeten ende crijchsluyden schuldich ende gehouden sijn, op peene alsooren.

Actum in 't Casteel Nassauw op Nera in Banda, ende is gepubliceert ende van 't gantsche leger op huyden beswooren, adi 5 Maert anno 1621.

12. — AMBOINA.

AEN D'HEER GOUVERNEUR SPEULT, PER TINGANG, 15 MAART 1621.

Nadat eyntlijcken onse geheele vloote alhier Godt loff wel aengecomen was ende ons disseyen door veel opstaculen verhindert ende getreyneert wierd, jae soo dat de moet van veele wat hert ende verd gesocht most werden, hebben eyntlijcken door sonderlinge hulpe ende genade Godts die van Lontor op den 11 deser zeer geluckelijck overwonnen. Eerst hadden wy 't *Hert* aan de Zuytzide van 't landt in een baeye voor Lachoeij geleyt om daer te landen, maer na wensch geancert sijnde, wierd met groff ende cleen geschut van den vyandt (eer 't leger daer quam) soo gegroet dat haer touwen capten, door de galleye offgeroeyt ende na Rossangijn drevan, waerdoor d' eerste aenslach gemist was. Daerna sijn den 8 Martio met 17 compagnien aan de binnencandt tusschen Comber ende Ortatten gelandt om leger te slaen ende met gemack wech te soeken om op het geberchte te comen. 't Geheele leger marcheerde langs strandt na Lontor ende quam binnen schoots van drie Engelsse stucken, die veel bloet gestort souden hebben, soo daeraen getrocken waeren. De bekende wech vonden met dryvoudige reduite beseth ende 't landt alsoo gestelt, datter geen plactse was daer men leger nederslaen cost, off de vyandt domineerde van 't geberchte daerover, waerdoor alle 't volck weer inbarqueerden ende de tweede tocht tot groot verheugen van onse vyanden mede mislucte. Na ernstelijcke vermaninge, nieuwe couragie geschept sijnde, is den 11 Maert aan den binnencandt een regiment van 6 compagnien yder van 55 coppen gelandt. Cappiteyn Vogel is met 50 uytgelesen goetwillige voorganger ge-

weest om onbekende wegen te soecken ende 't geberchite te beclimmen, terwyle op verscheyde andere plaetsen loose alarmen gemaect wierden. Dit regiment vont herde wederstandt, ende nadat ontrent een uy're besich waeren geweest ende de voorvechters tegen haer getrocken hadden, zijn aen de Zuytzyde vant landt twee regiments van 10 compagnien yder van 55 coppen met 30 tingangs ende twee boots in een cleen baeyken gelandt, vanwaer met ladders op 't hooge clommen ende van achteren sonder eenige wederstandt in Lontor getrocken sijn. De stadt was soo haest niet in, off het begost uyttermaten hardt te regenen, waerdoor het volck, welck noch lange na de veroveringe van Lontor in 't climmen van 't geberchte schermutseerden, groot perijckel ledien. Lontor door Godts genade aldus overwonnen sijnde, hebben haere consoorten Madiangi, Lacquoy, Ortatten ende Sammer mede verlaten. Sy sijn alle van 't landt vertrocken ende na Ceran ende Goran (soo wy menen) vertrocken. Lontor vinden wy uytdermaten sterck, alsoock Lacquoy ende Madiangi, maer Sammer is met gewelt niet winbaer. In alle rescontre hebben vier dooden ende ontrent 20 gequetsten gecregen. Die van Slamma, Comber, Wayer, Ouwendender ende Rossangijn voorsz. overwinninge verstaende, hebben datelijck perdoen ende vrede versocht. Hun is aengedient, soo haer met redelijcke conditie onder onse gehoorsaemheyt gerust willen houden, dat dan vooreerst de mueren van alle haere stercten affbreecken, al haer geschut, bassen, roers ende mosquetten overleveren; souden haer in genade aennemen, andere woonplaetsen daer 't ons bevalt aenwysen ende redelijcke conditie voorschryven. De vreese isser soo in, dat dit met tusschenspreecken van capitayn Hittoe aengenomen ende op gisteren begost hebben, alle haere muyre te slechten, soodat door Godts genade geheel Banda ende de haentjens van Indien overwonnen hebben. Den advocaat is na Pouloron gesonden om met d' Engelsen ende Pouloronnesen te spreecken. Hoe het met Pouloron sullen hebben sal den tijt leeren. Het waere mijns oordeels best, dat alle de Bandanesen 't eenenmael van 't landt verdreven; dan het schijnt dat de Nederlandtsche aert soo strengen recht qualijck doen connen. Nadat d' Engelsen op Pouloron het accoort tusschen haer ende ons verstaen hadden, hebben sy die van Lontor met verscheyde stucken geschut geassisteert ende oock gewaarschout hoe wy het op Lontor gemunt hadden. Haer volck (wesende drie personen) ende goederen hebben van daer niet willen lichten, hopende dat onsen aenslach mislucken off weder goede actie becomen souden. Houden voor seecker, dat tegen ons verscheyde schooten met groff geschut gedaen hebben, niettegenstaende by den raet van dessentie tot Jacatra geresloveert was, dat wy met onse macht de vyanden souden aentasten. Het schijnt dat seer jeloers van onse welstandt sijn ende 't progres gaerne verhinderen souden. U. E. sy gerecommandeert d' Engelsen aldaer niet meer te betrouwen dan de

verseeckeringe van onse forten ende welstandt gedoocht. Haer tonge sult oock geen meer vryhey't dan andere vergunnen ende als mutijns straffen degeene, die de gemeene ruste ende welstandt souden mogen beroeren. De verseeckeringe ende bewaringe van de nagelen op Hittoe ende d' andere comptoiren wesende zy U. E. mede gerecommandeert.

Wy sijn van meninge ons met den aldereersten na Amboyna te vervoegen, om saecken van grooten gevolge te verrichten ende den staet van de Compagnie te verseeckeren. U. E. sal tegen onse comste aen 't casteel doen vergaderen alle de hooffden van 't gantsche landt, eylanden, steden ende plaatzen, niemant uytgesondert. Ende opdat een goet accoort gemaect worde ende weten mogen wie vrienden off vyanden sijn, sult overal vercondigen dat als vyanden houden ende aentasten sullen, alle degene die niet en compareren. Can dese vergaderinge beleyt worden, versuymt daerinne niet, want de Compagnie daeraen seer veel gelegen is. Soo den persoon die U. E. bekent is ende door cappiteyn de Lange, bronger deses, genoemt sal worden aen 't casteel becomen cont, sult hem tot onser compste in verseeckeringe houden.

Soo U. E. de gelegenthelyt heeft, sal de vrienden in de Mollucquen dese victorie condt doen, met advijs daerby, dat haer met d' eerste goede wint in 't Godt geliefst van nootlijckheden versien ende alle d' oude verlossen sullen.

U. E. missiven van 26 February ende 2 Maert zijn ons wel geworden ende hebben gaerne verstaen 't gepasseerde aldaer. Cappiteyn Vogel heeft in dese tocht de meeste eere begaan ende wy sullen sijnne merite oock liberalijck loonen. Het schip d' *Exchange* met d' Engelse commandeur hebben tot noch toe niet vernomen. Niet eer dan gisteren is hier de soone van cappiteyn Hittoe aengecomen. Seggen door stilte soo lange getardeert hebben.

In 't schip *Nieuw Hollandia* leggende geanckert voor 't fort Nassauw op 't cylandt Nera in Banda, adi 15 Maart anno 1621.

13. — AMBOINA.

AEN D'HEER GOUVERNEUR SPEULT, PER 'T FREGAT ARACAN, 23 MAART 1621.

Per expresse tingan is U. E. geadvyseert hoe geluckich de trotse moetwillige Bandanesen door Godts genade overwonnen sijn. De Pouloronnezen die noch resteerden hebben haer landt ons mede opgedragen, haer stercten geraseert ende hun wapenen overgegeven, d' Engelsen aenseggende hun geschut van daer te lichtten. Om nieuwe rebellie voor te comen zijn wy van meninge de vleugelen van de Bandanesen noch meer te corten ende vooreerst soo grooten

garnisoen in Banda te laeten, dat t' onder gehouden mogen werden ende niet meer met soo grooten vloote herwaerts behoeven te comen.

D'Engelsen hebben over eenige dagen (ick en weet niet wat advysen) een fregat na Amboyna gesonden. Sy seggen om haeren commandeur te roepen, alsoo niet wel raet weten om de gepretendeerde heerschappye van Pouloron met recht te mainteneren, ende van daer niet gaerne scheyden souden. Watter van worden wil, sal den tijt leeren.

Dese gaet met het fregat *Aracan*, welck derwaerts senden, omdat hier wel gemist can worden. Soo het daer eenige dienst can doen om nagelen van de comptoiren te haelen off andersints, sal U. E. 't selvige daertoe gebruycken. Is het daer niet nodich, sendt het dan na Solor met advysen aan den commandeur Raemburch, dat hy ditto fregat tot den handel van Timor off tot affbreuck van den vyandt gebruycke, ende byaldien daertoe mede niet nodich ware, dat hy het dan na Jacatra voort sende, mits Baly eerst aendoende, omme te lichten alsulcke vrouwen als daer gereet souden mogen wesen.

Met voorsz. fregat senden partye salpeter door 't schip *Nieuw Zelandt* van de Custe gebracht. Laet die daer ten besten van de Compagnie gebruycken. Door *Nieuw Zeelandt* hebben verstaen hoe tot Jacatra een Chineesse joncke aengecomen was ende datter noch vier verwacht wierden. Soo 't fregat naer Solor vaert sal U. E. derhalven aan den commandeur Raemburch recomman-deren, dat alle mogelijke neersticheyt doet om tijtlijcken een goede perte sandelhout na Jacatra te senden. De Compagnie sal daeraen groten dienst geschieden, want het sandelhout een van de voorneemste waeren is, daermede den Chineessen handel tot Jacatra gestabilieert can worden.

Soo haest doenlijcken sullen wy ons van hier na Amboina vervoegeen, omme den eysch soo veel doenlijck vol te doen. Wenste wel dat by U. E. enige verse advysen van de Mollucquen mochte vinden, omme ons na den eysch van die quartieren te mogen rechten. In December passato is het schip d' *Eendracht* van Jappan na de Mollucquen vertrocken, geladen met rijs. D' Almogende geve dat daer gearriveert sy.

Met een armade van 25 tingans ben uyt de vloote, voor Nera leggende, over 5 dagen hier gecomen, omme Pouloway te besichtigen ende met die van Pouloron ende d' Engelsen te spreken, ende ben alsnu van meninge desen dach weder na Banda te keeren.

In 't fort Revenge op 't eylandt Pouloway, adi 23 Maert anno 1621.

14. — AMBOINA.

AEN D'HEER GOUVERNEUR SPEULT, PER 'T ENGELS SCHIP D'EXCHANGE,
6 APRIL 1621.

Onse joncxe is geweest den 23 Martio per fregat *Aracan*. Tsedert hebben wel ontfangen U. E. aengename van den 19, 25 ende 27 passato ende seer gaerne verstaen 't geene daer passeert, de tydinge van de Mollucquen ende d'aencomst van 't jacht de *Heylbot* van 't vaderslandt. 't Is ons lieff ende welgedaen, dat U. E. 't selvige aldaer gehouden heeft. De correcorre van Hittoe is tot noch toe niet aengecomen. Tusschen ons ende de Bandanesen is tsedert onse voorgaende niet anders gepasseert. Sy houden haer stil, comen vryelijck by ons ende d'onse by haer, al off noyt oorloch gehadt hadden. Die van Slamma, Wayer, Ouwendender, Rossangijn ende Puloron hebben al haer mueren geslecht, geschut, bassen ende eenige musquetten overgeleverd, het landt aan ons opgedragen, ende sijn nu besich om haer huysen van 't geberchte aff te breecken ende nieuwe, beneden een strandt (gelijck haer bevolen hebben) te maecken. Haer nooten ende foelie werden dagelijcx aan 't casteel gelevert. Wy meenden, dat die van Lontor met haer consoorten van 't landt gevlycht waeren, maer hebben naderhandt vernomen, hoe hun een 't Oosteynde van 't landt boven op het geberchte in 't bosch waeren onthoudende, waerover goetvonden clerwaerts een troepe van 3 a 400 coppen te senden. Die van Slamma ende haere consoorten hebben hiervan gewaerschouwt ende aengeseyt hun volck uyt het bosch te houden, off dat mede gelijck die van Lontor dootgeslagen souden worden. Terwyle voorsz. troupe in 't geberchte ginck, sijn die van Slamma voor de Lontoresen comen bidden ende die van Lontor hebben haer in de gerasceerde steden van Slamma, Wayer ende Ouwendender begeven, soodat d'onse in 't geberchte geen volck gevonden hebben dan 20 a 30 personen, die van daer by d'andere in de gerasceerde steden verdreven wierden. Tot noch toe hebben wy die van Lontor ende haere consoorten in de gerasceerde steden van Slamma, Wayer ende Ouwendender gedult. Sy sijn dagelijcx haere principalen by ons sendende, versoecken perdon ende plaatse (daer 't ons geliest) tot woninge. Wy sijn in bedenkinge wat best geraden sy, dat die van Lontor ende haere consoorten plaatse in 't landt vergunnen, mits dat de principalen enige van haere kinderen tot verseeckeringe aan ons overleveren, off dat hun 't landt verbieden ende t'enemael daeruyt dryven.

De kinderen van d'Orancays hebben geeyscht. De gesanten sijn met dese bootschap na haere principalen gevaeren, met toeseggen, dat doen sullen al wat wy begeeren. Watter op volgen wil, sal den tijt leeren. Wy hoopen 't hier cort te maecken, doch souden niet gaerne vertrecken voordat den standt verseeckert sy, ende soo geen genoegen becomen, soud wel connen gebeuren dat

wederomme de wapenen in de handt namen, alsoo het schijnt beter te wesen, dat de Bandanesen 't enemael uyt het landt dryven, dan een twijffelachttige staet naerlaten. Wat Godt geven wil sal den tijt leeren.

D'Engelse schepen d'*Exchange*, de *Rubin* ende de *Dragonsclau* sijn hier wel aengecomen. Onse victorie verdriet d' Engelsen soo seer, dat sulcx niet hebben connen verberghen, maer ons verwy'ten dat de landen van Banda den coninck van Engelant ontnomen hebben, welcke redenen schynen mede te brengen, dat niet naerlaten sullen gepretendeerde revenge te nemen als d' occasie ende macht becomen. Hierover dienen hiertegen te versien, gelijck U. E. bevelen mede te doen.

Nadat d' Engelse commandeur Hunsfrey Fitzherbert alle behoorlijcke eere aengedaen was, de gevangen Engelsen in Lontor becomen gerelacheert ende twee Nederlanders op de galeye sijnde door sijn voorbidden ontslagen hadde, hebbet ick mede versocht d' overleveringe van 4 persoonen, die uyt het fort by de Bandanesen overgeloopen, Moors geworden waeren ende hun by d' Engelsen onthielden. Sy sijn my niet alleene geweygert, maer met het schip d'*Exchange* midden in onse vloote voort fort Nassauw gebracht, daer onse officieren noch braveerende waeren. Dese saecke vry wat verre siende, hebben sulcx geensints connen verdragen, maer d' overlopers met nieuwe protestatie doen versoecken, ende nadat ons andermael geweygert waeren, hebben daertegen verscheyde Engelsen in arest genomen om hun tot overleveringe off wechschenkinge te dringen. Voorsz. Engelse commandeur is hierdeur vry wat beroert geworden, doch heeft evenwel d' overlopers niet willen overleveren, maer die behendichlijck wechgeschickt. De gearresteerde Engelsen hebben daerna oock gelacheert, ende alsoo ditto commandeur sijn leet niet wrecken can ende sijn persoon hier niet vertrouwt, is daerover met d'*Exchange* ende *Rubin* uyt enckel misnoegen naer Amboina vertrocken, myn ontbiedende, dat alsoo hy hier niet te doen heeft, na Amboina vaert ende ons daer verwachten sal om na de Mollucquen te vaeren.

Met dese missive hebben hem geluck op de reyse gewenscht ende is hy gescheyden, sonder dat maelcander gesien off gesprocken hebben. U. E. sy weder opnieuws gerecommandeert ende bevolen de verseeckeringe ende bewaringe van des Compagnies staet, forten, schepen ende goederen. Laet niet op het doen van d' Engelsen ernstelijck te letten. 't Geene alsnu naerlaeten te schryven, sal cort naer dese per expresse gedaen worden.

Dat U. E. de Chinees sinjeur Cruys geapprehendeert heeft is seer wel gedaen. By dese gaet acte van sijn misdaet. U. E. sal na behooren over den delinquent recht doen. Tegenwoordich sijn doende om een fortien op de hoochte van Lontor te maecken. Verhoopen dat in 10 a 12 dagen voltrocken wesen sal. De schepen sijn besich met lossen van rjjs, andere provisie ende laden van

nooten ende foelie. De last tegenwoordich alhier wesende is omtrent 600 sockels foelie ende ontrent 400 bhaeren noten, doch 't gewas van Ayerpoetie is July toecomende aenstaende. De dagelijcxse regen doet ons veel tijt verliesen.

In 't fort Nassauw op 't eylandt Nera in Banda, adi 6 April anno 1621.

15. — COMMISSIE
VOOR MARTINUS SONCK, 10 APRIL 1621.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael over alle landen, eylanden, steden, forten, plaatzen, comptoiren, schepen, jachten, chaloepen, personen ende den handel van Indien, wegen de Hooge Mogende heeren Staten Generael, syne Princelijcke Excellentie ende de heeren bewinthebberen der generaele Oost Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden, allen dengeneen die desen sullen sien off hooren lesen, saluyt! doen te weten. Alsoo door d'indespositie van den E. Willem van Antzen, goetgevonden hebben sijn E. van 't gouvernement alhier t' onlasten ende met ons in de vloote te nemen, omme als Raet van Indien sijn resterende verbonden tijt uyt te dienen. Derhalven seer hoochnodich ende dienstich is, dat wederomme een ander bequaem ende gequalificeert persoon alhier gelaten wert, omme naer ons vertreck over dese eylanden ende forten van Banda (die alsnu door Godts genade na een langduyrije oorloghe met de wapenen geconquesteert sijn) te commandeerden ende 't selve als onsen luytenant in dese eylanden, wegen de Hoge Mogende heeren Staten Generael ende syne Princelijcke Excellentie voor de Generaele Compagnie te bewaeren. Soo ist dat wy met advijs van onsen rade ons genoechsaem ende volcomenlijck gecontenteert houdende van de bequaemheydt ende suffisantie van den E. Martinus Sonck, doctoor in beyde de rechten, onsen extraordinarie raet ende advocaet fiscael van Indien, denselven Sonck als Gouverneur over het generaele gouvernement van de eylanden ende forten van Banda in plaatse van den voorsz. van Antzen gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck hem committeeren ende authoriseeren mits desen, met expresse last omme niet alleen de verseeckeringe ende bewaringe van dese eylanden ende forten te versorgen, maer oock apsoluitelijck geduyrende onse absentie te commandeerden, recht ende justitie soo in crimineel als civil te administreren; bevelen ende belasten oversulex aen alle ende een yder die hier gelaten wert, soo hooge als laege officieren, oppercoopluyden, cappiteynen, soldaeten, bootsgesellen ende allen anderen, nimant uytgesondert,

den voornoemden E. Martinus Sonck voor haeren Gouverneur te erkennen, obedieeren ende respecteeren, in voegen off wy selfs present waeren.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia*, geancert leggende by de vlope op de rede voor 't fort Nassauw op 't eylandt Nera in Banda, adi 10 April anno 1621.

16. — AMBOINA.

AEN D'HEER GOUVERNEUR SPEULT, PER DE JONCQ DE DOLPHIJN,
11 APRIL 1621.

Verstaende, dat Simon Colijn met sijn joncke na Amboina was keerende, hebben goet gevonden U. E. daermede te senden copye van d' onse met d' Engelse commandeur per 't schip d' *Exchange* gesonden. D' inhoudc con firmeren andermael mits dese. Tsedert is hier niet geinnoveert. Hebben den raet in bedenckinge gegeven wat ten besten van de Generaele Compagnie met de Lontoresen gedaen dient. By de breede raden is advijs gegeven, maer door den raet van Indien noch geen finael arrest genomen.

Over drie dagen brochten die van Lontor tot onderpant van trouwe drie jongers die sy seyden zoonen van de principaelste Orangcays te wesen, doch sonden haer weder terugge met last, dat ten minsten van alle de voorneempste Orangcays een soone begeerden.

Gister is de Sabandaer van Lontor met cappiteyn Hittoe wedergekeert, negen zoonen van de principaelste Orancays van Lontor medebrengende. By provisie hebben dese aengenomen ende de Sabandaer aengeseyt, dat van yder resterende Orancaya mede een soone begeere, off de voorsz. weder terugge senden sal. De vreese isser soo in, dat het schijnt, ons voldoen sullen. 't Gaet buyten mijn gessinge, want hadde liever gehadt dat weygerich bleven, om de Lontoresen met recht uyt het landt te mogen dryven ende verseeckerder staet te become. Dan de wille Godts moet geschieden ende na de Goddelijcke schickinge moeten ons voegen.

Onse victorie verdriet ende spijt d' Engelsen uyt der maten seer. Waere haer commandeur in Amboina gebleven, soo soud hier geen schande behaelt hebben ende tusschen ons geen questie wesen. Doch dewyle haer hooverdyc soo groot is, dat yder meent hem toe te comen d' cere die wy de natie als sijnde onse naestgebuerige bontgenooten uyt cortesie aendoen ende ons dienvolgende met discourcesie loonen ende voor de minste willen houden, is het goet dat met den eersten beter leeren ende yder van ons verneme, hoe wy de saecke verstaen.

Wy sijn van meninge 't schip *Schiedam* met den eersten na Jacatra te sen-

den. De nooten ende foelie van Pouleway worden tot dien eynde daerinne gescheept. Alsoo den dach van 20 April, die U. E. tot een generaele landtdach bestemt heeft, hardt begint te naecken, sullen U. E., soo selffs niet tijtlijck derwaerts mogen vaeren, met *Schiedam* off een ander expres schip advyseeren wat aldaer gedaen dient. Wy verhoopen dat U. E. ons disseyn ende intentie kennelijck is ende alles daerna behendelijck schicken sal, *pour non eventer la mine*. Voor den tijt hebben tot noch toe ongeraden gevonden duydelyck te schryven wat de meninge sy, en dat vermits d' Engelsen niet veel vertrouwe. U. E. dient oock sorge te dragen, dat in onse disseynen door haer niet weder getraverseert worden, gelijck hier in 't aentasten van Lontor gebeurt is.

By dese gaet noch een attestatie tegen de Chinees sinjeur Cruce, van 't fort Nassauw by de Bandanesen overgeloopen. Doet over denselven na behooren recht.

Door indispositie van den gouverneur van Antzen hebben goetgevonden, sijn E. by ons in de vloote te nemen om sijn resterende tijt als raet van Indien uyt te dienen, ende weder in sijn plaatse als gouverneur over Banda gestelt den advocaet Martinus Sonck.

In 't schip *Nieuw Hollandia* by de vloote geanckert leggende voor 't fort Nassauw in Banda, adi 11 April anno 1621.

17. — AMBOINA.

AEN D'HEER GOUVERNEUR SPEULT, PER D'HEER HOUTMAN, GAENDE
MET D'EENHOORN, GESONDEN, 20 APRIL 1621.

Op de bestemde tijt hadde gemeent persoonlijck in Amboina te wesen, maer dewyle de tijt ons ontgaen is ende sulcx niet geschieden can, hebben goetgevonden de heeren Fredericq Houtman ende Willem van Antzen, raden van Indien, met goede suyte derwaerts te senden, met ordre dat U.E. gesamentlijck vervordere ende effectueert 't geene de welstandt der Generaele Compagnie ende verseeckeringe van de landen van Amboyna volgens nevensgaende memorie vereyscht. U. E. sy ten hoochsten gerecomandeert te helpen vervorderen sooveele eenichsints doenlijcken sy, dat de deure voor alle gevynsde vrienden gesloten ende alle omleggende plaetsen voor de Generaele Compagnie verseeckert worden. Door de victorie van Banda hoopen wy dat alles aldaer met soeticheyd op goeden voet gebracht sal connen worden, doch de wapenen daerby van node wesende, hoopen die in corte daerby te voeghen.

Wy hebben niet goetgevonden, die van Lontor met haere consoorten in de landen van Banda te gedoogen. Heden is haer aengeseyt dat hun met vrouw

ende kinderen, slaven ende slavinnen in onse handen begeven, omme getransporteert te worden daer 't ons geliefst. Die van Slamma ende haere consoorten welcke in genade aengenomen sijn, hebben belast, soo die van Lontor selfs niet en comen, dat haer daertoe sullen dwingen ende in onse handen overleveren, op peene, dat hun anders mede als vyanden verclaren ende aentasten sullen. Hierop is geantwoort, dat onse ordre voldaen ende alle het volck met vrouw ende kinderen morgen vroech aen de strandt van Slamma gereet sullen wesen. Van de plaatse van Slamma hebben ons met vijff compagnien soldaten verseeckert ende die van Denner ende Wayer te water met 10 tingans beseth. Wy sijn van meninge, die van Lontor ende haere consoorten met al haer gesin na Jacatra te senden.

Soo haest sulcx gedaen sy; sullen ons met de vloote na de eylanden van Amboina vervoeegen. Voorder gedragen ons aen 't rapport van d'heer Houtman ende nevensgaende vrienden. Nevens dese gaet register van de gevangen Spanjaerden.

In 't schip *Nieuw Hollandia* geancckert voor 't fort Nassauw in Banda, adi 20 April anno 1621.

18. — MEMORIE

VOOR DE E. FREDERICQ HOUTMAN, HERMAN VAN SPEULT ENDE WILLEM VAN ANTZEN, RADEN VAN INDIEN, 20 APRIL 1621.

Omme de landen van Amboina op 't gevoechlijcxt sooveel doenlijck voor de Generaele Compagnie der Vereenichde Nederlanden te verseeckeren, de gepasseerde rebellie, moetwille ende trots van d' onrustige te straffen en diergelijcken voor te comen, hebben goetgevonden de voorneemste overhoofden van de landen, eylanden, steden ende plaetsen ontrent Aniboina gelegen aen 't casteel byeen te vergaderen, soo onderdanen, vrienden als bondgenooten, ende yder is verdaechvaert den 20^{en} deser te compareeren. Soo op U. E. aencompste noch eenige gebreecken, sal haer opnieuws doen roepen. Alle de overhoofden, off die van de voorneemste plaetsen voor onse compste byeen vergadert sijnde, sal den E. Houtman 't woort doen ende de vergaderinge van onsentwegen aendienen, hoe haer by den anderen geroepen hebben, omme henluyden selve te sien ende hooren. Dan alsoo de heer Generael door quaet weder wat langer dan syne meninge in Banda tardeert, dat U. E. derhalven expres vooruyt na Amboina gesonden heeft met ordre omme een yder opnieuws te doen renoveeren den eedt van getrouwicheyt voor desen aen de E.

Hoge Mogende heeren Staten Generael, zijn Excellentie Prince van Orangie etc., de heeren bewinthebberen ende haere gesubstitueerde gedaen, ende die sulcx noch niet gedaen mochten hebben, den eedt aff te nemen ende die voor goede onderdanen aen te nemen, die hun daertoe souden mogen willen begeven ende des waerdich sijn. Item omme te ondersoeken van waer de gepasseerde ongehoorsaemheyt, moetwille, trots ende rebellie van die van Nusselao, Ihamau, Loehoe, Combello ende andere op de custe van Ceran gelegen gesproten sijn, wat haerlieden daertoe gemoveert heeft, ten eynde dat daerinne door den E. heer Generael na behooren mach werden versien ende alle omleggende plaetsen in ruste, vrede ende eenicheyt houden mogen. Hierover sult een yder van onsentwegen belasten den eedt van getrouwicheyt opnieuws te doen, gelijck mede verclaringe van 't geene de voorsz. ongehoorsaemheyt, moetwille, trots ende rebellie aengaende haerlieden kennelijcken is.

't Gene hierop door de overhooffden van yder plaetse verclaert wort, sal men vervolgens achter nevensgaende project van voorreden registreren, met specificatie hoe lange onder onse géhoorsaemheyt geweest sijn, dat alsoo gelijck getrouwe onderdanen continueeren sullen; dat de E. hoochmogende heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden voor haere souverainne heeren erkennen ende opnieuws beloven ende sweeren haer E. Mogende, Zijn Excellentie Prince van Orange etc., de heeren bewinthebberen, de Gouverneur Generael ende sijn E. gesubstitueerde gehou ende getrouw te wesen, ende dat in alles d' ordre van d' E. heer Generael off syne gesubstitueerde, den heer Gouverneur van Amboina naercomen, ende deselve met de wapenen assisteren sullen, 't zy te water offe te lande ende tegen wie het oock soude mogen wesen, soowel openbaere vyanden der Vereenichde Nederlanden als andre die de gemeene ruste soude mogen turbeeren, eenige ongehoorsaemheyt betoonen, rebellie, trots off moetwille mocht plegen.

Aldus door alle d' overhooffden van de voorneemste plaetsen off presente vergaderinge gedaen sijnde, sullen U. E. met de vergaderinge overleggen hoe na behooren met d' apsenten dienen te handelen, dewyle een yder ter vergaderinge gedaecht is, op peene dat als vyanden verclaert ende aengetast souden worden die niet en compareren.

Item hoe met die van Nusselao, Ihamau, Loehoe, Combello ende d'andere op de custe van Ceran behooren te handelen. Ick achte dat de vrienden van haeren doen naerder kennisse becomen sullen dan wy tegenwoordichlijcken hebben, waerover hun daerna sullen dienen te rechten. By provisie soud ons advijs wesen, dat men de gemeente van Nusselao, Ihamau ende andere rebellen off het meeste deel van die aen 't casteel doe woonen, ende de hooffden gestraft worden na goetvindinge des raets. Connen die van Loehoe per contract, gelijck alle andere, in onderanichey't verbonden werden, 't sal goet

sijn. Soo niet, dient U. E. ordre te geven, dat alle onse onderdanen tegen den behoorlijcken tijt haer vaerdich maecken omme ons t' assisteeren ende die van¹⁾ gelijck alle andere vyanden met gewelt aen te tasten.

Omme de staet van de Generaelle Compagnie in Amboina te verseeckeren ende de deure voor alle geveynsde te sluyten is hoochnodich, dat alle plaetsen van omleggende landen niet alleen per contract verbonden, maer oock in onse gehoorsaemhey't getrocken worden. U. E. sullen trachten hertoe met behendichey't te comen, omme hardichey't van wapenen sooveele doenlijcken te schouwen.

Soo den persoon van¹⁾ in 't casteel off elders becomen condt, sult hem tot onse comste in apprehentie houden. 't Is nodich dat aen 't casteel sooveel volck vergadert werde als doenlijcken sy, omme t' ans off morgen een volcomen stadt te formeeren ende die behoorlijck te sluyten, opdat altoos te meerder macht byeen sy ende d'een door d'andere des te beter, dies nodich wesende, gestraft ende in toom gehouden mogen worden. Derhalven sal U. E. op voorvallende occasie gedencken sich hierna te voegen, gelijck de Mooren na uytterste vermogen doende sijn, om haer des te meer te verstercken ende ons te quellen.

Soo 't *Hert* in Amboina verdubbelt can worden sal U. E. 't selve aldaer op 't alderspoedichste doen versien, ende soo 't niet geschieden can, sendt hem met den eersten na Jacatra omme daer versien ende tot de negotie gebruyc te worden, mits alle provisien ende nootlijckheden daermede versien is voor de Mollucquen aldaer houdende, ende 't *Hert* onderweech Grissy latende aendoen, met ordre dat daerinne sooveel hout, plancken, balcken, swalpen, cromhouten ende andere nootlijckheden als vaerdich heeft, gescheept worde, sonder ditto jacht lange op te houden. In den *Eenhoorn* sullen U. E. doen schepen ontrent 200 bhaer nagelen ende 't selvige schip daermede na Jacatra senden.

Grissy mach hy mede wel aendoen, omme in passant de gereede nootlijckheden mede te nemen, als insonderheyt plancken, balcken, swalpen ende cromhouten. Doch dient expresse ordre mede te gaen, dat niet lange in Grissy opgehouden worde ende dat men daermede geen hoenders, eenden, gansen, ayuyn noch loock en sende, maer wel de geordonneerde hoornbeesten, paarden ende matten tot seylen van de tingans.

Occasie voorcomende om na de Mollucquen te schryven sal U. E. derwaerts advyseeren wat by ons passeert. Dat verhoopen de vloot off een deel van die eerlange na de Mollucquen seylen sal. Dat daermede te verwachten hebben ontrent 500 lasten rijs, 2 a 300 vleys ende speck, pertye cleden ende alle

¹⁾ Niet ingevuld.

andere nootlijckheden, met volck om onse soldaten te verlossen, doch dat sulcx meest met bootgesellen sal moeten gedaen worden.

Soo de commandeur van d'Engelse schepen met d'*Exchange* ende de *Rubin* voor onse compste in Amboina vandaer na de Mollucquen vertreckt, sal U.E. daermede aan d'heer gouverneur Lam senden copye van d'ordre ende resolutie door den raet van defentie tot Jacatra ende in Amboina genomen, met ordre, dat het accoort met d'Engelsen over de forten van de Mollucquen gepubliceert werde, soo haest sulcx met den anderen goetvinden. Item dat de Engelsen goet gedaen worde haer portie van 't gene in de Mollucquen vercocht ende gecocht sy tsedert prymo Martio passato, mits dat daertegen oock goet doen een derde van de lasten van alle forten ende garnisoenen in de Mollucquen wesende, volgens accoort tot Jacatra genomen.

Wy verstaen, datter aan Bouro en Blaeuw eenige joncquen leggen. De vrienden sullen gedencken, de gelegenheit voorcomende, dat die aengetast ende geruineert dienen, omme den handel sooveel doenlijcken aen 't casteel te trekken ende voor te comen dat ons geen nagelen ontvoert werden.

In 't schip *Nieuw Hollandia* geanckert leggende by de vlope op de rede voor 't fort Nassauw op 't eylant Nera in Banda, adi 20 April anno 1621.

19. — ORDRE

DOOR DEN GENERAEL COEN AEN DEN GOUVERNEUR SONCK IN BANDA
GELATEN, 16 MEI 1621¹⁾.

U. E. is kennelijck, hoe goetgevonden hebben hier te lande te laten ontrent 700 mannen ende de schepen *Delft*, *Orangie*, *Enckhuysen* ende de *Zeewolff* met wapenen van Jacatra ende de galleye, ophebbende andre 300 mannen, zijnde 't samen 1000 coppen, daermede vooreerst geduerende den regentijt beset dienen te worden om alle toevoer van de gevlochte Bandanesen te weren ende 't volck te verquicken, de plactsen van Pouloway, Lonthor, Sammer, Naira, Rossangin ende Puloron.

U. E. sy ten hoochsten gerecoomandeert de gevlochte Bandanesen soovele te benouwen ende vervolgen als doenlijcken is, totdat het lant selfs verlaten of haer in uwe handen begeven.

Met de gerebelleerde gevlochte Bandanesen sal U. E. geen accoort noch vrede maecken, maer den oorloch continueren totdat t' eenemael t' ondergebracht ende uytgeroeyt zijn.

¹⁾ Copieën van 16 Mei—6 Nov. 1621: V 1, met uitzondering der instructie aan Cornelis de Meyer en Daniel du Bucquoy van 5 Juni 1621 en der acte van aanstelling van Grijph van 5 Oct. 1621, welke uit het ongesolideerde gedeelte van boek V zijn.

Alle de voorneemste Orangkays, die met gewelt off behendicheyt becomen condt, sult met der doot doen straffen, als insonderheyt Orangkay Umberato van Lonthor, Wattimena van Labetaque, Sabandaer Ratu van Naira, Ringe Ringin van Slamma ende andere meer. Met de gemeene lieden ende slaven sal U. E. naer gelegenheyt van tijt en saecken handelen, in voegen dat van haer verseeckert blyven ende een goet deel van d' oncosten met de vlete gedaen betalen mogen.

De voorschreve schepen sal U. E. hier houden soo lange het volck derselver tot onderbrenginge der Bandanesen van noode hebt, off andre ordre becompt, ende soo die off eenige van deselvige missen cont off ander advijs verneemt, sult dan vooreerst 't schip *Orange* na de Mollucquen senden ende d' andre drie na Amboina om vandaer na Jacatra te varen off onse naerder ordre vol te doen.

't Lant van Pouloway sult volgens onse ordre onder de burgeryc verdeylen, in voegen dat kennelijck zy wat elck toegeseyt wort.

Dewyle het landt van Naira alsnu door Godts genade vry is, sal U. E. ter bequamer tijt het bosch doen schoon maecken, beginnende van de Noortzyde aff, daer de meeste muscaetboommen staen, opdat de vruchten gepluct mogen werden, doende opt landt van Naira sooveel crocusbomen, notenmuscaet ende alderley fruytbomen aenplanten als doenlijck is. Tot desen eynde salt goet wesen dat aen de burgerye ende mardickers van Neira mede deel lants uytgedeelt worde.

Als het tijt is om de noten ende foelie op Lonthor ende Nera te plucken, sal U. E. 't selvige door de burgerye laten doen, mits daertoe ten proffyte van de Compagnie mede gebruycckende (voor sooveel doenlijck zy) de bootgesellen van de schepen, jongens ende gevangen Javanen, latende 't bos van Lontor mede door deselve schoon maecken.

De noten ende foelie, die naer ons vertreck ontfangen worden, sult met een van de schepen die best missen condt opt jongst van Augusto naer Jacatra senden.

Alsoo bevinden, dat voor desen weynich gedacht ende gelet is omme de excessive groote oncosten, die de Generale Compagnie dus lange van d' eylanden Banda gesuporteert heeft, sooveel doenlijck met winst van den handel, uytreycken van nootlickheden ende besnoeying van de dispence te versooeten, zy U. E. ten hoochsten gerecomandeert sulcx te verbeteren; item gedachttich te wesen hoe seer de lasten nu verswaren, ende dienvolgens ernstelijck te letten ende doen letten dat d' extraordinarie groote oncosten op een ander sooveel doenlijck weder gewonnen worden. Laet niet jaerlijcx na Jacatra te senden copie van alle boecken, te weten soowel van den handel als van des volcx rekeninge; item testamenten, resolutien, sententien ende alle andre,

geene uytgesondert, gelijck mede pertinente notitie van alle 't gene in eens aen geconsumeert ende gegasteert wort, opdat tot Jacatra met d' Engelsen affgerekent mach worden, alsoo hier niet dan gelt op rekeninge ontfangen sult.

Voor de Bandanesen, die alreede by provisie aen de burgerye uytgedeelt zijn, off noch gedaen mogen worden, sal U. E. tot versoetinge van extroordinario lasten haer doen betalen een seeckeren penninck jaerlijcx ofte een seeckere somma voor hoofst, na dat best in redelickheyt met de burgerye verdragen condt.

Soo haest doenlijck sal U. E. op Naira in 't fort Nassou beginnen te doen maecken een brantvry packhuys met woningen daerboven, langs de Noort gardyne; gelijck mede de vloer vant huys vint fort Revenge op Pouloay datelijck met santsteen ende calck alsoo beleggen laten, dat het packhuys onder brantvry sy.

Soo het de gevvluchte tot toecomende Weste mousson uy'thouden, sult alsdan de baye van Slamina, Wayer ende Ouwendenner doen besetten ende aldaer te lande leger slaen offste ten minste met vliegende tochten al vernielen daer de gevvluchte eenich onderhout van becomen connen. Insonderheydt dient U. E. te letten ende voor te comen, dat de gevvluchte door d' Engelsen, van die van Pouloron ende andre met geen geschut, cruyt, vivres noch andersints geassisteert worden. Wy bevelen U. E. sulcx in aller manieren voor te comen. Item soo cloeck ende voorsichtich te handelen, dat met Godes hulpe de gevvluchte Bandanesen becomen ende alle d'eylanden Banda in ruste ende vrede besetten mogen.

De Javanen die op Pouloay aen de burgerye uytgedeylt sijn, sult niet meer vertrouwen als de verseeckertheyt van ons fort aldaer gedoocht, want met die van Pouloron lichtelijck wat quaets voornemen souden.

Ontset geen oncosten om ons op Amboina te advyseeren wat alhier passeert.

Sult aen Rossangin geduerich van 20 a 25 tingans met volck daerby houden.

In 't schip *Hollandia*, leggende in d'eylanden Banda, adi 16 Mayo 1621.

20. — AMBOINA.

AEN D'HEER GOUVERNEUR HOUTMAN ENDE RADEN VAN INDIEN,
PER ORAMBAY, 16 MEI 1621.

Met de schepen *Hollandia*, *Zirckzee*, *Amsterdam* ende *Zeelandt* zijn den 16 stantis van Banda vertrocken omme voor Hittoe te anckeren ende aldaer U. E. advijs te verwachten. Onse meninge is, de nagelen aldaer wesende int schip *Hollandia* te doen schepen, ende d'andre drie met provisie na de Molucces te senden. De resterende schepen, als namentlijck *Delft*, *Orange*,

Enckhuysen ende de *Zeeuwolf* met het *Wapen van Facatra* ende de galleye hebben in Banda tot vervolginge van de gevvluchte Bandanesen gelaten.

Tsedert het vertreck van de drie schepen met den commandeur Kunst is in Banda door verlet van quaet weder niet anders gepasseert, dan dat alle de gevangene Orangkays, tot 44 toe, met den swaerde gerecht zijn. Drie andre hebben haerselven verstickt. U. E. sullen wel doen ende ons datelijck advyseeren, wat best geraden zy, dat ons aent casteel vervoegen ofte dat U. E. voor Hittoe vertoeven. Soo aldaer eenige brieven off elders sijn, zult gelieven deselve datelijck te senden.

Dus verde geschreven zijnde is hier Vesterman met een calle gecomen met brieven door d'heer gouverneur Speult ende diverse andre pampieren; sullen deselve oversien ende interim advijs verwachten.

Int schip *Hollandia*, seylende in calmppte ontrent Ihamau, 16 May 1621.

21. — MOLLUCQUES.

AEN D'HEER GOUVERNEUR LAM, PER DE SCHEPEN AMSTERDAM
ENDE ZIRCKZEE, 22 MEI 1621.

Per copie van nevensgaende acten sal U. E. verstaen hoe door Godts genade gants Banda overwonnen hebben, veel Bandanesen vervoert ende verscheyde Orangkays met den swaerden gerecht zijn, ende alsoo 't regen mousson niet toe en liet om de resterende Bandanesen opt geberchte gevvlucht met gewelt te besoecken, zyn wy den 16 stantis van Banda na Hittoe vertrocken, hebbende in Banda soo aen lant als op de schepen ontrent 1000 coppen gelaten om de gevvluchte met der tijt te benouwen, vervolgen ende der Bandanesen moetwil tot exempel van andre t' eenemael uyt te roeyen, waertoe hopen d' Almogende zegen geven sal. Voor Hittoe comende is ons wel geworden U. E. aengename van 9 April passato met copie van twee andre den 28 December ende 9 Martyo aen d'heer gouverneur Speult geschreven, waerdor 't gebreck ende den eysch van de Mollucques verstaen hebben. De tocht van Banda is oorsaecke, dat niet eer gesecondeert zijt. In Augusto 1620 is van Succadana by noorden Borneo na de Mollucquen vertrocken 't jacht *Ternaten* geladen met rijs, welck duchte verongeluct wesen sal, alsoo daervan tot noch toe niet gehoort hebben. Godt geve dat noch te recht mach comen.

Dese gaet met de schepen *Amsterdam* ende *Zirckzee*, welcke vooruytsenden met verscheyden nootlijckheden. 't Schip *Zeelant* sal eer lange volgen met 240 lasten rijs ende verscheyde provisie. Met dese twee schepen senden 400 coppen ende met *Zelandt* sullen eenige andre volgen. 't Sijn al matrosen daer-

mede voor dees tijt de verlossinge sal moeten geschieden, alsoo genootsaect sijn geworden tot uytroyinge van de gevvluchte Bandanesen veel volck in Banda te laten. Omme t' ondersoeken off vredelijck sullen connen beslechten het verschil daeruyt voor desen in de landen van Amboina questie ontstaen is, hebben de hooffden van alle omleggende plaetsen aent casteel beroepen. Zy zijn meest alle byderhant ende wy oock gereet om ons derwarts te vervougen. Soo haest dese pitsiaringe gedaen is, sullen sien wat best geraden zy, dat ons persoonlijck met d' heer Houtman na de Mollucquen transporteren, een tijt lanck hier blyven, weder naer Banda off van hier recht door na Jacatra keeren. Interim sal U. E. de goederen van dese schepen lossen ende de nagelen weder daerin doen schepen. Met de volgende schepen verhopen 't complement van volck derwarts te senden, dat aldaer de belooffde generale verlossinge geschieden mach, doch U. E. sy verdacht hoochnodich te wesen omme de welstandt van de Generale Compagnie na behooren te voorderen, dat in Amboina soo groten macht van volck byeen versamelt worde als eenichsints doenlijcken is ende sonder perijckel van onse sorten in de Mollucques geschieden can. Hierover wenste wel, soo 't geschieden can, dat U. E. de verloste soldaten weder opnieus aennam ende soo haest doenlijcken herwarts sondt. De Bandanesen sijn nu in uytterste noot. Sy dienen t' eenemael uytgeroeyt te werden, ende soo haest sulcx gedaen sy, sullen van een grooten last ontslagen wesen. Die van Amboina souden gaern 1100 bhaar nagelen voor de Bandanesen, die met den *Dragon* wechgevoert sijn, gegeven hebben. Om den staet van dese landen voor de Compagnie te verseeckeren, is hoochnodich dat cloeckelijck tegen de listige ondercruypinge van de Mooren ende andre geveynsde vrienden gearbeit worde. De beroepinge van de generale vergaderinge hoopan wy voor een goet fondament dienen sal. Hatip Daya ende die van Lochoe ende haere consoorten zijn met groote becommeringe raet soekende om haer uyt het net te houden. U. E. is kennelijck hoe in de Mollucques niet notabels verrichten connen, dan met soo groten macht, dat des vyants sorten belegeren mogen, in voegen dat de garnisoenen van de Mollucques geen anderen dienst connen doen dan de forten bewaren. Hoe die nu met minder volck beswaren ende hoe de forten weyniger sijn, te minder sal oock de last van de Compagnie aldaer wesen, ende te meer volck sullen elders te velde connen brengen. Wy zijn seer genegen om Callematte te verlaten. Hierover bevelen U. E. daeraen geen oncosten te doen. Willen 't de Tarnatanen doen, dat zy het oock bewaren ended'oncosten betalen. Daer dienen wy haer, ende hier worden met alle mogelijcke ondercruypinge geloont. Nu haer opgeholpen hebben, souden ons gaerne met ondercruypinge lonen, waertegen hoope met Godes hulpe te versien. 't Heeft ons goet gedacht in Banda te beginnen, ende verhopen dat daer haest ten eynde raecken sullen. Van daer meenen de macht hier te gebruycken, doch soude

niet gaerne beginnen dan als de saecke volvoeren connen, ende volvoert zijnde salt redres van de Mollucques wel volgen. Soo 't eenichsints doenlijcken is, sal U. E. wel doen ende ons datelijck sonder aensien van oncosten per expresse advyseren, wat des raets gevoelen zy aengaende 't verlaten van Marieocco ende Callematte. Item hoe veel volck tegenwoordich op alle de forten ende yder int bysonder is; wat volck noch resteert te verlossen ende met hoe weynich volck alle de forten te samen ende oock elck bysonder bewaert ende verseeckert connen worden, opdat ons daerna mogen reguleeren.

Volgens d'accoorden met d'Engelsche Compagnie gemaect ende nevensgaende ordre sal U. E. hem met d'Engelsche reguleren, lettende wel ernstelijck ende doende oock wel letten, dat ons geen voordeel aff en sien. Primo Martio passato is het accoort in Amboina gepubliceert. Van die tijt aff moeten sy van maent tot maent een derde van alle d'oncosten van de forten ende garnisoenen van de Mollucques betalen, in vuogen als per nevensgaende acte blijkt alhier in Amboina gedaen wort. Wy maecken reckeninge dat geen gelt meer na de Mollucques behoeven te senden ende dat de vrinden haer wel sulle behelpen met het gelt welck d'Engelsen maentlijck voor een derde van d'oncosten geven moeten. Doch evenwel senden ten overvloet met 't schip *Zirkzee* een kiste met 8000 realen in spetie.

Voortaen dienen in de Mollucques geen andre schepen gehouden te worden dan schepen van defentie, ende dat soowel van d'Engelsche Compagnie als van d'onse. Aengaende 't versenden van schepen na Japan ende wat ordre aan de vloote die na Manilha is gegeven dient, wy sullen ons met den raedt daeroop noch bedencken, ende soo selfs per costi niet varen naer dese ordre geven. Na Taliabo sal van hier een jacht om sagu gesonden worden.

Onse groete gelieve U. E. aan den Engelsen commandeur te doen ende hem aan te dienen, hoe de *Zeewolff* op ons vertreck van Banda noch niet claer was, ende genootsaect zijn geworden 't schip *Orange*, dat hem in plaatse van de *Zeewolff* gepresenteert hebben, voor een schip van defentie voor een seeckeren tijt in Banda te laten; doch soo de vier schepen van defentie in de Mollucques nodich sijn, sal U. E. opdat wy niet in gebreck blyven in plaatse van de *Zeewolff* tot een schip van defentie presenteren ende gebruycken een van degene aldaer wesende, mits behoorlijcke acte daervan maeckende ende de cortesie met de minste last voldoende.

Hoe de gecommitteerde met den vyant verdragen waren 27 gevangenen hoofft tegen hoofft te lichten, mits dat daeronder geven souden den gouverneur van Pharnaboucq, Martin de Sosa Sampaya met zijn vrouwende kinderen, den cappiteyn Sequera ende Fray Joao de Vacilare, hebben verstaen, maer en connen dit accoort niet lauderen, noch aproberen, omdat wy meenen den vyant de resterende gevangenen sal laten sitten, soo de voorschreve hoofden

becomt. Op hope dat ander accoort gemaect sal worden ende alle d'onse by den vyant gevangen becomen sult, senden met dese schepen 57 gevangen Span-giaerden ende Portugiesen, daeronder den voorsz. gouverneur Martijn de Sosa met sijn vrouw ende kinderen ende den cappiteyn Sequera, doch U. E. sal haer noch d' andre principalen niet relasscheren, voordat den laetsten van den onse by den vyant gevangen becomt, ende daeronder insonderheyt den zone van den raetsheer Lodesteyn, soo die noch int leven is. Byaldien tot geen genraele verlossinge van alle d'onse comen condt, sult dan dese gevangenen soo hart tracteren, dat den vyant in Gammelamme ende de Manilha haer geschrey hoore. Hatip Daya is om de drie stukken van den coninck van Ternate aengesprocken. Hy seyt, dat die met het eerst volgende schip sal zenden.

Alle de geconfedereerde ende ondersaten sijn gedaecht aent casteel te compareran, op pene dat voor vyanden verclaert sullen worden, die niet verschynen. Doch evenwel schijnt het dat Hatip Daya, die van Loehoe ende haere consoorten, welcke hun stuck niet recht verdedigen connen, niet compareran sullen. De vrese is doort gansche lant uytdermaten groot.

Naert schryven van voorgaende, hebben om verscheyde redenen goetgevonden Callematte te doen verlaten. Derhalven sal U. E. wel doen ende al ons volck, geschut ende provisie van daer lichten ende de plaatse raseeren; doch soo de Ternatanen deselvige willen houden, levert se haer over ende laet hun daermede geworden, mits ons geschut, volck ende provisie lichtende. Segt den coninck van Ternaten aen, dat hy Hatip Daya van dese resolutie bedanke, ende soo over de procedueren van denselven geen ordre gestelt wort, dat wy genootsaect sullen werden selve daerinne te versien.

Int schip *Hollandia* voor Hittoe, adi 22 Mayo anno 1621.

22. — MALLEYO.

AEN JOB C. GRIJPH, PER AMSTERDAM ENDE ZIRCKZEE, 22 MEI 1621.

Nevensgaende is 't gene als nu aen d' heer gouverneur Lam schryvende sijn, ende alsoo d' inhoudt U. E. mede aengaet, sal 't selvige voor de zijnne oock houden ende ons mede bysonder antwoort geven. Wy hebben daerby niet sonders te vougen dan U. E. opt hoochste te recommanderen goede ordre te geven ende wel te letten, dat de nevensgaende provisie wel gemenageert ende de goederen wel vercocht worden. Soo noch eenige verlegen goederen int packhuys resteren, doet die mede verkoopen, soovele gelden mogen, al soud het met schaed geschieden, ofte versent na Jacatra al dat niet venten cont. Siet wel toe dat d' onse van d' Engelsen niet vercloeckt worden, dat U. E.

int rekenen met haer sich niet abuseert, onse ordre volcht ende geen oncosten vergeten worden. Vooral zy U. E. mede ten alderhoochsten gerecomandeert gestadich alle mogelijcke neersticheyt te doen ende doen doen, dat soo goede quantiteyt nagelen becomen als mogelijck is, ende dat door andre geen vervoert worden. De verlossinge hoopen tot contentement van een yder vol te doen. 't Gepasseerde in Banda sal U. E. per nevensgaende pampieren aen d'heer Lam verstaen.

Int schip *Hollandia* leggende voor Hittoe, adi 22 May 1621.

23. — TAFFASOHO.

AEN PIETER BOSSCHART, PER DE VOORSCHREVE SCHEPEN, 22 MEI 1621.

U. E. aengename van 10 Maert hebben wel ontfangen ende seer gaerne verstaen hoe over de 700 bharen nagelen ontfangen waren. Soo daer noch iets op schuldich zijt, sal sulcx van nevensgaende cargasoen ende cappitael voldoen connen. U. E. zy gerecomandeert alles ten besten van de Generale Compagnie te beneficeeren. Vercoopt alle verlegen goederen soo die gelden mogen, al soud het oock met schade geschieden; ende die niet venten consult na Jacatra versenden, opdat int packhuys niet vergaen. Laet niet gestadich sooveel doenlijck te vorderen, dat toecomende jaer weder goede partye nageleen mogen becomen. Op de condittionele presentatie van U. E. dienst sullen dencken ende eerlange ordre geven.

Int schip *Hollandia* voor Hittoe, adi 22 Mayo 1621.

24. — AEN DE RADEN VAN INDIEN

TOT JACATRA, PER DE SCHEPEN DEN EENHOORN, MUYDEN ENDE DEN HEYLBOTH, 20 MEI 1621.

Nevens dese gaet copie van d' onse met de schepen *Schiedam*, den *Dragon* ende 't *Postpaert* van Banda gesonden. Tsedert is daer niet sonders gepasseert, dan dat al de Orangkays uyt den *Dragon* gelicht, om redenen als per nevensgaende copie van sententie blijckt, met den sweerde gerecht sijn, ende alsoo door quaet weder ende dagelijcxsen regen op de gevluchte Bandanesen niet conden verrichten, maer door hongersnoot gedwongen moeten worden, zijn wy den 16 stantis met de schepen *Hollandia*, *Zirckzee*, *Amsterdam* ende *Nieuw*

Zeeland van Banda vertrocken, hebbende aldaer gelaten de schepen *Delft*, *Orange*, *Enckhuysen*, de *Zeeuwolf*, 't *Wapen van Jacatra* ende de galleye met ontrent 350 coppen, ende 650 andre coppen te lande omme de gevlochte Bandanesen alle toevoer te onthouden ende te syner tijt t' eenemael uyt te roeyen, gelijck verhopen met Godes hulpe lichtelijck geschieden sal. Zy hebben verscheyde reysen vrede versocht, maer 't is hun geweygert.

Den 19 stantis zijn Godt loff voor Hitoe wel aengecomen, alwaer ons wel geworden sijn U. E. aengenamen van den 22 Februari, 3 Martio passato, met verscheyde andre pampieren per de jachten *Pera* ende *Muyden* gesonden. D'aencomst van de schepen *Middelburg*, *Weesp* ende *Muyden* uyt het vaderslant hebben seer gaerne verstaen. D'Almogende wil de volgende mede behouden geleyden. 't Is goet dat U. E. *Middelburg* aldaer gehouden hebt, want hier niet nodich is geweest. Hier ende in Banda is het nu de regentijt, ende soo lange die duert, can te velde, al hadden noch soo groten macht, niet verricht worden. Van Martio aff, doen Lontor overwonnen, heeft het begost te regenen, ende sal na geseyt wort tot in Augusto duyren.

Om verscheyde redenen sijn wy genegen te doen raseeren ende verlaten de forten van Marieocco, Callematte, Tacomy ende Sabouwa. In Banda hebben veel volck gelaten ende daerenboven sijn van meninge in Augusto toecomende noch 200 mannen derwarts te senden, opdat de schepen aldaer mogen derven, elders gebruycken ende omme met gemack een eynde van den Bandanesen oorloch te maecken, alsoo niet goetvinden iets anders byderhant te nemen, voordat de resterende gevlochte Bandanesen (die in uiterste noot sijn) t' eenemael t' ondergebracht sullen wesen.

Wy sijn van meninge, van de Mollucques twee schepen na Japan te senden met ordre aen d'heer commandeur Willem Jansz., dat toecomende jaer wederomme met de vloot na de Manilla vaere, omme den vyandt alle mogelijcke affbreuck te doen ende den Chinesen handel t' onswaerts te trekken. U. E. sal de gecommitteerde van d'Engelse Compagnie hiervan verwittigen ende aendien, dat haer gelieve gelijcke ordre aen haere vloote in Japan te geven, ende oock enige schepen tot versterckinge derwarts te senden, opdat haer ende onse schepen van diffentie volgens arrest van beyde Compagnien wederom gesamentlijck in een vloote derwarts vaeren. Om den vyant affbreuck te doen ende de Chineesse handel te becomen, dient dit alsoo enige jaren achter den anderen gecontinueert te werden. Niettegenstaende vooreerst niet verricht wierde, sullen d' oncosten getroost moeten wesen.

Met de voornoemde schepen senden een kiste met 8000 realen tot opcoop van rijs voor Japan. 't Gene daer meer nodich is, dient van Jacatra beschikt te worden, doch alsoo duchte daer selfs gelt gebreect, senden U. E. met d' *Eenhoorn* van d' armoede die hier is een kiste met 8000 realen. Voldoet de noot-

saeckelijckste cysen soo verde 't gelt strecken can. In Banda hebben geen gelt gelaten; na de Mollucques maer een kiste gesonden, ende voor Amboina restteert niet meer dan schaers drie kisten, in vuogen dat haer altemaal wel sober moeten behelpen. U. E. sal met die van d' Engelsche Compagnie overleggen wat versterckinge van schepen na Japon gesonden dienen, ende daerinne disponneren, na dat met den anderen geraden vinden sult. Beschikt soo goeden versterckinge als d' Engelsen senden, ende byaldien syluyden in gebruecke blyven, soo dispondeert na dat onse middelen gedoogen ende voor sooveel sonder nadeel van de gewisse proffyten geschieden can.

Den handel met de Chinesen in Couchinchina sal U. E. doen vervolgen ende daertoe een schip met goet cappitaal beschicken, soo de middelen hebt.

Opt seynden van eenige wel beseyld jachten na de Lequeos omme te atrapperen de Portugiesse navetten van Maccau na Nangesacque, sal U. E. met d' Engelsen oock spreecken ende alsoo disponneren, 't sy met d' Engelsen in compagnie offe alleen, na dat geraden vinden sult ende de gelegenheyt gedoocht. De vrunden sullen oock verdacht wesen, dat seer geraden vinden ende dienvolgens genegen sijn, omme in September toecomende een goede vloote na de cust van Malabar te senden, 't sy in compagnie met d' Engelsen offte alleen, na de middelen ende gelegenheyt van saeken sullen gedragen. Is de *Sampson* niet vertrocken, hout hem op om met dese vloote te gaen. Spreect hiervan mede met d' Engelsen ende prepareert daertoe eenige schepen, voor sooveel sonder verlet van importante saeken geschieden can.

Het schijnt dat den Atchijnder ons met den peper meent te dwingen zijn wille te doen, ende misschien oock, dat hun meester van Mallacca maecken. 't Is hoochnodich, dat tegen sijn disseynen gearbeyt worde eer verlegen geraecken. Met den aldereersten dienen wy ende d' Engelsen al ons volck van Atchijn te lichten ende de plaetse, gelijck oock Ticco ende Priaman, met schepen alsoo te besetten, dat van daer geen peper veroert worde. Met macht moeten oock voorcomen, dan Andrigiri ende Jamby door den coninck van Atchijn mede niet overheert werde. Soo ick niet tijts genoch tot Jacatra keere, sult hiervan met d' Engelsen handelen, ende soo goeden ordre als doenlijcken is tegen de quade proceduren van den Atchijnder stellen.

Laet niet van tijt tot tijt verscheyde jachten met goede cargasoenen na de Westcust van Sumatra, item na Palinban, Jamby ende Andrigiri tot opcoop van peper te senden. Hoe veel ons daeraen gelegen is, is U. E. kennelijck. Die vant jacht *Pera* waren door Comans geordonneert de peperhandel op de voorneemste plaetsen van de Westcust te versoecken, maer door onwetende botticheyt is het versuymt.

Is het niet gedaen, reprocheert d' Engelsen ter gelegender tijt, hoe haer volck met den coninck van Jamby tegen contract gehandelt hebben, met

heusse vermaninge, dat haer gelieve sulcx te corrigeren. Wy hebben seer gaerne verstaen, dat van Jamby soo goede partye peper verwacht wierd. Verhopen naderhant tot Jacatra aengecomen sijn *Leyden* ende 't *Wapen van Enckhuyzen*, daermede naert vaderslant vertrocken sullen wesen.

My gedenct niet, dat ick d' Engelsen vryheyt van tol voor d' affgescheepte peper toegeseyt soud hebben. Doet haer betalen, soo 't niet gedaen en is. Stelt ordre dat naer desen den ontsanger 't recht become eer de goederen gelost off geladen worden. D' onbeschaemtheyt van d' Engelsen sal voor een goede leere dienen.

Den ontsfanck van de maenden van Jannuario ende Februario hebbe gaerne gesien; alsoock dat U. E. alle andre inwoonderen uytgesondert onse Nederlanders mede op hoofftgelt gestelt hadde. Vant uy'tstel van d' erfpacht sal my tot goede redenen gedragen. Doet de sluytinge van de stadt, soo niet gedaen is, voortgaen.

De Mollucques ende Banda zijn nu seer wel versien van rijs. Tot vordren opcoop tegens toccomende jaer sal U. E. alsulcken ordre stellen, als berekenen cont de noot soud mogen vereyssen. Ick meene, dat dit aenstaende jaer geen rijs in Succadana, Patana, Siam noch Cambodja behoeven te soecken, ende dat tot Jacatra, op de Custe ende Japan ons gerieff wel becomen sullen. Wenste wel, dat de Custe ende Japan mede mochten derven. Om daertoe te comen, sult den toevoer van rijs tot Jacatra sooveel bevoirderen als doenlijck is, insonderheyt den toevoer van nieuwe verse rijs uyt het landt van de Mattaram, waervan qualijck te veel gecocht can worden. Tot opcoop van peper, Chineese waren, benjuwijn ende andre goede retoeren voor 't vaderslant, sal U. E. na Patana ende Cambodja senden alsulcken cappitael als de casse gedoocht ende daer vereyscht wort, mits ordre gevende, dat men geen benjuwijn in Patana noch Siam coope, maer alleen in Cambodja.

't Roode garen van de Custe gecomen is hier niet begeert; wert derhalven weder terugge gesonden. Doet het daer aan die van Siam ende Cambodja vercoopen offste sent het derwarts.

Dese gaet met de schepen d' *Eenhoorn*, *Muyden* ende *Heylboth*. U. E. sal deselve gebruycken daer de beste dienst connen doen. In d' *Eenhoorn* ende *Muyden* sijn goede partye nagelen geladen; doet die daer 't behoort overschenen. De *Heylboth* is belast na Succadana te loopen, soo in Grissi zynen last niet vint. De resterende nagelen worden int schip *Hollandia* gescheept.

Die van de Mollucques sullen met twee andre schepen gesonden worden. In alles sijn ontrent 18 a 1900 bharen ontfangen.

Toccomende weecke zijn van meeninge met de gecompareerde Orangkays ons voornemen aff te handelen. 't Schijnt dat den stadhouder van den coninck van Ternate ende die van Loehoe met haer consoorten niet compareren sul-

len. Zy zijn op Hittoe by my aent schip *Hollandia* geweest. Hadden daer gaerne gehoort, wat te seggen hadde, maer vonden niet goet met haer te handelen offte iets te beginnen. D' overwinninge van Banda veroorsaect door dese landen seer groote vrese. De gerebelde sijn aent casteel wel gecompareert, perdoen versoeckende, maer evenwel sal met de generale vergaderinge den oorspronck van 't quaet niet wechgenomen, noch de staet van de Compagnie alhier verseeckert worden. Men moet wat anders doen. Daer geen dwang is, is geen eere, ende noch min in dese landen, vandaer 't spreeckwoort vandaen comt. Soo haest de handelinge met de vergaderinge gedaen zy, soud mijn wederkeeringe tot Jacatra wel mogen goetgevonden worden, alsoo de welstant niet dienen te verhaesten, maer Godes zegen verwachten moeten.

Onder de Bandanesen met den *Dragon* gesonden zijn veel Orangbayx, die wat kennis gehadt hebben van eenich quaet voornemen van d' Orangkays ende oock in de wapenen geweest zyn om ons leger op Slamma t' overvallen. 't Gene in den *Dragon* beraetslacht was, is haer onbekent. Verdeylt alle de Bandanesen soo wijt ende sijt onder verscheyde hooffden als doenlijck is. Maect dat U. E. meester van haer blyven, dat ons niet ontloopen ende de Compagnie goeden dienst van haer ende haere vrouwen ende kinderen geniete. Op Hittoe zeyd mijn cappyteyn Hittoe, dat d' Orangkays gaern 1100 bharen nagelen voor de verlossinge van de Bandanesen, met den *Dragon* versonden, gegeven souden hebben, maer wy achten best te wesen, dat de moetwillige onderweech off tot Jacatra sterven, dan hier om een schip vol nagelen gelaten worden. Als de vrouwen ende kinderen maer mogen behouden, bedancken ons den coop. De Bandanesen die noch int geberchte gevlycht zijn ende hun daer versterckt hebben, souden haer mede gaerne, al waert oock heel diere, vry coopen, maer beter ist, dat haer verduyren totdat gebreckelijck vergaan, off haer op genade ende ongenade in onse handen overgeven.

Om te meer volck sonder ophouden van schepen te velde te brengen daer sulcx te zyner tijt vereyst soud mogen worden, sullen alle schepen met soo weynich volck als eenichsints derven connen na Jacatra keeren, op hope dat daer met nieuw secoers wel weder versien sullen worden. Uyt d' *Eenhoorn* ende *Muyden*, hebben 't meeste volck doen lichten ende weder de vrye bouratios om de schepen tot Jacatra te brengen in haer plactse gestelt. Licentieert haer soo haest hun derven condt.

Alsoo de schipper van *Muyden* voor Hittoe overleden is, hebben geordonneert, dat by provisie daermede voor schipper na Jacatra vaere Jan Jansz., gewesene schipper van de *Vliegende Bode*, wiens tijt geexpireert is. Soo geen bequamer hebt, sult denselven op zynen gepresenteerden dienst weder opnieus aennemen. Cort naer desen vertrect het jacht *Aracan* naer Solor, Baly, Grissicq ende Jacatra, met Hans van Meldert van Baly gecomen. 't Hart wort

hier verdubbelt. Soo haest 't claeer is, sal den *Hondt* mede verdubbelt worden, gelijck oock 't fregat *Pera*. De *Zeewolff* is in Banda versien. De schepen *Amsterdam* ende *Zirckzee* zijn met 400 coppen na de Mollucques vertrocken.

Int Casteel Amboyna, adi 29 May 1621.

25. — GRISSICO.

AEN JACQUES DE CARPENTIER, 29 MEI 1621.

De schepen d' *Eenhoorn*, *Muyden* ende de *Heylbot* na Jacatra varende, hebben gelast Grissy in passant aen te doen. Van 't gene U. E. gelast is veerdich te houden, sult datelijck daerinne schepen sulcx laden connen ende gereet zijt hebbende, sonder haer op te houden, want de voorschreve schepen met d' ingelade nagelen tijtlijck tot Jacatra dienen te wesen. Soo den *Heylboth* niet laden cont, sult hem datelijck na Jacatra depesscheren.

't Is seer qualijck gedaen, dat U. E. voor desen van 't gelt per *Schiedam* expresselijck tot opcoop van nagelen na Amboina gedestineert, 3000 realen gelicht heeft, want sulcx hier gebreck is geweest ende weder van de burgerye met groten intrest gelt hebben moeten lichten. Doet sulcx niet meer. Met d' *Eenhoorn* gaen na Jacatra 8000 realen in spetie tot opcoop van peper, goet hout, nagelen, noten, foelie ende hoornbeesten. Gelt van noode hebbende, sult daervan den eysch lichten, maer anders niet. Wy belasten geen meer hoenderen, gansen, eenden, ayuyn, loock off andre clenichheden te coopen ofte versenden.

Int Casteel Amboina, adi 29 May 1621.

26. — SUCCADANA.

AEN JOSEPH DE NATELAER, PER DE *HEYLBOTH*, 29 MEI 1621.

Om van Succadana te lichten 't gene aldaer gereet mach wesen, hebben goet gevonden 't jacht de *Heylboth* derwarts te senden. U. E. sal datelijck daerinne schepen sooveele laden can ende veerdich sijt hebbende, mits ditto jacht opt spoedichste na Jacatra sendende. Tot naerder ordre sult aldaer geen rijs meer coopen, noch na Jacatra versenden, 't sy met schepen off joncken. Die selfs derwarts niet varen wilt op sijn eygen risico, mach sulcx naerlaeten. Vant jacht *Ternate* verleden jaer met rijs van Succadana na de Mollucques gesonden, is noch geen tydinge. Godt geve dat noch terecht mach comen.

Van Siam hebben verstaen, hoe U. E. derwarts met joncken eenige cargasoenen gesonden hebt ende weder rijs in retoer sijt eyssende, welck qualijck gedaen is. Wy belasten U na desen geen cargasoenen meer met joncken na eenige comptoiren te senden. By gebreck van jachten soud het vandaer na¹⁾ passeeren mogen, maer anders niet. U cappitael welck hebbende sijdt ende noch soud mogen becomen, sult besteden aan diamanten, bezarsteen, was, sissicq ende draeckenbloet, maer aan geen andre waren, 't en sy aan goet hout, balcken, swalpen ende plancken.

Int Casteel Amboina, adi 29 Mayo 1621.

27. — HITTOE.

AEN DE LANGE ENDE RAEDT, 29 MEI 1621.

By desen senden U. E. drie missiven aan de raden van Indien tot Jacatra, drie voor Grissy ende eene voor Succadana. De schepen d' *Eenhoorn*, *Muyden* ende *Heylboth* sult elck eene geven ende haer gesamentlijck in compagnie na Jacatra despecheren soo haest gereet zijn ende seeckere packen cattoene garen uyt het fregat *Aracan* (welck daermede van hier na Hittoe geseylt is) overgescheept sullen wesen. Doch soo 't geviel, dat *Aracan* daer noch niet gekomen ware ende dat eenige dagen na hem souden moeten vertoeven, sult dan d' *Eenhoorn* off *Muyden*, die de packen best laden can, daerna ophouden ende d' andre twee vooruyt na Grissi senden. Jan Jansz., gewesene schipper van de *Vliegende Bode*, sal U. E. voor schipper op *Muyden* autoriseren in plaatse van den overleden, omme ditto schip tot Jacatra te brengen. Sijn nieuwe aenneminge hebben aan de raden van Indien tot Jacatra geremitteert, alsoo het den tijt hier niet lydet. Dient hem aan, soo hy gesint is in des Compagnies dienst te continueren, dat hem tot Jacatra aan de raden van Indien addressere.

Om hier sooveel volck als doenlijck is te houden, dienen de voornoemde schepen na Jacatra te vertreken met soo weynich volck ende dat van d' outste, alle de vrye lieden daeronder gerekent, als derven connen. Ons bedunckens salt wel wesen, als versien blyven, te weten d' *Eenhoorn* met ontrent 50 coppen, *Muyden* met 45 ende den *Heylboth* met 28, doch gedragten ons tot goetvindinge van den raedt aldaer. Al het volck welck den raedt aldaer stelt de voornoemde drie schepen derven connen, sullen op schip *Zeelandt* overgeset worden. Dit gedaen sijnde, sult ons laten weten, met hoeveel volck het schip

¹⁾ Niet ingevuld.

Zeelandt alsdan versien zy, gelijck mede wat volck *Hollandia* soude mogen derven ende dienen te behouden om na Jacatra te varen.

D' *Eenhoorn* en *Muyden* sal U. E. bevelen dat in Grissi geen tijt versuymen, maer opt spoedichste na Jacatra loopen, nemende van Grissy alleene in 't gene daer gereet is ende laden connen. Den *Heylboth* sult belasten mede in Grissy te laden 't gene gereet vint ende laden can, doch soo sijn ladinge in Grissy niet en vint, dat alsdan datelijck vandaer na Succadana seylt om aldaer de last te nemen ende die tot Jacatra te brengen, mits dat alle t' samen alle mogelijck neersticheyt doen, omme opt spoedichste tot Jacatra te comen.

Alle de voornoemde schepen sult voorder bevelen de rede van Japara in passant aen te doen ende in verseeckeringe te nemen alle joncken die sonder behoorlijcken passedel souden mogen rescontreren ende die sonder evident perijckel becomen connen, mits de joncken met volck ende goederen, soo 't met goede verseeckeringe geschieden can, tot Jacatra brengende. Portugiesen, Spangiaerden off Maccasaren onderweech rescontrerende, sullen haer alle mogelijcke affbreuck doen. Soo noch iets inde voornoemde schepen is, dat derven connen, sult het int schip *Zeelandt* doen overschepen. Sent alle de Orangkays kinderen met de voornoemde schepen na Jacatra, gelijck mede eenige van d' ondienstige personen.

Int Casteel Amboina, adi 29 Mayo anno 1621.

28. — SOLOR.

AEN RAEMBURCH, PER 'T FREGAT *ARACAN*, 3 JUNI 1621.

Wy hebben goetgevonden 't fregat *Aracan* na Solor, Baly, Grissy ende Jacatra te senden, soo omme onderweech advysen te lichten als gebruyct te worden daer de dienst van de Compagnie sulcx soud mogen vereyssen. Derhalven is dit fregat aldaer nodich 't sy tot den handel, omme te becomen goede pertye sandelhout, off tot affbreuck van den vyant, sult hetselve met het volck daertoe gebruycken ende in sulcken gevalle de reyse na Baly, Grisse ende Jacatra wel uytstellen mogen. U. E. missiven van 10 ende 23 Februario passato zijn ons wel geworden, ende hebben gaerne verstaen wat daer passeerde ende hoe vier jachten na Timor gesonden waren. Godt geve, dat goede pertye sandelhout becomen mogen hebben. U. E. zy ten hoochsten gerecomandeert alle mogelijcke neersticheyt te doen, omme sooveel sandelhout te becomen als doenlijck zy, want de Compagnie dacraen seer veel gelegen is omme den Chinesen handel tot Jacatra te becomen.

Als d' occasie presenteert sal U. E. wederom een Portugies off twee rela-

cheren tegen den assistent, die sy goetwillich sonder rantchoen vry gegeven hebben. Aengaende relacheren van gevangenen, sulcx voorcomende sult d'eene tegen d'ander lossen, te weten d'een officier tegen d'ander ende d'eene soldaet tegen den anderen. By gebreck van gevangenen sult sien d'onse met een redelijck stuck gelt te lossen, mits 't selve op rekeninge van de geloste stellende. Per nevensgaende extracten sal U. E. sien hoe door Godts genade gants Banda overwonnen hebben ende wat daer gepasseert is. U. E. sal 't selvige aen Kitchil Protagis ende alle de sengagies van Solor verhalen, mits haer nevensgaende antwoort behandigende ende d' inhoud oock mondelinge uytleggende. Die van Enden sult oock met goede hoope voeden ende sooveel doenlijck is in devotie houden. Ten hoochsten zy U. E. mede gerecomman-deert alle mogelijcke nearersticheyt te doen, omme een groote partye was te becomen, alsoo hetselfige voor retour vant vaderslant dienstich sy ende oock tot dagelijcx gebruyck hoochnodich van doen hebben, gelijck mede sooveel slaven als becomen cont.

Int Casteel Amboyna, adi 3 Juny anno 1621.

29. — AEN KITCHIL PROTAGIS

ENDE ALLE DE SENGAGIES VAN SOLOR, PER 'T FREGAT ARACAN, 3 JUNI 1621.

Gunstige Vrunden. Wy sullen niet laten U. E. te gedencken, ende soude oock gaern volgens U. E. versoeck dit Zuyden mousson eenige schepen met goede partye volck na Solor gesonden hebben, omme de Portugiesen vandaer te slaen, maer alsoo genootsaeckt sijn geworden eenige schepen met alderley provisie na de Mollucques te senden ende d' andre recht door na Jacatra, geladen met veel overwonnen Bandanesen, heeft het voor dees tijt niet connen geschieden. Ter gelegender tijt verhopen de Portugiesen alsoo te vervolgen, 't sy dan op Goa, Mallacca, Maccau ofte Solor, dat U. E. ende andre vrienden van haer overlast ontlast sullen worden. Ondertussen sy U. E. gerecomman-deert met goede genegentheyt t' onswaerts gelijck voor dese te continueeren. Door d' heer commandeur Raemburch sal U. E. verstaen, hoe genootsaect sijn geworden, die van Banda met gewelt aen te tasten; hoe haer door Godts genade overwonnen hebben, ende met wat recht gestraft sijn.

Int Casteel Amboyna, adi 3 Juny anno 1621.

30. — INSTRUCTIE

WEGENS DEN E. HEERE GENERAEL COEN VOOR SR. CORNELIS DE MEYER
 ENDE DANIEL DU BUCQUOY, OMME 'T SELVE AEN KYMOLA DAYA,
 STADTHOUDER WEGENS DEN CONINCK VAN TERNATEN,
 VOOR TE HOUDEN, ENDE WEL TE LETTEN WAT
 ANTWOORT DAEROP VOLGEN ZAL,
 5 JUNI 1621¹⁾).

Eerstelijck sijnne E. voor te houden dat d' E. Heere Generael bovengemelte seer gaerne hadde gesien, dat hy in dese bitcharinge present waere geweest, principalijck opdat soude hebben mogen hooren, wat hem te laste geleyt soude werden.

Wesende in substantie dat sijnne gesanten ten tyde als den Gouverneur over ongevaerlijck 1½ jaer geleden met eenne hongie op de roey was, aen die van Loume Cayo, Lato Holoy, Kelque Poute, Amahee ende andere plaetsen onder onse gehoorsaemhey't staende, hadde laeten weeten, dat ingevalle sy met den Gouverneur pangaeyden, dat haere negrijs soude afloopen ende verdestruweren, hetwelcke de hoosden der voorsz. plaetsen seggen geschiet te sijn door Lebee Patole.

Ten tweeden is van gelijcken by bovengemelden Kimola geprocedeert met die van Hattuwa, Caylolo ende Cabau, waermede oock verbont gemaectt heeft, willende ons deselve plaetsen door soodaenige sinistre proceduren ontrecken als de voorige, jegens alle recht ende reden, dat sy, te weeten den coninck van Hatuwa ende de Singadies, in openbaere vergaederinghe bekent hebben.

Ten derden is noch ommers soo valselyck geprocedeert met onse onderdaenen van Nouselau, diewelcke hy door toedoen van die van Iha Mau soo verre van ons heeft vervreemt dat sy jegens ons gerebelleteert hebben, hebende daerenboven eenige derselver alrede het Moorse gelooove doen aennemen, haer tot dien eynde op de mousaffy doen sweeren, dat alles directelijck strijt jegens de verbonden ofte contracten, hetwelcke de bovengemelde Orangcay's in de volle vergaederinghe hebben bekent, ende met eede bevesticht soo in der waerheyt geschiet te sijn.

Ten vierden dat sijnne E. by dese sijn waerschouwende, dat hy alle de officieren ofte papen, soo hy heeft op Lome Cayo, Lato Holoy, Kelque Poute, Amahee ende andere plaetsen op de voorsz. cust onder onse gehoorsaemhey't gelegen, ontbiede, alsoo wy geensints deselve daer en sullen gedoogen onder onse onderdaenen.

¹⁾ V ongefoltierd. — Deze instructie is door Herman van Speult geteekend, „ter ordonnantie van den E. Heer Generael Coen”.

Ten vijfden, omme wat redenen hy soo absurdelijck met den Gouverneur procedeerde, doende boven beloofte ende contract verbieden, dat men geen nagelen en soude leveren, laetende hem daerenboven affronteren oft iniurieren van een slaef.

Ten sexten waeromme syluyden de Papouwen op haere stranden laeten waeter haelen ende verversinge verleenen, waerby wel af te meeten is, dat zy met haer in verbont sijn, niettegenstaende de voersz. Papouwen de onse nu alreede tot verscheyden maelen gevangen hebben genomen, in voege dat eene van d' onse van honger ende commer in 't geberchte overleden is, daerby voegende ende vragende oft sy liever der Papouwen als onse vrientschap hebben, alsoo nootwendich eene van beyden sullen moeten kiesen.

Gegeven int Casteel Amboina desen 5^{en} Junio anno 1621.

31. — INSTRUCTIE

VOOR DEN E. FREDRICK HOUTMAN, EERSTEN RAEDT VAN INDIEN, VARENDE MET HET SCHIP ZEELANT NA DE MOLLUCQUES, 11 JUNI 1621¹⁾.

In passant sal U. E. Batsjaen aendoen; de plaatse na behooren van nootlijckheden versien ende verlossen degene die haren tijt geexpireert is, van daer soo haest doenlijck na Maleyo vertreckende. Van den handel ende disseyn der Tarnatanen dient U. E. met behendicheyt vordere informatie te nemen, voor sooveel de cortheyt des tijts gedoocht; onderrecht den opperoopman Jan Hendricksz. Rol behoorlijck ende belast hen dat haer soowel voor de Mooren als Spangiarden wachten, het fort wel bewaren, de herten van de Sabouers ende Batsianners trachten te winnen, maer insonderheydt dat de Cristelijcke religie gehanthaeft worde ende soo veel doenlijck met alle discretie trachten te vermeerderen. Isser noch geen schoole noch kercke gemaeckt, doet het met den eersten doen ende den dienst Godes ende der schoole behoorlijck waernemen. Den persoon van Bastiaen de Castro is ons verdacht gemaeckt correspondentie met den vyandt te houden. Doet goede imformatic nemen wat hiervan zy, ende stelt alsulcke ordre als ten besten van de Compagnie sult vinden te behooren.

Voor Maleyo comende sal U. E. eerst den coninck van Tarnaten, Kitchil Aly ende alle den Tarnataensen adel behoorlijck van onsentwegen begroeten; het gouvernement van de Mollucques van den gouverneur Lam overnemen ende daerna voornoemden coninck ende adel in volle vergaderinge aendienen, hoe qualijck Kymola Daya, die van Loehoe ende haere consoorten tegens ons procederen; dat haer gelieve daerinne te versien ende behoorlijck recht te

¹⁾ Van hier weder uit V 1.

doen om vordre onlust voor te comen; ende alsoo lange jaren seer groote excessive oncosten van de forten, garnisoenen ende schepen gedragen hebben, waertegen seer weynich nagelen becomen sijn, dat niet alleen geen apparentie van verlichtinge van oncosten sien, maer dagelijcx noch meer vergrooten; ende dewyle zylieden geen raedt weten om de gelede lasten te vergoeden, noch d'aenstaende te versoeten, dat de Generael Coen derhalven verstaende, dat de forten van Mariecco, Calematte ende Saboa sonder nadieel van haer ende ons wel gemist connen worden, U. E. bevolen heeft, om de lasten een weynich te verlichten, deselvige te doen raseren ende verlaten. 't Gene vorder tot verschooninge ende versoetinge dient, sult hierbi voegen ende de voornoemde plaatzen van Mariecco, Callematte ende Saboa daerna doen raseren ende verlaten; d'andre forten met het volck, geschut, amonitie ende provisie versterckende. Hoe Tacomy ende andre plaatzen meer, die sonder nadieel connen derven, mede wel souden willen verlaten, om de forten daer de Compagnie meest aen gelegen is, sonder vergrootinge van lasten te beter te verseeckeren ende te meer volck int velt te brengen, is U. E. kennelijck. Derhalven sal hierop met den raedt aldaer ernstelijck letten ende disponneren, na dat ten besten van de Compagnie sal vinden te behooren. Maect niet condt, dat ons bekent is, wat der Tarnatanen voornemen zy. Laet oock niet toe, dat imant van d'onse tegen de Tarnatanen daervan spreecke off haer eenich verwijt doe, ende vertrout haer ondertussen niet meer dan de Spangiarden ende Tidoresen. In onse forten off op de bolwercken sal U. E. geen volck laten comen dan d'onse die daer bescheyden zijn; de Tarnatanen soowel als alle andre daerbuyten houdende.

Volgens genomen resolutie sal U. E. de forten van de Mollucques versien; te weten Malleyo met 200 blancke coppen, Tollucco met 25, Tacomy, soo niet geraden vonden wort 't selvige te verlaten, met 25, Taffasoha met 75, Nofsicqua 50, Tabelolo 40, Mothier 50, Batsian 35, zijn te samen 500 blancke coppen.

U. E. zy insonderheyt gerecomandeert de forten op Machian, Mothier ende Batsian wel te doen bewaren; ons van dese eylanden ende inwoonderen te verseeckeren ende met alle mogelijcke behendige neersticheyt te trachten ende gestadich te doen aenhouden, dat haere herten mogen winnen ende van haer verseeckert blyven; geensints toestaende, dat haer naer desen wederom eenige overlast door de Tarnatanen aengedaen worde, noch oock dat syliden sonder U consent door de Tarnatanen vant lant gelicht off iewers op de roey gebruyct worden. Ende sult die van Machian ende Mothier aendienen, dat de Tarnatanen daerin niet gehoorsamen voordat van U. E. ordre becomen, de Tarnatanen aendienende sulcx alsoo van ons belast te wesen, omdat verstaen hebben veel nagelen tot onsen nadieele vergaen sijn, dewyle die van Machian door haer (sonder onsen gouverneur te kennen) gebruyckt wierden. Dit sult

in geenderleye maniere meer gedoogen, maer voorcomen met alsulcke middelen als daertoe vereyscht worden.

U. E. sal mede niet gedoogen, dat de Tarnatanen wederomme met de Tidoresen off andre onse vyanden vrede maecken, ende soo die gemaeckt ware, breeck se ende laet geen Tidoresen noch andre vyanden op Ternate, Machian, Mothier noch Batsian comen. Hout haer met gewelt des nodich wesen-de van daer, mits de Tarnatanen daervan te voren insinueerende. Dient oock haer met goede redenen aen, waeromme sulcx niet geraden zy ende niet gedoogen connen.

Het fort off de stadt (soo ment noempt) van Malleyo, soot doenlijcken is, sal alle nachten doen sluyten, trachtende alle de Tarnatanen sooder noch eenige binnen wonen met behendicheyt buyten te crygen. De leedige huysen binnen staende sult altsamen doen affbreecken ende geen ander volck binnen laten wonen, dan onse vryburgers ende mardickers. Om ons volck op Punto Reael ende Orainge byeen te houden ende d'andre twee met simple wachten te bewaeren sal U. E. met den raedt overleggen off niet goet en sy, dat de bolwercken van Gilolo ende Nassouw van binnen opengebroocken ende het voorneemste geschut daervan gelicht werde, ende disponneren hierover naer goetvindinge van den raedt.

Soo 't geviele dat de Tarnatanen door vreese van rechtveerdige straffe onderstonden gelijck de geruchten gaen, Ternate te verlaten ende haer residencie opt landt van Gilolo off elders te nemen, laet haer sonder eenige verhinderinge gaen ende hout het volck van Machian ende Mothier op haer lant, 't gouvernement daerover van de Tarnatanen met alle gerechticheden weder aen ons nemende.

Den directeur Grijph sal U. E. volgens sijn versoeck door een van de bequaemste oppercoopliden doen verlossen ende de generaelle boecken van de Mollucques door denselven doen houden sonder wederom een directeur te maecken, alsoo verstaen ende begeeren, dat het opperste gebiet soowel over de negotie als oorloge door een persoon alleen waergenomen ende bedient worde.

Opt eylant Machian sal U. E. het opperste gebiet soowel over de forten, garnisoenen als negotie geven aan een van de oppercoopliden, die daertoe van den raedt bequaemst geoordeelt wort. Soo eenige van de cappiteynen off andre officieren 't selve niet wel bevalt, licentieert desulcke haer by ons te transporteerden.

Alle degene die haren tijt uytgedient hebben ende niet gesint sijn voor redelijcke gagie langer te dienen, sult doen verlossen ende na Jacatra senden. Het ordinaris rantchoen van rijs, speck, vleys, aracq, oly, azijn ende sout sal U. E. aen de soldaten doen geven, ende by gebreck van aracq een halff mutsken

wijn, sonder gelt daervoor te geven, alsoo verhopen de forten jaerlijcx te versien, ende by gebreck dient daerna wat vertoeft te worden.

Insonderheyt zy U. E. gerecomandeert d' excessive groote oncosten van de garnisoenen, fortificatie, de tafel, schenckagie, extroordinario oncosten ende alle andere lasten die de Compagnie tot noch toe van de Mollucques gesupporteert heeft, sooveel eenichsints doenlijck is te besnoeyen ende verminderen. Dewyle bevinden dat de Tarnatanen gelijck alle andre Mooren dies te trotser, importuner ende moetwilliger worden hoe haer meer deucht doen ende meer vereeren, meynende sulcx waerdich te wesen, soo belasten U. E. geen schenckagie te doen, dan daer sulcx nodich vereyscht ende by den raedt goetgevonden wort; insgelijcx mede een yder van onsentwegen te belasten geen schenckagie sonder U consent te doen, op pene dat die den schencker op sijn rekeninge gestelt sullen worden.

Van de schepen *Amsterdam*, *Zirckzee*, d' *Eendracht*, de *Mane* ende *Zeelant* inde Mollucques wesende, sal U. E. twee schepen die bequaemst geoordelijt worden na Jappan senden; d' eene om weder vandaer met rijs na de Mollucques te senden, ende d' andre tot versterckinge van de vloote, die wy goetvinden toecomende jaer weder een tocht na de Manilla te laten doen, off om met goede retouren van Jappan na Jacatra te keeren, na hun de saecken sullen gedragen. Twee andre sal met de nagelen van de Mollucques na Jacatra senden, ende het vijfde als een schip van defentie neffens een van d' Engelsen daer houden om tegen den vyandt te gebruycken. Tot opcoop van rijs in Jappan senden een kiste met 8000 realen per 't schip *Zeelant*. Geest ordre dat niet dan rijs van Jappan gesonden, ende andre snuystrye, die men wel derven can ende veel gelt consumeeren, nagelaten worden. 't Gene de commandeur Willem Jansz. voor sijn vloot is eyssende sal U. E. voor sooveel doenlijck is derwarts senden.

Alsoo achten, dat als in de Mollucques twee schepen van defentie blyven, als te weten een van d' onse ende een van d' Engelse, sulcx genoch wesen sal, hebben van onse zyde niet dan een gedestineert, ende oock maer een van d' Engelsen te cysschen. Derhalven sal U. E. in den raet van defentie trachten d' Engelsen te bewegen dat zy neffens onse schepen een van haere schepen van defentie na Jappan senden tot versterckinge van de vloote van defentie, om volgens ordre van beyde de Compagnieen toecomende jaer weder een tocht op Manilla te doen. Hebben sy eenich volck off goederen na Jacatra te senden, geriet haer met onse schepen.

Kertijs is den coninck van Tarnate 10 percento voor tol van nagelen goet gedaen, ende nu wert hem na wy verstaen 15 percento gegeven, niettegenstaende sulcx lange geweygert is. Derhalven sal U. E. 't selve weder op den ouden voet brengen. Doet d' oude uytstaende schulden sooveel invorderen als mogelijck is, ende belast wel expresselijck, dat men niet meer uyt en borge.

Laet alle verlegen goederen mede venten, al soud het sonder proffijt off met schade geschieden, ende die niet gevent connen worden sent na Jacatra.

In de Molluccos is lange groot gebreck van cruyt geweest. Daer is nu seer goede pertye gesonden, gelijck oock alle andre nootlijckheden. Doet alles wel menageren ende laet niet anders by de schepen blyven die na Jacatra keeren, dan tot daer toe van node hebben.

Laet ons weten hoeveel ende wat volck toecomende jaer van alle de forten in de Mollucques sullen moeten verlost worden. Weest oock verdacht dat oock misschien wel Meyo wesen sal eer daer nieu secoers van Jacatra come.

Wy zijn niet van meninge toecomende jaer eenich gelt na de Mollucques te senden, alsoo rekeninge maecken, dat d'Engelsen voor een derde van d'ongelden meer contanten sullen moeten geven dan wy daer van noode hebben. U. E. sal soo weynich constant uytgeven als eenichsints excuseeren connen. Sent al 't gene derven condt met d'eerste gelegenheit na Amboina tot opcoop van nagelen, want rekeninge maecken, daertoe in de Mollucques genoch overschieten sal, waerover mede geen gelt van Jacatra na Amboina senden sullen.

Van primo Martio passato sal U. E. d'Engelsen van maent tot maent op rekeninge van de tollen doen betalen ontrent een derde van alle oncosten van de forten ende garnisoenen van de Mollucques, in voegen ende maniere als per den raet van defentie tot Jacatra geordonneert is ende gelijck hier in Amboina, als per nevensgaende reckeninge blijckt, gedaen wort, mits alle maenden effen gelt, van sooveel duysenden, honderden ende vijftigen als haer portie beloopt, ontfangende. 't Gene haer derde min off meer bedraecht sal tot Jacatra ge-effent worden.

Alsoo verstaen, dat de Compagnie op Mindanao seer goeden dienst gedaen can worden, sal U. E. derwarts een schip offjacht met een goet cargasoen ende bequaem coopman senden, soo haest de gelegenheit becompt, ende dat principalijsk om gout, was, slaven, tegen cleden te verhandelen.

Het verlaten van de voorschreve forten, verminderinge van tollen ende besnoeyinge van ongelden ende schenkagie sal U. E. den raedt van defentie voordragen om haer tot advoy te bewilligen ende in resolutie met onder-teeckeninge te doen aprobeeren. Dewyle alrede ondert gebiet van den coninck van Tarnaten op Loehoe genochsaem tegen ons geplant staet seecker geschut, dat haer voor desen tegen onse ende haere vyanden geleent hebben, ist meer dan tijt, dat wat beter leeren. Hierover bevelen U. E. ende alle andre by dese geen geschut onder wat pretecxt 't selve soude mogen geschieden aen Tarnatanen noch andre Mooren te leenen, verschencken noch verkoopen. Is het niet gedaen, laet doch met den aldereersten op yder plaetse daer 't behoort een brantvry packhuys maecken tot verseeckeringe van de nagelen, cleden

als provisie van de forten, sonder cenige onnodiige werken te doen maecken, off affbreeckende sonder de gedaene oncosten aen te sien 't gene de Compagnie naedelich ende lastich valt. Ten hoochsten zy U. E. gerecomandeert te bestellen dat alle jaren vervolgens copie van boecken van des volcx rekeninghe van alle forten, schepen ende comptoiren van de Mollucques na Jacatra gesonden worden, omme voorts van daer naer 't vaderslant te gaen, alsoo de meesters by gebreck van dien seer verlegen sijn om de lieden affrekeninghe te doen, gelijck mede dat oock niet naergelaten worde alle jaren te senden de rekeninghe van negotie. De heeren meesters sijn oock eyssende de rekeninghe van Hendrick van Golsteyn, in de Mollucques overleden; is die niet gesonden, sentse met den eersten over, gelijck mede de rekeninghe van den zoone van d' heer Lodesteyn.

De saeken van Bouro, Blau ende andre quartieren gelieve U. E. mede te gedencken den coninck van Tarnaten ende den adel voor te dragen.

Int Casteel Amboyna, adi 11 Junio anno 1621.

32. — COMMISSIE
VOOR FREDERICK HOUTMAN, 11 JUNI 1621.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen de Hooge Mogende heeren Staten Generael, zyne Excellentie Prince van Orangie, Grave van Nassouw ende de heeren bewinthebberen der Generale Oostindische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden in Indien, allen dengenen die desen sullen sien off hooren lesen saluyt! doen te weten. Alsoo door d' expiratie van den tijt van den E. Jan Dircx Lam, gouverneur in de Mollucques, goetgevonden hebben denselven op sijn versoeck te verlossen ende weder een ander gequalificeert persoon in sijn plaets te stellen omme 't gouvernement van de Mollucques waer te nemen, soo ist dat wy den voornoemden Jan Dircx Lam vooreerst van 't gouvernement ontslaende met advijs van onsen rade, ons genoechsaem ende volcomentlijck gecontenteert houdende van de bequaemheydt ende suffisantie van den E. Frederick Houtman, onsen eersten raet van Indien, denselven als gouverneur over het generale gouvernement van de eylanden, forten, schepen, comptoiren in de Molluccos in plaatse van den voornoemden Lam gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck hem committeren ende authoriseren mits desen, met expresse last, omme niet alleene verseeckeringh ende bewaringe van de forten in de Molluccos te versorgen, maer oock den handel te dirigeeren ende waer te doen nemen; absoluyltelijk in onse apsentie te comandeeren, recht ende justitie soo in crimineel als civil te

administreren; bevelen ende belasten oversulcx aen allen ende een yder soo hooge als lage officieren, oppercoopluyden, cappiteynen, schippers, soldaten, bootsgesellen ende allen andre, niemant uytgesondert, in de Mollucques leggende, den voornoemden E. Frederick Houtman voor haren gouverneur t' erkennen, obediencen ende respecteren in vougen alsoff wy selffs present waren.

Int Casteel Amboina, 11 Juny anno 1621.

33. — MALLEYO.

AEN DEN GOUVERNEUR LAM, PER 'T SCHIP ZEELANDT, 11 JUNI 1621.

Nevens dese gaet coppie vant gene U. E. van Hittoe gesonden is. Tsedert hebben goet gevonden met 't schip *Zeelant* na de Molluccos te senden den E. Fredrick Houtman, onsen eersten raet, soo omme U. E. volgens sijn versoek te verlossen, als tot verrichtinge vant gene ons bedunckens, gelijck U. E. per nevensgaende copie van instructie sien can, ten gemeenen beste gedaen dient. Na verfooninge van onse commissie gelieve U. E. 't gouvernement van de Molluccos aen den voorschreven Houtman over te dragen; sijn E. daer t' behoort te autoriseeren ende tot verrichtinge van de gemeene welstandt 't assisteren, totdat de schepen gereet sijn om U. E. by ons tot Jacatra te vervoegen.

Int Casteel Amboina, adi 11 Juny 1621.

34. — MALLEYO.

AEN DEN DIRECTEUR GRIJPH, PER ZEELANDT, 11 JUNI 1621.

Met de schepen *Amsterdam* ende *Zirckzee* is d' heer Lam ende U. E. jongst geschreven, waervan by dese copie gaet. Tsedert hebben goet gevonden na de Molluccos te senden den E. Fredrick Houtman, om het gouvernement van d'heer Lam over te nemen, de generale verlossinge van al degene die haren tijt geexpireert sijn te doen, ende voorder t' effectueeren 't gene ons bedunckens de gemeene welstandt der Compagnie vereyscht. Gelove seer wel, dat de veranderinge, die geordonneert hebben te doen, de Tarnatanen niet wel bevallen ende veel bedenckinge geven sal, doch haer quaet genoeghen achten wy, sal de Generale Compagnie ongelijck beter dan haer schoone schijn becomen. U. E. zy gerecommandeert de goede hant sooveel doenlijcken aen 't redres vant gene de welstant vereyscht te houden.

Met de schepen na Japan varende sal U. E. derwarts senden, neffens een kiste gelt met *Zeelandt* gaende, 3 a 4000 pont nagelen.

Laet ons niet met den eersten te beschicken copie van boecken van 't schip de *Mane*, gelijck mede rekeninge van den oppercoopman Jacob Breeck-velt op ditto schip overleden, alsoock de vercoop van zijnne goederen.

Int Casteel Amboina, adi 11 Juny anno 1621.

35. — MOLLUCCO.

AEN MARTEN VALCK,OPPERCOOPMAN OPT SCHIP *EENDRACHT*,
PER ZEELANT GESONDEN, 11 JUNI 1621.

Beyde U. E. missiven van 2 December 1620 ende 9 April passato sijn ons wel geworden, ende hebben gaerne verstaen de vertooninge welck van den handel in Atchijn ende op de custe van Sumatra is doende. Wy en twijfelen niet, maer houden voor seecker, dat daer goede proffyten te doen sijn, maer de vraech is hoc men daeraen sal comen. De Mooren hadden gaerne dat wy voor haer voeren ende sy de proffyten genieten. 't Is sedert U. E. vandaer geweest sijt, vry wat verandert. De coninck van Atchijn is een coopman geworden ende treckt allen den handel aen hemselfen. Geen peper wil hy aen ons noch d' Engelsen vercoopen, off moet 63 realen van achten de bhaer gelden. Als d' Engelsen neffens de Mooren cleden brengen, werter geen dan van de Mooren gecocht. Sy blyven daermede sitten. Weet U. E. daertegen goeden raet te vinden, de Compagnie sal daeraen tresselijcken dienst geschieden, ende alsoo genegen sijn te ondersoecken wat doen connen, willen U. E. hulpe niet versmaden. Hebben derhalven d' heer Houtman bevolen dat U. E., soo de gelegenheit van saecken sulcx gedoocht, na Jacatra sende.

Int Casteel Amboina, adi 11 Juny anno 1621.

36. — FYRANDO.

AEN DEN COMMANDEUR WILLEM JANSZ., PER ZEELANT NA DE
MOLLUCQUES GESONDEN OM VANDAER NA JAPPAN
BESTELT TE WORDEN, 11 JUNI 1621.

Hoe van Jacatra na Banda vertrocken sijn ende wat daer gepasseert is, sal U. E. per nevensgaende pampieren sien. In Banda zijnde is ons wel geworden U. E. aengename van den 25 December 1620 neffens andre verscheyde mis-

siven ende paimpieren, waerdoor 't verongelucken van verscheyde schepen verstaen hebben, gelijck mede hoe 't silverschip van Nova Spaingien ende de navetten van Maccau d' onse ontcomen waren. Verhoopen, dat Godt U. E. tegen den vyandt in Manilla beter geluck gegeven sal hebben, welck met devotie verlangen te verstaen. Wy sien dat Specx daertoe weynich moet heest, doch evenwel vinden geraden, al waert oock datter niet verricht ware, toecomende jaer weder een tocht te laten doen. Tot desen eynde hebben d'heer Houtman gelast twee schepen van de Mollucques na Firando te senden ende oock na Jacatra ordre gegeven, dat vandaer mede eenige schepen ende jachten na Jappan gesonden worden, opdat U. E. middelen hebbe sich te verstercken, de Molluccos met rijs te versien ende van 't veroverde de voorneemste goederen voort vaderslant dienstich na Jacatra te senden.

Wy verhopen, dat d'Engelsen volgens accoort door haere meesters met d' onse gemaeckt, niet weygeren sullen, de tocht op Manilla te continueeren, want sulcx niet alleen nodich is om buyt van den vyandt te haelen, maer in sonderheyt om de Chineessen handel voor beyde de Compagnien te becomen. D'aenstaende tocht sal U. E. 't ampt van admirael over de vloote van defensie bedienen ende de vlagge op de groote stenge voeren, ende een van d' Engelsen in U. E. plaatse 't ampt van vice-admirael ende de vlagge op de voorstenge voeren, volgens ordre van beyde de Compagnien. Tot admirael wert U. E. by desen van onsentwegen gecommitteert ende geauthoriseert, U. E. recomman derende sijn eere ende welstandt vant vaderslant opt hoochste te betrachten; 't sal door ons ende heeren meesters erkent ende geloont worden.

Soo 't geviele, dat d' Engelsen weygerden voor de tweede mael na Manilla te varen, in desen gevalle sal U. E. met sijn raedt onse vloote alleene gebruycken daer sulcx best geraden ende na haer machtich bevindt; te weten, soa sterck genoch zijdt, doet dan met onse schepen alleene een tocht na Manilla, ende byaldien U te swack bevindt, sal U. E. ondersoecken off de joncken na Manilla varende op de custe van China ontrent Chincheu becomen can, tastende benevens de Portugiesen ende Spangiaerden oock aan alle Chineese joncken die becomen cont, uytgesondert alleene welcke met onse pas na Jacatra varen off vandaer keeren, ende dat om de Chinesen te dwingen ons iwers in haer lant, gelijck de Portugiesen, handel te vergunnen. In deser vuogen hebben de Portugiesen handel ende woninge in Maccau vercregen. 't Is van ons met soeticheyd ende schenckagie ondersocht, maer met gewelt salt moeten vercregen worden. Alle de Chinesen die in Manilla offelders becomen cont, sal U. E. voor sooveel doenlijcken sy na Jacatra senden. Een groot schip, geladen met schoonen witten rijs, sonder ander snuysterie, sal U. E. met eerste Noorden mousson na de Mollucques senden, ende na Jacatra de voorneemste goederen, voort vaderslant dienstich, welck verovert moghen wesen, gelijcke mede

alsulcke andre goederen off retoeren als na Jacatra gesonden dienen. Hiertoe sal U. E. gebruycken alsulcken schip off schepen als daertoe nodich is.

Wy sijn seer genegen om 't vervolch van den Chinesen handel in Cochinchina te doen ondersoecken. Soo de middelen van gelt en schepen hebt, sal U. E. een groot cappitael na Quinam senden, met ordre dat de goederen die voort vaderslant dienstich becomen connen, vandaer na Jacatra gevoert worden. Ten overvloet hadden 't schip *Tholen* verleden jaer mede na Jappan gesonden, maer heeft de reys niet connen doen ende is genootsaect geworden in Siam te loopen. Na Jacatra hebben voor desen ordre gegeven, dat vandaer sooveel schepen ende gelt als ten eynde voornoemt nodich is ende voor sooveel doenlijck zy na Jappan gesonden worde. De nootlijckheden die U. E. versycht, sullen ten meesten deel door d' heer Houtman met de schepen van de Mollucques gesonden worde.

U. E. zy gerecommandeert neersticheyt te doen ende gestadich te doen doen omme wederomme licentie te vercrygen tot uy'tvoeringe van Jappanders, ende sent met alle gelegenthelyt sooveel Jappanders na de Mollucques ende Jacatra als doenlijck is, alsoo de Compagnie daeraen veel gelegen is ende door gebreck van volck uytdermaten seer verachtert worden. Om 't volck van de schepen *Delff* ende *Orange*, *Euckhuyzen* ende de *Zeeuwolf* d'aenstaende drooge mousson in Banda te gebruycken om de gevluchte Bandanesen t' eenemael uyt te roeyen, zijn wy genootsaect geworden de voorsz. schepen aldaer onnuttelyk te laten leggen ende vergaen. Soo maer 200 mannen hadden, 't zy Jappanders off Nederlanders, souden de voorsz. 4 schepen mede na Manilla off elders op een goet exploict gebruycken mogen, daer nu ter contrarye in Banda, daer niet nodich sijn, leggen ende vergaen.

Int Casteel Amboina, adi 11 Juny 1621.

37. — FYRANDO.

AEN LEONARD CAMPS, OVER DE MOLLUCQUES NA JAPPAN GESONDEN,
11 JUNI 1621.

Per nevensgaende copie van d' onse aen d' heer commandeur Willem Jansz. gesonden, sal U. E. sien hoe ons bedunckens den dienst van de Compagnie in die quartieren met de vlete behoort gevordert te worden. De gelegenthelyt van middelen, tijt ende saecken anders vereysshende, sal den raedt disponneeren, na dat ten besten dienste van de Compagnie sal bevinden te behooren, waertoe ons gedragen, U. E. recommanderende de goede hant daeraen te houden ende ons met alle gelegenthelyt wijtlo dich te advyseeren wat daer

passeert. U. E. aengename van den 24 December 1620 is in Banda ons geworden, ende tot Jacatra is wel ontfangen 't cargasoen door U. E. int Engels schip de *Zeems* gescheept. Verhoopen dat Specx daerna met de joncke mede wel aengecomen wesen sal.

Een groot schip geladen met schoone witte rijs sal U. E. toccomende jaer met 't eerste Noorde mousson na de Mollucques senden, sonder andre snuysterye daerinne te laden, ten ware goede pertye aracq, want andre dingen onnodich sijn ende niet en dienen dan om d'oncosten te vergrooten. Wat rijs tot Jacatra nodich sy, sal van daer geschreven worden.

Is het doenlijck, vervolcht het ondersoeck van den Chinesen handel in Couchijnchina.

Eenige Chinesche waeren voort vaderslant dienstich becomende sal U. E. meest alles na Jacatra senden, gelijck mede een groote pertye van allerley Chinesche cangans, want die hoochnodich van doen hebben. Item van allerley gecleurde armosynen mocht wel 15.000 stucx senden; 't sal niet te veel wesen, mits dat daeronder geen zwarte loopen ende dat het van de beste soorte sy, doch de slechte gelle sijn voor Tymor mede nodich. Om de geeyste Nederlantsche goederen sal van Jacatra naer 't vaderslant geschreven worden. Byaldien sonder perijckel ende versuym van saecken het geschut van den *Engel* te becomen is, dient sulcx niet naergelachten te worden.

Doet oock neersticheyt, gelijck aen d'heer commandeur advyseeren, om weder licentie te becomen tot uytvoeren van Jappanders, ende sendt sooveele na Jacatra als doenlijcken is.

Alle 't Jappanse yser is tot Jacatra vercocht; meest tot 5 reael 't picol. Met eerste gelegenthelyt sult weder een groote partye vant beste, fijnste yser derwarts senden, te weten 2 a 3000 picol, ende dat jaerlijcx continueeren voor sooveel de gelegenthelyt gedoocht ende na het yser tot goeden prijs becomen cont. Als het coper tot goeden prijs te becomen is ende de gelegenthelyt sulcx gedoocht, soo sendt mede een goede pertye rouw coper in brooden na Jacatra, om van daer naert vaderslant gesonden te worden, gelijck mede een goede pertye fijn coper in staeffkens ende eenige caskens met coper in bladen, tot onsen eygen gebruyck.

Van de campher ende muscus gedragen ons tot voorgaende ordre. Alsoo hier geen goederen, voor Jappan dienstich, sijn, hebbe ordre gegeven, dat tot versterckinge van U capitael met de scheepen na Fyrando gesonden worden een kiste met 8000 realen in spetie ende 3 a 4000 fl nagelen. Besteet alles ten besten van de Compagnie.

Int Casteel Amboyna, adi 11 Juny 1621.

38. — BANDA.

AEN DEN GOUVERNEUR SONCK ENDE COMMANDEUR VAN GORCUM IN
AMBOINA GELATEN, OM MET EERSTE BEQUAEM WEDER PER
TINGANS DERWARTS GESONDEN TE WORDEN,
23 JUNI 1621.

Nadat eenige dagen met groot verlangen tydinge van Banda verwacht hadden, is hier eyntlijck den *Dragons Claw* den 19 deser aengecomen, en hebben daermede wel ontfangen U. E. aengenamme van den 6 ditto, waerop desen dienen sal.

De schepen *Amsterdam* ende *Zirckzee* zijn den 23 May met 400 coppen na de Molluccos gesonden, *Zeelant* den 13 Juny met d' heer *Houtman* ende 90 coppen, met ordre dat van daer twee schepen na Jappan gesonden worden ende dat men toecomende jaer weder een tocht na Manilla doe. Twee andre zijn na Jacatra gedestineert ende twee schepen van defentie in de Mollucques te blyven, te weten een van d' onse ende een van d' Engelsche, *Orainge* is daer niet nodich, tenzy dat men goetvint 't selvige in de Mollucques te senden om d' *Eendracht* te verlossen ende mede na Jacatra te doen vertrecken, alsoo d' *Eendracht* swaer ende d' *Orainge* een handich schip is, zijnde seer bequaem om in de Mollucques te gebruycken ende d' *Eendracht* om provisie te voeren. Hierover hebben den gouverneur Speult last gegeven soo *Orainge* compt, daerover ten besten te disponneeren. De schepen d' *Eenhoorn*, *Muyden* ende *Heylboth* zijn den 29 May na Jacatra vertrocken, ende wy zijn gereet om alsnu derwarts te keeren met de schepen *Hollandia* ende 't *Hert*. De *Hont* wort hier verdubbelt ende sal na Taliabo om sagu gesonden worden.

In de generale vergaderinge alhier hebben de gecompareerde misdadigen gepardonneert. Quimela Daya, die van Loehoe, Combello ende Lucidy zijn niet gecompareert, vreesende naer 't schijnt als d' Orangkays van Banda getracteert te worden. Alles is voor dees tijt met slechte soeticheyt overloopen. Om verscheyde redenen hebben goet gevonden ende na de Mollucques ordre gegeven te raseeren ende verlaten de forten van Mariecco, Callematte ende Sabouwa, welck de Tarnatanen apparentlijck niet wel bevallen sal. Hadden wy in Banda de behoorlijcke advysen van Amboina gehadt, souden 200 mannen meer in Banda gelaten ende drie schepen daertegen, als namentlijck *Delft*, *Orainge* ende *Enckhuysen*, gelicht ende elders op een tocht gebruyct mogen hebben. Omme de fouten sooveel doenlijcken te verbeteren, hebbe den gouverneur Speult ordre gegeven, dat U. E. met eerste bequaem weder in acht tingans toesende een compagnie van 160 cloecke coppen met haer volle wapenen. Gebruyct die soo lange daer nodich sijn, ende als de gevlochte Bandanesen overwonnen sullen wesen, sent dan voorsz. volck weder na Amboina in haer garnisoen, daer bescheyden zijn ende haere rekening loopt.

Soo het volck van de schepen in Banda gelaten tegen voorsz. compagnie missen cont, sal U. E. de schepen na Jacatra versenden omme ten dienste van de Compagnie gebruyckt te worden, ende alle schepen die versent, sult ordre geven dat tusschen d' eylanden doorloopen, Hitoe aendoen, d' ordre van den gouverneur Speult naercomen, doch versent geen schepen tensy dat haer ende haer volck derven condt, alsoo wy begeeren ende U. E. wel expresselijck belasten, d' aenstaende droge tijt het uiterste gewelt ende hasart tegen de gevvluchte Bandanesen te gebruycken, om een eynde van den oorloch te maecken. Voorwaer 't is een schande dat soo swacke vyanden ons soo lang tegenstaen ende met haer vals bedroch soo langhe geabuseert hebben. Een goet deel van de eere onser nacie is U. E. nu bevolen. Draeckt daervoor alsoock voor U eygen eere meer sorge als voor U leven, want d' Almachtigen Godt, die ons 't leven heeft gegeven, 'tselve onderhout endc behoet; dan eere geeft hy niet dan aan die sulcx verdienien. Daeromme moeten wy hierover selffs sorge dragen ende d' eere na uytterste vermogen betrachten. Maect dat geen prae-tiens off excusen van Banda becomen, ende handelt soo voorsichtich als de cloeckmoedige betaempt. Considereert, dat de vyanden op haer alderswaerste sijn ende alles gebreect; het principale, broot ende cruyt, insonderheydt; dat ten alderhoochsten niet meer dan 4 a 600 mannen stercq sijn, waertegen U. E. 1000 blancke coppen heeft ende wy alsnu 160 sendende zijn. Hoe de gevvluchte Bandanesen opt gevoelicheste overwinnen sult, sal de onderlegginge best leeren, doch evenwel sullen ten overvloet [het volgende advyseeren], alsoo niet meer dan verlooren moyten doen, soo 't niet nodich is.

Soo 't de gevvluchte Bandanesen tot int drooge mousson uyttherden, gelijck apparent is doen sullen, dienen ons bedenckens verscheyde redutten gemaect worden, te weten eene in de valleye van Wayer, een in de valleye van Ouwendenner, een op Slamma ende een boven Comber op 't geberchte, yder beset met 50 coppen, zijn te samen 200 coppen. Dit gedaen zijnde mach al 't volck van Rossangijn, Sammer ende Pouloman wel gelicht worden, ende 't volck dat voorder uytmaecken condtsal men te veld gebruycken, 't zy inde valleye om de vyant het haelen van fruyten ende water te beletten, off boven op 't geberchte om haer met gewelt te dwingen, welck wy meenien wel geschieden can, als men een stuck geschut off twee boven op 't geberchte brengt, gelijck wel doenlijck is. De voorsz. redutten behoeven geen pertinente opgepronckte forten off huysen te wesen, maer molhopen sijn suffisant genoch, als daerop maer een borstweringe van steen off hout geleyt worde, ende dat men rontsomme een deel boomien ende tacken int wildt onder malekanderen legge, omme d' overvallinge van de vyanden te weerden. Wy bevelen U. E. dit alsoo, des nodich wesende, int werk te stellen, ofte beter raet te schaffen. Maect een eynde van den oorloch te becomen ende de vyanden t' overwinnen,

het coste wat het coste, ende ontsiet u niet alle te samen soo 't Godt alsoo geliefst met de vyanden om d' eere ende welstant van 't vaderslant te sterven. Omdat dit vertrouwen op U. E. hadde, hebbe my daerop verlaten ende ben van Banda vertrocken, anders soude daer selfs persoonelijck gebleven off wedergekeert hebben, gelijck den raet alhier gepresenteert is. Maeckt dat ick niet bedroogen worde ende de vrienden geen schande begaan. Doet u uyterste; wy off de Compagnie sullen vergelden. Met een genereuse acte can de mensche voor sijn tijtlijck ende durvich leven ruste ende eere becomen.

Geest d' officieren te bedencken wat daeromme behooren te doen ende hoe onse saecke Gode zy loff seer schoon staet. 't Is noyt op soo goeden voet geweest. Hadde my Godt na de veroveringe van Lonthor acht achtereenvolgende dagen goet weder gegeven, den oorloch waere in die tijt t' eenemaal geeyndicht geweest, want de vyanden geen tijt om nieuwe verraderye te brouwen ende haer te versterken gegeven souden hebben. D' occasie die my Godt met quaet weder benomen heeft, sal U. E. van den Almachtigen dit aenstaende drooge mousson gegeven worden. Neempt de tijt waer en maeckt tot een goet eynde te comen, want meer isser aan Banda gelegen dan veele bekent is, ende 't en compt de Compagnie niet gelegen alle jaren een groote vloot innewaerts te senden. Neempt dese onse ernstige recommandatie ten goede ende d' effectuasie ter harten, gelijck U. E. gesien heeft wy aldaer sijnde gedaen hebben.

Dat U. E. 't volck van Rossangin in genade aengenomen hebt, is wel gedaen om andre te locken, doch in deser vuogen hebben haer de Bandanesen tot nu toe tegen ons gemeynteneert. Daeromme siet wel toe, dat ghy niet bedrogen wort. De gevvluchte op 't geberchte sult niet meer beloven dan vermeucht, onse autoriteyt in sijn geheel latende. Soo haer op genade ende ongenade niet willen overgeven, laet haer 't uyterste verwachten, ende siet wel toe, dat U. E. niet ontvluchten, want ten exemplel van andre na haer werken geloont dienen. De voorsz. Bandanesen op d' een off d' ander manier overwonnen wesende, sal U. E. van haer int lant niet houden dan vrouwen, kinderen, slaven. Sent alle andre vrye manspersonen by ons na Jacatra. Wy sullen met Godes hulpe wel ander volck beschicken om de noten ende foelie te plucken ende 't lant te havenen.

Den oorloch geeyndicht wesende, sal U. E. niet alleene weder na Amboyna senden voorsz. compagnie van 160 koppen, maer daerenboven sooveel andre meer als vandaer derven cont, alsoo van meninge sijn 't garnisoen van Amboina sooveel te vergrooten als eenichsints doenlijck is. Buyten ons weten is in 't schip *Delft* een kiste met 8000 realen gebleven. U. E. sal deselvige met eerste gelegenheit na Amboina senden, gelijck mede sooveel gelt meer van tol die d' Engelsen moeten geven als eenichsints derven cont. Laet geen ander

gelt dan tot opcoop van noten ende foelie uytgeeft. Wat meer zijdt hebbende, sult na Amboina senden tot opcoop van de nagelen, want daertoe weynich gelt gelaten hebben ende oock niet van meninge sijn eenich gelt van Jacatra te senden. Derhalven maeckt dat Amboina versien worde ende de nagelen niet comen te missen. Byaldien d' Engelsen coopman aldaer middelen gebreecken omme op rekeninge van de tollen vol te doen sooveel als d' oncosten aldaer maentlijck beloopen, advyseert sulcx tijtlijck aan den gouverneur Speult, opdat het gebreck door d' Engelsen coopman alhier voldaan worde, want niet en begeere, dat de nagelen, noten noch foelie uytgevoert werden, voordat daerop alsulcken tol betaelt zy als d' oncosten pro rato van alle de forten ende garnisoenen beloopen, gelijck per contract geaccoerdeert is.

Tot Jacatra hebben d' Engelsen d'onse geleert, dat niet waerdich sijn dat men haer borge, alsoo ronduyt geweygert hebben te betalen de tol van seecker peper, door haer uytgevoert. Hierover hebbe oock gelast, dat men haer met recht daertoe dwinge ende niet meer borge, gelijck U.E. mede bevelen te doen.

Alsoo niet sonder groote suspitie is, dat d' Engelsen al de sagu uyt den *Dragons Clauw* op 't eylandeken Pouloron gelost hebben, hadde U. E. sulcx met hardicheyt wel mogen beletten. Staet diergelichek niet meer toe ende draecht goede sorge, dat de gevvluchte Bandanesen door d' Engelsen noch die van Pouloron met geen vivres, amoinitie van oorloge off andersints gesecondeert werden. Hout gestadich sooveel volck by d' Engelsen ende die van Pouloron, dat nacht en dach continueele wacht mogen houden. Al was de res contre welck d' Engelsen seggen aen Ceram gehadt te hebben, waer, soo mach ment niet geloven. Op Pouloron sal U. E. geen handel van d'onse noch d'onse gedoogen, ende doet oock letten, niet meer dan dagelijcx broot op Pouloay copen. Omdat d' Engelsen weten souden hoe lastich 't valt forten ende garnisoenen te houden, hebben goetgevonden haer voor een tijt opt eylandeken Nilacho te gedoogen. D' oncosten die daer doen, moet haer haer hovardye betalen. Te syner tijt, soo haer selffs niet beter bedencken, sullen haer de plactse wel doen verlaten.

Van onse huysinge, die d' Engelsen gebruycken, sal U. E. haer huere doen betalen. Om de sleutel van de forten ende regeringe van de garnisoenen begeren geen dispuyt, ja geen vermaen van te hooren. Doet haer buyten wonen soo noch iwers binnen zijn, volgens ordre voor dese per bysondere instructie gegeven.

Soo Carstens te zyner tijt zyne boecken niet claer heeft, sult hem daermede aen ons senden om naer behooren gestraft te worden. Stelt daerop voortaan mede ordre ende maect dat de boecken, gelijck dat behoort, alle daech claer sijn.

De gouverneur Speult sal U. E. soo haest doenlijcken met 't fregat *Pera*

ende de *Caeck* toesenden 1000 plancken ende sooveel lont, roers, musquetten, bandeliers, zijdgtgeweer, spijckers, roey- ende staeffyser als derven can. In de rekeninge van de maentlijcke ongelden is vry wat vergeten. Wy hebben den gouverneur Speult gelast, die naerder t' oversien ende die te confrontereeren met de maniere die hier gehouden wort. 't Gene daerinne gebreeect sal U. E. volgens advijs van ditto Speult doen corrigeeren ende de rekeninge oock op een maniere doen maecken, soo cort als doenlijcken is. Sooveel als d' oncosten maentlijck beloopen sal U. E. ten naesten by ontsfangen, te weten sooveel duysenden, honderden ende vijftigen, maer geen guldens, stuyvers noch penningen, gelijck de rekeninge bedraecht, opdat het niet en schyne aldaer affgereekent zy, want sulcx tot Jacatra gedaen moet worden ende daer noch wat anders byvoegen sullen. Al het gelt dat d' Engelsen betalen sal U. E. ontsangen laten op rekeninge van de tollen van alle coopmanschappen, die d' Engelsen in de Molluccos, Amboyna ende Banda brengen ende weder vandaer vervoeren, ende niet op de maniere alsoff d' Engelsche een derde van d' oncosten van onse forten, garnisoenen ende vaertuych waren betalende, gelijck zy gaerne souden duyden om portie van de conquesten ende veroverde goederen te becomen. Int minste sult haer daervan niet toestaen offte oock geenderley manieren eenich gesach, stem off advijs over onse forten, garnisoenen ende vaertuychen verleenen. Wy hebben Godtloff de hulpe van d' Engelsen niet van doen. Willen sy geen tollen betalen, dat het naerlaten, ende belet haer in desen gevallen den handel, gelijck mede het inbrengen van eenige goederen ende uytvoeren van de speceryen. Ghy sult van haer niet eens hooren, dat zy luyden een derde van d' oncosten van de forten ende garnisoenen betalen ende geen gelt dan op rekeninge van de tollen ontsfangen. Bestraft met herde redenen d' indringinge die d' Engelsen in uwen raet soeken te doen. Verleent haer int minste geen gesach noch stemme ende vertrouw haer niet meer toe, dan met d' ooge sien condt. Kent haer niet anders dan voor coopliden ende stelt onse coopliden ende assistenten in eenen graet als d' Engelsen. Hout u daerbuyten, ende dat zylieden met malckanderen beraden hoe haer coopmanschappen ten besten van haer meesters vercoopen sullen, omme te winnen de groote tollen, die d' een soo wel als d' ander tot onderhout van de forten ende garnisoenen aen de Hooge Mogende heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden betalen moeten. Die dit niet aenstaet, dat hy den handel naerlate. Als d' Engelsen onse coopliden, in Engelant handelende, stemme in den raedt van de gouverneurs haerder forten ende gesach over de garnisoenen ende oorlochschepon verleenen, soo sult het haer aldaer mede vergunnen, wel te verstaen als U. E. dan noch ordre van de meesters ende ons become, maer eer niet. 't Is een groote faute ende misverstandt, dat U. E. seggen, syluyden eenige redenen souden hebben omme over de galleye, tingans ende

't Wapen van Jacatra off ander vaertuych stem off advijs te geven. Wist desen abuys met d' eersten uyt.

Laet niet ons opt jongst vant mousson, te weten ontrent primo September toecomende, te advyseeren, wat tot die tijt gepasseert zy.

Dewyle de galleye niet wel geroeyt can worden, sal U. E. de gevangenend ende slaven daervan lichten ende elders ten dienste van de Compagnie te werck stellen, gebruyckende de galleye als een jacht off schip tot een legger, ende soo daertoe niet van noode is, laet dan opt lant setten, opdat niet onnuttelijck vergae ende te syner tijt op een ander gebruyckt mach worden.

Int schryven van dese verstaen wy seecker te wesen, dat die van Aru, Chey ende alle andre eylanden by Oosten Banda leggende, gewaerschout zijn, hoe Banda door ons overwonnen zy, soodat apparent is, geen vremde met saguna Banda vaeren sullen ende te vergeeffs op Rossangin daerop gewacht wort. Hierover recommandeeren U. E. andermael de baye van Wayer, Ouwendener ende Slamma, des van noode wesende, te doen besetten; boven opt gerberchte mede een redut te leggen, ende 't volck van Rossangijn, Puloman ende Sammer te lichten, gelijck voren is geseyt. D' Heer gouverneur sal gelieuen de groote casuaris, die int fort Nassau loopt ende opt vertreck van Banda vergeten is, met eerste gelegenheit ons toe te senden.

Int Casteel Amboyna, adi 23 Juny anno 1621.

39. — ORDRE

DOOR DEN GENERAEL COEN AEN DEN E. HERMAN VAN SPEULST,
GOUVERNEUR OVER DE FORTEN ENDE LANDEN VAN
AMBOYNA, GELATEN, 23 JUNI 1621.

Soo haest doenlijcken sal U. E. met 't eerste bequaem weder na Banda senden cappiteyn Gomale met een compagnie van 160 cloecke koppen ende haer volle geweer, ende dat met de acht tingans alhier zijnde, yder tingan eenige schilden ende piecken medegevende; de bagage vant volck daerna met de Caech of Pera sendende.

D' Eendracht off Zeelant sal na mijn gissinge in de Mollucques gehouden worden. Byaldien 't schip *Orainge* vroech genoch van Banda compt, sal U. E. 't selvige na de Mollucques senden met advijs aan den gouverneur Houtman, dat hem aldaer gebruycken ende in sijn plactse na Jacatra senden alsulcken schip, 't zy dan d' Eendracht off Zeelandt, als daer gehouden heeft, om alderley provisie van Jacatra te haelen, alsoo daertoe bequaemer dan *Orainge* is; ende indien *Orainge* te laet compt, sult hem dan recht door na Jacatra senden.

Soo lange Kimelhoe Daya, die van Loehoe, Combelle ende Lucidi haer gerust houden, sal U. E. hun met alle soeticheyt bejegenen ende trachten wechte nemen een goet deel van de vreese die hebbende zijn, omme haer met hoope ende vreese te onderhouden, soo lange de welstant van de Compagnie sulcx vereyscht, doende ondertussen in d' omleggende landen alle mogelijcke neersticheyt om sooveel vrienden te maecken als doenlijcken is, onse limitpalen met soeticheyt soo wijt uy'tbreydende, als die van de Portugiesen geweest sijn ende de welstandt van de Compagnie vereyscht. Gewelt van wapenen dient niet gebruyckt te worden, dan als sulcx ten alderhoochsten vereyscht wort ende met advantage doen mogen; in aller maniere voorcomende, dat niemand in ons recht trede, dat onse acte behouden, niet geprevenieert worden ende dat geen gevlochte Bandanesen in ons jurisdictie, Loehoe, Combello, Lucidi off elders in omleggende landen acces off woonplaetse becomen.

Soo voorsz. compagnie van cappiteyn Gomale niet tijts genoch van Banda keert, dunct ons best te wesen, dat U. E. dit jaer personelijck geen ronde doe, maer imant met een corre corre ende twee a drie prauwen op alle plaatzen rontsomme sende om een ider tot zijn devoir te vermanen ende de ronde toecomende jaer met groote macht te doen, opdat datelijck gewelt gebruycken moocht, daer sulcx soud mogen vereyscht worden. Laet niet een plaetse onbesocht ende leyt op alle de voorneemste plaatzen wijt ende sijt volck om de lieden in devotie te houden ende te vernemen watter passeert.

Volgens resolutie sal U. E. met eerste gelegenheyt een redut ende volck doen leggen aan de cust van Ceran op een van de bequaemste plaatzen, omme de coningen van Saulau, Samitte, Wacsiu ende Lean met haer volck ende andre meer tegen de Mooren t' assisteeren, haer hulpe te zyner tijt weder te becomen ende het Cristen gelove te verbreyden. Te lande off te water sult na Lissebatte senden, omme 't recht van den coninck van Saulau te doen voldoen, ende soo weygerich zijn, dwingt haer niet gewelt hiertoe. Sonder de Compagnie met nieuwe oncosten te beswaren, dient voorsz. redut gemaect te worden. Maeckt oock kennisse ende vruntschap met andre volcken meer, voor sooveel eenichsints doenlijck is. Over de clachten door de hooffden van d' eene plaat tegen die van d' andre in de generale vergaderinge op den lantdach gedaen, sal U. E. naerder imformatic laten nemen, een yder sijn recht vorderen ende recht doen.

De verseeckeringe ende bewaringe van 't fort Combelle zy U. E. gerecommandeert. Doet de huysen aldaer brantvry maecken ende versterkt de plaatse met garnesoen. Onderlegt off die van Bouro ende Blau, welck van 't casteel vervreempt ende Cristen geweest sijn, met soeticheyt weder tot haer devoir brengen condt, de limites soo wijt als doenlijcken is verbreydende. Cant met geen soeticheyt gedaen worden, sal daertoe t' sijnder tijt alle mogelijcke

neersticheyt doen om de vaert van alle joncken aen 't casteel te crygen ende die van andre plaetsen te weeren, met discretie gewelt daertoe gebruykende.

Met eerste gelegentheyt dient geprepareert te worden 't houtwerck van een huys, lanck omrent 100 voeten, wijt 30 met een galderye van 15 voeten breet, twee verdiepingen boven malckander, d'onderste van 12 ende bovenste van 10 voeten hooch, om geset ende gebruyckt te worden, gelijck U. E. kennelijck is.

Doet extroordinario lang maecken de drie prauwen, welck die van Nusselau belast is te maecken, op de maniere gelijck de tingans. Laet een malle van haer forme nemen eer sy na Banda vertrecken, ende doet dese prauwen met den eersten maecken. U. E. zy gerecomandeert, soo haest doenlijck met *Pera* off de *Cacch* na Banda te senden duysent plancken ende sooveel lont, roers, musquetten, bandeliers, zijdtgeweer, spijckers, roey- ende staeffyser als der-ven condt.

Ter eeren Godes sal U. E. met hulpe van 't gantsche lant sonder de Compagnie te beswaren een steenen kercke beginnen te maecken, lanck 105 voeten ende wijt 60, op de maniere gelijck een patroonken voorgestelt hebben. Dit sal U. E. [doen] met gemack, doch sonder de ondersaten met het werck al te lastich te vallen. Laet een yder naer vermogen hiertoe contribueeren.

Hoe de verseeckeringe van des Compagnies staet alhier vereyst, dat het garnisoen vry wat versterkt ende vergroot worde, is U. E. kennelijck, ende alsoo de lasten van de Compagnie daertegen vermindert ende geensints vergroot dienen, moet finantie gesocht worden om sulcx sonder last van de Compagnie te doen, gelijck wy houden, seer wel geschieden can. U. E. zy gerecomandeert hierop te dencken, de wech te banen ende ons te zijner tijt met hulpe ende goeden raedt te assisteeren. De finantie tot opbouwinge van de kercke dient eerst voor te gaen.

Om te verwinnen de schade van een derde van den handel van de Mollucques, Amboina ende Banda door de heeren meesters om vredeswillie aen d' Engelsen ingeruympt, can toecomende jaer geen gelt innewaerts gesonden worden. Ten is oock niet nodich, alsoo met de tollen van d' Engelsen genochsaem toe connen comen, alst gelt wel gemenageert ende partye van de Mollucques ende Banda na Amboyna gesonden worde, gelijck de gouverneurs bevolen hebben. U. E. sal derhalven gestadich aenhouden, dat sulcx naercomen ende sorge dragen, dat door gebreck van gelt geen nagelen derven.

Wy zijn wel genegen vrede met die van Maccassar te maecken, als met eere en voordeel daertoe comen connen. Om sulcx t' ondersoecken sal U. E. met eerste gelegentheyt een expresse ambassate derwaerts senden, den co- ninck onse goede genegentheyt in behoorlijcke termen doen verthoonen, ende neersticheyt laten doen om haer te bewegen eenige ambassate aen ons tot

Jacatra te senden, opdat selfs met haer mogen handelen ende te beter conditie ten dienste van de Compagnie ende affbreuck onser vyanden gevordert werde.

Sendt het schip den *Hondt* soohaest doenlijck na Taliabo om sagu, ende advyseert den gouverneur Houtman dat sijn E. lette off den dienst welck daermede gedaen wort de lasten van voorsz. schip meriteere; dat sijn advijs na Jacatra sende ende ten besten van de Compagnie disponnere. U. E. zy recommandeert op 't jongste van 't mousson, te weten in September toecomende, een expresse by gebreck van ander gelegenheydt, soo 't doenlijck is, met ampel advysen na Jacatra te senden.

Gedenckt enige rijs van Banda te eyssen.

Om de staet van den lande van Amboyna te verseeckeren, moeten die van . . .¹⁾ welck onse principaelste ondercruypers ende opposanten sijn, t' eenemael t' onder gebracht, verdreven off vernield worden. Wy vinden niet geraden sulcx t' onderleggen, voordat haer wis nemen mogen, d' achterdeure gesloten zy ende belet can worden, dat haer niet lange met de vlucht int bosch onderhouden connen, want anders souden altijt weder te doen hebben ende qualijck tot een goet eynde geraecken. Hierover sal U. E. op 't alderhoochste behertigen, om d' achterdeure van voorsz. autheurs van 't quaet met alsulcken behendicheyt te sluyten, dat ons disseyn van niemant bemerkt worde, gelijck wy van verde, namentlijck in de Mollucques, beginnende zijn.

Laet wederom met den eersten van des Compagnies wegen een groote menichte van cocusbomen planten ende dat langs de voet van 't geberchte. U. E. zij mede gerecomandeert te bevoirderen dat d' ondersaten off burgerye 't selvige voor haer perticulier oock doen, ende deelt tot dien eynde erven uyt, op gelijcke conditie als 't lant van Puloay uytgedeelt is.

Int Casteel Amboyna adi 23 Juny 1621.

40. — GRISSICQ.

AEN D'HEER GOUVERNEUR WILLEM VAN ANTZEN ENDE DEN RAEDT
ALDAER, 9 JULI 1621.

Opdat U. E. condt werde wat tot Jacatra passeert ende hoe seer aldaer om gelt verlegen sijn, hebben goetgevonden 't fregat *Ceylon* met nevensgaende missiven na Grissicq voort te senden. U. E. zy ten hoochsten gerecomandeert met 't schip *Noort Hollandia* soohaest doenlijcken na Jacatra te loopen, mits medenemende al het resterende gelt, dat daer eenichsints gemist can

¹⁾ Niet ingevuld.

worden. Om te meer gelt te becomen, doet de cleden die daer sijn verkoopen sooveel gelden mogen, ende laet daer niet blyven dan een weynich gelt om wat hoornbeesten in de twee schepen die van de Molluccos verwacht worden te schepen, ende belast dat men voortaeen geen gelt meer uy'tgeve. Tot de comste van de schepen uyt de Molluccos sal U. E. voor Grissicq laten 't jacht *Hert* offe dit fregat *Ceylon*, nadat den raet best geraden vint, ende een van de twee sult in compagnie van *Noorthollandt* mede na Jacatra nemen.

Int schip *Hollandia*, nevens de Westhoeck van de baye van Grissicq, adi 9 Julio anno 1621.

41. INSTRUCTIE

VOOR DEN E. JACQUES COLIJN JANSZ., DOOR D' HEER GENERAEL
GEDESTINEERT TOT VISITE VAN DE COMPTOIREN IN PATANA,
SANGORA, LIGOR, BORDELON, SIAM ENDE CAMBODJA,
6 AUG. 1621.

Opt spoedichste sal U. E. sijn reyse van hier na Jamby vervoirderen, mits nevensgaende missive sonder verlet in Palinban doende behandigen. Voor de reviere van Jamby comende, sult onse missiven aan de coningen van Jamby, Andrigiry, Joor, aen den oppercoopman van der Dussen offste Bouwmeester overleveren, omme door haerlieden bestelt te worden.

U. E. sal hem datelijck van Jamby na Patana vervoegen met alsulcken schip als best van Jamby gemist can worden, dese nevensgaende missive aen de conninginne behoorlijck overleverende, mits alsulcke naerder verclaringe op d' inhout als de welstant van de Compagnie vereyst.

Omme de stapel van den handel ende des Compagnies middelen soo haest doenlijcken tot Jacatra te trekken, hebben goetgevonden U. E. expres na de bocht van Patana te senden. Sult derhalven de visite over de comptoiren van Patana, Sangora, Ligor, Bordelon, Siam ende Cambodja doen, offste door andre laten doen; de rekening overal opnemende ende ernstich op d' administratie, handel ende wandel van een yder lettende; alle fautien, mishandelinge ende groote dispence na behooren bestraffende.

Wy zijn van meeninge de comptoiren van Patana, Sangora, Siam ende Cambodja soo haest doenlijcken te lichten. Hierover sult datelijck ordre geven, dat alle uytstaende schulden geint worden; dat men geen schulden meer maecke ende alle oncosten ten hoochsten besnoeye ende verminder, de saecken overal daerna schickende, dat alle comptoiren toecomende jaer gelicht mogen worden ende dat sulcx sonder des Compagnies nadeel geschieden can datelijck met de lichtinge, sonder naerder ordre van ons te verwachten.

Des Compagnies middelen in Patana, Sangora, Ligor, Bordelon, Siam ende Cambodja ofte elders wesende, sult doen besteden en herwarts schicken in goede proffijtgevende coopmanschappen voort vaderslant dienstich, als insonderheyt peper ende goede Chinesche waren, mits dat die tot redelijcke prys geocht worde ende niet gelijck voor desen by den oppercoopman Druyff gedaen is. Benjuwijn begeeren geen meer geocht te hebben, ten ware tot soo goeden prys, als die gemeenlijck in Cambodja gelt, ende dat van de beste soorte. Meer discretie hadden Druyff ende Nieurode toevertrouwt, dan syliden int opcoopen van soo groten pertye benjuwijn tot excessiven hoogen prys bethoont hebben. Stelt ordre, dat int opcoopen van alderley waeren goede voorsichticheyt, discretie ende maet gehouden worde, opdat de excessive groote oncosten verwinnen mogen ende geen meer schade daerdoor comen te lyden.

Insonderheyt zy U. E. gerecomandeert alsulcken ordre te stellen, datter door de Chinesen geen peper van Patana, Sangora, Ligor, Bordelon, Siam off andre plaetsen vervoert worde, maer dat wy alles voor sooveel eenichsints doenlijcken is tot redelijcken prijs becomen. Tracht hierinne een yder met voorcoop te prevenieeren, ende byaldien sulcx niet doen condt, sult dan op de Chineese joncken doen passen, de peper van hun lichten ende tot legen prys betalen, ofte haer tot Jacatra assigneren, met waerschouwinge, dat die op een ander tijt prijs maecken sullen. Dit sult niet naerlaten, onaengesien dat alle proceduyren [moeten gesurcheert blyven] soo lange met soeticheyf eenige raet te vinden zy. Weest oock gedachtich dat de grove Priamanse peper int vaderslant niet hooger dan tot 31½ penningen 't pont vercocht is.

U. E. zy gerecomandeert ende verdacht, dat van meninge sijn de vrintschap met die van Patana, Ligor, Bordelon, Sangora, Siam ende Cambodja te onderhouden, voor sooveel sonder des Compagnies prejuditie geschieden can; item de comptoiren te lichten om de Compagnie van de lasten derselver te onlasten ende omme den handel met jachten te continueeren. Derhalven sult U hiernaer voegen ende d'aenplantinge van peper op alle plaetsen ten hoochsten aenraden, gelijck mede dat d'inwoonderen van voornoemde quartieren met haere joncken na Jacatra vaeren. U. E. sal aen een yder overal bevelen, dat tot naerder ordre geen meer rijs, boonen, oly, arack, vis noch andre provisie coopen noch na Jacatra senden, 't sy met schepen off joncken. Geeft oock ordre, dat hem niemand weder vervordere eenige joncken off fregatten te coopen, timmeren, bevrachten; noch oock sonder expres ordre eenige timmering van huysinge off andersints te lande te doen. Op de comptoiren, die noch niet gelicht connen worden, sult soo weynich volck laten als eenichsints derven condt.

Alle de schepen ende jachten, die geen sonderlinge dienst in de bocht van

Patana doen, sult vandaer na Jacatra versenden ende ons goede redenen geven van die daer gehouden worden.

Alsoo den tijt van Gerrit Fredricxsen Druyff, oppercoopman in Patana, ende Cornelis van Nieurode, oppercoopman van Siam, geexpireert is, hebben goet gevonden haerlieden herwarts t' ontbieden omme henluyder advijs opt lichten van de comptoiren te hooren ende haere rekening te sien. U. E. sal bestellen, dat haer met eerste gelegenheyt herwarts vervoegen, de last van de comptoiren, soo die niet gelicht connen worden, by provisie bevelende degene die daertoe by den raedt bequaemst geordeelt wort. U. E. sal zijn reyse lang off cort maecken, nadat den dienst van de Compagnie soude mogen vereyssen ende by den raet goetgevonden wort.

Het cargasoen welck in Siam is ende daer toecomende jaer soud mogen comen, sult mede in peper ende goede Chineese waren ofte andre proffijt gevende goederen na Jacatra senden, mits onse ordre na Jappan advyseren ende dat denh andel van Siam tot onse naerder ordre naerlaten, ende insonderheydt dat hun wel wachten enige joncken te maecken off oncosten aen joncken off huysinge te doen, maer dat ter contrarie haere joncken vercoopen ende 't gelt in goede retoceren naer Jacatra schicken.

De Portugiesen, Spaingarden ende haere adherenten sult alle mogelijke affbreuck doen, een yder de vaert op Mallacca beletten, ende voor goede prinsen aennemen die hun derwerts souden mogen vervoggen off vandaer mochten comen, niemandt uytgesondert.

Doet oock alle mogelijcke neersticheyt om de vaert op Jacatra te vermeerderen ende alle Chinesche joncken, die d' onse souden mogen bejegenen, na Jacatra te brengen off herwarts te senden sonder haer te beschadigen.

By desen wert U. E. geauthoriseert omme overal geduyrende dese reyse van onsentwegen, ten waere U. E. eenige raden van Indien bejegenden, in den raedt te presideren, die te beroepen ende met advijs van de raden alsoo te disponeren alsoff wy selffs present waren. Derhalven ordonneren aen alle degene die sulcx aengaet 't selvige sonder enige contrarie naer te comen.

Int fort Jacatra, adi 6 Augusto anno 1621.

42. — AEN DRUYFF ENDE NIEUROODE
YDER EEN VAN DESEN INHOUT GESONDEN PER DEN *DOLPHIJN*,
6 AUG. 1621.

Alsoo wy verstaen U. E. tijt geexpireert is ende wy van meeninge sijn alle onse comptoiren van de bocht in te trekken om den handel van die quartieren tot Jacatra te wenden, hebben wy goetgevonden den E. Jaques Colijn Jansz.

als visitateur ende overhooft over de voorsz. onse comptoiren derwaerts te committeeren ende U. E. persoon op t' ontbieden; sult derhalven wel doen, met eerste gelegentheyt neffens alle uwe pampieren ende boecken sich by ons te vervoege, om U. E. advijs ende raedt over 't lichten der comptoiren te verstaen. Voorts recommanderen U. E. den voorsz. onsen visitateur in alles behulpsaem te wesen, met raet ende daet te assisteren in sulcx als den dienst ende welstant van den generale Compagnie in voorsz. quartieren is vereyschende. Sult hem mede aanwysinge doen welck de geschickste ende bequaemste personen sijn, die men des Compagnies restanten soude mogen toevertrouwen, om deselve naer U. E. vertreck ten meesten proffyten van de Generale Compagnie te beneficeeren. Wat onse voordere intentie zy, sal U. E. per onse instructie, den voorsz. visitateur medegegeven, sien en vernemen, die wy hem belast hebben U. E. te communiceren, waer ons aen refereren. Wat de negotie aengaet ende vervolch van dien, gedragen ons aent gene U. E. diesaengaende by den directeur-generael geadviseert ende belast wort.

Int fort Jacatra, adi 6 Augusto anno 1621.

43. — MASLIPATAN.

AEN SOURY, PER 'T SCHIP SCHIEDAM, 12 AUG. 1621.

Geduy-rende onse absentie is door den directeur generael over de negotie U. E. geadviseert 't gene den dienst der Generale Compagnie vereyschte ende hier passeeerde. Nevens dese wert hetselfige weder opnieus gedaen. Wy zijn ons daertoe gedragende ende bevelen U. E. zijn ordre naer te comen.

Dese gaet met het schip *Schiedam* waermede gesonden werden 40.000 realen in spetie, eenich sandelhout, wat nagelen, noten ende foelie. Benificeert alles ten besten van de Generale Compagnie, ende sent met den eersten weder herwarts een soo groote perty'e van alderley sorteringe wel getrocken cleden voor Jacatra, de Mollucques, Amboyna, Banda, Jamby, Patana, Siam dienstich, als het cappitacl verstrecken can, gelijck mede groote perty'e Guineesche lijnwaten, die door gants Indien dienstich ende wel getrocken sijn. Alle comptoiren van gants Indien zijn geheel onversien van cleden. Alles is overal vercocht. Daeromme recommanderen U. E. ten hoochsten extraordinario neersticheyt te doen omme opt alderspoedichste een groote perty'e cleden na Jacatra te senden, alsoo de Compagnie daeraen ten hoochsten gelegen is, want anders de excessive groote oncosten van de forten, garnisoenen ende comptoiren niet souden connen supporteren.

Het schip d' Engelsche *Beer* zijn dagelijcx met groote devotie vol cleden

geladen verwachtende. Laet niet een ander groot schip opt spoedichste met alderley goede sorteringe cleden volladen weder te senden, alsoo de last van d' Engelsen *Beer* weynich sal mogen helpen.

Wy verhopen, dat voor den ontfanck van dese by U. E. vant vaderslandt wel aengecomen sullen wesen de schepen *Dort* ende de *Hacu*, met een groot cappitael. U. E. zy gerecomandeert jaerlijcx wederomme in retoer naert vaderslant te senden sooveel goeden indigo, Guineetsche lywaten, salpheter, boros, was ende andre goede proffijtgevende waren, als vereyscht worden, 't cappitael gedoocht ende te becomen sijn. Het schip, dat tot overvoeren van dese retouren bequaemst zy, sal U. E. daertoe gebruycken ende aan de meesters senden. Tussen de packen cleden dient geen peper gestort te worden, maer tussen indigo macht wel geschieden.

Dit schip *Schiedam* hebben wy gedestineert na Punto de Galo offste Caep de Comorijn te cruyssen met alsulcke fregatten daerby als van de Custe connen uytgemaect worden, omme den vyant alle mogelijke affbreuck te doen. Soo het sonder verlet van de negotie geschieden can, sal U. E. onse goede meninge doen effectueeren onder commandement van den commandeur Kunst, die hiertoe expresse ordre gegeven hebbe. De tocht gedaen zijnde, sult dit schip voorder gebruycken daer de Compagnie de meeste dienst doen can, 't sy met retoeren naert vaderslant, herwarts off elders, na dat by den raet goetgevonden wort. Omme de Compagnie van veel ongelden t' ontlasten ende tot Jacatra den handel te vermeerderen, zijn wy van meeninge metten eersten te doen lichten de comptoiren van Atchijn, Patana, Sangora, Siam, Cambodja ende andre meer. D' orde is daertoe alrede gegeven.

U. E. gelieve te gedencken, dat op de Cust een fort ende comptoiren sijn houdende om met den handel proffijt te doen ende niet om tegen de Mooren off Portngiesen tot last van de Compagnie staet off pracht te voeren, in voegen dat voor de Compagnie gewonnen wesen sal al dat aen oncosten verspaert wort. Hierover zy U. E. ten hoochsten gerecomandeert alle oncosten sooveel doenlijcken te besnoyen ende niet meer te spenderen, soowel voort fort, de comptoiren ende schepen, als de noot vereyscht. De Compagnie sal daeraen grooten dienst ende U. E. eere geschieden.

Soo veele Mierecomaldi voor zijn amphioen toecomt is zijn knecht togeseyt. Verhoopen dat U. E. niet moylijk vallen sal om weder eenige goederen herwarts te senden. Contenteert deselve met de minste laste van de Compagnie ende laet niet toe, dat voor hem off ander weder eenige goederen met des Compagnies schepen herwarts gesonden worden, op pene van arbitrale correctie.

Met dit schip wort meer slechten benjuwijn gesonden dan ons lieff is. Den incoop hiervan is by d' onse in Patana ende Siam met soo weynich discretie gedaen, dat haer niet ontsien hebben sonder consideratie diere te cooppen

wat hun voorquam. Vercoopt desen benjuwijn soo diere als gelden mach, al soud het met schade geschieden, ende sent ons goede sorteringe cleden in retoer. De nagelen ende andre coopmanschappen sult mede ten besten verkoopen, sonder al te precis opt uiterste te staen. Hoe eer goede retoeren daervoor becomen, te meer dienst sal de Compagnie daeraen geschieden.

Dewyle 't capitael van de Compagnie niet verde genoch reycken can ende onseecker is in wat extime de diamanten van de nieuwe myne in Europa sijn, vinden best geraden, dat U. E. met de voordere opcoop tot naerder ordre vant vaderslant surcere.

Tot noch toe hebbent fregat *Pagu* niet vernomen. Andre goede nieuwe fregatten meer sal U. E. senden, sooveele de gelegenheyt gedoocht.

Eenige goede paerden sijn hier nodich, omme 't lant rontsomme Jacatra te houden. Derhalven laet niet sooveel goede paerden ende oock eenige merrien te senden, als de gelegenheyt gedoocht.

Insonderheyt zy U. E. gerecommandeert met alle de schepen te senden sooveel volck als becomen can ende doenlijcken is, voornementlijck jonge lieden, soowel mannen als vrouwen, jongers ende meyskens, maer geen oude lieden. Om Banda te peupeleren, de noten ende foelie te plucken is ons groote menichte van volck van noode. Derhalven laet niet neersticheyt daeromme te doen, want de Compagnie daeraen goeden dienst geschieden sal. Tot naerder orde sal U. E. geen meer rijs, boonen, aracq, boter noch andre provisie herwaerts senden. Soo iets in voorraet hebt, doet weder daer best getrocken is venten, al soud het met verlies moeten geschieden, ende bestaat het gelt in goede cleden voor Indien dienstich.

Soo lange hier ons cleden gebreecken, is het niet nodich eenige nieuwe sorteringe van cleden op te coopen ende daermede, om die te venten, naer Mocca te loopen. Beschikt ons eerst tot Jacatra soovele voor Indien nodich is, ende laet ons daernae nieuwe handelinge soeken.

Goenissacken sult een goede pertye senden, want niet alleen voor Jamby nodich sijn, maer oock voor Jacatra, Amboyna ende Banda.

Soo daer eenige Francen comen, vertrouwt haer niet te veele ende waerschouwt alle d' onse dat haer voor de Francen, oft onse vyanden waren, hoe den, gelijck mede voor d' Engelsen ende Deenen. Niet goets hebben van dese lieden te verwachten. Niet verder ende niet langer sal U. E. in Pallecatte ende elders met d' Engelsen gemeenen opcoop van cleden doen, dan de beste dienst van de Compagnie vereyst. Per contract zijn daeraen niet gebonden, ende wy vinden oock niet geraden ons aen haer te binden. Daeromme sult U beste doen ende d' Engelsen niet wyser maecken dan sy sijn.

Wy seggen andermael, dat d' Engelsen int minste niet sullen vertrouwen, alsooo bevinden dat niet goets voorbrengen. 't Is oock beter, dat buyten 't fort

dan binnen resideren. Laet onse gerechticheyt, eere ende prerogatiff van haer niet vercorten. Doet hun van maent tot maent de helft van alle oncosten vant fortende garnisoen van Pallecatte betalen, sonder iets herwarts te remitteren dan met U advantage, opdat wy d'Engelsen niet behoeven naer te loopen, maer sy genootsaect worden ons te soecken.

Wy sijn van meenige toecomende maent int Godt geliefst een goede vloote na de cust van Malabaer te senden, omme den vyant alle mogelijcke affbreuck te doen. Tegenwoordich sijn hier gants onversien van gelt ende goederen. Soo voort vertreck van de voornoemde vloote geen secoers vant vaderslant becomen, daertoe weynich apparentie is, sullen 't onser leetwesen ende tot groot nadeel van de Generale Compagnie gants geen gelt noch goederen na Suratten mogen senden. Advysert van onsentwegen aen heer van den Broecke ende den raedt in Suratten, dat geen gelt aen rijs, aracq, boonen off andre provisie besteden, geen uytstaende schulden maccken ende soo weynich oncosten doen als eenichsints verby mogen, maer 't cappitael aen goeden indigo ende cleden besteden. U. E. sy mede gerecomandeert, soo eenige uytstaende schulden heeft, deselvige te innen ende geen andre te maecken, want wy daeraen niet begeeren gebonden te wesen ende in rekeninge geen quade schulden voor goede restant aengenomen sullen worden.

Soo Adolff Thomasz. ende Jan Hendricksz. Sael op de Custe noch sijn, doet haer onse groetenisse, met aendieninge hoe goede heerlijckheden in Banda open sijn; soo raet weten, om met veel negros herwarts te comen, dat daermede in Banda groot voordeel doen ende ons aengenaem wesen sullen.

Int fort Jacatra, adi 12 Augusto anno 1621.

44. — COMMISSIE

VOOR JAN CORNELISZ. CUNST, 12 AUG. 1621.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen de Hooge Mogende heeren Staten Generael, zyne Exellentie Prince van Orange ende heeren bewinthebberen der Generale Oostindische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden in Indien, allen dengenen, die desen sullen sien off hooren lesen saluyt! doen te weten. Alsoo wy met advijs van onsen raden ten dienste van de Generale Compagnie ende affbreuck van den vyant hoochnodich ende goetgevonden hebben 't schip *Schiedam* eerst van hier na de Custe Coromandel ende van daer voorts na Punto de Gallo offste Cabo de Comorijn te senden omme op het heen ende weder passeerende vyanden vaertuych te cruyssen, deselvige alle mogelijcke affbreuck te doen ende te vernielen, ende nodicli is, dat tot executie

van dit ons dissey'n geduyrende d' voyage ende 't voorgenomene exploict een bequaem ende gequalificeert persoon tot overhoofst opt voorsz. schip gestelt worde. Soo ist, dat wy den E. Jan Cornelisz. Cunst, ons van desselffs suffisantie ende bequaemhey't welende ten volle geinformeerthoudende, geeligeert, geauthoriseert ende gecommitteert hebben, gelijck hem eligeren, committieren, autoriseren mits desen, tot opperhoofst, commandeur ende continuele president op voorsz. tocht ende voyage. Ordonneren ende bevelen der halven alle hooge ende lege officieren, soldaten ende bootsgesellen op desen schepe varende, gelijck mede allen opperoopluyden, cappiteynen, schippers, gemeene officanten, soldaten ende bootsgesellen, die volgens onse ordre by onsen gouverneur op de Custe van Coromandel met eenige jachten, fregatten offste ander vaertuych by dit voorsz. schip onder 't beleyt van voorn. commandeur tot bevoirderinge van voorsz. exploict souden mogen toegevocht worden, den voornoemden Jan Cornelisz. Cunst voor haren commandeur ende president 't erkennen, respecteren ende gehoorsamen, alsoo wy sulcx ten dienste van de Generale Compagnie alsoo bevinden te behooren.

Int fort Jacatra, adi 12 Augusto anno 1621.

45. — JAMBI.

AEN VAN DER DUSSEN, PER 'T POSTPAERT GESONDEN, 25 AUG. 1621.

Oimme den vyandt alle mogelijcke affbreuck te doen ende den welstandt der Generale Compagnie alhier te voorderen, hebben goet gevonden eenige jachten na de Straet Sabon ende ontrent Malacca te senden ende U. E. 't commandement ende de sorge over deselvige te bevlen, gelijck per nevensgaende commissie sien sult. Wat onse meeninge ende intentie sy, wort nevens desen van onsentwegen door heer Carpentier geadvyseert, waertoe ons gedragten. U. E. zy gerecommandeert d' ordre naer te comen, den dienst ende welstant der Generale Compagnie te voorderen voor sooveel eenichsints doenlijcken sy. Dese gaet per 't jacht *Postpaert*; 't jacht de *Hael* sal cort naer desen volgen. Soot niet gedaen is, laet niet ons metten aldereersten te advyseren, wat in die quartieren passeert, wat peper te verwachten hebben, ende voordert sooveele doenlijcken is, dat ons geen peper ontvoert worde, ende soo groote quantiteyt becomen mogen als doenlijcken zy.

Int fort Batavia, adi 25 Augusto anno 1621.

46. — COMMISSIE

VOOR ADRIAEN JACOBSZ. VAN DER DUSSEN, 25 AUG. 1621.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael, doen te weten, alsoo wy ten dienste van de Generale Compagnie tot bevorderinge ende stabilatie van de traffijcque alhier ende affbreuck van den algemeenen vyandt goet ende hooch-nodich bevonden hebben de jachten 't *Postpaert*, den *Haen* ende alsulcke meer als by den raedt vant Nederlantsche comptoir in Jambi daer toegevocht sullen worden, naer de Straet van Sabon, Sincapura, d' engten ende d' eylanden in vaerwater van Mallacca ende ontrent Mallacca gelegen in vloote te senden, omme den toevoer ende uytvoer van daer te weerden ende den handel alhier te trekken, ende nodich is, dat tot beleyst ende bestieringe van soodanigen exploict een bequaem ende gequalificeert persoon gestelt worde ende medegae omme 't opperste gebiet ende commandement over de voorsz. vloote geduyrende dese voyage te voeren, soo ist dat wy den E. Adriaen Jacobsz. van der Dussen, ons van desselfs ervarentheyt ende suffisantie wel ende ten vollen vergenoeght houdende, gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck hem committeren ende authoriseeren mits desen, tot opperhoofst ende commandeur over voorsz. vloote. Belasten ende bevelen derhalven aen allen overhoofden, oppercoopluyden, schippers, cappiteynen, alle andre officanten, alle opper ende leger officieren, bootsgesellen ende soldaten van de jachten ende fregatten, die by den raedt in Jamby neffens dese twee voorsz. jachten geordonneert sullen worden, den voorsz. Adryaen Jacobsz. van der Dussen voor haer opperhoofst t' erkennen, respecteeren ende obedieeren, alsoo wy sulcx ten dienste van de Generale Compagnie ende bysondere welstandt deser stede Jacatra alsoo bevinden te behooren.

In fort Batavia, adi 25 Augusto anno 1621.

47. — PALINBAN.

AEN JAN JANSEN HOOCHLANT, PER 'T JACHT DE HAEN, 2 SEPT. 1621.

Per nevensgaende copie van d' onse aen heer van der Dussen gesonden, sal U. E. sien tot wat eynde de jachten 't *Postpaert* ende den *Haen* na Jamby gedestineert sijn. Derhalven sult brenger deses niet langer ophouden, dan de welstant van de Compagnie vereyst. Ultimo passato is ons per fregat *Jortan* wel geworden U. E. missive van den 10 Augusto ende daerdoor verstaen, hoe de *Groene Leeuw* mede herwarts aen vertrocken was. Tot noch toe hebben denselven niet vernomen. Alsoo wy sien hoe onse goede intentie door groot

misverstant getraverseert wort, hebben goet gevonden, om voorder abuys voor te comen, alle d' onse van Palinban te lichten. Derhalven sult U met al des Compagnies volck, gelt ende goederen van daer vervoegen ende herwarts comen, soo haest de gelegentheyt becompt, ende dat in sulcker voegen als de behoudenis van des Compagnies volck ende middelen vereyst. De vilayne daet by de vryeluyden vant jacht den *Diamant* begaen, mishaecht ons uyt der maten seer. Godt wilt de misdadige vergeven ende d' onschuldige voor ongeval behoeden. Wy sijn van meeninge de vrintschap met den coninck van Palinbangh sooveel doenlijcken is t' onderhouden. Als sijn missive becomen, sullen die beantwoorden. Sijn volck van twee balous door de vryelieden in de Straet Sonda genomen, sijn over lant gevlycht, ende by ons noyt vernomen.

T'is een groote faulite, dat U. E. voorgenomen hadde eenich cappitaal met Chinesen na Andrigiery om peper te senden, gelijck mede dat in Palinbangh eenich gelt off goederen op credit uytgeeft om peper off andre waren te coopen. Wy hebben U. E. daertoe geen ordre gegeven, ende begeeren voortaen geen gelt in Palinbangh uytgegeven te hebben, dan als daertegen gereede peper gelevert wort, ende anders niet. Tot naerder ordre sult geen andre goederen meer coopen, want niet en weten wanneer gelegen comen sal om derwarts schepen te senden, te meer dewyle ons gerieff van alle nootlijckheden alhier verhopen te becomen. Ick vrese, dat het al opt jongst vant mousson wesen sal eer derwarts een schip sullen connen senden omme te laden 't hout, 't gene alreede in voorraet gecocht is. Ondertussen sult van daer schicken al 't gene sonder verlet met brenger deses versenden condt, sonder eenich cappitaal aen lant te nemen off laten. Coopt peper als U die gereet gelevert wort, ende soo daertoe niet comen condt, behout dan U gelt ende beschickt ons wederom, want peper off gelt begeeren ende geen praetjens.

Int fort van Batavia, adi 2 September anno 1621.

48. — JAMBI.

AEN A. J. VAN DER DUSSEN, PER 'T JACHT DEN HAEN, 2 SEPT. 1621.

Per 't Postpaert is U. E. geadvyseert, hoe goet gevonden hadden, ditto Postpaert, 't jacht de *Haen* ende alsulcke fregatten ende jachten meer als van Jamby gemist costen worden na de Straet van Sabon ende 't vaerwater ontrent Malacca gelegen te senden, omme den handel sooveel doenlijck te verhinderen ende die alhier te trekken, gelijck door den directeur de Carpenter largo geadvyseert wort. Wy hebben U. E. met het commandement over dese vloote vereert ende de sorge bevolen. Recommanderen U. E. opt alderhoochste den

dienst ende welstant der Generale Compagnie na uytterste vermogen te betrachten ende den vyant alle mogelijcke affbreuck te doen. Tot desen eynde salt ons bedunckens goet wesen, dat U. E. vooreerst soolange 't Zuyder mousson duert besette de Straet van Sabon offe alsulcke andre plaetsen daer nootwendelijck passeeeren moet alt gene van de Zuyt na Mallacca vaert. Met het veranderen vint mousson sal U. E. met den raedt overleggen wat best zy dat waernemen, 't gene van Maccau na Mallacca souden mogen loopen offe van Mallacca na de Zuyt vaere. Dese voorstellinge doen wy, omdat onderleggen sout te doen 't gene daer de Compagnie apparentlijck den besten dienst can geschieden. Van buyten schijnt beter te wesen, dat de Maccausvaerders waergenomen worden, doch byaldien voor seecker vernemen condt, dat eenige joncken van Java off Maccassar in Mallacca arriveerden ende met het Noorden mousson weder vandaer na Java ende Maccassar souden keeren, dient daerop mede wel gepast te worden. Soot beyde te gelijck niet geschieden can, past dan op de fregatten die van Maccau na Mallacca souden loopen, 't zy in de Straet Sincapura, by Pedro Blanco ofte aen Timaon, na dat de gelegenheyt van tijt en saecken soude mogen vereysen. Om redenen hebben alsnoch niet goetgevonden precise ordre te geven, hoe lange op de vaert van Mallacca cruyssen sult. Naer dese sullen daerop ordre geven, doch eer U. E. van Jamby treckt sult aldaer met den raedt resolueeren, wanneer de schepen in Jamby weder dienen te keeren om peper te laden, mits verdacht wesende, dat wy van meeninge sijn soo haest tydinge becomen, dat *Groningen* geladen sy, weder een ander goet schip in sijn plaatse te senden, ende tegen die tijt, dat geordeelt wort de jachten in Jamby ende Andrigiery nodich te wesen, sult dan by gebreck van naerder ordre van ons aldaer weder keeren.

De vaert op Mallacca ende van Mallacca elders sal U. E. een yder gelijck geseyt is sooveel doenlijcken beletten, niemant uytgesondert. Wat civil ende discretelijcken sult gy handelen met desulcken in wiens lant volck ende comptoiren sijn hebbende, sonder haer nochtans de vaert op Mallacca toe te laten. Meest alle comptoiren sijn wy van meninge met eerste gelegenheyt te lichten.

Chineesse joncken na Mallacca vaerende, sult voor goede prinsen aentasten, gelijck mede die na Bantam, Maccassar off Japara souden mogen vaeren; alle andre sonder hun overlast te doen evenwel herwarts aenstierende omme den handel alhier sooveel doenlijcken te vermeerderen. Dit is ons voorneemste oogemercq, daeromme U. E. met de voornoemde jachten uytzenden.

Hoe U. E. sich verder te dragen ende waer hem voor te wachten heeft, sul len U. E. discretion ende ervarentheyt toevertrouwuen.

Neemt goet regard op alle vryluyden, die met onse bestellinge op de vaert van Mallacca gevaeren sijn. Maeckt dat ghy altijt meester van haer blijft. Hout

haer in toom ende gedoocht geensints dat onse commissie passeren off vrylieden beschadigen. Vrylieden verstaen wy te wesen alle degene, die op vrye plaetsen vaeren ende onse vrienden sijn, 't sy dat pas hebben off niet.

Bestelt ons herwarts aan sooveel gevangenen als becomen ende in verseeckeringe bewaren condt, sonder eenige te relasscheren, dan daermede verlegen mocht wesen.

Insonderheyt zy U.E. opt hoochste gerecomandeert overal de goede handt daeraen te houden ende alle mogelijcke neersticheyt te doen, sonder hemselfen int licht te loopen, om soo grooten quantiteyt peper te becomen ende herwarts te seynden als mogelijck is. Die tot redelijcken prijs niet becomen can worden, sult met de joncken na Batavia laeten varen, sonder eenichsints toe te staen, datter eenige peper na andre plaetsen vervoert worde.

Beveelt ende recommandeert van ontsentwegen mede aan de cooplieden van Jamby, Andrigiry ende andre, dat haer wachten quae schulden te maecken ende groote oncosten te doen, opdat daerover niet gestrafft ende haer rekening selfs daermede niet beswaert worde.

Byaldien U. E. noch geen advyzen herwarts aan gesonden hebt, soo advyseert metten eersten wat aldaer passeert, om ons daerna te mogen reguleren.

Int fort van Batavia, adi 2 September anno 1621.

49. — JAMBI.

AEN ALBERT HEYNDRICKSZ. BOUWMEESTER, PER 'T JACHT DEN HAEN,
2 SEPT. 1621.

Door heer Carpentier is U. E. voor dese ende oock alsnu 't nodige geadviseert, waertoe ons gedragen. By dese gaet copie vant gene een heer van der Dussen sijn schryvende. U. E. sal daeraen sien, hoe goetgevonden hebben de schepen 't *Postpaert* ende de *Haen* met alsulcke jachten meer, als van Jamby gemist connen worden, na Mallacca te senden om daer te cruyssen ende den vyant alle mogelijcke affbreuck te doen voor sooveel sonder verlet van d' affschepinge van peper geschieden can. Soo van der Dussen niet daer is, laet hem onse ordre weten.

Opt alderhoochste sy U. E. gerecomandeert alle mogelijcke neersticheyt te doen, omme ons een seer groote quantiteyt peper te senden. Wacht U van quade schulden te maecken ende siet oock wel toe, dat U d' Engelsen niet vercloecken. Eenseer groot cappitael aen gelt ende goederen is U. E. gesonden. Maeckt dat daervoor goede retouren in peper becomen. U. E. zy mede recommandeert alle dispensen opt aldernauste te besnoeyen, wel te mena-

geeren ende soo cleyne oncosten te doen als eenichsints verby mach, voor winst rekenende al 't gene verspaert wort. Weest gedachtich dat in Jamby een comptoir houden om proffijt voor de meesters te doen ende niet om staet te voeren off gelt te spinnen, gelijck eenige tot haer groote oneere gedaen hebben. Laet oock niet, gelijck voor desen geseyt is, alle mogelijcke neersticheyt te doen, omme die van Jamby ende alle andre te bewegen, dat met groote quantiteyt peper herwarts vaeren, hun verseeckerende dat wel getracteert sullen worden, de merckt vry wesen sal, ende ontwijffelijck een groote merct treffen sullen, alsoo apparent is, dat hier 't naeste jaer veel joncken van China comen sullen.

Int fort van Batavia, adi 2 September anno 1621.

50. — MISSIVE,

AEN DEN PANGORAN VAN BANTHAM, OMME DOOR DEN OPPERCOOPMAN CONNINGEN, GAENDE MET 'T SCHIP DE MORGENSTERRE NA BANTHAM,
BESTELT TE WORDEN, 27 SEPT. 1621.

De Pangoran is kennelijck, hoe voor dese niet anders gesocht hebben dan den behoorlijcken vryen handel neffens andere, ende alsoo door weygeringe van denselvigen handel in questie geraeckt sijn, hebben niet connen naerlaten, om meerder differentie te verhoeden ende d' oude vrientschap die soo lange jaeren met den anderen gehouden hebben, soot doenlijck is te vermeerderen, t' ondersoecken wat den Pangoran van ons begeert. Derhalven versoecken dat syne E. gelieve zynne begeerte in sulcker voegen te verclaeren, dat voordere swaricheyt, verwijt ende alle differentie vrientlijck geaccoerdeert mach worden.

Int fort Batavia adi 27 September 1621.

51. — COMMISSIE

VOOR JOB CHRISTIAENSZ. GRIJPII, 5 OCT. 1621¹⁾.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen de hooge mogende Heeren Staten Generael, zyne Excellencie Prince van Orange, ende de heeren Bewint-hebberen der Generale Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Neder-landen in Indien, allen denegeenen, die deesen zullen zien ofte hooren leesen, saluyt! Doen te weten dat wy goetgevonden hebben den persoon van Henric

¹⁾ V ongefolicerd.

Bruystens van Gorcum op sijn hart aenhouden, ende seer instantelijck versoek, van 't Ballius ampt deeser stede Batavia te onlasten ende van synen dienst te bedancken, gelijck wy hem onlasten ende bedancken mits desen. Ende omdat dienvolgende noodich is, datter een ander gequalificeert persoon in 't voorsz. ampt ende des voorgenoemden Henric Bruystens plaatse gesurrogeert werde, soo is 't dat wy met advijs van onse raden den E. Job Christiaensz. Grijph van Delfst, ons van desselfs bequaemheyt ende suffisantie wel ende ten vollen geinformeert houdende, tot het vacerende ballius ampt deser steede gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck wy hem committeren ende authoriseren mits desen, omme 't selve met alle dependentie van dien, in conformite ende vigeur als de voorgaende, ten dienste, welstant ende bevorderinge van de justicie deser steede ende de jurisdictie van dien, in alle sinceriteit ende behoorlijck te bedienen. Belasten ende bevelen derhalven alle burgers ende inwoonderen deser steede Batavia ende derselver jurisdictie, onder de gehoorsaemheyt van de voorsz. Edele Hoochmogende Heeren Staten Generael, zyne princelycke Excellencie ende de heeren Bewinthebberen van de Generale Oost-Indische Compagnie der Vereeniche Nederlancken sorterende, niemant uytgesundert, 't zy vreemdelingen, vryburgers ofte in dienst wesende personen, den voornoemde Job Christiaensz. Grijph in 't voorsz. ballius ampt met alle behoorlijcke eere ende respect t'erkennen ende obedieren.

Aldus gedaen int fort Batavia den 5 October 1621 ende op denselvenden dach solemnelijck gepubliceert.

52. — INSTRUCTIE

VOOR DEN E. JACOB DEDEL, ADMIRael, HUMPHREY FITZHERBERT, VICE
ADMIRael, ENDE DEN RAET VAN DE ELFF SCHEEPEN, WEGEN
D'EERW. NEDERLANTSE ENDE ENGELSE COMPAGNIEN
OP INDIEN HANDELENDE, GEDESTINEERT NA DE
CUSTE VAN MALABAR ENDE GOA TE VAEREN,
11 OCT. 1621¹⁾.

Tot affbreuck van onse algemeyne vyanden, bevoirderinge van den handel op de Custe van Malabar ende restauratie van den vervallen Indischen handel int coninckrijcke van Groot Bretaignen ende de Vereenichde Nederlanden, is volgens d' ernstige recommandatie van de E. respective Compagnien van Engelandt ende Nederlandt na rype deliberatie by den raet van defentie goet gevonden een vloete van 9 schepen ende 2 jachten toe te rusten, omme nae de Custe van Malabar ende Goa te senden, namentlijck vanwegen de E. Neder-

¹⁾ Van hier af weder V 1.

lantse Compagnie de *Goede Fortuyne*, 't *Wapen van Zeeiland*, *Zuythollant*, *Noorthollant*, de *Morgensterre*, 't *Hert* ende 't jacht *Cleen Enckhuysen*, ende vanwegen de E. Engelsche Compagnie de *Royal Exchange*, de *Royal Anna*, den *Diamant* ende 't jacht den *Dragons Clauw*, ten gemeene besten ende proffyte van beyde de Compagnien, versien met 1139 koppen, namentlijck 730 op de Nederlantse schepen ende 385 op de Engelse schepen.

De voorsz. vloe sal van hier in compagnie met den anderen t' seyl gaen, ende sal daerover als admirael commandeerden, totdat hier wederkeere offste andere ordre van den raet van defentie alhier become, den E. Jacob Dedel, vaerende op het schip de *Goede Fortuyne*, ende als vice admirael den E. Humphrey Fitzherbert, vaerende opt schip de *Royal Exchange*, alwaer de vlagge van de voorstengen sal waeyen.

Den raet van dese voorsz. vloe, waerdoor op alle 't voorvallende ten gemeenen coste gedisponneert sal worden, sal bestaan van acht personen, te weten vier vanwegen de Nederlantsche Compagnie, namentlijck den E. Jacob Dedel admirael, Jan van Gorcum vice commandeur van de Nederlantse schepen, Jean Libenaer ende Meus Sanders; ende vier vanwegen de Engelse Compagnie, namentlijck Humphrey Fitzherbert vice admirael, Wouter Bennet cappiteyn op de *Royal Anna*, Bartholomeeus Goodale ende Alexander Baas.

De voorsz. raet sal beroepen worden door den admirael Jacob Dedel, welck geduerende de geheele voyagie daerinne presideren sal, ende 't gene in desen raet door de meeste stemmen goetgevonden wort, sullen de minste sonder contradictie volgen.

Als den admirael goet vindt den raet te beroepen, sal syne E. een witte vlagge achter aff laeten waeyen ende een schoot schieten, waerop de voorsz. raetspersonen gehouden sullen wesen daetelijck aan boort van den admirael te compareeren.

By versterven (des Godt verhoede) van den admirael sal in desselfs plaetse succedeeren als admirael den E. Jan van Gorcum, ende by versterven van den vice admirael Humphrey Fitzherbert sal in syne plaetse als vice admirael succedeeren den E. Wouter Bennet.

De justitie sal door den admirael Jacob Dedel ende synen bysonderen raet over het volck van de seven Nederlantse schepen geadministreert worden, ende door den vice admirael Humphrey Fitzherbert ende synen bysonderen raet over 't volck van de 4 Engelsche schepen.

Dese vloe wort expres na de Custe van Malabar ende Goa gesonden omme de Portugiesen alle mogelijcke affbreuck te doen, haere caracques ende gallioenen te vernielen. Waer ghylieden die vinden sult, connen wy niet perciselijck aenwysen, maer wy maecken gissinge offste voor Cochijn offste voor Goa offste voor eenige andere plaatzen langs de voorsz. custe. 't Sal derhalven noo-

dich wesen, om geen goede occasien voorby te loopen, dat ghylieden met de vloe van Cabo de Comorijn aff de Custe langs seylet na Cochin, alwaer wel licht gebeuren conde, dat ghy eenige caracques in de ladinge leggende vinden soudet.

Van Cochin sult ghylieden voorts naer Goa loopen sonder eenich versuym van tijt, opdat den vyant van uwe comste niet gewaerschout sijnde, denselven onversiens op den hals moocht comen. Aleer ghylieden op Goa comt, sult U van der Portugiesen macht by d' een off d' andre middel langs de Custe sien t' informeeren, soot eenichsints sonder merckelijck verlet offe prejuditie vant voorgenomen exploict geschieden can.

Wy vinden niet ongeraeden, dat de vloe haer voor Calecoute verthonne, sonder nochtans eenigen tijt te verletten, om den Samorin te begroeten ende te onderstaen wat seeckerheyt ghylieden aldaer van der Portugiesen macht sult connen vernemen, gelijck mede om den voorsz. coninck kenbaer te maecken tot wat eynde dese vloe naer Goa gesonden wort. 't Soude wellicht gebeuren, dat hy een armade van cleen vaertuych mede naer Goa onder de bescherminge van onse vloe sonde, alsoo een gesworen vyant van de Portugiesen is, 't welck seer dienstich soude wesen om 't cleene vaertuych van de Portugiesen affbreuck te doen. Byaldien den coninck toeseyde een armade te willen tocrusten ende versocht, dat men de vloe daernaer wilde ophouden, in desen gevalle sal men sulcx met een beleeffde excuse moeten affslaen, want wy niet geraden en vinden, dat de vloe daernaer vertoeve ende sooveel tijts verlegge, dat ondertussen den vyant van uwe comste gewaerschout worde ende de goede occasie comet te versuymen.

Int genswaerts gaen na Goa salt niet wel gelegen comen op den peperhandel in Calecoute te vertoeven, maer sult den Samorin daervan mogen aenspraecke doen, om t' uwer wedercomste in voorder onderhandelinghe met hem te treden.

Voor Goa gecomen sijnde ende dat ghy de caracques buy'ten niet beloopt, maer dat die binnen onder de forten leggen, soodat gy deselve sonder evident perijckel niet soudet connen aentasten, in sulcken gevalle sult gy U met de geheele offste immer met de principaelste macht tot ultimo Maert offste langer, naerdat het Noortweste mousson vroech offste laet begint te waeyen, ontrent Goa onthouden, omme ten minsten soo gy de caracques niet vernielen cont, deselue binnen te houden ende haer voyagie naer Portugal voor dat jaer te frustreeren. Als ghy niet beter moocht, soo sal evenwel de respective Compagnien hieraen een sonderlingen dienst ende den coninck van Spagnien een grooten affbreuck geschieden.

Alle die tijt voor Goa gelegen hebbende ende dat ghy ondertusschen geen notabel rencontre van vyanden becomt ende wel verseeckert sijt, dat de cara-

quen van haere voyagie versteeken sijn, sult ghy aldaer met den anderen overleggen off het noch tijts genoech sy met de vloe na de golfe van Persien te loopen om te sien off ghy enige van des vyants gallioenen daer soudet mogen overvallen, ende off het dan noch tijts genoech wesen sal, vandaer Mossambique te beseylen. Byaldien den tijt te cort soude vallen, sult dan dit project naelaeten ende met den anderen overleggen 't sy na Mossambique offe de Comores te loopen om 't volck aldaer te ververschen ende met de vloe te verwinteren tot opt jongste vant Weste mousson.

Byaldien de vloe aan de Comores offte eenige andere eylanden daerontrent verwintert, sult verdacht wesen, int keeren naer Goa, Mossambique en passant aan te loopen, om te vernemen off aldaer geen caracques aengecomen mochten wesen, want sulcx wel soude connen gebeuren. Den gemeenen tijt, dat de caracques in Mossambique comen, plach te wesen ontrent halff Augusto. Wy verstaen, dat de caracques in Mossambique ondert casteel beschermt connen leggen. 't Waere derhalven beeter, dat men die attrapeeren conde aleer se binnen gecomen waeren. Hoe ghylieden U hierinne ende in alle andere voorvallende saecken te gedraegen heeft, connen wy U niet preciselyck voorschryven, alsoo de gevallicheden oncyndelijck sijn. Sullen derhalven de beleydinge van de conclusie van dien aan den geordonneerden raet van defentie deser vloe remitteeren.

De meyninghe is nadat het eerste exploict verricht sal wesen ende dat ghylieden tot op het jongste vant Weste mousson in Mossambique offte elders daerontrent verwintert sult hebben, dat ghylieden weder met de vloe naer Goa sult keeren om op d'incomende caracques op de Custe van Malabar ende Goa te passen, ende naerder ordre van hier te verwachten hoe ghy U voorder 't zy tot de hervattinge vant tweede exploict offte andersints sult hebben te gedraegen, altijs wel lettende, dat ghy int wederkeeren na Goa bovenwints op de Cust moocht vervallen, alsoot voor desen wel gebeurt is, dat de caracques bynoorden Goa vervallen sijn geweest ten tyde onse schepen voor Goa laegen, ende middelertijt besich waren met oplaveeren, hadde den vyant de voorsz. caracques al gelost.

Soot eenichsints mogelijck is, sullen U. E. voor U vertreck van de Custe om de West, ons van U wedervaeren met d'een off d'ander jacht dienen t'adviseeren, om tegen toecomende jaer onse saecken met te beeter fonda-ment daernaer te mogen schicken.

U. E. sullen verdacht wesen, dat dese vloe principaelijck gesonden wort om den vyant alle mogelijcke affbreuck te doen ende de caracques ten minsten van haer retour naer Portugal te frustreeren. Doch dient hier be-neffens mede alle neersticheyt aengewent te worden, om den handel langs de voorsz. Custe by d'een ende d'ander coning t'ondersoecken, voorsooveel

sonder verhinderinge ende prejuditie vant voorsz. exploit geschieden can.

Indient geviele, dat eenige coningen maer met een van beyde de natien begeerden te handelen, 't sy met de Nederlantse offste Engelse, sal 't selve sonder exclusie van d' een ende d'ander ten dienste ende tot beneficie van beyde de Compagnien geschieden.

Vooral bevelen ende recommandeeren U. E. ten hoochsten, de vloe altoos by den anderen te houden ende niet te verdeelen, vooraleer 't exploit geexecuteert sy, offte van des vyants gelegenheyt ende macht wel geinformeert ende verseeckert sijt, opdat U ter oorsaecke van dien geen ongeval van den vyant overcome, gelijck de Nederlantse Compagnie voor deesen in de Manilhas by experientie bevonden heeft. Dit is wel een van de principaelste stucken daer den vyant op loeren sal, byaldien hy hem niet machtich genoech kent, onse vloe in haer geheel aen te soeken.

Den vyant met syne macht van gallioenen ende ander vaertuych begeende, sult denselven niet dan met goede voorsichticheyt, eenicheyt ende advantagie verwachten ende aentasten, de courage met goede voorsichticheyt in balance houdende.

Soot geviele, dat den vyant U haestich overviele ende eenige schepen (des Godt verhoede) in noot geraecken, sullen d' andre de siecke ten uitersten assisteren, op pene dat soo wie in gebreken vervalle ende sijn bontverwant in noot verlaet, daerover met gelegenheyt van saecken by de voorsz. gecommitteerde raet van desentie deser vloe tot der doot toe aen den lyve gestraft sal worden.

Eenige caracques, gallioenen, galleyes, jachten, fregatten offste andersints van den vyant becomende, gelijck mede alle Moorsse ende andere natien schepen, onser vyanden adherenten ende onder derselven pas varendc, sullen de goederen daervan onder behoorlijcken inventaris overgescheept worden in alsulcken schip off schepen als den raet naer gelegenheyt van tijt ende prinsen sal bevinden te behooren.

Ten hoochsten sy U. E. gerecommandeert het plunderen van de matroosen sooveele mogelijck voor te comen, ende 't geene 't gemeene volck als plunderagie toecompt offste daervoor toegeleyt wort, sult ter gelegender tijt aent volck van de geheele vloe pro rato van de hooffden ende 't volck op deselve vaerende reparticeren ende verdeylen.

Alle goederen die by dese vloe veroverd souden mogen worden, gelijck mede de gevangenen, het vaertuych ende alle dependenties van dien sullen naer d' executie vant exploit in d' een offste d' ander plaatse, daer sulcx gevochelijck geschieden can, egalijck gerepartieert worden, d' eene helff aen de gecommitteerde van de Nederlantse Compagnie ende d' ander helff aen de gecommitteerde van de Engelse Compagnie, welcke goederen naer ge-

legentheyt van saecken ende met goetvinden van den raet, d' een ende d' ander sal vermoegen 't sy herwaerts aen offste naer Europa te verseynden.

Alhoewel die van de Engelse Compagnie sooveele schepen tot dit exploict niet fournieren als de Nederlantse Compagnie, sullen gelijck vooren geseyt is de prinsen halff ende halff gerepartieert worden, alsoo den raet van desentie alhier met den anderen verdragen is, dat de lasten, proffijten ende schaden deser vloe by de respectieve Compagnien halff ende halff gedragen sullen worden.

Naerdat het voor verhaelde explicet geffectueert sy ende dat men geresolueert is met de vloe van de Custe te vertreken, sullen die van de Nederlantsche Compagnie een schip off twee vermoegen te verseynden van de vloe aff na d' een offste d' ander plaatse om volck ende slaven te procureren.

Item naerdat voorsz. exploict volbracht sy ende voor sooveel sonder verlet vant principael geschieden can, sal het d' een ende d' ander Compagnie vrystaen een schip offste twee na Suratte te senden, offste, soo het den raet goetvint, en passant met de heele offste een deel van de vloe derwaerts te loopen. Soo yemant op de voyage yets quaeme te gebreecken, sal d' een d' ander na vermoegen vant syne assisteerden.

Actum int fort Batavia, adi 12 October 1621.

53. — COMMISSIE

VOOR JACOB DEDEL EN HUMPHREY FITZHERBERT, 11 OCT. 1621.

Alsoo by den raet van desentie wegens de E. Compagnien der Vereenichde Nederlanden ende de Engelse Compagnie op Oost Indien handelende, ten besten dienste ende gemeyne welstant van de voorsz. twee Compagnien, affbreuck van onse algemeyne vyanden, bevoyrderinge van den handel op de custe van Malabar, Indien ende golffe van Persien, gelijck mede tot restabiliate van den indischen handel int coninck van Groot Britagnien ende de Vereenichde Nederlanden, goetgevonden is een vloe van negen cloecke schepen ende twee jachten ondert commandement van een admirael ten dien eynde van hier na Malabar ende Goa te senden, namentlijck van de Compagnie der Vereenichde Nederlanden ses schepen, de *Goede Fortuyne*, 't *Wapen van Zeeland*, *Zuidhollant*, *Noorthollant*, de *Morgensterre*, 't *Hert* ende 't jacht *Cleen Enckhuysen*, ende van wegen de Engelse Compagnie drie schepen de *Royal Exchange*, de *Royal Anna*, den *Diamant* ende 't jacht den *Dragons Clauw*, ende nooddich achten dat daerover bequaeme personen als overhoofden tot admirael ende vice admirael gestelt worden. Soo ist dat den voorsz. raet van desentie,

haer genochsaem ende ten vollen gecontenteert houdende van de bequaemheyt ende suffisantie van den E. Jacob Dedel ende Humphrey Fitzherbert, gecommitteert ende geauthoriseert hebben, committeeren ende authoriseeren midts desen den E. Jacob Dedel als admirael, dewelcke tot dien eynde geduyrende 't voorgenomen exploict de vlagge van de groote stenge voeren ende over de vlotte commandeeren sal, gelijck mede den E. Humphrey Fitzherbert als vice admirael. Derhalven wort by den voorsz. raet van defentie geordonneert ende bevolen aen allen en een yder op de voorsz. vlotte van negen schepen ende twee jachten wegen de Nederlantsche ende Engelse Compagnie vaerende, soo commandeuren, cappiteynen, oppercoopliden, schippers, alle andere officieren, gemeene soldaten ende bootsgesellen, niemant uytgesondert, den voorsz. Jacob Dedel voor haeren admirael ende Humphrey Fitzherbert voor haeren vice admirael t' erkennen, obedieeren ende respecteeren, daer benefens haer met goeden raet ende daet int effectueeren van haere instructie ende last t' assisteerend behulpich te wesen gelijck dat behoort, alsoo sulcx ten dienste ende welstant van beyde de Compagnien bevinden te behooren.

Actum int fort Batavia, adi 11 October 1621.

54. — PARTICULIERE INSTRUCTIE

VOOR DEN E. JACOB DEDEL, RAET VAN INDIEN, ADMIRAEL OVER DE
SCHEPEN DE GOEDE FORTUYNE, 'T WAPEN VAN ZEELANT, ZUYT-
HOLLANT, NOORTHOLLANT, DE MORGENSTERRE, 'T HERT,
CLEYN ENCKHUYSEN, DE ROYAL EXCHANGE, DE ROYAL
ANNA, DEN DIAMANT ENDE DE DRAGONS CLAUW,
NA DE CUSTE VAN MALABAR VARENDE,
ENDE ZYNEN BYSONDEREN RAET
VLOTE, 16 OCT. 1621.

U. E. is kennelijck, hoe ten gemeenen dienste van beyde de Compagnien op d' ernstlijcke recommandatie van de heeren May'ores goet gevonden hebben de gemengde vlotte van beyde de natien na de Custe van Malabar te seynden om den vyant alle mogelijcke affbreuck te doen ende den handel voor beyde de Compagnien t' accresscheeren. Hoe sulcx onderleyt dient, is by provisie per instructie van den raet van defentie geprojecteert, doch alsoo geen precise ordre noch behoorlijcke informatie geven connen, sal U. E. de saecken beleyden, na dat met den raet ten besten van beyde de Compagnien sal bevinden te behooren, ende zy U. E. ten hoochsten gerecomandeert d' eere vant vaderlant ende welstant van de Generale Compagnie ophoochste te betrachten, gelijck mede goede correspondentie ende eenicheyt met d' Engelse natie 't onderhouden ende alle occasie van onlust soovele eenichsints mogelijck is

te vermyden, de gerechticheyt ende welstant van de Compagnie met beleefstheyt ende verstant vorderende.

Hoe veel off weynich d' Engelse natie vertrouwen mogen, is U. E. mede wel kennelijck. Derhalven sal altoos op alle haer doen ende voorvallende saecken ernstlijck letteren, de saecken soo disponeerende, dat de gemeene vyant door U. E. met apparente advantage ende verseeckertheyt aengetast off verlaeten, ende wy hier niet gequelt worden. Eensdeels wil ick hiermede seggen, dat ernstlijck sult doen letteren, dat d' Engelsen met haer vloe by nachte van U niet scheyden, want soo sulcx voordachtelijck off onder eenich pretext doen, soude het noodich wesen, dat van d' onse mede eenige cloecke schepen tegen de haere herwaerts gesonden wierden, ende dat in dien gevallen met de resterende niet dan een vliegende tocht gedaen ende den handel vervolcht worde. De penne sullen hiervan niet meer vertrouwen. Eenige van de voorneemste van den raet sal U. E. informeren, wat redene van bedenckinge ende circonspectie ons van d' Engelsen gegeven is, ten eynde dat op alles behoorlijck gelet werde.

Alsoo niet wel geinformeert sijn, wat handel op de Custe van Malabar, Suratten, Persia, Arabia, Mocha ende alle andre quartieren tot Mossambique ende Soffala toe gedreven wort, sal U. E. met d' Engelsen in compagnie off met eenige van onse schepen bysonder alle de voornaemste plaatzen laeten aendoen ende wel ernstlijck doen ondersoecken, wat dienst de Generale Compagnie in de negotie ende tot affbreuck van den vyant gedaen can worden. Tot den sydenhandel van Persia werden de Mayores door d' Engelsen seer hert geinviteert. Ondersoeckt wat in Jasques te doen sy ende wat haer tot d' ernstlijcke aenbiedinge ende aenporringe mouveert. Insonderheyt sy U. E. gecommandeert een vasten voet van peperhandel op de Custe van Malabar te soeken ende vesten ter plaatse, daar de meeste quantiteyt ten besten pryste becomen is. Waar dit geschieden can, is ons alsnoch onbekent. Derhalven dient sulcx ernstlijck ondersocht te worden, ende dat van de Cabo de Comorijn aff tot Suratten toe.

Het cappitaal met dese vloe gaende is t' onser leetwesen niet bastant tot opcoop van sooveel Suratse cleeden, als voor dese quartieren van Indien verleyscht worden, laet staen hoe daermede groote partye goeden indigo, peper off syde in Persia coopen souden. Laet van alles ondersoek doen ende tot monsters coopen, 't meeste gelt doende besteden, daeraen de Compagnie den meesten dienst geschieden can. Het noodichste achten wy te wesen, dat hier met den eerste partye van allerley goede Suratse cleeden gesonden worden.
De schepen de *Sampson* ende *Weesp* bejegenende, sal U. E. daerover disponeeren na dat met den raet ten besten van de Compagnie goet sal vinden, gelijck mede over alle andere die vant vaderlant off elders soud mogen rescontreren.

Last off cargasoen voort vaderlant becomende, sult hetselfige vandaer met alsulcken schip off schepen naert vaderlant seynden als den raet goet vindt.

U. E. zy gerecommandeert met eerste gelegenheit herwaerts te senden soo goeden perthye van allerleye Gouseratse cleeden als doenlijck is ende sonder verlet van ondersoeck van d' andre waeren geschieden can. De schepen die hiertoe gebruycckt off herwarts seynt, sal U. E. Achijn laeten aendoen met ordre aldaer ende langs de Custe van Sumatra sooveel cleeden tegen peper te verhandelen, als met goet proffijt doenlijck is; ende opdat dese quartieren ende de Mollucques hierdoor van haer behoeste niet gefrustreert worden, is noodich datter twee schepen (doenlijck sijnde) naer Atchijn gesonden worden: een groot schip om pertye cleeden aldaer off op de Custe van Sumatra tegen peper te verhandelen, ende een cleen om pertye cleeden opt spoedichste alhier te brengen.

Opt alderhoochste zy U. E. gerecommandeert alle mogelijcke neersticheyt te doen omme herwaerts aen te senden tot peuplatie van Batavia ende Banda sooveel volck, vryelieden, slaven ende slavinnen als doenelijcken is, insonderheyt jongelieden, maer gesonden. Hoesere daerom benodicht sijn, is U. E. bekent. Laet geen volck van den vyant relasscheeren, dan als genootsaeckt wort sulcx tegen verlossinge van d'onse te doen, herwaerts sendende al wat becomen can, ende by gebreck van gevangenen sal U. E. expresselijck (doch sonder verlet vant principaele off versuym van importanten dienst) enige schepen naer Madagascar ende elders senden, omme sooveel slaven ende slavinnen, insonderheyt jongelieden te coopen, als de schepen voeren ende becomen connen.

Over de comptoiren van Suratten ende Mocha sal U. E. disposeren, na dat met den raet ten besten van de Compagnie sal bevinden te behooren, sonder eenich aensien alsulcke veranderinge doende, 't sy dat de lieden haer tijt uyt is ofste niet, als de beste dienst vereyscht.

Het principaele exploict verricht synde, sal U. E. sich personelijck transporter daer de Compagnie den meesten dienst doen can, doch hoe eer herwaerts keert, dies te liever salt ons wesen.

Soo gevoechelijck int herwaerts keeren de Cust van Coromandel aendoen can, sal U. E. die quartieren mede besoeken ende visite doen, ende alsulcke ordre stellen als met den raet ten besten van de Compagnie sal bevinden te behooren.

U. E. sal overal ordre geven, dat d'effecten van de comptoiren in geen rijs, boonen, aracq, plancken ende alderhande andere snuysterye bestaat worden, maer dat deselve aen goede geleyschte retoeren aenleggen.

Actum int fort Batavia, adi 16 October 1621.

55. — COMMISSIE

VOOR JACOB DEDEL, 16 OCT. 1621.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael etc. Alsoo by den raet van desentie goetgevonden is een vloete van negen schepen ende 2 jachten onder een admiraelschap naer de Custe van Malabar ende Goa te senden, tot bevoyrderinge van den Indischen handel voor de respective Compagnien van Engellant ende Nederlant ende affbreuck van de Spaignaerden ende Portugiesen, te weten van wegen de E. Nederlantsche Compagnie ses schepen, naementlijck de *Goede Fortuyne*, 't *Waepen van Zeeiland*, *Zuythollant*, *Noorthollant*, de *Morgensterre*, 't *Hert* ende 't jacht *Cleen Enckhuysen*, ende van wegen de Engelse Compagnie drie schepen, naementlijck de *Royal Exchange*, de *Royal Anna*, den *Diamant* ende 't jacht den *Dragons Clauw*, ende by ons ende den raet van Indien hoochnoodich bevonden wert eenich hooft over de voorsz. seven Nederlantse schepen te stellen. Soo ist, dat wy ons genoechsaem ende ten vollen houdende gecontenteert van de bequaemheyt ende suffisantie van den E. Jacob Dedel, onsen raet van Indien, denselven Jacob Dedel als commandeur over de voorsz. seven schepen gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck hem committeeren ende authoriseeren midts desen, met last ende commissie omme geduerende dese voyage over deselve schepen te commandeeren, justitie soo int crimineel als civil te administreeren, ende voorder op alles goede ordre te stellen, onderhouden ende doen onderhouden; ordonneeren ende bevelen derhalven aan alle overhoofden ende oppercoopliden, schippers ende andere officieren, soldaten ende bootsgesellen op de voorsz. seven Nederlantse schepen varende, niemant uytgesondert, den voorsz. Jacob Dedel voor haeren commandeur te erkennen, obediëren ende respecteeren, mitsgaders hem met raet ende daet in alle voorvallende saecken (des versoeckende) te assisteren ende justitie te helpen administreeren, gelijck dat behoort, volgens den eet daerinne een yder verplicht is. Insgelijcx authoriseeren den voorsz. E. Jacob Dedel, onsen raet van Indien, over de directie van de negotie op de Custe van Malabar, over de Nederlantse comptoiren van de generale vereenichde Oost-Indische Compagnie in Suratten ende de quartieren daerontrent, gelijck mede over 't Nederlants comptoir in Mocha, omme in de negotie aldaer ende andere voorvallende saecken alsulcken ordre te stellen, als hy met advijs van synen raet tot bevoirderinge van den Compagnies welstant sal bevinden te behooren. Item te comandeeren over alle andere onse schepen van de Vereenichde Nederlantsche Compagnie, die hem in see, op de Custe van Malabar offste elders geduerende dit exploit souden mogen bejegenen. Lasten ende bevelen derhalven den gouverneurs, commandeurs, oppercoopliden ende alle andere personen, van wat qualite

die mochten wesen, in voorsz. plaetsen resideerende offste op de voorsz. schepen vaerende in dienste der generale Compagnie sijnde, die dese soude mogen verhoont worden, den voorsz. E. Jacob Dedel voor haer hooft te erkennen, zijn bevel nae te comen ende in alles te gehoorsaemen, even off daer selffs in persoone waeren, daeraen de generale Compagnie dienst ende ons een wel-gevallen geschieden sal.

Int fort Batavia, adi 16 October 1621.

56. — SURATTE.

AEN HEER VAN DEN BROECQUE, PER DE VLOTE NAER MALABAR
GEDESTINEERT, 16 OCT. 1621.

Wat hier passeert, sal U. E. voor desen door de schepen de *Samson* ende *Weesp*, gelijck mede over de Custe van Coromandel wel verstaen hebben, waertoe ons dienaengaende gedragen. Tsedert het vertreck van de voorgenome schepen sijn ons wel ter hant gecomen U.E. aengenaeme missiven van den 6 October, 16 ende 25 November 1620, 2 ende 12 April 1621, ende hebbe d'inhout gaerne verstaen. Op d'ernstlijcke recommandatie van de heeren Mayores, hebben met de gecommitteerde van de Engelse Compagnie goet gevonden een vloe van beyde de natien, bestaende in negen schepen ende 2 jachten, als naementlijck de *Goede Fortuyne*, 't *Wapen van Zeelant*, *Zuyt-hollant*, *Noorthollant*, de *Morgensterre*, 't *Hert*, *Cleen Enckhuyzen*, de *Royal Exchange*, de *Royal Anna*, den *Diamanten* den *Dragons Clauw*, na de Custe van Malabar te senden, te weten 6 schepen met een jacht van onse syde ende 3 schepen met een jacht van d' Engelsen, soo omme den vyant alle mogelijcke affbreuck te doen als tot accressement van den handel voor beyde de Compagnien. Over dese vloe is als admirael gestelt den E. Jacob Dedel, raet van Indien. U. E. sal d' ordre van denselven naercomen, zijn E. wel informeeren wat daer passeert, wat den dienst van de Compagnie vereyscht, ende den welstant na U vermogen ten besten helpen vervorderen.

Tot ons hertelijck leetwesen en gaet met dese vloe alsulcken cappitael niet als wel vereyscht wort tot opcoop van de Gouseratse cleden in Indien noodich, indigo, Persiaensse zyde ende peper van de Custe van Malabar, maer wort deselvige alsnu gesonden eensdeels om t' ondersoecken wat handel in de voorsz. waeren ende andere gedaen can worden, doch insonderheyt omme den vyant alle mogelijcke affbreuck te doen, zyne schepen te vermeesteren off om die in te houden ende d' overcomst in Portugal te verhinderen. Godt

geve dat sulcx tot syner eeran ende welstant van de Compagnie gedye. Wy hopen, dat eer lange vant vaderlant middel becomen sullen, omme den eysch van Suratten, de Custe van Malabar ende Mocha behoorlijck te versorgen. Ondertussen sy U. E. gerecommandeert het cleene capitael dat becomt, wel te besteden aan alderhande goede sorteringe wel getrocken cleeden ende den besten indigo, sonder eenich gelt aan rijs, boonan, boter, tarwe, plancken off andere provisie te besteden, doende mede soo weynich oncosten als eenich-sints verby mach. Al wat daerinne verspaert, is gewonnen gelt, ende mach wel voor winst gereeckent worden. Om slaven sijn seer benoodicht. Soo U. E. raet weet om ons aan een duysent, twee off drye te helpen, soo mannen als vrouwen, insonderheyt jongelieden, jongers ende meyskens, de Compagnie sal daeraen treffelijcken dienst geschieden, soo omme de stadt Batavia als het lant van Banda te peopleeren. Gevangen Portugiesen off swerten souden mede seer wel te passe comen omme de fortificatie met de minste oncosten te doen, alsoo daeraen geen gelt mogen besteden.

Int fort Batavia, adi 16 October 1621.

57. — CUSTE COROMANDEL.

AEN A. SOURY, PER 'T SCHIP DEN GOUDEN LEEUW, 18 OCT. 1621.

By dese gaet copie van d' onse per 't schip *Schiedam* gesonden, waervan d'inhoude confirmeeren. Tsedert is hier wel aengecomen 't schip d' Engelsen *Beer*, waermede wel ontfangen hebbent U. E. aengenaeme van den 3 Augusto passato, ende seer gaerne verstaen 't gene daer passeert.

Alsoo alle comptoiren van gansch Indien onversien van cleeden waeren, hebben seer naer dit schip verlangt. Van de cleeden die daermede comen, sijn eenige packen geopent, die seer wel bevallen. Soo al 't cargasoen alsoo is, salt met goede avance vercocht ende wel gesleeten worden, maer de quantiteyt is veel te weynich. Den incoop van dit cargasoen beloopt ontrent f250.000. Niet min dan voor ontrent f500.000 incoops van alderlye sorteringe cleeden dient hier jaerlijcx gesonden. U. E. sal daervan sooveel beschicken als de middelen vermogen.

't Is ons lieff, dat de schepen *Dordrecht* ende *Naerden* aldaer so spoedich aengecomen sijn, maer leet dat de Mayores daermede soo weynich gelt gesonden hebben. Tot wat eynde ende waerom sylleden sooveel schepen ende soo weynich gelt seynden, connen wy niet begrypen. Haeren raet gaet ons

verstandt te boven. Ten aensien vant gene hier nodich is, wordt ons immer soo weynich als U. E. toegesonden, ende niet te min recommanderen ons seer ernstlijck de procuratie van den Chinesen handel, evenals off sonder gelt wat condon coopen.

Om de Custe wederomme een weynich te versien, senden alsnu met het schip den *Gouden Leeuw* 80.000 realen in spetie, met eenige nagelen. U. E. sy gerecomandeert deselvige neffens hetgene noch sijt hebbende, wel te doen besteden in alderleye sorteringe welgetrocken cleeden voor alle quartieren van Indien dienstich, ende ons met den eersten daermede te versien, alsoo 't gene metten *Beer* gesonden is, weynich helpen mach. Omme U. E. met voorsz. somme te versien, hebben ons seer ontbloot van gelt. Hierover sy U. E. ten hoochsten gerecomandeert ons voor 't verloop vant Noorden mousson tegen Martio toecomende wederomme sooveel cleden van allerleye sorteringe te senden als eenichsints doenlijcken is. Laet dit niet naer, want anders souden seer verlegen geraecken, alsoo ons daerop verlaeten ende anders seer verlegen souden wesen, laete staen waermede handelen souden.

Wy verstaen, dat U. E. aldaer behouden heeft ontrent 3000 stukken Guinees linnen ende niet meer dan ontrent 440 stucx met den *Beer* herwaerts sent, welck voorwaer een groot abuys is ende ons seer verwondert, dewyle in onse memorie U. E., voor dese gegeven 200 corge off 4000 stukken eyschende sijn. Dese Guineese lijnwaeten is een sorteringe die overal door gans Indien seer getrocken ende met goede avance vercocht wort. Laet niet ons jaerlijcx daer- van 2 a 300 packen off meer te senden. 't Gene nu becomen hebben, is niet genoch om ons eygen volk te versien.

Totdat de peper wat beter coop ende U. E. beter van gelt versien wort, sult geen groote quantiteyt peper coopen, maer den opcoop allangskens in treyn houden, opdat ons daerdoor de geyeschte cleeden niet comen te gebreken.

Hoe U. E. voorgenomen hadde *Naerden* met peper geladen naert vaders- landt te senden, hebben gaerne verstaen, doch hadden liever dat een grooter schip, 't sy *Dordrecht*, den *Gouden Leeuw* off *Schiedam*, van daer naert vaders- landt gesonden wierd, geladen met peper ende cleden volgens d' ordre van de Mayores, want *Naerden* te cleen ende bequaemer is om int lant te vaeren. Het vertreck van *Medenblick* hebben gaerne verstaen. D' Almogende wil 't selvige ende alle andere gaende ende comende schepen behouden geleyden.

Tot affbreuck van de gemeene vyandt ende accressement van den handel hebben na de Custe van Malabar gesonden een vloe van 9 schepen ende 2 jachten, te weten van onser syde de schepen de *Goede Fortuyne*, 't *Waepen van Seelant*, *Zuythollant*, *Noorthollant*, de *Morgensterre*, 't *Hert* ende *Cleen Luckhuysen*; van wegen d' Engelse Compagnie de schepen de *Royal Exchange*, de *Royal Anna*, den *Diamant* ende den *Dragons Clauw*. D' heer Dedel is daer-

over als admirael gestelt. D' Almogende wil haer behouden geleyden ende victorie over onse vyanden verleenen.

Wy souden met voorsz. schepen geerne 200.000 realen in spetie naer Suratten gesonden hebben, maer door gebreck van gelt heeft het niet connen geschieden, ende sijn daermee maer 48.000 realen gaende met eenige coöpmanschappen, als per rekeninge ende copie van factuere blijckt. Godt geve dat d' onse van des vyants gelt off goederen beter versien worden.

2 a 3000 soo slaven als slavinnen, insonderheyt jongers en meyskens, sijn ons voor Batavia, Amboina ende Banda nodich. U. E. sy ten hoochsten recommandeert met alle gelegentheyt sooveele te senden als doenlijcken is. Dit schip hebben tot dien eynde expresselijck met goede quantiteyt waterleggers doen versien. Laet niet met alle gelegentheyt sooveel slaven als slavinnen te senden, insonderheyt jongers ende meyskens, maer geen oude lieden, als eenichsints geschieden can.

Alsoo de rijs van de Custe niet wel bevalt ende ons gerieff alhier tot Batavia verhoopen te become, sal U. E. tot naerder ordre geene senden, gelijck mede geen boonen, boter noch andere provisie; doch soot geviel dat eenige schepen met ledige plaatzen int ruym herwaerts quaemen ende de rijs aldaer seer goeden coop waere, in sulcken gevallen mach wel eenige herwaerts gesonden worden om aracq te branden, maer anders ist niet noodich.

Ick ben verwondert, dat U. E. syne verlossinge soo haest ende soo ernstich versoect. Wy hadden daerop gans geen gissinge gemaeckt ende liever gehadt dat noch wat continueerde, doch wetende hoe lange int lant geweest sijt ende siende sijn ernstlijck versoek, hebben goetgevonden U. E. versoek te accordeeren ende den E. Abraham van Uffele als gouverneur over den crijchshandel ende negotie in U plaatse te stellen. Als U. E. tijt geexpireert sy, sult voorsz. van Uffele volgens onse commissie authoriseeren ende alles overdoen, mits hem van alles wel informerende, ende sal U. E. sich van daer naert vaderlant offe herwaerts aen vervoeegen, na de gelegentheyt gedraecht. Ick hadde voorgenomen, alsnu naert vaderlant te keeren, maer het schijnt, dat noch een weynich naer d' electie van een successeur moeten toeven. U. E. gelieve per gesloten billiet [te doen verstaen] wie voor de bequaemste kent, om in onse plaatse te succedeeren, alsoo den raet van Indien door de heeren Mayores tot electie van een anderen gouverneur generael geauthoriseert is.

Alsoo verstaen dat Huybrecht Visnicht, oppercoopman vant schip *Dordrecht*, in den Persiaensen sydenhandel ervaren is, sal U. E. denselven, de gelegentheyt sulcx gedoogende, vandaer na Suratten seynden, omme van Suratten met de schepen die daertoe gedestineert sijn na Persia te vaeren.

Ons bedunckens dient metten opcoop van de diamanten wat gesurcheert, totdat capitaal ende advijs van de Mayores becomen.

De nieuwe advysen ende ordres vant vaderlant gecomen, zijn nevens dese met den E. Abraham van Uffele gaende. U. E. sal deselvige voor sooveel hem aengaet naercomen.

Int fort Batavia, adi 18 October 1621.

58. — AEN DEN COOPMAN

VANT SCHIP DORDRECHT, GENAEMPT HUYBRECHT VISNICHT, TEGEN-
WOORDICH OP DE CUSTE COROMANDEL, 18 OCT. 1621.

U. E. aengenaeme van den 3 Augusto passato hebben wel ontfangen ende seer gaerne verstaen de spoedige ende geluckige aencomst aldaer van de schepen *Dordrecht* ende *Nacarden*. D' Almogende wil alle gaende ende comende schepen van gelijcken behouden geleyden. Op de kennisse die wy verstaen U. E. van den Persiaensen sydenhandel heeft, hebben goet gevonden aen d'heer gouverneur aldaer te ordonncean, dat U. E. 't sy te water off te lande na Suratte sende omme vandaer na Persia te vaeren, met de schepen die volgens onse ordre daertoe sullen worden gebruyc't. Om dien handel te beginnen, hebben met de vloote voor dees tijt t' onser leetwesen geen gelt connen senden. Derhalven sal vooreerst niet anders dan ondersoeck doen wat vordeel daerinne voor de Compagnie gedaen can worden. Wy recommandeeren U.E. (soo der onsen desseyn effect sorteere) hierinne sijn eere te betrachten, van alles goede ondersoeck te doen, d'heeren meesters ende ons alsoo t'infor-meeren dat daerover met goet fondament ten besten van de Generale Compagnie mach worden gedisponneert.

Int fort Batavia, adi 18 October anno 1621.

59. — COMMISSIE

VOOR ABRAHAM VAN UFFELE, 18 OCT. 1621.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael etc. Alsoo den tijt van den E. Andries Soury, raet van Indien ende gouverneur van onsentwegen over de forten, comptoiren ende negotie der Custe Coromandel, op den 20sten Januario 1622 gaet expireren ende dienvolgens instantelijck aen ons om syne verlos-singe geschreven heeft, hebben wy niet willen nalaeten den voorsz. E. Andries Soury sijn versoeck te conseenteeren ende van sijn gouverneurschap op d'expiratie van synen tijt te ontslaen ende te bedancken, gelijck wy hem ontslaen

ende bedancken midts desen, ende aengesien de voorsz. Custe wederom met een bequaem ende gequalificeert persoon voorsien dient, soo ist, dat wy den E. Abraham van Uffele, onsen raet van Indien, ons van desselffs ervarentheyt ende sufficance ten vollen verseeckert ende gecontenteert houdende, gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck hem committeeren ende authriseeren midts desen, omme 't voorsz. gouvernement van den E. Andries Soury over te neemen ende als gouverneur over de forten, comptoyren, scheppen, negotie ende volck in dienste van de Generale Oostindische Compagnie der Vereenichde Nederlanden op de voorsz. Custe te commandeerden ende 't opperste gebiet te hebben in voegen off wy daer present waeren; ordonneeren ende bevelen derhalven aen alle d' oppercoopliden, capiteynen, luytenants ende alle anderen aldaer sijnde, niemant uytgesondert, den voorsz. Abraham van Uffele voor onsen raet van Indien ende gouverneur der voorsz. Custe t' erkennen, respecteeren ende obedieren als dat behoort, want wy sulcx ten meesten dienste van de Generale Compagnie hebben bevonden te behooren.

Int fort Batavia, adi 18 October 1621.

60. — JAMBI.

AEN A. J. VAN DER DUSSEN, PER 'T JACHT ARMUYDEN, 24 OCT. 1621.

Voor desen hebben U. E. toegesonden de jachten 't *Postpaert*, de *Haen*, den *Swerten Beer* ende *Victoria*, met ordre, dat met deselvige ende alsulcke andere jachten meer, als van Jambi gemist costen worden, int vaerwaeter van Mallacca cruyssen sult omme den vyant alle mogelijcke affbreuck te doen ende den handel vandaer t' onswaert te diverteeren. Tot desen eynde sijn mede verscheyde vrye lieden met diversse jachten met onse bestellinge derwaerts gevaeren, ende opdat het vaerwaeter op Mallacca dies te beter beset ende den vyant te meerder affbreuck gedaen worde, hebben alsnu goetgevonden weder derwaerts te senden 't jacht *Armuyden*, brenger deses, die voor een goet seylder vermaert is. U. E. sy opt alderhoochste gerecommandeert sijn eere ende de welstandt van de Compagnie te betrachten. Doet den vyant soveel affbreuck als met de middelen die sijt hebbende doenlijck is, ende bevordert na uiterste vermogen dat den handel van Mallacca tot Batavia becomen. Soo macht genoech hebt om U vloe in tween te verdeylen, sal U. E. met eenige jachten op de Macausvaerders passen ende eenige andere jachten in de Straet Sabon off daerontrent houden, omme aen te haelen al 't gene van Mallacca om de Suyt soud mogen loopen off van de Suyt naer Mallacca vaere. Can dit tegelijck niet waergenomen worden, sal U. E. trachten de Macaus-

vaerders waer te nemen, 't sy in de Straet van Sincapura, ontrent Pedro Blanque, off aent eylant Pulo Timao, na den raet op d' informatie die sout mogen becomeen best geraden vinden sal. Tot opt jongste vante Noorden mousson off ontrent halff Martio, sal U. E. in voorsz. vaerwaeter cruyssen ende (soo met goede prinsen niet eer keeren can) tegen ultimo Martio herwaerts comen met alsulcke jachten als van den handel in Jamby, Andrigiry ende Campher gemist connen worden. Cort na dese zijn wy van meyninge na Jambi te senden 't schip *Alckmar* omme 't schip *Groningen* te verlossen ende de peper daerinne te versuemelen. U. E. sy ten hoochsten gerecommandeert alsulcken ordre te stellen, dat groote quantiteyt peper tot redelijken prysse becomeen. Maeckt dat daerinne niet versuymt ende wy van andere niet geprevenieert worden. De sorge wert U. E. bevolen. Stelt oock ordre, is 't doenlijck, dat naer dese wat beter met advysen van Jamby gedient worden. 't Verwondert ons seer, dat in 3 maenden van daer geen tydinge becomeen hebben.

Naer de Custe van Malabar hebben een vloot scheepen onder commandement van d' heer Dedel gesonden, ende wy sijn van meyninge ultimo Martio toecomende int Godt geliefst weder een ander vloote op een ander tocht te seynden. U. E. sal hierover gedencken, als tegen die tijt herwaerts keert, dat het niet quaet wesen sal (soo int vaerwaeter van Malacca twee jachten laeten can) dat aldaer 2 jachten blyven, omme de vaert gestadich beset te houden ende waer te nemen de fregatten die int voorste van de mousson van Mallacca na Macau souden mogen varen. In April toecomende verhoopen weder eenige andre jachten derwaerts te senden. Disponneert ondertussen op voorsz. voorstellinge na de gelegentheyt van tijt ende saecken gedraecht, ende soo daer eenige jachten laet, sult dan plaatse bestemmen ende ons die aenwysen, waer in April off Mayo toecomende te vinden sullen wesen.

Int fort Batavia, adi 24 October 1621.

61. — INSTRUCTIE

VOOR DEN COMMANDEUR-FRANÇOIS LEMMENS ENDE D' OVERHOOFFDEN
VAN DE JACHTEN DE VALCK, WESTCAPPEL, AMBOYNA; DE FREGATTE
ARACAN, SOLOR ENDE DE GOEDE FORTUYNE, IN VLOTE NAER
SOLOR ENDE TIMOR VAERENDE, 31 OCT 1621.

Ghylyuden wort in vloe na Solor ende Timor gesonden, ondert gebiet ende de vlagge van den commandeur Françoys Lemmens, wiens last ende bevel wy U midts desen geduerende de voyagie belasten naer te comen.

Opt alderspoedichste sult ghy uwe reyse naer Solor vervorderen, en passant

Grissy aendoende omme van daer sooveel hout ende aracq mede te nemen als sonder verlet ende verhinderinge van U. E. voyage geschieden can.

Onderwegen eenige Spaenjaerden, Portugiesen, Macassaeren, die van de Mataram, van de Boukit ofte Giri, die van Bantam, alle andere onse vyanden ende haere adherenten bejegenende, sult alle mogelijcke affbreuck doen ende in U gewelt sien te crygen, de goederen onder behoorlijcken inventaris over nemen, de personen in goede verseeckeringe bewaeren ende 't vaertuych daermede gylieden verlegen mocht wesen vernielen ende verbranden, opdat de vyanden andermael geen genot daervan becomen.

Vrienden ende neutrale natien, als daer sijn die van Palinbangh, Jambi, Andrigiry, Johor, Patani, Siam, Cambodia, Grissi, Jortan, Surrabaya, Succadana ende andere met ons in vrientschap wesende, gelijck mede die ons speciael pas verthoonen omme na den Mattarams lant te vaeren ende van daer herwaerts te mogen keeren, sult gy onbeschadicht ende ongemolesteert laeten passeeren ende repasseeren.

Int aentasten ende enteren van eenige prauwen, joncken offte ander vaertuych, sult voorsichtich wesen ende U volck niet eer belasten over te gaen, voor ende aleer den vyant door schutgeweer soo getracteert zy, dat hy gedwongen worde sijn vaertuych te ruymen ende ongewapent over te comen, opdat U door al te haestich overloopen ende desparatie van de ingeblevene vyanden geen ongeluck trefse, gelijck wy Godt betert met schade ende spillinge van volck voor desen by experientie verscheyden reysen bevonden hebben.

In Solor gecomen sijnde, sal den commandeur met advijs van den raet disponneeren over 't versenden ende empleo van de jachten, deselve met alderhande waeren, coopmanschappen ende contanten na verinogen vant kapitael ende eysch van den handel ter plaatse daer die na toe gesonden sullen worden versien, ende deselve met den eersten sonder versuym van tijt ende saysoen na de Zuyt- offte buytencant van Timor senden, omme goede quantite sandelhout te procureren, de Portugiesen van daer te dryven ende alle mogelijcken affbreuck te doen.

't Saysoen verloopen sijnde, dat ment aan de Zuytzyde van Timor niet langer houden can, sal men na de binnencant ofte de Noortsyde vant voorsch. eylant loopen, omme aldaer den voorsch. handel te vervolgen ende sien wat advantagie op de vyanden aldaer te becomen sijn.

Alsoo wy voor dese reys volgens den eysch tot den handel van Timor soodanigen cargasoen niet hebben connen senden als wy wel wensten, by gebreck van verscheyden Chinese ende andere versochte waeren, sullen U. E. 't gene mede sijt nemende ende in Solor noch resteert ten besten sien te beneficieren, maer insonderheyt recommandeeren U. E. alle devoir te doen, 't gebreck met

goede prinsen op den vyant te suppleeren ende zijn captael tot den handel in uwe handen sien te becomen, off sandelhout welck gy daervoor soude ge-procureert hebben. U. E. moet weten, dat dit cargasoen welck wy U nu mede geven, d' oncosten van dese swaere equipagie ende de lasten vant garnisoen op Solor niet sal connen goetmaecken, ten sy dat gyliesen eenich mercke-lijck advantage vande gemeene vyanden becomt, daertoe wy U bevelen alle mogelijcke devoyr ende neersticheyt te doen.

Op Solor, maer insonderheyt op Timor ende d' omleggende eylanden, valt ende is groote quantite was te becomen. U. E. sy verdacht, dat onse meesters menichte sijn eyschende ende niet te veel gesonden can worden, alst maer suyver ende schoon is. Volgens de laetste facture van heer Raemburch is het op Solor a 27 guldens ende op Timor a 14 guldens 't picol ingecocht. Als het tot dien prijs, jae al waer het tot 30 guldens ende wat meer, suyver ende schoon te becomen is, can U. E. niet te vele daervan opcoopen, doch de beste coop is de Compagnie de dienstichste. Op wat geweste van Timor 't meeste was is vallende, connen wy niet preciselijck seggen. 't Valt op verscheyden plaetsen ende naer ons onthout soude aende Noortwestzyde van dit eylant de meeste quantite te becomen sijn, doch alsoo de gissinge niet seecker gaet, sal U. E. sich by d' inwoonderen op Solor naerder hiervan informeeren. Wy recom-mandeeren U. E. hierop te letten, ende, soot mogelijck is, soovele was te ver-samelen als mogelijck sy, daeraen de Compagnie een sonderlingen dienst sal geschieden. Int vernemen ende procureren van dit was dient U. E. wat discre-telijck te procederen, soodat uwe graecheyt tot hetselve by d' inwoonderen niet al te seer bekent worde, want dit d' oorsaek van opslach soude causeren.

U. E. moet sijn beste doen, dat d' inwoonderen van Solor met haer cleen vacrtuych het was selven op Timor ende anderen plaetsen gaen opsaemelen ende in Solor brengen om aan ons te verhandelen ende den stapel van dien handel, gelijck mede vant sandelhout, soot mogelijck waer op Solor te trekken, evenals de Portugiesen voor desen getracht hebben te doen.

U. E. sal mede verdacht wesen ende in geenderlyce manieren vergeten met den aldereersten een jacht offte meer, volladen met sandelhout, herwaerts aan vooruy't te senden, die hier int begin van Mey moge wesen omme aan de Chi-nese joncken, die wy met Godes hulpe hier te verwachten hebben, te verhan-delen, gelijck mede om ons intijs advijs te geven, hoe hem de saecken aldaer gedragen.

Naerdat den handel op Timor voor dit mousson gedaen ende alles met lieff in Solor gekeert sy, sal den commandeur Lemments met de resterende jachten weder herwaerts mogen comen offte aldaer blyven, naerdat den dienst van de Compagnie vereyschen sal, ende byaldien den commandeur herwaerts keert, sal hy met advijs van den raet een van de bequaemste personen die

men des Compagnies middelen ende 't commandament over 't fort ende directie van de negotie aldaer soude mogen toevertrouwen, commissie ende authoriteyt verleenen omme tot onse naerder ordre ende approbatic 't opperste gebiet ende commandement aldaer te voeren.

D'Orankays ende d' inwoonderen, onse geallieerde vrienden op Solor, sult ghy in recommandatie houden, deselve met discretie, vrientlijckheyd ende beleeftheyd naer den aert vant landt ende 't gebruyck van de natie bejegenen.

Opt alderhoochste recommandeeren U. E. nauw regard te nemen op de daegelijckse dispencen, soo over de schepen alst garnisoen, dat deselve soo seer besneden worden als eenichsints in reden bestaan can, en de middelen van de Generale Compagnie opt spaersaemste gemenageert ende tot de negotie geemployeert mogen worden. Al wat U. E. van deser syde oplecht mocht met goede redenen voor soo realen winst inbrengen als d'avance die gy met de negotie soudet mogen doen.

Wy belasten U. E. oock serieuse inquisitie te doen ende wel t' examineeren de dispencen ende gastes op Solor gedaen ende wat huys t'sedert 't vertreck van commandeur Raemburch daer gehouden sy. Alle nootloose timmeragien, fortificatiën, schenckagien ende verscheyde andere onnoordige lasten sult teenemael nalaeten, ende geene doen dan die nootsaeckelijck gedaen moeten worden. Hieraan sal de Compagnie sonderlinge dienst ende U eere geschieden.

Alsoo U. E. cargasoen gelijck wy geseyt hebben tegenwoordich wat sober valt ende onder 't selve eenige ondertrocken goederen wesen mochten, sal U. E. verdacht wesen sich in den handel met de Timoresen daernaer te reguleeren ende de hant niet te seer offte preciselijck gesloten houden, maer lichten die liever dan sonder hout weder te keeren ende met de kous opt hooft te comen. Wel begeerde waeren, daer can U. E. sijn proffijt mede doen. Die niet getrocknen sijn ende quaelijk van der hant willen, moet ghy U in aller manieren oock sien quijt te maecken, ist niet met avance 't is dan met schade. Meer dienst sal de Compagnie noch geschieden, dat men haer goederen beneficieert soot gelden mach ende proffijt gevende retoeren daervoor procureert, die de schaden weder versoeten connen, dan dat men die aan de hant hout ende eyndelinge tot niet vergaen, gelijck wy maer al te veel by experientie bevonden hebben. Bint U aen geen facture, maer reguleert U naer de waerdye vant goet ende den treck int selve ter plaetsen daer ghy sijt handelende. Om altemet eenige onwillige waeren quijt te geraecken, is noodich datter aan de tolcken offte andere die daer goet offte quaet in doen connen, schenkagie gedaen worde. Hierop dient U. E. te letten ende daert vereyscht wert U des niet ontsien.

Alsoo den coopman Cornelis Spiering verbeteringe van gagie versocht

heeft, soo voor eenige voorgaende diensten, als degene die hy tegenwoordich aldaer waerneempt, sal U. E. sich van desselffs comportement ende capaciteit informeeren, ende met advijs van raet in sulcken gagie avanceeren, als ghy met den anderen bevinden sult dat hy meriteert, midts hem volgens ouder costuymen naer d' expiratie van synen verbonden tijt noch andere drie jaeren verbindende.

Alsoo seeckeren orangkay op Solor, genaempt Don Diego, versocht heeft eenige van sijn volck met onse schepen offte jachten herwaerts te mogen senden om ons te comen begroeten, hebben wy hem 't selve vergunt. U. E. mach haer sulcx ter gelegender tijt, als sy het andermael versoecken, toestaen.

Byaldien alle de jachten ende fregatten by gebreck van retour niet affgeladen connen worden ende niet noodich herwaerts aan behooren te comen, sal U. E. enige daer mogen laeten om den vyant alle affbreuck te doen, ende den handel op Timor ende andere omleggende plaetsen soo int procureren vant sandelhout als opsoecken vant geleyschte was gestadich te vervolgen.

Int fort Batavia, adi ultimo October 1621.

62. — COMMISSIE

VOOR FRANÇOIS LEMMENS, 31 OCT. 1621.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael etc. Alsoo wy tot bevoorderinge van den handel op Solor ende Timor, gelijck mede tot affbreuck van onse vyanden de Portugiesen, Spanjaerden ende haere adherenten, goetgevonden hebben een vloete van ses jachten ende fregatten, naementlijck de jachten de *Valck*, *Westcappel* ende *Amboyna* met de fregatten *Aracan*, *Solor* ende de *Goede Fortuyne*, behoorlijck gemonteert ende met een goet kapitaal voorsien, derwaerts te senden, ende noodich is, dat een bequaem ende gequalificeert persoon gestelt worde, omme als opperhoofd over deselve te commandeerken, soo ist dat wy den E. Francois Lemmens, ons van desselffs sufficance ende bequaemheit wel geinformeert ende ten vollen vergenoegcht houdende, gecomiteert ende geauthorisert hebben, gelijck hem commiteeren ende autoriseeren midts desen, omme over de voorsch. jachten ende fregatten als commandeur 't opperste gebiet te hebben ende geduerende de voyagie de vlagge te voeren.

Committeeren ende autoriseeren van gelijcken den voorsch. Francois Lemmens als commandeur ende opperste bevelhebber, soo vant fort Henriques ende garnisoen vant selve in Solor, alsmede over de negotie, welcke in die quartieren ende op Timor voor de Generale Compagnie der Vereenichde

Nederlanden gedreven wort, ende voorder om in alle saecken, soowel de crijch als de negotie concernerende, alsulcken ordre ende reglement te stellen, als den dienst van de Generale Compagnie sal vereyschen. Ordonneeren ende bevelen derhalven allen opperhooffden, opperooplieden, capiteynen, schippers, alle andere minder officieren, soldaten ende bootsgesellen op de voorsz. jachten ende fregatten vaerende, alsmede opt fort Henricus in garnisoen ende dienst van de Generale Compagnie leggende, geene uytgesondert, den voorsz. Francois Lemmens voor haeren commandeur ende opperhoofst te erkennen, respecteeren ende obedieren, ende volgens den eet die yeder in zyne qualite aan de hoochmogende heeren Staeten Generael, zyne princelijcke Exellentie, de E. heeren bewinthebberen ende ons gedaen heeft, den voorsz. haeren commandeur met raet ende daet getrouwelijck int bevoorderen van des Compagnies welstant t'assisteeren ende de justicie na behooren te helpen mainteeren, alsoo wy sulcx ten dienste van de Generale Compagnie alsoo bevinden te behooren.

Int fort Batavia, adi ultimo October 1621.

63. — SOLOR.

AEN DEN COOPMAN CORNELIS SPIERINGH, 31 OCT. 1621.

U. E. missive van 27 Augusto passato is ons wel geworden, ende hebbe ongaerne verstaen hoe de jachten *Amboyna* ende *Solor* door verlet der Portugiesen geen handel aen de binnencust van Timor hadden connen becomen. Godt geve, dat het d'aenstaende voyagie soo binnen als buyten beeter gelucke ende dat d'onse de Portugiesen wederomme 't voordeel mogen affsien. Op goede hoope hebben goet gevonden alsnu derwaerts te senden de jachten de *Valck*, *Westcappel*, *Amboyna*, *Aracan*, *Solor* ende de *Gode Fortuyn*, waermede voor opperhoofst ende commandeur soo overt fort als de jachten gaet Francois Lemmens. U. E. sal d'ordre van denselven naercomen ende den dienst van de Generale Compagnie na uiterste vermogen helpen bevorderen.

Aengaende de verbeteringe, die U. E. versoeckt, wy hebben voorsz. Lemmens belast sich van U comportement t' informeeren ende U. E. alsulcke verbeteringe toe te leggen als den raet aldaer goetvinden sal.

Int fort Batavia, adi ultimo October 1621.

64. — SOLOR.

AEN DON DIEGO OFFTE KITCHIL PROTAVI, 31 OCT. 1621.

't Is my seer aengenaem geweest van U. E. schryvens ontfangen te hebben, maer insonderheyt U. E. goede dispositie te verstaen.

Tegenwoordich zenden wy een vloe van ses schepen ende fregatten derwaerts, wel gemonteert omme den gewoonlijcken handel op Timor te vervolgen, gelijck mede omme de Portugiesen, Spaenjaerden ende haere adherenten alle mogelijcken affbreuck te doen ende onse vrienden op Solor voor haere ende onse vyanden te beschermen. Vanwegen d'oude kennisse, vrientschap ende alliantie met U. E. ende d'inwonderen, onse bondtgenooten van Solor, hebben wy aen onsen commandeur last gegeven eenige fregatten daer te laeten blyven tot bevrydinge van onser vrienden havenen ende vernielinge van de vyanden.

Wy recommandeeren ende versoecken dat U. E. deselve van gelijcken in alles behulpsaem geliefst te wesen, insonderhey't tot bevoorderinge van den handel vant sandelhout ende was, opdat de groote lasten, die wy door dese onse swaere equipagien sijn lydende, daerdoor wat versoet ende gerecompenseert mogen worden.

Met dese schepen senden wy derwaerts een bequaem ende suffisant persoon om 't gouvernement van ons casteel over te nemen. Wy hebben hem gerecommandeert, dat hy met U. E. goede vrientschap ende correspondentie onderhoude. Versoecken dat ghy hem van gelijcken in alles u gewoonlijck faveur ende assistentie bethoont. Wy hebben aen onsen gouverneur last gegeven, dat hy U. E. toestae eenich volck met onse schepen herwaerts te mogen seynden.

Voor desen hebben wy drie verscheyden vloten uytgesonden, eene naer Goa, d'ander na Manilha ende de derde na Malacca, omme te sien wat advantagie d'Almogende over onse vyanden sal gelieuen te geven.

Tot onderhouding van onse oude kennisse ende bevestinge van vrientschap, hebben wy niet connen nalaeten U. E. te gedencken met een sarasse, twee cayn goulongs, $1\frac{1}{2}$ cayn rootlaecken ende een catti amphion, U. E. biddende 't selve in danck te neemen.

Int fort Batavia, adi ultimo October 1621.

SOLOR, 31 OCT. 1621.

65. — SOLOR.

AEN DON THOME DE GUAMA, 31 OCT. 1621.

U. E. brief, hoe cleen die oock is, heeft my van U. E. goede dispositie grootelijcx verseeckert, 't welck my lieff is geweest te vernemen. D'Almogende wil het lange continueeren. Tot affbreuck van de Portugiesen, Spaenjaerden ende haere adherenten, hebben wy toegerust ses schepen ende fregatten om na Solor ende Timor te gaen, gelijck mede om onse bondgenooten op Solor in alles na vermogen t' assisteeren ende tegen haere ende onse vyanden te helpen beschermen; recommandeeren U. E. deselve in alles na vermogen behulpsaem te wesen, insonderheyt int bevoorderen van den handel vant sandelhout ende was, opdat de groote lasten die wy sijn draegende, hierdoor versoet ende gerecompenseert mogen worden.

Met dese schepen gaet een cappiteyn, die wy 't gouvernement van ons casteel aldaer bevolen hebben, met ordre omme met U. E. ende d'inwoonderen, onse bontgenooten, goede vrientschap te onderhouden. Wy recommandeeren U. E. dat ghy met hem ende d'onse van gelijken wilt doen.

Dry groote vloten hebben wy na bysondere quartieren gesonden, naementlijck eene na Goa, een ander na Manilha, ende de derde na Malacca. Godt wil haer victorie ende advantagie over onse vyanden verleenen.

Tot een gedachtenisse senden U. E. een sarasse, vier boekken pampier, $\frac{1}{4}$ catti muscus ende $\frac{1}{4}$ catti amphion. U. E. gelieve 't selve in dank aen te nemen.

Int fort Batavia, adi ultimo October 1621.

66. — JAMBI.

AEN A. J. VAN DER DUSSEN, PER 'T SCHIP ALCKMAR, 5 NOV. 1621.

Op 30 October passato hebben per 't fregat de *Muy's* wel ontsangen U. E. aengenaeme van 8, 28, 29 Augusto, 8 September ende den 3^{den} deser; per 't schip *Groningen* twee andere van 25 September ende primo October, waerdoor gaerne verstaen hebben 't gene daer passeeert, doch insonderheyt is *Groningen* met de last wel te pas gecomen omme de schepen *Hollandia* ende *Middleburgh*, die daernae lange opgehouden sijn, naert vaderlant te despecheeren, gelijck met Godes hulpe cort na desen geschieden sal.

Dat het *Postpdaert*, de *Haen* ende *Tiger* met de saloupe *Jacatra* vertrocken waeren om in het vaerwaeter van Mallacca te cruyssen, is ons lieff. Godt geve dat wat goets verrichten. Tsedert hoopen aldaer wel aengecomen wesen sullen den *Swerten Beer*, *Armuyden* ende *Victoria*; die tot den handel niet noodich sijn sal U. E. mede (soot niet gedaen is) op den vyant doen cruyssen, ende

opdat sulcx behoorlijck geschiede, senden derwaerts 't schip *Alckmar*. U. E. sal 't selvige voor de riviere houden ende daerinne (met alsulcke jachten als daertoe van noode sijn) doen schepen de peper die dagelijcx becomen sult. Dit schip sal ontrent 3 a 400 lasten connen laeden. U. E. zy ten hoochsten gerecommandeert hetselfige soo spoedich vol te laden ende herwaerts te senden als doenlijcken is, opdat de last met *Gouda* ende *Westvrieslant*, die daerna expres sullen wachten, tydelijck naert vaderlant gesonden mach worden.

Met voorsz. schip *Alckmar* worden wederomme pertye cleden ende 16.000 realen in spetic gesonden. Weest verdacht, dat naer desen weynich gelt ende cleeden meer gesonden connen worden, alsoo hier niet veele blijft. Daeromme sult in waerden houden ende wel besteden 't gene hebbende sijt, sonder d'affladinge vant schip *Alckmar* daerom te retardeeren. Sent ons dit schip weder volladen soo haest doenlijcken is, ende tracht allenskens omme den prijs van de peper te verminderen. Bouwmeester saeliger is niet wel bedacht geweest, dat soo grooten somma uytgeborcht ende d' Engelsen daerinne gevolcht heeft.

Doet neersticheyt omme d' uytstaende schulden te innen ende soot noodich is, stijff de schuldenaren met nieuw gelt ende goederen om d' Engelsen te prevenieren, wel te verstaen als d' Engelsen haer gereet gelt besteet is, want dan geen deelinge aen haer sult behoeven te doen. Na onse gissingen sullen d' Engelsen dit jaer geen meer gelt na Jambi connen senden. Haer schip is noch niet van de Custe gekeert, ende als het schoon comt, achte dat weynich cleeden na Jambi, maer meestal na de Molucques, Amboyna ende Banda sullen zenden.

Dat U. E. volgens advijs van den raet de last vant comptoir Jamby in plaatse van Bouwmeester saeliger weder aengenomen heeft, is ons lieff ende welgedaan. Recommandeeren U. E. zijn cere te betrachten, gelijck tot noch toe gedaen heeft, ende insonderheyt ons een groote pertye peper toe te senden, alsoo de Compagnie daeraen ten hoochsten gelegen is. Wy sullen niet laeten de goede dienst, die boven sijn verbonden tijt doet, met goede verbeteringe t' erkennen ende met contentement te loonen.

Andermael zy U. E. gerecommandeert te bevoyrderen dat herwaerts aen sooveel joncken met peper comen als daertoe te bewegen sijn, ende soo d' Engelsen onderstonden daerinne verhindering te doen, sult U daertegen stellen, in sulcker voegen als de tijt ende gelegentheyt soudt mogen verschenen, die van Jamby ende alle andere vreemdelingen die herwaerts comen in U protexie nemende.

't Is ons leet, dat de vryelieden weder opnieuws groote questie in Andrigiry ende Jamby veroorsaeckt hebben. 't Is niet genoch datter vier gerecht sijn, maer het schijnt datter noch meer sullen moeten hangen. 't Is een godloose

moetwilligen hoop. Soo haer niet beteren, zullen hun naer dese niet houden ende voorcomen, dat U aldaer niet meer quellen. Wy hebben haer geensins commissie gegeven aen te tasten wat boven Jamby ende Andrigiry becomen, maer alsoo syliesen versochten in de Straet van Palinban op de Mallacsvaerders te cruysen, vonden sulcx niet goet, omdat alle joncken, die daer souden mogen bejegenen, seggen souden, dat na Palimban, Jamby ende Andrigiry wilden, off van daer quaemen, niettegenstaende het na Malacca gemunt hadden off van daer keerden. Hierover seyden haer, soo wat goets wilden doen, dat benoorden Jamby ende Andrigiry, in de Straet van Sabon souden loopen ende wat daer bequaemen, dat die geen excuys souden hebben, maer goede prinsen wesen, als scecker sijnde dat na Malacca liepen off van daer quaemen. 't Schijnt dat de vryeluyden dese redenen anders duyden off niet wel verstaen hebben.

By dese verclaren U. E. dat geensins begeeren toe te staen, dat yemant door vryeluyden off Compagniedienaers beschadicht off aengetast worde, dan onse openbaere vyanden, haere consoorten ende die na Malacca souden mogen vaeren off vandaer keeren, midts dat men noch discretelijcken handele met desulcke in wiens landen volck ende comptoiren sijn hebbende. Alle andere joncken off prauwen van vrienden, op vrienden plaeften vaerende, sal men ongeinoeyt ende onbeschadicht laten passeeren ende repasseeren. Onderricht de vryelieden ende andere, wat onse goede meyninge zy, hoe hun diesaengaaende te draegen hebben ende dat haer wachten, onse commissie over te treden, op pene, dat soo wie ter contrarie doet, met den doot gestraft sullen worden. Degene die uwe ordre niet naercomen, sult doen vatten ende geboeyt herwaerts senden. De panchaling, door den coninck van Jhoor na Andrigiry gesonden ende van de vryelieden genomen, sult aen de coninck van Andrigiry met al datter by was weder doen leveren offste haer, als niet beter mocht, ten minsten laste van de Compagnie contenteerden. Geen insolentie sult daeromme van de vryelieden gedoogen, noch oock niet (volgens versoeck van den coninck) dat met eenige prysen in de riviere comen. Verbiet het haer, ende soo na gedaene waerschouwinge daerna niet luysteren, doet haer door des conincx volck van daer dryven ende de pryse weder affnemen. Van onsentwegen sal U. E. de coningen van Jhoor, Jamby, Andrigiry ende Palimbang verseeckeren, dat niet begeeren dan vrientschap ende correspondentie met haer te houden; dat haer gelieve ten goede te verstaen, dat een yeder de vaert op Malacca ende Bantham verhindert werde, maer geensins begeeren noch toestaen sullen, dat haer volck, elders vaerende, van d' onse gemolesteert worde; ende soot geschiet, dat sulcx tegen onse expresse ordre zy ende niet laeten sullen d' overtreders van dien na behooren te straffen, gelijck alreede voor deese gedaen is. Over de balans sult na goetvindinge disponeeren.

De brieff van den coninck van Jamby, gelijck oock die van Andrigiry, is heden met solemne eere ingehaelt. D'inhout hebben noch niet wel verstaen getranslateert. Soo daerop antwoort vereyscht, 't sal met de naestvolgende schepen geschieden.

Wy sijn van meyninge 2 jachten door de Straet van Malacca na Atchijn te senden, om ons volck ende goederen vandaer te lichten ende ons selfs van d'affrontie van dien tiran t'ontlasten. Dient de coninghen van Jambi ende Andrigiry sulcx een, opdat versekert mogen wesen, dat haert tegen den Atchijnder, des noodich wesende, helpen sullen. Ons bedunckens is het best, dat met jachten in Andrigiry gehandelt worde. Derhalven sult daertoe twee jachten, soot geschieden can, aff ende een, varende houden. Tot antwoort van de missiven van van der Eyck in Jamby, sal U.E. denselven copye van dese senden, met advijs daer benefens, dat wel genegen ben ende niet laeten sullen sijn persoon na merite te verbeteren, doch dat gaerne saege, dat sijn tijt wat prolongeerde. Derhalven, dat ons syne genegentheyt ende preferentie laet weten; wy sullen hem contentement doen.

Int fort Batavia, adi 5 November anno 1621.

67. -- ATCHIJN.

AEN CASEMBROOT, PER 'T JACHT D' ORANGEBOOM, 6 NOV. 1621.

U. E. missive van 15 February passato is ons wel geworden, ende hebben ongaerne verstaen hoe de coninck aan d'onse, Engelsen ende Francen, geen peper wilt vercoopen dan a 64 realen de bhaar, die voor 28 a 30 reaelen aan de Mooren vercocht wort, welck geen cleen affront is, daerinne welhaest versien connen, waeren ons d'Engelsen ende Francen niet in de wech, doch sullen evenwel ondersoecken, wat Godt geliefst te geven.

Wy hebben goet gevonden de jachten d'*Orangeboom* ende den *Hazewint*, daermede dese gaet, na Atchijn te senden, omme t'ondersoecken off de coninck niet beter bedacht sy ende off aldaer haer laedinge van peper sullen connen becomen. Gelt met een weynich cleeden sijn daermede sendende. De peper dient niet hooger ingecocht te worden dan a 30 reaelen de bhaar ten hoochste, een weynich min off meer onbegrepen; doch soo diere als d'Engelsen ende Mooren coopen, sult gylieden mede coopen ende de mercxt volgen. Het schip *Schoonhoven* sijn met groote devotie met peper geladen verwachttende. Verhoopen soo in Atchijn geen handel becomen heeft, dat op de Westcyst van Sumatra aen sijn last geraeckt sal wesen. Op goede hope sijn dese jachten mede derwaerts sendende.

Byaldien in Atchijn geen handel becomen cont, sullen dese twee jachten

langs de Westcuste van Sumatra loopen, Ticco, Priaman ende alle andere plaetzen aendoen, omme haere last aen peper te procureren. Om daertoe te comen sal men d' officieren van de wachte met alsulcke vereeringe salven, dat d' onse niet hinderlijck maer favorabel sijn.

Om verscheyden redenen hebben goet gevonden des Compagnies volck ende goederen van Atchijn te lichten ende 't comptoир te verlaeten. U. E. sal den coninck onse groetenisse doen, hem hiervan verwittigen, een eerlijck affscheyt nemen ende U met dese schepen, alle des Compagnies volck ende goederen, herwaerts aen vervoegen, sonder yemant in Atchijn te laeten. Dient syne Majesteyt aen, dat van meyninge sijn, soot hem alsoo mede geliefst, de vrientschap te continueeren; dat nu verscheyde schepen ontrent Malacca gesonden hebben ende die daerontrent lange sullen cruyssen om haer allenskens te benauwen ende daernae wat harder aen te tasten. Soo hy genegen is iets op Malacca t' attenteeren, dat het nu de rechte tijt is, terwyle haer de toevoer van vivres door onse schepen belet wort. Item, soo syne Majesteyt ons den vryen handel verleenen wilt, dat die jaerlijcx met schepen dryven sullen.

In gevalle alle het gelt in Atchijn, noch op de Custe van Sumatra aen geen peper besteet cost worden, ende datter een redelijcke somma overbleeff, sult dan alle het overblijvende gelt met alsulcken schip als den raet goetvinden sal na Suratte aen d' heer Dedel senden, omme aldaer aen alderleye Gouserratse cleeden voor Sumatra, de Molucques, Amboyna ende Banda besteet te worden; met advyse dat daervan met den aldereersten een groote partye na Batavia gesonden worde, ende dat eenige andere schepen met behoorlycke sorteringe ende quantiteyt na verscheyden plaetzen op de Custe van Sumatra senden, omme die aldaer tegen peper te verhandelen ende de peper herwaerts te brengen.

Soo in Atchijn geen handel becomen cont ende na de lichtinge vant comptoир eenige Moorsche schepen off joncken met peper geladen rescontrerdet, in desen gevalle sult de peper van de vrienden affscoopen ende tot redelijcken prys betaelen, ende die van de vyanden sonder betaelinge herwaerts brengen. Voor vyanden verstaen wy de Spanjaerden, Portugiesen, die van Dabul ende andere haere adherenten; doch dit sult vooreerst uyt het gesichte van Atchijn doen ende niet op des conincx rede, om niet al te haestich te wesen, en dat in sulcken partye, die de moeyte waerdich is ende niet om eenige cleenicheden.

De lichtinge vant comptoир sult aen d' onse op de Custe Coromandel, in Suratten ende elders adviseeren, ten eynde dat een yder gewaerschout zy de plaetse met alsulcken voorsichticheyt aen te doen, dat van den Atchijnder geen hinder become, in gevalle tusschen ons ende denselven meerder questie reese.

Int fort Batavia, adi 6 November anno 1621.

68. — INSTRUCTIE

VOOR DEN COMMANDEUR ENDE OVERHOFFDEN VAN DE SCHEPEN
HOLLANDIA ENDE MIDDELBURCH, GAENDE IN COMPAGNIE
 NAER 'T VADERLANT, 16 NOV. 1621¹⁾.

Op 't alderhoochsten recommanderen ende belasten U. E. dat ghylieden conforme d'expresse ordre van d'E. Heeren Bewinthebberen met den anderen in compagnie blyvet, van den anderen om geenige redenen separeert, tensy Godts weder ende windt door storm ende ander ongeval (des d' Almogende verhoede) U van den anderen dwongh te scheyden. In sulcken gevalle van den anderen geraeckende, sult weder alle mogelijcke devoir doen om by den anderen te comen.

Van gelijcken recommanderen ende belasten U. E. op 't alderhoochste uwe reyse van hier naer 't patria op 't spoedichste te vervoirderen, ende onderwegen noch Mauritius noch geenige andere landen aen te doen, maer recht door de Cabo de Bona Esperance in 't gesicht ofte kennisse te lopen, ende soo voorts sonder verlet van tijt S^t. Helena aen te soeken, om vandaer uwen vasten coers naer 't vaderlant te mogen nemen. Sult mede wel toesien geene scheepen ofte jachten van de geallieerde der Hoogmogende Heeren Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden, als daer sijn Engelsen, Francen, Denen, ende andere geconfedereerde natien, in 't minste geen overlast ofte hostiliteyt te bethoonen, maer in haere voyagie ongemolesteert te laten procederen, ten waere sy U eerst offensie ende hostiliteyt bewesen. In sulcken gevalle sult ghy volgende 't recht der naturen gewelt met gewelt wederstaen).

Alsoo den tressves in Europa tusschen Spaaignen ende de Vereenichde Nederlanden anno 1621 geeyndicht ende uytgegaen is, ende niet sekerlijck weten hoe ende wat manieren de landen met den anderen staen, 't sy in openbare oorloghe ofte stilstant van wapenen, hoewel d'oorloge apparent is, sult ghylieden verdacht ende omtrent het Canael comende wel op u hoede wesen, dat ghy voor Duynkerckers ende andere oorlooghschepen van den vyant, gelijck mede Francen, altijt slachvaerdich sijt, om haer de tanden te bieden, indien d' een oft d' ander onvoorsiens op den hals quam.

Int Canael comende sult u wachten eenige havenen van Engelant in te loopen, ten waer door hooghdringende noot, in welcken gevalle sult dan noch soodanighe havenen verkiesen alwaer ghy buyten 't gewelt van d' Engelse casteelen met de schepen leggen mooght, opdat u d' een oft d' ander door misverstant niet weder arresteere, gelijck den *Witten Beer* gebeurt is, daeraen de Compagnie grooten ondienst soude geschieden.

In alle manieren sult ghy de custe van Vranckrijck schuwen, veel min

¹⁾ V ongefoliceerd.

eenige derselver havenen aanloopen, alsoo de Francen met de Nederlandtsche Compagnie in groot verschil ende questie sijn, waerdoor ghylieden in molest ende arrest soudet geraken, ende ongetwijfelt voor goede represaille aengeslagen worden.

't Canael, de Hooffden ende alle perijckel met Godes hulpe gepasseert sijnde, sal elck synen wegh mogen gaen na de camer daeraen geconsigneert is.

Actum in 't fort Batavia, desen 16 November 1621.

69. — MOLLUCQUES.

AEN DEN GOUVERNEUR HOUTMAN, PER DE MORGENSTERRE, 23 NOV. 1621.

U. E. aengenamme van 12 July ende 24 Augusto sijn ons wel geworden, ende hebben verstaen hoe 't verlaten van Caleamatte ende Saboa tot onse naerder ordre gedilayeert was ende wat daer voorder passeeerde. Ons advijs ende naerder ordre sal U. E. daerop naer desen te verwachten hebben.

Interim sy U. E. gerecomandeert, de sake alsoo te beleyden, dat de Compagnie haer vervallen respect weder behoorlijck van de Tarnatanen becomen dat d' ondercruypinge van Daya ende sijnne consoorten in de landen van Amboyna gestut ende d' excessive groote lasten van de Compagnie sooveele verlicht worden, als eenichsins doenlijcken is. Als vooreerst tot dese drie pointen geraecken, sullen daernae met gemack wel vorder comen. Vordert hiertoe sooveelen doenlijcken is. De saecken connen soo bestiert worden, dat het de Compagnie weynich verschilt, off Caleamatte ende Saboa houden off verlaten.

Weynich mentie maecken wy van 't vluchten der Ternatanen op Gilolo ende noch min sijn beducht, dat die van Macquian, Mothier ende Bastian haer souden volgen. 't En is om Caleamatte ende Saboa niet, dat de Tarnatanen soo rasen, gelijck U. E. per nevensgaende beclach van Kitchil Aly sien can, maer sy vreesen noch voor meer dan sy U. E. geseyt hebben. Met een verstandich toom dient de hoverdy'e ende eergiericheyt der Tarnatanen t' onse besten ende tot nadeel van onse vyanden behendelijck bestiert te worden. Dit can naer onse opinie seer wel geschieden. Weest hart en sacht, bitter en soet; met wijsheyt en discretie, nae de tijt soud mogen vereyschen, alderleye personage spelende.

D'onredelijckheyt van d' Engelse sal U. E. nae behooren wederstaen, ende om genige redenen ter werrelt gedogen, dat de gerechticheyt van de Hooge Mogende Heeren Staten Generael ende de Compagnie in 't minste door haer

¹⁾ Copieën van 23 Nov. 1621—12 Jan. 1622: W 89.

vercort worde, noch dat iwers indringen off yets inpieteeren. Nae d' Engelse haer dragen, daerna dat meriteeren, sal U. E. haer bejegenen ende tracteeren. Hoe wy haere clachten ende pretentie verstaen, sult per nevensgaende acte sien ende U by provisie daernae reguleeren. Haere portie van de lasten sal U. E. soo hardt ende sacht doen invoorderen, als de tijt ende gelegentheyt van saecken soudt moghen vereyschen. In nevensgaende acte sal U. E. sien, hoe wy verstaen ende d'Engelsen aengeseyt hebben, dat ten naesten by sooveel op de tollen betaelt worde, als hare portie van de lasten beloopt, eer de speerryen vervoert worden, doch discretie ende verstant moeten gebruycken ende niet al te haestich wesen, tensy dat U. E. daertoe redenen geven. D' Engelse vreesen nae hun seggen, dat toecomende jaer den handel in de Mollucquen, Amboyna ende Banda door gebreck van gelt niet sullen connen continueeren. Wy sullen de tijt met haer noch wat aensien, ende U. E. naer desen precise ende naerder ordre geven, doch byaldien syliden ondertusschen t'eenemael ophielden, hare portie van d' oncosten aldaer te fournieren, sal U. E. den gouverneur Speult in Amboyna daervan advyseeren, opdat het daer nevens de lasten van Amboyna ingevordert, off by gebreck den handel aldaer voor haer geschorst worde.

By dese gaen verscheyde missiven met de joncxste schepen van 't vaderlandt ontfangen. U. E. sal serieuselijck op d' inhoudt letteren ende d' ordre van de meesters naercomen.

Dese gaet met 'tschip de *Morgensterre*, waermede vooruyt senden sooveel 't selvige heeft connen laden. D' *Eendracht* sal naer dese met alderley provisie volgen. D' Engelse sijn dagelijcx goede pertye cleeden van de Custe van Coromandel ende Suratten wachtende. Doet sooveel van d' onse voor haer compste beneficeeren, als doenlijcken is. Wy hadden voorgenomen, niet een reael aen gelt na de Mollucques, Amboyna ende Banda te senden, doch verstaende dat d' Engelse mede gelt gebreect ende dat sy mogelijck dit jaer geen gelt off weynich innewaert sullen connen schicken, hebben goetgevonden 5 kisten met 40.000 realen innewaerts te senden, te weten twee voor de Mollucques, twee voor Amboyna ende een voor Banda. Recommandeere ende beveele U. E. geen gelt dan tot opcoop van nagelen te doen uitgeven, alsoo geen ander gelt te verwachten heeft, al waer 't oock soo dat d' Engelse geen gelt innewaerts senden, want wy hier uuttermaten om gelt verlegen sijn. Die gelt begeert sult harrewaerts wesen.

De nagelen in *Zirckzee* ende d' *Eendracht* gescheept hebben wel ontfangen ende naer 't vaderslandt voortgesonden. Datter weder een goet gewas vorhanden was, is wel, doch 't compt wat slecht, dat ons recommandeert U. E. opt alderspoedlichste te versien, opdat d' Engelse met haer gelt ons geen voordeel aff en sien, want dit altijt wel voorgecomen can werden ende oock

in aller mannieren begeeren voorgecomen te hebben. Gelt noch goederen hebbende, sal U. E. finantie soecken ende alsulcken autoriteyt ende praerogatiff gebruycken, als den heer ende protecteur van 't lant toecompt. Hoe meer nagelen in de Mollucques ende Amboyna vallen, als jaerlijcx vertiert connen worden, ende hoeveel de meesters jaerlijcx begeeren, sal U. E. per nevensgaende missive zien. Alsoo d' Engelse hiervan noch niet verwitticht sijn, hebben hun daervan noch niet gesprocken, maer sulcx tot de compste haerder schepen uytgestelt. Ondertusschen sal U. E. sien, de saecke met den gouverneur Speult behendelijcken soo te besturen, dat niet meer nagelen geplukt ende gecocht worden, dan jaerlijcx vertieren connen. Niet meer dan ontrent tweehondert bharen sijn jaerlijcx tot den inlantsen handel van Indien noodich.

Alsoo de vryelieden de merckt van de cleeden bederven, dient U. E. geen meer met cleeden te betalen. Wy sullen ordre geven, dat geen vryelieden off Chinesen meer gepermitteert werde met cleden van Amboyna na de Mollucques te vaeren. Geeft daer geen volck meer vry, dan sonder vercorting van d' opcoop van nagelen betalen condt. Soo 't geschieden kan, vinden wy seer geraden, dat meest alle de vryelieden van de Mollucques na Banda gesonden werden om 't landt aldaer, gelijck Pulo Ay, aan haer uyt te deylen, te doen waernemen ende peuplemen. Derhalven sal U. E. de meeste vryelieden darwarts schicken, off ons advyseeren, om wat redenen sulcx niet geschiet.

U. E. sy gerecomandeert voor te comen, dat niet meer alsulcke faulfe begaen worde als de cooplieden voor desen gepleecht hebben. Met dit schip senden twee cooplieden. Anderen sullen met d' *Eendracht* volgen. Sent herwaerts terugghe alle, die daer niet en dienen. Den oppercoopman Gregorius Cornelisz. houden wy voor een bequaem persoon. Ondersoeckt watter in sy, ende gebruyc kt denselven nae sijnne capaciteyt ende merite. Op d'aenclachte van de fiscael tegen de Lange sal U. E. recht doen, off denselven harwarts senden.

Soo Henderick Rol genegen is, harwarts te comen, sal U. E. hem 't selvige vergunnen.

Soo Craenvelt eenige vereering meriteert ende toecompt, voldoet sulcx.

Byaldien de Spangiaerden quartier versochten, sal U. E. sulcx accorderen, gelijck in Nederlant placht te geschien, te weten d' eene officier ende d' ene soldaet tegen den ander.

Alsoo ons seer qualick bevinden met de timmeringe van schepen in Japan, sal U. E. darwarts geen schepen senden om verdubbelt off vertimmert te worden, maer die daer niet helpen can, herwarts senden.

Met de *Morgensterre* gaen twee tingans, meer sullen met eerste gelegenheit senden.

Meer dan 13 tonnen goudt beloopen de generale oncosten van verleden jaer. Soudt het soo voortgaen, wy souden niet lange bestaan. U. E. sy andermael op 't alderhoochste gerecomandeert alle ongelden op alle comptoiren ende plaetsen soo te besnoeyen ende verminderen als eenichsins doenlijcken is. Ontsiet den haet van de perticuliere ongercgeltheden niet. Brengt alle quae mannieren aff. Al wat met goede menage verspaert wort, behoeven ter zee met lange periculoose vaert niet te soecken, ende is soo goeden eerlijcken winst als met handel gewonnen can worden.

Het schip *Orange* is van Amboyna nae Taliabo om sagu gesonden, met ordre, dat van daer nae de Mollucques, ende van de Mollucques hier soud comen. Wy hebben 't selve noch niet vernomen. Waeraen het schort, weten niet. De *Hondt* is mede in Amboyna overgebleven, omme vandaer nae de Mollucques te varen. Het valt de Compagnie seer lastich ende costelijck, dat in de Mollucques, Amboyna ende Banda schepen overjaeren gehouden worden. Niet allenc in d' oncosten, maer noch meer door den dienst, die daerdoor versuympft oft naergelaten wort. Derhalven sullen de vrienden geen schepen ophouden, dan die de hoochste noot vereyscht; alle schepen harwarts sendende, die eenichsins vandaer gemist connen worden.

Na wy verstaen, is 't noodich, dat de coningen van Mindanao en Boaya vereenicht worden, om voor te comen, dat d' een off d' ander met de Spangiaerd niet verdragen ende de vyanden geen voet in haer lant becomen. U. E. sy gerecomandeert 't beste hierinne te doen. Als het gelegen compt, doet met een jacht ondersoecken, wat handel in die quartieren te doen is.

Ick hadde gemeent, dit jaer met de schepen naer 't vaderslant te keeren; dan alsoo de heeren Mayores den generael ende raden van Indien met expresse commissie geauthoriseert hebben, een ander by pluraliteyt van stemmen te verkiesen, hebben den raet geaccoordeert te vertoeven, totdat met advijs van de apsentte raden van Indien by provisie een neuen gouverneur generael ge-cooren sy. U. E. sal gelieuen hiertoe sijn advijs met den aldereersten in een gesloten biliet te senden. Laet dit niet nae, alsoo genegen ben, 't naeste jaer tijtlijck, int Godt geliefst, sonder langer uytstel naer 't vaderlant te keeren.

Wat in dese quartieren passeert, wort U. E. nevens dese door heer Carpentier geadviseert, waertoe ons gedragten.

In 't fort Batavia, adi 23 November anno 1621.

AMBOYNA, 23 Nov. 1621.

70. — AMBOYNA.

AEN DEN GOUVERNEUR SPEULT, PER 'T WAPEN VAN DELFT, 23 NOV. 1621.

Tsedert ons vertreck van Amboyna sijn hier Godt loff met alle de schepen, uytgesondert de *Heylbot*, wel aengecomen ende hebben wel ontfangen U. E. aengenamme van 17 ende 21 July, 2, 9 ende ultimo Augusto.

Wy hebben goet gevonden, alsnu vooruyt te senden, te weeten nae de Molucques de *Morgensterre* ende naer Amboyna ende Banda 't *Wapen van Delft* ende de *Zeewolff*, alle tesamen geladen met alderley provisie. Voor Banda senden verscheyde slaven ende slavinnen. U. E. sal deselvige met de goederen, nae Banda gedestineert, met den eersten voortsenden. D' Engelse sijn dagelijcx pertye cleeden soo van de Custe Coromandel als Suratten verwachtende. U. E. sal neersticheyt doen, omme voor haere compste sooveel van d' onse te benificeeren, als doenlijcken is.

Laet niet toe, datter wederomme eenige vryelieden off Chinesen van daer met cleeden naer de Molucques vaeren, alsoo de Compagnie daermede groote schade aendoen. Soo U. E. eenige cleeden te veel heeft, sent die selffs na de Molucques. Aan de soldaten dient U. E. geen meer cleeden te doen, dan tot onderhoudt van haer cledinge van noode hebben, opdat de merct niet weder bederven. Als haer behoorlycke rantsoen ende cledinghe gedaen wordt, hebben sy niet te seggen. De rest sal hier off in 't vaderslant betaelt worden.

Door schaersheyt van gelt hadden voorgenomen niet een reael innwaerts te schicken, doch verstaende dat d' Engelse door gebreck van gelt twijfelden, of den handel in de Molucques, Amboyna ende Banda toecomende jaer sullen connen vervolgen, sijn wy genootsaect geworden vijff kisten met 40.000 realen innwaerts te senden, te weeten twee voor de Molucques, een voor Banda ende twee voor Amboyna. U. E. sal deselvige niet gebruycken dan tot opcoop van nagelen, sonder eenich gelt elders uyt te geven. Naer dese connen geen gelt meer senden. 't Engels jacht de *Supply* is voor dese met 20.000 realen innwaerts vertrocken. Jappara ende Macassar soud hy om rijs aendoen. 't Conde wel gebeuren, dat syliden dit jaer niet meer gelt sonden. Sy verwachten noch twee schepen van Engelant, maer 't is onseecker, wat gelt medebrengen sullen.

't Schip *Hollandia* heest uyt *Schiedam* enige nagelen overgenomen, die wy verstaen, nat van Hitoe gescheept sijn. Onder dese nagelen is een broeyinge ontstaen, daerdoor 't geheele schip met alle de last in groot peryckul geraecte. Wy hebben dese nagelen moeten lossen ende die soo nat bevonden, alsoff die uyt het water quamen. Veele daervan sijn alreede verbroeyt. 't Is jammer om sien hoe qualick de nagelen gestelt sijn. U. E. sy gerecomman-

deert wel te doen letten, dat niet dan goede droghe nagelen ontsange, ende affgeschept worden, opdat van d' andere niet bederve.

Van Amboyna vaerende gaff U. E. my noticie, hoe d' ongelden in 10 maenden bedroegen $\text{f} 121.000$, doch in 't sluyten ende suyveren van reeckening bevinden, dat d' ongelden beloopen $\text{f} 163.000$. Ick ben seer verwondert geweest te sien, dat U. E. in 't houden van de boecken niet gevolcht heeft d' ordre die over eenige jaeren daerop gestelt hebben. Voorwaer de Mayores ende wy sijn daerdoor seer geabuzeert int sluyten van reeckeninge ende opnemen van den staet. D'impertinentie in 't houden van de boecken aldaer is te groot. Ick hebbe heer Carpentier belast, hiervan breeder te schryven. U. E. sal d' ordre naercomen ende alle reeckeninge op de geordonnerde manniere doen houden.

Op 't alderhoochste sy U. E. andermael gerecomandeert d' oncosten overal sooveel te doen verminderen, als eenichsins doenlijck is. Voorwaer de lasten vallen te groot ende connen vry wat besneden worden. Alle de winst van de cleeden wort door de cooplieden op de comptoiren geconsumeert. Stelt daerinne andre ordre en neempt wat nauw regard op de dagelijcxe cleene dispenceen, want die ten eynde van 't jaer al t' ongeschickte groot worden. Laet het op geen botteliers staen. Alle d'oppercooplieden dienen vande comptoiren van Hitoe, Loehoe, Combello ende Waccasieu gelicht. Die pлаetsen connen gelijck voor dese met goede ondercooplieden off assistenten seer wel bewaert worden. De Compagnie sal te beter gedient ende de lasten te meer vermindert worden. Ick can niet verstaen wat d' oppercooplieden aldaer anders doen, dan staet voeren ende de Compagnie met veel oncosten beswaeren.

Nevens dese gaen verscheyde missiven met de joncte schepen van 't vaderslant ontsangen. U. E. sal d' ordre van de heeren Mayores naercomen, voor sooveel hem aengaet en doenlijck is. 't Gepasseerde in de Mollucques sult wel verstaen hebben. By dese gaet copie van onse provisionele antwoordt.

Wat in dese quartieren passeert wort nevens dese door heer Carpentier geadviseert. Ick twijfsele, dat dit jaer geen volck in Amboyna sullen connen senden, om daer iets voor te nemen. Het huys, dat belast hadde, tot een secreet eyndt te prepareren, sal U. E. secreet in staet houden, doch met de redut, welck de boeren op de custe van Ceram versochten, dient voort te vacren, soo 't niet gedaen is. Maect overal sooveel vrienden ende breyt onse limite soo wijt ende verre uyt, als doenlijcken is.

Vooral sy U. E. volgens nevensgaende ordre van de Mayores gerecomandeert, sorge te dragen ende voor te comen, dat d' Engelsen in de landen van Amboyna off dacromtrent geen pretecxt becomen, dat de gerechticheyt by d' Hooge Mogende Heeren Staten Generael door haer niet vercort worde, noch dat nieuwers in en cruypen. In aller manniere sult sulcx voorcomen.

D' assistentie door de Nederlantse burgerye tot opbouwinge van de kercken belooft, hebben geerne verstaen. Lact d' opbouwinge ter gelegener tijt voortgaen, sonder de Compagnie te beswacren. Meer dan 13 tonnen goudt beloopen de generale lasten van verleeden jaer.

De joncxe soone van Hitoe is hier niet gecomen. U. E. missiven sijn naer 't vaderslant gesonden.

Jan Joosten is van Maccassar alhier wel aengecomen, heeft oock op Japara te lande geweest ende is overal wel onthaelt. Men spreekt niet dan van vrede ende vrientschap. Onse resterende gevangenen heeft de Mattaram hier gesonden. De coninck van Maccassar heeft de besendinge harwarts geexcuseert. Alsoo wy dachten, met haer vrede meer geincommodeert dan geacommodeert te worden, blyven noch in bedenckinge, wat voorder met de Maccasaren doen sullen.

Ick hadde gemeent sonder langer uytstel naer 't vaderlant te keeren¹⁾.

In 't fort Batavia, adi 23 November anno 1621.

71. — BANDA.

AEN DEN GOUVERNEUR SONCK, PER DE ZEEWOLFF, 23 NOV. 1621.

Naer ons vertreck van daer hebben verscheyde missiven van U.E. ontsangen, namentlijck van 6 ende 29 Juny, 3, 13 ende 29 July, 18 ende 30 Augusto, ende seer gaerne verstaen 't gene daer gepasseert was ende hoe volcomen victorie over Banda becomen hebben. D' Almogende sy daervan hoochlijcken geloost ende geve ons tot zynner eere ende welstant van de Compagnie meer ende meer sijnnen mildtrijcken zegen. Wy sullen niet laten, alle mogelijcke neersticheyt te doen, omme 't lant weder behoorlijck te peuplen; goede pertye volck sijn nu met het *Wapen van Delft* ende de *Zeewolff* sendende. Om de Nederlantse burgeryen van de Mollucques hebben aen d' heer Houtman geschreven. Daer is tydinge ende goede apparentie, dat toecomende jaer eenige eerlijcke huysgesinne ende jonge mayskens van 't vaderslant comen sullen. D' uytdeylinge ende reyning van Pulo Ay hebbe verstaen. Op 't lant van Banda sal U. E. mede op gelijcke conditie uytdeylinge doen.

Alsoo d' Engelsen twijfelen, ofte sy den handel in de Mollucques, Amboyna ende Banda toccomende jaer sullen connen continuieren, vermidts daertoe alsnoch geen gelt becomen hebben, maer 't selvige met devotie verwachtende zijn ende gaerne sonder aff te reecken, daertoe wy niet verstaen connen,

¹⁾ Woordelijk gelijk aan de overeenkomstige passage op bl. 115.

gelt van ons hadden, weten noch niet, hoe het met d' Engelsen hebben sullen. Hierover sullen alle U. E. missiven niet behoorlijck antwoorden, maer den tijt noch wat aensien, omme ons nae d' Engelse te reguleren. Sy seggen, dat haer volck onder protest ende reserve van haer pretentie van Puloron sullen lichten. Watter van worden wil, sal den tijt leeren.

Nevens dese senden U. E. verscheyde missiven met de joncxte schepen van 't vaderslant gecomen. U. E. sal d' ordre van de heeren Mayores voor sooveel hem aengaet en doenlijcken is, naercomen, de gerechticheyt van de Hooge Mogende Heeren Staten Generael ende van de Compagnie naer behooren meyntenerende, sonder in 't minste toe te staen, dat door d' Engelse off andere vercort off gecrenckt worden, veel min dat eenige incruypinge doen.

In 't minste sult d' Engelse geen gesach in ons lant noch over d' onse verleenen ende in geen raet admittieren. Op de thiende tallen hebben in 't minste niet te pretenderen, noch oock niet op de slaven ofte goederen, in den oorloch verovert. Sy betaelen geen derde van d' oncosten van de sorten ende garnisoenen, maer een seeckere tol voor incomende ende uytgaende goederen, die haer vergunt worden aldaer te venten ende coopen.

U. E. sy ten hoochsten gerecomandeert, ernstlijck op de menage te letten, alle lasten sooveel doenlijcken te verlichten ende soo weynich oncosten te doen, als eenichsins excusabel is. Voor den arbayt van de slaven sult, gelijk in Amboyna gedaen wort, $\frac{1}{3}$ van een reael van achten 's daechs voor yder man in reeckening brengen. Van de galleye ende tingans moet haere portie aldaer mede betaelt worden.

Laet oock niet goede sorge te dragen, dat de thiende van alle vruchten behoorlijck geünt ende de Compagnie goet gedaen worde, niet alleen van de nooten ende foelie, maer oock van alle vruchten, geene uitgesondert.

Van de goederen, die daer door vryclieden, vreemdelingen off andre gebracht mogen worden, sal U. E. tol doen betalen, te weten sooveel als met den raet goetvinden sal (ons bedunckens behoort het 10 percento te wesen). Tot gerieff van de burgeryen dient U. E. haer eenige tingans te vercoopen. Met dese schepen gaen 8 stucx. Met alle gelegenheydt sullen meer senden.

Voor dees tijt hebben geen aracq connen senden. 't Sal naer dese met andre schepen geschieden.

't Is beter dat op Wayer dan op Sammer garnisoen gehouden wordt. Van 't volck aldaer wesende, sal U. E. sooveel vry geven, als sulcx versoecken, missen ende betalen can, 't sy dat haeren tijt uyt is ofte niet, 't garnisoen in dier voegen allenskens verminderende. Hout daer sooveel volck als eenichsins sonder last van de Compagnie houden can.

Dat U. E. voor de Compagnie ingehouden heeft de helft van de veroverde slaeven, is wel gedaen. Met d' ander helft moet het volck haer genoegen laten.

Wy verstaen hier, dat U. E. in 't uytdeylen van de helft van de slaven gevolcht soud hebben seeckre ordre door den generael Reael over eenige jaeren op de verovering van slaven gestelt, ten tyde de vyant het lant noch besath, ende dat conforme die ordre U. E. selfs, den opperoopman, cappiteyn off andere, die thuys blyven, met een goet off meerendeel door soude gaen, den commandeur Gorcum, Cunst ende alle andere, die 't lant hebben helpen winnen ende ons alhier om haer portie quellen, misdeylende. Advyseert ons wat hiervan zy, wat elck genooten heeft, ende maect, dat de wagen recht gaet.

Soo daer eenige aracq gebrant off ingebracht wordt, beswaert die met alsulcke impositie, als met den raet goetvinden sult, sonder d'Engelse daervan iets goet te doen, gelijck vooren is geseyt.

Om van de noot deucht te maecken, volck te houden ende de gevallene tijt te geven, dat opstaen mogen, hebben Carstens geconsenteert, weder nae Banda te vaeren, ende hem 30 Bandanesen gedaen. De 20 sal hy aldaer betalen ende 10 sijn hem volgens resolutie, voor desen in Banda genomen, vereert. Sijne misdaet is met een civile boete gestraft.

U. E. sal de gepasseerde misdaden niet meer gedencken, maer regard nemen, dat de goede beloften, die hy ons gedaen heeft, naergecompen worden. Helpt de lieden sooveel te recht, als eenichsins doenlijcken is. Compt de swacken ende onverstandigen wat te goet, voor sooveel tot beterschap geschieden can; ende als het ten langen leste niet helpen mach, off dat niet geholpen willen wesen, soo moet d'uytterste straffe volgen. Is Heerenthals te helpen, soo doet het beste; isser geen helpen aen, laet hem verlooren gaen, midts sijnne vrouwe voor oneere, voor sooveel doenlijcken is, hoedende. Laet geensins toe, dat imant off eenige, veel min onse natie, door d'Engelse off anderen onteert off tot oneere aengehaelt worden.

Laet niet, met d'eerste schepen harrewarts te doen senden copie van alle boecken ende reeckeninge in behoorlijcke forme, volgens onse ordre gehouden ende gesloten, opdat sien mogen wat daer passeert.

Van de nootlijckheden, die U. E. voor Banda sijt eyschende, sullen met de volgende schepen sooveel senden als becomen connen.

Ick hadde gemeent.... sonder langer uytstel naer 't vaderslant te keeren¹⁾. In 't fort Batavia, adi 23 November anno 1621.

¹⁾ Zie bl. 115.

72. — MISSIVE

AEN DEN GOUVERNEUR VAN TEGAL, GESONDEN PER QUIAY LOERA
KATITAN, 9 DEC. 1621.

U. E. brieff met mijn volck sijn my door U. E. gesanten Paman, Loera Katitan, Warga ende Malim wel overgelevert, gelijckmede de 1000 Tegals gantangs rijs, waervan ick U. E. ben bedankende. Ick en sal niet nalaten U. E. vrient te blyven ende tot allen tyde, waerinne ghy mijnde hulpe soudet mogen van noode hebben, naer vermogen dienstich te wesen. Dewyle ick sie, dat den coninck Angalaga alle voorgaende mistrouwen ende verschillen tusschen sijnne ende onse ondersaten door misverstant geresen, t' eenemael vergeten ende niet dan goede vrientschap met ons begeert onderhouden te hebben, soodat Mattaram ende Batavia voortaen een mach wesen, is ons sulcx van harten aengenaem. U. E. gelieve sijnne Magesteyt van onsentwegen te verseeckeren, dat wy van gelijcken alle 't gepasseerde niet meer sullen gedancken. Tot bevestiginge van onse goede genegentheyt hebben wy 19 man van des Tomagons Bouracxs volck in vryheyt gestelt ende sullen alle met eerster gelegentheyt aen haeren heere senden.

Op U. E. versoeck gaet hiernevens een vrygeleyde, daermede U. E. vryelijck naer Bantam sal mogen gaen, soo wanneer de coninck Angalaga u sal gelieven derwarts te senden. In teecken van danckbaerheyt ende voordere correspondentie ben ick U. E. met den gesant Katitan sendende eenen schoonen gesleepen diamant in goudt geseth, twaelff stellen root laecken, dry syde tulbanden, een leere vles met een silvere mont en tuyte, dry sarasse gobaers, dry comiters, thien tape sarassen, twee syde patolen ende een lanck vergult,graveert roer met een bandalier, U. E. biddende 't selve ten goede te nemen. Wat ick voorder vermach, hebt my als U. E. vrient te gebieden.

In 't fort Batavia, adi 9 December 1621.

73. — VRYGELEYDE

VOOR DEN TOMMAGON VAN TEGAL, OMME MET EENIGE PRAUWEN WEGEN
DEN MATTARAM NAE BANTAM TE VAEREN, 9 DEC. 1621.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael etc. Alsoo den gesant Quiay Loera Katitan ons aengedient heeft, hoe wel gebeuren konde, dat sijnen meester den Tomagon van Tegal wegen den coninck van Mattaram sijnen heere met een vloote van vijff en twintich ofte dertich prauwen in ambassado naer Bantam gesonden mochte worde, oversulcx op ons een brieff van vrygeleyde voor den voorsz. Tomagon, sijnen meester op ons versocht heeft, hebben wy

hem sulcx niet connen weygeren, maer midts desen vrypas verleent. Ost het derhalven gebeurden, dat den voorsz. Tomagon van zijnne heere, den Mataram, naer Bantam gesonden wert, ordonneren ende bevelen aan alle personen in dienste van de Hooge Mogende Heeren Staten Generael, sijnne Princelijcke Exellentie ende de Generale Oost-Indische Compagnie der Vereenichde Nederlanden, gelijck mede aan alle vryelieden onder derselver ende onse gehoorsaemheyt in dese Indien resorterende, den voorsz. Tomagon van Tegal met sijn gevloch onbeschadicht ende onverhindert naer Bantam te laten passeeren ende repasseeren, omme aldaer te verrichten sulcx, als by sijnnen heere belast wordt, versoeckende mede alle geconfedereerde ende geallieerde natien der Hooge Mogende Heeren Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden ende van ons Haere Hooge Mogende gesubstitueerde in Indien van gelijken te willen doen, waeraen ons vrientschap ende een sonderling welgevallen sal geschieden.

In 't fort Batavia, adi 9 December 1621.

74. — COPIE VAN PROTEST

DOOR D'E. HEER GENERAEL COEN PER ZIJNNE GECOMMITTEERDEN AEN
D'ENGELSEN COMPAGNIE ALHIER OP 3 JANNUARYO 1622
GEINSINUERT.

Alsoo d'E. heer Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen den Staet der Vereenichde Nederlanden in Indien, dadelyck naer het aencomen van 't schip den *Swane* uit Japan alhier ter reede van Batavia door sijnne gecommittierten, d'heer directeur Pieter de Carpenter ende d'heer Willem van Antzen, beyde raden van Indien, ten overstaen van Augustinianus Strobanus, advocaet-fiscael, ende Isack de Bruyn, 'tselve op den 14 December laestleden ten huyse van d'Engelse hier ter steede, soo goet ende quaet, als het uyt der zee aengecompen was, aan den E. Richart Furslant, president wegen de E. eerwaerde Engelse Compagnie in Indien, ten overstaen van de E. Thomas Brockedon, Augustijn Spaldingh ende cappiteyn N. Touwersen, gecommittierdens der voorsz. Engelse Compagnie, gepresenteert heeft achtervolgens den eersten artijckel van 't accoordt over te leveren, waerop den heer president voorn' versocht voorsz. schip alvooren te mogen doen visiteeren, ende dat nae gedane visitatie op d'aenbiedinge van d'E. heer generael bescheyt soude geven; ende nadat den president Furslant de voorsz. *Swane* op den 23 deser maent December, door seeckeré sijnne gecommittierde hadden doen visiteeren, is denselven vergeselschapt met den E. Thomas Brockedon, Augustijn Spalding ende cap-

piteyn Touwersen op den 24 's daechs daeraen in 't fort Batavia verscheenen ende heeft d'E. heer generael aengedient, hoe sijnne gecommitteerdens de *Swane* gevisiteert ende 't selve gans oudt ende onbequaem gevonden hadden, zijnde nae haerluyden rapport de principaelste cracht van 't schip, namentlijck de voor ende achterstevens, gans verrot ende vergaen, verclaerende de voorsz. heer president voorder, vermidts 't voorsz. schip hun ondienstich was, 't selvige niet te willen aenvaerden, maer dat gelijck alle haer voorgaende schepen, soo oock de *Swane* in handen van de Nederlantse Compagnie most laten blyven; ende alsoo dese weygeringe gans ongesondeert ende directelijck tegen d' explicatie by de respective Compagnien op den eersten artijckel van 'taccoort gemaect, strydende is, soo is 't, dat d'E. heer generael over de voorsz. weygeringe is protesterende van alle costen, schade, interesten ende andere inconvenientien, die ter cause van dien souden mogen comen te ontstaen, committerende deshalven de respective heeren Pieter de Carpentier ende Willem van Antzen, om 't geene voorsz. is, den heere president Furslant te insinueren; welcken volgende hebben sy gecommitteerdens, geassisteert met Augustinianus Strobanus ende Gerart Fredricsz. Druyff, hun getransporteert in de Engelse loge voorsz., ende aldaer van 't voorsz. aan den president vise, lecture ende insinuatie gedaen, met protestatie alsvooren.

Actum Batavia, adi 3 Jannuary anno 1622. Was onderteyckent: PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTSEN, AUGUSTINIANUS STROBANUS, GERAERT FREDRICKSZ. DRUYFF.

75. — INSTRUCTIE

ENDE ORDRE, HOE ENDE IN WAT MANNIEREN HAER DE REDEREN VAN
 'T JACHT VAN DE VRYBURGERS, GENAEMPT *BATAVIA*, VAERENDE
 VAN HIER LANGS DE CUSTE VAN JAVA NAER DE LANDEN
 VAN AMBOYNA ENDE BANDA, INT GEMOETEN
 VAN VYANDEN ENDE VRIENDEN SULLEN
 HEBBEN TE GEDRAGEN, 12 JAN. 1622.

Onderwegen in zee eenige Spangiaerden, Portugiesen ende haer adherenten ofte die onder denselven pas varen, mede Tidoresen, die van Bantam, die van Boeckit ofte Giri ende van Maccassar gemoetende, sult deselve alle mogelijcke affbreuck doen ende onder u gewelt sien te becomen. Eenige vaertuych veroverende, sult alle de goedereq onder behoorlijcken inventarius overnemen ende goede reeckening daervan houden, de gevangenen in goede verseeckering bewaeren ende t'sijnner tijt voor ons brengen; ofte soo de gelegenheyt niet gedoooge, dat ghy deselvige bewaren condt, sult die in sulcken

gevalle aen d'eerste Compagnies schepen, die ghy bejegent, ofte aen derselver fortien in Amboyna ofte Banda onder behoorlycke recepisse overleveren.

't Vaertuych, welck ghylieden van vyanden soudet mogen veroveren, dat ondienstich is, ofte welck ghylieden niet mannen condt, sult vernielen ende verbranden, opdat de vyanden andermael geen genot daervan becomen.

Vrienden en neutrale natien, als daer sijn die van Sorrabayc, die onder de domaynen van den Mattaram op Java sorteren, die van Succadana, Palimban, Jamby, Andrigiry, Johor, Patany ende andere naer vrienden landen gaende, ofte van daer comende, ofte onder ons speciael pas naer vyanden landen varenden, sult int minste niet beschadigen, maer ongemollesteert haers weechs laten gaen.

Adi 12 Januaryo anno 1622.

76. — VRYPAS, 12 JAN. 1622.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael, etc. Saluyt! doen te weten alsdat wy cappiteyn Jan Jansz. Bal met 12 personen, alle vryburgers ende inwoonderen deser stede Batavia, midts desen vrypas ende geleyde vergunt hebben, om met haer jacht *Batavia* van hier langs de custe van Java te gaen handelen ende van daer weder harwarts te mogen keeren; doch byaldien haer windt ende weder haer niet dienen wilden, oft dat sy van resolutie veranderen, van de cust van Java voort naer Amboyna ende Banda te mogen loopen ende haer goederen aldaer te beneficeren, in voegen ende conform als alle vryburgers den liberen handel toegestaen ende verleent is. Belasten ende bevelen derhalven alle in dienste van de Generale Oost-Indische Compagnie der Vereenichde Nederlanden ende onder onse gehoorsaemheyt in dese Indien staende, die dese voorsz. soude mogen comen te rescontreren, deselve niet alleen onverhindert ende onbeschadicht te laten passeren ende repasseren, maer oock, die van noode hebbende, alle faveur ende vrientschap bethoonen.

Adi 12 January anno 1622.

77. — SUCCADANA.

AEN J. DE NATLAER, PER DE MUYS, 12 JAN. 1622.

Beyde U. E. missiven in dato 29 November ende 16 December 1621 sijn ons op 29 passato per de *Muys* wel geworden. Aengenamer hadde ons de 317 carraet diamanten geweest als het slechte cargasoen, insonderheyt dewyle de schepen voor 't patria tegenwoordich in ladinge leggen.

Wy hebben goetgevonden brenger deses, den coopman Fredricq Fredricxsz. Gouwenaet, derwarts te committeren. Ordonneren U. E. derhalven op sijn aencompste aldaer alle de contanten ende uytstaende schulden in sijnne handen te transporteren, ende uwen persoon met alle degene, die daer meer gemist connen worden, met dit fregat op 't alderspoedichste harwarts vervoegen met uwe boecken ende pampieren, medebrengende alle diamanten ende sulcx als daer meer boven retoer gereet is.

Per instructie, aen voorsz. Gouwenaet medegegeven, hebben belast, alle des Compagnies dienaers in Succadana wesende, harwarts te senden op drie personen nae, die hy tot sijnner assistentie by hem behouden sal, namentlijck een van de beste diamantkenders, een man ende een jonge. Wy belasten U. E. den besten kender van diamanten te helpen verkiesen, ende ditto Gouverneur behoorlijcken te informeren van 't gene hem aldaer noodich is te weten ende den dienst der Compagnie vereyscht.

't Sal behoorlijck wesen, om naer U. E. vertreck geen krackel met de schuldenaers te hebben, dat U. E. alle de debitieurs voor aennemelijcke getuygen van 't lant ontbiedet, ende in derselver presentie schuldich doet kennen.

Alle het geschut, bassen, steenstucken ende andere amonitie van oorloge begeeren wy van daer gebracht te hebben. Sult derhalve sorge dragen, dat onse ordre naegecomen werde. Die daer blyven sullen, behoeven niet meer geweers als om dieven ende rabouwen by nacht ende ontyen aff te kerden; tegen openbaer gewelt is 't reden dat haer den souverreyn van 't lant bescherme. Can die selffs tegen sijnne vyanden niet bestaan, wat staet d' onse meer te doen, als met hem te vluchten?

Adi 12 January anno 1622.

78. — INSTRUCTIE

VOOR DEN PRESIDENT ENDE D'OVERHOOFFDEN VANDE SCHEPEN GOUDA
ENDE WEST-VRIESLANT, GAENDE IN COMPAGNIE NAER
'T VADERLANT, 21 JAN. 1622¹⁾.

Alsoo nodich is datter een gequalificeert overhoofst gestelt worde, welck geduerende d' voyage 't opperste gesach over dese twee voorsz. in vloot gaende schepen voere, soo is 't dat wy daertoe geeligeert ende gecommitteert hebben den E. Job Christiaensz. Grijph, dewelcke uyt crachte van onse commissie hem tot dien eynde verleent, den breeden raedt beroopen, in denselven continuelijck presideren ende de vlagge van de groote stenge voeren sal.

¹⁾ W 47.

Den breeden raedt van dese beyde scheepen sal bestaan in seven personen, te weten vier van 't schip *Gouda* ende drie van 't schip *Westvrieslant*; namentlijck van *Gouda*: Job Christiaensz. Grijph, president, Gerrit Douwensz., schipper, Jan Reyniersz., cappiteyn, Pieter Seys, coopman; — van *Westvrieslant*: Elbert Woutersz., oppercoopman, Willem Jansz., schipper, Christiaen Stalings, gewesene fiscaal in de Molucquen.

Wat belangt de verticaleerende scheepsraet, dese sal bestaan op ider schip in seven personen; namentlijck op *Gouda*: Job Christiaensz. Grijph, president ende oppercoopman, Gerrit Douwensz., schipper, Jan Reynierz., cappiteyn, Pieter Seys, coopman, Ewoudt van Dijck, coopman, Cornelis Fransz., schipper, Jannes Rubsam, coopman; — op *Westvrieslant*: Elbert Woutersz., oppercoopman; Willem Jansz., schipper, Christiaen Stalings, Gillis Seys, coopman, Coen Dircxsz., schipper, Jan Jansz. Hoochlandt, coopman, Corn. Pietersz., opperstierman.

Alle criminelle ende swaere saecken, gelijck mede in rescontre van vyanden, ende wat wyder de bevoirderinge van des Compagnie's welstant ende U. E. spoedige voyagie concerneert, hierover sal met gemeenen advijs van den breeden raet gedisponeert worden.

Wat aengaet de gemene scheeps saecken, sullen by den scheepsraet conform de gewoonelijcke ordonnantie affgehandelt worden.

Op 't alderhoochsten . . . daeraen geconsigneert is¹).

79. — AEN DE RESPECTIVE GOUVERNEURS
VAN DE MOLLUCQUES, AMBOYNA ENDE BANDA, IDER EEN VAN DESEN
INHOUDE PER 'T SCHIP DE ENGELSE *GLOOBE*GESCHREVEN,
24 JAN. 1622²).

Alsoo de gecommitteerde van de E. Engelse Compagnie ons aengedient hebben, hoe by gebreck van middelen ende tijtlijck secours van Engelant sooveel cappitael tegen toecomende jaer innewarts aen na de Mollucques, Amboyna ende Banda niet sullen connen senden als voor haer derde gedeelte, soo tot opcoop van de speceryen als fournissemont van de gemene lasten, ver eyscht wort, ende haere E. oversulcx beducht zijn, byaldien zy in gebreecke quamen te vervallen hunne portie in de gemene lasten maentlijck op reeckeninge van de tollen na gewoonte precis te contribueren, dat hun in desen gevallen oock d' uytventinge, soo van haere voorjarige overighe restanten als

¹) Woordelijck gelijk aan ons no. 68.

²) Copieën van 24 Jan.—10 Maart 1622: W 122.

van 't gene haere E. met de schepen de *Suppley* ende de *Gloobe* naergesonden hebben, soude mogen belet worden, soo hebben wy goet gevonden ten versoecke van de voorsz. gecommitteerden U. E. hierover te verwittigen, hoe wy haere E. alhier geaccoerdeert ende toegeseyt hebben, niettegenstaende sy in gebreecke vervielen haere portie in de gemene lasten alle maent promptelijck aldaer te fournieren, dat ghylieden ter cause van dien de comiesen van d'Engelse Compagnie in d' uutventinge van haere cleden ende andre restanten niet hinderlijck wesen sult, midts conditie dat evenwel maentlijck sooveel tot de gemene lasten fournieren, als in haer vermogen zy, met alsulcken verstant, dat de comisen van d'Engelse Compagnie oprechte verthoninge doen, wat cappitacl zy in de Mollucques, Amboyna ende Banda zijn hebbende. Item dat ghylieden een overslach maeckt, hoeveel ongeveerlijck beloopen sullen alle de oncosten van alle de forten, garnisoenen ende cleen vaertuych van de Mollucques, Amboyna ende Banda, gereeckent van primo Maert 1622 tot primo Maert 1623 incluys, ende hoeveele nagelen, nooten ende foelie dat ongeveer in voorsz. tijt sullen cunnen gecocht ende ontfangen worden. Het beloop van dese twee sommen byeengebracht zijnde, als namentlijck alle d'ongelden ende sooveel als d'incoop van voorsz. speceryen in een jaer tijs soude mogen bedragen, sult ghylieden van de E. Engelse Compagnie op reeckeninge van tollen sooveel gelts ontfangen, ende haerlieden daertegen laten genieten ende vervoeren sooveel nagelen, nooten ende foelie, als haere penningen prorato na de lasten, die sy betaelen, sullen connen toereycken, wel te verstaen tot een derde van alle de speceryen, gelijck haer door de heeren Mayores per contract geaccoerdeert is, ende niet meer. Sooveel min als souden mogen ontfangen, sooveel minder oncosten sullen oock prorato te dragen hebben. Desen overslach achten wy, sal te vooren niet wel punctuelijck gedaen connen worden, doch sullen U. E. het soo naer doen, als mogelijck is. Soo het geviel, dat d'een off d'ander eenige speceryen meer afschepen dan prorato van dien tot d' oncosten fornijert, sullen hiervoor d'een aen d'ander weder overleveren, nadat de reeckeninge van alle d'ongelden ende van den opcoop der speceryen van de Mollucques, Amboyna ende Banda punctuelijck becomen ende met den anderen geliquideert sullen hebben. Den ruygen overslach ende liquidatie aldaer sal by den gouverneur ende de gecommitteerde van de Engelse Compagnie in Amboyna gedaen worden op d'informatie, die zylieden van de Mollucques ende Banda sullen becomen. De respective gouverneurs van de Mollucques, Amboyna ende Banda sullen hier aan ons, ende de gecommitteerde van de Engelse Compagnie in de voorsz. plaetsen residerende aen de haere advyseren, wat nagelen, nooten ende foelie tsedert primo Maertio 1622 tot primo Maert 1623 by d'een ende d'ander gecocht ende ontfangen sullen wesen, ende hoeveele d' oncosten van alle de forten, garnesoenen, cleen vaer-

tuych ende andersins in de Mollucques, Amboyna ende Banda belopen sullen, opdat alles te zijnnertijt alhier, soo het daer niet behoorlijck gedaen waere, geliquideert mach worden.

In 't fort Batavia, adi 24 Jannuario 1622.

80. — MOLLUCQUES.

AEN DEN GOUVERNEUR HOUTMAN PER 'T SCHIP D'EENDRACHT GESONDEN,
ENDE AEN DE GOUVERNEUREN VAN AMBOYNA ENDE BANDA, IDER
EEN VAN DESEN INHOODE MEDE GESTUERT, 31 JAN. 1622.

Nevens dese gaet copye van d'onse den 23 November passato per de *Morngererre* gesonden, waervan d'inhoude confirmeren. Tsedert is tot noch toe in beraet geweest, hoe de Mollucques ende Amboyna met de minste costen op 't gevoechlijcxte voor de Compagnie verseeckert ende de Tarnatanen in dwangh gehouden connen worden, doch dewyle niet behoorlijck van volck versien sijn, wert ons weynich naegegeven ende den bal weder toegeslagen. Wy souden gaerne imant derwarts gesonden hebben, 't zy omme U. E. te verlossen ofte als een middelaer om de gealtereerde gemoederen neder te setten ende met wijsheyt ende verstant na gelegentheyt van tijt en saecken te disponneren, dewyle sulcx van hier niet wel gedaen can worden, maer hebben daertoe geen bequaem persoon connen vinden; derhalven sal U. E. sich aldaer met den raet moeten behelpen, soals 't ten besten van de Generale Compagnie bevinden sal te behooren. U. E. weet wat in Amboyna ons oogmerck was, dan alsoo ons met veel schepen ende weynich volck bevinden, moeten sulex voor dees tijt nalaten. Interim sal U. E. aldaer sooveele ten besten vorderen, als na de middelen, die heeft, doenlijcken is, alle oncosten sooveele verlichtende ende den handel sooveel doende waernemen, als eenichsins geschieden can, opdat den tijt, om tot een goet eynde te geraecken, met goeden gedult verwacht ende d' excessive lasten verlicht ende gewonnen mogen werden.

Met de verlatinge van Caleamatte ende Saboa souden d'andre sorten vry wat versterkt ende de lasten verminderd connen worden. Veel advysen hebben hierop gehoort, ende verstaen wat swaricheyt daerover gemaect wort, doch evenwel blyven van gevoelen als voor dese geweest zijn, namentlijck dat het garnesoen van Saboa seer wel gelicht soud mogen worden. Weynich ongerieff connen wy ende de Tarnatanen, ende weynich off geen voordeel den vyant daerdoor becomen. Soo 't garnesoen van Caleamatte gelicht wort, sullen wy, de Tarnatanen ende den vyant in een graet geraecken, als over ontrent drie a vier jaeren geweest zijn. Den vyant is nu al in een staet als hy doen was. Onse con-

ditie is erger, ende de Tarnatanen hebben met behendicheyt te meerder vryheyt tot tuynen gecregen. De lasten zijn voor ons verswaert ende onse macht is te meer verdeylt, invoegen dat den vyant met de verlatinge van voorsz. 2 plaatzen niet meer voordeel becomen can, dan voor desen gehad heeft, ende de Tarnatanen soo grooten ongerieff niet, dat daerdoor een generale revolte ontstaen soude. De misdaet van de Tarnatanen achten wy, dat haer doet vresen, gelijck de Bandanesen gestraft te worden, doch 't zy watter van is, wy sullen de saecke voor dees tijt laten berusten ende zijn die aan U. E. ende den raet aldaer remitterende. Hout ofte verlaet Caleamatte ende Saboa, na dat met den anderen goetvinden sult. Draecht het de Tarnatanen ter gelegener tijt wederom met soeticheyf voor. Onderstaet, wat met haer bewillinge doen cont, ende dispooneert, na dat de welstant van de Compagnie vereyscht.

Per nevensgaende missive sal U. E. sien, hoe d'Engelsen geacordeert hebben de ventinge van haere goederen in de Mollucques, Amboyna ende Banda, niettegenstaende dat maentlijck haere portie van de tollen preciselijck niet fournieren costen. U. E. sal hun haere goederen laten venten ende maentlijck sooveele invorderen als betaelen connen, doch begeeren geensins toe te staen, dat d'Engelsen eenige nagelen van de Mollucques ende Amboyna, noch nooten ende foelie van Banda vervoeren sonder de tollen te betaelen, prorato na dat alle de vruchten, die men in een jaer becompt, voor de lasten van een jaer te dragen hebben. U. E. sal hem hierna reguleren, den Engelsen sooveel nagelen vergunnen, als prorato lasten betaelen, ende meerniet. Sent ons geen protesten meer, dat dit off dat niet goet doen willen. Doet haer betaelen, ende soo weygerich sijn, laet geen nagelen offschepen, totdat alle de tollen betaelt hebben. Soo iets ten onrechten in reeckeninge gebracht wort, wy sullen 't hier aan d'Engelsen wel goet doen. Maect, dat haer niet behoeven na te loopen, ende geeft geen voordeel over, alsoo daervan eer noch danck te verwachten heeft.

Omdat d'Engelsen door gebreck van gelt niet dan eenige cleden ende rijs, soo zy seggen, innewarts senden ende onseecker is, wanneer sulcx venten ende de middelen becomen sullen, om op reeckeninge van de tollen haere portie tot fournissemant van d'oncosten te betaelen, hebben haer de ventinge op voorsz. conditie geacordeert. U. E. zy gerecomandeert, sorge te dragen ende voor te comen dat de Compagnie daerdoor van haer niet getardeert worde, als namentlijck dat d'Engelsen haer gelt niet ophouden, naerlatende de lasten te fournieren, ende voor dat gelt steelswyse geen nagelen coopen noch schepen, sonder daervan de behoorlijcke tollen te betaelen, welck dubbelde schade wesen soude. Doet hierop ernstlijck letten, ende faulte bevinrende, doet alsulcken recht ende stelt alsulcke ordre, dat het niet meer plegen.

Wy verstaen, dat d'Engelsen haer schip de *Rubin* ontbieden, sonder een auer in sijn plaatse te stellen. Wy hebben een ander van haer geleyscht.

Seggen, dat haer provisie gebreeckt, ende oock verstaen te hebben, datter niet dan een schip in de Mollucques van node soud wesen. Dat wy dit jaer den eysch souden versorgen, sy sullen sulcx 't volgende jaer mede doen.

Van d' onse sal U. E. aldaer houden alsulcken schip off schepen, als by den raet ten dienste van de Compagnie nodich geacht wort ende niet meer.

Sent geen schepen meer na Jappan, om daer verdubbelt off vertimmert te worden. Die in Batsian, Amboyna off Banda niet helpen cont, sullen de vrienden herwarts senden, ende al waer 't dat de schepen in Batsian, Amboyna off Banda versien connen worden, soo verstaen niet, dat men se daerom aldaer ophoude. 't Gene sonder verlies van tijt geschieden can, sal men doen, ende anders niet.

Van 't vaderslant zijn noch te verwachten 't schip de *Lceuwinne* met 80.000 realen in spetie. Soo 't lange duert, sullen hier geweldich om gelt verlegen geraecken. In Amboyna off Banda vervallende, gelijck verleden jaer gebeurde, dienen de vrienden 't gelt met den aldereersten herwarts te senden, sonder de som te verminderen.

Om den Chineesen handel te vercry'gen, is nodich, dat Maccau ingenomen ofte een ander plaatse ontrent de custe van China beseth worde. Dit soude gaerne by der hant nemen, soo de middelen, die van hier, van de Mollucques, Amboyna ende Banda derven connen. Ons bedunckens can het ontrent Juny toecomende in Manilla wel geschieden, dan alsoo niet connen weten, hoe 't volck van onse vloote aldaer gestelt soud wesen, wat hindering van d' Engelsen soud mogen voorcomen ende andre inconvenienten meer, blyven noch suspens, wat doen sullen.

Wy hadden eerst voorgenomen weder eenige schepen na Cabo de Spirito Santo te senden, dan alsoo verstaen, dat de commandeur Willem Jansz. voorgenomen hadde, eenige schepen van de Manillas door de Boccadeiro derwarts te schicken, gelijck mede dat de Spaensche schepen verleden jaer bynoorden de Philippinas na Manilla geloopen zijn, hebben 't daerdoor naergelaten.

Dese gaet met het schip d' *Eendracht*, welck met verscheyde provisie geladen na Banda, Amboyna ende de Mollucques sijn sendende. De nagelen aldaer wesende, gelieve U. E. met den aldereersten herwarts te senden. Maect dat d' Engelsen niet meer becomen, als haer toecompt.

Volck hebben voor dees tijt tot versterckinge van de garnisoenen off verlossinge van d' oude niet connen senden. 't Sal met het volck van de schepen gedaen moeten werden, soo U. E. van Banda ende Amboyna geen secoers becompt, gelijck de vrienden aldaer geordonneert hebben te doen, soo 't geschieden can.

Ontrent ultimo February sijn wy van meninge een fregat off jacht na Amboyna te senden met advijs, wat resolutie op onse propositie aengaende de

tocht van China genomen worden sal, ende hoe de vrienden hun aldaer voor-der sullen hebben te reguleren; doch dese advysen gebreeckende sullen over de schepen in de Mollucques, Amboyna ende Banda wesende, alsoo disponeren, als ten besten dienste van de Generale Compagnie by den raet goet gevonden wort, sonder aldaer eenige schepen op te houden, tenzy dat sulcx hoochnodich vereyscht wort.

Als d' Engelsen met haer schip de *Rubijn* van daer vertrocken, sonder een ander in sijn plaets te laeten, sal U. E. daerover tegen haer protesteren ende protest herwarts senden, om voort naer 't vaderslant gesonden te worden.

Met dit schip gaet als oppercoopman een Isacq de Bruyne, rechtsgeleerde, die hier het ampt van balliuw ofte het fiscaelsampt in de Mollucques versocht heeft. Wy souden hem gaerne alhier gehouden hebben, maer is nagelaten, omme U. E. te versien. Gebruyckt denselven als fiscael ofte oppercoopman, na dat den raet goetvinden sal.

D. Hulsebos hebben wy geconsenteert, innewarts te vaeren ende herwarts te keeren. Hy heeft ons onder andre voorgestelt, off den persoon Canisius in 't predickampt op Malleyo soude bevestigen. Wy hebben daerop geantwoort, dat sulcx advooyerend goetvinden, soo 't met stichtinge geschieden can, ende op den persoon niet te seggen valt; ende alsoo daervan geen kennisse hebben, dat ons tot U. E. ende den raet aldaer gedragen. Isser niet op den persoon te seggen ende can 't met stichtinge geschieden, laet de bevestiginge voortgaen.

't Is enige dagen geleden, datter met een prauwe acht Bandanesen, zijnde orangbaycx, wechgeloopen ende vertrocken zijn. Naderhant hebben verstaen, dat van de orangkays wechgesonden zijn; dat oock eenige correspondentie met seeckre Javanen van Kendael gehouden hebben, item dat de hoofden verscheyde maelen by den anderen vergadert zijn geweest ende eenige raet gehouden hebben. Ende alsoo daerenboven aen al haer doen bespeuren, dat haer geensins begeven connen, om haer alhier neder te slaen ende gerust te houden, gestadich verlangende, om weder na Banda te mogen keeren, niet-tegenstaende dat hier volcomen vryhey't waeren genietende, ende haer goede tuynen ende fruytboomen presenteerd, soo hebben goet gevonden, om nieuw ongemack voor te comen, haer in verseckeringe te nemen ende te houden. De mannen sijn aen kettingen geslagen, ende van de vrouwen ende kinderen senden met dit schip 255 zielen na Banda, te weten 144 vrouwen ende 111 kinderen. Wy bemercken datter onder haer wat schuylt, maer tot noch toe hebben niet seecker connen weten wat het is.

't Schip d' Engelse *Gloobe* is den 26 deser na Macassar vertrocken, om aldaer rijs te laden ende voorts innewarts te loopen. Hoe niet goet gevonden hebben, na Macassar te zenden, omme de vrede met haer te verhaesten, maer de saecken te treyneren, sal U. E. per nevensgaende extract van resolutie sien.

De helft van de proffyten van de rijs, die d' Engelsen daer becomen, sullen wy, gelijck te vooren met haer verdragen waeren, geerne hebben, maer daer toe willen niet verstaen. De proffyten van den handel begeren zy te genieten ende de lasten van den oorloch leggen ons overal toe, welck een seer ongelijke deylinge is. De saecke sullen evenwel voor dees tijt laten berusten, met hoope dat eer lange daerin sal worden versien.

Wat in dese quartieren passeert ende hoe tsedert 9 Januario 1621 naer 't vaderslant vertrocken zijn de schepen *Leyden*, 't *Wapen van Enckhuysen*, *Hollandia*, *Middelburgh*, *Gouda*, *West-Vrieslant*, *Medemblick* ende *Naerden*, alle te samen geladen hebbende ontrent 3300 lasten, wert U. E. door heer Carpentier largo geadviseert. De last voor noch een groot schip sijn dagelick verwachtende, doch soo de Chineese joncken, die dagelick verwachten, wat goet medebrengen, sullen door gebrek van gelt genootsaect worden, de peper weder aan de Chinesen te verkoopen.

Laet niet U. E. advijs tot de verkiezinge van een nieuw generaal met den eersten te senden.

Wy verhoopen, dat het schip *Amsterdam* voor den ontsanck van dese van Jappan, met rijs geladen, by U. E. aengecomen wesen sal. Is het geraden ende nodich dat andermael om rijs na Japan gesonden worde, sal U. E. 't selvige derwarts senden, ende ons met den eersten daervan advijs geven.

Dus verde geschreven hebbende, verstaen wy door confesse van enige orangkays, hoe de Bandanesen 16 mannen na den Mattaram ende Bantam gesonden hebben, om haer te bewegen, ons den oorloch te wacter ende te lande aen te doen, met aenbiedinge, dat haer toevallen souden; item, dat voorgenomen ende geresloveert hadden ons te vermoorden, maar 't heeft d' Almogende, Godt loff, anders gelieft.

In 't fort Batavia, adi ultimo Jannuario anno 1622.

81. — AMBOYNA.

AEN DEN GOUVERNEUR SPEULT, PER D'EENDRACHT GESONDEN, 31 JAN. 1622.

't Voorsz. is 't gene aen d'heer Houtman zijn schryvende. U. E. gelieve 't selvige mede voor de zynne te houden. Wy hebben daerby niet sonders te voegen, dan dat gelijck gescyt is, geen volck tot versterckinge off verlossinge na de Mollucques connen senden. Soo daer eenich volck missen cont ende die in de Mollucques nodich zijn, zent deselvige derwarts. Wy maecken gissinge, dat toeconende jaer mede weynich secoers van volck van 't vaderslant becomen zullen.

Dit jaer missen alleen van 't vaderslandt 't schip de *Leenwinne* met 80.000

realen in spetie, daeromme uuttermaeten seer verlegen zijn. Soo 'tselvige aldaer gecomen zy off comt, sent het gelt op 't spoedichste herwarts en met den alder eersten. De Compagnie sal daeraen dienst ende ons vrientschap geschieden.

Met 't *Wapen van Delft* hebben veel slecht cruyt gesonden, om vermaect te worden, waerdor alhier niet wel van cruyt versien sijn. Als het quaet cruyt vermaect is, sult wel doen ende herwarts senden sooveele derven cont ende na de Mollucques ende Banda niet behoeft gesonden te worden.

Andermael zy U. E. gerecomandeert, d' oncosten overal sooveel te verminderen, als eenichsins doenlijcken is, insonderheyt die van de comptoiren. Voorwaer 't en gaet daer niet wel. Zy consumeren selff alle de winst van den handel ende menen dat het by haere wijsheyt toecompt, daer haer jaerlicx goede quantiteyt nagelen gelevert wort ende van de Mollucques soo weynich becomen. Hierop sondigen te meer, niet eens denckende, dat de Compagnie soo lastigen oorloch in de Mollucques voert ende sooveel fortan ende garnisoenen houdt, om Amboyna in vrede te besitten ende de nagelen van daer te becomen. U. E. gelieve te gedencken, hoe een derde van de nagelen sullen derven ende evenwel alle de lasten van de comptoiren alleen sullen moeten dragen. Derhalven, laet niet d' oncosten te verminderen ende van daer te schicken de coopliden, die niet wel menageren, insonderheyt, die haer voor laten staen, gelijck eenige haer niet geschaempt hebben te seggen, dat Amboyna soo goeden melckkoe is, dat daerop niet behooren te zien, al storten zy wat om.

D' officieren, die daer te veel zijn ende door ons tot de tocht gemaect wierden, sal U. E. mettertijt slyten; als haeren tijt uyt is, ontslaet haer van des Compagnies dienst ofte sent hen herwarts opdat de Compagnie van alle onnodiige lasten onlast worde, volgens resolutie aldaer genomen.

Wagensvelt heeft hier een assistent met seeckre commissie gesonden, daer weynich eer van heeft. Soo daer eenige lieden zijn, daer de Compagnie niet wel van gedient is, sent desulcke herwarts.

Alsoo den tijt van den predikant Hulsebos gaet expireren, hebben denselven vergunt, een tocht heen en weder innewarts te doen, opdat van de kerkelijcke diensten inspectie nemen ende met dies te meer fondament goede rapporten in 't vaderslant doen mach. Hy heeft ons voorgestelt, off in Amboyna met bewilliginge van D. Danckart ende magistraet niet behooren met de communicatie des H. Avontmaels te beginnen ende eenige ouderlingen te bestellen, om een kerkenraet te houden, gelijck hier gedaen is. Hierop is door den raet geantwoort, dat sulcx geraden achten, als het met stichtinge geschieden can ende aldaer geen bequaeme ende eerwaerdige stoffen en gebreecken. 't Oordeel daervan hebben aen U. E. ende den raet geremitteert. Soo 't met stichtinge geschieden can, laet de communicatie ende stellinge van ouderlingen voortgaen. Insonderheyt zy U. E. gerecomandeert de goede hant

aan de school te houden. Hout gestadich een goet getal van de bequaempste jongelieden ter schoole off ter studie op des Compagnies costen. Geeft haer een redelijck tractement, sooveel als nodich is, ende die daertoe bequaem zijn, sal U. E. op de dorpen senden ende gestadich houden, in plaatse van onse onbequaeme voorlesers, omme de lieden in devotie te houden ende haere kinders in de beginseLEN te instrueren. 't Soude ons oock aengenaem wesen, soo 't geschieden can, dat een van de bequaempste Amboinse jonkmans, die getrouwyt zy, met zijn huysvrouw na Batsian gesonden en daer een tijt lanck gehouden wiert, om de Labouwers in devotie te houden, alsoo wy verstaen, dat door gebreck van leeraars eenige haer tot de Moorsse religie begeven, welck voorwaer een groote schande voor ons is. Spreeckt hiervan met de predikanten ende laet ons weten, watter in gedaen wort.

Voor de camer van Amboyna off de hooffden van 't lant aen 't casteel residerende zenden wy 3 lasten witte rijs. U. E. sal deselvige van onsentwegen aen ditto hooffden bysonder ende niet aen de gehele gemeente vereeren, hun aenseggende, dat daermede mijn affscheyt neme ende sulcx alleen tot een gedachtenisse doe, ende dat my elck bysonder d'ontsanck met een brieffken, door haere kinderen gesonden, advysere. Doet de schryvers ende goede leerlingen mede een vereeringe aen van onsentwegen, ende belast 't comptoir generael daermede.

De joncxe zoon van Hitoe is in de Bouquit by den, Pangoran ende hier niet geweest.

Met dit schip is Jan Joosten weder derwarts kerende. Hoe hy in Maccassargevaren is, sal U. E. door denselven verstaen. Gebruyckt hem soolange sijn tijt duert, daer de Compagnie dienst doen can; ende als zijn tijt uyt is, sal hem ontslaen, tenwaere dat des Compagnies dienst zynnen persoon voorder vereyschte.

In 't begin van 't mousson gelieve U. E. met een van de jachten goede quantiteyt nagelen herwarts te senden. Hoe eer de geheele quantiteyt gesonden can worden, te meer dienst sal de Compagnie geschieden, soo om de waeren tijtlijck naer 't vaderslant ende elders te senden, als om de schepen te mogen gebruycken. Derhalven sult wel doen ende de schepen met de retoeren soo vroech herwarts senden, als doenlijcken is.

Laet niet met den eersten U. E. advijs tot delectie van een nieuen generael te senden, opdat met eerste gelegenheit naer 't vaderslant moghen keeren.

Alsoo achten, dat de Mollucques door 't schip *Amsterdam* van Jappan met rijs ende aracq versien sal worden, hebben al de rijs ende aracq na Amboyna ende Banda gedestineert. Ingeval de Mollucques (als niet verhoope) van Jappan niet bequaeme, sal U. E. die vande Mollucques mededeylen van 't gene aldaer becompt.

Int fort Batavia, adi ultimo Januaryo anno 1622.

82. — BANDA.

AEN DEN GOUVERNEUR SONCK, PER D' *EENDRACHT* GESONDEN, 31 JAN. 1622.

't Voorsz. is 't gene aen d' heer Houtman zijn schryvende U. E. gelieve 't selvige mede voor de zynne te houden. Per 't schip d' *Eendracht*, brenger deses, zenden U. E. 355 zielen, te weten 38 mannen, 186 vrouwen, 32 jongers ende 99 kinderen. Onder dese sijn eenige lascars off Gouseratten van den vyant verovert, waervan eenige Christenen ende andre Mooren zijn. Eenige hebben de Compagnie al eenige jaeren gedient, ende andre zijn nu cortelingh door Anthonius Caen verovert. Dit volck sal U. E. haer vryheyt toeseggen ende oock genieten laten, als een seeckeren tijt van jaeren gedient sullen hebben, ende dat elck na dat cort off langh by ons geweest zijn. De Mooren moocht niet al te veel vertrouwen. Nu corteling zijn hier eenige van ons wech gelopen, die het bos seer onveyl maecken ende alrede eenige van d' onse dootgeslagen hebben, niettegenstaende dat eenige ons lange zeer getrouw gedient hadden. Alle de gecochte slaven, 't zy mannen, vrouwen ende kinderen, die voor de Compagnie niet van doen hebt, sal U. E. aen de burgerye verkoopen, sooveel gelden mogen.

Een seer groot ende boos voornemen hebbende de Bandanesen alhier gehad. Wy verstaen, dat eenige orangkays na Tcheribon ende Bantam gesonden ende seeckre brieven aan de coningen aldaer gesonden hebben, om met haer ende des Mattarams hulpe met een leelicken stanck van hier te scheyden. 't Schijnt, dat voorhadden, met hulpe van onse vyanden ende geveynsde vrienden sooveel quaets te doen, als te weech souden connen brengen. Alsnoch weten niet wel, waer 't vast is. Men is besich om informatie te nemen. Uttermaten hertneckig werden eenige bevonden.

De voorsz. orangkays hebben mede eenige brieven na Banda gesonden met de Bandanesen, die met voorgaende schepen gegaen zijn. Verneempt oft de brieven becomen ende haer advijs verstaen cont.

Soo daer noch eenige orangkays, orangbaycx offte andre Bandaneese manspersoonen zijn, die niet veel vertrouwen mogen, U. E. sal wel doen, ende senden desulcke altsamen herwarts, alsoo seecker is, dat niet dan quaet van dat volck te verwachten hebben. Maeckt, dat buyten swaricheyt, buyten twijffelen ende perijckel zijn. Wy verhopen eerlange sooveel volck te becomen, dat alle de Bandanesen t' enemael sullen connen derven.

't Schijnt nu met den Mattaram vrede te wesen. Sy hebben onse gevangenen hier gesonden ende wy de haeren mede gerelasscheert. Die van Kendael seggen, dat noch 67 van de haeren in Banda zijn. Dese is de Tommagon van Kendael mede versoeckende. Hebben hem geantwoort, dat die ontbieden sullen. Soo deselvige genegen zijn, hier te comen ende byaldien die derven

cont, sal U. E. al de Javaenen van Kendael, maer geen andre herwarts senden. Soo 't niet gelegen compt, die te senden, sullen wy genootsaeckt worden, deselvige alhier met gelt aan haeren heer te betalen; derhalven soo 't volck niet en sent, laet ons in sulcken geval weten, wat volck van Kendael aldaer is ende wat die waerdich zijn.

Een goede pertye nooten ende foelie gelieve U. E. met den eersten herwarts te senden, soo omme tijtlijck naer 't vaderslant als na de Custe van Coromandel, Arabia ende Suratten gesonden te worden. Byaldien groote quantiteyt nooten becompt, sent ons dan alle de nooten, ongegarbuleert ofte gegarbuleert zijnde. Sent de qua nooten mede herwarts, alsoo die bequaem zijn, om by gebreck van andre na de Cust van Coromandel gesonden te worden. De beste zijn daer mede best begeert, maer hoe slecht dat se zijn, men can daervoor noch goet gelt becomen. Derhalven sult ons by gebreck van groote quantiteyt goede noten, de slechte mede senden.

In 't vaderslant ende oock door gans Indien begint de prijs van de nooten ende foelie vrywat te rysen. U. E. zy gerecommandeert, goede sorge te dragen, dat alle de vruchten van 't lant, soowel de nooten ende foelie als alle andre vruchten, wel geplukt, gehanthaeft ende alle de bomen wel onderhouden worden. Doet het bos wel schoonhouden. Deylt plaetsen uyt aen die het meriteren. Laet gestadich nieuwe aenplantinge doen ende maect, dat de thienden van alle vruchten, geen uytgesondert, geïnt ende de Compagnie goetgedaan worden. Soo daer eenige vryelieden off andre joncken comen, doet haer een redelijcken tol betaelen. In 't minste sult aen d' Engelsen niet goetdoen genige portie van tollen, thiende noch genige benifitie. Soo iets pretenderen, segt, dat het alhier aen ons versoecken.

Alsoo d' Engelsen door gebreck van gelt sooveele innewarts niet senden connen, als haere portie toecomende jaer beloopt, hebben haer vergunt, haere rijs ende cleden te venten niettegenstaende op reeckeninge van de tollen sooveel niet betaelen sullen, als haere portie van de maentlijcke lasten belopen, doch met conditie dat daervan sooveel betaelen sullen, als haere middelen bereycken connen. Maect sooveel te innen, als zy middelen hebben, ende compt d' ordre van onse nevensgaende missive na. In geenderley manieren sal U. E. d' Engelsen toestaen, dat eenige noten ende foelie vandaer schepen noch vervroeren, voordat de tollen prorato contant betaelt hebben, voor sooveel haere portie van alle d' ongelden bedraecht. Compter wat voor, daerop iets te disputeren valt, houdt U aen 't langhst eynde, doet d' Engelsen betaelen ende segt haer, soo 't qualijck gegeven is, dat wy het hier wel weder goet doen sullen.

Sooveel als de verseeckeringe van 't lant gedoocht, sal U. E. de garnisoenen verminderen. Om 't volck sonder last van de Compagnie in 't lant te houden,

sult sooveel volck haer vryhey't vergunnen ende aldaer resideren laten, als sulcx souden mogen versoecken ende aldaer voldoen condt, onaengesien dat haere tijt uyt zy off niet. Wy sijn soo qualick versien van gelt, dat niet meer senden connen. Occasie voorcomende, treckt sooveel op ons, als daer van node hebt ende becomen cont. Soo dan noch eenich volck overich is, die niet begeren vry te wesen, sent die na de Mollucques.

U. E. sal wel doen ende ons toecomende jaer perfecte reeckening van alles senden, gelijck mede perfecte rolle van al het volck, datter op alle d'eylanden is, soo in dienst van de Compagnie als vryelieden, mardijckers, slaven, ende alles wat den naem van menschen voert; ende laet mede weten, wat toecomende jaer derwaerts gesonden dient.

De *Leeuwinne* zijn met groote devotie met 80.000 realen in spetie van 't vaderslant verwachtende. Soo daer compt, U. E. gelieve 't selvige met al het gelt met den eersten op 't spoedichste herwarts te senden, alsoo uuttermaten seer om gelt verlegen zijn.

Neempt gestadich goede acht op die van Puloron; vertroudt haer niet meer toe, dan de verseeckeringe van 't lant gedoocht. Ons bedunkens is 't goet ende hoochnodich, dat U. E. gestadich eenige van d' onse op de hoochte van Puloron boven de Bandanesen houde, om te vernemen, wat daer passeert, wie aencompt ende affvaert. Laet niet gestadich het och op die van Puloron te houden, ende ontlast u gelijck vooren geseyt is van alle de Bandanesen die eenich quaet souden mogen berockenen off doen connen.

Wy werden hier gestadich van eenige personen gemoeyst omme haere portie van de buyt, die in Banda becomen ende uytgedeelt is. Laet ons met den eersten weten, wat U. E., andre officieren, 't gemene volck ende de Compagnie genooten heeft, opdat een ider na vermogen recht mogen doen.

D. Hulsebos hebben wy geconsenteert, heen en weder innewacrts te vaeren, omme van de kerckelijcke saecken inspectie te nemen, ons ende de heeren inesters daervan rapport te doen. Hy heeft ons voorgestelt, off Hendricq van Soest, alles wel zijnde, met U. E. advoy soude mogen int predicantsampt bevestigen. Soo op den persoon niet te seggen valt ende sulcx met stichtinge can geschieden, laet de bevestiginge voortgaen.

Alsoo áchten, dat de Mollucques door 't schip *Amsterdam* van Jappan met rijs ende aracq versien sal worden, hebben al de rijs ende aracq na Amboyna ende Banda gedestincert. In geval de Mollucques (als niet verhoopen) van Jappan niet bequaeme, sal U. E. met die vande Mollucques mededeylen van 't geen aldaer becompt.

Int fort Batavia, adi ultimo Januaryo anno 1622.

83. — AUTORISATIE, 31 JAN. 1622.

Alsoo Godt loff den staet der gemeynte Christi deser stede Batavia nu met een wettelijck dienaer ende kerckeract tamelijck verseeckert, versorcht ende dienvolgens goet gevonden ende oirbaer geacht is, den Eerw. Adriaen Jacobsz. Hulsebos, dienaer des H. Evangelii, op zijn versoek na de quartieren van Amboyna, Banda ende Mollucques te laten vertrecken, omme hem aldaer behoorlijck van den staet der Christenheyt te informeren ende ons in 't wederkeeren alles te openbaeren, soo is 't, dat wy hebben geoordeelt ende verstaen, gelijck wy verstaen by desen, dat den voorsz. Adriaen Jacobsz. Hulsebos ter plaatse, daer hy soude mogen arriveren ofte aencomen, nevens sijnne ordinaren dienst sal geworden licentie ende vryheyt, omme (des nodich zijnde) de kerkelijcke persoonen met kennisse ende advoy van de respective gouerneurs ende Raden van de voorsz. plaatzen te samen te roepen, in de vergaderinge de voorstemme te gebruycken ende met raet ende advijs van de voorsz. ende kennisse der E. magistraet by der hant te nemen, sulcx als bevonden mochte worden ter stichtinge der Christenheyt ende tot goede ordre te behooren, daerin ider hem sal erkennen ende behulpich zijn, daeraen ons vruntchap sal geschieden.

Gegeven int fort Batavia, adi ultimo Januaryo anno 1622.

84. — COMMANDEUR WILLEM JANSZ., 3 MAART 1622.

Nadat een tijtlanck in beraet sijn geweest, wat met de resterende macht voornemen souden, is eyntlijck goet gevonden, dat een vloote van 12 seylen ontrent primo April toecomende na de custe van China sullen senden, soo om den vyant alle mogelijcke assbreuck te doen, als omme openinge tot den handel van China te soeken; ende alsoo goet gevonden hebben, 't schip *Amsterdam* off een ander weder van de Mollucques naer Japon te laten varen om rijs voor de Mollucques te halen, hebben meteen aan d'heer gouverneur Houtman geordonneert, dat voorsz. schip door de strate van Tagima doet loopen, omme U. E. dese onse missive in passant voor de Manilla te behandigen, teneynde dat U. E. onderstae, off met alle syne schepen by voorsz. vloote op de custe van China comen can, om de macht in dier voegen te vergrooten ende te beter tot ons disseyn te comen, sonder d'Engelsen daervan iets te communiceren, off haer eenighe schijn van actie off pretentie te geven, dewijlle verseeckert sijn, dat sy haer schepen de gemeene diffentie sullen ont-

trecken ende de tocht toecomende jaer op Manillha noch daeromtrent niet van meninge sijn te continueeren.

Als de tijt geexpireert sy, die U. E. metten raet van diffentie goet gevonden heeft, omme in Manillha te cruyssen, ende dat by den raet gearresteert sy weder na Japon te keeren, sal U. E. (de veroverde goederen te vooren gedeylt sijnde) occasie soecken om de saken alsoo te schicken, dat d'Engelsen met haer scheppen eerst selffs van u scheyden; te weten, leght haer voor, off genegen sijn, 't naeste jaer weder een tocht naar de Manillha te doen, ende alsoo geen vaste toesegginghe connen oft begeeren te doen, dat ghy dan in Japon niet te doen hebt ende derwaerts niet begeert te varen, maer naer Patany, de custe van Chiampa, China off elders om avontuere te soecken ende van de Japonders niet gequeldt te worden; ofte blijft soo lange op de custe van Manillha cruyssende, totdat het d'Engelse moede wordt, selffs scheyden ende naer Japon loopen. In dese of ander bequaemer wegen van d'Engelsen geraeckt sijnde, sal U. E. met alle de scheppen na de custe van China loopen en dat soo hooch off soo verde om de West als de cust beseulen can, doende eerst aan Heynam, ende loopt dan vandaer na Sanchoa, Maccauw ende de Pescadores. Omtrent een van dese 4 plaatzen sal U. E. onse vloote met goede hulpe vinden ende aldaer naerder ordre becomen. Soo 't geraden is ende geschieden can, sal U. E. den brenger deses (die wy achten, na Japon gedestineert te wesen) vooruyt in passant na de voorsz. plaatzen by de vloote senden, met advysen, wat by U. E. passeert, wanneer ende met wat scheppen dat by de vloote hoopt te comen.

Op de custe van Goa is den vyant 6 gallioenen hebbende. Dit jaer souden sy van Portugael becomen andere 6 gallioenen ende 4 caracken. Wat daermede voornemen sullen is ons noch onbekent. Wy hebben d'heer Dedel derwaerts gesonden met een vloote van acht scheppen ende een fregat, te weten van onsentwegen vijff, namentlijck de *Goede Fortuyne*, 't *Wapen van Zelant*, *Zuidt-Hollant*, *Noort-Hollant* ende 't *Hert*; van wegen d'Engelsen *d'Exchange*, *d'Anna*, den *Diamant* met een verovert fregat. De *Dragonsclauw*, de *Sampson* ende *Weesp* sijn wy noch op de custe van Goa hebbende.

D'Almogende verleene d'onse victorie onder haere vyanden. Van 't gene voorder in dese quartieren passeeert, sal U. E. door d'heer Houtman nevens dese advijs ende copie van d'onse gesonden worden. U. E. missive van 20 December passato is ons per 't schip de *Swane* wel geworden. Met de voorsz. vloote sal U. E. daerop, in 't Godt geliefst, antwoort becomen.

In 't fort Batavia, desen 3 Meert anno 1622.

85. — MOLLUCQUES,

GOUVERNEUR HOUTMAN, 3 MAART 1622.

Met de *Morgensterre* ende d' *Eendracht* hebben U. E. voor dese geschreven,
waervan hiernevens copie gaet ende d' inhoudt confirmeeren.

Tsedert hebben nae seer langh beraet eyntlijck geresloveert dit jaer geen schepen noch volck naer de Molluccos ende Amboina tot redres van de saecken aldaer te schicken, maer goet gevonden, sooveel macht als van hier sullen kunnen uytmaaken, ontrent primo April nae de custe van China, tot affbreuck van onsen vyandt ende opdoeninghe van den handel van China, te senden. Een vloote van 12 seylen met ontrent 10 a 1200 coppen verhoopen uyt te maken. Wie het beleyt ende commandement hebben sal, is noch niet geresloveert. Tot uytvoeringhe van onse goede meeninge can van hier weynich stoffe (nae ons genoegen) gevonden ende gemist worden, doch evenwel sullen ons met de presente moeten behelpen. Op de custe van Goa heeft den vyant 6 gallioenen. Dit jaer crygen sy van Portugael 6 andere gallioenen ende 4 caraken. Wat daermede meenen te verrichten is noch onseecker. Onse jachten in 't vaerwater van Mallacca cruyssende hebben daer 4 navetten van den vyant becomen ende drie aen de wal gejaecht, alwaer verbrant ende vergaen sijn. Van dese seven isser drie van Maccauw gecomen, drie van Manilha ende een van Goa; een groote somme goudt isser in eenighe geweest, maer den vyant is daermede met prauwen gevlycht. 't Monster hebben eenige vrylieden hier gebracht. Door verscheyde pamphieren met dese navetten becomen, hebben veel van des vyandts gelegentheyt verstaen, gelijck mede hoe ende in wat manieren haren staet van Indien tegen ons meenen te verseeckeren ende d' onse te ruineeren, doch ick hope, dat haer prevenieren ende met Godts hulpe 't voordeel affsien sullen. Wat eyntlijck onse meeninghe sy, sullen voor dees tijt niet advyseeren, alsoo het beter is, dat het eerst gedaen dan geschreven wordt, temeer dewijlle ons na gelegentheyt van tijt ende saecken sullen moeten reguleren. 't Waer te wenschen, dat onse vloote van Manillha tijtlijck by voorsz. vloote op de custe van China mocht comen, gelijck mede sooveel secours meer als van de Mollucques, Amboina ende Banda gemist can worden, om te meerder macht byeen te brengen ende wat groots te doen; maer alsoo niet connen weten, hoe het in voorsz. quartieren staet ende daerenboven by den raet geconsidereert sy, hoeveel inconvenienten ons onderwerpen souden, soo dienaengaende eenighe precise ordre na de Mollucques, Amboina, Banda ende Manillha gaven ende ons verlieten op de versterckinge, die men van die quartieren by de vloote op de custe van China soud connen becomen, hebben eyntlijck goet gevonden ons te behelpen met de macht, die van hier sullen connen uytmaecken, mits dat men ons hier wat benouwe ende ordre geve,

dat in 't eerste van 't mouson herrewaerts gesonden worde alsulcke schepen ende volck als tijtlijck van Amboina ende Banda gemist ende na de Mollucques niet behoeven gesonden te worden.

't Is onseecker, wanner het gelegen comen sal, om 't redres van de saecken in de Mollucques ende Amboina met macht by der hant te nemen. Men sal moeten aensien, hoe de saecken hun aldaer gedragen, ende wat secoers dit jaer van 't vaderlant becomen. Ondertusschen sal U. E. niet ruchtbaer maecken, dat wy van hier een vloote na de custe van China seinden, maer sulcx secreet houden ende 't kindt een ander naem geven, opdat het niet al te vroech tot kennisse van onsen vyant come, de saecken aldaer voerdler bestierende, naer de welstant van de Compagnie vereyscht.

Maeckt, dat den vyant geen voordeel van ons become; bestiert ende beleyt de saecke alsoo, dat de Tarnatanen met soeticheyt gedrongen ende genoot-saeckt worden, onse diffentie behoorlijck te verseeckeren, dat onsen staet van Amboina niet voorder ondercruypen, maer affstandt doen van 't gene voor desen aldaer tot onsen nadeel gesurpeert hebben; dat d' affectie van die van Macqian, Motier, Batsian ende andere omleggende landen t' onswaerts meer ende meer vermeerdere, ende dat sylieden van de Tarnatanen niet meer noch langer worden geabuseert. Compt voor, dat d' Engelsen in de staet van de landen niet in en cruypen, noch onse gerechticheyt niet vercorten; dat alle dispence behoorlijck menageren ende den handel soo wel waernemen, dat de Compagnie eens van d' excessive groote oncosten onlast ende die aan den handel aldaer genomen ende gevonden mogen worden. Het houden van Caleamatte ende Saboa remiteeren aendermael aan den raet aldaer. Hoe minder plaatzen besetten, te beter connen de voornaempste plaatzen besetten en dat met te minder oncosten. Als jaerlijcx sooveel nagelen van Amboina ende de Mollucques becomen, als U. E. weet, dat jaerlicx in Nederlant ende Indien vertiert connen worden, sal 't wel wesen. Meer behoeft vooreerst van daer niet gesonden te worden, mits dat d' overighe in des vyants ofte andere gevneysde vrienden handen niet comen, maer aan de boomen ofte in 't bos vergaen. Hiervoor sy U. E. gerecomandeert sorghe te dragen.

Andermael sy U. E. gerecomandeert, goede correspondentie ende vrient-schap met die van Mindanao te houden. Is 't niet gedaen, sent derwaerts expresselijck, soo haest sulcx geschieden can, soo omme t' ondersoecken, wat handel aldaer te doen is, als omine de coningen van Mindanao ende Boaya met den anderen te bevredigen. Met de vrientschap ende assistentie, die d'een tegen d' ander aan de Spaingnaerden versoeckt, souden de Spaingnaerden d' andere omliggende landen geerne vermeesteren. Dese sake wordt seer ernstlijck aan den coninck van Spaaignen gerecomandeert ende schijnt van groote importantie te wesen. Wy recommanderen ende bevelen U. E. daer-

tegen te wercken, de Spaingnaerden daeruyt te houden, voorsz. coningen tegen haer te voeden ende van gelijcken tegen d' incruypinghe van de Tarnatanen aldaer mede behoorlijck te wercken, alsoo ons anders immer soo schadelijck als de Spaingnaerden wesen souden.

Hetschip *Amsterdam* sal U. E. met den aldereersten weder na Japon senden, om aldaer vol rijs voor de Mollucques geladen te werden. Om t' ondersoecken off de vloote van de Manillhas (naedat aldaer de behoorliche tijt met d' Engelse gecruyst sullen hebben) de Compagnie noch eenigen dienst by de vloote op de custe van China soude connen doen, sal U. E. dese onse nevensgaende missive aen d' heer commandeur Willem Jansz. het schip *Amsterdam* mede geven ende 't selve ordonneeren door de Strate van Tagima na de Manillhas te loopen, om voorsz. missive anpassant aen onse vloote te bestellen ende van daer naer Japon te seylen, mits dat sulcx sonder weten ende kennisse van d' Engelse geschiet. Cond *Amsterdam* mede by onse vloote op de custe van China comen, 't soude goet wesen om den hoop te vermeerderen, maer alsoo 't schip groot, swaer ende onbeseylt is, vinden niet geraden daertoe, precise ordre te geven. U. E. sal daerover disponeeren, nadat by den raet aldaer goet gevonden wordt.

Sendlt geen schepen nae Japan, om aldaer te verdubbelen ofte vertimmert te worden; die in Batsian off Amboyna sonder versuyt van tijt niet geholpen connen worden, sal U. E. herwaerts senden.

Tot noch toe sijn hier geen Chineesse joncken gecomen. Tusschen de Chineesen ende den Tartar is een seer heftigen oorloogh. De Tartar heeft veel stercke plaetsen van de Chinezen genomen ende haer verscheyde nederlagen in 't veldt gegeven. Sy sijn niet meer dan drie dagen reysens van 't hoff van China. Den onderconinck van China is overleden, sijn gesuccedeerde soone vergeven, ende des vergevene soone is in de regeringhe gestelt. Tegen desen sijn mede seeckere conspiratiën geweest. De regenten van China sijn 't hierover niet eens. Off d' uitvoeringhe van de Chineese joncquen door desen troubel niet verhindert sal worden, sal den tijt leeren.

Dese gaet met het fregat *Pegu*, waermede de resterende vrouwen ende kinderen van de Bandanesen naer Banda senden, wesende 38 vrouwen ende 14 kinderen.

Per nevensgaende copie van sententie sal U. E. sien, hoe dien trouwloosen hoop haer niet gerust hebben connen houden, maer hier mede wat groots geerne tegen ons verricht souden hebben. Wy dancken Godt, dat ons bewaert ende haer gestraft heeft.

Met voorsz. fregat seinden een Portugiese paep, die U. E. van Amboina toegesonden sal worden, omme syne verlossinghe tegen iemant van d' onse te procureeren, gelijck mede voor alle d' andere Spaingnaerden ende Portu-

giesen, syne moeder ende susters, hier sijnde. Soo van d' onse eenighe by den vyandt sijn, sal U. E. voorsz. paep tegen haer off iemant van die lossen.

Doen ick in Martio anno 1619 in Batsian was, ordonneerde de coopman, dat aldaer een plaatse tot een kercke soude bouwen. De predicanteren hebben mede gerecomandeert een bequaem leeraer derwaerts te schicken, soo tot bevorderinghe ende stichtinge van de Labouwers, als tot verbreydinghe van 't Christelijck gelove. U. E. sy gerecomandeert de goede hant hieraen te houden. Is 't niet gedaen, doet in Batsian een kercke maken ende sendt derwaerts een bequaem leeraer, soo die te becomen is. Nevens dese sijn aen d'heer Speult schryvende, regard te nemen, off het niet geraden sy, dat een ooste meer van de Amboinese jongelingen, die best in de fondamenten vande Christelijcke religie gefondeert sy, naer Batsian gesonden worde, om aldaer voor de jeucht school te houden ende d'oude in devotie te maynteneren, met ordre, dat sulcx soo 't geraden is, voort doe gaen, ende dat degene, die derwaerts gesonden worden, een goet tractement tot een eerlijck onderhoudt gegeven worde.

Soo niet gelegen quam, 't schip *Amsterdam* naer de Manillha ende Japon te seinden, sal U. E. derrewaerts een ander, de gelegentheyt hebbende, stieren.

De *Leeuwinne* is tot noch toe niet verscheenen; verhoopen, dat met sijn geldt, wesende 80.000 realen, in Amboina ooste Banda aengecomen wesen sal. 't Gene daervan eenichsints in de Mollucques, Amboina ende Banda gemist can worden, dient met den eersten herrewaerts gesonden.

Menageert u Nederlantse provisien, alsoo toecomende jaer van 't vaderlant weynich te verwachten hebben ende in Batavia door uutrustinge van de vloote voorsz. weynich resteert ende niet ten besten is. Derhalven doet u provisie wat verde strecken.

In 't fort Batavia, desen 3 Meert anno 1622.

86. — AMBOINA,
GOUVERNEUR VAN SPEULT, 3 MAART 1622.

't Voorsz. is 't gene nevens dese aen d'heer Houtman na de Mollucques sijn schryvende. U. E. gelieve 't selve mede voor de syne te houden ende d' onse met eerste schip naer de Mollucques voort te senden. Wy seggen met een schip, om voor te comen, dat niet in des vyants handen vervalle, gelijck voor desen gebeurt is.

Met de vloote naer de custe van China gedestineert, sullen gelijck vooren geseyt is, sooveel volck van hier senden als eenichsints doenlijck is, en dat op hoope, dat eer lange van 't eene quartier off ander weder eenighe secoursen

becomen sullen. Hetoudt volck, dat verlost dient, aldaer over is ende naer de Mollucques niet behoeft gesonden te worden, gelieve U. E. met eenighe van de schepen ofte jachten, die derven condt, met 't eerste van 't aenstaende Oostmousson herrewaerts senden, opdat het fort Batavia oft andere ontbloote schepen daermede versterkt mogen worden.

De Bandaneese vrouwen ende kinderen sal U. E. met dit fregat ofte een ander naer Banda voortsenden. Per nevensgaende copie van sententie can U. E. sien, hoe quaet voornemen de Bandaneesen alhier gehadt hebben. Het schijnt, dat die natie t' enemael uytgeroyt moet worden; soo daer eenighe in 't landt sijn, doe recht goede sorge, dat geen quade parten speelen, ende prevenieert haer, gelijck hier gedaen hebben.

Sendt nevensgaende Portugiese paep met eerste gelegenheit naer de Mollucques, opdat met den eersten de verlossinghe voor de syne, alhier wesende, procureeren mach. 't Is een soone van Maccauw. Laet hem daer niet aen landt comen, opdat geen quaet onder de burgerye brouwe. Onderstaet off hy oock eenige lucht heest, wat ons desseyn met de vloote sy. Soo hy eenighe rapporten diesaengaende weet te doen, die de vloote hinderlijck mochten wesen, dient hy eenige tijt opgehouden te worden. U. E. gelieve daerop te letten ende d' heer Houtman advijs geven.

Wy connen niet naerlaten U. E. andermael te recommanderen de goede hant aen de schoole te houden, gelijck mede datter gestadich een goet getal van de clouckste jongelingen in de fondamenten van de Christelijcke religie geinstructeert ende opgetrocken worden. D' oncosten, die hiertoe dienen gedaen, sal U. E. niet aensien, maer elck naer syne merite een redelijcke tractement tot sijn onderhoudt toeleggen. Met D. Danckart ende daer 't voorder behoort, sal U. E. overleggen, oft het niet geraden ende doenlijck sy, dat van Amboina jongelingen een off meer naer Batsian gesonden worden, om aldaer voor de jeucht school te houden ende d'oude Labouwers mede in devotie te houden; ende soo 't goet ende geraden gevonden wordt, sendt eenige derrewarts met alsulcken tractement als geraden vinden sult.

Door d' uutrustinge van de voorsz. vloote sullen hier noch meer, dan voor desen geadviseert is, van cruyt onthloodt worden. U. E. sal wel doen, als het quaed cruyt vermaect is, ende senden met den eersten herrewaerts sooveel goet cruyt, als daer derven condt ende naer de Mollucques ende Banda niet behoeft gesonden te worden. U. E. gelieve te gedencken, dat het eens behoort tijt te worden, dat niet alleen d' oncosten van de forten, garnisoenen ende comptoiren aldaer soo aen de negotie als incompste gevonden worden, maer dat men daerenboven een goede somme behoort over te winnen. Voorwaer wy laten ons voorstaen, dat het seer wel geschieden can, gelijck met U. E. daerover in discoursen sijnde verscheyde reysen geallegeert hebbe.

De lasten van Batavia vallen uyttermaten groot, doch diesniettegenstaende hopen de saecken soo te bestieren, dat evenwel eerlanghe een groot stuck gelts boven alle oncosten overwinnen sullen. Wy recommanderen U. E. aldaer mede finantie te soeken, den handel wel te doen waernemen ende alle oncosten alsoo te menageren, dat mede een goet stuck gelts tegen de verledene gedane excessive oncosten overwonnen worde. Sendt ons met den eersten copie van de boecken ende laet ons weten, wat raet datter is ende hoe jaerlijcx een groot stuck gelts boven alle oncosten overwonnen conne worden, mits de saeck ten effect brengende, gelijck seer wel geschieden can. U. E. sal daeraen eere begaan ende de Compagnie grooten dienst doen. Van alle finantien, incompste ende benifitie, die becomen condt, sult d'Engelse in 't minste in reeckening niet goet doen, maer haer, des versoeckende, tot ons renvoyeren.

U. E. sal wel doen ende senden met alle gelegenheit na Banda sooveel houdt ende dackpannen, als doenlijck is, soo tot bouwinghe van huysen als een kercke ende schoole.

Menageert u Nederlantse provisien, alsoo toecomende jaer van 't vaderlant weynich te verwachten hebben, ende in Batavia door uutrustinghe van voorsz. vloote weynich resteert ende niet ten besten is. Derhalven doet u provisie wat verde strecken.

Is het schip de *Leeuwinne* aldaer gecomen (gelijck wy verhoopen), laet niet hetselvige met den eersten herwaerts te senden ende dat met sooveel gelts, als de Mollucques, Amboina ende Banda derven connen, want hier om gelt seer verlegen sijn.

In 't fort Batavia, desen 3 Meert anno 1622.

87. — BANDA.

AEN DEN GOUVERNEUR SONCK, 3 MAART 1622.

't Voorsz. is 't gene aen d' heer Houtman sijn schryvende. U. E. gelieve 't selvige mede voor de syne te houden ende ons met d' eerste gelegenheit toe te senden 't volck, dat verlost moet worden, die niet gesint sijn aldaer te blyven ende naer de Mollucques niet begeeren gesonden te worden. Door d'uutrustinghe van de vloot na de custe van China sal 't fort Batavia van volckende provisie vry wat ontbloot worden, doch verhoopen eer lange van 't een off ander quartier gescondeert te worden, ende verstaen noch en begeeren niet, dat U. E. sich aldaer om onsenthalve ontbloot. Houdt daer sooveel volck tot peupelatie van 't lant, als doenlijck is; geest vry, die haer vryheyt versoecken, de garnisoenen in dier voegen, sooveel geschieden can, verminderende.

't Volck ende de schepen, die herrewaerts dienen te comen, sendt die met goede noten ende foelie, soo haest doenlijck is.

Dese gaet met het fregat *Pegu*, waermede derrewaerts senden de resterende vrouwen ende kinderen van de Bandaneesen te weten 38 vrouwen ende 14 kinderen. U. E. sal haer onder de burgerye aldaer, gelijk voorgaende, aan de meestbiedende verkoopen, off aan des Compagnies slaven ten huwelijck uutgeven, laetende hun met den tijt haer selven vry dienen.

Per nevensgaende copie van sententie sal U. E. sien hoe quaden voornemen de Bandanesen alhier gehadt hebben, hoe d' orancay's daeronder gedoot ende alle d' andere aan de kettings geslagen sijn. Het schijndt, dat sylieden al te samen t' enemael uitgeroeyt moeten worden. Soo daer noch eenige orangkayen ofte orangbaycx in 't landt sijn, sent die alte mael herrewaerts, ende houdt daer geen Bandanese manspersoonen, dan alleen vreemde slaven, op dat buyten twijfel mogen wesen.

Voor desen is U. E. geadvyseert¹⁾, hoe de Bandanesen sonder onse kennis eenige brieven aan de slaven, die met Carstens gegaen sijn²⁾, mede gegeven hebben, om aan haere consoorten in Banda te behandigen. Ondersoeckt, off de brieven becomen ende d' inhoudt verstaen condt, de misdadigen exemplaerlijck na behooren straffende. Na wy verstaen, soude onder andere aan de Bandaneesen, aldaer sijnde, geschreven wesen, dat haer wel souden dragen, om credit by d' onse te becomen, daerna eenige fortan aff te loopen, ofte van 't landt te vluchten.

Houdt gestadich het ooch op die van Puloron ende vertroudt haer niet anders toe, dan dat, soo occasie becomen connen, soo veel quaets doen sullen, als in haer vermogen sy. De Javanen, die wy daer lieten, mocht mede niet vertrouwen; alle die suspect sijn ende in goede verseeckeringhe niet bewaren condt, sendt die herrewaerts, ende disponeert over 't volck van Kandael naer de dienst van de Compagnie vereyscht. Van de Custe van Coromandel sijn dagelijcks een schip met volck verwachtende. Soo haest compareert ende sulcx geschieden can, sal U. E. 't volck toegesonden worden. Draeght goede sorge, segge andermael, dat u die van Poeleron, andere Bandanesen, Javanen ofte andere slaven geen quae parten speelen ende prevenieert haer, gelijk wy hier door Godes genade gedaen hebben.

U. E. sy gerecommandeert, de goede hant aan de schoole te houden. Doet alle de jeucht ter schoole gaen ende van de kintsheyt off Christelijck optrekken. Is 't niet gedaen, laet een bequame plaatse tot een schoole ende oock een goede kercke maken. Wy hebben d' heer gouverneur Speult geordonneert, dat U. E. met alle gelegenheydt goede partyen houdt ende pannen sende.

¹⁾ Hiervóór, bl. 135.

²⁾ Hiervóór, bl. 120.

't Is nu derthien jaren, gelijck U. E. kennelijck is, dat de Compagnie seer excessive groote lasten van d' eylanden Banda (en dat alleen op hope met weynich soulaes) gedragen heeft. De meeste swaricheyt door Godes genade nu gepasseert sijnde, sy U. E. op 't talderhoochste gerecomandeert desaecken alsoo te bestieren en beleyden, dat nu 't effect van de gewenste hope becomen mogen. Soeckt finantie, omme alsulcke incompste te becomen (sonder d' Engelsen daervan iets goet te doen), doet den handel alsoo waernemen ende alle oncosten in dier voegen menageren, dat alle de lasten van de forten, garnisoenen ende comptoiren aldaer gevonden ende gewonnen worden, jae dat men een goet stuck gelts overhoude tot opcoop ende betalinge van de noten ende foelie. Wy seggen, dat dit seer wel gedaen can worden, ende recommandeeren U. E. op 't hoochste alle mogelijcke naersticheyt ende vlijt daertoe te doen. Laet ons weten, wat hulpe, wat coopmanschappen, volck ende goederen daerto van noode hebt; wy sullen U. E. sooveel doenelijck helpen.

Menageert . . . wat verde strecken ¹⁾.

Is het schip de *Leeuwinne* . . . seer verlegen sijn ¹⁾.

In 't fort Batavia, desen 3 Meert anno 1622.

88. — BANDA.

AEN DEN GOUVERNEUR SONCK, PER DEN EENHOORN, 19 MAART 1622.

Met 't fregat *Pegu* is onse jongste geweest. Cordt naer 't vertreck van 't selvige sijn hier Godt loff wel aengecomen, te weten van Siam de schepen *Tholen* ende *Eenhoorn*, ende van de Custe Coromandel 't schip den *Gouden Leeuw*. Op haere compste hebben goetgevonden d' *Eenhoorn* datelijck innewaerts te seynden met sooveel rijs, cleeden, eenige syde waeren ende slaven, als voeren can. Alle de slaven, te weten 124 stucx, soo slaven als slavinnen, worden U. E. toegesonden; sult die aldaer onder de burgerye aen de meest-biedende vercoopen ofte andersints ten besten van de Compagnie, gelijck de voorgaende, gebruycken. De rijs, syde waren ende cleeden sijn aen den gouverneur Speult verschreven, met ordre dat alles behoorlijck voor de Molluccos, Amboina ende Banda verdeyle. Soo 't geviele, dat dit schip eerst in Banda quame, gelijck geordonneert hebben, sal U. E. daeruyt lichten 't gene noodich van doen heest, ende al 't resterende met ditto schip oft een ander na Amboina seynden.

¹⁾ Gelijkluidend aan de overeenkomstige passage op bl. 145.

Ten overvloet sy U. E. andermael gerecommandeert met d' eerste van 't aenstaende mouson herrewaerts te seynden soo groten partye noten ende foelie als doelenlijck is. Soo alles met den eersten niet gesonden kan worden, seyndt dan tenminsten een goede partye, alsoo geerne in Mayo toecomende een schip met nagelen, noten ende foelie ende andere waeren naer de Custe Coromandel ende oock naer 't vaderslant seynden souden.

Tot ontrent ultimo Augusti toecomende sal U. E. aldaer ophouden al-sulcken jacht ofte schip als noodich is, om de laetste noten en foelie te laden ende herrewaerts te brengen. Alle d' andre schepen ende jachten, die daer souden mogen comen, seyndt die op 't alderspoedichste herrewaerts met de noten ende foelie, die seynden cont. Laet dit niet nae, alsoo de schepen hier nodich sullen wesen, om na de custe van Sumatra, Jambi, Palimban ende elders te varen.

In 't fort Batavia, desen 10 Meert anno 1622.

89. — AMBOINA.

AEN DEN GOUVERNEUR SPEULT, PER D' EENHOORN, 10 MAART 1622.

Cort naer 't vertrek vant 't fregat *Pegu* sijn hier wel aengecomen Godt loff te weten van Siam de schepen *Tholen* ende den *Eenhoorn*, ende van de Custe Coromandel den *Gouden Leeuw*. Wy hebben op haere compste goet gevonden, den *Eenhoorn* datelijck innewaerts te senden, met sooveel rijs, cleeden, eenige syde waren ende slaven, als voeren kan. Alles is aan U. E. geconsigneert. De slaven sult datelijck na Banda seynden, omme aldaer ten besten van de Compagnie gebeneficieert te worden. De rijs, cleeden en syde waeren verdeylt die behoirlijck voor de Molluccos, Amboyna ende Banda in sulcker voegen, als ten besten dienst van de Compagnie vereyst, sonder particuliere verkiezinge te doen. De verdeelinghe werd U. E. toevertrouwdt. Maeckt dat daervan eere becompt, de Compagnie dienst geschiede, ende dat die van de Molluccos niet meer en clagen, dat misgedeylt ofte dat de beste goederen tot nadeel van de Compagnie in Amboyna gehouden worden.

Toecomende jaer verhoopen wederomme goede partye cleeden van de Custe Coromandel te becomen, derhalven sal U. E. dese met den eersten ten besten van de Compagnie doen beneficeren, sonder de cleeden lange op te houden. Licht liever de handt, soo sulcx vereyst wordt. Doe insgelycx met den rijs, alsoo verhoopen U. E. toecomende jaer beter dan nu versien sullen.

Maeckt, dat van daer geen natte noch al te vochtige nagelen meer gescheept

worden, ende seyndt dit schip gelijck oock d' andere, die derven kont ende na de Molluccos niet behoeven gesonden te worden, met den aldereersten weder herrewaerts, alsoo hier noodich sijn, om op verscheyden plaatzen gebruyct te worden, midts sooveel nagelen met den eerste mede seindende, als behoorlijck geschieden can.

Geeft geen contant gelt meer aen 't garnisoen noch andere personen in dienst van de Compagnie yesende, 't sy getrouwde ofte ongetrouwde. Die met de cost ende cleedinge niet tevreden sijn, sal U. E. herrewaerts seinden oft van des Compagnies dienst ontslaen.

In 't fort Batavia, desen 10 Meert anno 1622.

90. — MOLLUCCOS.

AEN DEN GOUVERNEUR HOUTMAN, PER DEN EENHOORN, 10 MAART 1622.

By desen gaet copie van onsen jonghsten per 't fregat *Pegu* geschreven, ende alsoo cort naer 't vertreck van 't selvige alhier Godt loff wel aengecomen sijn te weten van Siam de schepen *Tholen* ende d' *Eenhoorn*, ende van de Custe Coromandel den *Gouden Leeuw*, hebben wy goet gevonden d' *Eenhoorn* datelijck na Amboina ende Banda te seinden met sooveel rijs, cleeden, eenige syde waren ende slaven, als voeren kan. De slaven sijn na Banda gedestineert, de rijs, cleeden ende syde waren sullen voor de Molluccos, Amboina ende Banda verdeylt ende elck sijn portie toegesonden worden. U. E. sy gerecommandeert, alles aldaer ten besten van de Compagnie te beneficeeren. Laet de goederen in 't pachuys niet vergaen, gelijck voor desen gedaen is; licht liever de handt ende helpt alles aan de man. Wy hopen U. E. toecomende jaer van alles weder opnieuws te voorsien. De schepen ende 't volck, dat daer derven kondt, gelieve U. E. met den eerste herrewaerts te senden met sooveel nagelen als doenlijck is.

Seyndt de nevensgaende aen d' heer commandeur Willem Jansz. voort, soo 't eenigsins geschyeden kan, 't sy met het schip *Amsterdam* oft een ander, na de gelegentheyt gedraeght, gelijck voor desen geadviseert is, ende laet oock niet, goede correspondentie ende vrientschap met die van Mindanao te houden. Ondersoeckt wat handel aldaer te doen is, ende voet haere vyantschap tegen de Spaingarden, sooveel doenlijcken is.

In 't fort Batavia, desen 10 Meert anno 1622.

91. NA DE MANILLAS.

AEN DEN COMMANDEUR WILLEM JANSZ., PER D' EENHOORN OVER
DE MOLLUCCOS, 10 MAART 1622.

Naerdat 't fregat *Pegu* met dese onse nevensgaende expresselijck na Amboina gesonden hadden, sijn corts daernaer Godt loff alhier wel aengecomen te weten van Siam 't schip *Tholen* ende d' *Eenhoorn*, ende van de Custe Coromandel 't schip den *Gouden Leeuw*, ende alsoo hierop goetgevonden is 't schip d' *Eenhoorn* geladen met rijs, cleeden ende eenige slaven innewaerts te seinden, hebben niet kunnen naerlaten, mede te geven copie van d' onse per expresse gesonden; d' inhoudte confirmeren andermael midts desen, ende sy U. E. gerecomandeert, neersticheyt te doen, omme met syne schepen by de vlope, die van hier gaet, op de custe van China te comen, omme onse goede meeninge te helpen executeren, midts medlebrengende sooveel Chinesen als de schepen voeren konnen, alsoo die in de vlope ende elders noodich van doen sullen wesen. Laet dit niet naer, want de Compagnie daeraen seer veel gelegen is. Wy hadden U. E. seer ernstlijck gerecomandeert, geen Chinesen te relascheren, maer sooveele herrewaerts off na de Molluccos te seinden, als doenlijcken wesen soude. 't Is een groot misverstand, dat onse ordre niet naergecomen is, omdat niet geraden wierd gevonden, eenige Chinesen nae Japon te voeren, want U. E., soo haest d' eerste joncken bequam, de gelegentheyt wel hadde, om met deselvige joncken ende een schip ofte twee daerby een groote menichte van Chinesen na de Molluccos, Amboina, Banda, Patani ofte elders te seinden, dewyle de vyandt doch geen macht hadde om uyt te comen, ende wy een schip meer dan d' Engelsen in de vlope hadden. Waere dit gedaen, meer dienst soude de Compagnie daeraen geschiet wesen, dan alle de veroverde goederen waerdich sijn. Wilt de faute doch verbeteren, neempt onse voorige ernstige recommandatiën ter herten, ende schickt sooveel Chinesen by onse vlope na de Molluccos, Amboina, Banda oft herrewaerts aen, als eenichsins doenlijcken is. De Compagnie sal daeraen seer groeten dienst ende U. E. eere geschieden.

In 't fort Batavia, desen 10 Meert anno 1622.

92. — INSTRUCTIE

VOOR DEN E. COMMANDEUR CORNELIS REYERSZ. ENDE DEN RAET VAN DE VLOOTE, NA DE CUSTE VAN CHINA GESONDEN, 9 APRIL 1622¹⁾.

Alsoo d'ervaringhe van tijt tot tijt geleert heeft hoe duslange ten onrechten gesocht is den handel met de Chinesen op differente plaatse te stabileren, gelijck mede dat die, naer 't schijnt, op de custe van China selfs met vrient-schap van de Chinesen niet vercrygen sullen, hebben goetgevonden een goede vloote derwerts te senden om t'onderstaen off daertoe op volgende maniere sullen connen geraecken.

Dese vloote soll vooreerst bestaan in 12 zeylen, te weten, *Zierickzee, Groningen, Delft, de Gallias, Enckhuysen, d' Engelse Beer, Armuyden, de Haen, Victoria, St. Nicolaes, St. Crux, St. Laurens* ende alsulcke andre meer als op de reys daerby gevocht souden mogen werden.

Den raet die t'opperste beleyt ende gesach over dese vloote gegeven hebben, sal bestaan in 7 personen, namentlijck, den E. Commandeur Cornelis Reyers; Cornelis van Nieuwroode, oppercoopman; Pieter Bosschaert, opper-coopman; Anthonio Jacobsz., Engelse schipper; Hans Ruffijn, cappiteyn; Jan Heyndricksz. Sael; Aernout Croock.

Gedurende absentie van voorsz. Nieuroode sal Pieter Bosschaert de tweede stemme in den raet hebben, ende sal alsdan voor de sevende persoon compa-eren Lambertus Nannings, schipper op d' Engelse Beer.

De voornoemde raet wert de volvoeringe van dese onse ordre ende d' aff-handelinge van alle voorvallende saecken bevoolen, midts dat alvoorens al-sulcke advysen gehoort worden, 't sy van breedre raden, crijchsraden, scheps-raden, oppercoopliden ofte andre officieren, als d' importantie ende aert van saecken soud mogen vereyschen.

Cornelis van Nieuwroode is met het jacht *St. Crux* na de Straet van Sin-capura gevaaeren, om vandaer te lichten de jachten *Armuyden*, *de Haen* ende *Victoria*, ofte alsulcke andre als in 't vaerwater van Mallacca greeet vinden sal, met ordre dat met de voornoemde vier jachten na de custe van Champa loope, omme tot de compste van de vloote tusschen Poulo Cecir de Terra ende Poulo Cecir de Maer te cruyssen, ende t'onderstaen off interim eenige advantagie off naerder tydinge van den vyant becomen can.

Met de resterende schepen *Zierickzee, Groningen, Delft, de Gallias, Enck-huysen, d' Engelse Beer, St. Nicolaes, St. Laurens*, sal U. E. op 't alderspoe-dichste recht door na de custe van Champa loopen, ende byaldien de voor-noemde vier jachten niet verneempt, sult dan Poulo Cecir de Terra ende de

¹⁾ Copieën van 9 April—28 Aug. 1622: X 62, met uitzondering van de artikelen en van den vrijpas van 19 Aug. 1622, welke voorkomen X 225 en X 231 verso.

Hoeck ofte Baye van Panderan aendoen, ende byaldien aldaer geen bescheet van haer verneempt, sult voor seecker mogen houden dat noch achter sijn ende hun aldaer vertoeven, ofte op de voornoemde plaetsen ordre laten waer dat de vloote vinden, midts ondertusschen de vloote vervarsende ende eenige jachten tusschen Poulo Cecir doende cruyssen.

Door geintercipeerde missiven van den vyant van Goa na Mallacca gesonden, hebben wy verstaen hoe in October passato een gallioen van Portugael in Goa aengecomen was, dat dagelijcx een nieuwe vicerey met andre vijff gallioenen ende vier caracquen van Portugael verwacht wierden, ende dat noch andre ses gallioenen van Goa na Ormus gevaaeren waeren. Werwerts de voorsz. macht gebruyckt soud mogen werden was noch onseecker. Wy hebben Nieu-roode ten deele expres vooruyt gesonden omme t'onderstaen off naerder advijs van den vyant becomen connen. U. E. sal van gelijcken op de reyse doen, ende insonderheyt om seecker advijs te becomen, wat met sijn vloote soude voornemen. Haer disseyn verstaende, sult dan de saecken schicken soals den raet vinden sal te behooren omme den vyant te prevenieren, 't voordeel aff te sien, hun te vermeesteren ende dese onse volgende ordre t'executeeren.

Omme den Chinesen handel te vercrygen, verstaen wy noodich te wesen dat Maccau met Godes hulpe innemen, ofte iewert op een van de bequaemste plaetsen omtrent Canton ofte Chincheu een fort maecken, aldaer garnisoen ende gestadich een goede vloot schepen op de cust van China houden.

D'inneming van Maccau wert ons seer licht voorgestelt. D'extraordinarie groote vrese, welck die van Maccau voor ons sijn hebbende, inviteert ons hart om de plaatse aen te tasten, insonderheyt dewyle verseeckert sijn, datter geen garnisoen in de stat is, datter een seer quacdt gouvernement ende groote ongeregeltheyt sy, dat de Chineesen lange jaeren getracht hebben ende gestadich trachtende sijn om de Portugiesen van Maccau te doen vertrecken, geensints willende toelaeten, dat de stat sluyten ende haer verstercken. Sy hebben wel eenich geschut van Manilha becomen ende eenige nieuwe bolwercken gemaect; maer dese bolwercken sijn slecht ende van achteren open. In voor-noemde stat, na wy verstaen, sijn ontrent 7 a 800 Portugiesen ende mestices, ende 8 a 10.000 Chineesen. Doch vermits de gelegenheyt van 't lant ende de stat selffs noeyt gesien hebben, item ten aensien, dat het schijnt onse schepen van Manilha niet tijtelijck by dese vloote connen comen, dat niet en weten wat veranderingh tsedert October 1621 (als wanmeer de jongste advysen, die wy vandaer geintercipeert hebben, gesonden sijn) geresen mach wesen, noch oock hoe de Chineesen haer sullen houden: met off tegen ons; item dat de macht van de vloote alleen bestaat in duysent blanke coppen, die veel siechte ende inconvenienten onderworpen sijn, maer insonderheyt vermits de Chinese handel, ons bedunkens, wel vercregen can worden sonder dat Maccau

daertoe behoeven, soo is 't, dat niet goet hebben connen vinden precise ordre te geven om Maccau aen te tasten, noch oock om sulcx naer te laeten, maer hebben raetsaempst gevonden t' ordonneren dat hierover gedisponeert worde, soo als den raet na bevindinge van saecken goetvinden sal.

Soo haest de vloote by den andren gecomen sy ende sulcx doenlijcken is, sal U. E. gesaementlijck met de heele vloote recht door na Maccau loopen ende eenige van de veroverde jachten, met eenige tingans, sonder vlagge, vooruyt senden, om eenich vaertuych ende volck, 't sy Portugiesen ofte Chinesen, t' attrapperen ende alle gelegentheyt van haer te vernemen, ende de gestaltenisse van de plaatzen ende landen tijtlijck te doen besichtigen.

Onderwech in zee sijnde, sal U. E. al 't volck in de wapenen stellen, behoorlijck onder vendels verdelen, wel doen exerceren ende alderley officieren van 't bequaemste volck ordonneren, midts insonderheyt maeckende dat behoorlijck ordre gestelt ende alles vaerdich sy om op Maccau te landen ende de plaatse met gewelt aen te tasten, byaldien sulcx goetgevonden wort, soo haest d' anckers gevallen sijn.

Eer de vloote by de wercken compt, dient neersticheyt gedaen te worden, gelijck vooren geseyt is, om eenich volck te becomen daervan te vooren de gelegentheyt verstaen condt, ende sal U. E. mede yemant vooruyt senden om Maccau op redelijcke conditie van de Portugiesen te doen opeyschen, ende de Chinesen aen te dienen, dat niet dan vrientschap met haer begeren; dat haer gelieve de Portugiesen van Maccau te dryven, ofte toe te staen dat ghelyden sulcx doet. Presenteert hun daertoe hulpe, ofte insisteert dat haer dan ten minsten neutrael houden ende d' een niet meer dan d' ander favoriseeren, op pene dat haer anders mede voor vyanden houden sullen.

Na d'informatie, bescheyt ende antwoort die becompt, ende na de gelegentheyt van saecken ten besten van de Generale Compagnie soud mogen verleyschen, sal hierop by den breeden raet corte resolutie genomen worden wat voirder gedaen dient, namentlijck soo de vyant weygert de plaatse met goetaccoort op te geven, off het geraden sy te landen ende de plaatse met gewelt aen te tasten, datelijck te werck stellende 't gene by de meeste ende gesontste stemmen van den raet goetgevonden wort, sonder nochtans lichtvaerdelijck te landen ofte 't volck onbedachtelijck t' avontuyren.

Maccau met Godes hulpe in d' een off d' ander voegen becomende, sult by provisie op de bequaemste plaatse, 't sy op 't eylant van Maccau ofte een ander eylandt, een fort maecken, aldaer garnisoen leggen, ende voort de gehele stat, wel te verstaen 't gene U niet dienstich is endc hinderlijck mocht wesen, raseeren ende verbranden.

Soo niet geraden wort gevonden Maccau aen te tasten, ofte soo d'aentastinge, des Godt verhoede, mislucten, sal U. E. eenige schepen ende jachten

omtrent Maccau laeten, met de voorneempste vloote loopen na d'eylanden van Chincheu, in de caerte genaempt de Piscadores, leggende op de hoochte van $23\frac{1}{2}$ graed Noorderbreete.

Eenige jachten verstaen wy dat in voorsz. gevallen ontrent Maccau dienen te blyven, omme te becomen de Portugiesse navetten die van Mallacca na Maccau souden mogen vaeren, alsoock die van Manilha, gelijck mede omme waer te nemen de navetten die syliden na Japan souden mogen senden, ofte omme haer ten minsten den handel op ende van de voorsz. plaatse te beletten, alsoock den handel met de Chinesen van Canton. Alsulcke schepen ende jachten als den raet daertoe noodich ende bequaempst oordeelt, sal U. E. ontrent Maccau laten.

Maccau (welck Godt geve) veroverende, sullen in desen gevallen mede eenige schepen ende jachten daerontrent dienen te blyven, soo tot behulp van 't garnisoen aldaer, als insonderheyt omme de gevvluchte vyanden ende andre den handel met de Chinesen op Canton ende elders te beletten, ende insonderheyt omme de voorsz. navetten, op Maccau, Manilha ende Japan handelende, te becomen, ende sal de voorneemste vloote na de Piscadores loopen, gelijck vooren geseyt wort in cas dat Maccau niet bequamen, omme aldaer 't naervolgende te verrichten.

't Sy dat Maccau becomen, off met allen gevallen eer de voorneemste vloot na de Piscadores vertrecke, sal U. E. de vryen handel aan die van Canton versoeken ende dat niet in Canton, maer ter plaatse daer U. E. goetvinden sal een fort te leggen, gelijck mede dat u daertoe een bequaeme plaatse verleenen, alle nootlijckheden voor ons gelt fornieren, ende daertoe niet hinderlijck sijn, op peene dat ghylieden anders genootsaeckt wesen sult haer voor vyanden te verclaeren ende als vyanden te tracteeren. Soo 't niet gelegen compt dese aenspraeck aan Canton te doen, sullen de vrienden de mandorijn van Canton 't selvige aendienen.

Vooren hebben wy geseyt, dat het noodich is, omme den Chineessen handel te vercrygen, dat Maccau innemen, off een fort op een ander bequaem plaatse leggen.

Wat de bequaemste plaatse sy om een fort te leggen, de vyanden handel met de Chinesen te verhinderen ende die voor ons te verseeckeren, stellen noch in twijffel.

D' aentastinge van Maccau wert niet voorgestelt omdat dese plaatse daertoe voor de bequaemste oordelen, dan om den vyant vandaer te dryven, sijn schat te becomen ende onse plaets met een deel van sijn volck te peupleren.

D' eylanden de Piscadores genaempt, ontrent Chincheu gelegen, schynen alderbequaempst te wesen omme den Chineessen handel op Manilha te verhinderen ende de Chinesen na onsen willen te dwingen. Wy verstaen dat daer

een uyttermate goede rede is, doch dat het lant sandich, onvruchtbaer, sonder hout ende steen zy.

Door hinder ende schade die de Spaingnaerden in Manilha van ons lydende sijn, seggen sy (gelijck de vrienden per nevensgaende discoers connen sien), nodich te wesen omme Manilha, den staet van Indien te conserveren ende ons te ruineeren, dat in alderyle, eer wy sulcx doen, een fort dienden te leggen op de zuythoeck van Lequeo Pequeno, Lamangh genaemt, alwaer sy seggen een bequaeme reede te wesen. Ons is daer geen ander plaatse bekent dan Tangesan, gelegen op de hoochte van 23 graden, alwaer d' onsen van 't verlooren schip den *Engel* geweest sijn, ende niet meer dan 12 voeten water op de banck van d' incompst gevonden hebben.

Het disseyn van de Spangiaerden van Manilha souden de Portugiesen van Maccau gaerne verhinderen met een acte van licentic, welck sylleden, als per nevensgaende discours blijct, van de Magisteyt van Spangien versoecken, vermidts vreesen, soo de Spangiaerden iewers op de cust van China plaatse begrypen, dat Maccau alsdan te niet gaen sal, presumerende dat wy haer den handel van Maccau op Manilha met haere navetten niet sullen connen verhinderen door de vaerdicheyt in 't zeylen van haere scheepkens, ende de menichte van goede havenen ende rceden, op de landen van Inciona sijnde. Desen handel hebben sy alredc by provisie, door hooge noot, tegen expresse ordonnantie des conincx, begost. Hierover is noodich, dat tijtlijcken soo wel het disseyn van de Spangiaerden prevenieren, als den begosten handel van de Portugiesen op Manilha verhinderen, opdat beyde van den Chinesen handel gefrustreert worden ende wy die t' eerder becomen mogen.

De voorneempste vloote, gelijck vooren geseyt is, in de Pescadores comende, 't sy na de veroveringe van Maccau off andersints, hoe 't soude mogen wesen, sullen U. E. datelijck eenige jachten, boots, ofte tingans na Lequeo Pequeno ende alle omleggende eylanden senden, doende nearerstelijken ondersoecken waer de beste reede ende de beste gelegenthelyt is omme een fort te maecken ende onse rendevous te houden.

Die plaatse die hiertoe bequaempst geoordelt wort, sal U. E. datelijck occupeeren, aldaer een fort maecken ende garnisoen leggen, wel te verstaen, soo sulcx op Maccau ofte daeromtrent niet gedaen is.

Ende byaldien sulcx op Maccau, off daerontrent, gedaen waere, verstaen wy, soo een bequaeme plaatse ontrent Chincheu, in de Pescadores, op de Lequeo Pequeno, Isla Formosa, ofte elders goede reede ende bequaeme gelegenthelyt gevonden wort, dat evenwel de bequaemste plaatse geoccupeert ende beset dient, alsoo wy achten, soo geen twee forten op de custe van China houden connen, dat het in sulcken gevallen beter sy d' eylanden van Maccau ofte Canton te verlaten, dan d' andere, ontrent Chincheu gelegen, vermits de

Chinesen den handel van hier op Manilha ende alle andre plaetsen beter sullen connen beletten ende haer na onsen wille dwingen.

Terwy-le de voorneemste vloote in de Piscadores leyt ende met cleyn vaertuych de bequaempste plaetse tot opbouwinge van een fort gesocht wort, sal U. E. ondertusschen enige schepen in 't vaerwater van Chincheu houden, omme aen te haelen alsulcke joncken als onse schepen van Manilha geeschappeert ende vandaer naer Chincheu souden mogen keeren, alle welcke met gelt, goederen ende schepen voor goede prinsen aenslaen sult, sonder ymant te relasscheren.

Om dese joncken van Manilha te becomen, sy U. E. verdacht, soo haest van Maccau na de Piscadores te vertreken, ofte teniminsten enige schepen soo haest derwarts te senden, als de tijt soud mogen vereyschen omme de voorsz. joncken van Manilha in 't keeren te becomen, ende u van 't volck ende goet te valleeren.

Voorsch. vloote in de Piscadores gecomen sijnde, sal U. E. trachten sich op 't alderspoedichst op de bequaemste plaetse te verstercken, ende terwy-le hem versterct, als sulcx gedaen sy, ofte soo haest als het den raet goetvint, sal U. E. die van Chincheu onse meninge ende ordre aendienken ende haer doen aenseggen, hoe aldaer door den generael van de Vereenichde Nederlanden, in Batavia residerende, gesonden sijt omme op alsulcke plaets een fort te leggen ende hun vrientlijck aen te dienen, hoe meer dan 20 jaeren geleden is dat den handel van de Chinesen door ons versocht ende gestadich vrientlijck vervolcht is, sonder tot noch toe iets vercregen te hebben. Derhalve dat voor de laeste reys aen die van Chincheu vrientlijck versoeckende sijt, dat het haer gelieve aldaer met U. E. te handelen ende de vaert op Manilha, Maccau, Mallacca ende andre onse vyanden plaetsen naer te laten, op pene dat haer anders als vyanden verclaeren ende tracteren sult.

Soo na dese insinuatie den Chinesen handel sonder uytstel van tijt niet vercrijcht ende geen behulp, vrientschap, noch alle nootlijckheden van de Chinesen becompt, maer niet dan uytstel off quae bescheet verneempt, sal U. E. soo haest op d' een plaets off d' ander redelijck versterct sijt ende sulcx by den raet goetgevonden wort, de Chinesen openbaere oorloge verclaeren ende haer alle mogelijcke affbreuck doen, geen plaetse, joncke, noch volck van de Chinesen verschoonende.

Soo vrientlijcken handel ende commercie met de Chinesen vercrijcht, sy U. E. gerecommandeert haer met gelijcke vrientlijckheit te bejegnen, goede sorge te dragen ende voor te comen dat de Chinesen onder vrientlijcken schijn geen advantagie met verraderye op ons fort ende schepen becomen. Het cleyne cargasoen welck sijt hebbende, sult ten besten doen benificeren, 't gene daer-voor becompt herwarts senden ende de Chinesen aenseggen, dat ons sult

laten weten hoe vrientlijck verdragen sijt, ten eynde dat derwarts na behooren gelt ende goederen tot handel gesonden worden, doch ewel sult de Chinesen op de hoochste peene den handel na Manilha, Maccau ende Mallacca verbieden, ende haer oock aenseggen, dat last hebt geen joncken iewers sonder u pas te laeten vaeren; ende soo yemandt pas versoeckt, geeft dan geen dan desulcke die versoecken naer Batavia te mogen vaeren, ende dat op peene soo elders op andre plaetse vaeren, dat lijff en goederen verbeuren sullen, sonder eenich gelt voort 't pas te nemen.

Ons verstant ende meninge is, als op de custe van China wel geseeten sul- len sijn, niet te gedroogen dat eenige Chineesse joncken elders vaeren dan na Batavia; doch vooreerst soud U. E. tot naerder ordre, om welstaens wille, wel mogen toestaen dat eenige met u pas na Siam ende Cambodja vaeren, maer in geenderley maniere sult gedroogen dat na Couchin China, Quinam, Bintan, Jamby, Andrigiri, Palinban, Jortan, de custe van Java, Maccassar, Bima ende andre plaetsen, daerdoor wy hinder souden mogen lyden, vaeren, ende voor goede prinsen aenslaen, die haer naer d' insinuatie op dese voorsz. plaetsen souden mogen vervoegen.

Die joncken die tegenwoordich van Chincheu op verscheyde plaetsen van Indien gevaaeren sijn, sal U. E., uytgesondert die van Manilha, Mallacca, Mac- cassar, Japara ofte Cheribon, onbeschadicht oft ongemoeyst weder in Chincheu laten keeren, midts haer insinueerende, dat sonder u pas niet weder uytcomen, op pene van lijff en goederen te verbeuren, ende dat U. E. den handel in China begeert, off de Chinesen den oorloch aendoen sult.

Geen handel noch goede correspondentie met de Chinesen becomende ende haer den oorloch opgeseyt sijnde, sal U. E. met soo grooten macht als byeen brengen can, de Chinesen langs de gansche custe van China alle moge- lijcke affbreuck doen, trachtende sooveel volck, mannen, vrouwen ende kinderen te becomen als doenlijcken is, soo omme u daermede te behelpen, als omme Batavia, Amboyna ende Banda te peupleren. Loopt alle dorpen ende plaetsen aff die machtich sijt, vernielt al haer vaertuych dat becomen cont, ende maeckt insonderheyt voor te comen dat te water geen geheel groote macht byeen brengen; maeckt, is het doenlijcken, haere joncquen van oorloge te ruynneren, eer al haer macht byeen compt.

Wy verstaen dat haer op de custe van China, insonderheyt in de Piscadores ende de Lequeo, veel Chinesen ende Japonders met cleyn vaertuych ont- houden ende op de Chinesen rooven. Soo U. E. met de Chinesen in oorlogh geraeckte, sult dese lieden by ons fort acces vergunnen, haer vrientschap bewysen ende u van haer, sooveele doenlijcken is, dienen.

Na de middelen die U. E. hebt, is het ons beduncvens best, dat vooreerst niet dan een fort gemaect, beset ende gehouden worde. Wy hebben vooren ge-

seyt, dat noch twijfelen waer sulcx best geraden sy, ende dat meer tot d'eylanden van Chincheu dan die van Canton inclineren. De plaetse die U. E. voor eerst begrijpt, doet het niet dan by provisie ende in sulcker voegen, dat, als beter vinden, de beste pлаetse verkiesen ende verstercken, en d'eerste, slechtste, sonder groot hinder ende schade weder verlaten mogen.

Het fort welck goet vinden in d'eylanden ontrent Canton, op Maccau, off op d'eylanden ontrent Chincheu te maecken, sal U. E. in sulcker voegen doen, dat de Compagnie daervan geen sonderlinge last come te lyden. 't En behoest vooreerst niet grooter te wesen, dan met ontrent 150 coppen beseth ende bewaert can worden, namentlijcken soals uyt een viercant (soo 't de pлаetse gedoocht) van ontrent 150 voeten elcke syde groot, met vier geheel flanckerende puncten, gemaect kan worden.

Die van Siam vaeren alle twee jaeren met een joncque na Canton; dese sal U. E. tot naerder ordre onbeschadicht, vry en vranc laten passeren.

De Jappanders sult mede vry en vranc ongemoeyst laten passeren ende repasseren, midts haer den vryen handel aen 't fort met de Chinesen vergunningde, ende, als het tijt is, sult haer daertoe inviteeren.

U. E. is kennelijck, hoe over de Mollucques aen d'heer commandeur Willem Jansz. na de Manilhas geordonneert hebben, gelijck per nevensgaende copie van missive blijct, dat hem, soo haest de behoorlijcke tijt met d'Engelsen gecruyst sal hebben, met alle sijnne schepen by U. E. vervoeg omme d'ordre van dese onse instructie te helpen excuteren, ende alsoo onseecker is off voor noemde missive becomen sal, achten wy geraeden, dat U. E. derwarts een expres jacht met onse nevensgaende advijs sende, wel te verstaen, Pulo Timon gepasseert sijnde, aen Pulo Cecir byde voornoemde vier jachten, ofte by Maccau gecomen wesende, soo ende in sulcker voegen, tijt ende pлаetse, als den raet goetvinden sal. Van Maccau verstaen wy, dat t'allen tyde met licht vac tuych op Manilha heen ende weder gevaaeren can worden.

Voorsz. commandeur Willem Jansz. met sijn vloote, ofte een deel, by u comende, sult malcanderen met alle vrientschap bejegenen, zijn E. ende die van sijnne rade dese onse ordre ende instructie communiceeren, ende malcanderen in alles assisteeren, soals de dienst van de Compagnie soud mogen vereyschen. Soo haest by malcanderen compt, sal den E. commandeur Cornelis Reyersz. de vlagge inhaelen ende den E. commandeur Willem Jansz. de vlagge voeren ende in den raet presideren soo lange by malcanderen sijt, doch voor best achten wy, dat als met malcanderen verhandelt sult hebben 't gene gesamenderhant gedaen dient, dat d'heer cominandeur Willem Jansz. sich met alsulcke schepen als den raet goetvinden sal, ontrent Maccau houde, totdat sijn E. by ons herwarts keren can, ende den E. Cornelis Reyersz. met d'andre schepen by Chincheu ende d'eylanden daerontrent gelegen, om elck bysonder

op de voorsz. plaetsen t' effectueeren 't gene de dienst ende welstant der Compagnie, volgens d' ordre van dese instructie, vereyscht.

Wy verclaren by dese, dat om gewichtige redenen geensints geraden vinden, ende dienvolgende oock niet begeren, datter van dese vloote, noch oock van d' heer commandeur Willem Jansz., eenige schepen na Japan gesonden worden, dan alleen alsulcken schip, off meer, als den raet noodich achten sal omme van Japan te haelen alsulcken rijs ende alle nootlijckheden als de vloot ende 't fort nootlijcken van doen hebben ende van hier niet wachten mogen; anders sal men oock van Japan niet ontbieden. De schepen die nootlijck vertimmert ende verdubbelt moeten worden, sullen de vrienden met het oude volck in 't eerste van 't mousson herwarts senden. De jonck *Firando*, die van Siam na Japan vaert, soude voor de vloot by haer rendevous alle nootlijckheden van Japan wel connen brenghen, dan om 't gebreck door ongeval en andre inconvenienten voor te comen, dunct ons niet ongeraden te wesen, dat ten overvloet, soo 't geschieden can, noch een schip na Japan gesonden worde; dubbel deel crygende, can d' overvloet herwarts, ofte na de Mollucques geschickt worden.

D' Engelsen met haer vloote by U. E. comende, sult haer vrientlijck begeden, alsulcken eere gevende als u betonen; geen lanttochten sult met haer doen, maer ter zee den gemenen vyant gesamenderhant alle mogelijcke affbreuck doen ende malcanderen assisteren ende favoriseren sooveel doenlijcken is. Ter plaatse daer U. E. fortificeert, sult haer admitteren, handel ende plaatse vergunnnen, in sulcker voegen als in Batavia geschiet, maer geensints eenige versterckinge, actie, jurisdictie, noch gesach toestaen.

Wy verstaen ende onse mening is, dat U. E., soo lange 't Noortoost mousson duyrt, eenige schepen ontrent houden sult, omme de Chinesen de vaert op Manilha ende alle andre plaetsen, uytgesondert Batavia, gelijck vooren geseyt is, te verhinderen. Soo sulcx daer, gelijck wy menen, gedaen can worden, sal 't niet noodich wesen een vloote oft eenige schepen na Manilha te senden, maer byaldien de Chinesen ontrent Chincheu niet ingehouden connen worden, sal U. E. de voorneemste macht houden, ter plaatse daer den raet bevint dat den vyant den Chineessen handel best ende meest verhindert can worden.

De voorneemste oorsaecke daeromme U. E. met dese vloote uytgesonden wort, is Maccau in te nemen, ofte op een van de bequaemste plaetsen, op d' eylanden van de custe van China gelegen, een fort te maecken, waertoe d' eylanden van de Piscadores alderbest schynen gelegen te wesen; item omme de Chinesen, de Portugiesen ende Spangiaerden den handel op Manilha, Maccau, Japan ende Mallacca te beletten, voor te comen dat de Chinesen nieuwers dan na Batavia met U. E. pas handelen, ende omme hunlieden

te dringen met ons te handelen, ter plaatse daer U. E. goetvinden sullen een fort te maecken. Hiertoe sullen twee vlooten gehouden moeten worden, eene ontrent Maccau ofte Canton, ende d' andre omtrent Chincheu. Laet niet, hiertoe alle mogelijcke naersticheyt te doen, want daeraen soo veel gelegen is, dat met Godes hulpe meester van den handel van gants Indien worden sullen ende den vyant geheel uyt Indien geraecken sal, soo hun de Chineesse handel, gelijck verhoopen, ontrecken connen.

Seer ernstelijcken hebben voor desen d' heer commandeur Willem Jansz. gerecommandeert gehat, (gelijck mede aan d' andre commandeurs die voor hem geweest sijn), soo veel Chinesen te houden ende na de Mollucques, Amboyna, Banda te senden als eenichsints doenlijcken wesen soude, maer alsoo, naer 't schijnt, niet verstanden hoeveel de Compagnie hieraen gelegen was, is daerop niet gevolcht ende de saecke geensints beharticht, maer de nalaeticheyt met frivole vonden ende praetjens geexcuseert.

Hierover sal U. E. veradverteert wesen, dat de Compagnie een een goet getal Chinesen sooveel gelegen is, dat daeromme soo een vloote als dese wel expresselijck na de Manilhas ende na de custe van China soud mogen gesonden worden, want als de landen van Batavia, Amboyna ende Banda beoorlijck met volck beset ende gepeupleert worden, sal de Compagnie daerdoor mettertijt soo groten benifitie genieten, dat alle de forten daermede off daerdoor volmaeckt ende onderhouden sullen connen worden. Hadde commandeur Willem Jansz. een goet getal Chinesen na Amboyna ende Banda gesonden, gelijck seer wel doen cost, meer dienst soude de Compagnie daeraen geschiet wesen, dan alle sijnne veroverde goederen waerdich zijn. Wy ordonneeren ende beveelen U. E. by dese wel expresselijck, alle mogelijcke neersticheyt te doen om een groote menichte van volck te becomen, soo mans, vrouwen als kinderen, insonderheyt Chinesen, ende alle het volck dat met recht becompt, sult in u gewelt houden, sonder yemant te relacheren, 't sy wie ofte wat natie dat het soud mogen wesen. Door de veroverde Chinesen ende andre gevangenen sal U. E. 't fort doen opmaecken ende ons na Batavia, gelijck mede, soo 't de gelegentheyt toelaet, na Amboyna ende Banda sooveel Chinesen senden, als eenichsints doenlijcken is. Weest hierinne, gelijck de voorsz. onbedachte, niet nalatich, maer maeckt ons een groote menichte van volck te beschicken, ende relacheert geen Chinesen, noch andre gevangenen. De Compagnie sal daeraen seer groten dienst geschieden.

Alsoo de Chinesen de Japanders uyttermaten ontsien, sal U. E. tot u behulp ende assistentie van Japan ontbieden sooveel Japanders als becomen can ende de gelegentheyt gedoocht.

Ende soo eer dan wy menen tot handel ende vrientschap met de Chinesen geraeckt, eyscht dan mede sooveel Japans silver, als den opperoopman

Camps middel heest ende senden can, midts 't selvege in rouwe zyde ende andre goede Chinese waeren inploycerende.

Sent geen schepen na Japan om daer verdubbelt oft vertimmert te werden. De schepen die U. E. aan de gestabilieerde rendevouz niet helpen can, sult herwarts senden ofte slyten, ende van Japan geen andre nootlijckheden eyschen, dan 't gene van hier niet verwachten mach noch becomen can, gelijck vooren geseyt is.

Na wy van de Chinesen verstaen, souden in Maccau niet meer dan 2 a 3000 Chinesen wesen; seggen oock, soo Maccau aentasten, dat de Chinesen vandaer vertrekken ende haer met de Portugiesen, noch ons, niet moeyen sullen, doch wy verstaen dat de Portugiesen immer soo seer vresen van binnen door de Chinesen overvallen ende geplundert te worden, als voor ons assault van buyten.

Na de Chinesen alhier seggen, sal U. E. geensints met eenige mandorijns ter spraecke comen, ende niemant becomen die onse last de mandorins mondeling soud durven aendienen, ofte eenige schriften behandigen. Hierover sult u niet amuseeren, ende geen tijt verliesen om aenspraeck te doen, oft antwoord te becomen, maer de Chinesen met gewelt aentasten, soo haest sulcx noodich is ende by den raet goet gevonden wort, alsoo voor seecker verstaen, dat niet dan met gewelt van oorloge handel noch gehoor becomen sullen.

Vooren is geseyt, dat de Chinesen den oorloch opseggen ende aendoen sult, soo haest rederlijckerwijs op d' een oft d' ander plaatse versterct sijt. Na dese versterckinge sal U. E. niet wachten, tensy dat het den raet alsoo goet vint, want misschien sal 't beter wesen haer te vooren aen te tasten, om volck te becomen ende haer het fort te doen maecken, gelijck wy de Javanen tot Batavia lieten doen. Na den raet goetvint sult hierinne handelen.

Soo met de Chinesen in oorloch geraeckt, hebben geseyt, dat haer langhs de gansche cust van China alle mogelijcke affbreuck doen sult. Dese gansche cust verstaen wy te wesen van Aynam aff tot het uytterste van de provintien van Nanquin off Coria toe, welck de lengte van 4 a 500 mylen is. Nae geseyt, ende door de Portugiesen geschreven wort, sijn op de gantsche custe aen de zeecant, daerontrent onse schepen connen comen, weynich oft geen steeden, forten, off plaatzen, ofte connen door ons a l'improvisto affgeloopen ende vermeestert worden. 't Is ongelooftlijck met hoe weynich volck de Portugiesen haer vermeten de stat ende provintie van Canton in te nemen ende oock in te houden, gelijck de vrienden door haer schriften ende missiven connen sien. De Chinesen alhier seggen, dat wy die mede wellicht connen innemen, maer menen dat die niet lange souden connen houden.

Den oorloch sult niet dan met u groote advantagie tegen de Chinesen be-

ginnen; hiermede wil ick seggen, als die aengevangen wort, dat sulcx in dier voegen doen sult, dat datelijck met den eersten daerby groote advantagie ende groote menichte van volck becomen moocht.

Vermidts de Chinesen tegenwoordelijken een seer swaeren oorloch tegen de Tarter voeren, verscheyde swaere, bloedige nederlagen becomen hebben ende de grooten van 't lant onder malcanderen on eens sijn, uytterst (meer dan op andre tyden) voor de Japanders vreesende, schijnt het voor ons alsnu de beste tijt te wesen om de Chinesen met gewelt te dwingen ons een bequaeme plaatse ontrent haer custe te verleenen, daer met ons te comen handelen ende haer den handel by onse vyanden ende geveynsde vrienden naer te doen laten. Om sulcx t' eerder ende te meer te vervorderen, verstaen wy noodich te wesen, datter langs de gantsche custe van China, tot d' uytterste palen toe, eenige schepen off jachten gesonden werden, soo omme volck ende advantagie te becomen, als omme de Chinesen te quellen, dat groote rijck te beroven, meerder vrese aen te jagen, ons bekent te maecken, ende oock omme t' ondersoeken wat aen 't Oost- ende Noorteynde van China te doen is, ende off ywers by den Tarter comen connen. Van dese quartieren verstaen wy dat de beste zyde compt, ende dat die van Japan aldaer steelswijs met de Chinesen beginnen te handelen.

Soo eenige ambassaten by u comen, nadat desen oorloch tegen de Chinesen aengevangen sy, vragende wat ghylieden begeert, sult daerop antwoorden: niet anders dan een bequaeme plaatse tot residentie, dat daer met u comen handelen ende niet meer by onse vyanden vaeren. Soo dit door de Chinesen aengenomen wort, sult niet dan by provisie ende tot ons wel gevallen accoort ramen ende met malcanderen verdragen, 't principaelste op ons ende tot ons advoy uytstellende, midts ondertusschen de wapenen ende alle hostiliteit nederleggende ende suspenderende, sonder de gevangen Chinesen los te laten; ende byaldien haere gevangenisse by U. E. verhinderinge mocht causeeren, sent hen dan herwarts aen, ofte na Amboyna off Banda.

D' heer commandeur Willem Jansz. met sijn vloote by u comende, sal sijn E., gelijck vooren geseyt is, in den raet presideren, de vlagge van de groote stenge voeren, ende den E. Cornelis Reyersz. de vlagge van de voorste stenge, ende de tweede stemme in den raet hebben. D' andre twee vlaggen sullen beyde van de voorstenge ingehaelt worden. De derde stemme in den raet sal hebben d' eerste raetspersoon van den commandeur Willem Jansz., de vierde d' eerste raetspersoon van commandeur Reyersz., ende alsoo vervolgens hant over hant sullen de raden ende dese twee vlooten in eenen raet ende een vloote gesmolten ende verandert worden, soo lange by den andren zijn.

Soo haest in zee gecomen sijt, sult een seynboeck formen, opdat een yder wete waerna hem te reguleren heeft, alle d' opperooplieden, schippers ende

cappiteynen van de vloote dese onse ordre cont maeckende, ten eynde dat een yder onse goede meninge te beter bchartige ende na vermogen hulp verleene.

Als te water ende te lande eenige tochten op den vyant doet, doet het niet dan met goede voorsichticheyt, goede ordre, advantagie ende mannelijcke couragie, ofte laet het liever na, des Compagnies volck ende goederen ende schepen ten besten conserverende ende wel imployerende.

Ende alsoo op alle voorvallende saecken geen precise ordre geven connen, can U. E. ende den raet aan dese instructie niet precies gebonden worden. Let op alles ernstelijcken ende voldoet d' ordre, voor sooveel doenlijcken is, met alle discretie ende rypen rade, aff en toe doende 't gene de tijt ende de welstant van de Compagnie soud mogen vereyschen.

In 't fort Batavia, adi 9 April anno 1622.

93. — AEN DEN COMMANDEUR WILLEM JANSZ., 9 APRIL 1622.

Nevens dese gaen twee copien van d'onse den 3 ende 10 Maert passato over de Mollucques na Manilha gesonden, waermede U. E. geordonneeet hebben met eeran van d'Engelsen te scheyden ende met sijn vloote na de custe van China te loopen, omme de vloote van 12 schepen, derwarts gedestineert, te versterken ende onse ordre tot vercryginge van den handel van China ende affbreuck van den vyant te helpen executeren. Tsedert hebben over de voor-noemde vloote als commandeur gestelt ende geauthoriseert den E. Cornelis Reyersz. Per nevensgaende instructie sal U. E. sien hoe ende in wat maniere goet gevonden hebben op de custe van China te procederen, een fort te bouwen, wat ordre ende voet de vloote houden sal. U. E. sy ten hoochsten gerecomandeert den E. Cornelis Reyersz. met raet ende daet daertoe sooveele doenlijcken t' assisteeren. De Compagnie sal daeraen grooten dienst ende ons sonderlinge vrientschap geschieden. Soo U. E. voor den ontsfanck van dese met alle sijnne schepen by de vloote van den E. Cornelis Reyersz. niet gecomen waere, sal wel doen ende sich op 't alderspoedichste met alle sijnne schepen by deselve vervoegen ende dese onse nevensgaende instructie sooveel doenlijcken helpen volvoeren, alsoo de Compagnie daeraen ten hoochsten gelegen is.

Op U. E. versoeck om herwarts te mogen keeren, hebben niet connen naer-laten sulcx t' avoyeeren. Als het de tijt toelaet ende de dienst van de Compagnie gedoocht, sal U. E. sich herwarts vervoegen met alsulcke schepen, 't sy dan van U. E. vloote, ofte van d' andre die de commandeur Reyersz. best mis-

sen mach ende op de custe van China ondienstichst sijn, midts al het oude volck die haeren tijt uyt is ende niet gesint sijn langer te continueeren, medenemende.

Ons bedurckens schijnt apparent te wesen, dat d' Engelsen dit aenstaende Noordermousson met alle haere vijff schepen van diffentie herwarts keeren sullen. Soo sy keeren, dient U. E. daertegen tenminsten met 3 ofte 2 goede schepen, die de commandeur Reyersz. best derven can, herwarts te comen, alsoo niet seecker sijn wat schepen van 't vaderlant te verwachten hebben; ende byaldien d' Engelsen resloveerden met haere vijff schepen, oft 't meerendeel, de tochten tegen den vyant op de custe van Manilha ofte China te continueeren, sullen de vrienden daertegen mede sooveel schepen als sy in een vloote onder een hooft by haer vervoege, den vyant te water alle mogelijke affbreuck doende, conform d'instructie ende ordre by den raet van diffentie alhier voor desen geraempt, sonder eenige lanttochten met haer te doen.

Soo U. E. dese, als niet en dencke, in Japan bequame, sult u van onsentwegen met alder discretie seer heuselijck aen den regent van Firando, ende andre groote heeren, doleeren, dat ons seer leet is verstaen te hebben, hoe de keyserlijcke Magisteyt door toedoen van de Portugiesen verbooden heeft, dat d'onse geen volck noch wapenen van oorloghe uytvoeren, noch ons onse vyanden in zee ontrent de landen van Japan niet beschadigen; dat in allermaniere gesint ende genegen zijn de vrientschap met sijnne Magisteyt te continuieren, ende dieshalven, om voordere misverstanden voor te comen, belast hebben, datter niet meer sooveel van onse schepen in Japan loopen, ende anders gederwerts senden sullen dan sijnne Magisteyt lieff ende aengenaem is, doende ter gelegener tijt met soeticheyt na de voorgaende vryheyt trachten, sonder daeromme nochtants moeyte ofte instantie te doen; ende soo de vryheyt becomen condt, sal U. E. sooveele Japonders by de vloote van den commandeur Reyersz. ofte harwarts aenbrengen, als de gelegentheyt gedoocht, gelijck mede een goet getal goede Japansche sabels, alsoo seer qualick van hantgeweer versien sijn.

U. E. missive van 12 October 1621 is ons per 't schip de *Swane* wel geworden, maer 't schip *Zelandt* hebben tot noch toe niet vernomen. D'Almogende wil 't selvige behouden geleyden.

In 't fort Batavia, adi 9 April anno 1622.

94. — FIRANDO.

AEN CAMPS, 9 APRIL 1622.

U. E. aengename van den 15 October 1621 is ons per 't schip de *Swaene* wel geworden, maer 't schip *Zelandt* hebben tot noch toe niet vernomen. D'Almogende wil 't selvige mede behouden geleyden.

T'onser leetwesen sijn wy genootsaeckt geworden de joncke *Firando* na Siam te senden, om 't cargasoen vandaer na Japan te voeren; benificeert 't selvige ten besten van de Compagnie ende sent tot naerder ordre geen schepen, joncquen, noch goederen meer na Siam, alsoo van meninge sijn 't comptoir met d'eerste gelegentheyt vandaer te lichten.

Per nevensgaande copie van instructie sult sien hoe d'heer commandeur Reyersz. met een vloote van 12 schepen na de custe van China gesonden hebbe, met ordre om iwers een fort te maecken, aldaer garnisoen, een vloote enderendevouz te houden, omme den vyant den Chineesen handel t'ontreken ende die te becomen. Vercondicht aldaer onse disseynen niet verder dan de welstant van de Compagnie gedoocht.

De rijs die voor de Mollucques geeyscht wort, sult derwarts senden, gelijck mede aan voorsz. commandeur Reyersz. sooveel rijs ende andre nootlijckheden als sijn E. soud mogen ontbieden, ende dat met de joncke *Firando*, ofte alsulcken schip als sijn E. daertoe soud mogen senden.

Wy hebben goetgevonden geen schepen meer na Japan te senden om daer te havenen, verdubbelen off repareren, maer sijn van meninge sulcx alleen in Batavia te doen, gelijck alrede geordonneert hebben. Derhalven sult verdacht wesen, geen gelt aan houtwerck noch andre nootlijckheden meer op voorraet te besteeden. Aen de schepen die daer met coopmanschappen ende om rijs souden mogen comen, sult mede weynich oncosten doen, maer U gelt verspaeren ende ons daervoor goede retoeren senden, volgens d'ordre van S^r. Carpentier, nevens dese gaende.

Weynich discretie isser met d'opcoop van campher gebruyc. Coop noch sent geen meer totdat nieuwe ordre becomt. Al wasser iets gelegen aan 't verbott door den keyser gedaen, soo begeren sulcx geensints te laten blijcken [ende geen] oncosten noch moeyte gedaen te hebben om de voorgaende vryheyt te soeken. Met d'ordre die alrede gegeven hebben, hoopen onse saecken soo te schicken, dat Japan, soo 't soo wesen moet, met Godes hulpe wel sullen mogen derven; doch als het te passe compt, dient den heer van Firando, gelijck mede andre heeren meer ende daer 't voorder behoort, met aller beleeftheyt aen, dat ons leet is, dat sijn Magisteyt de Portugiesen soo grooten gunste bethoont, dat d'onse verbooden heeft de Portugiesen (die onse oude vyanden sijn) in zee ontrent Japan niet te beschadigen, noch dat geen volck noch

geweer uytvoeren mogen, doch dat evenwel goede correspondentie ende vrientschap met sijn Magisteyt ende die van Japon begeeren te houden, ende dat om verder misverstant te schouwen, expres verboden hebben, datter niet meer soo veel schepen noch vloote in Firando vaeren, ende dat daer geen meer schepen sullen senden dan sijnne Magisteyt lieff ende aengenaem sy.

Aen d'heer commandeur Reyersz. sult op de cust van China senden sooveel fijn silver als in U vermogen sy, sonder nochtans na te laten sooveel rijs ende andersints na de vloote ende na de Mollucques te senden als geyscht wort. Vent het cargasoen, met de joncqwe *Firando* gaende, soo haest doenlijcken is; de hant lichtende, soo des van noode is, om de treck te faciliteren.

Soo aldaer clachten comen over den hinder die de Japanders in haeren handel door onsen oorloch met de Chinesen soude mogen lyden, sult daerop antwoorden, dat den oorloch soowel tot haer als tot onsen voordeel geschiet, want die allene voeren om den handel met de Chinesen te becomen, ende soo 't haer gelieft ter plaatse van onse residentie by onse vloote te senden, dat sy den handel met de Chinesen soo liber ende vry als d'onsen genieten sullen. Compt het te pas, versoeckt hierover assistentie van volck ende nootlijckheden, den commandeur Reyersz. sooveele toesendende als becomen ende toesenden cont.

In 't fort Batavia, adi 9 April anno 1622.

95. — COMMISSIE

VOOR CORNELIS REYERSZ., 9 APRIL 1622.

Jan Pietersz. Coen, gouverneur-generael wegen de hoochinogende heeren Staten Generael, sijnne Exelentie Prince van Orangie ende de heeren bewinthebberen der generale Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden in Indien, allen dengene die desen sullen sien off hooren lesen, saluyt! doen te weten, alsoo wy tot affbreuck van onsen algemeynen vyant, bevoirderinge ende accressement van den handel voor de generale Oost-Indische Compagnie der Vereenichde Nederlanden, met advijs van onsen rade goet gevonden hebben, een vloote van 12 seylen toe te rusten, namentlijck de schepen *Zirckzee*, *Groningen*, *Oudt-Delff*, *Enckhuysen*, de *Gallias*, d' Engelse *Bcer*, de jachten *Armuyden*, de *Haen*, *St. Nicolaes*, *St. Cruce*, *St. Laurens* ende *Victoria*, omme op seecker employcten gebruyc te werden, gelijck sulcx by onse bysondere instructie ampelder blijct; ende dienvolgende hoochnoodich geacht hebben, dat over soodanige vloote een gequalificeert, cloeckmoedich ende geexperimenteert persoon gestelt werde, die geduyrende de

reyse 't opperste gebiet over deselve hebbe, soo is 't, dat wy den E. Cornelis Reyersz., extraordinaris raet in onsen raet van Indien, ons van desselss suffisantie ende ervaerentheyt ten rechten geinformeert ende ten volle vergeenocht houdende, gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck hem committeeren ende authoriseeren midts desen, als commandeur over dese vloote, omme geduyrende de reyse 't opperste gebiet over deselve te hebben, de vlagge van de groote stenge te voeren, in alle voorvallende saecken, met advijs van den raet, te disponneren, ende justicie, soo in civil als criminieel, t' admistreeren. Ordonneeren ende bevelen derhalven allen commandeurs, oppercoopliden, schippers, cappiteynen ende alle minder officieren, soldaten ende bootgesellen op de voorsz. schepen ende jachten vaerende, niemant uytgesondert, gelijck mede een alle andre schepen ende jachten, midtgaders den volcke daerop vaerende, welcke na desen, uyt crachte van onse bysondre ordre, by dese vloote soude mogen gevoecht worden, den voorsz. Cornelis Reyersz. voor haeren commandeur ende opperhoofd te erkennen, respecteren ende obedieren, ende inne alle voorvallende saecken (den dienst van de Compagnie betreffende) met raet ende daet na uytterste vermogen t'assisteren, alsoo wy sulcx tot welstant van de generale Compagnie alsoo bevinden te behooren.

In 't fort Batavia, adi 9 April anno 1622.

96. — INSTRUCTIE

VOOR DEN E. GERRART FREDERICKSZ. DRUYFF, GECOMMITTEERT IN
AMBASSATE NA PALIMBAN, PATANA, SIAM, ENDE OMME DE
COMPTOIREN VAN PATANA, SANGORA, SIAM ENDE
CAMBODJA TE LICHTEN, 1 MEI 1622.

Met de vier jachten 't *Postpacrt*, de *Vos*, de *Bruynvis*, *Borneo*, sal U. E. rechtdoor na Palinban zeylen ende soo dicht voor de riviere anckeren als doenlijken is, ende soo haest daer comt, sult iemant aan den coninck senden ende hem laten weten hae daer van ons expresselijck met onse missive gesonden sijt, om die met eenige vereeringe aan sijnne Magisteyt te behandigen ende voorder te sprecken van de misdaet welck seeckre onse vryelieden aan sijn volck begaen hebben.

Hierop goet bescheet becomen hebbende, ende soo verneemt dat haere collere niet grooter sy dan de discretie, sal U. E. by den coninck vaeren, maer anders niet, ende sijnne Magisteyt dese onse nevensgaende missive behandigen met een vereeringe, waerdich sijnde ontrent 200 realen. Diergelejcke vereeringe sult mede aan den tommagon doen, item aan den ouden coninck ende andre orangkays meer sult mede sooveele vereeren als geraden vint.

Den voornoemden coninck ende alle de grooten van Palinban sult voorder aendienien ende uytleggen de supstantie van onse missive, ende ons ontschuldigen van 't quaet welck de vryelieden aen zijnne ondersaten gedaen hebben, als namentlijck dat het tegen onse expresse ordonnantie geschiet is, ende dat de quaetdoenders met der doot gestraft zijn, seer vrientlijck versoeckende dat haer 't gepasseerde gelieve niet meer te gedencken ende de goede vrientschap met ons te continuieren, presenterende contant te betaelen de waerdye van 10 vrouwen, die uyt de jonck van den nachoda gecomen, hier gebracht ende na Banda vervoert sijn, midts yder vrouwe contant betalende, soals best accorderen cont. Yder is hier op 80 realen getaxeert geweest.

Voorder sal U. E. voornoemden coninck ende adel aendienien, dat vrientlijck versoecken dat het haer gelieve, om voorder misverstant voor te comen, niet toe te staen dat haer volck na Mallacca vaere, alsoo niet laten mogen den oorloch met die van Mallacca te continuieren ende den handel aldaer soo veel doenlijcken te verhinderen; item dat voorder op alle andre plaetsen, daermede geen oorloch voeren, na haer gelieffte wel mogen senden: dat alsulcke ordre gestelt hebben, dat desulcke van d' onse niet beschadicht sullen werden.

In gevalle haere ondersaeten naer desen weder van d' onsen, als niet verhopen, beschadicht wierden, dat het sijnne Magisteyt gelieve ons sulcx te laten weten. Wy sullen de misdoenders straffen ende de schade, soo 't doenlijcken is, doen vergoeden.

Die van Palinban, sooveel doenlijcken is, met redelijcke vereeringe ende goede woorden versoent hebbende, sal U. E. met de vier jachten na Jamby loopen, de *Bruynvis* aldaer laten, *Borneo* met advijs vandaer herwarts senden, ende met het *Postpaert* ende de *Vos* na Patana voortseylen, doende den coninck aendienien, dat sijnne missive met sijn ambassadeur Chili Jamby antwoorden sullen.

Nieuroode ende van der Dussen hebben voor desen geordonneert, de resterende jachten, in 't vaerwater van Mallacca cruyssende, vandaer na Jamby te doen vertrecken, met ordre dat voort van daer herwarts gesonden worden alsulcke schepen ende jachten als in Jamby-ende Andrigiri tot den handel niet noodich sijn. Dese ordre sal U. E. doen voortgaen, soo 't niet gedaen is, 't en waere dateene merckelijcke advantagie voortquame, in welcken gevallen daertoe de noodige jachten gebruycken moocht.

Wy verstaen datter een Chineesse joncke na Mallacca gevaeren is. Soo d' onse haer niet becomen hebben ende deselvige met goede apparentie waergenomen can worden, sult daerop doen passen ende deselvige met al het volck, gelt en goederen, soo 't geschieden can, herwarts doen brengen.

Op Bintam, Linga, oft andre eylanden van den coninck van Jhoor, verstaen

wy, dat jaerlijcx mede een ofte meer Chineesche joncken vaeren, aldaer handelen, goede pertye peper van Jamby, Andrigiri, Campher ende andre plaetsen treckende sijn. Dit dient mede in aller manieren geweert te worden. In passant sal U. E. vernemen wat hier van sy, ende soo yevers een Chinese joncke ofte meer verneempt, handelt met haer na de dienst ende welstant van de Compagnie vereyscht, te weten, sent haer herwarts ofte doet haer na China vertrekken, in allen gevalle voorcomende dat geen peper na China voeren.

Eenige Spangiaerden, Portugiesen oft haere adherenten bejegenende, sult haer alle mogelijcke affbreuck doen, ende soo eenige in u gewelt becompt, al het volck, de schepen, gelt en goederen ten besten van de Compagnie gebruycken, sonder eenich volck te relacheren, wel te verstaen, voor sooveel in goede verseeckering bewaeren ofte harwarts senden cont.

Alle schepen ende joncken, geene uytgesondert, die van Mallacca vaeren oft vandaer souden mogen comen, 't sy wat natie het soude mogen wesen, sult voor goede prinsen aentasten, midts discretelijck handelende met onse vrienden ende bontgenooten in wiens lant volck ende comptoiren sijn hebbende, insonderheyt met die van Japan.

Voor Patana comende, sult onse nevensgaende missiven aen Dato Bandharo, gouverneur aldaer, behandigen, met een vereeringe waerdich sijnde ontrent 200 realen, ofte sooveel min ende meer als goetvinden sal, d'inhoude van onse missive op 't gevoechlijcke ende breetste uytleggende aen de geinteresseerde ofte geoffenceerde. De coninginne ende andre orangkays sal U. E. tot versoeninge van de rigoureusen daet door de vryelieden tegen ons expresse ordre gedaen, vereeren tot de somma van ontrent sooveel (des nodich wesen-de), als de Compagnie van de veroverde goederen in handen heeft, te weten 1100 realen. Doet voorder onsen onschult naer behooren, met aendieninge hoe eenige met der doot gestraft hebben, ende verseeckert de coninginne, gouverneur ende alle die van Patana, hoe seer genegen sijn de vrientschap met haer te continueren ende vermeerderen; aengaende de goederen door de haeren verlooren, dat die in onse handen niet gecomen sijn. Versoeckt ernstelijken, dat het haer gelieve de vaert op Mallacca na te laten, opdat geen vorder onlust ryse, alsoo niet laten mogen den oorloch met de Spangiaerden ende Portugiesen te continueeren, met protestatie ontschuldich te sijn van 't gene desulcke die na Mallacca vaeren soud mogen overcomen.

U. E. sy kennelijck, hoe goetgevonden hebben des Compagnies volck ende goederen van Patana, Sangora, Siam ende Cambodja te lichten, sonder nochtants de vrientschap met de coningen van de voornoemde plaetsen te breecken. Alsoo den E. Colijn verleden jaer expres derwerts gesonden hebben omme alles daerna te schicken, achten wy dat alles daertoe veerdich wesen sal, doch soo 't niet gedaen is, sult daertoe overal tijtlijck behoorlijcke ordre stellen. Het

cargasoen welck U. E. mede heeft, doet het met den eersten venten ende wederomme, gelijck oock alle de restanten van alle comptoiren, aen peper, zyde ende andre goede retoeren voor 't vaderslant besteeden, ende maeckt dat alles toecomende Noordermousson in goede retoeren becomen, soo haest doenlijcken is.

Insonderheyt sy U. E. gerecomandeert alle de peper die in de bocht te becomen is, tot redelijcken pryse te doen opcoopen ende met den eersten herwarts te schicken, sonder toe te staen dat eenige peper door de Chinesen na China vervoert worde. Dat sult in aller manieren voorcomen, alsoo het een van de voorneemste poincten is, daerdoor den handel tot Batavia getrocken ende gestabilieert can worden, ende maeckt dat in den ontsanck beter dan voor desen op 't gewicht gelet worde. Van Siam sal U. E. goede pertye olie herwarts senden.

De coningen van Patana, Sangora, Siam ende Cambodja sal U. E. te sijnner tijt aendienen, hoe wy goetgevonden ende U. E. geordonneert hebben, al ons volck ende alle restanten vandaer te lichten ende herwarts te doen vertreken, niet omme haere Magesteyten te verlaten, off d'oude vrientschap te breecken, maer om die te vermeerderen ende den handel jaerlijcx met schepen te dryven; soo 't haer geliefst mede op Batavia ende daerontrent te doen handelen, dat sulcx na haer geliefte mogen doen: dat de haeren hier van ons gefavoriseert ende alle vrientschap bewesen worden sal. In deser voegen sal U. E. overal een eerlijck affscheyt nemen, soo haest sulcx doenlijcken is met de schepen ende jachten harwarts keerende, 't sy in compagnie, oft d' een na d' ander, na de saecken hun souden mogen gedragen.

Soo 't geviele dat eenige van de voornoemde coningen ernstelijck versochten eenich volck by haer te laten, in desen gevalle, maer anders niet, sal U. E. een bequaem man oft 2 in Siam, Patana ofte Sangora mogen laten, sonder eenich cappitael.

Soo de dienst van de Compagnie vereyschte, dat voor een tijt een jacht in de bocht van Patany gehouden worde, sal U. E. daerover disponneren nae ten besten van de Compagnie geraden vint.

Op 't hoochste sy U. E. gerecomandeert alle uytstaende schulden, sooveel doenlijcken is, te innen, ende geen achter te laten. Doet alle coopinanschappen alsoo venten, dat het gelt te sijnner tijt weder aen goede retoeren bestaat ende wy 't aenstaende Noordermousson daervoor goede retoeren becomen.

Soo haest sulcx geraden vint ende doenlijcken is, sal U. E. van Patana na Siam vertreken ende onse missive, met nevensgaende vereeringe, aen den coninck aldaer overleveren, d'assistentie die sijnne Magisteyt versoect voor dees tijt excuserende met de redenen in onse missive verhaelt, welck U. E. op 't breedste ende beste uytleggen ende verclaeren sal.

De schenckagie welck aen de coninck van Siam senden, hebben soo groot gemaect, om rijckelijck vol te doen 't gene aen ons gesonden ende aen d' onse gedaen heeft, alsoo aen den coninck van Siam niet gaerne gehouden souden wesen ende daermede, soo wy menen, d' assistentie die hy versoeckt wel ge-excuseert can worden, alsoo ons niet gaerne pertye van die van Cambodja souden maecken. Wy moeten met een yder soo goede correspondentie ende ons soo lange neutrael houden als doenlijcken is.

Doch soo 't geviele dat de coninck van Siam hart aenstonde om ten minsten een jacht tot hulpe te becomen, ende dat hem daermede vrientschap gedaen cost worden, in desen gevalle souden niet ongeraden vinden dat de *Vos* een seeckeren tijt tot sijnnen behulpe gebruyc worde, midts dat een goet pretext tegen die van Cambodja behouden, als namentlijck, soo 't derwarts gesonden wort, dat, men 't sende op de naem om d'onse van Cambodja te doen vertrekken, oft omme dien coninck met d' ander te bevredigen.

't Voorstaende geschreven hebbende, is hier van Patana gekeert de visitateur Colijn, met een missive van de coninginne ende gouverneur van Patana, waerop geen andre antwoort vereyscht dan alreede aen voornoemde Dato Bandaro gesonden is. U. E. sal haer aendienen, hoe Colijn op U. E. vertreck alhier arriveerden, de misdaet van d'onse met redelijcke vereeringe ende met de straffe die alreede daerover gedaen hebben ende noch meer doen sullen, op 't aldersoetste, gelijck vooren geseyt hebben, excuseeren. Verseekert de coninginne, gouverneur ende alle de groten, dat, niettegenstaende d' onsen vandaer lichten, in 't minsten niet behoeven te twijffelen dat d' oude vrientschap breecken sullen, maer dat in aller manieren genegen sijn die t' onderhouden; ende als U. E. ons volck van de comptoiren licht, versoeckt dan aen de coningen ende gouverneurs van de respective plaetsen, dat haer gelieve onse huysen te doen bewaeren ende wederomme te verlenen aen d' onsen die daer jaerlijcx sullen comen handelen,

Nevensgaende missive sal U. E. aen Oya Barchalam, gouverneur in Siam, behandigen, met een vereeringe aldaer waerdich sijnde ontrent 300 realen van 8ten, oft sooveel als geraden vinden sult.

Vooren is geseyt, dat de jachten ontrent Malacca cruyssende, vandaer soud doen vertrekken. Naer 't schryven van 't selvige hebben verstaen, hoe meest alle de jachten van 't vaerwater van Mallacca vertrocken waeren, daervan twee alrede hier aengecomen sijn, ende dat ontrent Mallacca niet resteerde dan de *Swarte Beer* ende de *Hazewint*. Aen van der Dussen hebben geordonneert, dat dese daerontrent wel laten mach, totdat die in Jamby off Andrigiri van doen heeft.

Soo in Palinban eenige peper te becomen is, laet het ons met den eersten weten ende dient de coninck aen, soo 't hem geliest, dat wel genegen sijn der-

warts weder te senden handelen, doch dat het goed wesen soude, dat hier eerst een ambassadeur sont, om selffs te doen vernemen wat straffe datter gedaen is over degene die de sijnne qualick getracteert hebben.

In 't fort Batavia, adi primo May anno 1622.

96. — COMMISSIE

VOOR GERRIT FREDERICKSZ. DRUYFF, 1 MEI 1622.

Jan Pietersz. Coen, gouverneur-generael wegen de hoogemogende heeren State Generael, sijn Exellentie prince van Orangie ende de heeren bewinthebberen der generale Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden in Indien, allen dengenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, saluyt! doen te weten, alsoo wy met advijs van onsen rade goetgevonden hebben onse comptoiren in Patany, Sangora, Siam ende Cambodja op te breecken, alle des Compagnies volck ende middelen vandaer te lichten ende herwarts aen te transpoorteren, ende hoochnoedich geacht hebben, dat tot volvoeringe van dese onse ordre een bequaem ende ervaeren persoon derwarts gesonden werde, soo is 't, dat wy den E. Gerrit Fredricksz. Druyff (ons van desselfs suffisantie en experientie wel geinformeert ende ten vollen ver- genoecht houdende), gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck hem committeren ende authoriseren midts desen, als opperhoofst over de voorgemelte comptoiren ende allen aencleven van dien, de generale Compagnie concernerende, gelijck mede over de schepen 't *Postpaart* ende de *Vos*, tegenwoordich derwarts gaende, midtsgaders over alsulcke schepen, jachten ende joncken voor desen na voorsz. quartieren gesonden, ende die noch na desen derwarts souden mogen gesonden worden, omme over deselve (soo te lande als te water), 't opperste gebiett te hebben, in den raet te presideren, de vlagge van de groote stenge te voeren ende voorts ter executie te stellen sulcx als hem uyt crachte van onse bysondere instructie belast wort. Ordonneren ende bevelen derhalven allen commandeurs, opperooplieden, cappiteynen, schipperen midtsgaders alle andre officianten, soldaten ende bootgesellen op voorsz. comptoiren residerende ende scheepvaerende, den voorsz. Gerrit Fredericksz. Druyff voor haer opperhoofst te erkennen, respecteren ende obedieren, alsoo wy sulcx tot welstant van de Generaele Compagnie alsoo bevinden te behooren.

In 't fort Batavia, adi primo Mayo 1622.

97. — JAMBY.

AEN VAN DER DUSSEN, 1 MEI 1622.

Nevens dese gaet copie van d'onse per S^r. Nieuroode gesonden. Tsedert hebben wel ontfangen U. E. aengename van den 6^{en} deser ende gaerne verstaen wat daer passeert, ende alsoo nevens dese daerop van onsentwegen door S^r. Carpentier geantwoort wort, sullen hier cort sijn. Ten overvloet sy U. E. gerecommandeert, met discretie alle mogelijcke neersticheyt te doen omme tijtlijcken sooveel peper te becomen ende herwarts senden als doenlijcken is. Spaert daertoe geen moyte, neersticheyt, noch vlijt, ende maeckt d'Engelsen 't voordeel aff te sien. De Compagnie sal daeraen dienst geschieden ende ghy sult d'eere genieten. My verwondert hoe het toegegaen mach wesen, dewyle U. E. veel peper meer dan d'Engelsen haddet, dat U met den incoop weder achterhaelt hebben. 't En heeft U. E. een gelt noch goederen gebroocken. Waeren haer cleden aengenaem, met verlichtinge van prijs conden onse mede aengenaem gemaect worden. Doet extraordinarie neersticheyt omme de groote uytstaende schulden te innen, ende wacht U meer quae schulden te maecken. Considereert hoe grooten schade de Compagnie daerdoor comt te lyden, ende siet de schade weder te verwinnen.

Op 't alderhoochste sy U. E. mede gerecommandeert voor te comen, datter geen peper door de Chineesse joncken na Chincheu vervoert worde. Dit sult in alder manieren beletten. Soo d'Engelsen daervan portie begeren, laet haer mede hun deel van d'ongunst genieten. Soo daer niet aan willen, off geen middel daertoe hebben, sult haer van de peper die uyt de joncken becompt mede niet deylen.

De resteerende schepen, den *Beer*, *Hazewint* ende *Tiger*, in 't vaerwater van Mallacca cruyssende, sult mogen laten ter plaatse daer sulcx by den raet goet gevonden wort, totdat haer in den handel, oft tot ladinge van peper in Jamby oft Andrigiri van noode hebt.

Dese gaet met d'heer Druyff, welcke geordonneert hebben de comptoiren van Patana, Sangora, Siam ende Cambodja te lichten; heeft last Palinbang in passant aen te doen, om 't quaet van d'onse te versoeten. Wat hier voorder passeert, cont van sijn E. vernemen.

In 't fort Batavia, adi primo May anno 1622.

98. — AEN DEN CONINCK VAN SIAM, 1 MEI 1622.

Met groote vreuchde ende blijtschap hebben wy door Chou Annouwe ende Mintsmenenthalri ontsangen Uwe Magisteyts brieven, met een gouden croone ende een gouden doose, daerinne sijn de goude vaten, tot den dienst van pinangh noodich. Wy bedancken Uwe Magisteyt hoochlijck van d' eere die ons daermede aendoet ende voorder aer d'onse in Siam bewesen heeft. D' occasie ter gelegener tijt voorcomende, sullen niet laten gedane vrientschap, eere ende faveur reciprocelijck met behoorlijcke danckbaerheyt t' erkennen. 't Is ons hertelijck leet, dat het voor dese tijt niet behoorlijck geschieden can.

Doen de voornoemde Uwe Magisteyts ambassadeurs alhier quamen, waeren meest alle onse schepen op verscheyde quartieren verdeylt, gelijck syliden selff gesien ende gehoort hebben. Een vloot schepen hadden na de custe van Goa gesonden, eene voor Mallacca, een na Manilha, verscheyde andre schepen waeren na de Mollucques, Amboyna, Banda ende door gants Indien verdeylt, ende van de resterende hier by der hant wesende, lagen 12 schepen gereet om na Maccau te vaeren, onsen vyant aldaer te besoecken ende den handel van de Chinesen met vrientschap off vyantschap te versoecken. Daerenboven is ons resterende volck ('t welck weynich is, alsoo onse macht, gelijck Uwe Magisteyt weet, in dese landen ter zee bestaat) besich om alhier op een morasige plaatse een nieuwe statt ende een nieuw casteel te bouwen, waertoe ons mede arbeyders gebreecken, alsoo meest al het volck door voorgaende oorloch verloopen is ende nu wederom andre moeten vergaderen, soodat het ons voor dees tijt niet mogelijck geweest is Uwe Magisteyt tegen die van Cambodja te helpen.

Doch evenwel hebben goet gevonden den E. Druyff, brenger deses, met twee schepen expresselijck na Siam te senden, omme naerder te vernemen wat assistentie dat Uwe Magisteyt na onse gelegenheydt souden connen doen, ende off het oock noodich sy, alsoo verhopen, dat Uwe Magisteyt die van Cambodja voor syne compste tot gehoorsacmheyt sal hebben gebracht. Wy hebben voorsz. Druyff gelast d' onse van Cambodja te doen vertrekken ende Uwe Magisteyt soo behulpich ende dienstich te wesen als sijn vermogen sy ende sonder verleth van den handel van d'onse geschieden can. Wy versoecken vrientlijck dat het Uwe Magisteyt gelieve d' onsen, aldaer wesende, behulpich te sijn ende niet toe te staen, dat haer eenige verhinderinge in haeren handel ende in 't gaen off keeren geschiede. Aen nevensgaende clicheeden gelieve Uwe Magisteyt onse goede genegentheyt te gedencken.

Hiermede sullen desen eyndigen, Godt biddende dat hy zijnne Magisteyt wil segenen, sijnnen staet vermeerdren ende victorie oversijnne vyanden verlenen.

In 't fort Batavia, adi primo Mayo anno 1622.

99. — AEN OYA BARGALAM,

GROOT HEERE ONDER DEN MACHTIGEN CONINCK VAN SIAM, 1 MEI 1622.

Met d' ambassadeurs van sijnne Magisteyt, ontrent 20 dagen geleden met ons schip *Firando* van hier (op haer instantie) naer Siam vertrocken, hebben wy U. E. geschreven hoe corts na haer vertreck zynne Magiteyts brieff beantwoorden souden. Andermael hebben niet connen naerlaten met desen onsen gesant Gerrit Fredricksz. Druyff, (die van onsentwegen den brieff aan zynne Magisteyt is brengende), U. E. te begroeten ende met een cleine erkentenis van vrientschap te gedencken, versoeckende voorder, dat sijnen E. desen onsen gesant in alles daerinne hy sijnne E. faveur ende goede gunste van noode mocht hebben behulpsaem ende favorabel te wesen, bereyt sijnde sulcx tot allen tyde met danckbaerheyt te erkennen.

In 't fort Batavia, adi primo Mayo 1622.

100. — AEN DEN CONINCK VAN PALINBAN, 1 MEI 1622.

't Is ons seer leet ende wy sijn beschaempt te verstaen te hebben, hoe qualick seeckre vryeluyden met eenich volck van Uwe Magisteyt tegen expresse ordre gehandelt hebben; soo haest sulcx verstonden hebben wy de cappiteyn ende andre voorneemste misdadiigers publicklijck met der doot gestraft, gelijck al de werrelt getuygen can. Wy versoecken vrientlijck, dat het Uwe Magisteyt gelieve ons, noch onse natie, niet toe te reecken dat quaet dat eenige boosen, tegen onse goede genegentheyt, een uwe ondersaeten begaan hebben. 't Is gepasseert, de boosen sijn gestraft, wilt het niet meer gedencken, ende opdat onse vrientschap ende goede genegentheyt dagelijcx meer ende meer vermeerdere ende vordre misverstant geweert mach worden, versoecken allene, dat Uwe Magisteyt gelieve zynne ondersaten van Mallacca te houden, alsoo niet laten connen den oorloch met die van Mallacca te continueren, den handel ende alle toevoer vandaer te weeren. Soo 't Uwe Magisteyt geliefst sijn volck hier off elders op andre plaetsen te senden, mach sulcx vryelijck na sijn geliefte doen. Wy hebben alsulcke ordre gestelt, dat niet meer van d' onse beschadicht sullen worden, 't en waere dat op Mallacca voeren. Door voorsz. vryeluyden sijn hier thien vrouwen gebrocht, die van Uwe Magisteyts volck genomen waeren ende na Banda gevoert sijn. Wy hebben den E. Druyff, brenger deses, belast dat de waerdye van die aan Uwe Magisteyt betale; d' andre goederen sijn ons niet ter hant gecomen. 't Nevensgaende gelieve tot een teecken van onse goede genegentheyt aan te nemen.

In 't fort Batavia, adi primo Mayo 1622.

101. — AEN DEN CONINCK VAN JHOOR, 1 MEI 1622.

Door den coopman Cool hebben eene missive ontfangen, welck van wegen Uwe Magisteyt schijnt geschreven te wesen ende met droefheyt verstaen, dat een verbont met die van Mallacca gemaect ende haere vrientschap voor d'onse geprefereert heeft. Hoe souden die van Mallacca Jan de Portowaen voor den Atchijnder beschermen? sy connen haerselven niet helpen. Is onse vrientschap Uwe Magisteyt lieff ende aengenaem, soo d'oude contracten wilt onderhouden ende onse hulpe tegen sijnne vyanden begeert, doet den handel met die van Mallacca naerlaten; soo niet, sal ons gelieven t' ontschuldigen byaldien sijn volck daerover meer ongeval overcompt, alsoo wy niet naerlaten mogen den oorloch met die van Mallacca te continueeren ende den handel met haer, soovele mogelijken is, te beletten. Met den E. Druyff, brenger deses, senden Uwe Magisteyt 16 personen, die wy van d'ysers ontlast hebben soo haest verstanden dat het van u volck was, niettegenstaende ontrent Mallacca van d'onsen genomen sijn. Wilt doch verbieden dat daer niet meer vaeren, opdat niet genootsaeckt worden anders te procederen. Eenige van d'onse, die tegen onse ordonnantie volck, op vrye plaetsen vaerende, beschadicht hadden, hebben wy metter doot gestraft. 't Nevensgaende gelieve Uwe Magisteyt ten goeden aen te nemen.

In 't fort Batavia, adi primo Mayo anno 1622.

102. — AEN DATO BANDHARO,

GOUVERNEUR IN PATANA, 1 MEI 1622.

't Ongeluck welck U. E. volck, tegen onse expresse ordre, overcomen is, is ons hertelijcken leet. De rechtschuldigen hebben wy openbaerlijck met der doot doen straffen. Den E. Gerrit Fredricksz. Druyff, brenger deses, senden expresselijck derwarts om U. E. cont te maecken, hoe onschuldich wy van de gedane rigeur sijn, ende meteen te verseeckeren, dat niet en soeken noch begeren, dan d'oude, goede vrientschap met die van Patana t'onderhouden, ende, soo 't doenlijcken is, noch meer te vermeerderen. Hierover versoecken vrientlijck, dat het U. E. gelieve de sijnne de vaert ende handel met die van Mallacca te verbieden, opdat daerdoor geen meerder ongeval noch onlust ontstae, alsoo wy niet naerlaten mogen den oorloch met die van Mallacca te continueeren, de vaert ende handel aldaer, soovele mogelijck is, sonder respect te verhinderen. Op alle andre plaetsen daermede niet in oorloch sijn, mach

U. E. sijn volck na zynne geliefte laten vaeren. Wy hebben alsulcke ordre gestelt, dat desulcke van d' onse niet beschadicht sullen worden. 't Weynige 't welck met d' heer Druyff nevens dese senden, gelieve U. E. ten goeden aen te nemen.

In 't fort Batavia, adi primo may anno 1622.

103. — MASLIPATAN.

AEN SOURY ENDE VAN UFFELEN, PER DE MUYS, 8 MEI 1622.

Van d' heer Soury sijn ons wel geworden drie missive van dato 31 Augusto, 11 December 1621 ende 11 Jannuario 1622, ende eene van d' heer van Uffelen van 12 Jannuario passato, waerdor gerne verstaen hebben, wat in die quartieren geschiet. Wy sullen tot antwoort cort sijn, alsoo 't noodige nevens dese door d' heer Carpentier geadviseert wort.

Dese gaet per 't fregat *Muys*, welck expres vooruyt senden om de vrienden op 't hoochste te recommanderen ende dies te meer te doen behertigen den opcoop van een seer groote menichte slaven ende slavinnen, insonderheyt jongers ende meyskens, alsoo de Compagnie daeraen vooreerst meer gelegen is ende meer dienst aan geschieden sal, dan aan d' opcoop van cleden (niet-tegenstaende de cleden mede seer nodich van doen hebben), doch ongelijck meer proffijt sullen de slaven geven. My verwondert dat het tot noch toe soo weynich beharticht is. Niet min dan 1000 zielen hadden verhoopt met de *Goude Lecu* te become, ende niet meer dan 124 sijn ons daermede geworden. Van Atchijn verstaen wy, hoe de Moorse schepen van de Custe van tijt tot tijt aldaer sijn brengende 300 slaven ende meer in een schip, ende wy hebben qualijck 300 become in alle de tijt dat de Compagnie in Indien gehandelt heeft. Voorwaer, 't is een schande dat men soo een importante saecke soo licht ende onbedacht overloopt. Een seer groote menichte van jongers ende meyskens dienen ons van verscheyde quartieren gesonden te worden, omme de landen van Jaccatra, Amboyna ende Banda tot de servielste diensten te peupleren. Soo daertoe eenige hondertduysenden become conden, niet een souden refuseeren. Considereert doch, hoe de Portugiesen haer conquesten gedaen ende haer plaeften gepeupleert hebben, item in wat manieren de Mooren haer Moorsdom in de landen van Indien gedrongen ende haeren staet vermeerderen ende verrijckt hebben. 't Is principaelijck geschiet, na wy verstaen, met de vergaderinge van volck, soo die van haere vyanden become, als met gelt gecocht hebben. Hiermede hebben sy principalijck haeren staet gevest, ende wy sijn soo achteloos, dat, niettegenstaende soo goeden exemplel voor

ons sien, 't selvige niet en connen, noch begeren te volgen, late staen hoeverre het daervan is, dat haer in 't stabileren van een goeden staet souden passeren. Op 't alderhoochste belasten ende beveelen U. E. by dese wel expresselijck, alomme, langs de gantsche Custe van Coromandel, na Seylon, Bengala ende waer slaven goetcoop te become sijn, ordre te stellen ende expresse te com-manderen, 't sy Duytse, Mooren off Jentiven, die sulcx best vertrouwen mocht ende daertoe bequaem sijn, omme sooveele slaven ende slavinnen, insonder-heyt jongers ende meyskens op te coopen als doenlijcken is. Wy seggen ander-mael, dat overal sooveel slaven ende slavinnen, maer principalijck jongers ende meyskens opcoopen ende met alle schepen herwarts senden, als doen-ljijken is. Maect dat niet min dan 1000 zielen met de groote schepen become, ende weest verdacht dat die voor 't mousson ende niet met contrarie mousson dienen gesonden, want anders groote miserie, jaa, apparantelijck veele de doot onderworpen sijn souden. Wy hebben cappiteyn Suylensteyn belast dese saecke aen U. E. ende de coopliden aldaer ten hoochste mondelingh te recom-manderen, ende te protesteeren tegen degene die daerin slap off gebreckich soud mogen wesen, ten eynde dat verseeckert mogen sijn, soo op dese onse ernstige recommandatie (als niet verhoopen) niet anders dan voor desen volch-de, aen wien, off waeraen de schortinge sy, opdat 't gebreck ende desordre verbeteren mogen.

Verstaen hebbende hoeseer 't garnisoen van Paleacatte van goede officieren onversien is, hebben wy goet gevonden cappiteyn Cornelis van Suylensteyn derwarts te senden, omme 't cappiteynsamt over 't garnisoen van Palleacatte te bedienen, niettegenstaende hem gaerne hier gehouden hadde. U. E. sal den-selven daertoe authoriseeren; 't is een seer bequaem man van goet leven. Weest hem behulpich in 't redresseren van goede ordre ende discipline, d'ongeregelde tegenhouders herwarts sendende. Wy verstaen dat hy oock eenige kennisse van cleden heeft. Soo de Compagnie daerin dienst doen can, verwerpt de hulpe noch goede vruchten niet: 't is eveleens, als de Compagnie goeden dienst geschiet, door wien het sy; U. E. sal de voorneemste eere daervan ge-nieten. De goederen door U. E. geeyscht, verhoopen ontrent een maent na desen (soo 't Godt geliefst) derwarts te senden.

Aengaende de 3000 stucx Guinees linnen die U. E. goet gevonden hebben d' Engelsen toe te seggen, om de verhooginge van prijs voor te comen, wy houden 't voor welgedaen ende gedragen ons tot hetgene dienaengaende bevinden sult de dienst van de Compagnie vereyschen.

De schoone verthoninge van den coninck van Cotchijn achten wy om sijn proffijt geschiet. Hy is genoechsaem een Portugies, soo lange met haer in vrede ende alliantie is. Betaelt hem met sijn muntte, in voegen als de beste dienst van de Compagnie vereyscht.

Vercoopt de benjuwin na die gelden mach, ende sent daervooren goede retoeren.

't Schip de *Sampson* is hier Godtloff van Suratten wel gekeert. Seer groote faulte isser by d' onse van Mocha ende die van *Sampson* begaan. D' onverstant, indiscretie, achteloocheyt, ontrouwte ende veel andre gebreecken meer in veel van d' onse wesende, valt ons seer lastich, doch verhoopen ende troosten ons, dat het Godt versien sal.

Soo d' heer Soury met *Schiedam* hier compt, de Compagnie sal daeraen dienst ende ons vrientschap geschieden, te meer dewyle haere E. met de jongste advysen geordonneert hebben, dat voortaan geen schepen meer alleen naer 't vaderlant senden soude. Wy verhoopen derwarts te keeren soo haest goede retoeren becomen. U. E. advysen sullen te sijner tijt tot d' electie van een successeur in onse plaatse geopent ende gerekent worden.

Een goede scheepsladinge oft meer van alderley sorterings cleden, voor gants Indien dienstich, sullen te sijnner tijt met devotie mede verwachten. 't Gene voor desen gesonden is, is over de comptoiren van Indien verdeylt. In 't fort Batavia resteert niet, oft sal haest gesleten wesen, uytgesondert eenige tapegrande ende tapekitchill, waervan de treck seer cleyn is, gelijck mede van d' ordinarie Guinees.

Met d' opcoop van peper ende salpeter sal U. E. hun reguleren na de dienst die bereecken cont de Compagnie daeraen geschieden can, ende na de casse gedoocht. In Jamby is de peper 8 realen 't picol geldende, doch 10 a 12 realen compt ons 't picol hier op Batavia te staen, ende mach tegenwoordich 14 realen ende meer by de Chinesen gelden. Maeckt hierop reeckeninge ende vercort de noodige opcoop van cleeden niet.

Op 't versoek ende de clachten van d' Engelsen zal U. E. naer desen bescheyt becomen.

Aengaende 't gene Marten Ysbrantsz. voor Cornelis Adriaensz. versoect, Martin Valck is met sijn kint naer 't vaderlant vertrocken. Van de 300 gulden die de Compagnie tot de voedlinge van voorsz. kint van ditto Valck ingehouden heeft, sal U. E. 150 gulden aan voorsz. Cornelis Adriaensz. ofte sijn vrouwe, de moeder van Valck's kint, vereren.

Na de custe van China hebben wy gesonden een vloote van 12 seylen, met ordre dat onse vloote van Manilha hem daer mede byvoege. Noch eenige jachten meer verhoopen derwarts te senden. Wy hebben gelast dat d' onse op de voorsz. custe een vaste plaatse begrijpen om den Chineessen handel daer te trekken, de Portugiesen ende Spangiaerden dien handel te beter te verhinderen, ende de Chinesen vandaer met onse passen na Batavia te doen vaeren. Godt geve hiertoe sijnen segen. Soo dit ons disseyen, als verhopen, wel geluckt, sal 't wel haest met onse vyanden in Indien gedaen wesen ende sal de

Compagnie daeraen seer grooten dienst geschieden. Watt de Spangiaerden ende Portugiesen hiervan gevoelen, can U. E. per nevensgaende copie van haer discoersen sien. 't Is ons leet, dat dese saecke soo vroech niet hebben by der handt mogen nemen, dat ons derwarts persoonelijck hadden mogen vervoegen. 't Heeft Godt geliefst, dat chacun son tour become. D' Almogende wil de staet van de Vereenichde Nederlanden ende de welstant van de Compagnie meer ende meer segenen.

Ons bedunckens sijn de schepen *Dort* ende *Schiedam* te groot ende te costelijck omme ontrent Ceylon ende de Caep Comorijn te cruyssen. Soo onse disseynen op de custe van China wel gelucten, mach dat cruyssen by Comorijn ende Ceylon wel geexcuseert werden. Onse cruyssende jachten hebben verleden mousson in 't vaerwater van Mallacca van den vyant becomen ende aen de wal gejaecht 11 navetten. Soo onse ordre wel nagecomen ende door eenige beter op de haspel gepast waere, weynich souden d' onse ontcomen sijn, ende den vyant soude geen tijt om vluchten ende haere schepen te verbranden gehad hebben.

Alsoo onse voorneemste macht versonden is ende niet en weten hoe hun eenige saecken souden mogen gedragen, noch wat secoerssen dit jaer van 't vaderlant becomen sullen, heeft ons goetgedocht U. E. t' adviseeren dat voor best geraden vinden, dat ter bequamer ende gelegenertijt herwarts gesonden worden alle de schepen die vandaer derven cont ende tot ladinge van goede retoeren niet noodich sijn, sonder eenige op te houden omme toecomende mousson ontrent Ceylon oft Comorijn te cruyssen.

Wy hebben goetgevonden de comptoiren van Patana, Sangora, Siam ende Cambodja te lichten. D' heer Druyff is met dese ordre derwarts vertrocken, ende wy sijn van meninge d' onse, met den eersten van Atchijn mede te doen lichten. 't Soud wel connen gebeuren ende is bycants apparent, dat met den coninck van Atchijn questie crygen sullen, ende oft geviele dat wy met denselven eer in oorloch geraecten als wy menen, sal U. E. by desen verwitticht wesen onse schepen ende volck derwarts vaerende te waerschouwen dat Atchijn niet aendoen, dan met sulcken voorsicht dat sonder hinder ende schade vernemen mogen hoe de saecken aldaer staen ende dat niemand hun te lande begeve, dan als verseeckert sijn dat alles noch wel is. In de bocht van Patana, Sangora, Siam ende Cambodja zijn wy van meninge den handel met schepen ende jachten te continueren, als daertoe van cappitael ende goederen versien sullen sijn.

In 't fort Batavia, adi 8 Mayo 1622.

104. — ORDRE, 8 MEI 1622.

Wort midts desen geordonneert ende gecommitteert den cappiteyn Cornelis van Suylensteyn, om uyt onsen name ende bysondre last onsen gouverneur der Custe Coromandel, allen oppercoopliden ende andre officianten die eenich bewint wegen de Nederlantse Compagnie aldaer hebben, den opcoop van slaven ende slavinnen op 't alderhoochste te recommanderen ende aen te porren, ten eynde een groote pertye jonge mans, vrouwen, jongers ende meyskens, sooveel eenichsins te becomeen zijn, overal opgesocht, ingecocht ende met eerster gelegenthelyt harwarts aen gesonden worde, alsoo den welstant van de Generale Compagnie in dese haere nieuwe geconquesteerde landen op 't hoochste daeraen gelegen is, ende soo wie dien dese onse last aengedient sal worden, deselve niet promptelijck nacompt, geen behoorlijcke neersticheyt ende middelen aenwenden om deselve effect te doen sorteeren, begeeren wy, dat voorsz. Suylensteyn in desen gevalle t' sijnner ontlastinge tegen desulcke soll protesteren ende ons behoorlijcke actie daervan toesenden, opdat weten mogen by wien het gebreck sy ende daerinne nae behooren mogen versien.

In 't fort Batavia, adi 8 May anno 1622.

105. — COMMISSIE
VOOR CORNELIS VAN SUYLENSTEYN, 8 MEI 1622.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael etc., alsoo volgens de jongste advyzen van de Custe Coromandel ontfangen, verstaen, dat den luytenant over 't garnisoen van 't fort Geldria in Palleacatte overleden sy, derhalven noodich geacht hebben datter weder een ander bequaem ende gequalificeert persoon in des overledens plaets gestelt worde, soo is 't, dat wy den luytenant Cornelis van Suylensteyn, ons van desselfs suffisantie endegoet comportement wel geinformeert ende gecontenteert houdende, gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck hem committeren ende authoriseren mits desen, als overhoofd ende cappiteyn onder onse gouverneur van de Custe Coromandel, om over voorsz. garnisoen te commanderen, goede ordre ende discipline te doen onderhouden. Ordonneren ende bevelen derhalven allen officieren, soldaten ende andre onder voorgemelte garnisoen van 't fort Geldria in Palleacatte sorterende, den voorsz. Suylensteyn datelijck nadat by onsen gouverneur, uyt crachte van dese onse commissie, aldaer geauthoriseert sal wesen, voor haeren cappiteyn t' erkennen, respecteren ende obedieren.

In 't fort Batavia, adi 8 May anno 1622.

106. — SURATTEN.

AEN D'HEER DEDEL, 8 MEI 1622.

U. E. missiven op zijn vertreck uyt de Straet Sonda, van Princen-Eylant ende van 't eylant Nassouw, op 25, 26 October, 3 November, 14 ende 15 December 1621 geschreven, sijn ons wel geworden ende hebben met onlust verstaen de tegenspoet die U. E. in 't begin van sijnne voyagie door contrarie wint ende traecheyt van d' Engelsen bejegent is, doch hoop dat Godt daerna beter spoet ende geluck verleent soll hebben, 't welck met devotie verlangen te verstaen. De *Goude Leeuw*, die na U. E. vertrock, heeft, Godt loff, de reyse op de Custe gedaen ende is hier wel gekeert. Fitzherbert advyseert dat soo hun de Nederlanders niet verleth hadden verde om de West te loopen, dat de reyse wel gedaen soude hebben. 't Schijnt dat haer vuylen hiermede wel soude willen schoonmaecken, doch hoe weynich gelooff meriteren, is ons ende vele wel bekent. Doet hier geen vermaen van ende laet het met ons berusten. Van de 6 gallioenen ende 4 crauen die in April 1621 uyt Poortugael geseylt souden wesen, hebben noch geen andre tydinge, dan dat 10 October passato een gallioen in Goa aengecomen is. 't Schijnt dat de resterende 9 de Custe van Mallabar alsdoen niet gekregen hebben. Wy houden voor seecker, dat door U. E. in Moussambicque off daerontrent op de custe bejegent sullen werden. D' Almogende wil U. E. met zijn geselschap victorie over haer ende andre onse vyanden verleenen.

Na quade resolutie ende quadren rade is hier eyntlijcken van Suratten wel gekeert 't schip de *Sampson*, met eenige indigo ende een weynich Gouseratse cleden, in Suratten costende f 102.718 — 14 — 9 $\frac{1}{2}$. Godt zy van 't scheeps behouden aencompst gelooft, wil d' ongeluckige genadich wesen ende vergeeft de rechtschuldigen ende achteloozen haeren misdaet. 't Jacht *Weesp* was geordineert 10 dagen na den *Sampson* van Mocha na Suratten te volgen, maer 't en is daer niet verschenen. Godt geve dat by U. E. vloote gecomen sy. 't Schijnt dat d' onse eenige Moorse schepen t' ontyde ende ten onrechten soo dicht by Mocha aengetast hebben. 't Is waer, dat hier wel geresolveert hebben die van Daboul aen te tasten, maer in d' executie van soo een saecke moet discretie, tijt, plaatse ende volck aengesien worden, insonderheydt dewyle een yder kennelijck genoch is dat het ons om 't goet van andren niet te doen is, maer wel om te genieten d' advantagie die ons Godt boven andren ter zee verleent heeft. Op de Custe van Coramandel hebber wy die van Daboul van ons voornemen doen insinueeren, maer in Mocha, na wy verstaen, hebben d' onse haere eygen beloftsen ende vrygeleyde schandelijsken gevioleert. Wat ter van sy ende hoe hun de saecken aldaer gedragen, sal de tijt leeren. U. E.

sy gerecomandeert in alle 't voorvallende alsulcke discretie te gebruycken, als sijn E. toevertrouwen ende de welstant van de Compagnie vereyscht. Doen de Sampson hier quam, hadde hy 60 mannen van sijn volck verlooren. Van 't goudt ende silver, onder 't resterende volck van ditto schip verduystert, is tot noch toe niet te voorschijn gecomen. Wat volgen wil, sal den tijt leren.

Van de Mayores hcbben advijs (gelijck U. E. weet), dat hare E. twee schepen na Suratten souden senden. Wy verhoopen dat U. E. daermede eenige nootlijckheden voor sijn vloote becomen sal.

Alsoo alsnoch niet weten wat secoerssen valt 't vaderlant becomen sullen, connen niet seecker advyseren, off middel crygen sullen om U. E. een schip met nootlijckheden te senden. Door d' uytrustinge na de custe van China sijn hier soo qualick van verscheyde provisie voorsien, dat al overlange geen Nederlandsche cost geschaft hebben. Soo U. E. middel ende gelegentheyt becompt, sal wel doen ende herwarts senden een seer groote menichte van alderley sorteringe Gouseratse cleden. Uytdermateen grooten hinder, schade ende intrest is de Compagnie lydende, dat daervan noyt versien sijn geworden. 't Is beclaechlijcken ende een seer groote schande, dat dien handel tot noch toe soo achteloo versuympt is. Godt wil 't de Meesters vergeven. Cappitael genoch becomende, sent dan mede een goet schip met de besten indigo ende andre wel getrocken goederen naer 't vaderslant, maer by gebreck van cappitael dienen de comptoiren van Indien eerst van goede sorteringe cleden versien te worden.

Van den Broucke versoeckt na d' expiratie van sijnnen tijt noch een jaer oft twee gecontinueert te worden. U. E. sal daerover disponneren soals ten besten dienste van de Compagnie bevinden sal te behooren.

Soo d' Engelsen met haer schepen vandaer harwarts vertrecken, sal U. E. sich met sijn vloote herwarts vervoege, ende byaldien zylieden met haer vloote aldaer blyven, sult onse vloote by haer laten, soo lange de provisie ende nootlijckheden duyren ende aldaer middel om de vloote 't onderhouden becomen can. Doch in desen gevallen souden geraden achten, soo U. E. de gelegentheyt becompt, dat sich herwarts vervoege, ende 't commandement over de vloote geve aen degene die daertoe door den raet voor de bequaemste geoordelte wert, 't en waere dat U. E. persoon, als niet en dencke, vandaer niet gemist can worden. Soo 't den dienst van de Compagnie aldaer lijt, sal wel doen ende sich met eerste gelegentheyt herwarts vervoege, midts de vloote aldaer soo lang latende als d' Engelsen met haer vloote blyven ende de vivres met andre nootlijckheden toereycken connen.

Doet in de saecken van Persia na de gelegentheyt die becomt ende na den besten dienst van de Compagnie vereyscht, midts insonderheyt van alles goede kennisse ende informatie nemende.

Na de custe van China . . . meer ende meer segenen¹).
 Onse cruyssende jachten . . . te verbranden gehad hebben²).
 Wy hebben goetgevonden . . . versien sullen sijn²).
 In 't fort Batavia, adi 8 May anno 1622.

107. — SURATTEN.

AEN VAN DEN BROUCKE, 8 MEI 1622.

U. E. missiven van 6 October, 15 en 16 November 1620, 2, 12, 13 April ende 10 May 1621 ende primo February 1622, per 't schip den *Sampson*, sijn ons wel geworden, ende hebben verstaen 't gene in die quartieren passeeerde. Wy sullen hier cort sijn, alsoo 't noodige nevens dese door S'. Carpentier largo geadvyseert wort. De faulte door d' onse van Mocha ende die van den *Sampson* begaan, is ons leet. Godt wilt 't de rechtschuldigen vergeven. Van 't gene onder 't volck verborgen is, hebben noch geen kennisse becomen; 't gevolch sal den tijt leren. 't Is waer, dat hier wel geresloveert hebben die van Daboul aen te tasten, maer met discretie moet sulcx gedaen, tijt, stont ende plaatse aengesien worden, opdat men niet van 't eene ongemack in 't ander vervalle, gelijck in Mocha licht soud connen gebeuren. Watter op volgen wil, sullen met verlangen verwachten.

Onder 't cargasoen door de *Sampson* hier gebracht, sijn seer veel pacquen qualick geconditionneert gecomen. Wensten wel dat alle den indigo in Gouserratse cleden verandert waere. 't En is niet vreempt, dat d' Engelsen geen indigo sirchees coopan ende die daer twee derde affgeslagen is, want hebben daervan in Engelant sooveel, dat daermede verlegen sijn ende die niet wel slyten connen.

Van 't vaderslant hebben tydinge, hoe de Mayores in 't voorjaer 1622 twee scheepen met een goet cappitaal na Suratten senden souden. Wy hoopen dat September toecomende aldaer arriveren sullen, gelijck mede d' heer Dedel met de vloote van diffentie ende 't schip *Weesp*, dat Godt geve. Alsoo 't verleden Noordenmousson extraordinarie vroech ende hart doorwayde, heeft voornoemde vloote de Noort niet becomen connen, waerover om de West na Moussambicque gelopen sijn.

't Cappitaal welck U. E. heeft ende noch soud mogen becomen, daervan sal vooreerst in alderley sorteringe cleden, voor Indien dienstich, sooveel besteden als jaerlijcx gevent can worden, welck vry een seer groote quantiteyt

¹) Woordelijk gelijk aan bl. 179—180 hiervóór.²) Woordelijk gelijk aan bl. 180 hiervóór,

is. Dit gedaen sijnde, sult dan 't restende gelt aan de beste indigo besteden, ende desen indigo, soo een schip laden cont, vandaer naer 't vaderlant senden. Soo niet, moet mede nevens de cleden, gelijck nu gedaen is, herwarts gesonden worden. Tot naerder ordre van 't vaderlant sult geen slechten indigo coopen ende oock geen gelt aan plancken, rijs noch andre provisie besteden, maer alleen aan goede cleden ende goeden indigo.

De nevensgaende sal U. E. aan d' heer Dedel, te sijnner comste aldaer, behandigen. Wy hebben sijn E. volcomen last ende authoriteyt gegeven, omme op 't voorvallende te disponneren, soools met advijs van rade ten beste van de Compagnie vinden sal te behooren. Laet niet, sijn E. van alles wel t' informeren, ende t' assisteren daer sulcx vereyscht wort. Vive genegentheyt sal U. E. sijn E. te kennen geven.

Na de custe van China . . . meer ende meer segenen¹⁾.

Onse cruyssende jachten . . . te verbranden gehad hebben¹⁾.

Wy hebben goet gevonden . . . versien sullen sijn¹⁾.

In 't fort Batavia, ady 8 Mayo 1622.

108. — ORDRE, 8 MEI 1622.

Wort geordonneert aan den schipper ende overhooffden van 't fregat de *Muys*, haeren coers van de Strate Sonda aff recht West aan te setten, tot op de lengte van Ceylon, als wanneer eerst Noorden over sullen steecken, omme niet beneden wints, maer boven Palleacatte op de Custe Coromandel te vervallen.

In 't fort Batavia, ady 8 Mayo anno 1622.

109. — AUTHORISATIE, 12 MEI 1622.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen de Hoogemogende heeren Staeten Generael, sijn Excellentie Prince van Orangie ende de heren bewint-hebberen der generale Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden in Indien, allen dengene die desen sullen sien off hooren lesen, saluyt! doen te weten, alsoo by diverse burgers deser stede Batavia, in compagnie, met onse permissie gecquipeert ende uytgereet is secker jacht genaempt de *Bonijt*, omme met hetselve, soo op den inlantsen gepermiteerden handel, als ten oorloge (tot affbreuck van onse algemeyne vyanden) te mogen vaeren, ende tegenwoordich seylreest leggende is, soo is 't, dat wy de voorsz. reeders

¹⁾ Vgl. bl. 184.

vergunt ende gelicentieert hebben, gelijck wy hun vergunnen ende licentieeren midts desen, vrypas, licentie ende commissie, omme haeren particuleren handel op toegelaten plaetsen (volgens d'ordonnantie daertoe geraempt) te mogen soeken, tusschen de custe van Sumatra, Mallacca, als Cabo Rachado tot affbreuck van onse algemeyne vyanden by te houden ende te cruyssen, midtsgaders vandaer, naer 't advijs ende goetvinden van den raet van 't voorsz. jacht, voorts te mogen loopen na de custe van Queda, Pegu, Aracan, Bengala, Coromandel ende 't eylant Ceylon incluys, op 't voorz. vaerwater alle Portugiesen, Spangiaerden ofte haere adherenten, met haer pas varendे, als vyanden aen te tasten ende alle mogelijcke affbreuck te doen, gelijck mede alle Moorsse ofte andre schepen daer Portugiesen, Spangiaerden ende haere goederen in souden mogen gevonden worden, sulcke trachten te vermeesteren ende deselve in goede verseeckeringe, onder behoorlijcken inventarius, aen de eerstcomende comptoiren ofte schepen van de generaliteit te brengen, ofte daermede na gelegenheit harwarts aen te comen, omme op de deuch-delijckheyt van de prinsen gedisponneert te worden naer behooren; ende alsoo tot uy'tvoeringe van de voorsz. haer voorgenomen voyagie, 't voornoemde jacht, benefens 't bootsvolck, oock van goede overhooffden dient versien te worden, soo hebben wy naer becomen informatie, ten versoecke van voorsz. reders, uyt hunlieder compagnie geeligeert, gestelt ende geauthoriseert, gelijck wy eligeren, stellen ende authoriseren midts desen, de personen van Pieter Jansz. van Amsterdam als cappiteyn, ende Willem Laurensz. van Hamburch als coopman ende president van de raet, omme op 't voorsz. jacht in de voorsz. qualiteyten, ider in zynnen graet, te commanderen, recht ende justicie met advijs van d'andre raden te administreren, ende 't voorvallende te verhandelen. Belasten ende bevelen derhalven alle officieren, bootsgesellen ende andren op 't voornoemde jacht vaerende, de voornoemde Pieter Jansz. ende Willem Laurensz. daervooren te erkennen, gehoorsamen ende respecteren, gelijck mede ordonneren aen alle gouverneurs, commandeurs ende andre respective overhooffden, soo te water als te lande, in dienste van de generale Oost-Indische Compagnie sijnde ende onder onse gehoorsaemheyt sorterende, die 't voornoemde jacht den *Bonijt* souden mogen comen te bejegenen, 't selve met volck ende ingeladen goederen vry ende vranch te laten passeren, repasseren ende des van noode hebbende, met vivres, amonitie van oorloge ofte andre nootlijckheden tot vorderinge van haer voorgenomen voyagie ende exploicten na vermogen te helpen ende assisteren, alsoo 't selvige tot welstant van 't lant ende dienst van de Generale Compagnie bevinden te behoren.

In 't fort Batavia, adi 12 Mayo anno 1622.

110. — AEN SOURY ENDE VAN UFFELEN,
PER 'T ENGELS SCHIP D' UNITE, 21 MEI 1622.

't Voorsz. is copie van d' onse, met cappiteyn Suylensteyn per 't fregat de *Muys* geschreven. Tsedert is hier, Godtloff, van 't vaderlant 't lange verwachte schip de *Leeuwinne* wel aengecomen, doch hebben daermede geen andre tydinge dan met de *Goude Leeuw* becomen. Wy sijn dagelicx eenige andre nieuwe schepen met devotie verwachtende, gelijck mede eenige andre van d' Oost met nagelen, nooten ende soelie. Soo haest compareren, sullen U. E. een schip met de gheyschte goederen ende een goede somma gelt (soo 't geschieden can) toesenden; sandelhout sult 200 picol groot ende schoon hout te verwachten hebben.

De schepen *Dort* ende *Schiedam* sullen met devotie, geladen met alderleye sorteringe cleden ende indigo voor 't vaderlant ende Indien, verwachten. De schepen die aldaer van Nederlant souden mogen aencomen ende tot de ladinge niet noodich sijn, sal U. E. met cerste gelegenheydt herwarts senden, sonder haer op te houden omme aen Cabo de Comorijn oft Puncto de Gallo te cruyssen, alsoo hier apparentelijck nodiger wesen sullen. .

Dese gaet per 't Engels schip d' *Unite*, welck sy met een weynich sandelhout, sonder gelt (soo wy menen) derwarts senden, omme haer retoer van cleden te haelen. 't Is haer leet, dat dit voor desen met ons schip den *Gouden Leeuw* niet becomen hebben, ende dat haer schip t' onsen laste niet versparen mogen.

Per nevensgaende extract uyt ons resolutieboeck sal U. E. sien, hoe de ge-commiteerde van d' Engelse Compagnie haer over den handel, cleene huysinge, groote oncosten en ongerieff van d' onse in Palleacatte beklagen, ende wat wy daerop geantwoort hebben. Na onse antwoort sal U. E. hem dienaengaende reguleren, gelijck nevens dese door Sr Carpenter breder geschreven wort. Soo d' Engelsen in 't fort Palleacatte niet beter off niet behoorlijcker van huysinge accommoderen cont, doet dan een ander nieuw huys maecken bin't fort, ende gerieft hun daermede, midts dat behoorlijcken huyr betalen. Dit vinden wy alsoo geraden, om voor te comen, dat geen occasie becomen om eenige eygendom in 't fort te pretenderen. Sy clagen seer over de groote gastes van 't voorsz. fort; vermindert ende menageert dese oncosten sooveel als doenlijcken is: de Compagnie sal daeraen dienst geschieden.

't Schip *Thoolen* is gereet om met 56.000 realen na Atchijn te varen. Hy heeft last om 't comptoir vandaer te lichten, ende soo tot redelijcken prijs geen peper becomen can, dat vandaer na de Custe van Coromandel loope. Soo by U. E. compt, sult het gelt doen besteden aan peper, goede sorteringe cleden, ofte na Suratten remitteeren om daer aen Gouseratsche cleden voor de West-

cust van Sumatra bestaat te worden. Na dat bereeckenent cont de Compagnie de beste dienst geschieden can, sal U. E. daerover disponneren.

Ten overvloet sy U. E. andermael ten hoochste gerecomandeert, overal alle mogelijcke neersticheyt te laten doen, omme een groote menichte slaven ende slavinnen te becomen, te weten jonge mannen ende vrouwen, maer insonderheyt jongers ende mayskens. Als die tot redelijcken prijs becomen cont, can ons niet te veel gesonden worden.

De nevensgaende voor Suratten is copie van onse voorgaende; daer is niet anders bygevocht dan d' aencomste van de *Leeuwinnē*, ende ernstelijcke recommandatie tot opcoop van Gouseratse cleden, voor de quartieren van Indien dienstich, soo haest capitael becomen. U. E. sal wel doen, ende senden voorsz. missive na Suratten voort.

In 't fort Batavia, adi 21 Mayo 1622.

111. -- AEN DEN CONINCK VAN JHOOR, 22 MEI 1622.

Door den coopman Cool hebbe eerst eene missive ontfangen die van wegen Uwe Magisteyt schijnt geschreven te wesen, ende daerna een andre van uwe gesanten Sire Sattia ende Sire Marawangsa, met accoort door d' heer Matelieff gemaect. 't Is ons leet, dat Uwe Magisteyt een verbont met die van Mallacca gemaect ende haere vrientschap alsoo voor d' onse geprefereert heeft. Wy verstaen ende sijn verseeckert, dat die van Mallacca principaelijck door 't volck van Uwe Magisteyt selfs met rijs ende alle andre nootlijckheden (welck van Siam ende Patana, Java, Maccassar ende alle andre plaatzen, onder ons eygen vrygeleyde, een Bintam ende Linga becompt) versien worden, ende dat daertegen weder sooveel cleeden ende andre goederen van Mallacca, soo door u volck als andre, in Jamby, Java, Patana, Siam ende op alle andre plaatzen gebracht worden, dat wy qualick een cleet vercoopen connen. Soo 't Uwe Magisteyt geliefst de vrientschap met ons te continueren ende soo onse assistentie tegen uwe vyanden begeert, versoecken wy, dat gelieve ordre te stellen ende niet te gedoogen dat onse goede gunste t' uwarts tot ons groot nadeel langer misbruyckt worde. Laet u volck ende andre, in plaatse dat met de cleden van Mallacca vaeren, hier in Batavia met peper ende andersints comen handelen. Wy sullen toestaen ende haer favorabel wesen, dat van hier vaeren daer 't haer gelieve. Soo niet, sult ons gelieven t' ontschuldigen, byaldien sijn volck t' onser leetwesen daerover meer ongeval becomen, alsoo niet naerlaten mogen den oorloch met die van Mallacca te continueeren, ende den handel met haer ende haere goederen soovele mogelijck is te beletten, jaa, sullen

genootsaeckt worden alle cleden van Mallacca uyt alle joncken te doen lichten.

Wy bedancken Uwe Magisteyt voor de sorge die voor een van d' onse gedragen heeft. Wy senden daertegen 16 personen, die van onse schepen voor de stat Mallacca genomen sijn; soo haest verstanden dat het van u volck was, hebben haer dies niettegenstaende van de ysers ontlast. Wilt doch niet toesstaen, dat imant meer derwarts vaere. Degene die tegen onse expresse ordonnantie volck op vrye plaatzen varende, beschadicht hadden, hebben wy hier met der doot gestraft; onrechte goederen sijn ons niet ter hant gecomen. Ter goeder gedachtenisse van onse oude vrientschap senden Uwe Magisteyt [een] paer bandeliers, 2 stucx roode damasten, 6 stucx sattijnnen, 10 roode betilles, 20 roode percalen, 6 witte betilles, 8 catti zyde, 13 el laecken, 1 alcatijff, 10 armosynen ende 3 catti amphion.

In 't fort Batavia, adi 22 May anno 1622.

112. — AEN RADIA MORA,

PANGLIMA VAN LINGA, 22 MEI 1622.

Ick hebbe U. E. missive wel ontsfangen ende ongaerne verstaen, datter veel van u volck door 't onse ter zee beschadicht is. Wy hebben daerover verscheyde van d' onse metter doot gestraft, ende versoecken dat het U. E. gelieve ons t' ontschuldigen, alsoo genegen sijn d' oude vrientschap te continueren. Soo U. E. daertoe mede genegen is, sal gelieven sijn volck den handel met die van Mallacca ende met haere goederen te verbieden, ende haer alhier tot Batavia te doen vaeren, soo sullen niet laten haer behulpsaem ende favorabel te wesen, 't welck anders met de goederen van Mallacca vaerende niet souden mogen doen. Hier sijn geen andre Malleyers dan 16, welck nu aan Jan de Portuan senden. Ter goeder gedachtenisse senden U. E. 2 catti amphion, een breedecling, 2 sattijnnen, 2 armosijnen ende 2 sarasse malleyo.

In 't fort Batavia, adi 22 May anno 1622.

113. — ATCHIJN.

AEN CASEMBROOT, PER 'T SCHIP *THOOLEN*, 22 MEI 1622.

U. E. missive van 15 Februari passato hebbe per 't schip d' *Orangeboom* wel ontsfangen, ende met de ladinge gaerne vernomen, dat de coninck, nadat ons lang genoch gequelt heeft ende nu niet beter mach, sich eyntlijck na den

tijt schijnt te willen voegen. Wy hebben goet gevonden den E. Jaecques Colijn met 't schip *Thoolen* derwarts te senden, soo omme de ladinge voor 'tselvige te procureren, als omme 't comptoir te lichten. U. E. sal daertoe alle mogelijcke nearersticheyt helpen doen ende d' ordre van voornoemden Colijn naercomen, mits reeckeninge aen deselve doende, ende u met voorsz. schip *Thoolen* herwarts vervoegen. Wat aengaet de presentatie die de coninck gedaen heeft, om den handel voor een goede schenckagie in Tico ende Priaman te vergunnen, wy houden dat d' onse niet beter dan voor desen tracteren soude. Soo de last van 't schip tot redelijcken prijs in Atchijn te becomen is, sal 't onnoodich wesen handel in Ticco ende Priaman te soecken, maer byaldien in Atchijn niet terecht cont comen, sullen de vrienden in desen gevallen ondersoecken off de last op de Westcuest van Sumatra becomen connen, 't sy met off sonder licentie van den coninck, na dat best terecht raecken connen. In gevallen dat op d'een noch d'ander plaatse geen peper te becomen sy, sal Colijn, gelijck geordonneert hebben, met dit schip en sijn cappitaal na de Custe van Coromandel loopen, omme aldaer aen peper cleden ende indigo besteet, oft na Suratten geremitteert te worden, mits dat voorsz. schip *Thoolen* in allen gevallen soo haest herwarts keere als eenichsints doenlijcken is.

In 't fort Batavia, adi 22 May 1622.

114. — COMMANDEUR REYERS,
PER *THOOLEN* ENDE *SINCAPURA* GESONDEN, 2 JUNI 1622.

Tsedert U. E. vertreck met de vloote sijn ons wel geworden U. E. aengename van 12, 17 ende 18 April passato. 't Is wel gedaen dat 't fregat *Palleacatte* in plaatse van *Borneo*, als bequaemer sijnde, gehouden heeft. Soo van d' andre jachten noch een medegenomen hadde, 't soude mede wel gedaen wesen, doch dewyle sulcx niet geschiet is, hebben alsnu goet gevonden U. E. tot versterckinge van sijn vloote toe te senden de jachten *Cleyn Thoolen* ende *Sincapura*, beyde versien met 72 coppen ende een jaer provisie voor 80 coppen. U. E. sal haer gebruycken daer de Compagnie volgens onse ordre de beste dienst doen connen. Voor de vloote gaen daermede 6 leggers wijn ende 10 leggers aracque.

Tot den handel sijn met voorsz. jachten sendende 600 picol sandelhout ende 3 kisten met 24.000 realen, te weten, een kiste met realen in spetie ende 2 met ongemunt silver. U. E. sal 't selvige, gelijck oock 't gene mede heeft, soo haest doenlijcken aen rouwe zyde ende andre goede Chineesche waeren besteeden, ende deselvige met den eersten herwarts senden.

Op 15 May is hier eyntlijcken, Godtloff, wel aengecomen 't lange verwachte schip de *Leeuwinnē*, gelijck mede den 17 ditto 't schip *Walcheren*, sijnde in December 1621 uytgevaren. Wy hebben daerdoor seer gaerne verstaen hoe de heeren Mayores weder opnieuws sijn sendende een vloote van 13 schepen, met 800.000 realen in spetie. Soo noch enige van onse schepen tijtlijck arri- veren, sullen U. E. soo haest doenlijcken, in 't Godt geliefst, 1 a 200.000 realen in spetie, off meer, toesenden. Derhalven laet niet, alle mogelijcke neersticheyt te doen omme den Chinesen handel op d' een off d' ander maniere te becomen, opdat d' excessive groote oncosten by gebreck van goede prinsen aan den handel gevonden mogen worden. Nevens dese gaet copie van de missive welck met voorsz. schip *Walcheren* van de heeren Mayores ontfangen hebben. Com-municeert alles aen d' heer commandeur Willem Jansz. ende den raet, midts d' ordre voor 't gene U. E. aengaet naercomende.

U. E. sy gerecommandeert aldaer ende in Japan soo weynich oncosten te laten doen, als eenichsints excuseeren can. Ontbiet van Japan geen rijs, aracque, speck, vlees, noch andre provisie, 't en waere dat de hooge noot sulcx vereyschte. Laet ons met den eersten weten wat van noode hebt. Wy sullen U. E. in April toecomende van alles versien, alsoo vertrouwen dat ons daertoe niet gebreecken sal. Maect dat al 't cappitael ende cargasoen, gelijck mede al 't gene in Japan is ende vandaer becomen can, in goede Chineesse waeren besteht ende met den eersten herwerts gesonden werde. De Com-pagnie sal daeraen goeden dienst geschieden ende U. E. groote eere begaan.

Soo d' Engelsen met haere vijff schepen van diffentie herwerts comen, dienen de vrienden daertegen ten minsten 3 goede schepen herwerts te sen-den, opdat middel become om voor te comen dat ons den peper van Bantam (soo sulcx onderstonden) niet ontvoeren, gelijck wy vertrouwen dat wel doen souden soo de macht hadden. Alsulcke schepen als van de twee vlooten van d' heer Willem Jansz. ende U. E. van daer gemist connen worden, off aldaer niet seer dienstich sijn, sal U. E. herwerts senden.

Onder anderen hebben in onse instructie geseyt, dat U. E. enige Chinese joncken wel soude mogen toestaen na Siam ende Cambodja te vaeren, doch naerder hierop gelet sijnde, dunckt ons best te wesen, dat sulcx mede niet gedoogen. Derhalven sal U. E. alle Chineesse joncken t' eenemaal verbieden ende belasten nieuwers dan na Batavia te vaeren. Doet dit soo nauwe onder-houden als doenlijcken is, alsoo de Compagnie daeraen seer veel gelegen is omme de stapel van den handel tot Batavia te becomen. Dit gedaen sijnde, sal van Batavia een ander stapel aen 't casteel van Amboyna gebracht connen worden, ende sullen de incomsten daerdoor seer vermeerderen. Dese saecke sy U. E. soo hooch gerecommandeert, als de procuratie van den Chineessen handel aldaer. Derhalve segge andermael, dat niet gedoogen sult, dat enige

Chineesse joncken elders dan na Batavia vaeren, ende die ter contrarie doen, sult met volck ende goederen voor goede prinsen aenslaen.

In onse instructie, U. E. medegegeven, hebben naergelaten ordre te geven, dat eenige schepen na Cabo de Spirito Santo soud senden, omme de silverschepen aldaer waer te nemen, eensdeels om d' onseeckerheyt van de saecke, maer principalijck omdat sijn macht niet al te wijt soud verdeylen ende dat in January toecomende, schepen hebbende, van hier wel gesonden can worden. U. E. sal met den raet op de saecke letten ende daerover disponneren soals ten besten van de Compagnie geraden vinden, midts ons vandaer tijdelijk advijs gevende.

Ten hoochsten sy U. E. gerecommandeert, met alle gelegenheyt herwarts te senden sooveel Chinesen, mannen, vrouwen, kinderen ende andre natie meer, als becomen can. Doet groote neersticheyt doen om een groote menichte van Chinesen ende andre volck te becomen, en sent ons met den eersten sooveel als doenlijcken is.

Dese jachten hebben last Patana in passant aen te doen, omme te vernemen off daer sonder tijt te verliesen eenich sandelhout vercoopen connen, ende omme U. E. tydinge te brengen wat daer passeert ende oft oock noodich sy, dat een van de schepen die U. E. harwarts soud mogen senden Sangora ofte Patana aendoe. S^r. Druyff is met 't *Postpaert* ende de *Vos* derwarts gevaeren, ende wy sijn van meninge noch een schip van ontrent 150 lasten naer te senden, soo haest de gelegenheyt becomen. De *Sampson* ende *Weesp* sijn hier van Suratten gekeert. Wy sijn in beraet om weder een schip met een goede somma gelt derwarts te senden.

Soo de vryheyt in Japan becomen can worden, sal U. E. vandaer sooveel volck ontbieden als geraden vint.

Naer 't schryven van 't voornoemde, naerder op U. E. ende den handel van China by den raet gelet sijnde, wert, gelijck voor desen, verstaen, dat de liberen, vryen handel vooreerst niet seer haest becomen sullen, maer houden voor seecker dat verscheyde Chinesen niet laten sullen steelswijs by U. E. te comen handelen, ende alsoo de voorgemelte 24.000 realen met het cleyne capitael dat U. E. heeft daertoe weynich helpen mach, hebben goetgevonden met de besending van gelt na Suratten te vertoeven tot de compst van andre schepen ende nieuw capitael van 't vaderslant, ende U. E. toe te senden 15 kisten gelt, te weten, 12 kisten met 96.000 realen in spetie, ende 3 kisten met 19.728½ realen fijn, ongemunt silver. Met de voornoemde 2 jachten senden alsnu 4 kisten met 32.000 realen in spetie; de rest sal 5 a 6 dagen naer desen, in 't Godt geliefst, met 't schip de *Sampson* volgen. Dese jachten gaen nu vooruyt Jamby ende Patana aendoen, alwaer de *Sampson* vertoeven sullen.

Op 't alderhoochsten sy U. E. ende den raet wederom gerecommandeert

d' eere ende welstant van 't vaderlant te betrachten. Met de *Sampson*, *Cleen Thoolen* ende *Sincapura* sal U. E. vrywat versterkt wesen. De hulpe ende zegen Godes, verhoopen wy, sult daerby becomen. Besteet die ende de middelen van de Compagnie alsoo, dat den Chineessen handel becomen, de stapel van desen Inlantsen handel tot Batavia verkrygen, ende dat Batavia, Amboyna ende Banda gepeupleert mogen worde met een groot getal Chinesen. Dit sijn de drie voorneemste poincten daeromme U. E. uytgesonden is. Maeckt daertoe te comen, soo sult een onsterfelycke eere becomen ende de Compagnie extraordinarie grooten dienst doen. Loopt Maccau niet verby; soo de plaatse, gelijck wy menen, te becomen is, ende soo de boom van d' eerste slach niet valt, verliest daeromme de moet niet, maer vervolcht 't wit couragieuselijck, in sulcker voegen als de tijt ende gelegentheyt van saecken vereyscht. Godt sal sijn segen geven.

Om den Chineessen handel ende groote menichte van volck te becomen, item de Chineesse joncken tot Batavia allene te doen vaeren, om den vyant alle mogelijcke affbreuck te doen ende den Chineessen handel te beletten, ende om een ofte twee forten op de custe van China te leggen, is U. E. met soo treffelijcke vloot uytgesonden ende versterkt. Wilt dese poincten doch wat behertigen ende laet ons met het begin van 't aenstaende Noordermoosson op 't alderspoedichste weten wat hierin gedaen sy ende hoe hun de saecken aldaer gedragen. Insonderheyt sy U. E. gerecommandeert hem te hoeden voor de branders, daermede wy verstaen de Chinesen sullen soeken haer te behelpen ende U. E. schepen te beschadigen.

Soo tot eenige handelinge compt, 't sy openbaer off steelswijs, sal U. E. vooreerst het cappitael een goede rouwe zyde, witte poeyersuycker, eenige goede radicx China ende eenige fijne porceleynen doen besteden.

In 't fort Batavia, adi 2 Juny anno 1622.

115. — FIRANDO.

AEN CAMPS, PER DE JACHTEN THOOLEN ENDE SINCAPURA, 2 JUNI 1622.

Nevensgaende is copye van d' onse, met de vloote van d' heer Cornelis Reyersz. gesonden. Tsedert is hier wel aengecomen 't schip *Zelant*, nadat op de custe van China groot perijckel geleden hadde. D' Almogende sy van zijnne behouden aencompste geloost. Wy hebben andermael wel ontfangen U. E. aengenamen van den 15 February passato, ende seer gaern verstaen hoe 't proces over 't fregat van de Portugiesen gewonnen hadde ende de vloote van diffentie na Manilha vertrocken was. D' Heere wil haer victorie over onse vyanden verleenen.

Met de campher door 't schip *Zelant* gebracht, sullen hier seer verlegen wesen, alsoo de heeren Mayores tot naerder ordre geen campher meer begeeren. Sy sijn daervan soo wel versien, dat in lange niet sullen connen vercoopen 't gene noch hebbende sijn. In Mocha, Suratten ende op de custe van Coromandel is 't mede vervult, derhalven sult geen campher meer herwarts senden. Soo de campher met 'tschip *Zelant* gesonden aldaer met cleene schade vercocht can worden, laet het ons weten, wy sullen u d' hele pertye weder senden.

Tot naerder ordre sult herwarts een geen rijs, aracque, houtwerck, noch andre provisie senden, doch soo eenige scheepen ledich herwarts quamen ende dat noch eenige goede plancken oft ander goet houtwerck overich hadde, oft tot goeden prijs te becomen waere, in sulcken gevalle mocht wel goede pertye schoone plancken ende ander goet houtwerck senden, maer anders niet.

Soo aldaer van de Mollucques een schip om rijs gesonden wort, sal daervan den eysch na vermogen voldoen, maer geen arack noch andre vivres derwarts senden, alsoo de Mollucques, Amboyna ende Banda van hier wel versien sullen van rijs. Verhoopen 't naeste jaer alle de voorsz. forten van hier mede te versien; derhalven sult gewaerschouwt sijn, geen rijs meer op voorraet te coopen, ende dat het jongste wel soud mogen wesen, welck in 't laeste van dit jaer van daer na de Mollucques ofte elders gesonden wort.

Aen d' heer commandeur Cornelis Reyersz. hebben mede geadviseert, soo hem den noot daertoe niet dringht, dat mede geen rijs, aracque, speck, vleys, noch andre provisie van Japan ontbiede, maer van hier eysche ende verwachte wat van noode heeft, alsoo vertrouwen April toecomende de gelegenthelyt hebben sullen om sijn E. vloote van alles van hier te versien. Immer soo schoonen rijs als U. E. met *Zelant* gesonden heeft, connen hier (Godloff), ongelijck beteroop dan in Japan gecocht is becomen, als namentlijck tot ontrent 25 a 30 realen 't last. Den aracque is hier in abondantie tegen 25 a 30 realen de legger te becomen. Wy verhoopen dat hier geen middel ontbreecken sal om alle forten ende alle scheepen van gants Indien van alle nootlijckheden te versien.

't Geene van 't Siamse cargasoen ende veroverde goederen becomt ende eenichsints derven cont, sult in fijn silver aan de vloote van d' heer Cornelis Reyersz. op de custe van China senden, omme aldaer in zyde ende andre goede Chineesse waeren besteet te worden. De voorsz. vloote heeft een gelt ende goederen mede 40.000 realen. Ontrent andere 40.000 sijn nu in gelt ende sandelhout derwarts sendende. Wy verhoopen dit jaer noch een groote somma gelt te senden, alsoo de Mayores met haere jongste missive, per 't schip *Walcheren* ontfangen, advyseren, dat met een vloote van 13 scheepen 800.000 realen in spetie sijn sendende. D' Almogende wil alles behouden geleyden, ende geve dat den Chineessen handel, soo op Nederlandt als Japan, in plaets van onsen vyant becomen mogen.

't Is noodich dat met discretie necrsticheyt gedaen worde, om weder de voorige licentie tot uytvoeringe van Japanders ende geweer van den keyser te becomen, alsoo de Compagnie daeraen vele gelegen is, doch sooveel niet, oft connen se, als 't wesen moet, wel derven; ende opdat niet en schyne dat daeromme verlegen sijn, ofte groote mentie maecten, sal U. E. de saecke ter goeder occasie niet dan met discretie ende soeticheyd vervoirderen, sonder groote instantie te doen, alsoo wy achten dat met groote instantie niet dan te meer verachteren souden. Dient d' heer van Firando aen, dat wy nu ernstelijck voorgenomen hebben om die van Manilha ende Maccau den Chineessen handel voor ons ende des keysers ondersaten t'ontreken, ende den handel van Nangisacque in Firando te brengen, ende alsoo daertoe een goet getal Japanders seer behulpich souden wesen, dat het hem gelieve, U. E. t'onderrechten hoe end in wat maniere de voorige licentie tot uytvoeringe van volck ende geweer van sijnne keyserlijcke Magisteyt te becomen sy; ende soo licentie becompt, sent dan sooveel Japanders na de vloote op de custe van China ende herwartaen, als de gelegenheyt gedoocht.

Soo 't cooper tot redelijcken prijs is, sult daervan een goede pertye senden, omme voor ballast met de schepen naer 't vaderslant gesonden te werden. Handelt hierinne na de beste dienst van de Compagnie vereyscht. So men den Chineessen handel vercrijcht, is 't beter dat het gelt daeraen besteet wort; soo niet, cont aen goede pertye cooper geen quaet doen. Fijn yser sult continueren te senden, 1 a 2000 picol ten hoochsten: 't geeft hier ontrent cent per cento advance.

Soo d' heer commandeur Willem Jansz. goede pertye Chineesse waren, als verhoope, becomen heeft, sal U. E. meest alle de rouwe zyde ende andre goede waeren voor 't vaderlant dienstich, herwarts senden, gelijck mede goede pertye cangans; doch byaldien de vloote op de custe van China handel vercregen heeft, in desen gevalle mogen meest alle de veroverde goederen, als 'het tot goeden prijs can geschieden, wel vercocht worden, midts dat U. E. al 't silver op 't spoedichste na de custe van China senden, omme aldaer weder geimploereert ende voor 't vaderlant goede retoeren herwarts gebracht te worden.

Jan de Moor is met verscheide missiven vry'heyt versoekende. Dient hem aen, dat sulcx niet geschieden mach, dan ter plaatse daer de Hoochmogende Heeren Staten ende de Compagnie gesach ende 't opperste gebiet hebben. Soo by dit versoek persisteert, dat hem in Batavia, in de Mollucques, Amboyna, ofte Banda vervoege, ende byaldien in dienst van de Compagnie continueert, zy U. E. gerecommandeert ditto de Moor tot een ondercoopman, soo hy meriteert, t' avanceeren.

In 't fort Batavia, adi 2 Juny anno 1622.

116. — WILLEM JANSZ.,

ADMIRAEL OVER DE VLOOTE VAN DIFFENTIE, PER VOORSZ. JACHTEN
THOOLEN ENDE SINCAPURA, 2 JUNI 1622.

't Voorsz. is copie van d' onse met de vloote van d' heer Cornelis Reyersz. geschreven. Tsedert hebben wel ontsangen U. E. aengename van den primo December passato, ende goetgevonden sijn E. na te senden twee jachten, *Cleen Thoolen* ende *Sincapura*, met ontrent 40.000 realen aen gelt ende goederen. Van 't vaderslant sijn hier, Godtloff, wel aengecomen de schepen de *Leeuwinne* ende *Walcheren*. Wat tyding medebrengen sal U. E. per copie van missiven van d'heeren Mayores, onder onse couverte aen d' heer Cornelis Reyersz. gaende, vernemen. De nevensgaende aen ditto Reyersz. gesonden, gelieve U. E. voor de sijnne te houden ende d' ordre van deselvige, gelijck mede van onse instructie, helpen executeren. Ten hoochsten zy U. E. andermael ten overvloet gerecomandeert, voorsz. Reyersz. met raet ende daet na uytterste vermogen t'assisteeren. Neempt de saecke ter herten, even alsoff alles aen U. E. bysonder belast ende bevoolen waere. De Compagnie sal daeraen grooten dienst geschieden ende U. E. groote eere behaelen. De brieven sijn aen d' heer Reyersz. geadresseert, omdat niet seecker sijn, off U. E. op de custe van China oft in Japan vinden sal. Doet onse groetenisse aen den raet ende alle de vrienden by U. E. sijnde, insonderheydt aen d' heer Lefebvre. Ick hebbe sijnne missiven van 14 October ende primo December 1621 wel ontsangen, ende sal die voor beantwoort houden met hetgene aen U. E. ende voorsz. Reyersz. ben schryvende. Soo ditto Lefebvre by sijn versoeck om herwarts te comen persisteert, ende met goede verbeteringe niet te bewegen sy de Compagnie onder de vlagge van den commandeur Reyersz. op de custe van China te dienen, sal U. E. ditto Lefebvre herwarts laten keeren; maer soo hem met redelijcke verbeteringe bewegen condt, sult hem weder opnieuws aennemen ende op de custe van China continueeren laten.

Met devotie verlangen te verstaen, dat Godt U. E. beter geluck dan verleden jaer gegeven sal hebben, insonderheydt soo een tocht, als verhoopen, na Cabo de Spirito Santo gedaen ende een van de silverschepen, dat Godt geve, becomen sy. Soo de Chineesse handel van d' onse op de custe van China vercregen sy, in desen gevalle souden meest alle de goederen, die door U. E. veroveret ende in Firando tot goeden pryse vercocht connen worden, wel mogen gevent worden, omme de vloote op de custe van China tijtlijck met het silver te versien; dan byaldien den handel niet becomen hebbe, sal U. E. meest alle de rouwe zyde ende andre waeren, voor 't vaderslant dienstich, gelijck mede een goede pertye cangans, herwarts brengen.

In 't fort Batavia, adi 2 Juny anno 1622.

117. — FIRANDO.

AEN JAN JOOSTEN VAN LODESTEYN, 2 JUNI 1622.

U. E. aengename van den 28 September passato is my wel geworden, ende hebbe sijn versoek verstaen. U. E. is daerinne niet wel geinformeert. Van 't vaderlant hebben tydinge, dat het ebbenhout van dese quartieren aldaer gants niet begeert is, waerover de heeren Mayores expresselijck ordonneren, dat men geen meer derwarts senden soude. Wy hebben hier een goede pertye, die tegen $1\frac{1}{2}$ reael 't picol gaerne vercoopen souden, maer de Chineesen willen daer niet aen. De Japansche campher is, door de groote menichte die ons toegesonden is, in Nederlant noch hiermede gants niet begeert. Als U. E. resolveert naer 't vaderlant te keeren, sal 't best wesen, dat sijn cappitaal in Chineesse zyde ofte zydewaeren besteet. Wy sullen U. E. daermee naer 't vaderslant passagie verleenen.

In 't fort Batavia, adi 2 Juny anno 1622.

118. — JAMBY.

AEN VAN DER DUSSEN, PER VOORSZ. JACHTEN THOOLEN ENDE
SINCAPURA GESONDEN, 2 JUNI 1622.

U. E. aengename van den 21 April passato is ons per 't schip de *Cleene Jeems* wel geworden. Den *Beer* hebben noch niet vernomen; seggen dat hem gelaten hebben by de derde Chinese joncke, die wy hier verwachten ende, naer haer seggen, om de Noort van de man aff liep, waerover den *Beer* ordre gegeven hadde, dat de beste goederen daeruyt soude lichten. U. E. sal wel doen ende ons met den aldereersten advyseeren wat hiervan zy, opdat na behooren recht mogen doen, alsoo wy in dese van de Chinezen off van d' Engelsen seer vercort worden. Voor dese hebbe verstaen, dat U. E. veel peper vooruyt op voordeel, meer dan d' Engelsen haddet, ende daerna met groote verwonderinge vernomen, dat d' Engelsen wederomme sooveel als U. E. becomen hadden, gelijck nu metderdaet oock vernemen, ende de peper door d' Engelsen tot de somma van ontrent 6000 picol alhier gebracht is, waer tegen U. E. seyt, niet meer dan 8 a 900 picol te hebben. Omdat het u aen gelt noch goederen geschort heeft, connen niet begrypen hoe het toegegaen sy, dat u d' Engelsen met d' incoop van peper achterhaelt hebben ende gepasseert sijn. Laet het ons met den eersten weten, ende verbetert de faulte; doet naersticheyt om ons op 't spoedichste soo groten quantiteyt peper te senden,

als met het groote cappitael dat noch hebbende sijt, gecocht can worden. Wat de prijs aengaet, sult de markt volgen. Wacht u van meer quae schulden te maecken, ende tracht na uytterste vermogen de uytstaende schulden te innen, opdat de proffijte van den handel aen quae schulden niet verliesen. Besteet u cappitael na mercktgang, seggen wy andermael, ende sent ons daervooren met den aldereersten goede retoeren.

Laet niet toe, dat de Chinesen off andre eenige peper vervoeren. In aller manieren sult sulcx voorcomen voor sooveel doenlijcken is. Om de stapel van den handel hier te trekken, heeft de vloote (die na de custe van China gevaren is) ordre, niet toe te staen, dat toecomende jaer enige joncken van China elders dan na Batavia vaeren. Wy hebben last gegeven de Chinesen hiervan te waerschouwen, op pene, soo het contrarie doen, dat voor goede prins genomen sullen worden. Maeckt het de Chinesen aldaer mede cont, oft verwijcht het, na best geraden vindt.

Aengaende den handel van Andrigiri, U. E. sal derwarts senden (soo 't niet gedaen is), byaldien de dienst van de Compagnie sulcx vereyscht. Isser geen proffijt te doen, soo mach 't wel nablyven.

Wy twijfelen oft niet uytgegeven wort, datter in Palinbang wel peper zy, om revengie te becomen van 't quaet dat onse vryeluyden gedaen hebben. Wy verlangen te verstaen hoe S^r. Druyff aldaer gevaren ende onthaelt is. Soo in Palinbang sonder peryckel goede pertye peper te becomen sy, souden geraden vinden dat U. E. derwarts sende, midts dat de peper gecocht worde sonder de prijs tegen Jamby off Andrigiri op te jaghen. Dese jachten hebben last de plaets in passant aen te doen, en dat insonderheyt om te vernemen off daer een Chineesse joncke sy, ende om voor te comen dat vandaer geen peper vervoeren. Let mede, off aan Linga, Bintam off daerontrent geen Chineesse jonck sy, ende maeckt in aller manieren voor te comen, dat vandaer mede geen peper becomen. Soo daer een Chineesse joncke is, wy souden niet ongeraden vinden, soo die in zee buyten de rede van den coninck van Jhoor becomen can worden, dat U. E. voor goede prinsen daeruyt doet lichten al 't gene inne heeft, alsooo den handel die daer gedreven wort meest tot dienst van die van Mallacca, ende tot ons groot nadeel geschiet. Doet hierinne na de welstant van de Compagnie vereyscht.

De jachten den *Beer*, *Tiger* ende *Hazewint* sijn niet wel beseylt, ende oversulcx niet seer bequaem omme ontrent Mallacca te cruyssen. Den *Beer*, gelijck S^r. Carpentier advyseert, dient na Patana te gaen, soo 't geschieden can. Soo d' andre twee tot den handel niet noodich zijn, sal U. E. den *Hazewint* herwarts mogen senden ende *Westcappel*, als hem missen cont, doen cruyssen daer sulcx geraden vint.

Wy sijn van meninge, cort na desen een groot schip derwarts te senden,

omme in te nemen de peper die daer te becomeen is. Laet ewel *Purmerent* met sijn last herwarts comen, soo hem missen cont ende andre jachten hebt om de peper buyten aen boort van 't groot schip te brengen.

In 't fort Batavia, adi 2 Juny, anno 1622.

119. — COMMANDEUR CORNELIS REYERSZ.,
PER VOORSZ. JACHTEN THOOLEN ENDE SINCAPURA GESONDEN, 3 JUNI 1622.

Nadat de jachten *Cleen Thoolen* ende *Sincapura* vertrocken waeren, is hier wel aengecomen de boot van de fluyt *Gorcum*, welck by Ontong Java gelaten hadden ende aen de Cabo de Bonn Esperantie geweest is, by de schepen 't *Wapen van Rotterdam*, *Delfshaven*, *Woerden* ende *Heusden*. Wy verstaen, dat de voornoemde schepen nieuwers na soo veel gelts medebrengen als ons door de heeren Mayores per 't schip *Walcheren* geadviseert is, waerover goet gevonden hebben den coopman Verhult te belasten, dat in Jamby noch Patana na 't schip de *Sampson*, gelijck geordonneert hadden, niet vertoeven, maer op 't spoedichste sijn reyse met de twee jachten vervoirdre. Boven de 73 coppen die sy ophebben, sijn haer noch 20 soldaten medegegeven. Den *Sampson* sullen noch eenige dagen ophouden, omme naerder te sien wat secoerssen ende advysen van 't vaderslant becomeen sullen. Wy sijn vastelijck van meninge, U. E. voorsz. schip de *Sampson* oft andre na te senden, doch wat gelt daermede te verwachten hebbe is noch onseecker. Naer 't gene van 't vaderlant becomeen, sullen ons reguleren. 't Is jammer, dat de Meesters de welstant van des Compagnies staet soo seer retardeeren. Godt wil 't haer vergeven ende de Compagnie van alle de swaere hooffden ontlasten.

In 't fort Batavia, adi 3 Juny anno 1622.

120. — DE CUSTE VAN CHINA.
AEN DEN COMMANDEUR CORNELIS REYERSZ., 19 JUNI 1622.

By dese gaet copie van d' onsen van 2 ende 3 deser, met de jachten *Cleen Thoolen* ende *Sincapura* gesonden, waervan d' inhoud confirmeren. Wy hebben daermede geadviseert d' aencomste van 't vaderlant van de schepen de *Leeuwinne*, *Walcheren* ende *Gorcum*. Tsedert sijn, Godtlaff, mede wel aengecomen de schepen *Delfshaven*, *Heusden* ende *Woerden*, waermeste van de heeren van Amsterdam verstaen (gelijck U. E. per nevensgaende copie van

haere missiven sal zien) hoe de realen soo qualick te becomen waeren, dat wel een vijffde min sonden dan te vooren by de Seventhiene geresolveert was. Godt geve dat d' eerstvolgende schepen dies te meer mogen brengen, ende wy d' excessive groote schade ende interest die de Compagnie hierdoor compt te lyden, met goede prinsen van den vyant reparaerden. Alsoo vastelijck vertrouwen dat de Chinesen by U. E. sullen comen handelen, 't sy met oft sonder licentie van de mandorijns, sijn wy seer genegen omme U. E. een seer groote somma gelt toe te senden ende eens aen den gewenschten Chineessen handel te geraecken, dan dewyle de Meesters soo weynich senden, moeten sulx t' onser leetwesen voor dees tijt naerlaten.

Dese gaet met 't schip de *Sampson*, welck U. E., met hondert coppen gemant, tot versterckinge van sijn vloote toesenden. Eenige rijs, aracque, wijn ende andersints, als per factura, is hiermede oock gaende. Tot den handel senden 11 kisten gelt, te weten 8 kisten met 64.000 realen in spetie, ende 3 kisten met ongemunt silver. U. E. sy ten hoochsten gerecomandeert 't selve, gelijck mede al 't voorgaende cappitael, aen goede, rouwe zyde ende andre goede Chinese waeren te besteden, conforme d' ordre in nevengaende memorie van de coopmanschappen, door de heeren Mayores gegeven. Met dit schip senden verscheyde zydekenders; gebruyc die daer 't behoort.

Per nevensgaende copie van missive, door de heeren Mayores van Amsterdam geschreven, sal U. E. sien, hoe de Compagnie met ontrent 80 tonnen gouts, a deposito gelicht, belast sy, ende hoe daertegen seer weynige speccryen vercoopen connen, waerover haer voorneemste ende bycants eenige hope is op de retoeren van rouwe zyde ende andre goede Chineesse waeren. Wy recommanderen ende bevelen U. E. andermael ten hoochsten, alle mogelijcke neersticheyt te doen omme den handel met de Chinesen te becomen ende ons op 't alderspoedichste soo goede retoeren te senden als met al 't cappitael dat hebbende sijt ingecocht can worden. Laet gants geen oncosten doen, 't sy aen 't opwerpen van een fort, reparatie van schepen, oft andersints. Aen provisie voor de vloote ontbiet gants niet van Japan, 't en waere dat de hoochste noot U. E. daertoe dronge. De constitutie van des Compagnies staet is alsoo, dat het schijnt beter te wesen dat men de schepen late voortgaen ende 't gelt in goede retoeren bestede, dan de retoeren retardere ende 't cleen cappitael aen onderhout van schepen gasteere; doch soo 't geviele dat geen handel met de Chinesen becomen costen, in desen gevalle sullen wel eenige geringe oncosten tot onderhoudt van de schepen gedaen mogen worden, omme den vyant daermee alle mogelijcke affbreuck te doen ende ons met goede prinsen te sustenteeren. Doch dese oncosten, als het wesen moet, dienen nieuwers dan in Batavia gedaen te worden.

Tot handel met de Chinesen comende, sal U. E. van Japan ontbieden alle

de restanten die daer sijn, en dat in goet, fijn silver, omme aen Chineesse waren besteet te worden.

Met onse voorgaende is geadvyseert, dat toecomende mousson herwarten minsten drie goede schepen dienen gesonden. U. E. sal hem dienaengaaende reguleeren na de saecken hun aldaer souden mogen gedragen ende na de welstant van de Compagnie vereyscht. Met de schepen die missen cont ende met de retoeren die harwarts aen gesonden dienen, hoopen ons te behelpen.

Voor desen is geadvyseert, hoe na Patana gesonden hadde de schepen 't Postpaert ende de Vos. Tsedert hebben geordonneert dat derwarts van Jamby mede gesonden werde de Swarte Beer, ofte de fluyt Gorcum, soodat niet noodich achten, dat door U. E. derwarts gesonden worde. Doch soo 't geviele, dat een van de schepen in 't herwarts comen sonder verhinderingh Patana aendoen cost, sullen ons dienaengaaende tot goetvindinge van den raet gedragen.

Laet niet, op de silverschepen te dencken van Acapulco, ende advyseert ons met den aldereersten, wat daerinne gedaen off gelaten sal worden, opdat ons daerna mogen reguleeren.

By dese confirmeeren andermael, d'eylanden van de Pescadores voor d' alderbest gelegene tot onsen rendevous te houden. Van de Chinesen hebben hier mede verstaen, datter op dese eylanden geen hout noch steen is; dat het lant sandich sy ende daer niet dan menichte mostaertsae wanst, doch datter een seer goede rede ende bequame gelegenheit is om een fort te maecken, ende dat ons daer te syner tijt hout, steen ende alle andre nootlijckheden om een cleen penninck in abondantie wel toegebracht sal werden. Op Isla Formosa ofte Lequeo Pequeno, seggen sy, is mede goede gelegenheit: hout, steen ende harten in overvloet, maer quaet volck. Soo daer nederslaen, dat de Chinesen haer sulcx niet belgen sullen, alsoo het buyten haer jurisdictie is, maer seer beroert ende ontstelt sullen worden, byaldien soo dicht op haere custe in haere jurisdictie als de Pescadores sijn, een fort maecken. 't Sy watter van is, in allen gevallen verstaen wy ende vinden geraetsaem, dat U. E., volgens onse voorgaende ordre, een fort in de Pescadores maecke. Wy weten niet wat op Maccau geattenteert ofte verricht sal wesen, doch 't sy dat de plaetse vermeestert is (welck Godt geve) oft niet, in allen gevallen sal U. E. in de Pescadores [plaetse] begrypen ende houden, niettegenstaende dat op Isla Formosa, Lequeo Pequeno, Maccau ofte andre eylanden beter gelegenheit dan in de Pescadores vont, ende dat vermits de Pescadores alderbest gelegen sijn om den vyant den Chineessen handel te beletten ende die voor ons te verseeckeren, waerover verstaen noodich te wesen, dat de vyanden in dese plaetsen prevenieeren.

Dewyle het schijnt dat de Meesters qualick raet weten om sooveel realen

off silver te senden als tot den rijcken Chineessen handel van noode sy, soude niet ongeraden vinden, byaldien U. E. tijtlijken aan den Chineessen handel geraeckten ende de Portugiesen de vaert op Japan ten deele off geheel beletten can, dat het cappitael vooreerst aen rouwe zyde ende andre waeren in Japan dienstich bestaat ende na Firando gesonden wierde, om 't cappitael aldaer te verdubbelen, 't aenstaende Noordenmousson weder in goet silver na de Pescadores gesonden ende dan in retoeren voor 't vaderlant bestaat, ende op 't jongste van 't selve Noordermousson herwarts gesonden te worden. Doet dit, soo 't doenlijcken is; de Compagnie sal daeraen seer treffelijcken dienst geschieden. Maer byaldien de Portugiesen haer vaert op Nangisacque vooreerst noch niet beletten cont, ende de Chineesse waeren in de Pescadores soo duer soud moeten incoopen, dat daermede weynich Japan geproffiteert cost worden, in desen gevalle is 't best dat het cappitael datelijcken in waeren voor 't vaderlant bestaat ende op 't spoedichste herwarts gesonden worde. Eenige goede prinsen van den vyant becomende, die in Japan wel getrocken sijn, sullen derwarts wel gesonden mogen werden, midts dat die datelijck per contant vercocht, ende 't gene daervoor compt op 't spoedichste in silver na de Pescadores gesonden ende aldaer in goede waeren voor 't vaderlant bestaat ende herwarts geschickt werde, sonder dat men eenige oncosten (gelijk vooren geseyt is) in Japan doe.

Op 't alderhoochste sy U. E. wederom gerecommandeert, groote neersticheyt te doen omme een groote menichte volck herwarts te senden, alsoo daeromme seer verlegen sijn. Onse werken alhier gaen door gebreck van volck gants niet voort, ende de landen van Batavia, Amboyna ende Banda blyven mede gedispeupleert. De Meesters hebben nu begost eenige vrouwspersoon te senden, maer 't en mach niet maecken. Dit jaer sijn hier niet dan 2 Chineesse joncken geweest, welck sooveel oudt volck wech voeren, als nieuwe gebracht hebben. De derde Chineesse joncke die hier verwachtende waeren ende 10 a 12 mylen t' zewaert van Batavia geweest is, is door d' Engelsen genomen, vermits hem (seggen sy), by de Straet Palinban bejegenden, soo van Batavia om de Noort was loopende ende by ons niet comen wilde. Wat hier van sy en worden wil, sal den tijt leeren. 't Schijnt bekants een begin van nieuwe questie ofte nieuen oorloch te wesen. Van de voorsz. joncke waeren hier te vooren met onse jachten *Sincapura* ende *Jaccatra* aengecomen 23 Chinesen. Dese seggen, dat de jonck verdreven moet wesen ende nootshalven (soo om de Noort liep) derwarts gelopen sy. Wat hiervan sy, sal den tijt leeren. Alsnoch sijn van de waerheyt niet verseeckert, vermits d' Engelsen niet een Chinees, maer alleen haer goederen medegebracht hebben. Laet niet toe, datter eenige joncken elders dan na Batavia vaeren, ende die ter contrarie doende in 't gaen ofte keeren becomt, sal U. E. met volck ende goederen, ge-

lijck voor desen geordonneert hebben, voor goede prinsen aenslach. Met Japan sult goede vrientschap houden, haer volck, joncken ende goederen onbeschadicht laten passeeren ende repasseeren, midts haer, des van noode hebbende, behoorlycke assistentie ende faveur doende. De Chinesen sijn gewent met seer rijke cargasoenen op Quinam in Cochin China te vaeren, alwaer die aan de Japanders venten. Soo dese vaert continueeren, tast haer (na gedane insinuatie) voor goede prinsen aen, ende wacht u dan van Cochin China; doch te vooren (soo 't gelegen comt) mocht wel doen vernemen wat daer passeert. Sent mede, als het geschieden can, gelijck geordonneert hebben, een jacht oft twee om de Noort na Nanquin ende Coria, omme te vernemen wat daer ende by den Tarter met vrientschap ofte hardicheyt te doen sy, midts de last bevelende alsulcke lieden die voor menschen passeeren mogen, discretie ende verstant weten te gebruycken; anders is 't beter naergelaten.

Weest verdacht, dat veel Chineesse joncken, na China keerende, Canton in plaatse van Chincheu inlopen; derhalven sal 't noodich wesen, gelijck in onse instructie mede geseyt is, dat te sijnner tijt eenige schepen ontrent de rivier ende d'eylanden van Canton, soowel als voor Chincheu ende ontrent Malacca, gehouden worden. Laet dit niet na, soo 't eenichsints geschieden can, want andersints niet veel verrichten souden. Dit is oock noodich om die van Chincheu te constringeeren by U. E. te comen handelen, vermits Chincheu een arme provintie van lijfftochten is, welck haere nootdrust meest van Canton ende andre plaatse over zee moeten haelen. Als U. E. haer dit verhindert, hooppen wy dat haest aan den handel (dat Godt geve) geraecken sult.

In 't fort Batavia, adi 19 Juny anno 1622.

121. — COMMANDEUR WILLEM JANSZ.,
PER DEN SAMPSON GESONDEN, 19 JUNI 1622.

't Voorgaende is copie van d' onse per *Cleen Thoolen* ende *Sincapura* gesonden. Dese gaet per 't schip den *Sampson*, waermede aan d' heer Cornelis Reyersz. sijn sendende elf kisten gelt, te weten acht kisten met 64.000 realen in spetie, ende 3 kisten met ongemunt silver in massa, waermede voornoemde commandeur alsnu hebben sal over de 400.000 gulden in gelt en goederen. Godt geve dat daervooren met den eersten goede retoeren becomen. Per nevensgaende copie sal U. E. sien wat aan den commandeur Cornelis Reyersz. schryvende sijn. U. E. gelieve 't selvige mede voor de sijnne te houden ende onse ordre, voor sooveel doenlijcken is, naer te comen. Helpet de welstant van de

Compagnie vervoerderen soo lange U. E. op de custe van China is. Met het begin van 't aenstaende Noordermousson sullen U. E. met goede retoeren verwachten. Soo genegen is naer 't vaderslant te keeren ende hier tijtlijck compt, sou 't wel connen gebeuren dat ons noch beseylde ende in compagnie overvoeren. Can 't geschieden, 't sal ons aengenaem wesen.

In 't fort Batavia, adi 19 Juny anno 1622.

122. — FIRANDO.

AEN CAMPS, PER SAMPSON, 19 JUNI 1622.

't Voorgaende is copie van d' onse gesonden per *Cleen Thoolen* ende *Sincapura*, waermede 32.000 realen in spetie ende 600 picol sandelhout aan d'heer commandeur Reyersz. gesonden hebbe. Dese gaet per 't schip den *Sampson*, waermede een ditto commandeur wederomme senden 11 kisten gelt, te weten 8 kisten met 64.000 realen in spetie, ende 3 kisten met ongemunt silver. Godt geve dat daervoren goede retoeren becomen. Soo den handel, als wy verhoopen, op de custe van China vercregen wort, sal U. E. sooveel fijn silver aan d'heer commandeur Reyersz. senden als doenlijcken is; maer byaldien den handel soo haest niet vercregen wort, sent ons dan een groote pertye fijn Japans cooper, soo 't tot redelijcken prijs te becomen is, ende ontrent 1000 picol fijn yser ten hoochste. Andermael bevelen U. E. op 't alderhoochsten, geen oncosten meer te doen, maer alle de restanten in goede retoeren ofte in fijn Japans silver na de custe van China oft herwarts te senden. De Compagnie sal daeraen grooten dienst geschieden. By dese gaet copie van 't geene per 't schip de *Sampson* aan den commandeur Reyersz. sijn schryvende. 't Gene U. E. aengaet sult naercomen ende deselvige voor de uwe houden.

In 't fort Batavia, adi 19 Juny anno 1622.

123. — AEN DEN TOMMAGON BOURAXA, 21 JUNI 1622.

Door Jangangram ende Ularanbay hebben gaerne verstaen dat U. E. Succadana overwonnen hebt. Hoe het aldaer met ons volck, gelt, goederen en diamanten gegaen sy, hebben noch niet connen verneimen. Ick sal daerom

derwarts seynden ende versoecke dat U. E. gelieve my de waerheyt daervan niet te willen verbergen. Dewyle radia Anglagga U. E. geordonneert heeft vier joncken met rijs na Mallacca te senden, 't sy dat het ons wel gevalt ofte niet, behoeven wy daerop niet anders te seggen, dan dat overlange schepen ontrent Mallacca gehouden hebben ende noch houdende sijn, met last allen toevoer ende handel van Mallacca te weeren, sonder eenige natie, 't sy oock wie het soude mogen wesen, aen te sien en te verschonen. 't Sal ons leet sijn soo U. E. volck eenige ongeluck overcome. Wy willen daervan onschuldich sijn ende radia Anglagga gebeden hebben, onsen vyant geen toevoer te doen, ende U. E., sorge te dragen, dat zynne Magisteyts volck geen ongeluck become ende de vrientschap tusschen ons mach continueeren ende vermeerderen.

In 't fort Batavia, adi 21 Juny anno 1622.

124. — AEN DEN TOMMAGON VAN TEGAL, 21 JUNI 1622.

Ick hebbe den brieff, die gescyt wort van radia Anglagga geschreven te sijn, ende die van U. E. wel ontfangen. 't En comt ons voor dees tijt niet wel gelegen om in persoone na den Mattaram te reysen, vermits dagelicx seer vele te doen hebben met d' aencomende ende affvarende schepen. Derhalven sal U. E. gelieven ons by radia Anglagga alsoo te excuseren, dat het van sijnne Magisteyt niet qualick genomen worde. Omme te verstaen wat radia Anglagga geliefst, senden wy met een expres jacht Hendrick de Haen ende andre goede lieden derwarts. U. E. sy haerlieden gerecommandeert, ende wat den coninck begeert mach ons door haer met den eersten laten weten, ende dat in sulcker voegen, dat volcomen gelooff gegeven mach worden dat d' ordre ende last van radia Anglagga selffs come, alsoo geen manier is, dat men in groote saecken andre dan den coninck selffs gelove geve.

In 't fort Batavia, adi 21 Juny anno 1622.

125. — CHINA.

AEN DEN COMMANDEUR REYERSZ., 2 JULI 1622.

Met *Cleen Thoolen* ende *Sincapura* hebben U. E. toegesonden 4 kisten met 32.000 realen in spetie ende 600 picol sandelhout, ende daerna met 't schip den *Sampson* 11 kisten met gelt, te weten 8 kisten met 64.000 realen in spetie,

ende 3 met 22.355 realen ongemunt silyer, gelijck mede eenige wijnnen, aracque ende rijs. Tsedert naerder gelet sijnde hoe de Mayores in December 1621 versien waeren met goede perty'e speceryen, ende daerenboven 't volgende jaer 1622 noch 10 volladen schepen te verwachten hadden, ende dat in de speceryen door den troubel van Europa soo cleynen afftreck was als noch noyt, tsedert op Indien gehandelt hebben, geweest is, hebben goetgevonden van 't gelt dat tot voorderen opcoop van peper ende indigo gedestineert hadden U. E. toe te senden 80.000 realen in spetie, omme 't onderstaen offdaer, neffens 't voorgaende, in goede Chineesse waeren voor 't vaderlant bestaat connen worden, opdat de Mayores, volgens den eysch, groote, rijcke retoeren in verscheyde courante waeren becomen mogen, want daermede anders niet seer gedient souden wesen. Sy sijn met ontrent 80 tonnen gouts belast ende bevinden daertegen in d' overgecomen speceryen seer clene afftreck, waerover hoochnodich is, dat extraordinarie neersticheyt gedaen worde omme haere E. met andre goede retoeren te versien.

Volgens voornoemde resolutie senden U. E. per 't schip den *Gouden Leeuw*, brenger deses, thien kisten met 80.000 realen in spetie. U. E. sal deselvige, met al 't gene in handen heeft ende van Japan ende den vyant soud mogen becomen, in goede Chineesse waeren, soo voor 't vaderlant als Indien dienstich, besteden, volgens ordre van d' heeren Mayores in de memorie van de coopmanschappen gegeven, ende, gelijck nevens dese per Sr Carpentier geadviseert wort, sonder eenich gelt tot reparatie van schepen, opbouwinge van forten, off opcoop van provisie te besteden. Laet ons weten wat noodich van doen hebt: wy sullen U. E. toecomende mousson (met Godes hulp) van alles versien. Eyscht van Japan geen rijs, aracque, speck, vleys noch andre provisie. De restanten aldaer sijnde, sult in fijn Japans silver ontbieden, gelijck mede sooveel Japanders als tot u behulp geraden vint. Eenige rijs, aracque ende wijn sijn andermael nevens dese sendende.

Als tot openbaere, vrye oste verborgen handel met de Chinesen compt, sal U. E. vooreerst een seer groote perty'e witte poeyersuycker senden; al was het vooreerst tot 2 a 3 scheepsladingen, 't en sal niet te veel wesen, mits in elck mede eenige rouwe syde, radicx China ende andre goede waeren doende, voor sooveel 't cappitaal toereycken can, volgens d' ordre van d' heeren Mayores.

Ende byaldien tot geen handel met de Chinesen comen cont ende geen goede apparentie siet, sal U. E. dit schip den *Gouden Leeuw* 't aenstaende Noordermousson met voornoemde 80.000 realen in spetie weder terugge na Jamby senden, omme aldaer een peper besteet, oste voort naer Atchijn, de custe Coromandel, oft Suratten versonden te worden, volgens ordre die wy tegen die tijt in Jamby senden sullen, om 't cappitael ten besten te besteden. Ende opdat de Meesters, soo geen Chineesse waeren becomen connen, te meer

peper ende indigo mogen senden, hebben wy goetgevonden dese ordre te geven. Laet niet deselve naer te comen.

Sent ons met alle gelegenheyt sooveel Chinesen, mannen, vrouwen ende kinderen, als doenlijcken is. Laet niet toe datter eenige Chineesse joncke elders dan na Batavia vaeren. Die ter contrarie doen, sult voor goede prinsen aen-nemen. Gedenck op de silverschepen van Acapulco ende advyseert ons met den eersten wat daerinne gedaen off gelaten wort. Onderhout goede vrient-schap ende corespondentie met de Japonders. Laet haer vry en vranck pas-seeren ende repasseeren. Doet den vyant alle mogelijcke affbreuk, sonder u nochtants met den oorloch alsoo t'amuseeren, dat de retoeren daerdoor getardeert worden. Soo Maccau becomen cont, 't sal ons aengenaem wesen; soo niet, sullen ons met een fort in de Piscadores genoegen. Wy seggen ander-mael, dat daer een fort gemaeckt dient, nonobstant dat Maccau becomen. Ontrent Chincheu, Maccau ende Canton sal U. E. dienen te sijnner tijt eenige schepen te houden. Off het voor off ontrent Manilha oock noodich sy, wert aan den raet aldaer geremitteert.

Wy hebben voor desen geseyt, dat niet ongeraden souden vinden, byaldien de Chineessen handel tijtlijken becompt, dat het gelt aan waeren voor Japan dienstich bestaat ende na Firando gesonden wierd, omme aldaer verdubbelt te worden, weder na China gesonden ende dan in waeren voor 't vaderlan bestaat te worden. Dit verstaen wy goet te vinden, soo 't geschieden can, mits dat toecomende Noordermoisson evenwel de retoeren voor Nederlant becomen, maer byaldien sulcx niet geschieden can, ende dat de retoeren daer-over een jaer souden moeten derven, vinden sulcx niet geraden, ende sal U. E. in dien gevalle al het cappitael in goederen voor Nederlant ende Indien dienstich besteden, ende met den eersten herwarts senden, opdat de heeren Mayores dies t' eerder van d' excessive groote lasten ontlast mogen werden.

Ten besluyt van dese zy U. E. andermael op 't alderhoochste gerecomman-deert, alle mogelijcke neersticheyt te doen omme den Chineessen handel van de Chinesen, ende goede prinsen van den vyant te becomen. Soo wy van U. E. ende van d' heer commandeur Willem Jansz. geen goede assistentie becomen, sal ick (des Godt niet en geve) met clene retoeren nae 't vaderlant moeten keeren, alsoo in aller maniere, met Godts hulpe, gesint ben te vaeren. Soo ons met geen rjcke retoeren helpen cont, laet doch niet U. E. wedervaeren op 't alderspoedichste t'advysecren, opdat voor ons vertreck 't wedervaeren mogen weten. Ons sal daeraen vrientschap ende de Compagnie dienst geschieden.

In 't fort Batavia, adi 2 Julyo 1622.

126. — COROMANDEL.
AEN VAN UFFELEN, 22 JULI 1622.

Per de *Muys* ende 't Engels schip d' *Unite* hebben U. E. missiven beantwoort, waervan by dese copie gaet, ende tsedert vandaer niet vernomen, doch zijn d' heer Soury dagelijcx met de schepen *Dort* en *Schiedam* met verlangen verwachtende. D' Almogende wil haer behouden geleyden. Dese gaet per 't schip *Zelant*, waermede pertye nagelen, nooten, foelie, sandelhout ende andersints, als per facture, tot den handel senden. Benificeert ende inployeert alles ten beste van de Generale Compagnie, midts aan de heeren Mayores naer 't vaderslant soo goede retoeren sendende als doenlijcken is. Gelt connen voor dees tijt niet senden, doch hoop, dat wel versien sijt met 't gene de Mayores met de schepen de *Vrede* ende *Witte Beer* van Nederlant gesonden hebben, als namentlijck 128.000 realen in spetie ende f 100.000 een gout.

Van 't vaderslant sijn hier, Godtloff, wel aengecomen de schepen *Walcheren*, *Heusden*, *Woerden*, *Gorcum*, *Delfshaven* ende *Munnickendam*; de *Vrede* ende *Witte Beer*, na de Custe gedestineert, hoop aldaer mede wel gearrievet sullen wesen. Van Nederlant sijn noch dagelicx verwachtende de schepen *Mauritius*, 't *Wapen van Hoorn* ende 't *Wapen van Rotterdam*, *Edam* ende een jacht van Rotterdam. D' Heer wil haer mede behouden geleyden. De Mayores adviseeren, dat met voorsz. vloote van 13 schepen senden souden 800.000 realen in spetie, doch naderhant is ons van Amsterdam geschreven dat de realen soo qualick te becomen waeren, dat soo groote somma niet senden costen. Wy hebben met voorsz. nieuwe schepen ontfangen 256.000 realen, ende met de resterende schepen compt niet meer dan 144.000 realen, soodat van 800.000 niet meer dan 400.000, behalven 't gene na de Custe gesonden is, becomen sullen. Godt wil 't de Mayores vergeven ende de schade die de Compagnie hierdoor sal lyden in een ander versien. Dit jaer heeft U. E. geen gelt van hier te verwachten, waerop zijn reeckeninge maecken sal. Wy sijn seer genegen om een goede somma met *Weesp* na Suratten te senden, dan alsoo 27 kisten na de custe van China gesonden sijn ende daerdoor geheel onversien blyven, is alsnoch onseecker watter op volgen sal.

Met onse voorgaende is geadviseert, hoe 12 schepen na de custe van China gesonden hadde. Tsedert sijn derwarts noch 4 andre vertrocken, als namentlijck de *Sampson*, de *Goude Leeuw*, *Cleen Thoolen* ende *Sincapura*. Wy hoop dat daerby oock comen sullen de vijff schepen na de Manilhas wesende, gelijck mede 2 andre, de *Maen* ende de *Hont*, die van de Mollucques na Cabo de Spirito Santo vertrocken sijn. Godt geve dat victorie over onse vyanden ende den gewensten Chineessen handel becomen. Voor desen is geadviseert, hoe in 't vaerwater van Mallacca 11 Portugiesse navetten verovert ende ver-

brant waeren. Tsedert sijn noch twee andre becomen, te weten een in de Straet van Mallacca ende een op de custe van Mallabar, door *Wcesp*. Wat door de schepen aan Puncto de Gallo oft Caep de Commorijn verricht zy, verlange te verstaen. In de Mollucques is de Spaensche galleye door de Tar-natanan overvallen ende vermeestert.

't Schip d' *Eendracht* is, Godt beter 't, seer deerlijcken met 42 zielen, een schoone pertye cleeden ende alle de provisie voor Amboyna ende de Mollucques, aen 't westeynde van 't lant van Amboyna gebleven. D' Almogende wil des Compagnies schade in een ander vergoeden.

Nevens dese gaet copie van een missive door de heeren Mayores met de *Vreede* ende de *Beer* na de Custe gesonden. U. E. sal daeraen sien, hoe qualick haer bevalt den indigo welck met 't schip *Enckhuysen* vandaer gesonden is. Sy hebben noyt slechter vandaer becomen. Maeckt dat op den incoop beter gelet worde ende sent geen diergelijcke meer.

De diamanten, met voorsz. schip *Enckhuysen* gesonden, bevallen haer E. seer wel. U. E. sal daervan soovele senden als het capitael lyden mach ende sonder vercorting van d' opcoop van slaven ende de noodichste cleden tot d' Inlantschen handel geschieden can, midts dat wel gelet worde dat niet dan goede suyvere diamanten gecocht ende overgesonden worden, gelijck de heeren Mayores advyseeren. Alsoo de gouverneur van Kendael voor den Mattaram Succadana affgelopen heeft, schijnt becants apparent te wesen, dat vooreerst vandaer geen diamanten becomen sullen.

Soo lange de salpeter tot goeden pryse te becomen is, sult daervan met alle schepen van de beste soorte een goede pertye tot ballast senden, midts wel lettende, dat drooch gescheept ende gevoert werden. Diere sijnde, sult die naerlaten.

't Fregat de *Muys* hebbe voor desen derwarts gesonden, met expresse ordre ende ernstelijcke recommandatie omme tijtlijken te doen opcoopen ende versameLEN soovele slaven, mannen, vrouwen, kinderen, jongers ende meyseskes, als doenlijcken sy. Is 't niet gedaen, doet hiertoe extraordinarie neersticheyt, ende sent ons met alle schepen soveel slaven, insonderheyt jongelieden, als voeren connen. Wilt dit doch wel behartigen ende weest hierinne niet versuy'mich, want de Compagnie daeraen ongelijck meer dienst geschieden sal dan aen eenige andre retoeren die naer 't vaderslant ofte herwerts gesonden mogen worden. Als de slaven tot redelijcken prijs ingecocht worden, geven sy ongelijck meer proffijt dan de cleden; doch omme Batavia, Amboyna ende Banda te peupleren ende 't quaet gespuys t' eenemael uyt te mogen roeyen, sal de Compagnie daeraen noch meer dienst geschieden. Tot meerder bevoirderinge van voorsz. peuplatie hebben wy goetgevonden, verscheyde vrye luyden met dit schip na de Custe te laten vaeren, met permissie dat eenige

slaven sullen mogen coopen ende met des Compagnies schepen herwarts brengen, maer geen cleden. Laet dese ordre effect sorteren, doch en send daeromme voor de Compagnie te minder niet, alsoo veel duysenden sullen moeten hebben, ende uyttermaten seer om goede slaven verlegen sijn.

Niettegenstaende dat op de Custe soo grooten schip als *Zelant*, brenger deses is, niet van noode sy om 't ingeladen cargasoen ende de retoeren vandaer te voeren, gelijck mede, dat het hier seer nodich is om provisie voor de Mollucques, Amboyna ende Banda te laden, soo senden 't selvige expresselijck omme een groote menichte van slaven, slavinnen, jongers ende meyskens in te nemen ende herwarts te brengen, opdat het aan geen schepe schorte. Maeckt dat het dienaengaende niet te vergeeffs vaere, gelijck de *Gouden Leeuw* verleden jaer deede, ende dat daermede niet min dan 1000 zielen becomen. Ons sal daeraen vrientschap ende de Compagnie sonderlinge dienst geschieden.

By desen gaen twee missiven, door de heeren Mayores den 24 October ende 6 December 1621 aen ons gesonden. De puncten U. E. aengaende, sult naercomen ende ons daervan advijs geven.

Met verwonderinge verstaen wy van Jamby, gelijck U. E. per nevensgaende extract van missive sien can, hoe d' Engelsen aldaer schoonder ende beter cleden gebracht hebben dan d' onse sijn, waermede syliden niet alleen ongelijck meer proffjt doen dan wy, maer ons oock 't voordeel affsien in d' opcoop van peper, welck voorwaer een schande is. Doet ernstelijck op d' incoop ende ontfanck van cleden letten ende maeckt dat de faulite, schade ende schande verbetert worde.

Alle schepen die daer derven condt ende niet hoochnodich zijn, sal U. E. met den eersten herwarts senden en dat alle te samen, met sooveel slaven van de beste soorte die becomen cont, als voeren connen. Insonderheyt zy U. E. gerecommandeert, dit schip *Zelant* in 't begin van 't toecomende mousson vol slaven herwarts te senden, alsoo 't selvige noodich van doen sullen hebben om naer 't vaderlant ofste innewarts gesonden te werden, ende ons op zynne compste verlaten sullen.

In 't fort Batavia, adi 22 Julyo anno 1622.

127. — D' HEER DEDEL, 22 JULI 1622.

't Voorsz. is copie van d' onse, den 8 Mayo over Maslipatan gesonden, waer van d' inhout confirmeren. Tsedert hebben van U. E. niet vernomen ende is hier van Suratten wel aengecomen 't schip *Weesp*, met eenige indigo ende geen Gouseratsche cleden, waerdoor in de peperhandel seer ontrieft ende grootelijcx verachtet sijn. Waere al de indigo, met de *Sampson* ende *Weesp* gesonden, in cleden verandert, de Compagnie soude daeraen grooten dienst

geschieden. Van den Broecke droomt niet dan van indigo. 't Schijnt dat daer-na bykans raest ende ons soeckt wijs te maecken, nu d' Engelsen met den indigo Sirchees verlegen sijn ende geen meer coopen, datter nu niet dan exkis goet tot goeden prys te becomen is, ende dat daeromme weynich off geen cleden behoort te coopen. 't Is ons hertelijck leet, datter by veele soo weynich verstant ende discretie is, dat altoos van de man aff coopen ende tegen de wel-stant wercken, niettegenstaende dat haer goede ordre ende regel voor geschreven wert, gelijck het van den Broeck daeraen mede niet gebroocken heeft. Ick hadde gemeent, dat hy wel wiste hoe seer de Gouseratse cleden door gants Indien begeert sijn ende hoe noodich die tot opcoop van peper ende van nagelen van doen hebben. Dan 't schijnt, dat andre ydelheyt in 't hooft heeft. Stelt doch ordre, datter in d' opcoop van goederen goede mate gehouden ende meer discretie gebruyc wt, te weten, doet ontrent d' eene helst van 't cappitaal in alderley sorteringe van cleeden, voor Indien dienstich, besteeden, ende d' andre helst aan indigo van de beste soorte, wel te verstaen, als het cappitaal groot sy, ende met conditie dat jaerlijcx herwarts aen niet min gesonden worde dan de waerdye ontrent f 100.000 incoops aen alderleye sorteringe Gouseratsche cleden, alsoo het beter is, als het cappitael cleyn is, dat d' indigo voor de cleden naergelaten worde, ende als het cappitael sulcx lyden can, mach wel gesonden worden tot de somma van f 200.000 incoops aen cleden, midts dat daer benefens dan mede een goede somma, 't sy f 1 oft 200.000, aen goeden indigo bestaat werde, ende dat men niet van 't een extreme in 't ander loope. Maeckt dat niet min dan voor f 100.000 incoops van den besten indigo daer benefens sende.

In 't laeste van 't jaer 1621 hadden de Meesters noch geen schepen na Suratten gesonden, ende 't was onseecker, wat in 't voorjaer 1622 doen souden. Door schaersheyt van gelt hebben wy tot noch toe niet connen senden, doch verhoopen in Augusto toecomende 't schip *Weesp* te stieren, met al sulcken gelt en goederen als doenlijck wesen sal. De missive van de Mayores ende naerder advijs sult daermede becomen, doch by gebreck van dien confirmieren andermael goet te vinden, dat U. E. sich persoonlijck met eerste gelegentheyt herwarts vervoege. De vloote sal daer laten soo lange d' Engelse schepen daer blyven ende hun onderhouden connen, ende als d' Engelse schepen herwarts comen, sal onse vloote haer mede herwarts vervoeegen. Als U. E. herwarts compt, sal aldaer 't opperste gebiet beveelen diegene die door den raet daertoe voor de bequaemste geoordeelt wort.

Per nevensgaende copye van d' onse acn van Uffelen ende van den Broeck gesonden, sal U. E. sien wat hier passeert, waertoe ons dienaengaende gedragen.

In 't fort Batavia, adi 22 July anno 1622.

SURATTEN, 22 JULI 1622.

128. — SURATTEN.

AEN VAN DEN BROUCK, 22 JULI 1622.

Tsedert onse jongste van 8 May, daervan by dese copie gaet, is hier, Godtloff, wel aengecomen 't jacht *Weesp*, waermede ontfangen hebbé U. E. aengename van primo April passato, ende 42.000 fl indigo. 't Is ons seer leet, dat daermede gants geen cleden comen. Wy connen niet begrypen waeromme sulcx naerlaet ende hoe U. E. niet dan van indigo dromet; andre ordre had u gegeven, ende en weet ghy niet hoe d' Engelsen met den indigo verlegen sijn, ende dat de prijs van den indigo Sirchees tweederde gedaelt is, omdat d' Engelsen geen meer coopen? Desen indigo Sirchees mach soo exkis wesen als hy wilt, U. E. sal hem naerlaten ende daervan gene coopen, totdat expresse ordre ende cappitael van 't vaderslant becompt, doch tot een prove off monster sult daervan een weynich senden. Wensten wel, dat den indigo, met den *Sampson* ende *Weesp* gesonden, altsamen in cleden verandert waere. De Compagnie soude daeraen grooten dienst geschieden. Als het ten besten gaet, is van desen indigo van een drie in 't vaderslant te verhoopen, ende soo U. E. voor 't selvige gelt goede sorteringe cleden gesonden hadde, soude 't gelt (de cleden tegen peper verhandelt zijnde) van een ses in 't vaderslant renderen, ende even vroech thuy's comen; daeraen sien cont, wat dienst de Compagnie doet, dat hem soo seere verhaest met den opcoop van indigo, ende de cleden naerlaet. Noch meer souden de cleden in de Mollucques, Amboyna ende Banda renderen.

Wy bevelen U. E. by dese andermael wel expresselijck, dat vooreerst herwarts senden sult de waerdye van ontrent $f1$ a 200.000 aen goede Gouseratse cleden, van alderley sorteringe, volgens d' ordre voor desen gegeven. Van de fijnste slach sult weynich senden, maer meestal ordinarie goet, daer ydereen mede gedient is. Dit gedaen sijnde, sult daer u resterende gelt besteden aan den alderbesten indigo die becomen cont, ende voor de slechste d' ordre van 't vaderlant verwachten. Als vooreerst tot de somma van $f100.000$ aen goede cleden gesonden worde, sult dan wel pertye indigo mogen coopen, doch groot cappitael becomende, sent dan vry $f200.000$ aen cleden ende de rest aen goedien indigo.

Tot gelegener tijt sult met een cleentjen ondersoecken wat in Parsia te doen sy ende ons, gelijck mede de heeren Meesters, daervan advijs geven. D' Engelsen alhier schynen qualick genoecht te wesen over 't gene door haer volck met den coninck van Persia tegen de Portugiesen gedaen is, ende voorder tot verachteringe van haere negotie geattenteert wort. Watter van worden wil, sal den tijt leeren.

Aengaende de pretentie van Nababo Assahtgaen, gouverneur van Cam-

baya, na de dienst ende welstant van de Compagnie vereyscht ende na dat gerechtich is, moet deselve voldaen ofte affgeslagen worden, ende alsoo van de saecke niet behoorlijck geinformeert sijn, connen diesaengaende geen precise ordre geven, maer stellen 't selve ter dispositie van d'heer Dedel ende den raet aldaer. In zijn E. absentie sult daerover met den raet na behooren disponneren.

't Is welgedaen, dat U. E. een fregat na Mocha gesonden heeft. Verhoopen dat de vloote van d' heer Dedel, off eenige schepen van die, bejegent sullen hebben.

In 't najaer 1621 hadden de Meesters noch geen schepen na Suratten gesonden. Wat in 't voorjaer 1622 doen souden, was noch onseecker. Wy sijn lange genegen geweest 't schip *Weesp* met een goede somma gelt na Suratten te senden. Door gebreck van gelt heeft het tot noch toe niet connen geschieden, doch zijn van meninge, 't selvige in Augusto toecomende met Godes hulpe derwarts te schicken, met sulcke middelen als doenlijcken wesen sal. Met d'eerste schepen advyseeren de Mayores, dat ons 800.000 realen toesenden souden, doch hebben tot noch toe niet meer dan 256.000 realen ontvangen ende sijn met de volgende schepen maer 144.000 verwachtende. Na China sijn gesonden 216.000 realen, ende boven de voorsz. twaelf schepen zijn derwarts noch 4 andre vertrocken, te weten, de *Sampson*, de *Goude Leeuw*, *Cleen Thoolen* ende *Sincapura*; 7 andre, hopen wy, sullen van de Manilhas ende Cabo de Spirito Sancto daer mede bycomen, welck te samen een vloote van 23 schepen maecken sal. Godt geve dat victorie over onse vyanden ende den gewensten Chineessen handel becomen.

In 't fort Batavia, adi 22 July anno 1622.

129. — JAMBY.

AEN VAN DER DUSSEN, PER DE JACHTEN ST. LAURENS ENDE MALLABAR,
23 JULI 1622.

U. E. missive van den 7 Juny passato is ons wel geworden, ende alsoo door Sr Carpentier van onsentwegen daerop geantwoort ende voorder 't nodige geadviseert is, sullen 't daerby laten ende alhier cort zijn. Dese gaet met de jachten *St. Laurens* ende *Mallabar*, welcke geordonneert hebbe, by noorden Mallacca ontrent Pulo Sambilan te cruyssen. Soo daer sonder verlet van den handel eenige andre jachten byvoegen cont, sult het doen, ende hun voorder informeren, waer de Compagnie de beste dienst ende de vyant de meeste affbreuck doen connen.

Om 't schip *Delfshaven* nae 't vaderlant te depesscheren, sijn van dage te dage met groot verlangen 't jacht *Purmerent* verwachtende. Soo haest compareert, sullen U. E. 't schip *Walcheren* toesenden. Ondertusschen zy U. E. gerecomandeert, met aller discretie neersticheyt te doen, omme groote quan-

titeyt peper soo goeden coop te coopen ende herwarts senden als doenlijcken is. Weest verdacht, dat wy U. E. dit jaer niet veel gelts sullen connen toesenden; noch min menen wy dat d' Engelsen becomen sullen. Doet neersticheyt omme de peper redelicx coops te becomen ende de uytstaende schulden te innen, doch verliest daeromme genen tijt, opdat de giericheyt de wijsheyt niet bedriege. Weest neerstich, discreet, voorsichtich ende hout goede mate. Prevenieert mede, soo 't doenlijcken is, datter geen peper door Chinesen, Patanesen oft andre vervoert werde. Een jacht van ontrent 150 lasten, gelijk voor desen geadviseert hebben, dient na Patana te vaeren. Soo de *Swarte Beer* ofte *Gorcum* derwarts niet gesonden is, sult een van de twee, ofte een ander, derwarts senden. Laet niet, met alle occasie sooveel peper herwarts te stieren als becomen cont.

In 't fort Batavia, adi 23 July anno 1622.

130. — ARTICULEN ENDE ORDONNANTIEN

daerop aengenomen ende beedicht sullen werden, alle degene die hun voorstaen in dienst van enige reders, inwoonderen ende burgers deser stede Batavia sijnde, begeven sullen, omme met derselver schepen, jachten, ofte ander vaertuych, soo op toegelaten Inlandtschen handel, als ten oorloge tot affbreuck van onsen algemeynen vyandt te varen; dewelcke de E. Heer Gouverneur Generael Jan Pietersz. Coen uyt de naem ende vanwegen de doorluchtige ende Hoochmogende Heeren Staten Generael der vrye Vereenichde Nederlantsche Provintien, den doorluchtigen ende Hoochgeboren furst Maurits, grave van Nassauw etc., ende de Bewindhebberen der Generale Vereenichde Nederlantsche Oost-Indische Compagnie, ordonneert ende beveelt, dat by alle scheepsvolcken van de jachten *Diamant*, *Batavia* ende *Robijn*, als andere die by de reders derselver noch mochten daerby gevocht werden, gedurende de reyse daer sy by de reders toe aengenomen sijn, ende met behoorlycke commissie op uytgesonden werden, soo te water als te lande, sullen onderhouden, naergecomen ende achtervolcht werden, 19 Aug. 1622¹⁾.

¹⁾ X 225.

1. — In den eersten, alsoo op 't versoeck van de voorsz. reders uyt hun compagnie by ons gestelt ende geauthoriseert sijn, den E. Heyndrick Bruystens, als commandeur over de dry jachten, Jan de Brasser, Teunis Gerritsen Duyts, ende Toppe Goossens, respectivelijck als capiteynen over den *Diamant*, *Batavia* ende *Robijn*, soo sullen deselue coopluyden, schippers, stierluyden, als alle andere officieren, bootsgesellen, soldaten ende andere op de voornoemde jachten varende, deselue commandeur ende capiteyn daervoor erkennen, obedieren, ende gehoorsamen, alsoock den eedt van getrouwicheyt ende gehoorsaemheyt doen, naer 't formulier daertoe geordonneert.

2. — Sullen mede alle scheeps-officianten ende bootsgesellen den schippers getrouw ende onderdanich sijn in 't gene sy hunluyden noopende scheepwerck ende regieringe van dien, als van seyl te maecken, 't selve te vermeerdern ofte verminderen, coursen te setten of veranderen, [belasten sullen], conform d'orde van den commandeur ende Brede Raedt sal mede brengen; maer voor ancker leggende, 't sy op de wacht, om te vervarsschen ofte handelen, sal de tijdt hoe lange men leggen sal staen tot dispositie van de voorsz. commandeur ende raedt, ende sullen de schippers ofte yemandt anders geen boot, schuyt ofte prauw, 't sy om iets te besichtigen, water te halen, ofte andere voorvallende diensten daermede te doen, van boort mogen senden, sonder daertoe behoorlijck consent van den commandeur, capiteynen ofte coopluyden becomen te hebben; sonder wiens expresse ordre sich niemandt van boort begeven sal.

3. — Ende opdat alle disordre soude mogen geweert, ende goede justitie geadministreert werden, ordonneren dat over dese vloot in 't generael een Breden Raedt van vijf personen sijn sal, bestaende in den commandeur als continueel praesident, de dry capiteynen, ende enen coopman ofte schipper, die by den commandeur bequaemst daertoe gevonden sal worden. Ende daer-enboven op yeder jacht noch een collegie van dry raedtspersonen, te weten: den capiteyn, coopman, schipper ofte stuerman, met volcomen macht om soo over alle cleyne misbruycken recht ende justitie te administreren, als over het naecomien ende volbrengen onser commissien ende medegegeven instruc tie van de reeders tot voorderinge van de voorsz. genoemde voyage te disponeren: welcker dispositie ende resolutie soo op 't voorsz. alsmede noopende 't verseylen, lossen, laden, van 't eene schip op 't ander over te gaen, ende andersints 't gene tot vorderinge van de reyse is streckende, enen yegelijck sal gehouden wesen naer te comen, ende helpen bevoorderen.

4. — Maer over alle capitale ende halssaecken sal men behoorlijcke informatie van de delicten nemen, ende de misdadigers herwaerts brengen, omme voor den gerechte alhier beclaecht te werden nae behooren.

5. — Doch byaldien enige conspiratiën, muyteryen, publyque oppositien,

oſte andere nooire halſſaecken mochten voorvallen, ende middel was om enige Compagnies dienaren, raetspersonen ſijnde, 't ſy van comptoiren, ſchepen oſte jachten, daerby te crygen, ſullen deselve naer behoorlijcke informatiē datelijck verricht ende geexcuteert mogen werden, ende ſal in diergelycke vergaderinge de gequalificeerde van des Compagnies dienaren als president compareren, met reserve, dat in geval yemandt ſich ſoo verre vergepe, des Godt verhoede, dat hy enige myterye aenrechte, by de vyanden oſte Moren trachte over te loopen, oſte ſich tegen den commandeur als andere overhoofden in ſulcker manieren oppoſeerde oſte andersins verliepe, dat in de ſake geen uytſtel maer corte justicie vereyscht werde, om meerder perykel voor te comen, werdt den commandeur ende Breden Raedt geauthoriseert, naer goede blijck ende behoorlijcke informatie van ſaecken becomen te hebben, goedt cort recht ende parate executie, naer luydt der ſententie, te mogen administreren.

6. — De capiteynen ende coopluyden ſullen versorgen datter 'snachs goede wacht gehouden werdt, tot dien fyne ſelfs nevens andere officieren onder elck quartier behoorlijcke ronde doen, opdat alle onraedt, disordre ende overval van vyanden daerdoor gepraevenieert werde.

7. — Ende ſoo wie enige conſpiratie oſte voorgenomen myterye ontdeckt ende aan den dach brengt, indien hy daeraen mede ſchuldich is, ſal vry van ſtraffe wesen, ende noch twintich realen van achten daerenboven genieten; ende byaldien hy aan deselve conſpiratie onſchuldich is, ſal met vijftich realen vereert werden, ende daerenboven op 't ſchip oſte jacht daer hy vaert tot 't eerſte vacante offitie of naermaels by ons in dienſt geadvanceert werden.

8. — By verſterven van den commandeur, capiteyn, coopman, ſchippers of andere officieren, of dat hem yemandt in ſijn officie qualijck droege, oſte door onervarentheyt, ſieckte ende impotentie, daermede sy aen boort mochten gecomen wesen, niet en conde voldoen daervooren hy hem verhuyrt heeft, ſal by den commandeur ende Breden Raedt uyt de bequaemste een ander in plaatſe gecoren werden, dewelcke de plaatſe, officie ende staet van de overledenen of afgesetten met gelijcke macht ende authoriteit ſal bekleden; genietende van den tijdt ſijnder bedieninge de volcoinen gagie oſte part die de predeceſſeur bedongen ende toegeleydt was. Welverstaende dat de capitale officieren, als commandeur, capiteynen, coopluyden, ſchippers, ende ondercoopluyden oſte ſtierlieden, met advijs van des Compagnie's dienaren ende raeden, 't ſy van de comptoiren, ſchepen oſte jachten, daer ſy ſouden mogen ontrent ſijn, ſullen geeligeert ende geauthorizeert werden, ende ſal dien affgesetten niet vermogen in enige raedtſlagen oſte versamelinge van raedt meer te comen of gesach hebben, maer goedtwillich synen staet ende offitie verlaten; ende byaldien hy tot ſijn aſſettinge oorsaeck gegeven heeft,

sal nae merite van 't delict by den Breden Raedt gestraft ende gemulcteert ofte als passagier met de genomen information herwaerts gebracht werden.

9. — De commandeur, capiteynen, ende coopluyden sullen versorgen, dat voor de vroechcost ende avondtmael van yemandt, daertoe gecommitteert, de gebeden behoorlijck gesproken ende Godes Heilige Woordt op sommige dagen stichtelijck voorgelesen werdt, daerby sich een yeder met behoorlijck respect vervoeegen ende aendachtelijck toehooren sal, sonder dat hem yemant sal vermogen te absenteren op verbeurte van een halve reael van achten voor de armen der stede Batavia; gelijcke boete mede verbeuren sal (boven arbitrale correctie) die des Heeren Heyligen naem ydelijck misbruyckt, vloeckt ofte sweert.

10. — Alle officieren ende bootsgesellen op particuliere reders schepen varende, sullen gehouden wesen dienst te doen soo te water als te lande, wel-verstaende te lande sooveel de coophandel van lossen, laden, versekeringe ende bescherminge van coopmanschappen, als andere scheeps oorboir is vereysschende. Item niet weder te keren voordat de voorgenomen voyagie, 't sy deselve ten oorloge tot afbreuck van de algemene vyanden ofte coopvaerdye ende gepermitteerde handelinge aengeleydt is, sal wesen volbracht, ten waere den Breden Raedt om goede redenen op enige andere plaatzen, daer wy forten sijn hebbende, 't gemene scheepsvolck met haer bewillinge ontsloegen, 't welck niet als met kennisse van de overhoofden derselver plaatse sal mogen geschieden, doch sal den Breden Raedt ofte scheepsraedt niet vermogen in enige plaatse buyten onse jurisdictie wesende, yemandt vry te geven, ofte van synen dienst t' ontslaen om sich aldaer onder bescherminge van vremde princen t' onthouden, ofte voor een tijdt te erneren, maer soo wie 't selve tegen wil ende consent van sijn respective overicheyt bestaat, ende sich uyt de vlope van sijn schip absenteerende, 't selve laet ontseylen, sal als een overloper gehouden, ende dienvolgende aan den lyve gestraft werden; al waer 't oock schoon wy niet alsulcke plaatzen ofte princen alliantie ende vrundtschap waren houdende.

11. — Ende soo wie by onse algemeyne vyanden, 't sy Christenen ofte Moren, overloopt, sal aan den lyve gestraft ende in verbeurte van alle maengelden, parten ofte andere goederen, die hy binnen scheepsboot naerlaet, gecondemneert werden, ten profyte als voren. Ende wie yemandt aenbrengt ofte ontdeckt die 't selve soude mogen voorgenomen hebben, sal met twintich realen van achten vereert, ende daerenboven soo hy daertoe met anderen aengespannen hadde, daervan gepardonneret werden.

12. — Yemandt sich eenmaal met enich capiteyn, schipper ofte reeders verhuyrt hebbende, sal sonder behoorlijck consent niet vermogen daer uyt te scheyden, ende soo wie enige gagien ofte handtgelt ontfangen heeft, ende

daermede deurgaet, ofte sich op 't vertreck van 't schip absenteert, sal aen den lyve gestraft werden, ende het gelt dubbelt van dien moeten restitueren.

13. — Alle bedongen maendtgelden sullen ingaan als de schepen ofte jachten tot vorderinge van de voyage buyten d'eerste eylanden voor Batavia leggende sullen geseylt sijn, ende eyndigen als deselve alhier te rede wederom arriveren ende afgedanckt werden, ende sal een yeder tot versekeringe syner maentgelden ten onderpandt hebben 't schip, contante penningen ende ingeladen goederen daer hy op vaert, in conformite als men de articulen over de schepen ende dienaren van de Compagnie is formerende. Gelijcke hypotheecke ende onderpandt sullen mede behouden die ten oorloge tot affbreuck van de gemeyne vyanden op vryen buyt met onse commissie uytvaeren, voor de versekeringe ofte praeftensie van alsulcken parten als hun van enige veroverde goederen souden mogen competeren, welverstaende dat yedereen gehouden sal wesen, in cas van schipbreuck ofte enige andere nooddgeval, 't schip, jacht ofte ingeladen goederen, soowel in zee, of op enige rede, in havenen ofte aen landt overcomende, d' selve naer hun uiterste vermogen te helpen bergen, bewaren ende beneficieren, sonder ter oorsake ofte uyt crachte van dien ter selver plaetse te praeftenderen, daervoor van hunluyder dienst ontslagen, ende van hun maentgelden ofte parten uyt de geberchde goederen te willen betaelt sijn, maer sullen op de verbeurte van de verdiente maentgelden ofte aenparten van hun buyt alle geberchde coopmanschappen, scheeps-gereedtschappen ofte andere goederen tot alsulcken versekerten plaetse moeten helpen brengen, als bij den scheepsraedt goedtgevonden ende door den commandeur, capiteyn, ende coopluyden gemandeert werden sal.

14. — Alle degene die met dese ofte andere van des Compagnie's jachten geduerende dese voyage comen te varen, sullen op naervolgende manieren op hun part van den buyt varen. Te weten: als dese jachten thuysgekommen sijn met enige prinse ofte vryen buyt, soo sal van de voorsz. prinse ofte buyt eerst ende alvore afgetrocken werden de gerechticheyt van 't lant ende syne princelijcke Excellencie als Admirael Generael, ende daernae in cas van buyt ofte genen buyt sal by de reders van 't gehele retoer (daerin gerekent soo wel de prinse als de voorsz. jachten ende goederen) afgetrocken werden alle hare oncosten van equipagien, toerustinge ende uytredinge van de voorsz. jachten, soo haer deselve incoops ten tyde van haer vertreck gecost hebben, als abbeytsloon, victualie, ende maendtgelden ofte handtgiften, als per rekening (mits dat de voorsz. reders yeder haer jacht onder behoorlijcke taxatie van onpartydige voor de waerdye weder sullen moeten aennemen), ende 't resterende sal verdeelt werden, soo onder de commandeur, capiteyns, coopluyden, schippers, ende alle andere officieren ende bootsgesellen, als onder de contractanten ende participanten van de voorsz. Compagnie. Te weten

een bootsman ofte soldaat een part; een officier, als schieman, bottelier, cock, seylmaker ende quartiermeester 2 parten; ondercoopman, stierman, hooch-bootsman, constabel, oppertimmerman, barbier 3 parten; schipper 4, coopman 5, capiteyn 6 ende den commandeur 8 parten, boven enige plunderagie die by den commandeur ende raedt mochten goedtgevonden werden, volgens 't gebruyck in 't generael uyt te delen, ende yeder contractant ofte reeder voor yeder vijftich realen, die hy ingeleydt heeft, voor winste van sijn gelt, een gemeen soldaets ofte bootmanspart.

15. — Item of het gebeurde dat by den commandeur ende raedt goedtgevonden werde, datter enich volck met enige jachten ofte prysen vooruyt gesonden wierde na Batavia, ende wederom een ofte meer jachten ordonneeren langer uyt te blyven, om op andere prysen te wachten, sal een yeder, die daertoe by den commandeur ende Breeden Raedt gecommandeert werdt, sich gewillich laten gebruycken; dies sullen degene, die naer huys gesonden werden, prorato haer parten soo wel perticiperen in de prysen, die by de langst blyvende verovert werden, als de langst blyvende selver, mits dat de vooruytgesonden, thuys gecomen sijnde, sullen gehouden wesen in dienst van dese compagnie te continueren, 't sy op coopvaerdij ofte anders, ter tijdt toe dat de langstblyvende met haer jachten ofte prysen oock thuys gecomen sullen sijn. Van gelijcken de prysen die verovert mochten werden by jachten die by noodtweer ofte ander ongeluck van den commandeur ofte vloot quaemten te geraecken, alsmede de schade die daerdoor geleden mocht werden, sullen in 't generael voor deselue rekening gaen.

16. — Niemandt sal op de reyse enige dey'linge, ofte yets op rekening van sijn aenpart der veroverde goederen vermogen te eysschen, off uyt eygener autoriteyt naer hem te nemen, nochte by hem te behouden van de plunderagie, die hy van sijn vyanden becomen heeft, daerby niet anders als de gemaekte cleederen van 't volck verstaen werdt; tot welcken fine oock yder tot syner wedercomste alhier ten versoecke van de reeders, gehouden sal sijn te gedoogen behoorlijcke visitatie van syne kisten, opdat de fraude sooveel mogelijck voorgekommen ende alles tot gemeen profijt mach gebeneficieert ende verdeelt worden.

17. — Ende soo yemandt sich hierover ofte [over] andere voorvallende oorsake tegen den commandeur, capiteynen, coopluyden ofte schippers opposeerde ofte enich gevecht aengreep, sulle alle hun parten ofte maentgelden verbeuren, ende daerenboven op 't hoochste aan den lyve gestraft werden.

18. — De commandeur, capiteynen ende coopluyden sullen gehouden wesen alle veroveringe van vyanden yeder besonder in 't brede pertinentelijck te registreren, met aenteyckeninge van dach ende datum, waerontrent, van wien, ende in wat manieren de selve verovert hebben: mitsgaders alle brieven

ende papieren in goede bewaringe te houden, opdat ter comste alhier behoorlijcke informatie van 't gepasseerde mach becomen werden; ende sullen de respective overhoofden enich vaertuygh verovert hebbende, vermogen 't selve onder een goedt hooft te mannen, ende by haer in compagnie te houden, ofte versenden naer de plaets daer des Compagnies forten ende comptoiren sijn, omme deselve by raedt ende advijs, naerdat by de overhoofden van de comptoiren terselver plaatse op de deuchdelijckhey't van de prinse uyt cracht van de commissie gelet sy, met de veroverde goederen aldaer te beneficeren ende verhandelen, mits dat alles met kennisse ende toestemminge van de overhoofden sal moeten geschieden ende goede rekeninge daervan gehouden werden. Doch oft gebeurde dat by dese jachten enige prysen ontrent Suratten, Chaul, Dabul, Dieu ofte daerontrent leggende plaatzen verovert wierden, ende syliesen deselve door noodt niet by de naestgelegen Compagnie's comptoiren, schepen ofte jachten brengen conden, werdt haer toegestaen met deselve in de naestgelegen havens van Daffoo, Cassini ofte andere plaatzen te loopen, ende deselve met syne ingelade goederen te beneficeren ende vercoopen, mits dat van alles goede ende pertinente rekeninge gehouden werdt, ende ten minste 2 van de principaelste hoofden van alsulcken prinse herwaerts brengen, om, des noodich sijnde, te scherper op de deuchdelijckhey't van de prinse geinformeert te mogen worden.

19. — Ende bysonder ordonneren wy by desen wel expresselijck aan den commandeur, capiteynen, coopluyden, ofte andere respective overhoofden op dese schepen, jachten of andere vaertuygh, 't sy op den gepermitteerden handel ofte alsvoren ten oorloch uytvarende, onse gegeven commissie noopende 't aentasten van vyanden, als andersints, geensints te overtreden, maer deselve in allen delen behoorlijck nae te comen, ende bysonder geen neutrale personen, onse geallieerde vrienden ofte bondtgenooten, op vrye wateren ofte te lande te beschadigen: maer contrarie tot vermeerdering van vruntschap ende correspondentie overal behoorlijck te bejegenen, ende alle mogelijcke hulpe ende bystandt te bethoonen, tot welcken fine een yeder, ergens aen landt comende, sich soo sal comporteren, dat onder de inwoonders geen schandael ofte misnoegen naer en laten; op pene dat alle ongeval, schade ende verachtering die door 't contrarie soude mogen geleden werden, aen der overtreders personen ende goederen sullen werden verhaelt, om naer gelegenhey't van saecken op 't hoochste aen den lyve gestraft te werden.

20. — De capiteynen, coopluyden ende andere officieren sullen sonderling sorge dragen, dat alle scheepsgeweer ende andere gereetschappen soo suy'ver, claer ende in sulcken ordre gehouden werde, dat tot allen tyden als enige vyanden schepen ofte ander vremdt vaertuygh gewaer werden, slachveerdich ende gereedt sijn mogen om deselve met goede ordre aen te tasten ofte hun

daertegen te defenderen, ende sal een yegelijck sich in alsulcken gevallen behoorlijck met sijn geweer praesenteren, ende alsulcke plaetse waernemen, als hem by den capiteyn sal werden gemandeert, onder de belofte dat de gequetste met goede middelen van chirurgijns sullen werden gecureert naer behooren.

21. — Ende soo enige personen in 't gevecht ofte uytvoeren van sijn ampt ende bedieninge mochten verminckt, verlemt ofte andersins van haer gesont-heyt beroost werden sullen uyt den gehelen masse van de veroverde goederen tot seggen van goede mannen, by staets schepenen te nomineren, daervoren behoorlijck gerecompenseert werden; gelijck mede die op den gepermittierden handel uytgesonden, ende van eenige vyanden aengesocht werden, in hun defensie voor vermincktheyt genieten sullen sulcx als d' uytspreeck van vorige goede mannen ende zeerechten sullen medebrengen.

22. — Ende off yemandt in de dienst van 't schip ende reders, 't sy in 't beschermen van 't selve ofte ingeladen goederen, sich volgens synen eedt mannelijk ende wel quytende, van eenige vyanden te water ofte lande, daer hy van syne overicheyt soude gemandeert mogen sijn, gevangen werde, sullen alsulcke personen ofte haer huysvrouwen 't sy in paert van buyt ofte maent-gelden sooveel genieten, als die met hunlieden op 't selve schip ofte jacht sijn varend.

23. — Om alle voorvallige periculen in 't aentasten van enige vyandts schepen, fregatten, fusten, joncken, ofte ander vaertuygh sooveel mogelijck voor te comen, sal men niet te haestich sijn met enteren, maar de vyanden met geschut ende musquetten soo sien te dwingen, dat sy met haer eygen schuyten ofte champans selve aen boort overcomen.

24. — Enich vaertuych van de vyanden vermeestert ende verovert wendende, sal men datelijck op de gevangenens alsulcke goede behoorlijcke ordre ende versekeringe stellen, dat deselve hun niet weder te comen te opposeren, daerdoor alles in merckelijcke periculen soude connen gebracht werden; derhalven byaldien 't veroverde vaertuych niet versekert can gemant ofte ten oorboir vertiert werden, sal men d' ingeladen goederen lossen, 't selve verbranden ofte smolen mogen, opdat de vyanden hun niet wederom daermede dienen, doch sal men trachten dat alle gevangenens sooveel mogelijck in goede versekeringe herwaerts of aen Compagnie's schepen gebracht werden.

25. — Ende of 't gebeurde, 't welck Godt verhoede, dat yemandt van enige groote vyandts machten bejegent, aengetast ende by faute van te connen ontseylen in de uytterste perikel van in hun handen te moeten vallen, gebracht wierde, in sulcken geval sullen gehouden sijn, hun geensins in handen van den vyandt over te geven, maer hun niet connende defenderen 't schip ofte jacht liever in brandt steken, trachtende met schuyt ofte prauw te ont-

comen, sonder toe te staen, dat den vyandt over schip ofte enige personen come te triumpheren: alsoo, gelijck gebleken is, niet als d' uytterste misery te verwachten hebben.

26. — Ende opdat alle questien die tusschen officieren ofte gemeen varent volck ende perticuliere reeders connen ontstaen, geweert ende sooveel mogelijck mogen voorgecomen werden, sal een yeder die sich in dienst begeest, om met enich schip ofte jacht van particuliere 't sy ten oorloghe tot surprisne van den vyandt ofte coopvaerdye op toegelaten handelinge te varen, gehouden sijn sekere part maentgelt, huyre, vrye voeringe ofte andersins van de reeders, commandeur, capiteynen, coopluyden, ofte schippers, daer hy mede varen sal, te bedingen, daervoren sy van harentwegen sullen gehouden sijn de aennemende reyse ofte voyagie, conform 't bespreck, naer vermogen te helpen volbrengen, sonder daerbuyten enich voordel, particuliere handeling ofte andere profijten, 't sy door schenckagien ofte andersins, te mogen genieten, maer alles tot profijt van 't generael moeten in conformite als de ordonnantie van de Compagnie in reeckening gebracht werden.

27. — Ende sal een yeder te vreden wesen met alsulcken randtsoen van vlees, speck, vis, arack, water ofte andere victualy, als by den raedt naer gelegentheydt van tijdt ende langduyricheydt van de voyagie sal geordonneert ende goedtgevonden werden, sonder daertegen te murmureren, ofte door schaersheydt van dien in gespreck ende woorden te comen ende hun overicheyt tot vercortinge van de reyse te dreygen, op pene van daerover op 't hoogsten aan den lyve gestraft ende naer gelegenheydt van saken de schaden aan hun goederen verhaelt te werden.

28. — Niemandt sal vermogen buyten weten van de capiteynen ofte coopluyden enige victualie ofte dranck, onder decksel van bedorven te sijn, over boort te smyten, deselve uyt 't ruym ofte bottelerye te besnoopen, ofte secreet wech te geven, op pene van daerover nae gelegentheydt van saeken gestrafft te werden naer behooren.

29. — Sullen oock gene goederen ofte coopmanschappen ofte andersins mogen gelost ofte uyt 't schip gehaelt werden, sonder expresse last ende consent van den commandeur, capiteynen, coopluyden ofte schippers, die van alles behoorlijcke notitie houden, ende daervoren oock verantwoorden sullen.

30. — Ende opdatter geduyrende de reyse goede ordre, vrede en eendracht mach onderhouden werden, en sal niemandt d' een d' anders geweer, gereedschap ofte instrumenten mogen verleggen, versteken ofte misbruycken; maer een yeder 't geen daer hy over gestelt is, ende tot synen laste staet, versorgen, dattet selve altijd claer ende gereedt is, om tot alle tyde gebruyckt te mogen werden; op pene soo wie hierover in gebreke bevonden werde, arbitralijck daerover gestraft te werden, naer de scheepsraedt goedtvinden sal.

31. — Niemandt sal oock vermogen enich grof geschut los te doen schieten; in 't ruym ofte cruytcamer te gaen, nocte naer besette wacht vier ofte caersen te gebruycken, als met consent van den commandeur, capiteynen ofte coopluyden, op pene van arbitrale correctie.

32. — Ende alsoo door dobbelen ende spelen veel ongeluck is voortcomende, sal niemandt enige dobbelstenen, caertspel ofte andere instrumenten, daerto dienende, binnen scheepsboot brengen ofte maecken, op verbeurte van 't gene daerby om spelen, 't spel over boordt geworpen ende daerenboven acht dagen in de ysers te water ende te broode gestelt te werden: ende sullen geen gelt ofte schulden, uyt spelen, wedden ofte andersins spruytende, betaelt, ofte enich recht werden gedaen, maer ter contrarie alles ten behoeve van de stadt-armen deser stede verbeurt gemaeckt werden.

33. — Soo yemandt sich 't scheep ofte op enige plaetsen aan landt tot droncken drincken begave, sal telcken reys verbeuren een boete van 3 realen van achten, ten behoeve alsvoren.

34. — Ende soo daer enige moeyten, kyvagien ofte plockhayren uyt ontstonden, sal boven de voorsz. amende noch in de boeyen gesloten ende geleerst werden, tot discretie van den scheepsraedt.

35. — Soo yemandt een mes treckt in toorn om yemandt leedt te doen ofte te quetsen, sal met een mes door sijn handt aan de mast genagelt werden, ende daer soo lange staen, totdat hy 't selve doortreckt, ende yemandt quetsende sal drymael gekielhaelt ende van 't gansche scheepsvolck geleerst werden.

36. — Maer byaldien yemandt d'een d'ander doodet, sal in goede bewaringe gehouden, ende alhier in rechts handen overgelevert werden. Omtrent enige Compagnies schepen ofte comptoiren comende, ende de saeck geen uytstel willende lyden, sal men conform als in 't seste artykel verhaelt is daermede procederen.

37. — Niemandt sal vermogen nae besetter wacht enich rumoer te maecken, maer sal een yegelijck bewaren alsulcken plaatse als hem by den capiteyn belast werdt, ende sullen die van de wacht niet vermogen yemandt aen boort te laten comen, 't sy by dach ofte nacht, sonder expres consent van den commandeur, capiteynen ofte coopluyden, die by dese expresselijck belast werden daerinne alsulcken ordre te stellen, datse, op enige reden ofte bayen ten ancker leggende, by faute van deselve niet subytelijck overvalLEN, ende in de uytterste periculen gebracht werden; op pene dat degene die in dese faute bevonden werdt, daerover ten hoochsten aen den lyve gestraft sullen werden.

38. — Een yegelijck sal gehouden wesen de crancken onder sijn quartier sorterende alle behoorlijcke hulpe ende onderstandt te doen, daerop de scheepsraedt goede ende behoorlijcke ordre stellen sal; gelijck mede yemandt

comende te sterven, de coopluyden versorgen sullen dat de testamenten die by yemandt soude mogen versocht werden te maecken, behoorlijck beschreven ende ten minsten by 2 getuygen ondertekent werden, stellende alle des overleden goederen by inventaris onder goede bewaringe, om d' selve aan die daer toe gerechticht sijn alhier overgelevert te werden, op pene dat de geinstitueerde erfgenamen ofte legatarissen 't gebreck, faute ende schade aan deselve sullen mogen verhalen; gelijck deselve oock gehouden sullen wesen van alle misbruycken, straffen, condeinnationen ende boeten goede noticie te houden, opdat men van 't gepasseerde altijdt behoorlijcke onderrechtinge bekomme mach.

39. — Ende ingevalle tot onderhoudinge van goede ordre soo t' scheep als te lande by den scheepsraedt enige vorder ordonnantien geconcipieert ende gemaect werden, sal een yegelijck gehouden wesen, deselve naer te comen ende gehoorsamen.

40. — Enige voordere misbruycken, in desen niet gementioneert, by yemandt begaan wesende sullen by den scheepsraedt naer gelegenheyt van saken gestrafft ofte in enige geldtboeten ten behoeve van de stadsarmen gemulcteert werden nae behooren.

41. — De commandeur, capiteynen, coopluyden, ofte schippers van de schepen, jachten ofte ander vaertuygh ten oorloghe uytvarende, sullen versorgen datse soo haest sy in zee sullen gecomen sijn, dese articulen ter eerster gelegenheyt 't volck openbaren, voorlesen ende ten minsten alle veerthien dagen daerin gecontinueert werde, opdat sy deselve in haer memorie mogen houden, ende hun daermae te beter reguleeren.

Alle welcke articulen alle degene die [hen] in dienst van de particuliere reeders ende borgers deser steede begeven, gehouden sullen wesen yedel sooveel hem aengaet getrouwelijck ende gewillichlijck in alle puncten naer te comen, ende daerop ten dage van monsteringe te doen behoorlijcken eedt, naer 't formulier hiervan geconcipieert ende geordonneert. In welcken eedt ende onderhoudt der voorsz. articulen soowel degene gehouden sullen wesen, die, ten tyde van de monsteringe ende voorlesen van de articulen niet praesent geweest sijnde, niet mochten geantwoordt, gesproken ofte haer handen opgeheven hebben, als degene die praesent sijn geweest, ende met opgeheven handen ende vingeren den voorsz. eedt solemnelijck hebben gedaen.

Aldus gedaen in 't fort Batavia, desen 19 Aug. 1622.

131. — EEDT

VOOR DEN COMMANDEUR, CAPITEYNEN, COOPLUYDEN ENDE SCHIPPERS¹⁾.

Wy, Heyndrick Bruystens van Gorcum, commandeur; Jan de Brasser, Teunis Gerritsse Duyts, ende Toppe Goossens, capiteynen; Adriaen Fredericksse ende Pieter Syvertsse, schippers, op de jachten *Diamant*, *Batavia* ende *Rubijn*, beloven ende sweren dat wy de doorluchtige, hooge ende mogende heren Staten Generael van de vrye Vereenichde Nederlanden, als onse hoochste souvereyne overicheyt, syne princelijcke Excellencie Maurits by der gratien Godts prince van Orangien, grave van Nassauw, Gouverneur, Capiteyn ende Admirael Generael etc., ende de heren Bewinthebberen der Vereenichde Oost-Indische Compagnie in denselven landen, mitsgaders den Edelen Heer Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael over de Nederlantsche geconquesteerde Oost-Indische landen ende dependentien van dien gehouw ende getrouw sullen sijn, ons in onse respective ampten ende bedieningen die wy aengenomen hebben naer onse uytterste vermogen tot vorderinge ende dienst van de voyagie, daertoe wy uytgesonden werden, getrouwelijck dragen ende quyten; mede dat wy dese voorschreven ons wel voorgelesen articulen, de commissie van den vooroemden E. heer Generael, benefens d' instructie ende ordren, die by onse reeders tot vorderinge van de voorgenomen voyagie medegegeven werden, ende de voorsz. commissie niet contrarienderende, sullen gehoorsamen ende in alle poincten naer ons vermogen naercomen, ende oock by dengenen die onder ons gebiedt gestelt sijn, ofte noch souden mogen gestelt werden, doen naercomen ende observeren, mitsgaders oock de schepen, coopmanschappen, contante als alle andere goederen, die wy souden mogen comen te veroveren, getrouwelijck bewaren, ende ten meesten profijt van 't generael beneficieren; t' samen met de stuerlieden ende andere officianten goede correspondentie ende enicheyt te houden ende doen onderhouden, 't schip ende goedt naer vermogen helpen, beschermen ende voorstaen, oock onse aengenomen dienst niet verlaten nochte wederkeeren voor ende aleer 't selve by resolutie van den scheepsraedt sal goet gevonden werden; ende voorts alles te doen wat een vroom commandeur, capiteynen, coopluyden ende schippers schuldich ende gehouden sijn te doen; dewelcke alles wy niet sullen nalaten door vrese van verlies, van lijf ende goedt, noch om geenderhande oorsake. Soo waerlijck helpe ons Godt Almachtich.

¹⁾ X 280 verso.

132. — EEDT
VOOR DE GEMEENE OFFICIEREN ENDE BOOTSGESELLEN¹⁾

Wy beloven ende sweren dat wy de doorluchtige hooge ende mogende heeren Staten Generael van de vrye Verenichde Nederlanden als onse hoochste ende souvereyn overicheyt, syne Princelijcke Excellencie Maurits, by der gratien Godts prince van Orangien, grave van Nassouw etc., Gouverneur Capiteyn ende Admirael Generael, de heeren Bewindthebberen van de Verenichde Oost-Indische Compagnie in den selven lande, mitsgaders den E. Heer Jan Pietersz. Coen, generael over de Nederlandtsche geconquesteerde Oost-Indische landen ende dependentien van dien, gehouw, getrouw ende gehoorsaem sullen wesen, tot uytvoeringe van de diensten ende voyagie daer wy toe aengenomen ende uytgesonden werden; ten anderen dat wy dese hiervoren geschreven articulen ende ordonnantien, benefsens de instructien ende bevelen, die by onse reders van de jachten medegegeven werden, ende de commissie van de voornoemde heer Generael niet contrarierende, sullen naercomen ende achtervolgen, als oock geduerende dese reyse onse commandeur, capiteynen, coopluyden, ende andere raedtspersonen van de jachten, ofte die in desselfs plaetsen by afly-vicheyt comen te succederen, elck in sijn ampt ende offitie, soovele hun aengaet, sullen gehoorsamen naer ons uytterste vermogen; dat wy oock niet wederom sullen keren, nochte onsen dienst verlaten, ofte daeruyt te scheyden, voor dat onse reyse met Godes hulpe volbracht sal sijn. Belooven voorts ons in alles te dragen, als goede vrome onderdanen schuldich ende gehouden sijn te doen. Dit sullen wy niet nalaten om lijf ofte goedt, noch om geenderhande oorsake. Soo waerlijck help ons Godt Almachtich.

133. — COMMISSIE, 19 AUG. 1622²⁾.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen de doorluchtige ende hooge Mogende Heeren Staten Generael der vrye Vereenichde Nederlandtsche Provincien, den Doorluchtigen ende Hoochgeboren vorst Maurits, by der gracie Godts prince van Orangien, grave van Nassau, etc., ende de heren Bewindhebberen der Generale Verenichde Nederlandtsche Oost-Indische Compagnie in Indien, allen dengenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, saluyt! doen te weten: alsoo met onse permissie by sekere compagnie borgers deser stede Batavia geequipeert ende uytgereedt sijn de jachten genaemt *Batavia*, den *Diamant*, ende *Robijn*, omme met deselve, als andere die sy noch goedt-vinden mochten daer by te voegen, soo op den Inlandtschen gepermittieerden

¹⁾ X 231.

²⁾ X 231 verso.

handel, als ten oorloge tot affbreuck van onse algemeyne vyanden te mogen varen ende tegenwoordich seylreedt leggende sijn, soo is 't dat wy de voorsz. reders vergunt ende glicentieert hebben, gelijck wy hun vergunnen ende licentieren mits desen, vrypas, licentie ende commissie omme met de voor-noemde jachten als andere, haren particulieren handel op toegelaten plaet-sen (volgens d' ordonnantie daerop geraemt) te bevorderen, ende eerst van hier naer Dieu ofte de custe van Indien te mogen verseylen, omme soo daer als omrent Cambaye, Suratten, Mocha, Arabien ende 't Roode Meer, Melinde tot Mosambique incluys, ten affbreuck van onse algemeyne vyanden te cruyssen ende by te houden, mitsgaders naer 't advijs ende goedtvinden van den Breeden Raedt der voornoemde jachten in 't wederkeeren van daer te mogen loopen langs de voorschreven custe van Indien, Coromandel, Bengala, Arracan, Tenasserim, Queda ende de Straet van Mallacca ende daeromtrent, op 't voorschreven vaerwater alle Portugesen, Spangiaerden, ende hare ad-harenten met haren pas varende, als vyanden aen te tasten ende alle moge-lijcken affbreuck te doen; gelijck mede alle Moorsche ofte andere schepen daer Portugesen, Spanjaerden, ofte haere goederen in souden mogen bevonden werden, sullen trachten te vermeesteren ende deselve in goede versekeringe (onder behoorlijcke inventaris) naer gelegenheyt alhier, ofte aen de eerstcomende comptoiren, schepen ofte jachten van de generaliteyt over-brengen, omme op de deuchdelijkheyt van de prinse gedisponeert te werden naer behooren; wel verstaende dat op 't voorsz. ofte andere vaerwater niet sullen vermogen te beschadigen ofte empescheren enige Indische natien, onse vrinden, geallieerde ende bontgenooten; als daer sijn d' ondersaten van den grooten here van Constantinopelen, van den grooten Mogul, van den Samorijn van Calicoutten, Golconda, ende alsulcke andere als van d' overhoofden onser comptoiren ende schepen in die quartieren sijnde, souden mogen verstaen, tot bevorderinge van des Compagnie's welstandt van noode tesijn. Ende alsoo tot uytvoeringe van voorsz. hare voorgenomen voyagie noodich achten, de voornoemde jachten met een generael goedt overhoofst versien werden, soo hebben wy ten versoecke van de voorsz. reders uyt hunlieder compagnie ge-eigeert, gestelt ende geauthoriseert, gelijck wy eligeren, stellen ende authori-seren by desen, den persoon van Heyndrick Bruystens van Gorcum, omme als commandeur ende overhoofst der voorsz. jachten te commanderen, recht ende justicie met advijs van den Breeden Raedt te administeren, ende 't voor-vallende tot welstandt van de generaliteyt ende meeste advantagie van de reders te verhandelen. Belasten ende bevelen derhalven alle capiteynen, coop-luyden, schippers, stuerluyden ende alle andere officieren, bootgesellen, ofte soldaten op de voorsz. jachten varende, den voornoemden Hendrick Bruystens daervoor te erkennen, gehoorsamen ende respecteren. Gelyck mede ordon-

neren aan alle gouverneurs, commandeurs ende andere respective overhoofden soo te water als te lande, in dienste van de Generale Verenigde Nederlandtsche Oost-Indische Compagnie sijnde, ende onder onse gehoorsaemhelyt sorterende, die de voorsz. jachten souden mogen comen te bejegenen, d'selue met volck ende ingeladen goederen vry ende vrancck te laten passeren, repasseren ende des van nooden hebbende, met vivres, amonitie van oorloch ofte andere nootlijckheden tot vorderinge van hare voorgenomen voyagie ende exploichten naer vermogen te helpen ende te assisteren, alsoo 't selvige tot welstant van 't landt ende dienst van de Generale Compagnie bevinden te behooren.

Gegeven in 't fort Batavia, desen 19 Augusti anno 1622.

134. — SURATTEN.

AEN D' HEER DEDEL, PER HEUSDEN ENDE WEEESP, 28 AUG 1622.

By dese gaet copie van twee van d'onse, over de cust Coromandel gesonden, waervan d'inhoude confirmere. Tsedert zijn met de gecommitteerde van d' Engelse Compagnie verscheyde malen in besprek geweest, watter gedaen diende tot continuatie van de tocht op de custe van Goa ende Moussambicque. Omdat sy niet vermoeden, geen schepen noch provisie derwerts connen senden, noch autoriteyt hebben om de haere, op de custe van Suratten wesende, absolutelijck te beveelen sulcx den besten dienst van beyde de Compagnien vereyscht, ende dat nootlijck door gebreck ende om haer bysondere dienst eenige van haereschepen van diffentie, insonderheyt d' *Exchangie*, in 't laetste van Maertius 1623 van de custe van Goa vertreken ende herwarts sullen moeten comen, is haer advijs geweest, dat mede, gelijck wy, verstanden moet te wesen, dat men de tocht met een vigoreuse macht continueerden; maer haer docht onnodich dat de geheele vloote van diffentie van 8 a 10 schepen in 't laeste van Maert 1623 weder van de custe van Goa na Mossambicque off andre quartieren liepe. 't Was best, seyden sy, dat de schepen ultimo Maert herwarts quamen ende dat dan van yder Compagnie een schip 2 ofte 3 na Mossambicque gesonden wierden, om in 't laeste van September 1623 weder op de custe van Goa te keeren, waertoe sy meenden haer volck van Suratten een schip 2 ofte 3, soo 't noodich waere, op hunne recommandatie wel uytmaecken soude, ende soo bevonden wiert, datter toecomende jaer [meer schepen na Goa behoorden gesonden te worden, dat in desen gevallen] tijtlijck sooveel schepen van hier na Goa senden [sullen] als goetgevonden wierd¹⁾.

Van onser syde is d' Engelsen aengedient, dat wy verstanden moet te wesen,

¹⁾ Aangevuld naar resolutie Raad van Defensie van 22 Aug. 1622.

dat gestadich een vloote van 8 a 10 goede schepen op de custe van Goa, Mossanibique ende in des vyants vaerwater gehouden worden. Presenteerd daertoe sooveel schepen, volck ende provisie tegen toecomende jaer te fournieren, als voor ons contingent van noode waere, ende versochten, dat het d' Engelsen gelieffde van gelijcken te doen, ende daerenboven sooveel meer te fournieren als wy verleden jaer gedaen hebben. Cond het van hier niet geschieden, dat aen de haeren van Suratten suffisante ordre geven, sulcx aldaer te beschicken.

Dewyle den raet van diffentic haer cracht verliest, als een van beyde de Compagnieen in gebreck blijft off bysonder disseyen voorneempt, ende dat het nu na d'onvermogentheyt van d' Engelsen moet gaen, soo hebben wy voor dees tijt niet anders connen doen, dan haer toe te seggen dat U. E. ordre geven sullen toecomende jaer sooveel schepen tot de gemene diffentie te fournieren als d' Engelsen doen ende daer geraden wort gevonden. Per nevensgaende copie van resolutie ende acten sal U. E. naerder sien wat tusschen ons ende d' Engelsen, de tocht van Goa aengaende, gepasseert is.

Wy senden U. E. tot versterkiinge van de macht aldaer de schepen *Heusden* ende *Weesp*, geladen met verscheyde provisien voor U. E. vloote, als per facture. Rijs, boonen ende booter verstaen wy abondant in Suratten te becomen is, waerover daervan niet senden.

Tot den handel senden mede 32.000 realen in spetie, eenige nagelen, nooten, foelie ende andersints, als per facture. 't Is ons leet, dat geen meer gelt hebben mogen senden. De goederen die in Suratten tot goeden prysen niet vercocht connen worden, dienen na Mocca gesonden, ende soo daer mede niet wel gelden, sent dan d' overige nagelen, nooten ende foelie met eerste gelegenheyt die voorcompt naer 't vaderlant, maer geen campher, noch benjuwin; dese waeren sult doen verkoopen soo veele gelden mogen.

Ten hoochsten sy U. E. gerecommandeert, herwarts aen te senden een groote pertye van alderhande Gouseratsche cleden, tenminsten tot de somma van f 1 a 200.000 incoops, soo tot de peperhandel van de Westcust van Sumatra ende Jamby, als omme na de Mollucques, Amboyna ende Banda gesonden te worden. 't Heeft ons uyttermaten seer verdrooten, datter soo weynich cleden met de *Sampson*, ende met *Weesp* gants geen gesonden sijn. Waer de sinnen van van den Broucke doen waeren, souden gaerne hooren. Soo 't gebeurt dat U. E. een schip off meer met cleden na Atchijn ende de Westcust van Sumatra sent, omme aldaer aen peper te handelen, geeft goede ordre, dat Atchijn ende alle de jurisdictie van dien coninck met al-sulcken voorsicht aendoen, dat sonder schaed vernemen mogen hoe 't daer staet, alsoo wel gebeuren cost, dat met dien coninck eer dan ons lieff is in questie geraecken. *Thoolen*, de *Dolphijn*, *Valck* ende *Haering* sijn derwarts ge-

vaeren, niet expresse ordre om ons volck ende comptoir van Atchijn te lichten.

Sent met den eersten naer 't vaderlant soo grooten schip, als met goeden indigo ende andre waeren, in Europa dienstich, geladen can worden ende sonder vercortinge van d' opcoop van cleden die tot d' Inlantsen handel herwarts gesonden dienen, geschieden can.

Verneempt, soo 't niet gedaen is, wat in Persia te doen sy, hoe 't d' Engelsen aldaer maecken, ende laet het ons ende de heeren Mayores met den eersten weten.

By de gecommitteerde van d' Engelsen sal U. E. versoecken ende aenhouden, dat het haer gelieve, volgens contract door de heeren Mayores van beyde de Compagnieen gemaect, 't volcomen getal van de schepen van diffentie nevens ons te fournieren, ende daerenboven sooveel meer als wy verleden jaer tot de tocht van Goa gedaen hebben. Wy houden goet ende noodich te wesen, dat gestadich 8 a 10 schepen van beyde de Compagnieen in 't vaerwater van Goa, Cotchijn ende Mossambicque gehouden worden. Houdt aen dat d' Engelsen daertoe haer deel beschicken ende fornijert onse partie, 't en ware dat U. E., om reden ons onbekent, anders geraden vondt.

Soo d' Engelsen tot continuatie van de tocht niet meer dan een schip, twee ofte drie fornijeren, sal U. E. sooveel als sy van onser syde daerby voegen ende van haer gebreck tegen hun protesteeren; onse resterende schepen, die daer niet noodich sijn, met cleden herwarts sendende.

Byaldien d' Engelsen met sooveel schepen, daeruyt qua disseynen vermoet mach worden, herwarts liepen, sal U. E. daertegen mede eenige cloecke schepen herwarts senden.

De tocht ultimo Martio 1623, soo lange 't mousson duyrt, gedaen sijnde, sal de commandeur van d' Engelse schepen van de volgende tocht admiraal wesen ende de vlagge van de groote stenge voeren, ende de commandeur van onse schepen vice-admiraal, ende de vlagge van de voorstenge voeren. Doet dit alsoo naecomen.

De faulte door die van de *Sampson* begaan, mishaecht ons secr; van 't gene onder 't volck verduystert was, is niet te voorschijn gecomen. Wy verstaen seer qualick gedaen te wesen dat d' onse van Mocca de Mooren met valsche passen geabuseert hebben, ende dat datelijck soo dicht by de wercken schepen genomen hebben, die vandaer quamen, niettegenstaende haere ordre medebrocht dat het onvry'e schepen waeren. De Portugiesen ende Spanjaerden sijn immers mede onvry'e ende onse erffvyanden; nochtans gebeurt dickwils dat op neutrale plaatzen ongemeoyt moeten laten. In alle saecken moet welstant ende discretie gebruyc kt worden. De resolutie tegen die van Daboul, Chaul ende consoorten genomen, confirmeren by desen, doch evenwel beveelen U. E., goede ordre te stellen dat zylieden, noch andre, niet aengetast worden,

dan ter plaatse ende voor sooveel sonder prejuditie van des Compagnies negotie, respect ende welstant geschieden can. Soo die van Mocca eenige pretentie tegen ons maecken ende U. E. verneempt datter goede apparentie is om daer goeden handel te dryven, sult dan den gouverneur van Mocca [verseeckeren dat geen schepen na Mocca] vaerende (de Portugiesen uytsonderende soo 't geschieden can) off vandaer comende, door d' onse beschadicht sullen worden, midts dan daertoe goede ordre gevende; maer byaldien datter geen apparentie waere om in Mocca proffitabelen handel te mogen doen, in desen gevalle soud het beter wesen, ons volck ende goederen van Mocca te lichten ende d' onvrye schepen sonder respect aan te tasten.

D' Engelsen verclaren ons expresse ordre van haare Meesters te hebben, met onse schepen ontrent Mocca niet te cruyssen ende geen schepen derwarts varende off vandaer comende aan te tasten, alsoo zy hoopen een treffelijcken handel met cleden op Mocca te dryven ende groote contanten vandaer te becomen. U. E. sal hem van alles wel informeren ende disponneren, na dat bevinden sal de welstant van de Compagnie te vereyschen.

Hendrick Bruystens ende consoorten hebben geconsenteert met de jachten den *Diamant*, *Robin* ende *Batavia* na de cust van Indien, Suratten, Mocca ende Mossambicque te vaeren ende herwarts te keeren, op conditie gelijck U. E. per nevensgaende copie van commissie ende extract van haeren artyckelbrieff sien sal. Sy sijn den 25 stantis van hier na de Straet van Mallacca vertrocken om binnen door te vaeren. Laet haer niet meer toe dan U. E. aldaer bevint de welstant van de Compagnie te gedogen.

Alsoo wy achten dat U. E. de Compagnie in dese quartieren beteren dienst dan aldaer doen can, vinden geraden, dat sich met d' eerste schepen herwarts vervoeg. Over de schepen die aldaer blyven, sal U. E. alsulcken commandeur stellen ende autoriseeren, als by den raet goetgevonden wort. Over 't comptoir Suratten ende dependentie sult mede alsulcken overhoofst stellen als den raet goetvint.

Hoeseer om slaven verlegen zijn ende hoeveel duysenden van noode hebben om Batavia, Amboyna ende Banda te peupleren, is U. E. bekent. Per nevensgaende copye van d' onse sult sien, hoe ernstelijck daeromme na de custe van Coromandel geschreven hebben. U. E. sy mede ten hoochsten gerecommandeert, alle mogelijcke nearersticheyt te doen omme sooveel herwarts te senden als doenlijck is, doch soo eenige gecocht worden, dat men die niet dan tot redelijcken pryscoope coope. Met *Weesp* sijn seeckre vrouwpersoonen gesonden die al te dier gecocht waren.

De peper is noch in Jamby 8 realen 't picol geldende, doch compt de Compagnie in Batavia wel 10 a 12 realen 't picol te staen. Soo eenige op de custe Mallabar voorcompt, U. E. can hieraan bereecken wat daerinne ten besten

dienst van de Compagnie gedaen dient. Soo tot redelijcken prijs salpeter becomen cont, sent daervan een groote partye naer 't vaderslant.

Tsedert U. E. vertreck sijn van hier naer 't vaderlant gekeert de schepen *Hollandia*, *Middelburg*, *Gouda*, *Westvrieslant*, *Schoonhoven*, *d' Orangeboom*, ende van de custe Coromandel *Medemblick* ende *Nacrden*. Dit jaer gaet *Schierdam* van ditto cust, ende wy sijn alsnu besich om 't schip de *Leeuwinne* mede naer huys te senden. Met d'eerstvolgende schepen hebbe voorgenomen mede met Godes hulpe derwarts te vaeren, soodat hierop geen antwoort van U. E. verwachten sal, off soud voor December moeten comen. Dit jaer sijn hier, Godtloff, van 't vaderlant wel aengecomen de schepen de *Leeuwinne*, *Wacheren*, *Gorcum*, *Delfshaven*, *Heusden*, *Woerden*, *Munnickendam*, 't *Wapen van Hoorn*, *Edam*, ende dagelicx sijn noch verwachtende *Mauritijs*, 't *Wapen van Rotterdam* ende een jacht. De *Vrede* ende *Witte Beer* zijn van Nederlant na de custe van Coromandel gesonden.

Na de custe van China hebben gesonden 16 schepen, namentlijck *Zirickzee*, *Groningen*, *Delff*, *Enckhuysen*, de *Gallias*, Engelse *Beer*, *St. Nicolaes*, *Palleacatte*, *St. Crux*, de *Haen*, *Tiger*, *Victoria*, *Cleen Thoolen*, *Sincapura*, de *Sampson* ende de *Goude Leeuw*. Wy verhoopen dat daerby noch 5 van Manilha ende twee van de Mollucques comen sullen. D' Almogende wil haer alle behouden geleyden, goet succes ende victorie over onse vyanden verlenen. Per nevensgaende copie van instructie¹⁾ sal U. E. sien wat ons disseyn sy ende wat ordre gegeven hebben. Communiceert d' inhout niet verder dan daer 't behoort, niet hinderlijck maer vorderlijck wesen can.

Bantam persisteert noch by sijn declinatie. Hierontrent, in de Mollucques, Amboyna ende Banda gaet het, Godtloff, redelijck. In de Mollucques hebben de Tarnatanen de Spanjaerden een galleye affgenomen. Op 't land van Amboyna is 't schip *d' Eendracht*, Godt beter 't, met alle de provisie voor de Mollucques ende Amboyna gebleven. Van 't vaderlant hebben dit jaer weynich geregzen, ende om 't weynige te doen strecken, is hier in zes maenden over 't fort noch schepen vlees noch speck geschaft. Met vers vlees sullen ons hier jaer en dach na vermogen moeten behelpen, om de varende schepen met vlees ende speck te mogen voorsien. Wat hier voorder passeert ende na de custe van Coromandel geschreven is, sal U. E. per nevensgaende copie van missive connen sien.

Bij dese senden U. E. de generale origineele missiven met de jongste schepen van 't vaderlant gecomen,²⁾ mede 3 copien door de cameren van Amsterdam, Middelburg ende Delft in 't perticulier gesonden,³⁾ gelijk mede copie

¹⁾ Aan Cornelis Beyersz. en raad, hiervóór bl. 151.

²⁾ Brieven van 6, 16 en 19 Dec. 1621.

³⁾ 6 Dec. (Delft), 16 Dec. (Amsterdam), 19 Dec. (Middelburg).

van 't gene de Meesters na de Custe geschreven hebben¹⁾ ende verscheyde andre missiven meer. U. E. sal daeraen sien wat tydinge van 't vaderlant compt ende wat de heeren Meesters ordonneren. Compt d' ordre na, voor soo veel U. E. aengaet, doenlijcken is, ende de welstant van de Compagnie ver- eyscht. Verleden jaer heeft de vloote van diffentie in Manilha niet meer be- comen, dan daermede haere schiepen tot de tweede tocht geeeuipeert hebben.

U. E. sal wel doen ende senden met d' eerste gelegenheyt eenige extra- ordinarie schoone Arabische paerden, sonder d' oncosten aen te sien. Eenige sijn noodich om aen de Mattaram ende andre groote te vereeren, d' andre om hier voor d' onse te dienen. De twee door van den Broeck met *Weesp* gesonden, sijn te slecht. Wy verstaen dat hy daer eenige voor hem gehouden heeft, die wel had mogen derven ende herwarts senden. Doet mede een goede quan- titeyt rooswater senden.

In 't fort Batavia, adi 28 Aug. anno 1622.

135. — SURATTEN.

AEN VAN DEN BROUCKE, 28 AUG. 1622.

't Voorsz. is 't gene aen d' heer Dedel ende zijnnen raet schryven. U. E. sal 't selve voor de sijnne houden ende in absentie van Dedel voornoemt, alles 't gene aldaer sijt hebbende ende alsnu gesonden wort, ten meeste proffyte van de Generale Compagnie benificeeren.

In 't fort Batavia, adi 28 Aug. anno 1622.

136. — SURATTEN.

AEN GORCUM, 28 AUG. 1622.

Door onse nevensgaende aen d' heer Dedel ende raet gesonden, sal U. E. verstaen, wat goet gevonden hebben te schryven ende in dese quartieren pas- seert. Wy gedragen ons daertoe, ende recommanderen U. E. op 't hoochste, de goede hant daeraen te houden ende na uytterste vermogen te helpen be- voorderen, dat de dienst ende welstant van de Compagnie serieuselijck wel waergenomen ende in alles op 't hoochste bevordert werde.

Nadat op u versoek gedacht ende verstaen hadden, wat portie de gouver- neur Sonck ende andre officieren in Banda van de buyt daerop U. E. mede

¹⁾ 8 Sept. 1621.

pretendeert, genooten hebben, is goet gevonden U. E. te dien respecte te vereren met de somme van 600 realen van achten, gelijck hem daernede by dese vereerende sijn. Den oppercoopman van 't comptoir Batavia wert by dese belast de voorsz. somma aen U. E. te betalen. Sult gelieven onse vereringe ten goeden aen te nemen.

In 't fort Batavia, adi 28 Aug. anno 1622.

137. — COMMISSIE
VOOR FRANÇOIS LEMMENS, 28 AUG. 1622.

Jan Pietersz. Coen, gouverneur generael etc., alsoo wy goet gevonden hebben de schepen *Weesp* ende *Heusden* van hier in compagnie langs de custe van Indien na Suratten, soo tot affbreuck van de algemenen vyandt, als bevoirderinge van de negotie in voorsz. quartieren, te senden, ende noodich achten, dat deselve met een gequalificeert ende bequaem overhoofst versien werde, soo is 't, dat wy den E. Françoys Lemmens (ons van desselffs ervarentheyd ende suffisance ten rechten geinformeert ende vernoecht houdende), gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck hem committeeren ende authoriseren midts desen, om over dese twee voornoemde jachten, gelijck mede over 't volck op deselve varenden, geduijrende hun gedestineerde voyagie 't opperste gebiet ende commandement te voeren, den raet te beroepen, in denselven te presideeren ende de vlagge van de grote stenge te voeren, tot wyle ende tyden dese voornoemde jachten met lieff by d' heer commandeur Jacob Dedel, ofte, in desselffs absentie, by den raet van de Nederlantsche schepen op de custe van Indien oft voor Suratten houdende, gecomen sullen wesen, als wanneer voorsz. Lemmens, mitsgaders dese twee jachten, haer submitteeren sullen onder de vlagge van den voornoemden Dedel, ende naercomen sulcx als hun by denselven ende den raet gecommandeert sal worden. Ordonneeren en bevelen ondertusschen alle oppercoopliden, schipperen ende alle andre officieren, soldaten ende bootsgesellen, op dese voornoemde jachten varenden, den voornoemden Françoys Lemmens geduijrende 't voyagie voor haeren commandeur te erkennen, respecteeren ende obedieeren, alsoo wy sulcx ten dienste van de Generale Compagnie alsoo bevinden te behooren.

In 't fort Batavia, adi 28 Aug. anno 1622.

138. — ORDRE

VOOR D' OVERHOOFFDEN VAN DE SCHEPEN DE *LEEUWINNE* ENDE
DEN *CLEYNEN JEMS*, GAENDE VAN HIER IN COMPAGNIE
NAER EUROPA, 6 SEPT. 1622¹⁾.

Alsoo by den raet van deffentie eenstemmich goet gevonden ende gearresteert is, dat wegen de Nederlantsche Compagnie 't schip de *Leeuwinne*, ende wegen d' Engelsche Compagnie 't schip den *Cleynen Jems* in geselschap van hier naer Europa vertreken sullen, wordt de respective overhooffden van de voornoemde scheepen wel expresselijck mits desen by voorsz. raet geordonneert, nadat hun affscheyt van hier becomen sullen hebben, met den anderen in compagnie naer Europa t'zeyl te gaen, ende geduerende de reyse by den anderen te houden totdat met lieff't Canael ende de Hooffden tusschen Engeland ende Vranckrijck gepasseert sullen wesen.

Ende opdat onderwegen op 't voeren van de vlagge behoorlijcke ordre onderhouden werde, sal 't selve van maent tot maent by beurten omgaen, ende vanwegen de Nederlantsche Compagnie d'eerste maent de vlagge van de groote stenge voeren 't schip de *Leeuwinne*, ende van de voorstenge 't schip den *Cleynen Jems*. Item de tweede maent wegen d' Engelse Compagnie van de groote stenge 't schip den *Cleynen Jems*, ende van de voorstenge 't schip de *Leeuwinne*, ende zoo voorts alternative van maent tot maent.

Ende opdat de scheepen by donckere nacht van den anderen niet geraecken, sult gestadich by nacht 't vier op de campagne steecken, ende sal gevoert worden by degeene wiens beurt 't is de vlagge van de groote stenge te voeren.

Wert mede aan de respective overhooffden van dese scheepen op 't alderhoogste belast haere reyse te bevoirderen, ende wel expres verbooden om geen lichtveerdige off onnoodige oorsaecken den anderen aan boort te comen offte vergasten, opdat 't voyagie daerby niet vercort ende ongeluck voorgecompen werde.

By resconter van vyant off eenige andere overcomende noot sullen dese scheepen gehouden wesen ende wert d' overhooffden van dien oock mits desen by den raet van deffentie op 't hoogste belast, elckander niet te verlaeten, maer nae uytterste vermogen getrouwelijck by te staen ende behoorlijcke assistentie te bieden.

Sullen oock dese scheepen van den anderen niet scheyden tensy door storm off nootweder daertoe gebracht ende gedwongen worden, ende opdat des te beter compagnie mogen houden sal alle avont de hoogste man op de laegste affcoomen ende by nacht op den anderen sey'l maecken, opdat door cloecke beseyltheyt ende duysterheyt des nachts d' een van d' ander niet geraecke,

¹⁾ X 312.

Insonderheyt wert d' overhooffden van dese twee schepen gercomman-deert ende hooglijck bevoolen, wel op haer hoede ende slachveerdich te wesen, ende goet geselschap te houden tegen dat op de Vlaemsche eylanden comen ende 't Canael van Engelant genaecken, alsoo men verstaet dat de Turksche roovers ende andere vrybuyters haer omtrent d' Azores, 't incocomen van 't voorsz. Canael, ende binnen 't selve van gelijcken in groote menichte zijn ont-houdende.

't Canael, de Hooffden ende de gemelte periculen gepasscert zijnde, sal dese compagnie cesseren, ende yeder synen coers stellen nae de plaetse daer by syne respective overhooffden van hier beschreven ende bescheyden is te gaen.

In 't fort Batavia, desen 6 September anno 1622.

139. — INSTRUCTIE PARTICULAR
VOOR D'OVERHOOFDEN VANT' SCHIP DE LEEUWINNE, GAENDE NAERT
VADERBLANT, 6 SEPT. 1622¹⁾.

Volgens bysondere instructie by den raet van difentie gegeven, wert ghy-lieden ende t' Engels schip den *Cleenen Jems* geordonneert ende belast in compagnie naer Europa te vertrecken. Voor sooveel 't houden van compagnie aengaet, recommandeeren ende belasten U. E. t' selve in allen deelen na te comen, om in eenige overcommende noot, des Godt verhoede, maer insonderheyt by rescontre van vyanden omtrent de Vlaemsche eylanden ende 't Canael van Engelant, des te verseeckerder te gaen. Tracht uwe reysse met den Engelsman naert vaderlant soo seer te spoeden als eenichsints mogelijck is, sonder onderwegen veel tijts aan eenige verversplaetsen t' soek te brengen. Verbieden U. E. oock opt alderhoochste om genige dan importante oor-saecken aen boort van den Engelsman te gaen, ende wanneer het nootlijck wesen moet, dat dan niet meer als een persoon daertoe gecommitteert worde, 't sy den coopman, schipper ofte sulcke als d' heer gouverneur van Antzen daertoe soude mogen ordonneeren, alsoo wy gants ongeraeden vinden d' Engelsen te veel te vertrouwen, dewyle wy voor desen haer ontrouwe aen den schipper 't Hart ervaeren hebben, die door al te goet betrouwien op de ge-veynsde vrantschap van d' Engelsen schip ende goet bycans verlooren hadde. Al is den schijn nu uytterlijck vol vrantschap, soo en laet het hart daeromme niet ongerust ende begeerich tot revengie te wesen. Sult derhalven den steen uyt den wech leggen, daer dese haer aen ergeren mochten.

Byaldien U eenige Engelse schepen van d' een of d' ander quartier in zee of aen eenige verversplaetse bejegenden, sult wel op uwe diffentie wesen ende

¹⁾ X 213.

haar int minste niet betrouwen, ende soo U de minste oorsaecke van quaet gevoelen gegeven wordt, met behendicheyt van haar sien te geraecken ende niet langer in haer geselschap te houden, dan de verseeckeringe vant schip, Compagnie, ingelaede goederen ende volck gedoocht. Int Canael comende sult U wachten eenige havenen van Engelant in te loopen, ten waere door hoochdringende noot, in welcken gevalle dan noch soodanige havens sult verkiesen, alwaer gy buyten 't geschut van d' Engelse casteelen met U schip leggen moocht, opdat gylieden mede niet gearresteert wordt, gelijck voor desen den *Witten Beer* in Pleymuyden gebeurt is.

Sult mede wel op U hoede moeten wesen voor den coninck van Engelants oorloochsscheepen, die int Canael ende daeromtrent mochten cruyssen.

In aller manieren sult gy de custe van Vranckrijck schouwen, veel min eenige derselver havenen aenloopen, alsoo de Fransche met de Nederlantsche Compagnie in groote questie is, waerover ghylieden ongetwijffelt in arrest genomen ende voor represaillie aengeslagen soud worden.

In somma wy bevelen U. E. wel expresselijck insonderheyt omrent de Vlaemsche eylanden ende vandaer voorts naer huys toe, altijts slachvaerdich ende wel op U hoede te wesen, soo voor de zeerovers, openbaere vyanden, als geveynsde vrinden, opdat U door achtelosheydt ofte al te lichtvaerdich betruewe geen ongeluck overcomen.

Vooral wordt U. E. opt hoochste belast geene saemenrottinge, muyterien ofte andere moetwille vint scheepsvolck ofte wie het oock mocht wesen, in geenderley wyse te dulden offe te conniveeren, maer begeeren dat gylieden van alles goede informatie neemt en de recht schuldige 't sy dan metter doot oft andersints naer verdienst van de delicten exemplaerlijck sonder eenich uytstel straffet, ende soo sulcx by gebreck van authoriteyt niet geschieden can, maer gesimuleert most werden om meerder quaet te vermyden, sult dan 't uwer eerster aencomste int vaderlant alle behoorlijcke informatien ende bescheyden vint voorgevallene overgeven in handen van de bewinthebberen, ter plaatse daer gy eerst sult comen t' arriveeren, opdat de recht schuldige aldaer gestraft ende in toecommende soodanige gebreecken meer voorgecomen werden. Dit is een expresse ordre welcke de heeren bewinthebberen met haere jongste missiven gegeven hebben. Sult derhalven op pene van haere disgratie 't gene desen aengaende belast wort niet versuymen na U uytterste vernogen te effectueren. Onderwegen eenige scheepen oft jachten gemoedende van de geallieerde der Hooge Mogende Heeren Staeten Generael van de Vereenichde Nederlanden, als daer sijn Engelsen, Fransen, Denen ende andere met haere Hooge Mogende geconfedereerde natien, dese sult int minste niet molesteeren, maer laeten hun vredelijck hunnen wech varen, ten ware U eerst offentie ende hostiliteit beweesen. In sulcken gevalle sult gylieden op

uwe diffentie staen ende gewelt met gewelt volgens 't recht der natuuren afkeeren.

t' Canael ende de Hoofden gepasseert sijnde, sal U geselschap met den Engelsman, byaldien gy soo lange by den anderen hout, cyndigen, ende sult naer gelegentheyt van weer ende wint trachten te comen ter camer van Amsterdam, daer gylieden aen geschreven gaet.

Actum int fort Batavia, adi 6 September anno 1622.

140. — JAMBY.

AEN VAN DER DUSSEN, PER JACHT PURMERENT, 10 SEPT. 1622¹⁾.

Wy hebben U. E. missiven van den 29^{en} Juny, 5, 6 ende 28 July ende 2 Augusti per de *Hascwint* ende *Purmerent* wel ontfangen, ende alsoo van onsentwegen door heer Carpentier per de scheepen *Walcheren* ende *Purmerent* daerop behoorlijck geantwoort ende 't noodige geadviseert is, sal dese ten overvloet ende tot een groete dienen.

D'aencompst van *Purmerent* ende den *Hascwint*, geladen met peper, is ons seer aengenaem geweest. U. E. zy ten hoochsten gerecomandeert sooveel peper te procureren ende van tijt tot tijt herwaerts te senden als doenlijcken is, mits soo goeden coop coopende, als sonder verachtering geschieden can.

Met *Walcheren* sijn 24.000 realen in specie gesonden, welcke al 't gene is, dat U. E. dit jaer te verwachten heeft. Wy sullen naer dese geen gelt meer connen senden; derhalven sult U. daernaer reguleeren. Met *Purmerent* wert een goede partye cleeden gesonden, die wy hoopen aldaer omtrent 40.000 realen verstrecken sullen. Beneficeert die aen peper ten besten van de Compagnie. Wy maecken reeckeninge dat daermede aen gereedc effecten hebben sult, behalven quaede uytstaende schulden, voor omtrent 16.000 picol peper. Opt hoochste sy U. E. gerecomandeert alle moegelijcke naersticheyt te doen, omme d' uytstaende schulden te innen, sijn gelt ende goederen aen peper te besteden ende ons de voorsz. 16.000 picol ende meer toe te senden, opdat de scheepen tijtlijck naer 't vaderlant gesonden mogen werden. Ten eynde dat de lichte scheepen tot afbreuck van den vyant souden mogen blijven cruyssen, sijn wy in beraet om noch een schip of meer, cort naer desen, nae Jamby te senden, doch gelt noch goederen heft daermede niet te verwachten.

't Is seer qualijck gedaen, dat van den Berge de France bercque l' *Hermitagie* genaemt in arrest genomen ende tot Jamby gebracht heeft, ende ons lief, dat deselvige door U. E. weder gerelacheert sy. Wy hebben den fiscael

¹⁾ Copieën van 10 Sept. 1622—16 Mei 1623: boek Y, ongefolieerd.

last gegeven na behooren tegen van den Berge ende sijnnen raet te procederen. 't Is ons leet, dat dese faulte niet genouch was, ende dat *Armyden* van der hant gesonden was, terwijle dat 4 Portugiese navetten den *Beer* ontseylden. Verleden jaer claeerde het Hans van Meldert tot groot naedeel van de Compagnie mede, alsoo maticht U niet meer aen, 't opperste gebiet diergelijke onverstandige plompaerts te geven. 't Waer beter dat de scheepen thuys bleven, dan dat met alsulcke schaede ende schande keeren. Of het Houdaen verbeteren sal, daer twijfelen vry wat aen. Laet ons met alle occasie weeten, wat daervan vernemt. De Francen sult in Jamby laeten gewerden sonder U met haer te moeyen. Laet haer van daer gaen ende keeren daert haer gelieft, doch soo met d' Engelsen te weech cont brengen, dat de coninck sijn woort hout ende niet toe en staet, dat de Francen peper van daer vervoeren, 'tsal wel gedaen ende ons aengenaem weesen. Den coninck van Jamby sult volgens uwe beloften assisteerden tegen de Palinbanders of andere die hem den oorloch aldaer souden mogen aendoen, maer offenciven oorloch sult met hem buyten sijn lant niet voeren. De wangunst van den coninck van Jhoor t' onswaerts ende de groote slechticheyt van Davit Diercksen hebbe mede verstaen. Verhoope tegen d' een en d' ander na behooren te versien. Dewyle dese coninck van Jhoor met die van Malacca tot ons groot nadeel gans eens is ende Malacca genouchsaem sustenteert, sult de joncken na Benauw, Linga, Bintam ende daeromtrent varende voor goede prinsen aenslaen, sonder enige te verschonen, dan die van ons alhier behoorlijck passen souden mogen verthonen. Wy verstaen, dat derwaerts veel joncken van dese custe van Java vertrocken sijn, te weeten van Surrebaya, Jortan, Grissi, de Boukit ende uyt het lant van den Mattaram. Geen van dese, noch andere sult verschonen. Laet geen veroverde joncken, volck noch goederen, die bekent mogen werden, omtrent Jamby brengen. De joncken die niet dienstich sijn, sult doen verbranden, de gevangenen herwaerts senden ende de goederen ten besten van de Compagnie benificeeren.

Gedenckt dat tegen ultimo October wel eenige jachten, soo 't doenlijcken is, by Oosten Sincapure, Pedro Branco, Bintam ende Linga dienen te cruyssen op des vyants vaertuych, welck tijtlijck van Maccau ende Manilha nae Malacca soud mogen varen.

Wy verstaen, dat de scheepen met seer weynich bossecruyt vandaer keeren. De schippers seggen dat het door U. E. gelicht is, sonder dat daervan bewijs weeten te doen. Als U. E. iets uyt de scheepen licht, geeft daer ordonnantie of recepissee van ende stelt goede orde, dat daer geen cruyt met onnodige eerschooten onnuttelijck geconsumeert werde.

Int fort Batavia, adi 10 September anno 1622.

141. — JAMBY.

AEN VAN DER DUSSEN, PER 'T WAPEN VAN DELFT, 24 SEPT. 1622.

Deze neffensgaende is copye van d' onse met *Purmerent* gesonden, waervan d' inhout confirmeren. Tsedert hebben van daer niet vernomen, ende goet gevonden 't schip 't *Wapen van Delft*, brenger deses, derwaerts te senden, omme neffens *Walcheren* in de laedinge te leggen, opdat U. E. niet genootsaeckt worde de jachten met peper herwaerts te senden, maer des te langer mogen cruyssen op den vyant. De scheepen 't *Wapen van Delft* ende *Walcheren* sal U. E. voor de reviere houden leggen, de last daerinne scheepen met alsulcke jachten als daertoe van node sijn, ende alle d' andere jachten ende fregatten die sonder verlet van den handel uytmaecken cont, sult in 't vaerwaeter van Malacca op den vyant ende tot verhinderingh van den handel aldaer doen cruyssen. Insonderheyt verstaen wy noodich te wesen, dat met den eersten eenige wel beseylde jachten ende fregatten gesonden ende gehouden worden by Oosten Pedro Branco, Bintam ende Linga, omme waer te nemen des vyants navetten, die tydelyk van de custe van China ende Manilha nae Malacca souden mogen loopen. Stelt hierop soo goeden ordre als nae de middel, tijt hebbende, geschieden can. Doet alle mogelijcke naersticheyt omme de voorschreven scheepen *Walcheren* ende 't *Waepen van Delft* op 't spoc dichste voll te laeden ende herwaerts te senden, gissinge maeckende, dat hier ten langsten, soo 't niet eer geschieden can, omtrent ultimo November dienen te wesen, omme met de scheepen *Alckmaer* ende *Delfshaven* (die alreede volladen sijn ende nae haer ophouden sullen) in compagnie naer 't vaederland te varen. Maeckt dat haer tegen die tijt wedder becomen, 't sy geheel vollaeden oft met sooveel last alst doennelijcken is. Omtrent de helft van de nagelen in 't *Waepen van Delft* wesende, sult in 't schip *Walcheren* doen overscheepen. Gelt noch goederen heeft U. E. dit jaer niet meer te verwachten; derhalven sult wel besteeden 't geene noch hebbende sijt, ende d' uytstaende schulden te becomen. De spraecke gaet sterck, dat die van Bantam genegen sijn om vrede met ons te maecken. 't Soude wel connen gebeuren, dat eer lange met den anderen in handel geraeckten. De Mattaram is tegenwoordich met groote macht voor Surrabaya leggende. Watter op volgen wil, sal den tijt leeren. Soo 't schip den *Gouden Leeuw* aldaer met sijn gelt wedder keert, sult 't selvige daermede herwaerts senden.

In 't fort Batavia, adi 24 September anno 1622.

142. — MOLUCKES.

AEN DEN HEER GOUVERNEUR HOUTMAN, PER T'SCHIP MUNNICKENDAM,
5 OCT. 1622.

U. E. missiven van 14^{en} December 1621, 16 Marty ende 3 July 1622 hebben wel ontsfangen ende d' inhoud verstaen. Vermits de Moluckes door 't verlies vante schip d' *Eendracht* verleeden jaar niet wel versien sijn, hebbe over lange 't schip *Munnickendam* met alderley'e provisie doen laeden, om t' selvige tijtlijck derwaerts te senden ende de vrinden te secondeeren, doch is eenige daegen opgehouden om naerder advijs (voor sijn vertreck) met de *Zeewolf* van de Moluckes te becomen. Dan alsoo 't selvige te lange tardeert, is eyntelijck goet gevonden dat *Munnickendam* met d'ingelaeden provisie vooruyt souden senden ende daermede by provisie adviseeren 't geene volcht.

Omme te sien hoe de voorgaende quade menagie door U. E. verbetert sy, item hoeveel d' Engelsen per toll van een derde van den handel tot onderhout van de forten ende garnisoenen van de Moluckes behooren te betaelen, ende wat daerop betaelt hebben, sijn wy copye van de boecken, reeckeninge ende alle behoorlijcke bescheden verwachtende. My verwondert, dat daervan tot noch toe soo weynich bescheet gesonden is. 't Schijnt dat 't principale door onnutte ende onnodige dispuyten vergeten wort. U. E. gelieve ordre te geven, dat van tijt tot tijt met alle schepen sooveel bescheet van alle reeckeninge, soowel d' Engelsen aengaende als den staet van onse comptoiren, gesonden worde, als doenlijcken is.

Hoe de Ternatanen zeer lange in stilstant van waepenen ende onderhandelinge van vrede met de Tidoresen geweest sijn, hebben verstaen, gelijck mede hoet scheen dat daervan met geen reedenen te diverteren waren, doch dat haer handelinge doort nemen van de Spaensche galeye wat naer bleef ende dat malcanderen eyntlijck den 4^{en} April de vreedehandelinge opgeseyt hebben, maer van d' een noch d' ander tot den 3^{en} July gecu dadige vyantschap betoont was. Alsoo verseeckert sijn, dat het de Tarnataenen niet wel met ons meenen, mogen met recht al haer doen voor suspect houden ende is noodich, dat met groote vigilante toesien, dat ons geen voordeel afsien. Wy geloven vastelijck, dat al haer onderhandelinge met de Tidoresen tot ons naedeel strekt, gelijck mede dat malcanderen d'onderhandelinge van vrede niet dan met geveynstheyt opgeseyt hebben ende haere macht niet vergaederen, omme een tocht gelijck U. E. meent op Celebes ende Sangi te doen, maer om ons iewers een voordeel af te sien oste omme te meerder macht tot dien eynde te vergaederen. 't Is wel goet, dat een al te groote alteratie neder geset werde, dat men in ruste ende vrede leve, malcanderen redelijck ende wel bejegene; maer alsoo de Ternataenen dubbelt ende d' onse eenvoudich sijn, houden wy

den schoonen schijn die Quitchil Aly ende de Ternaetaenen bethoonden voor dangereuser dan 't quaet gelaet dat op U. E. aencomste beweesen wierd. Hieroversy U. E. opt alderhoochste gerecommandeert ende bevolen de verseeckoringe van alle onse forten. Draecht daer goede sorge voor, vertrout de Ternaetaenen niet te veel, geloost haaren schoonen schijn niet. Hout de forten gesloten. Laet nieuwers meer volck in dan d'onse machtich sijn. Let ernstelijck op al het doen der Ternataenen ende sent daervan tydelijk goede advysen nae Amboyna, opdat aldaer goede sorge gedraegen ende voorgecomen worde, dat daer tot onse groote disreputatie geen van onse ondersaten door de Ternatanen overvallen worde. Weest hierinne niet versuytmich ende doet dit alles met schoone eerlijcke pretexten voor sooveel doenelijcken is, want beter is het, alst niet anders wesen mach, wantrouw te bethoonen, dan overvallen te werden. Hout goede vrintschap met die van Machian, Mothier, Battian ende anderen meer. Dat de coninck van Ternaten getrouw heeft de doch van de sengagie van Gnoffacquia is geschiet om haer van die van Machian tegen ons te verseeckeren. Arbeyt mede met behendicheyt gelijck de verstandige betaemt, want groote swaericheyt met verstant ende voorsichticheyt voorgecomen can worden.

Per Spaensche missive door Quitchil Aly overgelevert blijckt claerijck, dat hy met de Spaenjaerden correspondentie gehadt heeft off sulcx dreycht te doen. Waepent U daertegen, soo sal ons (vertrouwen wy) met Gods hulpe niet misschien.

Aengaende de macht die U. E. ende de Ternatanen versoecken omme de Spaenjaerden t' eenemael uyt de Molucques te slaen, voet de Ternaetaenen met goede hoope ende dient haer aen, dat het eensdeels tot dien eynde geschiet is, dat lange voor dese 24 schepen nae Maccau ende Manilha gesonden hebben, ende overlegt ondertusschen by U selven, als de Spaenjaerden uyt de Molucques slaen, off dan oock nieuen oorlooch met de Ternaetaenen te verwachten hebben. Dient Kitchil Aly aen, dat syne missive met de naestvolgende schepen beantwoorden ende hem een goede vereeringe senden sullen. 't En geschiet nu niet vermits noch geen seecker bescheet geven connen. Met het begin vant aenstaende Noordermousson sijn van Nederlant, Maccau, Manilha, Goa ende andere quartieren verscheyde schepen verwachtende; nae de middelen, die becomen, sullen ons int senden van schepen innewaerts reguleren. Wy geloven wel dat U. E. van de Engelsen seer gequelt is, doch ons bedunkens hadt hem daervan, gelijck het behoort, wel connen onlasten. 't Is de reputatie veel te nae ende d'eere gecrenckt dat een gouverneur van de Moluckes ende onsen eersten raet gelijck U. E. is, heim van een particulier coopman als Nicolaes of synen successeur laet quellen ende met hun om verscheyde beuselingen in dispuyten treet. 't En behoort aldaer met desulcke als

d'Engelsen, die in die quartieren sijn, om geen saecken van importantie te geschieden, laete staen hoeveel min om de geallegeerde cleniccheden. Ick weet niet wat daermede seggen wilt, dat U. E. precise ordre verwacht hoe het met d'Engelsen hebben sal. Wat gebreeckter doch in de particuliere ordre, den 23^{en} February 1621 voor de Molucques, Amboyna ende Banda geraemt ende U. E. overgegeven? Soo dese ordre naegecomen waere, soude U. E. van alle disputen ende moyten ontlast sijn geweest.

By dese senden U. E. copye van voorschreve ordre den 23^{en} February 1621 d'Engelsen aengaende geraemt, gelijck mede copye van d' instructie in dato 11^{en} Juny 1621 U. E. medegegeven, als oock copye van onse missive van den 22^{en} May aen den gouverneur Lam geschreven. U. E. gelieve deselvige ende andere onse missiven al te saemen ernstelijck te doorsien, soo sal daerinne genouchsaem bevinden, hoe hem met d'Engelsen ende andere behoort te draegen.

Dat U. E. de Hooch Mogende heeren Staeten Generael voor geen protecteurs van de Molucques hout ende dienvolgende 't werck van de Engelsen niet activelijck belet, maer tegen haer geprotesteert ende den coninck van Ternaten geclaecht heeft, hoe d'Engelsen naer haer appetijt tot onse prejuditie op Gnoffacquia bouden, heeft ons uitermate seer verdrooten, gelijck mede dat men haer op Motier liet timmeren dat boven 't fort commandeerden. Op haeren grooten trots hadde U. E. volgens onse ordre datelijck behoort haere timmeringe met autoriteyt te beletten ende 't gedaene werck neder te smyten, sonder den coninck van Ternaten offimant te kennen off aen te sien. Voorwaer ons autoriteyt, respect, recht ende gesach is daerdoor te veel ende te seer vercort. Wy bevelen U. E. wel expresselijck sulcx te repareren, ende in geenderleye maniere toe te staen dat d'Engelsen, de Ternatanen selfs off andere wie 't soude mogen wesen int minste tot ons nadeel off prejuditie op haer eygen autoriteyt bouwen, noch oock niet met toestemminge van den coninck van Ternaten. Soo 't alreede geschiet waere oft onderstaen wierde (als niet verhoope), sult sulcx afbreken, slechten ende beletten met alsulcke autoriteyt ende middelen als daertoe vereyst worden. Dit begeeren wy sonder uytstel ende dispuyte van d'authoriteyt off protectie gedaen te hebben.

Geensints hebbe U. E. gevercht onrecht te doen om neffens d'Engelsen onse portie van nagelen aldaer te becomen. Met d'effecten van omtrent 500.000 realen gestadich in de Molucques sijnde, met de tollen die d'Engelsen betaelen moeten, ende met recht ende autoriteyt dat ons toecomt moenen wy dat U. E. wel middel behoorde te vinden, omme penninge by penninge te leggen ende onse portie van de nagelen nevens d'Engelsen met recht te becomen.

't Is wel gedaen, dat U. E. d'Engelsen buyten de fortien heeft doen woonen, omdat de soldaeten tot quaet ophitsen. Soo 't weder gebeurt sult desulcke

exemplaerlijck als perturbateurs van de gemeene ruste doen straffen, gelijck mede degene die met onbelooflycke middelen d' inwoonderen, de soldaten ende ons volck tot haer soeken te trekken, ende steelswijs nagelen coopen. Wy bevelen U. E. hierinne tegen d' Engelsen sonder simulatie alsulcken autoriteyt ende recht te gebruycken als in diergelijcke saecken over d' onse plegen souden. Als de Mayor van Londen onse coopluyden aldaer handelende met sijnne dienaers off burgers assisteert, prorato nadat tol betaelen, soo sult d' Engelsen aldaer mede naer advenant met onse mardickers helpen, maer eer niet.

My verwondert dat U. E. niet meer en spreeckt vant verlaten van Caleamatte ende Saboua. By dese seggen andermael goet te vinden dat Saboua verlaeten worde. U. E. sal daermede voortvaeren ende van Taliabo ons volck ende goederen mede lichten. 't Was onnodich ons advijs daerop te verwachten. Soo geraeden gevonden wort Caleamatte te lichten, vaert daermede voort sonder nieuwe ordre te verwachten. 't En compt de Compagnie niet wel gelegen ende is oock onnodich Tolluco tot de principaelste plaetsen t' approprieren: daer sijn niet dan te veel noodeloos wercken gemaeckt. Doen de sterckte van Maleyo begost wert hadden wijt geerne anders gesien, maer nu de oncosten gedaen sijn, wat sal men doen?

Soo daer weder eenige Javaense joncken off andere comen, doet haere goederen sonder respeckt prijsmaecken ter plaetsen daer die becomen cont ende sulcx met de minste alteratie van de Ternataenen geschieden can. U. E. hadde dit wel mogen doen sonder onse ordre te verwachten. Voor dese hebbenden gouverneur Speult belast niemand van d' onse met eenige cleden van daer nae de Moluccos te laeten vaeren, doch dewyle sulcx door verscheide inlantsche handelaers gedaen wordt ende hun niet beletten connen, sullen genootsaeckt worden 't selvige aen d' onse mede te gedoogen, off de cleeden op een prijs in de Molluccos als in Amboyna te doen verkoopen. Wat hiervan de minste schaede voor de Compagnie sy, gelieve U. E. te considereeren. 't En compt niet qualijck datter maer 60 bhaer naegelen in de Moluccques gevallen sijn. Soo lange Amboyna sooveel levert als nu eenige jaeren gedaen heeft, mogen de nagelen van de Moluccques wel derven, ende sal U. E. geen naersticheyt doen om 't plucken te bevoirderen, maer in aller manieren voorcomen datter geen nagelen door d' Engelsen steelsgewijs gecocht off eenige door imant veroert worden. Gebruyckt daertoe sulcke middelen, macht ende autoriteyt, als van noode sy.

U. E. goeden yver connen niet misprisen, doch dewyle den commandeur Willem Jansz. van meninge was eenige schepen na Spirito Santo te senden, menen wy dat beter waere geweest dat U. E. de schepen de *Maen* ende *Hont* tijtlijck herwaerts hadde gesonden. Wy souden dan te meerder macht na de

cust van China beschickt connen hebben, ende te min soude de macht verdey. It wesen. 't Is best dat de Lange swijcht ende de pot toedecke.

My verwondert dat U. E. niet dan voor een jaer rijs uyt *Amsterdam* gelicht heeft. Wat can 't schaeden dat voor twee a dry jaeren geprovideert waere? De Japanse rijs valt seer diere ende can in Amboyna ende Banda niet dan met schaede vertiert worden. Derhalven hebben nae Japan om geen rijs gesonden. Verhoope de forten van hier te versien.

Laet niet soo 't geschieden can goede correspondentie met die van Mindanao ende Boaya te houden, 't accoort soo veel doennelijcken is vorderende.

By dese gaet mede copyc van onse missive den 24^{en} January 1622 per 't Engels schip de *Globe* geschreven. De meninge van desen inhoudt is, dat de Engelsen in de Moluckles, Amboyna ende Banda tot onderhout van de forten ende garnisoenen prorato tollen betaelen sullen, nadat goederen inbrengen ende speceryen uytvoeren, wel te verstaen tot een derde toe ende niet meer, gereeckent na de quantiteyt van speceryen 'die in een jaer becomen ende na dat alle oncosten van de forten ende garnisoenen 't selvige jaar belopen. Soo 't enemael ophouden eenige tollen te betaelen, sal men haer oock geen speceryen laeten uytvoeren, noch handel gedoogen, doch de vercoopinge van haere goederen sal men haer niet beletten, niettegenstaende dat maentlijck haere portie van de tollen niet precies betaelen, mits dat sooveel betaelen als doen connen. 't Is welgedaan dat U. E. met de *Rubin* heeft laeten volgen de nagelen, die d' Engelsen voor haer derde toequaemen, ende dat na Amboyna gesonden heeft protest van f 20.813 — 9 — 13 die per resto van de tollen noch resteerden te betaelen, omme die in Amboyna te doen ontfangen, eer de nagelen van daer gevoert worden.

Wat faute datter begaan is, dat onse ordre den 22^{en} May 1621 aan den gouverneur Lam op de verlossinge van de gevangenen gegeven, niet naergecomen sy, can alsnu tot groot naedeel van de resterende gevangenen aan de Spaense treecken vernomen worden. 't Heeft my vry wat verdrooten dat de heeren die over dese saecken hebben geseten, myne precise ordre soo cleen geacht ende overgetreden hebben. Voorwaer 't is een seer groote faute.

De tydinge van die quartieren hebbe verstaen. Wat hier passeert wort nef-sens dese door heer Carpentier geadviseert. By dese gaen verscheyde missiven, met de jongste scheepen van de heeren Mayores ontfangen. Comt d' inhoudt naer voor sooveel U. E. aengaet ende aldaer doenelijcken is. Van de derthien scheepen herwaerts gedestineert, sijn hier wel acht ende op de custe Coromandel twee aengecomen, maer weynich volck, gelt ende provisie hebben daermede ontfangen. Omme de Moluckles, Amboyna, Banda en de varendescheepen te versien sal hier in jaer en dach geen speck noch vlees over 't fort noch alle de scheepen, hieromtrent sijnde, geschaft mogen worden. 't Is alreede 7

maenden geleden, datter geen geschaft is. De Mayores adviseeren, dat gereserveert hadden 800.000 realen te senden, maer niet meer dan 300.000 hebben ontsangen ende 112.000 realen sijn met de resteerende scheepen verwach-ende, in voege dat U. E. dit jaer geen gelt sullen connen senden, doch van cleeden sullen de Moluckes soo met dit schip als met de volgende wel versien. U. E. sy ten hoochste gerecomandeert de cleeden wel te doen venten ende sorge te draegen, dat ons geen naegelen ontvoert worden, maer dat alles met off sonder d' Engelsen naer behooren becomen. Wy verhoopen dat daertoe middelen vinden sult, niettegenstaende geen gelt van hier becomt.

De nootlijckheden die met dit schip niet becomt, hoope nae dese met andere te senden.

Dus verde geschreven hebbende is de president van de Engelsen by ons gecomen, aendienende hoe syliden genegen sijn om noodelose oncosten t' excuseeren, haer volck van Batsian, Mothier, Tacomy, Tollucko, Caleamatte ende alsulcke plaetsen, daer niet te handelen valt, te doen vertrekken, ende geen volck te houden dan op Malleyo ende de voornemste plaetsen van Machian. Hierop hebbe geantwoort dat daerover nae haer wel gevallen mochten disponneeren. D' Engelsen hebben gans geen middelen omme den handel in de Moluckes, Amboyna ende Banda te continueeren, ende wert seer getwijffelt off dit jaer enige middelen van Engelant becomen sullen. Soo daer noch enige goederen onvercocht hebben, laet hun die venten, niettegenstaende dat haer derde op reeckeninge van de tollen maentlijck niet betaelen connen off oock geheellijsken ophielden, mits dat evenwel nae de vercoopinge van de restanten sooveele op reeckeninge geven, als naer vermogen doen connen. Hout goede mate ende gebruyckt alsulcke discretie als sonder prejuditie van ons recht geschieden can. Nicolaes is in Macasser overleden. Soo U. E. weder diergelijcken onbeleefdenvoorcomt, breeckt U hooft, noch crenckt U reputatie met hem niet. Soeckt onder d'onse imant op, die den onbeleefdenv speelt; stelt die dan tegen malcanderen sonder U de questie aen te trekken, ende disponneert na d' ordre medebrengt ende de raet goet vint.

Adviseert ons wat van de sake sy, daer Bastiaen de Castro voor desen mede beschuldicht is geweest, ende hoe hy hem comporteert.

De spraecke heeft lange gegaen, dat die van Bantam seer genegen sijn tot vrede met ons, ende dat principalijck vermits vreesen den Mattaram tegen haer assisteeren sullen. Daer sijn eenige Chinesen besich om middel tot onderhandelinge te soecken. 't Gevolch sal den tijt leeren. Soo wy van gelt versien waeren houden voor seecker, dat den handel tot Bantam wellhaest becomen souden. Ons gelt is lange voor desen nae China, Suratten, Jamby ende elders versonden. 't Schip de *Leenwinne* is van hier naert vaderlant vertrocken, gelijck mede *Dort* van de custe van Coromandel. *Alekmaer* ende *Delfshaven* sijn

vollaeden nae meer geselschap wachtende. Soo van China wat becomen, verhoope dat dit jaer weder een goet retour (dat Godt geve) naert patria gaen sal.

Int fort Batavia, adi 5 October anno 1622.

143. — MALLEYO.

AEN JAN DE VOGEL, 5 OCT. 1622.

Heer Vogel. U. E. missive van den 11^{en} December 1621 is ons wel geworden, ende alsoo d'inhout met d' onse aan d' heer Houtman geschreven, genouchsaem beantwoort wordt, hebben goedtgevonden U. E. copye van denselven, welcke 't voorstaende is, te senden. U. E. gelieve op d'inhout te letten ende d'heer Houtman na uytterste vermogen de gemeene welstant van de Compagnie te helpen bevorderen. Sijt hiermede hartelijck gegroet ende Godes gemaede bevolen.

Int fort Batavia, adi 5 October anno 1622.

144. — ORDRE

VOOR FREDERICK GOUWENAET, GAENDE GECOMMITTEERT OMME TE
VERVOLGEN DE MIDDEL DIE ONS DOOR DIE VAN BANTAM VOOR-
GESTELT IS OMME MET PANGORAN RATU IN ONDER-
HANDELINGE VAN ACCOORT TE TREDEN,
11 OCT. 1622.

Voor Bantam gecomen sijnde sult dese neffensgaende Chinees ende Javanen met een cleen praucken na de stadt aan Quiay Senepaty senden ende hem ontbieden, dat daer van ons gesonden sijt om pangoran Ratu te sprecken; soo 't sijnne Majesteyt geliefst sulcx te hooren, dat U laet weeten wanner het hem te passe comt om audientie te verleenen.

Hierop goet bescheyt becomende ende tijt gestelt sijnde, sult dan in een schuyte met een vreedevaen ende d'Engelsen coopman naelant varen, nevensgaende vereeringe aan pangoran Ratu presenteeren ende syne Majesteyt aendienen hoe de Generael van de Nederlanders genegen is, d'oude vrantschap te vernieuwen ende een goet accoort met sijnne Majesteyt te maecken; soo hy daertoe mede gesint is, dat sijnne Majesteyt gelieve sulcx te laeten weten, imant van qualite by ons te senden ende lieden te committeeren, gelijck wy

van onser syde mede sullen doen, omme met den anderen tot gemeen contentement een goet accoort te ramen ende middel te soucken, hoe wylieden ende d'Engelsen aldaer souden mogen handelen, ten eynde dat alle gepasseerde misverstanden vergeten ende in toecomende alle swaericheeden voorgecomen mogen werden.

Int fort Batavia, adi 14 October anno 1622.

145. — SOLOR.

AEN DAYMANS, 15—17 OCT. 1622.

Twee missiven hebben van U. E. ontsangen, eene van den 27^{en} April passato ende een sonder datum, waerdoor, gelijck mede door schryven ende mondelingh rapport van heer Lemmens, gaerne verstaen hebben, wat in die quartieren soo in den handel als andersints passeert, gelijck mede dat U. E. 't opperste gebiet over 't fort, garnisoen ende den handel aldaer gegeven ende de sorge van alles bevolen heeft. U. E. sy ten hoochste gerecomman-deert sich daerinne soo te draegen, dat sulcx tot welstant van de Compagnie, U. E. eere ende vorderer avancement gedye. Bevordert in alles nae behooren de welstant ende proffijt van de Compagnie. Draecht voor alles goede sorge. Hoet U voor openbaer gewelt van vyanden, listige lagen van geveynsde vrienden ende trouwelose Mooren. Doet den handel naer vermogen waernemen ende gaet een yder met goede exemplaar voor. Tot vervolch van den handel hebben goetgevonden vooruyt te senden de jachten *Timor* ende *Cleen Enckhuysen*, met sulcken cargasoen, volck ende provisie, als voor dees tijt hebben connen voeren ende uytmaecken. Benificeert alles ten besten van de Compagnie ende sent ons tegen May toecomende eenige jachten op 't spoe-dichste wederom, met sooveel sandelhout als becomen cont. Wy sijn in be-raet om 't jacht de *Valck* mede derwaerts te senden, doch alsoo van volck ende cargasoen niet wel versien sijn, blyven suspens wat doen sullen.

Soo 't geschieden can, dat den coninck van Samarassa na behooren voldoen ende te vreden stellen. De beschaeidiche ende ondienstige goederen aldaer sijnde, vercoopt die sooveel gelden mogen, al soud het met schaede geschie-den, ende 't geene geensints vercoopen noch verruylen cont, sult met den eersten herwaerts senden.

Laet ons weten hoe het bycomt, dat daer volgens onse ordre, lange voor desen gegeven, geen slaeven opgecocht, noch herwaerts gesonden werden, ende doet naersticheyt omme sooveel slaven ende slavinnen te coopen ende herwaerts te senden, als tot redelijken prijs becomen cont, insonderheydt ion-

gers ende meyskens van den besten aert, maer geen oude luyden. Na wy verstaen worden de Timorse slaven voor de beste van die quartieren gehouden. Nae Banda ende Amboyna dienen seer veel slaven gesonden, insonderheyt na Banda, ende dewyle U. E. de gelegenheyt niet heeft derwaerts te senden, soo sult met alle gelegenheyt sooveel slaven, insonderheyt jonge lieden, herwaerts schicken als becomen cont.

Alsoo nevens dese van onsentwegen door heer Carpentier 't noodige breet genouch geschreven wort, sullen ons daertoe gedraegen, ende dese hiermede eyndigen.

Int fort Batavia, adi 15 October anno 1622.

Naert schryven vant voornoemde is hier op heden seer desolaet vant vaderslant aengecomen 't schip *Mauritius*, hebbende aen de Zuytzyde van Java gans machtelooch gelaeten 't schip 't *Wapen van Rotterdam*, niet meer dan een gesont man ende 114 siecken ophebbende. De twee schepen sijn met 700 coppen uytgevaeren, waervan alreede Godt betert 500 overleden sijn. Godt behoede 't *Wapen van Rotterdam* voor meerder ongeval. Door 't groot verlies van voornoemt volck soud wel connen gebeuren, dat U. E. dit jaer geen meer secours bequaeme. Derhalven sult de saecken daernae schicken. Bewaert vooreerst het fort. Ontbloot 't selvige niet meer van volck dan sonder perijckel geschieden can, ende onderstaet in den handel van Timor ende tot afbreuck van de vyant niet meer dan d'overige middelen toereycken connen.

Int fort Batavia, adi 17 October anno 1622.

146. — AMBOYNA.

AEN DEN GOUVERNEUR SPEULT, PER EDAM, 28 OCT. 1622.

Van de Moluckles, Amboyna ende Banda sijn hier Godt loff wel gekeert de schepen *Amsterdam*, *Morgensterre*, 't *Wapen van Delft*, d' *Eenhoorn* ende *Orangie*. Onder andere hebben daermede ontfangen U. E. seer aengenaeme van den 15^{en} Juny ende 9^{en} September 1622, daerop dese tot antwoort dient. Breeder advysen sal per nessensgaende van heer Carpentier becomen. d' Ample advysen vant geene daer passeert sijn ons seer aengenaem. U. E. gelieve na sijn gewoonte van tijt tot tijt alsoo te continueren. De Compagnie sal daeraen goeden dienst geschieden, alsoo hooch noodich is dat de heeren Meesters ende den raet alhier van alles wel geinformeert worden. Dat U. E. de negery van Way verbrant ende 't volck aent casteel getranspoorteert heeft, omdat meer dan de helst Moors geworden waeren, is seer wel gedaen, mits dat voor-

der goede sorge drage, dat niet weder tot haer afval keeren ende geen meerder quaet onderleggen.

Hoe Godt U. E. ende d'onse voor een seer quaede lage van de troulose Mooren behoet ende victorie over die van Ceram verleent heeft, een correcorre met 80 a 90 mannen van haer verslaegen wierden, thien negerijs verbrant, vint disseyn na Couwer gedestineert ende hoe een fort op Coack gemaectt heeft, hebben verstaen, doch wat straffe gedaen sy over de thien correcorren die soo schandelyck doorliepen, U. E. verlieten ende misschien heymelijcke correspondentie met de vyanden hadden, wort niet geadviseert. Wy houden voor seecker dat dit een besteecken werck van Daya ende syne consoorten was, gelijck mede dat cappiteyn Hittoe daervan goede kennisse hadde, te meer dewyle bevinde dat niet dan met een correcorre om welstaenswille volchde, ende geen ander volck dan van cleene excellentie by hem hadde. De vrintlijcke schijn van de Ternataenen, die van Loehoe, Cambello, Lucidi ende anderen haer consoorten, behoorde d'onse suspecter dan haer quaet gelaet te weesen. Hittoe is degene die met eenen asem d' alteratie van de geveynsde vrinden verwaermt ende vercoelt. Dat de Ternataenen sijn soon Haleny een coegel, pijl ende lont tot een vereeringe, als een dreygement van wapenen gesonden souden hebben, houden voor een gemaectt werck, omdat Haleny by ons te meer credit hebbe ende de Ternataenen door hem in haer disseyn te beter geholpen mogen werden. Reguleert U met d' een en d' ander soodat in haer eygen lagen vallen, U. E. daervoor behoet ende de staet van de Compagnie gemeynteneert werde.

't Is seer welgedaen, dat U. E. 't disseyn van Daya op Manipa met macht gestut ende d'inwoonders bevrijt heeft, gelijck mede dat nae Bouro gesonden hadde omme 't voornemen van de Ternataenen aldaer mede te verhinderen, d'inwoonders in onse devotie te houden, t' animeeren ende tegen de Ternataenen, des nodich sijnde, t' assisteeren. In de maintenue van ons recht, bescherminge van onse onderdaenen, bontgenoten, vermeerderinge van vrintschappen met verscheyde volckeren ende uytbreydinge van onse luyden ende gesach van de Hooge Mogende heeren Staeten Generael, voorsooveel met recht geschieden can, sal U. E. de Ternataenen geensints ontsien, doch in alles met allerdiscretie handelen. Dat die van Bouro ende Blauw haer onder 't casteel begeven hebben, gelijck mede die van Amahe, Maccarica ende Quelquepoute, is ons seer aengenaem. Meynteneert haer sooveel doenlijcken is.

Dat U. E. tracht vrintschap met die van Ceram te macken, om voor te comen dat haer onder de Ternataenen niet begeven, is seer wel gedaen. 't Is goet ende noodich dat sulcx vervolcht ende oock dat behoorlijck geprocedeert werde tegen de verhinderingh die de Ternataenen, die van Loehoe ende haere consoorten daerinne doen, gelijck mede tegen d'afkeer van ons, welck in d'Alfoures van Ceram soeken te planten.

Watter sy vant geene seecker Oranghcay van Bouro in den raet van den coninck van Ternaten seyt gehoort te hebben, is lange genoechsaem aen d' acten van de Ternataenen gebleecken. 't Verwondert ende verdriet my, dat d' heer Houtman hiervan soo cleyne kennisse heeft, ende in slaep gewiecht schijnt te sijn. Vant groot gewoel ende voornemen der Ternataenen schrijft hy hoe de spraecke ginck dat de Ternataenen van alle canten sochten groote menichte van volck byeen te vergaederen omme tegen de Tidoresen te stryden, maer int secreet was hem door Kitchil Aly aengedient, dat het op d' Oostsyde van Celebes ende Sangy gemunt hadden, 't welck sijn E. schijnt te gelooven. U. E. gevoelen is meerder geloofwaerdich. 't Is quaet om raden op wat plaatse ende in wat maniere dat het de Ternataenen eygentlijck eerst gemunt hebben, doch is seecker dat sy ende oock d' Engelsen nae onse onder-ganck trachten, offe om civilder te spreecken, dat haer proffjt soeken met ons te doen. Dit aldus sijnde, wat hebben van haer vergrootinge anders dan onse vercleyninge ende ruine te verwachten? Hierover is noodich dat ons ende d' onse voor haer hoeden ende tegen haer werken. Gebruycken sy gewelt, weest daer na U vermogen met gewelt tegen. Soo sy in U. E. quartieren tot de wapenen comen, ick hoope dat dies te eerder ende beeter middel ende occasie hecomen sullen, omme haest een eynde van de questie te maken ende den staet van Amboyna, gelijck in Banda gedaen is, te verseeckeren. Interim dient U. E. soo lange de Ternatanen, die van Loehoe ende haere consoorten met secrete meneen werken, omme de lieden van ons tot haer te trekken, meerder vrinden te maecken ende tegen ons rebellie ende vyanden te verwecken, met alder discretie, gelijck tot noch toe seer loffelijck gedaen heeft, behendelijck ende cloeckmoedich daertegen t' arbeiden, trachtende selfs meerder vrinden te maecken, ende op haeren cop te doen vallen 't geene ons toeleggen. 't Is hoochnodich dat U. E. d' heer Houtman grondich informeere, hoe de Ternataenen tot ons nadeel in de landen van Amboyna werken; dat de favorable brieven, van den coninck aen die van Loehoe geschreven, niet en dienen dan om de simpele (gelijck men de kinderen met een appelken paeyt) t' abuyseren. Item dat al het quaet van des coninckx raet ende degeene die hem in de Mollucques soo schoonen schijn toonen, comt. d' Heer Houtman can dit niet geloven, maer wy sijn daervan wel verseeckert. Laet niet nae den gouverneur van de Mollucques ende sijnen raet hiervan t' informeeren, opdat aldaer te beter ende meerder sorge voor de verseeckeringe van des Compagnies forten volck ende goederen gedragen worde, gelijck mede dat daer ernstelijck ende iverich op het doen der Ternataenen gelet ende daertegen behoorlijck gehandelt worde. 't Schijnt dat de Ternataenen in slaep weten te wiegen wie daer oock comt, doch in geenderleye maniere dient den coninck ende den raet der Ternataenen in de Molucques cont gemaeckt, dat soo quaede

gedachten van haer hebben. 't Is beter dat ons soo slecht houden als sy meenen dat wy sijn.

d' Ervaringe heeft van tijt tot tijt geleert, hoe vele haer niet ontsien, gestadich sonder eenich respeckt, vrees off ontsach tegen onse welstant te wercken. Onse vrienden, bontgenooten ende ondersaeten werden tot rebellie opgehitst, met schoonen schijn ende oock met dreygementen van ons getrocken, afvallich ende afkeerich gemaect. Sy instrueeren onse vyanden hoe d' onse verraderlijck overvallen sullen, welcke saeckēn sijn die geensints gedoocht, maer in alle staeten rigoureuselijck gestraft worden. U. E. gelieve met den raet serieuselijck t' overleggen off het niet geraeden sy, dat eenige van d' instrumenten die alsoo tot nadeel van onsen staet werken, exemplaerlijck met recht gestraft worden. Soo lange sulcx niet geschiet, sullen haer niet gerust houden, ende dewyle sonder vrees van straffe onderstaen mogen wat haer geliefst, waeromme soudent sijt laten? Te meer alsoo de Bandanesen haere gebuyren tenemael geruineert sijn, schijnt voor haer meer dan tijt te wesen, dat met dies te meerder iver ende naersticheyt trachten 't vier te blusschen eer haer huys mede brandt. Soo U. E. geraeden vint eenige exemplaere straffe te statueren, vaerter mede voort. Ick laete my voorstaen ende houde voor seecker dat de raet van Ternaten ende die van Loehoe met haere consoorten niet eens durven seggen dat het quaelijck gedaen sy, ende soo 't qualijck nemen, wat belangh issen aen? Connen sy meer quaet doen dan doende sijn?

Tot wat eynde die van Hittoe op Hittoe ende Daya op Loehoe een sterckte gemaect hebben, connen niet wel begrypen, noch oock niet waeromme die van Hittoe versoecken hare negery op een ander plaets te maecken. Hierover connen daerop geen resoluty noch goet advijs geven, doch soo d' ongesontheyt van haer tegenwoordige plaetse d'cenige motyeff sy ende wy met veranderinge niet geincommodeert, geinteresseert noch geprejudiceert connen werden, mach sulcx wel toegestaen worden. Vooral dient gelet of de plaetse daer nu versoecken te mogen woonen oock soo gelegen sy dat de stercke situatie de quaetwillige tot geen rebellie verwekt. Let ernstelijcken op allen 't geene desen aengaet, ende disponneert op Hittoes versouck nae dat aldaer met den raet goetvint.

't Is ons lief dat het met d' aenwas van de Christelijcke religie redelijcken toegaet, dat de kinders van de principaelen ter schoolen gaen ende de scholieren tot omtrent 800 int getalle sijn; insonderheyt dat, door toedoen van Laurens Marcus van Hativa, Pati Alangh met omtrent de helft van sijn dorp Christen geworden is. d' Almogende wil den arbeyt van de jonge studenter meer ende meer zegenen. By dese gaet eene missive door d' heer Matelief aan domeny Louwrens Marcus geschreven, met eenige clenicheden daer be-

neffens; U. E. gelieve hem 't selvige soo sulcx goetvint te doen behandigen. Danckert is naert vaderlant vertrocken om met den eersten met goet geselschap weder herwaerts te keeren, waerover sijn huysvrouwe hier gebleven is. Van predicanter, leeraers ende voorleesers sijn alle plaetsen ende scheepen soo slecht versien, dat het hem selven schaemt ende niet behoeft geseyt te worden. Godt geve dat het eens mach beteren.

De jonge studenten die haer boven andere wel ende neerstich quyten sal U. E. alsulcke verbeteringh toeleggen, als na hare merite ende diensten geraeden vint. Weest niet schrupelous om haer in tytel, graet van eere, ampt ende goede verbetering van tractementen t' avanceeren, alsoo wy verstaen daeraen veel gelegen is ende de dienst van de Compagnie sulcx te vereyschen. De goede preparaten tot opbouwinge van de kercke hebbe gaerne verstaen. Laet niet de goede hant aan de voortganck te houden.

D' occasie voorcomende, dat Godt niet en geve, doet over die van d' Engelsen welcke haer souden mogen vergrypen alsulcken recht als over den corporael van Cambello ende andere gedaen is. Degene die heymelijck tegen ordre nagelen coopen off steelen, mach U. E. nae gelegenthycy t' ende goetvinden, gelijck d' autoriteyt van sijn ampt medebrengt, straffen. Disponneert mede over de wooninge van d' Engelsen na dat daer geraeden vint. 't Is welgedaen dat d' Engelsen haer versoek van een derde van d' impositie ende een derde van de naegelen die des coninckx van Ternaten tol bedraecht, geweygert heeft. Uytermachten groot is d' onbeschaemde pretentie van die lieden. Wy verstaen mede niet behoorlijck te wesen, dat d' Engelsen in de huysoudinge aen de taefel presideeren ende aen lant ende op prauwen beurt om beurt met d' onse vlagge voeren. Disponneert daerover, gelijck na behooren geraeden vint, mits dat de coopluyden, als gesamentlijck over den handel met den anderen iets te doen hebben, gelijck de geraemde ordre medebrengt, beurt om beurt presideeren. Wy verstaen d' Engelsen vry te staen nevens d' onse een derde van arack of wijn te mogen vercoopen, sonder andere tollen te betaelen dan 't accoort van de Mayores medebrengt, mits dat de tappers of coopers alsulcken accijs betaelen als daerop gestelt is. 't Is welgedaen dat U. E. d' Engelsen vergunt heeft eenige cleeden ende provisie met de *Zeewolf* nae de Moluckes te senden. Wy verstaen niet dat d' Engelsen andere nagelen, nooten ende foelie genieten sullen dan prorato na dat te vooren maentlijcken tollen betaelt hebben. Ick achte dat dit jaer daeromme geen questie sullen hebben, doch soo noch gelt bequaemen sullen U. E. naerder advijs geven.

Vant vaderlant sijn hier Godt lof wel aengecomen de scheepen *Walcheren*, *Delfshaven*, *Heusden*, *Woerden*, *Gorcum*, 't *Wapen van Hoorn*, *Edam*, *Munnickendam*, *Mauritius* ende op de cust Coromandel de *Vrede* ende *Witte Beer*. 't Schip *Mauritius* is hier gans desolaet gecomen. 't *Wapen van Rotterdam*

leyt tegenwoordich aen de Zuytzyde van Java gheel machteloos met een gesont man ende 114 siecken. Dese twee schepen hebben over de 500 sielen verlooren. Met alle d'andere voorschreven schepen is niet meer volck gekomen dan selfs van noode hebben, soodat hier uytmaeten quaelijck van volck versien sijn, ende daerover eenige oude schepen eerder aen de wal sullen moeten leggen dan anders doen souden, in voegen dat noch onseecker is wat volck dit jaer innewaerts senden sullen.

De Seventhienen hadden geresloveert 800.000 reaelen met de voorschreve vloote te senden, maer niet meer dan 396.000 reaelen hebben hier ontsangen ende 92.000 reaelen sijn met 't *Wapen van Rotterdam* verwachtende, doch hoope noch goede partie volck ende gelt te becomen met eenige schepen, die wy verhoopen int voorjaar 1622 herwaerts aen gesonden sullen wesen. Tot opcoop van retouren is voorschreven gelt meestal versonden. D'Engelsen hebben van Engelant schepen noch gelt becomen. Soo sy niet vercrygen noch innewaerts senden, gelijck apparent is, sullen wy U. E. behoorlijck versien. De nagelen door U. E. ordre int *Wapen van Delft* gescheept sijn hier Godt loff wel geconditionneert aengecomen, ende sal U. E. reeckeningh conforme syne advysen daervooren gecrediteert worden. De rest ende U. E. boecken sijn met *Pera* verwachtende. In de Moluckes sijn voor beyde de Compagnien niet meer dan omtrent 60 bharen becomen.

Per 't schip *Edam*, brenger deses, wert U. E. goede partie cleeden gesonden, gelijck mede eenigen rijs, ende sooveel provisie ende nootlijckheeden als voeren can.

Dat de joncken d'astreck van cleeden verminderen gelooove wel, ende is oock seecker dat U. E. niemant dan d'onse beletten can cleeden nae de Moluckes te voeren, ende dewijlle sulcx van vremde moeten gedoogen, schijnt onredelijck te weesen dat ment d'onse verbiede, gelijck mede dat de cleeden in de Moluckes ongelijck hooger dan in Amboyna gevent werden. Soo d'onse aldaer haere cleeden nevens de cleeden van de Spaenjaerden verkoopen willen, sal de prijs gemaeticht moeten worden. Den raet aldaer dient daerinne discretie te gebruycken. Wat aengaet d'astreck van cleeden, die door de comste van de joncken in Amboyna vermindert wort, de schaede die de Compagnie daerdoor comt te lyden dient U. E. aen de tollen ende andere impositie weder te vinden. Soo cappiteyn Vogel comt, sullen hem hooren ende gunstich wesen. Wy sijn seer genegen omme een staepel van vryen handel aent casteel Amboyna te doen vergaderen. Laten ons voorstaen dat daertoe wel geraecken sullen, ende dat de Compagnie daeraen goede dienst geschieden sal. Tot desen eynde hebben verscheyde geleyden aen diverse joncken gegeven, op conditie dat nieuwers dan aent casteel varen sullen. Soo elders gaen, mach U. E. de goederen voor goede prinsen wel aenslaen.

't Is ons lief dat U. E. eenige impositie gestelt heeft. De Chinesen dienen mede op hoofdgelt geset te worden, alsoo gemeenlijck meest vertrekken soo haest wat overwonnen hebben. De tollen sijn veel te weynich ingestelt, ten aensien vant groote gelt dat de Javanen, sonder tol te betaelen, voor haere snuystryen van cleenen valeur uytvoeren. Nae de proffsyten diesy doen dienen de tollen gestelt te worden, te weeten tenminsten 10, 15 ofte meer percento. Dat het noch te vroech sy de naturaele Amboynesen meer te belasten dan den arbeyt ende tochten die op haere costen moeten doen, gelooven wel, ende sijn sulcx tot U. E. discrete lactende. Dewijlle de naturalen met den arbeyt ende tochten belast sijn, is geen reeden dat de vremden met cleene tollen ende d'ingeseten Chinesen geheel vry souden wesen. Van wijn sullen U. E. soo versien dat de borgers ende inwoonders voor haer gelt gerieveen mach.

De groote clachten die daer gedaen worden datter geen gelt soud omgaen om 't weynige dat de soldaten een tijt lanck onthouden is, houden wy voor ongesundeert. Waren d'onse geen droncke beesten, maer redelijcke menschen, neerstich ende vlytich, sy souden wel middel vinden om 't meerendeel van de groote somme die jaerlijckx voor nagelen uytgegeven wort, te becomen, gelijck nu de Javanen, Mackassaren ende andere doen. 't Quaet dat haere luyheyt ende dronckenschap veroorsaeckt, sal niet geremedieert worden, al waer 't schoon dat de soldaeten jaerlijckx een kiste gelt off meer uytdeelden. Aen 't garnisoen alhier wert ter maent aan ider soldaet gegeven 40 W rijs, 30 mutskens arac, dry gulden aan gelt ende anders niet. Van dese dry guldens crygen 9 stuyvers ter weeck voor speck, vlees, ende 6 stuyvers op reeckeningh van haere gagie. De rest daervan wert in cleedingh ende gelt tot maeckloon gegeven aan degeene die 't begeert. Wy sijn van meeninge toecomende maent November de cooplieden ende al 't resteerende volck mede op haer eygen costen te stellen, ende wensten wel dat de vis ende andere toespijs in Amboyna ende Banda tot redelijcken prijs te becomen waere, omme daer in plaets van vlees ende speck, mede gelijck hier gelt te mogen uytdeylen. 't Sal oock gedaen moeten worden, alsoo 't schijnt vant vaderlant qualijck sooveel speck ende vlees becomen sullen, als voor alle forten ende schepen vereyst wort. Om de varende schepen te mogen provideeren, is hier in geen acht maenden Nederlantse provisie geschaft. Als U. E. redelijck finantie van de wijnnen, tollen, impositie ende andersints becomt, sal daertegen wel eenich gelt aan 't garnisoen uytdeylen mogen, wel te verstaen voor sooveel de casse vermach, ende na dat sonder ondienst van de Compagnie bevinden sal te behooren, mits sorge dragende ende voorcomende dat niet weder in d' ongeregeltheyt vervallen, die eertijts daerinne gepleecht is, alsoo 't de Meesters ongelijck lastiger dan voor desen soud vallen, dewyle 't garnisoen aldaer noch eens soo sterck is als 't plach te wesen. Om coopergelt, duyten, oortiens, halve

AMBOVNA, 28 OCT. 1622.

stuyvers, is naert vaderlant geschreven, gelijck mede om enckelde ende dubbelde stuyvers ende schellingen, alsoock om de versochte orlogie.

't Is ons lief ende sal veel moyten wechnemen dat U. E. naderhant onse meninge over 't houden van de boecken recht verstaen heeft. 't Is meer dan reden ende de minste moeyten, dat de reeckeninge van alle comptoiren onder 't casteel van Amboyna sorterende aldaer in een rekeningh getrocken worden, maer omme alhier perfeckten staet van de Molucques, Amboyna, Banda ende andere hoofdplaetsen meer besonder te houden, is het dat geordonneert hebben dat de voorschreven hoofdplaetsen met malcander geen reeckeningh sullen houden. Die van Nera ende Pouloway hebben mede onse meninge quaelijck verstaen, ende aparte reeckeningh gaen houden.

't Is ons lief ende houde voor welgedaen dat 't schip *Amsterdam* nade Molucques noch Jappan niet gesonden is. 't Vermaeckte cruyt hebben ontvangen. Nevens dese sijn U. E. wederom eenich quaet cruyt sendende. Soo tydelijck salpeter van de Cust becomen, gelijck verhoopen, sullen U. E. daervan versien. Seer onbedacht, onnuttelijck ende schandelijsk heeft de gouverneur Sonck in Banda een groote partye cruyt verquist. Mcerder gesaticheyd, verstant ende discretie hadde hem toevertrouwet.

Dat Domingo Vaes voor schoolmeester na Batsian gaet is ons lief. 't Ongeluck van 't schip d' *Eendracht* moeten ons getroosten ende Godt dies te meerder om zeegen bidden. Ick can niet gelooven off 't is eensdecls by versuym, doch met Gods gedooge toegekommen.

Ons bedunckens mogen weynich geloof geven, dat een Chinees scyt, die van Baly door hem souden versoucken, dat weder derwaerts senden, te meer dewyle d' onse soo quaelijck getrackteert wierden.

Ary Coene, outste soone van cappiteyn Hitoe, is met 't schip *Zeeland* nae de custe van Cormandel gevaren. Op U. E. recomandatie is hem 1000 realen van achten gedaen. Den brief die U. E. sent ende van Haleny aen voorschreven Ary Coene seytgeschreven te wesen, is door Ary Coene aen Haleny geschreven geweest, ende dat wat spytich. 't Can sijn dat Haleny hem deselve daeromme weder sent.

Met de brieven van den gouverneur Sonck van den 23^{en} September passato, per expresse tingan gesonden, hebbe gaerne verstaen hoe 160 Poloronders over haer loos voornemen gerecht waren. 't Schijnt, dat dat gespuys tenemael uytgeroyt moet werden. De tydinge hiervan ende hoe onnodich was dat U. E. sich met macht nae Banda vervoechde, achten wy sal voor sijn vertreck derwaerts verstaen hebben. Dat *Peru* ende *Aernem* met plancken nae Banda sout senden is wel gedaen.

't Is noodich ende sal goedt wesen, dat U. E. de vrantschap met de boeren van Ceram in sulcker manieren voede, als d' onderhout ende vernieuwinge van

dien vereyscht. Connen wy sonder spijs ende dranck niet leven, dies te min can goede vrintschap sonder goet voetsel met swacke wanckelbaere gemoe-deren onderhouden worden. Doet by voorsz. boeren behoorlijck arbeyden tegen d'askeer welck die van Loehoe in haer soecken te plaetsen. Laet ern-stlijck vernemen, wat Ticcos by de coninck van Saulau gedaen heeft, ende in wat maniere die van Loehoe ende haere consoorten met de boeren han-deLEN, soo sal U. E. vernemen wat daertegen dient te doen. Ick mene geen quaet wesen soude dat hierinne neffens andere eenige van de getrouste hoofden onser onderdaenen oft eenige van de jonge studenten gebruyc kt wierden. Als men haer vertrouwen mach, soo achte hun daertoe bequaemer dan iemant van d'onse. Met hulpe van vrinden sullen de vyanden dies te beter overwon-nen connen worden. Soo met 't fort ende garnisoen op Coack geleyt niet voorderen, ende byaldien om volck verlegen waeren, in desen gevallen mach de plaatse wel verlaeten ende 't volck wederom int casteel doen leggen. Let hier ernstlijcken op ende disponeert na dat de welstant van de Compagnie vereyst. Hoe meer plaetsen besetten, dies te meer verswacken ons ende be-swaeren de Compagnie. Soo meester van 't velt connen worden sullen oock meester van alle forten sijn. Derhalven dienen onse saken soo vele mogelijck te schicken dat een goede troupe te velde mogen houden.

Aengaande 't eylant by Oosten Aru gelegen, daer seecker Moorese paep sijt gout te wesen, 't can wel sijn, maer weynich geloof mogen hem geven. Opt voorstel van den gouverneur Sonck soude goetvinden alst gelegen quam na Chey, Aru ende Tanimber te senden omme kennisse ende vrintschap met die lieden te maecken ende haer te gewennen dat jaerlijcx, gelijck by tyde van de Bandanesen plegen te doen, in Banda comen handelen. Op dese voyagie soude meteen wat beeter dan t' *Duyfken* deedt, ondersocht connen worden wat landen in die quartieren sijn ende wat daer te doen is. Omtrent een maent geleden hadden de jachten den *Harinck* ende *Hazewint* met nevensgaende instructie om de Zuyt achter Java gesonden omme die landen te ontdieken, doch 'tschip *Mauritius* gans machteloos bejegenende sijn wedergekeert, ende nu nae 'tschip 't *Wapen van Rotterdam* gevaeren. U. E. sal wel doen ende com-municeeren over de voorschreven besendinge met den gouverneur Sonck. Soo de gelegenthelyt heeft ende sulcx geraeden vinden, sal derwaerts senden ende de commissie aen een bequaem persoon geven. Ons bedunkens ist beter dat d'avocaet de Bruyne in Amboyna blyve, dan derwaerts vaere. Van cramer y'e sijn niet versien.

't Is ons lief dat U. E. twee treffelijcke correcorren doet maecken ende een plaatse geprepareert heeft daer 5000 cocusbomen planten can. U. E. sy ten hoochste gerecommandeert soo groote menichte te doen aenplanten, sonder oncosten daeraen t' ontsien, als doenlijck is. Om de voortteelinge van beesten

AMBOYNA, 28 OCT. 1622.

op Amboyna ende Banda te vorderen sullen ordre geven dat derwaerts met alle schepen sooveel beesten gebracht werden als becomen ende voeren connen. Wy souden garen sien dat overal in d' eylanden van Amboyna ende Banda sooveel hoorenbeesten geplant ende aengeteelt worden als doenlijcken is. U. E. sy mede gerecommandeert sulcx ernstelijcken te bevorderen. Door versuym van de wacht, dat neffens andere seeckere droncke ruyters waeren, is ons cortelinge door weynich Javanen, die een tijt langh int bos op d' occasie geloert hadden, een troupe van 210 hoorenbeesten uyt 't velt, door een moras daer onse droncke ruyters niet door costen, ontdreven, ende alsoo de wachters vier uyren lieten verloopen eer de weet aent fort deden, conden de dieven niet achterhaelen. Van de verstroyde beesten bequaemen omtrent 70 stuckx weder. De rest is achtergebleven. Dit versuym heeft my soo verdrooten, dat de recht schuldige gelijck 't behoort wel soude willen sien hangen. Hoe 't den raet verstaet is noch niet geuyt. Wy hebben ordre gegeven, dat de vryelieden belast worde aen 't casteel te vertellen eer aen de comtoiren varen. D'onbeleefstheyt van onse vryelieden bevinde al te groot. 't Is niet genouch dat haer den vryen handel vergunne, om die allenskens van de Compagnie aen haer te transporreeren, 's Heeren gerechticheyt nemen daer noch by. Tracteert d'onbeleefden nae haare merite ende doet de gerechticheyt na behooren betaelen.

Soo U. E. noch eenige wijn hadde ist een misverstant dat de heer Houtman met de *Seewolf* gans niet medegedeylt heest. De gelegentheyt becomende sal U. E. wel doen ende senden nae de Molucques een goede partye pannen, steenen ende cruyt, alsoo van hier geen clinckert noch pannen senden connen, ende daer noodich van doen sijn.

Na de custe van China hebben van hier gesonden een vloote van 16 schepen, met ordre dat andere acht van Manilha, Spirito Sancto ende Japan hun daerby vervoegen. Om den Chineessen handel te becomen hebben haer gelast Maccau aen te tasten, aldaer neder te slaen of elders een andere plaatse t'ocuperen, gelijck U. E. per nevengaende copye van instructie sien sal. Godt wil haer victorie over onse vyanden, goet geluck ende behoude reys verleenen.

De spraecke heeft lange gegaen dat die van Bantam seer genegen sijn tot vrede met ons. Door seeckere overgecomen geapposteerde personen sijn soo verde gebracht dat een gevangen Javaen met een Chinces na Bantam om gehoor voor seecker gecommitteerde gesonden hebben. De bestemde tijt is verloopen sonder dat bescheet gesonden sy. Off hun weder retireeren om te beeter conditie te maecken, dan of van opinie veranderen, sal den tijt leeren.

By dese gaen copyen van verscheyden missiven van de heeren Meesters vant vaderlant becomen. U. E. sal d'advysen ende haere E. ordre daerdoor sien. Comt die naer voor sooveel U. E. aengaet, doenlijcken is ende de wel-

stant van de Compagnie vereyscht. Copye van onse missive per *Munnicken-dam* aen d' heer Houtman geschreven, gaet mede neffens dese.

Per 't schip *Edam*, brenger deses, wert een kiste met 8000 realen in spetie gesonden. D'*Eenhoorn* wert geprepareert om cort na dese na Banda te varen; sal in passant Amboyna aendoen ende U. E. naerder advijs met verscheyde nootlijckheden, die 't schip *Edam* niet laeden can, medebrengen. Ondertusschen sy U. E. gerecommandeert te doen innen sooveele nagelen als drooch ende wel geconditionneert te becomen sijn. De Compagnie sal daeraen dienst geschieden, ende te minder dispuyten, soo d' Engelsen gelt crygen, sullen over de resteerende nagelen hebben.

Onder U. E. couverte hebben ontfangen eene missive van den raet van Amboyna, geschreven tot danckbaerhey't van dry lasten rijs, haer vereert. Om die lieden tot haer devoir te vermaenen, voeden, in devotie te houden ende te be-toonen dat by ons in waerden sijn, hebben goet gevonden haer wederom met ses coebeesten ende neffensgaende letterken te vereeren. Soo 't U. E. geraeden vint, doet haer onse missive ende ses hoorenbeesten met behoorlijcke eer en vermaninge overleveren; maer byaldien U. E. sulcx niet goet vint, ten aensien de kittelachticheyt ende hovaerdye dier natie van sich selfs niet dan al te groot is, of om andere redenen meer, die ons onbekent mogen wesen, soo hout onse missive ende vereeringe op. Door den predicanter Danckert hebbe van de jonge studenten ider besonder mede eene missive ontfangen. U. E. sal ider van onsentweegen, soo sulcx geraeden vint, mede eenige vereeringe doen ende 't comtoir generael daervoor debiteeren.

Vooren is geseyt hoe van meninge waeren primo November toecomende al 't volck alhier sijnde op haer eygen cost te stellen. Wat yder ter maent toegeleyt is sal U. E. per nevensgaende ordre sien.

Jan Steyns hebben geconsenteert met dit schip innewaerts te varen, ten eynde dat hem in Banda als een vryman geneere. Soo 't geviel dat eenige jachten tot ontdeckinge van de landen om d'Oost gelegen, gesonden worden, mach daertoe wel gebruyc kt werden. De persoon is U. E. bekent. t' Heeft weynich gescheelt of soud hier met der doot gestraft sijn geweest, vermits onse commissie overgetreden ende seer quaclijck met seecker volck van Patana geleest hadde.

Int fort Batavia, adi 28 October anno 1622.

147. — AEN DEN RAET VANT LANT AMBOYNA, 28 OCT. 1622.

Seer lieve vrintden. Heyl, geluck en eere geve U Godt. Dewyle my hier voor mijn vertreck na Nederlant eene seer aengenaeme missive van U. E. ter hant gecomen is, hebbe niet connen naerlaeten U. E. by dese wederom te begroeten ende mijn afscheyt andermael te nemen. Vanwegen de doorluchtige E. Hoge Mogende heeren Staeten Generael der Vereenichde Nederlanden ende sijn Exellentie prince van Orangie, sy U. E. gerecomandeert haere Ed. eere, de welstant, gerustheyt van de landen van Amboyna met d' heer gouverneur Speult ten hoochsten te bevorderen. Spaert daeromme geen arbeyt noch moyten ende ontsiet lijff noch leven, soo sult ontwijfelyck de hulpe ende zegen van den Alderhoochsten (die d' overicheyt tot dien eynde macht ende bevel geven heeft) becomen. Tot een vereeringe ende laeste affscheyt sende U. E. ses hoornbeesten. Neemt die in danck aan ende laet haer sonder eynde vermenichvuldigen. D' Almogende Godt geve U synen zegen ende vrede. Sijt hiermede alle te samen ende elck bysonder hertelijck gegroet.

Int fort Batavia, adi 28 October anno 1622.

148. — BANDA.

AEN DEN GOUVERNEUR SONCK, PER EDAM OVER AMBOYNA GESCHREVEN,
28 OCT. 1622.

Dese dient alleene tot couverte van nevensgaende copye van d' onse, met de schepen *Munnickendam* ende *Edam* na de Moluckles ende Amboyna geschreven. U. E. missiven van 14 ende 29 May, 30 Augusty ende 23 September sijn ons wel geworden. 't Gene daerop ten antwoort vereyst wort, wert ten deele nevens dese door heer Carpentier geschreven, waertoe ons voor dees tijt gedraegen. 't Schip d' *Eenhoorn* wert voor Banda gelaeden. De voordere nodige bescheiden sal U. E. daermede cort naer dese becomen per expresse tingan. Hebben seer garen verstaen, dat de voorneemste orangcays ende orangbayckx van Pouleron over haer boos voornemen cort recht gedaen ende hun nae behooren met den swaerde gestraft heeft. Op de resteerende van Rossangin ende anderen meer die noch in d' eylanden Banda mogen wesen, hebben gans geen goet vertrouwen noch hope. Wy menen best wesen sal, dat U. E. tenemael van al 't mannelijck geslacht van Banda ontlast worde. Duchten dat eer geen rust hebben sal. Vertrout voortaan geen overloopers meer. Soo wederom eenige van Ceram overcomen, neemt haer in verseeckering. Doet hun ernstelijck ende scherp examineeren, ende soo geen recht becomt,

om haer als spien of verraders te straffen, sent hun dan herwaerts, soo sullen daer geen quaet meer brouwen. Sijn d'andere slaven ende slavinnen soo bequaem niet als de Bandanesen om nooten ende foelie te beneficeeren, d'er varinge sal hun mettertijt wel beter leeren, ende doet daer sooveel toe als doenlijcken is.

Int fort Batavia, adi 28 October anno 1622.

149. — JAMBY.

AEN VAN DER DUSSEN, PER DE VALCK, 31 OCT. 1622.

Voor desen hebbe U. E. geadviseert, dat dit jaar geen meer gelt te verwachten hadde, doch alsoo tsedert per 't schip *Mauritius* met eenich nieuw secours vant vaderlant gesecondeert sijn, hebbe goet gevonden U. E. per 't jacht de *Valck*, brenger deses, toe te senden 24.000 realen in specie, opdat 't *Wapen van Delft na Walcheren* dies t'eerder geladen mach worden. U. E. sal deselvige daertoe gebruycken ende ons ditto schepen, doenlyck sijnde, soo haest vol-laden toesenden dat mede in compagnie mogen varen met de vloote daermede naert vaderlant hope te keeren. Doet hiertoe behoorlycke naersticheyt, alsoo ons daerop verlaeten. *Walcheren* ende 't *Wapen van Delft* sullen met haere volle last verwachten.

Soo 't schip de *Goude Leeuw* of andere met eenich gelt, als niet verhoope, van de custe van China keeren, sult deselvige met het gelt, gelijck voor desen geordonneert hebben, derwaerts senden, doch soo U. E. noch iets van doen hadde dat daer wel besteet cost worden, in sulcke gevallen sout daervan wel eenich gelt mogen lichten.

Lange heeft de spraecke gegaen, dat die van Bantam tot accoort seer genegen sijn, doch nadat hun cont gemaeckt is dat bereyt waeren om in onderhandelinge te treeden, hebben haere genegenheydt met seeckere retrainten begost te bekleeden, omme ons naer 'tschijnt tot d' eerste aenspraeck te brennen ende dies te beeter conditie te maecken. Hierop hebben goet gevonden onse saeken soo te schicken, dat haer voorder met genoechelijckheydt sonder notaebel naedeel van de Compagnie mogen verduyren.

U. E. missive van den 23er September passato hebben per 't jacht *Bornco* wel ontfangen. 't Geene goetvinden daerop 't antwoorden wert door heer Carpentier geadviseert. Soo in Pallinban eenige peper tot redelijken prijs te becomen sy, souden niet ongeraeden vinden dat U. E. dit jacht off een ander met eenich gelt ende goet derwaerts sende, alsoo van hier niet senden sullen,

JAMBY, 31 OCT. 1622.

U. E. sal wel doen ende senden van der Eyck met d' eerste gelegentheyt herwaerts, mits een ander in sijn plaets gebruyckende, soo 't noodich is. Doct nevengaende missiven soo 't geschieden can in Mallacca bestellen.

Int fort Batavia, adi ultimo October anno 1622.

150. — JAMBY.

AEN VAN DER DUSSEN, PER 'T ENGELS FREGAT, 26 NOV. 1622.

Dese nevengaende is copye van d' onse per 't jacht de *Valck* geschreven, waervan d' inhoud confirmeeren. Tsedert hebben wel ontfangen U. E. aengenaeme van den 28 October passato ende verstaen 't geene aldaer passeeert.

't En comt d' Engelsen voor dees tijt niet wel gelegen om vandaer te vertrekken ende revengie te soeken vant ongelijk, welck pretendeeren haer aengedaen te wesen. Doch soo daertoe gedrongen wierden, hebben haer in dien gevallen toegeseyt de volcomen helst van den handel aldaer, in sulcker voegen gelijk ons 29 November 1620 in gelijcken cas toegeseyt wiert, waernaer U. E. hem reguleren sal.

Met alle occasie sult gestaedich aenhouden ende versoecken om 't geschut ende andere genomen goederen van die van Andrigiri weder te becomen. Ons bedunkens heeft den handel aldaer seer weynich te bedieden. Hierover vinde geraeden die plaatse te verlaeten soo haest ons gerief elders becomen connen.

Met de joncken van Siam, Patana ende Cambodja na Linga varende, dient vooreerst noch wat gesimuleert, mits dat men trachte hun sooveel mogelijk van daer te divertieren ende herwaerts te locken, sonder d' uyttefste hardicheyten te gebruycken.

't Schip *Walcheren* sijn daegelijckx met devotie vollaeden verwachtende. Laet niet alle mogelijcke naersticheyt te doen omme 't *Wapen van Delft* vol te laeden ende soo spoedich herwaerts te senden als doenlijcken is, opdat mede in ons geselschap naert vaderlant mach keeren. Met dit fregat senden d' Engelsen partye cleeden derwaerts. Maeckt voor te comen, dat U daermede geen voordeel affsien.

Hendrick Brustens heeft herwaert gesonden 't jacht *Batavia*, gelaeden met omtrent 150 packen custleeden, door hun van den vyant verovert in de Straet van Malacca. Houdaen adviseert ons daermede hoe van gelijcken omtrent 150 packen Gouseratse cleeden ende tweec cartouwen, schietende omtrent 50 ~~is~~ isers, verovert hadde, ende dien plompaert is dese cleeden met twee soo treffelijcke stukken geschut, tot groot naedeel van de Compagnie, by hem houdende. U. E. sy gerecommandeert te bevorderen ende ordre te geven,

dat ons voorschreven twee cartouwen met eerste gelegentheyt op 't seckerste to gesonden worden, ende wat aengaet de cleeden, verhandelt daervan sooveel in peper als tot goede dienst van de Compagnie geschieden can.

Van Atchijn hadden verhoopt 't schip *Thoolen* vol peper te becomen, doch alsoo daer geen peper dan voor gout ende cleeden te becomen was, ende *Thoolen* niet dan reaelen hadde, sijn d'onse met haer gelt na Masulipatan gelopen, van waer van meninge sijn herwaerts te keeren, sonder Atchijn off de Westcust van Sumatra om peper voor cleeden te procureren aen te doen, invoegen dat het ons een schip vol peper uyt de gissinge gaen sal, ten sy dat U. E. ons aen sooveel meer helpe. 't Verdriet my seer dat den raet van Atchijn ende de Custe niet beeter bedocht is. Byaldien aldaer sooveel cleeden (van alsulcke sorteringh als in Atchijn ende op de Westcust van Sumatra getrocken sijn) derven cont, als noodich is tot aflaedinge van een van de jachten aldaer wesende, sal U. E. een cargasoen cleeden met *Purmerent* of *Woerden* naer Atchijn ende de Westcust van Sumatra senden, met ordre dat daer ten besten van de Compagnie opt spoedichste aen peper verhandelt worden. Wat cleeden in Atchijn ende op voorschreve Westcust best getrocken sijn, sult door den coopman van de *Valck* vernemen.

Alsoo de schepen alhier wesende uyttermaeten quaelijck van volck versien sijn ende geen andere tydinge van 't *Wapen van Rotterdam* verneme, blyven noch in beraet wanneer U. E. de chiahoupe *Jamby* weder senden sullen.

Aengaende den coninck van Jhoor, U. E. mach wel vastelijck toeseggen dat wy hem, soo hy Mallacca verlaet tegen die van Atchijn ende Mallacca assisteren sullen, voor sooveel onse gelegentheyt eenichsints gedoocht. Sijn oock wel genegen gestaedich eenige goede jachten omtrent Linga ende int vaerwaeter van Mallacca te houden. Hoopen onse saecken daernae te schicken. Soo sulcx ondertusschen vereyst wort, sult daerinne disponneeren, nae gelegentheyt van des Compagnies saecken aldaer vereyschen.

Een groote partie goede plancken mach U. E. met alle gelegentheyt herwaerts wel senden.

Int fort Batavia, adi 26 November anno 1622.

151. — MALLEYO.

AEN D' HEER HOUTMAN, PER 'T SCHIP DE VREEDE, 28 DEC. 1622.

By dese gaet copye van d'onse per 't schip *Munnickenland* geschreven. Tsedert is hier Godt lof wel aengenomen 't schip *Oranje*, waermede wel ontfangen hebbe U. E. aengename van 26^{en} Augusty passato met 41 bhaer

MALLEVO, 28 DEC. 1622.

nagelen, eenige verlegen goederen ende 16 slaven. Per 't schip de *Vreede*, daer dese mede gaet, sende derwaerts goede partye cleeden, eenige rijs, verscheyde nootlijckheden ende 8000 reaelen in specie. Doet alles ten besten van de Compagnie employeeren, ende byaldien 't gelt ende de rijs aldaer niet noodich sy, sal U. E. 't selvige na Amboyna ende Banda senden. Om 't geene voorder van noode sout mogen hebben dient daetelijc eert Noorder mouson verloopt een schip na Amboyna te senden, opdat door gebreck van schepen niet onversien blijve, alsoo niet van meninge sijn meer schepen innewaerts te senden dan tot laedinge van provisie ende retour van de spcceryen vereyst wort. Verhoopen dat volgens onse ordre van Amboyna becomen sal 't geene de Molluckes vorder ontbreeckt.

't Schip *Munnickendam* was gemannt met hondert coppen. Dit schip de *Vreede* hebben mede met hondert mannen versien. Vant oude volck, die haeren tijt uyt is, sal U. E. sooveel op nieuws doen aennemen, als daertoe bewilligen can. De resteerende sullen tegen volck van de schepen verlost moeten worden, alsoo dit jaer geen ander volck derwaerts connen senden. In Batavia, gelijck mede alle de schepen van gans Indien, sijn uyttermaeten quaelijk van volck versien. Wy schaemen ons 't getal t' adviseeren. De schepen 't *Wapen van Rotterdam* ende *Mauritius* sijn met 697 coppen vant vaderlant herwaerts vertrocken. Hebben daervan omtrent 550 sielen verlooren, sijn seer desolaet ende machteloos op de Zuytzyde van Java vervallen. 't Schip *Mauritius* is met nieuw secours hier geraeckt, ende 't *Wapen van Rotterdam*, met hulpe van 60 mannen, die wy van hier aen de Zuytzyde van Java sonden, van daer na Amboyna geloopen. D' Almogende wil hem ende alle gaende ende comende schepen behouden geleyden. Ick mene dat wy int corte niet min dan omtrent 1500 mannen verlooren hebben. Godt geve dat tydelijck weder vant vaderlant versien werden.

Hoe slecht ende schandelyck het d' onse op Maccau hebben lacten leggen, wat hier ende elders passeert, sal U. E. door de vrinden wel verstaen. D' onse hebben volgens onse ordre in de Piscadores een fort gemaeckt ende sijn daer vry wat slecht sittende, alsoo de schepen die sy niet verscheyde provisie ende nootlijckheden van Japan waeren verwachtende door 't hart weder misgedreven ende hier aengecomen sijn. Hoe 't noch met de resterende gaen sal, sullen mettertijt vernemen. Wy sijn van meeninge de sacke met 't begin van 't aenstaende mousson met soo groote macht te vervolgen als eenichsints byeenbrengen connen, ende verhoopen met Godes hulpe tot een goet eynde te geraecken. Wat den handel van China op Japan emportteert, sal U. E. per nevensgaende advijs van Lenardt Camps vernemen. By dese gaet mede translaet van d' antwoort welck d' onse op haar versouck van de regenten in China becomen hebben. De commandeur Reyersz. heeft haar daerop den oorloch

aengeseyt. Hy hadde acht schepen ende jachten uytgesonden omme op de custe van China te cruyssen, maer sijn alle door hart weder verdreven. Dry daervan sijn hieromtrent gecomen, van d' andere vijf hebben geen tydinge. De schepen de *Manc* ende *Hont*, door U. E. na Cabo de Spirito Santo gesonden, sijn ter nauwernoot op de pomp in Firando aengecomen ende aldaer gesleeten. 't Heeft weynich gescheelt off souden mede gelijck *St. Michiel* in zee gesoncken hebben. Niet dan nieuwe stercke schepen dienen na die quartieren gesonden. Van Nova Spaenjen heeft den vyant vier schepen in Manilha becomen, welcke by Noorden Luconia omgeloopen sijn.

Op U. E. ernstich aenhouden connen niet naerlaeten sijn wederkeringe alhier t' avoyer. Wy hebben tot dien eynde als raet van Indien ende gouverneur over de Molucques aengenomen den E. Jacques Lefebvre, brenger deses, ende hem met onse commissie, daertoe noodich, versien. U. E. gelieve denselven daertoe t' authoriseeren, 't gouvernement van de Mollucques op te draegen ende sijn E. van alles behoorlijck t' informeeren. Ons sal daeraen vrintschap en de Compagnie dienst geschieden. Dit gedaen sijnde sal U. E. sich ter gelegener tijt herwaerts vervoege. De goede getuygenisse die van Jan de Vogel geeft is ons seer lief ende aengenaem. U. E. gelieve denselven te vermaenen, dat met goeden iver ende couragie in syne debvoiren alsooren continueere ende hem verseeckert houde, dat daerdoor te sijnner tijt tot meerder eere ende goet avancement geraecken sal.

Licht Jochem Hendricksz. Sael van Machian ende sent hem met eerste gelegenheit herwaerts.

Wy hebben goet gevonden den E. Marten Sonck, gouverneur van d' eylanden Banda, herwaerts aen te ontbinden omme te verantwoorden d' insolentie ende ongeregeltreyt welck aldaer met onnut schieten ende andersints gepleecht is, ende opdat die landen ondertusschen versien mogen werden met een goet suffisant hoofst, die geduerende d' apsentie van ditto gouverneur by provisie als president ende opperhoofst comandeere, hebben goet gevonden U. E. de visite van d' eylanden Banda te bevelen. Derhalven sal wel doen ende op 't spoedichste eer 't Noordermouson verloope na Amboyna ende Banda varen. In Banda sal U. E. behoorlijcke informatie doen nemen, wat daer gepasseert sy ende hoe voorschreven Sonck sich in sijn gouvernement gedraegen heeft; sijn E. dese onse nevensgaende missive behandigende, met ordre dat hem herwaerts vervoege, 't sy in U. E. geselschap off andersints, na de gelegenheit gedloocht. In sijn plaatse sal U. E. by provisie als president tot de wederomste van Sonck off andere ordre 't opperste gebiet ende de sorge over gants Banda bevelen dengene die U. E., d' heer gouverneur Speult en de voor nemste raeden van de Moluckles, Amboyna ende Banda voor de bequaemste oordeelen ende by pluraliteit van stemmen uyt degene tegenwoordich in

MALLEVO, 28 DEC. 1622.

de Mollucques, Amboyna ende Banda ende op de schepen sijnde, daertoe vercosen worden sal. Laet niet dit alsoo t' executeeren, ende brengt ons mede in behoorlijcke forme volcomen informatie wat insolentie in Banda gepleecht sy ende hoe d' heer Marten Sonck sich voirder in sijn gouvernement gedraggen heeft.

Volckert Hero Vesterman, oppercoopman opt fort Nassauw, gaet sijn tijt expireeren ende is syn verlossinge versoeckende. U. E. sal denselven verlossen, herwaerts senden ende wederomme in sijn plaatse stellen dengene, die daertoe bequaemst gevonden wort. Cappiteyn Cuignet sullen mede licentiieren, ende alsoo daer noch twee andere cappiteynen sijn, achten onnodich datter een nieuw cappiteyn in Cuignets plaatse gemaect werde. U. E. sal voorder alsulcken reformatie doen ende ordre stellen als de verseeckeringe van Banda en de staet van de Compagnie aldaer vereyst.

Soo 't geviele, als niet verhooke, dat U. E. door indispositie, contrarie wint of andersints in Banda niet comen cost, hebben goetgevonden de visite in desen gevalle aen d' heer gouverneur Speult te bevelen. Wy hebben sijn E. tot dien eynde met 't schip d' *Eenhoorn* behoorlijcke acten gesonden, met ordre dat soo lange na U. E. vertoeve als de tijt lydet.

Om verscheyde redenen hebben goetgevonden neffensgaende missiven aen de coninck van Ternaten ende Quitchil Aly te schryven. D'eene sal U. E. met 150 baelen rijs aen den coninck van Ternaten behandigen, ende d' ander met 100 balen aen Kitchil Aly. Doet dit met solemnele eere ende dient haer ende den adel aen, dat het ons hartelijcken leet is, dat den tijt noch d' eere niet hebben gehadt om haer geduyrende ons gouvernement persoonelijck te begroeten, noch oock omme aldaer tegen onse gemeene vyant iet sonders met haer (die ick wel weete daertoe altoos gereet sijn geweest) t' attenteeren, ende verseeckert haer, dat het aen de goede wille van ons noch onse natié niet gebrocken heeft. 't Geene op de custe van China ende Manilla attenteeren, streckt ten gemeenen beste, ende om daernae den vyant dies te gevouchelijcker uyt de Molucques te dryven ende haer aen de vreedighe besittinge te helpen, welck wy hoopen eerlange geschieden sal. Neemt hiermede mijn affscheyt ende oock d' uwe ende voedet haer met een seer goede hooke, dat eerlange becomen ende genieten sullen d' effecten van haare redelijcke begeerten. Int besonder sal U. E. daerenboven buyten weeten van den coninck aen Kitchil Aly vereeren een goude kettingh; item aen de voormemste orangcays, die van vermogen sijn, sult mede sooveel vereeren als met den raet geraeden vint, in alles, 't voorschreven daerinne begrepen, tot de waerdye van omtrent 2000 reaelen van achten.

Om wat redenen U. E. goetvinden 't raseeren van Caleamatten ende Saboa uyt te stellen hebben verstaen. Wy repliceeren daerop andermael, beter te

MALLEVO, 28 DEC. 1622.

wesen dat Saboa met den eersten verlaeten ende 't volc op Malleyo geleyt worde, te meer dewyle ons niet dan al te swack van volck bevinden. 't Is beter dat Maleyo met het volck van Saboa versterckt worde, hoe weynich daer oock sijn, dan dat men die op Saboa houde om saecken van soo cleene importantie als U. E. adviseert. Derhalven sal daermede voortvaren ende 't volck op Malleyo leggen. Aengaende Caleamatte, wenste wel dat het volck mede vandaer waere ende op Malleyo ende Machian laege, doch sijn 't selvige andermael aen den raet aldaer refererende. U. E. ende den raet sullen daerover disponneeren, Caleamatte houden of verlaeten, nadat na loop van tijt en saecken bevinden sullen de verseeckeringe van onsen staet aldaer ende de dienst van de Compagnie te vereysschen.

My verwondert, dat U. E. niet gelooven can, dat de Ternataenen besteecken of approbeeren 't gene Daya tegen onse welstant in Amboyna doet. Voorwaer U. E. is niet wel bedacht ende geeft Kitchil Aly, den coninck ende andere die de schoone persoonagie speelen, al te veel geloofs. Hebben wy de trouwloosheyt ende valshey't van de Mooren niet dan al te wel ervaren? Wat getuygen behoeven meer? Sijn de Ternataenen niet op de been geweest om Malleyo af te loopen? Isser in seeckere hare vergaederinge niet rontuyt besloten, dat van alle canten meenichtre van volck vergaederen souden, omme de Hollanders niet alleen uyt de Mollucques, maer oock uyt Amboyna te dryven? Twijffelt niet, soo sulcx doen costen, dat het laeten souden. Plant dese maxime in alle d'onse. Stelt ende laet alsulcke ordre dat des Compagnies volck, forten, goederen ende staet verseeckert bly'ven, ende de trouweloose Mooren geen occasie becomen iet quaets t'attenteeren. Dit doende gelijckt behoort, isser weynich aen gelegen wat gevoelen dat U. E. van de Ternatanen heeft.

Wat aengaet den persoon van Abraham de Vogelaer, welcke U. E. op 't hart aenhouden van de Ternatanen voor een jaer tot onse approbatie toeestaen heeft dat van des coninckx wegen 't sabandersambt bediene; waeromme hiertoe een van d'onse soo hart versocht sy, connen niet wel begrypen. Derhalven sullen de saecke vooreerst noch laten tot dispositie van den raet aldaer, mits dat sorge gedraegen wort, dat in 't invoirderen van des coninckx middelen soo niet ge procedeert worde, dat de lieden overlast geschiede, ende d'onse de Ternatanen niet en dienen als een roede; gelijck mede dat de Ternatanen daerdoor soo veel vryheyts in des Compagnies packhuysen niet becomen, dat haer meester van deselvige ende consequentelijck van des Compagnies forten maecken. Als dit voorcomen wert, meenen wy niet schaeden can, dat het sabandersambt door een Nederlander bedient wort. Na hun de saecken gedragen, sal den raet hierover by provisie disponneeren.

De boecken hebben ontfangen. D' oncosten gelijck U. E. seyt sijn groot, ende de proffyten cleen. Hier hebben wy al 't volck op haer eygen costen ge-

stelt ende daervoor in gelt soo veel toegeleyt, als U. E. per neffensgaende register sien sal. 't Gelt dat daertoe, tot de fortificatie ende betaelinge van 't garnisoen van noode is, hooppen aan d' incomsten van 't lant te vinden, ende de winst van d' inlantschen handel over te houden. Wy vertrouwen vastelijck, dat dit in Amboyna ende Banda mede geschieden can, als daer wel gemena-geert ende goede finantie gesocht worde, ja derf wel vastelijck seggen datter geen gelt, goederen noch enige provisie tot onderhout van de forten ende garnisoenen na Amboyna ende Banda soud behoeven gesonden te werden, als die plaetsen behoorlijck gepeupleert, van slaven wel versien ende goede ordre op de incomsten van 't lant gestelt waere. Van hier sullen daertoe ons debvoir doen. Als U. E. in Amboyna ende Banda comt, helpt de heeren gou-verteurs Speult ende Sonck hierop soo goeden ordre stellen als doenlijcken is. Ick weet wel dat het hart ende moeyelijck valt den ezel van sijn tret ende de menschen van een quaede gewoonte tot een goede te brengen, maer dese moyten moeten niet ontsien, soo wat goets willen doen. Wat canner goets sonder moyten gedaen worden? De heeren Speult ende Sonck bevinde mede wat hart by een quaede opinie dese saecke aengaende te wesen. 't Is my oock gebuert ende vertrouwe, dat sy haer niet schaemen sullen daervan te scheyden, gelijck ick God los gedaen hebbe. Wat de Molluckes aengaet, laet naer eenich gelt of goet aen fortificatie te spendeeren, ende doet 't geene daer noch aen te doen is met slaven ende gevangen, soo sullen d' oncosten van forti-ficatie gewonnen sijn. De gagie ende montcosten van alle de garnisoenen connen aldaer seer wel aan de winst van den handel ende andere gevouche-lijcke finantie gevonden worden. Wy sijn van opinie dat men de cleeden ende andere waeren aldaer soo diere hout, dat den vyant haer goet slijt ende 't onse aen de hant blijft. Wy meenen dat de Compagnie beteren dienst geschie-deu soude, dat de goederen beeteren coop vercocht ende te meer quantiteyt vertiert wort. Let hierop ernstlijcken ende stelt op den handel ende menagie soo goeden ordre, als den raet aldaer eenichsints practiceeren can. De lasten van de Mollucques dienen aen de winsten van den handel aldaer te vinden. d' Oncosten mogen niet grooter dan de winsten weesen, maer in Amboyna ende Banda moet ende can sooveel overwonnen ende aen incomsten gevonden werden, dat men alle de nagelen, nooten ende foelie daermede betaele, sonder eenich gelt van hier te behoeven, ende alsoo wel wete dat dit geschie-den can, sy U. E. ten hoochsten gerecomandeert hiervan met de gou-verteurs van de Mollucques, Amboyna ende Banda ernstlijck te handelen ende alle saken alsoo te helpen schicken, dat de Compagnie 't goede effect ende geen praetgens become. Hoe wy verstaen dit te doen sy, hebben den raet al-hier vertoont. 't Soude wat laagh vallen in dese te verhaelen, derhalven sal my tot d' advysen van heer Carpentier ende 't goet verstant van de vrienden

aldaer gedraegen. Den gouverneur van Amboyna hebbe geordonneert dat U. E. pannen ende steenen toesende.

Met dit schip wert geen wijn, speck noch vlees gesonden, vermits hier seer quaelijck versien sijn. In Batavia is in thien maenden geen geschaft. 't *Wapen van Rotterdam* is met omtrent hondert leggers wijn, 28.000 realen in spetie ende 150 vaten vleys en speck, daermede van 't vaderlant gecomen is, na Amboyna gevaren; 60 leggers arack gaen nu met d' *Eenhoorn* mede derwaerts. Laet niet met den eersten na Amboyna te senden om 't gene de Mollucques gebreeckt; d'heer Speult sal niet laeten de vrinden soowel als hemselfen te versien.

De heeren Mayores hebben met haere missive van 4 Martius 1621 geadviseert, hoe jaerlijcx in Europa vertieren connen omtrent 490.000 fl nagelen, 450.000 fl nooten ende 180.000 fl foelie. Wat Indien consumeeren can, weten noch niet seecker, doch maecken gissingh omtrent 100 a 150.000 fl nagelen, 200.000 fl nooten, soo goede als rompen, ende omtrent 30.000 fl foelie; soud in alles bedraegen 640.000 fl nagelen, 650.000 fl nooten ende 210.000 fl foelie. Als dese speceryen becomen, sullen ons wel behelpen. De vrinden dienen sorge te draegen, dat omtrent sooveel ende niet meer jaerlijcx afgeschept worde, insonderheyt datter geen nagelen, nooten noch foelie in andere handen geraecken. 't Is beeter, dat in 't bos vergaen, dan dat ons meer toegesonden worde of in andere handen geraecken.

D'Engelsen hebben van de Cust eenige cleeden, maer gans niet van Engelandt, becomen. Gelt, goet ende alderleye provisie gebreekt haer. Eenige van haer scheepen leggen hier en vergaen, anderen keeren ledich van Japan, doch van de veroverde goederen sijn partye silvers verwachtende.

De coninck van Parsia heeft met hulpe van de Engelsen Ormus gewonnen. 't Gene d' Engelsen tot de gemeene diffentie behooren te fornieren laeten sy naer. Seggen dat haere portie door gebreck van schepen, volck ende provisie niet fornieren connen, doch hier hebbe over lange bevonden dat na de gratie van Bantam trachten. Nadat Bantam ons tot aenspraek geloet ende wy daerop tweemaal derwaerts gesonden hadden, cregen ten antwoordt, dat den Pangoran geen gehoor wilde optineeren of moeten Jaccatra eerst verlaeten gelijck het gevonden hadden, maer d' Engelsen mochten comen alst haer geliefde. Hy hadde met haer geen questie, sy waeren goede lieden. Niet meer dan openbare vyanden mogen d' Engelsen vertrouwen. Schaadelijcker dan veel van die sijn sy ons. Wat noch volgen sal, sal de tijt leeren. Dewyle sy geen middel hebben om innowaerts te senden, sullen voor dees tijt geen voorder vermaen van haer doen. In Jamby ende Patany is weynich peper gevallen. Van Atchijn hebben niet becomen, noch oock geen Chineese waeren van Manilla noch de Piscadores, soodat de retouren voort vaderlant dit jaer cleen weesen sullen.

Doet de gevangen contadour straffen over sijn schryven ende attentaten. Laet hem noch andere gevangenen soo grooten vryheyt niet meer toe, ende maeckt dat geen quaet meer onderstaen, maer haer gerust houden.

Int fort Batavia, adi 28 December anno 1622.

152. — MALLEYO.

AEN DEN CONINCK VAN TERNATEN, 28 DEC. 1622.

Heer Coninck. 't Is my leet, dat geduerende ons gouvernemant tegen onse gemeene vyant met U Magesteyt in Ternaten niet hebben mogen voornemen, noch my derwaerts connen transporteerden, om wech te nemen de quae geruchten ende ongenuuchten die ongeruste menschen veroorsaect mochten hebben. Om de Spaenjaerden te meerder afbreuck te doen ende dies te gevoechelijcker van Ternaten, Tidoor ende andere quartieren te crygen, hebben een fort op de cust van China doen maecken ende een groote vloot schepen derwaerts ende op Manilla gesonden, 't welck noch een tijt sullen dienen te continueeren. Hierover hebben voor dees tijt geen groote macht na de Moluccques connen senden, doch verhoopen dat het eer lange geschieden sal.

Ick hebbe voorgenomen met Godes hulpe na Nederlant te keeren. Sal niet naerlaeten te voirderen, dat een groote macht van daer herwaerts gesonden worde, omme Uwe Magesteyt dies te gevoechelijcker van onse gemeene vyanden t' ontlasten. Tot een eerlijck afscheyt sende Uwe Magesteyt 150 balen Japonsen rijs. Wilt onse goede genegentheyt aenvaerden ende d'oude vrintschap, gelijck voor desen, met onse successeurs continueren, soo salt d'een en d'ander wel gaen ende onse gemeene vyant te meerder afbreuck geschieden.

Godt zegene Uwe Magesteyt ende vermeerderen sijnnen staet.

Int fort Batavia, adi 28^{en} December anno 1622.

153. — MALLEYO.

AEN KITCHIL ALI, 28 DEC. 1622.

Erentfeste edele Heere. Seer aengenaem is my U. E. missive geweest ende uytdermaeten seer bedroeft ons dat geduerende mijn gouVERNEMANT met U. E. hulpe tegen onse gemeene vyant in Ternaten wesende, niets hebben mogen voornemen, noch sijn E. persoonelijck mogen sien noch spreecken, om wech

te nemen dc quac geruchten die eenige ongeruste menschen door onse apsentie veroorsaeckt mochten hebben, ende omme U. E. d' eere aen te doen, die soo een valereus heere als hy is, meriteert. Om de Spaenjaerden ende Portugiesen t' ontrecken de groote finantie die sy van den handel van China becomen ende haar dies te gevoechelijcker van Ternaten, Tidoor ende andere plactsen meer te slaen, hebben wy een fort op de cust van China doen maecken. Sullen daer ende omtrent Manilha seeckeren tijt een groote vloot schepen houden, waerdoor tegenwoordich niet wel gelegen comt om een groote macht nae de Mollucques te senden, doch verhoopen dat het eerlange geschieden sal, ende willen U. E. gebeden hebben, vastelijck te gelooven dat onse gemene vyant nu meer afbreuck ende de Ternataenen meerder hulpe doen dan met veel schepen ende volck in de Mollucques doen soudan. Ick hebbe voorgenomen met Godes hulpe na Nederlant te keeren, omme een groote macht vandaer te voirderen, opdat onse gemeene vyanden te harder aengetast mogen worden. Vertrout dat het gaen sal, gelijck als met die welcke sijn hant verde te ruggetrekct ende dies te harder slaet. Tot een goet gedachtenisse senden U. E. 100 balen rijs ende een goude kettingh. Wilt onse goede affectie aennemen, met uwe goede gunste t' onswaerts ende loffelijcke couragie tegen de gemeene vyant continueeren, gelijck tot noch toe gedaen heeft ende wy vertrouwende sijn. 't Sal in U persoon tot een onsterfelicke loff ende de hoochste graet van eere na behooren van de E. Hoge Mogende Heeren Staeten Generael, zijn Exellentie, de heeren Mayores ende onse successeurs erkent ende gerecompenseert worden.

Int fort Batavia, adi 28 December anno 1622.

154. — MALLEVO.

AEN JAN DE VOGEL, 28 DEC. 1622.

U. E. aengenaemen van 14^{en} December 1621 is ons wel geworden, gelijck mede verscheyde missiven van d'heer Houtman, waerdoor verstaen hebbe 't geene daer passeert. Wat hier omgaet sult door onse neffensgaende pamphieren, aen d'heer Houtman gaende, vernemen. Dewyle sijn E. seer hart aenhout ende genegen blijst om met den eersten herwaerts te comen, hebben goet gevonden d' heer Jaecques Lefebvre met onse commissie derwaerts te senden, omme 't gouvernement van de Mollucques over te nemen.

Recommandeeren ende beveelen U. E. ditto Lefebvre t' erkennen, informeeren ende assistceren, gelijck dat behoort. De Compagnie sal daeraen dienst ende ons een welgevallen geschieden. De goede getuychnisse, die d'heer Houtman van U. E. geeft, hebbe gaerne verstaen. Wilt in uwen goeden

iver, naersticheyt ende vlijt continueeren, soo verseeckert U. E. dat te sijnner tijt tot meerder avancement geraecken sult. Om de schaden encl hinder voor te comen die de Tidoresen ons met de Spaense ende Portugiesse goederen doen, houden voor goet de hant met onse goederen gelicht ende die beter coop dan de Spaense gegeven worden. Spreeckt daervan met d'heer gouverneur ende bevoirdert dat op den handel alsulcke ordre gestelt worde als den besten astreck ende dienst van de Compagnie vereyscht, gelijck wy begeeren dat gedaen worde sonder onse ordre te verwachten. Een goede partye cleeden sult met *Munnickendam* ende de *Vrede* becomen.

Diergelijcke partye hebt toccomende jaar wederom te verwachten. Derhalven maeckt dat alles tegen die tijt ten besten gevent sy, ende hout geen verlegen goederen int packhuys. Vercoopt die sooveele gelden mogen, soo behoeven hier geen meer tot schanden van de Mollucques te verbranden.

Int fort Batavia, adi 28 Desember anno 1622.

155. — COMMISSIE

VOOR FREDERICK DE HOUTMAN, 28 DEC. 1622.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael etc., allen dengeenen die desen sullen sien off hooren leesen, saluyt! doen te weeten. Alsoo noodich achten ende met advijs van onsen raet goet gevonden hebben een visitateur nad'eylanden Banda te senden, soo ist dat daertoe gecommitteert ende geauthoriseert hebben, committeren ende authoriseeren by dese den E. Frederick Houtman, onsen eersten raet van Indien, tegenwoordich gouverneur over onse landen ende sorten in de Mollucques wesende, omme de visite vandaer in d'eylanden Banda te doen, met volcomen bevel, last ende authoriteyt omme daer als hooft te presideren, disponneeren, alsulcke ordre te stellen ende reformatie te doen, soowel int gouvernemant van den lande, administreeren van justitie, over den handel ende alle andere saecken, geene uytgesondert, als sijn E. met advijs van raden ten besten dienst van de Compagnie ende welstant van den lande aldaer sal bevinden te behooren. Derhalven ordonneeren ende bevelen by dese aan d'heer gouverneur Marten Sonck, alle oppercoopliden, cappiteyns, schippers, alle andere officieren, soldacten, gemeene burgerye, boots gesellen ende alle andere in d'eylanden Banda wesende, niemant uytgesondert, den voorschreven heere Frederick Houtman voor onsen visitateur ende president te respecteeren ende gehoorsaemen, gelijck of wy daer selfs in persoone waeren.

Int fort Batavia, adi 28 December anno 1622.

156. — AMBOYNA.

GOUVERNEUR SPEULT, PER D'EENHOORN, 28 DEC. 1622.

Dese nevensgaende is copye van d'onse per 't schip *Edam* geschreven. Tsedert hebben per jacht *Pegu* wel ontvangen U. E. aengenaeme van den 29^{en} September passato met de resteerende naegelen ende de boucken. Wy verstaen dat dese boucken seer impertinent gehouden sijn. U. E. gelieve ordre te geven dat het verbetert ende onse ordre dienaengaende gegeven, preciselijck gevolcht worde. D'oncosten vallen vry wat grooter dan de winst van den handel; insonderheyt ist een schande, dat door de cooplieden op de comtoiren sooveel gespendeert wort. Sy meenen dat het by haere wijsheyt toecomt, dat haer de nagelen t' huysgebracht ende aan haere jongers gelevert worden, waerover dies te ruymer int spendeeren sijn, sonder te bedencken wat lasten de Compagnie daeromme elders draecht. 't Is seer wel gedaen dat U. E. haer alreede seeckere ordre voorgeschreven heeft. Doet dit voorder sooveel besnoeyen als doenlijcken is, ende maeckt soot wesen can datter geen gelt meer aan fortificatie gespendeert worde. Al 't gene verspaeren cont, sal gewonnen gelt sijn.

Per nevensgaende notitie sal U. E. sien hoe hier al 't volck op haer eygen last gestelt hebben ende wat ider daervoor ter maent toegeseyt is. U. E. mach sulcx, soot daer geschieden can ende de finantie aen de tollen ende incomsten, gelijck wy hier doen, vinden cont, mede int werck stellen. In min dan negen maenden beloopen d'oncosten alhier f464.000; soo daertegen geen goede finantie vinden, wat soude het worden? D'incomsten vant lant bedraegen daertegen omtrent f10.000 ter maent. De rest moet alsnoch aen d'nlantsen handel gevonden worden, doch soo een goede stapel van handel alhier becomen, hoopen de winst van d'nlantsen handel tot retouren voor Nederlant over te houden.

Meer dan 1400 sielen sijn hier in Batavia, sonder eenige Nederlantse provisie off last van de Meesters, op des Compagnies cost onderhouden. Wy bevinden dat quaelijck sooveel vlees, speck, olie ende andersints van Nederlant becomen connen, om sooveel scheepen ter zee t'onderhouden als tegenwoordich in 't lant sijn. Hierover cost wel gebeuren, dat genootsaeckt wierden geen meer van diergelijcke provisie na Amboyna ende Banda te senden.

't Is nodich, 't sal goet wesen ende is oock seer wel doenlijck, dat alsulcke ordre gestelt werde, dat Amboyna ende Banda haer selven, gelijck Batavia, sonder een reael van des Compagnies gelt te spenderen, voldoen.

Hiertoe is niet anders van noode dan dat de plaetsen redelijck gepeupleert, van slaeven wel versien, goede policie ende ordre gestelt werde. Met 't volck dat daer alreede is mein ick sooveel finantie gevonden can worden, dat men

AMBOYNA, 28 DEC. 1622.

de forten ende garnisoenen daermede sonder des Compagnies last onderhouden can, doch verhoopen de plaetsen eerlange beter ende meerder te versien. Ondertusschen gelieve U. E. de goede menagie ende ordre te beginnen, als te weeten: Spendeert na d' incomsten die becomt. Stelt op alles redelijcke tollen ende incomsten. Betaelt de soldaeten daermede, ende maect datter allerley vee aengeteelt, tuynen geplant ende ter zee gevist worde, soo sal U. E. bevinden hoe gevoechlijck 't garnisoen aldaer van de incompsten sonder last van de Meesters onderhouden, ende alle de nagelen met de cleeden ende winst van den handel, sonder eenen reael te behoeven, opgecocht connen worden, gelijck de Portugiesen eertijts deden.

Wy bidden U. E. stelt dit int werck. Laet ons eens menschen worden ende quaede maniere naerlaeten. Doet wel menageeren, segge andermael; alle quae oncosten naerlaeten. Geeft geen gelt tot reparatie van de forten ende huysen meer uyt. 't Gene daeraen te doen is, laetet de slaeven doen. Moeter iets uytgegeven worden, treckt dat weder onsichtbaerlijck, sonder gevoelen van d' ingeseetenen in, gelijck de groote boomen 't groote voetsel datse behoeven door d' aldercleynste hayrkens van haere wortelen suygen. Uyt der maeten seer was ick verwondert te sien d' ordre die d' Almachtige Godt gebruyckt. Strijt daer niet tegen, want U. E. geen beter leermeester vinden sal. Doen in de graften van Batavia onder de wortelen van groote boomen gegraveen wierd, sach ick daer hoe die door cleene hayrkens van haere wortel gevoet ende onderhouden werden. Even alsoo worden alle staten, menschen en dieren mede gevoet ende onderhouden. Met onse staet ende dien van onsen vyant in Indien gaet het soo maer ten deele toe. Daeromme is alsnoch geen van beyde wel gevest, ende is hooch nodich dat wy onse fauten verbeeteren. Verscheyde plaetsen heeft onsen vyant die haerselven sonder traffique onderhouden connen, doch soo haer den Chinesen handel ontrecken, sullen sy gnouchsaem van der zee geraecken. Wy sullen daertoe ons best doen, ende willen U. E. ten hoochsten gerecommandeert hebben, de saecken aldaer soo te schicken, dat derwaerts geen gelt noch Nederlantse provisie behoeven te senden ende dat de nagelen opgecocht, de forten ende garnisoenen onderhouden worden met de cleeden die derwaerts senden, de profijten van den handel ende incomsten van 't lant, gelijck seer wel doenlijck is ende geschieden can; soo sal U. E. meerder eerc dan sijnne voorsaten becomen.

Omdat d' Engelsen geen gelt innwaerts connen senden ende wel weeten dat het daer noch niet gaet, gelijck wel wensten, sijn met 't *Wapen van Rotterdam* na Amboyna gegaen 28.000 reaelen in specie; nae de Mollucques met de *Vrede* 8.000 reaelen, ende nu gaen met d' *Eenhoorn* voor Banda andere 8.000 reaelen. 't Geene U. E. becomt, doet het doch wel menageeren ende stelt dese onse ordre in 't werck, opdat toekomende jaer geen gelt derwaerts

behoeven te senden, want onse Meesters daeraen seer qualijck comen connen. Niettegenstaende d' excessive groote oncosten die in Batavia gedaen ende contant betaelt worden, wert daertoe niet een reael van 't geene van Nederlant comt, gebruyc. Siet doch hoe Batavia de Mollucques, Amboyna ende Banda over 't hooft wast.

Op d' ernstige aenhoudinge van d' heer Houtman, hebben sijn E. geaccoerdeert herwaerts te keeren ende met de *Vreede* in sijn plaatse tot gouverneur over de Mollucques gesonden den E. Jaecques Lefebvre. D' Almogende wil hem in sijn gouvernement zegenen. D' heer Houtman hebben geconsenteert omme de visite in Banda te doen ende den gouverneur Sonck aen te dienen dat sich herwaerts vervoeg omme voor den raet alhier te verantwoorden d' insolentie ende ongeregeltheyt die wy verstaen, daer gepleecht soud weesen; ende alsoo wel gebeuren cost dat d' heer Houtman door indispositie, contrarie wint oft andersints niet tijs genouch in Amboyna quaeme, hebben goetgevonden U. E. in desen gevalle de commissie te geven, gelijck per neffensgaende acte doende sijn. Soo ditto Houtman soo vrouch in Amboyna niet comtalst mouson vereyst, sal U. E. sich in Banda vervoegen, behoorlijcke informatie nemen wat daer gepasseert sy, hoe de heer gouverneur Sonck sich in sijn gouvernement gedraegen heeft, de bescheden herwaerts senden, aldaer alle behoorlijcke goede ordre stellen, ende voorsz. Sonck dese onse nevensgaende missive behandigen, met ordre dat sijn E. hem herwaerts vervoeg. By provisie sal U. E. 't gouvernement tot de wedercomste van d' heer Sonck of ander ordre van hier, bevelen aan degeene die U. E. ende den raet daertoe voor de bequaemste oordeelen sullen. Terwyle U. E. naer Banda vaert, soo laet oock goede ordre in Amboyna, opdat des Compagnies saecken overal wel mogen gaen.

Wy hebben verscheyde joncken pas verleent na Amboyna te varen; laet niet toe dat elders gaen. Soo daer goede partye rijs gebracht wort, dat die op-coopen, al soud het vry wat diere wesen, om de jonicquen te gewinnen daer te varen, opdat onse schepen daertoe niet behoeven te gebruycken maer beter employeren mogen, alsoo goetvinden ende seer genegen sijn omme een staepel van handel aen 't casteel aldaer te trekken. Beveelt mede alle vrye lieden die van daer herwaerts souden mogen varen, dat recht door na Batavia loopen, sonder eenige plactsen op Java aen te doen, opdat geen ongeval become, soo 't geviel dat tusschen ons ende die van den Mattaram different ontstont. Dit pretext mogen wel gebruycken; maer om verscheyde andere redenen meer vinden alsoo goet.

In d' *Eenhoorn* hadden hondert vaten vlees ende speck ende 25 leggers wijn doen schepen, dan alsoo naderhant verstanden dat 't *Wapen van Rotterdam* met alle sijn provisie na Amboyna geloopen was, sijn door schaershey't genootsaeckt geworden 't selvige weder te lossen. U. E. sy ten hoochsten

AMBOYNA, 28 DEC. 1622.

gerecomandeert alle de provisie in 't *Wapen van Rotterdam* sijnde behoorlijck voor de Mollucques, Amboyna ende Banda te verdeylen. Draeckt daerinne geen syde. 't Is beter dat U. E. hem selven wat ontrieve, dan dat die van de Mollucques ende Banda vercort ende oorsaeck tot clachte geve. 't Is nodich met eerste van 't mousson een schip met eenige nagelen, nooten ende foelie herwaerts gesonden worde. U. E. gelieve ordre te geven dat soo haest doenlijcken geschiede, opdat tydelyck een goede partye na de custe van Coromandel gesonden mach worden; sullen daer contant verstrecken.

Nadat d'onse seer slecht en schandelyck van Maccau waren geslaegen, hebben sy een fort in de Piscadores gemaect. Den handel is haer van de Chinezen ontseyt, gelijck per nevensgaende translaet sien sult. Hierop is de Chinezen den oorloch aengeseyt, doch de scheepen sijn door hart weeder meest verdreven. Soo haest doenlijck verhoope de saecke te hervatten ende weder een goede vloote van de cleene middelen, die vergaederen connen, derwaerts te seynden. Hebben hier wel veel schepen, maer Godt betert weynich volck; derhalven connen innewaerts gene senden. 't Ware bycans noodich dat van daer geassisteert wierden om d' importanten handel van China te vervolgen, alsoo vertrouwen dat daertoe wel geraecken sullen.

Na Banda is van hier geen wijn gesonden. Laet niet haer portie van daer uyt 't *Wapen van Rotterdam* te senden, gelijck mede sooveel hout ende panen als de gelegenheit gedoocht.

Int fort Batavia, adi 28 December anno 1622.

157. — COMMISSIE
VOOR HERMAN VAN SPEULT, 28 DEC. 1622.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen de Hoge Mogende heeren Staeten Generael, sijn Exellentie prince van Orangie, ende de heeren Bewindhebberen der Generaele Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden in Indien, allen dengenen die desen sullen sien off hooren leesen, saluyt! doen te weeten. Alsoo den E. Frederijck Houtman, eerste raet van Indien, tegenwoordich als gouverneur in de Mollucques sijnde, gecommitteert hebben omme van daer de visite in d' eylanden Banda te doen, ende onseecker is of de tijt ende andere gevallen sulckx gedoogen sullen, soo ist dat met advijs van onsen raet goetgevonden hebben, byaldien d'heer Houtman door indispositie, contrarie mouson of andersints, niet tijtlijck van de Mollucques in Banda comen cost, den E. heer Harman van Speult, raet van Indien ende gouverneur over de landen ende forten van Amboyna, tot de visite van Banda in dien ge-

COMMISSIE, 28 DEC. 1622.

valle te committeeren, gelijck hem by dese daertoe committeeeren ende autoriseeren, met volcomen last, bevel ende autoriteyt omme in Banda over alle d' eylanden ende fortien als hoofst te presideeren, disponneeren, alsulcke ordre te stellen ende reformatie te doen, soowel int gouvernement van de landen, administreeren van justicie, over den handel ende alle andere saecken, geene uytgesondert, als sijn E. met advijs van raede ten besten dienst van de Compagnie ende welstant van den lande aldaer sal bevinden te behooren. Derhalven beveelen ende ordonneeren by desen aan d' heer Marten Sonck, alle opercoopliden, cappiteynen, schippers, alle andere officieren, soldaeten, gemeeneburgery, bootgesellen ende alle anderen in d' eylanden Banda wesende, niemant uytgesondert, den voorschreven heere Harmen van Speult in apsentie van den heer Houtman voor onsen visitateur ende president t' erkennen ende gehoorsaemen, gelijck of wy daer selfs in persoone waren.

Int fort Batavia, adi 28 December anno 1622.

158. — BANDA.

GOUVERNEUR SONCK, PER DEN EENHOORN, 28 DEC. 1622.

U. E. missiven van den 14 ende 29 May, 30 Augusty ende 23 September sijn ons wel geworden, ende hebbe gaerne verstaen 't gene daer passeert. Wat hier omgaet sult ten deele per vorige copye onder onse couverte van 28 October passato met *Edam* gesonden, ende per dese neffensgaende verstaen, waeromme dese te corter wesen sal.

De nooten ende foelie per de schepen *Amsterdam* ende d' *Eenhoorn* gesonden hebbe wel ontfangen. De nooten sijn, gelijck U. E. ten rechten seyt, ongelijck min dan naer advenant de gesonden foelie behoorden te weesen. 't Is noodich ende sal goet sijn dat U. E. daerinne versiet.

't En is niet vremt dat die van Puleron met haere consoorten soodanich voornemen genomen hadden. Wy dancken Godt dat sulcx ondeckt heeft. Doen wy door U. E. eerste missive verstandien dat sylieden op Groot Banda noch Rossangijn geen nooten noch foelie begeerden te plucken, ende de verdrevene lant ingeruymt hadden, waeren vry wat voor swaricheyt beducht. Was ick daer geweest, sy souden niet een amende van 150 reaelen vrygegaen hebben. 't Is gepasseert ende ons seer aengenaem geweest dat U. E. ten laetsten meerder kennisse bequam, ende daerover 160 van de voornemste Orangcays met der doot gestraft heeft. Wy gelooven niet datter iet goets van de resteerende Bandanesen die noch in d' eylanden Banda sijn, comen sal. Met de kinderen van de Rossanginers sijt alsoo weynich verseeckert, als wy hier met de vrouwen ende

kinderen van die van Slamma ende Lontor waeren. De mannen hadden voorgenomen in de stadt sooveel quaets te doen als conden, ende haere vrouwen ende kinderen, soo die uyt de furie niet mede crygen conden, te verlaeten.

't Is seer bedenckelijck of die van Rossangin niet Christen geworden sijn, om te beter haer personagie te speelen. Weest vry verseeckert datter niemant van Ceram off elders by U. E. overcomt of het sijn geaposteerde lieden, die gesonden worden als spien ende omme sooveel quaets te doen als connen. Wy bevelen U. E. geen overloopers daer te houden. Soo geen recht becomt om haer als spien met der doot te straffen of aen de kettingh te slaen, sent hun dan herwaerts; ende wat aengaet die van Rossangin ende andere Bandanesen die noch int lant sijn, belasten U. E. geen man volck daer te houden dan desulcke ende in sulcker voegen, dat tenemael verseeckert sijt dat geen quaet onderstaen noch doen sullen, ende daervoor verantwoorden wilt. Wy souden voor geraetsaemst houden dat alle 't manvolck van de Bandanesen, soo haer eenichsints derven cont, van daer gesonden worden. Draecht voor de vrouwen ende kinderen mede goede sorge ende stelt haer op sulcke plaets ende opsicht, dat daervan verseeckert blyven endc ons niet ontvoert worden. Wy gelooaven wel dat 't volck van de Cust luy, traech, onervaeren ende veel siechten onderworpen sijn, doch vertrouwen dat mettertijt beter leeren gewennen ende levendiger worden sullen, insonderheyt als wel geleert, gestiert, verquict, geamineert worden, waertoe U. E. recommandeeren sijn uytterste debvoirt te doen.

't Is een groot misverstant dat U. E. versoeckt, soo geen meer Nederlanders becomen can, dat oock geen meer slaven senden souden. 't Waere wel te wenschen datter veel goede Nederlantsche burgers in Banda waren, maer niet wenschen noch immuniteyt sijn daer geen te crygen. Wy sullen niet laeten ons best daertoe te doen; 't moet sijn tijt hebben. Ondertusschen connen onder de slaven wel eenige gevonden worden die d' ander commandeerden. Hier begeeren wy geen Nederlanders daertoe, alsoo meest onbequaemer dan de swarten sijn. Wensten wel dat middel hadden omme U. E. noch 3000 slaven toe te senden, daer 't soude niet een in Banda te veel, maer noch wel eenige duysenden te weynich weesen. Om de nooten ende foelie te plucken isser sooveel niet van noode, maer wel om te tuynen, alderley vee aen te planten ende de visscheryen alsoo waer te nemen, dat al het volck, de forten ende garnisoenen van Banda van 't lant selfs gevoet ende onderhouden mach worden, ende dat alle de nooten ende foelie van daer becomen, sonder dat eenich gelt oft Nederlantsche provisie, maer niet dan cleeden ende rijs derwaerts behoeven te senden. Dit moet ende can seecker wel gedaen worden. Wy recommandeeren U. E. 't werck by den hant te nemen ende de saecke hierna te schicken, want de Compagnie daeraen immer sooveel dienst als aen 't plucken

van de nooten ende foelie geschieden sal. 't Sou oock wel connen gebeuren, dat toecomende jaer geen vlees noch speck na Banda ende Amboyna gesonden cost worden, vermits de schepen noodich van doen hebben al watter van 't vaderlant comt. In desen gevallen sal eenich gelt aan 't garnisoen voor haer rantsoen gegeven moeten worden, ende dat gelt moet weder met scekere finantie van de burgerye getrocken worden. In deser voegen can d' een van d' ander leven, gelijck hier in Batavia geschiet. Daer wort naersticheyt gedaen om menichte van slaven te versamelen. Weeten noch niet seecker hoeveel of weynich dit jaer na Banda senden sullen. Wy hebben hier al 't volck op haer eygen cost gestelt ende daervoor sooveel gelt ter maent toegeseyt als U. E. per nevensgaende register sien sal. Doet het daer mede, alst op dien voet in treyn gebracht ende van d' incomste van 't lant, gelijck hier doen, 't gelt becomen can worden. Wy sien dat de montcosten van U. E. tafel f 31.000 bedragen ende die van 't geheele garnisoen f 45.000. Wat huys daer gehouden wert, connen niet begrypen. Van onse tafel worden 42 personen gespijst, ende d' oncosten daervan beloopen ter maent 265 $\frac{1}{2}$ reaelen, gelijck per neffens-gaende notitie sien sult, welck vry veel van uwe huyshoudinge verscheelt. Stelt hierop behoorlijcke ordre ende doet wel menageeren, soo sult ten minsten f 20.000 ende meer in 't jaer aan de montcosten van uwe tafel winnen. Spendeert oock geen gelt aan fortificatie noch huyshoudinge. Laet door de slaven maecken 't geene daeraen te doen is. Als sulcke finantie gevonden sy dat men wederom weet in te trekken 't gecne gespendeert wort, dan is 't nooddich dat men spendeere om d' arme in 't werck en de mont op te houden.

't Is ons lief dat U. E. begost heeft seckere heffinge te doen. Vaert daermede sonder eenich versuym voort. Op de tollen is veel te weynich gestelt. Thien ten hondert sal hier geheven worden; meer behoort het daer te wesen. De heffinge die hier gedaen wordt beloopt ruy'm f 10.000 ter maent, niettegenstaande datter gants weynich handel is. 't Wort meest van consomptien gevonden.

't Is geensints geraeden de tollen ende impositie te surcheercn, ende is een groote faute dat U. E. sulcx voordraecht. Wy weeten wel dat het by wylen in Europa op seeckere plaetsen gedaen wort. 't Is in Banda geheel wat anders. De luye dronckaerts sijn daermede niet te verbeteren, ende door d' immuniteyten soud daer niet te meer goet volck getrocken worden. Sijnder eenige goeden die hulpe meriteeren ende van doen hebben, helpt die met goede assistentie op een ander maniere, soo sullen de goede geholpen worden vant geene de quaede, die niet te veel belasten can, sonder weeten off gevoelen contribueeren. Dat de rijs van 80 reaelen 't last op 65 gestelt is, had wel nae mogen blyven. 't Waer beter dat U. E. eenige rijs aan die 't meriteeren ende gebreck leeden, vereert hadde. Soo daer eenige joncken, als verhoopen, met

rijs comen, coopt die op soo 't de burgers niet doen, al was 't oock vry wat diere, omme haer daer te trekken ende ons van dc sendinge met schepen t'ontlasten, alsoo de Compagnie elders beter dienst doen connen.

Uytdermaeten quaelijck sijn hier van volck versien. Derhalven connen U. E. geene tegen de stervende senden. Die niet gesint sijn na d' experatie van haer tijt hun opnieuws te verbinden, noch daer als vrye lieden te blyven, sal U. E. tegen 't volck van de schepen dienen te verlossen. Houdt daer sooveel volck als daertoe bewilligen cont, ende de schepen herwaerts comende eenichsints derven mogen.

't Is ons lief dat 't huys op Weyer gemaeckt ende een kerck op Lontor onderhanden was. 't Is waer dat 't fort op Lontor cleen is, doch mene dat het voor eerst niet grooter en behoest. Is het thans oft morgen, als veel volck hebben, grooter van noode, daer connen dan buytenwercken aen de lantsyde als dubbelde versterckinge gemaeckt worden. 't En waere geen quaet datter een goet huys ende batterye op 't recif van Lontor laege, maer 't can oock wel gederst ende veel gevoechelijcker een huys in 't fort Nassau gemaeckt worden.

Sullen versorgen dat derwaerts schaloupen ende sooveel balcken, swalpen, plancken, ambachtslieden ende alle nootlijckheden gesonden worde, als doenlijcken is. Voor dees tijt isser noch weynich raet toe.

Hoe wel genegen sijn dat soo haest doenlijck ondersocht wort, vrintschap met die van Aru, Chey, Tanimber ende omleggende volckeren te maken ende haer in Banda te trekken [om te] handelen, hebbe voor dese aen den heer Speult geadviseert, gelijck U. E. per copye gesien sal hebben. Wy confirmeren andermael goet te vinden, soo van Amboyna eenige jachten ende volck gemist connen worden, dat men na de voorschreven eylanden sende.

Laet d' Engelsen aldaer niet meer volck noch slaven houden dan sonder onse prejuditie ende naedeel geschieden can. Wy meennen dat goede kennisse van 't quaet voorneemen der Puleronders gehadt hebben. Soo sulcx quaeme te blijcken, sult de misdadigers sonder eenige simulatie straffen, volgens d' ordre voor dese per bysondere instructie gegeven. Vertrout d' Engelsen niet meer dan openbaere vyanden behooren te doen.

Hoe dienstich het sy, dat de soldaeten stoffe tot cledinge op haar reeckeningh gegeven wordt, is ons kennelijck. Sijn oock geensints genegen daerinne ter contemplatie van d' Engelsen veranderinge te doen.

Ten overvloet wert met dit schip d' *Ecuhoorn* een kiste gelt na Banda gesonden. Soo die eenichsints missen cont, sent dieselvige na Amboyna ende schickt de saecken soo, dat toecomende jaar geen gelt behoeven te senden. De Compagnie sal daeraen grooten dienst geschieden. Wijn, speck, vlees ende andere provisie meer sal U. E. uyt 't schip 't *Wapen van Rotterdam* van Amboyna toegesonden worden.

Uytdermaeten seer ben beschaemt geweest ende can niet bedenken, waer U. E. sinnen waeren, dat hem tot soo grooten insolentie, debaussche ende ongeregeltheyt begaf. Meent Weldingh niet dat hy U resteerende cruyt cocht ende verquiste, opdat die van Puloron de gevvluchte Bandanesen, die van Ceram ende andere haere consoorten te beeter tot haer voornemen souden geraecken, ten eynde dat de conquesten daernae sijnne Majesteyt van Engelandt, gelijck Puloron deden, opgeoffert mochten worden? 't Schijnt dat hy de vyanden selven tot een quaet attentaet verweckt, of ten minsten aenport ende animeert. Wie isser die geloven soude datter noch eenich cruyt resteerde? Als noch hebbe gans geen middel om eenich ander te senden. Wy hebben d'heer Houtman ende in sijn apsentie d' heer Speult gecommitteert omme de visite in Banda te doen. Als een van beyde comt, doet onse gecommitteerde de behoorlijcke eere aan ende comt sijn ordre preciselijck naer.

Aengaende d' uytdeylinge vint 't lant ende boomen. Niet wel can daerover alsnoch van hier goede precise ordre gegeven worden. Hoe sulcx op verscheyde conditie in Europa geschiet, hebbe ten deeple verstaen. Niet wel mogen ons daernae reguleeren, alsoo sulcx nae de gelegenheyt van de landen, tyden ende volckeren gedaen dient. Hoe 't in Banda ten besten dienst van de Compagnie vereyscht te weesen, sal de tijt aldaer best leeren. Ondertusschen sal U. E. met de provisionele uytdelinge tot onse naerder ordre voortvaren, gelijck begost heeft. Met dit schip gaen seeckere Nederlantsche getrouden. Assisteert haer naer bevinden sult te meriteeren, volgens advysen nevens dese gaende.

Den oppercoopman Vesterman ende cappiteyn Cuignet sal U. E. licencieren herwaerts te keeren. Soo 't cappiteyn Colf mede versoeckt, ick mene dat het hem oock wel vergunt mach worden, sonder datter andere officieren in haer plaetse behoeven. Soo daer eenige vereyst worden, draecht het onsen visitateur voor. Eenige bequaeme coopliden sullen derwaerts schicken op avontuer of daer van noode waeren.

In nevensgaende copye van missive aen d' heer Houtman geschreven sal U. E. sien hoeveel nagelen, nooten ende foelie by gissingh jaerlijcx vertiert connen worden ende gesonden dienen, doch alsoo de Meesters van nooten ende foelie niet versien sijn ende altoos goede partye in voorraet behooren te hebben, salt goet wesen dat U. E. vooreerst sooveele sende als becomen can, opdat de Mayores by ongeval of retardance van scheepen geen gebreck lyden.

In 't begin van 't aenstaende Oostelijck mousson sal weder een goede partye nagelen, nooten ende foelie na de cust Coromandel gesonden dienen. Derhalven sal U. E. wel doen ende senden soo spoedich een jacht met nooten ende foelie, als eenichsints doenlijck is. De voorgaende partye, herwaerts gesonden, is tot goeden pryse vercocht. In 't schryven van dese is hier Godtlof

van de custe Coromandel wel aengecomen 't schip *Zeeulant* met omtrent 1000 slaven, meestal vrouwen ende kinderen. Met *Thoolen* verwachten noch een ander partye. Omtrent 50 van de cloeckste senden U. E. met dit schip mede. Meerder sult naer dese te verwachten hebben. Stelt ordre dat 't garnisoen sonder Nederlantsche provisie ende sonder costen van de Meesters onderhouden worde, alsoo van meninge sijn toecomende jaar geen gelt, speck noch vlees, maer alleen rijs, eenich bestiael ende cleeden derwaerts te senden. Doet tuynen maecken, alderley vee aenteelen ende visschen, opdat Banda, gelijck 't behoort ende doenlijcken is, hemselfe voede.

Int fort Batavia, adi 28 December anno 1622.

159. — BANDA.

GOUVERNEUR SONCK, 28 DEC. 1622¹⁾.

Ten dienste ende welstant der Generaelle Compagnie hebben met advysen van onsen raet goetgevonden d' heer gouverneur Houtman of in sijn E. apsentie d' heer gouverneur Speult te committeeren, omme de visite in d' eylanden Banda te doen ende U. E. behoudens sijn offitie ende eere herwaerts aan 't ontbieden. Derhalven sal U. E. wel doen ende sich herwaerts vervroegen soo haest een van de voornoemde heeren Houtman of Speult daer comen ende dese U behandicht wort, omme voor den raet alhier te verantwoorden d' ongeregeltheyt ende insolentie die wy tot onser leetwesen verstaen aldaer gepleecht soud wesen. Wy hebben gelast, dat daer een bequaem suffisant persoon als president gestelt worde, omme geduerende U. E. apsentie tot syne wedercompste oft andere ordre 't gouvernement over d' eylanden Banda by provisie waer te nemen. U. E. gelieve sijn advijs ende goeden raet aan de visitateurs te geven, wie daertoe bequaemst is, opdat de Compagnie, gelijck 't behoort, in allen gevalle wel gedient werde ende haeren staet met de zegen Godts daegelijckx meer ende meer verbeetert worde.

Int fort Batavia, adi 28 December anno 1622.

¹⁾ „Twee van desen inhout gesonden, eene aan d' heer Houtman ende een aan d' heer Speult.”

160. — COMMISSIE
VOOR JACQUES LEFEBVRE, 28 DEC. 1622.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael etc., allen den geeneen die desen sullen sien oft hooren leesen, saluyt! doen te weeten. Alsoo den verbonden tijt van d'heer Frederick Houtman, gouverneur over de Molucques, geexpireert is, daer beneficentie dat syne E. indispositions halven ernstelijck sijnne verlossinge versocht heeft, ende noodich is dat weder een ander gequalificeert persoon in desselfs plaatse derwaerts gesonden werde om 't gouvernement over de Molucques uyt handen van syne E. over te nemen, soo ist dat wy, den voornoemden heer Frederick Houtman alvooren vant gouvernement ontslaende, met advijs van onsen raede ons van de bequaemheyt ende suffisance van de E. Jacques Lefebvre, raet van Indien, volcomelijck vergenoegd houdende, denselven als gouverneur over 't generaele gouvernement van d'eylanden, forten, comptoiren ende schepen in de Molucques in plaatse van den voornoemden Houtman gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck hem committeeren ende authoriseeren mits desen, met expresse last om niet alleen de verseeckeringe ende bewaringe van de forten te versorgen, maer oock om de gerechticheyt van den staet der Vereenichde Nederlanden in de Molucques te conserveren, den handel te dirigeren ende waer te doen nemen, apsoluytelijk in onse apsentie te commandeerden, recht ende justitie, soo in crimeneel als civil t'administreeren. Belasten ende bevelen oversulcx aan alle ende een ider, soo oppercooplyden, cappiteynen, schippers, mindere officieren, soldaeten, bootsgesellen ende alle anderen, niemand uytgesondert, in de Molucques leggende ende noch te comen, den voornoemden Jacques Lefebvre voor haeren gouverneur te erkennen, obedieren ende respecteeren, in voegen of wy daer selfs present waren, alsoo wy sulcx ten dienste ende welstant van de Generaele Compagnie alsooo bevinden te behooren.

Int fort Batavia, adi 28 December anno 1622.

161. — COMMISSIE
VOOR JAN JANSZ. VISSCHER, 28 DEC. 1622.

Jan Jansz. Visscher, oppercoopman, wort mits desen gecommitteert ende geauthoriseert om op 't schip den *Eenhoorn*, gaende naer Amboyna ende Banda, geduerende de voyagie in den raet te presideeren ende in alle voorval-lende saken den dienst van de Compagnie concernerende met advijs van den

raet te disponneeren naerdat met den anderen vinden sullen te behooren, tot wylen ende tyden 't voorschreven schip in Amboyna of Banda gearriveert sal wesen, als wanner ditto Visscher d'ordre naercomen sal welcke hem by de respective gouverneurs deser plaetsen sullen gegeven worden. Ordonneeren ende bevelen derhalven den oppercoopman, schipper, alle opper ende lager officieren, soldaeten ende bootgesellen, op den *Eenhoorn* varende, den voorschreven Jan Jansz. Visscher voor haeren president te erkennen, respecteeren ende obedieeren.

Int fort Batavia, adi 28 December anno 1622.

162. — RECOMMANDATIE, 28 JAN. 1623.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegens de Hooch Mogende heeren Staeten Generael, sijnne Exellentie prins van Orangie ende de Ed. heeren bewinthebberen der Generaele Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden in Indien, allen dengeneen die desen sullen sien oft hooren leesen, salut! doen te weeten. Alsoo Ary Coen, soone van cappiteyn Hittoe, corts voor sijn overlyden alhier soo uyt den name van sijnnen vader cappiteyn Hittoe, gelijck mede van wegen d' overhoofden ende Orangcays van 't lant van Hittoe, op ons versocht heeft een brief van recommandatie tot een bewijs van de goede alliance, trouw ende vrintschap welck sy altsamen tot noch toe sinceerlijck met d' Hoge Mogende heeren Staeten Generael, sijnne princelijcke Exellentie ende bewinthebberen van de Generaele Oost-Indische Compagnie der Vereenichde Nederlanden, mitsgaeders haere respective gouverneurs over de landen van Amboyna, ongevioleert onderhouden hebben ende in toecomende, als trouwe bontgenooten toestaet, daerinne beloven te volharden, hebben wy niet connen naelaten mits desen den voorschreven cappiteyn Hittoe ende overhoofden van 't lant van Hittoe, mitsgaeders alle inwoonderen van dien, aen onse successeurs ende respective gouverneurs over de landen van Amboyna op 'thoochste te recommandeeren, deselve als trouwe vrienden ende bontgenooten te willen houden, reputeerend voortaan geen quaede geruchten welcke haer door eenige quaetgunstige souden mogen naagegeven worden, aen te neemen, noch oock 't gepasseerde langer te gedencken, al waer 't oock dat door misleydinge iets tot nadeel van des Compagnies staet by haer in voortijden actuelijck gepleecht ofte gehanthaest waere geweest; mits conditie dat oock de voorschreven cappiteyn Hittoe, d' overhoofden ende ingesetene van 't lant van Hittoe, getrouwelijck van haerder syde nacomen, onderhouden ende doen onderhouden alsulcke verbonden ende contracten

als tot bevestinge van unie ende vrintschap in voortyden tusschen de Nederlandsche Compagnie ende haer altsaemen gemaectt sijn geweest; dat haer oock voortaan niet meer en vermengen met alsulcke negerijs, natien, oft volckeren welcke daer iets tot naedeel van de gemeene Compagnies staet souden mogen attenteeren, maer hun ter contrarie t' eenemael van deselve separeren ende promptelijck aan de gemelte gouverneurs oft overhoofden over de landen van Amboyna aengeven ende te kennen geven, sulcx als sy souden mogen vernemen by de Indiaenen tot naedeel van des Compagnies staet aldaer onderleyt te worden; op welcke voorverhaelde conditie wy den voorschreven cappiteyn Hittoe ende de syn dese onse recommandatie verleenen, ende aan onse successeurs ende respective gouverneurs die desen soude mogen verhoont worden recommandeeren ende versoecken met den gemelten cappiteyn Hittoe ende de sijnne alle vrintschap, eenicheyt ende goede aliantie te onderhouden, waeraen de Compagnie goede dienst ende ons bysondere eere sal geschieden.

Int fort Batavia, adi 28 Januario 1623.

163. — HITTOE.

AEN CAPPITEYN HITTOE, 28 JAN. 1623.

Nadat U. E. soone Ari Coen met lief van Amboyna alhier gearriveert was ende eenige tijt by ons op Batavia geresideert hadde is, d' occasie voorgevalen datter een van onse schepen nae de cust Coromandel gedestineert wiert, waermede wy hem op sijn ernstich versoeck, curieus sijnde om dese landen eens te besien, consenteerden derwaerts te mogen gaen. Weynige daegen nae sijnne weddercomste van daer is hy met de kinderpockens besocht geweest ende seer corts daerop op t' onser aller leetwesen van de werelt gescheyden, ende alsoo voorschreven uwen soone corts voor sijn overlyden ons aengesprocken ende ernstich van ons versocht hadde een brief van recommandatie voor U. E. ende d' overhoofden van 't lant van Hittoe te mogen becomen, om naer ons vertreck by onsen successeur ende gouverneur van Amboyna tot een getuygenisse van U. E. ende onse onderlinge vrintschap tallen tyden verhoont te mogen worden, soo hebben wy niet connen naerlaeten U. E. dese ingeslotene acte van recommandatie ende getuygenisse van U. E. goede meninge te senden, vrindelijck op U. E. versoeckende d' oude aliance ende verbont, met onse Compagnie over lange jaeren gemaectt, sinceerlijck te willen onderhouden ende U noch de uwe niet te vermengen met desulcke, die iets tot nadeel van onsen staet in die landen by heymelijcke laegen ofte openbaer

gewelt souden willen onderleggen, maer U. E. t' eenemael van de desulcke af te sonderen. U. E. vastelijck verseeckerende dat wy van onser syden met U. E. ende de syne handelen sullen als getrouwe vrienden ende bontgenooten toestaet. Wy en sullen oock geen quaede geruchten welcke voor desen souden mogen geloopen hebben nemmermeer gedencken, maer t' eenemael vergeeten laeten even oft noyt geschiet waeren.

Willen U. E. ende de sijnne oock op 't hoochste gerecommandeert hebben, onsen gouverneur in alle voorvallende saecken getrouwelijck t' assisteeren, ende iets vernemende dat tegen onsen staet soude mogen onderleyt worden, tydelijck aen te geven, 't welck doende U. E. sich van onse vrintschap volcomentlijck sult mogen verseeckeren. In teycken van dien ende tot een vriendelijck affscheyt sullen U. E. by onsen gouverneur aldaer onsentwegen vereert worden twee lasten rijs, welcke U. E. danckelijck gelieve t' accepteeren.

Hiermede, achthaere heere ende vrint, wensche ick U. E. een lang leven ende ons een voorspoedich overcomste in 't lieve vaderlant.

In 't fort Batavia adi 28 Januario anno 1623.

164. — AEN ALLE RESPECTIVE GOUVERNEURS
VAN DE MOLUCQUES, AMBOYNA, BANDA, PALEACATTE, ENDE DE COM-
MANDEURS OP DE CUSTE VAN CHINA, GOA, IS IDER BYSONDER
EENE VAN DESEN INHOODE GESCHREVEN, 31 JAN. 1623.

Alsoo myselven met goet advoy van de heeren Meesters van 't generaele gouvernement van Indien ontlast hebbe ende gereet ben omme met Godes hulpe naer 't vaderlant te keeren, hebbe niet connen naerlaeten U. E. by desen te begroeten ende hoochlijck van sijnnen goeden iver, raet ende daet, ons ten dienste ende welstant van de Compagnie beweesen, te bedancken. D'heer Carpentier is met advijs van de raeden van Indien in onse plaatse in 't generaele gouvernement gesuccedeert. Hout met sijn E. goede vrintschap, als U. E. met ons gedaen heest, ende laet niet des Compagnies welstant nae uytterste vermogen tot den laetsten adem (gelijck wy verhoopen te doen, ende U. E. oock toevertrouwen) ter eeran Godes ende dienst van 't vaderlant te bevoirderen.

Den staet van de Compagnie soo in Nederlant als hier in Indien, den handel ende alle dependentien geconsidereert sijnde, hebben goet gevonden alsulcken ordre te laeten als U. E. door nevensgaende resolutie ende schriftelijck advijs sien sal. Helpt dese ordre overal sonder eenich respect ende aensien int werck stellen, soo sal de Compagnie daeraen soo grooten dienst geschieden,

dat haeren staet in Indien met de winst van d' inlanschen handel gemaynteneert, verbeeterd ende d' ordinarie retourren voor Nederlant, sonder meer gelt van daer te behoeven, gevonden sullen worden. Over lange jaeren hebben de Meesters geadviseert dat dit geschieden cost. De staet is nu door Godes genaeede in sulcken stant gecomen, dat de Compagnie 't effect sien ende genieten sal soo onse ordre gevolcht ende naegecomen werde, gelijck seer gevouchlijck geschieden can. Op 't cortsten geseyt, niet anders dan 't gene volcht versoecken wy gedaen te hebben, namentlijck dat men voortaaen overal naerlaete eenich gelt oft goederen aan fortificatie ende timmeragie van huysen te spendeeren. 't Gene hieraen voorder te doen is, seggen wy, can met des Compagnies mardijckers, slaven ende gevangenen gedaen werden.

Dat voortaaen geen taeffels meer tot last van de Compagnie gehouden werden dan alleen die van den Gouverneur Generael ende raden van Indien ende de respective gouverneurs van de Molucques, Amboyna ende Banda, daeraen niet meer dan twee a dry personen compareeren ende geen volck van gespijt sal werden. Voor onderhout ende montcosten sullen alle officieren, oppercoopluyden, cappiteynen, 't gemeene volck ende alle andere genieten sooveel als ider van sijne qualite per nevengaende arrest toegeleyt is. Die sulcx niet belieft sal men licentieeren naer Batavia te varen.

Dat de Compagnie ontlast werde van de last van alle officieren die haeren dienst derven can.

Dat men voortaaen geen schenckagie meer doe dan daer sulcx ten hoochsten vereyst, ende meer mede gewonnen wert.

Dat voortaaen geen oncosten aan eenige schepen gedaen worden dan in Batavia, ende daer voorder de Compagnie tollen ende impositie treckt.

Dat in Amboyna ende Banda alsulcke tollen, thiende van alle vruchten ende consumptie, als in Batavia gestelt sijn, mede ingevoert ende geheven werden.

Dat voortaaen alle speceryen met cleeden, rijs ende andere coopmanschappen sonder gelt gecocht worden.

Dat men jaerlijckx tot opcoop van cleeden voor Indien dienstich naer de Cust van Coromandel, Suratten ende Mocha sooveel speceryen ende andere getrocken coopmanschappen sende als daer vertiert connen werden, ende soo meer cleeden vereyst werden dan men tegen speceryen ende andere coopmanschappen becomen can, dat men daertoe gout (ende realen als niet beter mogen) beschicke.

Dat men de Chineesen in Batavia met sooveel peper, sandelhout ende andersints gerieve, als China treckt, ende niet toestac dat sulcx van ander quartieren haelen.

Dat men in Batavia ende in Pehou sooveel gelts vergaedert als doenlijck is, om 't selve te sijnner tijt aan Chineese waeren ende aan peper (als die tot

goeden prijs becomen connen ende den handel tot Bantam opengaet) te be-steen den, ende den handel met Chineese waren op Japan te doen.

Dat men den Chineesen handel gestaedich vervolge gelijck wy begost hebben, met sulcken macht als daertoe vereyst wert ende uytmaecken connen, ende dat men den vyant op Manilha, Goa ende elders sooveel affbreuck doe als 't d' Almogende Godt geliest.

Dat alle mogelijcke naersticheyt gedaen worde omme door gans Indien sooveel volck te vergaederen als doenlijck is, ende dat gestaedich sonder ophouden op alle plaetsen van gans Indien daer slaven te becomen sijn sooveel gecocht werden als tot redelijcken prijs becomen ende de scheepen voeren connen, omme Batavia, Amboyna ende Banda te peupleeren ende daer soo groote meenichtte van volck te vergaederen als mogelijcken is.

Ende dat in Batavia, Amboyna ende Banda soo groote aenplantinge van alderley vruchten, aenteelinge van alderley gedierten (tot des menschen onderhout noodich) gedaen ende de visscheryen alsoo waergenomen werden, als d' inwoonders, soo vryelieden als des Compagnies dienaeren, slaven ende gevangenen machtich sijn te doen.

Dit doende sal den staet van Indien sonder costen van de Compagnie onderhouden ende verbeert werden, ende in Indien sullen met d' incomsten ende winst van den inlantschen handel sooveel speceryen ende andere coopmanschappen becomen, als de heeren Mayores in Nederlant vertieren connen, sonder dat daertoe eenich gelt meer sullen behoeven te senden.

Int fort Batavia, adi ultimo January anno 1623.

165. — ADVIJS

DOOR D' E. HEER GENERAEL COEN OP SIJN E. VERTRECK NAER 'T VADER-
LANT AEN D' E. HEER PIETER DE CARPENTIER, GOUVERNEUR
GENERAEL ENDE DE RADEN VAN INDIEN, GELAETEN,
31 JAN. 1623.

't Is kennelijck dat die van Portugal ende Spaengien eertijts seer grote rijckdommen uyt de commercie van Oost-Indien trocken, haer cappitaal aldaer seer vergroot ende een tresselijcken staet in Indien gevest hebben, gelijck mede dat eenige particuliere Nederlantsche ende Engelsche compagnien in deselve quartieren eertijts goede proffijten deden, ende dat daernaer door de Generale Nederlantsche Compagnie in den tijt van 18 jaeren niet meer dan twee cappitalen, met belastinge van omtrent 50 tonnen gout a deposito gelicht, uytgedeylt zy, sonder haer cappitaal in Indien vergroot ende haeren staet aldaer behoorlijck verseeckert te hebben. Hoe dit van tijt tot tijt toe-

gegaen is, bygecomen sy ende waertoc de saecke gebracht can worden, sullen ons niet onderwinden in dese te verhalen, maer alleen aenvoeren wat nae de tegenwoordige gestaltenisse van saecken ten besten van de Nederlantsche Compagnie ende tot afbreuck van haere vyanden gedaen dient.

Voorerst is 't hoochnoodich dat de staet van de Compagnie in Indien met groote meenichte van alderley volck ende haer cappitaal met een goede somme gelt versterkt worde.

Een seer groote menichte van alderleye volck isser van noode omme Batavia, de Mollucques, Amboyna, Banda ende andere plaatzen meer te peupleeren, den oorloch met meerder macht, vigeur en reputatie dan voor desen gedaen is tegen de vyanden te voeren, ende den staet van de Compagnie dies te eerder ende beter nae behooren te verseeckeren.

Meerder gelt isser van noode om d' inlantschen handel beter dan voor desen waer te nemen, meerder retouren nae Nederlant te senden ende d' excessive groote oncosten te beter te overwinnen.

Van schepen is de staet van Indien tegenwoordich redelijck wel versien, doch 't getal dient niet vermindert. 't Is noodich dat jaerlijcx sooveele van Nederlant gesonden als hier geconsumeert ende met retouren overgesonden worden.

't Volck ende gelt moet eensdeels van Nederlant comen ende ten anderen hier in Indien gevonden worden. D' excessive groote oncosten, die de Compagnie lange jaeren gedraegen heeft, ende de cleene retouren welcke van Indien cregen, heeft door gans Nederlant soo grooten onlust veroorsaeckt, dat tot noch toe op de groote instantie tsedert 't jaer 1617 tot nu toe om volck, schepen ende gelt gedaen, weynich gevolcht is. Ick segge weynich ten aensien van 't geene vereyst wort. Item datter altoos 't een of 't ander gebroocken heeft, dat de secoursen t' ontyden gecomen sijn ende dat de Compagnie niet wel machtich schijnt geweest te sijn alles te gelijck te forneren, ende dewyle de Meesters haer tegenwoordich niet 80 tonnen gout, a deposito gelicht, belast vinden ende in de specery'en gans geen astreck is, hebben vooreerst van daer weynich secoursen te verwachten. Hierover is noodich om 't gewenste effect te becomen, dat haere E. van hier beter genoegen ende meer middelen dan voor desen toegeschickt worde. Dit sal geschieden als haere E. tegen 't ordinarie cappitaal (gelijck seer wel doenlijck is) ongelijck meerder retouren in welgetrocken waren dan voor desen becomen, ende dat voor een tijt met geen groote uytrustinge beswaert worden.

Om de Compagnie sonder groote secoursen van Nederlant meerder retouren dan voor desen te beschicken, haer cappitaal in Indien te vergrooten, den staet te meinteneeren ende verbeteren, is noodich ten eersten, dat wel gemanageert, goede regel ende ordre op alle dispence van Indien gestelt worde.

Ten tweeden dat men redelijcke heffinge van tollen, impositien ende thiende doe; ten derden met een groote meenichte van slaeven ende dat des Compagnies landen ende steeden wel gepeupleert worden, ende ten vierden met den handel van Chineesche waren op Japan.

D'oncosten die men in Indien doet sijn soo groot, dat daermede niet alleen geconsumeert werden alle de winst van d' inlantschen handel ende de prinsen van den vyant, maer daerenboven oock seer vele van 't gelt, dat de Compagnie jaerlijckx tot opcoop van retouren naer Indien sent. Tegenwoordich bedraegen dese oncosten meer dan twaelf tonnen gout of 500.000 realen van achten jaerlijcx, ende is apparent dat daegelijckx na d'aenwas van staet vermeerderen sullen. Dese somme wert geconsumeert, te weeten aan montcosten ende oncosten van huyshoudinge omtrent f 300.000, aan soldie f 400.000, aan oncosten van schepen f 320.000, aan fortificatie f 130.000 ende aan schenckagie omtrent f 50.000, bedraecht te samen f 1.200.000 jaerlijcx, welcke meest in Batavia, de Mollucques, Amboyna, Banda ende op de custe van Coromandel gespendeert worden ¹⁾.

Ten eersten tot redres van de quaede menagie hebben al het volck op haer eygen last gestelt. D' ordre hiervan is in Batavia ingevoert. Doet die onderhouden ende maeckt dat d' ordre op de rantsoenen van de Mollucos, Amboyna ende Banda gestelt, overal conforme onse resolutie naergecomen werde. 't Is een schande, datter aan de taefel van de gouverneurs in Banda ende op de particuliere comptoiren in Amboyna ende de Mollucques sooveel geconsumeert is. D' opulentie daerinne veele haer tot laste van de Compagnie bevinden is oorsaek dat niemant sorge draecht, noch eenige aentelinghe, noch aenplantinge bevordere, ende dat een ider nonchalant, luy ende traech blijft. Derhalven is meer dan tijt, dat een ider gedrongen worde aenplantinge ende aentelinge te doen, soo sal de Compagnie niet alleen van groote oncosten ontlast worden, maer middel becomen om weder in te trekken de penningen die nootlijck tot onderhout ende betalinge van 't volck uytgeven moeten.

Op de soldye connen geen andere ordere stellen dan U. E. recommandeerden de Compagnie van sulcke officieren t' onlasten als derven connen. Van degeene die haeren tijt uytgedient hebben mogen wel vry gegeven worden die sulcx versoecken ende in Nederland niet getrouw sijn, mits dat beataelinge van haere gagie geschiede met soo weynich contanten ende veel

¹⁾ „Nota. Dat dese onconsten naer 't beloop van verscheyden jaeren door den anderen gereeckent f 1.200.000 jaerlijcx bedraegen, maer de dry jongste jaeren 1620, 1621 ende 1622 belloopen d'ongelden in Indien gedaen f 4.920.000, dat is ider jaer f 1.640.000, te weeten aan montcosten ende oncosten van huyshoudinge f 390.000, aan soldie f 585.000, aan oncosten van schepen f 445.000, aan fortificatie f 205.000 ende aan schenckagie f 65.000, bedraecht te samen f 1.640.000 jaerlijckx.”

cleeden, als doenlijck is. Weynich of geen gelt dienter gegeven te worden aan degeene die noch in des Compagnies dienst sijn.

Alle schepen dienen, sooveel mogelijk is, onderhouden, doch laet daer geen andere oncosten aen doen dan nootlijck vereyst worden. Doet wel naeuw op de reeckeningen van dispencen van alle de schepen jetten. Stelt daerop goede regel ende ordre ende doet haer altemael tot Batavia allcene versien. Soo 't de gelegenthelyt vereyst dat eenige op ander plaatzen mede versien mosten worden, dat het dan geschiede, daer wy 't opperste gebiet hebben, opdat de Compagnie ende geen anderen d' incomste van haere dispence comen te genieten.

Aengaende de fortificatie in Batavia, de Mollucques, Amboyna, Banda, Pal-leacatte ende Solor, is 't daermede door Godts genaeede soo verde geraeckt dat de voornemste plaatzen ter defentie redelijcken wel versterkt sijn, d' onse haer met huysinge wel connen behelpen ende voortaan niet een reael daeromme behoeven te spendeeren. Derhalven sal U. E. overal preciese ordre geven dat niemand voortaan geen gelt noch goederen voor fortificatie of bouwinge van huysen uytgeve. De reparatie ende onderhout van forten, gelijck mede de nieuwe versterckingh ende huysen die de tijt soud mogen vereysschen, dient ende can met des Compagnies ondersaeten, slaven ende gevangen gedaen worden, gelijck aen de respective gouverneurs alreede voor desen bevolen hebben te doen. Dit doende sal daeraen niet min dan omtrent f200.000, welcke de fortificatie nu beloopt, jaerlijcx gewonnen worden.

't Is waer, dat ten aensien van ons groot disseyen 't werck tot Batavia noch qualijck begost is, doch 't is evenwel soo verde, dat sonder de Compagnie te beswaeren 't werck met haer slaven ende gevangen allen skens wel mogen vervolgen. De Rubijn ende een van de groote huysen in 't fort Batavia gedestineert, lanck omtrent 300 voeten, wijt 40 met een galerye van 18 voeten diep, dienen vooreerst gemaeckt te worden, soo haest als met de minste cost en last geschieden can.

't Is nodich dat soo haest 't regenmouson gepasseert sy, aen d' Oostsyde van de stadt een goede gracht ende aerde walle gemaeckt worden. Dit dient tot laste van de burgery gedaen, sonder de Compagnie te beswaren. Wy verstaen dat de Chineesen voor haer coste daertoe seer wel genegen sijn. Om hun in dese genegenheyt te voeden ende 't werck te meer te vorderen, sal 't goet wesen dat met eenige vreeese van de Mattaram (die sy seer ontsien) onderhouden worden. De gedissegneerde kercke sal U.E. mede doen maecken, soo haest sulcx sonder last van de Compagnie geschieden can.

Aengaende de schenckagie, voor desen beloopende omtrent f50.000 s'jaers, ick meene dat daervan meest ontlast sijn, ende geen andere behoeven te doen dan sulcke daer voorseecker meer mede weeten te winnen.

Aengaende 't tweede point, toucherende de heffinge van tollen ende impositien, in Batavia is daerop alreede goede ordre gestelt. Doet die wel onderhouden ende laet daer eerlange mede eenige heffinge doen van d' erven die bewoont ende beplant worden; gelijck mede van 't vee dat in 't lant ende de stadt aengeteelt ende geslacht wort. Niettegenstaende datter alsnoch gans geen handel is dan 't gene tegen onse consumtie slyten, connen van de tegenwoordige incomsten een garnisoen van 600 coppen onderhouden.

Dese ordre in Batavia op de tollen ende impositien gestelt, dient sonder vertoeven in Amboyna ende Banda mede ingevoert. Niet min, maer oock meer dan thien per cento dient daer, gelijck in Batavia, voor tal van incomende ende uytgaende goederen, gelijck mede uytgaende gelt, gelicht te worden. Al te schreuepeleus sijn de gouverneurs Speult ende Soncq daerinne geweest. 't Gebruyck van Europa comt hier selen te pas. Met d' immuniteyten can geen handel noch volck in Amboyna ende Banda getrocken worden, maer met het gelt welck daer in de mesnagie verspaeren, van tollen ende impositien becomen connen, can men mettertijt sooveel volck vergaederen, dat de troulose Mooren hun van selfs 't gebiet van de Hoge Mogende heeren Staeten Generael onderwerpen off lant ruymen, sonder dat daertoe gewelt behoeven te gebruycken.

Als d' ordre op de rantsoennen, tollen ende impositien in Batavia gestelt ende ingevoert in de Molucques, Amboyna ende Banda volgens onse resolutie mede naergecomen worden, sullen daermede ongetwijfelt de voorsz. f700.000, welck jaarlijckse een soldye, montcosten ende oncosten van huys-houdinge consumeeren, sonder de winst van d' inlanschen handel gevonden worden. Soot U. E. met d'eerste reeckeninge soo niet bevinden, weest vry verseeckert dat het aan de gouverneurs ende overhoofden van de respective forten, landen ende comtoiren schort, ende sent dan met den eersten daert behoort expresse gecommitteerden uyt den raet van Indien met volcome ordre ende autoriteyt om goede ordre te stellen ende de faute te doen verbeeteren.

Met d' incomste van de tollen ende impositie, reglement op de rantsoenen gestelt, de winst van den inlantschen handel ende ordinarie prinsen van den vyant ('t cappitaal van de Compagnie in Indien wat vergroot sijnde) sullen niet alleene de jaerlijcxse excessive groote oncosten gevonden worden, maer sonder den handel van China sooveel overwinnen connen, als tot opcoop van d'ordinairie retouren voor Nederlant nodich is, in voegen dat de Meesters alsdan geen gelt daertoe sullen behoeven te senden.

Comende tot het derde point aengaende de populatie van dese landen ende versamelinge van slaven in Batavia, de Molucques, Amboyna ende Banda, uyt der maeten veel is hieraen gelegen. Batavia, Amboyna ende Banda sijn tegenwoordich alreede soo gepeupleert, dat haer selven rijs van

buyten becomende, connen voeden, sonder eenighe provisie van Nederlant oft elders te behoeven. Met d' aenwas van noch een redelijck getal van volcq is apparent dat door redelijcke tollen, de thienden van alle vruchten ende consumtie, gelijck ons d' ervaringh in Batavia leert, middel vinden sullen om alle oncosten van alle scheepen, forten ende garnisoenen te voldoen, sonder dat daertoe de winst van den handel behoeven ende sonder de Compagnie met een duyt te beswaeren. Met sooveel gelt als jaerlijcx verteeren, connen soo veel slaven gecocht worden, dat met de vruchten van haeren arbeyt alle de forten ende garnisoenen van Indien onderhouden sullen.

Hierover zy de vrienden ten hoochsten gerecommandeert alle mogelijcke naersticheyt te doen omme van alle quartieren een groote menichte van alderleye volck ende slaven in Batavia, de Molucques, Amboyna ende Banda te vergaederen. De Compagnie sal daeraen meer dienst dan aen enige andere saecken geschieden. 't Onderhout van de forten ende garnisoenen sullen daermede niet alleen gevonden worden, maer 't sal de rechte, beste ende gevou chelicxste middel wesen, om de staet van de Compagnie in Indien te versee ckeren, de moetwil ende trots van de Mooren te temmen ende haer al soetgens t' onderdringen ende van de banck te schuyven, even gelijck de Ternataenen in de Mollucques ende op Loehoe ons soecken te doen, met meenichte van volck, welck sylieden expresselijck tot dien eynde vergaederen. Wy seggen andermael dat de moetwil van de Ternataenen, die van Loehoe ende haere consoorten beter in deser voegen dan met gewelt van wapenen getemt can worden.

't Is apparent dat vooreerst niet wel gelegen comen sal om gewelt tot redres van saecken innawaerts te gebruycken, ende al waert dat het gelegen quaeme, soo soude vooreerst niet geraeden vinden sulcx t' onderstaen, ten waere dat daertoe gedrongen wierden. 't Is beter dat des Compagnies macht tot vervolch van den handel van China ende verhinderingh van des vyants voorneemste trafficque gebruyckt worde, ende dat ondertusschen menichte van volck in Amboyna ende Banda vergaederen.

Met d' eerste aenstaende Zuyt-Ooste wint diennen U. E. verscheyden scheepen na Ceylon ende op verscheyde plaetsen langs de gansche custe van Coromandel tot in Bengaele toe te senden, om sooveel slaeven ende slaevinnen, insonderheyt jongelieden, op te coopen als te becomen sijn ende de scheepen voeren connen. Hout gestaedich hart aen dat hierinne op de cust van Coromandel, China ende alle andere plaetsen niet versuymt worde. Daer is geen volcq in de werelt die ons beter dan de Chineesen dienen. Belast overal wel ernstelijck op hooge pene, dat een ider sijn uytterste devoir gebruycke, omme sooveel volck te becomen ende in Batavia, Amboyna ende Banda te brengen, de scheepen voeren connen. Soo 't gelegen comt souden mede geraeden

achten datter een schip oft meer om slaven nae Madagascar ende de cust van Africa gesonden worde. Dewyle door Godts genaede seer goede vruchtbare landen besitten, daer veel duysenden, jaē verscheyde hondert duysenden menschen haar souden connen onderhouden, soo can de Compagnie voor eerst geen beeter dienst geschieden dan dat van alle canten menichte van volck vergaederen ende onse landen peupleeren. Dienst ende eere sal d' Al machtige Godt daerdoor geschieden. De Compagnie sal in Indien dies te machtiger wesen, de forten ende garnisoenen sullen door haer sonder last van de Compagnie onderhouden worden ende de winst van d' inlantschen handel sullen alsdan tot opcoop van retouren voor 't vaderlant gebruycken mogen. Tot opcoop van slaeven hebben tseedert 't jaer 1614 ordre gegeven ende gestaedich aengehouden, maer daer is niet anders op gevolcht dan 't geene den gouverneur van Uffelen anno 1622 begost heeft te doen. Laet den goeden yver niet verslappen, voet die overal sooveel doenlijck is. De slaeven sijn de Portugiesen op Maccau soo getrouw ende dienstich geweest, dat syliden voorleeden jaer d' onse gestut ende daer verdreven hebben.

Daer is niet, segge andermael, daer de Compagnie meer dienst ende proffijt aen gedaen can worden, dan aen d' opcoop ende versuemelinge van een seer groote menichte van slaven ende slavinnen, insonderheyt jongelieden. Meer isser aen gelegen dan aen d' opcoop van cleeden ende andere proffijtgevende goederen. Hierover recommandeeren U. E. opt alderhoochste voor alle andere waeren gestaedich sonder ophouden op alle quartieren door gans Indien, daer de slaeven ten minsten prijs te becomen sijn, sooveel te doen coopen ende in Batavia, Amboyna ende Banda laeten brengen als te becomen sijn, des Compagnies schepen voeren connen ende haer middelen gedoogen. Hier toe dienen vooreerst niet alleene verscheyde schepen na de cust van Coromandel, China ende alle andere quartieren gesonden, maer 't is noodich dat daertoe diverse vlooten gebruyckt worden. Laet d' opcoop ende versuemelingh van meenichte van jonge slaeven voor alle wercken voortgaen, al soud daerdoor eenige exploichten op den vyant ende d' opcoop van cleeden naergelaeten ofte geretardeert moeten worden, want meer isser aen d' opcoop van cloecke jonge slaven dan cleeden ende onseeckere exploichten gelegen. Desen opcoop van slaven sal dienen voort te gaen tot het getal van veel duysenden, jaā tot een oneyn delijck getal. In Batavia connen niet te veel byeen versuemelt worden.

Goede regel ende ordre sal op dese slaeven gestelt ende onderhouden moeten worden. Sy dienen gebruyckt tot aenplantinge van alderley vruchten, aentelinge van alderley vee, tot de visscherye, tot alderleye amten ende diensten. Hoe ende in wat maniere sal de tijt selfs leeren. Met een redelijck getal van slaven can niet alleen gewonnen worden de voorschreve twaelf tonnen gout die jaerlijcx consumeeren, maer soovcel meer als noodich is om een seer

groote vloot oft een groot leger te velde te houden, onse vyanden uyt Indien te dryven ende de voorneemste staet van Indien te conquesteeren. Schoone gelegentheyt ende schoone landen hebben de Vereenichde Nederlanden daertoe. Volcq is, in verscheyde quartieren, seer wel te becomen. Aen gelt salt mede sonder vercorting van d' opcoop van de retouren voor Nederlant niet gebreecken, soo wel gemenageert ende onse ordre gevolcht worde.

Soo haest de mardijckers ende slaven in Batavia sijnde, van behoorlijcke huysinge geaccoomodeert ende de begoste tuynen vruchten beginnen te geven, sult-haer geen meer gelt tot toespijs, maer eenige tuynen oft vruchten daer-van uytdeylen. De gagie van meest alle de mardijckers dient mede met den eersten gesurcheert ende in plaatse van de gagie moet haar tijt om hun met tuynnen oft andersints te generen, gegeven worden. De gagie van de mardijckers ende d' oncosten van 't onderhout van vrouwen, kinderen ende slaeven die nootlijck daegelijcx in gestaedige diensten ende arbeyt gebruycken ende onderhouden moeten, connen betaelt ende gevonden worden van sulcx goet vint de vrygegevene te belasten, ofte van d' aentelinge die andere mardijckers of slaeven doen. Met de gelegentheyt die hier hebben can in deser voegen soo-veel volcx sonder eenich gelt oft last van de Compagnie in haer dienst onderhouden worden, als men tot aenplantinge van alderley vruchten, voortteling van alderley vee ende de visscherye gebruyckt. Sonder eenich gelt behelpen haar alle princen van dese landen. D' eene tijt verleenen sy haer ondersaeten off slaven om haer onderhout te soecken, ende den anderen tijt gebruycken hun tot haeren dienst, 't sy dan ten oorloch of andersints. Daerenboven wert mede veel volckx in de hoven ende tot de wapenen onderhouden van den arbeyt die seeckere lantbouwers, vissers ende anderen doen. Een groote faute is het, dat des Compagnies rijcke middelen soo lange onbedachtelijck ende onnuttelijck geconsumeert sijn. In plaatse dat men die aan rijcke retouren ende slaven hadt behooren te besteeden, sijn de contanten ende welgetrocken waeren liberaelijck tot alle dispence uytgegeven, sonder raet te weeten om weder iets in te trekken. Voor dese is altoos 't gereetste gelt ende welgetrocken goederen eerst tot oncosten geconsumeert, ende daernae 't resterende alleen aan retouren voor 't vaderlant besteht. Opt hoochste sy U. E. gerecom-mandeert voortaen sooveel goede retouren voor Europa te coopen als van daer cappitael becomt ende hier met d' inlantschen handel gewonnen wort (wel te verstaen voor sooveel te becomen sy ende door de heeren Meesters geeyst wort), sonder eenich gelt off goederen tot oncosten uyt te geven, voor dat die gewonnen sijn ende de hoochste noot sulcx vereyst, mits dat gestae-dich nevens de retouren voor Nederlant mede sooveel slaven opgecocht wor-den als iwers tot redelijcken prijs te becomen sijn. Dit doende sal de Compag-nie uyt nemende goeden dienst geschieden,

't Vierde point welck tot redres van des Compagnies saecken voorgestelt hebbe, is de Chineese handel. Soo die tegenwoordich in Pehoe ende omtrent 800.000 a 1.000.000 realen aen cappitael meer hadden dan hebbende sijn, datelijck souden met den Chineesen handel van Pehou op Japan meer dan twintich tonnen gout jaerlijckx avanceeren.

Om den Chineesen handel te vercrygen moet in Pehou plaets, cappitael, volck ende schepen gehouden worden, totdat de Chineesen aldaer by d'onsen comen handelen. Om sulcx te beter ende te meer te voorderen is noodich dat de Chineesen den handel op Manilha, Maccau, Cochinchina ende gans Indien beletten, sooveel schepen, volck, provisy ende gelt als daertoe vereyst wort ende sonder vercortingh van den handel die tegenwoordich besitten uytmaecken connen, tot vervolch van den Chineesen handel te gebruycken, ende int laeste van Martio toecomende na China ende overal daer de Chineesen gewent sijn te vaeren, ordre te senden, om de Chineesen joncken sonder eenich respect aen te haelen ende U vant volck ende goederen te dienen.

Desen handel is van soo grooten importantie, dat al de voornemste middelen van de Compagnie daertoe wel behoorden te gebruycken. Dan overmits de Chineesen ons alsoo doende souden mogen verdueren, verstaen wy dat vooreerst d' ordinarie handel alsoo moeten waernemen, dat d' oncosten daeraen gevonden worden ende de Meesters d' ordinarie retouren becomen. D' overige macht van schepen ende volck dient vooreerst na China ende Manilha gesonden. Daernaer meerder middelen hebbende, mogen eenige lichte jachten in 't vaerwaeter van Malacca houden ende eenige treffelijcke schepen na de cust van Goa, Suratta, Parsia, Mocca ende Mossambicke senden, soo omme den handel in die quartieren te bevorderen, als om den vyant alle mogelijcken afbreucq te doen. 't Soud wel vry wat langer connen dueren dan gaerne saegen, eer de Chineese handel in Pehou of elders becomensy; 't moet gestaedich vervolcht worden al soud het thien, jae hondert jaeren dueren. Omme onderitusschen d' excessive groote oncosten te winnen ende d' ordinarie retouren voor Nederlant daerenboven met de winst van den inlantsen handel te becomen, is noodich dat overal anders gehandelt ende beter dan voor desen, gelijck begost hebben, gemanageert worde.

Des Compagnies volck ende goederen sijn van Patany, Sangora, Siam, Atchin, Suckadane, Grissick ende Japara gelicht. Van Mocca ende Jamby dient het mede soo haest doenlijcken gedaen.

Van de cust van Coromandel ende Suratten dient jaerlijckx na Batavia gesonden de waerdye van omtrent f 5 a 700.000 incoops aen cleeden van alderleye sorteeringe, omme in Indien te slyten. 't Gene daervan in Batavia, de Mollucques, Amboyna ende Banda niet vertieren connen, sal met de schepen ende jachteh na de Westcust van Sumatra, Atchijn, Jamby, Patany ende

Siam gesonden worden, soo omme 't selvige daer te slyten als omme daer mede te procureren de peper ende wat andersints van nooden souden mogen hebben, ende dat totter tijt ende wyle dat al 't gene ende soo veele wy soeken, in Batavia gebracht ende 't gene d' Indiaenen van ons begeeren aldaer gecocht worde. 't Is noodich dat alles hiernaer schicken ende beleyden, alsoo alle d' inlantsche handelaers met ongelijck minder oncosten dan de schepen van de Compagnie ende onse vryelieden vaeren connen.

Soo den Chineesen handel vercregen hadden, souden geen gelt nae de cust van Coromandel ende Suratten tot opcoop van cleeden voor Indien behoeven te senden. Aen nagelen, nooten, foelie, sandelhout ende andersints achte dat op de custe van Coromandel ende in Suratten tot omrent de somme van f 3 a 400.000 vertieren connen. Voort gene meer van daer begeeren moet gout off reaelen van achten gesonden worden.

Ten dienste ende welstant van de Nederlantse Compagnie ende tot afbreuck van haere vyanden ist seer goet ende noodich dat een goet deel van d'inlandschen handel van de Compagnie aan particulieren gedaen ende toegelaeten worde. De saecken dienen allenskens daernae beleyt ende geschickt. Ons bedunckens souden wel vryelycken met des Compagnies schepen nae de Custe mogen laeten vaeren ende cleeden coopen die geene die sulcx versoecken ende meriteeren, mits dat behoorlijcke vracht ende tollen betaelen. Op dese conditie mogen mede eenige wel toegelaeten worden innewaerts te vaeren om haer goet te slyten.

Wy verstaen dat het op de Cust niet recht noch wel gegaen is met de slaven, die wy eenige particulieren toegestaen hadden te mogen coopen; namentlijck dat van de slaven die voor de Compagnie int lant gecocht waeren, de beste, als aen de ziekant comen, achter de hant houden ende particulieren gedaen worden, soodat 't refus de Compagnie dierder dan particulieren de beste slaven comen te staen. Hierover sullen U. E. geensints gedoogen, dat wederom eenige slaeven door particulieren gecocht worden ter plaatse daer des Compagnies volck slaven coopen. Op andere plaetsen sonder des Compagnies hinder met licentie van d' overhoofden der respective plaetsen gecocht wessende, mach de passagie met des Compagnies schepen wel verleent worden, mits dat de passagie ende behoorlijcke tollen betaelen.

Soo eenige particulieren versochten selfs eenige jachten na de Cust of elders om slaven, cleeden of andersints te mogen senden, wy vinden geraeden dat sulcx op redelijcke conditie toegestaen worde.

't Is seer geraeden dat aent casteel van Amboyna stapel van handel gestabiliteit worde, gelijck mede aen 't fort Nassouw in Banda en andere, voor sooveel doenlijck is. 't Castle van Amboyna is hiertoe niet wel gelegen, maer wat sal men doen? Sonder grooten arbeyt, moyten ende costen can 't vandaer

niet wel op Hitoe, Loehoe noch elders getransporteert werden. De stapel van dese handel dienen de heeren soo veele te vorderen als mogelijken is. Laet een ider diet versoeckt na de casteelen van Amboyna ende Banda varen, ende doet daertoe constringeren degene, die onderstaen souden mogen op andere plaetsen by de Mooren te loopen.

Opt hoochste sy U. E. gerecomandeert de saecken van tijt tot tijt soo te schicken, gelijck wy van langer hant onderleyt hebben te doen, dat alle de nagelen, nooten, foelie, sooveel peeper ende cleeden als van noode hebben mogen becomen, sonder een reaeldaervoor uyt te geven. De Portugiesen hebben dese tijt gesien. Wy connen daertoe mede geraecken, als onse saken wel beleyden ende wel bestieren. 't Is niet alleen onnoodich maer oock schaedelijck datter gelt na de Mollucques, Amboya ende Banda gesonden worde, ende oock een groote faulte dat jaerlijcx soo groote somma gelt aen peper in Jamby ende Patany besteht is. Door d' Engelsen sijn daertoe gedrongen geweest. Dewyle d' Engelsen tegenwoordich geen gelt hebben, de Mayores in April 1622 noch met omtrent 70.000 sacken versien waeren ende daerenboven andere 110.000 sacken peper te verwachten hadden, waertegen seer cleenen aftreck in Europa was, dient tot naerder advijs vant vaderlant geen gelt voor peper uytgegeven te worden, maer alleen met cleeden gecocht. Als de peper tot merckelijcken afslach coint ende d' Engelsen gelt becomen daermede ons 't voordeel souden mogen afsien, can dan mede met discretie gelt gebruycet worden.

't Is noodich dat men continuere verscheyde schepen ende jachten met alderleye sorteringe van cleeden na de Westcust van Sumatra, Atchijn, Jamby, Patany, Sangora, Siam ende omleggende quartieren te senden, omme daermede sooveel peper in voorraet op te coopen ende tegen gout en silver te venten, als met proffijt doenlijck is; gelijck mede omme te beletten dat de Chineesen van geenige plaetsen enige peper na China vervoeren, opdat genootsaeckt worden de peper ende andere waeren in Batavia te soeken ende ons gelt daertegen weder becomen.

In discours hebbe voor desen voorgestelt off niet geraeden waere een staetige ambassaet met een goede vereeringe na de Mattaram te senden, gelijck mede een andere na de keyser van Japan, sonder iets te versoecken, maer alleene om vrantschap t' onderhouden ende de calumnie van onse vyanden sooveel doenlijck te stutten. Om verscheyde redenen vinde goet dat sulcx met d' eerste gelegenheydt gedaen worde. Met d' eerste schepen na Pehou varende dient mede een ambassaet nae Chincheu gesonden met alsulcken last ende ordre als de gelegenheydt van tijt ende saecken alsdan tot meeste bevoirderingh van den Chinezen handel soud mogen vereyschen.

Wat Bantam aengaet, wy moeten haar verduyren ende de stadt beseth

houden, totdat verdragen. Geensints vinde geraeden offensive oorloge tegen haer te voeren. 't Is genouch dat in Batavia op onse desentie staen. Dewyle seer swack van volcq sijn is niet geraden dat te water oft te lande eenige tochten doen. 't Is seecker dat geheel Bantam uyt der macten seer tot accoort of ten minsten tot handel om haar peper te slyten genegen sy. Nae ick verstaet sullen daertoe cer lange weder openinge doen. Door de grooten is de pangeran voorgeslaegen oft niet goet waere, dat den handel ende d'uytvoer van peper liber ende vry lieten, mits dat de pangeran van ider sack een reael van achten lichte ende ider dan sijn peper soo dier ende goetcoop vercochte als hem goet dochte. 't Soud wel connen gebeuren dat den handel in deser voegen toege-laeten wiert. Soot daertoe comt moghen de sake wel laeten loopen, mits dat van onser syde behendelijck beschikt worde, dat de Chineesen noch andere inlantse handelaers geen peper vandaer elders dan na Batavia voeren, ende dat met d'Engelsen verdraegen dat de peper tot redelijcken prijs coopen ende onse Meesters (tegen d'excessive oncosten meer dan d'Engelsen gedaen) enige avantagie in de prijs, quantiteyt van peper off tollen becomen. Doch soot gebeurde dat den handel van Bantam open gae ten tyde dat gylieden ongelijck beter dan d'Engelsen van gelt ende goederen versien sijt, salt on-nodich wesen hart aen te houden om perogatief boven d'Engelsen of andere te becomen. Om sonder dispuyten in d'opcoop van peper ende Chinese waeren advantagie te genieten ende d'occasie waer te nemen, dient gestaedich soo goede somme gelt in Batavia gehouden, als eenichsints sonder vercortingh van d'opcoop van noodige cleeden ende welgetrocken retouren voort vader-lant geschieden can. Eenige lastvocrende schepen dienen oock by de wercken te blyven, doch evenwel soude niet geraeden vinden soo altsaemen cort naer ons vertreck met peper van Banham gelaeden wierden, dat de vrinden desel-vige met retouren naert vaderlant senden, voordat weder andere schepen met goede secoursen vandaer becomen. Om ons recht, gesach, respect noch aen-sien niet te verliesen, noch ons aen d'Engelsen te verplichten, ist geensints geraeden door haer met Banham, gelijck de pangaran gaarne saege, te han-delen, tensy dat sulcx met merckelijcke advantagie van de Nederlandse Com-pagnie sonder prejuditie vant recht, gesach ende respeckt onser Meesters ge-schiede.

't Is seecker dat wy de Mattaram tot Batavia seer in de weech sijn ende dat hy alles pretendeert. 't Goet 't welck vandaer mach comen, geschiet om ons t'abuseeren, door nootdwangh, of om haer eygen proffijt. Aengaende d'assis-tentie oft vrye passagie welck de Mattaram versoect omme Banham aen te tasten, wy houden goet te wesen, dat men daerop geen resoluyt antwoort geve, maer de Mattaram met twijfle ende hoope treynere. Soo hy onderstaet met macht te waeter oft te lande nae Bantam te trekken, moocht wel voor

seecker houden, dat het meer op Batavia dan Bantam gemunt sal wesen. Derhalven versiet tijtlijck daertegen. Stelt al ons volck vant fort, de stadt ende schepen in de wapenen ende doet de Mattaram vrintlijck opt aldersoetste ende met d' alderschoonste pretecxten die dan te vinden sijn insinueren, soo syne Majesteyt een tocht op Bantam voorneemt, dat hem gelieve sijn volck soo verre buyten de jurisdictie van Jacatra te doen trecken, soowel te waeter als te lande, dat de vreesachtige aert van de Chineesen geen alteratie in de stadt Batavia veroorsake ende gyliden daerdoor niet gedrongen wort de wapenen tegen d' ongeregeltheyt van sijn criichsvolck aen te nemen ende hun in sijn Majesteyts disseyn hinderlijck te wesen.

Alsoo de heeren Mayores, gelijck vooren geseyt is, haer met 80 tonnen gout a deposito beswaert vinden ende met de retouren van peper ende nagelen niet wel gedient connen worden, dewyle met een groote party'e daervan versien sijn ende in Europa gans geen astreck is, hebben wy voorgenomen (omme de Compagnie sooveel doenlijck te soulageren) de heeren Meesters te verthouwen ende hart aen te houden dat wel een jaer mogen laeten verloopen, sonder eenige schepen, volck of gelt, soo de constitutie van haeren staet in Nederlant sulcx vereyst, na Indien te senden, waermede omtrent dertich tonnen gout (die de jaerlijcxse equipagie ongeveerlijck beloopt) verspaeren sullen. Nae de gecommitteerde van de Seventhiennen met haere missive den 14^{en} April 1622 in 's-Gravenhage geschreven, adviseeren ende nae de constitutie van saken hier in Indien, is apparent dat des Compagnies cappitaal met goede mesnagie ende herstellinge van den handel veel gevouchelijcker hier in Indien vergroot can worden dan haere E. machtich sijn met gelt van Nederlant te doen. Hierover soud wel connen gebueren dat op onse vertooninge voor een seeckeren tijt cleene secoursen van Nederlant quaemen. Op avontuir off soo geviele dienen de saecken in Indien bytjts daernae geschickt, opdat de retouren daerdoor niet verminderen ende 't cappitaal in Indien evenwel vergroot worde, gelijck wy vertrouwen dat geschieden can. 't Is niet noodich dat nu, noch oock toecomende jaar een reael aen gelt na de Mollucques, Banda ende Amboyna gesonden worde. D' ordre op de menagie, heffinge van tollen ende impositie gestelt door de respective gouverneurs van voorsz. quartieren gevolcht sijnde, sullen daermede met 't gene tegenwoordich aldaer is tot uytdeylinge van de rantsoenen ende opcoop van nooten ende foelie wel middel vinden, ende soo in Banda iets quaeme te gebreecken, 't can van daer op Batavia getrocken worden.

D' opcoop van nagelen can ende moet tenemael met cleeden, rijs ende andere coopmanschappen gedaen worden. 't Is beter dat vooreerst een tijt lanck een groot deel ongeplukt blyven ende int bosch vergaan, dan dat daeraen gelt besteden ende overvloet becomen. Belast de gouverneurs van de

Mollucques ende Amboyna ten hoochsten dat ordre geven, dat voortaan geen nagelen met contant gelt gecocht worden, maer sulcx met cleeden ende andere coopmanschappen doen, mits dat goede sorge dragen ende voorcomen datter geen nagelen door imant vervoert worden. Hiertoe dienen eenige jachten off fregatten innwaerts gesonden. Als 't gelt tegenwoordich noch innwaerts wesende door de Javaenen, Macassaren ende andere vremdelingen van daer getrocken sy ende wy geen gelt meer uytgeven, sullen genootsaeckt worden cleeden voor retour van haere snuystery vandaer te voeren, waeraen de Compagnie dubbelde dienst geschieden sal.

Soo lange de peper soo dier als tegenwoordich is, dient geene met gelt gecocht. Met cleeden sal men gestaedich d' opcoop van peper daer die te becomen is vervolgen, ende dat in sulcker voegen, dat het met goede avance geschiede.

Tot dispence, betalinge van vryelieden, opcoop van rijs, arack ende alle andere nootlijckheden in Batavia, is geen gelt van noode. Meer gelt wort in Batavia van d'incomsten, sleet van cleeden ende andere coopmanschappen ontfangen, dan tot betaelingh van alle lasten ende provisie noodich is.

Dit aenstaende jaer sal oock geen gelt na de cust van Coromandel tot opcoop van cleeden behoeven gesonden te werden. Tegenwoordich is daer noch soo goeden cappitael ende Batavia, de Mollucques, Amboyna ende Banda sijn soowel van cleeden versien, dat vooreerst tot vervolch van d' opcoop van cleeden niet anders na de custe van Coromandel gesonden dient dan de waerdye van omrent $f\ 250.000$ een nagelen, nooten, foelie, sandelhout ende andersints, gereeckent na de prijs aldaer. Tot opcoop van slaveen sal misschien eenich gelt gesonden dienen ende tot opcoop van de retouren voor Nederlant sal apparentelijck gout, silver ende coopmanschappen, gelijck de heeren gewent sijn te doen, van Nederlant gesonden worden. Na Suratta dient gesonden een nagelen, nooten, foelie, sandelhout ende ander coopmanschappen de waerdye aldaer van omrent $f\ 1$ a 200.000 , tot opcoop van cleeden voor de Zuyt. Daerenboven sal derwaerts noch moeten beschickt worden 1 a 200.000 realen tot opcoop van den besten indigo voor Nederlant. Dit gelt moet met coopmanschappen in Mocca geprocureert, van Nederlant of van hier gesonden worden. Om de retouren van Mocca te procureeren ende in Suratten te brengen, sal derwaerts een schip gesonden dienen. My dunckt dat daer mede meteen wel gesonden mach worden een cargasoen van speceryen ende andere coopmanschappen, aldaer waerdich sijnde omrent 50 a 100.000 realen van achten. Soo men 't daer niet vercoopen can, macht voort naer Suratten gebracht werden. Ons bedunckens sal 't goet ende best wesen, dat men ons volck vandaer lichte ende niet dan met gaende ende comende schepen han-dele, gelijck in dese quartieren geordonneert hebben te doen.

In deser voegen can, behoort ende moet d' inlantsche handel gedreven ende de retouren voor Nederlant met 't cappitaal dat tegenwoordich op de comtoiren is (sonder ander gelt van 't vaderlant te gebruycken) geprocureert worden.

't Is waer, dewyle de peper noch op een hooge prijs is ende dat die van de Mollucques ende Amboyna gewent sijn de meeste nagelen tegen contanten te verkoopen, dat in voorsz. maniere wel soud connen gebeuren dat tegen 't jaer 1624 weynich peper ende nagelen bequaemen. Vermits de Meesters van dese speceryen wel versien sijn, sal daerdoor niet verachttert worden, alsoo in dien gevalle 't volgende jaer dies te meer becomen sullen.

Met de voorschreven maniere, regel ende ordre sullen overhouden 't cappitaal tegenwoordich in Pehou wesende, bedraegende omtrent f 580.000; item 300.000 realen in Batavia op voordeel sijnde, en daerenboven alle de contanten die dit jaer 1623 van 't vaderlant mogen becomen, welck wy hoopien niet min dan omtrent 4 a 500.000 realen wesen sal, beloopt te samen ontrent 1.000.000 realen van achten. Desc 1.000.000 dienen in Batavia ende in Pehou tot den Chineesen handel ende tot afslach van de prijs van peper op voordeel bewaert te worden. Als de peper sooveel daelt, dat men die tot d' ordinare prijs van $1\frac{1}{2}$, 2 a 3 realen de sack, alle oncosten daerin begrepen, becomen can, soo mach wel 1 a 200.000 sacken ende meer gecocht worden, ende dat om partye naer Nederlant te senden, partye tot den Chineesen handel te gebruycken ende 't overige op voordeel te bewaeren. Met groote discretie sal na afslach van de prijs van peper gewacht moeten worden, want een al te lanck vertoeven wel soo schaedelijck soud connen vallen als d' al te haestige opcoop tot hooge prysen. Hierover dient goede mate gehouden ende soo gehandelt, dat d'aenplantinge gevoordert ende niet verhindert en worde, gelijck mede dat de Chineesen met des Compagnies proffijt geryven mogen.

De Chinese handel. Eer dat groote menichte van peper tot redelijcken prijs becomen, sal meest al 't gelt aen Chineese waaren besteet dienen. Ontrent 400.000 reaelen incoops mach daervan naer Nederlant ende 600.000 realen incoops na Japan gesonden werden. Met 't gene na Japan gaet sullen in een voyagie ontrent 75 percento winnen, ende met dit gewin cant cappitaal in Indien allenskens behoorlijck vergroot ende suffisant gemaect worden tot incoop van alle de retouren voor Europa noodich. Geen apparentie tot merkelijcken afslach van prijs op de peper, noch tot den Chineesen handel vernemende, sal van voorsz. contanten op voorraet vergaerdert, een goede somme na de Cust van Coromandel ende Suratten tot opcoop van cleeden ende goeden indigo gesonden mogen worden, soo tot retour voor Nederlant, als omme met den handel van cleeden 't capitaal in Indien te vergrooten ende van alle quartieren sooveel gout ende silver in te trekken als doenlijcken is.

Door d' extraordinarie groote despence, tot noch toe gedaen, is de Compagnie uyt der maeten veel verachtert. Veele hebben daerdoor haar gerief van cleeden ende andersints becomen. Dese despence volgens onse ordre besneden sijnde, sullen de nooten, nagelen ende foelie dies te williger tegen cleeden ende andersints gelevert worden.

Met veelderleye provisien ende cleynicheden sijn die van de Mattaram veel gelt, haer gerief van cleeden ende andersints van Batavia treckende. De groote gedaene dispence besneden wesende, sullen de burgerye genootsaeckt worden, haer dies te meer met aenplantinge van alderleye vruchten ende aentelinge van alderley vee te generen. Na d'aentelinge in Batavia vermeerdert, sal de toevoer uyt des Mattarams lant verminderen ende eyntlijck te niet loopen. Soo dan haer gerief van cleeden, Chinese waren ende andersints begeeren, sullen genootsaeckt worden 't gelt ende peper welck sy tegen haer waeren uyt alle omleggende landen trecken in Batavia te brengen. Tot desen cynde hebben wy den tol op d'incomende provisie ende uytgaende gelt a 10 percento gestelt. Byaldien geraeden vinden soo goeden sake noch meer te voorderen met meerder verhooginge van dese tollen op incomende provisie ende 't gelt dat daertegen uytgaet, salt geschieden. Hoe de tollen meer verhoocht worden, des te dierder sullen de provisien wesen, ende hoe deselvige dierder sijn, dies te meer sullen de burgerye ende inwoonderen haer tot aenplantinge ende aentelinge van alderleye nootlijckheden begeven, insonderheyt als wy daer benessens naerlaeten eenige oncosten aan fortificatie ende andere werken te doen. Tot dese voorschreven veranderinge comende, sal den heer alsdan aen d'aentelinge ende aenplantinghe van d'inwoonders vinden de tollen die eerst van de vremde trock.

Tot bevoirderinge van dese aenplantinge ende aentelinge van nootlijcken onderhout sal U. E. d'onbequaeme gront van de stadt na vermogen tot wooninge ende tuynnen bereyden, gelijck mede, allenskens meer ende meer na den eysch, 't lant rontsomine de stadt gelegen.

Om dese aenplantinge ende aenteelinge van alle nootlijckheden in Banda ende Amboyna te meer te vorderen, leven onder 't volck te verwecken, 't vlees ende speck voor de schepen te bewaren, salt goet wesen dat voortaeen geen meer vlees, speck, arack, olie noch andere cleynicheden, maer alleene wijn naer Amboyna ende Banda senden. De Mollucques dienen noch wat geassisteert te worden.

Op d'aenclacht van Indien worden de heeren Meesters in Nederlant van de Engelsen ende Fransen seer gequelt; duchten dat de Deenen daerby mede wel geraecken mochten. Hierover recommandeeren ons de gecommitteerde van de Seventienen (in voorschreve missive den 14^{en} April 1622, met sware humeuren geschreven) ten hoochsten, alle occasien van questie sooveel doen-

lijcken te vermyden, dat in cleenicheden wat toegeven maer saken van importantie vasthouden, ende ons van datelijckheden, soo 't doenlijck is, wachten. Hierop seggen wy dat de minste toegevinge de meeste ruste ende vrede baert, want hoe de dertele hoochmoedige presumptueuse meer toegeven, te meer meenen sy selfs waerdich te wesen ende te meer begeeren sy. Wat can hierinne van onser syden gedaen worden? Wy bevinden dat d' Engelsen en Francen niet dan actie met recht ende onrecht tegen ons soeken. Dit aldus sijnde, wie can hem hoeden? Doet recht ende wel, mainteneert de souverainiteyt ende opperste gebiet onverdeylt voor de E. Hooge Mogende heeren Staten Generael in Batavia, de Mollucques, Amboyna, Banda, Palliacatte, Solor ende daer 't haere E. voorder toecomt, sonder eenichsints toe te staen dat d' Engelsen oft andere daerinne dringen. Vertrout haer niet meer dan openbaere vyanden mogen doen, ende laet niet toe dat de souverainiteyt, gemeene welstant, 't respect, reputatie ende aensien ver corten, mits dat men 't geene voorby mogen, oock niet al te hooch wege, ende beveelt d' uytcomste d' Almogende Godt. Een derde van den handel in de Mollucques, Amboyna ende Banda, sonder meer, is d' Engelsen toegeleyt, mits dat een derde van sulcken tol betalen, als tot onderhout van alle de forten, garnisoenen ende dependentie vereyst wordt; anders hebben sy niet te pretendeeren. Als desen tol betaelen, verleent haer dan een derde van den handel, oft sooveel min als tol betalen. Om dese dispuyten te weerden die hierover vallen ende om andere redenen meer, soudt best wesen soo verdraegen connen, dat d' Engelsche tot seeckeren prijs een derde van alle de nagelen, nooten ende foelie in Batavia leverden. Comt het te pas, d' aenbiedinge mocht wel doen. Laet niet, gestaedich een groote partye rijs tot Batavia, in de Mollucques, Amboyna ende Banda op voorraet te houden.

Dus verde geschreven hebbende is hier 't schip *Haerlem* van de custe van China wel aengecomen, met een missive den 3^{en} January 1623 door Cornelis van Nieurode uyt de baye van Teysinkit geschreven, waerdoor verstaen hoe d' onse den handel van de Chinesen ontseyt was. Item dat daertegen aen de Chinesen den handel op alle plaetsen van Indien mede verboden hadden ende met haer in openbare oorloge getreden waeren, omme de regenten van China dies t' eerder te constrengeren toe te staen dat de Chinese coopliden met d' onse in Pehou mogen handelen.

Dewyle verseeckert sijn, dat den handel met vrintschap in Pehou noch op de custe van China niet becomen sullen; dat oock meer dan 20 jaeren daernae te vergeefs op verre gelegen plaetsen getracht hebben, ende ondersocht moet werden wat met hardicheyt vercrygen connen, is nodich dat onse saeken soo schicken, dat de Chineesen, byaldien lange opiniatreerden, verdueren mogen.

Tot desen eynde ist noodich dat dit aenstaende mousson weder opnieuws een groote vloote na Pehou ende de custe van China senden, te weeten verscheyde handige schepen ende jachten met sooveel volck ende soldaeten als uytmaecken connen, omme daermede alle bayen, havenen ende rivieren langs de gantsche custe van China te besoecken, lanttochten te doen ende overal sooveel volck, mannen, vrouwen ende kinderen te lichten als doenlijcken is. De schepen ende jachten die daertoe bequaem oordele ende gebruyct dienen te werden sijn dese, te weeten 't schip *Orange, Muyden, Valcq, Harinck, Hazewint, Westcappel, de Vos, Cleyne Enckhuysen, St. Laurens, Paliacatte* ende andere meer. Soo haest doenlijcken dienen alle dese schepen na de custe van China gesonden, doch dewyle tegenwoordich uyt der maten quaelijk van volck versien sijn ende nochtans veel volck dienen te senden, sal 't goet wesen dat eenige int eerste van 't toecomende mouson wel gemant vooruyt worden gesonden, ende met d'andere op de compste van nieuw volck van 't vaderlant wat vertoeven.

De commandeur Reyersz. adviseert, dat de groote swaere schepen op de cust van China niet dienstich sijn, doch evenwel sullen derwaerts behalven de voorschreven schepen eenige groote schepen gesonden dienen, soo omme alderleye provisie ende nootlijckheden na Pehou, als weder van daer herwaerts sooveel Chineesen als d' onse becomen ende de schepen voeren connen, te brengen.

Wy vinden geraeden dat met d' eerste schepen een expres persoon, gelijck vooren geseyt is, in ambassate na Chincheu gesonden worde, met een missive aen Toutshatschieu, gouverneur van de provintie van Hochieu, inhoudende dat het ons leet is met haer in oorloch geraeckt te wesen, ende om voordere onheylen voor te comen, dat andermael vrindelijck versoecken, dat de coninck gelieve toe te staen dat de Chinese cooplieden met d' onse in Pehou mogen handelen, gelijck sy op andere plaetsen van Indien plegen te doen. Soo dese missive aengenomen wort met toesegginge dat d' antwoort in behoorlijcken tijt brengen sullen, sal men daernae geen hostiliteyt plegen. Soo den handel vergunt wort sal men de vrantschap continueeren, maer byaldien voorsz. missive niet aengenomen wort ende daerop geen goet bescheyt compt, dient dan de Chineesen den handel op alle plaetsen van Indien, uytgesondert op Batavia, beleth, een vloote in de baeye Chincheu ende een andere omtrent Maccau ende Canton gehouden te worden.

Wy verstaen datter dit jaer gans geen joncken van Chincheu na Manilha noch elders vaeren sullen, doch vermits sooveel van onse schepen van de custe van China verdreven sijn, dat d' onse niet machtich sijn geweest enige schepen oft jachten omtrent Maccau ende Canton te houden, soud wel connen gebeuren, dat dit jaer veel Chinese waren van daer tot ons groot naedeel ende

versterckinge van onsen vyant na Manilha gevoert wierden. In aller maniere dient dit sooveele mogelijck is, soowel van Maccau als Chincheu ende alle andere plaetsen, beleth te worden.

Soo den oorloch met de Chineesen voeren moeten, sal U. E. vooral ordre geven ende ten hoochsten recommandeeren dat d' onse soo grooten macht byeen brengen als doenlijck is, en dat daermede op verscheyden plaetsen langs de gantsche cust van China inval ende lantochten doen, haerlieder vaertuych overal vernielen, ende sooveel volck, mannen, vrouwen ende kinderen lichten als doenlijck is. Extraordinarie groote naersticheyt dient met sonderlinge voorsichticheyt gedaen te worden, omme (soo den oorloch continueert) een groote menichte van Chineese mannen, vrouwen ende kinderen van 't lant te lichten ende in goede verseeckeringe herwaerts te doen brengen, omme Batavia, Amboyna ende Banda daermede te peupleren, alsoo de Compagnie daermede uytdermaeten grooten dienst geschieden sal, ende daeraen gevonden connen werden de lasten van den oorloch welck de Compagnie tot vervolch van den Chineesen handel sal moeten suporteeren. Immer soo goeden dienst sal de Compagnie met de veroveringe van menichte van Chineesen, als met goede prinsen van Chinese waeren geschieden.

De Chineesen door *Haerlem* in Batavia gebracht sijn op rantsoen van 60 reaelen van achten ider hoofst (behalven 't hooftgelt) gestelt ende aan de voornameste Chineesen gedaen, op conditie dat voor ider ter maent vier reaelen van achten op reeckeninge betaelen sullen. Meerder becomende sullen partye na Amboyna ende Banda dienen gesonden, ende mach daer, gelijck hier, voorschreven maniere wel gevolcht worden, wel te verstaen als 't geheele rantsoen van 60 reaelen betaelt sy, dat men de mannen consentere na China te keeren die sulcx souden mogen versoeken, maer geensints toestac dat van onse jurisdicte in die van andere gaen resideeren. Om onse landen te peupleren ende volck te houden sal U. E. geensints gedoogen dat eenige Chineese vrouwen van die souden mogen becomen, weder na China noch elders uyt des Compagnies jurisdicte vertrekken of getransporteert worden.

Op 't voorstel door Nieuroode gedaen, seggen wy alsnoch niet geraeden te vinden, dat andere residentie naerder op de custe van China soucken dan in Pehou begost is, vermits duchten dat meerder ongemack naerder aan de vaste cust dan in Pehou vinden souden.

Soo 't de gelegenheit gedaacht sal October toecomende twee jachten nae 't Zuyderlant achter Java om 't selvige t' ondecken gesonden dienen. Soo niet, moet sulcx noch een jaer uytgestelt worden, alsoo aan 't vervolch van de Chineese handel meer gelegen is.

Wy houden noodich ende goet te weesen, dat gestaedich in de Mollucques, Amboyna ende Banda by ider respective gouverneur, behalven d' ordinarie

officieren, twee van d' alderbequaemste personen tot raeden van sijn E. gehouden worden, soo omme voor raet te dienen, herwaerts ende derwaerts in haere jurisdictie gesonden te worden, de maniere van den lande te leeren, den gouverneur in alles t' assisteeren, als insonderheyt om voor te comen dat de Compagnie naer 't vertreck off overlyden van eenige gouverneurs door onervaerene geen ondienst geschiede. De voorschreven respective gouverneurs met dese twee raeden geassisteert wesende, sullen dan dies te beter connen derven ende vryelijck mogen licentieeren (soo 't noodich is) alsulcke oppercoopliden, cappiteynen, ondercoopliden, luytenants ende andere officieren, die quaelijck gewent sijn ende hun apparentelijck geensints tot een spaersaeme menagie ende goet reglement, volgens dese onse ordre ende genomen resolutie, sullen connen begeven. Leth hier op ernstelijken ende maect dat de retouren voor 't vaderlant met de winst van d' inlantschen handel ende ordinarie incomsten boven alle oncosten gevonden worden, soo sal onse goede mening effect sorteeren ende de Compagnie beter dan voor desen gedient werden.

Int fort Batavia, adi ultimo January 1623.

166. — COMMISSIE

VOOR GERRIT FREDERICKSZ. DRUYFF, 2 FEBR, 1623.

Alsoo 't schip *Alckmaer* tegenwoordich nevens andere seylreet leydt omme met Godes hulpe naer 't vaderlant te keeren, ende hoochnochdich is dat daerop een bequaem ende gequalificeert persoon gestelt werde die daerover als opperhoofd commandeere, soo is 't dat ons van de suffisantie van den E. Gerrit Frederijcksz. Druyff, gewesen directeur over de comtoiren van Patany, Sanguora ende Siam, genouchsaem verseeckert houdende, denselven gecommitteert ende geauthoriseert hebbende, committeeren ende authoriseeren by desen omme als opperhoofd op 't voorschreven schip *Alckmaer* te commandeerden, alle behoorlijcke goede ordre te stellen ende doen onderhouden. Ordoneeren ende bevelen derhalven aan den oppercoopman, schipper, andere officieren, soldaeten ende bootsgesellen met den voorschreven schepe varende, den voorschreven Druyff voor haer opperhoofd t' erkennen, respecteeren ende gehoorsaemen.

Int schip *Mauritius*, adi 2 February anno 1623.

167. — BATAVIA.

AEN DEN GENERAEL CARPENTIER, 9 FEBR. 1623.

Van de reys na de bocht van Patana ende Siam met heer Druyff naerder gediscoreert hebbende, verstaen wy onnodich te wesen dat derwaerts eenich gelt, gout, Japans silver off realen, uytgesondert alleen 't slechste silver, verleden jaer van Ligor ende Bordelong gecomen, welck anders nieuwers dienstich is, gesonden worde, want meer cleeden can men in Patana, Siam ende omleggende quartieren tegen gout ende silver verkoopen dan noodich is tot opcoop van omtrent 1500 bhaer oft 9000 sacken peper, welck Ligor, Bordelong ende de gantsche bocht van Siam jaerlijcx uytleveren connen. 't Sal goet sijn ende noodich wesen, dat met begin vant aenstaende Zuydermouson na de bocht van Patana ende Siam gesonden wierden een jacht ende twee fregatten, die te samen laeden connen omtrent 10 a 12.000 sacken peper, met sooveel ende alsulcke cleeden als in die quartieren met goede avance vercocht connen worden. Dese cleeden moeten eerst in Patana ende Siam tegen gout ende silver verkoopen, ende met 't silver welck daervan comt, sal daernae de peper in Ligor, Bordelong ende waer die meer te becomen sy gecocht moeten worden. Tijtljick sal een jacht met cleeden na Siam gesonden dienen, ende terwyle de cleeden daer ende in Patana vercocht worden, sal ondertusschen een ander jacht oft fregat voor Patana dienen te blyven ende 't derde voor de riviere van Ligor, om voor te comen dat peper interim door d' overgebleven Chinese joncken oft andere na China, Malacca noch elders niet vervoert worde. In deser voegen sal den handel by provisie in voorschreven bocht gedaen dienen, totdat de saecken daertoe brengen, dat de Patanesen ende andere de peper selfs in Batavia brengen ende haer grief van cleeden ende andersints van hier halen. Cambodja sla ick over, omdat het beter is, dat de benjuwin van daer in Batavia gebracht ende tegen cleeden gecocht worde, dan dat die in Cambodja soecken.

't Cargasoen, met de fluyt *Gorcum* van Jamby gecomen, afgetrocken sijnde van 't gene ditto comtoir in balance debiteur staet, soo bevinde dat daer noch aen goede effecten resteert omtrent f 150.000, behalven d' avance van vercochte cleeden, ende van der Dussen adviseert, dat maer 8000 reaelen contant hadde ende de best getrocken cleeden vercocht waeren, gelt versoeckende byaldien meer peper begeeren, soodat daer een seer groote somma uytstaende schulden moeten wesen, die niet wel becomen connen. My dunckt dat het nu de beste tijt is om dese uytstaende schulden te doen innen ende de Compagnie meester van haer goet te maecken.

Dewyle d' Engelsen geen gelt hebben ende niet seer behoeven te haesten, omme tegen haer peper in Jamby te coopen, maer een tijt lanck wel aensien

mogen, wat peper de joncken van Jamby ende elders tot Batavia sullen brennen ende hoe Bantam resloveert, houde geraeden dat men niet alleen geen gelt na Jamby sende, maer oock een goeden tijt lanck geen cleeden, ende dat U. E. van der Dussen selven niet wyser maecke, dan dat tenemael geresolueert sijn t' comtoir van Jamby met den aldereersten te lichten, even gelijck van Atchijn, Patana, Siam ende elders gedaen hebben, belastende derhalven per expressen commissaris aen voorschreven van der Dussen op 't alderhoochste, dat alles vaerdich maecke omme met den eersten met al de restanten van Jamby te vertrecken. Dat de uytstaende schulden op alle maniere invordere ende des conincks assistentie op 't hoogste daertoe versoecke, opdat met vrantschap verscheyden mogen. 't Is nodich dat dit aldus onderleyt worde, alsoo anders te duchten is, dat d' uytstaende schulden van Jamby door lanckheyt van tijt sooveel wel souden mogen verouden, dat die tenemael quaemen te verliesen, welck niet wel passen soude. De cleeden sijn daer te goetcoop vercocht, ende de peper niet dan al te diere gecocht. Schade genouch hebben in Jamby geleden.

Laet niet met den aldereersten soo haest doenlijck soo goede partye cleeden na Atchijn ende de Westcust van Sumatra te senden als uytmaecken cont, soo omme daermede te procureren sooveel peper als mogelijck is, als omme tegen gout ende silver te verhandelen.

Om de Compagnie van de Francen te ontlasten is noodich dat de fiscael tegen den schipper van 't *Wapen van Delft* procedere, waeromme hy 't geschut van de Francen gelicht heeft. Dat de schipper hem dan verdedige met ampele attestatie hoe ende waer hy 't geschut gevonden heeft ende 't selvige in Batavia voor d' eygenaren deposere. Dat de fiscael mede procedere tegen degene die op Gnoffaquia veel cruyt, gelijck d' Engelsen seggen, onnuttelijck verschoten hebben.

Dewyle de schepen *Bantham*, de *Trouw* ende de *Samson* niet bequaem sijn omme op harde vaerwater tegen den vyant te gebruycken, ende onseecker is, wat d' Engelsen in 't hooft hebben, vinde geraeden dat dese oorlochscheppen een tijt lanck omtrent Batavia gehouden worden, nevens alsulcke andere groote schepen meer als hier by de werken dienen te blyven, omme de retouren voor 't vaderlant te vergaederen ende derwaerts te voeren.

In ons discours hebbe geseyt niet noodich te wesen, dat eenich gelt tot opcoop van cleeden nae de Custe van Coromandel gesonden werde, maer dat deselvige met speceryen ende andere coopmanschappen dienen te procureren. Wy confirmeren dit andermael ende voegen daerby, soo 't geviele van China niet vernemt datter eenich apparentie tot handel sy, dat het dan geraeden wesen sal, dat vooreerst noch metten eersten van 't aenstaende mouson een goede somme gelt, behalven den eysch van speceryen, na de Cust van Coro-

mandel ende Suratte tot opcoop van cleeden ende slaven gesonden werde, alsoo vooreerst beter is, dat te veel cleeden dan te weynich becomen. Te veel cleeden hebbende connen sy soowel als gelt tot Batavia op voordeel bewaert worden, ende men sal alsdan ondertusschen te beter met gemack vernemēn connen, hoe verde de speceryen op de Custe van Coromandel ende in Suratten tot opcoop van cleeden reycken connen, daer ter contrarie toecomende jaer te weynich cleeden becomende, 't gelt tot nadeel van de Compagnie bewaert soud worden, soo den handel van Bantham noch China niet vercregen. Ick meene datter wel een goede somme gelt nae de Custe van Coromandel ende Suratten (sonder van Batavia te lichten 't geene daer tegen den handel van Bantham op voordeel bewaert dient) gesonden can worden.

Ten hoochsten sy U. E. gerecomandeert op de Custe van Coromandel sooveel slaven te doen opcoopen als doenlijcken is. Recomandeert ende beveelt ernstelijcken door gans Indien, dat een ider alle mogelijcke neersticheyt doe omme een groote meenichte van volck, slaven ende slavinnen te becomen ende in Batavia, Amboyna ende Banda te brengen. Bevordert mede na uytterste vermogen d' aenplantinge van alderleye vruchten, d'aentelinge van alderley vee ende gevogelte, de visscherie, ende doet de kinderen in alderleye amten ende wercken instruweren, soo sullen de meyskens ende jongers soowel als de volwassen slaven haer incoop, cost ende cleederen rijckelijck verdienen, ende de Compagnie sal van grooten last ontlast worden.

Mondelingh hebbe U. E. geseyt hoe geraetsaem achte, dat de coopman met sulcke goederen als daegelijcx verhandelt worden in de stadt buyten 't fort residere, soo haest daertoe bequaeme huysinge gemaeckt sy. Vaert hiermede voort, sonder de Compagnie met andere oncosten van huyshoudinge te beswaeren dan de coopliden ende assistenten tot rantsoen toegeleyt is. Omme voor de vrouwen, jongers ende meyskens int fort plaets te winnen, salt goed wesen dat de coopman den arack in eenige huysen buyten 't fort vergaedere, sonder die int fort te brengen. 't Sal niet dan te meerder vryheyt ende beter ordre veroorsaecken.

Opt alderhoochste sy U. E. gerecomandeert soo spaersaem te menageren als doenlijcken is. Al wat met fortificatie ende timmeringe versparen cont, sal gewonnen gelt sijn. Veel beloopt nu de oncosten van de mardijckers ende slaven. Maeckt dat sij 't gelt verdienen. 't Is een schande dat eenich gelt voor huysen tot haer woninge uytgegeven worde. Andere ordre sal daerop gestelt dienen. Met veel excessive groote oncosten hebbe de Compagnie op mijn vertreck voor gedaene schenckagie ende andersints beswaert. U. E. sy gerecomandeert 't selvige met goede menagie wederom te verwinnen. Ons sal daeraen sonderlinge vrintschap ende de Compagnie dienst geschieden.

Verleden jaer sijn seeckere Chineese joncken in de bocht van Patana over-

gebleven. Een daervan is in Jamby gelopen. Laet haer vryelijck weder na China keeren, mits voorcomende dat van Jamby, Patana, Ligor, noch van andere plaetsen geen peper na China voeren. Soo dit jaer geen joncken van China in Batavia comen, sal U. E. een jonck off twee, des versocht werdende, derwaerts mogen laeten vaeren; eene missive, opt vrintlijckxt aan den gouverneur van de provintie van Hochieu geschreven, medesenden, ende den handel met aenbiedinge van reciproque vrantschap in Pehou versoucken. Laet de Chinesen sooveel peper van Batavia na China voeren als sonder schaede van de Compagnie betaelen connen.

Als U. E. Lenart Camps van Firando ontbiet, sal gelieven te gedencken dat daer eenen Jan de Moor, ondercoopman is, die sijnne vryheyt aldaer ernstelijck versoeckt. Wy hebben 't voor desen gerefuseert ende vinden 't alsnoch niet geraeden. Ick presumeere dat hy aen een vrouwpersoonne verbonden moet wesen. Soo 't soo is, ontbiet ditto Jan de Moor met of sonder de vrouwe in Batavia, ende geeft hem daer sijn vryheyt soo hy 't begeert, mits hem na syne merite assisterende.

De secretaris heeft vergeten U. E. commissie ende onse jongste missive aan de respective gouverneurs geschreven te bouck te stellen, ende alsoo daer van geen copye noch minute vinde, gelieve U. E. deselvige ter gelegener tijt na te senden met alsulcke advysen vant gene daer passeert als goet vint cont te doen.

Maeckt dat Houdaen door den raet alsoo geinstruweert worde, dat hy ende anderen beter leeren ende de Compagnie geen voorderen ondienst geschiede. Meer volck bevinde in de schepen dan geordonneert was. *Mauritius* 151 coppen, *Ackmaer* 122, *Walcheren* 109 ende *Delfshaven* 76, gelijck U. E. door de monsterrollen, met Goeree gaende, sien sal.

Alsoo de groote schepen met de stroom harder in de wint uytwaerts dryven dan den *Harinck* seyen ende dryven can, hebben goet gevonden de vrinten met den *Harinck* te licentieeren. D' Almogende wil ons behouden geleyden ende U. E. regeringhe segenen.

Int schip *Mauritius* seylende tusschen Craketouw ende Dwars in de Wech, adi 9 Februario anno 1623.

168. — MASLIPATAN.

AEN D' HEER VAN UFFELEN, 9 FEBR. 1623.

Van Batavia is U. E. geadviseert hoe de heer Carpentier als Gouverneur Generael in onse plaatse geauthoriseert hebbe. D' Almogende wil sijnne E. regeringhe segenen. Tsedert sijn wy met de schepen *Mauritius*, *Walcheren*,

Alckmaer ende *Delfshaven* van daer vertrocken omme onse reysse naer 't vaderland te vorderen. De Heere wil ons behouden geleyden. U. E. missiven van 7 July, 19 September, 18 October, 8 ende 27 November 1622 sijn ons wel geworden. D'inhout hebbe geerne verstaen, ende de bysondere antwoort sult van d'heer Carpentier becomen, dienende dese alleenlijck omme U. E. te verwittigen dat ons de comste van soo goeden partye slaven met de *Vrede*, *Witten Beer* ende *Zeelant* gesonden, seer aengenaem sy. Op 't alderhoochste sy U. E. gerecomandeert gestaedich overal sooveel slaven te doen opcoopen als tot redelijcken prijs te becomen sijn, insonderheyt cloecke jongelieden, mannen, vrouwen, jongers ende meyskens, ende sent daervan met alle schepen sooveel als bequaemelijck voeren connen. Opdat het gevouchelijck geschiede sullen daertoe expresselijck verscheide schepen, met watervaten wel versien, nae de Cust gesonden worden. Doet alle mogelijcke naersticheyt omme groote menichte cloecke jongelieden te becomen. Meer is hieraan dan aan d'opcoop van cleeden gelegen, doch versuymt d'opcoop van cleeden mede niet. D'opcoop van slaven wert U. E. volcomentlijck vertrouwt. De bysondere ordre dienaengaende gegeven revoceren mits desen. Laet geen oude lieden noch oock geen al te jonge kinderen coopen, soolange jongers, meyskens ende cloecke jongelieden becomen cont. Om cloecke jongelieden, soo mans als vrouwen, sijn meest verleegen. Den hinder die de vryelieden de Compagnie hierinne deden hebben verstaen. Gedoocht niet dat eenige vryelieden slaven coopen ter plaatse daer voor de Compagnie gecocht worden. Op andere plaatzen daer de Compagnie geen hinder doen, sult sulcx toestaen ende de passagie met des Compagnies schepen verleenen. Vermits 't schip *Zeelant* door de menichte van 't volck gestaedich rijs most cooken, branden alle de ketels door, ende alsoo geen broot hadden, mosten haer de slaven daerna met rauwe rijs ende seer weynich water onderhouden. Veel volck is hierdoor onderwegen gestorven, ende tot Batavia quamen veel kinderen (die haer selven niet hadden connen behelpen) soo verhongert ende uytgeteert, dat niet te helpen waren ende daernae mede overleden sijn, gelijck de heer Carpentier breeder adviseeren sal. Stelt op 't overvoeren van de slaven soo goeden ordre ende versiet de schepen soo wel van alle nootwendicheden als eenichsints doenlijcken is. Soo van watervaten niet wel versien sijn, doet waterbacken macken. Sy connen haer voor eenen corten tijt daermede wel behelpen. Is 't doenlijck, sent met den aldercrsten een 1000 cloecke jonge mannen oft groote jongers van 10 a 20 tot 30 jaeren out, met jonge vrouwspersoonnen daer benevens. Uytnemende goeden dienst sal de Compagnie daeraen geschieden. Al souden se vooreerst wat veel costen, 't moet sijn beloop hebben, als maer cloecke jongelieden becomen. Daernae sal men gestaedich met meerder gemack beter coop mogen coopen. Maeckt dat in 't opcoopen

van slaven ende cleeden niet versuymt worde. 't Cartas gelt van Palleacatte hebben U. E. vereert, gelijck per extract van resolutie, met missive van d'heer Carpentier gaende, sien sult.

't Is welgedaen dat U. E. voorgenomen hadde *Schiedam* met een jacht ende twee schialoupen onder Cheylon te doen cruyssen ende daernae in April 1623 naer 't vaderlant te senden. D' Almogende wil hun geleyden ende victorie over onse vyanden verleenen.

Int schip *Mauritius* in de Straet Sunda seylende, adi 9 February anno 1623.

169. — ORDRE, 27 MAART 1623.

Wert door d'E. heer Generael Coen mits desen expresselijck geordonneert ende belast aan de oppercoopliden ende schippers van de schepen *Walcheren*, *Alckmaer* ende *Delfshaven*, gaende met sijn E. in compagnie naert 't vaderlant, byaldien dat, des Godt verhoede, aan de Caep de Bone Esperance of St. Helena niet by den anderen quaemen ofte daerna in zee door storm off ander ongeval van malcanderen geraeckten, haere reyse in dien gevallen volgens copie van de voorenstaende instructie, de *Leeuwinne* medegegeven¹⁾), ende extract uyt de missive van de heeren Mayores per *Cleen Erasmus* ontfangen²⁾), op 't alderspoedichste naer 't vaderlant te vervoirderen, op den inhoud van dien rypelijck te letten, ende deselvige in alle pointen, voor sooveel de behoudenisse van hunne voyagie aengaet, punctuelijck naer te

¹⁾ Hiervóór, 6 Sept. 1622, blz. 236.

²⁾ „Extract uyt de missive van de heeren Mayores aan d'E. heer Generael Coen ende Raeden van Indien geschreven, gedateert 14 April 1622 in 's Gravenhage, ende ontfangen in Batavia per 't jacht *Erasmus* van Rotterdam:

„De herwaerts comende schepen moeten op behoorlijcken tijt tusschen November en Februarie uyt India scheyden, ende met goet volck onder goede officieren, daer veel gebreckx aen vinden, afgesonden werden (vooral geen cleene lichte schepen, oock geen al te oude wracken) omme tegens Mey tot half September, d'eylanden Assores ende bancken van Terreneuff aen boort hebbende, recht achter Engelant omme, volgens de caerten ende particulieren instructien hiertoe noodich, by desen gaende, met Goddelijke hulpe in 't vaderlant behouden te mogen arrivooren. Totdat wy weten hoe wy 't met Engelant sullen hebben ende U naerder sullen adviseeren, sal U. E. naer desen onse ordre volgen; ende die by ongeluck buyten saysoone comen omme achteromme te loopen, daer wol op gelich moet werden, sullen haere reyse, met voorsicht Engelant ende Franckrijck beyde sooveel mogelijck is schouwende, altoos op de Duynkerkers in 't Naeuw sijnde verdacht wesende, recht door 't Cannel nae 't patria nemen; verhoopende dese moyelijckheden eens haest sullen eyndigen, ook dat onse oorlooh-schepen, haer tot convoy wachtende, sullen mogen bejegenen.”

comen, insonderhey't hem voor Engelsen, Francen, Duynkerkers ende andere vyanden te wachten, ende in geenderley manieren eenige havenen van Engelant of Franckrijck aan te doen.

Int schip *Mauritius* sijnde in zee op omtrent 28^½ Suyderbreete, adi 27 Maert anno 1623 ¹⁾.

170. — BATAVIA.

AEN DEN GENERAEL CARPENTIER ENDE RAEDEN VAN INDIEN, PER 'T SCHIP
LEYDEN ENDE 'T WAPEN VAN ENCKHUYSEN, 14 MEI 1623.

Nadat den tweeden February 1623 van U. E. scheyden ende met de scheepen *Mauritius*, *Walcheren*, *Alckmaer* ende *Delfshaven* van Batavia vertrocken, sijn den 11^{den} May Godtlof met de scheepen *Mauritius* ende *Walcheren* voor daech in de Taeffelbay wel aengecomen. Met een seer harde wint liepen met de maenneschijn binnen. *Delfshaven* onduysterde ons, waerdeur en weeten wy niet, doch hoop hem aan St Helena te vinden. Den 27 April in een harde storm uyt den Westen dreef *Alckmaer* uyt ons gesicht, ende den 12^{den} May is mede voor de bay ten ancker geraeckt. Tot hiertoe sijn Godtlof met seer gesont volck op alle vier scheepen gecomen; niet dan eenige van de siecken, van Batavia gevoert, verlooren hebbende. Onderwech hebben veel contrarie winden, stilte ende eenige stormen gehadt. De reys heeft my vry lanck ende moyelijck gevallen. Seer quaelijck conde mijnnen geest gerust stellen, doch 't is allenskens gebetert, ende mettertijt sullen ons na gelegentheyt van tijt, plaets en saecken gewennen. 't Schip *Mauritius* is vry wat ranck ende *Alckmaer* soo qualijck beseylt, dat ons veel verachtert heeft.

In dese Taeffelbay hebben bejegent de scheepen *Leyden*, 't *Wapen van Linckhuysen*, *Schoonhoven* ende *Medenblick*, van 't vaderlant comende. 't Jacht *Naerden* is mede in haer geselschap van daer vertrocken, maer aen 't eylant Bona Vista door mistich weder verseylt. 't Volck ende gelt is gebercht. 't Schijnt dat de scheepen *Middelburch* ende de *Mackereel* dese plaatse verby geloopen sijn. *Schoonhoven* is van de Mayores na Suratten gedestineert, *Medenblick* na de Cust Coromandel, ende d'ander na Batavia. De goede tydinge van 't vaderlant hebben door dese scheepen seer geerne verstaen, ende de missiven van de heeren meesters gesien.

Voorerst bevinde daerinne hoe de rouwe plompheyt van onse penne seerhardt bestraffen. De schult neme geerne, gelijckt behoort, op my, ende sal de heeren Meesters, soo 't vereyst wort, contenteeren.

¹⁾ „Dry van eenen inhoude geschreven ende ider particulier schip daervan een gegeven”.

't Schijnt bycans of de heeren Meesters haer voor laeten staen, als oft wy in Indien hadden connen voorcomen dat haere E. in Europa van d' Engelsen niet gequelt wierden, welck my voorwaer vry wat vreemt dunckt. Ist mogelijck dat d' attentaten onder Licester op 't vaderslant gedaen soo haest vergeeten connen worden, ende dat die natie van haer aldernaeste gebueren niet beter bekent sijn? Al 't gepasseerde sullen wy laeten voor sulcx alst is. 't Is my genoech ende uyttermaeten lief ende aengenaem dat de heeren alsnu soo claere ende goede ordre geven, hoe U. E. haer tegen d' Engelsen dragen ende houden sullen. Waert dat ick geen ander recompence, cere noch deucht van alle mijn arbeyt, last ende moeyten become soude dan repprosschen van moeyelijcke gevlogen eeniger saecken, soo en sal my nimmermeer de gedaene arbeyt niet rouwen maer verheugen, want de deucht loont hemselfen. Hierover wil U. E. ten hoochsten gebeden hebben door geen van al de dangereuse ende lastige poincten die ons ende U. E. cortelingh voorgecomen sijn, te verflauwen, noch discouragieren. De geest moet boven alle moeyelijkheden sveven ende geensints daeronder buygen. Mainteneert de souvereyniteyt voor de Hoog Mogende heeren Staeten Generael ende 't recht van de Compagnie daert hare E. toe comt, sonder de loosheyt noch boosheyt van d' Engelsen, Francen ende andere geveynsde vrinden eenichsints te ontsien. 't Is seecker dat syliesen niet dan actie soucken. Daeromme soo lange de welstant ende 't recht van de Nederlantsche Compagnie gemeynteneert, gesocht ende bevoordert wordt, salt d' Engelsen, Francen ende andere geveynsde vrienden niet wel van pas gemaect worden, ende al waert dat d' aldergrootste wijsheyt ende voorsichticheyt van de werelt gebruyc kt cost worden, soo en sal haer evenwel nimmermeer occasie noch actie gebreecken om U. E. te calumnieren ende groten schijn van actie te maecken. Derhalven ontsiet, bidt ick andermael, int mainteneeren ende vorderen van des Compagnies welstant ende gerechticheyt alle de geveynsde vrinden int minste niet. Sijn sy hoochmoedich, hoovaerdich ende groots, weester noch veel grootmoediger, hoovaerdiger ende grootser tegen; oock cleener, vrendelijcker ende liefstallegier dan syliesen souden mogen wesen, alles met discretie daer ende in sulcker voegen als verstandige regeerders betaemt. Uyt vryheyt segge dit. Nemt het my ten goede ende soo quaelijck niet af als de Meesters doen, 't gene ten alderbesten ende in allen goeden deele aan haere E. geschreven hebbe, welck sy nemen alsof wy presumeerden haere E. te recommanderen ende reprehenderen. Godt weet hoe verde het daervan sy. Om d' al te groote schrupule, sincerheyt ende eenvout, die ick wete in veel van onse natie te wesen (ende die haerselven liever souden laeten dooden dan te vervallen in misdaet van andere ongelijck of onrecht te doen) hebbe 't voorgaende ende meer geschreven, opdat seeckere dangereuse termen, in eenige missiven van de heeren Meesters

sijnde, de cleenmoedige niet cleenmoediger maecken. De last van Spangien moet ons lant dragen. Soo Engelant ende Franckrijck haer mede overvallen, seggen eenigen, wat salt worden? Ick segge daertegen, of ons alle de werelt overviel, wat soude cleenen moet helpen! Al ware de doot op de lippen, daeromme moet men geen couragie verliesen, noch sulcken ongelijck lyden, welck doch ewewel ten langen leste ten ruine ende ter doot streckt, gelijck als d'acten van d' Engelsen ende Francen in Indien t' onswaerts doen. 't En can niet slimmer dan doot, ende de tijtlijcke doot is d' uytremenste remedie van alle ellende. Hiermede wil ick seggen datter in de weerelt niet is dat ons can deeren, noch die wy int mainteneeren van ons recht behoeven t' ontsien of respecceren. Dus veele heeft my de quellingh van d' Engelsen doen seggen, omme van de Cabo af te helpen voorcomen, soovele mogelijck is, datter niemand van d' onse in Indien om 't respect van d' Engelsen of andre geck gebruyt werde, gelijck myselfen bycans gebeurde.

Wy meenden dat sonderlingen dienst deden met d' overseyndinge van soo groote partye peper ende nagelen, maer anders is 't uytgevallen. De nagelen conden in seven jaer niet vercocht worden, ende de peper is van soo cleene waerde, dat een partye om 24 reaelen vercocht is, ende rest mogelijck geen 16 reaelen gelden sal. Om van de noot deucht te maecken, soo segge dat ick desen grooten afslach van peper voor een seer goede saecke houde. Treffelijcke dienst sal de Compagnie hierdoor mettertijt geschieden. Soo lange de peper in Indien dier is, dient daeraen geensints eenich gelt bestaat te worden, maer met cleeden mogen gestaedich sooveel peper wel coopen als cleeden nae haer vaeleur met goede avance slyten connen, mits dat het in sulcker voegen geschiede, dat de matige afslach van de prijs van peper niet verhindert worde, want geensints ist geraeden dat men d' Engelsen, Francen ende Deenen de de peper alleen laet overvoeren. Al soud men de peper in Nederlant bycans soo goetcoop moeten geven als die in Indien met cleeden cost, soo dient goede partye nevens d' Engelsen, Fransen ende Deenen overgesonden. 't Is beter dat de schepen met cleen proffijt vaeren, dan in Indien onnuttelijck vergaen. Ick ben van opinie dat het niet lange dueren sal, of men sal de peper weder, gelijck voor desen, voor 2 realen, $1\frac{1}{2}$ ende min de sack becomen. Een goede somme gelt ende goede partye cleeden dienen U. E. daerop in voorraet te bewaeren, om d' occasie waar te nemen, ende onse geveynsde vrienden te sijnner tijt met d' opcoop van een grote partye peper te prevenieeren.

Wat de nagelen aengaet, laet daeraen geen gelt besteeden, maer alleen met cleeden ende andre waeren coopen desulcke welcke nootlijck coopen moeten ende anders niet, mits goede wacht ende verscheyden fregatten ende ander cleen vaertuych houdende, ende voorcomende dat de nagelen door andre niet opgecocht, noch vervoert worden, De nagelenboomen op 't lant

van Amboyna ende Hitoe dienen geconserveert. Cond men die van de Molucques, Ternate, Tidor, Macquian, Mothier, Batsian, Bouro, Blauw, Manipe, Loehoe ende Cambelle ruyneeren, 't soude seer goet weesen. U. E. dient ordre te geven dat daertoe 't beste met behendicheyt gedaen worde.

De Hollantsche daelders met 't *Wapen van Enckhuysen* comende, sijn seer goet omme tot onderhout van de garnisoenen van Batavia, Amboyna ende Banda te gebruycken. Sent doch geen realen meer nae de Mollucques, Amboyna noch Banda. Jaa al waert oock dat het de gouverneurs van die quartieren ernstlijck versochten, soo dient na mijn opienie geen gelt derwaerts gesonden, alsoo 't maer peck int vier is ende tot groot nadeel van de Compagnie strekt. Met cleeden, andere coopmanschappen ende provisie connen de nagelen, nooten ende foelie wel gecocht ende de garnisoenen onderhouden worden.

Dewyle voortaan tot opcoop van cleeden op de Custe Coromandel ende in Suratten niet dan speceryen ende andere coopmanschappen gebruyckt dient, sal de sleet ende vercoop van cleeden tegen peper, nagelen, nooten ende foelie soo gemenageert dienen, dat in Suratten ende op de Cust sonder gelt vant vaderlant te gebruycken met speceryen ende andere coopmanschappen sooveel cleeden coopen connen, als tot opcoop van peper, nagelen, nooten, foelie ende onderhout van des Compagnies volck behoeven. Ick segge vastelijck dat 't een ende 't ander soo wel gebalanceert can worden, dat met 't cappitael dat tegenwoordich in Indien is, sooveel met d' inlantschen handel gewonnen can worden, als tot onderhout van forten, garnisoenen, schepen, ende tot opcoop van sooveel peper, nagelen, nooten ende foelie, als de Meesters in Europa vertieren connen, noodich is. Met goede maete, regel ende ordre salt U. E. alsoo bevinden.

U. E. is kennelijck hoeveel aan den Chineesen handel gelegen is. Met goeden gedult ende aenhoudinge van 't gene wy begost hebben te doen ende geordonneert te vervolgen, sal men die voorseecker vercrygen. Sy can ons niet ontstaen. Om ondertusschen eere te begaen ende de Compagnie een treffelijken dienst te doen, terwyle sulcx vooreerst met d' overseynding van veel peper ende nagelen niet geschieden can ende de vertoevinge nae den Chineesen handel wat verdrietich mocht vallen, hebbe goet gevonden U. E. te raeden om voordere reformatie te doen, die ick in mijn tijt mede geerne gedaen soude hebben. Op de tocht van Banda sijnde, sprack ick daervan heusselijck met eenige hoofden, maer alsoo die van contrarie gevoelen vernam, ende doen ter tijt selven door goede redenen niet geraeden vont met authoriteyt daerinne te disponneeren, wiert ick genootsaeckt de sake te laten berusten. 't Gene seggen wil is, dat door seeckere gecommitteerde visitateurs of commissarissen sulcke preciese ordre in de Molucques, Amboyna ende Banda gestelt dient,

dat de Compagnie tenemael ontlast worde van de excessive groote oncosten die daer van de cooplieden op de comtoiren gedaen worden, jaa oock van haer personen selven. 't En is niet genouch dat op ons vertreck goetvonden alle cooplieden ende andere op haer eygen cost te stellen, maer meest alle den hoop moet met haer sleep gelicht worden.

't En waren de Ternataenen niet die beletteken dat Caleamatte ende Saboua soowel als Marieco verlaten ende geraseert wierden, maer onsen raet van de Molluccos heeft het door groot misverstant ende grondige onkunde verhindert. Met haer advijs ende goetvindinge sal nimmermeer goede, noch behoorlijcke reformatie geschieden. Met precise autoriteyt salt d'heer Generael ende raden van Indien moeten doen. Mijn advijs is, soo 't garnisoen van Saboua niet gelicht sy, dat het metten aldereersten sonder respect behoort gedaen te worden, ende soo niet goet gevonden wort Calcamatte te verlaeten, dat dan 't garnisoen van Maleyo gelicht ende alle die groote costelijcke werken geraseert dienen. Met Caleamatte, Telloucco ende Tacomy can voets genouch op Ternaten gehouden ende de Ternataenen genouchsaem beschermt worden.

't Is onnoodich dat in de Molucques, Amboyna ende Banda andre opper-cooplieden dan by elcken gouverneur twee bequaeme personen gehouden worden.

Wat de Molucques aengaet, ick houde genouch te wesen dat daer maer een comtooir, oft twee ten hoochste, tot den handel gehouden wort. Een van de twee hoofden by den gouverneur sijnde can alle den handel, 't sy dan op een comtooir of twee verdeelt, wel waernemen. Op Tacomy, Talouco, Callematte, Mothir, Taffasoho, Gnoffaquia, Tabelole ende Batsian behoeft geen ander volck dan 't garnisoen, met alsulcke crijchsofficieren daerover als men goet vint. D' uytdeelinge van de gesette rantsoenen ende cleedinge tot het volck can op ider plaatse door een bequaem assistent seer wel gedaen worden, ende door desen assistent can de cleene handel ende ontsanck van de nagelen mede wel geschieden, sonder dat men de Compagnie met alle de oncosten van de cooplieden, oncosten van huyshoudinge, montcosten, exrareordinary oncosten van hospitael, fortificatie ende hoe die genoemt souden mogen worden, langer beswaere.

Wat Amboyna aengaet, op ider van alle de comtoiren die daer sijn behoeft mede niet dan een bequaem assistent te wesen. Aent casteel alleen dient den handel van de Compagnie int gros gedreven, ende op alle andere plaetsen door particuliere personen voor haer eygen reeckeninge gedaen. Op seeckeren gesetten tijt connen de nagelen op Larico, Hitoe, Loehoe ende Cambello door seeckere bequaeme assistenten of sulcke als men dan goet vint daertoe te committeeren, gelijck eertijts plach te geschieden, wel ontfangen worden.

De soldaeten die op Hitoe leggen, gelijck mede die op de kuste van Ceram sijn, mogen vandaer wel gelicht worden. De vrintschap met de Alfouren can evenwel onderhouden worden. Dese voet ende ordre dient in Banda mede gevolcht. Doen den oppercoopman van Bantham de titel van directeur gegeven was, mosten in de Molluccos ende Amboyna tot grooten ondienst van de Compagnie ende door misverstant mede directeurs wesen, ende onder haer op alle particuliere comtoiren van Hitoe, Loehoe, Cambello ende in de Molluccos oppercoopliden, in plaatse dat het met assistenten genouch waergenomen cost worden. Ick weete seer wel hoe noodich datter cloecke verstandige personen in de Molluccos, Amboyna ende Banda vereyst wort, ende ben geensints van advijs dat men iwers slecht onbequaem volck gebruycke. Daer is niet een gelegen hoe de lieden genoemt worden, als des Compagnies dienst ende proffyt maer wel gevoordert ende d' excessive groote oncosten die tot noch toe op de comtoiren gedaen sijn, afgeschaft werden, ende dat men de proffyten van den handel niet langer consumeere, maer een goede retouren voort vaderlant bestede. Verscheyde assistenten hebbe gesien die veel dienstiger ende bequaemer dan veel oppercoopliden waeren. Die dit niet aengaet behoeft hem niet aan te trekken. U. E. gelieve hierop ernstelijck te letten, de saecke by der hant te nemen ende daerinne door expresse gecommitteerde soo goede ordre te stellen als met de heeren raeden van Indien goetvint, sonder de quae bevallinge van anderen aen te sien. De Compagnie sal daeraen grooten dienst ende U. E. eere geschieden.

Om 't kapitaal in Suratten te meer te verstercken, hebbe in 'tschip *Schoonhoven* noch vier kisten met 32.000 realen doen overlaeden, te weeten 16.000 uyt Leyden ende 16.000 uyt het *Wapen van Enckhuysen*. 't Gelt van *Naerden* is daer mede inne, soodat *Schoonhoven* alsnu aen gout, silver ende coopmanschappen heeft omtrent f310.000. Godt geve dat de Compagnie daervoor goede rijke retouren become. *Schoonhoven* is van de Meesters geordonneert wedler van Suratten met retouren met den eersten naer 't vaderlant te keeren. Door 't verongelucken van *Naerden* ben bycans geresolvoert geweest *Medenblick* met hem na Suratten 't ordonneeren, opdat daer te beter gelegentheyt mocht wesen om goede partye cleeden na Atchijn, de Westcust van Sumatra ende Batavia te senden, doch op hoope dat daer geen schepen sullen gebreecken, ende opdat 't kapitaal van f200.000 welck *Medenblick* inne heeft dies te eerder op de Custe Coromandel mach comen, hebbe dese veranderinge naergelaten. De soldaeten van *Schoonhoven* ende eenige ambachtslieden van *Medenblick* ende ander volck hebbe op Leyden ende 't *Wapen van Enckhuysen* over doen gaen.

Ick can niet naerlaeten U. E. wederom op 't hoochste te recommandeeren, alle mogelijcke neersticheyt te laeten doen, omme een grote menichte van

slaven ende slavinnen van alle canten te doen procureeren ende in Batavia, Amboyna ende Banda te vergaederen, insonderheyt een groote menichte van Chineesen. De Compagnie sal daeraen treffelijcken dienst geschieden. 't Heeft my uytermaten seer verdrotten, dat voor dese daertoe niet heb connen comen, ende dat mijn ordre dienaengaende niet naergecomen is. De getroude ende jonge dochters met dese schepen gaende, sijn U. E. ernstelijck gerecomandeert. U. E. gelieve elck na haere qualite ende merite te doen accomodeeren, helpen ende favoriseeren, mits de quade oock hart straffende, opdat veel goede eerlijcke lieden van ons lant geincourageert ende aengelo ckt mogen werden, haer meer ende meer derwaerts te transporteeren, waeraen de Compagnie ende 't vaderlant grooten dienst geschieden sal.

Ick sie dat de Meesters mede recommandeeren goede sorge te dragen ende voor te comen dat in forten ende schepen van d' Engelsen geen schaede en lyden. Hoe noodich daervoor gesorcht dient, is U. E. seer wel bekent. Soo syliesen haere schepen voor Batavia of elders vergaederen, 't sy door gebreck van provisie of op wat naem, saacke of pretecxt dat het sonde mogen wesen, U. E. dienen daertegen mede eenige vergaederinge te doen. Maeckt dat sy U. E. geen voordeel afsien ende dat ons volck op alle forten ende schepen gestaedich op haer hoede sy ende dat wat passen te raken, soot geviele, als niet verhoope, dat d' Engelsen wederom met gewelt iets onderstonden. Dewyle de peper van soo cleenen valeur in Europa is, meen ick dat de Compagnie goeden dienst geschieden soud, dat met ider groot schip goede partye schoone witte rijs nae Nederlant gesonden wiert, gelijck de Portugiesen doen. 't Is seecker datter meer proffijt met eenige rijs dan met peper gedaen can worden, maer hoeveel rijs dat men in ons lant tot goede prijs soud connen venten, weeten niet. Wy sullent de heeren Meesters voorstellen.

De Caep of Taeffelbay is een windige hoeck lants. 't Waeyt dagelijcx soo hardt, dat men vant eene schip aent ander niet comen can, ende niet en weten hoe aan een boot water geraecken sullen. Verversinge isser niet dan goet groen cruyt te become. Hier en behoort niemand te comen, dan die daer door noot moet wesen.

In geenderley maniere moet d' Engelsen in reeckeninge van de tollen iets goetsgedaan worden van de tiende, welck wy in Banda ende Amboyna (daer de heeren Meesters indistinctief van spreecken) heffen. De souverainiteyt ende eygendom van die landen comt de Hoog Mogende heeren Staten Generael ende de Compagnie alleene toe, daerop niemand iets te pretendeeren heeft. D' onderhout van de forten ende garnisoenen moet alleen van de tollen van coopmanschappen gevonden worden. Een derde moeten d' Engelsen daervan betalen, als sy een derde van den handel genieten, gelijck haer toegeleyt is, ende anders niet.

Hiermede, erentfeste, wyse, voorsienige, seer discrete heeren, sullen desen eyndigen. U. E. ende de heeren Houtman, Dedel, Willem Jansz., Specx, de respective gouverneurs van de Mollucques, Amboyna, Banda ende alle d'andere vrinden moeten hartelijck gegroet sijn. Aen alle de vrinten van Batavia die sulcx meriteeren gelieve U. E. door den secretaris myne groetenisse te laeten doen, gelijck mede aan den president van d' Engelschen ende sijn geselschap, onse vrinten, alsoock aan de voornemste Chineesen. D' Almogende Godt geve U. E. alle te samen sijn heyligen segen ende wil ons behouden geleyden.

Int schip *Mauritius* leggende in de Tafelbay, adi 14 May 1623.

170. — SURATTEN.

AEN HEER VAN DEN BROUCK, 14 MEI 1623.

In de Tafelbay comende hebben wy hier bejegent de schepen *Leyden*, 't *Wapen van Enckhuysen*, *Schoonhoven* ende *Medenblick*, vant vaderlant comende, ende alsoo 't schip *Schoonhoven* ende *Naerden* na Suratten gedestineert sijn ende *Naerden* verongeluckt is, wenste wel dat de gelegenheit hier waere om U. E. een ander in sijn plaets te mogen senden; dan 't en heeft niet wel connen geschieden. 't Gelt van *Naerden* is mede in *Schoonhoven*, ende wy hebben daerenboven by laten doen andere 32.000 realen in vier kisten, te weeten twee kisten uyt het schip *Leyden* ende twee uyt 't *Wapen van Enckhuysen*, soodat met *Schoonhoven* een goet, silver ende coopmanschappen becomen sult omtrent f310.000. Niet min dan omtrent andre f200.000 meen ick dat van Batavia becomen sult, 't welck te samen een treffelijck cappitael is. Besteet alles wel aan den alderbesten indigo ende sulcke cleeden voort vaderlant ende tot den handel van Indien, als door de heeren Meesters vereyst wordt, de heeren van Batavia ontbieden, ende die U. E. weet proffitabellijck voor de Compagnie te wesen.

Laet niet dit schip *Schoonhoven* gelaeden met goeden indigo, de beste geraffineerde salpeter ende sulcke cleeden als de heeren Meesters door haere nevensgaende missiven eyschen, opt spoedichste volgens hare ordre vandaer recht door naert vaderlant te senden. Soo daerenboven noch een ander jacht oft grooter schip senden cost, laet het niet naar.

Insonderheyt sy U. E. gerecommandeert een goede partye cleeden naar Atchijn ende de Westcust van Sumatra te senden, soo haest de gelegenheit van schepen becomt, omme aldaer aan peper te verhandelen; gelijck mede een andere goede partye van alderleye sorteringe cleden na Batavia. Laet dit niet naer. De Compagnie sal daeraen goede dienst geschieden.

U. E. sy mede ten hoochste gerecomandeert sooveele gevangenende ende slaven met alle gelegenthelyt na Batavia te senden, als van den vyant verovert werden ende iwers te becomen sijn, mits dat de slaven die men coopt niet al te diere gecocht worden. Goetcoop te becomen sijnde, connen niet te veel slaven na Batavia gesonden worden. Meer dienst sal de Compagnie daeraen, dan aen cleeden geschieden; insonderheyt aen stercke cloecke jonge mannen ende jongers, maar geen al te oude lieden.

Waerschout alle d' onse dat haer van d' Engelsche wachten, haer int minste niet vertrouwen, ende dat alle onse schepen gestaedich op haer hoede sijn ende d' overicheyt aen d' Engelsen schepen niet vaere, opdat onse schepen geen ongeval van d' Engelsen becomen. De heeren Meesters sijn met d' Engelsen noch niet verdragen. Wat uytcomst het different nemen sal is geheel onseecker, derhalven dienen d' onse overal gestaedich op haer hoede te wesen. Doet een ider hiervan waerschouwen ende blijft selve mede uyt haer handen.

In Nederlant ist soo verde gecomen, dat de Meesters vooreerst met d' oversendinge van peper ende nagelen geen dienst geschieden can, ende alsoo daer-enboven onseecker is wanneren den Chineessen handel becomen sullen, dient ondertusschen sooveel te meer retouren van Suratten ende Coromandel naert vaderlant gesonden als doenlijcken is. Doet hiertoe U uytterste debvoir, ende menageert soo spaersaem ende doet soo weynich oncosten in die quartieren als eenichsints mogelijck is. Veel oncosten sijn alreede in Suratten gedaen. Beswaert de Compagnie niet meer. Al 't gelt dat verspaert ende aen retouren naert patria sent, sal dubbelde winst wesen, ende dubbelde eere sal U. E. daeraen begaan. Vale.

In 't schip *Mauritius* leggende in de Tafelbay aen de Caep de Bone Esperance, adi 14 May anno 1623.

171. — MASLIPATAN.

AEN VAN UFFELEN, 14 MEI 1623.

Den 11^{en} May in de Taefelbay comende, hebben wy hier Godt lof gevonden de schepen *Leyden*, 't *Wapen van Enckhuysen*, *Schoonhoven* ende *Medenblick* vant vaderlant comende, ende alsoo *Medenblick* met een goet capitaal naer de Custe Coromandel gedestineert is, hebbe niet connen naerlaten U. E. mits dese te begroeten ende opt hoochste te recommandeeren dit schip ende alsulcke anderen meer als doenlijcken is opt spoedichste met een goet rijck retour naer vaderlant te senden, te weeten alsulcke cleeden, indigo ende ge-

raffineerde salpeter als de heeren Meesters per nevensgaende missive eysschen ende aldaer becomen cont, maer coopt noch sent geen peper tot naerder ordre. 't Is soo verde gecomen, dat de Meesters in langen tijt met d' oversendinge van peper ende nagelen geen dienst geschieden can. 't Soud noch wel wat mogenaenloopen eer den Chineesen handel becomen, soodat wel gebueren cost, dat de Meesters vooreerst niet veel retouren van Batavia ende die quartieren cregen. Derhalven sal ondertusschen dies te meer ende rijcker retouren van de Custe Coromandel ende Suratten naert vaderlant gesonden dienen. U. E. gelieve hiertoe sijn uytterste debvoir te doen. De Compagnie sal daeraen groote dienst ende U. E. selfs eere geschieden. Van Batavia, hoope, sult voor den ontfanck van dese goede partye speceryen ende een andre goede somme gelt becomen hebben. Besteet alles ten besten. Met Schoonhoven gaet na Suratten aen gout ende silver omtrent f310.000. D' Almogende wil alles behouden geleyden.

Op 't alderhoochste sy U. E. wederomme gerecommandeert op alle plaetsen langs de gantsche Cust, daer tot redelijcken prijs slaven te becomen sijn, alle mogelijcke neersticheyt te laeten doen omme tot goeden prijs sooveele te becomen ende met alle schepen naer Batavia te senden als doenlijcken is, insonderhey't cloecke jonge mannen, jongers, jonge vrouwerspersonen ende meyskens. 't Volck met *Nieuw Seelant* gesonden is ons seer aengenaem geweest, niettegenstaende dat al wat onbedocht schynen opgecocht te weesen, alsoo daeronder veel oude ondienstige vrouwen, al te cleene jonge kinderen, ende weynich cloecke jonge mannen ende jongers waeren. Doet overal alle uytterste debvoir ende naersticheyt tot opcoop van goede slaven ende slavinnen doen. Meer dienst dan aen cleeden sal de Compagnie daeraen geschieden, doch laet oock niet de noodige geeyschte sorteringe van cleeden naer Batavia ende 't vaderlant te senden. U. E. sy verdacht dat jaerlijcx een schip met alderley sorteringe van cleeden, soowel van de Cust als van Suratten, naer Atchijn ende de Westcust van Sumatra gesonden dient, soo omme aen peper als gout te verhandelen. Van d'heer Carpentier sult daertoe ordre becomen, ende als de gelegentheyt hebt sulcx effectueeren. In Indien, namentlijck op Sumatra, Mocca, Siam ende Patane, moet met cleeden sooveel gout ende silver geprocureert worden, als op de Custe boven de speceryen ende andere welgetrocken coopmanschappen tot opcoop van cleden noodich is, want daertoe naer dese geen gelt meer vant vaderlant te verwachten hebben. Derhalven gelieve U. E. hieraen de hant te houden ende daertoe goede cleeden te beschicken.

De heeren Meesters sijn met d' Engelsen noch niet verdragen. 't Is onseecker wat uytcomste het different nemen sal. Draecht goede sorge voor des Compagnies schepen ende 't fort Paliacatte, ende laet een ider gestaedich

op sijn hoede wesen; opdat van d' Engelsen op 't onversiens geen ongeval becomen. Mijn coussijn Pieter Isbrantsz. sy U. E. na syne merite gerecommandeert.

Int schip *Mauritius* leggende in de Tafelbay aen de Caep de Bone Expe-
rance, adi 14 May 1623.

172. — BATAVIA.

AEN DEN GENERAEL CARPENTIER ENDE RADEN VAN INDIEN, 16 MEI 1623.

Naert sluyten van onse nevensgaende van 14 deser is t' onser kennisse ge-
comen hoe op 't schip *Walcheren* 't geheele spel bycans te grabbel was, sijnde
door droncken drincken ende quaet gouvernement tusschen den coopman
Pieter Dircksz. ende den schipper 't Hart groote questie ontstaen, gelijck mede
tusschen 't Hart ende alle sijn officieren ende gemeen scheepsvolck. Terwyle
d' anckers gelicht wierden ende besich waeren om informatie van de saecke
te doen nemen ende ordre te stellen, is de wint ons contrarie uyt der see tegen
gecomen, daermede 't schip *Alckmaer* den 15^{en} mede by ons op de reede ge-
comen is. Langen tijt verstaen ick nu, sonder te vooren bescheet gehoort te
hebben, isser op *Walcheren* quaet huysgehouden. Pieter Dircksz. hebben
wy op 't schip *Alckmaer* ende 't Hart op *Mauritius* over doen gaen, gelijck
mede Quintijn Pietersz., waermede 't schijnt alles wel wesen sal. Doch de
meeste arack ende wijn is op *Walcheren* uytgedroncken, soodat van de nieuwe
schepen eenige wijn heb moeten lichten, om *Walcheren* ende andere weder
te versien. Ick verstaet dat de Meesters tot het schip *Leyden* alleen voor om-
trent f 30 ter maent keure van 80 personen (op een rolle naer 't opperoop-
manschap staende) hadden, en diesniettegenstaende sijn ons voor dese sooveel
onbequaeme personen toegesonden, die omtrent f 100 ende veel meer toege-
leyt is, gelijck wy in Indien aen veel onnutte ende onbequaeme personen
door gebreck van andere mede hebben moeten doen. 't Moet Godt geclaecht
wesen, dat het soo vremt ende soo quaelijck gaet. Ick hoope dat het haest
beteren sal. Ondertusschen recommandeere U. E. sich ende de Compagnie
sooveel van d' onbequaeme ende ondienstige coopliden, schippers ende
andere officieren t' onlasten als eenichsints derven ende geschieden can. Ver-
trouwe vastelijck dat haest beter stoffe becomen sal. 't Is meer dan tijt geweest,
dat ick 't gouvernement van Indien afleyde ende my naert vaderlant trans-
porteerde, want de paus veel te lange na veeler sin geleest heeft. Te Roomen
heb ick wel gehoort, dat de cardinalen niet geerne hadden dat de pausen

lange leefden, maer voorwaer ick wiste niet dat onse natie mede van dier aert was.

Ick hebbe niet connen vernemen wat schepen dat van Engelant na Indien gevaren waeren of corteling varen souden, anders dan door missive van Sury vernemen dat hier in denselven passato een Engels jacht geweest is ende na Batavia geloopen sy.

Groote ondienst geschiet de Compagnie, dat onse Meesters hierop gestae-dich niet doen letten ende daervan geen advysen na Indien senden. 't Is noodich dat U. E. wel op sijn hoede sy. Dewyle U. E. soo weynich secoers van soldaeten ende bootgesellen becomt, sal 't noodich wesen dat het volck sooveele als mogelijck is geconserveert werde, dat U. E. op sijn deffentie blyve staen, alle forten, plaeften ende schepen wel doe bewaeren, sonder te lande offensive oorloch te voeren, lanttochten of uytvallinge te laeten doen, totdat de ruymte van volck become.

De wint begint uyt den lande te wayen. Ik hoope dat d' aenstaende nacht onder seyl geraecken sullen omme onse reyse met Godes hulpe naert vader-lant te vervorderen.

Int schip *Mauritius* leggende in de Tafelbay, adi 16 May anno 1623.

173. — BATAVIA.

AEN DEN GENERAEL CARPENTIER, 16 MEI 1623.

Alsoo hier bejegent hebbe Claes Hermensz., onsen vrient ende ouden be-kende, brenger deses, tegenwoordich sijnde schipper op 't schip *Leyden*, die met sijn huysvrouwe ende kinderen naer Indien vaert, omme in Batavia of elders residentie te nemen ende de Compagnie na vermogen te dienen, hebbe niet connen naerlaten U. E. denselven te recommandeeren, vrintlijck ver-souckende dat U. E. gelieve hem met sijn familie t' assisteerden, helpen ende favoriseeren, voor sooveel eenichsints doenlijcken is. My sal daeraen sonder-linge vrintschap ende de Compagnie dienst geschieden. U. E. weet hoe noodich goede familie ende eerlijcke lieden in Indien sijn. Derhalven gelieve dese lieden ende alle andere die t' meriteeren alsoo te helpen, dat haer contentement ende genoegen in Nederlant mogen hooren, ende dies te meer andre geincourageert mogen werden haer te volgen.

Int schip *Mauritius* leggende in de Tafelbay, adi 16 May 1623.

174. — BATAVIA.

AEN DEN GENERAEL CARPENTIER, 16 MEI 1623.

Onder andere is met 't schip *Leyden* naer Indien varende met huysvrouw ende huysgesin, omme in Batavia te gaen resideeren ende de Compagnie dienst te doen, Hans van der Voort, brenger deses, sijnde na ick verstaen een treffelijck coopman van Amsterdam. Op 't adres welck van de heeren Meesters mede brengt, hebbe niet connen naerlaeten U. E. denselven te recommandeer, vrintlijck versouckende dat U. E. gelieve hem met sijn huysgesin t' assisteer, helpen ende favoriseeren, voor sooveel eenichsints doenlijcken is. My sal daeraen sonderlinge vrantschap ende de Compagnie dienst geschieden. U. E. weet hoe noodich goede huysgesinnen ende eerlijcke lieden in Indien sijn. Derhalve gelieve dese lieden ende alle andere die 't meriteeren alsoo te helpen, dat haer contentement ende genoegen in Nederlant mogen hooren, ende dies te meer andre geincourageert mogen werden haer te volgen.

Int schip *Mauritius* leggende in de Tafelbay, adi 16 May anno 1623.

175. — INSTRUCTIE

VOOR DE SCHEPEN LEYDEN ENDE 'T WAPEN VAN ENCKHUYSEN, GAENDE
VAN HIER NA BATAVIA, IDER SCHIP EENEN INHOUT MEDE-
GEGEVEN, 16 MEI 1623.

Wert geordonneert door d' E. heer Generael Coen aen de oppercooplieden ende schippers van de schepen *Leyden* ende 't *Wapen van Enckhuysen* haere reyse op 't spoedichste in compagnie rechtdoor na Batavia te vervoorderen, sonder onderwech eenige andere landen oft plaatzen aen te doen; verdacht te wesen hoe op de lengte van 't Westeynde van Java op de hoochte van omtrent 20 graeden Zuyderbreete seecker Engels schip op verborgen clippen verseylt is ende U daervoor, gelijck voor alle andre ongevallen, te wachten, ende in 't rescontreren van Engelse schepen, sult gestaedich op U hoede sijn schip, volck ende wapenen slachvaerdich te houden om alle gewelt af te keeren, d' Engelsen in 't minste niet te vertrouwen, oock in haer schepen niet over te gaen ende voor te comen dat des Compagnies volck, schepen ende goederen geen ongeval van haer comen te lyden, alsoo wy met de jongste advysen verstaen dat het different tusschen beyde de Compagnien noch niet verdraegen was. Desniettemin sult int rescontreren van Engelse schepen haerlieden vrientlijck bejegenen, gunstich en favorabel wesen, voor sooveel van U versocht mach worden ende den goeden dienst van uwe Meesters gedoocht.

Int schip *Mauritius* leggende in de Tafelbay aen de Caep, adi 16 May anno 1623.

176. — INSTRUCTIE

VOOR 'T SCHIP *SCHOONHOVEN*, GAENDE VAN HIER NA SURATTE, 16 MEI 1623.

Wert door d'E. heer Generael Coen geordonneert aan Wollebrant Geleynsz., oppercoopman ende Dirck¹⁾, schipper van 't schip *Schoonhoven*, in 't vervolgen van haere reyse na Suratte deselve alsoo te voorderen, dat niet eer dan omtrent ultimo September ofte in 't voorste van October voor Suratte comen te arriveeren, ten eynde dat het quaede weder voor haer comste aldaer verloopen sy, ende wert den voorschreven oppercoopman ende schipper by desen mede wel expresselijck belast, gelijck oock alle andere opperhoofden in dienste van de Compagnie wesende, haer soowel voor d' Engelsen als Portugiesen ende Spanjaerden te wachten, gestaedich op haer hoede te wesen in 't rescontreren van Engelsche schepen, haer schip, volck ende wapenen van uwe Meesters gedoocht ²⁾.

Int schip *Mauritius* leggende in de Tafelbay aen de Caep, adi 16 May 1623.

177. — INSTRUCTIE

VOOR D' OPPERHOOFDEN VAN 'T JACHT *MEDENBLICK*, GAENDE VAN HIER NAER DE CUST COROMANDEL, 16 MEI 1623.

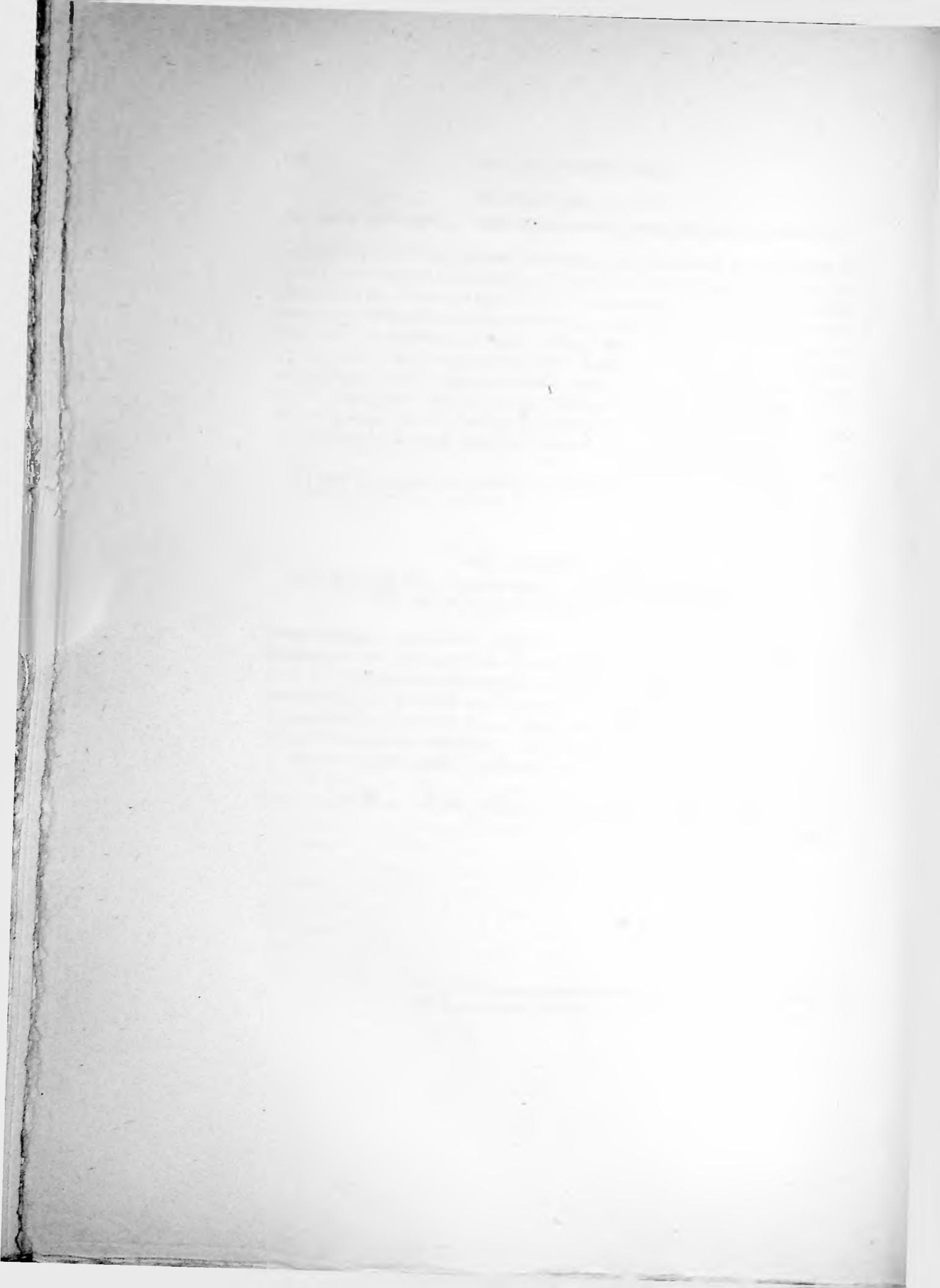
Wert geordonneert by d'E. heer Generael Coen aen den coopman Storm ende schipper Court Geurtsz. van 't jacht *Medenblick*, niet verder in compagnie van 't schip *Schoonhoven* te seylen als d' eylanden van de Mayottes, ende dat van daer op 't alderspoedichste syne reyse na de Custe Coromandel vervoerdere, eerst 't fort Palliacatta aendoende, om van daer met goetvindinge van de opperhoofden wegen de Generaele Compagnie, aldaer sijnde, voor de wint na Maslipatan te loopen, ende wert de voorsz. coopman ende schipper van uwe Meesters gedoocht ³⁾.

Int schip *Mauritius* leggende in de Tafelbay aen de Caep de Bone Esperance, adi 16 May 1623.

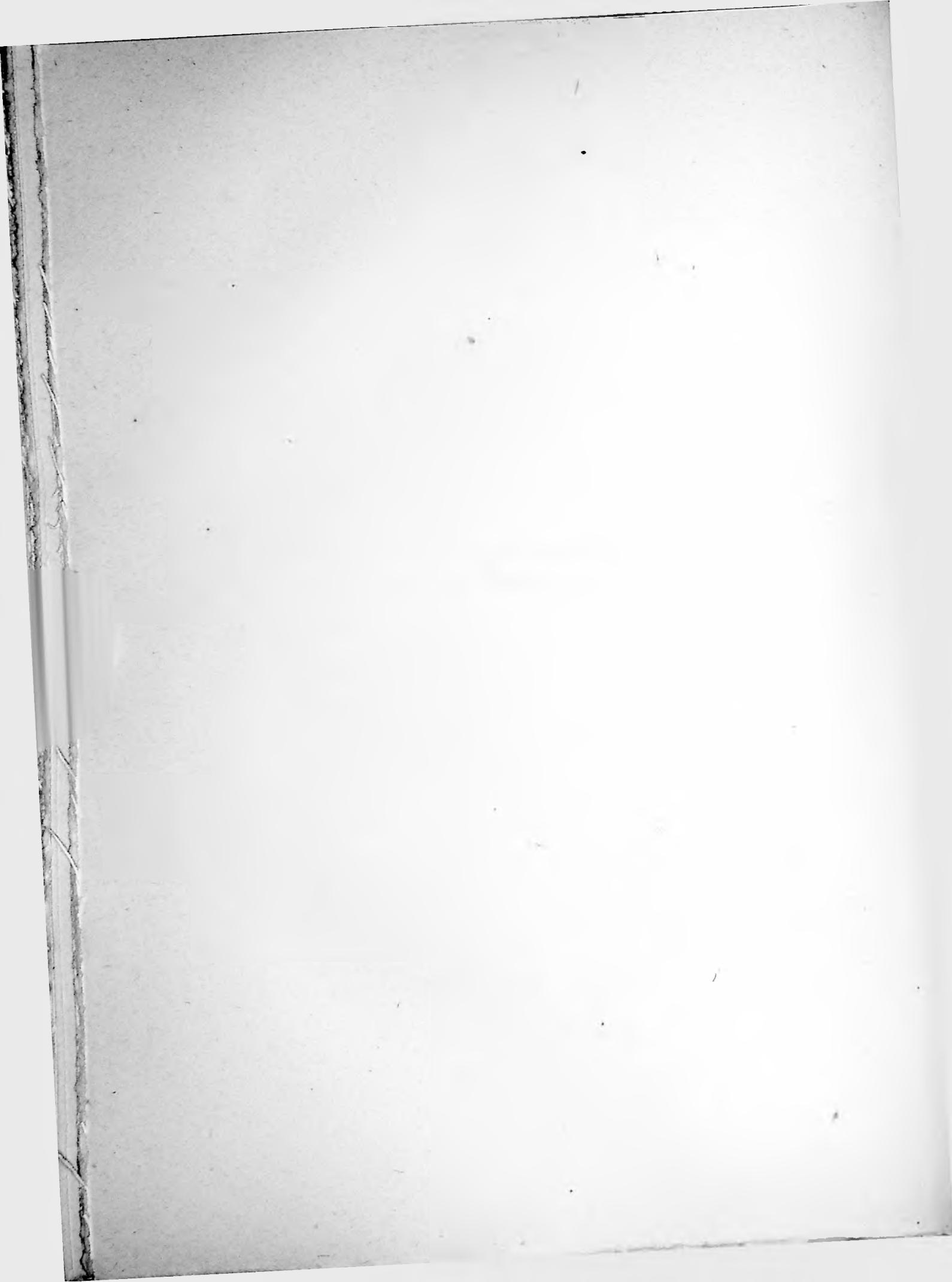
¹⁾ Niet ingevuld.

²⁾ Woordelijk gelijk aan de overeenkomstige passage van n°. 175.

³⁾ Woordelijk gelijk aan de overeenkomstige passage van n°. 176.

RESOLUTIËN
(1613—1623)

RESOLUTIËN
30 Nov. 1613—30 AUG. 1623.

Op heden ¹⁾ ultimo November anno 1613 in Bantam, door beroep van den heer presisent, den raet vergadert sijnde, hebben geresloveert 't naervolgende:

Alsoo het schip *Der Goes* als 't jacht *Cleyn Enckhuysen* tegenwoordich hier op de reede leggen ende seer swack van volck sijn, is goetgevonden dese ondergeschreven personen, die haeren tijt nu geexpireert is, opnieuws aan te nemen, ende dat van 't volck, varende op 't schip *Der Veer*, alsoo de personen, die op 't schip *Der Goes* haren tijt geexpireert is, niet gesint en sijn hun wederomme in dienst te begeven, maer alreede op *Der Veer* tegens eenige andre, die noch gehouden waren te dienen, overgegaen sijn; in alles volgende ordre ende last door den E. heer Generael ditto president gegeven.

Jaspar Jansz. van Hoorn, hoochbootsmansmaet, aengenomen voor hoochbootsman voor 2 jaren, sal winnen f27 per maent.

Hans Boot, constapelsmaet, aengenomen voor constapel voor 3 jaren, sal winnen f24 per maent.

Willem Pietersz. van Ackersloot, bosschieter, aengenomen voor 2 jaren à f14 per maent, overgegaen op het jacht *Cleyn Enckhuysen*.

Jacop Pietersz. van Enckhuysen, bootsman, aengenomen voor 2 jaren à f10½ per maent.

Jacop Claesz. van Amsterdam, bootsman, aengenomen voor bosschieter voor 2 jaren à f13 per maent.

Gerrit Fransz. van Vlielant, aengenomen voor bosschieter voor 2 jaren à f11 per maent.

Jan Hendricx van Amsterdam, seylmaker van den *Swarten Leeuw*, voor een tocht à f23 per maent.

Jan Gerretsز. van Amsterdam, uytgevaren met *Gelderlant* onder commandement van den admirael Verhagen, aengenomen voor 3 jaren à f14 per maent, omme te dienen te water ende te lande, 't sy vor tolck oft anders.

Hans Lundersz. van 't schip *Hollandia*, varende nu op 't jacht *Cleyn Enckhuysen* voor stierman, synen tijt tegenwoordelijcken mede geexpireert sijnde, heeft beloofst, de Compagnie op 't selvige jacht noch een jaer te dienen, mits conditie, dat denselven tot recompense van dien het toecomende jaer naer 't

¹⁾ Resolutiën van 30 Nov. 1613—29 Dec. 1615: E 190, behalve de instructie van 4 Dec. 1618 hierachter.

BANTAM, 30 Nov. 1613.

vaderlant keerende, neffens eenen opperstierman in de cajuyt sal eeten, ende, sooder geen plaelse en waere, buyten als een opperstierman sal getracteert worden, ende dat syne gagie van f33 per maent, die hy den 25 Julii anno 1611 by den president Matheo Cotteels ende raden heeft bedongen, sal loopen tot huys toe, alle hetwelcke wy ditto Hans Lunders geadvoyeert ende geaccordeert hebben.

Op versoeck van alle voorgemelde persoonen is mede geaccordeert, dat men ider van hun tot hare cledinge 2 maenden gagie op de handt sal geven, ende dat hetselvige op haer respective schip haerlieden sal gegeven worden, ende aldaer op hare reeckeninge gestelt worden.

Aldus gedaen ende geresloveert ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, NICOLAES PUYCK, CORNELIS REYERSZ., HENDRICK COLIJNS.

Instructie¹⁾ voor den eersamen Cornelis Reyersz. Schoonhooffman, oppercoopman en schipper van 't schip *Der Goes*, den oppercoopman Jordaan Weelincx ende de raeden der comptoiren daer 't selve schip soude mogen comen, hetsy by den E. Directeur Wemmer van Berchem sullen sijn gearriveert, daerna hun in volgende occasie sullen hebben te reguleeren.

By den E. Heer Gouverneur Generael Pieter Both en synen presenten raed is tot Jaccatra goet gevonden het schip *Der Goes* naer de Cust van Coromandel te senden aan den E. Heer Wemmer van Berchem, directeur over ditto Custe, mits dat hy eerst Atchijn sal aendoen.

Derhalve sal ditto Cornelis Reyersz. van hier sijn cours naer Atchijn setten ende aldaer gearriveert sijnde, sal denselven niet aan lant gaen, voor ende al eer uyt de logie imant scheep gesprocken ende uyt dien verstaen sal hebben, dat de saecken tusschen den coninck van Atchijn en de onse wel sijn staende; maer ingevalle te lange aenliep eer imant scheep compareerde ofte dat er eenige quaede suspitie was, soo sal deselve datelijck vandaer vertrekken, ende syne voyagie naer Masulipatnam vervorderen, opdat hy aldaer niet verlette ende de Compagnie daerdoor geen schade en lyde.

Dan indien tusschen den coninck en de onse geen questie en waere, soo sal hy aldaer sulcke goederen van nooten, nagelen, macis mogen lossen, als sylieden en de raden vant comptoir goet ende geraetsaem sullen vinden, mits hun in de quantiteyt reguleren na den prijs die deselve speceryen aldaer souden mogen gelden, want soo d' advance niet groot is, en dat de merckt op de Cust beter mocht wesen, sullen weynich of geen goederen lossen; maer byaldien eenige goederen tot hooger prijs vercocht conden werden dan sy voor desen gemeenlijck op de Cust hebben gegouden, soo sullen sy alsulcke

¹⁾ Kol. Archief 558.

quantiteyt lossen ende vercoopen als sy tot dien hoogeren prijs connen vennen, mits wederomme het procedido daervan in contanten ofte cargasoen ladende ende naer de Cust voerende.

De goederen dienstich voor de Cust ende oock de contante penningen die by dat comptoir souden mogen wesen, sullen by U. E., den oppercoopman aldaer ende de raden int schip *Der Goes* voor de Cust gescheept worden, latende alleen soo weynich by 't comptoir als doenlijck is ende tot sobere negotie bequaem, opdat de Cust wel voorsien mach werden, want wy ordeelen daer beter connen werden geemployeert.

Soo U. E. aldaer het schip de *Hope* beseylde (alsoo wy vastelijck hopen ende vertrouwen dat het derwaerts geseylt is, hoewel tot seer groten nadeele en prejuditie van de Compagnie), sult met de raden over hetselve schip dispoeneren en herwaerts aan senden met alsulcke goederen als vandaer na hier getransporteert dienen, soohaest eenichsints doenlijck sal sijn. Can ditto schip omtrent primo Martius niet comen ende dat U. E. verstont dat wy van eenige nieuwe schepen voor die tijt met contanten conden werden versien, soo sal U. E. uyt hetselve schip lichten ende de overheden van dien U. E. overleveren alle de 70.000 realen van achten die by den E. heer president saliger daerin gescheept sijn, om deselue te voeren en over te leveren aan den heer van Berchem, directeur over de Custe, maer ingevalle ditto schip de *Hope* alhier in tijt voor de comste van de Chinese joncken conde comen en gylieden van geen vloote tydinge verneemt daervan geprovideert conden werden, soo sullen met ditto schip de somme van 24.000 realen herwaerts senden. Wy belasten ditto Cornelis Reyersz. mits desen expresselijck, dit aldus te bevoirderen, ende de gecommitteerde van 't schip de *Hope* 't selve alsoo naer te comen, als oock dat de coopluyden vant comptoir aldaer hertoe sullen assisteeren, ten waere den raet om werckelijcke redenen bevonde dat den besten dienst der Compagnie anders vereyschte. Soo de gevangen personen van den coninck noch niet gelicentieert en waeren, sal U. E. met de raden alle mogelijcke debvoir ende neersticheyt doen om hun vry te crygen, doende daertoe 't geen in redelijckheyt can bestaan volgens den last van de heeren Mayores ende sooveel als by U. E. sonder verlet van voyage can geschieden, ende niet meer.

By den E. heer Generael is geordonneert dat den persoon van Frederick Kistiens voor oppercoopman opt comptoir van Atchijn geleyt can werden; dit wert by sijn E. verstaen indien de plaetse vacant is; maer soo een bequaem persoon dese plaets was bekleedende soo sult denselven met advijs van den raet mede naer de Cust nemen opdat hy van den directeur ende raet geemployeert mach werden ter plaets daer sy sulcx goet sullen vinden. Ingevalle tot Atchijn door overlyden of andersints eenige coopluyden meer van noode waren, sal U. E. met den raet Jordaeen Weelincx ofte Symon Joosten aldaer

mogen laten, doende hierinne met den anderen 't gene den dienst van de Compagnie vereyscht, ende raetsaem of redelijck sullen vinden. Dit aldus tot Atchijn verricht sijnde sal U. E. vandaer na Masulipatnam seylen ende sich met onse missive by den E. heer directeur vervoege, doende voorder wat deselve en raden sullen goetvinden. Dan ingevalle den heer directeur op U. E. arrivement tot Masulipatnam, Petapouly ofte alsulcken comptoir als het soude mogen wesen niet en waere, maer verder van de hant als tot Palliacatte ofte elders, soo authoriseeren wy de coopluyden aldaer resideerende ende ordonneeren U. E. op die comptoiren alsulcke ende sooveel speceryen, coopmanschappen en contante penningen te lossen, als met den anderen ende de raden, aldaer sijnde, goet ende geraden sullen vinden, mits dat dese losinge niet en geschiede naer de quantiteyt van de goederen die sy connen vertieren off besteden, maer pro rato naer de meeste advance die het capitael hier off daer soude mogen houden off den noot ende behoeft van de comptoiren mach sijn, want dit cargasoen niet seer groot en is. Hierinne moet by den heer directeur de ordre geschaft werden, daertoe als geseyt is oock commissie geven.

Na dese verrichtinge sal U. E. seylen naer Palliacatta ende voorder naercomen 't gene den heer directeur ende raet met den anderen goet sullen vinden, bevorderende het retour van dit schip als van andere sooveele ende soo haest als eenigsints doenlijck is ende die op de Cust ontheren mogen, want door ophoudinge ende retardement van schepen de Compagnie grootelijcx beswaert ende geintresseert wert, doordien den handel niet connen doen als wy hier geen schepen crygen, en by gebreck van dien seer vercort wort als het schip *Der Goes* toecomende jaer niet weder hier is met een costelijcke last, gelijck wy hem verwachten sullen. Herwaerts aencomende, souden wy niet seer geraden vinden dat hy Atchijn aendede, soo om 't pericul te schouwen, als met 't retour niet veel tijs door te brengen. Derhalve indien de schepen de *Hope* ende de *Groene Leeuw* tot Atchijn niet aan geweest en waeren, sult met den anderen ditselvige in consideratie nemen. Soorder tot Atchijn eenige cleeden waeren die herwaerts dienen gevoert, sult deselve lichten of laten, naer dat met den anderen geraetsaemst sult vinden.

Ingevalle U. E. enige Portugiesen, Spangiaerden off adherenten rescontreerde, sult niet naerlaten te doen 't gene sy op d' onse sijn trachtende, selffs hun te veroveren, mits dat de ingeladen last niet te seer gericliteit werde. Volcht hierinne de resolutie alhier tot Bantam genomen en gearresteert in September des jaers 1611.

Aldus gedaen ende gearresteert int comptoir tot Bantam, actum 4 December anno 1613, ende was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, NICOLAES PUYCK, HENDRICK COLIJNS.

Op heden den 4^{en} December anno 1613 den raet vergadert sijnde in de logie tot Bantham, hebben geresolveert 't naervolgende:

Alsoo het schip *Der Goes* tegenwoordich naer de Cust is gaende ende het fort Geldria aldaer noch wel eenige stukken van noode heeft ende ditto schip daervan niet meer dan behoorlijcken versien en is, soo hebben goet gevonden, dat, soo wy vier stukken van 't oude groote schip der Engelsen condens crygen op conditie van diergelijcke stukken ofte de waerde van dien in ons lant wederomme te restitueeren, gelijck den heer Generael ons gepresenteert heeft, dat wy hetselfige souden doen ende die op *Der Goes* leggen, mits dat hy wederom vier andre in plaatse aen 't fort Geldria over sal geven.

Ende doordien ditto schip niet wel van cruyt versien is, hebben mede goet gevonden een partye van d' Engelsen te coopen, alsoock eenich scherp, ende mede seeckre trossen, die 't schip *Der Goes* van noode heeft, soo men deselvige can becomen.

Aldus gedaen ende gearesteert actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, NICOLAES PUYCK, CORNELIS REYERSZ., HENDRICK COLIJNS.

Op heden den 5^{en} Februari anno 1614 door beroep van den E. heer president Jan Pietersz. Coen den raet in de logie tot Bantham vergadert sijnde, hebben geresolveert 't naervolgende:

Alsoo diverse reysen getracteert hebben met eenige Chinese coopliden, die de gantse partye van sandelhout (alsoo sy seyden) wilden coopen, waerover verscheyden middelen hebben voorgewent om te sien, off men niet en conde tracteeren in plaatse van gelt met Chinese waren te betaelen, alsoo hetselfige veel profytelijcker is voor de Compagnie dan off men hetselfe met contanten vercocht, doordien alsdan de meeste zydewaren, die de Chinese joncken souden mogen brengen, in onse handen souden moeten comen ende d' Engelsen daerdoor beswaerlijck aen eenige Chinese waren souden connen geraecken, 't en ware tot hoogen pryse; soo hebben alsnu goede lieden gevonden van Chinese coopliden, die men vryelijck souden mogen betrouwien, dewelcke presenteerten de gantse partye van sandelhout te coopen, ende dat op sulcken conditie, te weten 18 realen van achten voor 't picol, waerop syliden contant souden betalen, wanneer de joncken uyt China sullen gecomen sijn, die men nu dagelicx is verwachtende, 10.000 realen van achten, ende dat in Chinese waeren die ons dienstich souden mogen wesen, welcke waeren alsdan sullen geschat worden gelijck de merckt is, ende de rest van de somme, wat het meer soude bedragen, sullen betaelen toecomende jaer, wanneer de joncken weder uyt China comen; ende alsoo dit eenen hoogen prijs is alsmede goede conditie, daer men het voorsz. sandelhout can voor verkoopen, ende noyt tot alsulcken prijs hebben connen comen, soo is 't,

dat den heer president Jan Pietersz. Coen den raet voorgedragen heeft, oft het raetsaem waer den coop toe te staen, ofte beter ende profytelijcker voor de Compagnie soude wesen, het sandelhout aen ons te houden ende selffs met de cooplieden, die uyt China comen, te tracteeren; waerop diverse debatten sijn gevallen, dat het een groote partye is, die beswaerlijck door ons soude connen vertiert worden, ende op naerjaer weder een groote partye van Timor sijn verwachtende, waerdoor groote menichte by malcanderen souden vergaderen, die niet wel mogelijck en soude sijn alles tot goeden prys te venten. Dit alles met malcanderen wel ryplijcken overleyt hebben-de, is eyntlijcken geresloveert, dat men de bovengesegde Chinesen den coop sal toestaen ende de hant sal lichten, nemende het seecker voor 't onseecker aen. Het soude connen gebeuren, datter weynich joncken uyt China dit jaer souden comen, waerdoor het voorsz. sandelhout in onse handen alsdan souden blyven, ende daernaer niet als tot seer geringen prys soude connen ver-cocht worden.

Ende alsoo het schip *Middelburch* gisteren alhier op de reede wel is gearri-veert ende soo heel wel van touwerck niet versien en is, is goetgevonden, dat men sal sien met d' Engelsen te tracteeren, off men eenich touwerck, dat ons soude mogen dienstich wesen, van haerlieden soude connen coopen tot redelijcken prijs.

Aldus gedaen ten dage ende jaere alsvooren. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, GASPAR VAN SURCK, MARTEN REYERSZ., CORNELIS VAN NIEURODE, HENDRICK JANSZ., HENDRICK COLIJNS.

Op heden den 3^{en} Januari anno 1615 in Bantham door beroep van d'E. heer president Jan Pietersz. Coen den raet vergadert sijnde, is geresloveert 't naervolgende:

Alsoo 't comptoir alhier seer qualick versien is van volck, uyt 't jacht *Nassouw* (op ultimo December lestleden gecomen van de cust van Arabien) te lichten (om hier in 't comptoir gebruyckt te worden) den persoon van Mathijs van Ockerseel, uytgevaren met 't selve jacht voor assistent, ende alsoo 't voorsz. comptoir geheelijck van contant ontbloot is, is goetgevonden te doen lossen uyt het voorsz. jacht de somme van 3000 realen van achten, alsoock aen lant te doen brengen, om hier gebeneficeert te worden, een casse amphion door Pieter van den Broeck, opperoopman op 't jacht *Nassouw*, op de custe van Arabia ingecocht.

Mede dat Jan Pietersz., schipper op 't jacht *Nassouw*, 't fregat *Maccassar* sal versien met 4 bootsgesellen, ende daertegen uyt ditto fregat sal overnemen eenen Cornelis Gillesz. Clerck, bootsgesel.

Oock dat uyt ditto jacht *Nassouw* aen lant in dese logie sal worden geleyt

Claes Pietersz., om aldaer gebruyckt te worden in 't gene daer bequaem toe sal worden gejugeert.

Oock gearresteert dat 't jacht *Nassauw* op morgen wesende den 4^{en} January sal vertrekken naer Jacatra ende van daer na Boutton, om hem dan voorts van daer by den E. heer Generael te gaen vervoegen volgens d'instructie, die hen-lieden sal worden medegegeven.

Actum als boven. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS BACK, PIETER VAN DEN BROECK, JAN PIETERSZ.

Adi 15 January anno 1615 d' ondergeschreven personen vergadert sijnde, soo is by den heer president in deliberatie geleyt (alsoo 't schip *Rotterdam* naer 't patria gedestineert is, den uytstaenden peper niet wel connen becomen, by 't comptoir Bantam geen captael en is, maer ter contrarie aan den pangoran voor tol van den geladen peper meer dan 18.000 realen schuldich sijn, ende dat uyt het patria geen schepen ariveeren), watter besten dienste der generale Compagnie gedaen dient, namentlijcken sooveel peper al schoon by den anderen becomen hebbende als *Rotterdam* sal connen laden, ende in gevalle voor de comste der Chinese joncken geen schepen met een goet captael uyt het patria ariveeren, wat in alsulcken gevallen best geraden sy, *Rotterdam* naer 't patria te depeschieren ende ons noch meerder te benauwen, off *Rotterdam* in 't lant te houden, omme onse schult te mogen voldoen ende de restanten aan Chinese waren te besteden.

Alle 't voorsz. ten wederzyden geconsidereert sijnde, soo is eensamentlijcken gearesteert, dat het schip *Rotterdam* tot den 10^{en} February toecomende sullen ophouden, ende ondertusschen provisie doen van sooveel peper als eenichsints mogelijck sal wesen, omme 't selvige schip alsdan in aller yle te mogen laden, ende daerby oock een goede partye rouwe syde, die verwachttende sijn. Maer in gevallen voor den 10^{en} February geen schepen, noch captael uyt het patria becomen, dat alsdan het schip *Rotterdam* in 't lant sullen houden, alsoo achten, den tijt geen langer vertreck sal connen lyden.

Aldus gedaen ende geresolveert, actum als boven. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM NOBLET, LAURENS BACK, JACOP BREECKVELT, ABRAHAM DE RASIER.

In Jaccatra, adi 15 February anno 1615.

By den heer president in deliberatie geleyt sijnde (gemerckt uyt het patria tot desen dage geen schepen, noch gelt becomen hebben, omme 't schip *Rotterdam* volgens vorigen destine nae 't vaderlant te mogen senden, ende den tijt alsnu voor dit jaer verloopen is) wat ten besten dienste van de generale Compagnie daermede verricht can worden, soo is by den heer president ende

presenten raet eendrachtelijck gearesteert, dat voorsz. schip *Rotterdam* metten eersten naer Amboyna sullen depescheren, soo omme te sien, wat daer tegen d' Engelsen als andersints verricht can worden. alsmede opdat d'E. heer gouverneur generael daerover naer welgevallen soud mogen disponeeren, ende daernaer herwaerts te brengen alsulcke nagelen, als by den opperoopman gescheept connen worden.

Alsoo den heer president een seecker contract met de Chinese cooplieden tot Bantam aengegaen is, ende de contanten, die noch uyt het patria verwachtinge sijn, seer versterkt connen worden met een goede party'e sandelhout, welck wy verstaen met goede diligentie voor 't vertreck der Chinese joncken van Bantam (in April ende Mayo toecomende) van Solor tot Bantam gebracht can worden, alsoock dat d' Engelsen een jacht na Amboyna hebben gesonden, om aldaer factorye te planten ende een schip vol nagelen te becomeen, is gearesteert, dat men het schip *Oudt Zeelandia* datelijcken van hier sal depescheren na Solor, Amboyna ende Banda. Na Solor met ordre, dat ons in fretto sooveel sandelhout ende was van daer worde gesonden, als mogelijcken is; naer Amboyna, omme aldaer te vertoeven, noodich sijnde tot de compste van 't schip *Rotterdam*, ende naer Banda ter dispositie van d'E. heer Generael.

Alsoo den E. Hendrick Brouwer voor dees tijt naer 't patria niet en can vertrekken, ende dewyle na d'eerste schepen vertoevende ende oock volgens schuldige plicht goetwillige genegentheyt is betoonende, omme de Compagnie in sulcx te dienen, daer by den raet verstaen wort, dat haer interim van synen persoone den besten dienst can geschieden, soo is goet gevonden, dat voorsz. Brouwer met het schip *Oudt Zeelandia* na Solor en Amboyna sal gaen, omme de Compagnie derwaerts in alle voorvallende saecken in raet ende daet alle mogelijcke dienst te doen ende weder herwarts te keeren mit het schip *Rotterdam* off andre, die door d'E. heer Generael naer 't patria sullen worden gedestineert.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HENDRICK BROUWER, WILLEM NOBLET, JACOP BREECKVELT, JAN JANSZ.

By de respective raden voorsz. wort verstaen, dat beyde gemelde schepen, soo *Rotterdam* als *Zeelandia*, voor Hitto sullen anckeren, omme dies te veerdiger in alle occurrentie te zijn. Was geteeekent J. P. COEN.

Anno 1615 den 19^{en} February vernomen hebbende op de factorye tot Jacatra, dat den schipper Elyas Volkersz. uytgegeven hadde, datter thien persoonen van 't scheepsvolck van *Rotterdam* wechgelopen souden wesen, hetwelcke daernaer uyt sijn eygen monde contrary is verstaen by opdringinge

van te verclaren, hoe ende door wien hy 't selve soude mogen vernomen hebben; item becomen hebbende seecker briefken, dat ditto schipper metsynen jongen naer boort meende te senden aan 't geheele scheepsvolck, daerby hun radende was, het hooft in de schoot te leggen, etc., als alles breder blyckende is by de certificatie daeraeff beleyt, waeruyt merkelijcken gespeurt wort, dat ditto schipper niet alleenlijcken voeder maer autheur en hooft van deselve myterye in primo capite is geweest. Item het rapport van Willem Noblet, aen den heer president gedaen, verstaen hebbende, als te weten, dat het gemeyne scheepsvolck van ditto *Rotterdam* al t' samen naer 't vertreck van ditto heer president verclaert hadden willich te zijn, om de resoluytie van innwaerts aen te seylen naer te comen, biddende dat het henluyden soude mogen werden vergeven, want bekennen vermits onverstant misdaen te hebben, meynende gefondeert te zijn op de beloffenis van den heer gouverneur generael. Soo is 't, dat by ditto heer president ende den raet 't selve ingesien sijnde, voor 't eerste geordonneert is, dat hetselue volck datelijcken overleveren sullen in handen van de daertoe gecommitteerde Hendrick Brouwer ende Willem Noblet den persoon van Pieter Herpertsz., om aen lant gebracht te worden, ende voorders, dat verclaeren sullen wat voor persoonen meer de aenbinders van dees mytenatie sijn geweest, leverende deselve oock datelijcken over; ende ter contrarie doende, sullen alle hetselue volck voor de ongehoorsame houden, die tegens eet en eere den artijckelbrieff van sijnne princelycke Excellentie als onvrome gebroocken hebben, 't welcke naermaels aen hunne persoonen en goederen sal verhaelt worden met alle de schaden, ongevalle ende quade consequentien, die daerop souden mogen volgen.

Aldus gedaen actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN,
HENDRICK BROUWER, WILLEM NOBLET, JACOP BREECKVELT, JAN JANSZ.

Den heer president Jan Pietersz. Coen ende den raet van 't comptoir Jacattra mitsgaders van de schepen *Rotterdam* ende *Oudt Zeelandia*, aengemerkt hebbende de sake van 't scheepsvolck van 't schip *Rotterdam*, die weygerich sijn geweest naer te comen de gearesteerde resoluytie na Amboyna te seylen, item hun geopposeert hebben, om niet in cayuyt te laten comen den persoon van Pieter Harpertsz., die daer by den heer president voor ditto raet ontbooden werde; sich misgaen hebbende in woorden toucheerende het eygen wesen van den op ditto schip vertoonden artyckelbrieff, voorders het sluyten van den voornoemden Pieter Harpertsz. openbaerlijcken op ditto schip mede tegengehouden hebbende, sijnde denselven mede weygerich geweest, om hem te laten sluyten, 't welcke saecken sijn van seer quade consequentien, die op 't alderhochsten exemplaerlijcken gestraft dienen te worden, niettegenstaende ditto

volck naermaels door goede inductien, persuasien ende vermaninghe tot beter kennisse ende gehoorsaemheyt sijn gecomen, latende den bovengemelden delinquant aen lant brengen ende sluyten, biddende voorder om genadige vergiffenisse ende geen recht, als alles breder blijckende is by de acten ende certificatiën daerover beleyt; waerover geconsidereert ende ingesien hebben-de, dat den tijt niet lyden en mach, vermits het laet in 't mouson is, om na Amboyna te seylen, dat de saecke alsnu vervolgens uytgevoert werde naer den inhout van 't arest op gisteren genomen, daer ditto scheepsvolck niet anders op heeft verclaert, als de certificatie, daerover beleyt, docrerende is. Soo is 't, dat provisionelijken gearesteert wort, dat de saecke generalijcken in surseance sal gehouden ende gerenvoyeert worden aen den heer gouverneur generael, vermoedende ondertusschen naerder bescheyt van de autheurs sal gevonden worden, ten welcken fyne den bovengemelden Pieter Harpersz. in apprehensie blyven sal; ende wegen den schipper Elias Volckersz., die tot Jaccatra aen lant seer cranck te bedde liggende is, denwelcken denselven raet vermeint uyt verscheyden certificatiën daerover beleyt, dat hy het hooft ende autheur van dese verwarringe soude wesen, als by ditto certificatie is te siene, soo wert geordonneert, dat terselver plaatse aen lant blyven sal, insonderheyt aengesien sijn gemelde seer swacke dispositie, daerdoor geene dienst altoos op ditto schip soude connen gedoen, ende sal mede ondertusschen het recht bescheyt connen vernomen werden, want by ditto raet verstaen wort, ingevalle het waerachtig is, dat denselven niet alleenlijcken den autheur, maer een voeder van de saecke zy geweest, dat neffens wyder straffe niet weerdich is in soodanigen ampt gebruyc kt te worden, ende onschuldich wesende door uyt-sinnicheyt, gelijck hy sich excuseert, soo can alsulcken ampt niet bedienen, maer soude meerder quaet connen veroorsaecken; werdende voorders geordonneert, datter geen ander persoon met het schippersampt bekleet worde tot naerder ordre van den heer Generael, insonderheyt dewijl het schip met den persoon van Willem Noblet ende drie stierlieden versien is.

Actum in 't comptoir tot Jaccatra, den 20^{en} February anno 1615. Was on-derteekent JAN PIETERSZ. COEN, HENDRICK BROUWER, WILLEM NOBLET, JACOP BREECKVELT, JAN JANSZ.

Adi 24^{en} February anno 1615 in Jaccatra.

Aert Dircx, uytgevaren voor soldaet op 't schip *Bantam*, wert ten respecte van gedaene goeden dienst, soo in 't ampt van tolck, cock als andersints, in den tijt van ontrent 3 jaren, die hier geweest is, f4 ter maent verbeteringe toegeleyt, ende synen verbonden tijt daerentegen twee jaren geprolongeert, soodat van nu aff ontrent 4 jaren sal dienen ende dat à f13 ter maent.

Aldus gedaen, actum ut supra.

Adi 13^{en} Maert anno 1615.

Op heden alhier van 't patria geariveert sijnde het schip *Enckhuysen* sonder eenich cargasoen, captael off contant, is by den heer president en navolgende raden geresolveert (sijnde 't warlen van 't mouson voorhanden), dat ditto schip op morgen vroech, Godts weder ende wint sulcx toelatende, van hier sal vertrekken na Jaccatra en aldaer innemen sooveel arack ende rijs, als in een dach doenlijcken is, ende sonder verlet van de voyage can geschieden, seylende datelijcken van daer naer Amboyna ende van daer naer Banda by den E. heer gouverneur generael, soo de wint sulcx lydet ende in Amboyna geen ander dienst gedaen can worden. Ingevalle voorsz. schip besuyden Celebes niet conde geraecken, soo sullen bynoorden na de Molucques loopen, doende Maccassar aen, omme inne te nemen 't gene by den coopman Sterck voor de Moluccos geladen can worden. Is mede gearesteert, dat alhier aen lant sullen blyven Jan Meynersz. van de Cunder, ondercoopman, ende Cornelis Iversz. Nelledou, assistent, om alhier ofte op andre plaetsen gebruyckt te worden, daer de Compagnie den meesten dienst connen doen.

Aldus gedaen op 't comptoir en logie tot Bantam, actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS BACK. Sijn present geweest DIRCK ALLERTSZ. DE VRIES, schipper, CLAES HARMANSZ., ondercoopman, RASIER.

Adi 18^{en} May 1615 in 't schip *Enckhuysen*, alhier te reede liggende.

Den neeff van den coninck van Goa op Maccassar metten ondersabandaer van ditto coninck, per 't schip *Enckhuysen* alhier gevangen gebracht, door den heer president ter presentie van de raden geexamineert wesende op alle 't gunst in April passato in Maccassar gepasseert is, soo is daerop eenstemmich gearesteert, dat men voorsz. personen tot Jaccatra met eerste gelegentheyt aen lant sal brengen en aldaer ongesloten reserveren, mits hun na haer qualite een goet tractement aendoende, tot ter tijt ende wyle den tijt ende gelegentheyt sullen hebben, omme hun wederomme in Maccassar te brengen, omme des Compagnies resterende uytstaende schulden te procureren ende, mogelijck sijnde, met vrientschap nader te leggen 't gene door misverstant tussen de Magisteyt van Maccassar ende d' onsen gepasseert soude mogen wesen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS BACK, ABRAHAM STERCK, DIRCK ALLERTSZ. DE VRIES, ABRAHAM DE RASIER.

Adi primo Juny anno 1615. Alsoo nootlijcken een schip na Japon dient te seylen, omme derwarts te brengen het Siamse ende Chinese cargasoen, in Patana ende Sangora sijnde, alsoock een goet retour in silver ende ander nootlijckheden wederomme van Firando harwarts aen, is gearesteert, dat men daer-

toe sal gebruycken het schip *Enckhuysen*, tegenwoordich zeylreet sijnde, ende dat hetselvige metten eersten derwarts aen sal verseylen.

Ende alsoo tegenwoordelijcken een goet cargasoen zyde ende zydewaren alhier sijn hebbende, ende gepresumeert wort, dat dit jaer in Patana ende Sangora niet veel gecomen sal wesen, is in deliberatie geleyt, off men van hier andermael een goet cargasoen na Japan soude senden, ende daerop gearesteert, dat men vooreerst eenige cleenicheeden sal prepareeren (alsoo niet en weeten off het voorgaende cargasoen, welck by Specx door den opgecomen oorloch niet gevent en was, naermael vertiert sal wesen), omme interim te verwachten, wat bescheyt d'E. heer Generael sal geven op 't gene desen aengaende by den heer president aen sijn E. geschreven is; sijnde dagelicx het schip de *Hope* verwachtende, te meer apparent is anders geen groot retour, daernaer de heeren Mayores soo seer sijn haeckende, naer 't patria soude connen gaen.

Het schip *Enckhuysen* van timmerlieden wel versien sijnde, wert goet gevonden, dat van ditto schip alhier sullen blyven tot behulp van de dagelicxe voorvallende timmeringe naervolgende personen: Seger Barentsz., huystimmerman, Jacop Jansz., kistemaker, Reynier Pietersz., Sivert Doggers, Gerret Jansz. ende Pieter Jacopsz., alle 4 scheepstimmerlieden.

't Comptoir Firando seer onversien van cooplieden ende assistenten sijnde, is goet gevonden dat derwarts sullen gaen, omme door den oppercoopman Jacques Specx gebruyckt te worden ten dienste van de generale Compagnie, Jan Pietersz. Hoyer ende Lenardt Camps ondercooplieden, Cornelis Iversz. Nelledou, Lodewijck Jansz., Gerret Dircx Spiegel, Cornelis Laurensz. van Alckmaer ende Jan de Moor, assistenten.

Ende alsoo voorsz. comptoir nootlijcken van een bequaem persoon dient versien te worden, omme de boecken ende reeckeningen te houden, wort daertoe in qualite van ondercoopman geordonneert Lenardt Camps, by ons voor cassier en assistent gedient hebbende, ende f 16 verbeteringe toegeleyt, soodat van nu voortaen sal genieten f 36 per maent, mits verbonden wesende van nu aff de Compagnie 5 jaren in 't lant te dienen.

Thijs Cornelisz. Vleyshouwer, assistent, ten respecte een goet schryver is, ende den heer generael Bot voor desen alle d' assistenten hier liggende op f 20 geset heeft ende hy maer f 15 incomende, wort hem mede f 20 ter maent toegeleyt.

Jan de Moor, den tijt van drye jaren voor jongen gedient hebbende, ende nu 22 jaren oudt, oock tamelijck ter penne sijnde, wort voor assistent den tijt van drye jaren aengenomen à f 15 ter maent.

Cornelis Lamotius, jongen, tot Jacatra sijnde, vermits oudt ende groot is, wert op sijn versoeck aengenomen voor man à f 9 ter maent.

Ende alsoo in Japan voor desen een joncke by Hendrick Brouwer is gecocht,

om op Siam te gebruycken, 't selve by de raden in Patana niet goet gevonden is, ende opdat de Compagnie dienst van deselve mocht trecken, wort verstaen, dat voorsz. joncke in Japan sal worden geeeuipeert ende met allerley viveres ende nootlijcke behoeften voor de Molucques sal worden geladen, en vermits nootsaeckelijck een ervaren persoon als hoofd op voorsz. joncke dient te varen, wort daertoe geordonneert (op sijn versoeck) Jacop Joosten Lodensteyn, schipper geweest op 't jacht den *Hasewint*, die als passagier op 'tschip *Enckhuysen* derwarts sal gaen, ende wort ditto Lodensteyn om redenen, ende ten respecte van extraordinarie diensten gedaen, toegelecht tot een vereeringh een stuck fluweel ende twee stukken satijn.

Is oock goet gevonden, dat met het schip *Enckhuysen* tot Jacatra, off in 't schip *Cheylon*, tot provisie voor forten ende schepen, gelost sullen worden naervolgende goederen: partye spijckers en een blaesbalch; 2 ocxhoofden teer; 1 touw; 1 ancker; partye lijn; 12 legger aracq; 7 leggers Spaense wijn; $\frac{1}{2}$ legger azijn; 10 vaten vlees; 4 vaten speck; 1 vat boter; 1500 fl stockvisch; 10 vaetjens olye; 5000 fl broot; 5 cassen lont; 5 affuyten.

Aldus gedaen ende gearresteert op 't comptoir ende logie tot Bantham adi primo Juni 1615. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS BACK, DIRCK ALLERTSZ. DE VRIES, CLAES EGBERTSZ., JACOP LODENSTEYN, ABRAHAM RASIER.

Alsoo tegenwoordelijken geen capitael en hebben, om voordre voorcoop van peper te doen, ende 't gewas mede niet seer groot sal sijn, wert goet gevonden, dat met de joncke van Simsuan, die tegenwoordelijken seylreet leydt omme na Jamby te varen, derwarts sullen senden S^r. Abraham Sterck, oppercoopman, Jan Meynertsz., ondercoopman, ende Hendrick Jansz., assistent, met een cargasoen cleeden, soo omme een partye peper te procureren, als voornezelijken omme te onderstaen, off men den coninck van Bantham sal connen dwingen te verminderen den onredelijken tol, die hy ons geweldelijken meer dan alle andre natie is affnemende, alsoo verstaen in Jamby groote abondantie van peper te becomeen is; gelijck mede om, doenlijck sijnde, tot Jacatra eenige vergaderinge van peper te doen tegens de comste van de Chinese joncken, gelijck met eenen Chinesen schipper geaccoerdeert sijn, want apparent is, soo sulcx te wege connen brengen, dat den pangoran van Bantam daermede genootsaeckt sal worden aff te staen van alle de nieuwe impositie, die denselven voorneempt op alle Chinese waren te stellen, gelijck hy alreede dit jaer de Chinese van de rouwe zyde vijff percento tegen recht ende reden affgenomen heeft, want op haer compste na d' oude manier eenen seeckeren penninck voor al 't geene overhoop in de joncke is, ontfangen heeft, mits dat S^r. Sterck voorsz. hem voorder sal reguleeren na d'instructie, die hem by den president sal worden gegeven.

Aldus gedaen ende gearesteert op 't comptoir ende logie tot Bantam, den 27^{en} Juni anno 1615. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS BACK, ABRAHAM STERCK, TYMEN MICHELSZ., ABRAHAM DE RASIERE, JAN MEYNERTSZ. GOYER.

Adi 21 Juli anno 1615, in 't comptoir Jacatra, wort by den heer president ende raden geresolveert het naervolgende.

Alsoo Anthony Caen getrouw met Jannertien Gillis Ruys volgens costuyme op eygen costen gestelt hebben, daer hem nochtans als assistent des Compagnies taffel toecompt, wort goet gevonden, dat men denselven daervooren yder maent provisionelijck sal betalen vier realen van achten, ende dat soo lange eygen costen doen sal.

Verstaen hebbende, dat Hendrick Marcus, bosschieter, à f 11 ter maent met het schip *Banda* uytgevaren is, en nochtans sijn tijt uytgedient hebbende op 't schip *Rotterdam* à f 9 per maent geregistreert is, wort goet gevonden, dat men denselven van den tijt aff, dat hy het cocxampt alhier in de logie bedient heeft tot huys toe, op sijn oude gagie van f 11 ter maent sal stellen; is oock goet gevonden, dat men Cornelis Jansz., bootsman, varende op den *Hasewint*, een cleedinge ende contant sal geven 8 realen, ten respecte denselven het cocxampt, den cock overleden wesende, 3 maenden bedient heeft, als voldoeninge van beloften door Jacop Joosten Lodensteyn, schipper, den suppliant desen aengaende gedaen.

Hendrick Harmansz. van Amsterdam, uytgevaren met den *Witten Leeuw* voor cuyper, wort daervooren wederom aengenomen voor den tijt van 3 jaren à f 16 ter maent, met beloften, dat dese gagie sal genieten tot huys toe, ende gelt op de hant sullen geven.

't Jacht *Cleyn Middelburch* soo leck sijnde, dat niet bequaem gejugeert wort, omme op Succadana een voyage te doen, wort gearesteert, dat men derwarts sal senden een seecker cleyn jonckien tot Bantam voor de Compagnie op schult aengenomen ende alhier tegenwoordich zeylreet liggende, mits dat men daerinne sal schepen een partie cleden voor Succadana, Japara, alsoock dat, behalven de drie Chinesen, daermede sullen gaen vijff matrosen ende Pieter Pietersz., ondercoopman op 't schip *Cheyron*, omme als hooft over haer te commanderen, op alles goede toesicht te nemen ende wederom herwarts te brengen alsulcken partie diamanten ende cargasoen, als den oppercoopman Deyn in Succadana gereet sal hebben.

Naer visitatie ende consideratie van al 't gene daer op te letten stont, is goet gevonden, dat men alle de timmerluyden aan 't jacht den *Hasewint* te werck sal stellen, omme 't selvige te versien sooveel als eenichsints mogelijken is, ende dat hem daerop sal transportteeren Guillam Antheunisz.,

schipper van het jacht *Cleyn Middelburch*, met alle 't volck van 't selvige, om op alles goede toesicht te nemen.

Alsoo d' E. heer generael Gerrard Reynst met desen coninck verdragen is, dat hem jaerlicx voor alle sijnne pretentien ende vryheyt van tollen sullen betaelen 800 realen van achten, den tijt innegaende primo January 1615, sonder geaccoerdeert te sijn, wanmeer het gelt gegeven sal worden, ende ditto coninck van Jacatra sedert sijn E. vertreck niet alleene 't gelt geeyscht heeft, maer oock precyse belofte, dat men 't selvige alle jaeren in de maent van January sal anticiperen, daerby voegende voorsz. accoort anders van geener waerden is houdende, ende niet affbreecken sal de huysen door de Chinesen aan de pagger getimmert, gelijck hy beloof hadde, soo is om respect hierop goet gevonden ende hebben voorsz. coninck beloofst, dat in 't innegaen van 't jaer alle jaeren voorsz. 800 realen sullen betaelen, ende dat van primo January passato aff alle jaeren vervolgens, mits dat datelijcken voorgemelde huysen sal doen affbreecken.

Aldus gedaen ende gearresteert in de logie tot Jacatra, den 21^{en} July anno 1615. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOP BREECKVELT, CLAES EGBERTSZ. 't merck van GUILLAM ANTHONISZ., ABRAHAM DE RASIERE.

Adi 11 Augusty 1615, in 't comptoir Bantam.

Gemerckt den pangoran sedert den 20^{en} July Simsuan seer stricktelycken in aprehensie is houdende ter cause met sijnne joncke onsenthalven seeckre Duytsen na Jamby gevaeren sijn, hetwelcke hy seer hooch ende voor capitaele crime is achtende, hoewel nochtans anders veynst ende geringe actie tot deckmantel gebruyc kt, ende dat voorsz. pangoran den heer president diverse reysen heeft doen aenseggen, dat hy sijnne goederen, liggende in 't huys van voorsz. Simsuan, datelijcken daeruyt soude lichten, gelijck mede van ons oude affgenomen plaatse alle het hout aldaer liggende, soo is by den heer president in deliberatie geleyt, wat op dese saecken ten besten van de generale Compagnie ende tot verlossinge van voorsz. persoon gedaen dient.

Item alsoo den heer president over eenige dagen voorgenomen heeft gehadt alle de syde te schepen, gelijck alree eenige cassen in *Cheyton* gescheept sijn, eensdeels ter cause des pangorans voorsz. toorne, ten anderen na het schijnt die van Bantam met den coninck van Jacatra wel haest in oorlog souden inogen geraecken, ende ten derden, vermits alhier tusschen den jongen coninck, den pangoran ende andre geen goede eenshey't maer groote wantrouwe en jalousie bespeurt wort, soo is mede by den heer president voorgedragen, off men met voorsz. schepinge voort sal vaeren ende andre werken staecken, dan off men de schepinge uyt sal stellen. Is hierop na diverse discoursen ende consideratien gearesteert, dat men de goederen uyt het huys van Simsuan

niet sal lichten, tenwaere denselven daermede verlossinge van sijnne gevankenis verhoopte, ende alsoo alle de schepen tegenwoordelijck tot Bantham en Jacatra wesende, geocupeert sijn ende van uyr tot uyr andre worden verwacht, is goet gevonden, dat het schepen van de zyde noch wat sullen trayneren.

Item wort geconfermeert, dat dagelicx aenpresten sullen d' equipeeringe van Watting's joncke, daermede tot Jacatra besich sijn na Jamby, ende dat daermede een ander cargasoen met eenige persoonen sullen senden.

Alsoo den heer president over 2 dagen aen den pangoran audientie heeft doen versoecken, omme den pangoran met eenige nooten, foelie ende nagelen op de compste der schepen uytte Molucques te vereeren, ende van den sabandaer geantwoort wort, dat niet binnen mocht comen, maer 's anderdaechs bescheet soude geven, hetwelcke niet gevolcht sijnde, wort voor goet verstaen, dat vooreerst geen ander versoeck sullen doen.

Terwyle de timmerlieden in 't versien der schepen besich sijn, is d' employeringe derselve voorgedragen, ende wort de dispositie ende finael arest desen aengaende vertrocken, totdat by-kans veerdich sullen zijn, omme te rypelijcker te mogen delibereren ende daerin begrypen de veranderinge off advyse van d' E. heer Generael, die interim souden mogen becomen.

Aldus gedaen ende gearesteert ten jaere ende dage als boven. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HENDRICK BROUWER, LAURENS BACK, PIETER VAN DEN BROECK, HENDRICK BRUSTENS, CORNELIS COOMANS, WOUTER HEUTEN, ABRAHAM DE RASIERE.

Adi 14 Augusto 1615, in Bantam. Alsoo 't schip *Cheyron* een goede partye houts is innehebbende ende vooreerst weynich versuymen can, gelijck mede dat het groot packhuys niet al te brantvry en is, ende by den pangoran actuale diffidentie bespeurt wort, sonder nochtans te weten welcke deselvige is, soo wort goet gevonden, dat men alle de rouwe zyde ende zyde lakenen als andre costelijcke waeren in 't schip *Cheyron* sal schepen, vermits achten, aldaer beter bewaert sullen wesen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HENRICQ BROUWER, LAURENS BACK, PIETER VAN DEN BROECK, HENDRICK BRUSTENS, CORNELIS COOMANS, CLAES EGBERTSZ., WOUTER HEUTEN, RASIERE.

Adi 25 Augusti anno 1615, in den raet op 't comptoir Bantham. Is door den heer president voorgedraegen, dat de handelinge ende preparatiën totten oorloge tusschen pangoran Pontang, resorteerende onder de croone van Bantam, ende den coninck van Jacatra voort sijn gaende onder pretext van seeckre onderlinge geschillen, maer dat het seeckerlijck een werck van den pangoran van Bantham is, omme Jacatra t' onderbrengen ende verhinderen

off voorcomen d' uytvlucht van de lasten ende quaet tractement, die ditto pangoran vermeint aen ons te continueeren ende wy ontloopende sijn, opdat een ider by sich selfs zoude considereren, wat ons hierop ten besten dienste van de generale Compagnie te doene staet.

Alsoo d'E. heer generael Reynst voor desen een jacht na de custe van Arabia heeft gesonden gehadt, omme te onderstaen, off daer yets goets te doene zy, wert goet gevonden, dat men derwarts sal senden met het jacht *Nassauw* een cargasoen van nooten, soelie, nagelen, peper ende alderley Chinese waren, omme seeckerheyt te mogen weten, alsoo niet en twijfelen, off alsulcke waeren sullen volgens rapport wel getrocken worden, mits dat tot uytvoeringe van dese voyage ende 't gunt daeraen dependeert met ditto schip voor hooft ende opperoopman sal gaen d' eersame Pieter van den Broeck, die aldaer met voorsz. jacht geweest is.

Aldus gedaen ende gearesteert in 't comptoir Bantham, den 25^{en} Augusti anno 1615. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HENDRICK BROUWER, ABRAHAM VAN DEN BROECK, ANDRIES SOURY, LAURENS BACK, HENRICQ BRUSTENS, CORNELIS COOMANS, ABRAHAM DE RASIERE.

Alsoo tot noch toe geen schepen uyt het vaderlant met eenich capitaal ge-arriveert sijn, alle de comptoiren van contant geindisponeert (ende insonderhey't 't comptoir Bantam naulicx langer gelt tot montcosten fournieren can) in groote schulden sitten, daerenboven provisie van rijs, bonen ende andre nootlijcke behoeften voor forten en schepen dienen gecocht, is goet gevonden, dat men, om meerder noot ende swaricheyt voor te comen, de partye slechte nagelen, verleden jaer uyt het schip *Banda* tot Jacatra gelost, sal soeken te verkoopen ten meesten pryse mogelijck wesende.

Op 't begeeren van den coninck t' Atchijn sijn door 't jacht de *Sterre* alhier gebracht eenige Achimesen met een cargasoen cleeden, die nu by haer vertiert, ende syluyden overlange aen ons versocht hebben, omme met onse schepen weder te mogen keeren, en, vermits geen schepen in voorsz. tijt derwarts sijn vertrocken, is tot nu toe gedilayeert, ende alsoo syluyden dagelicx versoecken passagie, ter contemplatie van voorsz. coninck ende onderhoudinge van vrient-schap, wort goet gevonden, dat ditto Achimesen met het eerste schip, na Atchijn off Jhoor vertreckende, passagie sal worden verleent.

Aldus gearesteert in 't comptoir Bantham, den 28^{en} Augusto anno 1615. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HENDRICK BROUWER, ABRAHAM VAN DEN BROECK, ANDRIES SOURY, LAURENS BACK, ABRAHAM DE RASIERE.

Adi 7 September 1615 d' ondergeschreven raden vergadert zijnde op 't comptoir Bantam, is geresolveert het naervolgende :

Alsoo hier tegenwoordelijken een goede vloote by den anderen ende 't schip den *Aeolus* seylreet is, wort goet gevonden, dat men datelijck ditto schip na Jhoor sal senden, omme des vyants gelegentheyt te onderstaen en vernemen, wat schepen aldaer is hebbende, gelijck mede wat den coninck van Jhoor gelieve voor te dragen en op den vyant verricht can worden, mits dat datelijck wederomme met advyse herwarts come, omme d'E. heer Generael rapport te doen, daertoe gelast worden den opperoopman ende schipper van 't schip den *Aeolus*.

Volgens destine van d'E. heer Generael is goet gevonden, dat met ditto schip derwerts sal gaen d'eersame Abraham van den Broeck met een cargasoen cleeden, omme metten coninck te handelen ende vervorderen, hetgene schriftelijck by den heer president gestelt ende den raet voorgedragen is, mits dat aldaer blyve resideren, sonder eenige timmeringe te beginnen tot naerder advijs van d'E. heer Generael.

Het cargasoen per Jamby in den *Aeolus* gescheept, sullen aldaer brengen hetzy in 't gaen oft in 't keeren van Jhoor, mits weder innemende alle den peper, die Abraham Stercq gereet sal hebben, wel te verstaen, soo den tijt sulcx can lyden ende 't principael daermede niet verachttert en wort, hetwelcke tot dispositie van St. van den Broeck ende den raet gestelt wort, in welcken gevalle 't selve cargasoen derwerts per prauw sal senden.

Is oock goet gevonden, dat van den *Groenen Leeuw* gelicht ende op den *Aeolus* geleyt sal worden, tweee van de swaerste isere stucken, alsoock dat men hem uyt de logie sal versien met acht van de cloeckste soldaten.

Aldus gedaen ende gearesteert op 't comptoir Bantham, adi 7 September anno 1615. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HENRICQ BROUWER, ANDRIES SOURY, CORNELIS ADRIAENSZ., LAURENS BACK, RASIERE.

Adi 9 September anno 1615 in Bantam. By den heer president voorgedragien sijnde, alsdat den coninck van Amanaban op Timor met Crijn van Raemburch, opperoopman, gecontracteert ende van denselven meer dan sijnne bedongen gerechticheden ontfangen heest op beloste, dat het jacht den *Hase-wint* vol sandelhout soude leveren en sulcx niet gedaen, maer niet meerder dan ontrent de halve last gelevert heest, hebbende den onsen daerenboven groote affront ende moeyte gedaen, gelijck per missive van ditto Raemburch ende depositie van getuygen is blijckende; is op de gedaene propositie en voorslach van Raemburch na rype deliberatie eenstemmich geresolveert, dat men ordre sal geven voorsch. coninck van Amanaban binnen scheepsboot, doenlijck sijnde, geaprehendeert ende gedrongen worde sijnne beloste ende des Compagnies achterstal metten intrest van dien te voldoen, gelijck by de Portugiesen voor desen in gelijcken gevallen gepleecht is, opdat sulcx by

andre coningen mede niet gedaen, en alsoo den handel niet bedorven en worde, dewyle anders op Amanaban noch erger getracteert soude worden, en ditto coninck openlijcken geseyt heeft andre coningen zijnne vrienden instigeren wil, dat mede alsoo met ons souden handelen, om veel voor haer hout te becomen, gelijck wel souden connen doen, dewyle het sandelhout geheel betaelt moet worden, eer men iets van de Timoresen ontfangen can.

Op 't versoeck van Crijn van Raemburch, oppercoopman in Solore en Timor, welck f54 ter maent is winnende, wort goetgevonden ten respecte van goet comportement ende extraordinarie moyten, dat denselven van nu voortaen f80 ter maent sal verdienken, soo gesint is de Compagnie twee jaren boven synen verbonden tijt te dienen ¹⁾ ende sulcx by d'E. heer Generael ende raet geadvoycert wort.

Aldus gedaen in 't comptoir Bantham ten dage ende jare als boven. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HENRICQ BROUWER, ANDRIES SOURY, LAURENS BACK, PIETER VAN DEN BROECK, RASIERE.

Naerder gelet sijnde volgens apostille door d'E. heer Generael gegeven op requeste van Pieter Pietersz., opperstierman op 't jacht *Nassouw*, is goet gevonden, omme wydre consideratie, dat men denselven by provisie van 't jacht sal lichten ende aen lant houden tot de comste van d'E. heer Generael off 't vertreck van eenige schepen naer 't patria.

Aldus gedaen in 't comptoir Bantam, den 9^{en} September anno 1615. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HENRICQ BROUWER, ANDRIES SOURY, LAURENS BACK, ABRAHAM DE RASIERE.

Claes Coornhart van Segelberch, wonende tot Vlissingen, uytgevaren voor soldaat onder de vlagge van d'E. heer generael Both op 't schip *Orangie*, is aengenomen de Compagnie drye achtereenvolgende jaren voor provoost in 't lant te dienen, ende dat op 't schip de *Sonne*, aen lant, off op andre schepen daer hy geordonneert soude mogen worden, a f17 ter maent tot huys toe.

Adi 11 September 1615 in Bantham. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN.

Op de propositie door den heer president over 2 dagen ende nu andermael gedaen, touscherende het senden van 't jacht *Nassouw* met een cargasoen na Arabia, naerder gelet ende geconsidereert sijnde, 't gene daeraen dependende is, wort geconfermeert, dat ditto jacht met een redelijck cargasoen in

¹⁾ In Kol. Arch. n°. 558 hierbij eene noot:

„Nota dat voorsz. conditie bij ditto Raemburch aengenomen is, soodat voorsz. gagie van dien tijt af verdienken sal. Actum in Bantam den 6 September anno 1616. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN”.

aller yle derwarts depescheren sullen en oock goet gevonden, dat van hier sullen seylen naer Priaman, van Priaman na Ponte de Galle, van Ponte de Galle na Cabo de Comorijn, ende van daer, lepende Cotchin in 't gesichte, na de stadt Mocca, gelegen in de mont van 't Roode Meer ontrent twee dach seylens van Aden; item dat van daer wederkeerende langhs de custe van Arabia ende Persia recht toe na Suratte binnen de engte off haven sullen loopen, ende van daer langs de custe van Indien en Mallabar herwarts aen sullen keeren, om na gelegentheyt des tijs Callecout aen te doen. Item dat van daer andermael Priaman sullen aendoen, ende van hier met de genade Godts weder tot Bantham keeren, ende dat in 't aendoen van alle voorsz. plaetsen ende 't gene op de voyage te verrichten hebben den oppercoopman Pieter van den Broeck ende raet hun voorder sullen reguleeren na d' instruc tie, welcke hun door den heer president mede gegeven sal worden.

Ende alsoo....¹⁾, opperste van de Gouseratten alhier residerende, geneycht is voorsz. voyage te doen, mits toestaende, dat een particulier cargasoentjen mede soude nemen, wert goet gevonden, dat sulcx advoyeerden sullen, alsoo verstaen de Compagnie door hem in Mocca ende Suratte, daer hy seer wel bekent en ervaren is, grooten dienst geschieden can ende ons dessey'n by denselven seer gefaciliteert sal worden.

Alsoo den schipper van 't jacht *Nassouw* voor desen tot Japara overleden ende 't officie noch vacant is, sijnde 't selve provisionelijken by den opperstierman waergenomen geweest, is goet gevonden, dat men alsnu voor schipper op ditto jacht authoriseren sal Claes Jacopsz. van Edam, uytgevaren voor opperstierman op 't jacht den *Groenen Leeuw*, denwelcken noch een jaer verbonden is, mits dat men hem voor verbeeteringe een redelijcke vereeringe van stof sen tot cledinge sal doen, en ditto Claes Jacopsz. niet gehouden wesen sal (tensy dat het hem wel gevallt) dese voyage gedaen sijnde, langer in 't lant te blyven.

Is oock goet gevonden, dat met voorsz. jacht *Nassouw* sal gaen Jan Ewoutsz. Prins, oppercoopman op 't jacht de *Sterre*, gelijck mede, dat behalven de twee swaerste isere stucken, die alreede van den *Hasewint* gelicht en op *Nassouw* geleyt sijn, noch eenige andre lichte stucken tegen eenige van de swaerste op de *Sterre* leggende vermangelen sullen.

Aldus gedaen ende gearesteert in 't comptoir Bantam, den 11^{en} September anno 1615. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HENDRICQ BROUWER, ANDRIES SOURY, LAURENS BACK, PIETER VAN DEN BROECKE, RASIERE.

Den 14^{en} September anno 1615 d' ondergeschreven raden op 't comptoir tot Bantam, door beroep van den heer president, vergadert sijnde, is geresol veert 't gene volgt:

¹⁾ In den tekst niet ingevuld. — Kol. archief 558: „Godia Hessin”.

Eerstelijcken, alsoo seeckerlijcken vernemen, dat d'Engelsen van meyninge zijn, om met d'eerste gelegenheit naer Timor te varen, om aldaer met eenich schip, jacht off joncke andermael handel te versoecken, als ten deele voor desen met machtelooch succes gedaen hebben.

Soo is geresloveert, dat het schip off jacht de *Sterre* derwarts sal affgeveerdicht worden met alleryl ende secreet, om alhier tot voordeel ende aenprestinge van ditto Engelsen daeraff geen gerucht te maecken, hun ordonnerende tot Japara aen te loopen om rijs inne te nemen, onder pretext om van daer voorts naer Amboyna ende Banda te verseylen. Sullende voorders by den heer president aen denselven besloten ordre medegegeven worden onder couverte van den heer Steven Doensz. tot Japara, omme hunne voyage na Solor te voorderen by oosten Madura langs Terra Alta henen. Het affveerdigen van ditto schip de *Sterre* naer Timor wert niet alleenlijcken geraden gevonden, omdat daermede mach naer vermogen den handel voor d'Engelsen geprevenieert werden, maer mede om te helpen uytvoeren de resoluytie, genomen den 9^{en} September over de saecke van den coniçck van Amanaban, hiervoren geregistreert. Ditto jacht off schip de *Sterre* sal in 't vorbyseylen het eylant Baly aendoen, om te betrachten de verlossinge van de mannen, die aldaer van 't jacht de *Halve Maen* aen lant geraeckt sijn, gebruyckende daertoe de bequaemste ende oncostelijckste middelen van ransoen off andersints, die den tijt vereyschen sal, ende opdat ditto schip aldaer te beter te recht mach comen, sullen hun medegegeven worden de brieven, die van deselue gevangenen alhier tot Bantam ontfangen sijn.

Uyt ditto jacht de *Sterre* sullen overgegeven worden aen het schip *Nassouw* tegen twee lichte stücken vier van de swaerste stücken, om daerop gebruyckt te worden, alsoo geacht wort ditto *Nassouw* swaer schut dient te voeren, ende dat de *Sterre* met het lichte geschut behoorlijcken versien blijft.

Ende alsoo ditto jacht de *Sterre* by 't overgaen van Jan Ewoutsz. naer Arabia sonder coopman is varende, wert goet gevonden, dat hem Jan Gruyter daerop als coopman sal vervoegen.

Is mede geresloveert, dat het schip *Nassouw* voorsz., soo haest als claer can wesen, van hier verseylen sal naer de straat van Sonda, om sich aldaer op de eylanden ende Lampon van water ende branthout behoorlijck te versien, mits dat, wanneer van alles claer sal wesen, herwarts advijs sal senden, om dan voorts sy'iale affscheyt te becomen.

Ditto schip *Nassouw*, alsoo swack van volck varende is, sal versien worden tot het getal van 40 coppen, daermede vermeynen na den tijt behoorlijck geomant is.

Voorders alsoo vernomen hebben, dat het schip *Rotterdam* noodich eenich werck van verdubbelen ende andersints te doen heeft, soo is geordonneert,

dat de schippers van de schepen *Middelburch*, *Cheyron*, *Nassouw* ende den *Groenen Leeuw* hetselve, dewyle aen 't crengen sijn, sullen visiteren, om daeraff rapport aen den raet te mogen doen, die alsdan met meerder kennisse daerop sal mogen resolveeren.

Andries Everts., uytgevaren voor bootgeselle op 't schip 't *Wapen van Amsterdam* ende daernaer voor bosschieter gedient hebbende à f 13, wort opniews in gelijcke qualite van bosschieter voor den tijt van 3 achtereenvolgende jaeren aengenomen à f 15 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Aldus gedaen in 't comptoir Bantam, actum ut supra. Was onderteeckent **JAN PIETERSZ. COEN, HENRICQ BROUWER, ANDRIES SOURY, LAURENS BACK, MARTEN REVERSZ., ABRAHAM DE RASIERE.**

Na visitatie van 't schip *Rotterdam* het rapport van gecommitteerde gehoord hebbende, is eendrachtelijken gearresteert, dat men metten eersten alle de goederen uyt ditto schip sal lichten, hetselvige overhalen sooveel mogelijk sal wesen ende behoorlijken verdubbelen ende versien, alsoo neffens *Sonne* ende *Mane*, die seer qualick gestelt sijn, lang in 't lant geweest is ende door de genade Godts een seer costelijcken last naer 't patria te voeren heeft.

Wouter Heutte, ondercoopman, voor assistent à f 24 ter maent by de heeren *Mayores* aengenomen, ten respecte van sijn bequaemheyt, en vermits een tijt lang de plaatse van oppercoopman waergenomen heeft, op de belofte by d'E. heer Generael in Banda gedaen, wort denselven f 16 verbeteringe toegeleyt, soodat van nu aff met sijn E. advoy f 40 sal genieten.

Dirck Jansz. Turck, voor cayutwachter uytgevaren op 't schip de *Neptunes* à f 6.10 ter maent, wort op mansgagie à f 9 ter maent gestelt ende geordonneert met 't jacht *Nassouw* na Arabia te gaen.

Aldus gedaen ende gearesteert op 't comptoir Bantam, den 14^{en} September 1615. Was onderteeckent **JAN PIETERSZ. COEN, HENRICQ BROUWER, ANDRIES SOURY, PIETER VAN DEN BROECKE, MARTEN REVERSZ., CLAES EGBERTSZ., CORNELIS ADRIAENSZ., ABRAHAM DE RASIERE.**

Alsoo 't schip de *Sterre* tot zijnne te doene voyage nootsaeckelijck een touw moet hebben ende 't schip *Nassouw* daervan tamelijk versien is, wert goet gevonden, dat 't schip *Nassouw* aen 't schip de *Sterre* een cabeltouw sal overgeven, mede twee galeuyaetiens wijn voor de siecken, ende een zeylmaker, om tot Jacatra aen lant te blyven.

Ende alsoo voorsz. schip de *Sterre* sonder coopman is, ende nootwendich een bequaem persoon daer mede dient te vaeren, wort daertoe voor ondercoopman geordonneert Jacop van de Merct, voor assistent tot Japara liggende, dewelcke den heer Steven Doensz. daerop sal setten.

Aldus gedaen in 't comptoir Bantam, den 16^{en} September 1615. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HENRICQ BROUWER, ANDRIES SOURY, LAURENS BACK, MARTEN REYERSZ., CLAES EGBERSZ., CORNELIS ADRIAENSZ., ABRAHAM DE RASIERE.

Saterdach den 12 December anno 1615. Gemerckt men met de schepen, nu onlangs uyt Nederlant gecommen, van eenige soldaten is versien, ende dat die van 't eylant Pouloway in den oorloge tegen ons continueeren, ende het desseyn ende den last van de heeren bewinthebberen altijt geweest ende noch is, dat men sich van de eylanden van Banda door d' een off d' ander middel vermeestere, ende insonderhey't, omme eens te genieten de vruchten van de groote ende sware oncosten, die de Compagnie door 't onderhouden van de forten ende garnisoenen veel jaeren aldaer heeft moeten dragen ende noch is doende. Ende dewyle men nu soodanigen macht in Banda verhoopt by den andren te brengen, daermede men wel iets vorderlijcx op 't voorsz. eylant Puloway sal connen attenteeren, te meer men nu van de gelegenhey't ende sterckte van de voorsz. plaetse volcomen kennisheeft, soo is geresolveert den heere commandeur Jan Dircxsz. Lam met de schepen *Amsterdam*, 't *Wapen van Amsterdam*, *Vlissingen* ende den *Engel van Delft* met alle de soldaten van hier na Amboyna sal seylen met last, om alle preparaten totten oorloge nooddich aldaer veerdich gemaectt hebbende, het eylant Puloway, volgens de resolutie den 11^{en} October lestleden by den heer Generael ende den raet van Indien genomen, te belegeren ende sich daervan sien te vermeesteren volgens commissie ende instructie hem daertoe mede te geven, ende sal den voorsz. commandeur in 't gaen naer Amboyna de plaetse van Solor met 't schip den *Engel* aendoen ende volgens resoluytie van den 13^{en} October lestleden, by den heer Generael ende den raet genomen, het fort aldaer verlaten ende demolieren ende 't garnisoen, met alle 't gene de Compagnie daer is hebbende, lichten.

Ende dewyle de schepen *Banda* ende de *Provintien* aen 't eylandt Mauritius met meest alle de last sijn gebleven ende de heeren Meesters instantelijken schryven, dat men jaerlicx sooveel peper soude senden, als mogelijck sal sijn, ende de Engelsen in 't opcoopen prevenieren, alsmede om de costelijcke waren niet al in een schip te risqueren, soo is goetgevonden boven 't schip *Rotterdam* noch een schip met peper naer 't patria te senden, niettegenstaende den peper voor dierder sal moeten gecocht worden als in eenige jaren herwarts geschiet is, ende 't selve oock niet, sonder ons dapper te benouwen, sal connen gedaen worden.

Is mede geresolveert, alsoo op 't eylant Mauritius noch in esse is een derde deel van de last van 't schip *Gelderlant* ende noch een weynich van de lasten

van de gebleven schepen *Banda* ende de *Provintien* (dat den *Orangeboom* niet en heeft connen innemen), het jacht den *Witten Beer* (dat de heeren Meesters belasten als een jacht d'advyso terstont wederom te senden) nae 't voorsz. eylant Mauritius sal seylen ende aldaer synen last innemen van de speceryen ende andre waeren van de voorsz. schepen aldaer gebercht.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HANS DE HASE, JAN DIRCXZ. LAM, WEMMER VAN BERCHEM, WILLEM NOBLET, ABRAHAM HALLINGH.

Maendach den 14^{en} December anno 1615. Alsoo by den heere Hans de Hase, visitateur-generael ende raet van Indien, nu onlancx van de Cust van Coromandel met 't schip *Der Goes* gecomen, verscheyden attestatien, informationen ende andre pampieren tegens den directeur Wemmer van Berchem (die mede hier is gecomen) belecht, sijn medegebracht, d' welck men sonder versuym van des Compagnies saeken niet en can doorsien, omme de saeck alhier finalijck aff te handelen, gemerckt den voorsz. van Berchem versoeckt naer 't vaderlant te vertreken, soo is goet gevonden, den voorsz. van Berchem mette voorsz. pampieren naer 't vaderlant te senden, omme sijnne saeke aldaer te verantwoorden in qualiteyt als president van 't schip *Rotterdam*, onvermindert sijnne vorige qualiteyt. Dewyle nu wederomme een schip met eenich cargasoen naer de Cust van Coromandel sal gesonden worden ende de comptoiren ende forten aldaer maer by provisie met een hooft sijn versien, soodat noodich sal sijn een bequaem persoon derwaerts worde gesonden omme de directie ende 't gouvernement aldaer waer te nemen, soo is goet gevonden de heer Hans de Hase sich met 't schip *Der Goes* van hier naer de vloote sal vervoeegen omme den heer admirael ende raet aldaer van den doot van den heere Generael Reynst ende van 't gene sedert het vertreck van de voorsz. vloote is gepasseert ende mette schepen uyt het vaderslant wort geadviseert, verwitticht hebbende, met malcanderen een bequaem persoon voor de Cust te creeren ende met het voorsz. schip *Der Goes* derwaerts te senden, ende voorts te resloveeren 't gene mette voorsz. vloote totten meesten dienst van de Compagnie sal connen verricht worden.

Actum in Bantam ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HANS DE HASE, JAN DIRCXZ. LAM, ABRAHAM HALLINGH, WILLEM NOBLET.

Vrydach den 18^{en} December 1615. Is geresolveert, dat Cornelis Reijersz., schipper op 't schip *Der Goes*, met 't schip den *Witten Beer* nae 't vaderslant sal gaen, soo ten aensien van de onbequaemhiet van den schipper Pieter Pietersz., alsmede dat een bequaem ende ervaren persoon gerequireert wort tot 't gene op 't eylant Mauritius in 't laden van de goederen, aldaer by de gebleven schepen gebercht, van noode is, ende in plaatse van den voorsz.

Cornelis Reyersz. sal Jacop Adriaensz., schipper geweest op 't schip den *Leeuw met Pylen*, op 't voorsz. schip *Der Goes* gebruyckt worden.

In plaatse van Nehemia de Haen, coopman op 't voorsz. jacht de *Beer*, sal daerop overgaen Marcelis Michielsz. Boshouwer, wiens tijt van langer in 't lant te dienen, geexpireert is.

Alhoewel den 12^{en} deser goet gevonden was den commandeur Jan Dircxz. Lam met 't schip den *Engel* naer Solor soude gaen, om de plaatse aldaer op te breecken, het fort te demolieren, ende 't gene de Compagnie daer is hebben-de, te lichten ende van daer naer Amboyna gaen, soo is nochtans (de voorsz. resoluytie geresumeert sijnde) geraden gevonden den gouverneur Willem Jansz. van de resoluytie, omme de plaatse van Solor te verlaten, te advyseeren met het voorsz. schip den *Engel*, ende dat den commandeur Lam voorsz. met de resterende schepen rechtdeur naer Amboyna sal seylen, omme geen tijt te verletten ende d' *Engel* te prevenieren.

Clement Kerseboom by provisie als oppercoopman op 't schip *Amsterdam* gestelt, wiens tijt van langer in 't lant te dienen, is geexpireert, sal met 't schip *Rotterdam* naer 't vaderlant gaen, ende op 't voorsz. schip *Amsterdam* sal Nehemia de Haen als oppercoopman gebruyckt worden.

Alsoo mette leste schepen, uyt 't vaderlant gecom, een compagnie soldaten is medegebracht, daer een sargeant als opperste officier over gestelt is, ende gemerkt den capiteyn Abraham Hallingh hier metten heer Generael zaliger sonder eenige soldaten uyt te Molucques is gecom, soo is goet gevonden hem de voorsz. compagnie te geven, omme daermede naer Banda te gaen ende aldaer tegens onse vyanden te gebruycken.

Gerret Verdelff, uitgevaren onder de vlagge van den heer Generael Reynst zaliger als vendrich van cappiteyn Berchem Pieters de Wit, is ten aensien van de goede diensten by hem alreede gedaen ende de beloften tot advancement van voorsz. heer Generael gepromoveert tot luytenant van de voorsz. compagnie opte gagie van f40 ter maent.

Sivert Sipkens, sargeant, die voorsz. compagnie tot nu toe van 't vaderlant aff heeft gereigert ende in de handelinge van de wapenen geexcerceert ende hem binnen scheepsboot stil ende modestelijck gedragen heeft, is te dien regarde tot vendrich van de voorsz. compagnie gecooren opte gagie van....¹⁾.

Ende alsoo onder de voorsz. compagnie het corporaelschap van de adelborsten vaceert ende alhier is overgebleven eenen Daniel de Wolff, die den Generael zaliger van den 15^{en} February 1614 voor lijffschut heeft gedient ende in den oorlog geoefent is, soo is den voorsz. Daniel de Wolff ten aensien van 't geene voorhaelt niet het voorsz. offitie vereert opte gagie van f20 ter maent.

¹⁾ Niet ingevuld; ook niet in Kol. arch. 558.

Is mede goetgevonden, dat van 't gelt met dese leste schepen uyt het vaderlant gecomen innewaerts aen naer Amboyna sullen gesonden worden 8000 realen van achten tot betalinge van de soldye der soldaten ende alle het gout by 't comptoir alhier in voorraet sijnde, bedragende ontrent 6 oft 8000 realen van achten, ende de reste sal gebruyckt worden tot employ van retouren naer 't vaderlant.

Jan Thijssen van Hoorn, uytgevaren onder de vlagge van den admirael Verhoeven, nu lest oppercoopman geweest op de Cust van Coromandel, winnende f 65 ter maent, wiens tijt van langer in 't lant te dienen voor de tweede reyse is geexpireert, is wederomme aengenomen voor den tijt van drie jaren in de voorsz. qualiteyt, ende hem ten aensien van sijn continueel goet comportement toegelecht f 90 ter maent, gedurende de gagie tot in 't vaderlant toe.

Actum in Bantam, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HANS DE HASE, JAN DIRCXZ. LAM, WEMMER VAN BERCHIEM, ABRAHAM HALLINGH.

Sondach den 20 December 1615. Alsoo men verstaet, dat de comptoiren Tegenampatnam ende Petapouli opte Custe van Coromandel voor de Compagnie ondienstich sijn, dewyle de cleeden, die aldaer gemaect worden, opte comptoiren Paleacatte ende Maselipatan seer wel te becomen sijn, ende dat men niet meer in recommandatie moet hebben als de Compagnie van sooveel oncosten als mogelijck is te ontslaen, soo is naer deliberatie goetgevonden ende geresolveert de voorsz. comptoiren te lichten.

Alsoo den 12^{en} deser geresolveert is, een schip boven 't schip *Rotterdam* met peper naer 't vaderlant te senden, ende hier alleenlijck het schip *Mauritius* daertoe bequaem is liggende, dat het oock te laet soude vallen om naer een ander te wachten, soo is geresolveert het voorsz. schip *Mauritius* (dat clae is om te laden) terstont aff te veerdigen; is mede goetgevonden de Atchinesen, over eenigen tijt alhier met het schip de *Sterre* geariveert, op 't schip *Der Goes*, dat nu naer Atchijn gaet, passagie te vergunnen.

Actum in Bantham, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HANS DE HASE, JAN DIRCXZ. LAM, WEMMER VAN BERCHIEM.

Dinsdach den 29 December anno 1615. Alsoo het schip *Rotterdamme* tegenwoordich geladen ende 't schip *Mauritius* mede een goet deel van synen last inne heeft, is goetgevonden, dat het schip *Rotterdam* nae 't schip *Mauritius* sal vertoeven, omme gelijckelijck op 't spoedichste metten aldereersten mogelijck nae 't patria te seylen, dewyle aen d' eylanden Cebece ontrent 8 dagen werck heeft, om branthout ende eenige wangen te houwen.

Is mede goetgevonden, dat den directeur van Berchem in qualite ende achtervolgens de resoluytie op den 14 deser genomen sich van 't schip *Rotterdam* op 't schip *Mauritius* sal vervoegen.

Clement Keersboom synen tijt van langer in 't lant te dienen geexpireert, wordt geordonneert met het schip *Mauritius* in qualite als oppercoopman naer 't patria te keeren. Jan Gruyter, oppercoopman, sal hem op voorsz. schip *Mauritius* transporteerden.

Balthasar van Eyndhoven, synen tijt geexpireert sijnde, sal met het schip *Rotterdam* naer 't patria varen.

Aldus gedaen ende gearesteert ten dage ende jare als boven. Was onder-teeckent JAN PIETERSZ. COEN, WEMMER VAN BERCHEM, WILLEM NOBLET, VOLCKERT THIJSSEN, HENDRICK DE JONGE.

Woensdach 6 Januari 1616 ¹⁾). Alsoo Godt loff't schip *Der Veer* op gisteren uyt 't vaderlant is gearriveert ende de schepen in aller yle innewaerts tot assistentie ende uytvoeren van het voorgenomen exploict dienen gesonden, is goetgevonden dat alle de schepen datelijck naer Amboyna sullen seylen, mits alsulcke aracq ende andersints nemende tot Jacatra, als gereet sullen vinden, sonder voorder te vertoeven na hetgene niet gereet soude mögen wesen, mits dat 't schip *Amsterdam* van Jacatra recht naer Amboyna seylen sal, en 't schip *Der Veer*, Godts weder ende wint toelatende, sal onderwege Japara aendoen; 't schip *de Neptunes* sal Grissee aendoen om te procureren de restanten aldaer gebleven; 't jacht *Cleen Enckhuysen* sal met *Der Veer* naer Japara seylen, ende vandaer naer Solor, ende van Solor naer Amboyna.

Is mede gearresteert dat Cornelis Buysero, oppercoopman op 't schip *Der Veer*, alhier in de logie tot Bantam sal blyven. Heyndrick de Jonge sal sich by provisie op de *Neptunes* vervoegen, ende daermede naer Amboyna varen, ende in Amboyna als oppercoopman op 't schip *Der Veer* overgaen.

Jacob Adriaensz., uytgevaren met het schip *Chelon* voor bootsman, is opniews aengenomen de Compagnie voor hoochbootsmen op 't jacht *Cleen Enckhuysen* te dienen den tijt van drie jaren (een maent ofte twee inbegrepen) a/f 16 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteyckent JAN PIETERSZ. COEN, WEMMER VAN BERCHEM, LEENERT JACOPSZ.

Adi 11 Januari 1616 in Bantam ²⁾). Alsoo voor desen by den heer Generael Reynst saliger ende den raet van Indien geresolveert ende meer als nodich geacht is, d'Engelsen uyt de Molucquen, Amboyna ende Banda met gewelt te

¹⁾ Kol. arch. n°. 558.

²⁾ K 177 (ook in Kol. arch. n°. 558).

weeren, byaldien sy van hare quaede proceduyres in die quartieren niet en willen desisteren, is goetgevonden, dat men d'Engelsen alhier, die met eenige schepen seylreel liggen om na voorsch. quartieren te vertrecken, andermael sal waerschouwen, insinueren ende protesteren, in der manieren hierna volgende: . . .¹⁾). Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, WEMMER VAN BERCHEM, CLEMENT KERSBOOM, WILLEM NOBLET, CORNELIS BUYSERO, JAN GRUYTER²⁾.

Dinsdag den 12 January 1616³⁾) is door den heer Wemmer van Berchem ter presentie van Clement Kersboom, Willem Noblet ende Cornelis Buysero voorgemelde insinuatie met naervolgende translaet daer benefens een capiteyn J. Jardijn overste der negotie der Engelschen alhier residerende by hun huys overgelevert met volgende onderteyckeninge: «Uyt den naeme ende van wegen den raet van Indien, ende ter ordonnantie derselver»; ende heeft daerop g'antwoordt: «Overmits my niet alleen en houde, sal ik de generaels en cappiteynen vergaderen, ende schriftelijck antwoort geven». (Onderstont) Ter ordonnantie van den heer president (was geteeckent) A. RASIERE.
....⁴⁾.

Saterdag den 16^{en} January anno 1616⁵⁾). Alsoo de schepen *Mauritius* ende *Rotterdam* volladen ende seylreel sijn, om met Godes hulpe naer 't patria te vertrecken ende nootsaeckelijken voor goet ende geraetsaein gevonden wort, volgens instructie ende ordre van de heeren Mayores, dat men daerover sal stellen een persoon om als hoofd over deselvige te commanderen ende in alle voorvallende saecken te presideren, conforme d'instructie by de heeren Mayores alle commandeuren gegeven, is goetgevonden ende mits desen gearresteert, dat men daertoe sal authoriseren den E. Wemmer van Berchem, geweest directeur op de Custe Coromandel, omme als commandeur over de vloote te commanderen ende metten raedt in alle voorvallende saecken te disposeren, soo ende gelijck als sy ten besten dienste van de Generaelle Compagnie sullen vinden te behooren.

Alsoo die van 't schip *Rotterdam* haer verleden jaer soo verde vergrepen hebben, dat hun tegens haere overicheyt, de bevelen van onse Meesters ende haeren eygen eedt hebben geposeert gehadt, niet willende innwaerts seylen,

¹⁾ Volgt de insinuatie (zie deel II, n°. 52).

²⁾ „Bij approbatie“ hebben 6 Maart 1616 nog geteekend Steven van der Haghēn, Jasper Jansz. de Jonge, Cornelis Dedel.

³⁾ Kol. arch. no. 558.

⁴⁾ Volgt vertaling der insinuatie in het Portugeesch.

⁵⁾ Copieën van 16 Jan.—10 Oct. 1616: F 275.

gelijck hun by den president ende raedt was gecommandeert, daerover naer artijckelen luyt op het alderhoochste hadden behoort gestraft te worden, soo is sulcx nochtans tot desen dage toe uytgestelt ende gedilayeert geworden, ten aensien hun sedert dien tijt altoos wel gecomporteert ende oock eenige extraordinarie goede diensten hebben gedaen, daerover mits desen gearresteert ende verclaert wort, byaldien de voorgemelde personen hun tot huys toe alsoo comporteren gelijck sedert, voorgaende misdaet haerluyden geheelijken sal wesen ende worden gepardonneret, gelijck deselve in sulcken gevalle mits desen pardonneren.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, WEMMER VAN BERCHEM, LEENERT JACOPSZ., WILLEM NOBLET.

Dinsdach den 1^{en} Marty 1616 voormiddach. Nademael Godt Almachtich geliefst heeft, den E. heere Gouverneur Generael Gerrart Reynst uyt dese werelt in de eeuwige ruste te roepen, ende de Hooghe Mogende heeren Staten Generael by de instructie van hare Hooghe Mogende voor den voornoemden heere Generael ende raden van Indien wel expresselijcken belast ende geordonneert hebben, dat men by afflyvicheyt van den voorsz. Gouverneur Generael een ander in desselfs plaatse soude verkiesen, alsoo haere Hooghe Mogende begeeren datter altijt een Gouverneur Generael in de Indien sy, is gedelibereert by die van den raede van Indien wat men in dese saecke doen ofte laten sal, ende eenstemmich goet gevonden, dewyle daer ten alderhoochsten aengelegen is datter een bequaem, wijs ende verstandich Gouverneur Generael verkosen wort, opdat d' electie met meerder authoriteyt, aensiennelijckheydt ende voorsichticheyt geschiede, dat men 't selve uytstellen sal tot de compste in de Mollucques by den gouverneur Reael, de commandeurs Doensz. ende Lam, mede raden van Indien, tot welcken eynde den heer directeur generael Coen sijn advijs ende stemme over de voorsz. electie in een beslooten missive medegeven sal, omme alsdan voorders daerinne gedisponeert te mogen worden naer behooren, te meer, gemerct op alles soodanige ordre gestelt is, dat de confusien die de ervarentheydt geleert heeft te connen ontstaen tusschen het overlijden van een hooft ende 't verkiesen van een ander, in dese coniunctur oogenschynelijcken niet en sijn te vreesen.

Actum ut supra, in de logie tot Bantam. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, JASPAR JANSZ. DE JONGE, CORNELIS DEDEL.

Woensdach den 2^{en} Marty, voormiddach daeraenvolgende. Is in deliberatie geleyt, gemerct het verloop van den besten tijt, mitsgaders verscheyden andere beletselen, het voorder exploict tegens de caracque ende het gallioen

van Maccau, comende in de quartieren van Jhoor, niet en hebben connen lyden, off niet raetsaem waere, eenige schepen naer Ceylon te senden ende deselve aldaer te verwachten, doch eenstemmich geresolveert, dewyle de schepen geheel van rijs gedisprovideert sijn, die alhier niet is te become, ende men verstaet, dat Don Juan de Silva met een goede vloot schepen aff-compt, oock in allen gevallen men aen Ceylon veel te laet soude comen om de voorsz. caracque te attrapperen, dat men op 't spoedichste met alle de schepen de reyse naer Amboyna sal vervoorderen; ende opdat hetselue te spoediger geschiede, sal het schip *Middelburch* op morgen na Japare t' seyl gaen, omme aldaer in alleryle sooveel rijs inne te nemen, als den tijt sal willen lyden. Van gelijcken sal het schip de *Mane* zich na Jacatra vervoegen ende den arack innenemen. De resterende schepen sullen over een dach off twee volgen.

Egbert Michielsz., onderseylmaecker op 't schip *Hollandia*, is mits synne bequaemheyt gemaect opperseylmaecker op 't selve schip, ende sal voortaan winnen f 15 ter maent.

Willem Hendricksz., Jan Evertsz., Douwe Hesselsz., uytgevaeren met het schip *Hollandia* voor jongens a/f 4 ter maent, sijnde alsnu mannen geworden, sijn verhoocht van gagie ende sullen voortaan winnen f 8 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent als boven.

Vrydach den 4^{en} Marty, voormiddach daeraenvolgende. Is geresloveert, dat men den oppercoopman Abraham van den Broeck, die by de heeren Meesters terugge ontbooden wort, met het jacht den *Dolphijn* naer huys sal senden.

Everardt Deyns, oppercoopman in Succadana, uytgevaren onder de vlagge van den commandeur Brouwer, winnende f 48 ter maent, wiens tijt van langer in 't landt te dienen geexpireert is, is de novo aengenomen voor den tijt van drye jaeren in 't landt te dienen, ende sal voortaan winnen f 70 ter maent.

Ende dewyle den sabandaer van Jacatra seer hart ende gestadelijck insteert omme een jaerlijcx penseon van ons te mogen genieten, is goetgevonden, dat de heer directeur Coen sal soeken op 't voorderlijcke ende gevoelijcke metten selven te handelen, alsoo ons aen desselss vruntschap veel gelegen is.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGEN, JASPAR JANSZ. DE JONGE, CORNELIS DEDEL.

Anno 1616, den 21^{en} Meert. Is goetgevonden ende geresloveert, dat men op den brieff van S. Breeckvelt tot Jacatra sal antwoorden, dat aldien den coninck aldaer de Maccassaren heymelijck, sonder hem te waerschouwen,

wechvoert, hy 't selve by oochluyckinge als ignorant van de saeke soude laeten passecren; oock soo 't selve openbaer met onsen weeten wilde doen ende na gedaene protestatie ende debvoiren niet en wilde desisteren van sijn voornemen, 't selve mede uytterlijck toonende tegen synen danck alsoo te laeten geschieden, maer dat hy hem tegens degenen die hem daervan souden mogen spreecken, sal houden ende gelaten al of 't selve met alle middelen soude beletten ende geensints laeten geschieden.

Is mede geordonneert, dat Albert Gillisz. hem sal transporteerden op 't fregat, ende aldaer het schippersamt waernemen ende bedienen.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, ABRAHAM VAN DEN BROECK.

Dinsdag 29 Meert 1616. Is aengenomen Pieter Dirricksz., onderstierman geweest op den *Dolphijn*, de Compagnie voor 3 jaeren in de Indien als opperstuerman te dienen voor de somme van f42 per maent, ende is goet gevonden, hy hem by provisie op 't fregat liggende tot Jacatra sal transporteerden, om 't selve aldaer waer te nemen.

Jacob Servaes, barbier van ditto jacht, is mede aengenomen de Compagnie 3 jaeren te dienen in de Indien, voor f26 per maent.

Leenart Meerman, Claes Tournoy, Jacob Ritsarts, jongens geweest op ditto jacht den *Dolphijn*, sijn voor mans aengenomen a f8. Michiel Hendricksz., Jan Commersz. ende Joos Bouwensz., gewonnen hebbende op ditto jacht f7, sijn op f8 aengenomen de Compagnie hier in 't lant 3 a 4 jaeren te dienen.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, ABRAHAM VAN DEN BROECK.

Woensdag den 27^{en} April 1616. Alsoo voor desen gedessegneert hebben gehadt, eenige jachten met een goet cargasoen naer Jamby te senden, omme vandaer sooveel peper te becomen als eenichsints mogelijck sy, ende sedert seeckere tydinge hebben becomen, hoe Don Juan de Silva met alle syne macht in February passato ontrent Jhoor gearriveert was, is op den 22 deser by den E. heere president voorgedragen ende in deliberatie geleyt, off men mette reyse naer Jamby voort soude vaeren, ten aensiene den noot die wy toecomende jaer van peper sullen hebben, dan off men vertoeven sal tottertijt eenige andere schepen ende meerder macht becomen, opdat dese jachten onversiens in handen van den vyant niet vervallen, soo deselve per avontuyre met eenige galleyen ende fregatten omtrent de riviere Jamby waren houdende, als wel eenichsints apparent schijnt, ende alsoo de conclusie doen ter tijt uytgestelt wierde, is sulcx op heden andermael geresumeert, ende naer rype deliberatie ende consideratie hebben eenstemmeliicken gearresteert, dat

mette reyse naer Jamby voort sullen vaeren, mits de drye jachten, als te weeten, de *Halve Maen*, *Vlissingen* ende *Jamby*, gesamentlijck in compagnie derwaerts wel voorsichtelijck sullen seylen ende voorder naercomen d' instructie die haer van den E. heer president sal worden gegeven.

Jan Harmansz., boatsman, uytgevaren met 't schip 't *Wapen van Amsterdam* a f6—10 ter maent, wort als bottelier gestelt op 't jacht *Vlissingen*, mits dat van nu voortaan sal verdienien f10 ter maent.

Jacob Jansz., kistemaeker, uytgevaren met 't schip 't *Wapen van Amsterdam*, winnende f7, sal voortaan verdienien f10 ter maent.

Aldus gedaen in 't comptoir Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, EVERART DEVYN, CORNELIS CORNELISZ., JAN WILLEMSZ., ALBERT JELISZ., PIETER DIRRICKSZ., HENDRICK CLAESZ., JAN GERTSZ.

Dinsdach den 3^{en} May 1616, in Bantam. Alsoo hier, Godtloff, wel aengecomen sijn, namentlijck van Japan 't schip *Enckhuysen*, ende van 't patria de schepen den *Swarten Leeuw*, *Galliasse* ende *Bergerboot*, ende dat nootlijcken in alleryle eenige schepen nae Jamby, Patana ende Japan dienen gesonden, is in deliberatie geleyt, wat schip off schepen na yder plaatse sullen senden, gelijck mede, off niet doenlijcken en is, soo de vyant hem met alle syne macht alsnoch ontrent Mallacca is houdende, om by Noorden Borneo na de Mollucos daervan advyse te senden, gelijck alreede provisionelijken door d' heer president met de jachten de *Halve Maen*, *Vlissingen* ende *Jamby* geordonneert is.

Mede gesien, gehoort ende geconsidereert sijnde d' advyse van Sr. Jacques Specx, oppercoopman in Japan, als oock het eenstemmich arrest by den raet aldaer genomen, op 't stuck, hoe men de Portugiesse caracque, van Maccau op Nangasacque varende, best soude connen attrapperen, is eyntlijcken naer rype deliberatie, diverse debatten ende discoursen op voorgaende propositie gevallen, eenstemmelijken gearresteert, dat men op het spoedichste van hier na Patana sal senden het schip den *Swarten Leeuw*, om vandaer met het jacht *Jacatra* na Japan te seylen. Item, dat men na Jamby sal senden de schepen de *Galliasse* ende *Bergerboot*; dese om aldaer met peper geladen te worden, ende de *Galliasse* om door Andries Soury met advyse van des vyants gelegentheyt, soo haere vloote alsnoch ontrent Mallacca is leggende, na de Mollucques gesonden te worden. Doch soo des vyants vloote was vertrocken, oft sulcx door andre inconvenienten geen vorderlijcke effect, door verloop des tijts off andersints, conde sorteren, sal in alsulcken gevalle, in 't eenichsints doenlijcken is, mede met peper geladen worden. Item, dat men het schip *Enckhuysen* na Japara sal senden omme te lichten den peper aldaer

sijnde, inne te nemen sooveel rijs als laden can, ende daermede herwarts te keeren.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, MARTIN VAN DER STRINGE, CORNELIS CLAESZ., NICOLAES CASEMBROOT, FLORIS HEERES, JACOB GAERMAN, THONIS FLORISZ.

Den 18^{en} May anno 1616, in Bantam. Alsoo Willem Jansz., schipper op 't jacht *Facatra*, synen tijt geexpireert ende om verlossinge is versoeckende, wort by den raet goetgevonden, dat met het schip den *Swarten Leeuw* na Patana varen sal Leenart Thomasz., opperstierman van het schip *Enckhuyzen*, omme in plaatse van voorsz. W. Jansz. het schippersambt op 't voorsz. jacht te bedienen, mits dat interim op ditto *Swarten Leeuw* een quartier (als opperstierman wesende) waernemen sal.

Gelet wesende op 't gene by de gecommitteerde van de heeren Mayores in Mayo 1615, in Texel sijnde, aen d' heer president geadviseert wert, touscherende den persoon van Jan Jansz. Hoochlant, voor ondercoopman op 't schip *Galliasse* uytgevaren, is by den raet gearresteert, dat ditto Hoochlant provisionelijck in qualite als ondercoopman continueren sal, mits syne verdiente maentgelden ende noch te verdienen ten discretie van de heeren Mayores staende blyven.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB GAERMAN, THONIS FLORISZ., JACOB LODENSTEYN.

Dinsdach den 24sten Mayo 1616, in Jacatra. De resolutie, den 3 stantis tot Bantam genomen, touscherende het seynden van deschepen de *Galliasse* ende *Bergerboot* na Jamby, andermael geresumeert ende geconsidereert sijnde 't gene daeraen dependeert, is andermael eendrachtelijck gearresteert, dat voorsz. 2 schepen na Jamby sullen seylen, te weten het *Bergerboot*, omme vandaer op het spoedichste met peper geladen na Bantam te keeren, ende de *Galliasse*, omme voorts met advysen van des vyants gelegentheyt (soo haere vloote noch ontrent Mallacca is) na de Mollucques binnen voorsz. tijt niet connen beseylen, sal ditto *Galliasse* mede met peper worden geladen ende op het spoedichste na Bantam keeren, doch soo beyde dese schepen haere ladinge niet connen becomen, sal ditto *Galliasse* alsdan na Patana vertrekken, omme van daer met het schip den *Swarten Leeuw* na Japan te vaeren ende haer beste te doen omme de Maccause caracque te vermeesteren, volgens de bescheeden derwaerts medegegeven.

Dewyle het schip *Enckhuyzen* ende de *Bergerboot* swack van volck sijn ende

de *Galliasse* noch wel versien is, is goet gevonden, dat men de *Galliasse* ende *Bergerboot* elck met 70 mannen sal versien, de joncke de *Fortuyne* met 20 Duytsen ende 12 Japponders, ende dat de overige op het schip *Enckhuysen* gestelt sullen werden.

Alsoo Gerrit Jansz. van Campen, hoochbootsmansmaet op de *Galliasse*, nevens sijn ampt geduerende de voyagie het ampt van trompetter waergenomen heeft ende noch bedienende is voor f14 ter maent, is goet gevonden, ten aensien van syne merite, dat van nu aff f18 ter maent verdienien sal.

Cornelis de Keyser, voor assistent uytgevaeren met de *Bergerboot* a f15 ter maent, tot nu toe aldaer de plaatse van ondercoopman bekleet hebbende sedert het verongelucken van den ondercoopman, wert mits desen in 't selvige ampt geconfrimeert ende van nu aff f24 ter maent toegeleyt.

In Jacatra, adi 24 Mayo anno 1616. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, DIRICK ALLERTSZ. DE VRIES, JACOB GAERMAN, THONIS FLORISZ., NICOLAES CASEMBROOT, FLORIS HEERES, EVERART DEVNS.

Donderdach den 27^{en} Mayo anno 1616, in 't schip *Enckhuysen*, leggende tot Jacatra. Alsoo op het schip *Enckhuysen* wederomme eenen opperstierman gestelt dient, sijnde den voorgaenden na Patana vertrocken, soo is 't, dat door den schipper Dirick Allertsz. de Vries, schipper van ditto schip, geinformeert sijnde van de bequaemheyt ende ervarentheyt van Claes Gerritsz., tegenwoordich onderstierman van ditto schip, daermede hy voor hoochbootman uytgevaren is, by d' heer president Coen ende presenten raet ditto Claes Gerritsz. mits desen voor opperstierman op 't voorsz. schip gestelt ende geauthoriseert wert, mits genietende alsulcken verbeteringe als den artijckel medebrengt.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, DIRICK ALLERTSZ. DE VRIES, JAN PIETERSZ. HOYER.

Vrydach den 3^{en} Juny anno 1616, in Jacatra. Dewyle de joncke de *Fortuyne* na Japara is gesonden, warwaerts den 3 passato, in arrest tot Bantam genomen, het schip *Enckhuysen* hadden gedestineert, is alsnu na verscheyde consideratiën gearresteert, dat men het schip *Enckhuysen* na de Westcuste van Sumatra, als Celiber, Ticco ende Priaman, oock tot Atchijn toe, noodich wesende, sal senden met een redelick cargasoen, soo aan coopmanschappen als contant gelt, eensdeels, om d' Engelsen aldaer soo hinderlick te wesen als mogelick is, ende ten anderen, omme te procureren sooveele peper als eenichsints becomen can worden, alsoo verstaen, in Ticco tegenwoordich veel peper is, mits hun regulerende na d' instructie welcke door den heer president gegeven sal worden.

Ende alsoo geenen oppercoopman, maer alleene eenen ondercoopman op

ditto schip is varende, is goet gevonden, dat den oppercoopman Everart Deyns, welcke in Succadana synen tijt gedient heeft, hem daerop sal transporteren omme dese voyage te helpen doen ende daerna nae 't patria te vertrecken.

Alsoo Jan Pietersz. Hoyer, voor ondercoopman uytgevaren met het schip *Hoorn* a f30 der maent, op 't schip *Enckhuysen*, leggende in Firando, gestelt is in plaatse van Claes Harmansz., voor coopman met ditto schip uytgevaren a f40 ter maent, is goet gevonden, dat ditto Jan Pietersz. Hoyer van nu aff gelicke f40 ter maent sal verdienen, ende dat ten respecte van goet comportement, alsoock vermits hem verleden jaer verbeteringe werde toegeseyt ende geen effect sorteerde.

Alsoo op het schip *Enckhuysen* tot noch toe seer goeden dienst heeft gedaen eenen seeckeren Jasper Coertsz. van Paterborn, welcke lange in Nova Spangia heeft verkeert, ende met de Spangiaerden in Japan gecomen is, daermede lange gefrequenteert heeft, sijnde in Firando op ditto schip gecomen, is denselven tot vereeringe toegeleyt 30 realen van achten.

Ende alsoo op het schip *Enckhuysen* voorsz. geen hoochbootsman en is, is goet gevonden, dat voorsz. Jaspar Coertsz. van Paterborn het hoochbootsmanschap aldaer bedienen sal, mits van nu aff genietende f35 ter maent, gelick den voorgaende hoochbootsman verdient heeft.

Alsoo de naervolgende, voor jongers uytgevaeren, cleene gagie verdienen ende mansdienst connen doen, wert haerlieden van nu aff ter maent toegeleyt, te weeten :

Cornelis Dircx, Pieter Reyndersz., Harman Harmansz., Lambert Claesz., uytgevaeren met het schip *Enckhuysen*, sullen van nu aff verdienen f8 ter maent.

Arent Jansz., Claes Dirricksz., Vechter Jansz., Symen Symensz., Nickels Claesz., Abraham Jansz., uytgevaeren met het schip de *Galliasse*, sullen van nu aff verdienen f7 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, DIRRICK ALLERTSZ. DE VRIES, EVERART DEVNS, JAN PIETERSZ. HOYER.

Dinsdach, adi 7 Juny anno 1616, in Jacatra. Jan Tymensz. van de Jouwer uyt Vrieslant, uytgevaeren voor bootsman met het schip *Middelburch* onder den commandeur van Surck a f9 ter maent, welcke, vermits het trompetterschap aennam, f2 verbetert wiert ende in Firando daervan per sententie gepriveert is, wort van nu aff wederomme, ten aensiene de goede getuychenisse die den schipper Dirrick Allertsz. de Vries van sijn goet comportement ende merite is gevende, op voorgaende gagie van f11 ter maent gestelt.

Alsoo het schip *Enckhuysen* niet meer dan ontrent 60 sacken rijs heeft, ende tegenwoordelijck alhier qualick rijs becomen can worden, is in deliberatie geleyt, off men ditto schip om rijs langer sal ophouden, ofte syne reys laeten

vervoorderen, ende daerop eenstemmich gearresteert, alsdat dese aenstaende nacht met Godes genade vertreken sullen, vermits d' Engelsen alreede over 8 daegen wederomme een schip na Ticco hebben gesonden, alsoo het schip *Enckhuysen* voorsch. van broot wel versien ende dies te meerder rantsoen sullen connen geven, soo haer de rijs gebreeckt ende op de cust van Sumatra ten quaetsten geene te becoomen waere.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, DIRRICK ALLERTSZ. DE VRIES, EVERART DEYNNS, JAN PIETERSZ. HOYER.

Vrydach den 10^{en} Juny 1616, in Jacatra. Alsoo d' oversten der Japanders met het schip *Enckhuysen* ende de joncke de *Fortuyne* gecomen, Godt beter't, door ende met den swaerde verongelukt ende gerust sijn, is goetgevonden dat men Gonssen, Japponees, authoriseeren ende lasten sal, omme over alle dese Japonders als hooft te commanderen, alsoo verstaen, denselven ter oorloghe op haer maniere expert ende andersints daertoe gequalificeert ende bequaem is, mits dat men hem vooreerst tot cleedinge voor vereeringe geven sal 12 realen van achten.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, JOHAN DE BITTER.

Woensdach den 15^{en} Juny 1616, in Jacatra. Alsoo Don Juan de Silva met alle de Manilhase macht, bestaende in 25 seylen, daeronder 10 gallioenen ende 7 galleyen genonimeert worden, in February passato uyt de Manilhas tot Malacca gecomen is, ende uyt de advysen van de Mollucques van dato 10 April passato bespeurt wort, dat d' onsen seer wel kundich was voorsch. vloote uytgekommen te sijn, maer dat gants niet en wisten warwaerts waeren gelopen, noch waer hun onthielden, maer dat deselve alsdoen van den onsen aldaer noch wierde verwacht, is goetgevonden, dat men per 't jacht *Cleen Hollandia* sal doen ondersoecken off het selvige soo verde by suyden Java Mayor ende d' Oost sal connen comen, dat de Mollucques ontrent halff off ultimo September ten langsten sullen connen beseulen, omme de vrinden in de Molluccos te advyseren voorsch. Don Juan de Silva met sijn armade in Mallacca gecomen sy, off per avontuyre d' advysen van Jamby in de Mollucques niet gecomen en waeren, opdat de saecken alsoo mogen werden beleyt, dat den welstandt van de generale Compagnie daeruyt resultereere.

Ende soo alsulcken tegenspoet bejegenen, dat bespeurt wort de Mollucques in voorsch. tijt niet connen beseulen, sullen alsdan met ditto jacht weder herwaerts keeren ende ontdecken de geheele suycuste van Java, oock alle de suydelijcxste eylanden daerontrent gelegen, voor sooveel eenichsints doenlijck wesen sal.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, 't merck van GUILLAM ANTHONISZ., is present geweest JAN JANSZ., stierman.

In Jacatra, den 16^{en} Juny 1616. Volgens arrest, den 4^{en} Marty passato by den raedt van Indien tot Bantam genomen, belangende 't versoeck door den sabandaer van Jacatra gedaen, is geaccoordeert, dat men ditto sabandaer, boven ende benefens 't gene den coninck van Jacatra gelooft is, jaerlijcx betaelen sal 80 realen van achten, ingaende primo January passato.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT.

Vrydach den 1sten July 1616, in Bantam. Alsoo Simsuan, Chinees coopman alhier residerende, de generale Compagnie een goede pertye peper schuldich is, ende nae apparentie van syne uytstaende schulden niet veele geint sal connen worden, is goetgevonden, dat men denselven sal lasten en dringen, van de middelen door hem in China gesonden, toecommende jaer herwaerts aen een goede somme tot onser betalinge te doen brengen, gelijck mede, dat men in publicke verclaringe ende uytroep doen sal, byaldien de vrinten van ditto Simsuan daerinne nalatich wierdien, dat wy ons tot Simsuans en haren laste valeren sullen van alsulcken persoonen ende goederen als van die quartieren sullen connen becomen.

Ten respecte van goede comportementen ende getuygenisse, als oock dat door d' heer Generael Pieter Bot zaliger sulcx is in anderen gedaen, worden de navolgende personen gestelt ende verbetert, om van nu voortaen f20 per maent te winnen in qualiteyt als sijn dienende, te weten :

Anthoni Noorth, assistent onder de vlagge van d' heer Block Martsz. uytgevaren voor f15, Jan Brustens, assistent voor f18 uytgevaren.

Datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, JACOB BREECKVELT, CRIJN VAN RAEMBURCH.

Woensdach, den 13 July 1616, in Bantam. Joseph de Natler, uytgevaren onder de vlagge van commandeur Brouwer, wiens tijt van langer in 't landt te dienen Augusto toecommende gaet expireren, is wederomme opnieuws aengenomen de Compagnie van voorsz. tijt noch drye achtervolgende jaren voor ondercoopman te dienen a f40 ter maent, ende sal met de fregat *Jamby* na Succadana varen, omme voorsz. qualiteyt aldaer te bekleeden.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, CRIJN VAN RAEMBURCHII.

Miguel Hendricksz., Portugijs bootsgesel op 't fregat *Jamby*, is voor cock aengenomen a/f 12 ter maent.

In Bantam, adi 14 July 1616. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN.

Sondach den 11^{en} September 1616, in Bantam. By den heer president in deliberatie geleyt sijnde oft het niet hoochnoodich soude wesen eenich advijs na Jamby te senden, omme naer de tydinge van den vyant voor Mallacca te vernemen, ende Andries Soury, oppercoopman, te adviseren dat alle vlijt soude aenwenden omme peper te versamelen ende geen cleentien aensien, alsoo 't schijnt die alhier tot hooger prys wil loopen, ende de heeren Meesters quantiteyt sijn ontbiedende, daerop eendrachtich is geresloveert, alle inconvenienten wel overwoegen sijnde, dat het meer dan noodich ende de saekeen van de Compagnie ten hoochsten is verheeschende, dat men de roeyschaloupe die van daer gecomen is, welgemanter weder derwaerts sende, met alsulcken ordre als hem by d' heer president tot dien eynde sal worden gegeven.

Aldus gearresteert ten dage ende jare als boven. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, HENDRICK DE JONGE, ABRAHAM PIETERSZ. POS.

Vrydach den 16^{en} September 1616, in Bantam. Door d' heer president voorgedragen sijnde, alsdat Jacob Joosten Lodensteyn, schipper op de joncke de *Fortuyne*, seer instantelick was versoeckende omme met jacht 't *Hart*, ter oorsaecke van een swaer accident, te mogen naer huys varen, is goetgevonden 't selve hem toe te staen, verwisselende in de onderstiermans plaetse die in de syne weder sal treden soo van verbant als anders.

Jan Cornelisz., coopman, uytgevaren onder de vlagge van den admirael Pieter Willemsz. Verhoeven, ende Albert Gillisz. onder de vlagge van den commandeur Hendrick Brouwer, die haeren verbonden tijt wel uytgedient hebben ende nu versoecken omme van den dienst der Compagnie ontslagen te wesen ende met een joncke met vivres na Amboyna off Banda te vaeren, waerop gelet sijnde ende alles wel overwoegen hebbende, is geresloveert, dat men haer by provisie toelaeten sal alhier een joncke te coopen ende met deselve, geladen met vivres als anders (behalven cleeden off sydewaeren) na Amboyna off Banda te mogen varen, omme deselve aldaer te verkoopen, genietende alsulcken recht als de vrye voor datum is vergunt, ende voorder d' heer gouverneur ende raet hun sal gelieuen te verleenen.

Mede is in deliberatie geleyt, alsoo S^r. Abraham Sterck, voor oppercoopman onder de vlagge van den commandeur Jaspar van Surck uytgevaren, die over de 7 maenden van Jamby hier geweest sijnde, de Compagnie geenen

dienst en heeft gedaen, hem verexcuseerende op syne indispositie, die ooch-schijnnelijck voor 't eerste niet en schijnt te sullen beeteren, alsoo bespeuren, het veeleer een frenesye off lunatijck humeur is, dan de sieckte die hem dus is houdende, alsoo Godtloff eet ende drinckt neffens een gesonden ende echter sijnne camer is houdende, sonder daeruyt te comen, schouwende 't geselschap van alle menschen, derhalven is goet gevonden ende geresolveert, omme de Compagnie sooveel als doenlijck van onnutte personen te ontlasten, dat denselven met dit jacht 't *Hert* naer huys sal worden gesonden voor onder-coopman, genietende desselfs gagie.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPIL-BERGEN, CORNELIS BUYSERO, HENDRICK DE JONGE, ABRAHAM PIETERSZ. POS.

Woensdach den 21^{en} September 1616, in Bantam. Alsoo door 't leste schryven van Japara verstaen, aldaer weynich cappitael te sijn, soo is by d' heer president den raet voorgedragen, of 't niet noodich soude wesen, aengesien de groote quantiteyt rijs die van noode hebben, 't selve met meerder cappitael te provideren, waerop gelet sijnde, is geresolveert de schaloupe *Cleen Hollandia* derwarts te depescheren met 8000 realen ende anders als aldaer gerequireert ende hier te becomen is, loopende deselve schaloupe vandaer naer Succadana omme te lichten ende herwaerts brengen alsulcke diamanten alsser weder ingecocht mogen sijn, providerende 't selve comptoir met 2000 realen.

Voorder, alsoo wy uyt 't schryven van Hendrick Vaecht, in Succadana, ende mondelinge van Guillam Anthonisz. schipper op de schaloup *Hollandia*, verstaen, alsdat aldaer op der Engelsen schepen sijn 2 van onse overloopers, namentlijck Oochsken, die aldaer in de logie soude blyven, en de provoost van Solor, die op 't schip bleeff om na Jacatra te comen, alwaer verstaen gesien is, ende datter noch hier ende daer diverse van de overloopers, als ver-raders van ons gevlycht, op haere schepen sijn varend, soo is by d' heer president ende raedt na rype deliberatie goet gevonden ende geresolveert, dat men door S^r. Breeckvelt 't selve Meester Killing sal doen aendienen, versoeckende met alle vrientlijckheyt ons deselve over te willen leveren als recht is, doch soo 't selve weygerde, sal den voorsz. Breeckvelt hem by alle middelen seler sien te becomen, 't sy levent (dat best waer), ofte doot, soo den tijt sal willen toelaten. Sullen van gelijcken aan Hendrick Vaecht in Succadana ordre geven, soo na behoorlijck ende vrientlijck versoeck weygerden 't voorsz. Oochsken over te leveren, dat alsdan door alle middelen, 't sy met gewelt off anders, sal sien denselven te becomen, 't zy levent (dat lieffst hadden) off doot, na dat de gelegentheyt sal presenteren; als van gelijcken met de slaeft van ons hier wechgelopen.

Hans Keyser, sergant, ende Heycke Harmansz., smit, die haeren verbonnen tijt uytgedient hebben, sijn op haer versoeck van den dienst der Compagnie ontslagen ende hun geconsenteert met een jonck off anders met vivres (sonder cleden off zydewaeren) na Amboyna off Banda te vaeren, genietende alsulcke vrydommen ende gerechticheden als voor desen de vrye personen is vergunt, oft noch voorder by den heer Generael ende raet vergunt sal worden.

Wert mede geconfirmeert, geapprobeert ende geratificeert alsulcke aen-neming als gedaen sy by den raet in Succadana, den eersten deser, van Cornelis Pietersz. van Hoorn a f 15 ende Frederick Everts z. a f 12 ter maent, ende dat voor 3 jaeren.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPILBERGEN, CORNELIS BUYSERO, CORNELIS C. COOMANS, LAMBERT HADAMSZ., CRIJN VAN RAEMBURCH, HENDRICK DE JONGE.

Vrydach den 23^{en} September 1616, in Bantam. Alsoo uyt leste advijs van Andries Soury uyt Jamby becomen, verstaen dat aldaer voor Mallacca noch waren leggende de caracque ende silverschip lest gecomen van Maccau, die met weynich macht na sijn schryven souden wesen te veroveren, soo is door d' heer president 't selve den raedt voorgedragen, aengesien de schepen 't *Wapen van Amsterdam* ende *Middelburch* in Japara sijn liggende ende alhier mede eenige souden connen missen, off het niet oorboir ende raetsaem soude wesen, eenige schepen derwaerts te senden, omme te sien oft met Godes hulpe de voorsz. schepen souden connen vermeesteren ende vernielen, waerop gelet sijnde, alle swaricheden ende perijckelen met daertegen d' apparente voordeelen geconsidereert ende overwoegen sijnde, bevinden dat 't selve seer cort, sonder eenige verhinderinge van haere voyage nae 't patria can geschieden, als sijnde in 't wyfelen van 't mousson, want echter evenwel eenige tot Japara ende andere alhier souden moeten leggen wachten.

Soo hebben eenstemmich geresolveert, dat d' heer Steven Doensz., liggende in Japara met 't *Wapen van Amsterdam* ende *Middelburch*, hem derwarts met de voornoemde 2 schepen sal op 't alderspoedichste vervoegen, ende dat men van hier de *Neptunes* ende *Valck* welgemant mede derwarts sal stieren, hun ordre gevende van eerst Jamby aen te doen ende aldaer soo lange te wachten, totdat alle by den anderen sijn, omme alsdan gelick met goede kennisse van saeken haeren aenslach in 't werck te stellen, nemende, des noot sijnde, 't *Bergerboot*, als andere jachten ende schaloupen die aldaer souden mogen wesen, mede tot versterckinge, opdat, waer 't doenlick, de voorsz. schepen vermeestert ende vernielt mochten worden, dat Godt geve. Maer ingevalle aldaer in Jamby seeckerlick verstanden de voornoemde schepen van Mallacca

waren vertrocken ende geen apparentie tot ander voordeel hem vertoonden, oft dat de vloote van Don Juan de Silva (die verstaen vertrocken te sijn) met andere galleyen oft galioens noch aldaer soo sterck was, dat geen voordeel en saeghen te doen, sullen alsdan (de saecken in Jamby sooveel verseeckerende als mogelijck), weder herwaerts keeren, opdat van alles advijs mogen becomen om ons nae te reguleeren. Actum ut supra.

By d' heer president den raedt voorgedragen sijnde, oft niet raetsaem en waer, aengesien den peper door de Chinesen alreede op 2 ende $2\frac{1}{4}$ is geraeckt, wat stille te sitten, omme te sien off hy vallen wilde, daerop gelet sijnde, ende geconsidereert de groote quantiteyt die van noode sullen hebben omme de schepen aff te vaerdigen, dat weynich off geenen last en hebben, is goetgevonden ende geresolveert, dat men alencxkens met het coopen sal voortvaeren, alsoo het onseecker is door het stillesitten soude affslaen, alsooder veel gelt is onder de Chinesen, die dan 't selve, gelick alreede doen, in peper besteden, ende soo d' Engclssen dan gelt becomen, souden dan wel moeten tot hoogen prysse resolveeren, want soo retoer willen senden, moeten peper hebben.

Aldus gedaen ende gearresteert ten dage ende jaere als boven. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPILBERGEN, CORNELIS BUYSERO, CORNELIS COMANS, LAMBERT HADAMSZ., CRIJN VAN RAEMBURCH, HENDRICK DE JONGE.

Vrydach den 23sten September 1616, in Bantam, namiddach. Op de requeste by Tymen Michielsz., ondercoopman, overgegeven, waerby is versoeckende verbeteringe van alsulcke 2 a 3 jaeren als hy boven synen verbonden tijt voor datum gedient heeft, is geresolveert, aengesien syne goede diensten ende de belofte ten deeble hem door den Generael Both saliger gedaen, dat men hem sal toeleggen f300, in 't vaderlant te ontfangen.

Jan Thomasz. Dammas, assistent, wort van nu aff, onvermindert syne gerechticheyt, neffens andere assistenten gestelt op f20 per maent, volgens de resolutie ende ordre van den Generael Both.

Pauwels Adriaensz., assistent op den *Neptunes*, wort op syne request vergunt, dat hy in 't houden van de boecken als anders op 't selve schip sal continueren als ondercoopman, blyvende syne verbeteringe ter discretie van naerder comportement.

Lambert Gerritsz., voor bootsgesel met de *Bergerboot* uytgevaeren a/f6, ende voor cock hier aen landt genomen, is gestelt van nu te winnen f10 per maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPILBERGEN, CORNELIS BUYSERO, CORNELIS COMANS, LAMBERT HADAMSZ., CRIJN VAN RAEMBURCH, HENDRICK DE JONGE.

Maendach, den 26sten September 1616, in Bantam. Alsoo op den 23^{en} deser geresolveert is, dat 't jacht de *Neptunes* na Mallacca, neffens d'andere schepen daertoe verordonneert, sal verseylen, met ordre omme syne reyse vandaer na de Custe te vervorderen, soo is by den heer president den raet voorgeleyt, oft het niet raetsaem en soude wesen, neffens 't selve 't jacht den *Valck*, die mede derwaerts gaet, voorts na Atchijn te senden, omme te ondersoecken ende vernemen des coninckx genegentheyt t' onswaerts, sedert het lichten van 't comptoir, alsoo door een van de gebleven personen, nu lest met Meester Killingh gecomen, verstaen, dat den coninck onse vrientschap is soeckende, ende hem voorts reden te geven waeromme 't comptoir aldaer soo subitelijcken sonder aenseggen is gelicht, met voorder presentatie van in deselve vrientschap te willen continueren, ende soo ons de proffyten die d' Engelssen nu hebben wil laeten genieten hem met eenige macht wel conden assisteeren tegen ons ende syne vyanden; dat anders niet geraden en is dat wy d' oorloge ende d' andere de proffyten soude strijcken; waerop gelet sijnde, is goetgevonden ende geresolveert, nademael het nu voor het mousson soowel in 't gaen als in 't comen sal wesen, dat 't selve jacht de *Valck* neffens 't jacht de *Neptunes* derwaerts sal gaen, ende aldaer geweest ende syne commissie verricht hebbende, alsdan buyten om Sumatra, doende sooveele plaetsen aen als den tijt ende syne instructie sal lyden, weder op 't spoedichste herwaerts te keeren, opdat van alles bescheet ende advijs in tijts mogen crygen om ons na te reguleren; ende wort Cornelis Comans, oppercoopman, tegenwoordich op den *Valck*, om die ambassade aen den coninck te doen gecommitteert, ende dat hy van den *Valck* hem sal transporteeren op den *Neptunes*, tot der tijt van den andren moeten scheyden, alswanneer hy weder op den *Valck* sal overgaen, omme alhier rapport te doen. Hendrick Comans, oppercoopman op *Groot-Hoorn*, sal overgaen op den *Valck*, ende als van den anderen scheyden op den *Neptunes*, omme de reyse mede nae de Custe te doen. Hendrick de Jonge, oppercoopman, sal hem transporteeren op 't schip *Hoorn*; Crijn van Raemburch, oppercoopman, sal gaen op 't jacht den *Arent*, en Isaack Damiens, ondercoopman op den *Arent*, sal hem hier tot Bantam aen landt transporteeren.

Voorder is goetgevonden ende geresolveert, dat men de Japponse bercque met de schepen na Mallacca sal senden, op hoope daer eenigen goeden dienst in 't haelen van 't roeytuych sal doen. Den cappiteyn, die al te slap is ende over haer niet wel en can commanderen, sal d' heer president hier houden ende een ander in sijn plaetse stellen.

Alsoo Merten Fransz. van Mechelen, getrouw mit de weduwe van wylen Pieter Wynants saliger, predican in sijn leven, ons by request versocht heeft, omme neffens andere getrouwe in vrydom gestelt te worden, is hem sijn versoek geconsenteert, mits dat hy in Amboyna off Banda syne domicile houde,

ende derwaerts vaerende, wert hem toegelaten alsulcke vivres als sijn cappitaal mach verdragen mede te nemen, uytgesondert cleeden oft zyde en zyde-waeren.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPILBERGEN, CORNELIS BUVZERO, CORNELIS COMANS, LAMBERT HADAMS, CRIJN VAN RAEMBURCH, HENDRICK DE JONGE.

Sondach 9 October 1616, in Bantam. Alsoo tegenwoordich d' Engelsen hier met 6 schepen op de reede sijn leggende, ende wel weder eenige derselver oft alle, na alle apparentie, innewaerts souden mogen gaen, 't sy na Banda, Amboyna ofte de Molluccos, soo is by den heer president den raet voorge-dragen, oft het geraden sal wesen de schepen na Mallacca te senden ende den tocht te laeten voortgaen, volgens de resolutie op den 23 September lestleden daerop genomen, waerop gedelibereert sijnde bevinden, dat noch buyten den voorsz. tocht sullen blyven 't schip *Hoorn* ende den *Arent*, de joncke de *Fortuyne* ende de *Sterre*, die in noot meenen noch wel diergelijcke reyse soude connen doen, alsmede 't schip *Hollandia* in Japara ende 't *Bergerboot*, dat op 't spoedichste weder herwarts sal comen ende daertoe noch mede soude connen gebruyckt worden, alle welcke bastant genoech soude wesen om d' Engelssen, soo daer quamen, te wederstaen, al en waeren geen ander schepen (dat nochtans anders mecnen) op alsulcke plaetsen daer soude mogen comen; oock dat men alle dagen schepen van andre quartieren is verwachtende ende een dese saecke mede vry wat dependeert, soo is een-drachtich goet gevonden ende geresolveert, dat men met den tocht, volgens de voorsz. genomen resolutie, sal voortvaren ende datelijck de schepen depe-scheren, hoopende Godt haer geluck sal verleenen.

Marten Davitsz. stierman op de bercque, wort door goede rapporten voor schipper op de joncke de *Fortuyne* gestelt, blyvende syne verbeteringe van nu aff tot discretie van den raet ende na syne comportementen sullen meriteeren.

Van 't jacht 't *Hart* sijn aengenomen voor drye jaeren de navolgende per-soonen: Hendrick Cornelisz. a f 15¹), Arent Arentsz. van Delft a f 13, Willem Adriaensz. van Delft a f 12, Jan Pietersz. van Delft a f 12, Vechter Vechtersz. a f 11, Abraham Gabriels a f 9, Pieter Fransz., jongen a f 5, Abraham Gijsbertsz. a f 8, Gerrit Cornelisz. van Delft a f 12 ter maent.

Aldus gedaen in 't comptoir Bantam, adi 9 October 1616. Was onder-teeckent JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPILBERGEN, CORNELIS BUVZERO, LAMBERT HADAMS, CRIJN VAN RAEMBURCH.

¹) Deze alleen genoemd in Kol. arch. 558,

Op 't versoek van Marten Davitsz., schipper, is goet gevonden dat van nu aff sal verdienien f 45 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN ¹⁾.

Maendach, adi 10 October 1616, in Bantam. By d' heer president den raedt voorgedragen sijnde, alsoo 't jacht van advijs 't *Hart* synen last is innehebbende ende sey'reet leyt, off niet geraden soude wesen 't selvige eenige dagen op te houden, omme te sien oft het de gewenste bootschap van 't arrivement van de vloot, voor hem uytgeseylt, in 't vaderlant conde brengen, waerop gelet ende geconsidereert de onseeckerheyt van den tijt wanneer die soude mogen arriveren, ende de advyzen waervan eenige de Compagnie nootsaeckelijsken dienen te weten, alsoo den generaelen standt van de Compagnie daeraen is gelegen, ende soo deselve arriveren, weder eenige schepen oft jachten connen reet hebben om die tydinge te dragen, is op alles gelet hebbende goet gevonden dat 't voorsz. jacht van advijs 't *Hart* met den eersten syne reyse op 't alderspoedichste naer 't patria vervolgen sal, sonder iwers na te wachten.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPILBERGEN, CORNELIS BUYSERO, LAMBERT HADAMS, CRIJN VAN RAEMBURCH.

Vrydach, adi 21 October anno 1616, in Bantam ²⁾). Alsoo by den heer Gerrard Reynst saliger, in sijn leven gouverneur generael, ende den raet van Indien alsdoen present sijnde alhier op den 11 October des voorleden jaers 1615 finale resolutie is genomen, alsdat men de Engelse met gewelt uyt de Moluccos, Amboyna ende Banda soude weeren, ende geen spraecke noch acces met d'inwoonderen toestaen, gelijck 't selve aan d'heer Gouverneur Reael, nu Generael, ende andre heeft geschreven, ende oock de commissie aan de schepen innewaerts gaende by hem dienvolgende gegeven ende na sijn overlyden door d'heer president vervolcht, gelijck oock 't selve by de heeren Mayores onse Meesters daerna met brieven van den lesten April 1615 ernstich is gerecomandeert ende gecomandeert, als een saecke daer de generale staet ende welvaren van haere saecken in dese quartieren aan hangt; nochtans alsoo men bespeurt dat daerover diversche verschillen, opinien, interpretatiën, ende debatten worden gemoveert, gedisputeert ende daerop resolutien getrocken, en nu weder op een nieuw met brieven van den lesten November 1615, door 't jacht 't *Hart* gebracht, d'heeren Mayores onse Meesters voorsz. saecken andermael in 't eerste, in 't middelsten, ende enfijn in 't lesten

¹⁾ Deze resolutie alleen in Kol. arch. 558.

²⁾ Copieën van 21 Oct.—26 Nov. 1616: H 801.

op 't alderhoochste met dese eygen woorden sijn commanderende, d' Engelschen ende alderhande natien, na eenige gedaene waerschouwinge, met gewelt van wapenen van daer te doen vertreken, sonder daerinne langer te simuleren ofste civiliseren, gelijk als voor desen gedaen is, alsoo de verder coniventie de ruyne van de Compagnie soude medebrengen; ende alsoo apparent is d' Engelschen weder met d' eersten eenige schepen na Amboyna ende Banda sullen senden, soo is by d' heer president den raet voorgehouden haer advijs ende gevoelen te hebben, hoe men voorts hierinne sal procederen ende handelen, waerover na de voorsz. brieven hooren leesen hebbende, enige present sijn geweest, en de anderen volcomentlijcken geinformeert van 't gene de Engelschen op Louhou ende Combello hebben gedaen, alwaer een fortjen van onse vyanden in bescherminge hebben genomen, een van ons volck dootgeschoten, ende de logie met de goederen verbrandt; 't verleden jaer doen d' heer Generael Reynst saliger den tocht op Banda dede, de Bandinesen gesecoureert, ende met alle nootlijckheit geassisteert, ende dit jaer in de Moluccos de Spangiaerden op Tidor met vivres ende alle andere nootlijckheden geprovideert, ende met haer genegotieert, overslaende alle vordre acten en hostile proceduyren, voor datum tegens ons gepleecht, waervan degeene hier te lande sijnde, kennisse genoch hebben.

Soo is 't dat na op alles gedelibereert, gediscoureert ende pro et contra gedebatteert hebbende, eenstemmich geresolveert is, aengesien hier de generaele waerschouwing ende protest aen haer gedaen van haer niet meer aldaer te vervoeegen, dat men volgens de resolutie van den heer Generael Reynst saliger ende raet van Indien, alsoock de leste brieven van de Compagnie, haer met gewelt van wapenen sal weeren van alle plaatse daer de Compagnie forten ende contracten in solidum sijn hebbende, als de Moluccos, Amboyna, Banda, 't fort Paliacatten ende alle andere, noch haer geen spraecke off acces met d' inwoonderen toestaen. Ende hooren lesen hebbende de commissie van d' heer president by beyde de Generaels Bott ende Reynst saliger, wort verstaen ende hoochnodich bevonden, alsoo d' heeren aen hem per missive 't selve mede sijn belastende, dat hy de schepen innewaerts gaende alsulcken ordre ende commissie mede sal geven opdat de ordre van de heeren Meesters ende de voorgaende ende dese resolutie, daerover genomen, sonder dilay mach worden geexecuteert ende des noot sijnde sonder nieuwe dispute ofte consideratien daerover te moveren, volbrocht, want dese saecke geen uytstel en mach noch en can lyden, sonder de saecken van de Compagnie in hasart van een totale ruyne ende onderganck te stellen.

Frans Adriaensz. van Breda, met *Banda* uytgevaren, aengenomen voor 3 jaren voor adelborst a/f 15 op sijn eygen ende f 11 op des Compagnies costen.

Willem Willemsz. van Enckhuysen, met *Pattana* uytgevaren, aengenomen

voor 3 jaren voor soldaet a/f 14 op sijn eygen ende f 11 op des Compagnies costen.

Jan Jansz. van Dordrecht, uytgevaren met *Banda*, aengenomen voor soldaet voor 3 jaren a/f 14 op sijn eygen costen ende f 10 op des Compagnies costen.

Jacob Remmers Groenevelt, trompetter ende voorleser, uytgevaren met 't jacht 't *Hart*, wort aengenomen voor 2 jaren het hoffmeesterschap te bedienen a/f 37.

Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPILBERGEN, CORNELIS BUYSERO, CORNELIS RIMELANT, PIETER DE CARPENTIER, CRIJN VAN RAEMBURCH, LAMBERT HADAMS, JAN CORNELISZ. MAY, HENDRICK GOEREE.

Woensdach den 2^{en} November anno 1616, in Jacatra. Per ordre van d' heer president Coen, in den raet geproduceert, vertoont, geleesien, ende herlesen sijnde seeckere missive van Amsterdam geschreven op dato den 4^{en} February 1616 uyt den name van de bewinthebberen der Generale Oost-Indische Compagnie, gelijck mede seeckre andre missiven ende pampieren deselve matterie pro et contra aengaende, is na verscheyden discoursen ende consideratien eenstemmich gearesteert en goet gevonden dat men het schip d' *Eendracht* door Isacq Le Mairé ende compagnie tot Hoorn uytgerust ende by Zuyden Magallanica (soo geseyt wort) om de West door Molucco den 29 passato alhier aengecomen, volgens speciale ordre door onse Mayores met voorgemelde missive gegeven, voor de Generale Compagnie met alles wat daeraen dependeert, contante peningen ende ingeladen cargasoen, aenslaen sal, mits dat van alle de goederen ende effecten daer inne ende by sijnde pertinente staet ende inventarius gemaect worde; gelijck mede dat men van 't volck op ditto schip varende, in dienst van de Generale Compagnie nemen sal alle de gene die hun goetwillich daertoe sullen willen begeven, ende dat de andre met de naeste gelegenheit met de schepen van de Generale Compagnie naer 't patria gevoert sullen worden.

Aldus gedaen actum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPILBERGEN, JACOP BREECKVELT, GERRIT FREDERIJCK DRUYFF, CRIJN VAN RAEMBURCH, PIETER DE CARPENTIER, H. DE JONGE, LAMBERT HADAMS, DOUWE ANNES, GERRIT DOUWES, CLAES PIETERSZ., LOUWERENS PIETERSZ., MARTEN GERRITSZ., MAERTEN DAVIDTSZ.

Vrydach adi 4 November anno 1616, in Jacatra. Van 't schip de *Eendracht* door Le Meyr uytgerust sijn aengenomen voor den tijt van 3 jaeren de Compagnie in 't lant te dienen naemenlijck:

Cornelis Sivertsz. van Rijsdam, schipper a/f 60, Jan Dircxz. van Hoorn, opperstierman a/f 60, Coen Dircxz. opperstierman a/f 55, Tcherrick Sybrantsz.

Vries van Hoorn, voor schipper op de smack a/f 40, Jan Hendricxz. van Hoorn, onderstierman a/f 32, Cornelis Pietersz. Schaep, hoochbootsman a/f 30, Meester Pieter Joosten, opperbarbier a/f 35, Gerrebrant Tcherricks, schieman a/f 21, Adriaen Pietersz., opperseylmaecker ende schiemansmaet a/f 20, Jan Gerrets, hoochbootmansmaet a/f 18, Claes Wiggertsz., bottelijer a/f 26, Banckeris Dircxz., botteliersmaet a/f 16, Dirck Barentsz. van Hoorn, het cock-, botteliers- ende constapelsampt waer te nemen a/f 28, Jan Thonisz., oppercuyper a/f 18, Jan Jansz. Camphout, ondercuyper a/f 13, Adriaen Claesz., quartiermeester a/f 14, Adriaen Jansz. van Hoorn, quartiermeester a/f 14, Claes Claesz., quartiermeester a/f 14, Gerret Pietersz. van Alckmaer, provoost a/f 18, Pieter Willemesz., bootsgesel a/f 9, Pieter Heyndericks, bootsgesel a/f 9, Jan Lammersz., bootsgesel a/f 9, Reynder Claesz., jongen a/f 6, Allert Barentsz. jongen a/f 6, Jan Jansz. Haen, jongen a/f 6, Pieter Pietersz., boatsman a/f 9¹⁾, Claes Claesz. van Hoorn a/f 9¹⁾.

Saterdach adi 5 November anno 1616, in Jacatra. Alsoo heden door de comste van den opperoopman Hendricq Brustens verstaen hebben, hoe Godt betert op 't eylant Engano verongeluct is het schip den *Aeolus* (comende van de Custe geladen met cleeden) ende dat daer noch een goede partye volck en partye cleeden op 't eylant in esse is, wort goetgevonden daetelijck derwaerts te senden om alles te lichten, ende omme op 't spoedichste herwaerts te brengen, het schip de *Eendracht*.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, DOUWE ANNES, CLAES PIETERSZ., GERRIT DOUWESZ., JORIS VAN SPILBERGEN, CRIJN VAN RAEMBURCH, GERRIT FREDRIJCK DRUYFF, H. DE JONGE, PIETER DE CARPENTIER, LAUWERENS PIETERSZ. KEYSER.

Dinsdach den 8sten November anno 1616, in Jacatra. In deliberatie geleyt sijnde wat schepen tot verseeckeringe van den staet der Compagnie naer Amboyna ende Banda dienen gesonden, omme d' Engelsen, off per avontuir weder derwaerts gingen, met gewelt van daer te mogen weeren; gelijck mede waerwaerts voorder d' overige resterende schepen sullen gebruycken, is na verscheyde discoersen ende consideratie gearresteert, dat het schip de *Trouwe* van hier recht toe naer Amboyna seylen sal sonder eenige plaetsen aen te doen; dat het schip *Nieuw Bantam* na Japara lopen sal, omme op 't spoedichste een goede party rijs te laden, van daer mede naer Amboyna te seylen, ende als de *Trouwe* aldaer op d' Engelsen te wachten, ende voorder alle nootlijcke dienst te doen; dat het schip *Hoorn* mede Japara aendoen sal omme

¹⁾ Deze twee alleen in Kol. arch. 558.

sooveel rijs inne te nemen als noch sal connen voeren ende daermede over Amboyna na Banda te seylen; dat de schepen den *Arent* ende de *Sterre* met den oppercoopman Raemborch na Timor gebruyckt sullen worden, d'een omme den handel aen de buytencant gedaen wesende 't sandelhout herwaerts te brengen, ende d'andre omme te gaen ontdecken d'eylanden van Terra Alta, by ende ontrent Timor ende Solor gelegen, ende te ondersoecken off daer, als gepresumeert wort, eenige peper te becomeen is.

Dat de joncke de *Fortuyne* na Tcherebon ende Japara varen sal, omme van daer vol rijs geladen wesende na Banda te seylen.

Ende dat men na Japara ordre sal geven dat het schip *Hollandia* uyt den *Arent* overgenomen hebbende 't gene voor de Mollucos gedestineert is, datelijck vandaer recht door na de Moluccos seylen.

Alsoo nootlijck ambassate na den Mattaram dient gesonden, wort daertoe gecommitteert den E. Gerrit Fredrick Druyff, oppercoopman van 't schip *Nieuw Bantam*, omme te verrichten 't gene hem door d'heer president sal worden gelast. Wel te verstaen byaldien dese reyse langer aenliepe dan 't schip *Bantam* vertoeven can, dat in sulcken gevalle ditto schip sijn reyse sal vorderen ende signeur Druyff hem alsdan met naeste gelegenheyt herwaerts sal vervroegen.

Geinformeert sijnde van de bequaemheyt ende ervarenheyt van Laurens Pietersz. uytgevaren voor stierman met den *Witten Beer*, is goet gevonden denselven te eligeren ende authoriseren, gelijck by desen gedaen wort, voor schipper op 't schip de *Sterre*.

Wort mede goet gevonden dat Pieter de Carpentier oppercoopman op 't schip de *Trouwe*, hem alhier aen lant sal vervroegen omme gebruyckt te worden in sulcx ende daer het den dienst der Generale Compagnie soud mogen vereysschen.

Op 't distribueren der rantsoenen gelet wordende, is goet gevonden, dat men voortaen soo op d'oude als nieuwe schepen eglijck schaffen ende uytreycken sal, te weten, twee vleesdagen ende een speckdach ter weecke, namelijck op een vleesdach voor ider man $\frac{3}{4}$ pont vlees, ende op een speckdach ider man $\frac{1}{2}$ pont speck daechs, soo d'een en d'ander uyt de vaten compt. Item aen ider man een mutsken arrack daechs. Een mutsken olye ende een mutsken asijn ter weeck.

Jacob Claesz. de Wael, assistent uytgevaren met het schip *Pattana*, alsoo synen tijt geexpireert is, wort wederomme de novo aengenomen, voor 3 jaeren a f 40 per maent de Compagnie als ondercoopman te dienen.

Jacob Jansz. van Enckhuysen uytgevaren met het schip *Pattana* synen tijt geexpedieert sijnde, wort opnieuws voor 3 jaren aengenomen a f 42 per maent voor stierman de Compagnie te dienen.

Is goetgevonden dat signeur Druyff tot vereeringe aen den Mattaram ende sijn edelen off regenten van den lande doen sal de waerdye van ontrent 3 a 400 realen.

In Jacatra, adi 8 November 1616. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPILBERGEN, JACOB BREECKVELT, CRIJN VAN RAEMBURCH, GERRIT FREDRICKSZ. DRUYFF, DOUWE ANNES, H. DE JONGE, CLAES PIETERSZ., PIETER DE CARPENTIER, GERRIT DOUWISZ., LOUWERENS PIETERSZ. KEYSER.

Woensdach, adi 9 November anno 1616, in Jacatra. Pauwels Buro, uytgevaren voor ondercoopman met het schip *Walcheren*, ende door den commandeur Wouters daervan gedeporteert, wort wederomme door goede comportement in sijn oude graet gestelt, mits sijnne gagie blyvende staen tot naerder ordre.

Philips van der Werff assistent ende bottelier uytgevaren met den *Swarten Leeuw* a f12, wort om goede redenen vergunt dat voortaan sal winnen f20 per maent.

Thomas van Duynen, assistent uytgevaren met 't jacht *Neptunes*, wort op sijn versoeck geaccoordeert dat voortaan als ondercoopman sal dienen, blyvende zyne gagie staen tot discretie.

Jan van Bruel barbier op de jonck de *Fortuyn*, uytgevaren met 't schip de *Bergerboot*, alsoo hy de plaatse als barbier ende assistent is bekleedende, oock het gebet op de joncke doende, sal in plaets van f15 van nu voortaan winnen f20 per maent.

Davidt Dirckx, assistent tot Bantam, uytgevaren met jacht den *Witten Beer* a f12, wort op sijn request vergunt, dat voortaan neffens andre assistenten sal verdienien f20 per maent.

Alsoo Aris Dirckx van Hoorn, uytgevaren voor derde stierman op 't schip *Hoorn*, over 't jaer de plaatse ende amt van opperstierman op 't schip den *Arent* waergenomen heeft, ende bedienende is, wort goetgevonden dat hy van nu aff sal winnen f36 per maent.

Abraham . . .¹⁾ uytgevaren voor jongen met schip *Hoorn* a f5, sal van nu aff verdienien f8 per maent.

Dirck Claesz. uytgevaren voor oppertimmerman op 't schip *Enckhuysen*, wort van nu aff toegeseyt f45 ter maent, vermits het meester timmerschap alhier tot Jacatra bedienende is, ende alreede ontrent 6 maenden met goeden iver ende deucht waergenomen heeft.

In Jacatra, actum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPILBERGEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB BREECKVELT²⁾.

¹⁾ Niet ingevuld; ook niet in Kol. archief n°. 558.

²⁾ Dozo laatste alleen in Kol. arch. 558.

Donderdach adi 24 November anno 1616, in Bantam. Alsoo over eenige dagen hebben verstaen de bedroeffde tydinge van 't pericliteren van den *Aeolus* met al sijn last, comende van de Custe Coromandel, waerdoor cleeden op alle plaetsen te cort zullen comen, ende met de *Neptunes*, die ontrent 6 weecken geleden derwaerts is gedepescheert, geen gelt en is gesonden.

Soo is by d' heer president den raet voorgedragen, oft niet nootsaeckelijck ende raetsaem soude wesen, aengesien nu redelijckerwijs van cappitael versien sijn, weder een schip met gelt derwaerts te stieren, waerop gedelibereert ende gediscouerteert sijnde, is goetgevonden ende geresloveert 't schip den *Gouden Leeuw* derwaerts op 't alderspoedichste sal seylen, hem medegevende 80.000 realen van achten.

Daniel van der Heggen, voor ondercoopman sijnnen verbonden tijt op de Cust uytgedient hebbende, is om goede rapporten aengenomen voor oppercoopman voor den tijt van 3 jaren a f 80 per maent.

Andreas Rodrigues, Japonnees, die de Compagnie lange getrouwelijck gedient heeft, is aengenomen voor assistent voor 3 jaren de Compagnie dienst te doen a f 20 per maent.

Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPILBERGEN, CORNELIS BUYSER, PIETER DE CARPENTIER, GHEEN HUYGHEN SCHAPENHAM, ADRIAEN WILLEMSZ. GOERE, DANIEL VAN DER HEGGEN, J. CHRISTIAEN GRIJPH, CLAES JACOPSZ., P. VAN DEN BROECK, JAN VAN NECK, PIETER DIRCKXSZ. DEUCHT, CORNELIS FRANSZ., JAN CORNELISZ. MAY, CORNELIS RIEMELANDT.

Saterdach adi 26 November anno 1616. In Bantam. Alsoo uyt de rapporten gedaen by Pieter van den Broecke over eenige daegen alhier gearriveert met 't jacht *Nassauw* uyt 't Roode Meer verstaen wordt, dat soo wy gesint souden wesen dien handel te continueren, men seeckere Moorsche schepen, die van Daboul ende andre plaetsen daeromtrent sijn, ende in Atchijn gaen peper laden ende denselven in Mockae ende andre quartieren daerontrent venten, mosten van daer houden ende beletten.

Soo is by d' heer president den raet voorgedragen, aengesien 't schip den *Gouden Leeuw* te nacht meent te vertrecken, oft niet geraetsaem soude wesen, denselven alsulcken ordre mede te geven om aan S^r. Cornelis Coomans (die men verhoopt in Atchijn met 't schip te weesen) te geven, off d' occasie hem presenteerde, sulcx te effectueren. Voorder hoe men met deselfde goederen soude handelen ingevalle geen indictie off teecken en vonden die eenige Portugiesen waren toecomende. Waerover gedelibereert, gediscouerteert, ende in consideratie genomen hebbende, dat alwaer 't schoon geen schepen derwaerts en wilden senden, het echter den treck van de speceryen te grooter in onsen lande soude maecken soo van dese kant aldaer niet geprovideert en wierden.

Soo is eendrachtelijken geresloveert dat men commissie desen schepe den *Gouden Leeuw* mede sal geven, omme aan Sr. Coomans over te leveren, oft hem occasie sonder verlet van syne reyse presenteerende, sulcx t' effectueren, dat hy alsulcke Moorsche schepen, peper in Atchijn, Priaman off andere plaetsen geladen hebbende, ende na Arabia willende, sal aenslaen. Ende bevindende deselve eenige Portugiesen oft adherenten toe te coomen, die volgens de commissie van syne Excellencie prijs te maecken, maer ter contrarie geene teeckenen daervan connende bespeuren, sullen den peper daeruyt lossen ende hun die betaelen, gelijck bewysen daervooren gegeven te hebben, alsnoch daerenboven eenige vereeringe voor vracht ende moeyten.

Is mede by d'heer president den raet voorgedragen hoe dat over eenige weecken seecker contract met de Chinesen, van 20.000 sacken peper a 25 realen de 10 sacken binnen 20 daghen 't leste te leveren, heeft aengegaen, waerop alreede mercklijcke somme van penningen aan haer sijn getelt, daertegen eenigen peper ontfangen ende met de reste, alhoewelder nu alreede over de 15 daghen boven den gecontracteerden tijt sijn verstreecken, noch soeken dagelijckx te treyneren, omme ons tot meerder prijs te doen resolveren; waervan den Pangoran tot diversche stonden hebben aengesprocken, dat hy ons soude helpen aan de peper, off aen 't gelt dat haer hadden gegeven, daerop tot noch anders niet en is gevolcht.

Waerop gediscouerteert ende gedelibereert sijnde is voor 't beste expedient (alsoo den tijt van 't vertreck der schepen naect) goetgevonden ende geresloveert, aengesien den Pangoran ons recht weygert, dat men alle degene die men weet hun met dese pitsiaringe moeyen ende hanthaven, peper hebbende, sal in apprehentie nemen, ende voorts procederen met de voorderlijckste wegen die hun dan sullen presenteeren.

Jan van Neck uytgevaren onder de vlagge van den admirael Pieter Willemsz. Verhoeven, tegenwoordelijck voor coopman op 'tschip *Amsterdam*, is nu geauthoriseert voor oppercoopman met 't selve naer 't patria te varen, de verbeteringe tot discretie van de heeren Mayores blyvende.

Jan Ottervelt, sergeant, met den *Gouden Leeuw* hier gecom, is toegeleyt f9 ter maent voor sijn soutyen te ontfanghen.

Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, JORIS VAN SPILBERGEN, CORNELIS BUYSERO, PIETER DE CARPENTIER, GHEEN HUYGHEN SCHAPENHAM, ADRIAEN WILLEMSZ. GOERE, DANIEL VAN DER HEGGEN, J. CHRISTIAEN GRIJPH, CLAES JACOB SZ.¹⁾, P. VAN DEN BROECK¹⁾, JAN VAN NECK¹⁾, PIETER DIRCKSZ. DEUCHT¹⁾, CORNELIS FRANSZ.¹⁾, JAN CORNELISZ. MAY¹⁾, CORNELIS RIEMELANT¹⁾, LAMBERT HADAMS¹⁾.

¹⁾ Deze alleen in Kol. arch. 558.

Donerdach adi 22 December 1616, in Jacatra¹⁾. Alsoo tegenwoordich geen ladinge voor de hant is en noch wel twee maenden sullen passeren eer men iets become can, is in deliberatie geleyt wat ten besten gedaen dient met de schepen 't Wapen van Amsterdam, Middelburgh en Westvrieslant, alle naer 't patria gedestineert ende hier tegenwoordich ter reede liggende, waerop eenstemmich goet gevonden is dat men 't Wapen van Amsterdam met den eersten na Amboyna en Banda senden sal met sooveel volck als uytmaecken connen sullen ende alsulcke notelijckheden als vorhanden sijn, ende dat om met den eersten van daer met een goet retoer weder herwaerts aen te keeren, opdat hetselfe schip toecomende jaer na patria mach werden gesonden.

Item dat de schepen Middelburgh ende Westvrieslant tot nader resolutie hier vooreerst sullen houden, opdat des geraeden vindende Middelburgh na Madagascar ende Suratten, ende Westvrieslant na 't patria soude mogen gebruycken, alsoo ditto schip, ingevalle noch een groote scheepsladinge become, bequamer dan 't Wapen geoordeelt wert omme soo laet op 't jaer daermede naer 't patria te seylen.

Symon Cornelisz. Struyff uytgevaeren voor onderstuurman op 't schip Westvrieslant, wert aengenomen voor schipper op de fregat Mallabar a f 42 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN DOENSZ. VAN GROENENDIJK, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, A. WILLEMSZ. GOERE, P. DIRCKSZ. DEUCHT, CORNELIS FRANSZ., Y. CORNELISZ., MARTEN REVERSZ.

Woensdach 28 December anno 1616, in Jacatra. Is goet gevonden dat men meest alle Japanders en haer bercque met het schip 't Wapen van Amsterdam na Banda senden sal.

Alsoo 't schip 't Wapen van Amsterdam van genen oppercoopman is voorsien ende 't schip Westvrieslant apparentlijck metten eersten na 't patria sal gaen, is gearresteert dat Pieter Dircksz. Deucht oppercoopman van ditto schip op 't Wapen overgaen sal omme 't selvige amt aldaer te becleden, gelijck mede den ondercoopman ende opperstuurman van ditto schip.

Gesien sijnde seeckere aenclacht tegen Teunis Jansz. uytgevaren voor opperstuurman op 't schip de Galliassse, ende syne defensie dacrtegen gehoort hebbende, wort eenstemmich goet gevonden dat men ditto opperstierman met de eerste gelegenthelyt naer patria senden sal, eensdeels omdat tegen hem geen sufficante getuyge wort gevonden, ten anderen vermits sijn ouderdom sijn ampt in 't lant niet wel soude connen bedienen.

¹⁾ Resolutien van 22 Dec. 1616—27 Maart 1617: Kol. arch. 558

Alsoo Jan Cornelisz. Kenen uytgevaren voor voorleser op 't schip *Westvrieslant* a f 26 per maent, soo verre na geseyt wort in de kennisse der Heylige Schrift toegecomen hebbende dat seer stichtelijcke propositien na den woerde Gods voor 't volck van buyten is doende, wort denselven op de goede getuygnes die den oppercoopman ende schipper van 't respective schip sijn geven-de, van nu voortaen a f 36 ter maent toegeleyt, alsoo de heeren Mayores gemeenlijck alsulcke ende meer gagie aen veel simple idioten gevende sijn, ende sal ditto Kenen op 't schip 't *Wapen van Amsterdam* tegens desselfs voorleser overgaen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN DOENSZ. VAN GROENENDIJK, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, ADRIAEN WILLEMSZ. GOERE, CORNELIS FRANSZ., MARTEN REYERSZ.; wat lager stont: gecollationeert ende met de origineele bevonden te accordeeren, geteeckent TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saeterdach den 7^{en} January 1617, in Jacatra. By den Heer President in consideratie geleyt sijnde, soo men verstaet de Moluccos, Amboyna ende Banda redelijckerwyse wel voorsien sijn ende voorcerst schepen genoech innewaerts vertrocken te sijn, ofte het geraden sy een ofte meer schepen naer Madagascar, Mocha en Suratten te senden, soo om van Madagascar een partye volck te haelen, in Mocha en Suratten te handelen, als omme den vyant in die quartieren alle mogelijcke affbreuck te doen, is daerop na diverse discoursen, veele en verscheyde consideratien eenstemmichlijck gearresteert, datmen de schepen *Middelburch* ende *Zuyder Eendracht* van Hoorn, naer Madagascar ende Suratte senden sal om op de plaetse Sunda off Mangelagy liggende aen de Noortwestzyde van Madagascar sooveel volck te coopen als men sal connen becomen, van daer naer Suratte met alsulcken cargasoen aldaer dienstich als uyt connen maecken, omme daervoren als van 't cargasoen in Suratte wesende retour van indigo ende cleden herwaerts aen te brengen, ende voort den vyant met adherenten overal sooveel affbreuck te doen als mogelijck is. Belangende de reyse op Mocha wort verstaen, gelijck alreede bevonden hebben, aldaer eenen treffelijcken handel can worden gedreven; dan alsoo ons tegenwoordich voor 't patria ontbreekt, ende niet geraden achten ons met soo een ander gering cargasoen als nu vorhanden is aldaer te vertoonen, is de meninge dit jaer de reyse op Mocha naer te laten, ten ware eer de schepen gereet sijn soo grooten quantiteyt van peper bequamen datmen sonder nadeel van de negotie in patria partye naer Mocha cost gebruycken, in welcken gevalle op de saecke van Mocha sal worden geleth. Alsoo Pieter van den Broeck tweemael in Arabia, ende eenmael in Suratte voor principael geweest is, wort goetgevonden dat denselven wederomme als hoofst en president over beyde de schepen derwaerts

sullen gebruycken. Alsoo in Suratte, willende daer een treffelijcke negotie doen, cloecke ervaeren personen van noden sijn, is goet gevonden datmen Wouter Heuten van daer sal lichten, ende dewyle Pieter Gillisz. van Ravensteyn, wiens tijt noch omrent 10 maenden is, goetwillich presenteert de Compagnie daerenboven tot discretie noch 2 jaeren te dienen, dat ditto Ravensteyn de Compagnie voor oppercoopman in Suratte sal dienen, gelijck mede Adriaen Willemesz. Goeree oppercoopman benevens hem, opdat als den eenen in 't lant reyst het huys ende cargasoen altoos in allen gevalle wel besorcht sy, en voornamentlijck dat ditto Goeree de maniere van den handel ende negotie mach begrypen tegen den tijt van Ravensteyn expirere. By den anderen wesende sal voorsz. Ravensteyn gedurende synen tijt altoos presideeren, ende sal hy als nu voor oppercoopman op de *Eendracht* gaen, en Goeree als oppercoopman op *Middelburch*.

Ingevalle ons volck verleden jaer door Pieter van den Broeck van 't jacht *Nassouw* in Suratte gelaten geen goet tractement maer yets quaets aan hare personen off goederen ware misdaen, 't sy door toedoen van de Portugeesen, Engelse off door malitie van die van Suratte selve om de onse van daer te weerden, wort verstaen byaldien daer benevens gespeurt wort dat men aldaer door sulcke malitie geen seeckre vaste negotie nevens de Engelsen soude connen stabileeren ende soo aan onse syde geen faulte sy, dat men in desen gevalle 't volck van daer lichten ende aldaer geen ander leggen en sal, en gelicht sijnde dat de vrienden hun alsdan volgens de ordre van de heeren Staten ende onse Mayores op die van Suratte met represaille valeeren sullen over de restanten van Davidt van Deynsen saliger in Suratte gebleven als andere schade die de Compagnie mocht geleden hebben; gelijck mede dat tegen hun met de wapenen wraecke over de doot van ditto Deynsen nemen sullen, opdat soo enorme daden niet ongestraft en blyven ende die van Suratte in deser voegen gedwongen worden ons aldaer plaatse, vrede en goet acces te geven, gelijck voor desen met de Engelse gebeurt is.

Op 't versoek gedaen door Marten Reyersz., schipper van 't schip *Middelburch*, dewelcke de Compagnie alreede 3 jaeren in 't lant gedient heeft, wort deselve geadvoyeert met de cerste gelegenheyt naer patria te keeren, soo ten respecte van de goede diensten voor Malacca tegen den vyant als elders gedaen, als vermits Godt betert sijn been daerover verloren heeft.

Ende alsoo op ditto schip *Middelburch* wederom een andere schipper in sijn plaatse gestelt dient, is goet gevonden datmen daertoe sal gebruycken en authoriseren Pieter Cornelisz. van Winckel, uytgevaren voor opperstuurman op 't schip *Westvrieslant*. Alsoo den schipper van de *Eendracht* overleden is wort goet gevonden datmen als schipper op ditto schip authoriseren sal Claes Hermansz., uytgevaren voor coopman op 't schip *Enckhuysen*, alsoo deselve

een ervaren seeman is, en selfs in Europa naer dat wy verstaen schepen gevoert heeft.

Willem Jansz. voor desen schipper op 't jacht *Jacatra* sal op 't schip *Westvrieslant* het ampt van opperstuurman bedienen. Coen Dircksz. opperstuurman van de *Eendracht* sal sich op 't *Wapen van Amsterdam* transporteren om aldaer het ampt van opperstuurman waer te nemen, ende sal Adriaen Cornelisz. met 't *Fortuyn* uytgevaren voor onderstuurman weder in sijn plaets het opperstuurmanschap op de *Eendracht* bedienen.

Jan Cornelis Hacwijck uytgevaren voor schieman op 't schip *Westvrieslant* sal op 't *Wapen van Amsterdam* overgaen om aldaer het ampt van onderstuurman te bedienen. Hessel Gerritsz. van Schellinckhout die omtrent 6 maenden onderprovoost op 't schip *Westvrieslant* geweest is, wort aengenomen voor provoost op 't schip *Middelburch* a f 17 per maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN DOENSZ. VAN GROENENDIJK, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, PIETER DIRCKSZ. DEUCHT, ADRIAEN WILLEMSZ. GOERE, JAN CORNELISZ., CORNELIS FRANSZ., PIETER VAN DEN BROECK, MARTEN REYERSZ., PIETER GILLISZ. VAN RAVENSTEYN, HENDRICK BRUSTENS, ABRAHAM VAN BREE.

Donderdach 12 January anno 1617, in Jacatra. Thijs Cornelisz. Vleyshouwer adsistent uytgevaren met het schip *Mauritius*, alsoo hem by den heer president den tijt van 2 jaeren seer dienstich ende wel gecomporteert heeft, wort mits desen aengenomen voor secretaris van den heer president en synen raet; sal per maent winnen f 36.

Pieter Lammersz. van Enckhuysen uytgevaren met het schip *Enckhuysen* voor provoost, alsoo hem alhier voor meester smit eenen langen tijt heeft laten gebruyccken en nog gesint is te continueren, sal per maent winnen f 26.

Willem Dircksz. van Deutecom uytgevaren met de *Trouwe* voor bootsman ende smit, alsoo hier aen lant hem in 't smitsampt seer wel quijt, sal per maent voortaen winnen f 15.

Willem Teunisz. van Harlingen uytgevaren met 't schip *Westvrieslant* van Hoorn voor provoost, alsoo hem in sijn dienst wel gecomporteert heeft, in consideratie mede nemende de extraordinaire moeyten die hy gehat heeft met de conspiratie van ditto schip, sal per maent winnen f 20 ende overgaen op 't schip 't *Wapen van Amsterdam*.

Pieter Bartelsz. van Hoesem uytgevaren met *Westvrieslant* voor bootsman, alsoo in het trompetten soo wel toegenomen heeft dat voor trompetter mach verstrecken, sal per maent winnen f 12 ende voor trompetter als bosschietter op *Middelburch* overgaen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN DOENSZ.

VAN GROENENDIJK, JACOB BREECKVELT, PIETER DIRCKSZ. DEUCHIT, PIETER DE CARPENTIER, JAN CORNELISZ., HENDRICK BRUSTENS, ADRIAEN WILLEMSZ. GOERE, CORNELIS FRANSZ.

Woensdach 25 January anno 1617, in Jacatra. Naerder gedebatteert en geleth sijnde op het stuck den 20 stantis door den E. heer president den raet in deliberatie gegeven, wat ten besten van de Generale Compagnie gedaen dient tegen de monopolie 't welck tot Bantam off met goede kennisse van den Pangoran ofte veeleer door syne ordre beleyt, ende nu opnieuw weder hervat is, waerdoor alle de peper opgehouden wort, gelijck mede dat door den Pangoran selfs naer 't schijnt onse schuldenaeren soo die by hem onsent halven in aprehentie sijn als andere tegen ons gesustenteert worden, is cyndelijck eenstemmich gearresteert dat, men de Chinese joncken die dagelijcks van China tot Bantam verwacht werden omtrent Pulo Baby buyten de rheede van Bantam ophouden sal om door die middel ons recht op de schuldenaeren te vorderen sonder nochtans die van de joncken in 't minste te beschadigen, ende insonderheyt om te onderstaen off de monopolie can worden gebroocken ende sooveel peper sullen connen becomen dat het schip *Westvrieslant* met den peper die uyt Jamby verwacht weirt dit jaer nog volladen na 't vaderlant gesonden can worden, dewijl het schijnt dat sulcxs anders in geenerley maniere geschieden can, off souden de onredelijcke wille van den Pangoran en alle de Chineesen moeten voldoen, 't welck den welstant van de Generale Compagnie geensins lyden can; wel te verstaen dat men met alsulcken temperament handele, byaldien sich eenige alteratie verhieff (als niet en dencken), dat men liever de peper die noch tot Bantam soude wesen laet benutten totdat met de joncken van de rheede ietwes obtineren, als nu te ontyde onderstaen die van Bantam hun resterende peper aff te dringen. Ende om de saecke op 't spoedichste by der hant te nemen, alsoo den tijt geen vertreck can lyden, is goetgevonden dat het schip *Middelburgh*, 't welck seylree is, op morgen na Bantam seylen sal om te executeren sulcxs de vrienden door den heer president na den tijt en eysch van saecken sal worden belast.

Alsoo Claes Hermansz. oppercoopman den 7^{den} deser op 't schip de *Eendracht* voor schipper is gestelt ende niet meer winnende is als f 40 per maent, wort [hem] van dien tijt aff f 60 ter maent toegeleyt. Jacob Dircksz. opperstuurman met 't jacht *Nassouw* uyt Arabia gecomen, wort om goede redenen, van dien tijt af op 't schip *Middelburgh* is, toegeleyt f 50 per maent. Sebalt Wonderaer assistent en bottelier synen tijt op een jaer na uytgedient hebbende, wort ten respecte van goet comportement voor ondercoopman aengenomen a f 40 per maent tot huys toe, ende dat naer aenseggen voor

den tijt van 3 jaren na de expiratie van syne eerste verbintenis, ende sal hem op 't schip *Middelburch* transporteren om daermede naer Arabia te gaen. Pieter Leemans, bosschieter, ten respecte een timmerman is, wort daervoor aengenomen en sal voortaen per maent winnen f 20.

Kerst Jansz. ende Heertgen Hcynsz., bosscheters, ten aensien alhier voor houtsaegers gebruyckt worden, sullen voortaen winnen ieder f 20 per maent, soo lange het houtsaegeen bedienen.

Jan Lammertsz. en Jan Annooten, uytgevaren voor bootsgesellen, alsoo voor slootmaeckers gebruyckt worden, sullen van nu voortaen verdienien f 12 per maent.

Tijs van Aken, spijckermaecker, synen verbonden tijt geexpireert sijnde, wort de novo aengenomen de Compagnie 3 jaeren in 't lant te dienen a f 8 per maent tot patria toe.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN DOENSZ. VAN GROENENDIJK, JACOB BREECKVELT, CORNELIS BUYSERO, PIETER DE CARPENTIER, ADRIAEN WILLEMSZ. GOEREE, PIETER GILLISZ. VAN RAVENSTEYN, JAN CORNELISZ., HENDRICK BRUSTENS, MARTEN REYERSZ., ABRAHAM VAN BREE, CORNELIS FRANSZ., TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER.

Maendach 13 February anno 1617, in Jacatra. Alsoo per praeuw van Bantam door Cornelis Buysero verstaen hebben dat aldaer een Fransch schip *Marguerite* genaemt in compagnie van 't schip de *Montmorency*, in Mayo laetstleden van Diepen geseylt, gearriveert was, waerop diverse Nederlanders sijn, soo is goet gevonden dat men aan Cornelis Buysero sal advyseeren dat sal trachten volgens de placaten van de Hooch Mogende Heeren Staten Generael ende ordres van de heeren Mayores deselve Nederlanders in aprehentie te crygen, 't sy door de een off andere middel, doch eerst met soeticheydt deselve te onderstaen, en soo niet willende gelucken, met alsulcken middel, 't sy met gewelt off anders, als den tijt sal openbaren ende mede brengen, alsoo de Compagnie aen 't verseeckeren ende lichten van voorsz. Nederlanders veel gelegen is.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN DOENSZ. VAN GROENENDIJK, PIETER DE CARPENTIER, JACOB BREECKVELT.

Op den 14de February by den E. heer president voorsz. resolutie op 't schip *Westvrieslant* andermael getoucheert [sijnde], is by den raet van 't selve schip deselve geaprobeert.

Was onderteekent CORNELIS FRANSZ., HENDRICK BRUSTENS, ABRAHAM VAN BREE, MARTEN REYERSZ., TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach 17 February anno 1617, in Bantam. Alsoo op de 2 schepen te Diepe in Vranckrijck toegerust en alhier gearriveert diversche Nederlanders sijn varende onder de jurisdiccie van de Hooch Mogende Heeren Staten Generael horende, waervan alhier in de logie sijn gearresteert Pieter Gerritsz. van Amsterdam, opperstuurman, voor desen in Indien geweest met het schip de *Maccht van Dort* onder de vlagge van den admirael Heemskerck, daerna onder de vlagge van den admirael Mattelieff met het schip genaemt *Orange*; Melis Remmertsz. Lans van Hoorn, oppercoopman, voor desen in Indien geweest onder de vlagge van den admirael Verhaegen met het schip *Groot-Hoorn*; Ouwe Lievens van den Broeck in 't Waterlant, voor desen in Indien geweest met de *Leeuw met de Pylen* onder de vlagge van den admirael Verhoeven en daerna met ditto schip onder de vlagge van den commandeur Brouwer; Frederick Jansz. van Edam oppertimmerman voor desen in Indien geweest met het schip *Utrecht* onder de vlagge van Wolfert Hermansz., daerna met het schip de *Leeuw met de Pylen* onder den admirael Verhoeven, de derde tocht met 't schip *Banda* onder de vlagge van den commandeur Rael; Jan Martensz. van Enckhuyzen, cuyper, Marten Martensz. van Edam, bosschieter, Jacob Croneman van Dantsich, alle tesamen gevaeren hebbende op 't groote schip, sijnde admirael, genaemt *Montmorency*; dewelcke voor ons gecomppeareert sijnde en hun voorgehouden hebbende 't placaet ende verbot der Hooge Mogende Heeren Staten Generael in de Nederlanden doen publiceeren, inhoudende dat gene ingeboorne of ingesetene derselve hun souden vervorderen met eenige schepen anders dan die van de Generale Compagnie in Indien te vaeren, op de verbeurte en poene in deselve placaet gementioneert; daerop eendrachtelick hebben verclaert ende geseyt nooit geweten te hebben, doen sy aengenomen wierden, dat herwaerts souden comen, noch ooyt eenige articulbrieff hun en is voorgelesen ofte doen beëdiggen, maer wel dat op een vreemde reyse gingen, waervan elck het syn gevoelde, tottertijt aen Cabo de Bona Esperance quamen, als wanneer hun par force ende met gewelt hebben gedwongen herwaerts te brengen, versoeckende daeromme onsen onderstant om aen hunne goederen en maentgelden te mogen geraecken, alsoo gaerne en liever de Compagnie als vrienden wilden dienen, want seyden tegen haer danck door bedwang hier sijn gecomen.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN DOENSZ. VAN GROENENDIJK, CORNELIS BUYSERO, ABRAHAM VAN BREE, PIETER GILLISZ. VAN RAVENSTEYN, PIETER JANSZ., TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach 27 February 1617, in 't schip *Westvrieslant* leggende voor Bantam. Alsoo het schip den *Swarten Leeuw* nu laest uyt Japan gecomen alhier mede heeft gebracht een Chinese joncke by hem omtrent Chincheo

verovert, willende na de Manilhas, geladen met fruyten en andere provisien, soo is door den heer president den raet in deliberatie gegeven wat men met deselve joncke verder sal doen, waerover gediscoureert sijnde ende de groote opspraecke die in dese conjuncture des tijts soude veroorsaeken, soo naer recht ten uiterste met haer procedeeren, alsmede ditto joncke geen offweynich goederen ons dienstich in heeft, is derhalven goetgevonden en geresloveert datmen ditto joncke alhier sal doen visiteeren, ende yets meer vindende dan aengedient hebben 't selve per notitie te stellen, nemende daer eenige cley-nicheden uyt om aen 't volck van den *Swarten Leeuw* uyt te deelen, ende datmen dan voorts ditto jonck met al het volck na Banda sal senden om aldaer op Pouloay of andere cylanden de cost als vryelieden te soecken, en datmen die met geen Compagnies werken sonder te contenteerden in redelijck-heyt sal vermogen te belasten, blyvende de joncke en goederen haer eygen om mede te handelen naer haer believen.

Claes Jansz. Ban ondercoopman uytgevaren met het schip de *Zuyder Eendracht* van Hoorn af 42 per maent, wort mits desen sedert den 11 December passato aengenomen de Compagnie in 't lant te dienen in qualite en gagie als voren dry jaeren.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN DOENSZ. VAN GROENENDIJK, CORNELIS BUYSERO, PIETER DE CARPENTIER, CORNELIS FRANSZ., JAN CORNELISZ., HENDRICK BRUSTENS, ABRAHAM VAN BREE, MARTEN REYERSZ., FLORIS HEERES, PIETER JANSZ., CORNELIS CLAESZ., MARTEN VAN DER STRENGE, TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach primo Maert 1617, in Bantam. Gewaerschout sijnde by rapport van seeckre personen hoedat in het hoff van den coninck van Bantam eenige heymelijcke vergaderinge ende toerustinge van wapenen is geschiet, om gelijk de presumptie is onse logic onverwacht ende by ontyden te invadeeren, pilceeren ende massacreen, onder pretext van revengie over het ophouden der Chinese joncke, soo is goetgevonden om sulcke desastre ende moorddaedich desseyn in tijts voor te comen, dat de E. heer president, heer comman-deur Doensz. mitsgaders de oppercoopliden hun aen boort van de schepen tegenwoordich op de rheede leggende sullen vervoegen, uytgesondert Cornelis Buysero die hem met de reste van 't volck in de logie sal onthouden, alsoo mits der voorsz. absentie geen perijckel te verwachten staet, want het den Pangoran alleen om de hoofdden te doen is, en te sien wat de saecke vorder vereyschen sal.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN DOENSZ. VAN GROENENDIJK, CORNELIS BUYSERO, PIETER DE CARPENTIER, PIETER VAN DEN BROECK, TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris,

Donderdach 2 Marty anno 1617, in 't schip *Westvrieslant* liggende voor Bantam. By den E. president den raet voorgedragen wesende hoe veradverteert is geweest in 't hoff van den coninck seeckre tragedie geprepareert soude worden, sonder nochtans seeckerlijck te weten, maer wel eenige kwaede inditie bespeurt wierde, is daerop na verscheyde consideratien gearresteert, dewyle geensints geraden vinden de opgehouden joncke te relaxeeren voordat den Pangoran hem openlijck ons party toont off recht doet, noch oock ons met represailles te valeeren, alsoo het de Compagnie alsnu geensints gelegen comt alhier oorloch aen te vangen, datmen sal soeken met den Pangoran in handelinge te treden om de saecke te modereren, dewyle enige seggen de groote van 't lant daertoe seer wel genege sijn, maer niet en kunnen resoveren de eerste aenspraecke te doen, hoewel d'onse nochtans tot 13 dagen lang toe moderatie geoffreert ende lange voor desen om recht tot diverse reysen gesocht en gebeden hebben. Tot desen handel worden gecommitteert Cornelis Buysero ende Hendrick Brustens, mits dat deselve op sulcken voet sullen beginnen dat wy de joncke niet ophoudende sijn om den coninck of 't lant afront of bravade aen te doen, maer alleen om de Chinesen daertoe te dringen haer schult te betalen, gelijck de president hun in 't eerste heeft doen aensegen. Is goet gevonden dat men interim de resterende goederen en 't meeste volck van lant sal lichten, ende continueerlijck alle de schepen slachvaerdich ende goede wacht houden om ongeval te verhoeden.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN DOENSZ. VAN GROENENDIJCK, CORNELIS BUYSERO, PIETER DE CARPENTIER, CORNELIS FRANSZ., HENDRICK BRUSTENS, ABRAHAM VAN BREE, MARTEN REYERSZ., FLORIS HEERES, PIETER JANSZ., CORNELIS CLAESZ., TIJS CORNELISZ. VLEYS-HOUWER, secretaris.

Saterdach 4 Maert anno 1617, in 't schip *Westvrieslant* leggende voor Bantam. Alsoo de schepen die men noch dagelijcks uyt patria is verwachttende buyten gissinge ende expectatie achterblyven en tardeeren, onseecker daerbenevens sijnde wanneer deselve souden mogen arriveeren, ende gevreest wort dat interim de Engelsche die alrede een schip versonden hebben, off de Fransche tegenwoordig alhier voor Bantam ter rhede leggende wel een tocht innewaerts aen naer Amboyna of Banda mochten attenteeren, soo is goet gevonden in sulcken gevalle de *Zuyder Eendracht*, voor desen gedestineert met het schip *Middelburch* naer Madagascar ende Suratten te varen, innewaerts aen te senden om soo onse schepen by aventure mochten vertrocken wesen, de Engelsche of Fransche volgens de ordre van onse Meesters na behoorlijcke insinuatie 't sy dan met vriendschap off des noot sijnde met gewelt van daer te doen vertrecken, alsoo de Compagnie daeraen in 't besonder is

gelegen. Is mede geordonneert dat 't jacht de *Duyve* in plaetse van de *Eendracht* in compagnie van 't schip *Middelburch* de reyse naer Madagascar en Suratte volgens vorige genomen resolutie sal doen, ende sal Pieter Gillesz. Ravensteyn op 't schip *Middelburch* ende Hendrick Brustens op de *Eendracht* overgaen in qualite van oppercooplieden. Vorders alsoo de Chineesen met de joncke per den *Swarten Leeuw* verovert, dagelijcks met groote partyen wel 80 in 't getal overboort sijn gesprongen ende wechgelopen ende de reste daertoe mede geresolvoert sijn door vreese soo sy seyden datmense op galeyen off andersints voor slaven in Amboyna off Banda gebruycken sal, niettegenstaende men haerlieden met alle goede redenen van dese verkeerde opinie heest soeken aff te trekken nochtans even hartneckich en disperaet daerby persisterende, soo is goet gevonden om verder ongelucken alsmede de opspraecke van de Chineesen als Javanen van Bantam te eviteeren, dat men de voorsz. veroverde Chineesen in haer keur sal setten, dat degene die vry-willich blyven haere goederen sullen behouden om deseelve tot haeren voordeel als vrye lieden in Amboyna off Banda te mogen beneficeeren, en die sulcks niet en gesint sijn te doen sullen alle haer goederen prijs gemaeckt ende hier aen lant geset worden.

Alsoo de naervolgende Nederlanders met de Fransche schepen de *Montmorency* ende *Marguerite* genaemt alhier gecom, volgens de ordre van de heeren Staten Generael ende onse Mayores by ons aengeslagen ende uyt haer examinatie verstaen dat nooyt hebben geweten dat herwaerts souden comen, maer tegen haer danck alhier gevoert, soo is goet gevonden deseelve in dienst van de Generale Compagnie aen te nemen, ende sullen tsedert primo passato verdienien namentlijck:

Pieter Gerritsz. van Amsterdam, opperstuurman out 33 jaer, by de Fransche bedongen hebbende f 100 per maent, sal nu by ons verdienien voor den tijd van 3 a 4 jaeren a f 50 's maents. Claes Symonsz. van Venhuysen opperstuurman oud 64 jaeren, heeft by de Franschen bedongen f 72 per maent, sal nu verdienien f 50 's maents. Melis Remmersz. Lans van Hoorn oppercoopman by de Franschen bedongen hebbende f 80 sal by ons verdienien en genieten in qualite van ondercoopman f 40 's maents. Jaques Dassegnie van Doornick ondercoopman omtrent 42 jaer, heeft by de Franschen bedongen f 60 ende sal nu verdienien f 40 's maents. Jan Martensz. van Enckhuyzen oud 32 jaeren, cuyper, by de Franschen bedongen f 19, sal nu verdienien a f 16 'smaents. Ouwe Lievens van den Broeck int Waterlant out 28 jaer, by de Franschen bedongen f 34 voor bottelier, sal nu verdienien a f 18 'smaents. Wigger Jorisz. van Hem oppertimmerman out 38 jaer, by de Franschen bedongen f 24, sal by ons verdienien van gelijcken f 24 's maents. Claes Jansz. van Beverwijck trompetter out 26 jaer, by de Franschen bedongen f 24, sal verdienien f 18 's maents.

Gijsbert Harmsz. van de Graeff constabel out 38 jaer, by de Franschen bedongen f24, sal verdienien van gelijcken f24 's maents. Teunis Gillisz. van Edam, out omtrent 27 jaer, heeft by de Franschen bedongen f20 voor botteliersmaet, sal verdienien a f15 's maents. Jeronimus Jansz. van Dantsich constabelsmaet, out omtrent 43 jaeren, heeft by de Franschen bedongen f18, sal nu verdienien f18 's maents. Jacob Croneman van Dantsich bosschietter out 26 jaer, heeft by de Franschen bedongen f12, sal by ons verdienien f12 's maents. Jan Jansz. van Edam bootgesel out 19 jaeren, heeft by de Franschen bedongen f10, sal nu verdienien f9 's maents. Fredrick Jansz. van Edam out 30 jaeren, heeft by de Franschen bedongen f48 in qualité van oppertimmerman, sal nu verdienien f32 's maents. Michiel Wilde van Steenwijck soldaet out 25 jaer, by de Franschen bedongen f10, sal nu verdienien f10 's maents. Marten Jansz. van Groningen constabel, by de Franschen bedongen f30, sal nu verdienien f22 's maents. Abraham Boeckhuysen van Middelburch, dienaer geweest van Monsieur du Caen, heeft by de Franschen bedongen f10, sal nu verdienien f12 's maents.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN DOENSZ. VAN GROENENDIJK, CORNELIS BUYSERO, PIETER DE CARPENTIER, CORNELIS FRANSZ., ADRIAEN WILLEMSZ. GOERE, MARTEN REYERSZ., FLORIS HEERES, PIETER VAN DEN BROECK, PIETER GILLISZ. RAVENSTEYN, PIETER CORNELISZ., PIETER JANSZ., CORNELIS CLAESZ., TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach 27 Maert anno 1617, in 't schip de *Swarte Leeuw* leggende voor Bantam. Is goetgevonden ende geresolveert dat Cornelis Fransz., uitgevaren met het schip *Westvrieslant*, om redenen op ditto schip sal blyven ende daermede naer patria sal seylen, ende dat men Marten Reyersz., schipper geweest op ditto schip *Westvrieslant*, als opperoopman sal authoriseren.

Jan Meyndertsz. Goyer ende Steven Wybou, ondercooplieden, alsoo onbequaem sijn en geacht worden de Compagnie te connen dienen, is goetgevonden deselve naer 't vaderlant te senden, genietende adsistentsgagie, te weten f15 ter maent.

Huybrecht Cnopen alsoo onbequaem geacht wort de Compagnie dienst te doen, is gearresteert datmen deselve met het schip *Westvrieslant* naer huys sal senden sonder gagie te genieten, te weten van 15 Juny 1616 dat van de Cust herwaerts gesonden is.

Is mede gearresteert dat de ondergeschreven personen varende op 't schip de *Bergerboot* sedert 19 October 1616 sullen verdienien als volcht:

Albert Jacobsz. in qualite van bottelier f20 per maent; Adriaen Jacobsz. hoochbootsman f20 per maent; Laurens Teeus quartiermeester f12 per

maent; Adriaen Andriesz. botteliersmaet $f13\frac{1}{2}$ per maent; Jurriaen Cramer cocksmaet sedert 15 October $f16$ per maent; Cornelis Cronen provoost sedert 18 Maert $f18$ per maent.

Roelof Colijn varende op 't schip de *Swarte Leeuw* voor trompetter, is ten respecte een cleyne gagie is winnende, $f18$ per maent toegeleyt.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN DOENSZ. VAN GROENENDIJK, CORNELIS BUYSERO, PIETER DE CARPENTIER, M. VAN DER STRENGE, N. CASEMBROOT, CORNELIS CLAESZ., FLORIS HEERES, TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donerdach adi 13 April anno 1617, in Jacatra¹⁾. Is by den E. heer president ende raden goet gevonden, het schip de *Galliasse* op 't alderspoedichste recht door na Patana te senden met 28.000 realen in contant, tot incoop van peper, benjuwijn, gomma lacco ende Chineese waren, ende omme met de retoeren wederomme herwaerts te keeren.

Willem Dircxz. van Leeuwen, uytgevaren onder de vlagge van den admirael Verhoeven, sijnnen tijt geexpireert sijnde, is sedert 28 Maert lestleden op nieuws aengenomen, de Compagnie drie jaeren in 't lant te dienen a $f35$ per maent, omme gebruyckt te worden in qualite ende ter plaatse als den dienst der Compagnie sal vereischen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, CORNELIS COMANS, GERRIT FREDRICKSZ. DRUYFF, JACOB GAERMAN, THONIS FLORIS, MARTEN VAN DER STRENGHE, CORNELIS CLAESZ., TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 16 April anno 1617, in Jacatra. Alsoo hier tegenwoordich overich sijn hebbende de schepen, 't *Wapen van Zeeland* ende den *Swarten Leeuw*, welcke op desen tijt nieuwers connen gebruycken dan in de Straet van Mallacca ofte na Japan, is door d'E. heer president in deliberatie geleyt, werwaerts deselvige imploeyeeren sullen. Hierop geconsidereert sijnde, wat dienst op d' ander plaatse gedaen can worden, als insonderheyt, dat dit jaer apparentelijck voorseecker een Portugiesse caracq van Maccau na Nangesacq varen sal, is geresolveert ende goet gevonden, datmen het schip den *Swarten Leeuw* op 't spoedichst na Patana senden sal, omme van daer met de *Galliasse* na Japan te seylen ende den derden tocht op de caracq van Maccau op Nangesacque varende te doen, 't sy op Maccau selven, in 't gaen off te keeren, mits dat de *Galliasse* tijtlijck van Japan na Patana keere, omme de retocren vandaer herwaerts te brengen, ende dat het schip den *Swarten*

¹⁾ Resolutiën van 13 April—28 Aug. 1617. K 117.

Leeuw, de caracq missende, van Japan op Cochinchina gebruyct sal worden, omme te onderstaen, oft men aldaer met de Chinesen (die daer seer sterck varen) sal connen handelen, ende by weygeringe van den handel, datmen de Chinesen alsdan vandaer (gelyck van Manilha) sal soecken te weerden, om hun alsoo t' onswaerts te dringen ende op die van Cochinchina met repressoile van de schade aldaer geleden te valleeren. Doch byaldien in Patana een schip van noode waere, omme den peper van Ligor ende Bordelong te becomen, sal 't schip de *Galliasse* vooral daertoe gebruyckt worden, ende in gevalle van de Manilhase vloote eenige schepen in Patana wierden geriscontreert, sullen by den raet aldaer alsulcke schepen tot assistentie van den *Swarten Leeuw* worden gebruyckt als noodich wesen sullen, omme de Maccause caracq te vermeesteren ende de reyse op Cochinchina te doen.

Het schip 't *Wapen van Zeeland* sullen alhier houden tot verseeckeringe van 't cappitael ende omme 't selvige metten eersten volladen naer 't patria te senden, mits dat men 't, interim van noode wesende, op Jamby ende Malacca gebruycke.

Is mede goet gevonden, dat Cornelis Claesz., schipper op 't schip den *Swarten Leeuw*, om redenen tegen Jacob Pankeras, schipper op 't *Wapen van Zeeland*, sal overgaen.

Alsoo Hendrick Jansz., oppercoopman in Patana, sijnnen tijt geexpireert ende om verlossinge is versoeckende, waerover wederomme noodich een ander persoon in sijn plaatse dient gestelt, is goet gevonden, dat heer Gerrit Fredricksz. Druyff, oppercoopman, derwaerts met het schip den *Swarten Leeuw* sal gaen, omme ditto qualite in plaatse van Hendrick Jansz. voorsz. te bekleeden.

Vermits Jan Willemesz. den 15^{den} December 1615 op 't jacht *Cleen Vlissingen* als schipper is gestelt ende daervooren geen gagie is winnende, wort hem, sedert voorsz. tijt dat het schippersamt bedient heeft, toegeleyt f 42 ter maent.

Alsoo Jacob Cornelisz. Aenlegger het offitie van hoochbootsmann ende bottelier op 't jacht *Cleen Vlissingen* is bedienende, sal van nu voortaen verdienen, in plaatse van f 14, f 18 ter maent.

Meeus Bocxsz. op voorsz. jacht *Vlissingen* varende, vermits het constabels-offitie waerneemt, sal van nu aff winnen f 13 ter maent.

Cornelis Gerrebrantsz. van Hoorn, bootsman, varende op 't jacht den *Oranjeboom*, ten respecte een cloeck jongman [is] ende cleene gagie wint, wort van nu af toegeleyt f 8 per maent.

Cornelis de Keyser, ondercoopman, varende op 't schip de *Bergerboot*, ten respecte van goet comportement ende cleene gagie die is winnende, wort van nu af f 36 ter maent toegeleyt.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, CORNELIS C. COOMANS, GERRIT FREDERIJCK DRUYFF, JACOB GAERMAN, THONIS FLORISZ., MARTEN VAN DER STRENGE, WILLEM JANSZ. DE WAEL, PIETER BARENTSZ., CORNELIS CLAESZ., JACOB PANCKERAS, TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach den 21^{en} April anno 1617, in Jacatra. De resolutie den 16^{en} stantis genomen, touscherende 't senden van 't schip den *Swarten Leeuw* na Japan ende Cochinchina, geresumeert sijnde ende in deliberatie geleyt wesende, hoe men met de Chinesen handelen sal, byaldien d' onsen van de Cochinchinders qualick gerescontreert ende den handel geweygert wierde, is daerop gearesteert, dat men aldaer in desen gevalle uyt de Chinese joncken lichten sal, 't gene ons dienstich sy, mits hetselfige aan de Chinesen betalende met ongeveer 15 percento meer, dan het hun in China incoops gecost heeft, voor soovele 't capitael verstrecken can; ende d' overige joncken, off wat joncken ende goederen datter meer becomen worden, deselvige sullen door den *Swarten Leeuw* na Patana off Sangora gebracht worden ende sal men aldaer van hun nemen, 't gene ons dienstich sy, mits d' eygenaers daervooren betalende omrent 25 percento meer, dan haer 't selvige in China gecost heeft, met insinuatie ende verclaring daerby doende, dat gewaerschout sullen wesen, naer dien tijt van Cochinchina als Manilha te blyven op pene van confiscatie haerder joncken ende goederen. Doch byaldien gesint sullen wesen, t' onswarts te keeren ende met ons te handelen, 't sy dan in Patana, Sangora off tot alsulcken placte als metten andren verdragen connen, dat men hun aldaer haere goederen tot redelijcken pryse affcooppen ende betalen sal, invoegen, dat hun des sullen hebben te bedancken. Wel te verstaen, dat ditto *Swarten Leeuw* met het retoer van Cochinchina na Patana, vandaer herwaerts ende niet na Japan keeren sal.

Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, GERRIT FREDERIJCK DRUYFF, TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach den 22^{en} April anno 1617, in Jacatra. Alsoo de schepen den *Swarten Leeuw* ende de *Galliaasc*, na Patana ende Japan gaende, gelast warden, omme de Portugiesse caracq, van Maccau op Nangesacque varend, te vermeesteren, is ter gedachtenis gebracht, hoe deselvige caracque voor desen een dach 2 a 3 voor 't arivement van 't schip den *Leeuw met Pylcn* in Nangesacque ariveerde, waerop in deliberatie geleyt sijnde (byaldien voorsz. caracq wederomme voor onse schepen ariveerde ende d' onse soo cort volgde, dat het goet niet gelost ware) off men dito caracque inde haven van Nangesacque

bespringen off laten soude. Na verscheyde discoursen ende consideratien is daerop gearesteert, dat men voorsz. caracque in voorsz. gevallen ditto haven van Nangesacque assalteeren ende, doenlijck sijnde, vermeesteren sal, on-aengesien 't gene daerover in Japan soude mogen ontstaen, mits dat den heer Jacques Specx hiervan verwitticht worde, opdat alles daerna werde gerecht.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, GERRIT FREDERIJCK DRUYFF, MARTEN VAN DER STRENGHE, TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 28 April anno 1617, in Jacatra. Is goetgevonden ende geresol-veert, dat naervolgende personen, met 't jacht den *Orangeboom* herwarts ge-comen, ten respecte cloecke mannen sijn ende cleene gagie winnen, op naer-volgende gagie gestelt sullen worden. Te weten:

Naervolgende personen door 't jacht den *Orangeboom* verleden reys op Mauritius gelaten ende nu herwarts gebracht: Pauwelis Jansz. van Tonningen gewonnen hebbende f6 ter maent, sal van nu aff verdienien f8 ter maent. Meyndert Nannincx van Hoorn gewonnen hebbende f6, sal nu hebben f8 ter maent. Willem Cornelisz. van Hoorn, uytgevaren voor f6, sal verdienien f8 ter maent. Claes Jansz. van Hoorn, uytgevaren voor f6, nu f8 ter maent. Cornelis Ripertsz. van Hoorn heeft gewonnen f6, nu f8 ter maent. Pieter Egbertsz. van Hoorn, uytgevaren voor f6, sal nu verdienien f8 ter maent.

Naervolgende personen nu lest met den *Orangeboom* uytgevaren: Frans Jansz. van Hoorn gewonnen hebbende f6 sal nu hebben f8 ter maent. Rutger Spaen van Wamel uytgevaren voor f6, nu f8 ter maent. Cornelis Adriaenz. van Watway, uytgevaren voor f7, sal nu verdienien f9 ter maent. Hendrick Tjarcx van Emden, gewonnen hebbende f5, nu f8 ter maent.

Jongens: Jan Baertsz. van Hoorn gewonnen hebbende f3, sal verdienien f5 ter maent. Joost Jansz. van Hoorn gewonnen f3, sal nu genieten f5 ter maent. Jan Gerritsz. van Hoorn gewonnen f3, sal nu hebben f5 ter maent. Claes Carstens van Hoorn uytgevaren voor f3, nu f5 ter maent. Claes Jansz. van Hoorn heeft verdient f3, sal nu hebben f5 ter maent. Jacob Albertsz. van Hoorn heeft gehad f3, nu f5 ter maent. Pieter Pietersz. van Hoorn mede voor f3 sal nu hebben f5 ter maent. Jan Dircksz. van Hoorn uytgevaren voor f3, verdient nu f5 ter maent. Marten Thomasz. van Hoorn uytgevaren voor f4, sal nu verdienien f6 ter maent. Gerrit Pietersz. gewonnen hebbende f5, sal nu verdienien f8 ter maent. Alsmede Pieter Arentsز. ende Gerrit Jansz. in plaatse van f7 sullen f9 winnen.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, CORNELIS BUYSERO, WILLEM JANSZ. DE WAEL, PIETER BARENTSZ., TIJS CORNELISZ, VLEYSHOUWER, secretaris,

Sondach adi 21 May anno 1617, in Jacatra. Naervolgende personen uytgevaren voor jongens met 't jacht den *Orangeboom* ten respecte nu als mannen worden gebruyc kt ende cleene gagie winnen, sullen voortaan verdienken, namentlijcken:

Jan Pietersz. van Emden, gewonnen hebbende f3, sal nu verdienken f5 ter maent. Harmen Claesz. van Alckmaer heeft verdient f3, sal nu hebben f5 ter maent. Evert Jansz. van Hoorn heeft bedongen f4½, sal nu verdienken f6 ter maent. Pieter Jansz. van Hoorn gewonnen hebbende f4, sal nu verdienken f6 ter maent. Herman Jacobsz. bedongen hebbende f4, sal nu winnen f6 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ. DE WAEL, PIETER BARENTSZ., ABRAHAM VAN BREE, TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach 8 Juny anno 1617, in Bantam. By den heer president den raet diverse reysen in consideratie gegeven wesende, soo tot Jacatra als Bantam, wat monopolie verleden jaer tot Bantam met den peper gepleecht is en wat hinder en schade de Generale Compagnie daerdoor gedaen wierde, alsoock hoe de Chinese joncken daerop tot boete ende despeche van 't schip *Westvrieslant* 3000 sacken peper affgedrongen wierden, is voorder in consideratie geleyt, wat ten besten van de Generale Compagnie gedaen dient, om 't aenstaende groot gewas tot redelijcken pryse goede quantiteyt peper te becomen, d' Engelsen ende Francen de meesten hinder te doen, ende den handel na den tijt in dwang te houden, ende nadat de saecke ten uitersten innegesien is, verscheyde sessien hierover gehouden sijn ende op alles met diverse discoursen ende overlegginge wel geleth is, soo is eenstemmeliick gearresteert (ten respecte hier onnodich te verhalen) datmen ontrent de Straet van Palimban uyt de Chinese joncken, die dit jaer van hier na China sullen keeren ende ontrent 8000 sacken peper innehebben, alle deselvige peper lichten sal, mits voor 't picol vier realen betalende, nonobstant deselvige haerlieden wel acht realen comt te staen.

Ende soo 't gebeurde, dat d' Engelsen (gelijck de Chinesen laten verluyden) de Chinese joncken waren accompagneerende, sal men deselvige vrientlijck insinueeren, dat vrientlijck gebeden sullen sijn, hun met de joncken niet te bemoejen ende 't recht van onse Meesters niet te vercorten. Ende byaldien niet en desisteren, wort gearresteert, datmen hun dan met gewelt sal doen vertreken, volgens instructie die den heer president de gecommitteerde medegeven sal.

Wel te verstaen, datmen de Chinesen voorder aen haer personen, joncken noch goederen, in 't minste niet vercorten noch hinderen sal.

Nadat de saecke lange uytgestelt is geweest, is aldus gedaen ende gearresteert.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, JACOB BREECKVELT, CORNELIS C. COOMANS, WILLEM JANSZ. DE WAEL, PIETER BARENTSZ., CLAES PIETERSZ., HENDRICK DE JONGE, PIETER DIRCKSZ. DEUCHT. Wat lager stont: Sijn present geweest PIETER DE CARPENTIER, ABRAHAM VAN BREE, PIETER JANSZ. GROOT, TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach 8 Juny anno 1617, in Bantam. Is gearesteert, dat de schepen 't *Wapen van Zeelant*, d' *Orangeboom*, 't jacht de *Halve Maen* ende 't fregat *Jacatra* van hier gesamentlijck na Jamby sullen seylen, mits onderwegen de resolutie op heden genomen aengaende de Chinese joncken executerende in manieren ende voegen [als] hun per instructie door d'heer president wert belast, ende dat d' *Orangeboom* op 't alderspoedichste geladen wederomme herwarts keere, alsmede dat van Jamby gesamentlijck na Mallacca sullen seylen de schepen 't *Wapen van Zeelant*, de *Bergerboot*, de *Valck*, de jachten de *Halve Maen*, *Vlissingen* ende 't fregat *Jacatra*, omme den vyant aldaer alle mogelijcke afbreuck te doen, mits dat 't schip 't *Wapen van Zeelant* soo tijtlijck vandaer vertrecke, dat tegen primo a halff October wederomme tot Bantham gekeert sy, omme metten eersten, volladen wesende, nae 't patria te seylen.

Jan Jacobsz. van Edam, uytgevaren met 't jacht d' *Orangeboom*, ten respecte een goet timmerman is ende maer $f9\frac{1}{2}$ is winnende, wort hem van nu aff $f15$ per maent toegeleyt.

Alsoo den schipper van 'tschip *Wapen van Zeelant* overleden is, daeromme wederomme hoochnoodich een ander in plaatse dient gestelt, soo is goet gevonden, dat Pieter Barentsz., schipper van 't jacht d' *Orangeboom*, op dito schip 't *Wapen van Zeelant* sal overgaen, mits genietende den voorleden schippers gagie, wesende $f84$ ter maent, ende dat Claes Pietersz., schipper van *Hoorn*, sich op 't jacht d' *Orangeboom* sal transporteren, omme dito qualite aldaer te bedienen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, CORNELIS C. COOMANS, HENDRICK DE JONGE, PIETER DIRCKSZ. DEUCHT, WILLEM JANSZ. DE WAEL, PIETER BARENTSZ., CLAES PIETERSZ., TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach, adi 23 Juny anno 1617, in Jacatra. Geconsidereert sijnde, hoe verleden jaer op d' een syde by den heer president naer Atchijn, Priaman ende Ticco gesonden is geweest, omme te onderstaen, off men d' Engelsen van Priaman ende Ticco soud connen verdryven ende den handel in hun plaatse aldaer cost becomen, alsoock ter andersyde off men den peper, die van differente plaatzen, op de Westcuste van Sumatra gelegen, in Ticco wort gebracht, in Celeber t' onswaerts soud connen trekken, soo is 't, dat het eerste misluct

wesende, omdat het contract, door d' Engelsen met den coninck van Atchijn gemaect, niet geexpireert en was, ende het ander, dat het schip *Enckhuysen* te haestich van Celeber keerde, waerover by den heer president den raet andermael in deliberatie gegeven is, off het niet geraden sy, de saecke te her-vatten. Hierop alles overleyt wesende is eenstemmich gearesteert, datmen 't jacht *Jacatra* met de joncq van eenen Simsuan, Chinees, na Celeber senden sal, omme andermael te onderstaen, off men den peperhandel aldaer sal connen becomen. Is oock goet gevonden, dat Abraham de Rasiere als opper-coopman ende hoofd van dito jacht ende joncke derwaerts gaen sal.

Ten respecte naervolgende personen, uytgevaren met 't schip *Westvries-lant*, cloecke mannen sijn ende cleene gagie winnen, sullen van nu voortaan genieten, te weten:

Jan Harmensz. van Eesens, gewonnen hebbende f6, sal nu verdienien f8 per maent. Laurens Pietersz. van Alckmaer heeft verdient f $5\frac{1}{2}$, sal winnen f8 per maent. Pieter Jansz. van Hamborch heeft gewonnen f6, sal hebben f8 per maent. Marten Jansz. van Edam heeft bedongen f $7\frac{1}{2}$, sal nu verdienien f8 per maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, HENDRICK DE JONGE, PIETER DIRCKSZ. DEUCHT, ADAM VERHULT, CLAES JACOBSZ., LENART THOMASZ., TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 6 Julyo anno 1617, in Jacatra. Alsoo door 't overgaen van den heer Claes Pietersz., schipper van 't schip *Hoorn*, 't selve schip sonder schipper versien is enne wederomme een ander hoochnodich in sijn plaatse dient gestelt, soo is 't, dat goet gevonden hebben Merten Davitsz. als schipper op dito schip *Hoorn* te authoriseren.

Tieleman Meurskens, soldaat, uytgevaren met 't schip den *Swarten Leeuw* onder den sargeant Bitter, wort mits desen ten respecte van goet comportement adelborst gemaect ende f10 ter maent toegeleyst.

Pieter Dircksz. Deucht, Pieter de Carpentier ende Crijn van Raemburch, opperooplieden, Marten Gerritsz., schipper, ende Dirck Claesz., Jan Willemsz. Puff, Pieter Jansz., opportimerlieden, gecommitteertsijnde omme te visiteren 't schip 't *Wapen van Amsterdam*, hebben na de gedaene visitatie gerapportéert ende verclaert, gelijck sy rapporteren ende verclaren mits desen, dat hetselfe schip bequaem genoch is, omme alsulcke voyagie te doen als by den raet soude mogen goet gevonden worden, 't sy nae 't patria off elders, daer het den dienst der Compagnie soude mogen vereyschen.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, CRIJN VAN RAEMBURCH, PIETER DIRCKSZ. DEUCHT, HENDRICK

DE JONGE, MERTEN GERRITSZ., ISBRANT CORNELISZ., ADAM VERHULT, TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 22 July anno 1617, in Jacatra. Is goetgevonden ende geresolueert, dat 't jacht d' *Orangeboom*, by de heeren Mayores als jacht d' advyse herwarts gedestineert, met den eersten geladen nae 't patria sullen stieren met alsulcke advysen als van de Moluccos, Amboyna, Banda ende andre quartieren sullen mogen hebben ¹⁾.

Alsoo d' Engelsen tot verscheyde reysen querellen tegen d' onsen, soo met insolente woorden, stoeten, smyten, op 't lijff loopen als andersints, hebben gesocht, waeruyt diverse crackeelen ende gevechten geprocedeert sijn, insonderheyt op den 19^{en} deser tot Bantam, onse bottelier met haren bottelier in questie sijnde op de passer over 't coopen van seeckeren vis, ende eenige van d' onsen op 't rumoer ende geraes daernaer toeloopende, hebben ditto Engelsen met hulp van seeckre Bandanesen ende Japanders een swart van onse logie dootgeslagen ende noch vier persoonen totter doot toe geuest, ende omme naer desen diergelijcke querellen ende ongelucken te eviteren, soo is 't, dat goetgevonden hebben den heer Pieter de Carpentier ende Marten Gerritsz., schipper, te committeren, omme tot Bantam by den Pangoran te gaen ende over voorsz. misdaet recht te procureren, hem niet en soude aentrekken off qualijck nemen, soo naer dese in diergelijcke conjuncture ons recht ende revenge waren soeckende, ende wat ditto Carpentier voorder sal worden belast.

Oock gearresteert, dat alle oppercoopliden, cappiteynen, schippers ende andre officianten, aen lant comende, zijtgeweer sullen dragen op de verbeurte, te weten d' oppercoopliden, cappiteynen ende schippers ider een halven reael ende alle andre officieren een quaert, die sy sullen gehouden sijn, datelijck contant aen die daertoe gecommitteert te betalen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, HENDRICK DE JONGE, ADAM VERHULT, WILLEM JANSZ. DE WAEL, CLAES PIETERSZ., CLAES JACOBSZ., MARTEN DAVITSZ., JOAN DE BITTER, JAN JANSZ., TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 27 July anno 1617, in Jacatra. Alsoo verleden jaer den heer Cornelis Comans met de schepen de *Galliasse* ende de *Neptuines* naer Atchijn gesonden is geweest, omme te onderstaen, off men in Ticco ende Priaman den peperhandel soud connen becomen ende d' Engelsen vandaer te weeren, waerop doen ter tijt gants geen bescheet becomen is, ende dat ter

¹⁾ Het volgende in regest bij van der Chijs, *Plakaatboek I*, 595.

oorsaecke, nae 't schijnt, vermits den coninck van Atchijn aen d' Engelsen (per contract met hun voor dien tijt gemaect) noch verbonden was, ende alsoo men verstaet hetselvige contract in Augusto naestcomende gaet expireren, is in deliberatie geleyt off men wederomme derwaerts senden sal, ende na consideratie van saecken eenstemmelijk gearresteert ende goetgevonden, dat den heer president aen voorsz. Comans, die als commandeur over de schepen na Jamby ende Mallacca gegaen is, ordre geven sal, dat hy andermael met twee schepen na Atchijn seyle met ample commissie ende instruc tie, wat ende hoeverde hy te handelen hebbe, als namentlijck, in den eersten:

Off den peperhandel in Atchijn, Ticco ende Priaman sal connen become, met exclusie van d' Engelsen ende alle andre Europische natien, off ten minsten neffens hun, sonder ons nochtans te verbinden den coninck van Atchijn offensive oorloge te helpen doen, maer wel diffensive, ende hoope van assistentie tegen de Portugiesen gevende.

Ende byaldien met den coninck van Atchijn niet en costen verdragen, noch geen bescheet become, dat men uyt de schepen ende joncken lichte den peper, die men become can, mits deselvige, vrye goederen sijnde, betalende ten prysse als die ingecocht is, ende anders sijnde, dat men dan volge d' ordre van de Hooge Mogende Heeren Staten Generael.

Item van de coninck van Atchijn geen bescheet connende become, sal men evenwel met een off beyde de schepen na Ticco loopen, omme den handel van den coninck aldaer door andre middel te soeken, 't sy doorgiften ofte met belofte, den coninck tegen die van Atchijn te assisteren.

Alsoo voor desen na Jamby sijn gesonden de schepen 't *Wapen van Zeelant*, de *Bergerboot* ende de *Valck*, is goetgevonden (opdatter twee schepen naer Atchijn souden mogen varen en twee op Jamby mogen worden gebruyc kt, het eene omme ons metten eersten te brengen den peper die vorhanden is, ende 't ander opdatter de laeste peper inne geladen worde) dat het schip den *Arent* metten eersten na Jamby seylen sal, gelijck mede 't jacht *Cleen Hollandia*, omme gebruyc kt te worden daer 't van noode mach wesen, ende de groote vlot, omme den peper daermede in de schepen te laden.

Tot cargasoen na Atchijn sal men den *Arent* medegeven 16.000 realen in contant.

Pieter Nannincx van Harlingen, hoochbootsman op 'tschip *Hoorn*, synen tijt geexpireert sijnde, wort de novo aengenomen vyer jaren in 't lant te dienen voor schipper op de groote vlotschuyt, ende sal ter maent verdienien f 30.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, CORNELIS BUYSERO, ADAM VERHULT, WILLEM JANSZ. DE WAEL, HENDRICK DE JONGE, dit is 't merck van GUILLAEM ANTHONISZ., Tijs CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 2 Augusto anno 1617, in Jacatra. Is goet gevonden, dat Crijn van Raemburch, oppercoopman, met het schip den *Arent* na Atchijn varen sal, alsmede dat Claes Pietersz., schipper op 't jacht d' *Orangeboom*, daermede nae 't patria varen sal.

Den stierman ende ondercoopman van 't jacht d' *Orangeboom* wort op hun versoeck als recommandatie van de camer tot Hoorn geconsenteert, dat met ditto jacht nae 't patria sullen keeren.

Pieter Suy, assistent, uytgevaren met 't schip *Nieuw Zeelandt*, sal ten respecte van goet comportement als ondercoopman op Tinor gebruyc kt worden ende genieten f 32 ter maent.

Jan Bartelsz., schieman op 't jacht den *Arent*, sijnnen tijt geexpireert sijnde, wort wederomme voor 2 jaren aengenomen a f 24 ter maent.

Alsoo Marten Gerritsz., schipper van 't schip den *Arent*, van dito schip gaet omme nae 't patria te keeren, wort Laurens Pietersz. Keyser wederomme in sijn plaatse gestelt omme voorz. qualite te bedienen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, CRIJN VAN RAEMBURCH, WILLEM JANZ. DE WAEL, ISBRANT CORNELISZ., MARTEN DAVIDTSZ., TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinsdach adi 22 Augusto anno 1617, in Jacatra. Is geresolveert, datmen de smack na Tcheribon senden sal, omme in voorraet partye rijs te doen oocoopen ende vrientschap met dien coninck te maecken, opdat ons op Japara alleen verlatende, tans off morgen geen vivres comen te gebreecken.

Dat derwarts sullen gaen d'oppercoopliden Hendrick de Jonge ende Willem Jansz. de Wael; de Jonge omme met den coninck te handelen 't gene hem per instructie sal worden belast, ende de Wael omme tegen de comste van de schepen rijs ende andre provisie op te coopen.

Datmen den coninck vereeringe senden sal ontrent de waerdye van 100 realen, ende tot cargasoen medegeven 2000 realen in spetie.

Alsoo Guillaem du Caen, cominis generael van de scheepen *Montmorenci* ende *La Margriette* van Diepe uytgevaren, seer instantelijck op ons is versoeckende, omme met het jacht d' *Orangeboom* over te varen, ter oorsaecke, seyt hy, vermits seeckre questie, welck hy met den generael Charles Nees is hebbende, daerover sijn lijff by denselven niet en is verseeckert, ende oock, als overheert wesende, sijn ampt ten rechten niet en can bedienen, daeruyt nootlijck de saecken van haere meesters in maleur moeten loopen, waervan gaern ontschuldicht wesen soude, is by den E. heer president in deliberatie geleyt, wat hierover ten besten van de Generale Compagnie gedaen dient, ende naer consideratie van saecken eenstemmelijk gearesteert, datmen ditto Du Caen (vermits sijn versoeck gants suspect sijn houdende) aenseggen sal,

wel genegen te sijn omme hem te helpen voor sooveele sonder prejuditie van onse Meesters ende sonder offentie van de sijnne geschieden can, doch dat hem alsnu met d' *Orangeboom* niet connen helpen.

Hendrick Homperdinck van Munster voor bootsman uytgevaren met *Enckhuysen* a f⁹ ter maent, welcke het ampt van barbier alhier is bedienende ende oock geduyrende sijnne reyse gehanteert heeft, wert van nu voortaen f¹⁵ ter maent toegeleyt.

Hendrick Lamberts, bootsman, uytgevaren met de *Valck*, sijnnen tijt expireert ende hier getrouw wesende, wert van nu aff f¹² ter maent toegeleyt.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB BREECKVELT, HENDRICK DE JONGE, WILLEM JANSZ. DE WAEL, JAN JANSZ., MARTEN GERRITSZ., TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 28 Augusto anno 1617, in Bantam. Is goet gevonden, dat Adriaen van der Dussen met 't jacht d' *Orangeboom*, volgens d' acte van d' heer Generael, naer 't patria sal keeren, ende ten respecte hem op sijn versoeck naer gestreecken sententie ex gratia by d' heer Generael ende Raet van Indien f⁴² ter maent vergunt sijn, sal gehouden wesen, den scheepsraet, des versocht sijnde, met raet ende daet ten besten van de Generale Compagnie te assisteren.

Item alsoo Guillaeme du Caen, commis generael van de schepen *Montmorenci* ende *La Margriette*, van Diepe uytgevaren, op den 22 deser versocht heeft omme met 't jacht d' *Orangeboom* te mogen vertrekken, ende nu andermael om 't selve ernstlijck is aenhoudende, soo is by d' heer president ende tegenwoordelijcke raet (de saecke noch eens geresumeert ende overleyt sijnde) ten oorboir van de Generale Compagnie ongeraden gevonden, den voornoemden Du Caen met den voorsz. *Orangeboom*, als sijnde een jacht d' advyse, passagie te verleenen, maer hem tot naerder gelegenthheit in suspens te houden.

Actum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., CORNELIS BUYSERO, PIETER DE CARPENTIER, TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi primo September anno 1617, in Bantam¹⁾. Alsoo 't jacht d' *Orangeboom* met gewichtige advysen naer 't patria gedestineert is, ende voort by den schipper verclaert wort, dat soovele geladen heeft, als sonder 't schut te beleimmen gebercht can worden, doch soo niet nodich achten 't geschut slachvaerdich te houden, dat dan noch ontrent 3 a 400 sacken peper soud connen bergen, is in deliberatie geleyt off men voorsz. jacht ten uitersten

¹⁾ Resolutie van 1 Sept. — 9 Oct. 1617: L 45.

sal volladen ende daeromme noch eenige dagen ophouden, dewyle alsnu geen peper meer vorhanden is. Nae consideratie van saecken is daerop eenstemmelijck gearesteert, dat dito jacht toecomende nacht met Godes genade naer patria seylen sal.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., CORNELIS BUYSERO, PIETER DE CARPENTIER, ADRIAEN VAN DER DUSSEN, ISBRANT CORNELISZ., TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach den 22^{en} September anno 1617, in Jacatra. Alsoo voor desen goet gevonden is, alhier langs de riviere een steenen packhuys met bovenwoning te bouwen ende 't selvige den coninck aengeseyt is geweest, waerop doen ter tijt stille sweech, soo ist dat alle de binten gerecht sijnde, voorsz. coninck hem alsnu een tijt lanck seer qualijck gehouden heeft, even gelijck als off sulcx om vele ende verscheyden redenen geensints toestaen wilde, noch hem noyt ten rechten aengeseyt sy, waerover hem tot een vereeringe 100 realen in spetie gesonden sijn geweest; doch dito coninck en heeft deselvige niet willen aennemen, maer seer onweerdichlijck weder terugge gesonden, seggende, dat men hem er mede niet abuyseeren soude waerop het bouwen door ons selffs gestaeckt sijnde, is ons alsnu weder aengedient, soomen den coninck 200 realen geven wilde, dat alsdan volcomen licentie souden becomen.

Hierop is by den heer president in deliberatie geleyt off men het gelt geven sal, ofte 't begonnen werck affbreecken ende 't hout een ander werck reserveren sal. Naer consideratie van saecken desen aengaende, is eenstemmelijck gearesteert, datmen voorsz. coninck de geleyschte 200 realen vereere ende met het bouwen voortgaen sal, niettegenstaende in 't eerste met den coninck gecontracteert is geweest, datmen daer op onse plaatse vreyelijck naer ons gevallen soud mogen bouwen.

Den 17^{en} stantis is goet gevonden, dat Hendrick Claesz. van Medenblick, stierman, in plaatse van Claes Jarick Sybrantsz., schipper op de *Brack*, met dito *Brack* met seeckere advysen na Jamby varen sal.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., STEVEN COTEELS, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 8 October anno 1617, in Jacatra. Floris Jacobsz. van Jisp, onderstierman uytgevaren met 't schip *Delff*, synen tijt geexpireert sijnde, wert wederomme opnieuws aengenomen drie jaeren in 't lant te dienen sedert den derden deser af 56 ter maent, tot in 't vaderlant toe.

Naervolgende personen hunnen tijt geexpireert sijnde worden weder-

omme de novo aengenomen de Compagnie drie jaeren in 't lant te dienen, als te weten:

Heertgen Heynsz., timmerman uytgevaren met schip *Orangie*, gewonnen hebbende f22, sal nu genieten f30.

Roeloff Roeloffsz., bootsman uytgevaren met schip *Delff* a f8, sal voor bosschieter genieten f13.

Pieter Clements, bootsman uytgevaren met de *Neptunes*, gewonnen hebbende f7, sal alsnu voor bosschieter dienen ende winnen f13.

Gelis Jansz., quartiermeester, uytgevaeren voor bootsman met het schip *Delft*, gewonnen hebbende f14, sal als schiemansmaet dienen ende genieten f17.

Pieter Jacopsz., timmerman, uytgevaren met schip *Enckhuysen* a f26 per maent, wort ten respecte van goeden dienste ende cleene gagie toegeseyt f32.

Daniel Steffens van Conincxbergen, bosschieter uytgevaren met schip *Mauritius*, alsoo hier als timmerman gebruyckt wert ende cleene gagie wint, sal genieten van nu voortaen f16.

Urbanes Pietersz., uytgevaren met schip den *Swarten Leeuw* voor timmerman a f10 per maent, wort ten respecte van de cleene gagie toegeseyt f16.

Marines Antonisz. van Ter Tholen, uytgevaren voor bootsman a f8 per maent met schip de *Galliasse*, alsoo op dito schip als een lant wesende als slotemaker is gebruyckt ende hem wel gecomporteert heeft, sal sedert den tijt dat tot Bantam een lant gecomen is genieten f16.

Jan Jansz. van Goch, corporael uytgevaren met 't schip de *Bergerboot* a f13 per maent, wort ten respecte van goet comportement ende cleene gagie die is winnende, van nu aff toegeseyt f18.

Pieter Bayer, bosschieter, uytgevaren met 't schip *Bantam* a f12 per maent, ten respecte hier als timmerman gebruyckt wort sal van nu genieten f14.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., JACOP BREECKVELT, CORNELIS BUYZERO, WILLEM JACOBSZ., HENDRICK DE JONGE, MARTEN DAVIDSZ., MARTEN GERRITSZ., TIJS CORNELISZ. VLEVSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 9 October anno 1617, in Jacatra. Alsoo Hendrick Vaecht, oppercoopman in Succadana, synen tijt geexpireert is, ende opnieuws synen dienst presenteert, soo is goetgevonden hem f70 ter maent te presenteeren voor drie jaren, deselve innegaende na d' expiratie van synen verbonden tijt.

Wederalsoo in Succadana een bottelier van noode is, hebben goetgevonden Jacop Stuyteling van Middelburch, soldaat, dewelcke een diamantslyper is, derwaerts te senden omme als bottelier gebruyckt te worden. Marten Davidtsz., schipper op 't schip *Hoorn*, uytgevaren met het schip *Delft*, wiens tijt van

langer in 't lant te dienen geexpireert is, wort wederomme de novo aengenomen voor twee jaren a f 65 ter maent.

Worden gecommitteert den heer gouverneur Block Martensz. ende heer Breeckvelt, omme informatie te nemen van Jan Harmansz., Bouwen Jaspersz., Davidt Francken ende Jan Pietersz., vrylieden varenden op een joncke, hoe het overboort springen ende verdrincken van Cornelis Gijsbertsz., voorsynen persoon medegevaren hebbende, is geschiet.

Alsoo hooch noodich in dese logie een geweldige van doene is, hebben goet gevonden, Tieleman Meurskens, adelborst, tot het voorsz. officie te imployeren.

Nota dat d'aenneming van Hendrick Vaecht geschort, ende Hendrick de Jonge, oppercoopman, in sijn plaatse gesonden wort.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., JACOB BREECKVELT, HENDRICK DE JONGE, MARTEN GERRITSZ., TIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach 13 October 1617¹⁾). Dewyle men alhier veele ende veelderhande schepen by den anderen heeft, waerover opdat deselve niet vruchteloos en blyven leggen nodich dient gedisponeert, ende gemerckt de plaetsen in de Moluccos, Amboyna en Banda van rijs ende veele andere nootwendicheden sullen moeten voorsien werden, is goet gevonden het schip den *Engel*, met sooveel rijs en andere provisien als hy sal connen laden, van hier na de Moluccos, het schip *Nassouw* ende *Out-Hoorn* met gelijcke provisien naer Amboyna ende Banda te destineeren, ende het schip 't *Wapen van Amsterdam*, vermits sijn groote tot dese dienst seer bequaem is, met den eersten naer Japara, omme daer met rijs volladen sijnde, innewaerts aen na de voorsz. quartieren te gaen, dewyle men bequaeme schepen om de retouren naer 't vaderlant te stieren by der hant heeft, en noch dagelijcks te verwachten sijn. Mede dat het schip het *Postpaert*, vier of vijff dagen uyt het vaderlant gearriveert, metten eersten derwaerts wederom sal gaen, soo om de heeren Meesters met eenich retour te voorsien, alsoock deselve met eenige advysen te mogen dienen. Hendrick de Jonge sal met 't jacht *Cleen Hollandia* naer Succadana seylen om op de gelegenheit en comportementen van den coopman aldaer te letten, en den selven bequaem vindende wederomme in des Compagnies dienst aennemen, hem presenteerende f 70 per maent, ons advyseeren 't gene aldaer verricht sal hebben, ende naerder ordre daerop verwachten. Het stuck van d' Engelschen in rade mede voorgedragen sijnde ende in deliberatie geleyt wat ons in dese conjuncture te doen of te laten staet, is goet gevonden vooreerst alsnoch stille

¹⁾ Resolutien van 18 Oct. 1617—8 Jan. 1618: Kol. archief 558.

te swygen en te verwachten wat van haer syde soude geproponeert worden, ende ingevalle sulcx niet apparent en was van haere syde te vallen, dat wy alsdan formelijck sullen versoecken eerst en alvorens reparatie van 't gene waerinne wy ons bevinden gegraveert te sijn; ende by refus van dien nieuwe protestatien te doen van alle schade, onheyl, inconvenienten die uyt vordere procedures souden mogen spruyten, alles breeder ende langer te deduceeren soo wanneer raetsaem soude bevonden worden met haer op 't voorgemelte souden mogen handelen.

Actum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPAR JANSZ. DE JONGE, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., PIETER HENDRICK SWERIUS, secretaris.

Saterdach 21 October 1617. Is geresolveert dat de Heer Generael met de schepen *Bantam* ende *Hoorn* met die van sijn E. rade naer Bantam sal vertrecken, alsoo sijn E. presentie om verscheydene redenen aldaer ver- eyscht wort.

Op het versoeck van diegene die haeren tijt uytgedient hebben, vryheyt versoeckende, is goetgevonden haerlieden by provisie eenige handelinge van hier naer de Moluccos, Amboyna en Banda te vergunnen op alsulcke artijckelen als alreede geraemt sijn off noch geraemt souden mogen worden, met sulcken verstande dat dese toelatinge niet langer sal dienen als voor desen tocht, als wanneer sy wederomme versoeck aen de hoofden van de plaetsen daer sy souden mogen varen sullen doen, die haer 't selve alsdan naer de ge- legentheyt ende comportementen van de personen weder sullen vergunnen ofte weygeren, omme alsoo voor te comen dat de vryheyt aen geen onbequa- men en door haere comportementen onweerde personen vergunt en werde.

Actum in Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPAR JANSZ. DE JONGE, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., PIETER HENDRICK SWERIUS, secretaris.

Donderdach 26 October anno 1617. Alsoo de tijt genaeckt datter weder- omme een schip naer de cust van Coromandel sal moeten gesonden worden omme de comptoiren soo met contant als andere coopmanschappen te voor- sien, is goetgevonden het jacht den *Eenhoorn* daertoe gereet te maecken ende 't selve naer Jacatra te laten seylen ende daer te lossen de goederen en andere provisien die hy medegebracht heeft, hem geprovideert latende van vivres en amonitie van oorloge voor den tijt van 8 a 9 maenden.

Actum in Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPAR JANSZ. DE JONGE, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., PIETER HENDRICK SWERIUS, secretaris.

Sondach 29 October anno 1617. Dewyle men weet ende tot onse kennisse gecomen is, dat er noch een Fransch schip op de cust van Suratte soude mogen wesen datmen presumeert herwaerts over te sullen comen, is goet gevonden, dewyle de westelijcke winden somtijts beginnen te waeyen, den heer gouverneur Block met de schepen *Hoorn* ende *Witten Beer* te laten verseylen om op 't voorsch. schip wacht te houden ende de Hollanders die daerop souden mogen wesen met minne soo doenlijck, off anders met onminne daer aff te lichten.

Actum in Bantam, datum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPAR JANSZ. DE JONGE, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., PIETER HENDRICK SWERIUS, secretaris.

Saterdach 4 November 1617. Is geresolveert het schip *Walcheren* claer te maecken om metten eersten met sy'ne ladinge naer patria te seylen. Alhoewel den 29^{en} der voorleden maent goetgevonden was het schip den *Eenhoorn* naer de cust van Coromandel te senden, soo is nochtans, geleesen hebbende de brieven van den E. heer de Hase, goetgevonden het schip de *Gouden Leeuw*, nieuwelings van die quartieren alhier gearriveert, te doen ontlossen en gereet maecken om met den eersten naer voornoemde Custe te seylen in plaatse van den *Eenhoorn* voornoemt, die daertoe gedestineert was.

Het jacht de *Vossal* men naer Atchijn, Ticco en Priaman afveerdigen op den handel van peper, en sal daermede gaen den ondercoopman Isack Damiens.

Mede dat de heer Generael met het schip *Bantam* op overmorgen van hier sal verseylen naer d'e schepen *Hoorn* ende den *Witten Beer* daerse op de wacht leggen, en dat sijn E. sal overgaen in 't schip *Hoorn* om daermede nae Jacatra te gaen, latende het schip *Bantam* in plaatse, opdat *Hoorn*, dat inne-waerts aen gedestineert is, niet en tardeere.

Actum in Bantam, datum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPER JANSZ. DE JONGE, PIETER HENDRICK SWERIUS, secretaris.

Saterdach 18 November anno 1617. Alsoo de schepen de *Eendracht*, *Walcheren* ende *Enckhuysen* gelijck sullen connen gereet sijnde om geladen naer 't vaderlant gesonden te worden sonder dat het eene schip naer het andere sal behoeven te wachten, is goetgevonden voorsch. dry schepen in compagnie met malcandren naer 't vaderlant te laten seylen.

Op 't versoek gedaen by den heer Hans de Hase om van de Cust over lant na 't vaderlant te mogen keeren, is om verscheyden redenen, principalijck van sijn qualiteyt, geresolveert hem van sijn aengebodene dienst te bedancken, en volgens dien sijn versoek aff te slaen.

De gevangene Portugesen die op de cust van Japan voorleden jaere genomen sijn, sal men ten aensien van de belofte van vrydom haer gegeven, met de *Goude Leeuw* naer de cust van Coromandel senden ende aldaer los en liber haeres weechs laeten gaen.

Is mede goetgevonden met de voorsz. *Leeuw* naer de Cust te senden 500 sacken peper.

Willem den Dorst, oppercoopman, gecomen van de cust van Coromandel, sal overgaen op 't schip *Wapen van Amsterdam* ende daermede innewaerts aen gaen.

Adriaen van der Dussen, oppercoopman op 't schip *Walcheren*, sal hem vervoegen op 't schip *Out-Hoorn* om daermede naer Banda te gaen.

Bartholomeus van Zuylen, uytgevaren voor adsistent, tegenwoordich op 't schip den *Engel*, sal voortaan de qualiteyt van ondercoopman bekleden en met het voorsz. schip innewaerts gaen.

Jacob Dircksz. Breeckvelt, oppercoopman in de logie tot Jacatra, wiens tijt van langer in 't lant te dienen geexpireert is, is van nieuws weder in dieselue qualiteyt aengenomen voor den tijt van twee eerstcomende jaren, waervoor hy van nu aff tot in 't vaderlant sal genieten f 110 per maent.

Guillaem Anthonisz., schipper op 't jacht *Cleen Hollandia*, wiens tijt van langer in 't lant te dienen geexpireert is, is van nieuws aengenomen voor schipper op 't jacht de *Fager* voor den tijt van twee eerstcomende jaren, waervoor hy van nu aff tot huys toe sal winnen f 24 ter maent.

De jachten de *Tyger* ende de *Fager* sullen ter gelegener tijt naer Timor op den handel van sandelhout gebruyc kt werden, ende sal daermede gaen Pieter Suy, oppercoopman, waervoor ter maent winnen sal f 46 ende Jan Brustens als ondercoopman van voorsz. Suy, die ter maent verdienien sal f 30.

Actum in Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPAR JANSZ. DE JONGE, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., PIETER HENDRICK SWERIUS, secretaris.

Woensdach 22 November anno 1617. Dewyle de Engelschen die men gemeent hadde dat ons over 't gepasseerde in Banda souden hebben aengesprocken omme met ons 't sy dan tot een accoort off andersints in conferentie te treden, haer stille houden, ende onse schepen gereet sijnde om innewaerts aen naer de quartieren van de Moluccos, Amboyna en Banda te vertrecken, soo is geresloveert datmen aen haer alvorens schriftelijck sal versoecken (tot voldoeninge ende verhoedinge van meerder quaet) ontruyminge van 't eylant Pouleron, tegen ons geincorporeert, met achterlaetinge van ammonitie, 't volck en alderhande provisien tot der Bandaneesen adsistentie dienende, en by refus van dien protesteeren van alle onheylen, verder schaden ende bloet-

stortinge, hen waerschouwende ingevalle sy diesniettegenstaende haer in voorsz. quartieren vervoegen, datmen hare schepen met alle de middelen sal aenhalen ende verdryven, ende datmen dese insinuatie met aenplacking van billietten sal publiceeren, om deselve soo den ons als den haren kennelijck te maecken.

Actum in Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPAR JANSZ. DE JONGE, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., PIETER HENDRICK SWERIUS, secretaris.

Donderdach 23 November anno 1617. Op het schryven van S^r. Buysero van Bantam wegens de insolentie en overlast by de Engelschen daer bedreven, is goet gevonden den heer gouverneur Jasper Jansz. met de schepen den *Nep-tunes* ende de *Groene Leeuw* naer Bantam off naer de schepen de *Eendracht* ende *Walcheren*, die eergisteren van hier derwaerts geseylt sijn, te depecheeren, ende dat sijn E. de schepen *Bantam* ende *Beer* by sich sal ontbieden ende daermede op de rhede voor Bantam loopen ende van onsentwegen recht aen den Pangoran versoecken over 't gepasseerde, ende dat men 't selve by insinuatie van deselve oock sal eyschen.

Jacob Hartman, ondercoopman, uytgevaren onder de vlagge van den commandeur Adriaen Block Martensz., winnende f'27 ter maent, is van nieuws in deselve qualite aengenomen voor den tijt van drie jaren, en sal daervoor van nu aff tot in 't vaderlant toe genieten f'45 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteeckent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPER JANSZ. DE JONGE, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., PIETER HENDRICK SWERIUS, secretaris.

Vrydach primo December 1617. Claes Gerritsz. van Enckhuysen, uytgevaren voor opperstuurman op 't schip *Enckhuysen* winnende f'50 — 10 ter maent, wiens tijt toecomende jaer gaet expireeren, is gepromoveert tot schipper op 't schip *Nassauw*; des sal hy van nu aff noch twee jaren in 't lant verbonden blyven en daervoor genieten f'60 ter maent.

Maerten Gerritsz., schipper geweest op 't schip den *Arent*, winnende f'47 ter maent, is in deselve qualiteyt gestelt op 't schip *Enckhuysen* om daermede naer 't vaderlant te seylen, ende sal, ten aensien hy cleyne gagie gewonnen heeft, van den eersten der lestgepasseerde November tot in 't vaderlant toe winnen f'60 ter maent. Claes Tjarck Sybrantsz., schipper op 't fregat de *Brack*, sal gaen op 't jacht *Cleen Hollandia* en aldaer het schippersamt waernemen.

Actum in Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPAR JANSZ. DE JONGE, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., PIETER HENDRICK SWERIUS, secretaris.

Dinsdach 5 December 1617. Alsoo het aparent hooch noodich sal sijn dat de heer Generael met de meeste macht sich innewaerts aan naer Banda sal vervoegen omme de Engelschen aldaer met alle mogelijke middelen te verdryven, is goetgevonden vooreerst het schip *Hoorn* met alle de soldaten die hier op de schepen leggen ende haer tijt noch duurt derwaerts te laten gaen, met advysen aan den heer admiraal in Amboyna ten dese en andere fine noodich; mede dat 'tschip de *Engel* syne ryse sal vervorderen om metten eersten naer Japara ende dan voorts regelrecht naer de Moluccos te verseylen, met noodige advysen en behoeften als boven, opdat wy van daer met schepen en volck in Banda gesecouerte mogten werden. Het *Wapen van Amsterdam* sal oock na Japara gaen om aldaer metten eersten geladen sijnde achtervolgens voorgenomen resolutie innewaerts aen te gaen. De jachten de *Fagerende Tyger* sullen mede soo haest sy gereet sullen sijn haere ryse naer Timor vervorderen.

Ende alsoo in een seeckre missive door die van Solor, die alsnoch met de Portugeesen in oorlog sijn, aan den heer president geschreven, versocht wort eenige geringe subsidie tot haere bescherminge, is goetgevonden haer vooreerst vriendelijck te antwoorden ende eenige geringe presenten te stieren; mede over te geven de instructie dergenen die derwaerts aengaen, datse aldaer ingevalle de inwoonders 't selve mochten versoecken wel sullen vermogen 5 a 6 man aen lant te laten, en dat om verscheyde redenen, maer principalijck dat wy dienstich ende oirbaar voor des Compagnies handel omtrent die quarteren achten, dat volck tot vrienden te houden en te hebben.

Met de resteerende schepen sal de heer Generael ende die van den raet sich vervoegen naer Bantam om de Engelschen een weynich omtrent te sijn ende voorts acht te nemen waer sy haer sullen wenden, ende naer gelegentheyt haer overal op de hacken te volgen ende voorts te resolveeren 't gene de tijt ende gelegentheyt sal voordragen.

Actum in Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent LAURENS REAEL,
JAN PIETERSZ. COEN, JASPER JANSZ. DE JONGE, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ.,
PIETER SWERIUS.

Woensdach 6 December 1617. Alsoo wy verstaen datter een seecker joncxken slaepswyse opgemaectt, toecomende een seecker Engelsman genaemd Meester Jackson, voor Bantam gereet leyt omme te verseylen, en dat daerinne eenige van onse wechgelopen swarten en andre soude mogten vervoert worden, is goetgevonden dat den opperoopman Daniel van der Heggen met de jachten *Cleen Hollandia* ende *Enckhuysen* daerop passen sal omme het voorn. joncxken met minne ofte onminne te visiteeren, ende ingevalle van de voorverhaelde eenige daerinne bevonden mochten werden, hetselve aen ons te brengen.

Alsoo op de cust van Coromandel een seecker kint van een oppercoopman Maerten Valck by de Compagnie opgevoet werd en het redelijck is dat de vader het kint voede, is goet gevonden f 600 van den voornoemden Valcks reeckening in te houden om de alimentatie daermede te fourneeren.

Actum in Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN.

Maendach 11 December 1617. Alsoo 't schip 't *Wapen van Zeeland* met een goede partye peper nu mede gearriveert is, soo is goet gevonden 't selve gereet te maecken om mede naer 't vaderlant te laten gaen, ende tot dien eynde uyt de scheepen *Walcheren* ende *Enckhuysen* 150 bharen nagelen te lichten ende in 't *Wapen* voorsz. te doen scheepen.

Is mede goet gevonden dat men 't jacht den *Eenhoorn* by provisie sal prepareren omme mede des noodich sijnde naer 't vaderlant te gaen, ende sal de schipper van 't voorsz. schip genaemt Pieter Cornelisz. off de Paersche Pier overgaen tegen den schipper op 't jacht de *Neptunes*, wiens tijt geexpireert is. Ende alhoewel Godt loff alhier ter rheede wel gearriveert is het schip den *Swarten Leeuw* uyt Japan, medebrengende een goet cargasoen soo van de vervoerde goederen als van Patani, ende derhalven onsc vorige resolutien wel eenige veranderinge vereyschen, soo is nochtans goet gevonden de scheepen de *Eendracht*, *Walcheren* ende *Enckhuysen* met den eersten aff te veerdigen, haer medegevende sooveel benjuwijn, syde- ende andere waren als men voor eerst gevoechlijck lossen ende de andere laden connen.

Actum in Bantam, datum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPER JANSZ. DE JONGE, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., PIETER SWERIUS, CLAES MAERTENSZ. TOBELINGII.

Donderdach 14 December 1617. Pieter Pietersz., ondercoopman, wiens tijt van langer in 't lant te dienen geexpireert is, winnende f 36 ter maent, is de novo aengenomen voor drie eerstcomende jaeren voor oppercoopman, waervoor van nu aff tot in 't vaderlant sal winnen f 70 ter maent.

Actum in Bantam, datum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPER JANSZ. DE JONGE, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ., PIETER SWERIUS, CLAES MAERTENSZ. TOBELINGII.

Sondach 17 December 1617. Wollebrant Geleynsz., ondercoopman, wiens tijt van langer in 't lant te dienen voor de tweede reyse is geexpireert, is de novo aengenomen in deselve qualite voor den tijt van drie jaren, waervoor van nu aff tot in 't vaderlant toe sal winnen f 56 ter maent.

Actum in Bantam, datum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL,

JAN PIETERSZ. COEN, JASPER JANSZ. DE JONGE, ADRIAEN BLOCK MARTENSZ.,
PIETER SWERIUS, CLAES MAERTENSZ. TOBELINGH.

Maendach 18 December 1617. Alsoo met verscheide vloten de heeren Meesters doorgaens niet sonder reden op het hoochste gerecommandeert hebben de een of de andere plaatse te begrypen tot een rendevous harer negotie, vlooten ende macht over geheel Indien, om van daer de saecken soo innewaerts aen als uytwaerts naer 't vaderlant met meerder vaerdichheyt en vredichheyt te mogen dirigeeren, ende dat wy om verscheide redenen, te lang hier te deduceren, raetsaem vinden hetselve omtrent de Straet van Sunda te verkiezen, is na behoorlijck debat van saecken goetgevonden alle middelen aen te wenden en geen oncosten te sparen om van den coninck van Jacatra te verwerven met vrientschap een plaatse aen den hoeck van Ontongh Java omtrent de Versche Riviere, welcke plaatse wy vooreerst de bequaemste achten daeromtrent gelegen, ofte op eenige andere soo aen 't vaste lant of eylanden daerinne na gelegentheyt van saecken de heer president alhier sal hebben te resloveeren, en soo haest wy hetselve becomen mochten hebben datelijck te begrypen, alsoo wy verstaen in dese conjuncture van tyden seer onraetsaem te sijn met hostiliteyt de een off de andere plaatse feytelijck te invadeeren, ten welcken eynde de heer president voornoemt alle sulcke middelen sal mogen gebruycken als hem den tijt en gelegentheyt leren sal.

Ende aengesien den tijt begint te genaecken om de schepen innewaerts aen na Amboyna ende Banda te depecheren, soo is raetsaem gevonden vooreerst daertoe te gebruycken de schepen *Bantam*, *Nassauw*, den *Groenen Leeuw* ende het *Vosken*, latende den *Groenen Leeuw* en 't *Vosken* te Cheribon om den rijs die aldaer gereet leydt in te nemen. Alsoo 't schip *Bantam* noch veele aen syne ladinge ontbreeckt, sal in Japara aenloopen en aldaer voort volladen sijnde metten eersten gedepecheert mogen werden. De resterende soo blyvende als comende schepen sullen, soo tot verseeckertheyt onser saecken alhier, tot de directie van de inlantsche negotie, off met provisie van volck innewaerts aen te stueren, gebruyckt werden naer dat de conjuncture van tyden en voorvallende saecken sullen leren.

Mede is goetgevonden het resterende cargasoen met den *Swarten Leeuw* van Japan gecomen op sodanige voet vooreerst te deelen, dat de meeste helft de schepen 't *Wapen van Amsterdam* ende den *Eenhoorn* werde ingegeven om daermede met den eersten naer 't vaderlant te verseylen, ten waere de saecke dat de comste van de *Goede Fortuyne* en *Zierickzee* anders dede resloveeren, of de *Swarte Leeuw* naer behoorlijcke visitatie tot de reyse bequaem bevonden werde, in somma enige andere veranderinge soude mogen voorvallen. Soo is mede goetgevonden op 't versoeck van S^r. Buysero dat hy met de eerste ge-

legenthelyt in Japan, Cochinchina off enige andere plaatse gebruyckt sal werden, ende metten eersten ontlast werden van sijn administratie alhier, opdat hy ondertusschen syne goederen op Jacatra off andere gelegene plaatse te beter soude mogen versorgen, als wy 't selve ten dienste van de Compagnie geraden vinden.

Sr. Jacob Breeckvelt sal sich met den heer Generael innewaerts aan vervoegen om ter plaatse daer het de gelegenthelyt vereyschen sal gebruyckt te werden, ende sal de voorsz. plaatse door den heer president met de een of ander bequaem persoon wederom voorsien werden.

Is mede goetgevonden dat de heer Generael sich mette eerste schepen naer Amboyna ende Banda sal vervoegen, soo om alle middelen aen te wenden om de Engelschen van Pouleron te helpen weeren, alsmede om in die quartieren en de Molucse nootwendige reformatie te doen op soodanigen voet als men tot den meesten dienst van de Compagnie sal bevinden te behooren. Is oock geresloveert een eerlijcke schenkagie gereet te maecken om den coninck van Mataram te doen vereeren. Op het versoek van Sr. Cornelis van Neck, commis van de Magellaensche Compagnie, versoekende datmen de copye syner boecken gesloten ende gecacheteert over soude willen nemen om deselve te bestellen in handen van Dirck Leendertsz. die van de bewinthebberen van de Magellaensche Compagnie tot syne verlossinge gedestineert is, is goetgevonden datmen Sr. Pieter de Carpentier ordonneren sal deselve over te nemen, waerover de voornoemde de Carpentier recepissee sal geven een paquet brieven ontfangen te hebben. waerinne de voorsz. van Neck verclaerde copye gesloten te hebben van syne journalen, gecacheteert als in maniere voorsz., belovende deselve soo wel te bewaren en voor alle schade te verhoeden alsof het sijn eygen goet was, en te bestellen in handen van den voorsz. Dirck Leendertsz., alles sonder arch of list.

Actum in Bantam, datum ut supra. Was onderteekent als voren.

Sondach 24 December 1617. Alsoo wy verstaen dat aen Palimban twee Fransche schepen liggen die daer water halen ende uytgeven met den aller eersten herwaerts te willen comen, die meest gelijck wy wel geinformeert sijn met Nederlanders gemant sijn tegens de ordonnantien en placaten van haer Hooge Mogende Heeren Staten Generael daerover gestatueert ende geproclameert, soo is goetgevonden dat Sr. Cornelis Jansz. Vyaenen met de vier gereetste schepen sich omtrent Poulo Panjang sal vervoegen om op de voor noemde Fransche schepen te passen en vooreerst alle middelen aen te wenden om de voornoemde Nederlanders met voorgaende insinuatie uyt vrient schap soo het doenlijck sy van haer te crygen, ende by refus van 't selve sijn uiterste best te doen omme deselve met gewapender hand te becomen.

Alsoo den tijt van Hendrick Vaecht coopman in Succadana geexpireert is, is goet gevonden om verscheyden redenen den voornoemden Vaecht op te ontbieden ende in sijn plaatse te stellen ende committeeren den persoon van Hendrick de Jonge.

Actum in Bantam, datum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPER JANSZ. DE JONGE, PIETER SWERIUS, secretaris.

Woensdach 27 December 1617. Overleyt hebbende wat contanten alhier noch by de comptoiren souden mogen sijn om te sien waermede men de quartieren innewaerts een soude mogen voorsien, hebben bevonden hetgene alhier is niet meer dan nodich te wesen; nochtans opdat per faulte van 't selve den handel innewaerts een geen schade en lyde, is goet gevonden datmen boven de twee kisten voor de Moluccos, de twee voor Amboyna, de twee voor Banda gedestineert, noch innewaerts een sal nemen twee kisten om deselve te gebruycken daerse meest van noden soude sijn, ende een voor Japara.

Alsoo de heeren Meesters ernstichlijck recommandeeren om de plaatse alhier by aflyvicheyt (dat Godt verhoede) van den heer president tegenwoordich met een ander persoon te becloeden en te voorsien, ende geconsidereert dat wy vooreerst noch weynich stoffe byderhant vinden ende dieder sijn van tijt tot tijt bequaem connen werden, ende overwogen hebbende enige andere middelen daer toe dienstich, hebben wy goet gevonden hetselfe also te stellen indispositie van de E. heer president, dat ingevalle ('t welck Godt verhoede) sijn E. met enige sware sieckte besocht soude mogen werden, daertoe nomineren ende authoriseren sal mogen de bequaemste dieder alsdan byderhant soude mogen wesen, om de saecken ende directie alhier provisionelijck waer te nemen tot den tijt dat by den heer Generael ende raet daerinne naerder soude mogen werden gedisponeert.

Actum in Bantam, datum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL, JAN PIETERSZ. COEN, JASPER JANSZ. DE JONGE, PIETER SWERIUS, secretaris.

Donerdach 4 Januari 1618. Is goet gevonden het jacht *Cleen Enckhuysen* aan de wal te haelen alsoo hetselfe innavigabel is, en het volck op andere schepen wel van noden is.

Het jacht *Cleen Hollandia* sal metten eersten naer Succadana en het jacht *Facatra* na Jamby gaen met de cargasoenen ende advyse daertoe nodich.

Het gelt dat innewaerts een gaet, sal men verdeelen als volgt: 2 kisten in 't schip *Bantam*, 1 in de *Groene Leeuw*, 2 in *Nassouw*.

Alsoo de Nederlanders op de Fransche schepen gevaren hebbende op toesegginge van saveur sich by ons hebben begeven, is goet gevonden haer te stellen op dese naervolgende gagie, en dat voor den tijt van 2 a 3 jaeren:

Feike Jallinx van Bolsweert gevaren hebbende voor opperstuurman tot f 50 ter maent. Roeloff Jansz. van Noorwegen voor constabel f 25 ter maent. Jan Jorisz. van Dordrecht voor oppertimmerman verdiende tot f 36 ter maent, sal genieten f 32 ter maent. Adriaen Claesz. van Vlissingen, cock, heeft verdient f 31 ter maent, sal winnen f 24 ter maent. Lambert Jansz. van Enckhuysen, bottelier, gewonnen hebbende f 18 ter maent, nu f 18 ter maent. Pieter Pietersz. van Ackersdijck van Vlissingen voor seylmaecker gewonnen hebbende f 21 sal behouden f 21 ter maent. Gijsbert Willemesz. van Sneek, bosschietter, heeft gewonnen f 11½ ter maent, sal genieten f 11½ ter maent. Vincent Pietersz. van Vlissingen, aengenomen voor quartiermeester, boschieter of botteliersmaet te dienen, heeft gewonnen f 21 ter maent, sal voortaan genieten f 16 ter maent. Hendrick Thijssz., smit, gewonnen hebbende f¹⁾, ter maent weder gesond geworden sijnden sal winnen f¹⁾.

Actum in Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent LAURENS REAEL, PIETER HENDRICK SWERIUS, JACOB BREECKVELT, JAN ROSSINGIJN, PIETER DE CARPENTIER, DANIEL VAN DER HEGGEN.

Maendach 8 Januari anno 1618. Alsoo den Franschen admirael de Decker met een schuyt van sijn schip dat wat leger leydt aan 't boort van 't schip *Nieuw Bantam* gecomen is gelijck wy 't selve uyt den schipper Douwe Annesz. hebben verstaen, ende geconsidereert voor desen alle middelen hebben aengewent om achtervolgende de placaten van de Hooge Mogende Heeren Staten Generael en ordre van de heeren Meesters daerop gegeven alle de Duytsche op de Fransche schepen varende in handen te becomen, soo is goet gevonden vooreerst den voornoemden Decker te arresteeren ende aen boort te houden, en dewyle de Generael gereet is om metten eersten te vertrecken, nochtans door eenige nootelijcke affairen niet wel datelijck embarqueeren can, soo sal vooreerst het schip *Bantam* een mijl off anderhalff van de rheede verseylen en de comste van den heer Generael ofte naerder ordre verwachten.

Is goet gevonden dat de heer Generael een ysere stucksken ende voorts eenige andere fraeyicheden tot present sal vereeren aen den coninck.

Actum in Jacatra. Was onderteekent als voren.

Vrydach adi 19 January anno 1618, in Bantam²⁾. Is gearresteert dat men 't jacht de *Neptunes* op 't spoedichste innwaerts senden sal, met omtrent 50 soldaten ende sooveel vivres, cruyt, als andre provisie die de *Goede Fortuyne* ende *Zirckzee* mede sijn brengende, als ditto *Neptunes* laden can.

¹⁾ Niet ingevuld.

²⁾ Resolutien van 19 Jan.—9 Maart 1618: N 75.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, B. VAN EYNDHOVEN, JAN CLAESZ. BOOT, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 22 January anno 1618, in Bantam. Alsoo d' heer Generael Reael per Jan Rossingijn met het jacht *Cyclon* als gevangen herwaerts gesonden heeft Hans de Decker, generael van de schepen *St. Michiel* ende *St. Louis* van St. Malo, dewelcke, soo ditto jacht den 17^{en} stantis tsavonts arriveerde, des nachts door inditie (nae 't schijnt) van een Guillaeme du Caen aen d' Engelsche schepen gevlycht is, vanwaer hem d' Engelsche tot in 't hof van den pangoran behendelijck geconvoyeert hebben, soo is hierop by d' heer president ende presente raden geresolveert, alsoo den pangoran op ons versoeck geweygert heeft ditto Decker in onse handen te leveren, het voorsz. schip *St. Michiel*, 't welck van Jacatra herwaerts is comende, in arest te nemen ende houden, 't sy niet wil ofte onwil, totdat d' voorsz. Hans de Decker, haeren generael, sich weder in onse handen sal hebben getransporteert, ende wort den E. Davidt Marien gecommitteert, om sulcx met de schepen de *Nieuwe Macne* ende *Suyder Landracht* te executeren.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, DAVIDT MARIEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinsdach adi 30 January anno 1618, in Jacatra. Alsoo Thyelman Meurskens, uytgevaren voor soldaet met 't schip den *Swarten Leeuw*, op 9 October lastleden geweldige van desc logie gemaect, ende daervoren geen verbeteringe genooten heeft, wort hem mits desen toegeleyt dat sedert voorsz. tijt voortaen sal genieten / 18 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 7 February anno 1618, in Jacatra. By d' heer president in deliberatie geleyst sijnde, alsoo tegenwoordich een goede scheepsladinge van peper ende sy'dewaren gereet sijn hebbende, wat schip van degene die tegenwoordich hier omtrent sijn hebbende, best geraden sy met de last naer 't patria te senden, soo is daerop, met ryke deliberatie ende consideratie van 't gene daeraen dependeert, eenstemmeliick goetgevonden ende gearresteert datmen vooreerst het schip de *Goede Fortuyne* op 't alderspoedichste vol laden ende naer 't patria senden sal.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, B. VAN EYNDHOVEN, JAN CLAESZ. BOOT, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 9 February anno 1618, in Jacatra. Is goetgevonden dat Jan Claesz. Boot schipper van 't schip de *Neptunes* alhier aen lant sal blyven, omme de Compagnie te dienen als equipagiemeester en de scheepstoerustingen te passen, de scheepen te visiteren, van alle nootlijckheden te versien ende wat voorders dies is aengaende.

Item dat men in plaatse van ditto Jan Claesz. Boot weder als schipper op de *Neptunes* stellen ende authoriseren sal Willem Dircxz. van Leeuwen, capiteyn van 't fregat *Jacatra*.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 11 February anno 1618, in Jacatra. Alsoo over eenige daegen seeckre vijf Chynesen binnen onse logie residerende, welcke omtrent een jaer als timmerluyden de Compagnie gedient hebben, het slot van haer kisten opgebroocken is ende daeruyt gestolen sijn omtrent 120 a 150 realen van achten, ende alsoo men naer lange soeckens gants geen bescheet of inditie heeft connen becomen by wien sulcx soude mogen wesen gedaen. Is goetgevonden datmen ditto Chyneesche timmerluyden 100 realen van 8 vereeren sal, ten respecte al hun arbeyt verloren hebben, ende om andre te meer aen te trekken.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 13 February anno 1618, in Jacatra. Claes Pietersz. van Tonneneg, uytgevaren voor bootsman anno 1614 met d' *Orangeboom* a f8 ter maent, wort voor blockmaker of draeyer aengenomen voor 3 jaren a f16 ter maent.

Pieter Gillesz. uytgevaren met *Westvrieslant* voor bootsman a f8 ter maent, sal als voorslager gebruyct worden ende van nu voortaen f10 ter maent verdienen.

Abel Willemsz. jongen uytgevaren met schip *Westvrieslant* a f3 ter maent, wort ten respecte de cleyne gagie die is winnende van nu voortaen toegeleyst f6 ter maent.

Dirck Jemming uytgevaren voor schryver van de soldaten a f16 ter maent, sal van nu voortaen ten respecte van goet comportement winnen assistents gagie, te weten f20 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 14 February anno 1618, in Jacatra. Alsoo men tot Bantam besich is omme af te laden het schip de *Goede Fortuyne* waerinne gescheept

sijn 6700 sacken peper, leggende noch 1800 sacken in ons packhuys ende andre 1800 in 't weechuys gereet, omme ons op verschoten gelt gelevert te worden, soo heeft den pangoran Area de Mengala gouverneur van Bantam d' onse eergistere ende op gister platuit doen aenseggen ende verboden, dat ons geen peper meer gelevert worde, noch oock geen afschepen sullen, voordat het Fransche schip *St. Michiel* genaemt ende de Chyneesche joncquen op de reede van Bantam sijn sullen, ende alsoo ditto schip volgens resolutie van dato 22 passato in zee omtrent Tanara in arrest genomen hebben, omme haren generael Hans de Decker daerdoor te dringen in onse handen te comen, is in deliberatie gestelt, wat ten besten gedaen dient, ende naer consideratie van saecken gearresteert by voorgaende resolutien te persisteren, doch datmen alle de pangorans ende pangauwen van Bantam met enige vereeringe sal doen aenspreeken, de gerechticheyt van onse saecke verthonen, hunne raet ende assistentie in rechte versoecken, gelijck mede datmen tegen Decker ende beyde sijn schepen *St. Michiel* ende *St. Louys* protesteren sal van alle schade ende intrest die de Compagnie soude mogen lyden door de handelinge welck syluyden met het hoff van Bantam doende sijn, omme ons van de pretentie, die op Decker hebbende sijn, te doen desisteren.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 16 February anno 1618, in Jacatra. Andries Paris uytgevaren voor soldaet met het schip den *Swarten Leeuw* a f9 ter maent, wort ten respecte lange voor desen ende noch tegenwoordich als cock gebruyct wort, toegeleyt voortaen te verdienien f14 per maent.

Ventura Tessero sal van primo deser aff voortaen winnen 3 realen van achten ter maent.

Naervolgende personen sijn door d' heer Generael Reael toegeleyt te verdienen namentlijck:

Francisco Fernando sedert 5 January passato 3 reaelen van achten ter maent.

Bartholomeus Suaris sedert 5 January passato 3 realen van achten ter maent.

Francisco Mavello, timmerman, sedert voorsz. tijt mede 3 realen.

Marthin de Caffer sedert primo December passato 4 rcalen ter maent.

Predro Fernando van St. Thomé sedert 9 January passato voor 3 jaeren te verdienen 5½ reael van achten ter maent, volgens syne acte.

Hendricus Lamberts sedert 9 January passato f16 ter maent te winnen.

Thomas van Duynen ondercoopman sedert 9 October 1616 dat ondercoopman gemaect is, te verdienen f42 ter maent volgens syne apostille.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dincxdach adi 20 February anno 1618, in Jacatra. Hetschip de *Nieuwe Mane* met diversche provisie ende nootlijckheden volladen ende seylreet sijnde, is by den heer president op d' een syde in consideratie geleyt hoe nootlijck de provisie innewaerts dienen, ende ten anderen daertegen hoe seere nodich de macht van ditto schip in dese tegenwoordige conjuncture alhier sy tot uytvoeringe van 't different 't welck tegen den pangoran van Bantam, d' Engelsen ende Francen hebbende sijn. Hierover gedelibereert ende d' eene swaricheyt tegen d' andere overwogen wesende is eenstemmelyck by de presente raden gearresteert, dat men het voorsz. schip, hoewel hier hoochnodich is, morgen nacht depescheren ende op 't spoedichste recht door na Amboyna senden sal, met advise dat hetselvige off andre metten eersten weder herwaerts gesonden worde.

Is oock gearresteert dat men den schipper van de *Mane* verlossen sal omme als schipper op 't schip de *Goede Fortuyne* naer patria te keeren, ende dat Jan Claesz. Boot (die den 9^{en} stantis voor equipagiemeester alhier gehouden hadden) met het schip de *Mane* voor schipper innewaerts vaeren sal, opdat ditto schip van een goet schipper versien sy.

Jacob Breeckvelt, oppercoopman van dese logie, door Pieter de Carpentier verlost ende weder opnieuws aengenomen sijnde, sal als oppercoopman met voorsz. schip de *Mane* innewaerts vaeren. Is mede goetgevonden datmen ditto Breeckvelt een kist met 8000 realen medegeven sal, omme tot Japara te laten (soo daer by geval arriveerde), off omme anders innewaerts gebruyckt te worden, daer het den dienst van de Compagnie soude mogen vereysschen.

Dirck Harincx van Lemmer, uytgevaren met 't schip den *Witten Beer* voor botteliersjongen af 4 ter maent, wort vergunt dat voortaen f 7 ter maent sal verdienien.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, JACOB BREECKVELT, PIETER DE CARPENTIER, CORNELIS COMANS, ABRAHAM RASIERE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 22 February anno 1618, in Jacatra. Door missive van St. Cornelis Buysero op gisteren van Bantam geschreven verstaen hebbende hoe den pangoran gouverneur blijft persisterende niet te willen consenteren dat ons onse peper gelevert, noch oock dat degene die in 't packhuys sijn hebbende affgescheept werde, soodat het schijnt sonder dwingende middelen geen licentie becomen sullen om onse peper te mogen ontfangen ende affschepen, derhalven is by d' E. heer president andermael in deliberatie geleyt

off men het schip de *Nieuwe Mane*, 't welck wel het cloeckste is, dat tegenwoordich hebbende sijn, ophouden off met de geladen provisie innewaerts senden sal; ende naer consideratie van saecken, is wederomme eenstemmelijk gearresteert dat ditto schip d' aenstaende nacht innewaerts verseylen sal, opdat de forten en comptoiren geen gebreck en lyden.

Alsoo Simsuan, Chinees (die de Compagnie groote somme peper schuldich is) seer instantelijck versoeckt van Bantam te mogen vertreken, doordien onsenthalven soo seere in 't ooch van den pangoran gouverneur is, dat hy groote risico loopt omme gedoot te werden, gelijck overlange dickwijls gedreicht is, soo is hierover d' aenhanck van de saecke in consideratie geleyt, namentlijck dat hy de Compagnie eertijts grooten dienst gedaen ende groote trouw bewesen heeft, dat hy de Compagnie tegen syne pretentien omtrent 10.000 sacken peper schuldich is, waervan tot Bantam 6 a 7000 sacken onder diverse heeft uy'tstaende, daerop ons garant sullen moeten soecken; item dat hy daer seer goede steenen huysen heeft staende, waervan het principaelste ons meer dan drie jaeren voor packhuys gedient heeft, op al hetwelcke ende andersints meer den pangoran na sijn vertreck de hant wel heviger soud mogen leggen dan hy tot noch toe op gemaekte actie gedaen heeft; hierop is eyndelijcken na rype deliberatie gearresteert, datmen ditto Simsuan van Bantam sal laten vertreken ende hem als gevangen in onse schepen nemen, ten ware dat by den oppercoopman van Bantam ende ditto Simsuan anders best bevonden wierde. Omme te meer actie te behouden ende den pangoran te min te laten, is mede andermael geconfirmeert datmen alle de goederen van 't comptoir tot Bantam t'scheep te doen brengen, ende de peper die de pangoran ophout, weder vercoopen sal, soo men coopers becomen can, volgens ordre door d'E. heer president den 19^{en} stantis aan Cornelis Buysero gegeven.

Alsoo onse peper tot Bantam by den pangoran gouverneur opgehouden wort door groote schenckagie ende groote belofte (gelijck aparent is ende tot Bantam geseyt wort) by Hans de Decker ende die van de schepen *St. Michiel* ende *St. Louys* gedaen, daerdoor het schip de *Goede Fortuyne*, dat half geladen is, niet volladen can werden, waermede ons meenen te dringen het schip *St. Michiel* t' ontslaen ende van Decker te frustreren, ende alsoo geensints geraden is, ditto schip te verlaten ende van ons recht te desisteren, omdat den pangoran ons daerna niet dan te meer quellen en soude, ja oock dat soo gepresumeert wort onse peper niet soude laten passeren voordat (wetende waermede te dwingen souden sijn) sijn andre onredelijcke begeerte mede voldeden, gelijck aan de voorgaende acten genoechsaem is gebleecken, soo heeft den E. heer president de presente raden voorgedragen, in bedenkinge ende consideratie gegeven, omme ter naeste vergaderinge daerover

conclusie te nemen off het niet geraden en sy het schip *Michiel* geheelijck in ons gewelt te nemen, de Francen daervan over onse schepen te verdeylen, 't selvige met ons volck te mannen, ende daermede neffens d' andre twee schepen de *Suyder Eendracht* ende den *Witten Beer* (die *St. Michiel* in zee op een seer onbequame plaetse in arest houden) naer Bantam te seylen, omme onse macht alsoo dies te meer te verstercken ende te meer gewelt (des noodich sijnde) te mogen gebruycken; item off het schip *St. Louys*, dat tot Bantam op de reede licht, desgelycks mede aenslaen, off eerst noch wat aensien sullen hoe het de saecken sullen gedragen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARENTEIER, CORNELIS COMANS; sijn mede present geweest JACOB BREECKVELT, opperoopman, JAN CLAESZ. BOOT, REVNIER LAMBERTSZ., schippers, THIJS CORNELISZ. VLEVSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 25 February anno 1618, in Jacatra. Des morgens voormiddach als oock de tweede sessie na den noene, is by den E. heer president in deliberatie geleyt, wat ten besten van de Generale Compagnie gedaen dient op de questie die over den persoon van Decker tusschen ons ende den pangoran van Bantam geresen is, namentlijck off van onse pretentie ende recht desisteren sullen, off voorder ten uyttersten hooger ende hooger daertegen geprocedeert dient, dan off ons stille sullen houden, ende de saecke aensien totdat het schip de *Bergerboot* van Jamby compareert; insgelijcks mede off het geraden sy 't schip *St. Michiel* volgens propositie van den 22stantis in ons gewelt te nemen off niet. De consequentie ende dependentie van de voorgestelde poincten geconsidereert sijnde, soo wel 't gene van onser syde daerop als van wegen die van Bantam ende de Francen daertegen soude mogen volgen, is na rypen rade eenstemmeliick gearresteert geensints van ons recht te desisteren, noch oock niet stille te sijn, doch dewyle het ons principalijck te doen is omme quantiteyt peper ende omme de staet van de Compagnie te verseeckeren, wort bevonden dat men eygenlijcken geen vast arest op de saecken nemen can; derhalven is eenstemmeliick gearresteert dat den E. heer president sich melten eersten in de schepen voor Bantam leggende transporteren sal, omme aldaer op d' ordre den 19^e stantis gegeven, voorder te disponneren na dat goetvinden sullen ende na den tijt ende occurentie van saecken soud mogen vereysschen; ende alsoo het incorporeren van 't schip *St. Michiel* veel opspraeck ende inconvenienten onderworpen is, wort daerop voor best verstaen datmen hetselvige na Bantam off Jacatra doet verseylen, het roer ende de seylen daervan lichten, alsoo het in dier voegen met een schip off jacht in arest gehouden worden can, ende onse macht weynich verminderen sal.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS COMANS, CORNELIS BUYSERO, PIETER DE CARPENTIER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 3 Maert anno 1618, in 't schip *Zierickzee* voor Bantam liggende. Geconsidereert sijnde dat den tijt omme de schepen naer 't patria te senden seer verloopt, ende dat tegenwoordelijken geen bequamer schip en hebben om de gereet wesende last te mogen voeren dan het schip de *Goede Fortuyn*, dat gereet is leggende, de helft van de syde ende 6700 sacken peper inne heeft, soo is by den raet censtemmelijk goet gevonden, datmen datelijcken in ditto *Fortuyn* sal doen overschepen alle de peper door het schip de *Bergerboot* van Jamby gebracht, ende alsoo men gist dat ditto *Fortuyn* met de resterende syde die noch in de *Swarte Lecuw* is ende voor een anderschip opgehouden hadden, ten naesten by vollaeden worden can, is mede garesteert datmen ditto syde (soo den pangoran blijft persisterende) mede in de *Fortuyn* sal schepen, ende 't selvige daermede op 't spoedichste naer patria depescheren.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, DAVID MARIEN, CORNELIS COMANS, JAN ROOSENGIJN, JACOB PANCKERAS, CRIJN VAN RAEMBURCH, LAURENS SYMONSZ., ABRAHAM RASIER, LAURENS PIETERSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 5 Maert anno 1618 in 't schip *Zierickzee* leggende voor Bantam. Cornelis Jacobsz. van Colhoorn, uytgevaren met 't schip de *Goede Fortuyn* voor quartiermeester, daerna als onderstierman ende tsedert July 1617 voor schipper op ditto *Fortuyn* gebruyckt, wort midts desen toegeleyt dat sedert voorsz. tijt dat het schippersambt waergenomen heeft sal verdienien f45 ter maent.

Claes Diricxz. Bendt uytgevaren voor onderstierman op 't schip *Zierickzee* af39 ende den 20^{en} Augusto 1617 overgeset op 't schip de *Goede Fortuyn* in qualite als opperstierman, wort toegeleyt dat sedert voorsz. tijt sal verdienien f48 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS COMANS, LAURENS SYMONSZ., ABRAHAM RASIER, LAURENS PIETERSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 9 Maert anno 1618 in 't schip *Zierickzee* leggende voor Bantam. Tot de resterende syde een hock in 't schip de *Goede Fortuyn* ledich wesende, is by d'E. heer president andermael in deliberatie geleyt, off men alle deselvige resterende rouwe ende andre gewrochte syde, die noch in de *Swarten*

Leeuw is, mede in voornoemt schip de *Goede Fortuyne* sal schepen oste noch langer ophouden omme naer dese met een ander schip overgesonden te worden. Is na consideratie van saecken eenstemmelyck gearesteert datmen ditto syde datelijck met de *Fortuyne* naer patria senden sal.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSER, DAVIDT MARIEN, CORNELIS C. COMANS, JAN ROSSENGIJN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinsdach adi 13 Maert anno 1618 in 't schip *Zierickzeic*, leggende voor Bantam¹⁾). Door d'E. heer president den tegenwoordigen raet voorgedragen sijnde seeckeren brieff van de Francen ontsangen der schepen *St. Michiel* ende *St. Louys* te St. Malo uytgerust, gedateert 11 deser, waerby sijn versoeckende ontslaginge van 't gearresteerde schip *St. Michiel*, presenterende ons getuych-nisse van seeckere Javanen te brengen die Hans de Decker, hunnen generael, hebben gebracht 15 oft 20 mylen in zee aen een van de Engelsche schepen, vertrocken den lesten Januario passato; ten anderen mede gelezen sijnde seeckere attestatie in dato 19 Februario passato by Jan Mertijns, constapel, ende François Pietersz., cuypers, uytgevaren op 't schip *St. Louys* ende alhier daervan gelicht, waerby verclaren dat tot verscheyden tyden van den admirael *St. Michiel* de Prince vlagge van de groote stenge heeft gewaeyt ende onder deselve eenige Gouseratse, Moorse ende andere schepen vervolcht ende aengehaelt hebben, waerover by d'E. heer president voorsz. den raet in deliberatie is gegeven, hoemen hierinne naer recht ende reden in aller billickheyt voirders sal procederen om de Compagnie van schade te behoeden, alsoo d'onse in Suratte, daer nu een treffelijck cargasoen ende veel volck is, ongetwijffelt niet ongemolesteert en sullen blyven, waerop naer verscheyden debatten eenstemmelyck is goet gevonden ende geresolveert het voorsz. schip *St. Michiel* niet t'allargeren, maer in arrest te houden, alsoock den tijt sulcx toelatende 't schip *St. Louys* in verseekeringe te nemen tottertijt ende wyle toe ons ditto Francen suffisante borge hebben gestelt, dat wy wegen hunne roveryen niet en sijn oft hier namaels en sullen eenige schade, verleth oft molestie in eenige quartieren lyden, oft van aldaer bescheet becomen alrede niet geleden en hebben noch lyden sullen, ende datmen hiervan solemnelijck in der bester forme tegens hun sal protest formeren ende insinueren.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, DAVID MARIEN, CORNELIS COMANS, CRIJN VAN RAEMBURCH, ABRAHAM VAN BREE, JACOB PANCKERAS, FLORIS HEERES, LAURENS PIETERSZ. KEYSER, CORNELIS CORNELISZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

¹⁾ Resolutien 13 Maart—5 Oct. 1618: O 86, met uitzondering van die van 20 Sept. 1618, welke uit Kol. archief 558 is.

Donderdach, adi 15 Mertius anno 1618, in 't schip *Zierickzee* leggende voor Bantam. By de presente raeden geconsidereert sijnde hoe tot noch toe met twee schepen het schip *St. Michiel* van St. Malo in see omtrent Tanara in arrest gehouden hebben, ende alsoo van meninge sijn sulcx te continueren ende onse schepen in andere affayren ende de negotie nodich van doen sijn, is by den E. heer president in deliberatie geleyt hoe off waer men 't selve schip met ons minste verleth ten besten in goede verseeckeringe sal connen ende mogen houden, ende naer consideratie van saecken is eenstemmeliick gearresteert datmen 't voorsz. schip *St. Michiel* met het schip de *Bergerboot* aen d'eylanden van Jacatra doen seylen sal ter plaetse daer onse schepen verdubbelen, ende datmen het roer ende beyde de stengen lichten ende aen lant brengen ende houden sal. Item datmen ses stucken geschut op 't eylant sal planten, soo tot defentie van d'onse als omme 't voorsz. schip des noodich sijnde daermede in bedwangh te houden.

Den schipper van 't schip den *Witten Beer* overleden sijnde is goetgevonden dat Lenert Thomasz., schipper van 't jacht *Jacatra*, in des overledens plaetse het schippersamt op den *Beer* bedienen sal.

By d'E. heer president verhaelt sijnde hoe den pangoran gouverneur nu cortelinge onse peper opgehouden hadde, omme ons daermede naer synen wille te dwingen ende het schip *St. Michiel* te doen verlaten, waerop geconsidereert sijnde geensins geraden te wesen daeromme van ons recht te desisteren noch ons daermede te laten dwingen, opdat het niet erger werde, ende dat soo niet liber ende vry negotieren mochten tot Bantam niet te doen en hadden, waeroever resolutelijck licentie omme te vertrecken versoeckende ditto pangoran gedesisteert ende onsen peper heeft laten uytvoeren sonder meer van 't schip *St. Michiel* te spreecken; ende alsoo d'affschepinge van onse goederen ende 't geruchte van ons vertreck de groten ende clenen contbaer geworden is, schijnt het dat, soo voortvaren, den Chinesen raet ende de Chinese instigatié haer credit verliesen ende den pangoran alle de groten ende clene tegen crygen sal, daerop wel soude mogen volgen dat in dier voegen van alle molestie, hinder ende schade die ons voor desen door den pangoran en den Chinesen raet aengedaen is, wel souden mogen werden ontslagen ende tot Bantam seer goede conditien connen becomen; dan vermits d' opinie dat Bantam noch haren peper geensins souden connen derven noch verlaten, in 't herte van den pangoran ende synen bosen raet soo vasten wortel genomen heeft dat hun voor laten staen dat ons daermede connen dwingen ende niet te qualijck tracteren mogen, soo is 't dat oock geensins van haer boosheyt desisteren, noch geloven sullen dat wy 't menen, jae in geen bespreck sullen connen geraecken, voor dat al het volck van Bantam gelicht sy, omdat alle de groten ende clenen gedwongen ende gehouden sijn tot die tijt toe te swygen,

alsoo hoe ons te meerder last opgeleyt wert, het gemene lant off den coninck niet dan te beter vaert ende te meerder geniet, tot dat het anders blijcke ende d' overlast die ons aengedaen wert, voor de schenen springe; doch alsoo den loop van alle wereltlijcke saecken, insonderheyt die van State ende van dese quartieren, wel een geheel ander uytcompste souden connen nemen dan aan den loop oft handelinge gejugeert oft begrepen worden can, is mede ten dele geconsidereert soo het anders als onse opinie uytvielle, wat inconvenienten wy ende die van Bantam te verwachten hadden, ende wie het lancxt harden can.

Dan alsoo de saecke van gewichte is, ende d' een noch d' ander uytcomst niet wel off niet seecker (na de gemene opinie) voorseyt werden can, off dat het oock een grote vermetelheyt schynen soude, sulcx te pretenderen off te willen onderstaen, ende in soo een saecke langsamelijck met seer rypen moede gehandelt moet werden, is by den E. heer president in deliberatie geleyt, wat best geraden sy, ende elck van de saecke duncke, namentlijck datmen alle ons volck van Bantam lichte als de plaatse geheel abandonnerende, vorder procedere ende d' uytcompste den Heere der Heeren bevele, off dat ons weder stille souden houden ende als voor desen blyven continueren, op genaed ende ongenaed van den pangoran gouverneur ende den Chinesen raet. Hierop een consultatijff advijs geleyscht sijnde omme naermaels op den loop van tijt d' inlantse diffentie ende andere saecken te delibereren ende resoveren, is geadviseert, te weten:

Voort te varen (vooralsnoch) in voorgaende schijn, totdat aan de uytterste preuve sijn gecomen, ende alsdan te handelen naer gelegentheyt van saecken ende den tijt sal vereysschen tot des Compagnies welstant ende proffijt. Was onderteekent CORNELIS BUYSER.

Alsoo de guyterye door den pangoran alleen met sijn Chinesen raet gepleecht wert ende niet met die van den lande off den adel, soude (onder correctie) niet ongeraden vinden van Bantam te vertreken op hope beter conditie ende tractement souden mogen become, sonder nochtans hostiliteyt tegens die van Bantam te gebruycken. Was onderteekent CORNELIS C. COMANS.

My dunct (onder correctie) datmen by provisie van Bantam behoort te vertreken om daerdoor te onderstaen wat veranderinge in de saecke vallen wil, sonder nochtans datmen jegens deselve eenige hostiliteyt sal gebruycken. Onderteekent CRIJN VAN RAEMBURCH.

Ick segge naer mijn verstandt het noch wat aan te sien, misselijck watter noch conde voorvalen. Bantam te verlaten can altijt gedaen worden. Onderteeckent LAURENS SYMENSZ.

Mijns aengaande finde niet geraden de plaatse van Bantam geheel te verlaten noch eenige hostiliteit tegens deselve te thonen, maer alsnoch te simuleren tot gelegener tijt, ten ware onse heeren Meesters daertoe speciale ordre gegeven hadden. Was onderteekent DAVID MARIEN.

Segge goet te vinden preuve te nemen 't volck van lant aen boort te doen comen ende stille te sitten op hope den pangoran ons beter tractement te doen toeseggen, ende dan naer gelegenthelyt van saecken te procederen. Was onderteekent ABRAHAM RASIERE.

Ick segge alsoo wy hier ende daer wel peper connen becomen, datmen sal van Bantam vertrecken ende sien wat dat het wesen sal, oster in 't vertrecken yet uytbreecken sal, om den pangoran te beproeven. Daeromme is mijn advijs beter te vertrecken dan langer te blyven. Onderteekent JACOB PANCKERAS.

Ick segge dat men soude van Bantam vertrecken ende sien het een weynich aen, om te sien off den pangoran niet beter coop en wilde geven, ende niet beter coop gevende, hem met den oorloch aen te tasten. Was onderteekent CORNELIS CORNELISZ.

Met de saecke voort te varen omme de proeve daervan te sien, alsoo de meninge is datter anders geen beteringe comen sal. LAURENS PIETERSZ. KEYSER.

't Comptoir Bantam niet te verlaten, maer simuleren totdat meerder verseeckeringe van peper van de Westcust van Sumatra te verwachten hebben. ABRAHAM VAN BREE.

Alsoo wy met vruntschap aen den pangoran hebben versocht dat hy ons beter tractement soude willen doen dan voor desen gedaen heeft, ende ons sulcx niet wil toeseggen, soo is mijn advijs hem met den oorloch aen te tasten. FLORIS HEERES.

Voor my finde geraden Bantam vyantlijck aen te tasten alsoo geen beterschap van den pangoran (aldus langer blyvende) te verwachten is. Was onderteekent JAN WILLEMSZ.

Met brieff van dato 7^en deser in Jacatra geeft S^r. Pieter de Carpentier voor sijn advijs Bantam niet te verlaten, maer onder pretext van onse uytstaende schulden te voirderen aldaer te blyven resideren, ende den pangoran vruntlijck te bidden ons tot invoirderinge derselver te willen helpen, omme daer-

naer met alle vruntschap te mogen vertreken. Was onderteekent PIETER DE CARPENTIER.

De voorsz. advysen by den E. heer president gehoort ende verstaen sijnde, heeft hy de vrunden van haren goeden raet bedanct ende met eenen verclaert dat de qualite, 't officie ende ampt van elck off een yeder niet mede bracht omme over soo een saecke als dit is finalijck te disposeren; dat daertoe oock niet gelast noch geauthoriseert en sijn ende hy oock geensins van meninge is haer alle ende elck daermede te belasten, maer dat goetgevonden heeft de saecke met haer te beraetslagen, omme sich na den tijt ende besten raet ten besten van de Generale Compagnie te reguleren; item dat alhoewel (de saecke van buyten aensiende) de voortganck van 't begonnen werck veel swaricheden schijnt onderworpen te sijn, datter evenwel ten aensien van d' inwendige staet ende stant van Bantam voor de Generale Compagnie gants geen swaricheyt en is, omme al ons volck van daer te lichten ende ten uyttersten voort te varen, jae dat daerdoor ontwijffelijck van alle facherye ende overlast onlast tot Bantam een heerlijcken stant ende goet tractement becomen souden, ende dat sijn E. gants geen swaricheyt maect omme met de saecke, des nodich wesende, voort te varen. Doch alsooder voor dees tijt gants geen redenen sijn, omme ons in soo een gewichtige saecke te verhaesten, dewyle ons volck t' allen tyden wel connen lichten, sijn E. hierover goetvint 't finael arrest te schorten ende tot naerder vergaderinge te vertreken, omme ten besten na den tijt te disposeren.

Actum 15 Mertio 1618 ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, daeronder stont THIJS CORNELISZ. VLEVSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 17 Meert 1618, in 't schip *Zierickzee* leggende voor Bantam. Alsoo van Jamby ende Priaman hebben verstaen datter veel joncken, soo van Japara, Gressi, Jortan als andere quartieren daeromtrent, den peper aldaer meest hebben gecocht ende vervoert, op hope die in de voorsz. quartieren weder tot goede avanche te venten, soo is by de E. heer president den raet voorgedragen aengesien 't verleth ende verhinderinge die ons in de peperhandel als anders hier tot Bantam dagelijcx wort aengedaen, oft het niet geraetsaem soude wesen, omme tegen 't naeste jaer weder yets in voorraet te hebben, een schip met kapitaal tot incoop van de voorsz. peper na de voorsz. quartieren van Japara, Gressi ende Jortan te senden, alsoo 't mouson alle dagen begint te verlopen; waerop naer alles wel overleyt ende geconsidereert sijnde, is eenstemmelijk goetgevonden ende geresolveert dat het jacht den *Arent*, de *Halve Maen*, en de sloep *Vlissingen*, soo haest gereet connen wesen, derwerts sullen werden gesonden met vier kisten gelt tot recourement van de voorsz. peper, volgens instructie hun by den heer president hiertoe mede te geven.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, CORNELIS C. COMANS, CRIJN VAN RAEMBURCH, DAVID MARIEN, ABRAHAM RASIERE, LAURENS PIETERSZ. KEYSER, LAURENS SYMENSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 20 Martij 1618, in 't schip *Zierickzee* leggende voor Bantam. Alsoo van Patana verstaen dat apparent was het aenstaende jaer in die quar- tieren wel een groot scheepsladinge te becomen sijn sal, insonderheyt soo het gewas van peper in Ligor ende Bordelong wel geluct, gelijck mede dat goede hope hadden dit jaer aldaer een redelijck cargasoen Chinese waren becomen souden, is by de presente raden gearresteert dat men het schip den *Swerten Leeuw* (welck tot dien eynde tot nu toe opgehouden is geweest), op 't alder- spoedichste recht door naer Patana senden sal met een cargasoen van te weten: vijff kisten met 40.000 realen, alle de resterende Hollantse daelders ende gesmolten silver welck hebbende sijn, 300 picol sandelhout, 40 picol oliphants- tanden. Item is oock goet gevonden dat het jacht *Facatra* neffens ditto *Swerten Leeuw* (soo het tijtlijck gereet werden can) mede naer Patana seylen sal, omme op Cochinchina oft Cambodja gebruyc te werden, volgens ordre van d'E. heer president.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, JACOB PANCKERAS, LAURENS SYMENSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYS- HOUWER, secretaris.

Vrydach adi 23 Maert anno 1618, in 't schip *Zierickzee* leggende voor Bantam. De navolgende personen jonck ende onbevaren voor clene gage uytgevaren wesende ende alsnu cloecke mannen sijnde, is goet gevonden, omme onlust te weren ende de lieden te beter ende te meer tot des Compagnies dienst te animeren, dat van nu voortaan verdienien sullen, te weten:

Met de *Goede Fortuyne* uytgevaren: Ente Gerbrantsz. van Herlingen, ge- wonnen hebbende f'8, sal nu verdienien f'9. Gerart Lucasz. van Amsterdam heeft verdient f'6, sal nu hebben f'8. Isack Claesz. van Amsterdam bedongen hebbende f'7, sal winnen f'9. Frederick Fredericxsz. van Hoorn sal in plaets van f'6, verdienien f'8. Cristoffel Gerritsz. van Bremen heeft gewonnen f'6, sal verdienien f'8. Cornelis Arentz. van Amsterdam, in plaets van f'6, sal winnen f'8. Arent Jansz. van Leeuwerden bedongen hebbende f'6, sal winnen f'8. Willem Jansz. van Benthuysen gewonnen hebbende f'6½, sal nu verdienien f'9. Cornelis Anthonisz. van Dordrecht heeft gewonnen f'7, sal nu hebben f'9. Ysack van der Geer van Amsterdam bedongen hebbende f'6, sal winnen f'8. Meynert Claesz. van Amsterdam sal in plaets van f'6, verdienien f'8. Dirck Hendricxsz. van Sevenhoven heeft gewonnen f'7, sal winnen f'9. Pieter

Wybrantsz. van Amsterdam in plaets van f 6, sal winnen f 8. Symen Claesz. van Amsterdam bedongen hebbende f 6, sal verdienen f 8. Hendrick Lubbertsz. van Guber heeft bedongen f 6½, sal nu winnen f 9. Otte Hermensz. van Tion in plaets van f 6½, sal winnen f 9. Pieter Willemesz. Tas van Amsterdam heeft verdient f 6, sal hebben f 8. Marcelis Cornelisz. van Rosendael bedongen hebbende f 8, sal winnen f 9. Fredrick Jansz. van Groningen gewonnen hebbende f 8, sal nu verdienen f 9.

Uytgevaren met *Nieuw Bantam*: Albert Jansz. in plaets van f 7, sal verdienen f 9.

Met *West Vrieslant* uytgevaren: Ipke Topkes van Mackum heeft bedongen f 6½, sal nu winnen f 8.

Uytgevaren met de *Trouw*: Pieter Pietersz. van Amsterdam heeft verdient f 7, sal nu hebben f 9. Gerrit Lambertsz. van Amsterdam in plaets van f 7½, sal winnen f 9. Jacob Pietersz. van Amsterdam heeft gewonnen f 8, sal nu verdienen f 9.

Met den *Witten Beer* uytgevaren: Gerrit Abbes van Bitjagerlam in plaets van f 6, voor ondercuyper f 9. Willem Willemesz. van Leyden, jongen, gewonnen hebbende f 4, sal nu winnen f 7. Fredrick Symensz. van Amsterdam, jongen, heeft bedongen f 4, sal nu winnen f 7. Willem van Balen, jongen, in plaatse van f 4, sal nu verdienen f 5.

Uytgevaren met 't *Wapen van Zeelant*: Gerrit Jansz. van Delft, jongen, heeft gewonnen f 7, sal nu hebben f 8.

Met den *Orangeboom* uytgevaren: Hermen Claesz. voor jongen uytgevaren a f 5, sal verdienen f 7. Jan Pietersz. in plaatse van f 5, sal verdienen f 8. Evert Jansz. van Hoorn heeft bedongen f 6, sal nu hebben f 8.

Samuel Marchijs uytgevaren voor assistent op 't schip den *Witten Beer* a f 12 ter maent, wort ten respecte van clene gage die is winnende toegeleyt dat van nu voortaen f 18 ter maent sal verdienen.

Guilliam van Eindhoven, uytgevaren voor eerste assistent met het schip den *Witten Beer* a f 18 ter maent, wort ten respecte van goet comportement ende het ondercoopmanschap geduyrende d' uytreyse waergenomen heeft, toegeleyt dat voortaen als ondercoopman sal continueren ende verdienen van nu aff f 30 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS SYMENSZ., CLAES HERMENSZ.; is present geweest DANIEL VAN DER HEGGEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi primo April anno 1618 voor den middach in 't schip *Zierickzee*, leggende aan d' eylanden van Jacatra. Jacob Pietersz. de Witte, schryver van de soldaten, uytgevaren met 't schip *Zierickzee*, wort geaccoordeert ten

respecte een goet schryver is, dat als assistent volgens sijn versoek sal geemployeert werden.

Jan Jansz. Laurens van Amsterdam, uytgevaren voor bootsman met het schip *Zierickzee* a f 7½ ter maent, wort mits desen geaccoerdeert alsoo een timmerman is ende voortaan daervooren sal gebruyckt werden, dat voortaan sal verdienken f 12 ter maent, ende soo hem naer desen wel compoteert, sal meerder verbeteringe toegeleyt werden.

Jan Pietersz. van den Brande uytgevaren als jongen met het schip *Nieuw Zee!ant* ende tegenwoordich leggende in Siam, wiens tijt van langer in 't lant te dienen geexpireert is, wort mits desen wederom de novo aengenomen voor drie naestvolgende jaren de Compagnie te dienen ende daervooren voortaan te genieten f 20 ter maent, ende dat ten respecte sedert 24 February 1616 in Siam als assistent voor f 8 ter maent is geemployeert geweest.

Op 't versoek ende verthoninge gedaen by Lenert Camps, ondercoopman in Japan, wort goetgevonden te remitteren de prolongatie van tijt by syne verbeteringe gedaen, soodat naer d' expiratie van synen eersten verbonden tijt sal vermogen van Japan herwerts te keeren, ten ware hem wederom opnieuw in des Compagnies dienst verwillichde.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, PIETER DE CARPENTIER, CORNELIS C. COMANS, ABRAHAM VAN BREE, LAURENS SYMENSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi primo April 1618 namiddaechs in 't schip *Zierickzee*, leggende aen de eylanden van Jacatra. Is by den E. heer president den tegenwoordigen raet voorgedragen hoe dat hy alrede by provisie den 28, 29 ende 30 passato ordre naer Bantam om tijt te winnen heeft gegeven, dat vooreerst souden versoeken off by den ordinarien wech, gelijck coopluyden met coopluyden, eenige quantiteyt peper costen handelen om een jacht d'advyse metten eersten aff te depesscheren, ende dat soo niet, ten tweden, om de proeve van de goede belooste van den pangoran te onderstaen, assistentie van hem te versoeken omme te voorcomen de guyterye ende monopolie die by de perticulieren wert gepleecht, d' welck weygerende oft excuserende, ten derden alsdan de annachodes van de joncken aen te seggen van sonder ons consent geen peper te copen off hun in 't minste daermede te moeyen, opdat voor schade ende wy van moeyte bevrijt moghen blyven, waerop d' E. heer president versocht heeft des raets advijs ende approbatie off in dier voegen soud voortvaren off yets verandert diende; waerop gedelibereert sijnde is eenstemmich naer overlegginge ende consideratie van saecken ende den tegenwoordigen stant alhier de voersz. ordre geaprobeert, ende alsoo oock goet ende tot des Compagnies welvaren dienstich bevonden dat achtervolcht ende naergecomen

werde; alsoock voorts te procederen naer gelegentheyt van saecken in sulcker voegen dat de Compagnie van haer retouren niet en werde verhindert.

Actum ut supra. Was onderteekent als de voorstaende resolutie.

Maendach adi 2 April 1618, in 't schip *Zierickzee* leggende aen de eylanden van Jacatra. Is goet gevonden ende geresloveert dat naervolgende personen varende op 't schip den *Swerten Leeuw*, ten respecte alsnu cloecke mannen sijn ende clene gage winnen, van nu voortaen sullen verdienien, te weten:

Luycas Theunisz., bootsman, gewonnen hebbende f 5, sal verdienien f 7. Huybert Huybertsz., bootsman, heeft verdient f 5, sal nu winnen f 7. Wopken Takels, bootsman, bedongen hebbende f 6, sal nu verdienien f 8. Symen Jacobsz., meester swabber, in plaatse van f 6, sal verdienien f 8. Gerrit Gerritsz. Tats, ondercuyper, heeft gewonnen f 7, sal hebben f 9. Gerrit Elbertsz., bootsman, in plaatse van f 4, sal winnen f 7. Abel Wybrantsz., bootsman, heeft bedongen f 4, sal verdienien f 7. Pieter Fransz., bootsman, in plaatse van f 6, sal winnen f 8.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS BUYSERO, LAURENS SYMENSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 9 April 1618, in Jacatra. Cornelis Cornelisz. Smal, schipper varende op 't schip de *Valck*, wiens tijt in Mayo toecomende gaet expireren, wort wederomme opnieuws voor schipper aengenomen ende de Generale Compagnie noch twee jaren naer d' expiratie van sijn eerste verbonden tijt te dienen, ende sal winnen f 70 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Jan Jansz. van Hamborch, lijndrayer uytgevaren met 't schip *Enckhuysen*, winnende f 11 ter maent, wort opnieuws voor drie jaren aengenomen a f 13 ter maent.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, CORNELIS COMANS, ABRAHAM VAN BREE, LAURENS SYMENSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 14 April anno 1618, in Jacatra. Cornelis Comans, uytgevaren met het schip den *Witten Leeuw* onder de vlagge van den Generael Both, wiens tijt van langer in 't lant te dienen in Junio toecomende voor de tweede mael gaet expireren, wort wederomme opnieuws aengenomen de Generale Compagnie noch twee jaren naer d' expiratie van synen verbonden tijt te dienen voor oppercoopman, off in sulcx daervoor men hem sal mogen gebruycken, a f 150 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 5 Mey anno 1618, in Jacatra. Roeloff Gerritsz., uytgevaren met het schip den *Swerten Leeuw* voor timmerman a $f10$ ter maent, is, ten respecte sich op de navigatie verstaet ende als stuylman op 't jacht *Cleen Hollandia* gebruyct wert, van nu aff toegeleyt $f20$ ter maent.

Frans Theunisz. van Ryga, uytgevaren voor bosschieter met het schip den *Swerten Leeuw* ende alsnu voor hoochbootsman varende op 't jacht *Cleen Hollandia*, sal verdienien $f15$ ter maent.

Sent Binders van St. Jacobskerck, uytgevaren voor jongen met het schip 't *Wapen van Amsterdam* ende alsdū het coxampt bedienende op 't jacht *Cleen Hollandia*, sal voortaen verdienien $f11$ ter maent.

Ysbrant Jansz. van Hoorn, uytgevaren met 't jacht d' *Oranjeboom* a $f3$, wort van nu aff toegeleyt $f5$ ter maent.

Pieter Colen, uytgevaren met het schip de *Eenhoorn* voor cajuytwachter, wort geaccoerdeert dat voortaen als assistent sal dienen ende genieten $f12$ ter maent.

Anthonio Suckre van Rochang, dienaer van de geweldige, wort toegeleyt tsedert primo April passato, dat by de geweldige gecomen is, voortaen te verdienen $2\frac{1}{2}$ reaelen van 8^{e} ter maent.

Frans Hendricxsz. van Nimwegen, uytgevaren voor bosschieter metten *Eenhoorn* a $f12$ ter maent, wort van nu aff $f14$ toegeleyt omme daerbeneffens het coxampt op de smack te bedienen.

Jan Jansz. van Hoorn, jongen, uytgevaren met het schip *Westvrieslant* a $f2\frac{1}{2}$ ter maent, wort van nu aff $f4$ toegeleyt.

Jacob Jansz. van Gardlingh, uytgevaren voor jongen met het schip *Westvrieslant* a $f3$ ter maent, wort ten respecte een cloeck jongman is, van nu aff toegeleyt $f7$ ter maent.

Pieter Cornelisz. van Alckmaer, uytgevaren met *Westvrieslant* voor jongen a $f3$ ter maent, sal van nu aff verdienien $f7$ ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, ARENT MERTSZ., PIETER DE CARPENTIER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 10 Mayo anno 1618, in Jacatra. Is geresolveert ende goet gevonden, dat men het schip *Ter Tholen* in alleryle naer Japara sal senden omme aldaer in te nemen sooveel peper ende rijs als bequamelijck sal connen voeren, ende daermede op 't alderspoedichste weder herwerts te keeren.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, ARENT MERTSZ., LAURENS SYMENSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 19 Mayo anno 1618, in Jacatra. Is gearresteert dat het schip de *Bergerboot*, 't jacht de *Jager*, 't fregat *Ceylon* ende de smack *Jacatra*

metten eersten naer Jamby sullen seylen, de *Bergerboot* omme aldaer in te nemen alle den peper die Soury op voorraet heeft oft noch soude mogen becomen, de *Fager* ende *Ceylon* om in de riviere te gebruycken, peper te laden ende aen deschepen die daer souden mogen comen te lossen, ende de smack oin met advysen van S^r. Soury op 't alderspoedichste weder herwaerts te keeren.

Voirders datmen Guilliaem Anthonisz., schipper van 't jacht de *Fager*, door syne indispositie sal lichten, ende wederom Davit Davitsz., hoochbootsman van 't schip *Zicrickzee*, op ditto *Fager* als schipper stellen.

Alsoo Andries Soury, oppercoopman in Jamby, synen tijt geexpireert ende verlossinge versoeckende is, waerover wederomme nodich een ander persoon in sijn plaatse dient gestelt, is goet gevonden dat Abraham van Bree, oppercoopman, derwerts met het schip de *Bergerboot* sal gaen omme ditto qualite in plaatse van S^r. Soury voorsch. te bekleden.

Was ondertecekkent JAN PIETERSZ. COEN, ARENT MERTSZ., ABRAHAM VAN BREE, FLORIS HEERES, LAURENS SYMENSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Alsoo 't schip *St. Michiel* van St. Malo voor desen by den E. heer president wegen de Generale Vereenichde Nederlandse Oost-Indische Compagnie in arrest is genomen omtrent Bantam, omme restitutie te becomen van den persoon van Jan de Decker die de Francen (naerdat de voorsch. de Decker uyt ons fregat *Ceylon*, leggende voor Bantam, heymelijck gevlycht was) sinisterlijck in 't hoff van den pangoran versteeken ende naderhant, soo men verstaet, met d' Engelse schepen hebben laten ontvoeren, ende onderwylen oock tot onser kennisse gecomen is hoe dat dit voorsch. schip met ende in compagnie van 't schip *St. Lony*s mede van St. Malo (vermogens de schriftelijcke confessie by eenige van haer eygen volck gedaen) omtrent Mosambique, de Rode Zee ende lancx de custe van Melinde onder des Princen vlagge van Holland eenige Moorse schepen gestroopt ende geplundert souden hebben (gelyck sulcx mede schynen te bevestigen twee Prince vlaggen in 't voorsch. schip *St. Michiel* gevonden), alle 't welck nu oft hiernamaels den onsen, tegenwoordich in voorsch. quartieren sijnde oft noch te comen, tot groot nadael ende schade, jae oock verlies van lijff ende goet sonder eenige twijffel soude comen te redunderen.

Soo is by den E. heer president in deliberatie gegeven off men 't voorsch. schip *St. Michiel*, dat nu omtrent de vier maenden in arrest gelegen heeft, noch langer tot naerder bescheyt in arrest sal houden, soo omme onse actie tegens den persoon van Decker, als oock de schaden ende moeyten die ons volck in de voorsch. quartieren over dese hare onbehoirlijcke procedures ende see-roveryen onder onse Prince vlagge begaan, soude geleden oft noch te lyden hebben, op 't voorsch. schip ende goet te verhalen, ofte datmen 't voorsch. schip

St. Michiel ende alle syne ingeladen goederen met behoirljcken inventaris ten overstaen ende bywesen van de Francen, soo sy daerby willen comen, oft andersins andere gequalificeerde personen, sal aenvaerden ende benefitieren, omme schade in goederen ende slijt van 'tschip (dat apparentelijck ten laesten door langdurich leggen tot nadeel van onse Meesters soude mogen redunderen) voor te comen, alsoo ten tyde het arrest gedaen wiert, alle de Francen door haer eygen schipper met een blote sabel uyt het voorsz. schip gejaecht sijn, ende 't selve sonder eens meer daer naer te talen off omme te sien, met alle man geabandonneert ende verlaten hebben.

Off men oock 't schip *St. Louys* tegenwoordelijck leggende voor Bantam, in gelijcke ende deselve daet als 't voorsz. schip *St. Michiel* dadich ende schuldich, mede in arrest sal nemen ende by inventaris aenvaerden, oft datmen 't soo lange niet en poocht te vertrecken sonder in arrest te nemen sal laten leggen, als sijnde genoechsaem in onse macht omme tot allen tyden als 't ons belieft 't selve te connen doen.

Op de voorsz. remonstrantie nopende 't stuck van de Francen, de vrienden door last van den E. heer president voorgedragen, hebben deselvige naer ry pe deliberatie een yeder respectivelijck daerover hun goetduncken ende advijs schriftelijck hieronder gestelt.

Desen 21 Mey anno 1618 in onse loge tot Bantam. Onder stont: Ter or-
donnantie van d' heer president, PIETER DE CARPENTIER.

Gelet hebbende op de propositie van d'E. heer president Jan Pietersz. Coen
nopende 't arrest van 't France schip *St. Michiel* van St. Malo door 't verlopen
van Decker geprocedeert, ende dewyle ondertusschen onse vorder actie op
't voorsz. schip over 't aenhalen ende roven van de Moorse ende andere sche-
pen onder onse Prince vlagge te meer heeft veroorsaect 't voorsz. arrest te
continueren, sonde derhalven geraetsaem vinden ditto schip ende goet ten
dienste der Compagnie aen te slaen, gemerkt onse pretentie in geenderley
manieren dient verslapt, alsoo de schepen van Suratte ende Custe Coroman-
del daervan breder informatie sullen connen geven.

Belangende 't schip *St. Louys*, soude mijns oordeels daerop vooreerst geen
pretentie maecken, dewyle dagelijcx bespeuren, hare oneenicheden ende mis-
vertrouwen onder malcanderen ditto schip sal doen trayneren, ende off 't ge-
beurde 't voorsz. schip al seylreet ende de voyage naer 't patria wilde vervor-
deren, soo connen 't aller tijt haer van de reyse frustreren.

Was onderteekent DANIEL VAN DER HEGGEN.

Op de remonstrantie wel gelet hebbende, vindt goet datmen het schip *St.
Michiel* sal aenslaen tot dienste van de Compagnie, ende het schip *St. Louys*

laten leggen tot ander gelegenthelyt, maer niet laten vertrecken naer eenige plaetsen.

Was onderteekent CLAES HERMENSZ.

Alsoo d' apparentie is dat de Francen onder onse vlagge hebben geroost, advisere dat men het schip *St. Michiel* voor de Generale Compagnie sal aenslaen; aengaende *St. Louys* sal men tot naerder tydinge van Suratten oft de Cust laten berusten, mits goet regardt daerop nemende dat het niet verseylt.

Was geteeckent ABRAHAM DE RASIERE.

Geleth op dit voorsz. schip *St. Michiel* waerover soo lange in arrest gehadt, soo is mijn gevoelen dat men dat voorsz. schip ende goet onder inventaris sullen aenslaen, ende voirder 't schip *St. Louys* sullen laten leggen, totdat wy sien, waer sy belanden willen.

Was onderteekent LENERT THOMASZ.

Gecollationeert jegens d' originele by de voorsz. raetspersonen onderteekent ende daermede bevonden t'accorderen, adi 28 Mayo anno 1618, in Jacatra. Onderteekent THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinsdach adi 29 Mayo anno 1618, in Jacatra. By de presente Raden geresumeert, gehoort ende gesien sijnde het advijs van den raet tot Bantam gegeven op de propositie den 21^{en} stantis door Pieter de Carpentier ter ordonnantie van den E. heer president aldaer gedaen, is by denselven andermael voorgestelt hoe het schip *St. Michiel* den 23^{en} January passato in arrest genomen is omme den persoon van Hans de Decker te becomen, ende alsoo 't selvige daernaer op den 13^{en} Mertius geconfermeert ende beswaert wierde, omme daerop te verhalen de schade, hinder ende molestie die de Generale Compagnie ende de haren in Arabia ende Suratten aengedaen wesen mach, oft noch souden mogen lyden, ter cause van de roveryen door die van de schepen *St. Michiel* ende *St. Louys* onder onse gewoonlijcke vlagge in die quartieren gedaen, is het voorsz. schip *St. Michiel* den 17^{en} Mertius door de Francen geabandonneert ende verlaten, doch alsoo alles dies niettegenstaende in wesen ende staet gelaten is, omme (naerder bescheet becomen hebbende) tegens haer met recht te procederen; dan gemerkt dat schip ende goet, niet gehanthaeft noch gebruyckt weidende, door lanckheydt van tijt onnuttelijck consumerende sijn, waerdoor genoechsaem gedrongen worden alles provisionelijck onder behoirlijken inventaris aen te nemen ofte (gelijck de Francen gedaen hebben) te verlaten, is de presente raet voorgestelt wat ten besten gedaen dient.

Naer consideratie ende overlegginge van saecken is eenstemmeliick gearresteert dat het voorsz. schip *St. Michiel* met allen 't gene daer inne, omme

ende aen is, gelijck gedwongen werden te doen, onder behoirljcken inventaris aennemen ende benefiteren sullen ten proffyte van degene die daertoe gerechticht sijn, mits dat de gecommitteerde van 't selvige eerst versoeken sullen alles neffens ons te registreren, ende dat by weygeringe met d' overneming door gequalificeerde personen voortvaren sullen, ter getuychenisse van de bequaemste Francen die tegenwoordelijck in 't voorsz. schip sijn.

Ende alsoorder wederomme diversche Francen in 't schip *St. Michiel* gekomen sijn (naerdat hetselvige geabandonneert hadden), ende dat door quaet tractement (soo sy seggen) hun by haer overste aengedaen, is goet gevonden datmen Guilliame Chevalier, overste van de voorsz. schepen, met synen raet presenteren sal, ende dat schriftelijck, alle de voorsz. Francen weder te leveren als 't hun geliefd daeromme te senden, opdat haer ten dienste van syne meesters gebruycken mach.

Alsoo tot Bantam door d' ordinarie maniere van handel noch door faveur oft assistentie van 't hoff geen peper tot redelijcken pryse hebben connen become, maer de quaede ende bose wille opentlijck gesien is, ende dies halven volgens resolutie van primo April passato de nachodes van twee Chinese joncken, van China tot Bantam aengecomen, verscheyden malen geinsinueert sijn geen peper te coopen, laden noch vervoeren, voordat wy van redelijcke pertye geriest souden sijn, is by den E. heer president in deliberatie geleyt, oft gebeurde dat de Chinesen dies niet tegenstaende onderstonden eenigen peper te vervoeren eer wy geholpen werden ende den pangoran off andere monopoliers van haren quaden wille desisteren, wat daerinne oft tegens doen sullen. Naerdat dese saecke meer dan twee maenden dickwijls geconsidereert, gedebatteert ende wel overleyt is, is eenstemmich gearresteert dat men, de voorsz. joncken van Bantam vertreckende, neffens haer een oft meer schepen senden sal omme deselvige in zee te visiteren, ende byaldien daerinne eenige peper gevonden wert, datmen die in onse schepen sal doen overgeven ende tegen 2 realen de sack betalen. Doch soo 't geheurde dat noch binnen de eylanden van Bantam wesende selfs aenboden ende overgaven alle de peper die hebbende sijn, datmen dan 3 realen voor de sack betalen sal.

Ende soo 't gebeurde dat d' Engelse, Francen oft andere onderstonden de voorsz. joncken te convoyerden ende jegens ons te bevryden, wort goet gevonden dat men haer eerst vruntlijck versoeken ende insinueren sal, hun met de saeck niet te vermengen noch tegen 't recht van onse Meesters niet te stellen, ende soo geen affstant doen, dat men haer dan met gewelt weeren sal.

Carsten Claesz. van Ditimers, uytgevaren met 't schip den *Eenhoorn* voor bosschietter a/f 11 ter maent, sal van nu voortaen het ampt van hoochbootsmans op 't fregat *Ceylon* bedienen ende genieten f 15 ter maent.

Claes Pietersz. van Gisp, uytgevaren met *Westvrieslant* voor bootsman

a f8 ter maent ende daernaer f3 verbetert, sal van nu voortaan op 't fregat *Ceylon* voor bottelier dienen ende genieten f12 ter maent.

Claes Jansz. van Leeuwarden, uytgevaren met 't schip den *Groenen Leeuw* voor bootsman a f8½, sal van nu voortaan op 't fregat *Ceylon* het constapelschap waernemen ende verdienien f12 ter maent.

Theunis Symensz. van Haerlem, uytgevaren met het *Postvaert* voor bootsman a f8½, sal van nu voortaan op de smack waernemen het hoochbootsman-ende bottelierschap ende winnen f14 ter maent.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, ARENT MAERTSZ., LAURENS SYMENSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 4 Juny anno 1618, in Jacatra. Alsoo Guilliaem Chevalier, overste van de scheepen *St. Michiel* ende *St. Louys*, schriftelijck versocht is volck te willen committeren omme perfectelijck te registreren ende aan te teecken en allen 't gene by ende in 't schip *St. Michiel* soude mogen sijn, ende denselven verclaert heeft hem met de saecke niet te willen bemoeien, dat geen antwoort begeert te schryven noch niemant senden sal, als per attestatie daervan sijnde, is goetgevonden dat Pieter de Carpenter ende Arent Mertsz. hun op morgen aan 't schip *St. Michiel* transporteren sullen omme alles onder behoorlijcken inventaris aan te nemen, ter presentie ende getuygenisse van Laurens Symensz., Ysacq Damiens ende eenige Fransen scheep wesende, volgens resolutie den 29^{en} passato genomen. Actum ut supra. Was onderteekent als de voorgaende.

Donderdach adi 28 Juny anno 1618, in Jacatra. Abraham de Rasiere, uytgevaren met het schip *Nieuw Zeelant* onder de vlagge van den commandeur van Surck, wiens tijt in December toecomende gaet expireren, wort wederomme opnieuws aengenomen de Generale Compagnie noch drie jaren naer d' expiratie van synen verbonden tijt te dienen voor oppercoopman, ende van nu aff te winnen f80 ter maent tot in 't vaderslant toe, ende sal sich transporteren op 't schip den *Zewolff* omme daermee naer Atchijn te gaen in plaatse van Pieter Dircxsz., die hem alhier aan landt sal vervoeegen.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, PIETER DIRCXSZ., JACOB VAN DER MERTT, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi ultimo Juny anno 1618, in Jacatra. Alsoo onse bontgenoten ende geallieerde d' inwoonders van Solor in Mayo passato per de jachten de *Jager* ende de *Tyger* hare gesanten met een ambassade aan ons gesonden, verhoont ende geremonstreert hebben, hoe de Portugesen, hare ende onse gesworen vyanden, een van hunne stedekens oft vlecken geraseert ende ver-

brant hebben ende 't voorleden jaer met menichte fregatten ende roeytuych aldaer geweest sijn, van dewelcke eenige door onse jachten gerescontreert, genomen ende verdestrueert sijn, waerdoor menichte van Portugesen hun op 't voorsz. eylant begeven ende de vlucht genomen hebben, den inwoonderen dagelijcx groten overlast ende gewelt doende, versoeckende oversulcx uyt crachte des ouden verbonts, met haer gemaect, tegens d' invasie derselver geassisteert ende geholpen te werden, 't welck wy om de reputatie ende eere van de Nederlanders by dese Indische natien te mainctineren, in geenderley manieren hebben connen affslaen ende weygeren, oock niet recht oft billick soude wesen, sonder wettelijcke oorsaeck deselve in haren noot te abandonneren ende te verlaten, soo is by den E. heer president ende raet om voorverhaelde redenen geresloveert ende goetgevonden de voorsz. Soloresen toeseginge te doen ter gelegener tijt met schepen oft jachten, naer den dienst van de Compagnie sal gedogen, te sullen assisteren ende helpen, ende dat midelertijt het mouson verbeyt wert, 't fregat de *Brack* met 15 witten ende 10 swerten benefessens de Soloresen gemant ende met requisite toerustinge versien derwerts gesonden sal werden, omme d' inwoonders van Solor te animeren ende van onsentwegen te verseeckeren, opdat in voorraet, gelijck de gesanten verclaert hebben, calck ende steen tegens de compste van onse schepen tot opworpinge van een fort oft bollewerck aldaer versamelt mach werden.

Actum ut supra. Was onderteekent als de voorgaende.

Dinsdag adi 10 Julio anno 1618, in Jacatra. Gemerct dat ons dese plaatse alrede voor een provisioneel rendevous gedient heeft ende dienende is, daer van tijt tot tijt gelost ende verbodemt werden meest alle de cargasoenen, veel comptanten, alle de provisien ende notelijckheden van de Generale Compagnie, die veeltijts lange in de packhuysen blyven leggen totdat gelegentheyt van schepen ende bequaem mouson becomen omme verdeelt, vercocht ende versonden te werden daer 't behoort, sonder dat tot noch toe tot verseeckeringe ende bewaringe van deselvige ander volck hebben gehadt dan eenige officieren van den huyse, timmerlieden, smits ende andere ambachtsluyden, by dewelcke de wachten des nachts mede waergenomen sijn geweest, hebbende daerenboven binnen den huyse meer dan 70 swerten omme te doen den arbeyt van lossen ende laden, tot assistentie van timmerwerck ende omme alle andere oeconomique diensten te doen, diewelcke soo nu, soo dan van onse vyanden de Portugesen verovert sijn, daerop weynich oft niet mogen vertrouwen oft verlaten.

Soo is 't dat over jaer ende dach voorgehadt hebbende omme daerin behoerlijcken te versien, alsnu by de presente raden goetgevonden ende gearresteert wert een goede pertye soldaten aan lant te leggen ende continuelijck te

houden, omme alleen op haer geweer te passen ende de wachten waer te nemen, tot verseeckeringe ende bewaringe van des Compagnies volck, grote capitalen, coopmanschappen ende provisien alhier wesende, ende datmen vooreerst 24 soldaten sal doen comen, ende 't getal daer na den tijt ende gelegentheyt gedoocht vermeerderen sal.

Alsoo de reeckeningen van 't volck in dienste van de Generale Compagnie wesende by velen tot noch toe seer slordich gehouden sijn, daerop weynich gepast is ende dat men geen dubbelde boecken van veel schepen noch contoiren heeft connen becomen, gelijck mede, dat men de reeckeninge van scheepsoncosten die hier ende daer by de coopluyden ende schippers gedaen werden, niet behoirlijck heeft connen oversien, alhoewel daervan overlange een generael boeck gesormeert is geweest, is op de ernstlijcke instantie ende vermaninge van de heeren Mayores, dese aengaende gegeven, goet gevonden Pieter Dircxsz., oppercoopman, met den *Zerwolff* in 't lant gecomen, te comitteren omme daerop van onsentwegen te letten, de boecken van 't volck, de reeckingen van oncosten te lichten ende volgens d' ordre van de Mayores daerinne goede ordre te stellen.

Quirijn Jacobsz. van Raemborch, oppercoopman, ende Laurens Pietersz., schipper, worden gecommitteert om 't volck van 't fregat te lichten ende weder andere (tot 15) witten daerop te stellen.

Alsoo van tijt tot tijt claeerlijck gebleecken is, dat die van de Engelse Compagnie niet alleen huysvestinge gegeven, verborgen ende wechgevoert hebben diversche onse criminelle ende civiele misladigers, verraders, conspirateurs, gevangen Spanjaerden, Portugesen, soldaten, bootsgesellen, swerten ende andere moetwillige, in des Compagnies dienst wesende, die van ons by haer gegaen sijn, als oock andere by onse vyanden overgelopen ende daernaer weder by haer gegaen, maer dat oock selfs volck a posto houden, als insonderheyt is eenen Martino, Japansen tolck by haer dienende, omme ons volck soo witten als swerten op te roeyen ende tot wechloopen te bewegen, gelijck seeckre oppercoopluyden selfs hun niet geschaemt hebben te doen, als namentlijck Giorgio Bael oppercoopman tot Bantam residerende, presenterende te betalen de gagie die d' onse naer souden mogen laten ende noch meer daerenboven, in voegen dat nu cortelingh ons ontrocken ende vervoert hebben meest alle de swerten in de loge tot Bantam dienende, als oock veel andere, soo witten als swerten van Jacatra ende de schepen alhier wesende, tot ongeveerlijck 30 a 40 personen toe. Sijnde hierenboven mede tot onser kennisse gecomen hoe over omtrent 5 a 6 maenden by seeckre onse swerten voorgenomen was, omme alle de Nederlanders alhier wesende te vermoorden, welcke conspiratie ende verraet na de depositie van de misdadige niet alleen gestijft, gevoet ende aengeporret is door Nicolaes Uffelet, coopman van de

Engelsen alhier tot Jacatra residerende, maer schijnt door sijn toedoen gefabriqueert te sijn, ende met hem in sijn camer beraetslaecht te wesen, als blijckt per acte daervan sijnde.

Soo is hierover goetgevonden omme diergelijcke verraderyen ende overlopen te weren sooveel mogelijck sy, alsoock omme questien ende querellen tusschen ons volck ende die van d' Engelsen voor te comen, datmen in 't openbaer offlesen ende publiceren sal¹⁾, dat niemant van d' onsen haer vervoirderen ten huyse van d' Engelsen te gaen, noch met haer volck in Chinese huysen oft elders te drincken, vergadering noch gemeenschap oft besprek te houden, op pene van arbitrale correctie.

Item dat men andermael den oppercoopman van de Engelsen aendienen sal dat hy sijn volck uyt onsen huyse houde, ende waerschouwe daer niet te gaen, d' onsen niet meer aen te soecken om met haer te drincken noch tot querelle te porren, off dat anders genootsaect wesen sullen, daerinne selfs te versien.

Symen Reynertsz. Tael van Enckhuysen, uytgevaren met 't schip 't *Postpaert* voor cock, wort ten respecte van goet comportement geauthoriseert omme voor capiteyn op 't fregat de *Brack* te dienen ende te winnen f30 ter maent.

Meeus Jacobsz. van Schiedam, uytgevaren met het schip *Delft*, gewonnen hebbende f9 ter maent, wort wederomme op nieuws aengenomen voor drie jaren het ampt van hoochbootsman ende bottelier op 't fregat voorsz. te bedienen ende genieten f14 ter maent.

Jan Laurensz. van Enckhuysen, uytgevaren met het schip de *Bergerboot* a f8, wort opnieuw voor drie jaren aengenomen a f12 ter maent omme het cocksamt op 't fregat de *Brack* te bedienen.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARENPIER, PIETER DIRCKSZ., JACOB VAN DER MERTT, CRIJN VAN RAEMBURCH, LAURENS SYMENSZ., LAURENS PIETERSZ., JAN WILLEMSZ., DIRCK CORNELISZ., DIRCK GERRITSZ. CRULL, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinsdag adi 18 Julio anno 1618, in Jacatra. Abraham Gerritsz. van Amsterdam, bootsman uytgevaren met het schip de *Bergerboot*, gewonnen hebbende f10½ ter maent, wort door sijn bequaemheyt aengenomen omme het ampt van stuyrman op 't fregat de *Brack* te bedienen ende van nu voortaen te winnen f18 ter maent.

Dirck Symensz. van Amsterdam, uytgevaren met 't schip 't *Wapen van Zeeland* voor bootsman a f6 ter maent, diewelcke het ampt van quartiermeester op een schuyt alhier eenige maenden heeft bedient ende noch be-

¹⁾ Van der Chijf, *Plakaatboek* 1, 55.

dienende is, wort toegeleyt sedert 10 Juny passato voortaan te verdienen f⁹ ter maent.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, CRIJN VAN RAEMBURCH, PIETER DIRCKSZ., JACOB VAN DER MERTT, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 20 July anno 1618, in Jacatra. Willem Gans, assistent uytgevaren met jacht den *Tyger* a f 15 ter maent, wort ten respecte het ampt als ondercoopman op ditto jacht waergenomen heeft ende de clene gage die is winnende, f 20 ter maent toegeleyt.

Jan Ericxsz. Velthuys, uytgevaren met het jacht d' *Oranjeboom* voor assistent a f 16 ter maent, is toegeleyt van nu aff, ten respecte de clene gage als goet comportement, te verdienen f 20 ter maent.

Jan Laurensz., uytgevaren voor bootsman met het jacht 't *Postpaert* a f 7 ter maent, denwelcken hier als mandemaecker wert gebruyckt, is f 9 ter maent van nu af voortaan toegeleyt te verdienen.

Joost Hendricxsz. van Groningen, uytgevaren met het schip *Bantam* voor huystimmerman a f 18 ter maent, alsoo hy alhier een tijt lanck het ampt van meester timmerman met goede naersticheyt waergenomen heeft ende noch dagelijcks is doende, wort f 24 ter maent toegeleyt.

Jacob Marcusz. Ruel, uytgevaren voor cajuytwachter met het schip *Mauritius*, winnende f 8 ter maent, denwelcken sedert primo Junuario passato het ampt van assistent heeft bedient ende noch bedienende is, wort vergunt dat sedert primo January voorsz. voortaan f 15 ter maent sal verdienen.

Abraham Moens, blockmaecker uytgevaren met het schip *Middelburch*, wiens tijt voor desen is geexpireert, is daerover in Januario passato wederom door d' heer Generael Reael aengenomen voor twee jaren a f 24 ter maent, de gage ingaende tsedert 25 December 1617.

Willem Cornelisz. Wolff van Breda, uytgevaren met het schip de *Provintien*, denwelcken hem naer d' expiratie van synen verbonden tijt op primo Augusto passato voor een jaer heeft verbonden voor botteliersmaet ende poortier van dese loge a f 20 ter maent, welcke tijt wederomme primo Augusto toecomende gaet expireren, is derhalven met hem geaccoordeert voor noch een jaer te continueren ende naer primo Augusto toecomende tot in 't vaderslant toe te verdienen f 24 ter maent.

Jacques Lateur van Antwerpen, uytgevaren voor soldaat met het schip den *Swerten Leeuw* a f 9 ter maent, denwelcken voor desen geruylt heeft tegen een soldaat van cappiteyn Meyer wiens tijt geexpireert was, wert aengenomen voor adelborst te dienen den tijt van drie jaren a f 11 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent als de voorgaende,

Sondach adi 22 Julio anno 1618, in Jacatra. Alsoo den schipper van 't schip *Neptunes* gedestineert is met het schip *Ter Tholen* naer 't patria te gaen, waerdoor 't selvige schip sonder schipper versien is, is derhalven goet gevonden Jan Willemsz., schipper van 't jacht *Vlissingen*, op ditto *Neptunes* te authoriseren omme aldaer het ampt van schipper te bedienen, ende wederomme op 't jacht *Vlissingen* in Jan Willemsz. sijn plaets te stellen Dirck Evertsz., in 't lant gecomen met het schip de *Goede Fortuyne* voor onderstuyrman, omme het schippersampt op *Vlissingen* voorsz. te becleden.

Hendrick Sluyter van Bremen, constapel uytgevaren met het schip 't *Wapen van Amsterdam* ende tegenwoordich op de *Zuyder Eendracht*, wort opnieuw aengenomen voor 2 jaren a f 30 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent als de voorgaende, ende daerby noch LAURENS SYMENSZ., CLAES HERMENSZ.

Donderdach adi 26 Julio anno 1618, in Jacatra. Jan Jacobsz. van Leeuwerden, quartiermeester uytgevaren met het schip *Nieuw Zeelant* ende tegenwoordich varende op 't jacht den *Neptunes* winnende f 15 ter maent, wort door sijn bequaemheyt schieman op ditto jacht gemaeckt ende van nu aff toegeleyt te winnen f 20 $\frac{1}{2}$.

Claes Cornelisz. van Middelburgh, bootsman uytgekommen met het jacht *Ter Tholen* a f 7 ter maent, sal van nu aff het cocksampt op den *Neptunes* waernemen ende verdienien f 16 ter maent.

Lambert Lambertsz. van Hasel, bootsman uytgevaren met het jacht *Ter Tholen* a f 10 ter maent, sal het quartiermeesterampt op den *Neptunes* bedienen ende voortaan winnen f 13 ter maent.

Ewout Jacobsz. van Amsterdam, bootsgesel uytgevaren met het schip d' *Eendracht*, is op heden quartiermeester op 't jacht den *Neptunes* gemaeckt ende toegeleyt f 12 ter maent.

Rem Claesz. van Alckmaer, schieman uytgevaren met het schip *Zierickzee* a f 27 ter maent, is op date deser hoochbootsman gemaeckt op den *Neptunes* ende toegeleyt te verdienien f 30 ter maent.

Jan Verschebali van Slippe, bosschieter uytgekommen met het schip *Zierickzee* a f 13 ter maent, wort door sijn bequaemheyt constapel gemaeckt op 't jacht den *Neptunes* ende sal voortaan verdienien f 20 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, CRIJN VAN RAEMBURCH, PIETER DIRCKSZ., JACOB VAN DER MERTT, LAURENS SYMENSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 29 July anno 1618, in Jacatra. Alsoo den jongen coninck van Bantam door Lackmoy voor desen by d' onse tot Bantam diversche malen

naer een schonen diamant heeft doen vernemen, ende wy nu een wyle in onderhandelinge ende conferentie met den pangoran gouverneur gestaen hebben omme een bondige vrede ende gewenstaccoort (dat hem uytterlijck seer schoon laet aensien) ten besten van de Generale Compagnie, dewelcke op 't hoochste daeraen gelegen is, metten anderen te mogen treffen, alsmede omme de nieuw geborene tedere schijnvruntschap niet alleen van onser syde niet te lederen ende te verachteren, maer dat meer is, met alle lydelijcke ende gevoechelijcke middelen soeken te accresseren ende te verstercken, temeer oock ditto Lackmoy (die in dese onderhandelinge by den jonghen coninck ende pangoran gouverneur als interposite persone by d'onse gebruyc wert) 't selve in aller manieren is aenradende, voor seecker houdende dat het onse saecke seer voirderen sal, soo is by d'E. heer president ende raet, omme vorige ende andere consideratien meer, ten besten van de Generale Compagnie goet gevonden datmen om jalousie te weer enle onse saecke in geen achterstel te brengen niet alleen den jonghen coninck, maer oock den pangoran gouverneur, yeder eenen, de twee schoonste diamanten, nu joncxt met 't jacht *Hollandia* in 't casken n° A (wegende beyde 12 caraten schaers) van Succedana per Hendrick de Jonge gesonden, schencken ende vereeren sal.

Wouter Sijts van Worcum, uytgevaren met 't schip den *Witten Beer* voor hoochbootsman a f23, sal sich transporteren op 't schip *St. Michiel* ende voortaen verdienien f26 ter maent.

Hendrick Hendricxsz. Swert van Haerlem, uytgevaren met den *Witten Beer* voor bosschieter ende nu hoochbootmansmaet op 't schip *St. Michiel*, wort op dito schip schieman gemaect, mits dat van nu aff voortaen sal winnen f20 ter maent.

Jan Kerstens van Steur, uytgevaren voor constapel met het jacht den *Tyger* voor f24 ter maent, sal nu overgaen op 't schip *St. Michiel* ende voortaen f27 ter maent winnen.

Jan Claesz. van Utrecht, uytgevaren voor ondertimmerman met het schip *Zierickzee* a f24 ter maent, sal sich voor oppertimmerman transporteren op 't schip *St. Michiel* ende voortaen winnen f30 ter maent.

Bauke Cleysz. van Dockum, uytgevaren met de *Jager* voor quartiermeester ende alsnu voor bottelier varende op 't jacht den *Tyger* a f22 ter maent, sal overgaen op 't schip *St. Michiel* ende voortaen f24 ter maent winnen.

Cornelis Claesz. van Middelburch, uytgevaren met den *Witten Beer* voor bosschieter jegens f11 ter maent sal overgaen op 't schip *St. Michiel* voor quartiermeester ende f14 ter maent winnen.

Volckert Wybrantsz. van Embden, uytgevaren met het jacht den *Tyger* voor bootsman a f8½, sal voor quartiermeester overgaen op 't schip *St. Michiel* ende f12½ ter maent verdienien,

Sybrant Johannesz. van Leeuwerden, uytgevaren voor bootsman met het schip *Zierickzee* a f9 ter maent, sal overgaen op 't schip *St. Michiel* voor hooch-bootsmansmaet ende voortaeen winnen f12 ter maent.

Wessel Sywerts van Hoorn, uytgevaren voor bootsman met het jacht den *Tyger* a f9 ter maent, sal voortaeen het ampt van schiemansmaet op 't schip *St. Michiel* bedienen ende winnen f11 ter maent.

Laurens Harinck van Lubeck, uytgevaren met 't schip 't *Wapen van Zeelant* voor bootsman ende daernaer cock geweest op 't fregat de *Brack*, winnende f11, sal nu coxmaet sijn op 't schip *St. Michiel* ende f12 ter maent winnen.

Jelis Jelisz. van Dordrecht ende Hermen Rsgens van Embden, jonge bootsgesellen uytgevaren met het schip den *Zewolff*, wort toegeleyt, vermits cloecke mannen sijn ende clene gage winnen, yeder te verdienien f8 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARENTEIER, CRIJN VAN RAEMBURCH, PIETER DIRCKSZ., JACOB VAN DER MERTT, LAURENS SYMENSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 2 Augusty anno 1618, in Jacatra. Op d' een syde geconsidereert wesende hoe in Andrigiri ende Campher redelijcke pertye peper te becomen sy, als oock dat den coninck van Johor wel versocht dient, temeer dewyle geseyt wert hy eenige peper op Bintam is hebbende, ende aen d' ander syde hoe nodich ende dienstich het sy dat tegens September toecomende naer Solor ende Timor eenige jachten gesonden werden, soo is by den E. heer president in deliberatie geleyt, ten aensien door gebreck van jachten beyde de voorsz. quartieren qualijck waergenomen connen werden, wat ten besten dienste van de Generale Compagnie, omme hare middelen wel te besteden, gedaen dient, ende naer consideratie van saecken is gearresteert (op hope dat voor Timor andere jachten becomen sullen) datmen metten eersten na Jambi senden sal 't jacht den *Tyger* ende de jonck *Fortan* soo omme den handel in Andrigiri ende Campher te doen versoecken, als om Jambi van een nieuw cargasoen te versien, mits dat men de smack off een ander jacht mede senden sal omme den vyant in cas van rescontre te meer affbreck te mogen doen, volgens instructie die by den E. heer president gegeven werden sal.

Pieter Jacobsz. van Enckhuysen, scheepstimmerman uytgevaren met het schip *Enckhuysen*, winnende f32 ter maent, wiens tijt van langer in 't lant te dienen geexpireert is, wort wederomme opnieuws voor twee jaren aengenomen a f40 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARENTEIER, CRIJN VAN RAEMBURCH, PIETER DIRCKSZ., JACOB VAN DER MERTT, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 6 Augusty anno 1618, in Jacatra. Thymen Michielsz., ondercoopman uytgevaren met het schip *Orange* onder de vlagge van den admirael Matelieff, wiens tijt van langer in 't lant te dienen voor de vierde mael den 26^e Mey passato is geexpireert, wort wederomme opnieuws aengenomen de Generaele Compagnie noch drie jaren in 't lant te dienen voor oppercoopman a f80 ter maent tot in 't vaderlant toe, de gage ingaende tsedert 26 Mey voorsz. dat synen tijt geexpireert is geweest, ende sal sich transporteerden op 't jacht den *Tyger*, omme daermede naer Jamby, Andrigiry, Campher ende Johor te gaen.

Olphert Hendriksz., opperstuyrman uytgevaren met 't jacht den *Tyger*, wort ten respecte van goet comportement voor schipper in plaatse van Dirck Gerritsz. Crul (die by provisie op 't schip *St. Michiel* geordonneert is) op ditto jacht den *Tyger* geauthoriseert, ende sal voortaen verdienien f50 ter maent.

Laurens Pietersz. Keyser, schipper, tegenwoordich varenden op 't schip den *Arent*, uytgevaren met 't schip den *Witten Beer* 1614 voor onderstuyrman ende een tijt lanck by provisie op ditto *Beer* voor schipper, dewelcke hier in 't lant comende geruylt heeft tegen sijn broeder Dirck Pietersz. Keyser, schipper van 't jacht de *Sterre*, in 't lant gecomen met het schip *Amsterdam*, diens tijt alsnu geexpireert is, wort derhalven wederomme in voorsz. qualite van schipper de novo aengenomen voor drie jaren a f80 ter maent, tot in 't vaderlant toe.

Quirijn Jacobsz. van Raemburch, oppercoopman uytgevaren met 't schip *Patana* onder de vlagge van den commandeur Block Mertensz., winnende f80 ter maent, wiens tijt van langer in 't lant te dienen in November 1619 voor de tweedemael gaet expireren, wort synen tijt geprolongeert, waertegen hem toegeleyt is f100 ter maent, ende dat van nu aff tot in 't vaderlant toe, ten respecte van syne gedane goetwillige presentatie dat daerenboven noch wel een jaer continueren sal soo den dienst van de Compagnie sulcks quame te vereyschen, sonder nochtans hem daeraen te verbinden, ende sal sich metten eersten naer Solor ende Timor vervoeegen, omme aldaer in alle voorvallende saecken volgens instructie, die hem by de E. heer president sal werden gegeven, te disposeren.

Alsoo Jacob van der Mertt wegen syne indispositie sich met het schip *Ter Tholen* herwerts vervoecht heeft, omme te sien off syne vorige gesontheyt beter allhier dan in Japara soude mogen recouvreren, ende Balthasar van Eyndhoven, oppercoopman op ditto schip, ordre hadde om in sulcken gevalle de plaatse aldaer provisionelijck waer te nemen, voirder verstaen hebbende uyt het schryvens van den sabandaer ende rapporteren van verscheyden personen van Japara hoe met ditto Eyndhoven seer qualijck connen terecht comen, oversulcx seer instantelijck een ander in sijn plaatse versoecken, soo is goet gevonden ten dienste van de Compagnie ditto Eyndhoven vandaer t' ont-

bieden, ende dat de voorsz. van der Mertt sich mette eerste gelegenheyt wederom derwerts sal transporteren omme voorsz. Eydnhoven te vervangen ende het voorsz. oppercoopmansamt als voor desen aldaer te bedienen.

Jan Dircksz. van Enckhuysen, voorleser uytgevaren met het schip *Enckhuysen* af 26 ter maent, wiens tijt geexpireert is, wort wederomme opnieuws aengenomen voor den tijt van drie jaren in 't lant te dienen af 40 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Joost Jacobsz. Thielen, uytgevaren met het schip *Ter Tholen*, volgens de monsterrolle van de heeren Mayores op de voyage herwerts als voorleser af 14 ter maent ende in 't lant comende als adelborst voor deselfde gage te dienen, wort, door de goede rapporten van denselven gedaen, vergunt dat in het ampt van voorleser, dat tot noch toe bedient heeft, sal continueren.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, ARENT MERTSZ., CRIJN VAN RAEMBURCH, PIETER DIRCKSZ., JACOB VAN DER MERTT, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 13 Augusto anno 1618, in Jacatra. Geconsidereert sijnde hoe nodich de Molucques, Amboyna ende Banda met schepen dienen versien, soo omme d' selvige cylanden met vivres te provideren als tegens d' invasie van d' Engelsen ende alle andere natien te secoureren.

Ter ander syde hoe nodich eenige jachten naer Solor dienen te gaen omme den handel van sandelhout, daeraen de Generale Compagnie veel is gelegen, te continueren, daerentegen de weynige macht van schepen ende jachten die hier tegenwoordich sijn hebbende, soo is goet gevonden dat men maer twee jachten ende een saloup metten eersten naer Solor ende Timor sal senden.

Alsmede dat 't jacht den *Arent* metten eersten vooruyt naer Japara verseylen sal omme vandaer naer Solor ende Timor te gaen, mits in passant Cheribon aendoende, endesal Jacob van der Mertt, oppercoopman, daermedegaen omme ditto coninck van Ceribon met eenige vereeringe te besoecken, ten respecte het goet tractement aan ons volck van 't verloren fregat de *Brack* gedaen.

Alsoo men gesint is op 't eylant Solor een fort oft bolwerck te maecken, soo is gearresteert datmen ter gelegener tijt derwerts sal senden 25 man, soo soldaten als bosschieters, ende 12 stucken geschut, omme 't selvige fort oft bollewerck voor de Generale Compagnie aldaer te bewaren.

Is mede geresolveert datmen met het jacht den *Tyger* de coningen van Johor ende Andrigiri tot onderhoudinge ende vermeerderinge van aliantie ende vruntschap sal doen besoecken, ende aan yeder de waerdye van omtrent 100 realen van achten vereeren.

Jan Thomasz. Dayman, assistent uytgevaren met het schip *Hoorn* onder

de vlagge van den commandeur van de Sande, winnende $f\ 20$ ter maent, wiens tijt van langer in 't lant te dienen is geexpireert, wort wederomme opnieuws aengenomen voor ondercoopman noch drie jaren in 't lant te dienen a $f\ 48$ ter maent.

Cornelis Matthijsz. van Flecker in Noorwegen, constapel uytgevaren met het schip *Vlissingen* onder de vlagge van den Generael Both ende tegenwoordich varende op 't jacht den *Groenen Leeuw*, winnende $f\ 28$, wiens tijt voor de tweede mael is geexpireert, wort wederom opnieuws aengenomen voor twee jaer a $f\ 30$ ter maent, tot in 't vaderlant toe.

Herder Jansz. van Ditmers, bootsman uytgevaren met 't schip d' *Eendracht* a $f\ 6$ ter maent, wort wederom aengenomen om het ampt van trompetter ende timmerman op 't fregat te bedienen, ende te winnen sedert 10 July dat op ditto fregat gecomen is $f\ 12$ ter maent.

Cornelis Jacobsz. van Amsterdam ende Merten Pietersz. van Ackersloot, jongens uytgevaren met 't jacht den *Tyger* a $f\ 4$, wort toegeleyt dat van nu aff yeder $f\ 6$ ter maent sullen verdienien.

Was onderteekent als de voorgaende.

Dinsdach adi 21 Augusty anno 1618, in Jacatra. Alsoo wy op eergisteren den 19^{en} deser een missive ontfangen hebben van Japara, gedateert 16 stantis in Samarang omtrent 4 mylen by Westen Japara gelegen, onderteekent by Balthasar van Eyndhoven oppercoopman, Cornelis van Maseyck ondercoopman, ende Jan le Pape assistent, inhoudende hoe dat op den 8^{en} ditto Godja Ouloubalang, gouverneur van Japara, den voorsz. Eyndhoven ende Maseyck te synen huyse ontboden heeft, alwaer sy gecomen sijnde, van denselven gouverneur datelijck sijn gevangen genomen, begerende op haer dat sy hem alle het volck met des Compagnies goederen aldaer sijnde in sijn handen souden leveren, ende is voorts datelijck daerop naer onse loge gegaen, nemende d'selve met gewelt in; drie man van ons volck seer deerlijck vermoort, drie geuest ende de resterende gevangen genomen ende alle de goederen aengestast, hebbende op den 9^{en} ditto den voorsz. gouverneur henlieden met haer seventienen met alle des Compagnies goederen van Japara gevoert om na den Mattaram te brengen, latende de drie geueste met den barbier tot Japara.

Ende alsoo dit is een saecke van importantie ende gewichte, die op 't talderhoochste dient gerevengeert, omme te bethonen ende voor alle de Indianen te doen blijcken dat sulcx niet en connen ongewroken laten, maer op 't talderhoochste by alle doenlijcke middelen de schande ende schade, de Generale Compagnie hiermede gedaen, aen haer personen ende goederen sien te verhalen, ten eynde andere Indianen een schrick mogen hebben ende haer wachten van diergelycke te doen. Doch omme hierinne niet haestich te wesen, soo is

by den E. heer president ende tegenwoordigen raet goet gevonden dat Jacob van der Martt, oppercoopman (die voor desen in Japara gelegen heeft ende nu op ten 13^{en} deser maent by resolutie geordonneert is de plaatse weder in plaatse van Eyndhoven te becleden) dese aenstaende nacht met 't jacht den *Arent* van hier naer Japara sal seylen omme met alle sachte middelen te onderstaen ende vernemen de redenen ende oorsaecke die den gouverneur tot het voorverhaelde hebben gemoveert, als mede in vruntschap wederom te versoecken alle ons volck ende des Compagnies gelt ende goederen, by haerlieden genomen, ende ons daervan alhier op 't spoedichste te adviseren, omme alsdan naerder daerop geleth ende sodanige ordre gegeven te werden, als ten besten van de Generale Compagnie sal bevonden werden te behoiren, tot welcken eynde hy met den *Arent* aldaer tot naerder ordre sal blyven leggen, sonder in 't alderminste eenige offentie aan haer personen oft goederen te doen oft yemant te beschadigen, al waer 't dat de occasie voorviele, voor ende aleer daertoe naerder ordre ende advijs van ons alhier becomen sal hebben ende wy te rechte van de saecke geinformeert sijn.

Is mede geresloveert ingevalle ons gevangen volck uyt haer handen weder bequamen ende syluyden 't gelt ende goederen, bedragende ontrent de 20.000 realen van 8^{en}, niet en wilden wedergeven, ende middelertijt eer daertoe ordre van ons bequam yets groot voor mocht vallen daeraen de Compagnie ten dele oft in 't gehcel haer revenge mochte becomen, dat in sulcken gevalle toe sullen tasten ende niemant sparen, doch met een cleentgen voor naerder ordre niet te beginnen, alles volgende de naerder instructie den voorsz. van der Martt tot dien eynde medegegeven, waernaer hy hem voirder oock sal hebben te reguleren.

Ende sal van der Martt in passant Cheribon aendoen omme de vruntschap metten coninck te onderhouden, ende met eenen oock naer 't gepasseerde in Japara te vernemcn, sonder aldaer veel tijs te versuymen, maer hem haesten om tot Japara te comen.

Voirder geleth sijnde . . . in plaatse van gesouten vlees oft speck ¹⁾.

By den heer president ende presente raden geleth sijnde op de remonstrantie ende 't versoek van den E. Adriaen Jacobsz. Hulsebos ende Sebastianus Danckerts, predicanen des Goddelijken Woorts in Indien, is daerop gearresteert 't naervolgende:

Eerstelijck dat gene leraers . . . als sijnde een saecke die tot welstant ende goede ordre der kercke ende d' oeffeninge des Godsdienst hier te lande hoochnodich bevonden wert te behoren ²⁾.

¹⁾ Gedrukt bij van der Chijs, *Ned. te Jakatra*, 204 (resolutie op de rantsoenen).

²⁾ Gedrukt bij van der Chijs, *Plakaatboek I*, 596 (resolutie op het in bediening stellen van leeraars, vermaners en voorlezers).

Ysack Gerbrantsz., barbier, uytgevaren met het jacht de *Fager* onder de vlagge van den commandeur Spilbergen a f18 per maent ende tegenwoordich varende op 't schip den *Arent*, wiens tijt geexpireert is, wort wederomme opnieuws aengenomen voor drie jaren a f30 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Franchoys Cipree van Doornick, soldaat, uytgevaren met 't schip *Nieuw Zeelant* onder cappiteyn Lambert Adams, wiens tijt van langer in 't lant te dienen geexpireert is, wort wederom in deselve qualite aengenomen voor drie jaren a f10 ter maent.

Adam Warmelts van Groningen, barbier, uytgevaren met het schip *Mauritius*, wiens tijt van langer in 't lant te dienen is geexpireert, wort wederomme opnieuws aengenomen voor twee jaren sijn vorige ampt in 't lant te bedienen a f30 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Jan Jansz. van Jeveren, cuyper, uytgevaren met het schip 't *Wapen van Amsterdam* ende tegenwoordich varende op 't jacht den *Groenen Leeuw*, wiens tijt geexpireert is, wort wederom opnieuws aengenomen voor drie jaren a f18 ter maent tot in 't vaderlant toe geduyrende.

Claes Claesz. van Sevenbergen, soldaat, uytgevaren met het schip *Middelburgh* onder cappiteyn Meyer, winnende f12 ter maent, wiens tijt geexpireert is, wort wederomme opnieuws aengenomen voor adelborst noch drie jaren in 't lant te dienen a f40 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Claes Hermensz., in 't lant gecomen met het schip *Enckhuysen* ende tegenwoordich varende op 't schip de *Zuyder Eendracht*, wiens tijt van langer in 't lant te dienen is geexpireert, wort wederomme opnieuws in voorsz. qualite¹⁾ aengenomen voor twee jaren a f80 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, CRIJN VAN RAEMBURCH, PIETER DIRCKSZ., JACOB VAN DER MERTT, LAURENS PIETERSZ. KEYSER, ARENT MAERTSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYS-HOUWER, secretaris.

Woensdach adi 29 Augusto anno 1618, in Jacatra. Alsoo wel soude connen gebeuren, dat Japara, soowel als Macasser, voor een tijt souden moeten derven, ende nochtans notelijck rijs moeten hebben, soo is goet gevonden dat men de smack van hier naer Jambi sal senden met advyse aen Sf. Sour, dat van daer voorts met de brieven van d' heer president naer Patana verseyle, soo die met een ander jacht off gelegentheyt van joncken derwerts niet bestelt connen werden, omme in Patana, Cambodja ende alle omleggende quartieren, daer rijs te becomen is, sooveel in voorraet te doen opcoopen als becomen ende herwerts gesonden werden can.

Lambert Claesz. van Enckhuysen, bosschieter, uytgevaren met 't schip

¹⁾ De kwaliteit (hooger niet genoemd) is die van schipper.

Enckhuysen ende tegenwoordich varende op 't jacht *Cleen Hollandia*, wiens tijt geexpireert is, wort opniews aengenomen voor drie jaren a f 12 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARENPIER, CRIJN VAN RAEMBURCH, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 31 Augusty anno 1618, in Jacatra. Alsoo d'ervaringe genoechsaem geleert heeft hoe hoochnodich dat het sy ten dienste ende welstant van de Generale Compagnie der Vereenichde Nederlanden, dat hieromtrent plaatse begrepen ende een generael rendevous gestabilieert werde, soo is 't nochtans dat tot noch toe door gebreck van schepen ende volck daerinne niet en hebben connen verrichten, niettegenstaende de saecke by de heeren Mayores van tijt tot tijt ten hoochsten gerecommandeert is geweest; ende alsoo nu corteling voor seecker bericht sijn ende verstaen hebben hoe dat by eenige personen voorgenomen sy omme des Compagnies huysinge, tot Jacatra staende, aff te lopen, alles te beroven datter is, ende naer apparentie den president met alle 't volck te vermoorden, op welcke berichtinge naerder geleth ende ommeghehoort ende gesien wesende, sijn ons alculcke inditien voorgecomend, dat wyluyden daerop besluyten ende voor seecker houden datter by de coningen van Bantam ende Jacatra met kennisse van den coninck van Cheribon ende de Mattaram een generalen aenslach tegens ons voorgenomen is, ende dat voorsz. moort off aenslach te werck gestelt hebben souden den 20^{en} stantis, doen pangoran Gabangh des avonts binnen onsen huyse quam onder pretext van die te besien ende den president te besoecken, vergeselschap wesende met veel orancays ende soo grooten menichte van volck, datter by gissinge wel 4 off 500 Javanen binnen den huyse waren (sijnde onse huysinge daerenboven rontsomme van seer grooten menichte volck becincelt), soo sulcks naer haren wille hadden connen volbrengen; dan alsoo alle de soldaten boven op de gallerye van 't nieuwe huys, daer niet overvallen costen werden, in de wapenen gestelt waren, schijnt het dat de bose aenslach van dese troulose Mooren dieshalven door Gods genade verhindert is geworden. Ende alsoo voor seecker houden dat het hier niet by blyven en sal, maer dattet op een ander manier wederomme sullen onderstaen, te meer dewyle pangoran Gabangh, soo haest der Mooren vasten nyt sy, wederkeeren sal om met desen coninck in sijn warande ende visscherye op de jacht te gaen, daertoe de preparaten gemaeckt werden, ende den president met de presente overheden mede wel souden mogen werden geroepen, onder vorigen vruntlijcken schijn, soo is 't dat den tegenwoordigen stant geconsidereert wesende, als te weten dat ons tegenwoordelijck soo swack van schepen ende volck bevinden als oyt geweest sijn, ende van 't patria voor dit jaer geen hulpe hebben te ver-

wachten; dat d'Engelsen dagelijcks een seer treffelijcke vloot schepen van Engelant verwachtende sijn, hebbende noch verscheyden andere schepen hier ende daer die naer alle apparentie dagelijcks mede sullen compareren; item hoe grooten perijckel geleden hebben ende wat ons noch soo van d'Engelsen als de Mooren soude mogen overcomen, ende hoe nootsaeckelijck een rendevous metten eersten gestabilieert dient te werden; is by d'heer president in deliberatie geleyt, wat tegenwoordelijck ten welstant van de Generale Compagniegaent dient tot verseeckeringe van haer volck, schepen ende goederen: off ons in staet als voor desen sullen behelpen, totdat van 't patria goede secourssen becomen, dan off yets tot beter ende meerder verseeckeringe toedoen sullen.

De saecke in drie verscheyden vergaderingen overleyt, gedebatteert ende geconsidereert sijnde, wert bevonden dat ons de generale rendevous wel hoochnodich sy, maer dat geen macht noch middelen en hebben om die te maecken, te meer dewyle het schijnt, sulcks met gewelt gedaen sal moeten werden, alsoo wel warachtich wesen mach, datmen gesocht heeft ons met goede hope, dat desen coninck ons om een redelijck stuck gelts goetwillich plaatse vergunnen soude, te trayneren totdat met een generale moort geprevenieert wesen souden.

Doch alsoo in cas van swaricheden de schepen dese plaatse weynich souden connen helpen, ende dat de schepen van dese plaatse oock niet bevrijt connen werden, wort goet gevonden datmen met behendicheyt ende secretelijck voor sooveel doenlijck is, alle nootelijcke materialen versanelen sal omme metten eersten by provisie een baterye off cleyn fortgen op te werpen ende maecken op 't eylant daer onse schepen hier gemeenlijck verdubbelen ende tegenwoordelijck leggende sijn, alsoo de schepen van 't selvige tegen alle macht beschermt connen werden, ende dat ons daer oock gevoechelijcker met lossen ende laden als tot Jacatra connen behelpen.

Ende dewyle dit eylant dicht by Ontongh Java, daer de generale rendevous begrepen dient, gelegen is, sal 't selvige een goet begin wesen, om daernaer tot het principael te comen. D'oncosten sullen oock niet te vergeefs sijn, want in allen gevalle tot reparatie ende verdubbelinge der schepen op dit eylant een reduyt gehouden sal moeten werden.

Alsoo seecker is, dat niet alleen d'Engelsen, maer oock die van Bantam ende per avontuyre enige van Jacatra mede seer lange naer 't leven van den president gestaen hebben, ende apparent is, voortaan noch meer doen sullen, dewyle haer twee moordadige verraderyen door Gods genade mislukt sijn, wert eenstemmeliick goet gevonden dat den president met noch sonder de presente overheden niet meer in 't hoff off elders by desen coninck te gast gaen sal, ende alsoo de weygeringe van vruntlijcke gemeenschap enige onlust, jalousie off diffidentie soude mogen veroorsaeken, is goet gevonden (om

sulcks te weren ende voorcomen) dat den president van hier vertrecken, ende [naer] geen seeckre plaetse, maer sich hier ende daer onthouden sal, mits dat men sal laten verluyden dat hy metten eersten naer Japara ende van daer innwaerts vertrecken sal.

Ten aensien dat ons soo swack van schepen ende volck bevinden, is de vorige resolutie van dato 13 deser geresumeert, ende andermael in deliberatie geleyt off het al geraden sy datmen de jachten den *Arent* ende de *Groene Leeuw* met een sloep naer Solor ende Timor senden sal; doch daertegen geconsidereert wesende hoe op 't voorsz. eylant met een batorye wel plaetse connen houden, hoe eer lange de vyantschap sich omtrent dese quartieren wel soude mogen openbaren, ende dat daertegen wederomme andere vrunden dienen te maecken; item dat het ons niet eer genoech wesen soude, de geallieerde bontgenoten van Solor verlegen te laten, is andermael gearresteert, datmen de jachten den *Arent* ende de *Groene Leeuw* met noch een sloep naer Solor ende Timor senden sal, ende datmen wederom op Solor plaetse sal begrypen ende garnisoen houden van omtrent 25 personen, soo tot assistentie van de Solo-resen tegens de Portugesen ende Macassaren, item om den handel op Timor te beter te mogen continueren als omme met hulpe van de Solo-resen te beter aen rijs op Bima te geraecken, alsoo sy vrunden van dien coninck ende dien coninck oock vyant van de Macassaren is, daer wy hopen goede secourssen van rijs ende andere lijftochten te becomen.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CAR-PENTIER, ARENT MAERTSZ., WILLEM JANSZ., CRIJN VAN RAEMBURCH, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLESHOUWER, secretaris.

Maendach adi 3 September 1618, in Jacatra. Is geresolveert datmen het jacht *Cleen Hollandia* van hier over Jambi met 8000 realen naer Patana senden sal, oimme daermede in Cambodja ende alle omleggende quartieren sooveel rijs op te doen open als doenlijck is.

Pieter Broers van d' Eyder, swaertveger uytgevaren met het schip *West-vrieslant* a f 11, dewelcke sedert de compste van ditto schip in dese loge voorsz. ampt heeft waergenomen ende groten arbeyt gedaen, wort van nu aff toegeleyt f 14 ter maent.

Juriaen Pietersz., coxmaet in dese loge, uytgevaren voor soldaet op 't schip *Westvrieslant*, sal van nu aff winnen f 12 ter maent.

Dancker Joosten van Leeuwerden, uytgevaren voor soldaet op 't schip den *Swerten Leeuw* ende tegenwoordich coperslager in dese loge, sal van nu aff winnen f 12 ter maent.

Lucas Arentsz. Stael van Dort, uytgevaren voor bootsman op 't schip den *Witten Beer* voor f 8 ter maent, ende tegenwoordich blockemaeker in dese

logie, wert toegeleyt ten respecte van synen goeden dienst van nu aff te verdienen f 12 ter maent.

Hermen Jansz. van Amsterdam, uytgevaren met 'tschip den *Swerten Leeuw* voor bootsman a f 8, dewelcke alhier den tijt van 1½ jaer als timmerman gebruyct is, wort geaccoordeert dat daerinne sal continueren ende voortaan winnen f 15 ter maent.

Gerrit Gerritsz. van Bremen, uytgevaren met 'tschip 't *Wapen van Amsterdam* voor bootsman a f 8 ende tegenwoordich varende voor cock op 't jacht *Cleen Hollandia*, sal van nu aff verdienien f 12 ter maent.

Sweer Cornelisz. van Nederhorst, uytgevaren met het jacht den *Orangeboom* voor bosschieter a f 12, sal het botteliers ende constapelsampt op 't jacht *Cleen Hollandia* waernemen ende verdienien f 16 ter maent.

Jan Albertsz. van Embden, uytgevaren voor bootsman met het schip den *Eenhoorn* a f 5½ ter maent, wort mits desen bosschieter gemaect op 't jacht *Hollandia* ende toegeleyt te verdienen f 10 ter maent.

Jacob Rombouts van Vlissingen, uytgevaren voor constapel met het schip *Vlissingen* onder de vlagge van den Generael Both, wiens tijt geexpireert is, wort wederomme opnieuws aengenomen voorsz. qualite noch drie jaren te bedienen ende te winnen f 30 ter maent.

Jacob Dircxsz. van Herlingen, uytgevaren voor trompetter met het schip *Amsterdam* onder de vlagge van den Generael Reynst a f 15 ter maent, wiens tijt geexpireert is, wort opnieuws voor bosschieter aengenomen noch drie jaren te dienen a f 16 ter maent.

Meynert Pietersz., ondercoopman, uytgevaren met het schip de *Valck* onder de vlagge van den commandeur van de Sande, wiens tijt van langer in 't lant te dienen is geexpireert, wort wederomme opnieuws aengenomen voor oppercoopman twee jaren in 't lant te dienen a f 75 ter maent tot in 't vaderslant toe, doch met alsulcken conditie dat soo Crijn van Raemborch, oppercoopman, gaende naer Solor, diens tijt over twee jaren gaet expireren, resloveert daernae noch een jaer te continueren, dat van gelijcken hem soo lange op Solor ende Timor sal laten gebruycken.

Juan Timor, jongen, dewelcke in 't veroveren van Solor by d' onse gebleven is ende de Compagnie sedert dien tijt sonder gage gedient heeft, wort toegeleyt dat van nu voortaan sal winnen f 6 ter maent.

Werner Doppenburg, uytgevaren met het schip den *Zeeuwolf* a f 16 ter maent voor corporael ende hoofd over de soldaten met ditto schip in 't lant gecomen, wort door zijn bequaemheyt toegelyt voor sergeant van nu aff voortaan te dienen a f 20 ter maent, ende sal sich met syne medegebrachte 20 soldaten naer Solor vervroegen.

Manuel Sarangh, tolck, door d' heer Generael Both den 28^e November

1613 aengenomen voor 4 jaren a 3 realen van 8^{en} ter maent, welcke tijt geexpireert is, wort weder opnieuws voor drie jaren aengenomen a 4½ realen van 8^{en} ter maent, de gage ingaende sedert primo deser.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARENTEIER, CRIJN VAN RAEMBORCH, PIETER DIRCXSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 7 September anno 1618, in Jacatra. Is andermael gedelibereert op 't jacht den *Arent* voor desen naer Japara gesonden omme aldaer syne naerder ordre te verwachten, namentlijck off 't selve jacht volgens voorgaende resolutien met den *Groenen Leeuw* mede naer Solor ende Timor sal gaen, dan off men 't naer Amboyna off Banda sal destineren ende den *Groenen Leeuw* tot de voyage van Solor ende den handel in Timor alleene gebruycken, ende alhoewel in Amboyna ende Banda menichte van schepen ende vivres van node sijn, soo omme ditto plaetsen te provideren alsmede om d' Engelsen, die apparent met een grote macht derwerts sullen gaen, van daer te weeren, soo is nochtans naer veel bedenckens goet gevonden te persisteren by de voorgaende resolutie, te weten dat de voorsz. twee jachten den *Arent* ende de *Groene Leeuw* te samen naer Solor sullen seylen om den handel in Timor te doen, ende soo beter avantage op de Macassaren, gelijck wel conde gebeuren, aldaer vonden, deselvige te vernielen ende alle mogelijcke affbreuck te doen, tot revenge van de lelijcke moort by haer in Macassar aen 't volck van 't schip d' *Eendracht* gedaen.

Is mede geresloveert dat Gillis Seys, ondercoopman, uytgevaren op 't *Wapen van Zelant*, vermits syne bequaemheit sal becleden de plaatse van opperoopman ende genieten van nu f60 ter maent, ende dat hy met de voorsz. jachten mede sal gaen omme in Bima, Solor oft Timor gebruyc te werden, daer 't van node soude mogen wesen.

Ende alsoo jaerlijcx grote quantiteyt rijs van node hebben soo tot provisie van de schepen als de Molucques, Amboyna ende Banda, ende apparent is, dat vooreerst niet veel in Japara sullen becomen, derhalven seer hoochnodich andere plaetsen dienen gesocht, is goet gevonden dat de voorsz. twee jachten in passant Bima sullen aendoen, daer veel rijs valt, omme by den coninck met hulpe van de Soloresen, dic syne vrunden sijn, den handel aldaer te versoecken, ende alsdan een opperoopman met twee oft drie man daer te laten, tot welcken eynde S^r. Gerard Velincx mede sal gaen omme aldaer oft yewerts elders gebruyc te werden.

Is mede goet gevonden dat men Adriaen Jacobsz. Hulsebos over syne meriten in extraordinarie diensten sal vereeren de waerdye van 50 realen van 8^{en} in stoffen tot syne cledinge.

Jacob Marcusz. Ruel, assistent, uytgevaren voor cajuytwachter met het

schip *Mauritius* anno 1613, winnende *f*15 ter maent, wiens tijt geexpireert is, wort weder opnieuws aengenomen voor 3 jaren a *f*20 ter maent in voorsz. qualite, de gage geduyrende tot in 't vaderlant toe.

Jan de la Forterye, uytgevaren voor onderchirurgijn a *f*20 ter maent met het schip *Enckhuysen*, wiens tijt van langer in 't lant te dienen is geexpireert, wort in voorsz. qualite noch drie jaren aengenomen a *f*25 ter maent tot in 't vaderlant toe, ende sal voortaen scheep varende de taeffel in de cajuyt genieten, tot huys toe.

Hendrick Hendricxsz. van Amsterdam, constapel geweest op Hyto, uytgevaren met het schip den *Swerten Leeuw* onder de vlagge van den Generael Both, winnende *f*15 ter maent, wiens tijt van langer in 't lant te dienen is geexpireert, wort wederomme opnieuws aengenomen voor corporael van de soldaten 3 jaren in 't lant te dienen a *f*15 ter maent, gelijck nu laest heeft gewonnen, geduyrende tot in 't vaderlant toe, ende sal genieten des Compagnies cost, doch ter plaatse comende daer sijn eygen cost moet doen, sal *f*20 ter maent hebben.

Merten Heertman, uytgevaren voor onderchirurgijn met het schip den *Witten Beer*, in d' eerste reyse winnende *f*15 ter maent, wort opnieuws voor chirurgijn aengenomen voor drie jaren a *f*26 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent als de voorgaende.

Maendach adi 10 September 1618, in Jacatra. Gemerct naer Arabia, Suratte noch de cust van Coromandel niet en connen senden 't gene daer wel [wert] vereyscht, vermits tegenwoordich geheel van schepen ende volck ontblootsijn, en degene die hier hebben sooveel mogelijck is byeen sullen moeten versamen omme de macht van d' Engelschen tegen te staen ende henlieden met gewelt soo uyt de Molucques als Amboyna ende Banda te houden, een saecke daeraen den welstant van Indien t' eenemael is gelegen; nochtans insiende hoe hoochnodich het is, dat ten minsten advysen na de Cust dienen gesonden, hoe de saecken van de Compagnie sich in dese quartieren gedragen ende wat van daer vereyscht wert, opdat sy daer mogen weten waernaer hen hebben te reguleren, waertoe het jacht *Cleen Vlissingen*, dat hier nu verdubbelt is, souden connen gebruycken, off andersints naer Succedana dient te gaen, soo is eyntlijck naer rype deliberatie by den heer president ende raet goet gevonden de voyage na de Cust te prefereren, ende dat derhalven 't voorsz. jacht, als daertoe bequaem genoech sijnde, metten eersten derwerts sal gesonden werden.

Bruyn Lambertsz. van Delft, uytgevaren met den *Neptunes* voor timmerman, wort opnieuws aengenomen voor drie jaren a *f*24 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Adriaen Jansz. van Out-Beyrlant ende Albert Albertsz. van Dort, uytge-

varen voor jongens met het schip de *Morgensterre*, winnende $f\frac{7}{8}$ ter maent, worden opnieuws aengenomen voor drie jaren omme alhier in de loge het timmeren te leeren, ende sullen yeder winnen $f\frac{9}{8}$ ter maent.

Jan Gerritz. van Lunenburch, uytgevaren met het schip 't *Wapen van Amsterdam* voor bootsman, ende in 't lant comende voor stuylman geseth op 't jacht *Vlissingen* a $f\frac{16}{8}$ ter maent, wort opnieuws in voorsz. qualite van stuylman aengenomen voor drie jaren, ende ten respecte sijne geringe gage tot nu toe verdient toegeleyt dat voortaan sal winnen $f\frac{30}{8}$ ter maent tot in 't vaderlant toe.

Pieter Jansz. van d' Eyder, uytgevaren met het schip *Westvrieslant* voor jongen a $f\frac{2}{8}\frac{1}{2}$ ter maent, wort toegeleyt van nu aff te verdienen $f\frac{5}{8}$ ter maent.

Dirck Evertsz. van Enckhuysen in 't lant gecomen met het schip de *Goede Fortuyne* voor onderstuylman a $f\frac{31}{8}\frac{1}{2}$ ter maent ende alsnu varend voor schipper op 't jacht *Vlissingen*, wort toegeleyt dat van den tijt aff, dat het schippersampt op ditto jacht bedient heeft, sal winnen $f\frac{40}{8}$ ter maent, de gage geduyrende tot in 't vaderlant toe.

Louys Elders van Negapatan, trompetter, uytgevaren met het jacht de *Witten Beer*, in d' eerste reyse winnende $f\frac{14}{8}$, wort opnieuws aengenomen voor drie jaren a $f\frac{20}{8}$ ter maent, de gage ingaende op 15 deser.

Frans Jochem Adriaensz. van Amsterdam ende Jan Jansz. van Alckmaer, uytgevaren voor jongens met het schip den *Zeewolff* a $f\frac{4}{8}$ ter maent, sullen voortaan verdienen $f\frac{7}{8}$ ter maent.

Domingo Caldera van St. Thomé den 29^{en} November 1615 aengenomen voor 2 jaren a 3 realen van achten ter maent, denwelcken naer d' expiratie van den voorsz. tijt als te weten op den 22^{en} February passato, is toegeleyt te verdienen $3\frac{1}{2}$ realen van achten ter maent, wort opnieuws aengenomen voor 3 jaren de Compagnie noch te dienen a $4\frac{1}{2}$ realen van achten ter maent, de gage ingaende op 22 deser.

Naervolgende personen, diewelcke hier sijn getrouw ende geen gage winnen, wort toegeleyt tot cledinge voor haer ende haer huysvrouwen voortaan te verdienen yeder 2 realen van achten ter maent, namentlijck Anthonio da Costa, Domingos Correa, Pascal Denis, Domingos Sigera, Claes van Succadana, Bartholomeus Farera.

Aldus gedaen in Jacatra. Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach 20 September anno 1618, in 't schip *Zierickzee* leggende voor Bantam ¹⁾.

¹⁾ Kol. archief 558.

Naervolgende personen varende op 't schip *Zierickzec* ende de *Zuyder Eendracht*, dewelcke hunnen tijt van langer in 't lant te dienen is geexpireert, worden wederom opnieuws aengenomen de Generale Compagnie noch drie jaren in 't lant te dienen, namentlijck:

Reyn Fredricksz. van Colholm, onderstuurman, uytgevaren met het schip *Mauritius*, aengenomen voor stuurman a/f 44 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Joost Boudewijns van Vlissingen, bootsman, uytgevaren met het jacht den *Dolphijn*, aengenomen a/f 12 ter maent.

Joris Jansz. van Vlissingen, bootsman, uytgevaren met het schip *Der Veere*, aengenomen a/f 12 ter maent.

Bastiaen Pietersz. van ter Gouw, uytgevaren met het schip den *Swarten Beer*, aengenomen a/f 14 ter maent.

Leonard Meerman van Antwerpen, uytgevaren met den *Dolphijn*, aengenomen a/f 12 ter maent.

Jan Douwe Engelsz., uytgevaren met *Der Veere*, aengenomen a/f 12 ter maent.

Paulus Jansz. van Hamborch, uytgevaren met *Middelburch*, aengenomen a/f 12 ter maent.

François Tourneur van Brest, uytgevaren met 'tschip *Middelburch*, aengenomen a/f 12 ter maent.

Jan Jansz. Bosch van Dordrecht, uytgevaren met *Vlissingen*, aengenomen a/f 12 ter maent.

Evert Barentsz. van Hamborch, uytgevaren met *Der Veere* voor bootsman, wort aengenomen het hoochbootsmansampt te bedienen op de jonck *Fortan*, a/f 16 ter maent.

Reynier Claesz. ende Albert Barentsz. van Hoorn, uytgevaren voor jongens met 'tschip de *Zuyder Eendracht*, winnende f 6 ter maent, worden aengenomen a/f 9 ter maent.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, ARENT MAERTSZ., TUIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 4 October 1618, in 't schip 't *Wapen van Amsterdam*, leggende omtrent Jacatra. De missiven van de heeren Mayores in den raet gelesen ende hare E. ordre verstaen synde, is door den heer president Coen verhaelt, hoe hy wel gesint is volgens commissie van de E. Hoge Mogende Heeren Staten Generael, syne princelijcke Excellentie ende de heeren Be-winthebberen der Generale Compagnie, by haer E. aan hem gesonden, het generael gouvernement van Indien aan te nemen, sonder hem nochtans een langen precisen tijt, noch oock aan de precise conditie by de heeren Mayores gelimiteert, te obligeren. Ende alsoo d'Heere Generael Reael in de Molucques

gebleven is, heeft sijn E. hierover in deliberatie van den raet gestelt, wat ten besten van de Generale Compagnie gedaen dient, dat hy innewaerts gae, ofte alhier blyve, ende wanneer; presenterende te gaen oft blyven, daer de Compagnie den besten dienst geschieden can. Waerop by den raet seer wijtlopic gediscouerteert, den stant van dese quartieren, de Molucques, Amboyna ende Banda geconsidereert ende alles wel rypelijck overwogen wesende, is by de meeste stemmen goet ende best gevonden dat den heer president vooreerst hier noch blyven sal ende geensins dient te vertrecken, doch by den gouverneur Vianen, dat hy na de Molucques, Amboyna ende Banda dient te varen.

Andermael gedelibereert sijnde op de resolutie op 31 Augusto passato genomen, namentlijck off de huysen van Jacatra ter defentie suffisant genoech sijn, dan off daeraen yets toegedaen dient, ende off het ten aensien van onse swacke macht ende andere swaricheden by den heer president verhaelt algeraden sy een reduyt op dit eylant te macken, is naer wijtlopige consideratien verstaen dat de huysen tot Jacatra voor een aenloop suffisant genoech sijn, ende niet wel geraden is vooreerst aldaer voirdere wercken te beginnen, doch datmen volgens voorgaende resolutie een reduyt op 't eylant maecken sal soo haest doenlijck is, except den gouverneur Vianen, welcke voor best verstaet geen werck op 't eylant te beginnen, gemerct wy seer swack van schepen ende volck sijn, ende dat d'Engelsen daertegen wel soo sterck souden mogen werden, dat hun met macht van de Molucques, Amboyna ende Banda niet souden connen weren, als oock hoe d'Engelsen tot Bantam seer stille sitten ende gants geen peper coopen; waerop gedacht sijnde, dat wel voor souden mogen hebben ons hier met de diere peper te laten gewerden ende haer cleen captael in de Molucques, Amboyna ende Banda aan nagelen, noten ende foelie te besteden, is op dese consideratie gearresteert, datmen de *St. Michiel*, de *Zuyder Eendracht* ende den *Neptunes* (welck seer haest seylreet connen wesen) metten aldereersten, soo haest doenlijck is, na de Molucques, Amboyna ende Banda senden sal, met eenige provisie voor de forten ende goede somme gelts omme de nagelen noten ende folie op te doen copen eerder eenige Engelse schepen arriveren, al waer 't oock dat den prijs souden moeten verhogen, want by den raet verstaen wert, dewyle d'Engelsen dit jaer weynich retouren oversenden connen, soo wy haer het aenstaende jaer in deser voegen off andere de voorsz. speceryen ontrecken, dat hun daernaer met macht (met de secourssen die wy van Nederlant te verwachten hebben) van de voorsz. quartieren wel weerden ende verdryven sullen, al waer 't oock soo, dat noch elders dan op Pouleron plaatse begrepen ende hielden; want haer in deser voegen drie jaren achter den anderen de retouren gebreeckende, sullen sy gematteert werden, ende sullen hun de secourssen van Engelant naer apparentie oock fallieren.

Alsoo d' heer president door een seecker Mahomet, Gouseratt (cortelingh naer sijn seggen van Macassar gecomen), aengedient is, hoe de coninck ende alle die van Macassar seer genegen wesen souden, met ons vrede ende een goet verbont te maecken, presenterende, soo 't ons geliefst naer Macassar te senden, synen dienst ende hulpe omme ons tot een goet accoort (dat hy seyt ongetwijffelt wel lucken sal) te brengen, soo is hierop door den heer president voorgestelt wat ten dienste van de Generale Compagnie best geraden dunct, dat men derwerts sende ende de vrede maecke off den oorloge continuere.

De saecke overlayt ende wel gedebatteert wesende, wort bevonden dat ons in desen stant de rijs van Macasser wel nodich is ende oock seer dienstich wesen soude, dan daertegens insiende, hoe die van Macasser seer sterck te water handelen ende sy pretenderen souden, den handel op Amboyna ende Banda vryelijck te doen, waerdoor de Generale Compagnie veel meer schade ende hinder geschieden soude, is by eenparige stemmen gearresteert (te meer dewyle de enorme moort by de Macassaren gedaen ten exemplar van andere oock behoorlijck gestraft dient eer men weder vrede maecke), dat men d' oorloge met de Macassaren continueren sal.

Ende opdat uyt de voorsz. oorloge oock eenich voordeel souden moghen trekken, de vyanden affbreck geschiede, de enorme moort by de Macassaren gedaen ten rechten ten exemplar van andere gestraft ende van d' offentie goede revenge genomen werde, is gearresteert dat de voorsz. drie schepen gesamentlijck van hier vertreken ende Macassar aendoen sullen omme in passant op de rede van Macassar aen te tasten wat daer souden moghen vinden ende haerluyden alle mogelijcke affbreck te doen, opdat haer te meer ontsien in Amboyna off Banda weder te keeren, ende als dat exploict gedaen sy, dat elck dan sijn voyage vervoirdere.

Den handel van Arabia ende Suratten andermael voorgedragen sijnde, wert wederomme geconfirmeert dat door gebreck van schepen derwerts niet senden connen.

Is oock gearresteert datmen alle de noten, de meeste pert van de nagelen ende soelie in den *Engel* wesende in 't schip *Mauritius* overschepen sal, mits datmen de rest voor een ander schip houde.

Alsoo Gijsbert van Vianen, gouverneur in de Molucques geweest, herwerts gecomen is met commissie van den heer Generael Reael omme als commandeur over de schepen naer huys te varen, is gearresteert, dat alhoewel 't selvige tegens expresse ordre van de Mayores is, voorsz. Vianen evenwel om redenen wille in die qualite geauthoriseert ende naer 't patria keeren sal.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARENPTIER, ARENT MERTSZ., WILLEM JANSZ., GIJSBRECHT VAN VIANEN, PIETER DIRCXSZ., LENERT JACOB SZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 5 October 1618 in 't schip 't *Wapen van Amsterdam*, leggende ontrent Jacatra. Is goetgevonden ende gearresteert datmen tot Jacatra aen lant tot versekeringh van de Compagnies middelen, huysen ende volck aldaer continueerlijck 100 coppen ofte soldaeten sal houden; ten anderen alsoo de schepen die hier tegenwoordich leggen seer swack ende sober van volck versien sijn, datmen van degene die haeren tijt geexpireert is, soo veel volcx sal sien opnieuws aen te nemen als doenlijck sy, ende by de naer huys gaende schepen gevoechelijck gemist mogen worden, onaengesien wat gagien men oock soude moeten geven, alsooo den hoogen noot ons daertoe is dringende.

Was onderteekent als de voorgaende.

Donderdach adi 18 October anno 1618, in Jacatra¹⁾. Alsoo t' onser kennisse gecomen is ende bevonden hebben de groote disordre die by vele sieckentroesters ofte voorlesers op de respective schepen hier in Indien varende gedaen ende ingevoert wert in 't doen van dagelicxe gebeden, alsoock met de voor ende naerreden, ja eenige het soon lange maecken, datse meerder tot verweeringe als tot stichtinghe van de gemeene matroosenden soldaten sijn strekende, oversulcx omme hierinne te versien ende een generale ordre te ramen, by den predican Adriaen Jacobsz. Hulsebos met de presente siecketroosters ofte voorlesers door last van den heer president een formelier van morgen ende avontgebeth is gestelt ende by haerlieden schriftelijck onderteekent overgeleverd, hetwelcke in den raet oversien ende gelezen sijnde, soo is by den heer president ende synen tegenwoordigen raet goetgevonden dat de dagelijcxe morgen ende avontgebeden conform 't selve concept op de schepen in de Indien varende sullen gedaen ende geobserveert worden, 't en ware den tijt ende gelegenheit anders vereyschte, in welcken gevalle sulcx met behoorliche ordre gedaen sal worden ende niet naereygen goetduncken, ten welcken eynde yder schip dit formelier sal werden gegeven, ende daerby belast hen daerna te reguleeren, als sijnde een seer gants noodige ende geraden saecke.

Alsoo de schepen *St. Michiel*, de *Zuyder Eendracht* ende de *Neptunes* by naest claer ende seylreet sijn, omme volgens voorgenomen resolutie van den 4^{en} stantis te seylen naer Japaren, Macasser, de Molluccos, Amboyna ende Banda, ende seer hoochnoodich ende geraden gevonden wort dat daerover een bequaem gequalificeert persoon gestelt werde omme als commandeur over deselvighete commanderen, opdat het voorgenomen exploict in Macasser met beter ordre geschieden mach, alsoock naer 't gedaene exploict met de

¹⁾ Resolution 18 Oct.—3 Nov. 1618: O 300. — De resolutie van 18 Oct. over de zieketroosters in regest bij van der Chijs, *Plakaatboek* I, 598.

schepen de *Zuyder Eendracht* ende de *Neptunes* voorts na Amboyna te gaen, soo omme den heer Generael Reael met de nieuwe ordre ende advysen van 't patria te bejegenen, als in sijn E. absentie met dese twee schepen ende die noch naergesonden mogen worden op d' Engelse te passen ende hen van voorsch. quartieren te weeren, soo is by den heer president ende de presente raden goetgevonden dat daertoe sal gebruyckt ende gesonden werden den E. Arent Martsz., die hem voorder na de mede te geven instructie sal reguleren.

Gerrit Jacobsz. van Enckhuysen, uytgevaren voor timmerman met het schip *Enckhuysen*, winnende f 35½, wort opnieuw aengenomen voor 2 jaeren a f 45 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Vroen Cristiaensz., timmerman, uytgevaren met het schip *Enckhuysen*, winnende f 25, wort opnieuw aengenomen voor 2 jaren a f 36 ter maent, de gagie gedurende tot in 't vaderlant.

Seger Barentsz. van Enckhuysen, jong timmerman, uytgevaren met het schip *Enckhuysen* a f 8 ter maent, wort aengenomen noch 2 jaer in 't lant te dienen voor f 16 ter maent, tot in 't vaderlant toe.

Abraham Stoffels van Antwerpen, uytgevaren voor soldaat met *Oudt-Hoorn*, ende op Malleyo voor curgijn gebruyckt a f 20 ter maent, op sijn eygen cost, wort opnieuw aengenomen voor ondercurgijn 3 jaer in 't lant te dienen a f 20 ter maent ende de vrye cost.

Salvador Farnande van Goa, die de Compagnie lang gedient heeft, synen tijt geexpireert sijnde, wort de novo aengenomen de Generale Compagnie noch drie jaren te dienen a 4 realen ter maent.

Barent Barentsz. van Embden, uytgevaren voor bootsman met den *Witten Beer*, in d' eerste reyse a f 8 ter maent, wort voor cuypen aengenomen voor 3 jaer a f 17 ter maent.

Frederick Jansz. van Bil ende Roeloff Tjaertsz. van Bil, uytgevaren met *Westvrieslant* ende tegenwoordich vaerende op de champaan, sullen van nu aff verdienien f 8 ter maent.

Is goetgevonden dat Barent Claesz. van Vlissingen, uytgevaren voor onderstierman met 't schip *Zierickze*, sal bedienen het amt van opperstierman op 't schip *St. Michiel* ende genieten van nu aff f 47 ter maent.

Boete Lons van Dockum, uytgevaren voor ondertimmerman met den *Witten Beer* a f 8 ter maent, wert ten respecte van sijn goeden dienst van nu aff toegeleyst te verdienien f 12 ter maent.

Jacob Pietersz. van Bolswaert, bootsman, uytgevaren met de *Zeewolff* a f 7 ter maent, wort toegeleyst van nu aff te verdienien f 9 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, ARENT MAERTSZ., WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 19 October anno 1618, in Jacatra. Niettegenstaende de resolutie in dato 31 Augusto passato naderhant tot verscheyden maelen by d'E. heer president ende synen tegenwoordigen raet geresumeert ende met rype delibratie geventileert is, nochtans alsoo het een saecke is die den algemeenen welstant van de Vereenichde Compagnie in dese Indien is betreffende, soo is by d'E. heer president ende synen raet goet gevonden voorsz. resolutie in een gemeene vergaderinge van alle d'oppercoopliden, schippers ende crijchsofficianten, hier tegenwoordich sijnde, voor te dragen, omme een yeder sijn advijs hierover te hooren, ende sich voorder na den tijt, ende naerdat by den raet goet gevonden sal worden, te reguleren.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, ARENT MAERTSZ., PIETER DIRCSXZ., WILLEM JANSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 22 October anno 1618 in 't schip 't *Wapen van Amsterdam* liggende by d' eylanden van Jacatra. Alsoo de voorgaende resolutie . . . ten besten van de Generale Compagnie gedragen sal¹).

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN. Wat leger stont: THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 26 October anno 1618, in Jacatra. Is goet gevonden ende gesolveert dat de schepen *St. Michiel*, de *Zuyder Eendracht* ende de *Neptunes* op Sondach 's morgens, wesende den 28 deser, t' innewaerts aen sullen vertreken.

Jan Willemsz., schipper op 't schip de *Neptunes*, uytgevaren met het schip den *Engel* onder de vlagge van den commandeur Adriaen Woutersz., wort opnieuws aengenomen voor twee jaren het voorsz. ampt te bedienen a f'70 ter maent tot in 't vaderlant toe, de gagie ingaende sedert 22 Julio passato dat voorsz. schipper op ditto schip is gestelt.

Davit Davitsz., uytgevaren met het schip *Zierickzee* voor hoochbootsman ende den 19 May passato gestelt voor schipper op 't jacht de *Fager*, wort toegeleyt van die tijt af dat het schippersamt bedient heeft te winnen f'50 ter maent.

Alsoo den schipper van 't schip den *Engel* verlost wort ende naer 't patria keert, waerdoor ditto schip sonder schipper versien is, soo is goet gevonden, dat Willem Dircksz. van Leeuwen, schipper geweest op 't schip *Hoorn*, hem

¹) Gedrukt bij IJzerman in *Bijdr. T. L. V.* deel 73, bl. 633 (resolutie tot versterking der loge te Jacatra).

op 't schip den *Engel* sal transporteren ende het schippersamt op ditto schip bekleeden.

Alsoo de joncque *Jortan* alsnoch sonder schipper versien is, hebben goet gevonden Noe Bouwens, uytgevaren voor hoochbootzman met het schip *Ter Tholen*, op ditto joncque voor schipper te setten.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, ARENT MAERTSZ., FRANCO VAN DER MEER, PIETER DIRCXSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 28 October anno 1618, in Jacatra. Op de propositie by den heer president gedaen noopende de saecke van Japara, namentlijck off ter aencomste van den heer commandeur Arent Martsz. aldaer met de schepen *St. Michiel*, *de Zuyder Eendracht* ende *de Neptunes* de revenge noch niet by der hant genomen ware, ende wy de resterende drie gevangeren personen, te weeten den opperoopman Eynthoven, den ondercoopman ende een assistent, noch niet in onse handen hadden, is naer rype deliberatie goet gevonden datmen ordre sal geven omme metten aldereersten soo haest d' occasie schoen comt, 't sy of de gevangen weder becomen hebben of niet, op 't alderhoochste te straffen d' autheurs, adjuteurs ende executeurs van de gedane moort ende roverye, ende tot dien eynde alles aen te tasten wat van den Mattaram becomen connen.

Voorder gedelibereert sijnde op 't gene dagelijcx alhier van den coninck ende den adel vernemen, toucherende de werken daermede t' onser verseeckeringe besich sijn, is gearresteert ende voor goet ende geraetsaem gevonden datmen metten aldereersten de voorgenoemden ende begonnen werken sal sien te voltrecken ende de plactse in sijn manquerende bolwercken te brengen, alsoo de Generale Compagnie daeraen op 't hoochste is gelegen.

Alsoo in Jamby noch goede partye peper hebben, is goet gevonden dat 't jacht de *Jager* nu joncxt van daer gecomen weder derwaerts sal seylen, alsmede 't veroverde jacht *Delff*, omme de voorsz. peper te halen ende derwaerts een ander cappitaal van gelt ende goederen te brengen.

Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, ARENT MAERTSZ., FRANCO VAN DER MEER, PIETER DIRCXSZ., DANIEL VAN DER HEGGEN, LENART JACOB SZ., CLAES HARMENSZ., JAN WILLEMSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 3 November 1618, in Jacatra. Alsoo hoochnoodich achten tot dienst van de Generale Compagnie dat alhier eenige hooger crijchs-officieren over de soldaten worden gestelt, opdat in alles better ordre ende goede discipline onderhouden worden mach, soo is 't goet gevonden datmen

Abraham Jansz. Moorincx, sargent, tot luytenant, Hendrick Hermensz., sargent, tot vendrich ende Willem Hendricxsz. van Gorcum, corporael van de adelborsten, tot sargent sal authoriseeren.

Jochem Jansz. van Treepo in Pomeren, hoochbootsman, uytgevaren met het schip *Hollandia* onder de vlagge van den Generael Reynst, winnende f29 ter maent, wort wederom opnieuws aengenomen in voorsz. qualiteyt voor 3 jaren a f34 ter maent tot in 't vaderlant.

Jacob Adriaensz., trompetter, uytgevaren nu jongst op het schip *Mauritius*, winnende j'25 ter maent, wort aengenomen het ampt van onderstierman op de *Trouw* te bedienen a j'29 ter maent.

Albert Lanckenuw, uytgevaren voor opperbarbier met het schip den *Swarten Leeuw* a f20 ter maent, wort opnieuw aengenomen voor drie jaren, ende ten respecte sijnne cleene gagie tot nu toe verdient, toegeleyt voortaan te winnen f34 ter maent.

Willem Adriaensz. van Delft, uytgevaren voor sieckevaer met het schip 't *Hart* anno 1613, winnende f8, wort opnieuw in ditto qualite aengenomen voor drie jaren a f12 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARENTEIER, WILLEM JANSZ., PIETER DIRCXSZ., FRANCO VAN DER MEER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 18 November anno 1618, in Jacatra¹⁾). Hendrick Jansz. van Embden, bosschieter, uytgevaren met het schip de *Goede Fortuyne*, winnende f10½, dewelcke alhier voor metselaer gebruyc kt wort, sal voortaan winnen f15 ter maent.

Jurriaen Rijckaert van Wilsoetsriet in Hoochduytschlant, uytgevaren voor soldaet op 't schip *Delff* a f9 ende tegenwoordich metselaer in dese logie, wort toegeleyt van nu aff te verdienen f12 ter maent.

Govert Lubbertsz. van Bil in Vrieslant, uytgevaren voor bootsman op 't schip den *Zeewolff* a f8, sal voortaan voor metselaer verdienen f12 ter maent.

Magnus Tinnegieter van Antwerpen, bosschieter, uytgevaren met het schip den *Witten Leeuw* onder de vlagge van den heer Generael Both, winnende f14 ter maent, wort opnieuws voor metselaer 3 jaren aengenomen a f22 ter maent tot huys toe.

Reynier van Haenff, uytgevaren met 't jacht den *Witten Beer* anno 1614 voor opperbarbier a j'15 ter maent, tegenwoordich varende op 't schip de *Bergboot*, wort opnieuws in ditto qualite aengenomen a f26 ter maent tot huys toe.

Meeus Bart van Duynkercken, uytgevaren met het schip *Nieuw Zeelant*

¹⁾ Kol. archief 558.

voor bootgesel a f8 ter maent ende tegenwoordich varende op de *Bergerboot*, wort voor 3 jaren aengenomen het ampt van quartiermeester te bedienen ende voortaen te winnen f17 ter maent tot in het vaderlant toe.

Claes Cornelisz. Groen, uytgevaren met den *Swarten Beer* voor schiemansmaet, winnende f15, tegenwoordich varende op 't schip den *Gouden Leeuw*, wort voor 3 jaer aengenomen het ampt van hoochbootmansmaet, quartiermeester of schieman te bedienen a f18 ter maent tot in 't vaderlant.

Christiaen Christiaensz. ende Gillis Staets uytgevaren met *Zirckzee*, Jan van Deventer ende Jan de Vogel, uytgevaren met *Mauritius* voor soldaten, tegenwoordich hier aen lant leggende, winnende yder f9 ter maent, sijn toegeleyt van primo deser dat geoppert hebben voortaen te verdienen f14 ter maent, ende als niet en wercken, sullen wederom voor soldaten in haer oude gagie treden.

Frans Jansz., uytgevaren met het *Wapen van Amsterdam* voor bootgesel a f7 ter maent ende tegenwoordich varende op 't schip den *Gouden Leeuw*, wort opnieuws aengenomen voor drie jaren a f10 ter maent tot huys toe.

Pieter Pietersz. van Amsterdam, uytgevaren met het jacht *Nassouw* voor bootsman, wort opnieuws aengenomen voor tolck nog dry jaren in 't lant te dienen a f20 ter maent, de gagie gedurende tot in 't vaderlant, ende de vrye cost aen de tafel te genieten.

Jan Arisz. van Sardam, timmerman, uytgevaren met 't schip de *Bergerboot* winnende f11 ter maent, wort aengenomen de Compagnie na de expiratie van sijn verbonden tijt noch 2 jaren te dienen, mits dat van nu aff f27 ter maent sal verdienen tot in 't vaderlant.

Is goetgevonden dat naervolgende personen, varende op 't schip de *Bergerboot*, den 18 July passato in andere officien gestelt sijnde, sedert die tijdt aff sullen verdienen als volcht:

Pieter Gerritsz. Valck, bosschieter, tot constabel gemaeckt, sal van f13 die hy gewonnen heeft, verdienen f20 ter maent.

Dirck Jansz. van Alckmaer, bosschieter, winnende f9, sal voor constabelsmaet verdienen f13 ter maent.

Gerbrant Cristiaensz., schiemansmaet, uytgevaren met den *Swerten Leeuw* winnende f11, sal voor schieman verdienen f18 ter maent.

Claes Luyts van Hamborch, bootsman, uytgevaren met den *Witten Beer* winnende f8½, sal voor cock verdienen f15 ter maent.

Thomas Tjerricksz., botteliersmaet, uytgevaren met *Westvrieslant*, sal voor bottelier verdienen f19 in plaatse van f14 die voor deesen gewonnen heeft.

Jan Jansz. van Tonningen, cuyper, uytgevaren met *Westvrieslant* winnende f8, sal voor bottelier verdienen f12 ter maent.

Is mede geresolveert dat de joncke *Jortan* genaemt, die alsnu gereet ende alhier op de maniere van een jacht opgemaect is, na Solor gesonden en van daer in Timor tot den handel van sandelhout gebruycet sal worden.

Alsoo men tot noch toe door gebreck van jachten naer Succadane niet en heeft cunnen senden om de diamanten van daer te halen, is goetgevonden dat het fregat *Ceylon*, dewelcke nu joncxt met peper van Jambi alhier gearriveert ende ontladen is, derwaerts ten voorsz. fine sal gaen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, SAMUEL KINT, PIETER DIRCXSZ., PIETER VAN DEN BROECKE, JACQUES LEFEBVRE, PIETER VAN RAEY, JAN CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinsdag adi 20 November 1618, in Jacatra¹⁾). Alsoo voor desen tot meer malen in verscheyden vergaderingen in deliberatie is geleyt hoe hoochnodich een schip naer Suratte dient gesonden, soo omme 't cargasoen dat daer gereet mochte wesen te halen ende weder een goet kapitaal daer te brengen, omme den handel die van groter importantie is te continueren, alsmede om d' Engelsen aldaer (gelijck sy ons overal hier sijn) in de wege te wesen, ende 't selve tot noch toe door gebreck van schepen niet hebben connen doen, vermits de weynige schepen die tegenwoordich in Indien sijn hebbende al te samen innewaerts aan dienen te gaen omme op d' Engelsen te passen ende henluyden uyt de Molucques, Amboyna ende Banda met gewelt te weerent, een saecke daeraen de Generale Compagnie op 't hoochste is gelegen; nochtans considererende de nootwendicheyt van Suratte ende 't proffjt dat daer can gedaen werden, en heeft hetselvige noyt uyt de gedachten van den heer president connen comen.

Derhalven alsoo de resterende schepen die hier sijn eerstdaechs innewaerts aan dienen gesonden, ende als men naer Suratte senden soude, 't selve mede haest geschieden most, soo heeft sijn E. wederomme niet connen nalaten 't advijs van de presente raden daerop te hooren ende de saecke noch eenimael in 't lange ende breet voor te dragen, omme het nodichste tot meesten dienst van de Generale Compagnie te resoveren, ende is naer rype deliberatie ende overlegghinge van alle saecken gearresteert ende goetgevonden een schip met een goet kapitaal derwerts te senden, ende overmits het jacht *Nassouw*, dat alhier verdubbelt ende versien is, tot die reyse niet langer suffisant geoordeelt wert, maer alhier binnen 's lants noch eenigen tijt dienst can doen, sal het schip den *Engel* daertoe gebruycet werden.

Alhoewel nu onlancx 't jacht de *Jager* ende de prijs van 't schip *Delft* naer Jambi sijn gesonden, ende apparent is dat syluyden den peper die alrede daer

¹⁾ Resolutien van 20 Nov. 1618--11 Jun. 1619. O 405.

gereet is ende noch dagelijcx gecocht wert, niet en sullen connen innemen, off dat een van de jachten daer continualyk gehouden dient, soo is goet gevonden dat het schip de *Bergerboot*, nu onlancx vol peper van daer gecommen, metten aldereersten weder derwerts sal seylen omme de peper te haelen ende soo haest doenlyck daermede hier te keeren.

Alsoo den coninck van Jacatra versocht heeft datmen hem soude assisteren met eene leeninge voor een seeckre tijt van 2000 realen van achten tot op bouwinge van syne stadt, ende daernaer gecommen is ende hert aenstaet op 1000 realen met belofte van restitutie, is geresloveert, alhoewel het gelt niet wel ontberen connen, datmen nochtans in dese tegenwoordige gelegenheyt omme hem te meerder 't onswaerts te verbinden hem daermede sal accommoderen ende met de voorsz. 1000 realen van achten assisteren, al waer 't schoon dat die niet weder en bequamen, omme daernaer met meerder recht te beter tot ons disseyn te geraecken.

Item datmen hem noch daer benefens een vereeringe sal doen voor 't arrivement Godtlaff van 't schip den *Gouden Leeuw* van de cust van Coromandel, met de waerdye van omtrent 100 realen van achten.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARENPIER, SAMUEL KINTDT, WILLEM JANSZ., PIETER DIRCXSZ., PIETER VAN DEN BROECKE, JACQUES LEFEBVRE, PIETER VAN RAEY, GERRIT DOUWESZ. DE VRIES, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 21 November 1618, in Jacatra. By den heer president in consideratie geleyt sijnde, hoe de peper tot Bantam eensdeels door seeckre monopolie ende ten anderen vermits de duyrte in China tot op ses realen van achten de sack gebracht is, ende dat wy diesniettegenstaende voor desen goetgevonden hebben te coopen ende tot nochtoe gecocht hebben, alhoewel daerop weynich oft geen voirdel gedaen werden can, soo is 't dat vermits ons gelt seer mindert, de saecke andermael in deliberatie geleyt is, off men met den opcoop van peper voortvaren sal, omme 't schip *Delft*, dat omtrent 4000 sacken aan de last gebreet, metten eersten te depesscheren ende d'Engelsen te prevenieren, dan off de voirdere opcoop sullen laten omme affslach te becomen ende naer de peper van buyten te wachten. Hierop geleth sijnde dat het gewas tot Bantam dit jaer cleen geweest ende naer gissinge alrede de helft opgecocht hebben, wacover gepresumeert wert datter niet meer dan 15 a 20.000 sacken peper ten hoochsten in 't lant wesen soude, waertegen omtrent 150.000 realen in spetie hebbende sijn; item soo wy voortvaren met coopen dat d'Engelsen dit jaer seer weynich peper becomen sullen, vermits apparent is, de peper alsdan tot 7 ende 8 realen de sack wel soude mogen ryzen; ende al waer 't schoon dat een goede tijdt stille saten dat evenwel weynich affslaen sal, door-

dien de Chinese joncken geensins laten sullen de peper te coopen, is hierop eyntlijck naer rype consideratie van 't gene den peperhandel voirderaengaet gearresteert, datmen al soelgens met den opcoop van peper voortvaren sal gelijck tot nu toe gedaen is, omme de macht van de Engelsen te breecken, al waer 't schoon ons Meesters daeraen geen ander voirdel doen souden.

Actum ut supra. Was onderteekent als de voorgaende resolutie.

Donderdach adi 22 November 1618, in Jacatra. Vermits door Goods genade kondich wierden hoe by de grooten van Bantam, Jacatra ende andere hare naest gelegene consoorten voorgenomen was dese huysen aff te lopen, het volck van de Generale Compagnie te vermoorden ende alles te beroven, is 't gebeurt dat d' aenslach van 20 Augusto passato mislukt wesende, verscheyden andere valsche practijcken by dese troulose Mooren onderleyt sijn, soo omme brant te stichten, den heer president met sijn geselschap in 't lant op de jacht te locken omme haer personage in dier voegen te spelen, als oock datter expres volck (soo ons dunct gesien ende bemerkt hebben) uytgemeaect is geweest om den heer president in de schepen off in de loge te crissen, waerover tot verscheyden tyden in discours van saecken desen aengaende goetgevonden is geweest, dat den voorsz. heer president hem meer dan voor desen wachten soude, sonder wederomme in 't lant te gaen off by den coninck als voor desen in 't hoff te gaen eeten, naer dat men sulcx ten besten doenlijck soude excuseren. Ende alsoo de heer president weder opnieuws versocht ende gebeden wert desen coninck van Jacatra te gaen besoecken, met een seer groot beclach hoe het gehele lant in roere is, datter alrede door de werken die tot onser verseeckeringe inneckende sijn, veel volcx verlopen is ende apparentelijck noch meer, jae geheel Jacatra, door vrese dat yets op haer souden willen attenteren verlopen soude, soo de lieden niet geappayseert en werden, waerover secr vrientlijck gebeden wert, dat den heer president geen voirdere diffidentie soude gelieven te thonen, ende dat ontwijfselfijken wel verdragen sullen, alle vrese benomen ende alle de lieden gestilt ende gepaeyt sullen sijn, soo sijn E. te hove by den coninck gaet. Ende alsoo tegenwoordelijck alle de oppercoopluyden ende schippers van de respective schepen by den anderen sijn, is haer 't voorsz. voorgeleyt ende by den heer president in deliberatie gegeven, wat ten besten dienst van de Generale Compagnie geraden sy, dat sijn E. te hove gae om desen coninck te voldoen ende redenen van sijn doen te geven, dan off sich als voor desen excuseren sal, presenterende te gaen ende blyven daer hy de Generale Compagnie den besten dienst doen can ende naer dat by den raet goetgevonden wert; waerop naer rype consideratie van saecken desen aengaende eenstemmelijck gearresteert is, gelijck by desen andermael goetgevonden wert, geen-

sins geraden te sijn dat den heer president ten hove by desen coninck gae, vermits alles ten besten ende wel geluckende, de Compagnie daermede geen anderen dienst geschieden soude, dan 't geene uyt eerlijcke eerbiedinge van troulose Mooren te verwachten hebben, waertegens de saecke veel ende seer grote swaricheden onderworpen is, die geensins tegens 't voirdel dat verhoopt mach werden te vergelijken sijn.

Joris Dourits van Exeter, adelborst, uytgevaren met het schip *Middelburch* onder capiteyn Meyer, winnende f 14, wort opnieuws aengenomen voor corporael van de adelborsten voor drie jaren a f 20 ter maent op des Compagnies costen tot in 't vaderlant toe.

Marten Claesz. van Alckmaer, bootsman, uytgevaren met het schip *Westvrieslant* ende tegenwoordich varende op de *Bergerboot*, sal voor bosschieter dienen ende winnen f 9 ter maent.

Fernandes Claesz., bosschieter, uytgevaren op 't *Wapen van Zelant* ende tegenwoordich op de *Bergerboot*, winnende f 12, sal voor constapel op 't eylant Onrust gebruyct werden ende voortaen winnen f 15 ter maent.

Willem Symensz. van Hoorn, uytgevaren voor onderseylmaker op *Westvrieslant*, tegenwoordelijck varende op de *Bergerboot*, sal voortaen voor opperseylmaker op ditto schip dienen ende winnen f 13 ter maent.

Hans Stockerman, in 't lant gecomen met 't schip *Zierickzee* voor botteliersmaet, winnende f 17, tegenwoordich alhier aen lant leggende, sal voor meester cuyper ende constapel voortaen verdienien f 22 ter maent.

Hermen Dircxsz., uytgevaren voor bosschieter met *Zierickzee* a f 14 ter maent, dewelcke hier aen lant een tijtlanck het constapelsamt waergenomen heeft, wort toegeleyt voortaen te winnen f 18 ter maent.

Jan Louysz., uytgevaren met 't schip 't *Wapen van Zelant* voor soldaet, is door sijn bequaemheyt op primo Februari lestleden corporael gemaeckt, ende alsnu toegeleyt sedert voorsz. tijdt voortaen te verdienien f 16 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent als de voorstaende resolutie, ende daerby noch dese navolgende personen: WILLEM DIRCXSZ., GEEN HUYGEN SCHAPENHAM, CLAES GERRITSZ.

Maendach adi 27 November 1618, in Jacatra. Gillis Aertsz. van de Rijp, uytgevaren voor smit ende bootsman a f 12 ter maent, dewelcke alhier een tijtlanck het amt van smitsknecht heeft bedient ende noch bedienende is, sal voortaen winnen f 16 ter maent.

Wessel Christoffelsz. van Groningen, provoost, uytgevaren op 't schip den *Swerten Beer* in den jare 1614, winnende f 12, wort weder opnieuws aengenomen voorsz. qualite op 't schip de *Trouw* te bedienen voor drie jaren a f 16 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Mertijn de Revere, omtrent 18 jaren in onsen dienst geweest hebbende, nu winnende $2\frac{1}{2}$ realen van 8^{en} ter maent, sal van nu aff noch twee jaren de Compagnie dienen ende ter maent winnen vier realen van achten, welcken tijt gepasseert sijnde, hy liber ende vry sal wesen ende gaen ter plaatse hem gelieven sal.

Ventura de Cena van Cochin, omtrent ses jaren in onsen dienst geweest hebbende sonder gagie te winnen, wort van nu aff noch aengenomen voor 2 jaren a $3\frac{1}{2}$ reaelen van 8^{en} ter maent, welcken tijt gepasseert sijnde, hy liber ende vry sal wesen ende gaen ter plaatse hem gelieven sal. Wort mits oock toegeleyt voor sijn voorgaende diensten 36 realen van 8^{en}.

Hendrick van Soest, uytgevaren voor voorleser met het schip *Amsterdam* onder de vlagge van den Generael Reynst a f 34 ter maent, wort in voorsz. qualite aengenomen de Compagnie noch drie jaren naer d' expiratie van sijn verbonden tijdt in 't lant te dienen, mits van nu aff voortaen tot in 't vaderlant toe genietende f 45 ter maent.

Jacques Coeteli, ondercoopman, uytgevaren met 't schip *Der Veer* anno 1611 winnende f 30 ter maent, wiens tijt van langer in 't lant te dienen is expireert, wort opnieuws voor coopman aengenomen de Generale Compagnie noch drie jaren in 't lant te dienen a f 60 ter maent, welverstaende dat syne gage sedert 20 September passato tot in 't patria sal duyren.

Pieter Fransz., uytgevaren voor jongen met 't jacht 't *Hert* a f 5 $\frac{1}{2}$ ter maent, dewelcke alhier in de loge een tijtlanck tot hulp van den bottelier is gebruyct, wort toegeleyt voortaen te verdienen f 9 ter maent.

Arent Cornelisz. alias Patientie, van Naerden, uytgevaren voor bosschietter op 't schip *Mauritius* a f 11 ter maent, sal by provisie voor cranckbesoecker op 't eylant Onrust gebruyct werden.

Hermen Dircxsz. van Groningen, in 't lant gecomen voor bottelier met 't schip *Mauritius* winnende f 20, wort door sijn bequaemheyt aengenomen om voortaen voor cranckbesoecker te dienen ende te winnen f 26 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARENPIER, WILLEM JANSZ., PIETER DIRCXSZ.

Saterdach adi 8 December anno 1618, in Jacatra. Is by den heer president geresumeert de resolutie op 20 November passato genomen, toucherende 't schip den *Engel* naer Suratte te senden, ende derhalven de presente raden de novo in consideratie gegeven off het al geraden sy dat het schip den *Engel* naer Suratte werde gesonden, want ter eenre sy de wel waer is, dat d' Engelsen in Suratte groten affbreuck ende onse Meesters groten dienst gedaen can werden met een goet capitael aldaer te brengen ende weder een goet retour van indigo voor 't vaderlant ende de cleden dienstich tot den handel van

Atchijn, Ticco ende Priaman, die wy nu voor den tijdt van twee jaren met grote moeyte ende schenckage hebben geobtineert, herwerts te brengen. Dan ter andere syde is oock seer considerabel ende hebben wel rypelijck inne te sien ende te overwegen off het niet dienstiger sy dat dit schip neffens andere mede innewaerts gae, omme d' Engelsen uyt de Moluques, Amboyna ende Banda met gewelt te helpen weeren, gelijck nu eenige jaren is gedaen, gemerct sy tegenwoordich met twaelff schepen voor Bantam sijn leggende, waervan de vijff nu corts uyt Engelant sijn gearriveert, ende naer men verstaet met alle haer macht innewaerts sullen seylen. Hierop sijn vele ende verscheyden discoursen in den raet gepasseert aleer men tot finale resolutie conde comen, doch is eyntelijck naer type deliberatie ende overlegginge van alle saecken tot meesten dienst van de Generale Compagnie gearresteert de voorgaende resolutie sijn effect te laten sorteren, ende dienvolgende goetgevonden dat het voorsz. schip den *Engel* metten aldereersten met een goet capitael soo in comptant als coopmanschappen naer Suratte voorsz. sal vertrekken, alsoo men met Godes hulpe verhoopt d' Engelsen aldaer in dien tresselijken handel ongelijck meer affbreuck ende onse Meesters meerder dienst ende proffijt te doen dan by 't voorsz. schip den *Engel* na de Molucques, Amboyna ende Banda varende gedaen werden can, want seecker is de reyse van Suratte doende, onse Meesters groten dienst ende d' Engelsen tresselijken affbreuck geschieden sal, daer ter contrarie apparent is, 't selve schip innewaerts gaende, dat evenwel Godt betert onse clene macht die tegenwoordelijck hebben het groot gewelt van d' Engelsen t' velt oft op de ruyme zee soude moeten wijcken, in vuogen dat dit schip aldaer, als het al ten besten geluct weynich off geen dienst doen en soude; vertrouwen dat d' Engelsen in de voorsz. quartieren met onse voorgaende ordre, den commandeur Arent Mertsz. mede gegeven, wel gepreveniert ende met den opcoop van alle de nagelen, noten ende foelie (gelijck met de peper gedaen is ende in den handel van Suratte oock hoopen te doen) haer selffs doot loopen ende gematteert werden sullen, vermits syluyden (soo wy hopen) op onse forten (daer onse schepen, de swackste wesende, mede wel bewaert connen werden) geen cans en hebben.

Ende alsoo wel hoochnodich een goet ende bequaem persoon als overhoofst met het voorsz. schip naer Suratte dient te gaen, is goetgevonden daertoe te authoriseeren den E. Willem Jansz., nu joncxt met *Mauritius* in 't lant gecomen, omme de saecken aldaer te dirigeren, de onbequaeme personen te lichten, andere in plaetse te stellen, ende voorts alles te doen conform de instructie die hem tot dien eynde sal werden medegegeven.

Ende omme tot den coophandel aldaer gebruyc te werden sullen weder derwerts gaen Sr. Pieter van den Broecke als oppercoopman, Wouter Heuten, coopman ende Sebalt Wonderaer, ondercoopman nu joncxt van daer ge-

comen, ende daertoe noch Willem Jacobsz. de Milde, ondercoopman met *Delft* in 't lant gecomen.

Item Gillis Venant, assistent, met *Mauritius* uytgevaren a *f* 12 ter maent, sal met S^r. Willem Jansz. mede gaen ende ten respecte van sijn bequaemheyt van nu voortaan winnen *f* 20 ter maent.

Alsoo 't schip den *Engel* van opper- ende onderstuyrman ontbloot is, is goet gevonden dat Jan Jansz. van Gorcum, opperstuyrman op 't schip den *Gouden Leeuw*, in deselve qualite sal overgaen; ende Pieter Thijsz. van Rotterdam, quartiermeester op ditto *Leeuw*, sal het offtie van onderstuyrman op den *Engel* bedienen ende waernemen.

Is mede geresolveert dat het schip de *Trouw* ende 't jacht *Nassau* metten aldereersten innewaerts aen sullen gaen, te weten de *Trouw* recht door naer Amboyna, ende *Nassau* sal Bima aendoen om aldaer sooveel rijs te laden als becomen can.

Ende alhoewel met de schepen *St. Michiel*, de *Zuyder Eendracht* ende de *Neptuynes* negen kisten gelts innewaerts sijn gesonden, te weten vier voor de Molucques, drie voor Amboyna ende twee voor Banda, soo sal men nu met de *Trouw* noch derwerts senden vier gelijcke kisten, yeder van 8000 realen van achten.

Mede alsoo op 't schip de *Trouw* geen opperstuyrman en is, is geresolueert dat Jacob Lenertsz. van Rotterdam, onderstuyrman, op 't voorsz. schip de *Trouw* sal overgaen ende de verbeteringe volgens den artyckelbrieff genieten.

Naervolgende personen van St. Thomé by d'onse op Paleacatte overgecomen ende nu laest met den *Gouden Leeuw* herwerts gebracht, werden aengenomen voor drie jaren in dienst van de Generale Compagnie te continueren ende te genieten te weten de manspersonen 5 realen van achten ter maent op hun eygen cost, ende de weduwen de vrye cost ende cledinge, welcken tijdt geexpireert sijnde sy liber ende vry sullen wesen ende gaen ter plaatse hun gelieven sal, namentlijck: Thome Revere met sijn vrouw, Laurens Paly met sijn vrouw, Manuel Dias met sijn vrouw, Juan Gomes met sijn vrouw, Criſtoffel met sijn moeder, Philippe Perere, Ventura de Britto, Juliane Revere, weduwe, met haer soontgen, Catharina Nunes, weduwe.

Jacob Engelsz. van Hoorn, uytgevaren voor jongen met het schip *Westvrieslant* winnende *f* 3 ter maent, sal voortaan voor bootsman dienen ende winnen *f* 8 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., SAMUEL KINDT, PIETER DIRCXSZ., PIETER VAN DEN BROECKE, JACQUES LEFEBVRE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris,

Saterdach adi 8 December 1618, in Jacatra. Alsoo de schepen de *Trouw* ende *Nassau* tegenwoordich innewaerts aen gaen ende dese plaetse met Goedes hulpe ten meesten dele in verseeckeringe is; dat oock de schepen naer 't vaderlant ende andere quartieren meest sijn affgevaerdicht, soo heeft den heer president aen de presente raden wederomme voorgedragen dat hy bereydt is te doen 't gene den meesten dienst van de Generale Compagnie vereyscht, 't sy met de voorsz. 2 schepen mede innewaerts te gaen off alhier noch eenigen tijdt te blyven, ende hierop een yeders advijs versocht hebbende is eenstemmeliick by de presente raden goetgevonden dat sijn E. voor alsnoch alhier sal blyven totdat sien ende vernemen sal waer de Engelsen het gemunt hebben ende wat secours middelertijdt noch uyt het vaderlant ende van andere quartieren hier soude mogen arriveren, alsmede hoe hem de saecken met die van 't lant alhier naerder souden mogen gedragen.

Actum ut supra. Was onderteekent als de voorstaende resolutie.

Donderdach adi 13 December anno 1618, in Jacatra. Willem Dircxsz. van Leeuwen, uytgevaren met het schip *Delft* onder de vlagge van den admiraal Verhoeven, tegenwoordich schipper op 't schip den *Engel* winnende f 51 ter maent, wiens tijt over 15 maenden gaet expireren, wort de novo aengenomen van nu aff drie jaren in 't lant te dienen ende te winnen f 80 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Wouter Heuten van Deventer, uytgevaren voor ondercoopman met 't schip *Nassau* onder de vlagge van den heer Generael Reynst, winnende f 40 ter maent, wort aengenomen de Generaele Compagnie noch drie jaren naer d' expiratie van sijn verbonden tijt te dienen voor opperoopman a f 80 ter maent, de gage van nu aff ingaende, ende sal duyren tot in 't vaderlant.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., PIETER DIRCXSZ.

Willem Reyniersz. van Franeker¹), opperbarbier, uytgevaren met 't schip *Mauritius* onder de vlagge van den heer Generael Reynst a f 27 ter maent, synen tijt geexpireert sijnde, is de novo aengenomen de Compagnie in 't lant te dienen den tijt van drie jaeren min vier maenden; sal winnen f 44 ter maent, sijn gagie lopende tot in 't vaderlant, ende genieten de natafel in de cajuyt. Adi 14 December 1618 in 't schip den *Engel*²).

Sondach adi 16 December 1618, in Jacatra. Alsoo ons desen morgen vroech omtrent drie uren voor dage per missive van Bantam is geadviseert hoe dat de Engelsen (soo als ons schip den *Swerten Leeuw* aldaer omtrent van Patana

¹⁾ Kol. arch. 558.

²⁾ Geen onderteckening.

met syne volle ladinge gearriveert was) een boort van 't selve schip sijn gevaren, den oppercoopman Hendrick Jansz. met een schoon praetgen aen haere schepen gecregen, ende corts daernaer 't selve schip in haer gewelt genomen ende verovert hebben, sonder nochtans eygentlijck te weten hoe het toegegaen sy, veel min waeromme oft wat redenen syluyden daertoe sijn hebbende, noch oock wat haer intentie is, vermits in dese quartieren noyt geenige hostiliteyt tegens den anderen gepleecht hebben, maer ter contrarie alle offitien van vrede ende vruntschap (gelyck dat onder alle vereenichde natien de maniere is) bethoont, laet staen dat ons geinsinueert oft gewaerschout hebben gelyck wyluyden jaer ende dach te voren schriftelijck deden, ende meermalen geconfirmeert wierde eer oyt van onsentwegen onderstaen sy hare schepen van de Molucques, Amboyna ende Banda met gewelt te weeren, niettegenstaende meer dan thien jaren gesimulcrt ende verdragen hadden dat syluyden van tijdt tot tijdt onse vyanden geassisteert, onse vrienden ende bontgenoten gesuborneert ende tegens ons opgeroeyt hebben omme onse Meesters van den belooffden ende alleen geaccoerdeerd handel van nagelen, noten ende foelie te frustreren, ende die met sinistre middelen, valsche practijcken als met gewelt aen haer te trekken ende te impatroneren, waerdoor in uiterste noot gebracht wesende, ten laesten meer dan te veel tegen ons wille gedrongen sijn te doen 't gene in die quartieren gedaen is, gelyck Godt ende alle de werelt kennelijck genoech is. Ende alhoewel met het aenhalen van den *Swerten Leeuw* genoech van hare quade intentie behoren gewaerschout te sijn, soo is 't nochtans dat niet connen geloven soo een onredelijcke saecke met gemene resolutie gedaen sy, gelyck noyt geloost en hebben ende noch niet geloven en willen, dat de verraderye die by den oppercoopman Nicolaes Uffelet met syne complicen tegens ons tot Jacatra onderleyt was, met gemene ordre van syne meesters geschiet sy, want haer noyt juste cause gegeven hebben sulcke inique vyantlijcke proceduyren tegens ons alhier te gebruycken.

Derhalven is by den heer president met advijs van de presente raden goet gevonden, eenen expressen met eene missie aen de gecommitteerde van wegen de Engelse Compagnie tegenwoordich voor Bantam leggende, derwerts te senden, waerby versoecken sullen restitutie van 't voorsz. schip den *Swerten Leeuw* in sulcken staat als 't was ten tyde 't selve by haerlieden is aengeslagen, ende den verrader Nicolaes Uffelet behoirlijcken te straffen; soo niet, dat sy ten minsten gelieven redenen te geven, waeromme 't voorsz. schip by haer genomen is ende de straffe Uffelet naergelaten wert, ende off sy van meninge sijn sulcks te continueren, de nationele mutuele vrede tusschen de Hoochmogende Heeren Staten Generael ende de Majesteyt van Groot Bretanien haren Heere te violeren ende infringeren ende alsoo overal in openbare oorloge met ons te treden, opdat mogen weten waernaer ons te

reguleren hebben, gelijck wyluyden haer lange voor desen schriftelijck insinueerden ende by alle rechte ende Christelijcke potentaten een solemneel gebruyck is; met behoirlijke protestatie, soo syluyden het voorsz. schip den *Swerten Leeuw* niet en restitueren in staet gelijck dat genomen hebben, van soodanige hostile proceduren geen affstant en doen ende den verrader Uffelet niet en straffen, dat genootsaeckt sullen wesen ons weder te valeren met de middelen die Godt de Heere geven sal, ende onschuldich te wesen aan alle onheil, bloetstortinge, schade ende interesse die daerover namaels souden mogen ontstaen, als van natuyre ende rechts wegen gedrongen wesende de wapenen tegens haer in dien gevalle in dese ende andere quartieren in de hant te nemen, gelijck, Godt betert, door d' eerste ende by haer lange gepleechde onbehoirljckheden in de Molucques, Amboyna ende Banda tot ons leedtwesen tegens haer geschiet is, waervan tot allen tyden bereyt sijn voor Godt ende de werelt rekeninge ende redenen te geven ende ons (gelijck tot noch toe altijts gedaen hebben) behoirljck ende onpartydich recht te onderwerpen.

Wyders alsoo 't schip den *Engel* op gisteren gedepesscheert ende assgevaerdicht is omme volgens voorgenomen resolutie te seylen naer Suratte, ende alsnu door 't nemen van den *Swerten Leeuw* ende 't geruchte dat d' Engelsen uytstroyen, beducht sijn, dat syluyden niet alleen 't selve schip maer oock alle andere gaende en comende schepen souden aenhalen, gemerct sy tegenwoordich met 15 schepen voor Bantam leggen ende daerop soo sy uitgeven expresselijck sullen passen, derhalven is goet gevonden dat 't voorsz. schip ('t welck noch door contrarie wint onder dese eylanden geseth leydt) opgehouden sal werden, soo omme 't perijckel te voorcomen alsmede omme onse scheepen tegens de macht van d' Engelsen te helpen verstercken.

Aldus gedaen ende gearresteert adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER, PIETER DIRCXSZ.

Sondach adi 23 December anno 1618, in Jacatra. Alsoo dagelijcx meer ende meer de quade wille van de Javanen bespeurt wert; ons aengedient is ende merckelijck aen verscheyden inditien oock bespeuren dat d' Engelsen met die van Bantam, Jacatra ende hare consoorten verdragen sijn ende voorgenomen hebben ons t' enemael soo het doen'connen van dese quartieren te extirperen, welck claeerlijck blyct aen vijff verscheyden bateryen die onder een vrientlijck gelaet dicht by onse huysen soo by dage als by nachte gemaect werden, waervan d' Engelsen ende Javanen gesamenderhant meteen binnen haer heyningh besich sijn, die onse huysen te pletteren schieten souden, soo is by den heer president in consideratie gegeven dat tytelijck onse vyanden moeten preve-

nieren ende de begonnen werken verhinderen, off dat dese plaetse sullen moeten verlaten, want anders geensins gehouden noch gedefendeert sal connen werden.

Hierop by de presente raden rypelijck geleth wesende, is eenstemmich uyt hoochdringende noot gearresteert ende goetgevonden dese plaetse niet te verlaten, ende datmen in de Engelse loge sal laten weten dat sy van haer begonnen werken ophouden, off datmen met andere middelen daerinne sal versien, ende soo sy niet en begeren, datmen dan datelijck met groff geschut daerop sal schieten ende met 30 musquettiers derwerts gaen om haer loge ende de begonnen werken te slechten, ende voorts het Javaense quartier aen de overcant van de riviere, daer de Javanen oock een bolwerck sijn maeckende, in brant te steecken, alsmede het Chinees quartier ende Javaens quartier aen dese syde, omme alsoo een goede uytſicht te mogen hebben ende van desen middach met de zeewint van brant bevrijt te wesen, daer wy, als sy 't desen aenstaenden nacht met de landelijcke wint deden, seer benaut ende verlegen souden wesen ende ons qualijck souden connen bergen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARENPIER, PIETER DIRCXSZ., PIETER VAN DEN BROECKE, JACQUES LEFEBVRE, PIETER VAN RAEY.

Dinsdag adi 25 December anno 1618, in ons fort Jacatra. Alsoo op sondage verleden den 23^{en} deser maent door hooch dringende noot gedwongen sijn geweest, om lijff ende goederen te salveren, den oorloge alhier aen te vangen, vermits van tijt tot tijt meer ende meer bespeurden ende gewaer wierden de verraderye ende bose aenslagen die de Engelsen die van Bantam ende Jacatra jegens ons gepractiseert ende veerdich om te executeren hadden, waervan de slach gecregen souden hebben, soo onse vyanden niet geprevenieert waren geweest.

Soo is 't dewyle d' Engelsen tegenwoordich met 16 schepen voor Bantam sijn leggende, ende soo verluyden laten eerstdaechs herwerts sullen comen omme onse schepen aen te tasten ende die van Jacatra tegens ons te assisteren; dat oock de Javanen de riviere met palen beseth ende aen de Westcant van deselve een baterye behouden hebben; daertegens onse clene macht in twee gespareert is, te weten de schepen d' *Oude Sonne*, 't *Wapen van Amsterdam*, den *Engel*, de *Gouden Leeuw*, *Delft*, de *Jager* ende de *Valck* noch seer redeloos ende met weynich volck geprovideert aen d' eylanden leggende, ende onse werken ten meesten dele alhier noch onvolmaect end seer sober van volck ende cruyt versien sijn omme de macht van de Javanen ende Engelsen te wederstaen; dat wy oock alsoo gespareert blyvende, malcanderen geene assistentie connen doen, ende insonderheyt beducht wert, dat de Javanen de

reviere van Jacatra souden mogen verleyden ende ons fort alsoo 't vers water onthouden, gelijck mede dat d' Engelsen onse schepen van d' andere versse reviere souden connen weeren ende alsoo elck van ander separeren, te weten 't fort van de schepen ende de schepen van 't fort, waerdoor in uiterste noot gebracht werdende, gedwongen souden wesen dese plaatse met alle dependentien in handen van onse vyanden over te geven; alle hetwelck in 't lange ende breet gedebatteert sijnde, soo is by den heer president de presente raden in deliberatie gegeven wat ons in dese tegenwoordige gelegenheydt ende noot best te doen staet tot meesten dienst ende proffijt van de Generale Compagnie, gemerckt soo aen lant als op de schepen een seer treffelijck kapitaal in comptant ende coopmanschappen sijn hebbende, belopende omtrent f 1.400.000 na de goederen incoops costen, ende aen de behoudenisse ende verseeckeringe van des Compagnies volck, dese plaatse, schepen ende goederen alhier sijnde den gehelen staet ende welstant van Indien is dependerende, namentlijck off men continueren sal dese plaatse met gewelt tegen alle gewelt te houden, ende onse schepen onder 't eylant Onrust van ons alhier gesepareert sal laten leggen om haer aldaer tegens d' Engelsen te defenderen, als voor desen is geresolveert, dan of men deselvige alhier sal laten ontbieden, het principaelste dat hier aen lant is, ende 't gene gevouchelijck gescheept can werden met alle 't volck van hier sal schepen, dese plaatse verlaten ende de macht op de schepen byeen vergaderen sal, omme alsoo d' Engelsen te beter het hooft te mogen bieden, onse schepen die van buyten souden mogen comen tegens d' Engelsen te bevryden, ende ons daernaer te beter ende te eerder van onse vyanden te revengeren.

Waerop naer rype deliberatie ende overlegginge van saecken by de presente raden is geadviseert ende voor seer hoochnoodich geacht datmen alle onse schepen soo haest doenlijck hier te rede doe comen, omme elckander in haestige overvallende noot met volck te seconderen, de voorneemste goederen by provisie naer gelegenheydt te schepen ende ons voirder na den tijt te rechten; want insonderheydt meest beducht sijn dat de schepen onder 't eylant Onrust leggen blyvende, welck nu een lager wal is, door d' Engelsen met branders souden mogen beschadicht werden, ende dat haer als oock die van ons fort het versche water gelijck voren is geseyt onthouden soud mogen werden; item dat den oorloch geduyrende, ons het cruyt seer haest gebreecken soude, want genoochtsaeckt sijn geweest het vijfde paert, wesende tien vaten, op eenen dach te verschieten.

De plaatse wort tot een provisionele rendevous bequaem gekent ende oock suffisant gehouden omme, met behoirlijck garnisoen ende alle notelijckheden versien wesende, tegen alle gewelt gedefendeert te werden; dan vermits geen 70 soldaten sterck sijn, die noch soowel als d' ambachtsluyden ende burgers

onervaren werden bevonden, daertegens de wercken swaer ende den oorloch lastich valt soude te beduchten staen, dat selfs metterijt consumeren souden, off door assaulten, waervan met 6 a 7000 man gedreycht werden, verslagen mochten werden, ende al waer 't schoon dat het fort Jacatra in de tegenwoordige staet met hulpe van de schepen gehouden cost werden, soude de plaatse, worter gevreest, de Compagnie door den oorloge onnut vallen ende in directie van de generale negotie ongelijck meer versuymt werden; doch vermits de saecke van seer grote importantie is, ende de schepen tijdt moeten hebben eer van 't eylant Onrust hier connen comen, is vooreerst ge-arresteert ende sijn van den heer president gecommitteert den E. Pieter de Carpentier, Andries Souris ende Pieter Dircxz., oppercoopluyden, omme d'aenstaende nacht aen boort van de schepen te varen ende de oppercoopluyden ende schippers van deselve alle 't voorsz. ende wat daeraen voirdere dependeert voor te dragen, met last, soo hare advysen hiermede accorderen, dat de schepen dan datelijck van de wal werden gecort ende al te samen herwerts comen, soo haest de *Gouden Leeuw*, welck met verdubbelen besich was, claer sy, sonder naerder ordre van den heer president te verwachten, omme 't voorsz. in 't werck te stellen ofte naer den tijdt met malcanderen anderen raet te schaffen.

Alsoo d'heer president door overcomende swaricheden sich een tijdt lanck in 't fort Jacatra gehouden heeft, omme de versterckinge van 't selvige te voirderen, op 't voorvallende ordre te stellen ende aenstaende lasten voor te comen, heeft sijn E. den raet voorgestelt, vermits onse schepen van uyr tot uyr de macht van de Engelsen te verwachten hebben, waer hy sich voortaen behoort te onthouden ende de Generale Compagnie den meesten dienst doen can, soolange goetvinden 't fort Jacatra te houden. De saecke by den raet overleyt wesende, is goetgevonden dat ditto president in voorsz. gevalle sich t'scheep dient te vervoeegen, yemant de last aen lant bevelende, omme met onse schepen de macht van de Engelsen weder te staen, ende voorts van daer alle behoirlijcke ordre te geven.

Actum ut supra. Was onderteekent PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURIS, PIETER DIRCXZ., SAMUEL KINLT, PIETER VAN DEN BROECKE, JACQUES LEFEBVRE, PIETER VAN RAEY.

De voorsz. gecommitteerde opten 26^{en} ditto aen de schepen onder 't eylant Onrust leggende gecomen sijnde, hebben op 't schip den *Engel* de respective oppercoopluyden ende schippers byeengeroepen, haerlieden in 't lange ende breet 't voorverhaelde voorgehouden, ende haer advijs op de voorsz. propositie versocht, waerop eendrachtelijck geadviseert hebben als vooren de macht by-een te versamelen, ons volck van 't eylant te lichten, ende soo haest gereet

connen wesen met de schepen voor Jacatra te comen. Item dat de plaatse van Jacatra door gebreck van volck ende cruyt seer beswaerlijck sullen connen houden, veel min soo de reviere affgesneden wert ende dat d'Engelse schepen onse schepen beletten toevoer van water ende andersins te doen; dat aan de plaatse van Jacatra niet veel gelegen soude wesen alsmen deselve in oorloch soude moeten onderhouden, ende de Generale Compagnie oock heel schadelijck soo in de lasten als negotie soude sijn; dat derhalven geraden souden vinden 't principaelste ende sooveel meer connen te lichten, de plaatse te verlaten ende met alle 't volck in de schepen te embarqueren, omme met des te meerder macht d'Engelse macht te wederstaen, onse schepen die van buyten souden mogen comen te bevryden, ende ons daernaer te beter ende te eerder van onse vyanden te revengeren.

D'ondergeschreven raden confirmeren mede goet te vinden dat de heer president in allen gevalle sich t'scheep vervoeg om de macht van d'Engelsen met onse schepen weder te staen, aldaer goede ordre te stellen ende in 't fort Jacatra van onse schepen niet affgescheyden te werden, gelijck voren is gearresteert.

Actum ut supra. Was onderteeckent WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER, JAN BERCKHOUT, PIETER PIETERSZ., W. HEUTEN, JAN CORNELISZ. KUNST, GEEN HUYGEN SCHAPENHAM, THONIS FLORISZ., WILLEM DIRCXSZ., DAVID DAVIDSZ., DIRCK GERRITSZ. CRUL, CORNELIS CORNELISZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Welcke voorsz. advysen by den heer president verstaen sijnde, heeft geconfermeert seer goet te vinden ende raetsaem te sijn, dat de schepen hier te rede comen om malcanderen te mogen assisteren; dat oock wel raetsaem sy 't voorneemste kapitaal te schepen, maer alsoo de gelegentheyt daertoe verwacht moet werden, te weten datmen de riviere die gestopt is eerst moet openen ende de schepen hier moet verwachten, soo is 't dat de finale resolutie van 't houden off verlaten van 't fort Jacatra tot naerder advijs uytgestelt wert, vermits alsnoch geen gebreck, nochte van de vyanden, Godt ten voorsten, geen noot en hebben.

Actum den 26^e December 1618, in Jacatra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN.

Saterdach adi 29 December 1618, in ons fort Jacatra. Vermits alle onse schepen op voorgaende resolutie hier te rede gecomen sijn, uytgesondert den *Gouden Leeuw* die desen avont noch verwachten, is de presente raden voorgestelt wat ons nu te doen staet, hoe best volgens voorsz. resolutie de voorneemste goederen schepen sullen, ende off oock yets versuymen. Hierop by

den raet gedelibereert sijnde, wiert verclaert dat tot noch toe niet anders hebben connen doen, alsoo men de schepen heeft moeten verwachten, ende eenige palen, daermede de reviere gestopt was, uytgetrocken mosten werden, gelijck gedaen is; dan vermits de vyant op de Westhoeck van de reviere possessie behouden heeft, ende men seer qualijck eenige goederen sal connen schepen off de reviere gebruycken mogen voor dat de vyant van voorsz. hoeck verdreven sy, sullen daeromme daerop weder een tocht moeten doen, soo d' Engelsen ons den tijt gunnen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, PIETER DIRCXSZ., PIETER VAN DEN BROECKE, JACQUES LEFEBVRE, PIETER VAN RAEV, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 30 December 1618 des morgens vroech, in ons fort Jacatra. Het schip den *Gouden Leeuw* mede by d' andere schepen te rede gecomen wesende, is de presente raden, vermits ons den tijt hert dringt, andermael voorgestelt wat ons in dese tegenwoordige noot te doen staet, dewyle van Bantam tydinge gecregen hebben van dato 29 deser hoe d' Engelsen van daer herwerts aen vertrocken ende op comende wech sijn, omme onse schepen (gelijck ons verseeckert wert) met gewelt aen te tasten, geheel te vernielen, ons van Java te slaen, gelijck mede daernaer van de Molucques, Amboyna, Banda, ende consequentelijck uyt geheel Indien, naer syluyden selffs verluyden laten, waervan hun selffs de victorie alrede toeschryven, even off alles al in handen hadden. De scheepsraden de compste van d' Engelsen verstaende, hebben sy geresolveert met de schepen onder seyl te gaen ende d' Engelsen te gemoet te lopen om haerlieden met dies te meerder courage ende voirdel te mogen resisteren, waerop eenige alrede haer anckers gelicht ende onder seyl sijn, eer van den president bescheet becomen hebben.

De saecke alsnu naerder gedebatteert ende overleyt wesende, can by den president ende eenige van den rade seer qualijck gelooft ende begrepen werden dat d' Engelsen soo boos wesen souden, dat ons t'enemael souden soeken te verslaen; dat het niet eer genoech sy dese plaetse door y'dele dreygementen ende glorieusen roem van d' Engelsen met disordre te verlaten, ende met de vloe te vertrecken sonder vyant gesien noch slach off stoot verwacht te hebben. Derhalven wert voor best verstaen, datmen de schepen wederom sal doen setten, de compste van d' Engelsen naerder verwachten, ende interim een tocht op de Westhoeck van de reviere doe, omme de vyant van daer te slaen, de mont van de reviere veyl te hebben ende de voorneemste goederen bequamelijck te mogen schepen. Ende alsoo de hulpe van 't scheepsvolck met haer boots hiertoe van node hebben, sijn gecommitteert S^r. Pieter de Carpentier, Pieter Dircxsz. ende Jacques Lefebvre, oppercoopluyden, omme datelijck

aen boort van de schepen te varen, de saecke aen de coopluyden ende schippers voor te dragen, ende met haerluyden goetvindinge alles te prepareren om morgen metten dageraet een generale tocht op des vyants bolwerck van de Westhoeck van de reviere te doen.

Actum ut supra. Was onderteeckent als de voorgaende resolutie.

Sondach adi 30 December 1618 tegens den avont, in ons fort Jacatra. De voorsz. gecommitteerde raden Pieter de Carpentier, Pieter Dircxsz. ende Jacques Lefebvre, oppercoopluyden, aen boort van de schepen gecomen wesende, hebben de coopluyden ende schippers voorgedragen de resolutie by den president ende raet, desen morgen aen lant genomen, waerop by de coopluyden ende schippers van de respective schepen mede goet gevonden is een generale tocht op des vyants bolwerck van de Westhoeck van de reviere te doen. Dan terwyle besich waren omme te overleggen, hoe men den aenslach best in 't werck leggen ende uytvoeren soude, sijn ons in 't gesichte gecomen elff Engelse schepen, die het omtrent de eylanden van Ontongh Java geseth hebben, waerop haer deliberatie gestaect hebben ende de voorsz. gecommitteerde weder aen lant gekeert sijn. Hierover den raet weder opnieuws by den president aen lant vergadert wesende, is naer overlegginge van saecken gearresteert datmen voor dees tijt niet anders doen can dan d' Engelsen met onse macht van de schepen, wesende seven sterck, namentlijck d' *Oude Sonne*, den *Engel*, 't *Wapen van Amsterdam*, den *Gouden Leeuw*, *Delft*, de *Valck* ende de *Jager*, te gemoet lopen omme te sien ende onderstaen wat syluyden sullen willen ende durven doen, ende haer ten besten mogelijck met gewelt weder te staen.

Ende alsoo den welstant van de Generale Compagnie aen de behoudenis van de voorsz. vloe is dependerende, is goet gevonden dat den heer president sich datelijck volgens voorgaende resolutie van 25 deser aen boort van 't schip d' *Oude Sonne* transporteren sal, geassisteert met S^r. Pieter de Carpentier, Pieter Dircxsz. ende Jacques Lefebvre, oppercoopluyden, omme den vyant weder te staen ende alle behoirljcke ordre te stellen.

Alsoo tegenwoordelijck in 't fort Jacatra een seer treffelijck captael is berustende, belopende omtrent f 4 a 500.000, waervan f 100.000 in Japans silver ende eenige realen bestaat, welck silver meestendele wel gescheept soud connen werden; dan alsoo men niet en weet, waer het best bewaert sy, ende insonderheyt seer gevreest wert dat het eenige alteratie oft flauheyt onder 't volck van 't fort soud mogen veroorsaecken, wert sulcx naergelaten.

Item dat tegenwoordelijck in 't voorsz. fort over de 400 sielen sijn, soo witten, swerten, jongens, als vrouwen ende kinderen, daertoe Gode loff geen provisie oft vivres gebreecken, ende alsoo den luytenant van 't fort op een tocht

gebleven is, ende voorsz. fort door 't vertreck van den president ende raet van overhooffden gants onversien blijft, is goet gevonden dat men eligeren ende authoriseren sal een commandeur, capiteyn ende luytenant, omme alles in goede ordre te onderhouden ende voorsz. fort met alle dependentien te bewaren soo lange het Godt gelieven sal.

Hiertoe sijn geeligeert ende geauthoriseert Pieter van den Broecke als commandeur, geassisteert met den oppercoopman Pieter van Raey als raet, Jan Jansz. van Gorcum, opperstuerman van den *Gouden Leeuw*, die in Nederlant de crijh lange gevolcht heest ende wel ervaren is, als capiteyn, ende Abraham Strijcker, sergeant commandeur met *Delft* in 't lant gecomen, als luytenant.

Item is oock goet gevonden dat van de burgerye met den heer president scheep sullen gaen omtrent 20 personen.

Is mede geresloveert dat men 't jacht *Cleen Hollandia* datelijck naer Amboyna depescheren sal, met advysen hoe hier den oorloch geresen is ende te lande ende te water genoechsaem belegert sijn, te lande van de Javanen ende te water van d' Engelsen, ende dat daermede uyt het fort Jacatra sullen senden 16.000 realen in spetie tot de voirdere afcoop van nagelen, noten ende soelie.

Actum ut supra. Was onderteeckent als de voorgaende resolutie.

Donderdach den 3^{en} January anno 1619 in 't schip d' *Oude Sonne* omtrent Jacatra onder seyl wesende. Naerdat wyluyden den 2^{en} deser met seven schepen namentlijck d' *Oude Sonne*, 't *Wapen van Amsterdam*, *Delft*, den *Engel*, den *Gouden Leeuw*, de *Valck* ende de *Jager* van d' Engelsen met elf schepen aengetast sijn geweest, haer t' onsen voirdel affgeslagen ende de *Bergerboot* ontjaecht hadden, wiert by den president ende presente raden goet gevonden dat wy metten anderen binnen d' eylanden door naer Jacatra souden lopen ende boven ons fort anckeren omme d' Engelsen aldaer te verwachten ende naerder met d' onse van 't fort te delibereren; soo is 't dat by de wercken comende (ende den raet wederom vergadert sijnde om te sien waer best op ons voirdel geankert dient) d' Engelsen interim noch drie schepen van Bantam tot haer versterckinge gecregen hebben ende ons met veertien schepen cort gevolcht sijn, hebbende tot Bantam noch vier andere schepen gelaten. Is hierover op onsen stant ende de gelegenhey't van saecken naerder geleth, als namentlijck, soo cruyt genoech hadden, dat d' Engelsen wel aff souden connen slaen, maer alsoo in een dach off 3 a 4 uren al het cruyt van de gehele vlope (de slach hart vallende) verschoten werden sal, ende dan met disordre, als het schoon ten besten compt ende wederom gelijck gisteren victorie bevochten, evenwel door gebrek van cruyt souden moeten vluchten sonder in onse

saecken naerder ordre te mogen stellen; item hoe onse voorneemste tegenwoordige schepen seer rijck geladen sijn, waertegen by d' Engelsen niet dan ledige ende oude schepen geavontuyt wert; item dat van haer weynich voirdel, ende sy d'overhandt [nemende] een grote schat van ons becomen souden; item soo wy met dese vloe (des Godt verhoede) geslagen wierden, dat alsdan de gehele resterende macht van de Generale Compagnie, hier ende daer verstroyt wesende, mede in handen van d' Engelsen soude geraccken, jae oock veel van 't secours welck van 't patria te verwachten hebben, daerop consequentelijck een generale nederlage van alle des Compagnies saecken in Indien soude volgen totdat die met een grote nieuwe macht van 't patria geredresseert wierde, welck vry spaed bycomen soude, waertegen ter andere syde geconsidereert wesende dat ons volck van 't fort Jacatra in allen gevalle, 't sy dat het diffencibel off niet diffencibel is, geen voirder hulpe connen doen, jae als het ten alderbesten loopt, dat geen meer voirdel souden connen becomen dan het fort Jacatra met alle dependentien behouden, vermits voor dees tijt geen macht hebben om den *Swerten Leeuw* weder met gewelt van d' Engelsen te nemen, ende alsoo niet goetgevonden wert de gehele staet van de Generale Compagnie tegens 't fort van Jacatra te hasarderen, is eyntlijck met eenparige stemmen gearresteert, niettegenstaende victorie bevochten hebben, dat hier niet sullen setten, maer recht door met alle de schepen naer Amboyna loopen, omme onse macht aldaer by den anderen te versamelen ende metten alder eersten weder herwerts te keeren, niettegenstaende ochschijnlijck ons volck van 't fort Jacatra, die met vrouwen ende kinderen meer dan 400 sielen sterck sijn, met een grote schat, daerby seer schandelijck verlaten, sonder naerder ordre te connen stellen; doch vermits de plaatse redelijck gefortificeert is, van volck ende allerley provisie, uytgesondert cruyt, wel versien sy, ende dat haer het water in drie maenden niet onthouden werden can, als oock soo door gebreck van cruyt in uiterste noot geraeckten, dat met d' Engelsen off den coninck van Jacatra wel een goet accoort sullen connen maecken, soo is hier over de behoudenisse van dese vloe, ende consequentelijck de gemene staet ende welstant van de Generale Compagnie, voor de bysondere behoudenisse van 't fort Jacatra ende 't gene daeraen dependeert geprefereert; want grote lijcx beducht, jae voor seecker gehouden wert dat beyde by den anderen wesende, te weten de vloe by 't fort, elck te meer perijckel lopen soude, gelijck mede dat geen tijt en hebben omme 't gelt van Jacatra te lichten, laet staen eenich volck off goederen.

Aldus gedaen ende geresolveert ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ.
COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER,
ANDRIES SOURI, PIETER DIRCKSZ., JAN BERCKHOUT, JACQUES LEFEBVRE.

Vrydach adi 4 January 1619 in 't schip d' *Oude Sonne*, wesende dicht op de droochte van den hoeck Carauwangh omtrent 3 a 4 mylen by Oosten Jacatra. Alsoo op gisteren, in plaatse dat voorgenomen hadden d' Engelse vloot by Westen Jacatra ten ancker te verwachten, wat haestich een ander resolutie van groten gewichte namen, ende dienvolgende by Oosten Jacatra gelopen sijn omme voort naer Amboyna te seylen, onse macht aldaer te versamelen ende metten eersten weder te keeren, soo is 't dat den president hem seer beswaert vindende soo onversiens te vertrecken, ons volck van 't fort Jacatra met een kapitaal van omtrent f 4 a 500.000 in silver ende coopmanschappen te verlaten, sonder oyt advijs van d' onse gehoort te hebben, hoe moedich sy sijn omme de plaatse tot onser compste te bewaren, noch ordre gestelt te hebben waernaer haer reguleren sullen, is by syn E. de presente raden andermael voorgestelt (ten aensien met de lantwint in een nacht weder tot Jacatra connen keeren) wat ten besten van de Generale Compagnie gedaen dient, te weten dat wy volgens de resolutie van gisteren naer Amboyna voortseylen ende d' onse in 't fort Jacatra op Goods genade verlaten, dan off met alle de schepen weder naer Jacatra sullen keeren omme d' Engelsen wederomme 't hooft te bidden, slach te leveren, ende naerder ordre tot Jacatra te stellen. Item soo geen van dese twee goetgevonden wert, off het niet geraden sy dat de qualijck beseylste schepen, als het *Wapen van Amsterdam* ende de *Bergersboot* off andere meer, vooruyt naer Amboyna seynden, ende datmen d' andere bequaemste schepen een tijt in see verduystere, omme d' Engelsen tot Jacatra ende Bantam (als haer voorneemste macht innewaerts vertrocken oft verdeelt wesen sal) weder aan te tasten. Hierop rypelijck geleth, breet gediscoureert ende alles wel ontledet wesende, is andermael met eenparige stemmen by de presente raden geadviseert, dat het best sy, om verscheyden gewichtige redenen in voorgaende resolutie ten dele aengeroert, dat recht door met alle de schepen naer Amboyna loopen ende de macht aldaer versamelen, omme de gehele staet van de Generale Compagnie tegen de bysondere behoude-nisse van 't fort Jacatra niet te hasarderen; item dat het noch beter sy te behouden de rijcke last ende 't groot kapitaal dat in de schepen hebben, dan 't selvige in perijckel te stellen om te lichten 't gene tot Jacatra is.

Den raet soud wel goetvinden d' ondienstige schepen recht door naer Amboyna te senden ende de bequaemste een seeckeren tijt hieromtrent te verduysteren, omme daerinede weder naer Bantam ende Jacatra te keeren ende d' Engelsen op sijn onversiens aan te tasten; dan alsoo eenige van de beste schepen een rijcke last in hebben, het schip d' *Oude Sonne* geen seyl can voeren, vermits sijn grote mast verloren heeft ende sich by provisie met een stoelp, die d' Engelsen tweemael doorschoten hebben, moet behelpen; item dat de schepen onder de wal houdende ontdeckt souden werden, ende in zee

lopende door herde Westewinden seer qualijck boven wint souden connen houden, soo worter gevreest, dat in dier voegen niet verrichten souden; waerover den raet by voorgaende resolutie blijft persisterende.

Alsoo van 't patria dagelijcks verwachtende sijn de schepen 't *Wapen van Haerlem* ende 't *Hert*, van de cust van Coromandel den *Dolphijn* ende *Cleen Vlissingen*, ende van Ticco den *Zeewolff*, is goetgevonden, dat in de straat Sonda sullen senden ende aldaer tot ultimo Mertio houden het fregat *Ceylon*, omme onse schepen te waerschouwen dat haer van d' Engelsen wachten ende naer Amboyna loopen, opdat syluyden gelijck den *Swerten Leeuw* mede in handen van d' Engelsen niet geraecken; ende opdat ons volck wel geinsformeert ende op 't voorvallende goede ordre gestelt mach werden, is gearresteert dat den opperoopman Jacques Lefebvre medevaren sal, met last, commissie ende instructie wat ordre hy stellen sal, ende waernaer den raet hem sal reguleren.

Actum ut supra. Was onderteekent als de voorgaende resolutie.

Sondach adi 6 January 1619 in 't schip d' *Oude Sonne*, in see omtrent Cherboun met ons acht schepen seylende. Is geresolveert dat met de vlope Mandelique leggende omtrent 2 a 3 mylen beoosten Japara sullen aendoen, op hope van vers water, dat seer van node hebben, aldaer te becomen, ende omme andere nodicheden te verrichten.

Mede alsoo 't schip *Delft* meest volladen is, is goetgevonden dat 't voorsz. schip aldaer voorts volladen ende door de straat van Bali naer 't patria gesonden sal werden, met advysen aan de heeren Meesters van 't gepasseerde alhier met d' Engelsen.

Item dat 't schip 't *Wapen van Amsterdam*, soo haest sijn water in heeft, vooruyt naer Amboyna sal seylen, vermits qualijcxt beseylt is ende d'andere schepen niet wel en can volgen.

Item dat de *Bergerboot* naer Bima sal gaen om de rijs die daer soude mogen wesen ende in haest becomen can, in te nemen.

Ende 't jacht de *Jager* met advysen naer Solor, omme onse schepen die daer sijn te waerschouwen ende ordre te geven dat haer van d' Engelsen wachten ende by ons vervoegen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER, ANDRIES SOURI, PIETER DIRCXSZ., JAN BERCKHOUT.

Vrydach 11 January 1619 in 't schip d' *Oude Sonne*, geanckert leggende onder Mandelique omtrent 3 mylen by Oosten Japara. Is goetgevonden dat van 't schip *Delft* twee van syne metale halve kertouwen gelicht ende op 't

schip de *Goude Leeuw* geleyt sullen werden, omme alhier in 't lant tegens d' Engelse schepen (daermede nu in oorloch sijn) te gebruycken, daertegens de *Goude Leeuw* weder aan 't voorsz. schip sal overgeven twee van syne ysere stukken.

Alsoo op dese schepen veel out volck hebben, die (lange in 't lant geweest ende haren tijt geexpireert sijnnde) al te samen met het schip *Delft* niet en connen naer huys varen, is goet gevonden datter boven de 22 siecken ende creupelen die op 't schip *Delft* sijn, noch 90 gesonde mannen met het voorsz. schip sullen overvaren, ende dat van degene die lancxt in 't lant geweest ende haren tijt geexpireert sijn.

Alsoo Jan Berkhout, oppercoopman op 't schip d' *Oude Sonne*, die synen verbonden tijt binnen de vier maenden is geexpireert, niet genegen is, langer in dienste van de Compagnie te continueren, ende oversulcx versoect met het schip *Delft* naer 't vaderlant te varen, soo is goet gevonden dat den voorsz. Berkhout op 't voorsz. schip *Delft* sal overgaen ende de plaatse als oppercoopman op ditto schip beleden.

Is mede geresolveert datmen de goude kettingh, wegende omtrent een pont gewicht, by Jan Berkhout nu joncxt met 't schip d' *Oude Sonne* uyt de veroverde joncken in Manilha gecomen, aan denselven sal vereeren, ende aan den schipper Theunis Florisz. de waerdye van 50 £ Vlaems in sydewaren, ten respecte van haer goede gedane diensten.

Andries Souris, oppercoopman, uytgevaren met de vlotte van den admiraal Verhoeven, wiens tijt voor de derde mael nu al een jaer geleden geexpireert is, winnende tegenwoordich f100 ter maent, is opnieuws voor noch 3 jaren in dienst van de Generale Compagnie aengenomen om gebruyc te werden in alsulcken qualite als goet gevonden werden sal, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f200 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM-JANSZ., PIETER DE CARPENTIER, FRANCO VAN DER MEER, PIETER DIRCXSZ.

Saterdach 12 January 1619¹⁾ in 't schip d' *Oude Sonne*, geankert leggende voor Mandelicque. Sijn de navolgende personen, vermits haren verbonden tijt geexpireert is, weder opnieuws aengenomen, te weten:

Dirck Jansz., schiemansmaet, uytgevaren met 't jacht den *Eolus*, winnende f15 per maent, voor 2 jaren van nu aff noch in 't lant te dienen a f20 per maent tot in 't vaderlant toe.

Cornelis Fransz. van Middelburch, timmerman op de *Goude Leeuw*, uytgevaren met *Ter Veer* onder de vlagge van den commandeur Brouwer, winnende f21, voor 2 jaren aengenomen a f36 per maent tot huys toe.

¹⁾ Kol. archief 558,

Hendrick Hendricksz., bosschieter op de *Goude Leeuw*, uytgevaren met het schip *Rotterdam* onder de vlagge van Block Mertsz., winnende f10 ter maent, aengenomen voor botteliersmaet den tijt van 3 jaren a f17 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Pieter Maerschalck, bootsman op 't *Wapen van Amsterdam*, winnende f8 ter maent, opnieuws aengenomen voor bosschieter voor 2 jaren a f15 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Jan Adriaensz. Brouwer van Dordrecht, cuyper op ditto schip, winnende f9, aengenomen voor 2 jaren a f17 ter maent tot huys toe.

Gilles Borgers van Luyck, adelborst, winnende f14, wert aengenomen voor 2 jaren a f19 per maent.

Adam Martensz. van Rotterdam, quartiermeester, winnende tegenwoordich f14, uytgevaren met *Nieuw Zeeland*, wert aengenomen voor bottelier den tijt van 2 jaren noch te dienen a f22 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Willem Barentsz., hoochbootsman op de *Valck*, winnende f22, aengenomen voor 2 jaren a f29 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Frans Claesz. van Amsterdam, bosschieter op de *Valck*, winnende f14, uytgevaren met de *Leeuw met de Pyle*, wert aengenomen voor 2 jaren a f19 per maent tot patria toe.

Hans Herck van Nieuwhoven, uytgevaren met het schip *Middelburch*, tegenwoordich bootsman op 't jacht de *Valck*, winnende f7 ter maent, is de novo aengenomen voor bosschieter den tijt van 2 jaren noch in 't lant te dienen a f14 ter maent tot huys toe.

Reynier Pels van Vlissingen, uytgevaren voor quartiermeester onder de vlagge van den heer Generael Both, is opnieuws aengenomen de Compagnie noch drie jaren in 't lant te dienen voor onderstuurman a f35 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Arent Cornelisz. van Naerden, uytgevaren voor bosschieter op 't schip *Mauritius* anno 1617, sal ten respecte van syne bequaemheyt het voorlesersamt op 't schip den *Engel* bedienen ende van nu aff genieten f20 ter maent.

Alsoo het schip den *Engel* van nieuw volck met *Delff* in 't lant gecomen voorsien is, ende onder deselve de behoorlijcke officieren gebreecken, soo sijn de bequaemste op 't selve schip varende personen daertoevercoren, te weten:

Jan Adriaensz. van Schiedam, bootsman, winnende f8 ter maent, sal van nu aff 't officie van hoochbootsmansmaet bedienen ende genieten f12 ter maent.

Werner Dircxsz. van Jeveren, bosschieter, winnende f12, wert gestelt op f14 ter maent.

Hillebrant Thoel van Hamborch, bootsman, winnende f9, wert gestelt als schiemansmaet op f11½ ter maent.

Joris Pietersz. van Vlissingen, bosschieter, winnende $f\frac{1}{2}$, sal het botteliersmaetsampt bedienen ende winnen van nu aff $f\frac{1}{4}$ per maent.

Gijsbert Barentsz. van Rotterdam, bootsman, winnende $f\frac{1}{8}$, sal voor oppercuyper van nu aff verdienien $f\frac{1}{3}$ ter maent.

Pieter Thijssz. quartiermeester geweest op den *Gouden Leeuw*, die op den 8 December passato als onderstuurman op den *Engel* is gestelt, sal van nu aff voor deselve qualite genieten $f\frac{1}{25}$ ter maent.

Sander Jansz. van Leeuwaerden, assistent, uytgevaren met het schip *Oudt-Hoorn*, tegenwoordich winnende $f\frac{1}{20}$ ter maent, is de novo aengenomen van nu aff drie jaren in deselve qualite de Compagnie in 't lant te dienen, ende dat voor $f\frac{1}{31}$ ter maent tot in 't vaderlant toe.

Steven Nanninx van Leeuwaerden, tamboer, uytgevaren met het schip de *Provintien* a $f\frac{1}{10}$ ter maent, is opniews aengenomen voor den tijt van twee jaren noch in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe $f\frac{1}{19}$ ter maent¹).

Dinsdach adi 5 February 1619²), int Casteel Amboina. Alsoo hier op gisteren, Godtloff, met de vier schepen d' *Oude Sonne*, den *Engel*, 't *Wapen van Amsterdam* ende de *Gouden Leeuw* wel aengecomen sijn, de schepen de *Trouw* ende de *Zuyder Eendracht* hier te rede vindende, is door den Generael de presente raden voorgestelt ende te bedencken gegeven, wat alsnu ten besten dienst van de Generale Compagnie gedaen dient; namentlijcken vermits d' heer Generael Reael alsnoch hier niet gearriveert is, door oorsaecke het schip de *Morgensterre*, na dat van sijn E. secretaris verstaen, van de Molluccos niet gemist conde worden, off het niet geraden sy, dat de Generael Coen met den eersten na de Mollucquen oft naer Banda vertrecke omme deselvige plaetsen tydelijcken te visiteeren ende alle behoorlycke ordre overal te stellen, terwyle interim onse macht alhier versamelt werde, alsoo sijn E. verstaet dat hy in Amboyna voor dees tijt gants niet te doen en heeft, dewyle hier alles, Godt loff, in goeden standt is; item off het oock niet geraden sy een schip off meer naer Banda te senden, omme daer te cruycen, d' Engelsen waer te nemen ende de Bandanesen alle toevoer van vivres te ontrekken.

Op voorsz. propositie sijn verscheyden consideratien gevallen ende veel redenen ende wederredenen geallegeert, sonder datmen goet heeft connen vinden alsnoch yets te resolveeren, eensdeels ter oorsaecke dat dagelijcks de *Neptunes* van Banda verwachtende sijn, ende ten anderen tegenwoordich seer qualick in de Mollucquen souden connen comen, ende eerlang beter wint te verwachten hebben.

¹) Geen onderteekening.

²) Resolution van 5 Febr. -- 3 Aug. 1619: p 36.

Alsoo by de vrienden goetgevonden is geweest de jonck van Hans Keyser naer Solor te senden, omme vandaer herwerts aan te ontbieden de schepen den *Arent* ende de *Groene Leeuw*, is goetgevonden dito reyse voort te laten gaen, opdat ons volck van alles verwitticht moge werden off het geviele dat het jacht de *Jager* Solor miste; doch alsoo gissinge maecken dat de voorsz. jachten van Solor hier soo tytelijck niet souden connen comen als wel wensten, datse naer Jortan sullen loopen ende de vloote aldaer vertoeven, gelijck door den Generael met de *Jager* geordonneert is¹⁾.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HERMAN VAN SPEULT, WILLEM JANSZ., PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, ARENT MARTSZ., PIETER DIRCXSZ.

Woensdach adj 6 February 1619, int Casteel Amboina. Alsoo heden door 't jacht den *Neptunes*, in ses dagen van Banda gecomen, verstaen hebben, dat aldaer noch niet gearriveert was Willem van Antzen, luytenant gouverneur door den Generael Reael in November passato met het jacht de *Vos* van de Mollucqen naer Banda gesonden; item dat den opperoopman van der Strengen ende cappiteyn Heetvelt niet wel costen accordeeren; dat de soldaten, die haren tijt uyt is, seer preciselijck verlost willen wesen, gelijck mede de voorsz. cappiteyn Heetvelt, ende datter goede partye nooten ende foelie in handen van d' onse gereet lagen, is door d' heer Generael andermael voorgestelt off het niet noodich sy dat sijn E. met een schip off meer derwaerts vare omme op alles goede ordre te stellen.

Hierop is naer consideratie van saecken eenstemmich goetgevonden, dat men datelijck den commandeur Willem Jansz. met het schip den *Engel* naer Banda senden sal, met volcomen ordre, commissie ende bevel, soo Willem van Antzen, luytenant gouverneur, tsedert in Banda gecomen sy, ofte voor 't vertreck van onse schepen aldaer arriveerde, dat ditto van Antzen, in zijn offitie geconfermeert werde, ende Willem Jansz. de behoorlijcke visite doe, cappiteyn Heetvelt met alle degene, die haren tijt uyt is, verlosse; item dat hy voort op alles goede ordre stelle, volgens ampele instructie²⁾ die hem van den Generael medegegeven sal worden, ende insonderheyt dat alle de noten ende foelie in den *Engel* geladen werden ende ditto schip metten eersten weder herwerts werde gesonden; ende byaldien voorsz. Willem van Antzen, luytenant gouverneur, voor 't vertreck onser schepen in Banda niet verschyne, is goetgevonden dat voorsz. Willem Jansz. in dien gevalle het ampt van luytenant gouverneur over de forten Nassauw, Belgica ende Revenge in de eylanden Banda bedienen sal.

¹⁾ Deel II, n°. 276.

²⁾ Deel II, n°. 284.

Alsoo voor desen by den raet van Amboina gearresteert ende geordonneert is, datmen het schip *Horn* in Banda onder 't fort Nassouw opleggen soude, is goetgevonden hetselvige weder toe te laeten maecken ende met den eersten weder herwerts te doen comen.

Alsoo Banda tegenwoordelijck beneden wints is, wert dieshalven niet geraeden gevonden dat de Generael derwerts in persoon vare, maer voor best geacht, dat vooreerst alhier by de meeste macht den Generael Reael ende onse voirdere schepen vertoeve, opdat men de Engelsen soo wel van dese quartieren als van Banda weerden mach, alsoo niet connen weten (soo sy comen) wat plaatse eerst aan doen sullen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HERMAN VAN SPEULT, WILLEM JANSZ., PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, ARENT MARTSZ., PIETER DIRCXZ.

Donerdach den 7^{en} February anno 1619, int Casteel Amboina. Is goetgevonden dat den opperoopman Franco van der Meer met den commandeur Willem Jansz. mede naer Banda varen sal, omme denselvigen in alle voorvallende te assisteeren ende alle behoirljcke ordre te helpen stellen, mits dat hy met het schip den *Engel* weder herwarts kecre.

Ten aensien voor desen door den Generael Coen van Jacatra geordonneert is geweest, datmen alle mogelijcke neersticheyt doen soude omme alle de nagelen voor de comste van de Engelsen op te coopen, al waer 't oock datmen de prijs tot 100 realen soud hebben moeten verhogen, is daerover by den raet alhier goetgevonden geweest, om geen quade inbreuck te maecken, aan de voorneemste hoofden van Hitto ende Loehoe te vereeren de waerdye van omtrent 1500 realen van achten, waerop van de voornoemde hoofden goede belooste gedaen is, ende de apparentie sich nock seer goet vertoont heeft. Ende alsoo cappiteyn Hitto tegenwoordich aent casteel is, hebben goetgevonden ten syne voorsz. denselven als nu wederomme 200 realen van achten in spetie te vereeren, ende dat nochtans alleen op den name van de aencomst van den nieuen Generael, in teecken van confirmatie van d'oude vrientschap; gelijck mede datmen ter gelegener tijt alle de stadhouders van den coninck van Ternate op Loehoe mede een redelijcke vereeringhe doen sal.

Alsoo 't jacht de *Neptunes* omtrent 14 mylen beneden wints naer Banda becomen heeft een secker cleen joncxqen comende met eenige cleden van Baly, daermede naer haer seggen, beneden Amboyna vervallen wesende, nae Ceram wilden, soo ist, dat dese lieden cappiteyn Hitto verthoont sijnde, hem gehoort hebbende, ende nadat bevonden wert dat deselvige onder cappiteyn Hitto sorteren, goetgevonden is de voorsz. lieden met haer joncxqen ende goederen vry ende vranch te laten gaen, mits datmen cappiteyn Hitto aen-

seggen sal sijn volck van Banda te houden, op peene dat anders als vyanden getracteert werden sullen.

Alsoo eenige van de lieden door 't schip de *Sonne* met een cleyn joncxqen verovert, haer beroepen hadden dat na Amboina wilden ende van cappiteyn Hitto's volck waren, niettegenstaende van andre verstanden hoedatse van Macassar na Pouleron wilden, soo ist dat haerlieden, cappiteyn Hitto present, daerop gehoort wesende, bevonden hebben dat ditto cappiteyn Hitto deselve wel gaerne bevrijt soude hebben, maer alsoo daertoe geen goet fondament gelecht was ende niemant goet bewijs doen cost, is gearresteert datmen alle het voorsz. volck naer Pouleway senden sal omme aldaer ten dienste van de Generale Compagnie gebruyckt te werden.

Om goede ordre soo veel mogelijck is te onderhouden ende schandael te weeren, is goet gevonden, datmen met tromslach publyck verbieden sal dat geen vrouwen een boort van de schepen sullen vermogen te varen sonder expres consent van den luytenant gouverneur op pene dat haer mans twee maenden gagie verbeuren ende de vrouwspersoonen acht dagen int block geset sullen werden.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, HERMAN VAN SPEULT, WILLEM JANSZ., PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, ARENT MAERTSZ., PIETER DIRCXSZ.

Dinsdachsmorgens adi 12 February 1619, int Casteel Amboina. Alsoo van Hitto ende Loehoe verstaen hebben datter drie schepen in see gesien sijn, welcke wel binnen hadden connen comen, soo 't hier gewilt hadden, waerover presumeeren dat het Engelsen sullen sijn, is goet gevonden dat den luytenant gouverneur Herman van Speult met 50 Nederlantse coppen ende 200 ondersaten metten eersten naer Hitto, Loehoe ende Combelle te lande trekken sal, om voor te comen dat d'Engelsen ons ende onse geallieerde in die quartieren geen hinder doen, ende dat daer geen plaatse begrypen, gelijck voor onse compste alhier by ditto luytenant gouverneur, de stadhoudieren van den coninck van Ternaten, die van Hitto, Loehoe ende Combelle te doen verdragen is.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, ARENT MAERTSZ., HERMAN VAN SPEULT, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, PIETER DIRCXSZ.

Woensdachsavonts adi 13 February 1619 int Casteel Amboyna. Alhoewel d'ondersaten voor overmorgen niet gereet connen wesen, is nochtans goet gevonden, dat den luytenant gouverneur Speult morgen vroech met 50 Nederlantse soldaten vooruyt naer Hitto, Loehoe ende Combelle trekken

sal, ten aensien men verstaet dat de schepen, in zee gesien, suytwaerts over na de Manipes gelopen sijn, waerover vastelijck besluyten dat het Engelse schepen wesen sullen.

Ende omme voorsz. schepen naerder te ontdecken, d' Engelsen van haer disseyn te frustreren ende hun alle mogelijcke affbreuck te doen, als oock omme d' incompte van onse schepen alhier, die dagelicx verwachtende sijn, vry te houden, ende voirder de nagelen van Hitto ende Loehoe te doen schepen, is goet gevonden, dat in zee sullen senden de schepen de *Trouw*, de *Zuyder Eendracht* ende den *Neptunes*, soo haest greeet connen wesen, omme aldaer te cruycen, terwyle interim onse andre schepen mede claer gemaectt werden. Ende sal als commandeur over deselvige medevaren den E. Arent Mertsz.

Andermael gedelibereert sijnde op de proposie den 5^{en} deser door den Generael gedaen, off sijn E. met een schip na de Mollucqen varen sal, off yemant derwerts committeren met de nodige advysen ende ordres, is hierop verstaen dat het hoochnodich is yemant na de Molucqen werde gesonden; dan evenwel hebben voor dees tijt geensints goet connen vinden een schip van hier te versenden, ende om sulcx met cleen vaertuych te doen, sullen den tijt noch wat aensien moeten. 't Jacht *Cleen Hollandia*, voor desen naer Banda gedestineert, is goet gevonden noch wat op te houden, omme aen te sien off niet nodiger sy dat hetselfige na de Mollucquen gedespesscheert werde.

Omme d' Almogende van Syne genade met eendracht te dancken, ende te bidden dat onsen aenstaenden doen wil segenen, is goet gevonden dat tegen Woensdach toccomende een gemeene biddach, naer Christelijcke gewoonte, instellen ende houden sullen.

Actum utsupra. Was onderteekenct JAN PIETERSZ. COEN, ARENT MAERTSZ., HERMAN VAN SPEULT, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY. PIETER DIRCXSZ.

Maendach adi 18 February 1619, smorgens vroech int Casteel Amboina. Op de proposie t'onser aencomste alhier den 5^{en} deser door den Generael Coen gedaen, off het niet geraden ware, dat sijn E. met een schip na de Mollucqen voere, is de resolutie eerstelijck uytgestelt geweest om beter weder ende wint te verwachten, ende aen te sien off de Generael Reael interim niet compareeren soude, ende daerna vermits seeckere seylen eenige dagen lanck onder 't lant gesien sijn, welcke voor Engelse schepen gehouden werden; dan alsoo het ons jacht *Nassauw*, een verovert fregat, ende de jonck van Hans Keyser geweest sijn, waerdoor verstaen datmen alsnu licht inde Mollucqen comen soude, is de saecke weder in deliberatie geleyt, ende na consideratie

van alle 't gene daeraen dependeert, eenstemmich goet gevonden, dat de Generael Coen morgennacht (int Godt gelieft) met het schip de *Trouw* na de Mollucqen varen sal, geaccompaigneert met S^r. Pieter de Carpentier, Andries Soury ende Pieter Dircxz., oppercoopluyden, ende dat om aldaer met de heer Generael Reael ende den admirael Verhagen te verhandelen, ende voorder al sulcke ordre te stellen als de welstant van de Compagnie in dese conjuncture vereyst ende met allerijl gedaen worden can.

Alsoo voor desen voorgenomen hadden een prauw met advysen na de Mollucqen te senden ende deselve desen avont greeet sal sijn, is goet gevonden ditto prauw met de voorsz. advysen voort te laten vaeren, even gelijck off de Generael Coen met 't schip de *Trouw* na de Mollucqen niet varen soude.

Is mede geresloveert datmen d' aenstaende nacht naer Hitto ende Loehoe senden sal het jacht *Nassauw* omme de nagelen, op de comptoiren wesende, te lichten ende herwerts te brengen, vermits de brant aldaer seer onderworpen sijn.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, ARENT MAERTSZ., ANDRIES SOURY, PIETER DIRCXSZ.

Dinsdach adi 19 February 1619, int Casteel Amboina. Alsoo wy verstaen dat het gemeene volck van 't schip den *Swarten Leenw* hun wel gedragen hebben, dat hun goetwilligen dienst aen haer overheyt oock gepresenteert hebben, ende bereyt sijn geweest om d' Engelsen met gewelt weder te staen, sulcx dat hetselvige schip geensints door haer gebreck by d' Engelsen genomen is geworden, maer veeleer door faute van haer overicheyt, soo is 't dat wy by desen verclaren dat de gagie van 't gemeen scheepsvolck van 't voorsz. schip den *Swarten Leenw* ten volle behoort behaelt te werden voor sooveel elck op sijn reeckening te goet heeft; versoeckende met eenen by desen aen den heeren Mayores, dat haer E. gelieve de voorsz. gagie alsoo te betalen, gelijck dat aen trouwhartige dienaers behoort.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, ARENT MAERTSZ.

Sondach adi 3 Martio 1619, int schip de *Trouw*, onder seyl wesende omtrent 5 mylen Z. Z. W. van d' eylanden Oby. Verinits tsedert 20 Februari passato, dat van Amboina vertrocken sijn, tot noch toe door contrarie wint ende stilte d' eylanden Oby niet hebben connen beseylen, waerover te duchten is, na de Mollucqen voortvarende, dat tegens primo April (welck den langsten termijn is, die wy de vloote geordonneert hebben naer ons te vertoeven) in Amboyna niet souden connen keeren, is in deliberatie geleyt, hoe lang ten uyttersten by sullen houden, ende off het niet geraden en sy, dat den Generael Coen met de boot van 't schip de *Trouw* na Baetjan vaere omme

sich van daer met een prauw ofte corre corre na de Mollucquen by d' E. heer Generael Reael ende den raet aldaer te transporteren, d' ordre van de Mayores t' effectueeren, ende alsulcke secoursen van de Mollucquen te haelen als eenichsints van daer gemist can worden.

Nadat op alles wyselijck geleth sy, heeft den raet niet goet connen vinden dat de Generael Coen met een boot na Baetjan vaere om sich van daer met een prauw ofte corre corre na de Mollucquen te transporteren, ten aensien gevreescht wort, dat hy op de gesette termijn in Amboina niet soude connen keeren omme van daer tytelijcken met de vloote na Java te seylen, maer is goetgevonden d' oppercoopluyden Pieter de Carpentier ende Pieter Dircxsz. met de boot over Baetjan naer de Mollucquen te seynden om te verrichten 't gene haer door de Generael Coen per instructie ende oock mondelingh sal werden belast.

Is oock gearresteert dat niet langer dan tot 7 deser persisteeren ende byhouden sullen, ende soo in die tijt niet voort connen geraecken ende van Baetjan met de boot oft per prauw geen bescheyt van onse gecommitteerden becomen, dat dan weder met het schip de *Trouw* by onse vloote naer Amboina sullen loopen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, ANDRIES SOURY, HENDRICK BRUYSTENS, PIETER DE CARPENTIER, PIETER DIRCXSZ.

Donderdach 7 Martio 1619, int schip de *Trouw*, wesende in see omtrent Oby. Ten aensien alsnoch geen advysen van Baetjan becomen hebben, gelijck den derden deser (doen geresolveert wierde niet langer dan tot heden by te houden) verhoopt hadden, is op heden na consideratie van saecken gearresteert ende goetgevonden, dat onsen termijn noch twee dagen verlangen ende tot den 9 byhouden sullen, omme te sien wat Godt interim sal geven.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, ANDRIES SOURY, HENDRICK BRUYSTENS, GERRIT DOUWESZ. DE VRIES.

Sondach adi 10 Martio 1619, int schip de *Trouw*, voor 't fort Barneveldt in Batjang op de rede leggende. Alsoo wy hier gisterenavont, Godtloff, wel aengocomen sijn, ende door missive by d' E. heer Generael Reael den 7^{en} deser van Noffiquia gesonden verstaen hebben, dat sijn E. van meeninge was, niettegenstaende door onse ontfangen advysen volcomentlijcken geinformeert is, hoe noodich het sy dat alle de macht opt alderspoedichste byeen versamelt werde, het schip de *Morgensterre* tot in Mayo off Juny toecomende te houden, ende dat om daerin te doen schepen goede partie nagelen die men tegens dien tijt verhoopt te becomen; soo ist dat de Generael Coen de presente raden voorgedragen heeft, off voorsz. schip daeromme naerlaeten, ofte weder opnieuws

herwarts ontbieden sullen. Ende naer consideratie vant geene daeraen dependeert, is eenstemmich verstaen dat d'Indische staet van de Generale Compagnie (des Godt genadelick gelieve te verhoeden) verloren sy soo d'Engelsen opt alderspoedichste met soo grooten macht niet besoecken, dat wy de stercksten mogen wesen, en dieshalven gearresteert voor de vierde reyse een expresse naer de Mollucquen senden sullen, met expresse ordre ende speciale last aen onse gecommitteerde derwarts gesonden, voorsz. schip de *Morgensterre* soowel als *St. Michiel* ende alle andere vandaer opt alderspoedichste na Ambonia te doen vertrekken, sonder na nageelen oft andersints te vertoeven.

Is mede goetgevonden dat het cargasoen voor de Mollucquen int schip de *Trouw* wesende alhier in Baetjan lossen sullen, vermits den tijt niet toe en laet ditto schip voorder te laeten verseylen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, ANDRIES SOURY, HENDRICK BRUYSTENS, GERRIT DOUWESZ. DE VRIES.

Dinsdach adi 12 Martio 1619, opt fort Barneveldt in Baetjang. Is goetgevonden dat men de behoorlicke verlossinge van diegene, die haren tijt uyt is, doen sal, ende alsoo dese plaatse met 47 witte coppen versien is, dat daervan 10 personen lichten sullen, sonder weder andere in haer plaatse te laeten.

Vermits onder andere Jan Reyniersz. van Gorcum, luytenant, ende Gerrit Houbolt van Eynsedel, vaendrich, seer instantelick haer verlossinghe versocht hebben, is goetgevonden dat Dirck Nanningh van Amelant, sergeant, uytgevaren onder de vlagge van Pauwels van Caerden, het ampt van vaendrich voortaen bedienen sal, met last om als overhoofst over 't fort Barneveldt te commanderen, ende dat vooreerst geen hoger officier maecken sullen.

Thijs Stevensz. van Hoorn, cappiteyn des armes, uytgevaren onder de vlagge van den admirael Verhoeven, sal voortaen het ampt van sergeant op voorsz. fort bedienen.

Alsoo hier elf Engelse gevangenen sijn, is goetgevonden dat deselve scheep sullen doen gaen, om 't garnisoen daervan te doen onlasten.

Ten respecte van d' aencomste van den neuen Generael Coen alhier, als oock omdat den coninck onse gecommitteerde met ander volck ende een prauw na de Mollucquen geriest heeft, is goetgevonden, datmen den coninck ende den adel met een redeliche vereeringhe versien sal.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, ANDRIES SOURY.

Donderdach 14 Martio 1619, opt fort Barneveldt leggende opt eylant Saboa in Baetjang. Alhoewel het schip de *Trouw* seylreet is, ende van meeninghe sijn geen tijt meer te slyten omme voorder naer de Mollucquen te seylen, maer opt spoedichste weder by onse vloote na Amboina te keeren, is noch-

tans goet gevonden, vermits van ure tot ure naerder tydinge van den Generael Reael van Maeckjan verwachtende sijn, dat tot morgen daernaer vertoeven sullen, opdat het schip de *Morgensterre* in de Mollucquen niet gehouden worde, maer 't selvige soowel als *St. Michiel* voor seecker becomen moghen.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, ANDRIES SOURY.

Donderdach des nachts adi 14 Martio opt fort Barneveld in Baetjang. Alsoo de heer Generael Reael ende admirael van der Hagen met het schip *St. Michiel* by de werken gecomen sijn, waerdoor voor seecker houden, dat ons het schip de *Morgensterre* nu niet ontbrecken, maer 't selvige (al waert datter contrarie ordre gelaten was) onse gecommitteerden wel volgen sal, is goet gevonden dat het schip de *Trouw* desen nacht onder seyl sullen doen gaen, omme voort met het schip *St. Michiel* na Amboina te seylen, sonder 't selvige hier te rede (om geen tijt meer te versuymen) te laeten comen, mits dat wy om sulcx voor te comen ons voor dach derwaerts transporteerden sullen.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, ANDRIES SOURY.

Saterdach adi 23 Maert anno 1619, int Casteel Amboina ter eerste vergaderinge. By de heeren Generael Coen, Generael Reael ende den admirael Verhagen geconsidereert sijnde, hoe de heeren Mayores in haer instructien (voor den Generael ende raden van Indien met de jonckste scheepen gesonden) ordonneerende sijn, dat sylleden begeeren datter altoos in Indien negen raden sullen wesen, ende dat daervan de vier eerste by den Generael sullen sijn ende d'andre vijff de voorneemste gouvernementen bedienen sullen, is hierover geleth op 't gene aan dese ordre gebreeckt, als namentlijck dat meest alle de voorsz. ampten vaseerende sijn, ende eenige eerlange vaseeren sullen. Derhalven de bequaemheyt ende suffisantie van voorsz. personen aengesien wesende, is met eenparige stemmen goet gevonden, dat vooreerst vier raden verkiesen sullen om den Generael Coen by provisie te assisteren, sonder andre verclaringe van haer bedieninge te doen, opdat het collegie van de raden van Indien ende d'andre voorneemste ampten dies te beter met de bequaemste ende suffisantste personen versien, ende elck in sulcx gebruyc kt mach werden daer hy de beste kennisse ende meeste ervaringe van heeft; ende sijn daertoe verkoosen, geauthoriseert ende beedicht Pieter de Carpenter, Arent Martsz., Willem Jansz., Andries Soury.

Alsoo den tijt van Harman van Speult, luy'tenant-gouverneur ende directeur van Amboina, in November toccomende gaet expireren ende van syne diensten, comportement ende yver wel genoecht sijn, is denselven aengenomen de Compagnie in voorsz. ampt ende als raet van Indien noch drie jaer boven sijn verbonden tijt te dienen, mits dat van nu aff 200 ter maent verdienens sal.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL,
STEVEN VAN DER HAGEN.

Saterdach adi 23 Maert 1619, int Casteel Amboina ter tweede vergaderinge. By den heer Generael Coen, den heer Generael Reael, den admiraal Verhagen ende d' ondergeschreven raden van Indien voorgestelt sijnde hoe die van d' Engelse Compagnie in Indien varende lange jaren gesocht hebben de Generale Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden alle mogelijke ondersteeck in den Indischen handel te doen, ende te berooven van de vriendelijcke ende loofflijcke verbonden door haere gecommitteerden wegen de Hooge Mogende Heeren Staten-Generael, sijn Princelijcke Excellentie ende de voorsz. Compagnie met verscheyden coningen, princen ende republicquen tegen het gewelt ende de tirannye van de Spaensche croone, onse gemeene vyanden, gemaect, omme ditto Compagnie te frustreeren van den beloofden ende alleen geaccoerdeerd handel van de nagelen, nooten ende foelie en die aen haer te trekken, gelijck van tijt tot tijt aen veele ende verscheyde acten gebleecken is insonderheyt in d' assistentie, met vivres, wapenen, amonitie van oorlooge ende andre nootlickheden aen de Spaenjaerden, Portugiesen ende andre, die onse contracten sochten te violeeren, gedaen, sulcx dat d' onse eyntlijcken genootsaeckt sijn geworden (nadat sylieden met geen vrundelijcke beden, vermaninge, schriftelijcke insinuatie, noch protestatie van haere exorbitantien ende onbehoorlijcke proceduyren te divorceeren sijn geweest) met gewelt aen te tasten seeckere schepen ende jachten (daervan eenige gans affgevaren waren) door d' Engelsen expresselijck na Banda gesonden, soo ten fine voorsz., als omme, dat attent mislucken-de (en haer ydele onnutte schepen, die wel begeerden te missen, genomen wesende) noch meer te pretendeeren, onder schijn alsoff sylieden van d' onse met gewelt eerst aengetast waren, gelijck haere werken betuygen, want terwijle sylieden veynsden van haere disseynen afstandt te doen, seggende hun recht by haere meesters te willen laeten vervolgen, hebben sy van alle canten alle haer schepen tot Bantam vergadert, ende dat soo secreet dat int minste geen lucht van haer boos voornemen becomen costen; daerby noch vijff andre schepen nieuws uyt Engelant gecomen wesende, ende een macht van 17 schepen vergadert sijnde, hebben sy het schip den *Swarten Leeuw*, volladen van Patani comende, voor Bantam genomen, ende dat ten tyde sulcx alderminst waren vermoedende, alsoo by d' Engelsen noyt pretentie gemaect, geen clachte noch eysch gedaen is, en wy noyt van haer geinsinueert sijn geweest.

Soohaest den *Swarten Leeuw* genomen hadden, liepen sy datelijck na Jatatra, hebben met elf schepen seven van d' onse met gewelt aengetast, en haer

beste gedaen omme deselvige ende oock ons fort Jacatra in haer gewelt te
becomen; houdende voorts, nadat sylieden van de voorsz. seven schepen aff-
geslagen waren, het fort Jacatra te water ende de coninck te lande belegert,
de rede van Bantam ende oock de strate Sunda beset, met goet advoy, hulpe,
faveur ende welbevallen van de coningen van Bantam ende Jacatra, omme alle
onse gaende ende comende schepen in haer gewelt te become; waeraen
blijckt, sylieden niet alleen voldoeninghe soeken van 't gene souden mogen
pretenteeren over d' ydele onnutte schepen by d' onse in Banda aengehaelt,
maer dat sylieden voor hebben, ende daerinne met de coningen van Bantam,
Jacatra, haere consoorten van Banda, die van Loehoe ende andre eens sijn,
omme alle onse casteelen ende forten door noot te dwingen, de Generale
Compagnie t' eenemael te vernielen ende den ganschen Indischen handel te
becomen ende voor haer alleen te verseeckeren, off ten minste om ons te
dwingen tot alsulcken accord als haer soud mogen gelieven te formeeren.
Ende alsoo hierdoor den ganschen Indischen staet van de Vereenichde Neder-
landen, off de gansche Indische handel, die de Vereeniche Nederlanden soo-
veel bloet, arbeyt, gelt ende goederen gecost heeft, in uytterste noot om t' eene-
mael verlooren te gaen geraect sijn, is hierover gedelibereert ende overleyt
hoe men d' selvige soud mogen restaureeren, verseeckeren, ende wat ten beste
van de Generale Compagnie gedaen dient ende met recht ende billickheydt
gedaan worden can. Na rype deliberatie ende consideratie van al 't gene dien
aengaet, is eyntlicken met eenparighe stemmen gearresteert dat wy ons (met
de macht die opt spoedichste byeen versamelen connen) in alderyle transpor-
teeren sullen ter plaatse daer d' Engelse vloote soud mogen wesen, ende dat
trachten sullen ons meester te maecken van deselvige ende van alle Engelse
schepen, die hier ende daer off ivers, waer 't soud mogen wesen, souden mogen
becomen, sonder hiervan eenighe naerder insuniatie te doen, alsoo den heer
Generael Coen 't selviche tweemaal schrifftelijck van Jacrata met twee expresse
cooplieden gedaen heeft, mits dat alles onder behoorlichen inventarius aen-
genomen ende ten besten gebenificeert werde, omme daervan reeckeningh te
doen daer het behoort, alsoo by den raet verstaen wort dat anders den In-
dischen handel niet gemaintineert can worden, maer t' eenemael vervallen
ende verlooren gaen soude.

Actum ut supra. Was onderteeekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL,
STEVEN VAN DER HAGEN, ARENT MAERTSZ., PIETER DE CARPENTIER, HERMAN
VAN SPEULT, ANDRIES SOURY, THIJS CORNELISZ. VLEYSIOWWER, secretaris.

Op heden den 26^{en} Meert 1619 voorsz. resolutie, den 23 deser by de raden
van Indien genomen op d' offentie van d' Engelsen tegen ons gedaen, door de
breede raden van alle schepen hier sijnde geresumeert wesende, hebben sy-

lieden, als haer seer wel bekent wesende hoe by d' Engelsen getracht is ende getracht wort om ons t' eenemael t' onder te brengen, eendrachtelijken mede gestemt, gelijck mede stemmende sijn, goet te vinden, recht ende wel gedaen te houden, omme het recht van onse Meesters te maynteneeren ende den Indischen staet tegen 't gewelt ende valsche practijcken van d' Engelsen te verseeckeren, dat ons op 't spoedichste met alle de macht transporteerden sullen ter plaatse daer d' Engelsche vloote soude mogen wesen, ende dat trachten sullen ons meester van haer ende alle haer schepen te maecken, dewijlle d' uytterste noot ons daertoe dwinght, ende oock geen ander middelen, raet noch wech weeten te bedencken daermede ons recht, volck, middelen ende den Indischen handel gemeynteneert ende verseeckert werden connen, waerover yder beloofst ende geswooren heeft, belovende ende sheerende by desen op den eet een onse Hooghe Overicheden gedaen, alle mogelijcke vlijt ende neersticheyt te doen ende doen doen om voorsz. arest t' executeeren, de macht van de Engelsen in ons gewelt te becomen ende ons van haer te verseeckeren, sonder daerinne eenichsints nalatich te wesen door vrese van lijff off leven, noch om geenderhande saecken.

Actum ut supra. Was onderteekent HENDRICK BRUYSTENS, AERT GYSELS, ABRAHAM DE RASIERE, DANIEL VAN DER HEGGEN, GEEN HUYGEN SCHAPENHAM, CLAES HERMANSZ., JACOB VAN DER MERCT, WOUTER HEUTTEN, JAN HOOCHLANT, FREDERICK FREDERICXSZ., CLAES GERRITSZ., DIRCK GERRITSZ. CRUL, LEENART JACOB SZ., MICHEL TEUNISZ., JAN DE CORVEIEM, JAN CORNELISZ., 't merck van JAN REYNIERSZ. luytenant, 't merck van JAN CORNELISZ. luytenant, CORNELIS VAN DEN BERGE, 't merk van TJARCK SYBRANTSZ. schipper, JAN WILLEMSZ., GUILLIAM VAN EYNDHOVEN, FLORIS HEERES, THEUNIS FLORISZ., GERRIT DOUWESZ. DE VRIES, DAVIT DAVITSZ.

Saterdach adi 30 Meert 1619, int Casteel Amboina. Volgens arest, voor desen tegen d' Engelsen genomen, geprojecteert sijnde dat omtrent ultimo Martius met de vloote, diemen tegens die tijt in Amboina soud connen versamelen, ons aen 't Westeynd van Madura by Mallemans eylant vervoegen souden, omme aldaer de resterende schepen te versamelen ende ons op 't spoedichste by d' Engelsche vloote te vervoegen, is alsnu, ten respecte tegenwoordelijken (Godt sy loff) by den andren hebben elff schepen, namentlijck de *Trouw*, d' *Oude Sonne*, den *Gouden Leeuw*, de *Zuyder Eendracht*, de *Morgensterre*, St. *Michiel*, de *Bergerboot*, 't *Wapen van Amsterdam*, de *Neptunes*, *Nassouw*, ende de *Jager*, ende dat daertoe van Banda noch te verwachten hebben de schepen den *Engel* ende *Oudt-Hoorn*, ende van de custe van Java 't *Wapen van Haerlem* met een prijs, ende 't jacht *Hert*, in deliberatie geleyt hoe lange het noch vertoeven ende wanner na de custe van Java vertrecken

sullen; ende na consideratie van 't gene desen aengact is eenstemmich gearresteert, dat noch tot den tweeden off derden April toecomende vertoeven, ende alsdan met de vloote na de custe van Java vertrecken sullen. Omme sonder verlet van tijt voor de vloote eenige verversinge te becomen, is goet gevonden, dat eenighe jachten vooruyt na Jortan senden sullen.

Ende alhoewel achten de Spanjaerden, Portugiesen ende andere vyanden voor Macasser wel eenige affbreuck souden connen doen, ende daer misschien oock eenighe Engelsen rescontreeren ende wel rijs becomen souden, is dies niettegenstaende gearresteert dat derwaerts geen schepen senden sullen, om de vloote by een te houden en die niet te verswacken.

Gelet sijnde hoe instantelijck die van de Mollucquen versoecken datmen naer Soula ende Taliabo een jacht senden soude omme vandaer te lichten ende in de Mollucquen te brengen de sagu die daer in voorraet leyt, is eenstemmich by den raet verstaen, alsoo daertoe geen andre bequaeme jachten hebben dan de *Zager* ende *Ceylon*, sijnde voor desen de *Vos* na Japan ende *Cleen Hollandia* na Patana gedestineert, datmen geen van de voorsz. jachten derwarts senden maer die by de vloote houden sal, niettegenstaende wel weten hoe hoochnodich de sagu in de Mollucquen sy, maer datmen sien sal 't selvige met eenighe joncquen te versorgen.

Omme d' overhooffden te verdeylen, de schepen behoirlicken te voorsien ende den vyant te meerder affbreuck te doen, is goet gevonden, dat haer transporteren sullen te weten den heer Generael Coen op het schip de *Trouw*, den heer Generael Reael op het schip d' *Oude Sonne*, den admirael Verhagen ende Andries Soury op den *Gouden Leeuw*, de commandeur Arent Maertsz. op de *Zuyder Eendracht*, Pieter de Carpentier op de *Morgensterre*.

Alsoo Jacques Specx, oppercoopman, in Japan de Compagnie 11 jaren gedient ende in die tijt noyt reeckeningh gedaen heeft, is goet gevonden, te meer synen tijt in toecomende¹⁾ gaet expireren, dat denselven opontbieden sullen, met ordre dat een van de bequaemste cooplieden, die daertoe by den raet aldaer geeligeert worden sal, in Firando de plaatse bewaere.

Vermits wy gissen onse vloote van Manilha na Japan vertrecken sal, is goet gevonden derwaerts ordre te geven, dat vandaer een van de schepen met alderley nooteliche provisie, ende insonderheyt rijs, op 't spoedichste na de Mollucquen gesonden worde; item een met gelt na Patana, ende d' ander na Jacatra met alderley provisie; ende soo de voorsz. vloote van de Manilha na de Mollucquen quame, in dien gevalle ordre in de Mollucquen te geven dat een van die daer gehouden ende d' andre na Jacatra gesonden werden, mits dat eerst Bouton ende daerna Grecy aendoen, omme op die plaetsen ons naerder

¹⁾ De maand is niet ingevuld.

advijs waer te nemen; item oft geviel dat de voorsz. vloote in Patana eerst quaem, dat dienaengaende met het jacht *Hollandia* oock behoorliche ordre geven sullen.

Claes Kolff, sargant, uytgevaren met het jacht den *Eolus* onder de vlagge van den Generael Reynst, voor luytenant ende vaendrich op tochten gedient hebbende, wort, ten respecte sich wel gedragen heeft, opnieuws aengenomen a/f30 ter maent op sijn eygen cost.

Maximiliaen de Haen, corporael van de adelborsten, uytgevaeren onder de vlagge van den Generael Both, sijn tijt ten tweedemaal geexpireert wesende, wort weder opnieuws aengenomen ende toegeleyst f30 ter maent.

Pieter Jansz., curgijn, uytgevaren met het schip *Hollandia* onder de vlagge van den Generael Reynst, wiens tijt geexpireert is, wort van nu aff voortaen toegeleyst te verdienien f26 ter maent.

Albert Cramer, adelborst, uytgevaren onder de vlagge van den Generael Both, winnende f14 ter maent, wiens tijt voor de derde mael geexpireert is, wort toegeleyst voortaen te verdienien f18 ter maent.

Domingo Vaez van Amboina, die de Compagnie omtrent 14 jaren gedient heeft, winnende f12 ter maent, denwelcken een tijtlanck het ampt van underschoolmeester hier op Amboina waergenomen heeft ende noch waernemende is, wort te dien respecte toegeleyst voortaen te verdienien f24 ter maent.

Cornelis de Mayer, ondercoopman, uytgevaren met het jacht den *Eolus*, wiens tijt in November toecomende gaet expireren, winnende f36 ter maent, wort opnieuws aengenomen de Generale Compagnie noch drie jaer naer d' expiratie van sijn verbonden tijt voor coopman op Combelle te dienen ad f72 ter maent, de gagie van nu aff ingaende, ende sal dueren tot in 't vaderland.

Willem van Kiebon, ondercoopman, uytgevaren met het schip *Hollandia* onder de vlagge van den Generael Reynst, tegenwoordich leggende op Laricke, winnende f32 ter maent, wiens tijt in November toecomende gaet expireren, wort opnieuws aengenomen de Compagnie noch drie jaeren voor coopman te dienen ad f72 ter maent, de gagie van nu aff ingaende, ende sal dueren tot in 't vaderland.

De schippers van de respective schepen, alhier vergadert sijnde, voorgestelt wesende hoe de custe van Java spoedichst souden connen beseylen, door de Boucheronnes oste langs de wal van Terra Alta by suyden de Paternosters, is door haerlieden na overlegginge van de saecke cendrachtelijken gestemt dat naer haer opinie in desen tijt door de Boucheronnes best voort geraecken sullen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, ARENT MAERTSZ., HERMAN VAN SPEULT, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach den 1sten April 1619, op 't Casteel Amboina. Is by d' E. heer Generael Coen ende tegenwoordige raden goet gevonden, de jachten *Neptunes* ende de *Fager* op morgenavont vooruyt langs Terra Alta naer Jortan ende Greyc te doen verseylen.

Alsoo d' ondersaten sorteerende onder 't casteel, nu een jaer lanck extraordinarie arbeyt aan 't voorsz. casteel gedaen hebbende, ootmoedelijck versoeken om van 't gestadich quaertwerck ontslagen ende ontlast te werden, is raetsaem gevonden datmense met sulcke reserve daervan ontslaen sal, soo wanneer yets extraordinaris aan 't casteel off elders ten dienst van de Compagnie voorvalt, datse hun altijts met alle man gereet sullen laeten vinden.

Dirck Gerritsz. Crul, uytgevaren voor schipper ende meester timmerman op 't jacht de *Tyger* a f 55 ter maent, wort van nu voortaen ten respecte van eenige voorgaende dienst, alsmede voor de verbeteringhe van 't schippersampt, dat ditto nu op het *Wapen van Amsterdam* is bedienende (volgens den artijckelbrieff d' een gagie by d' ander gevoecht ende dat gehalveert) toegeleyt f 66 ter maent.

Andries Boutton, mardijcker, voor desen gewonnen hebbende 2 realen, sal voortaen ter maent verdienen 3 realen van achten.

Jeremias Jansz. van Taen, uytgevaeren anno 1603 met het schip *Dordrecht* onder de vlagge van admirael Verhagen, gewonnen hebbende f 20, sal van nu voortaen om seeckere consideratien verdienen f 28 ter maent.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, ARENT MAERTSZ., HERMAN VAN SPEULT, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinsdach adi 2 April anno 1619, op 't Casteel Amboina. Is by d' E. heer Generael ende raden goet en hoochnoodich gevonden (verstaen hebbende de groote hongersnoot van de Molluccos, waerdoor het plucken van de nagelen dagelicx meer ende meer affneemt, ende eyndelinghe wel ten enemael mochte comen te cessen, dat tot nadeel van de Generaele Compagnie grootelicx soude comen te redunderen) tot secoers derselver 't jacht den *Tiger* met noch een jonck daer benefens (soo men die becomen can) in allerijl naer Soula aff te vaerdighen om aldaer soo veel sagu in te nemen als eenichsints laden cunnen en ghreeet sullen vinden, ende vandaer voorts naer Maecjang te loopen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, ARENT MAERTSZ., HERMAN VAN SPEULT, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinsdach adi 9 April anno 1619, int schip de *Trouw*, by zuyden Burro in stilte dryvende. Ten aensien bycans meer tijt verslyten omme de vloote by-

een te houden ende den andren in te wachten, dan gebruycken mogen om onse reyse te vervolgen, is goetgevonden dat elck sijn beste doen sal omme de gestemde rendevoous aen Mallemans eylant, leggende aen 't Westeynde van Madura, op 't spoedichste te beseylen, ende dat aldaer den andren verwachten sullen, mits dat het schip de *Sterre* op 't *Wapen van Amsterdam* sal passen ende daer gestadelijck by blyven. Geconsidereert sijnde dat Macassar sonder verlet door eenighe schepen wel aengedaen sal connen worden terwijlle de vloote aen Mallemans eylant vergadert, is goetgevonden, dat den commandeur Arent Maertsz. de plaatse van Macassar in passant sal aendoen met de schepen de *Zuyder Eendracht*, de *Bergerboot* ende *St. Michiel*, omme de vyanden alle mogelijcke affbreuck te doen, ende rijs te becomen, sonder eenighe tijt daeromme off daerna te vertoeven.

Alsoo d'onse in 't fort Jacatra belegert, met missive van den 5 Martio passato seer instantelijck versoecken, dat haer in 't begin van 't oostelijck mousson souden comen ontsetten, sonder juyst na de joncxste schepen, die men met tertijt wel soud connen versamelen, te wachten, met een dreygement dat de plaatse anders (hoewel van alles genoech voersien sijn) niet souden connen houden, soo is 't dat tot noch toe alle mogelijcke diligentie daertoe gedaen sijnde, ende alsoo men bespeurt datter diesniettegenstaende door stilte, onbeseyltheyt van schepen ende andersints noch veel tijt soud connen verloopen eer men Jacatra met de vloote soud connen beseylen, hebben derhalven goetgevonden het fregat *Ceylon* vooruyt na Jortan ende Jacatra te senden, omme d'onse te animeeren ende naerder tydinghe, soo 't doennelijcken is, aen de rendevoous van d'onse ende van des vyants gelegentheyt te becomen.

Ende alsoo door ditto en andre missiven, alsoock aen mondeling rapport van degeene, die in de belegeringe geweest sijn, volcomentlijck blijckt, dat d'overhoofden door enckele vrese off cleenmoedicheyt sonder eenige noot tot tweemael toe geresloveert sijn geweest, ons fort Jacatra in der vyanden handen over te geven, eens aen d'Engelsen ende daerna aen de Mooren, 't welck d'Almogende wonderbaerlicken behoet heeft, is hierover goetgevonden, om voor te comen de swaricheden, die weder door retardiment van de vloote souden mogen rysen, dat met voorsz. fregat *Ceylon* na Jacatra varen sullen de E. Pieter de Carpenter ende Andries Soury, raden van Indien, met het opperste bevel over voorsz. fort ende volcomen authoriteyt om in alles ten besten van de Generale Compagnie te disponeeren ende plaatse met Godes hulpe tot onse comste te houden.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, ARENT MERTSZ., PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris,

Maendach adi 13 Mayo 1619, in 't schip d' *Oude Sonne*, te rede leggende aen 't Westeynt van Madura. Alsoo tegenwoordelijck door Gods genade derthien schepen by den andre becomen hebben ende den tijt seer verloopt ende ons hert dringt na Jacatra te loopen om d' onse t' ontsetten ende d' Engelse aen te tasten, eer sy met meer schepen van Suratten off andre quartieren versterckt worden, is door d' heer Generael Coen geproponeert, wat dienaengaende ten beste van de gemeene welstant geraden sy: dat met de tegenwoordighe macht tijtljcken na Jacatra loopen, dan off de resteerende vijff schepen, die dagelicx te verwachten hebben, noch langer vertoeven sullen, ende hoe lange. Ten tweede is voor de tweede reyse in deliberatie geleyt off het niet geraden sy datmen eenighe schepen vooruyt na Japara sende, soo omme aldaer doord' een off d' ander middel rijs te procureeren, alsomme hier soo grooten vloot niet langer by den andren te houden, opdat onse vyanden daervan niet verwitticht worden. Item ten derden, wanneer het jacht *Cleen Hollandia* met partye gelt, volgens resolutie voor desen in Amboina genomen, na Patana senden sullen.

Op alle 't voorsz. rypelijcken gelet sijnde, is met eenparige stemmen gearresteert dat tot den 20 deser na de resteerende schepen vertoeven sullen sonder eenighe schepen vooruyt na Japara te senden omme de macht niet te verdeylen, alsoo voor best verstaen wort datmen met de geheele vloote omtrent Japara vertoeve. Ende wort oock goetgevonden dat het jacht *Hollandia* tot Japara toe by de vloote blyve ende aldaer naerder op sijn depesche lette. Gediscoureert ende in 't ruyge voorgeslagen wesende wat ordre met de vloote houden sullen, hoe ende in wat maniere d' Engelse vloote aengetast dient, te weten off men haer datelijck abordeeren sal, dan off trachten sullen haer sonder t' abordeeren met groff geschut te dwingen, ende hoe de rijke cargasoenen ende groote capitaelen in de tegenwoordighe vloote wesende, verdeylen ende repartieeren sullen om best bewaert te wesen, ende de minste risico doennelijck wesende te loopen, is alle 't voorsz. eyntlijcken uytgestelt tot de comste van de resteerende schepen, off by gebreck tot nader vergaderinghe.

Alsoo den coninck van Surabaya met missive, aen den E. heer Generael op Amboina gesonden, versocht heeft datmen wederomme eenich volck om te handelen in Grecy laeten soude, wert vooreerst om wichtige redenen niet geraden gevonden hier wederomme een comptoir te stabileeren, doch vinden goet daer provisioneelijck een man twee off drye te laeten om vrientschap t' onderhouden, ende ons voorder na den tijt te reguleeren.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL,
STEVEN VAN DER HAGEN, WILLEM JANSZ., JACQUES LEFEBVRE.

Woensdach adi 15 Mayo 1619, in 't schip d' *Oude Sonne*, te rede leggende aen 't Westeynde van Madura. Alsoo tegenwoordelijck door Godes genade

sesthien schepen by den andren becomen hebben ende niet meer dan twee van Solor resteerende sijn, is goet gevonden, dat ons prepareeren sullen omme soo haest na Jacatra te vertrekken als de vloote gereet sal sijn, alsoo verhoopen dat interim de resteerende twee schepen mede becomen sullen; ende door den heer Generael ende presente raden naerder overleyt ende gelet wesende, wat ordre tegen den vyant houden sullen, is goet gevonden te weten: dat het schip de *Trouwe* geassisteert met de *Morgensterre* vooruyt seylen ende de *Groote Jems*, wesende de voornemste admirael van d' Engelsen, aentasten ende abordeeren sullen, na dat na gelegenheit by den heere Generael Coen goet gevonden ende naerder geordonneert sal worden, welcken voorganck, off naerder ordre, de volgende schepen naervolgen off naercoinen sullen: d' *Oude Sonne* ende de *Neptunes* sullen den tweeden admirael aentasten off abordeeren; *Haerlem* ende *Out-Hoorn* d' eerste vice-admirael; de *Zuyder Eendracht* ende *Nassouw* de tweede vice-admirael; *Bergerboot* ende 't *Hert* d' eerste schout by nacht; den *Engel* ende den *Jager* de tweede schout by nacht.

Tot een achterhoede ende om op de resteerende Engelsche schepen te passen worden geordonneert de schepen de *Gouden Leeuw*, *St. Michiel*, 't *Wapen van Amsterdam* ende de *Seewolff*, dewelcke (des noot wesende maer anders niet) haer dicht by de wercken vervogen sullen sonder te abordeeren, omme te assisteren degeene, die sulcx meest van noode souden mogen hebben, daerop syluyden ernstlijck letten ende haer na den eysch reguleeren sullen. Ende alsoo tegenwoordelijck in de vloote sijn hebbende een cargasoen voor 't patria dienstich, aldaer waerdich wesende niet minder dan twintich tonnen gouts, off twee millioenen guldens, ende daerenboven 184.000 realen in spetie, ende 151.600 realen aen Japans silver, is goet gevonden dat hetselve tot meerder verseeckeringhe, ende om de minste periculen te loopen, over de voorsz. schepen die tot achterhoede geordonneert sijn verdeylen sullen, sonder het *Wapen van Amsterdam* meer in te geven dan 't selvige tegenwoordich in heeft, alsoo dat schip niet bequaem bevonden wort tot slaen vermits sijn schut te hoogh ley't, noch oock om meer goederen te bergen, omdat het soo leck is dat tegenwoordich wel 24.000 steecken in 't etmael moet pompen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER.

Vrydach adi 17 Mey 1619. Is gearresteert dat niet langer na den *Avantende* de *Groene Leeuw* van Solor vertoeven, maer den 20^{en} deser precijs met de geheele vloote (Godts weder ende windt sulcx toelaetende) naer Jacatra vertrekken sullen, mits dat op overmorgen, wesende den 19^{en}, vooruyt naer Japara ende Damma seylen sullen de schepen de *Zuyder Eendracht*, *Nassouw*, de *Bergerboot*, 't *Hert* ende 't jacht *Cleen Hollandia*, omme te sien off daer per

avontuyre eenighe Engelsen sullen rescontreeren ende eenighe rijs becomen connen, 't sy met vrientschap van vrienden, off met gewelt van onse vyanden.

Aldus gedaen int schip d' *Oude Sonne* leggende aent westeynde van Madura, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER.

Saterdach adi 18^{en} Maye 1619. De heer Generael Coen de raden van Indien, alle d' oppercoopliden ende schippers van de vloote vergadert hebbende, heeft de vergaderinge ordentelijken voorgedragen 't gepasseerde tussen ons ende d' Engelsen, ende insonderheyt hoe de saecke sooverre gecomen is, dat metterdaet claeरick gebleecken sy, d' Engelsen trachtende sijn om ons teene-mael te vernielen, hebbende daertoe gebruyckt sonder eenighe insinuatie alle violente middelen, cracht, gewelt, verraderye ende valsche practijcken, die haer doennelijcken is geweest. Ende alhoewel hiertegen met gemeen advijs den 23 Meert in Amboina gearresteert ende goet gevonden is, dat trachten sullen omme te beschermen ende mainteneeren den staet van de Generale Compagnie der Vereenichde Nederlanden ende 't recht, dat ons d' Almogen-de Godt gegeven heeft, de macht van d' Engelsen in ons gewelt te nemen en daervan behoirliche redenen ende reeckeninge te geven daert behoort, is noch-tans by sijn E. goet gevonden, den raet wederom voor te dragen d' approbatie by de Hooch Mogende Heeren Staeten Generael gedaen op d' ordre ende arresten tegen d' Engelsen voor desen genomen in dato den ultimo May 1617, gelijck mede de commissie van sijn Excellentie aen den heer Generael Coen gegeven van dato den 14 September 1617, daerinne sijn E. wel expresselijck belast wort het recht ende middelen van onse Meesters met gewelt tegen alle gewelt te mainteneeren, alsoock de nieuwe ordre van de heeren Mayores, nu jongst met het *Hert* gesonden in missive van dato 17 Mey 1618. De voorsz. acten den raet voorgelesen wesende, ende daerby vertoont sijnde hoe d' Engelsen tot twee verscheyden reysen van Jacatra geinsinueert sijn, naerdat den *Swarten Leeuw* by haerlieden tot Bantam genomen is, als namentlijck op den . . .¹⁾ December 1618, daerop d' antwoorde van haer gedilayeert wiert omme den heer Generael met de geheele vloote ende 't fort Jacatra in haer gewelt te becomen, in voeghen gelijck syliden den *Swarten Leeuw* onder een vriendelijck gelaet genomen hadden, soodat de manier van rechten met voor-gaende insinuatie genoechsaem voldaan hebben, ende geen raet connen vin-den om met vrientschap voldoeninghe te becomen van de groote schade ende intresten, die d' Engelsen aen de Generale Compagnie der Vereenichde Nederlanden alrede gedaen hebben, dewijlle haer capitael, in Indien sijnde,

¹⁾ Niet ingevuld. — Vgl. deel I, 423; deel II, 491, en hiervóór, 475.

daertoe niet suffisant en is, laete staen, hoemen de staet tegen alsulcke lieden, langer civiliseerende, verseeckeren soude. Ende alsoo van meeninghe sijn den 20 deser van hier na Jacatra te vertrecken omme de resolutie den 23 Meert nootshalven in Amboina tegen d' Engelsen genomen t' executeeren, heeft de heer Generael alle de hoofden in 't generael ende elck bysonder gebeden, vermaent ende belast sijn E. te assisteeren ende na te volgen d' eere van 't vaderlant, 't recht van de Compagnie ende oock haer eygen cere, devoir ende schuldigen plicht te betrachten ende mainteneeren, op peene van doodelijke straffe, die daervan in faute soude mogen bevonden worden, ende met belooft van eerliche vergeldinghe voor degeene, die sulcx boven andere sullen meriteeren. Hierop heeft alle den raet, namentlijck alle d' ondergeschreven hoofden, als eenstemmeliick voorgaende resolutie recht ende billijck vindende, die gearbeert, met solemnen eede beloost ende geswooren d' ordre van den heer Generael tegen d' Engelsen naer te comen, sijn E. mannelijken te assisteeren ende naer te volgen, gelijck by desen beloven ende sweeren te doen. Soo waerlijck (seyden sy, de vingeren opsteekende) moet ons Godt Almachtigh helpen.

Aldus gedaen in 't schip de *Trouw*, datum ut supra, leggende aan 't Westeynde van Madura voor Mallemans eylant.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER, JACQUES LEFEBVRE, PIETER DIRCXSZ., PIETER PIETERSZ., THEUNIS FLORISZ., GERRIT DOUWESZ. DE VRIES, DANIEL VAN DER HEGGEN, CORNELIS GERRITSZ. VERLOREN ARBEYT, JOANNES VAN HOUDAEN, GEEN HUYGEN SCHAPENHAM, ARIEN JACOBSZ. VAN DER DUSSEN, FLORIS JACOBSZ., FLORIS HEERES, CLAES GERRITSZ., DIRCK GERRITSZ. CRUL, CLAES HERMANSZ., JAN HOOCHLANT, WILLEM DIRCXSZ., FREDERICK FREDERICXSZ., WILLEM JANSZ., HAVICK CLAESZ. HILLEGOM, IMAN SPLINTERSZ. BOSMAN, LEENAERT JACOBSZ., TJERCK SYBRANTSZ.

Woensdach adi 22 Mayo 1619. Is gearresteert dat desen dach ende nacht water ende steen sullen laten haelen die sulcx van noodle hebben, terwijlle de *Jager* tydinge van Japara haele, om dan voorder na gelegentheit van saecken te resolveeren; doch sood'aenstaende nacht, door contrarie wint, geen tydinge van Japara bequamen, dat dan tegen den dach met de geheele vloote derwaerts sullen seylen.

Naerder geleth sijnde op de resolutie om 't jacht *Cleyn Hollandia* met gelt ende advysen na Succadana, Jamby ende Patana te senden, is goet gevonden dat daermede vertoeven sullen tot onse comste tot Jacatra, om beter ordre ende advysen te mogen geven.

Alsoo de schipper van 't schip de *Morgensterre* over d' accusatie van een

onnatuurlijcke misdaet begaen te hebben in 't schip de *Trouw* geapprehendeert is, waerover by provisie tot executie van de aenstaende tocht een ander in de plaatse noodich wesende, is gearresteert datmen Tjarck Sybrantsz., schipper van 't jacht *Cleen Hollandia*, daertoe provisionelijck gebruycken sal, ende dat weder de plaatse van schipper op 't jacht *Cleen Hollandia* mede by provisie bewaere Doede Olphertsz., schipper van 't verlaten jacht *Delft*.

Aldus gedaen, datum ut supra, in 't schip de *Trouw*, ten ancker leggende by 't eylant Mandalique omtrent 5 mylen by oosten Japara.

Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER.

Donderdach adi 23 Mayo 1619. Verstaen hebbende hoe hier voor Japara een Chineese joncque leyt, die goede party'e peperinne heeft, welcke wy voor desen belast hadden op te coopen, dan alsoo 't selvige tot noch toe niet geschiet is, vermits het picol 15 realen gehouden wort, is goetgevonden (om die van Japara, tot straffe van de rooverye ende moorderye door haer gedaen, alle mogelijke affbreuck te doen ende den handel van daer tot Jacatra te divorceeren, te meer dewyle de Chineesen oorsaecke van veel quaet sijn), dat de peper uyt voorsch. jonck sullen lichten ende de Chineesen aenseggen tot Jacatra haer betalinge te haelen, ende datmense daer redelijck voldoen sal, mits dat niet weder tot Japara by onse vyanden varen, op pene van confiscatie.

Alsoo Japara weder opgebout is, ende daer een Engelse vlagge sien wayen, is gearresteert (verstaen hebbende datter goede party'e plancken ende rijs voor de hant veerdich te becomen sy, ende noch veel Chineesen aen lant souden wesen die gerne met ons na Jacatra wilden varen, maer by ons niet comen connen), datmen een lanttocht om Chineesen ende plancken doen sal, sonder nochtans verder dan in de voorste huysen te gaen, ende anders dan het huys van d' Engelsen (soo daer een hebben) te verbranden.

Alsoo het fregat *Ceylon* alhier Godt loff met goede advysen van Jacatra bejegent hebben, is goetgevonden dat hetselfe met de advysen na Gressy en Succadana voortsenden sullen, opdat d' onse aldaer residerende ende alle schepen die daer souden mogen comen, verwitticht worden hoe de saecken staen, ende insonderheyt dat ons fort Jacatra, Godt loff, in goeden stand is, d' Engelse discort, verdcelyt ende voor ons vluchtende sijn.

Alsoo verstaen de peper uyt voorsch. Chinese joncke niet haestich gelost can worden ende wy van meeninge sijn d'aenstaende nacht met de geheele vloote na Jacatra te vertreken, geensints goetvindende om 't lossen van voorsch. peper met de vloote daerna te vertoeven ende eenige scheepen daeromme achter te laten, is goetgevonden voorsch. Chineese joncke mede na

Jacatra te nemen, omme daer met haer te handelen als naerder goet gevonden worden sal.

Aldus gedaen datum ut supra, in 't schip de *Trouw*, ten ancker leggende voor Japara. Was onderteekent. JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER, JACQUES LEFEBVRE.

Saterdach adi 25 Mayo 1619. Alsoo van Jacatra verstaen hebben . . . vendrich Frederick Fredericxz.¹⁾.

Aldus gedaen in 't schip de *Trouw*, datum ut supra, omtrent Cheribon in zee. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, sonder hierdoor te homologueren die dingen daer ick noch om, noch omtrent en ben geweest; STEVEN VAN DER HAGEN, WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER, JACQUES LEFEBVRE.

Dinsdach adi 28 Mayo 1619, na den noene. Alsoo, Godt loff, met onse vloote van 16 schepen voor 't fort Jacatra wel aengecomen sijn ende alles door Godes genade in redelijcken stant vinden, sijnde d' Engelsche, na geseyt wort, met 12 schepen een Poulo Bessy in de strate Sunda leggende, is door den heer Generael geresumeert de propositie den 25 stantis in den raet gedaen, namenlijck off ons fort Jacatra verder inhouden ende tot een generalen rendevous approprieren sullen, dan of men een ander plaatse daertoe begrypen sal. Item off nu datelijcken een lanttocht op de stadt ende in 't lant van Jacatra doen sullen omme vrye jurisdictie ende possessie op de gegeven actie te becomen, sonder de prententie van die van Bantam aen te sien, dan off datelijcken met de vloote na de straete Sunda sullen loopen om d' Engelsche vloote aen te tasten, ende wat ons voorder tot verlossinge van d' onse (tot Bantam geaprehendeert) te doene staet. Op allen 't welcken gelet wesende, is met eenparige stemmen goet gevonden het fort Jacatra voorder inne te houden ende tot een generalen rendevous t' approprieren, sonder na andre plaatzen omme te sien, alsoo dese bequaem geoordeelt wort, ende nieuwers geen sonder oorloge soude connen begrepen worden; ende dat den 30 deser met den dach een tocht op de stadt ende in 't lant van Jacatra doen sullen, volgens resolutie den 25 stantis provisionelijck genomen. Item dat daerna met de vloote naer Bantam vertrecken sullen omme ons volck te procureren, en voorts na d' Engelsche vloote in de straat Sunda te loopen om die, doenlijcken wesende, aen te tasten.

¹⁾ Resolutie tot regeling van den aanval op Jacatra, gedrukt bij IJzerman in *Bijdr. T. L. V.* deel 78, bl. 637. — Op bl. 638 aldaar moet voor „de Wilde“ gelezen worden „de Milde“; op bl. 639 voor „Gonale“ en „Caver“: „Gomale“ en „Caeter“.

Is oock goetgevonden dat meest al het gelt van de vloote in 't fort lossen sullen omme d' ongeval voor te comen die deschepen ter zee tegen den vyant onderworpen sijn, alsoo vertrouwen het cappitael in 't fort best bewaert wesen sal.

Aldus gedaen datum ut supra in 't schip de *Trouwe*, leggende voor Jacatra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, WILLEM JANSZ., ANDRIES SOURY, JACQUES LEFEBVRE, FRANCO VAN DER MEER.

Vrydach adi 31 Mayo 1619. Gedelibereert sijnde hoeverre het geraden sy een tocht in 't lant te doen omme voor ons fort te meerder vryheydt te becomen, is goetgevonden dat de revier op een tocht sullen doen, soo te water ende te lande, tot aan onsen vorigen tuyn, ende dat alle de huysen langs de reviere staende verbrant sullen worden.

Alsoo die van de Chineesche joncken door ons van Japara gebracht haere depessche versoecken, is gearresteert dat de peper daeruyt sullen doen schepen ende contant betalen tegen 3 realen de sack, gelijck wy verstaen de prijs tot Bantam is, mits haer aendienende het naeste jaer niet weder tot Japara te loopen op peene dat alles confisqueeren sullen, maer dat hier aan 't fort comen ende haerlieden alle faveur en vrydom gegeven worden sal.

Actum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, JACQUES LEFEBVRE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 3 Juny 1619. Alsoo door Godes genade de stadt Jacatra den 30 passato seer geluckelijck vermeestert hebben, de muyren geslecht sijn, ende rontsomme ons fort een goede uyticht gemaect is, is goetgevonden dat het volck desen avont weder schepen sullen ende dat een yder sich prepareeren sal om morgen nacht, in 't Godt geliefst, met de geheele vloote na Bantam te seylen, ons volck (die daer gevangen sijn) te lossen, ende voorts met de vloote by d' Engelsen na de straat Sonda te loopen omme ons recht op haer te vorderen ende onse schepen waer te nemen, die dagelicx van 't patria te verwachten hebben.

Gelet sijnde hoe die van 't fort Jacatra tot tweemael toe geresolveert sijn geweest het fort Jacatra aan onse vyanden over te geven, eens aan d' Engelsen ende eens aan de Javanen, ende dat sonder eenighe redenen off noot, alsoock dat by haer gepillieert ende gedeylt sijn veele van des Compagnies goederen ende oock die van den heer Generael Coen ende andere particuliere, is goetgevonden dat tegens de raet van voorsz. fort na rechten sullen doen proce-

deren ende scheep confineeren de voorneemste hooffden, als te weten Pieter van Raey, Jan Jansz. van Gorcom, capiteyn, ende Evert Hermansz., coopman.

Item dat by provisie als capiteyn vant garnisoen over 't fort Jacatra authriseeren sullen den luytenant Jan Pa.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, WILLEM JANSZ., JACQUES LEFEBVRE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 8 Juny 1619 voormiddach. Alsoo gisteravont met de geheele vloote op de rede van Bantam, Godt loff, wel aengecomen sijn ende van seeckere Malleye verstaen hebben, hoe d' Engelse vloote uyt de strate Sunda vertrocken is soo haest sy onse comste tot Jacatra vernamen, ende die van Bantam ons volck (die daer omtrent 90 sterck sijn) soo nauw bewaeren, datter niemand een boort comen can, ja dat oock niet een briefken sonder gevisiteert te worden senden mogen, is by den raet gedelibereert wat ons te doene staet off vooreerst gedaen dient omme d'onse van Bantam te verlossen, d'Engelsen te vervolgen, de plaatse van Jacatra te verstercken, den handel op de Cust van Coromandel, Ticco, Atchin, Jamby, Andrigiry, Patana ende Japan waer te nemen, ende oock provisie van rijs voor de forten ende schepen te procureeren, op allentwelcken wijtloopich gediscoureert sijnde, wert bevonden, dat met de tegenwoordighe vloote alle 't voorsz. geensints waergenomen worden can, maer veele naer sullen moeten laeten. Ende alsoo niet seecker vernemen connen werwaerts d' Engelsche vloote geloopen is, ende niemand van d'onse door den pangoran toegelaten wort aen boort te comen, sijnde die van Bantam met alle man besich omme de stadt ende alle aencompsten tegens ons te verstercken, vermits vresende sijn dat door haer misdaet een gangh als Jacatra gaen sullen, is goetgevonden dat ons noch een dach off twee stille sullen houden sonder na lant te senden voordat imant door den pangoran gesonden worde, alsoo verhoopen in deser voeghe meest te vorderen.

In 't schip de *Trouw* voor Bantam te rede leggende, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, WILLEM JANSZ., ANDRIES SOURY, JACQUES LEFEBVRE, FRANCO VAN DER MEER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 8 Juny 1619 tegen den avont. Alsoo door den pangoran Area de Mengala, gouverneur van Bantam, Philips Adriaensz., bottelier, een van d'onse, met een missive (die hy d' overste van onse gevangenen heeft doen schryven) aen boort gesonden is, ontbiedende verwondert te wesen, waer-

omme dat men niet als voor desen een lant en sont, ende soo maer twee ge-
qualificeerde personen gesonden worden met last hem te verseeckeren, dat
men niet quaets op Bantam attenteren sal als hy ons volck gerelasscheert sal
hebben, dat hy die datelijck senden sal, alsoo hy seyt daermede niet quaets
in sinne te hebben, maer hem alleen soeckt te verseeckeren.

Is goetgevonden, dat morgen vroech Jacob van der Martt met een assistent
na lant aan den pangoran senden sullen, met last de relasche van d'onse
vrientlijck te versoecken, met belooft dat daerna niet quaets op Bantam at-
tenteren, maer vrientlijck handelen sullen, en dat by gebreck ander finantie
gebruyckt sal worden.

Actum ut supra in 't schip de *Trouw*, voor Bantam te rede leggende. Was
onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER
HAGEN, WILLEM JANSZ., ANDRIES SOURY, JACQUES LEFEBVRE, FRANCO VAN
DER MEER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 9 Junio 1619. Alsoo Jacob van der Martt geen ander bescheet
van den pangoran, gouverneur van Bantam, becomen heeft dan dat hy ons
volck aen lant sijnde bewaren sal totdat naerder verseeckeringe becomt, dat
na de verlossinghe niet quaets op Bantam attenteren sullen, met eenige andre
praetgens meer, daeraen alsoock aen 't gene van seeckere Patanesen verstaen,
het schijnt de pangoran wel voor soud hebben mogen niet alleene dat volck
te houden, omme ons daermede weer te houden geen gewelt (tot revengie
van sijn gedaene gewelt ende gemiste verraderye) op de stadt Bantam te doen,
maer oock omme te onderstaen off hy ons daerdoor soud connen dringen de
plaetse van Jacatra te verlaten, ofte tenminste om een groote schenckagie op
gepretendeerde gedane deuchden te becomen ende ons eenighe avantagi-
euse beloofsten te doen doen.

Soo is 't, dat hierover gedelibereert sijnde, hoe ten minsten verleth van 't
principaelende met de gevoechelijcxste middelen aen d'onse (tot Bantam ge-
vangen sijnde) geraecken sullen, dan off die laeten en ander werck by'derhant
nemen sullen, eyntlick met eenparige stemmen gearresteert is ons geensints
door 't gevangen volck tot eenighe onredeliche conditie te laten dringen, oock
geen schenckagie te vooren te doen, ende dat den pangoran ontbidden sullen
ons volck (die tot Bantam niet bescheyden sijn) binnen 24 uren te relas-
scheren, off dat by gebreecke de middelen gebruycken sullen, die ons d' Al-
mogende Godt gegeven heeft; ende soo het volck binnen die tijt niet gesonden
wort, dat dan met de schepen de geheele baye van Bantam besetten sullen
ende aenhaelen alle de joncken, prauwen, visschers ende wat onderstaen soud
mogen in off uyt Bantam te varen, omme den pangoran alsoo te dwingen
d'onse vry aen boort te laeten varen.

De voordre resolutie touscherende 't vervolgen van d' Engelsen, verstercken van Jacatra, den handel waer te nemen ende 't versorgen van rijs, is tot naerder informatie van saecken uytgestelt.

Actum ut supra in 't schip de *Trouw*, liggende op de rede voor Bantam. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, WILLEM JANSZ., ANDRIES SOURY, JACQUES LEFEBVRE, FRANCO VAN DER MEER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 10 Juny 1619. Dewijlle alsnoch geen ander bescheet van den pangoran, gouverneur van Bantam, becomen dan dat hy ons volck seer geerne sal laten varen, als hy maer verseeckert sy, dat daerna op Bantam niet quaets attenteeren sullen, maer dat hy deselvige evenwel seer nauw bewaren doet, niettegenstaende door den heer Generael beloost is niet quaets daerna op Bantam t' attenteeren, maer bereyt te sijn om vriendelijck te verdragen, is andermael gearresteert, soo d'onse op de gedane insinuatie binnen de tijt van 24 uren niet gerelascheert worden, dat de baye besetten ende aenhaelen sullen wat becomen connen; ende om sulcx met te minder verleth te doen, ons volck te preserveeren ende de plaetse van Jacatra te verstercken, dat derwaerts alle de Chinesen van de Chinese joncken ende alle Javanen, die becomen connen, senden sullen omme de werken voort te doen gaen ende den pangoran ons volck aff te dwingen, mits dat de Chinesen haren arbeyt betaelen sullen.

Niettegenstaende voor seecker verstaen van een Chinese joncke (neffens twee andre door d' Engelsen beroofdt) die nu uyt de straat Sunda comt, dat d' Engelsche vloote, sterck wesende 10 schepen ende een fregat, ultimo passato (doen sy van onse comste tyding cregen) van Poulo Bessy vertrocken ende tot de strate Sunda gelopen sy, is niettegenstaende goet gevonden dat het jacht *Hert* in de strate Sunda sullen senden om naerder seeckerheyt te becomen, ende ons op het rapport van de Chinesen niet te verlaten.

Geleth wesende hoe noodich dat den handel soovele waergenomen, ende goede provisie van rijs voor de forten ende schepen versorcht worde, als doennelijck is, is goet gevonden dat provisionelijken veerdich sullen doen maecken de schepen den *Engel*, de *Bergerboot* ende de *Neptunes* omme deselve (nadat van d' Engelsen soveel doennelijck verseeckert sullen wesen ende tegens die van Bantam 't noodichste verricht sy) na Jamby, Patana ende Japan te senden met een cappitaal van 120.000 realen voor Patana, ende een ander cappitaal ende cargasoen voor Jamby, Andrigiry ende Japan, mits dat het schip den *Engel* na Japan seylen sal omme daer vertimmert te werden ende alle nootlickheden te becomen, ende dat d' andre twee niet voorder dan op de custe van Patana sullen loopen; ende sijn dese drie treffelijcke schepen daertoe gedestineert omme in passant aan te tasten de twee Engelsche

schepen, die geseyt worden overlange na Jamby geloopen te wesen. 't Gene om de West te beschicken en versorgen is, wert uytgestelt, om nae den tijt daerop te resolveeren.

Aldus gedaen int schip de *Trouw*, liggende ter rede voor Bantam, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, WILLEM JANSZ., ANDRIES SOURY, JACQUES LEFEBVRE, FRANCO VAN DER MEER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinsdach den 11^{en} Juny 1619. Alsoo de pangoran Area de Mangala, gouverneur van Bantam, gisteravont binnen de gesette termijn van 24 uren meest alle d'onse, die hy gevangen hielt, gerelascheert ende na boort gesonden heeft, daermede hy bevesticht den vrede ende een goet accord met ons te begeeren, is gedelibereert offmen de mondelinge danckbaerheyt, die men goet vindt te doen voor de gepretendeerde deucht aen d'onse gedaen, met een vereeringe bevestigen sal off niet, waerop d' opinie verscheyden gevallen sijnde, eyntlijck verstaen is, dat behoudens ons recht ende eere wel een cleene schenckagie doen mogen, en dat dieshalven een diamantrinck met eenige cleeden, weerdich sijnde . . . ¹⁾ realen, vereeren sullen, met een simpele groet van onse wedercomste van Amboina. Ende alsoo door Gods genade d'onse tot in de 90 toe by Mooren gevangen sijnde op 't gevoechelijckste sonder gewelt off oncosten verlost ende becomen hebben, daermede ons eerst voornemen op Bantam verricht wesende ende de wech gebaent sijnde om tot onse voordere pretentie met vrundeliche handel te geraecken, is by den raet overleyt, dewijlle dese handelinge met gemack ende mettertijt gedaen sal moeten worden, off het jacht 't *Hert* na de straat Sunda voortvaren sal omme 't ontdicken, dan off derwaerts met de geheele vloote sullen loopen, om d' Engelsen te soecken. Item soo goetvinden 't *Hert* te senden, off dan met de vloote na Jacatra weder sullen keeren om interim ons werck aldaer te vorderen, dan off voor Bantam blyven sullen om by de werken te sijn ende aldaer onse gerechte pretentie vrintlijck off met herdicheydt (na hun de saecken souden mogen begeven) te vervolgen. Op allen 't welcke ende 't gene voorsz. aengaet, rypelijcken geleth wesende, is goet gevonden, dat vooreerst met de vloote voor Bantam blyven sullen, ende dat het *Hert* d'aenstaende nacht na de straat Sunda varen sal omme na d' Engelsen te soecken. Ten aensien de vloote nu met een goede party'e volck is versterckt ende 't garnisoen [van 't fort Jacatra mede versterckt dient, is goet gevonden] dat d'aenstaende nacht met het jacht *Nassauw* derwaerts senden sullen een trouppie soldaten van 50 koppen onder 't gebiet van Jan Willemesz. Gomale, luytenant van 't garnisoen van Pouleway.

¹⁾ Niet ingevuld.

Aldus gedaen in 't schip de *Trouw* voor Bantam ter reede liggende, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, ANDRIES SOURI, FRANCO VAN DER MEER, WILLEM JANSZ., JACQUES LEFEBVRE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinsdach adi 18 Juny 1619. Den 15 deser door den heer Generael den raet in bedenkinghe gegeven sijnde, off het niet geraden is d' Engelsche vloote te volgen, dewijl apparent is, dat haer voorseecker in Tico, Priaman off Atchin beseulen sullen, is daerop alsnu door sijn E. d' advysen van den raet geleyscht ende daerbeneffens voorgedragen, hoe hier met de vloote gansch niet voorderen, maer die van Bantam [hun] versteecken ende onse aensienlijckheyt vercleenen; derhalven dat het nodich en meer dan tijt is, dat met de vloote van hier vertrecken, ende soo niet goetvinden d' Engelsche vloote te vervolgen, dat dan dienen in de straat Sonda te loopen omme hout tot huysen te houwen, ofte na Jacatra om steen te halen ende calck te branden, alsoo met der tijt ende na den tijt gesleten, vereenicht ende gehandelt sal moeten worden het verschil datter tusschen ons ende die van Bantam is; waerop niet eenparige stemmen by den raet goet gevonden is, d' Engelsche vloote na Atchin niet te soeken noch vervolgen, vermits haer souden connen missen, veel tijs verslyten ende hier genoech te doen hebben, maer dat met de vloote na Jacatra sullen loopen, omme de versterckinge van 't fort byderhant te nemen, soo haest door 't jacht 't *Hert* uyt de straat Sunda seeckerheydt becomen, datter geen Engelsche schepen byderhant sijn, ende als de *Gouden Leeuw* (die de last uyt het *Wapen van Amsterdam* overneemt) seyl reet sy, mits dat omtrent Poulo Panjang sullen laten drie schepen, te weten de *Zuyder Kondracht*, de *Neptunes* ende *Nassauw*, omme waer te nemen onse schepen, alsoock die van d' Engelsen welcke hier souden mogen aencomen, ende 't gene haer voorder door d' heer Generael sal worden belast.

Voorder is by den heer Generael geproponeert hoe over eenige dagen de nieuwe Chinesen, dit jaer met de joncken uyt China gecomen, met aller beleeftheyt aengedient sy, sooder eenige waren begeerich om gelt te verdienen, dat haer by ons 't sy hier in de schepen off tot Jacatra in 't fort vervroegen: men soude haer alle gebruycken, goet loen geven ende goet tractement aendoen; waertoe veele haer seer geneegen toonde, als sijnde (gelijck sy seggen) van d' Engelsen geheel beroost, ende hier expres gecomen om gelt te verdienen. Dan alsoo tot noch toe daerop niet en volcht ende niemant te voorschijn comt, genoechsaem verseeckert sijnde dat de pangoran, gouverneur van Bantam, daerinne, gelijck langhe voor desen gedaen heeft, met alle middelen sooveel verhinderinghe doet als mogelijcken is, jae oock dat ditto pangoran met sijn tiranniche dreygementen ende door toedoen van sijn geapposteerde

geschooren Chineesen, die de nieuwe Chineesen met alle valsheden abuseren, voor desen meer verricht heeft ende ons voortaan oock meer verhinderinghe doen sal, dan wy met alle deucht ende groot gelt souden connen vorderen, is in deliberatie geleyt off het niet geraden sy voorsz. joncken te constringeeren, dat ons voor haer vertreck na China een seecker getal van volck tot Jacatra leveren, mits dat men die als andre haer arbeyt betaelt, gelijck dat een vrye lieden behoort.

Item alsoo de pangoran gouverneur van Bantam ons den handel aldaer vry ende vrancck gelijck voor desen geaccoerdeert ende belooft heest, maer alsoo de logie desnietegenstaende met Javanen beseth blijft, d'onse ghenoech geapprehendeert sijn ende met niemant, Chineesen noch Javanen, mogen sprecken, ja dat oock geen cooplieden in ons huys mogen comen, waerover te duchten is, dat wel gecontinueert soud mogen worden de monopolie die lange voor desen gepleecht ende door den pangoran selffs gevoet ende gehant-haeft is, gelijck Godt betert tot groot nadeel van de Compagnie ervaren hebben, alsoock dat de peper, die tegenwoordelijcken noch in 't lant is, door onse schuldenaers na China wel soud mogen werden gesonden, off de nieuwe Chineesen andersints over de hant gelevert ende ons ontrocken soud mogen worden, gelijck voor desen gepleecht is, ende alsoo daertegen met geen gevoechelijcken middelen (gelijck besocht hebben) iets t'onsen besten ghevordert worden can, en d' eenige remedie sy, datmen de Chineesen in voorsz. gevalle het vervoeren van den peper soud moeten beletten, is in deliberatie geleyt wat ten beste van de Generale Compagnie doen sullen ende met recht gedaen worden can.

Ende nadat op voorsz. twee puncten distinctelijcken in den raet seer wijt-loopich geaccoerdeert sy d' importantie ende consequentie van de saecke, 't recht ende de maniere van alle volckeren wel gedebateert ende wel overwogen is, alsoock insonderheyt dat hier in 't lant geen recht voor ons en is dan 't gene selffs met authoriteyt ende cracht mainteneeren ende verdedigen connen, dewijlle een ider, ende insonderheyt die van Bantam, de macht van de Compagnie seer ontsien, ende van haer groote middelen seer jalours wesende, niet en trachten dan die met alle middelen tot haren profyte soo seer te besnyden, vercleenen ende onderdrucken als haer doennelijcken sy, gelijck de wetten en manieren van alle tirannige staten medebrengen, waertegen geen schoon sprecken, geen ootmoet, noch geen deucht (gelijck bevonden hebben) helpen can.

Is eyntlijcken op voorsz. poincten gearresteert, dat de drie Chinesche jonquen belasten sullen, voor haer vertreck na China een seecker getal van volck aan ons off tot Jacatra te beschicken, ende soo het niet en doen, dat dan eenige uyt haere joncken sullen lichten, mits dat die aldaer wel getracteert

ende haren arbeyt wel betaelt worden sal. Ende soo d' onse den peperhandel soo vry als de Chinesen niet becomen, maer de peper haer ontrocken ende aan de Chinesen gelevert wort, dat dan deselvige weder uyt haere juncquen sullen doen lichten ende die na mercktganck aen d' eygenaers betaelen, off op reeckeningh van d' uytstaende schulden houden sullen 't gene bevonden mach worden door onse debiteurs van de Compagnies middelen in voorsz. juncquen na China gescheept te sijn.

Davit Davitsz., schipper op 't jacht de *Jager*, in den Heere gerust sijnde, is goetgevonden, dat Henderick Jacobsz., voor desen schipper op de smacq geweest, wedet als schipper in de overledens plaatse autoriseren sullen.

Alsoo den 10^{en} stantis goetgevonden hebben 't jacht de *Neptunes* onder andre na Jamby ende Patana te senden, is goetgevonden, dat in desselven plaatse gebruycken sullen 't jacht de *Morgensterre*, ten aensiene 't selvighe seer noodich vertimmert dient en sulcx (na wy verstaen) in Sangora bequamelijcken gedaen worden can.

Actum ut supra in 't schip de *Trouwe*, voor Bantam op de rede leggende. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, doch verstaet dat men in 't stuck van de Chineesen vooreerst noch sal civiliseeren; STEVEN VAN DER HAGEN, WILLEM JANSZ., ANDRIES SOURY, JACQUES LEFEBVRE, FRANCO VAN DER MEER, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 20 Juny 1619. Alsoo merckelijcken sien en bevinden dat hier met de vloote onsen tijt verslyten ende 't jacht 't *Hert* wat lange begint te tardeeren, apparent sijnde dat hy van d' Engelsen niet vernemen can, is goetgevonden, dat morgennacht met de vloote t' zeewarts loopen sullen om van de rede van Bantam te wesen, na den *Gouden Leeuw*, 't *Wapen van Amsterdam* ende 't *Hert* noch een weynich in see te vertoeven, ende voort na Jacatra te seylen, mits dat de drie geordonneerde schepen hier sullen blyven ende soo verre buyten Poulo Panjang setten, dat altoos met een zeewint oostwaerts boven 't lant mogen seylen.

Alsoo voor desen, doen het schip den *Swerten Leeuw* (onder decsel van gevynsde vrientschap) van d' Engelsen genomen wert, de gevangenen door ordre van den Generael Coen aengedient is, dat haere plunderagie souden verlaten ende met behendicheyt by ons comen, met belofte datmen hun daer-vooren te goede comen ende een vereeringe doen soude, gelijck als doen aen eenige die over quamen, t' weten yder man vereert sijn twee packen cleeren ende 10 realen in spetie, welck gedaen is ten aensiene veel listen by d' Engelsen gebruyckt wierden om d' onse van ons te divertieren ende in haer dienste te verwilligen; ende alsoo 't meeste volck van voorsz. schip niet eer dan lange naer 't vertreck onser vloote de gelegenheit om van d' Engelsen

te loopen hebben connen becomen, is hierover op het versoek by haer gedaen goet gevonden datmen hun vereeren sal de helft van 't gene d'eerste gegeven is, t' weten een pack cleeren ende 5 realen in spetie.

Op de goede getuygenisse die ons gegeven wort van den persoon van Jan Jansz. Hoochlant, uytgevaren voor ondercoopman op 't schip de *Galliasse* (doch om redenen ons bekent door de heeren Mayores nagestelt), is voorsz. Hoochlant toegeseyt ende beloofst, dat hy sijn bedongen gagie van f36 ter maent van eersten aff dat uytgevaren is genieten sal, alsoo het ampt van ondercoopman eerlijcken bedient ende de plaatse van coopman mede een tijt lanck bewaert heeft.

Aldus gedaen in 't schip de *Trouwe* te rede voor Bantam leggende, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VERHAGEN, WILLEM JANSZ., ANDRIES SOURY.

Woensdach adi 26 Juny 1619. Geconsidereert wesende hoe nodich en dienstich het sy dat den handel waergenomen werde, ende wat ons alsnu te doen staet, is goet gevonden (dewyle wederomme door 't *Hert* uyt de strate Sunda geconfermeert wort dat d' Engelsen met 11 schepen den 2^{en} deser, soo haest van ons tydinge bequamen, vandaer na Ingana, Ticco ende Atchin vertrocken sijn, met een geruchte datter twee van die na de custe van Coromandel seylen sullen, ende datter tevoreen twee andre van haere schepen, als namentlijck de *Salomon* ende de *Hondt*, na Jamby ende Patana geloopen waren) dat met den aldereersten na Jamby senden sullen het jacht de *Jager* met 8000 realen in spetie ende een goet cargasoen cleeden; na Patana de schepen de *Bergerboot* ende de *Morgensterre* met 80.000 realen in Japans silver, 40.000 realen in spetie, 150 picol sandelhout ende eenich ander cargasoen, ende na Firando 't schip den *Engel* met een cargasoen aldaer dienstich, mits dat de voorsz. schepen gesamenlijck vertrekken ende Jamby aendoen sullen omme te sien off de voorsz. twee Engelsche schepen (die men seyt derwaerts te wesen) rescontreeren ende vermeesteren connen; ende soo l'aer aldaer niet bejegenen, dat den *Engel* met de *Bergerboot* ende de *Morgensterre* Patana mede aendoen om d' Engelsen aldaer in passant te soecken en, moeglijck sijnde (op reeckening van geledene schade) te vermeesteren.

Item dat omtrent drie mylen van lant, dwars in zee sullen doen anckeren het schip de *Zeewolf* omme aen te haelen alsulcke joncken ende prauwen, als daer met rijs ende andre provisie souden mogen bejegenen, ende die op de rede van ons fort met aller beleeftheyt en vrientschap te doen comen, ende haere rijs en andre provisie, dat ons soud mogen dienen, na de merckt van Bantam ofte dierder aff te coopen en wel te tracteeren, omme de lieden alsoo aen te locken ende te gewennen met alderley provisie aen ons fort te comen.

Item dat het jacht de *Groene Leeuw* soo na de revier van Anckee sal ancken als mogelijck is, omme te onderstaen off eenige visschers met behendicheyt sal connen becomen ende off met vrientschap het verloopen ende verscheyden volck van Jacatra t' onswaerts sullen connen trekken; soo niet, dat dan d' uytcomste van de reviere besseten ende verhinderen datter geen prauwen in noch uyt en varen, omme het verloopen volck alsoo tot eenicheyt met ons, off vertreck van daer te constringeren, waerdoor wy hoopen verhindert worden sal de correspondentie en communicatie die Bantam met de voorsz. houdende is, daeraen wy achten wel meest gelegen te wesen. Item dat de resterende acht schepen, soo haest haer water sullen hebben, ses calckovens yder van 24 voeten in 't ronde ende 18 voeten hooch maecken sullen, te weten: de *Trouw*, een; d' *Oude Zonne*, een; *Haerlem*, een; den *Gouden Leeuw*, een; 't *Wapen van Amsterdam* ende den *Arent*, een; *St. Michiel* en *Hoorn*, een.

Ten aensien door droncken drincken ende andre ongeregeltheden, op 't comptoir van Jamby gepleecht, groote swaricheyt ontstaen is, is goet gevonden datmen den oppercoopman Abraham van Bree vandaer sal lichten ende weder een ander derwaerts senden sullen. Item dat Albert Bouwmeester, uytgevaren met het schip den *Swarten Leeuw* voor assistent, op voorsz. comptoir van Jamby als ondercoopman gebruycckt worden sal.

Aldus gedaen ende gearresteert in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., ANDRIES SOURY.

Sondach adi 30 Juny 1619. Alsoo ons van Bantam geadvyseert wert hoe den pangoran gouverneur niet alleen onse logie met sijn volck noch in bewaringhe is houdende ende d' onse de dagelicxe mercktganck voor de vloote is verbiedende, maer oock eenighe van onse huysingen alrede begint af te breecken, is daerover door d' heer Generael den raet in consideratie gegeven, wat hierinne ten meesten oirbaer ende dienste van de Generale Compagnie dient gedaen. Hierop in 't lange ende brede gediscoureert sijnde, is naer consideratie ende overlegginghe van saecken goet gevonden, dat men vooreerst naer Bantam ordre geven sal, het meeste volck, alle de comptanten ende coöpmanschappen vandaer in de schepen te schepen, ende de logie alleenlijck met 3 witten, 2 swarten ende sooveel comptant als tot haer dagelicxse mercktganck van doen hebben versien te houden, ende bevindende dat den pangoran gouverneur even obstinaet is blyvende, dat onse schepen daeromtrent leggende alsdan volcomentlijck werden gelast ende geauthoriseert alle haere joncken ende vaertuyghen, die van buyten volladen souden mogen comen, aan te tasten, ons gerieff tot laste van den pangoran daeruyt te lichten ende voorts (des voorder nodich wesende) te beletten datter niemant uyt noch in

mach varen, omme hem alsoo tot vrede ende vrientschap met ons te dwingen, den handel ende alle andre nootlijckheden te beter te becomen.

Aldus gedaen ende gearresteert int fort Jacatra, datum ut supra. Was onder-teeckent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY.

Dincxdach adi 2 Julio anno 1619. Gedelibreert sijnde op de gelegentheyt van dese plaetse omme een bequaem fort tot een generael rendevoous alhier te stableeren, waertoe de wercken ende huysingen, tot noch toe alhier gemaeckt, veel te cleen ende in geen behoorliche forme geleyt sijn, ende t'eenemael dienen verandert, is goet gevonden een bequaeme plaetse daertoe alhier te begrypen. Ende niettegenstaende het een seer weecke ende morrassige gront is, metten eersten te beginnen een fort in sijn vier flancqueerende puncten te leggen in 't viercant van 46 roeden, yder syde met een gracht van 100 voeten wijt daer rontsomme, soo aen de zeekant als aen de reviere ende te lande.

Alsoo-wel hoochnodich een bequaem persoon met de schepen den *Engel*, de *Bergerboot*, de *Morgensterre* ende *Jager* naer Jamby ende Patana dient te gaen, omme op d' Engelsen te passen ende den handel aldaer te helpen vervorderen, waertoe S^r. Hendrick Jansz. synen dienst is presenteerende, omme sijn eere te repareren ende revenge van d' Engelsen te becomen. Ende gemittekt sijnne goede diensten voor desen gedaen, ende de goede hoope, die noch van denselven sijn hebbende, vermits in die quartieren seer ervaren is, niettegenstaende de groote fautten met den *Swarten Leeuw* gecommitteert, is goet gevonden, omme hem niet t'eenemael met dese faulte van sijnne voorige diensten te discourageeren, dat den voorsz. Henderick Jansz. als commandeur met de voorsz. schepen sal medegaen, ende hem voirder reguleeren naer d'ordre ende instructie, die hem tot dien eynde sal medegegeven worden.

Is mede goet gevonden dat Adriaen Jacobsz. van der Dussen, oppercoopman, tegenwoordich op 't schip *Hoorn*, het comptoir Jamby als oppercoopman in plaetse van Abraham van Bree sal becloeden.

Item dat Albert Bouwmeester, uytgevaren voor assistent opt schip den *Swarten Leeuw* a f18 ter maent, die nu voor ondercoopman na Jamby gaet, voortaen sal verdienien f36 ter maent.

Cornelis Cornelisz. Albeeck, tegenwoordich quartiermeester op de *Gouden Leeuw*, winnende . . .¹⁾ ter maent, wort voor sijn bequaemheyt aengenomen omme voortaen als assistent te dienen ende winnen f24 ter maent. Oock is goet gevonden den predican Adriaen Jacobsz. Hulsebos op sijn versoek om seeckere redenen te conseenteeren, met de schepen van hier de reyse mede naer Patana in 't gaen ende keeren te doen.

¹⁾ Niet ingevuld.

Aldus gedaen in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY.

Woensdach adi 3 Julio anno 1619. Op de advysen heden van Bantam becomen, als namentlijck dat aldaer 't geruchte gaet, dat d'Engelse schepen haer buyten de strate Sonda sijn onthoudende ende welhaest hier souden comen omme ons op 't onversiens te overvallen, is by den heer Generael de presente raden voorgestelt, off men de schepen den *Engel*, de *Bergerboot*, de *Morgensterre* ende de *Jager*, tegenwoordich seylreet sijnde omme desen nacht te vertrecken, haere gedestineerde reyse naer Jamby, Patana ende Jappan sal laten doen, dan off men deselvige noch eenighe dagen sal ophouden, totdat naerder tydinghe van Bantam becomen. Ende geconsidereert sijnde den tijt begint te verlopen, alsmede dat evenwel met Godes hulpe met de schepen die noch by den andren hebben d' Engelsche macht hoopen te wederstaen, gelijck daerop alsovorens in 't resloveren ende versenden van dese schepen typelijck is geleth, soo is goetgevonden d' voorsz. schepen niet langer op te houden, maer desen nacht te laeten vertrecken.

Aldus gedaen in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER.

Saterdach adi 6 Julio 1619¹⁾). Alsoo seer hoochnoodich ordre dient geraemt in 'tschaffen ende uytdeelen van de rantsoenen, soo voor de Swerten, Chinesen, haere vrouwen ende kinderen, die alrede in grooten getalle in 't fort Jacatra sijn, ende dagelijcx meer ende meer becomen sullen, alsmede voor de soldaten, ambachtslieden ende jongens.

Aen de Chinesen, Swerten, getroude ende ongetroude, in den dienst van de Compagnie wesende, sal men weeckelijcx tot rantsoen voor de man alleen geven 9 pont rijs; geen vlees, speck noch olie, maer sullen daervoor per maent genieten een reael van achten. Onder desen worden geen getroude soldaten begrepen, ten waere sy mede met 9 $\frac{1}{2}$ rijs ende een reael van achten 's maents tevreden waren.

Voor vrouwenslaven ofte slaevinnen, buyten den dienst van de Compagnie sijnde, en sal men geen rantsoen uytdeelen, maer wat haer mans ofte meesters boven haer rantsoen haelen, sullen gehouden sijn te betaelen. Die kinderen hebben sullen voor yder kint halff rantsoen vry genieten. De vrye lieden ende andre sal men rantsoen van rijs mogen verkoopen, maer geen vlees noch speck dan als er de ruymte is.

¹⁾ In regest bij van der Chijs, *Plakaatboek I*, 598.

Aldus gedaen ende gearresteert in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER.

Sondachsavonts adi 7 Julio 1619. Alsoo, Godt loff, het schip den *Eenhoorn* uyt het vaderlant voor Bantam, ende den oppercoopman van 't selvige schip desen naemiddach alhier wel is gearriveert, waeruyt verstaen hebben hoe datter twee Engelse schepen by haer aan de cape de Bonna Esperance sijn geweest, die recht toe recht aan herwaerts souden comen ende dagelijcx alhier verwacht werden, waerop hoochnodich dient geleth, omme deselve in goede verseeckeringhe ende bewaeringhe te mogen becomen, ende daeraen te verhaelen de schade ons door 't nemen van den *Swarten Leeuw* ende alhier aengedaen, is goet gevonden, dat men benefens de schepen de *Zuyder Eendracht*, de *Neptunes* ende *Nassauw*, tegenwoordelick aldaer op de wacht leggende, datelijck noch derwarts senden sal 't schip d' *Oude Zonne*, omme op deselvige te passen, ende ons alsoo met represaillen te mogen valeeren.

Actum int fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER.

Dincxdach adi 9 Julio anno 1619. Door d' heer Generael voorgedragen sijnde hoe nootwendich het sy, dat eenige schepen na de verschillende quarquieren werden versonden, te weten: vooreerst een schip off jacht met retouren naer 't patria ende de noodige advysen van hier aan de heeren Meesters. Item een schip naer de Cust van Coromandel tot vorderinghe van den handel, ende omme d'onse ende die van 't schip *Enckhuysen*, soo 't doennelijck is, voor d' Engelsen te waerschouwen, alsoo verstaen hebben twee van haere schepen derwaerts gedestineert sijn. Een ander naer Lucipara omme aen te haelen de joncken, die met rijs ende andre provisie naer Malacca varen, alsmede andre naer Succadana ende Grecy, omme aldaer sooveel rijs op te coopen als voeren ende laden connen, alsoo groote quantiteyt voor dese plaetse, alle de schepen, de Mollucos, Amboina ende Banda van node hebben, ende d'selve niet en connen derven. Ende geconsidereert sijnde, dat altijts ende in allen gevallen tegenwoordich hier sooveel macht van schepen byeen dienen te houden, dat de Engelsen, die hier noch onlangs met elf schepen in de straat Sunda geweest, ende ons gewecken sijn, ingeval se wederquamen, mogen resisteeren, onse schepen die dagelijcx uyt het vaderlant verwachtende sijn, connen bevryden, ende voor d' Engelsen niet en behoeven te wijcken, is daerover goet gevonden het noodichste eerst te bevoirderen, namentlijck dat het schip den *Eenhoorn*, nu joncxt alhier uyt patria gearriveert, met den aldereersten claergemaect ende geladen sal worden omme weder derwaerts te seyllen.

Item dat 't jacht 't *Hert* van gelijcke, soo haest doennelijcken is, naer de Cust van Coromandel sal vertreken met 40.000 realen in contant, ende alsulcke goederen ende coopmanschappen als byderhant hebben ende aldaer dienstich sijn, omme daervooren weder een goet cargasoen cleeden ende indigo, soo voor 't vaderlant als tot den Inlantsen handel, herwaerts te brengen.

Naer Lucipara sal ten fine voorsz. gesonden worden 't schip *Out Hoorn* ende 't fregat *Ceylon*, doch ingevalle haer ladinghe in rijs aldaer niet bequamen, is goet gevonden dat in voorsz. schip schepen sullen een cargasoen voor Jamby tot opcoop van peper nodich, te weten 16.000 reaelen van achten in contant, omme 't selvige aldaer te lossen, weder in te nemen alle den peper die gereet ende vorhanden soude mogen wesen, ende daermede herwarts te keeren. Naer Succadana en Gressy te senden, alsoo daertoe geen schepen mogen ontbeeren, sal men vooreerst noch wat aensien.

Alsoo seer hoochnodich een bequaem persoon na de Cust van Coromandel dient gesonden omme de generale directie aldaer te bekleeden, vermits de heer Hans de Hase, sijn tijt geexpireert sijnde, niet gesindt en is de Compagnie langer te dienen, ende apparent met het schip den *Swarten Beer* vandaer naer 't patria vertrocken sal wesen, soo is goet gevonden als opperhoofst van alle de comptoiren ende de generale directie aldaer derwarts te senden d'heer Andries Soury, raet van Indien, en daerneffens S^r. Franco van der Meer, opercoopman, als seconda persoon, omme gebruyckt te worden daer 't den meesten dienst van de Compagnie soude mogen vereyssen.

Ende alsoo op 't schip *Hoorn* geen opercoopman en is, is geresolveert dat S^r. Henderick Bruystens hem daerop sal vervougen ende de saecken aldaer waernemen.

Actum int fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER, except 't gunt my aengaet; PIETER DIRCXSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 14 Julio 1619. Gelesen sijnde de missive op heden van Bantam ontfangen, inhoudende onder andre, hoe dat by den raet van de vier schepen, aldaer op de wacht leggende, geresloveert is, met drie van deselvige, als namentlijck: d' *Oude Zonne*, de *Zuyder Eendracht* ende den *Neptunes*, te verseylen in de straat Sunda ende te anckeren onder 't eylant genaemt Dwers in de Wech, omme aldaer te beter ende gevoechelijcker te mogen passen op de twee Engelse schepen, die dagelijcx uyt Engelant alhier verwacht werden. Ende op dese saecke by den heer Generael ende de presente raden naerder geleth sijnde, hebben goet gevonden de voorsz. resolutie by desen te confirmeren; dan alsoo 't jacht *Nassauw* tegenwoordich alleen voor Bantam leyt,

ende 't gene aldaer te verrichten is, namentlijck op de joncken te passen ende te beletten datter geen uyt noch in mogen varen, niet wel en sal connen waernemen, dat derhalven 't jacht den *Groene Leeuw*, alhier voor de riviere van Anckee op de wacht leggende, ten fyne voorsz. naer Bantam gesonden sal worden.

Aldus gedaen int fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER, PIETER DIRCXSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 17 Julio 1619. Alsoo hier op gisteren, Godt loff, 't schip 't *Wapen van Zeelant* uyt het vaderlant wel ende in salvo gearriveert is, hebben van de heeren Mayores onder andre ontfangen eene missive den 16^{en} January 1619 in Amsterdam geschreven, daeraen het schijnt haere E. niet wel bevalt datmen het schip *St. Michiel*, van St. Malo uytgevaren, in January 1618 omtrent Bantam gearresteert ende eyntlijcken met de ingeladen goederen, onder behoorlijcken inventarius, door hooch dringende noot aengenomen heeft ten profijte van degene, die daertoe gerechticht sijn; sulcx dat onse Meesters van de saecke niet wel geinformeert moeten wesen, off wy ten voorsz. tyden qualick bedacht sijn geweest. Is alsnu door den heer Generael verhaelt hoe voorsz. schip alsdoen eerstelijck gearresteert wiert, omme alleene den persoon van Hans de Decker te becomen, ende dat het arrest vaster ende langer gepronogeert wiert, eensdeels ten aensien by de Francen van 't voorsz. schip veel Moorsse schepen onder onsen name ende gewoonlijcke vlagge omtrent het Roode Meer beroost waren geweest, ende ten andre vermits den pangoran gouverneur van Bantam hem seer heftich tegens voorsz. arrest stelde, ons niet alleen den vryen peperhandel verbiedende, maer oock dat in 't schip de *Goede Fortuyne* niet schepen mochten de peper, alrede by d' onse gecocht ende betaelt.

Ende alsoo 't selvighe door den pangoran niet alleen gedaen wiert omme ons 't voorsz. schip te doen relasscheren, maer insonderheyt omme ons met syne peper naer synen wille te dwingen, gelijck hy langhe jaeren voor gehadt hadde te doen, ende daertoe alsnu d' occasie waernam, dat syne E. daerover genootsaeckt wiert by 't gedaene arrest ten uyttersten te persisteeren, soo omme ons recht tegen Decker ende de Francen, als omme 't recht van onse Meesters, d' eere ende achtbaerheyt van de Hoog Mogende Heeren Staten ende de Nederlantsche natie tegen voorsz. pangoran te maynteneeren, gelijck alsdoen by den raet hoochnodich ende goetgevonden wiert.

Ten aensien alsnu door voorsz. schip 't *Wapen van Zeelant* verstaen hebben, hoe dat alrede uyt Denemercken een schip naer Indien vertrocken was,

ende 't geruchte ginck dat noch vier andre souden volgen, twee by syne Conincklijcke Mayesteyt ende twee andre by particuliere cooplieden uytgerust, daerop diversche Nederlanders ende onder andre eenighe, die voor desen alhier in dienste van de Generale Compagnie sijn geweest, sullen wesen.

Ende alsoo de heeren Meesters ons daerover recommandeeren alle de peper op te coopen, die vorhanden soude mogen wesen, omme voorsz. Denen te prevenieren, doch datmen henlieden met alle beleefstheyt bejegene ende den handel neffens ons op vrye plaetsen toelaeten soude. Insgelijcx dat de cameran van Amsterdam ende Zeeland wat different schryven over 't lichten der Nederlanders met voorsz. Denen varende. Is hierover in consideratie geleyt wat ons te doen staet, soo voorsz. schepen in tegenwoordige conjuncture alhier comen te arriveren, waerop geconsidereert sijnde, dat ten naesten by met de comste van de voorsz. Denen in een staet geraecken sullen als geweest sijn ten tyde voorsz. schip *St. Michiel* aengehaelt wierz, als namentlijck byaldien voorsz. schepen van Denemercken volgens ordre van de Mayores den vryen peperhandel tot Bantam toelaeten, dat wy dan niet alleene dien handel sullen moeten derven, maer oock door den pangoran van Bantam genoechsaem als met een stroo gedwongen sullen worden synen wille te doen, oft synen moetwille ende overlast te gedoogen.

Ende soo voorsz. schepen in den handel tot Bantam verleth doen, dat apparent is, veel qualicker by de Mayores ende andre van dit verleth geoordeelt werden sal, dan alsnu van 't arest van 't voorsz. schip *St. Michiel* gedaen wort, evenalsoff het tegen recht ende reden gedaen werde, omme de Denen, Francken ende alle andre natien den vryen handel, die alle menschen gemeen is, te beletten ende een ons te trekken, maer niet omme het recht, d' eere ende achtbaerheyt van onse Hooge Overicheden tegens diegene welke die soecken te vercorten te maynteneeren, in voughé dat in desen (hoe wy het oock maecken), desaecke ten quaetsten genomen off geduydet werdende, gans geen eere noch danck begaan connen, oock dewijlle van twee quaden het beste moeten kiesen. Soo is 't dat de saecke overleyt, gedebeert ende wel geconsidereert wesende, eenstemmelijken verstaen, dat den stant van de Generale Compagnie niet maynteneren, behouden, noch verseeckeren connen soo wy de voorsz. schepen tot Bantam comende in dese conjuncture laten gewerden, gelijck het schijnt aan voorsz. missive van dato 16 Januario 1619 de Mayores wel wensten het schip *St. Michiel* toegestaen hadden, want den tijt sulcke veranderinge medegebracht heeft, dat alrede met die van Bantam in groot crackeel geraeckt sijn, den handel ons aldaer belet wert, ende apparent is, dat wel in openbare oorloge souden mogen geraecken, waerdoor de voorsz. schepen na haer wille vry acces ende den handel tot Bantam alleen hebbende, wy t'eenemael (des Godt verhoede) gedwongen souden werden de moetwille van

den pangoran aldaer te voldoen, 't welck wy het meeste quaet achten. Den raet verstaet seer wel, dat het volgens d' ordre van de heeren Meesters billijck ende behoorlijck wesen soude de voorsz. schepen den handel neffens ons tot Bantam toe te laeten, als men in goede vrede stont ende alles wel was. Dan vermits d' ordre van de Mayores met dien verstande gegeven is ende wy als-nu, Godt betert, in een andren stant, jae genoechsaem in oorloghe sijn, hebben daerover met gemeene stemmen tot meesten dienste, welstant, behouenisze van de Generale Compagnie ende verseeckeringhe van den peperhandel tot Bantam goet ende hoochnoodich bevonden, datmen ter aencomste van eenich schip ofte schepen uyt Denemercken voor Bantam henlieden datelijck schriftelijcken sal doen insinueeren, aenseggen ende verclaren, hoe de saecken tusschen ons ende die van Bantam, als oock d' Engelsen, van tijt tot tijt sich toegedragen hebben ende tegenwoordich noch staende sijn. Ende dat derhalven genootsaeckt sijn ons recht met gewelt tegens die van Bantam te vervolgen, ende een yder, niemant uytgesondert, van daer te weeren, totdat ons recht becomen, het different geslist, ende ons den vryen handel neffens andre, als voor desen, weder toegelaeten werde; derhalve dat men aan die van voorsz. schepen van de Mayesteyt van Denemercken vrientlijck versoecken sal voor dees tijt van Bantam te blyven, met beloofte ende vaste toesegginghe, dat neffens ons, als andre, gelijck dat behoort, tot Bantam handelen sullen, soo haest wy den handel becomen. Ende byaldien dese insinuatie noch bede niet helpen cost, datmen haer alsdan neffens alle andre naer aller volckeren rechte met gewelt van daer sal weeren, mits datmen voorder trachten sal, volgens 't placaet van de Hoog Mogende Heeren Staten Generael ende de voorige ordre van de Seventhiene, alle de Nederlanders, die op voorsz. schepen souden mogen wesen, met behendicheyt off anders met gewelt te becomen.

Is mede goetgevonden omme die van Bantam te benauwen ende te beter tot vrede met ons te dwingen, datmen noch twee schepen derwaerts senden sal behalven voorsz. *Nassouw* ende de *Groene Leeuw*, te weten vooreerst 't jacht den *Arent*, ende daerna 't schip de *Seewolff*, soo haest syne peper in den *Eenhoorn* overgegeven sal hebben.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, WILLEM JANSZ., FRANCO VAN DER MEER, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 18 Julio 1619. Ten aensien het tegenwoordighe fort Jacatra in haest ter diffentie opgeworpen is, in voeghen dat van 't selvige geen bequaem werck gemaect off voltrocken kan worden gelijck dat behoort, is daerover voor desen, den 2^e deser, goetgevonden met d' eerste gelegenthelyt

een nieuw fort na den eysch te beginnen, ende alsnu naerder gedelibereert sijnde, welcke plaatse daertoe bequaemste is, te weten, dese daer het fort tegenwoordich leyt, off de oversyde, wort goet gevonden dat hetselvige op de oversyde, te weten westzyde van de reviere maecken sullen, in voegen als voor desen gearresteert is.

Is mede geresloveert dat S^r. Pieter van den Broecke hem op 't schip den *Arent* naer Bantam sal vervoegen omme aldaer op de joncken te passen ende de vlagge te voeren over de jachten daer leggende, ende voorder in alles d'ordre van den heer Generael naer te comen.

Naervolgende Japanderen hunnen tijt geexpireert sijnde worden weder opnieuws aengenomen de Compagnie noch drie jaren in 't lant te dienen, ende sullen winnen:

Tombe, Japponees hier gecomen met het schip *Enckhuysen*, $4\frac{1}{2}$ realen.

Schoyts, met het schip *Enckhuysen* uyt Jappan gecomen, $4\frac{1}{2}$ realen.

Itsico, Japponeessergant met de joncke van Lodensteyn gecomen, $6\frac{1}{2}$ realen.

Thosoo, met het schip *Enckhuysen* uyt Jappan gecomen, $4\frac{1}{2}$ realen.

Groboo, met *Enckhuysen* voorsz. gecomen, $4\frac{1}{2}$ realen.

Johan Fano, met het schip voorsz. uyt Jappan gecomen, $4\frac{1}{2}$ realen.

Joan Maccau, mede met *Enckhuysen* gecomen, $5\frac{3}{4}$ realen.

Siceco, Japponees met de *Leeuw met Pylen* gecomen, $5\frac{1}{4}$ realen.

Gosue Carré, in de strate Mallacca door den heer admirael van der Hagen verovert, sal sedert desen ter maent winnen 3 realen.

Actum int fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER, ANDRIES SOURY, WILLEM JANSZ., PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYS-HOUWER, secretaris.

Saterdach adi 27 July anno 1619. Alsoo het nu een langen tijt geleden is, dat wy met den pangoram van Bantam gesocht hebben in onderhandelinge van een bestendige vrede te treden, ende by hem tot noch toe 't selve noyt aengeroert, nocht by der hant genomen is, maer ter contrarie ons met alle ommewegen ende ydele praetjens soect te treyneren, omme te sien off hy tusschenwyle eenige middelen becomen mochte, waermede hy ons naer ouder gewoonte op een nieuw soude mogen plagen, is by d'E. heer Generael ende den raet goet gevonden ende gearresteert datmen hem eerst ende vooral, gelijck dat billijck ende redelijck is, sal doen insinueren, ende eenen seeckren tijt van twee etmaelen ofte minder, nae 't goet vinden der vrienden voor Bantam, termineren, omme tot de vrede off tot den oorloge te resolveren, ende hem aen te dienen met duydelijke terme, soo middelertijt geen antwoort becomen, dat wy hem alsdan den oorlog aendoen sullen. Ende soo eenige ambassaten

aen d' heer generael beloost te senden, dat in sulcken gevalle d' onse tot Bantam middelertijt acces ende den vryen handel vergunne, ofte onnodich is imant na Jacatra te senden, want niet langer met praetjens begeeren getreyneert te wesen, maer vrede off oorloch begeeren, alsoo den welstant van de Generale Compagnie in dese gelegenheit geen voorder uytstel mach lyden, ende soo in voorsz. termijn geen antwoort becomen, dat alsdan Bantam in alder manieren met aenhaelinge van de joncken, prauwen, ende belettinge van de visscherye, sullen sien te benouwen, omme te onderstaen ofte het opstinaet hert van den pangoran door dien middel soude mogen tot redelijckheyt geboogen worden.

Aldus gedaen in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARENTEIER, WILLEM JANSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER. secretaris.

Saterdach adi 3 Augusto anno 1619. Is goetgevonden met den eersten den *Groenen Leeuw* van Bantam op t' ontbieden, omme 't sandelhout daeruyt te lossen, hem alhier van een roer ende andre nootlijckheden te voorsien, ende datmen in sijn plaatse derwarts sal senden 't schip de *Zeewolff* met een boot ende tingan, behoorlijcken gemant, omme daermede die van Bantam noch bet te benouwen. Voort datmen naer 10 a 12 dagen, als wanneer men hoopt de *Groenen Leeuw* wederom claer sal wesen omme naer Bantam te verseylen, ende tussenwyle oock tydinge van Jamby verwachten, 't voorsz. schip de *Zeewolff* met den eersten naer Jamby sal despesceren omme de last voor 't vaderlant van daer soo spoedich als 't mogelijck wert te procureren, alsoo apparent is, soo de saecken tussen ons ende die van Bantam hun niet anders als tot noch toe gedragen, geen last vooreerst van daer hebben te verwachten.

Is mede gearresteert dat 't jacht den *Eenhoorn* op Dinsdach toecomende, sijnde den 6^{en} deser maent, met syne volle last ende geeyste advy'sen naer 't patria sal vertreken. De Heere verleene hem behouden reyse.

Aldus gedaen in 't fort Jacatra, Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, LAURENS REAEL, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARENTEIER, WILLEM JANSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 14 Augusto anno 1619¹⁾). Naerder gedelibereert sijnde waer men het voorgenomen fort sal leggen, namentlijck aan dese syde daer het oude tegenwoordich leyt, off aan de oversyde op de Westcant van de reviere, gelijck voor desen geresolveert is, hebben alsnu aengesien dat van volck, materiaelen ende alle nootlijckheden, die tot soodanigen werck vereyscht werden,

¹⁾ Resolutie 14 Aug.—4 Oct. 1619: Q 82.

niet versien sijn ende veele jaeren sal aendraegen eer 't selvige voltrocken can worden. Is hierover op d' een syde geconsidereert, soo men op de Westsyde van de reviere een nieuw fort begint, dat veel swaricheden onderworpen sullen wesen eer 't selvige in goede forme soo verde voltrocken can worden, dat het tegen alle gewelt diffencibel sy ende ons gerieff van huysinghen daer binnen gemaectt connen worden; ende ten anderen dat soo een nieuw fort buyten om het oude fort begost wort, dat altoos in allen gevallen onse macht te lande byeen sal blyven ende alle de vyanden daermede gedreycht werden, ende die noch meer mochten comen niet dan te beter wederstaen connen worden, soo 't geviele dat onse navale macht iewers elders gebruyc kt moste werden eer de nieuwe werken voltrecken connen. Hierover is alsnu tot meerder verseeckeringe, welstant ende behoudenisse van dese plaatse goet gevonden, datmen het voorgenomen nieuwe fort eerstdaechs op ditto Oostsyde van de reviere buyten om het oude fort in behoorlijcke forme sal beginnen te maken, omme hetselvige na den tijt met gemack sonder verleth van des Compagnies saecken (welcke interim soo in 't stuck van oorloge als den handel op andere plaetsen mede waergenomen moeten werden) dies te beter te mogen voltrekken tot een quadraet fort, groot omtrent 50 roeden in 't viercant, mits dat vooreerst niet meer sullen beginnen dan de twee bolwerken ende de gardijn aen de lantsyde, alsoo wy verstaen in deser voughen werken de dat aen de lantsyde dubbelde sterckte sullen hebben, dewyle de meninghe niet en is d'oude bolwerken aff te breecken voordat de nieuwe gemaectt sijn, soodat met Godes hulpe verhoopen de plaatse in deser voughen te beter in allen gevallen tegen alle vyanden te houden, 't welck, op de Westsyde van de reviere een nieuw fort beginnende, wat difficiler vallen soude. 't Is waer dat den hoeck aldaer verder uyt in zee streckt; dan dewyle nu goetvinden met gemack een nieuw fort rontsomme het oude te maken, sullen mettertijt de zeebolwerken soo verre op de moras in zee connen leggen ende oock verder (gelyck het wel doenlijck is) dan de Westhoeck van de reviere tegenwoerde lijk leyt.

Alsoo het jacht van advijs, genaemt den *Orangeboom*, alhier Godt loff uyt het vaderland is gearriveert, met ordre dat hetselvige metten eersten volladen weder affgevaerdicht sal worden, daertoe alhier vooreerst weynich apparentie is, vermits den oorloge met die van Banham, soo is goet gevonden hetselvige jacht metten aldereersten naer Jamby te senden met een cappitaal van f 60.000, bestaende in twee kisten reaelen van achten ende de reste in cleeden ende andere waeren, omme syne ladinge aldaer te becomen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 18 Augusto anno 1619. Alsoo op gisteren alhier van Jamby wedergekeert is de advijsloep van 't schip den *Gouden Leeuw*, voor desen met deschepen de *Bergerboot*, den *Engel*, de *Morgensterre* ende de *Fager* derwaerts gesonden, waermede verstaen hebben de gelegentheyt van aldaer, ende dat na apparentie goede partie peper aldaer ende in Andrigiery becomen sullen, is goet gevonden dat neffens den *Orangeboom* mede derrewaert sullen senden het jacht *Nassauw* met noch 3 kisten gelt ende eenige coopmanschappen, omme syne ladinge van peper soo in Jamby als Andrigiery daervooren te becomen.

Item alsoo ons desen namiddach van Bantham geadvyseert wert, hoe de pangoran gouverneur de resterende goederen ende coopmanschappen die tot Bantham noch aen lant hadden, vry en lyber aan boort van de schepen daer te reede leggende gesonden heeft, ende soo 't schijnt wel genegen soude sijn in onderhandelinge met ons te comen ende den vrede te soecken, als van ons daervan eerst aengesprocken wiert, soo is hierover door d' heer Generael den raet in deliberatie gegeven, wat ons hierinne te doen staet ende wat ordre aen d' onse, voor Bantham leggende, sullen geven, namentlijck off men sal sien in onderhandelinge met hem te treden, dan off men in oorlog voorder sal continueeren ende voortvaeren in 't gene begonnen hebben om hem te beter tot reden ende een goet accoort met ons te dwingen ende tot onse pretentien te geraken. Hierop is na rype deliberatie tot meesten dienst ende welstant van de Generale Compagnie ende verseeckeringe van de peper-handel van Bantham goet gevonden d' onse voor Bantham leggende te ordonneren met de voorgaende gegeven ordre voort te vaeren, ende vooralsnoch te continueeren in den oorlog, tot naerder advijs; item dat den pangoran sullen bedancken voor de vrientschap dat onse goederen onbeschadicht aan boort gesonden heeft, ende vrientlijck te versoecken dat het hem gelieve d' onse, die wy tot Bantham gelaten hebben, aen d' uytstaende schulden te helpen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 24 Augusto anno 1619. Alsoo d' Engelsen van 't schip de *Sterre*, onlangs by d' onse in de straat van Sunda aengehaelt, met haer personen ende eygen goederen vryhey't belooft is omme onbeschadicht by haer volck bestelt te werden, ende tegenwoordich daertoe ghcen geleghentheyt en hebben, sulcx dat eenige van de gemene bootsgesellen geinclineert ende ge-neghen sijn haer in onsen dienste te begeven, soo is goet gevonden alle degeene die willich sijn in dienste van de Compagnie aen te nemen, sonder haer nochtans te verbinden off te verplichten tegens de ondersaten van de Majesteyt van Engelant te dienen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELIS VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 31 Augusto anno 1619. Alsoo op 't schip d' Engelse *Sterre* een bequaem schipper van node is, soo is op de goede hoope ende 't betrouwuen dat hebbende sijn van den persoon van Jan Jansz. van Gorcum, opperstuerman op 't schip den *Gouden Leeuw*, wiens tijt gaet expireeren, goet gevonden omme hem te courrageeren ende occasie te geven syne voorgaende faulten te repareren, den voorsz. Jan Jansz. van Gorcum voor schipper op 't voorsz. schip de *Sterre* te promoveeren, mits dat van nu aan aengenomen wert de Compagnie noch drie jaeren in 't lant te dienen, ende dat voor f80 ter maent, tot in 't vaderlant toe te genieten.

Is mede geresolveert datmen de aengenomen Engelsen van 't schip de *Sterre*, die haer vrywillich in dienste van de Generale Compagnie begeven hebben, op haer instantelijck versoeck ende omme haer te meerder in getrouwicheyt aan de Compagnie te verbinden ende geen oorsaeck van miscontentement te geven, hare verdiende gagie op d' uytreyse van Engelant tot hier toe, sijnde netto elck ses maenden, sal verseeckeren ende toeseggen, dat d'selve door onse heeren Meesters aan haer sal werden voldaan.

Alsoo door 't overlyden van Laurens Pietersz. Keyser het schipperschap op 't jacht den *Arent* is vacerende ende 't selve tot noch toe by den opperstierman Abraham Willemesz. van Hoochwout tsedert is waergenomen ende bedient, soo is goet gevonden op 't goet rapport dat ons van hem wert gedaen, den voorsz. Abraham Willemesz. voor schipper op 't voorsz. jacht den *Arent* te autoriseren, mits genietende de verbeteringe volgens den artijckelbryeff, van den tijt aff dat hy 't selve heeft bedient.

In ons fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 5 September 1619. Is door d' heer Generael voorgedraghen wat ons voirder in de saecke van Bantham te doen staet, namentlijck off men den oorloghe sal verstercken ende met meerder macht van schepen ende bequaem roeytuych Bantham ten uyttersten benouwen, alles aan te haelen ende te beletten datter niets uyt noch in en come, omme daerdoor hem te eerder met reden tot ons te dwinghen, dan off geraetsamer sy iemant derrewaerts te comitteeren omme onse uytstaende schulden te eyschen ende voorder te onderstaen off men in onderhandelinghe met den pangoran soude connen geraken. Hierop is naer rype deliberatie tot meesten dienste van de heeren Meesters

ende versekeringh van den peperhandel van Bantham om veele hoochwich-tige redenen goet gevonden vooreerst noch niemant naer Bantham te senden om de uytstaende schulden off handelinge te versoecken, alsoo gevreest wert dat dit de saecke te meer soude verachteren, maer datmen ter eerster gelegen-heydt noch twee off meer schepen derwaerts sal senden omme den oorloghe te verstercken ende Bantham sooveel doenlijck is te benouwen totdat van hem aengesocht worden, ende ons voorder na den tijt ende loop van saecken te reguleeren, op hoope van daerdoor te eerder tot een goede vrede te geraken.

Alsoo den coninck van Jacatra, die in Tanahara door den pangoran van Ban-tham gevanghen ende in bewaeringhe gehouden wert, voor desen iemant van sijn volck gesonden heeft omme onse vrientschap weder te versoecken ende te onderstaen hoe tot hem noch geinclineert sijn, ende alsnu wederomme alhier is sendende, genouchsaem te kennen gevende dat gesint soude sijn onder onse bescherminge alhier te comen woonen, als hy maer wiste dat hy ons aengenaem wesen soude, waerop onse meeninghe geerne soude weten; ende alsoo wy achten dit een geapposteerde boode te sijn, is goet gevonden geen finael bescheet te geven, maer hem met hoope te voeden ende een cleene schenkagie te senden om te sien wat den tijt voorder medebrengen sal.

Alsoo de schepen *Dordrecht* ende *Amsterdam* op eergisteren Godtluff alhier uyt het vaderlant sijn gearriveert, sulcx dat weder behalven den *Gouden Leeuw* voor Bantham ende Jacatra 14 schepen by den anderen hebben, waervan als-nu weder eenige tot vorderinge van den peperhandel naer andre quartieren connen versenden sonder de macht welck hier tegens d' Engelsen gehouden dient, te seer te verminderen, soo is goet gevonden metten aldereersten naer Ticco ende Pryaman te senden 't schip den *Zerwolff* met noch een cloeck oorlochschip tot convoy ende om d' Engelsen die daer souden moghen wesen te resisteren, ende dat haer mede sullen geven sooveel contanten als tot haer ladinge van noode hebben, omme op 't spoedichste weder herrewaerts te keeren.

Is mede geresloveert dat 't schip *St. Michiel* sal werden geprepareert ende volladen met rijs ende alle andere provisien voor de sorten om tegens de toe-comende maent derwaerts te seylen, ende alsoo 't selvige schip noch een goede party'e nagelen is inhebbende, dien hy jongst van de Mollucquen heeft medegebracht, is goet gevonden dat ditto nagelen in 't schip *Dordrechts* sullen overgegeven worden, omme daermede off met een ander schip naer gelegen-heydt des tijts naer 't vaderlant te gaen.

Aldus gedaen ende gearresteert in ons fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, M. SONCK, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 16 September anno 1619. Dewyle het schip *Westvrieslant* Godt loff op den 13^{en} deser maent alhier uyt het vaderlant is gearriveert, mede brengende een scheepken van omtrent 70 lasten, by hen op 6 graden by Noorden de linie verovert, geseylt sijnde met Portuguesen van Lixbona omme te gaen nae Fernambocque in Bresjil, ende alsoo hoochnodich naer Suckadana dient gesonden omme een goet cappitael tot opcoop van rijs ende dyamanten aldaer te brenghen, is goet gevonden dat het voorsz. veroverde scheepken off jacht genaempt *Nassauw* datelijck te dien syne derwaerts sal gesonden worden, omme de dyamanten die daer souden mogen sijn vandaer te haelen ende voirder op 't spoedichste syne volle ladinghe in rijs sien te becomen ende daermede weder herrewaerts te keeren.

Is mede geresloveert dat hetselvige jacht in 't gaen Japara sal aendoen omme te onderstaen off men door eenige vrientlijcke middelen tot de verlos singhe van onse gevangenen (daerom voor desen door den coninck van Tcheribon instantie gedaen is ende die nu naer ons geseyt wort uyt het lant in Japara gebracht sijn) sal connen becomen, sonder nochtans daermede eenigen tijt te versuymen. Ende salmen mede in 't gaen naer Japara aen ditto jacht expresse ordre geven dat hy alle joncken die hem van d' Oost in zee souden mogen bejegenen ende herrewaerts aen wilden, onbeschadicht ende ongemolesteert sal laeten passeeren, doch soo voor Japara eenige joncken met rijs van de ondersaten van den Mattaram vonde leggen, datmen de rijs daeruyt sal lossen ende d' selvige op rekening van 't gene van ons gerooft hebben sal aennemen, sonder nochtans de personen te beschadigen, maer die vry aen lant te senden, omme daermede te bethoonen dat niet dan vergoedinge van onse geledene schade begeeren; ende eenige joncken van vrye quartieren daermede in geen oorloge sijn aldaer vindende, salmen de rijs daeruyt overnemen ende die aen haer na merctganck betaelen.

Ende opdat onse ordre in desen volcomentlijck mach naergecom worden, is gecommitteert mede te gaen S'. Daniel van der Heggen, oppercoopman, soo omme 't geene voorsz. is te verrichten, als mede 't comptoir in Suckedana te visiteeren, op het comportement van de personen aldaer leggende te letten, ende voirder in alles goede ordre te stellen.

Joseph Jansz. de Natlaer, ondercoopman, uytgevaeren met 'tschip de *Leeuw met Pylen* anno 1610, winnende f 40 ter maent, wiens tijt voor de tweede mael geexpireert is, wort opnieus aengenomen voor coopman van nu aff noch drie jaeren in 't lant te dienen a f 60 ter maent, tot in 't vaderlant toe te genieten.

Meester Jan van den Broeck, schoolmeester, uytgevaeren met het schip *Middelburch* anno 1613, wiens tijt in Januaryo passato is geexpireert, winnende f 42 ter maent, wort wederom opnieuws aengenomen van nu aff noch drie

jaeren in 't lant te dienen a f60 ter maent, wel verstaende dat dese gagie sal genieten tseder 16 September 1618 tot in 't vaderlant toe.

Aldus gedaen ende gearresteert in ons fort Jacatra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach, adi 18 September anno 1619. Alsoo door het arrivement van de nieuw aengecomen schepen uyt het vaderlant tegenwoordich alhier een treffelijcke vloot van achthien schepen by den anderen hebben, behalve den *Gouden Leeuw* die metten eersten nae 't patrya gaet ende 't veroverde jacht *Nassau* naer Suckadana, als namentlijck de *Trouwe, d' Oude Zonne, 't Wapen van Amsterdam, Haerlem, de Zuyder Eendracht, St. Michiel, de Neptunes, den Arcent, de Groene Leeuw, de Zeewolff, d' Engelse Sterre, 't Wapen van Zeeland, Dordrecht, Amsterdam, Westvrieslant, Nieuw Zeeland, 't Postpaert* ende den *Dolphijn*, soo is door d'E. heer Generael op eergisteren, gisteren ende van dage de presente raden in deliberatie gegeven, dewyle het apparent is dat vooreerst tot Bantham geen handel becomen sullen off souden de plaatse van Jacatra verlaten ende de wille van den pangoran voldoen moeten, hoe de tegenwoordige macht ten dienste van de Generaele Compagnie met het minste verleth off interest best employeren sullen, namentlijck off het niet geraden sy, dat met den aldereersten een schip met een goet cappitael naer Jamby ende Patana senden, soo tot versterckinghe van 't cappitael aldaer, als omme de comptoiren van Patana, Sangora, Ligor, Bordelong ende Syam tegen 't naeste jaer op voordeel te provideeren; item dat een goede vloot schepen naer Ticco, Pryaman, Atchijn ende de Custe van Coromandel senden tot bevoirderinge van den handel om de Noort, als omme onse revenge van d'Engelse te soecken; item off het geraden sy een schip om d'Oost langs dese cust van Java te senden, omme seecker hout tot reparatie van schepen ende fabricquen alhier te haelen. Is eyntlijck eenstemmich verstaen ende goet gevonden, naerdat de voorsz. 3 daghen langh gedelibereert ende de saecke wel overleyt is, dat metten aldereersten naer Jamby ende Patana sullen senden 'tschip den *Zeewolff* met een cappitael van 70.000 reaelen van achten; naer Ticco, Pryaman ende Atchijn een vloote van ses schepen, namentlijck *Haerlem, 't Wapen van Zeeland, Nieuw Zeeland, de Neptunes, d' Engelse Sterre* ende 't *Postpaert* met een cappitael van 90.000 reaelen van achten ende eenige andere coöpmanschappen tot den handel van Ticco, Pryaman, Atchijn ende de Custe van Coromandel, met ordre dat van Atchijn naer de Custe van Coromandel gesonden werde 't schip *Nieuw Zeeland*, eenige andere meer, off de geheele vloote, naer dat aldaer op d'instructie die by den heer Generael medegegeven

sal worden den raet in Atchijn goetvinden sal, wel te verstaen, soo de vloote in February toecomende van de Cust alhier wederkeeren can; in voeghen dat hier noch sullen behouden een vloote van elff schepen, te weten de *Trouw*, d' *Oude Sonne*, 't *Wapen van Amsterdam*, de *Zuyder Eendracht*, *Dordrecht*, *Amsterdam*, *St. Michiel*, *Westvrieslant*, den *Arent*, den *Groenen Leeuw* ende den *Dolphijn*, waermede met Godes hulpe verhoopen den handel tot Bantam voor de Generaele Compagnie te verseeckeren ende de plaatse van Jacatra sonder intrest van de Generaele Compagnie te verstercken. Het waere wel goed dat d' Engelsen met meerder macht vervolcht wierden, dan alsoo maelcanderen souden connen missen, ende vooral omtrent Bantam een goede vloote gehouden moet worden, wort vooralsnoch niet geraden gevonden meer schepen van der handt te senden, opdat van 't principaele niet gefrustreert werden; ende sal den E. Willem Jansz., raet van Indien, met de voorsz. vloote van ses schepen varen ende daerover als commandeur ende overhoofst geauthoriseert werden, opdat het exploit met goede ordre ende eenicheyt geschiede.

Alsoo ons aengedient is, dat Cornelis Comans tegen welgevallen van den Atchijnsen gouverneur in Ticco gebleven wesen soude ende in de peperhandel merckelijcke pertye versuympet soud sijn, is goet gevonden voorsz. commandeur Willem Jansz. te belasten naerder informatie van de saecke te nemen ende alsulcke verandering te doen, als metten raet aldaer ten besten van de Generaele Compagnie goet gevonden worden sal.

Is mede geresolveert dat Hans van Meldert, oppercoopman, met *Nieu Zeelant* in 't lant gecomen, sal overgaen op 't schip den *Zeewolff*, ende Abraham de Rasiere weder in zijn plaatse op *Nieu Zeelant* omme (des nodich sijnde) in Ticco gebruyct te worden.

Item dat uyt de schepen *Nieu Zeelant*, 't *Wapen van Zeelant* ende 't *Postpaert* sullen lichten ende in de andere blyvende schepen als hier aen lant overnemen voor de forten ende schepen alle de provisien, die bevonden sullen werden overich te hebben ende sy onberen connen, omme geen vordere resico daervan te loopen. Ende sal de voorsz. vloote van 6 schepen versien wesen met behoorlijcke provisie ende amonitie voor 570 coppen, ophebben-de in als 154 stukken geschut, te weten: *Haerlem* 107 coppen ende 38 stukken geschut; *Nieu Zeelant* 128 coppen ende 28 stukken geschut; 't *Wapen van Zeelant* 137 coppen ende 32 stukken geschut; de *Neptunes* 63 coppen ende 20 stukken geschut; 't *Postpaert* 62 coppen ende 12 stukken geschut; d' *Engelse Sterre* 73 coppen ende 24 stukken geschut.

Item dat de *Goude Leeuw* met 24 stukken geschut naer 't vaderlant sal varen, sulcx dat daervan 6 stukken sullen lichten, te weeten de twee metale halve cartouwen van 't schip *Delft* ende 4 lichte ysere stukken, dewelcke alle op 't schip *Westvrieslant* sullen geleyt worden; ende de 6 ysere stukken die den

Dolphijn in 't ruym leggen heeft, sullen geleyt worden te weten 4 op *Nieuw Zeelandt* ende twee op d'Engelse *Sterre*.

Den advocaet fiscael, Pieter Dircksz., oppercoopman, ende Thijss Cornelisz. Vleyshouwer, secretaris, werden gecommitteert omme te visiteeren de kisten, cassen, baggagien ende andersints van de oppercoopliden, schippers, oversten van de chrijchsliden, alle andere officieren, soldaeten ende bootsgesellen van de schepen *Westvrieslant*, 't *Postpaert*, de prijs genaempt *Nassau* by haerlieden verovert, ende daeruyt te lichtten sulcx meer bevonden soud mogen werden verovert te sijn dan ons aengegeven is.

Aldus gedaen ende gearresteert in ons fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donerdach adi 19 September anno 1619. By d' E. heer Generael den raet in deliberatie gegeven sijnde ofte het geviele dat onse vloote (voor dese na de Westcust van Sumatra gedestineert) eenige Engelse schepen op de reede van Atchijn bejegende, in wat maniere d' onse haer in soodanigen gevalle sullen hebben te draeghen, is naer overlegh van saecken goet geacht ende gearresteert soo sy 2, 3 a 4 schepen vernae men, dat alsdan, sonder enige voordere insinuatie ofte respect van den coninck van Atchijn te draeghen, deselve sullen aentasten ende sien te vermeesteren, 't en waere dat de 4 schepen soo extraordinary gemonteert ende voorsien waeren dat d' onse daerop geen advantage saeghen; ten anderen, soo d' Engelsen daer met 5, 6 a 8 schepen leggen, dat alsdan recht na de reede van Atchijn sullen loopen, aldaer by ende omtrent haer setten sonder haer lichtveerdelycken aen te tasten, doch soo naderhand merckelijcke advantagie bequaemen, sullen alsdan voortvaeren; ende soo d' Engelsen met een geheele vloote van omtrent 10 ofte meer schepen daer laeghen, sullen d' onse op de reede van Atchijn by haer niet loopen, maer weder herrewaerts keeren ende haer vorder ordre nacomen.

Aldus gedaen in ons fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 20 September anno 1619. Is goet gevonden ende gearresteert den *Gouden Leeuw* soo haest mogelijck wert naer 't patrya te depescheren, ende datmen 't gene hem alsnoch tot syne volle ladinge mochte ontbreken, met nagelen uyt 't *Wapen van Amsterdam* sal suppleeren, sonder enige coopmanschappen op den overloop te laden, opdat de vivres te bequaemer

gebercht worden sonder 't bovenschip te belemmeren, opdat in cas eenige Engelsen off andre vyanden rescontreerde, niet verlegen geraecke.

Aldus gedaen in ons fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 26 September anno 1619. Alsoo de gecommitteerden in 't visiteren van de kisten, kassen, baggagien ende andersints van den oppercoopman ende schipper van 't schip *Westvrieslant* eenige goederen meer bevonden hebben, dan by haerlieder inventaris overgegeven is, becomen uyt de prysse, door hen by Noorden de linie verovert ende by haer achtergehouden ende verswegen, sijnde apparent, datter noch meer andere goederen ende coopmanschappen in ditto schepen moeten geweest sijn, vermits de facture van de ladinghe ende alle andere brieven ende pampieren niet te voorschijn brengen ende by haer verduystert sijn, soo is goet gevonden haere saecke tot naerder informatie te surcheren, ende den oppercoopman Jan Hendricksz. soo lange by provisie hier aen lant te houden totdat sijn saecke affgedaan sy.

Item dat in sijn plaatse weder by provisie op 't schip sal gaen Cornelis Heermans, oppercoopman, met 't *Wapen van Zeeland* in 't lant gecomen, omme op alles goede acht ende regart te nemen, alsmede dat den schipper Quintijn Pietersz. van gelijcken by provisie weder 't scheep sal gaen.

Alsoo Hendrick Pietersz. van Amsterdam, uytgevaeren voor quartiermeester met schip 't *Postpaert*, op de uytreyse, noch sijnde by Noorden de linie, door den raet van de schepen *Westvrieslant* ende 't *Postpaert* van sijn offitie gedepoerteert ende tot bootsman a f8 ter maent op 't schip *Westvrieslant* gestelt is, uyt oorsaecke, dat een astrolabio die hem in de schuyt gegeven was, gebroken wiert, waerover hy alsnu sijn clachte aen den heer Generael ende den raet gedaen heeft, versoeckende op syne saecke naerder te willen letten ende hem in sijn voorgaende offitie ende gagie te stellen, soo is 't dat d' heer Generael ende raden, hierop gehoort hebbende de respectieve coopliden ende schippers van de voorsz. 2 schepen, ende verstaende dat voor off na geen andere faute begaen, maer hem stil ende wel gedraegen heeft, derhalven den voornoemden Hendrick Pietersz. van nu aff weder gestelt hebben ende stellen hem mits desen in sijn voorgaende offitie ende gagie van quartiermeester, daervooren uytgevaeren is, ende 't selve te bedienen op 't schip *Westvrieslant*.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris,

Vrydach adi 27 September anno 1619. Is wederomme door d'heer Generael de presente raden voorgestelt, dewyle de vloote van 6 schepen na de West-cust van Sumatra gedestineert tegenwoordich volcomen seylreel sijn ende hare depesche hebben, off men deselve haer voyage sal laten doen, dan off men die off eenige van dien noch eenigen tijt hier sal houden, waerop naer type deliberatie eenstemmeliick is gearresteert te persisteeren by voorgaende resoluytie ende hierinne geen veranderinge te doen.

Aldus gedaen in ons fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 30 September anno 1619. Alsoo het jacht genaempt *Cleen Amsterdam*, by 't schip *Haerlem* op syne uytreyse verovert, op heden alhier uyt de Mollucquen gearriveert is, inhebbende 210 bhaeren nagelen, dewelcke datelijck daeruyt dienen gelost ende in een ander schip, dat naer 't vaderlant hoopen te destineeren, overgegeven te werden, ten eynde ditto jacht weder in andere diensten gebruycken mogen, derhalven is door d'heer Generael voorgestelt in welck schip deselve sullen overschepen, namentlijck in 't schip *Amsterdam* off *Westvrieslant*; ende alsoo voor rekeninghe van de camer van Amsterdam alreede in 't schip *Dordrecht* een goede pertye nagelen gescheept sijn, is goet gevonden om d' ordre van d' heeren Meesters hierinne te volgen ende de respective cameren sooveel mogelijck is te voldoen, dat de voorsz. nagelen in 't schip *Westvrieslant*, dat voor rekeninghe van de camer van Zee-lant uytgesonden is, sullen overgenomen werden, niettegenstaende 't selvige schip weerachtiger is als *Amsterdam* ende daerdoor in dese tegenwoordige gelegentheyt bequaemer in 't lant diende gehouden, doch verhoopen evenwel, de saecke wel succederende, dat voorsz. schip *Amsterdam* ende meer andere boven de schepen *Dordrecht* ende *Westvrieslant* noch sullen affladen.

Alsoo 't schip 't *Wapen van Amsterdam* noch een goede pertye nagelen van Amboyna is in hebbende, is goet gevonden dat d' selvige in 't schip *Dordrecht* sullen overgescheept werden om daermede naer 't vaderlant te gaen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 2 October anno 1619. Philips Adryaensz. van der Werff, uytgevaren voor assistent met 't schip den *Swerten Leeuw* anno 1615, tegen-

woordich bottelier alhier in 't fort, winnende f 20 ter maent, wiens tijt ultimo April anno 1621 gaet expireeren, wort aengenomen na d' expiratie van voorsz. tijt noch 3 jaeren in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f 40 ter maent.

Wynant Brantsz., sergeant, uytgevaeren anno 1613 met 't jacht de *Neptunes*, tegenwoordich winnende f 20 ter maent, wiens tijt geexpireert is, wort wederomme opnieus aengenomen voor geappoincteerde vendrich drie jaeren in 't lant te dienen a f 36 ter maent tot in 't vaderlant toe, mits, in garnesoen comende, alsulcke privilegie sal genieten als een vendrich toecompt.

Barent Multhoff, sergeant, uytgevaeren anno 1607 met 't schip *Hoorn*, tegenwoordich winnende f 26 ter maent, wiens tijt in April 1620 gaet expireeren, wort aengenomen na d' expiratie van voorsz. tijt noch drie jaeren in 't lant te dienen voor geappoincteerde vendrich, mits van nu aff tot in 't vaderlant toe te genieten f 36 ter maent, ende daerenboven, in garnesoen comende, alsulcke privilegie als een vendrich toecompt.

Dirck Jemmingius, uytgevaeren voor schryver van de soldaeten met 't schip den *Swerten Leeuw* anno 1615, tegenwoordich winnende f 20 ter maent, wiens tijt ultimo April anno 1621 gaet expireren, wort aengenomen voor ondercoopman off alsulcken ampt als hem van d' heer Generael opgeleyt sal worden noch drie jaeren na d' expiratie van voorsz. tijt te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f 40 ter maent.

Anthonio Meeusz., uytgevaeren met schip *Mauritius* in Januaryo 1618 voor adelborst a f 10 ter maent, ende tsedert sijn aencomste alhier in 'tschryven gebruyc, sal ten respecte van syne diensten ende bequaemheyt voortaan winnen f 20 ter maent.

Alsoo Thijs Cornelisz. Vleyshouwer, secretaris van d' heer Generael, winnende tegenwoordich f 36 ter maent, synen tijt geexpireert is, wert denselven opnieus in voorsz. qualite aengenomen noch 3 jaeren in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f 72 ter maent.

Is goetgevonden op ernstelijck versoeck van den cappiteyn Moor van Fer-nambucka ende sijn huysvrouwe, nu laest met een scheepken by Noorden de linie door 't schip *Westvrieslant* becomen, datmen haer soontien genaemt don George de Loyse met schip den *Gouden Leeuw* naer huys sal senden omme de verlossinge van syne ouders in Portuguael te procureren jegens d' onse in Manilha gevanghen sittende.

Aldus gedaen ende gearresteert in ons fort Jacatra, adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, 't mercq van cappiteyn JAN PA, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 4 October anno 1619. Alsoo 't schip den *Gouden Leeuw* tegenwoordich volladen ende seylreit ley't, soo is op 't versoeck ende voorstel van den admirael Verhaghen door d' heer Generael de presente raden voorgedraghen te nomineeren den dach van 't vertreck van ditto schip, ende gemerckt hier weynich off geen verversinghe voor 't scheepsvolck te becomen is, off 't selvige de straat Sonda, dat den ordinarien wech is, sal uytloopen, off de straat van Baly, omme eerst in Grece off daeromtrent sijn volck wat te ververschen; item off voorsz. schip nu wel versien is van volck, provisie ende alle nootlijckheden. Daer sijn op 100 gesonde mannen, 27 siecken ende 13 gevanghen Engelsen, t' samen 140 coppen, geprovideert met 24 vaeten vlees ende speck, 13 leggers Spaense wijn, 1 camer broot, 2 aemen oly'e, 2 leggers asijn,¹⁾ *¶* stockvis, 14 a 15 lasten rijs, 70 leggers waeter; waerop met gemeen advijs goetgevonden is, dat 't voorsz. schip Dinsdaghs 'smorgens den 8 deser maent in de name Godes vertrekken ende de straat Sunda uytloopen sal om tijt te winnen ende in 't beste van de somer op ons landt te moghen comen, alsmede dat voorsz. schip van volck, provisie ende alle andere nootlijckheden tot de reyse genoech versien is.

Aldus gedaen ende gearresteert in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, STEVEN VAN DER HAGHEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 11 October anno 1619²⁾. Alsoo 't jacht de *Tyger* op gisteren alhier van Amboyna is aengecomen, medebrengende 77½ bhaer nagelen, is goetgevonden dat d'selve datelijck sullen gelost ende in 't schip *Dordrecht* overgenomen worden, ten eynde ditto jacht elders gebruycken mogen.

Alsoo³⁾ hier tegenwoordich omtrent 400 Chinesen onder onse bescherminge sijn woonende ende nodich is, dat daerover een bequaem persoon uyt deselvige tot overhooft gestelt worde omme sooveel mogelijk goede ordre ende policie onder haer te doen onderhouden, waertoe by de voornaemste Chinesen uyt alle haere naem voorgedragen is eenen genaempt Bencon, soo is goetgevonden den voorsz. Bencon by provisie als overhooft over de voorsz. Chinesen te authoriseren, met last omme alle civile saecken aff te doen ende andere swaere saecken aan ons te renvoyeeren.

Alsoo ons door de Chineesse visschers gerapporteert wert, dat hieromtrent by Oosten Jacatra in de bocht eenige Javaense prauwen sich onthouden, daerdoor sy scrupeleus ende bevreest sijn langer uyt visschen te vaeren, is

¹⁾ Niet ingevuld.

²⁾ Resolutie 11 Oct. 1619—22 Jan. 1620: Q 241.

³⁾ Deze alinea in regest by van der Chijf, *Plakaatboek I*, 599.

goetgevonden, om dese cust ende 't lant hieromtrent vry te houden, op overmorgen vroech de nieuwe gemaecte fregat ende thien tingans off groote praeuwen derwaerts te senden, versien met omtrent 200 man, soo soldaeten als bootsgesellen.

Aldus gedaen ende gearresteert in ons fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARENTEIER, JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dingsdach adi 15 October anno 1619, in 't fort Jacatra. Is door d' heer Generael de presente raden affgevraecht haer advijs op de naervolgende poincten, door sijn E. op den 11^{en} deser maent voorgestelt ende in bedenckinge gegeven, omme daerop ten besten dienst ende welstant van de Generaele Compagnie te resolveren, namentlijck:

Wat ordre aen d'onse voor Bantam leggende voirder sullen geven, als te weeten, off men Bantam met alle de schepen ende de tegenwoordige macht van praeuwen ende volck die by den anderen hebben, ten uyttersten sal benouwen, ende het fortificeeren alhier, alsmede het repareren van diverse schepen voor een tijt sal laeten berusten ende met alleman derrewaerts gaen omme te sien off men den pangoran daerdoor te eerder ende beter tot redenen sal connen brengen, dan off men andere synantie ende middelen sal soeken om met die van Bantam in onderhandelinge te treden ende den peper te becomen.

Off *Dordrecht* ende den *Tyger* naer Bantam sullen senden ende den *Arent* ende de *Groene Leeuw*, die gerepareert ende versonden dienen, daertegen weder herrewaerts ontbieden.

Off 't gelt in *Dordrecht* sullen laeten, dan off hier aen lant sal overgeven.

Off d' *Oude Sonne* die tot noch toe in de straat Sonda op 't Engelse schip den *Beer* gewacht heeft, aldaer langer sal continueren, dan off het opontbieden ende voor Bantam ordonneren sullen.

Item wat schepen voor Amboyna ende Banda sullen prepareren.

Ende is op 't eerste poinct, nopende het stuck van Bantam, goetgevonden, dewyle die van Bantam sullen moeten verduyren ende haer ten uyttersten het visschen niet beletten connen off souden de versterckinge deser plaatse ende reparatie der schepen t' enemael moeten staecken om menichte van cleen vaertuych te mannen ende d'onse daermede t' exerceren, dat de reede van Bantam gelijck voor desen beseth sullen houden om alle handelinge ende toevoer van vivres te weerden ende 't visschen sooveele te beletten als de middelen aldaer strecken, alsoo vooralsnoch niet geraden wert gevonden aenspraeck te doen om selfs d'onderhandelinge te soeken; item dat het fortifi-

ceeren alhier ende het repareren van de noodige schepen, die andersints t' enemael vergaen souden, mede sullen bevorderen.

Item dat *Dordrecht* ende den *Tyger*, die nu gereet sijn, naer Bantam sullen gaen, opdat den *Arent* ende de *Groene Leeuw* weder tot een voyage geprepareert mogen worden.

Dat het gelt uyt *Dordrecht* hier een lant sal comen.

Dat het schip d' *Oude Sonne* uyt de straat Sonda sullen ordonneeren voor Bantam te seylen soo haest sijn hout tot sijn bouchspriet sal hebben ende de *Gouden Leeuw* (die daer noch eenige verversinge soect) naer 't vaderlant vertrocken sal wesen.

Alsoo het schip 't *Wapen van Amsterdam* tegenwoordich versien, sijn lecken gestopt ende bequaem gekent wert, noch een reyse innewaerts te mogen doen, is goetgevonden 't selvige schip voor Amboyna ende Banda met de nodige provisien te prepareren, ende Grissy te laeten aendoen omme aldaer in te nemen 't gene voirder becomen ende laden can.

Aldus gedaen datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saeterdach adi 19 October anno 1619¹⁾). Alsoo door de coningen van Bantam ende Jacatra overlange voorgenomen is geweest omme den persoon van d'E. heer Generael te vermoorden ende van cant te helpen, ende om 't selve te doen nu wederom expres door den coninck van Jacatra van Tanahara herrewaerts gesonden sijn een Andrea synen tolck, Quiay Lebe Wayd ende Andor, slave van des conincks broeder, dewelcke gecomen wesende met noch drie andere Javanen met een praeuw ende vreedevaen aan 't schip 't *Wapen van Amsterdam*, leggende aen d' eylanden, op den 15 deser maent, door de schuyt van ditto schip alhier gebracht sijn omme onder dexel van haeren gefingeerden bootschap d' executie te doen, laetende haeren praeuw ende de voorsz. drie andere Javanen aldaer blyven, doch is sulcx door sonderlinge bescherminge Godes verhindert; ende alsoo de voorsz. coningen niet naer sullen laeten 't selvige door andre te hervatten, oock dat dagelijcx veel praeuwen van Tcheribon ende andere quartieren hier comen, soo is by den E. heer Generael ende de presente raden goetgevonden by expresse ordonnantie te publiceren ende alle vreemde natien, alreede hier sijnde oft die noch v.a.n buyten met eenige joncquen off prauwen hier souden mogen comen, 't sy Javanen, Clingen, Chinesen off andere, geene uytgesondert, te waerschouwen ende aen te dienen dat niemand van deselvige voortaen hem vervoirderen sal

¹⁾ De eerste alinea in regest bij van der Chijs, *Plakaatboek I*, 599.

met eenich geweer binnen 't fort te comen, maer dat sulcx in haer praeuwen off joncquen sullen laeten off aen de wacht in de poort in bewaringe overgeven; oock dat niemant van de voorsz. vrembdelingen voortaen vermogen sal den Generael 't sy buyten off binnen 't fort met eenich geweer aen te sprecken; item dat meede alle joncquen van buyten incomende niet vermogen sullen eenich ander geweer als critsen off ponjaerden by haer te behouden, maer sullen alle lanck en ander geweer gehouden sijn over te leveren in bewaringe van soodanigen persoon als daertoe sullen ordonneren, totdat se wederom vertrecken, als wanneer yder sijn overgegeven geweer weder sullen restitueeren.

- Alsoo Jan Woutersz. van Ochten, uytgevaeren voor adelborst met 't schip *Amsterdam*, geduerende de geheele uytreyse het ampt van corporael bedient ende sich daerinne wel gecomporteert heeft, wort hem toegeleyt tsedert dat uyt Texel sijn geseylt voortaen corporaels gagie te verdienen, te weeten f16 ter maent.

Pauwels Bron, uytgevaeren voor adelborst met 't schip *Dordrecht* ende geduerende d' uytreyse als lantspassaet gebruyc, is door 't overlyden van den corporael in sijn plaatse gestelt ende toegeleyt tsedert 11 deser voortaen te verdienen f16 ter maent.

Jan Hendricksz. van Amsterdam, uytgevaren met 't schip *Haerlem* voor jongen a f5 ter maent ende tegenwoordich op 't schip *St. Michiel*, sal voortaen voor bootsman verdienen f8 ter maent.

Hendrick Dircksz. van Amsterdam, uytgevaeren voor ondertimmerman met 't schip den *Eenhoorn* a f8 ter maent, wort ten respecte syne cleyne gagie en alhier aen lant gebruyc wort, toegeleyt voortaen te verdienen f12 ter maent.

Jan de Meyn, nu jongst met *Mauritius* voor adelborst in 't lant gecomen, winnende f10 ter maent, is aengenomen voor coperslager voortaen te dienen a f12 ter maent.

Francisco Manilla, timmerman, dewelcke de Compagnie ontrent seven jaeren sonder gagie heeft gedient, is door d' heer Generael Reael adi 5 January 1618 toegeleyt tsedert dien tijt voortaen te verdienen 3 realen van 8^{en} ter maent.

Hans Willer van Solletoorn in Switserlant, cappiteyn des armes, uytgevaeren met schip *Amsterdam* anno 1613, wiens tijt geexpireert is, wort wederomme opnieuws aengenomen voor appointe noch drie jaeren in 't lant te dienen a f24 ter maent tot in 't vaderlant.

Dirck Bouwens van Campen, uytgevaeren voor hoochbootsman met 't schip *Amsterdam* a f15 ende den 12 September lestleden hoochbootsman op ditto schip gemaeckt, wort toegeleyt tsedert dien tijt voortaen te verdienen f24 ter maent.

Jan Lievens van Rotterdam, uytgevaeren voor bosschieter met 't schip *Amsterdam* a f12 ter maent ende den 12 September lestleden hoochbootsmansmaet op ditto schip gemaect, wort toegeleyt sedert voorsz. tijt voortaen te verdienen f15 ter maent.

Thian, Moor van Maslipatan, omtrent 4 jaeren geleden voor Jamby genomen ende de Compagnie sonder gagie soo lange hebbende gedient, is den 22 Julyo passato aengenomen de Compagnie noch drie jaeren in 't lant te dienen a 2 realen ter maent ende de vrye cost; welcke tijt geexpireert sijnde, sal lyber ende vry wesen ende gaen daer 't hem gelieveri sal.

Jan Jansz. van Campen, Merten Putger van Delits ende Rentse Doedes, uytgevaeren anno 1618 op 't schip *Mauritius*, tegenwoordich alhier binnen 't fort leggende in garnisoen, sijn den 10 Juny passato aengenomen voor adelborsten te dienen a f10 ter maent.

Abraham Strijcker, uytgevaeren met 't schip *Delft* voor sargant comman-deur, is den 30 December passato in 't fort Jacatra geauthoriseert als luytenant ende den 4 Augusto lestleden toegeleyt te verdienen f40 ter maent, de gagie ingaende tsedert 27 February passato, als wanneer de gesententieerde wederom in gagie getreden ende tot haer devoiren gekeert sijn.

Merten Joosten van Leyden, corporael geweest op Batsian, winnende f18 ter maent op eygen cost, uytgevaren met 't schip *Amsterdam* anno 1613, wiens tijt van langer in 't lant te dienen geexpireert is, heeft den 10 Juny passato geruylt tegen eenen Geleyn Nieuburgh, adelborst, uytgevaeren met 't jacht *Ter Tholen*, winnende f10 ter maent, soodat tsedert voorsz. tijt aff voortaen in qualite van adelborst in Geleyns plaatse sal dienen ende in sijn verbonden tijt treden a f10 ter maent.

Boote Laurensz., uytgevaeren voor ondertimmerman met 't jacht den *Witten Beer* a f8 ter maent, is toegeleyt tsedert prymo Augusto passato voortaen te verdienen f12 ter maent.

Ten respecte naervolgende swerten de Compagnie eenigen tijt sonder gagie gedient hebben, is hun op prymo Julyo passato door d' heer Generael ende raet toegeleyt tot onderhoudinge van hun cleedinge voortaen te winnen te weeten de getroude 3 realen ende d'ongetrouwde 2 reaelen van achten ter maent, namentlijck :

Naervolgende personen in November 1618 met het schip den *Gouden Leeuw* van de Cust Coromandel gecomen: Pedro Rodrigo, Manuel Dias, Francisco Dasevedo, Jan Roposo, Domingo Quellio, Domingo Palie, getrouw; — Andrea Dandraet, Anthonio Vaes, Anthonio Robello, Ventoura de Silva, Alexander de Brito, ongetrouw.

Naervolgende Goeseratten met een Portuguees fregat ontrent Solor verovert in April anno 1618: Perimalle, Chamnia, Cadi, Tachelijn, Samangaya,

Nurombely, Babegen, Thagemina, Joan Vil, Manuel, Paulo, Anthonio, Alphonso, Bervaldo, Anthonee, Joan Gomes, al t' saemen ongetrouw.

Naervolgende in de maent Januaryo 1615 omtrent Jamby met een fregat verovert: Jorge Mallebaer, Antonio Goris, Augustijn Rayngel, Domingo Mayotte, Pasquael Rodrygo, ongetrouw.

Naervolgende in de maent November 1617 van de Custe Coromandel gecomen: Alberto Rodrigo, getrouw; — Paulo de Mate, Ventura Palie, Paulo Roposo, Michiel Caldero, ongetrouw.

Naervolgende swerten omtrent 6 jaeren geleden by d'eylanden van Calderos met een fregat genomen: Francisco Rensigael, Pedro Menillo, Ventoure Siquele, ongetrouw.

Naervolgende in November 1616 met den *Aeolus* van de Custe Coromandel gecomen: Bartholomé Ferreo, getrouw; — Domingo Manuel, Jerol Mogo, Anthonio Mogo, Ventura Galligan, ongetrouw.

Naervolgende in September 1616 met het fregat *Ceylon* verovert: Pasquael Denis, Francisco Fernando, Domingo Parang, Francisco Rodrigo, getrouw; — Rodrigo Rodrigo, Deremia Rodrigo, Tugna Rodrigo, Dackelia Rodrigo, Deremia Grande, Gregorie de Sine, Ysmael, Salvador Fernando, ongetrouw.

Naervolgende anno 1617 door de *Galiasse* soo uyt een Macassarse joncque als voor Malacca verovert: Diego Fernando, getrouw; — Fransisco de Sae, Caspaer de Silva, Gonsalvo de Suÿse, Joan Gorge, Domingo Castero, ongetrouw.

Naervolgende omtrent 5 jaer geleden van Suckedane gecomen: Claes, Hannibal, getrouw.

By d' onse in Jamby 1617 overgecomen: Sjaen Gomes, getrouw.

Omtrent September 1616 met het jacht *Duyffken* van de Cust Coromandel gecomen: Bartholomeus Dasevedo, getrouw.

Aldus gedaen ende gearresteert in ons fort Jacatra, adi ut supra. Was onder-teeckent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTER, JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 21 October anno 1619. Alsoo over eenige dagen seeckere praeuwen van Tcheribon alhier aengecomen sijn, versoeckende uyt den name van ditto coninck dat eepige van deselvige met onse licentie naer Tanahara ende Bantam mochten vaeren, soo omme in Tanahara seecker present van 20 sacken rijs van wegen den coninck van Tcheribon aen den coninck van Jacatra (wiens schoonvader met des conincx van Tcheribons suster getrouw is geweest) om d' oude vrientschap t' onderhouden, te brengen, als omme in Bantam hare vivres te verhandelen jegens andere waren haer dienstich; der-

halven is door d'heer Generael de presente raden voorgestelt off men de voorsz. praeuwen sal licentieeren derrewaerts te gaen ofte niet, waerop naer rype deliberatie ten meesten dienste van de Generale Compagnie goetgevonden is, omme d'eere onser natie niet te vercorten ende de vrientschap met den coninck van Tcheribon sooveel mogelyck te onderhouden, de praeuwen naer Tanahara voor dese reys toe te staen, maer datmen die naer Bantam met alle beleeftheyt sal excuseeren ten respecte met die van Bantam in oorloge sijn ende omdat door d'selvige coninck van Cheribon voor dese verboden is geweest dat geen hoenderen, eenden, gansen, bocken ende diergelijcke herwaerts gebracht werden, welck verbot na wy verstaen alsnoch onderhouden wert, sijnde geen reeden dat sijn versoeck souden vergunnen ende 't onse moeten derven.

Alsoo de jонcque genaempt de *Dolphijn* (alhier met den *Tyger* van Amboyna gekeert) gelost is ende verdubbelt dient, daertoe alhier tegenwoordich geen gelegentheyt en hebben, vermits de nodige reparatie aan de schepen die voor moeten gaen, is goetgevonden ditto jонcque met 1000 realen van achten in contant tot opcoop van rijs ende andere provisie voor Amboyna ende Banda vooruyt na Grisick te senden, omme aldaer te verdubbelen ende te verwachten tot de compste van de schepen die naer desen derwaerts sul- len gaen.

In 't fort Jacatra, adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, PIETER DIRCXSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sacterdach adi 2 November anno 1619. Alsoo het Weste mousson dage-lijcx sal beginnen door te waeyen, sulcx dat het schip *St. Michiel*, voor desen na de Molucquen gedestineert ende alsnu meest gereet sijnde, om spoedich ende te eerder derwerts te mogen comen metten eersten dient te vertrecken, is door d'heer Generael de presente raden voorgestelt off men ditto schip datelijck sal affvaerdigen ofte noch eenigen tijt ophouden tot de compste van andere schepen die dagelijcx soo uyt het vaderlant als van diverse andere quartieren verwachtende sijn, omme onse tegenwoordige macht alhier niet meerder te verswacken ende d'Engelsen niet te wijcken, of 't gebeurde sylleden met een groote vloote ons alhier voor de comste van onse schepen op den hals quaemen; waerop naer rype deliberatie aengemerckt is, hoe nootwendich de Molucquen met een schip, provisie ende volck dient gesecondeert, ende derhalven met gemeen advijs ten meesten dienste ende welstant van de Generael Compagnie goetgevonden 'tvoorsz. *St. Michiel* metten aldereersten na de Molucquen te depescheeren, versien met 80 bootsgesellen ende 70 soldaten, soo siecken als creupelen uyt de nieuwe aengecomen schepen, van de

geene die alhier niet wercken en connen, over welcke soldaeten voor commandeur mede sal gaen Hendrick Jansz. Neus sergeant, met 't schip *Dordrecht* in 't lant gecomen.

Ende sal 't voorsz. schip Grissy aendoen omme aldaer in allerhaest eenige verversinge voor de siecken te becomen.

Alsoo Jan Joosten, assistent ende tolck, ende Hendrick Lievens, sergeant, beyde noch in dienste van de Compagnie in Amboina getrouw sijnde ende alhier met de joncq' den *Dolphijn* gearriveert, versoecken met het *Wapen van Amsterdam* weder derrewaerts te mogen vaeren, ende dat daerinne tot haeren laste ende perijckel mogen geladen werden voor ider twee lasten rijs tot onderhout van haer huysgesinnen, tot alsulcken pryse als die alhier in-coopen costen, soo is goet gevonden henluyden sulcx te conseenteeren, ten respecte haeren goeden dienst ende dat haere huysgesinnen groot ende swaer sijn, ende de voorsz. personen middel mogen hebben deselve eerlijck t' onderhouden.

Item alsoo met de vloote van d'heer Generael uyt de Mollucquen met haere vrye wille mede herrewaerts aengecomen sijn dese naervolgende vrye personen, aldaer getrouw sijnde ende buyten dienste van de Compagnie hen generende, te weten Pieter Pietersz. van Lubeck, Willem Thymesz. van Hasellinnen ende Jan Cornelisz. van Hoorn, alle drie wonende op Mackian, Dirck Jansz. van Serdam ende Joost Florisz. van Amsterdam beyde wonende in Batsian, voornamentlijck omdat de vloote swack van volck was ende hier van de custe van Java d' Engelsen geweert mosten worden, ende alsoo d' voorsz. personen nu wederomme naer haer woonplaetse vertrecken, is goet gevonden henluyden voor haer gedaene diensten in 't innemen van de stadt Jacatra ende andere extraordinarie tochten elck te vereeren met 40 reaelen van achten.

Is mede geresloveert datmen aan Dirck Jeminingius, tegenwoordich ondercoopman, sal vereeren 60 realen van achten, ende dat ten respecte van extraordinarie diensten, soo voor als in den oorlog, daervan dat hem door d' heer Generael eenige toesegginge gedaen is, alsmede dat hy in den tuyn alle syn goederen in 't begintsel van den oorloch heeft moeten verlaten om de Javanen geen suspicie te geven.

Meester Jan Claesz. van Ditmers, uytgevaeren voor onderbarbier met 't schip *Amsterdam* a f 17 ter maent, wert aengenomen voor opperbarbier op 't schip 't *Wapen van Amsterdam*, mits genietende van de tijt aff dat sijn reeckeninge op *Amsterdam* gesloten is voortaen f 24 ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., JACQUES LEFEBVRE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dincxdach adi 5 November anno 1619. Door d'heer Generael het stuck van Bantam geproponeert ende daerop in 't lange ende breet gediscoureert ende gedelibereert sijnde wat ons daerinne voirder te doen staet, is het besluyt van de saecke tot naerder bedenckinge uytgestelt.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, JACQUES LEFEBVRE, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 6 November anno 1619. Alsoo op gisteren tegen den avont het schip *Out Hoorn* met de fregat *Ceylon* alhier van Lucipara wel gearriveert sijn, medebrengende ontrent 220 lasten rijs, elff bhaeren sandelhout ende pertye was, alles meest uyt diverse Javaense joncken van de ondersaten van den Mattaram die naer Malacka wilden verovert ende in 't schip *Hoorn* geladen, ende alsoo 't selvige tegenwoordich geheel oudt ende vergaen is, sulcx dat niet bequaem ooste geraden soude sijn ditto schip mette voorsz. ladinge innewaerts te senden, is goetgevonden d'heer Jacob Dedel te committeren omme 't voorsz. schip alvooren wel ende behoorlijck te doen visiteren door de schippers Leendert Jacobsz. ende Dirck Gerritsz. Crul met alle de oppertimmerluyden van de schepen, ende daervan rapport te doen, omme ons daernaer te mogen reguleren; item alsoo ditto schip tegenwoordich 22 stukken geschut is hebbende, dat 14 van de swaerste stukken daervan sullen lichten ende overgegeven sullen worden, te weten 11 op 't schip *Westvrieslant*, twee op 't schip *Amsterdam* ende een ysere wijtmont hier aen lant, sulcx datter acht van de lichtste stukken op 't schip sullen blyven.

Is mede geresloveert dat uyt schip *Hoorn* sullen lichten ende in 't *Wapen van Amsterdam* schepen 70 lasten rijs off soo veel min als 't *Wapen* bequaemelijck sal connen bergen, ende dat 't veroverde sandelhout hier aen lant sal lossen; waerjegens weder in 't schip *Hoorn* sullen schepen, soo 't bequaem gekeurt wert te verseylen,¹⁾ vaten vleysch ende speck voor Amboyna, Banda ende de Molluccos.

Alsoo de schepen de *Trouw* ende de *Zuyder Eendracht*, voor Bantam leggende, gants onversien sijn van waeter, is goetgevonden dat schip *Westvrieslant* met alle sijn leggers vol water metten eersten derrewaerts sal verseylen om ditto schepen te provideeren ende op 't spoedichste weder hier te keeren.

Item dat 't fregat *Ceylon* desen nacht naer Bantam sullen senden, om 2 Javaense veroverde joncquen herrewaerts te brengen.

Alsoo de wynen in de vloote sijnde seer beginnen te minderen, soo is geleth op het distribueeren van deselve, waervan tot noch toe over de vloote ende

¹⁾ Niet ingevuld.

aen lant aen een ider een mutsken daechs tot rantsoen gegeven is; ende bevindende dat 't selvige niet langer alsoo mach strecken, vermits de Mollucos, Amboyna ende Banda mede dienen geprovideert, ende dat hier geen arack te becomen is, is goet gevonden tot naerder ontset van nu voortaan soo in devloote als aen lant aen ider man een halff mutsken wijn daechs tot rantsoen uyt te deelen.

Wybe Roockes van Harlingen, uytgevaeren met schip *Mauritius* voor ondervreymaker af 10 ter maent, tegenwoordich varende op 't schip *St. Michiel*, wort aengenomen voor opperseylmaker voortaan te dienen af 14 ter maent.

Augustijn Juany van Negapatan in April 1618 met een Portugies fregat omtrent Solor verovert, de Compagnie sedert voorsz. tijt sonder gagie hebbende gedient, wort toegeleyt tot onderhout van sijn cledinge voortaan te verdienen 2 realen van achten ter maent.

Alsoo Jan van Hagen van Hamburch, Volckert Jansz. van Hoorn, Salomon Davidtsz. van Haerlem ende Frederick Jansz. van Assendelft, uytgevaeren met 't schip *Westvrieslant* van d'eerste reyse, den 2 December anno 1616 over seeckere haere delicten gesententieert sijnde geweest op de fregatten off in andere des Compagnies diensten gebruyc't te worden, haer tsedert voorsz. tijt tot nu toe wel gedragen ende gequeten hebben, soo is 't dat d'E. heer Generael om dese ende andere importante consideratien ten dienste van de Generale Compagnie de voornoemde personen adi 4 May passato gepardonneret ende vry gegeven heeft ende weder opnieus tot bosschieters af 12 ter maent aengenomen ende op 't schip *St. Michiel* gestelt heeft, mits conditie dat sy hun gelijck dat betaemt wel ende eerlijck comporteren, in welcken gevallen oock toecomende jaer verlossinge om naer 't patrya te mogen keeren toegeseyt ende beloost is.

Aldus gedaen ende gearresteert in ons fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CAPPENTIER, JACOB DEDEL, JACQUES LEFEBVRE, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach 's morgens adi 10 November anno 1619. Alsoo 't schip *St. Michiel* geladen ende seylreet is, is goet gevonden dat 't selve op morgennacht den 11 deser in den naeme Godes sal vertrekken ende syne gedestineerde reyse naer Greycy ende voorts na de Mollucquen vervoirderen.

Daniel van der Heggen, oppercoopman, uytgevaeren met 't schip de *Leeuw* met *Pylen* onder de vlagge van den commandeur Brouwer, winnende f80 ter maent, wiens tijt voor de tweede mael is geexpireert, wort wederomme aengenomen in voorsz. qualité de Generale Compagnie noch drie jaren in 't lant te dienen, mits van nu aff tot in 't vaderlant toe te genieten f110 ter maent.

Item alsoo op onse aencompste van Amboyna herrewaerts een provisione-lijck eenen Jacques de Carpentier, assistent, met 2 off 3 matrosen in Grissy ge-laten hebben omme de vrientschap metten coninck van Surabaya ende de oversten aldaer te onderhouden ende diversche nootlijcheden van swalpen ende plancken, hoornbeesten, rijs, hoenders ende alle andre verversinge voor dese plaatse ende alle gaende ende comende schepen aldaer te becomen, gelijck alreede oock vele becomen hebben, derhalven hoochnodich ende dienstich achten een gequalificeert persoon derrewaerts te senden ter opcoop van alle nootlijcheden tegen de compste onser schepen ende continuatie van vrientschap metten coninck van Surabaya, soo is goetgevonden dat Sr. Cornelis Heermansz., oppercoopman, met 't Wapen van Zeelant in 't lant gecomen, tot dien eynde met St. Michiel derwaerts sal vaeren, 't sy om daer te blyven oft met de schepen innewaerts te gaen, naer dat naer desen geordonneert sal werden.

Alsoo Hendrick Jansz. Neus voor commandeur over de compagnie van 72 coppen soldaeten met St. Michiel mede na de Mollucquen gesonden wort, is goetgevonden dat hy sijn gagie van de heeren Meesters bedongen, wesende f30 ter maent, sal genieten ende behouden.

Aldus gedaen in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, JACQUES LEFEBVRE, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYS-HOUWER, secretaris.

Dincxdach adi 12 November anno 1619. Alsoo het tegenwoordich tijt is, dat eenige jachten naer Solor ende Thymor dienen gesonden omme den han-del aldaer te vervorderen ende d'onse te provideeren, van gelijken oock eenige jachten naer Baly, Byma ende Grissy, omme op Baly op de ontbie-dinghe van den coninck met hem een vrientlijck accoort te maecken ende handelinghe te versoecken, in Byma omme de Chynesse joncquen van daer in Amboyna te brengen, ende in Grissy om de ladinge van de groote schepen aen boort te voeren, ende alsdan voorts een van deselve jachten naer Banda te gaen om Pouloway te provideeren ende daertoe expres daer te blyven om 't selvige van water ende andere nootlijckheden telckens te versien; item dat mede de Straet van Palimbang en de Straet van Sabon met eenige jachten dienen beseth te houden omme de joncquen van d'ondersaten van den Mattaram ende van Bantam, die dagelijcx van Mallacca sullen comen, waer te nemen, alsoo henluyden daermede den meesten affbreuck connen doen ende sulcx de beste vrede maken sal, ende oock te passen op de Chynesse joncquen die naer Jamby, Palimbang ende andere quartieren souden willen gaen, omme d' selvige alhier naer Jacatra te doen comen, den Chineessen

handel daerdoor alhier te stableeren ende dese plaetse met menichte van Chinesen te peupelen, ende omme dit alles te verrichten, daertoe alhier hebben vier jachten ende 2 fregatten, te weeten den *Groenen Leeuw*, den *Tyger*, de veroverde jachten *Nassau* ende *Cleen Amsterdam*, 't fregat *Ceylon* ende 't fregat bij *Hoorn* in de Straet Palimbang verovert; oversulcx is door d'E. heer Generael voorgestelt off men de voorsz. jachten daertoe sal gebruycken, dan off men d'selve alhier sal houden by de schepen die alhier tegens de macht van d' Engelsen gehouden werden, waerop geconsidereert sijnde hoe nootwendich ende dienstich hetgene voorsz. voor de Generaele Compagnie is, item dat hier noch behalven 't *Wapen van Amsterdam* ende *Oudt Hoorn* die naer Amboyna ende Banda gedestineert sijn, met achtschepen by den anderen blyven, namentlijck de *Trouwe*, d'*Oude Sonne*, de *Zuyder Eendracht*, *Westvrieslandt*, *Dordrecht*, *Amsterdam*, den *Arent* ende den *Dolphijn*, waermede d'Engelse vloote ons haestich overcomende, genochsaem op onse desentie connen blyven, ende dat dagelijcx van diverse andere quartieren, te weeten uyt het vaderlant, van Jamby, Patana, Manilla ende Japan schepen te verwachten hebben, soo is eendrachtelijck tot meesten dienste ende welstant van de Generaele Compagnie gearresteert dat 't jacht den *Groenen Leeuw* metten aldereersten naer Solor ende Tymor gesonden sal worden, item dat den *Tyger* ende 't veroverde jacht *Nassauw* met de twee fregatten, soo haest gereet connen sijn, naer Palimbang ende de Straet van Sabon, Jamby ende Andrigiery sullen senden ten fyne voorsz., ende dat een deselve expresse ordre sullen medegeven omme alle Chineesse joncquen, sonder eenich aensien off onderscheyt datse naer Jamby, Palimbang ofte andere quartieren wilden wesen, in alle vrientschap aen te haelen ende naer Jaccatra te doen seylen, sonder haer in 't minste te beschadigen, doch soose met vrientschap daertoe niet en willen verstaen, datmen se dan evenwel herrewaerts sal brennen, met belooste dat men haere goederen tot contentement sal betaelen.

Aldus gedaen ende gearresteert in ons fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, FREDERICK HOUTMAN, JACOB DEDEL, JACQUES LEFEBVRE, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 14 November anno 1619. Alsoo op gisteren alhier van Patana een praeuw is aengecomen met brieven van den commandeur Hendrick Jansz., gedateert 15 September 1619 in Patana, waeruyt verstaen hebben hoe dat onse schepen den *Engel*, de *Bergerboot* ende de *Morgensterre* opten 27 Julyo passato op de reede van Patana met gewelt vechtenderhandt, in 't aensien van de Patanesen, d' Engelsen ende d'onse daer aen lant leggende, ingenomen ende verovert hebben de twee Engelse schepen de *Sampson*

ende de *Hout*, ende dat van deselve in 't slaen doot gebleven sijn 39 personen, daeronder haeren commandeur Jan Jardin, ende van onser syde 9 man; item dat op deselve twee schepen onder de pampieren van Jan Jardin becomen hebben het voornemen ende de resoluytie van d'Engelse vloote, als namentlijck dat Thomas Dael met 6 schepen naer Pryaman, Ticco ende Atchijn soude gelopen weesen, Merten Pringh met 4 schepen na de Custe van Coromandel, ende dat drie schepen van Suratten te verwachten hadden, haer meninghe ende intentie sijnde tegens ultimo Augusty in Ticco ende Pryaman by den anderen te weesen, omme ten langsten tegens ultimo September met haer vloote aen Poulo Bessy te loopen, aldaer een fort op te werpen, alsdan herrewaerts aen te comen ende ons aen te tasten, derhalven is door d'heer Generael den raet voorgedragen wat ons alsnu te doen staet, namentlijck offmen volgens voorgaende resolutie de voorsz. jachten sal versenden, dan offmen noch voor een tijt sal aensien tot naerder ontset van schepen, die dagelijcx van Patana ende andere quartieren te verwachten hebben; item waer onse tegenwoordige macht, die alsnu noch in drien verdeylt leyt, te weeten 5 voor Bantam, 4 aen de eylanden om te verdubbelen ende 5 voor Jacatra, by een sullen vergaderen oft gebeurde dat ons d' Engelse vloote voor dat meerder ontset van schepen cregen haestich overviele, namentlijck hier voor Jacatra, voor Bantam, in de Straet van Sonda, off(gelijk die van Patana ons advyseren) in de Straet van Malacca off Palimbang, alsoo sy beducht sijn dat d' Engelsen met haer vloote wel binnendoor mochten comen ende daer op hen passen, daerover versoecken dat tytelijck een jacht boven de Straet gesonden mocht worden om op haer te passen ende voor d' Engelsen te waerschouwen; waerop (geconsidereert sijnde dat d' Engelsen 14 schepen, soo den *Bier* uyt Engelant by haer gecomen is, sullen connen by een brengen) goet gevonden is, voor dees tijt geene schepen te versenden, maer dat in alle manieren sullen trachten onse tegenwoordige macht soo haest doenlijck voor Bantam byeen te vergaderen omme d' Engelsen aldaer 't hoofst te mogen bieden, sijnde de meninge ende intentie oft gebeurde dat d' Engelse vloote ons op den hals quaeme aleer onse schepen voor Bantam by den anderen sijn, dat van nu aff de schepen sullen leggen sooverre t' zeewaerts buyten de hoeck, datse gevouchelijck, geen kans siende, herwerts connen seylen, ende comende alsoo dat niet en behoeven te wijcken, dat d' onse in dien gevallen sonder merkelijcke advantagie d' Engelsen niet en sullen aentasten, maer op onse defentie staen ende by haer blyven leggen totdat meerder macht byeen hebben.

Is mede goet gevonden dat een roeyschaloupe ende een fregat metten aldereersten na de Straet van Palimbang sullen senden, met ordre soo d' Engelse vloote per avontuyre binnendeur rescontrenden, off seeckere tydinge in Palimbang off Jamby van haer vernamen, dat in dien gevallen datelijck een van

deselue fregatten herwaerts aen sal comen omme ons daervan te advyseren, ende dat het ander boven d' Engelse vloote, doenlijck sijnde, hem in zee sal onthouden, omme onse schepen van Patana ende Jappan comende voor d' Engelsen te waerschouwen; van gelijcken dat oock een jacht ten fyne voorsz. in de Straet Sonda sullen houden leggen.

Alsoo 't schip *Oudt Hoorn* ende 't fregat *Ceylon* in de Straet Palimbang verovert ende alhier gebracht hebben 78 Javanen, ondersaten van Bantam ende de Mattaram, daermede nu in oorlog sijn, is goetgevonden aen de officieren, soldaeten ende bootgesellen op 't voorsz. schip ende fregat varend, op haer versoeck daervooren eene recompense te doen, te weeten aen ider officier, van den onderstierman off tot de quartiermeesters toe, vijff realen van achten, aen ider bootsman off soldaat drie reaelen, ende aen den coopman, schippers, cappiteyn ende opperstierlieden de waerdye van 10 realen off wat meer in stoffe tot cledinge.

Aldus gedaen ende gearresteert in ons fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, FREDERICK HOUTMAN, JACOB DEDEL, JACQUES LEFEBVRE, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 20 November anno 1619. Alsoo 't schip *Ter Tholen* Godt loff uyt het vaderlant voor Bantam is gearriveert, is goetgevonden 't selve schip aldaer by de vloote ende tot versterckinge van dien te laeten jegens de macht van d' Engelsen die alhier soude mogen comen, ende dat de drie kisten gelt die hy medebrengt metten aldereersten herrewaerts sullen ontbieden, alsoo alhier in 't fort Jacatra best verseeckert sijn.

Is mede goetgevonden 't garnysoen alhier te verstercken niet noch 20 a 25 soldaeten tot bewaringe van dese pletse, alsoo alle de comptanten ende middelen van de Compagnie alhier aen lant sijn.

Alsoo 't schip *Oudt Hoorn* nu seylreet is, heeft d'heer Generael de presente raden wederomme voorgestelt offmen ditto schip, 't welck omtrent 200 lasten rijs voor Amboyna ende Banda in heeft ende maer met 8 stucken geschut versien is, derwaerts sal laeten seylen, dan offmen 't noch een tijt sal ophouden ende mede naer Bantam senden, waerop met gemeen advijs is gearresteert dat ditto schip op morgen neffens de *Groene Leeuw* naer Bantam sal verseylen omme 't getal te helpen vermeerderen tot de compste van andere schepen, die dagelijcx soo uyt 't vaderlant als van andere quartieren verwachttende sijn.

Alsoo door 't overlyden van Abraham Willemesz. Hoochwout het schippersoffitie op 't schip den *Arent* is vacerende ende 't selvige wederomme hoochnodich met een ander bequaem persoon dient versien, waertoe voorgedragen

is Pieter Fransz. van Amsterdam, hoochbootsman op 't schip *Dordrecht*, soo is goet gevonden den voorsz. Pieter Fransz. voor schipper op ditto schip den *Arent* te authoriseeren, mits dat hy de verbeteringe sal genieten volgens den artijckelbrieff, te weeten *f....¹⁾* ter maent, wesende de helft van syne ende een schippers gagie van *f80*.

Alsoo met die van Bantam noch in oorlog sijn ende naer alle apparentie blyven sullen soo langhe dat hen ten uyttersten sullen benaut vinden, het-welck in lancheyt van tijt met macht van schepen moet geschieden door 't affweeren van alle vremde natien, alsmede van d'Engelsen, Francen, Deenen ende alle anderen, niemant uytgesondert, soomen met hen in goede vreede sal connen coinen ende de plaets van Jacatra in goede verseeckeringe, ruste ende vreede begeert te houden; dan alsoo de heeren Meesters in haer jongste schryvens met *Ter Thoolen* ontfangen, ons advyseren hoedatter 5 schepen uyt Denemercken naer Indien geseylt sijn, daervan dagelijcx wel eenige al-hier mochten comen, ons derhalven recommanderende alle de peper sooveel mogelijck voor haer compste te doen opcoopen ende henluyden als alle andere te prevenieren, doch dat alle questie sullen schouwen omme den coninck van Denemercken niet op de hals te crygen; derhalven is door d'heer Generael de presente raden voorgestelt, wat ons alsnu hierinne te doen staet, gemerckt d'Engelsen, Francen ende Deenen dagelijcx te verwachten hebben, namentlijck off geraden sy, dat imant naer Bantam by den pangoran senden omme te sien off men in bespreck ende onderhandelinge met hem sal connen geraecken ende een goede pertye peper becomen voor de comste van de Deenen off andere Europische natie, dan off men 't sal laeten berusten ende sien wat uytcompste Godt de Heere geven ende den tijt medebrengen sal, waerop in 't lange ende breed gediscouerte sijnde, naer rype deliberatie goet-gevonden is, om de heeren Meesters te voldoen, volcomen contentement te geven ende onse onschult voor Godt ende de geheele werrelt van alle voirdere aenstaende onheyl, schade ende bloetstortinge te bethoonen, datmen de eerste aenspraecke ter bevoirderinge van een goede vrede sal doen, ende daerto seecker nachoda Coedus, wesende een ondersaet van de Mattaram, by 't schip *Hoorn* in de Straet van Palimbang becomen, naer Bantam sal senden met onse missive aen den pangoran gouverneur, inhoudende hoe dat onse mening niet en is den oorloch met hem ten uyttersten te vervolgen, maer dat genegen sijn in vrede ende vrientschap aldaer te woonen ende te handelen als voor desen gedaen hebben; soo hy daerto gesint is, dat ons sulcx gelieve te laeten weeten door dese off een ander persoon, omme met hem alsdan voirder van de saecke te handelen.

¹⁾ Niet ingevuld.

Aldus gearresteert in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, JACQUES LEFEBVRE, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 23 November anno 1619. Is goet gevonden aan Adriaen Adriaensz., opperstierman van de *Morgensterre*, ende Hendrick van Lier, bottelier, die alhier van Patana met een groote praeuw garrisveert sijn met de brieven ende tydinge van 't veroveren der twee Engelsche schepen, de *Sampson* ende de *Hont*, te vereeren voor haer moeyten ende extraordinarie dienst te weeten aan den opperstierman 40 realen van achten ende aan den bottelier 20 reaelen.

Alsoo Abraham van Uffelen, ondercoopman, uytgevaeren met 't schip *Zierickzee* af 45 ter maent, het oppercoopmansamt den tijt van omtrent 15 maenden voor desen op het comptoir tot Bantam bedient ende waergenomen heeft, wert denselven van Uffelen ten respecte van syne bequaemheydt om hem te courageren ende tot meerder dienst te animeeren aengenomen voor oppercoopman, mits daervooren genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f80 ter maent.

Jan Willemsz. Gomale, uytgevaeren met 't schip *Banda* onder de compagnie van capiteyn Cornelis de Goyer, winnende tegenwoordich f56 ter maent voor vendrich ende hebbende het luytenants offitie nu ontrent 2 jaeren bedient sonder eenige verbeteringe daervooren genooten te hebben, wiens tijt nu voor de tweede mael op 22 May toecomende gaet expireeren, wert de novo aengenomen naer expiratie van voorsz. tijt noch drie jaeren de Compagnie in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe capiteynsgagie, 't welck is f80 ter maent, de gagie van sijn jongen daerin begrepen sijnde, die hy op syne costen sal moeten onderhouden, ende sal oock gehouden wesen het capiteynsampt daervooren te bedienen sonder eenige voirdere pretentie van verbeteringe geduyrende d' voorsz. tijt van drie jaeren te mogen eysschen.

Hendrick Lievens van Middelburgh, uytgevaeren met de vloote van den Generael Both saliger, tegenwoordich sergeant in Amboyna ende aldaer getrouwde sijnde, winnende nu f27 ter maent, wert ten respecte van syne dienst ende goet comportement toegeleyt van nu aff te genieten f30 ter maent op sijn eygen cost.

Alsoo Raphael Olyva ende Hendrick Bruystens, oppercoopliden, haeren verbonden tijt geexpireert is ende genegen sijn mette eerste schepen naer 't vaderlant te varen, is goet gevonden dat sy by provisie in deselve qualite op de eerste schepen, derrewaerts gedestineert, sullen gaen, te weeten S^r. Olyva op Dordrecht ende Bruystens op Westvrieslant.

Ventura de Cera van Cochijn, opsiender van de swarten in onsen dienst sijnde, winnende tegenwoordich $3\frac{1}{2}$ reael van achten ter maent, wert toegeleyt ten respecte van syne bequaemheyt ende goede dienst tot onderhout van sijn huysvrou ende kinderen van nu aff te genieten $4\frac{1}{2}$ reael van achten ter maent.

De navolgende personen van 't schip *Amsterdam* werden ten respecte het cloecke aencomende maets sijn ende cleyne gagie winnen van 27 October aff toegeleyt voortaan te verdienen, te weeten:

Jacob Hendricksz. van Delft, Pieter Abrahamsz. Verschrick ende Hendrick Jansz. van Hoochstraten, hooplopers, sullen in plaatse van $f5$ van voorsz. tijt als bootsgesellen winnen $f8$ ter maent, waervoren gehouden sullen sijn een jaer langer dan hun verbonden tijt in 't lant te dienen.

Jan van Dael, jongen, winnende $f4$, sal voortaan voor jongh seylmaecker dienen ende genieten $f8$ ter maent.

Thomas Gerritsz., jongen, sal in plaatse van $f4$ tsedert voorsz. tijt winnen $f7$ ter maent.

Jan Dircx van d' Oude Wetering met 't schip *Haerlem* in 't lant gecomen, dienende voor bosschieter a $f12$ ter maent, wort by d' heer Generael sijn vrydom vergunt, mits dat Jan Lodewijcx van Enckhuysen, trompetter, wiens tijt geexpireert is, des voorsz. Jan Dircx resterende tijt voor bosschieter sal uytduenen a $f12$ ter maent.

Frans Claesz. van Amsterdam, met 't schip de *Leeuw met Pyle* in 't lant gecomen, dienende voor bosschieter a $f19$ ter maent, wiens tijt in Januaryo 1621 gaet expireren, wort by d' heer Generael sijn vrydom vergunt, mits dat Thomas Thomasz. van Amsterdam, coxmaet, winnende $f8$, wiens tijt geexpireert is, des voorsz. Frans Claesz. van Amsterdam resterende tijt voor bosschieter sal dienen a $f12$ ter maent.

Tobias Huyberts van Dordrecht, uytgevaren met 't schip den *Engel*, dienende voor bosschieter a $f19$ ter maent, wiens tijt over 29 maenden ongeveerlijck gaet expireren, wort by d' heer Generael sijn vrydom vergunt, mits dat Pieter Pietersz. van Alckmaer, bosschieter, wiens tijt geexpireert is, des voorsz. Tobias Huybertsz. resterende tijt voor bosschieter sal uytduenen a $f12$ ter maent.

Aldus gedaen in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, JACQUES LEFEBVRE, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 24 November anno 1619. Alsoo uyt schryvens, desen namiddach van Jamby ontfangen, verstaen hoe dat 't jacht *Nassouw* van daer na Andrigiry gesonden sijnde omme syne ladinge van peper aldaer te becomen in 't opcorten van de reviere op een sandt geraect ende op den 29 September

passato door ouderdom geborsten ende verongeluct is, doch dat de goederen altesaemen daer aen lant gesalveert ende gebercht sijn, waerover 't jacht de *Jager* van Jamby derwerts gesonden hebben omme de gesalveerde goederen alsmede den peper die daer soude moghen wesen in te nemen, sulcx dat die van Jamby seer ernstelijck versoecken dat van hier een jacht off 2 derrewaerts souden senden om den peper te laden die aparent is boven de ladinge van den *Orangeboom* aldaer noch te becomen, ende alsoo van hier voor de compste van andere schepen niet wel eenige jachten missen moghen omme onse macht sooveel mogelijk byeen te houden tegens de comste van d' Engelsen, soo is nochtans, omme den handel waer te nemen ende den peper van daer te becomen, goetgevonden dat 't jacht *Cleen Amsterdam* met aldereersten tot dien eynde na Jamby gesonden sal worden met een cappitaal van 24.000 realen van achten, tot opcoop van peper, te weeten 20.000 realen in contant ende 4000 realen aen cleden.

Ende alsoo onder den coopman Steven Pinel ende den schipper Hendrick Bleycker groote questie ende daerdoor 't gemene volck oock in oneenicheyt is, sulcx dat niet geraden is 't voorsz. jacht ende cappitaal met hen alsoo langer te laeten vaeren ende te pericliteeren, daervan by den fiscael informatien genomen sijn, ende den tijt niet toe en laet de saecke soo haest aff te doen, soo is goetgevonden d' voorsz. coopman ende schipper van 't jacht te lichten ende alhier aen lant te houden om haer saecken te verantwoorden, ende dat in haer plaatse weder op voorsz. jacht sullen stellen, te weeten Jan Rutgers van Leeuwen als coopman ende Jan Cornelisz. van Hacxwijck, schipper van 't fregat *Ceylon*, als schipper.

Gearresteert in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 28 November anno 1619. Alsoo by den coopman in Jamby ons geadvyseert wort aldaer verstaen te hebben dat de meninge ende intentie van d' Engelse soude sijn een fort vooraen in de reviere van Jamby op te werpen off de reviere met jachten beset te houden omme den handel aldaer voor haer alleene te behouden ende ons daervan te excluderen, waerover ditto coopman ernstelijck versoeckt dat eenige jachten van hier derrewaerts souden senden omme de reviere beseth te houden, d' Engelsen te prevenieeren ende het incomen ende opvaeren met jachten te beletten, ende alsoo voor dees tijt geen andere jachten als *Cleen Amsterdam* derwaerts en mogen senden voor de compste van andere schepen, opdat d' Engelse vloote, hier comende, niet en behoeven te wijcken, soo is door d' heer Generael voorge dragen, dewyle het jacht nu gereet is om derwaerts te vertrecken ende ons

aen den handel in Jamby veele gelegen is, wat ordre desen aengaende sullen medegeven, waerop na rype deliberatie ten meesten dienste van de Generale Compagnie ende verseeckeringe van dien handel goet gevonden is, dewyle doch met d' Engelsen in openbaere oorloch geraect sijn, datmen expresse ordre sal medegeven, d' Engelsen aldaer alle mogelijcke affbreuck in den handel te doen, het fortificeeren te verhinderen soo sy sulcx onderstaen, de riviere omlaech beseth te houden, ende te beletten met gewelt soo 't doenlijck is, dat geen Engelse schepen off jachten boven haer in en corten; ende soo sy evenwel onderstonden sulcx te doen, haer meester van deselvige sien te maecken sonder respect van den coninck van Jamby daerinne te dragen, wel verstaende beneden in de riviere, maer niet boven omtrent de stadt, doch met cleen roeytuych sal mense wel mogen laeten passeeren.

Alsoo hier eenige praeuwen van Tcheribon met vivres aengecomen sijn, versoeckende uytten name van den coninck licentie met 4 praeuwen van hier te mogen vaeren naer Pontangh leggende omtrent Bantam, omme seeckere 17 Javanen die van Tcheribon wechgelopen ende soo sy seggen hen aldaer onthoudende sijn weder te haelen, ende haer resterende ayuyn ende loock die sy hier niet wel en connen quijt worden, aldaer te vercoopen, is goet gevonden datmen hen met de twee ledige prauwen sal consenteneren derrewaerts te vaeren om de wechgelopen Javanen te becomen ende de vrientschap metten coninck van Tcheribon te onderhouden, maer dat ten besten tegens haer excuseren sullen dat niet en connen toestaen, soo lange met die van Bantam in oorloghe sijn, dat haer eenige toevoer van ayuyn, loock off andere vivres van buyten gedaen worde.

Aldus gearresteert in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent
 JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, JACQUES LE-
 FEBVRE, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 3 December anno 1619. Alsoo tot noch toe de schepen 't *Wapen van Amsterdam* ende *Oudt Hoorn* (met rijs ende andere provisie voor Amboyna ende Banda volladen sijnde) opgehouden hebben omme onse macht sooveel mogelijck byeen te houden ende 't getal van schepen, die hier tegen d' Engelse sijn houdende, te helpen vermeerderen tot de comste van andre schepen, ende dewyle nu Godtloff een goede macht by den andren hebben, sulcx dat met Godes hulpe d' Engelse vloote, ons voor de comste van andere schepen overvallende, genoechsaem met de presente macht sullen connen ter diffentie tegenstaen.

Soo is goet gevonden de voorsz. twee schepen 't *Wapen van Amsterdam* ende *Oudt Hoorn* (die doch van haer geschut meest ontbloot sijn ende ons als 't op een slaen quam, meer verhinderinghe als voordeel souden doen) metten

aldereersten van hier innewaerts te laten seylen om Amboina ende Banda te provideren, ende alsoo 't oude schepen sijn, sulcx dat niet geraden is daermede veel contants te avontueren, dat yeder schip sullen medegeven voor Amboina ende Banda elck een kist gelt, ende daerbeneffens in 't *Wapen* noch een kist voor Grissi.

Jan Jansz. Bos van Dordrecht, uytgevaeren met 't schip *Vlissingen*, wiens tijt over 18 maenden gaet expireren, winnende f 12 voor bosschieter, wort door d' heer Generael vrydom vergunt, mits dat Adriaen Willemesz. van Dircx-lant, wiens tijt geexpireert is, des voorsz. Jan Jansz. Bos sijn tijt voor bos-schieter uytdiene a f 12 ter maent.

Reyer Dircx van d' Oude Wetering, uytgevaren met schip den *Swerten Leeuw* ende voor desen geruylt tegen een ander met het schip *Zierickzee* in 't lant gecomen, dienende voor bosschieter a f 13 ter maent, wort door d' heer Generael sijn vrydom vergunt, mits dat Joris Willemesz. van Amsterdam, wiens tijt geexpireert is, des voorsz. Reyer Dircxsz. sijn tijt voor bosschieter in 't lant sal dienen a f 10 ter maent.

Anthonio Suckre van Rochang, dienaer geweest van de geweldighe, alhier getrouwte, winnende $2\frac{1}{2}$ reael van achten ter maent, wort neffens andere getroude toegeleyt voortaen mede te verdienien 3 realen van achten ter maent.

Aldus gedaen in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, JACQUES LEFEBVRE, PIETER DIRCKSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 4 December anno 1619. Alsoo hier gecomen is eenen seeckeren Orangkaya, wesende een overste van den tommagon Bouracxa, wegen de Mattaram gouverneur van Kendaell, voordragende hoe de Mattaram geseyt soude hebben dat hy ons volck van Japara, by hem gevangen sijnde, niet en wil dooden, noch om geen gelt relaxeren, maer soo de Generael daeromme sendt, dat hyse dan vry geven soude, is daerop goetgevonden Pedro den tolck in onsen dienst wesende, met een missive ende verceringhe aan den tommagon Bouracxa, gouverneur van Kendaell voornoemt, te senden, omme uyt onsen naeme de gevangen by den Mattaram te versoccken ende haer verlossinghe te procureren.

Jan Anthonisz. van Beveren, uytgevaren met 't schip *Zierickzee* voor soldaat, denwelcken alhier eenigen tijt voor sieckenbewaerde heeft gedient ende noch bedienende is, wort te dien respecte toegeleyt voortaen te verdienien f 12 ter maent.

Jan Hermansz. van Hoorn, uytgevaren voor jongen met 'tschip den *Oranjeboom* d' eerste reyse a f 2 ter maent, wort toegeleyt te verdienien voortaen f 5 ter maent.

Pauwel Lopes de Mate, in November 1617 van de Custe Coromandel gecomen, winnende 2 reaelen ter maent, denwelcken eenigen tijt het coxampt in 't sieckenhuys heeft bedient ende noch bedienende is, wort te dien respecte toegeleyt voortaen te winnen 3 reaelen van achten ter maent.

Aldus gedaen in 't fort Jacatra, adi ut supra. Was onderteekent als 't voorstaende.

Sondach adi 8 December anno 1619. Alsoo 't *Wapen van Amsterdam* tegenwoordich seylreet is, ende 't schip *Hoorn* eenighe dagen sal moeten doorbrengen, is goet gevonden dat 't selvighe schip desen aenstaenden nacht vooruyt naer Grissi sal vertrecken, omme aldaer naer 't schip *Hoorn* te wachten, middelertijt een goede partye beesten in te nemen, ende alsdan op 't spoedichste gelijckelijck metten anderen naer Amboyna te vertrecken.

Is mede goet gevonden dat Cornelis van den Berge, ondercoopman op 't voorsz. schip 't *Wapen van Amsterdam*, van nu voortaen het coopmans offitie op ditto schip sal bedienen ende waernemen, ende in plaatse van f36, tot noch toe verdient, van nu aff genieten f50 ter maent.

Item dat Abraham Oliviers, ondercoopman op 't schip *Amsterdam*, voor coopman op 't schip *Hoorn* sal overgaen ende daermede na Amboyna varen, omme aldaer op een van de comptoiren geimploeyert te worden.

Aldus gedaen in 't fort Jacatra, adi ut supra. Was onderteekent als 't voorstaende.

Donderdaechs adi 12 December anno 1619. Alsoo dagelijcx hier seer gequelt worden van de vrylieden die by testament van overledenen eenighe legaten oft reeckeninghen sijn gemaeckt, waervan sy haer betalinghe alhier versoecken, ende men niet en weet, oft in 't vaderlant door d'heeren Meesteren deselve reeckeningen in 't geheele oft ten deele aan haere ouders of vrienden voldaen sijn, oversulcx opdat d'heeren Meesters, hierinne niet te cort en geschiede, is goet gevonden de voorsz. personen met haer testamenten ende reeckeningen te renvoyeeren aan de heeren Meesters ende dat soodanige legaten oft reeckeningen alhier niet en sullen betalen voor naerder ordre van haer E., waervan haer mette eerste naer 't vaderlant gaende schepen advyseeren sullen.

Alsoo Floris Jacobsz. van Gisp het offitie van schipper op 't schip *Oudt Hoorn* tsedert 10 Julio 1618 heeft bedient, sonder dat hem daervoren tot noch toe eenige verbeteringhe van gagie is toegeleyt, is goet gevonden, dat hij in plaatse van f56, by hem als opperstierman bedongen, van den voorsz. 10 Julio aff sal genieten f70 tot in 't vaderlant toe.

Niclaes Woutersz. van Crimpen, barbier, uytgevaren met 't jacht den *Oranjeboom*, d'eerste reyse winnende f22 ter maent, wort aengenomen de Compagnie noch 2 jaer in 't lant te dienen a f36 ter maent, ende de vry cost aen de nataeffel in de cajuyt te genieten.

Evert Jochumsz. van Leeuwaerden, bootsman, uytgevaren met het schip *Westvrieslant*, d'eerste reyse winnende f5 ter maent, wort opnieuw aengenomen voor 3 jaeren, ende sal winnen f9 ter maent.

Aldus gearresteert in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent als 't voorstaende.

Donderdach adi 19 December anno 1619. Alsoo de schepen *Dordrecht* ende *Westvrieslant* alreede pertye van haer ladinghe nagelen voor 't vaderlant inhebbende sijn, ende tegenwoordich mettet gene van d'Engelsen verovert ende van diversche andre quartieren becommen hebben, sooveele in de vloe byeen is, dat bynaest d' selvige 2 schepen daermede souden connen affladen, derhalven is door d' heer Generael de presente raden voorgestelt oft men de twee voorsz. schepen daertoe sal destineeren, ofte, in plaatse van *Westvrieslant*, 't *Wapen van Zeelant* ofte 2 andere cleynder schepen voor de camer van Zeelant, te weten *Walcheren* ende *Tholen*, ordonneren; ende geconsidereert sijnde, dat ons aen 't getal van schepen in dese conjuncture, vermits met d' Engelsen in oorloghe sijn ende daeromme een goede macht tegen haer alhier moeten houden, veel gelegen is, oock dat aen de ladinghe van *Westvrieslant* weynich oft min gebreecken sal, soo is goet gevonden de voorsz. 2 schepen *Dordrecht* ende *Westvrieslant* te prepareren omme voorts volladen ende soo haest doenlijck naer 't vaderlant affgesonden te worden.

Ende alsoo 't metale geschut hier in 't lant op de schepen tegens de Engelsen van noode hebben, is goet gevonden 't selvige van ditto schepen te lichten ende de voorsz. schepen versien te laten, te weten, *Westvrieslant* met 40 ysere stucken, daertoe 45 vaten cruyt, ende *Dordrecht* 24 ysere stucken ende 36 vaten cruyt; versien d'eerste met 100, d'ander met 80 gesonde mannen, behalven de siecken ende creupeken van de outste uyt de vloote.

Alsoo Theunis Florisz., schipper van d' *Oude Sonne*, ende Floris Heeresz., schipper op de *Bergerboot*, haren tijt geexpireert sijn, is goet gevonden henlieden in deselvige qualite met de voorsz. schepen over te laten varen, te weten Theunis Florisz. op *Westvrieslant* ende Floris Heeresz. op *Dordrecht*.

Item alsoo op 't veroverde Engelse schip den *Beer* alsnoch een schipper ontbreect, is goet gevonden dat Iman Splintersz. Bosman, schipper op 't jacht 't *Hert*, in deselve qualite opten *Beer* sal overgaen ende ditto offtie aldaer bekleeden, ende dat Quinten Pietersz., schipper van *Westvrieslant*, weder in sijn plaatse op 't *Hert* sal overgaen.

Reyer Jansz., schipper van *Dordrecht*, sal in plaatse van Theunis Florisz. hetselvige offitie op d' *Oude Sonne* bekleeden ende waernemen.

Alsoo den tijt van S^r. Hendrick Jansz. ende Adam Westerwolt geexpireert ende sylieden vermits lange in 't lant geweest hebben, genegen sijn na 't vaderlant te varen, is geresloveert dat S^r. Hendrick Jansz. op *Dordrecht* ende S^r. Westerwolt op *Westvrieslant* overvaren sal.

Item alsoo Jan Willemesz., schipper van den *Neptunes*, by provisie tot noch toe het schipperoffitie op 't veroverde Engelse schip den *Dragon* heeft bedient, is goet gevonden denselven daerop voor schipper te authoriseeren.

Is mede geresloveert het schip *Amsterdam*, 't welck meest met rijs, vlees, speck, wijn ende andere provisien voor de Moluccos, Amboyna ende Banda volladen is, voorts aff te laden ende metten eersten derwaerts te senden, mits Amboyna eerst aendoende.

Alsoo voor desen door gebreck van schepen den eysch van jachten niet en hebben connen naer Jamby senden, soo tot bevoordinghe van dien handel alsmede omme in de Straet van Palinbang op de joncken van den Mattaram ende Bantam ende op de Chineesse joncken die naer Jamby, Palinbang ende die quartieren daerontrent comen sullen, te passen conforme voorsz. resolutie, ende alsnu door de comste van diversche schepen sulcx wel geschieden can, is goet gevonden dat 't veroverde jacht *Nassouw* ende 't fregat *Ceylon* metten eersten tot dien eynde derwaerts senden sullen, mits dat sy de Chineesche joncken niet beschadighen, maer trachten sullen deselvighen na Jacatra te brengen omme ditto plaatse te peupuleren ende den Chineeschen handel aldaer te stableeren.

Item dat het jacht den *Tyger* neffens den *Groenen Leeuw* metten eersten na Solor ende Timor sullen depecheren tot bevoirderinghe van dien handel ende met provisie voor ditto plaatse.

Alsoo op 't fregat *Ceylon* tegenwoordich geen schipper en is, vermits Jan Cornelisz. op 't jacht *Cleen Amsterdam* is overgegaen, is goet gevonden dat Tjerck Hiddes, uytgevaren voor onderstierman op 't veroverde jacht *Nassouw* winnende alsnu f 40 ter maent, het schippersoffitie op ditto fregat *Ceylon* voortaan sal bedienen ende waernemen.

Alsoo het schip 't *Wapen van Zeeland* van opperbarbier ontbloot is door 't affgaen ende onbequaemheit van Henderick Duyn, met ditto schip voor opperbarbier uytgevaren af 45 ter maent, is goet gevonden dat Laurens Mattheusz. van Tonningen, uytgevaren voor onderbarbier met den *Oranjeboom*, het opperbarbiersamt op ditto *Wapen* sal bedienen ende in plaatse van f 15, daervoren uytgevaren is, van primo October passato aff dat hij 't selve bedient heeft genieten f 30 ter maent, ten aensien getuycht wert dat hy een seer bequaem man is ende dat by de heeren Meesters voor f 30 aengenomen was.

Is mede goetgevonden dat Joris Rochet, assistent op 't *Wapen van Zeeland*, het officie van ondercoopman sal bedienen ende waernemen op 't veroverde Engels schip de *Expeditie*.

Jan Wiggersz. Sluys van Amsterdam, quartiermeester, uytgevaren metschip *Mauritius* de jongste reyse, is aengenomen voor hoochbootsman ende halfwaecke op 't fregat *Ceylon*, ende sal voortaan ter maent winnen f23.

Aldus gearresteert in 't schip *Dordrecht* leggende voor Bantam, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM JANSZ., JACQUES LEFEBVRE, PIETER DIRCKX, THIJS CORNELISZ. VLEYS-HOUWER, secretaris.

Vrydach 's morgens adi 20 December anno 1619. Door d'heer Generael de presente coopluyden ende schippers van de vloote tegenwoordich voor Bantam leggende verhaelt sijnde, hoe dat de schepen *Dordrecht* ende *Westvrieslant* naer 't vaderlant gedestineert sijn, de *Groene Leeuw* ende de *Tyger* na Solor, *Amsterdam* na de Moluccos, *Nassauw* ende 't fregat *Ceylon* naer Jamby, sulcx dat boven dese seven alhier noch resteren 23 schepen, is door syne E. henlieden voorgedragen ende in deliberatie gegeven, wat met soo treffelijcke macht, die hier tot groote costen ende lasten van de Generale Compagnie leggende is, behooren ende dienen te doen opdat die niet onnuttelijck consumeren, namentlijck offer raet ende middel sy om de victorie op d' Engelsen voorder te vervolgen ende henlieden met een vloote in Ticco, Priaman, Atchijn ende in Suratta oft elders te soeken, dan oft haer hieromtrent verwachten ende middelertijt met eenige van de schepen ende volck de fortificatie tot Jacatra bevoorderen sullen; item oft het geraden sy, op Bantam met gewelt yets te attenteren; alsmede, alsoo noch een schip oft 2 met provisie benefens 't schip *Amsterdam* innawaerts dienen gesonden, off daerenboven noch eenige schepen ende sooveel volck by de macht, die alreede innawaerts is, sullen senden, dat die bastant sy om de plaatse van Lontor met gewelt te dwingen ende onderstaen oft een eynde van den oorloogh in Banda sullen connen maecken; wie, wat schepen ende hoeveel volcx daerto destineeren sullen; item soo niet goet en vinden meer schepen oft volck innawaerts te senden, waer ende hoe in dien gevallen de presente macht alhier gebruycken sullen; wat ordre aan d'onse innawaerts sullen gheven opdat de schepen aldaer als voor desen niet vruchteloos blyven leggen ende met het eerste van 't Oostmousson altsamen weder herwaerts mogen comen om van hier elders gebruycckt te worden, gelijck seer wel connen doen; item waer in desen gevallen de presente macht alhier sullen houden om op d' Engelsen te passen, 't sy voor Bantam, Jacatra off in de straat Sonda; waerop by alle de coopliden ende schippers geadviseert is, dat niet geraden en vinden voor

dit jaer meer schepen oft volck innewaerts te senden dan nootelijck vereyscht wort om alle de forten rijckelijck te versien; datmen het aenstaende jaer Lontor niet aentasten, noch soo grooten oorlogh in Banda niet voornemen soude om die t' eenemael te endigen, opdat de Generale Compagnie interim geen meerder last in dese quartieren come te lyden, maer datmen de navale macht van de Moluccos, Amboyna ende Banda met het begin van 't Ooste mousson weder herwaerts ontbiede; ende wat aengaet d'employ van de macht, tegenwoordich hier by den anderen wesende, daervan sijn verscheyden advyzen gegeven omdat nu beneden wints van Ticco sijn, daer d' Engelsen haer rendevous geordonneert hebben ende wy tegenwoordelijck niet connen comen, te weten:

D'ondergeteekende advyseren datmen behoort thien schepen in de Straet van Sunda te houden ende waer te nemen d' Engelsche schepen, die nieuws van Engelant verwacht worden, oft andere die hun herrewaerts aen souden mogen begeven; datter vier schepen voor Bantam sullen blyven liggen om alle aencormende gewelt 't hoofst te bieden, alle handelaers van daer te weer en ende de plaatse sooveel mogelijck te benauwen om die van Bantam tot een goet accoort te brengen. De macht wert suffisant genoech gehouden om Bantam met gewelt aen te tasten, dan vermits het regenmousson begint, andre vyanden waer te nemen hebben, ende ons disseyen niet en is om conqueste van landen ende heerlijckheden te doen, vint een yegelijck geraden voor dees tijt dienaengaende niet te attenteren, ende dat de resterende schepen voor Jacatra souden gebruycken tot versterckinge van 't fortificeren. Was onderteekent PIETER VAN DEN BROECKE, CORNELIS COMANS, HENDRICK BRUYSTENS, HERMAN VAN GIL, CLAES EGBERTSZ., THEUNIS FLORISZ.

Adviseren 8 in de Straet, 5 voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent A. VAN UFFELEN, CORNELIS GERRITSZ., PIETER BARENTSZ.

Seggen 6 in de Straet, 4 voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent H. JANSZ. CRAEN, JAN CLAESZ. OLY.

Een in de Straet op de verversplaets, een voor Anger, de rest voor Bantam. Was onderteekent CLAES HERMANSZ.

Twee schepen in de Straet, de rest omrent Poulo Panjang voor Bantam. Was onderteekent JAN WILLEMSZ.

Ses in de Straet, 2 voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent PIETER FRANSZ.

Thien in de Straet, 2 voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent CORNELIS DE LANGHE.

Acht in de Straet, 2 voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent FREDERICK PIETERSZ.

Vier in de Straet, 8 voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent
JACOB CONSTANT.

Acht in de Straet, 3 voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent
MEYNDERT PIETERSZ.

Seggen thien in de Straet, de rest voor Bantam. Was onderteekent PIETER
PIETERSZ., IEMEN SPLITERSZ.

Welcke advysen by den Generael, de presente raeden van Indien, comman-
deuren ende andere gecommitteerde raden gehoort sijnde, is door hun de
conclusie van de saecke tot naerder bedenckinge uytgestelt.

Aldus gearresteert in 't schip *Dordrecht*, leggende te reede voor Bantam,
adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN,
WILLEM JANSZ., JACQUES LEFEBVRE, PIETER DIRCX, THIJS CORNELISZ. VLEYS-
HOUWER, secretaris.

Vrydach namiddach adi 20 December anno 1619. Alsoo Godt loff door
Jacques Lefebvre, commandeur over de schepen d' *Oude Sonne*, de *Zuyder
Eendracht* ende de *Neptunes*, in de Straet van Sonda op de wacht leggende,
van d' Engelsen becomen hebben het schip de *Sterre*, 't welck sy, haer over-
heert siende, sonder slach oft stoot behoudens haer eyghen goederen genoot-
saeckt waren in onse handen over te geven, item op seeckere twee bysondere
exploichten vechtenderant met louter gewelt noch 6 andere Engelsche
schepen, te weten op de reede voor Patana de *Samson* ende den *Hondt* door
den commandeur Hendrick Jansz. met de schepen den *Engel*, de *Morgensterre*
ende de *Bergerboot*, ende voor Ticco op de cust van Sumatra den *Dragon*,
den *Beer*, d' *Expedition* ende de *Roos* door den commandeur Willem Jansz.
met de schepen 't *Wapen van Zeclant*, *Haerlem*, *Nieuw Zeelant*, den *Neptunes*,
d' Engelsche *Sterre* ende 't *Postpaert*, ende alsoo billijck ende redelijck is,
dat soo heerlijcke exploichten ende victorien op den vyant becomen, met een
eerlijcke vereeringh aan d' overhoofden ende voornaeimste officieren die op
de schepen geweest sijn, haer wel gequeten ende, naer verstaen hebben, gene
buyt oft plunderinghe als de matroosen becomen hebben, gerecompenseert
werden om henlieden ende andere in diergelycke sacken met een teecken
van eeuwighe loff ende eere te corageren, is goet gevonden de commandeurs
over deselve schepen ende de naergenoemde officieren tot een gedachtenisse
van eere ieder een eerlijcke vereeringhe te doen, te weten:

Aen den commanieur Lefebvre soo voor 't veroveren van de *Sterre* als
andere extraordinarie diensten, de Compagnie te vooren in de Straet van
Sonda ende op de cust van Java tsedert den oorlog met d' Engelsen gedaen,
een goude ketting van f 600.

Aen de oppercoopliden ende schippers van de voorsz. 3 schepen die met hem in de Straet de *Sterre* hebben verovert, ieder 50 realen van achten in contant.

Aen de ondercoopliden ende opperstierlieden elck 25 realen.

Aen de assistenten, onderstierlieden, sieckentroosters elck 12 realen.

Aen de minder officieren yeder 6 realen, ende aan de gemeene maets, omdat geen buyt becomen hebben, elck 3 realen van achten.

Item aan den commandeur Hendrick Jansz. van gelijcken een ketting van f 600.

Aen de oppercoopliden ende schippers van de 3 schepen den *Engel*, de *Bergboot* ende de *Morgensterre* elck 100 realen in contant.

Aen de ondercoopliden, opperstierlieden ende predicanen yder 50 realen.

Aen de assistenten, onderstierlieden, sieckentroosters elck 25 realen.

Aen den E. Willem Jansz., commandeur over de voorsz. ses schepen, een goude ketting van f 1000.

Aen de oppercoopliden ende schippers van deselve 6 schepen yeder 100 realen.

Aen de ondercoopliden, opperstierlieden ende predicanen elck 50 realen.

Aen de assistenten, onderstierlieden ende sieckentroosters elck 25 realen.

D' ondergeschreven personen, nu jongst uytgecomen met schip *Nieuw Zeelant*, tegenwoordich varende op 't schip den *Dragon*, wort vermits cleene gagie winnen ende cloecke mannen sijn, toegeleyt voortaen te verdienen, namentlijck: Hendrick Jansz. Nachtegaal van Enckhuysen in plaatse van f 6 sal winnen f 8; Jan Pouwelsz. van Amsterdam, gewonnen hebbende f 6, sal verdienen f 8; Adam Pietersz. van Amsterdam, jongen, wint f 4, sal hebben f 7; Jan Bruynsz. van Enckhuysen, in plaatse van f 7, sal winnen f 9; Jan Broersz. van Colberch, gewonnen hebbende f 7, sal winnen f 9; Evert Inties van Groeningen, winnende f 6, sal verdienen f 8; Thimen Jacobsz. van Sloothem, in plaets van f 4, sal hebben f 7; Jan Dircx van Herderwijck, gewonnen hebbende f 5, sal verdienen f 7; Bruyn Jansz. van Enckhuysen in plaatse van f 5, sal winnen f 8; Jacob Jansz. van Emmenes, winnende f 7, sal winnen f 8; Jan Couten van Amsterdam, wint f 5½, sal voortaen verdienen f 8; Ewout Claesz. van Amsterdam gewonnen hebbende f 6, sal hebben f 8; Jacob de Marce van Hesdijn in plaatse van f 5, sal hebben f 8; Gerrit Gerritsz. van Oldenburgh, wint f 7½, sal hebben f 8; Volckert Pietersz. van Rurich, winnende f 6, sal verdienen f 8; Juriaen Jansz. van Ceulen, in plaatse van f 5, sal winnen f 8; Abraham Pietersz. van Nimwegen, winnende f 5, sal hebben f 8; Bastiaen Bastiaensz. van Eerswout, winnende f 7, sal verdienen f 9.

Gerrit Andriesz. van Rotterdam, uytgevaren met *Ter Tholen* anno 1617 voor jongen a f 6 ter maent, wort ten respecte wel blasen can, aengenomen

voor trompetter op den *Dragon* ende toegeleyt van nu aff te verdienien $f\ 14$ ter maent.

Jacob Symensz. van Amsterdam, bosschieter, uytgevaren met den *Leeuw met Pylen*, winnende $f\ 12$ ter maent, wort opniews aengenomen voor 3 jaeren a $f\ 14$ ter maent.

Aldus gearresteert in 't schip *Dordrecht* ter reede voor Bantam, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER VAN DEN BROECKE, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 22 December anno 1619. Alsoo goet gevonden hebben 't jacht *Nassauw* ende 't fregat *Ceylon* naer Jambi te senden ende voort op de joncken van den Mattaram ende Bantam alsmede dc Chineesse joncken te passen, is door d'heer Generael voorgestelt off daerinne oock eenighe veranderinghe sullen doen, dewyle van den schipper verstaen dat ditto jacht, niet tegenstaende aan de eylanden versien is, evenwel noch vry wat leck is, ende dat 't fregat *Ceylon* in andere ende meerder dienst gebruycken connen, waerover de voorsz. resolutie geresumeert sijnde, goet gevonden hebben 't schip de *Dolphijn* in syne plaetse te gebruycken.

Item dat 't fregat *Ceylon* binnendoor na Atchijn sullen senden omme d' Engelsche vloote te soeken ende eerstelijck te vernemen, wat haer desseyn soude mogen wesen, doch henlieden daer niet vindende, voorts buytenom na Ticco ende Priaman te loopen ende alsoo door de Straet Sonda weder herrewaerts te keeren ende ons daervan advijs te geven, ende opdat van het disseyn van d' Engelse vloote goede informatie mogen becommen sal S'. Jan Jansz. Hoogelant de voorsz. voyagie helpen doen, omme in die quartieren secretelijck daernaer te vernemen; item dat met voorsz. fregat voor Atchijn mede sullen senden 4000 realen van achten ende 500 W nagelen.

Is mede geresolveert 't jacht den *Arent* metten eersten naer Baly te senden om vrantschap metten coninck te versoeken ende vandaer een goede quanteityt beesten in Amboyna te brengen, alsmede om in tijt van noot provisie voor de forten ende schepen aldaer te becomen.

Alsoo noodich noch een schip met rijs ende ander provisien van hier innewaerts dienen te senden, is weder voorgestelt wat schip daertoe benefessens *Amsterdam* destineeren sullen, doch is 't selvige tot naerder bedencken uytgestelt.

Jan Jansz. Hoogelant, uytgevaren voor ondercoopman met de *Galeasse* ende nu coopman op de *Bergerboot*, winnende tegenwoordich $f\ 36$ ter maent, wiens tijt over een jaer gaet expireren, wort opniews aengenomen na d' expiratie van den voorsz. tijt noch 2 jaeren de Compagnie voor opperoopman in 't

lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f60 ter maent.

Gearresteert in 't schip *Dordrecht* leggende te reede voor Bantam, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM JANSZ., JACQUES LEFEBVRE, HENDRICK JANSZ., ADAM WESTERWOLT, PIETER VAN DEN BROECKE, PIETER DIRCX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 22 December anno 1619. Door d' heer Generael de presente raden van Indien, commandeuren ende andere gecommitteerde raden weder in 't lange ende breedt verhaelt ende voorgedragen sijnde de propositie hiervoren op 20 deser aen de respective coopliden ende schippers van de vloote alhier te reede liggende gedaen, ende alsoo 't een saecke van importantie ende gewichte is, daeraen de geheele welstant van Indien dependeert, is de finale resolutie tot naeste vergaderinge uytgestelt, ten eynde een yeder middelertijt rypelijck op de saecke letten ende alsdan een goede resolutie ten besten van de Generale Compagnie genomen worden mach.

Actum in 't schip *Dordrecht* op de reede voor Bantam. Was onderteekent als 't voorstaende.

Vrydach adi 27 December 1619. D'onderschreven coopliden ende schippers van de schepen *Bantam*, *Amsterdam*, *Haerlem*, *de Galeasse*, *Bergerboot*, *de Sampson*, *de Morgensterre*, *'t Hart*, *d' Engelsche Sterre* ende den *Hondt*, de voorstaende propositie mede voorgehouden ende daerop haer advijs versocht sijnde, hebben geadviseert dewyle tegenwoordich onmogelijck is in Ticco, Priaman oste Atchijn, vermits beneden wints sijn, te connen comen om aldaer de voordere victorie op d' Engelse te vervolghen; item dat vermits de regenmousson op Bantam met gewelt niet attenteren en connen, ende dat oock ongeraden is eenighe schepen meer als tot de provisie van noode sijn, innewaerts te senden, [immers] dat met die macht niet bastant souden sijn, Lontor met gewelt aen te tasten; dat derhalven in dese tegenwoordighe gelegenheit voor best ende geraden vinden de vloote hierontrent by den anderen te houden, d' Engelsche waer te nemen, ende de schepen te verdeelen volgens een yeders onderstaende advijs, te weten:

Barthomeus van Spilbergen advyseert datmen behoort 3 schepen in de Straet op de wacht te houden en 6 voor Bantam, en de resterende ontrent Jacatra, tot fortificatie van ditto plaatse. Was onderteekent BARTHOLOMEUS SPILBERGEN.

Adviseert noch 5 schepen innewaert aen te senden, omme te sien oft yets op Lontor attenteren connen, 3 in de Straet Sonda, 6 voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent JACOB GAERMAN.

Seggen 13 oft 14 van de cloeckste schepen voor Bantam, 3 in de Straet, de rest voor Jacatra. Was onderteekent DOUWE ANNES, WILLEM JANSZ.

Drye in de Straet, 10 voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent JACOB LODENSTEYN, JACOB VAN DER MERT, SEBALT WONDERAER.

Seggen een jacht in de Straet, 12 cloecke schepen voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent WILLEM DE MILDE, TJERCK SYBRANTSZ., JAN VAN GORCUM.

Twaelf cloecke schepen in de Straet, 2 oft 3 innwaerts aen, 2 voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent J. COETELI.

Drye in de Straet, 4 oft 5 voor Jacatra, de rest voor Bantam. Was onderteekent PIETER GERRITSZ. ROODT.

Drye in de Straet, 8 voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent FREDERICK GOUWENNAET.

Een jacht in de Straet 16 oft 17 voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent DOEDE OLPHERTSZ.

Een jacht in de Straet Sonda, 14 schepen voor Bantam, de rest voor Jacatra. Was onderteekent WILLEM YSBRANTSZ. BONTECOE.

Actum in 't schip *Dordrecht* op de reede voor Bantam. Was onderteekent THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 27 December anno 1619. Voor de derde mael gedelibereert sijnde op de propositie hiervooren op 20 ende 22 deser genomen omme ten besten van de Generale Compagnie te resolveren, waer de presente macht best employeren sullen, hebben om veele consideratien niet goet connen vinden d' Engelsche vloote in dese conjoncture in Ticco, Priaman oft elders te soeken, nochte oock voor dees tijt, vermits in 't regenmousson is, met gewelt op Bantam yets te attenteren, oft eenighe schepen ende volck, boven degene die alreede met provisien gegaen sijn ende noch gaen sullen, meer innwaerts te senden soo omme een eynde van de oorloge in Banda te maecken als om d' Engelscheschepen, soo eenighe buyten Java om derwaerts seylden, van daer te weeren, maer dat dit stuck van Banda tot half February sullen uytstellen ende alsdan naerder opletten; ende wat belangt d' employ van de presente macht, daertoe inclineeren de meeste advisen datmen d' Engelse met 10 schepen behoort in de Straet Sonda waer te nemen, 10 voor Bantam te houden ende 3 voor Jacatra omme calck ende steen te halen, dan alsoo d' heer Generael niet goetvinden en can onse macht alsoo te verdeelen dat nieuwers by den anderen soo groten corpus blyve, welck bastant sy omme niet alleene de geheele macht van de Engelsen weder te staen, maer oock omme haer met Godes hulpe te verdryven off slaen, ingevalle hen herrewaerts begaven ende onversiens op den hals quamen, daerop sijn E. verstaet ons in allen gevallen behooren

te versien ende gereet te houden, alsoo tegenwoordich beneden wint van d'Engelsche sijn ende niet connen weten wat syliden souden mogen voor-nemen te doen, is derhalven de finale resolutie weder uytgestelt, doch dat mid-delertijt de schepen haer claer sullen maecken, ende dat d' Engelse *Beer* ende 't *Hardt*, die op morgen gereet sullen sijn, vooruyt na de Straet sullen gaen.

Op het schryvens op gisteren per den nachoda Coedus van den pangoran gouverneur van Bantam, Area Rana Mangala, pangoran Gabang, synen broeder, ende Quiay Senapati ontsfangen, is goetgevonden niet weder te replieeren oft yemant meer te senden, vermits de voorsz. pangorans ons geen antwoort gevende sijn, maer sulcx door voorsz. Quiay Senapati laten doen, met een verhael daerby van 't quaet daermede sy ons beschuldighen, welck syliden pretendeeren wy haer aen souden gedaen hebben, daeraen het schijnt den wech geprepareert wert om eenen grooten eysch te doen, eer men ons den simpelen handel neffens andere tot Bantam wil vergunnen; waeraen voor alle de werelt claerlijcken blijkt, hoe rechtvaerdighe redenen hebbende sijn omme alle handelaers van Bantam te weeren, de plaatse meer ende naerder te be-nauwen, den oorloghe te vervolgen, ende dat met goede presentatie door schryven noch gesanten niet voorderen souden.

Alsoo door 't overlyden van Stoffel Dirckx het schippersoffitie op de *Galeas* is vacerende ende noodich weder met een ander dient versien, is goetgevonden dat Coen Dirckx, schipper geweest op 't gesleten schip *Vlissingen*, in deselve qualite op de *Galeas* sal overgaen ende het schippersoffitie aldaer bedienen ende waernemen.

Doede Olpherts van Enchuyzen, uytgevaren met schip *Mauritius* voor onderstierman a/f 30 ter maent, tegenwoordich schipper op d' Engelse *Hont*, sal van 27 Julio laestleden aff, dat den *Hont* voor Patana verovert is ende hy 't voorsz. schipperschap daerop bedient heeft, genieten f50 ter maent.

Is mede goetgevonden aen de officieren ende gemeene matroosen van vijft schepen, te weten: 't *Wapen van Zeelant*, *Haerlem*, den *Neptunes*, d' Engelsche *Sterre* ende 't *Postpaert*, welcke, met *Nieuw Zeelant* daerby, onder 't commandement van den coimandeur Willem Jansz. voor Ticco de vier Engelsche schepen met louter gewelt vechtenderant verovert ende haer (uytgesondert *Nieuw Zeelant*) wel gequeten hebben, op haer ernstich versoek ende om hen ende andere in diergelijcke te courageren, te vereeren, te weten aen d' officieren van den hoochbootzman aff tot den quartiermeester toe, yeder 10 realen, ende aen de gemeene matroosen elck 5 realen van achten.

Jacob Panckras, schipper geweest op 't schip den *Swerten Leeuw*, sal om redenen met *Westvrieslant* voor passagier overvaren.

Tjerck Sybrantsz. Vries van Hoorn, uytgevaren met schip de *Zuyder Eendracht*, tegenwoordich schipper op 't schip den *Sampson*, winnende f40 ter

maent, wiens tijt den 4 November passato is geexpireert, wort opnieuws aengenomen de Compagnie noch 3 jaeren in 't lant te dienen a f80 ter maent, den tijt ende gagie ingaende den 4 November voorsz., ende sal duyren tot in 't vaderlant.

Pieter Gerritsz. van Amsterdam, uytgevaren met de France schepen van Diepe, tegenwoordich schipper op de *Morgensterre*, winnende f50 ter maent, wiens tijt den 4 Meert toecomende gaet expireren, wort opnieuws aengenomen naer d' expiratie van den voorsz. tijt noch 3 jaeren in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f80.

Daniel van der Brugge, uytgevaren met *Walcheren*, winnende f14, Isaack Strijcker, uytgevaren met *Delft* a f10, ende Noewe van Stralen, uytgevaren met den *Witten Beer* d'eerste reyse a f9, tegenwoordich lijffschutten van d' heer Generael, wort toegeleyt voortaen te verdienen yder f15 ter maent.

Jan Maris van Tinckhove, uytgevaren voor chiurigijn met den *Beer*, tegenwoordich op de *Morgensterre*, winnende f26 ter maent, wort opnieuws aengenomen voor 3 jaeren a f36 ter maent, ende de nataeffel tot in 't vaderlant toe te genieten.

Pieter Ericksz. van Stockholm, soldaat, uytgevaren met schip de *Nieuwe Sonne*, denwelcken om dieverye op de fregatten is gecondemneert geweest, welcke tijt alsnu verstreecken is, wort wederomme voor 3 jaeren voor soldaat aengenomen a f9 ter maent.

Theunis Roefosz. van Oldenburgh, uytgevaren met de *Galeasse* voor kistemaker, wort opnieuws aengenomen voor timmerman noch 3 jaren in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f18 ter maent.

Mamoedje Bocxsoe ende Alidon, Gouseratten door 't jacht *Nassauw* met een Portugies fregat 8 a 9 maenden geleden omtrent Bima becomen, dewelcke de Compagnie tsedert voorsz. tijt sonder gagie gedient hebben, wort toegeleyt tot onderhoudt van hun cleedinghe yeder 2 realen van achten ter maent te verdienen.

Lucas Anthonisz. van Vlissingen, bootsman, uytgevaren met het *Wapen van Zeelant* d'eerste reyse a f7 ter maent, wort aengenomen voor corporael 3 jaeren in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant f14 ter maent.

Merten Jacobsz. van Middelburg, bootsman, uytgevaren met 't *Wapen van Zeelant* a f7, wort aengenomen voor bosschietter 3 jaeren in 't lant te dienen, mits genietende f14 ter maent.

Tobias de Wael, uytgevaren voor jongen met 't *Wapen van Zeelant* d'eerste reyse a f5 ter maent, wort toegeleyt voortaen te verdienen f8 ter maent.

Actum in 't schip *Dordrecht* adi ut supra. Onderteeckent als 't voorstaende.

Saterdach adi 28 December anno 1619. Is naerder op de verdeelinge van de presente macht geleth ende goet gevonden 6 schepen in de Straet van Sunda te houden, omme op de 3 Engelsche schepen die dagelijcx uyt Engeland verwacht werden, als op de Engelsche vloote te passen, te weten de *Trouw*, de *Sampson*, de *Beer*, de *Sterre*, *Ter Tholen* ende 't *Hart*, waerover als commandeur commanderend ende de vlagge sal voeren Pieter van den Broecke.

Item dat met 12 schepen hier voor Bantam sullen blyven leggen, namentlijck *Bantam*, de *Sonne*, de *Zuyder Eendracht*, *Haerlem*, 't *Wapen van Zeelant*, het *Bergerboot*, den *Dragon*, den *Hont*, *Walcheren*, de *Galias*, de *Morgensterre* ende den *Neptunes*.

Ende dat d' andere 4 schepen sullen gebruyc kt worden tot de navolgende diensten, te weten: 't *Postpaert* om van Jacatra water voor de vloote te halen, de *Zeewolff*, d' *Expeditie* ende 't jacht *Nassauw* tot steen ende calck halen voor 't fort Jacatra.

Alsoo op 't veroverde Engels schip den *Dragon* voor Ticco becomen hebben een Gusarat genaemt Malinschiary, sijnde een stierman van de prins Soltan Ghroom, jonckste soon van den grooten Mongool in Suratte, dewelcke ons seer importuneert ende moyelijck valt omme te hebben vergoedinge ende vergeldinge van de cleeden ende andere coopmanschappen die voor reeckeninge van de voorsz. synen prins Sultan Ghroom in de Engelsche schepen by ons voor Ticco verovert, geladen waren, monterende volgens syne verclaringe, tot dien eynde overgeleverd, 13.000 realen van achten, alsmede voor sijn particulier reeckeninge noch in den *Dragon* de waerdye van 300 realen van achten, is goet gevonden hem een eerlijck onderhout tot Jacatra te geven, tottertijt ende wyle d' occasie presenteren sal dat hem met onse oft andre schepen wederom naer Suratten sal mogen transporteerden; ende aengaende sijn versoeck hem aen te dienen, dat alsoo synen prins oft heer onsen goeden vrient is, ende wy van meeninge sijn ter gelegenijt een vloote na Suratten te senden, dat de saecke met synen heere selfs in 't vriendelijck wel effenen sullen, te meer vermits gans onseecker is, wat onder den voorsz. Malinschiary in de voorsz. Engelsche schepen geweest sy, alsoo gans geen ander bewijs dan eygen seggen daervan doen can.

Actum in 't schip *Dordrecht* leggende voor Bantam, datum ut supra. Was onderteekent als 't voorstaende.

Woensdach adi primo Januaryo anno 1620. De resolutie op 28 passato genomen geresumeert ende door den Generael verhaelt sijnde de swaricheden die de Generale Compagnie door het verdeelen van onse macht onderworpen soude sijn, of 't gebeurde dat d' Engelsen, die men weet dat met 10 schepen

na de Cust van Coromandel sijn ende in Ticco haer vergaderinghe souden houden ende noch 6 schepen uyt Engelant te verwachten hebben, met haer vlete altesamen herrewaerts quamen; dat derhalven onse macht in dryen verdeelt sijnde, te weten 6 in de Straet, 12 voor Bantam ende 4 voor Jacatra, groot perijckel soude loopen, ende de 6 schepen in de Straet, vermits nu de quaetste tijt van 't jaer is, aldaer sonder perijckel oock niet cruycen connen, waeromme sijn E., swaricheyt maeckende om eenige van de voornaemste schepen in de Straet te houden, andermael voorstelt wat ten besten dient gedaen; item off het niet geraden sy, dat de schepen die hier sullen houden in goede ordre onder Poule Panjang wat affgeleyt worden, omme d' Engelsche vlope, comende, gevoechelijck tegen te mogen loopen; ende is na ry pe deliberatie goet gevonden in plaatse van de voorsz. 6 vooreerst 3 lichte schepen oft jachten in de Straet te houden, te weten d' Engelse *Sterre*, den *Hont* ende 't *Hert*, waerover als hoofst mede sal gaen ende vlagge op d' Engelse *Sterre* voeren Cornelis Comans; ende dat met alle de cloecke schepen onder Poule Panjang d' Engelsche vlope sullen verwachten ende waernemen, ende middelertijt die van Bantam alle mogelijcke affbreuck sien te doen, waeromme de *Zuyder Eendracht* ende de *Morgensterre* op de gewoonlijcke reede voor Bantam sullen blyven leggen.

Is mede geresolveert, dat d' heer Generael sich wederomme na Jacatra sal vervougen omme de brieven naer 't vaderlant te schryven, ende dat voor commandeur ende overhoofst over de schepen alhier sal blyven d' heer Houtman, dewelcke op 't schip *Bantam* overgaen ende de vlagge voeren sal.

Actum in 't schip *Dordrecht* leggende voor Bantam, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, JACQUES LEFEBVRE, ADAM WESTERWOLT, PIETER VAN DEN BROECKE, PIETER DIRCXSZ., DOUWE ANNES, CLAES EGBERTSZ., WILLEM JANSZ., PIETER HARMANSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach den 3^{ea} Januaryo anno 1620. Alsoo het schip den *Orangeboom* geladen met peper op gisteren van Jamby alhier is gearriveert, welcke peper naer verstaen alleenlijck door de harp gepasseert is, sulcx datter apparent noch veel lichte peper onder sal wesen, ende daeromme als den tijt ende gelegentheyt sulcx toe conde laten noch wel noodich door de molen diende te loopen omme de lichte peper daeruyt te crygen ende de heeren Meesters, die daerover voor desen geclaecht hebben, te voldoen, waeromme door d' heer Generael is voorgestelt oft ditto schip in compagnie van *Dordrecht* ende *Westvrieslant* na 't vaderlant sullen laten gaen, dan off eerst de lichte peper daeruyt sullen malen, ende geconsidereert sijnde den tijt sulcx vooralsnu niet en can lyden, is goet gevonden de peper alsoo te laten als se is, ende ditto schip neffens de voorsz. 2 andere schepen aff te depesscheeren, omme gelijck in

compagnie ons lant aen te doen ende met meerder verseeckeringhe thuys te mogen comen.

Alsoo het schip *Nieuw Seelant* op gisteren alhier van de Cust van Coromandel gearriveert is, daermede verstaen dat nu een maent geleden d'Engelsche met seven schepen voor Massilipatan noch leggende waren ende datter 2 in Ticco sijn, oock dat aldaer 't geruchte ginck datter 3 schepen uyt Engeland in Suratte waren gecomen, doch geen seeckerheyt daervan en is, ende apparentelijck andere 3 schepen welhaest hier souden mogen comen, alsmede advyzen van d'Engelsen uyt Ticco om te vernemen wat macht wy hier by den anderen hebben, is goetgevonden neffens de *Sterre*, den *Hont* ende 't *Hart* vooreerst noch in de Straet sullen senden 't schip d' Engelse *Beer*, omme op de advyzen ende schepen van d' Engelse ende d' onse die van buyten souden mogen comen, te passen.

David Dircx van Amsterdam, assistent, uytgevaren met schip den *Witten Beer*, d'eerste reyse winnende f20 ter maent, wiens tijt in December toecomende gaet expireeren, wort aengenomen de Compagnie noch 3 jaren na d' expiratie van voorsz. tijt voor ondercoopman te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f36 ter maent.

Aldus gedaen ende gearresteert in 'tschip *Dordrecht* leggende voor Bantam, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, JACQUES LEFEBVRE, ADAM WESTERWOLT, PIETER VAN DEN BROECKE, PIETER DIRCX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 4 January anno 1620. Alsoo d' heer Generael op zijn vertreck na Jacatra staet, heeft sijn E. andermael voorgedragen, ten aensien verstaen dat de Deenen met 5 schepen ontrent Ceylon gecomen ende daer een vongeluckt soude wesen, hoe ons t' haerder aencompste alhier sullen hebben te reguleren omme 't recht van de Generale Compagnie sooveel mogelijck te mainteneren ende de magesteyt van Denemercken oock naer vuugen de mate vol te geven; ende naer overlegginge van saecken is andermael gearresteert, datmen volgens 't placaet van de Hooge Mogende Heeren Staten Generael harc onderdanen met de Deense schepen varende daervan lichten sal, ende dat met de gevoechelijckste middelen, soo niet met gewelt; dit gedaen sijnde dat men daerna die van Denemercken een schriftelijcke insnuatiue overgeven sal, hoe ende waerdoor met die van Bantam in oorloghe geraeckt sijn, wat redenen ende recht hebben om die te vervolgen, de plaetse belegeret te houden, alle commercie, handelinge, toevoer ende gespreeck vandaer te weeren totdat ons recht becomen ende den handel aen die van de Generale Compagnie der Vereenichde Nederlanden neffens andere liber ende vry vergunt werde; derhalven dat haer oock vermaent ende gebeden

willen hebben geen gemeenschap met die van Bantam onse vyanden te houden, ende dat de voorsz. Deenen, gelijck oock Francen ende alle andere natien, niemant uytgesondert, met gewelt van Bantam weeren sullen, doch met toesegginge dat van Bantam niet meer dan ons recht pretendeeren, ende sulcx becomende, syliden neffens ons liber ende vry sullen mogen handelen, sonder hun oft andere daerin eenich verlet te doen; ende in gevalle syliden claechden gebreck van water ende ander verversinghe van noode mochten hebben, dat men haer dan na Jacatra sal wysen ende met eenige onser schepen derrewaerts geleyden ende aldaer gerieven sal.

Alsoo hoochnoedich ende meer dan tijt is¹⁾ dat hier een equipagemeester gesonden werde, omme op dien aengaende goet regard te nemen ende goede ordre te houden, waertoe door d' heeren Mayores in haer E. missive voorgestelt ende genomineert werden dry verscheyden persoonen, is goet gevonden een van die, namentlijck Pieter Barentsz., schipper op 't schip 't *Wapen van Zeeland*, daertoe te gebruycken, aen te nemen ende t' autoriseren.

Pieter van den Broecke, oppercoopman, uytgevaren met 't jacht *Nassauw* in de vloe van den Generael Reynst saliger a f 66 per maent, wiens tijt geexpireert is, wert de novo aengenomen in voorsz. qualite van oppercoopman den tijt van noch 3 jaeren in 't lant te dienen, mits genietende, ten respecte tot noch toe cleene gagie verdient ende groote schade geleden heeft, van voorsz. primo Octobris tot in 't vaderlant toe f 132 ter maent.

Cornelis Cornelisz. 't Herdt, voor schipper met den *Oranjeboom* in 't lant gecompen a f 90 ter maent, aengenomen sijnde met ditto schip, d' welck alsnu geladen is, wederomme naer 't vaderlant te keeren, is aengenomen ende verwillicht de Compagnie van nu aff noch 3 jaeren in 't lant te dienen, ende dat voor f 120 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Is goet gevonden Hendrick Bruystens, oppercoopman, op sijn versoek van nu aff van des Compagnies dienst te ontslaen, ende hem te consenteren ende toe te staen dat mette eerste gelegentheyt van hier na de Cust Coromandel met onse schepen sal varen, omme vandaer voorts over lant de reyse naer 't vaderlant op sijn eygen coste, last ende perijckel te doen, mits dat hy in getrouwicheyt, gelijck als voor desen gehouden is, verbonden blijft allen 't gene hem op de voyagie sal ter kennisse comen aen de Compagnie t' openbaren ende haer voor andere te prefereren.

Alsoo Franchois Lemmens, oppercoopman, synen verbonden tijt geexpireert ende genegen is naer 't vaderlant te varen, is geresolveert dat hy in voorsz. qualite op 't schip den *Oranjeboom* sal overgaen.

Aldus gedaen in 't schip *Bantam*, leggende voor Bantam, datum ut supra.
Was onderteekent als 't voorstaende.

¹⁾ Deze alinea vermeld bij van der Chjs, *Plakaatboek I*, 599.

Dinsdach adi 14 Januaryo anno 1620. Is goet gevonden het schip *Amsterdam*, 't welck met rijs ende andere provisien voor de Molluccos, Amboyna ende Banda volladen is, metten aldereersten na Amboyna te depesscheren, ende dat daermede na Amboyna ende Banda senden sullen 24.000 realen in contant.

Item dat van gelijcken het jacht den *Arcut* op 't spoedichste na Grissi, Bali, Bima, Solor ende Amboyna sullen senden omme de vrantschappe met de coningen van Bali ende Bima te maecken, alderhande provisien aldaer te laden, in Amboyna voorts te verdubbelen ende van daer in Bali ende Bima sooveel beesten ende vrouwen ende houdt in te nemen als voeren ende herwaerts brengen can, tot welcken eynde ymant van hier met ditto schip derwaerts senden sullen met 1½ kisten gelt ende eenighe cleeden, om ditto provisien tegen syne comste te vergaderen.

Aldus gedaen in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, ADAM WESTERWOLT, HENDRICK JANSZ., ADOLF THOMASZ., PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEVSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 15 Januaryo anno 1620. Verthooninghe by de predicanter ende kerckendieneraers gedaen:

Alsoo het ampt der predicanter ende kerckendieneraer voornementlijck vereyscht te voorderen 't ghene tot d' eere Godes ende welstant der kercken het naeste is, ende hem daertoe (oock hier in de Indias) door de loffelijcke regeringhe van de E. heer Generael Jan Pietersz. Coen ende synen rade goede gelegentheyt gegeven is, daervoor Godt Almachtich ten hoochsten gedanckt, de E. Magistraet erkent, ende de kerckendieneraer des te eerstiger behooren te sijn, soo is 't dat by d' onderschreven geleth sijnde hoe Godt de plaatse van Jacatra segenende, deselve alredede bestaat uyt menichte van sielen en verscheyden natien, ende daerom niet onbillick en is dat men alleen ende benefessens de politieke regeringhe oock innevoere benefessens den gewoonlijcken Godtsdienst oock de ceremonien, regulen ende gewoonten der kercken Godes, met hoope, dat hetgene in 't eerste cleyn ende gelijck als niet is, mettertijt sal meer ende meer opwassen ende stichtinghe doen, sy eerbiedentlijck versoeken by d' heer Generael ende raden mocht worden vergunt ende gelicenteert, ten eersten:

1. D'exercitie van den Godtsdienst in de Malleysche tale, ende daertoe opgerecht ende geordonneert een bequame ende een gelegene plaatse, met ordre by wien ende op wat tyde sal geschieden.

2. De bedieninge des H. Avontmaels na de wyse ende ordre der kercken in 't vaderlant; oock wanneer ende hoe dickwils.

3. Ingevalle bey de de predicanen Adriaen Jacobsz. Hulsebos ende Theunisz. blyven, by de magistraet vergunt wierde noch te mogen kiesen als ouderlingen 2 personen omme met haer als een kerkenraet op 't geen voorvalt te mogen resolveren ende alsdan des raets authorisatie daertoe te versoecken.

4. Dat uyt last ende met ordre van den E. heer Generael alle 4 maenden mogen ommegaen ende aenseggen alle die in dienst van de Compagnie ende gecristent sijn, haer des Sondaechs in de predicatie te vervoegen.

5. Dat d'erbeytslieden des Sabbaths behoorlijck mogen rusten en affstaen van haren arbeyt, om den Godsdienst te mogen frequenteren.

6. Dat de geboden van de Duytschen mogen gaen als in 't vaderlant.

Vertrouwende dese voorgemelde dinghen by den E. heer Generael ende raden sullen geconsidereert ende overlecht worden, ende daerin sulcke ordre gestelt dat alles mach strecken tot Godes eere ende voortplantinghe van Sijn Heyliche Waerheyt.

't Welck doende, etc. Was onderteeckent ADRIAEN JACOB SZ. HULSEBOS, JACOB ANTHEUNISZ. DUBBELTRIJCK, JOHANNES BLOEM, CORNELIS MAES, CORNELIS LUBBERTS.

Geleth sijnde by d'E. heer Generael ende synen presenten raet op de schriftelijcke remonstrantie ende versoeck van de predicanen ende kerkendieneraeren des H. Goddelijcken Woordts, als namentlijck Adriaen Jacobsz. Hulsebos, Jacob Anth. Dubbelrijck, Johannes Bloem, Cornelis Maes ende Cornelis Lubbertsz., overgelevert.

Soo is 't dat syne E. mitsgaders synen presenten raet met sonderlinghe gegenehtheyt ende affectie tot de bevoorderinge van de eere Godes ende opbouwinge van de kercke Christi ontsteecken sijnde, naer gelegenheit des tijts met den anderen geconsulteert ende naer rype deliberatie eenstemmich gesolveert ende gearresteert hebben, als namentlijck:

1. Op het 1^e artijckel van haer remonstrantie, dat sy voorstellen sullen wie daertoe bequaem soude mogen wesen om de exercitie van den Godstdienst in de Malley sche tale waer te nemen, een bequame plaetse tot opbouwinghe van een kercke aenwysen, ende waer de materialen daertoe noodich becomen connen.

2. Op het 2^e, datmen daertoe genegen is ende dat sy de gemoederen van de burgerye daertoe prepareren, omme tot stichtinghe van de ghemeente het H. Sacrament des Avontmaels te moghen bedienen, hetwelcke gedaen sijnde, datse een bequame plaetse aenwysen, oft datmen soude wachten tot de kercke gebout sy.

3. Op het 3^e, dat den E. heer Generael verstaet Jacob Anth. Dubbelrijck hoochnoodich na Amboyna dient gesonden omme aldaer den aenwas der

Christenen ende yever tot de Christenhey't gereguleert te helpen bevoorderen, ende datmen interim sal letten tot bevoorderinghe van den voorsz. Godtsdienst op de personen die yevers van daen alhier souden mogen comen, ende naer gelegene plaatse vercregen hebbende ende voorsz. gerequireerde preparatien gedaen sijnde, men alsdan uyt de bequaemste personen een kerkenraat formeren sal.

4. Dat het geschiede, met bede ende wenschinge dat haren arbeyt niet verloren en moge gaen.

5. Op het 5^e, dat den heer Generael sulcx geduerende sijn E. residentie alhier volcomentlijck meent gedaen te sijn, 't welck haer nademael mede wel bekent is, behooren te schamen, wegen hare superflue ende inpertinentie (met bittere beschuldingen gemengde) vermaninghe, doch verhoopen niettemin in voorighoe goede ordre te continueren.

6. Op het 6^e, dat tot de affkundinghe van de geboden der Duytschen 3 distincte dagen onderhouden sullen worden, als namentlijck Sondachs naer de predicatie, Donderdachs naer 't avontgebet, ende des Sondachs daeraenvolgende voor de derde mael¹).

Is mede goet gevonden, op versoeck van Hendrick Bruystens ende Jan Hendricksz. Sael, haerlieden te consenteren over lant naer 't patria te mogen vertrekken, ende dat op naervolgende conditien:

Ten 1^{en}, dat hun op haer eygen versoeck geadvoyeert ende geconsenteert wort, de reyse van de Custe Coromandel over lant na patria op haeren cost te mogen doen.

Ten 2^{en}, dat yeder voor sijn hooft, te weten Bruystens 4 a 500 realen ende Jan Hendrickz. 200 realen van achten van onse comptoiren op de Custe voor haer eygen reeckeninge tot gastos van de voorsz. vogacie sullen mogen lichten.

Ten 3^{en}, ingevalle sylleden op voorsz. reyse geplundert ende van hare middelen beroof't wierden, sullen credentiebrieven yeder voor sijn hooft, te weten Bruystens tot f 2 a 300 ende Jan Hendricksz. Sael tot f 150, mogen medenemen, om hun in noot daermede te behelpen.

Ten 4^{en}, dat soo op de Custe van Coromandel, in Suratte, Mocha als andere plaetsen onder het contract oft chaul van de Compagnie mette coningen ofte gouverneurs gemaeckt, sullen mogen passeeren ende repasseeren als Compagnies dienaers. Item dat den dienst ende gagie van Hendrick Bruystens cesseren sullen als van 't schip *Westvrieslant* sal gaen.

Ten 5^{en}, dat des Compagnies taefel tot op de Cust van Coromandel sullen genieten.

Ten 6^{en}, dat niet vermogen sullen eenighe goederen ofte coopmanschappen van hier na de Cust directelijck noch indirectelijck mede te nemen.

¹) *Plakaatboek I*, 599.

Ten 7^{en}, dat t' haerder aencomste in 't vaderlant gehouden sullen wesen
aen d' Heeren Bewinthebberen der Vereenichde Oost-Indische Compagnie
schriftelijck sincere ende waerachtige verclaringhe te geven van alle 't ghene
op ditto haer voyagie (daertoe hun Godt Almachtich synen segen verleene)
sullen geobserveert hebben, sonder yets te verswygen oft achter te houden
daeraen de Compagnie soude mogen gelegen sijn.

Ten 8^{en}, dat in allen gevalle de Compagnie houw ende trouw sullen wesen
vermogens den eedt by haerlieden aan de Heeren Bewinthebberen op haer
uytreyse gedaen.

Aldus gedaen ende gearresteert in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was
onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL,
MARTINUS SONCK, ADAM WESTERWOLT, HENDRICK JANSZ., ADOLF THO-
MASZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 17 Januaryo anno 1620. Alsoo Jacob Anthoniosz. Dubbelrijck
in Julio 1619 van 't schip den *Zeewolff* door gebreck van andere predicanter
alhier by provisie door ordre van den E. heer Generael tot waerneminghe van
den dienst, alsmede omme hem te oefenen in de Malleysche tale, trottentijt ende
wyle dese plaetse van een ander versien ende hy elders mocht geimploeyert
worden, gebruyckt is geweest, ende den E. heer Generael geconsidereert heb-
bende, in Amboyna tot den Godtdienst ende voortplantinghe der Christenheyt
noch een oft meer personen hoochnoedich sijn, ende vooraltans geen be-
quamer daertoe wetende dan den voorsz. Jacob Anthonisz., heeft syne E. soo
om de voorsz. als ander verscheyden redenen, den voorsz. Jacob Anthonisz.
geordonneert dat met het schip den *Arent* na Amboyna ten syne voorsz. soude
vertrekken, d'welck den voorsz. Jacob Anthonisz. aengedient sijnde, heeft met
zeer groote alteratie ende ernstighe soo mondelinge als schriftelijcke suppli-
catien aan den heer Generael versocht ende aengehouden alhier te Jacatra in
synen provisionelen dienst te mogen continueren, welcke voorsz. petitien, met
ydele woorden ende krachteloose redenen vervult, door den E. heer Generael
synen presenten raet voorgedragen sijnde, hebben haer E. niettegenstaende
deselve, maer in consideratie genomen sijnde de hoochnoedige vereyschinge
tot bevoorderinge der Christenheyt in Amboyna van den dienst oft van desen,
oft eenen anderen bequamen persoon, eenstemmich geresolveert ende goet-
gevonden, dat Jacob Anthonisz. Dubbelrijck met het schip den *Arent* naer
Amboyna sal vertrekken, soo omme syne bequaemheyt als des diensts noot-
saeckelijckheyt tot bevoorderinge van de eere Godes ende opbouwinghe van
de kercke Christi, daertoe Godt Almachtich sijn segen wil verleenen.

Is mede tot verseeckeringe ende vermeerderinge van onsen tegenwoordigen
staet, ende omme den toevoer van veelderley provisien, ons van Surrabaya toe-

comende, te continueren, alsmede omme den oorlogh tusschen den coninck van Surrabaya ende den Mattaram tot rust ende vrede van ons op haren bodem te voeden, gelijck mede om andere gewichtige redenen, geresolveert ende goet gevonden, datmen met den coninck van Surrabaya onsen vrient de tegenwoordige alliantie sal continuieren ende de vrintschap tusschen syne Majesteyt ende ons soo langhs soo meer vermeerderen, waertoe alsnu sich eenige occasie offererende, sullen syne Majesteyt op sijn versoeck van onse assistentie tegen den Mattaram onsen gemeenen vyant aen den E. heer Generael gedaen, door Wouter Heuten, te dien syne in expresse ambassate met presenten ende een statelijcke swyte aen sijn Majesteyt gesonden, vooraleerst te kennen en verstaen gegeven hebbende onse goede genegentheyt ende affectie tot syne Majesteyt ende haer onderdanen, alle mogelijcke hulpe ende assistentie te water wegen den E. heer Generael aenbieden ende toeseggen, verhoopende hierdoor syne Majesteyt te veroblicheren ende in alle voordere vrintschap te doen continuieren.

Is voorder goet gevonden datmen eenen Japonnees genaemt Saquemonne, met de *Galeasse* alhier gecomen, benefens noch andere 21 Japonnesen verdeelt op de schepen *Amsterdam* ende den *Arent* naer Amboyna op sijn versoeck sal senden omme aldaer, volgens syne remonstrantie aen den E. heer Generael gedaen, een seecker silvermyne die aldaer op eenige des Compagnies eylanden soude wesen te ontdecken, daervan eenighe hoope van apparetie heeft gegeven doordien in Japan, soo hy seyt, een monster van de materialen in voorsz. myne door seecker Japonnees gevonden, gesmolten ende tamelijcke partye silver daervan geprocedeert is; hiertoe te meer gegenen sijnde alsoo sonder schade van de Compagnie can geschieden, vermits de voorsz. Japonnesen by faulte van 't voorsz. voorschlag aldaer in dienst connen gebruycckt worden.

Aldus gearresteert in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, ADOLF THOMASZ., HENDRICK JANSZ., 't merck gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 22 Januaryo anno 1620. Alsoo de schepen *Dordrecht*, *Westvrieslant* ende d' *Orangeboom* nu meest geladen ende seylreit sijn omme metten aklercersten haer reyse na 't vaderlant te vervoorderen, is goet gevonden dat de voorsz. 3 schepen te samen in compagnie sullen seylen, malcan-deren in alles assisteren ende by den anderen blyven tot in 't vaderlant toe.

Item dat by beurte maent om maent de vergaderinge van den breeden raet gehouden ende beroopen sal werden op de schepen *Dordrecht* ende *Westvrieslant*, ende sal daerinne presideren, de vergaderinge beroopen ende de

vlagge voeren te weten, d'eerste maent de commandeur Hendrick Jansz. op 'tschip *Dordrecht*, beginnende soo haest van de vloote voor Banham gescheyden sullen wesen; de tweede maent de commandeur Adam Westerwolt, ende soo voorts by beurte elck een maent tot in 't vaderlant toe. Het vier sal by beurte op de 3 schepen gevoert worden, te weten d'eerste nacht op *Dordrecht*, de 2^e op *Westvrieslant* ende de 3^e op d' *Orangeboom*. Is mede geresolveert, in gevalle dese schepen enige Engelse schepen van machte rescontreerd, dat haer daervan als van hare grootste vyanden sullen wachten, ende van minder macht wesende op haer niet attenteeren, hun niet moeyen noch misdoen, ten ware dat syliden onse schepen aentasten oft andere van des Compagnies schepen aengetast hadde, in welken gevalle haer deffenderen, revenge soeken ende oock trachten sullen haer te vermeesteren, wel te verstaen, voor soo veel geschieden can sonder evident perijckel van onse schepen ende ingeladen cargasoenen; ende dat hun voorder reguleren sullen naer d'ordre, voorsz. 3 schepen tot dien eynde medegegeven.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, ADOLF THOMASZ., PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLENSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 7 February anno 1620¹⁾). Alsoo d' Engelse met haer schepen tot noch toe niet en hebben vernomen, nocte van de vier schepen de *Hope*, de *Goede Fortuyne*, d' *Eendracht* ende den *Witten Beer*, die lange uyt het vaderlant verwacht hebben, geen ander als den *Witten Beer* alhier is gearriveert, ende den tijt niet langer lyden off toelaten mach, dat met de finale resolutie op de propositie, voor desen op 20 ende 27 December passato in de vloote voor Bantam de raden van Indien, commandeuren, andere presente raden, oppercoopliden ende schippers voorgestelt, langer gedilayeerdt werde, soo heeft d'heer Generael wederomme begonnen met de presente raden daervan te discoueren, van meeninghe sijnde metten aldereersten sich in de vloete voor Bantam te vervoughen, omme aldaer met de heeren Frederick Houtman ende Willem Jansz., mitsgaders de oppercoopliden ende schippers van de vloete, naerder van dese sake te spreecken ende tot een goede resolutie te comen hoe ende waer de presente macht ten meesten dienst van de Generale Compagnie tot bevoorreringhe ende verseeckeringhe van den handel op alle quartieren ende affbreuck vande vyanden best imployeren sullen, namentlijck oft tot de schepen die tegenwoordich innewaerts sijn, te weten *St. Michiel*, 't *Wapen van Amsterdam*, *Oudt Hoorn*, *Amsterdam*, den *Arent*, de *Nieuwe Maen* ende de *Swaen*, noch sooveele macht souden connen van hier derre-

¹⁾ Resolutiën 7 Febr.—27 April 1620: R 19.

waerts senden, dat Banda met gewelt moghen aentasten ende een eynde van den oorlogh aldaer maecken, oft soo sulcx voor dees tijt niet goet connen vin-den, wat ordre aen d' onse aldaer sullen geven, opdat de schepen haren tijt aldaer niet onnuttelijck consumeren, maer op 't spoedichste met het eerste van 't Oostmusson herrewaerts mogen comen omme van hier elders versonden te worden; item soo men niet goet en vint dit jaer sooveel volck in Banda te beschicken omme de rebellen met gewelt aen te tasten, oft men tot de voorsz. macht die nu innewaerts is, van hier noch niet eenige schepen can senden omme d' Engelsen, oft gebeurde dat sy buyten Java om naer Amboyna oft Banda gelopen waren, van daer te weerden, alsoo dit gevoughlijck sonder ver-suyminghe van tijt ende saecken geschieden can ende de voorsz. schepen al-hier soo spoedich als d' andere wederkeeren connen; wat schepen ende wie als overhooft omme alle onse ordre ende 't voorvallende punctuelijck te ver-richten committeren sullen, 't sy d' heer Generael selfs in persoon oft iemant van de raden van Indien; item alsoo die van Bantam sullen moeten verduren ende ten uyttersten benauwen aleer hen tot reden ende een goet accoort sul-len connen brenghen, oft daerop met gewelt iets attenteren sullen, alsmede hoeveel ende wat schepen voor Bantam sullen houden, soo tot verseeckeringhe van dien handel als tot affweeringhe van d' Engelsen, mitsgaders Francen, Denen ende alle andere vreemde natien, totdat ons recht becomen ende ons den handel neffens andere vergunt wort; ende alsoo tegenwoordich beneden-wints van d' Engelsen sijn ende daeromme by haer niet connen comen, off men (behalven de schepen, die tot bevoorderinghe van den handel ende om andere nootlijckheden op alle quartieren als Patana, Jappan, Jamby, Atchijn, de Cust van Coromandel, Succadana ende elders nootsaeckelijken te ge-bruycken hebben, ende de vloe die hier voor Bantam gehouden dient) met het begin van 't Oostemousson noch een goede vloe soude connen uyt-senden om d' Engelsen langs de cust van Sumatra in Ticco, Priaman, Atchijn, item in Mocha ende Suratten te soeken, ons van haerlieden te verseeckeren ende voornamentlijck om den treffelijcken handel in Mocha ende Suratten te bevoorderen. 't Ghene de vrienden te considereren hebben is sulcx voor dees tijt ten dienste ende welstant van de Generale Compagnie gedaen dient, namentlijck datmen in Banda te velde brenghe omtrent 1000 coppen, van 500 soldaten ende provandiers, omme een eynde van de oorloogh aldaer te maecken ende dien handel voor de Generale Compagnie te verseeckeren met onlastinghe van de excessive oncosten, tot noch toe onnuttelijck daerover gedaen; item datmen een bastante vloe voor Bantam houde omme haer te verduyren ende den peperhandel voor de Compagnie aldaer neffens andere te verseeckeren; item datmen daerenboven met andere schepen oock versorge, vervolge ende onderhoude den handel op Ticco, Priaman, Atchijn, de Custe

van Coromandel, Jamby, Andrigiry, Patana, Sangora, Siam, Jappan ende Succadana, ende dat boven allen 't voorsz., soo d' Engelsen op 't jonckst van dit Westelijck mousson ons niet en comen besoecken, noch een goede vloot schepen uytmaecke omme haerlieden te soecken ende den treffelijcken handel op Mocha ende Suratten te stabileeren. De middelen ende macht die daertoe teghenwoordich hebben, sijn de voorsz. 7 schepen innewaerts wesende, 2 andere jachten in Solor ende Timor, 2 jachten in Jamby, ende 25 soo schepen als jachten voor Bantam ende Jacatra hier by den anderen sijnde, monterende 36 schepen ende jachten, daervan 10 niet langer varen connen, namentlijck d' Oude Sonne, de Zuyder Eendracht, de Neptunes, de Morgensterre, d' Expeditię, Nassauw, Cleen Amsterdam ende Oudt Hoorn. Resteren 25 schepen, bequaem om versonden ende op tochten gebruyckt te worden.

Genomen dat met het volck van de voorsz. 10 onbequame schepen voorgenomen werde 't ghene in Banda te versorghen staet, alsoo tot dat exploit geen goede schepen van noode sijn, sal in desen gevalle met de voorsz. 26 schepen alle het ander beschickt moeten worden. Tot den handel van Ticco, Priaman, Atchijn, de Cust van Coromandel, Jamby, Andrigiri, Patana, Sangora, Siam, Jappan ende Succadana sijn noodich ten minsten 10 schepen ende jachten, in voughen datter resteren tot de besettinghe van Bantam, verwachtinghe van d' Engelsen, vervolginghe derselver ende den handel op Mocha ende Suratten 16 schepen, 't welck daermede geensints gedaen can worden, ten sy datter middel gevonden werde om in 't corte met eenighe practijcquen de peper van Bantam in onse schepen te becomen, want de peper hebbendeoud het onnodich wesen een vloe voor Bantam te houden, maer met de voorsz. 16 schepen d' Engelsen op adventure soecken ende den handel op Mocha ende Suratten stabileren connen; maer dewyle daertoe geen apparetie en is ende d' Engelsen apparentelijck 16 treffelijcke schepen by den anderen sullen cryghen, sal dan nootelijck de besettinghe van Bantam oft de reyse na Mocha, Suratten ende het soecken van d' Engelsen naer moeten blyven, want sulcx tegelyck met 16 schepen niet beschikt can worden (late staen waermede datmen Maccau soud aentasten, d' overtreffelijcke handel van China stabileren, den vyant van Manilha, Mallacca, de Custe van Malabaer, Persia, Mossambique ende Soffala soud troubleren, om onse handel sooveel te meer t' augmenteren, waerover oock naergelaten is, eenige voorstellinghe daervan te doen) waeraen claerlijck blijckt dat de middelen van de Compagnie niet bastant sijn om de voorsz. propositie te voldoen, soodat naer sal moeten blyven de tocht op Banda oft de vervolginghe van d' Engelsen ende stabilatie van den handel op Mocha ende Suratten, alsoo alle de andere voorgestelde saecken in alderley manieren dienen versorcht te worden. Hierover is de voorneemste propositie van ditto E. heer Generael, welck noodichst ende

voor de Generale Compagnie proffytelijcxt ende dienstich sy, dat de tocht op Banda uytgestelt, ende d' Engelsen met een goede vloot gesocht, den handel op Mocha ende Suratten gestabilieert werde, ofte dat men dese stabilatie ende vervolginghe naerlate ende in Banda offensive oorlogh voere, omme den crigh aldaer te eyndigen, de Compagnie van de excessive oncosten te ontlasten ende den handel aldaer t'eenemael te verseeckeren; waerop, alsmede op allen 't ghene vooren verhaelt is, de vrienden rypelijck sullen gelieven naerder te letten, ende tegens de naeste vergaderinghe daervan haer advijs te geven, om alsoo in de vlore voor Bantam tot de finale resolutie te comen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL.

Saterdach adi 8 February anno 1620. Adriaen Jacobsz. Hulsebos, dienaer des H. Evangelii, uytgevaren met 'tschip den *Swerten Leeuw* a f' 45 ter maent, wort opnieuws aengenomen de Generale Compagnie noch 3 jaeren in voorsz. qualite in 't lant te dienen, mits genietende van den eersten Januaryo passato aff tot in 't vaderlant toe f' 84 ter maent.

Anthonie Caen, ondercoopman, uytgevaren met 'tschip *Middelburch* onder de vlagge van den Generael Reynst saliger, wort aengenomen de Compagnie de novo 3 jaeren in 't lant te dienen voor luytenant oft in alsulcken qualite als d' heer Generael hem sal gelieven te employeren, mits genietende van primo Januaryo passato aff tot in 't vaderlant toe f' 70 ter maent.

Pieter Fransz., uytgevaren met 't jacht 't *Hert* de tweede reyse, wiens tijt geexpireert is, wort aengenomen voor assistent 5 jaeren in 't lant te dienen, mits genietende tsedert 10 Januaryo passato tot in 't vaderlant toe f' 20 ter maent.

Jan Dircksz. van der Goes, sieckentrooster, uytgevaren met 't schip de *Nieuwe Maen* onder de vlagge van den admirael Spilberghen, wiens tijt geexpireert is, is den 20 Januaryo passato de novo in voorsz. qualite aengenomen voor 3 jaeren, mits voortaeen genietende f' 40 ter maent.

Marinus Anthonisz. van Ter Tholen, smidt, uytgevaren met 't schip de *Galeasse*, tegenwoordich winnende f' 16, is den 4 October lestleden aengenomen de Compagnie 2 jaeren in 't lant te dienen voor cappiteyn des armes, mits van die tijt aff tot in patria toe genietende f' 24 ter maent.

Jan Arentsz. van Bremen, slootmaker, uytgevaren met 't schip *Bantam*, winnende f' 12 ter maent, is den 14^{en} December passato aengenomen voor 2 jaeren opnieuws te dienen a f' 15 ter maent.

Juriaen Pietersz. van Dansicq, uytgecomen met 'tschip den *Swerten Leeuw*, tegenwoordich cock in 't fort Jacatra, winnende f' 12 ter maent, is den 20^{en} Januaryo passato opnieuws aengenomen voor 2 jaeren a f' 20 ter maent.

Wessel Jacobsz. van¹⁾ uytgevaren met¹⁾ wort opnieuws aengenomen voor slootmaker ende swertveger de Compagnie 2 jaeren in 't lant te dienen a f 19 ter maent.

Anthonio van der Steene, uytgevaren voor soldaet, met 't schip *Amsterdam* d'eerste reyse a f 9, wort aengenomen voor blockmaker voortaen te dienen ende sal winnen f 12 ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN.

Saterdach adi 15 February anno 1620. Gearriveert met 't schip de *Oude Sonne* by de vloe onder Poulo Panjang voor Bantam, is door d'heer Generael een een yder van de presente raden overgelevert de propositie by sijn E. voor desen in de vloe gedaen ende nu jonckst op 7 deser maent tot Jacatra in geschrifte gestelt, opdat 't selve by een yder rypelijck gelesen, overdacht ende daerop metten eersten een goede resolutie genomen mach worden ten meesten dienste ende welstant van de Compagnie ende affbreuck van onse vyanden.

Is mede goetgevonden David Dircxz., ondercoopman, met een prauken ende vredevaen naer Bantam te senden omme by den pangoran te versoecken de verlossinghe van onse Nederlanders, by hem gevangen sijnde, tegens eenige van de syne in onse handen wesende, oft andersints, ende met eenen t'onderstaen offmen in onderhandelinghe van vrede met hem soude connen comen, om de questie tusschen ons wesende, soo 't eenichsints doenlijck sy, met een goet accoort te slisschen, opdat niet genootsaeckt worden, het uytterste thans oft morgen tegen Bantam te versoecken ende de tegenwoordighe macht in andere importante affayren gebruyccken mogen, waervan ende van veele verscheyden consideratien dese saecke aengaende, hier onnoodich achten de redenen te decifereren, vermits opinie hebben, dat tot geen goedt accoordt sullen comen ende die van Bantam ons meenen te verduyren.

Actum in 't schip d' *Oude Sonne* geancckert leggende by de vloe onder Poulo Panjang voor Bantam, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM JANSZ., JACQUES LEFEBVRE, ADOLF THOMASZ., PIETER VAN DEN BROECKE, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 17 February anno 1620. Heeft d'heer Generael ter vergaderinghe van alle de coopliden ende schippers van de vloe de voorgaende propositie van 7 deser wederomme in 't lange ende breet voorgestelt ende een yder gerecomandeert daerop rypelijck te willen letten, omme op morgen haerlieder advijs te geven wat ten besten doen sullen.

¹⁾ Niet ingevuld; ook niet in Kol. arch. 559.

Alsoo Pieter Thijsz. op 't schip *Nieuw Zeelandia* door syne gecommitteerde faulte ten tyde van 't veroveren der 4 Engelsche schepen voor Ticco begaen van synen dienst ontslagen ende affgedanckt is, waerover 't selviche schip van schipper ontbloot sijnde, wederomme met een ander bequaem persoon dient versien, ende gehoort hebbende de goede getuygenissen van Hendricq Jacobsz. tegenwoordich schipper op 't jacht de *Fager*, is goetgevonden den voorsz. Hendricq Jacobsz. voor schipper op 't schip *Nieuw Zeelant* te autoriseeren, ende alsoo hy het schippersoffitie langhe op de smacke ende de *Fager* heeft bedient sonder daervoren tot noch toe eenighe verbeteringhe genoten te hebben is hem toegeleyt van den tijt aff dat op de smacke gekomen is tot nu toe f 40 ter maent, ende van nu aff sal hy voor schipper op *Nieuw Zeelant* verdienien f 50 ter maent.

Herman Pietersz. Prins, assistent, uy'tgevaren met 't schip *Dordrecht* onder de vlagge van d'heer commandeur Frederick Houtman a f 12 ter maent, wort toegeleyt voortaan neffens andere assistenten te verdienien f 20 ter maent.

In 't schip *Bantam*, geset leggende onder Poulo Panjang voor Bantam, datum ut supra. Was ondertecckent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM JANSZ., JACQUES LEFEBVRE, ADOLF THOMASZ., PIETER VAN DEN BROECKE, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinexdach adi 18 February anno 1620. Is naer rype overlegginghe van saecken op de propositie door d' heer Generael voor desen ende op gisteren gedaen by de respective oppercoopliden ende schippers van de presente vloe voor advijs gegeven ende verclaert, dat het stuck van Banda dit jaer dienen te staecken ende aensien om 't selve met gewelt aen te tasten ende den oorloogh aldaer te eyndighen, achtende voor het best te wesen dat ons eerst van d' Engelsen behooren te verseeckeren ende tot dien eynde de meeste macht alhier voor Bantam te houden om Bantam te verduyren, d' Engelse hier te verwachten ende henlieden ende alle andere Europische ende Indissche natien van daer te weerden. Item soo d' Engelsen ten eynde van dit mousson alhier niet en compareren, dat in 't leste van Mayo toecomende een goede vloe connen uytmaecken omme haerlieden langs de custe van Sumatra in Ticco, Priaman, Atchijn ende in Suratten te soeken ende den handel aldaer te stabileren, alsmede dat met de resterende schepen den handel op alle andere quartieren in de voorsz. propositie verhaelt vervoordert ende waergenomen werde, ende dat nu metten aldereersten een vloe van 4, 5, 6, 7 of 8 schepen naer Amboyna ende Banda gesonden werde, omme (ingevalle d' Engelsen met haer schepen buyten Java om derwaerts gelopen waren) met hulpe van onse andere schepen aldaer sijnde deselvige te moghen aentasten; ende geen Engelse schepen vernemende, datmen in dien gevallen twee schepen ende een

jacht sende na den hoeck van Spirito Santo omme waer te nemen de Spaensche silverschepen, welcke daer gemeenlijck van Aquapulco in Mey oft Juny aencomen ende naer Manilha varen, ende byaldien haer comen te missen, dat dan voort na Jappan loopen; item datter sooveel jachten in de Moluccos, Amboyna ende Banda blyven als daer nootelijck vereyscht souden moghen werden, soo omme de plaetsen te versien als op 't jongst van 't Oostmousson de resterende nagelen, noten ende foelie herwaerts te brenghen; ende dat alle d' andere schepen met het eerst van 't Oostmousson sonder versuyminghe van tijt weder herwaerts keeren ende medebrengen alle de nagelen, noten ende foelie by de comptoiren gereet wesende, omme alsdan van hier totten handel ende elders te mogen gebruycken.

Item dat d' heer Generael alhier blyve ende d' heer gouverneur Houtman met de voorsz. schepen innewaerts vare, omme de saecken in Amboyna, Banda ende de Moluccos te verrichten.

Actum in 't schip *Nieuw Bantam* leggende onder Poulo Panjangh ontrent Bantam, datum ut supra. MARTINUS SONCK, JACQUES LEFEBVRE, ADOLF THOMASZ., PIETER VAN DEN BROECKE, PIETER DIRCXZ., BARTHOLOMEUS SPILBERGEN, DOUWE ANNES, CORNELIS 'T HART, CLAES EGBERTSZ., HERMAN VAN GIL, HENDRICK VAECHT, JACOB GAERMAN, H. JANSZ. CRAS, JAN WILLEMSZ., COEN DIRCXZ., ADAM JANSZ., JAN VAN DE VENNE, HENDRICK JACOBSSZ., WILLEM DE MILDE, TJERCK SYBRANTSZ., HENDRICK ROS, J. CONSTANT, WILLEM YSBRANTSZ. BONTECOE, ADRIAEN DE WALE, PIETER PIETERSZ., ADRIAEN WILLEMSZ., REVER REYERSZ., WILLEM JANSZ., JAN MICHIELSZ., PIETER A. CRANENBROUCK, PIETER GERRITSZ. ROOT.

Welcke advysen by den E. heer Generael ende syne presente raden van Indien gehoort sijnde, hebben haer E. d' selve geconfirmeert ende met eenen gearresteert seven schepen innewaerts te senden, te weten *Walcheren*, de *Bergerboot*, d' Engelse *Sterre*, de *Neptunes*, de *Morgensterre*, den *Hont* ende d' *Expeditie*; alsoock datmen provisionele ordre geven sal aan den commandeur Houtman ende den raet omme twee schepen ende een jacht na Spirito Santo te senden, soo sulcx sonder nadeel van andere saecken can geschieden.

Actum in 't schip *Bantam*, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM JANSZ.

Vrydach adi 28 February anno 1620. Op 't voorstel door d' heer Generael gedaen, oft gebeurde dat de voyage uyt Amboyna na Spirito Sancto voortginck, offmen een commandeur over de 3 schepen derrewaerts gedestineert van hier mede sal senden, dan off 't selve sullen laten ter dispositie van d' heer Houtman ende den raet in Amboyna, is goetgevonden op de goede kennis

die S^r. Bartholomeus Spilbergen van de voorsz. voyagie ende gelegentheyt van dien is hebbende, denselven Spilbergen voor commandeur over de voorsz. 3 schepen te committeren ende den last daerover te bevelen.

Naervolgende vier personen, met het Engels schip de *Sampson* voor Patana verovert, sijn den eersten Augusto passato in dienst der Generale Compagnie aengenomen ende sullen verdienens yeder 3 realen van achten ter maent, na-mentlijck Alybasar, Babuse, Delouwar, Badour, alle geboren in Massilipatan.

Actum in 't schip *Nieuw Banham* leggende onder Poulo Panjangh ontrent Bantam, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., M. SONCK, JACQUES LEFEBVRE, ADOLF THOMASZ., PIETER VAN DEN BROECKE, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 7 Meert anno 1620. Alsoo 't nu al over de 14 dagen geleden is, dat het jacht 't *Hert* in de Straet Sunda hebben gesonden, met ordre dat vandaer herwerts comen souden de schepen d' Engelse *Beer*, de *Sterre* ende den *Hont*, ende dat elck een hout tot een monster souden medebrengen, die na 't seggen van den schipper Quinten Pietersz. op 't eylant Caracquetou in abondantie te becomen sijn; ende alsoo groote menichte tot bouwinghe van huysen voor Jacatra van doen hebben, oversulcx de vloe nootwendich derwaerts dient te gaen, alleenlijck wachtende op 't naerder rapport ende tydinghe die de voorsz. schepen dienaengaende souden doen, ende den tijt seer begint te verlopen, is goet gevonden dat de vloe op overmorghen vroech na de Straet sal loopen, soo omme aldaer menichte van hout tot bouwinghe van de voorsz. huysen voor Jacatra ende andere noodighe wercken te houwen, als omme op d' Engelsen te passen.

Item dat hier voor Bantam sullen laten om haer te benauwen ende alle toevoer van buyten te beletten de schepen de *Zuyder Eendracht*, de *Zeewolff* ende 't jacht *Nassauw*; voor Jacatra 't jacht de *Jager*.

Dat daer benefessens noch een armade de rema sullen uytmaaken om hierontrent gestadelijck heen ende weer te houden van 11 tingans ende 2 boots wel versien ende gemant, te weten de boots van 't *Wapen van Zeeland* ende *Tholen*, van d'andere negen schepen elck 1 tingan, ende 2 tingans van Jacatra.

Ende dat 't schip den *Witten Beer* voor Jacatra sal gehouden worden omme de reede aldaer vry te houden.

Alsoo op 't advijs op gisteren van Jamby becomen wel hoochnoodich noch 2 jachten benefessens den *Dolphijn* ende *Cleyn Amsterdam*, aldaer sijnde, metten eersten derwaerts dienen gesonden, soo tot ladinghe van peper als omme op de Chineesche joncken te passen ende tot Jacatra te brenghen, waertoe voor dees tijt geen ander souden connen missen als de fregatten *Ceylon* ende *Hoorn*, ende nochtans noodich is dat benefessens de twee fregatten noch een jacht der-

waerts gesonden werde, is goetgevonden 't selvighe uyt te stellen tot de compste by 't jacht 't *Hert* in de Straet Sunda, omme te sien off ditto jacht 't *Hert* daertoe mede souden connen gebruycken.

Actum in 't schip *Nieuw Bantam*, adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., M. SONCK, JACQUES LEFEBVRE, ADOLF THOMASZ., PIETER VAN DEN BROECKE, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 16 Meert 1620. Alsoo de schepen d' Engelsche *Sterre* ende den *Hont* door extraordinarie contrarie herde stroomen dus langhe besich sijn geweest eer dat uyt de Straet van Sunda alhier hebben connen comen ende hare gedestineerde voyage innawaerts metten heer Houtman vervoorderen, soo is nu door d'heer Generael de presente raden voorgestelt, gemerkt het mousson 't eynde van dese maent sal beginnen te varieren, oft men de voorsz. 2 Engelse schepen evenwel voort sal senden ende onderstaen laten off hare reyse sullen connen volbrenghen, dan off men d'selve hier sal houden ende elders gebruycken, waerop naer rype deliberatie ende gemeen advijs goetgevonden is, haer datelijck van hier door te depescheren op hope dat de reyse noch sullen connen doen, doch in gevalle van neen (als niet verhopen) dat dan in Baly ende Grissicque sullen aenloopen ende vandaer met het eerste van 't Oostmousson herrewaerts brenghen partye hoornbeesten, vrouwen, plancken, swalpen ende andere nootlijkheden voor dese plaetse ende verdubbelinghe van schepen. Is mede geresolveert het jacht *Nassauw* met een goet cargesoen meftten eersten te senden naer Succadana om de diamanten vandaer te halen, ende vandaer voorts in Grissicque te seylen omme sooveel plancken ende swalpen aldaer in haest in te nemen als tot sijn verdubbelinghe ende anders becomen can, ende daermede op 't spoedichste weder herwaerts te keeren.

Item dat de 2 fregatten *Ceylon* ende *Oot Hoorn* sullen gesonden worden naer Palimbang, Jambi ende Andrigiri, waermede gaen sal Anthonio Caen als overhoofst, omme naer te comen alsulcke ordre als hem door d'heer Generael sal werden gegeven.

Cornelis Arentsz. van Vlissingen, uytgevaren met *Tholen* d' eerste reyse a f'14 ter maent, is den 7^{en} February passato toegeleyt de qualite van assistent te bedienen ende van die tijt aff voortaen te winnen f'20 ter maent.

Laurens Cornelisz. van 's Gravemoer, uytgevaren voor hoochbootsmansmaet met 't schip *Delft*, op de uytreyse overgegaen op 't veroverde jacht *Delft* voor schieman, wert toegeleyt van den tijt aff dat het schiemansamt bedient heeft voortaen te winnen f'20 ter maent.

Juriaen Jansz. van Westwout, uytgevaren met het schip de *Provintien*,

tegenwoordich constapel mayor op 't fort Jacatra, winnende f'24 ter maent, is toegeleyt tsedert 10 November 1618, dat het voorsz. ampt hier heeft bedient, voortaan te winnen f'36 ter maent.

Hans Jurien Kerckman van Kurbach, uytgevaren met 't schip *Nieuw Zeeland* voor adelborst a f'10 ter maent, is den 24^{en} Maert passato corporael gemaect ende toegeleyt tsedert dien tijt voortaan te verdienen f'16 ter maent.

Jan Govaertsz. van Leeuwarden, uytgevaren met 't schip de *Trouw* voor onderbarbier, tegenwoordich in 't fort Jacatra, is primo deser aengenomen de Compagnie opnieuws 3 jaeren in 't lant te dienen a f'30 ter maent, ende de taefel in de cajuyt te genieten.

Jan Claesz. Borst, uytgevaren voor oppertimmerman met 't schip *Amsterdam* a f'40 ter maent, tegenwoordich in 't fort Jacatra, wort toegeleyt voortaan te verdienen f'50 ter maent.

Claes de Valck van Merxem in Brabant, uytgevaren met het schip *Westvrieslant* voor smit a f'16 ter maent, tegenwoordich meester smit in 't fort Jacatra, sal voortaan verdienen f'24 ter maent.

Matthijs van Antzen, uytgevaren voor soldaat met 't schip *Haerlem* a f'9 ter maent, tegenwoordich taeffelknecht in 't fort Jacatra, wort toegeleyt voortaan te winnen f'15 ter maent.

D'ondergeschreven personen, met verscheyde schepen uytgevaren, sijn den 20^{en} September lestleden aengenomen voor metselaers ende opperlieden ende daervoren doentertijt toegeleyt de navolgende verbeteringe, namentlijck:

Jonas Arentsz. van Pomeren, uytgevaren voor soldaat met *Westvrieslant* a f'9, sal voor metselaer verdienen f'13.

Jacob Jansz. van Utrecht, uytgecomen met *Amsterdam* voor soldaat a f'9, sal voor metselaer winnen f'14.

Geerloff Thomasz. van Amsterdam, uytgevaren voor timmerman met den *Eenhoorn* a f'10, aengenomen voor metselaer a f'16.

Crijn Thomasz. van Amsterdam, uytgevaren voor bootsgesel met den *Eenhoorn* a f'8, sal voor metselaer winnen f'13.

Abraham Tobias, uytgevaren met *Westvrieslant* voor soldaat a f'9, sal voor metselaer winnen f'15.

Bartholomeus Hendricksz. van Alckmaer, uytgevaren voor bootsman met 't *Postpaert* a f'8, sal voor metselaer winnen f'14.

Lenardt Bastiaensz. van Dort, uytgevaren met den *Oranjeboom* voor bootsman a f'9½, sal voor metselaer winnen f'14.

Taecke Hendricksz. van Amsterdam, uytgevaren voor cocxmaet met 't *Wapen van Zeeland* a f'12, sal voor metselaer winnen f'16.

Arent Barentsz. van Duyren, uytgevaren voor metselaer met 't schip *Amsterdam* a f 10, aengenomen voor meesterknecht, sal winnen f 18.

Marten Willemesz. van Brugge, uytgevaren voor soldaet met *Westvrieslant* a f 9, sal voor opperman winnen f 12.

Andries Kreutel van Nettelinghe, uytgekommen voor soldaet met *Amsterdam* a f 9, sal voor opperman winnen f 12.

Cornelis Cornelisz. van Munnickendam, uytgevaren voor bootsman met *Westvrieslant* a f 10, sal voor opperman winnen f 13.

Jan Claesz. van Amsterdam, uytgevaren met *Westvrieslant* voor bootsman a f 6, sal voor opperman winnen f 10 ter maent.

Aldus gedaen in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, PIETER DIRCXZ.

Sondach adi 29 Maert anno 1620. Alsoo op eergisteren den 27^{en} deser maent alhier by ons voor Jacatra uyt Engelant gearriveert is 't schip den *Bul*, door de Engelsche Compagnie uytgerust, medebrengende een ondercoopman door onse heere Meesters expres gesonden met advyzen ende copye vanaccoort, door de gecommitteerde wegen haer E. ende de Engelsche Compagnie op Indien handelende opten 7 Julio 1619 ouden stijl in Londen gemaect, waervan d' orgineele, die met een ander jacht dat van Nederlant ontrent een maent naer dit schip met 2 Engelse coopliden, soo onse heere Meesters advyseren, vertrecken soude, dagelijcx verwachtende sijn met d' aprobatie ende ratificatie van de Hooghe Mogende Heeren Staten Generael, zijne Princelijcke Exellentie ende de heeren Mayores, welck ontydich accoort, hoewel onse victorie daerdoor infructueus, 't goede progres wederhouden worden sal ende te duchten is, dat het den Staet der Vereenichde Nederlanden meerder onlust, en den handel op Indien veel twist, tweedracht en groote schade, dat Godt niet en geve, veroorsaken sal, evenwel sullen moeten onderhouden; dan alsoo d' Engelsche met haer vloe tot noch toe alhier niet en sijn gecomppeareert ende onseecker is waer die souden mogen wesen, is in deliberatie geleyt wat ons op d' aencomst van den voorsz. voorlooper te doen staet, ende na consideratie van saecken goet gevonden, dat twee verscheyde prauwen met advyzen nae Amboyna senden sullen op aventuer off d' Engelsen met eenige schepen achter Java om innewaerts, daer wy 14 schepen sijn hebbende, gelopen waren, ende dat om oepspraeck te weer en vol te doen d' overhooffden van dit Engelsch schip den *Bul* aendienen sullen dat wy van meeninghe sijn metten aldereersten 2 wel gemande ende beroeyde tingans naer Amboyna te senden, ende off haer gelieffde mede aen de haere te schryven om voirdre bloetstortinge sooveel mogelijck voor te comen, mits dat de helft van de oncosten, sijnde ider tingan 1600 realen van achten, souden dragen; item dat

voorts Bantam gelijck voor desen beset sullen houden, en met de tegenwoordige vloe d' Engelsche vloe alhier sullen verwachten totdat compareren, off na den tijt goetvinden, anders te resoveren.

Alsoo dese plaeſte.... ende commiſſie verleenen¹⁾.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 31 Maert 1620. Op de voorſtellinghe den 29 ende 30 deser aen d' Engelse van 't ſchip den *Bul* gedaen, belangende het ſenden van eenige advyſen na de Mollucquen, Amboyna en Banda, is door haerlieden aengedient, dat bereyt waren d' oncoſten van tweē tingans, die 3200 realen van achten be-loopen ſouden, te helpen dragen, ſoo wy henlieden daertegen beloven wilden en verſeeckeren, haer volck op Puloron ſijnde met alle nootlijckheden te ſeconderen, ende desisteren meerder gewelt tegen die van Lontor ende hare adherenten met affſnydinghe van alle toevoer off andersints te doen; waerop by den raet gelet ſijnde, hebben de voorsz. Engelsche gepreſenteert hun volck op Puloron weſende te aſſiſteren ende voor 't gewelt der Bandanen ſnaer vermoſen te beſchermen; dan dattet gants ongerijmpt, onbehoorlijck is en tegen natuyre strijt dat wy ſouden desisteren oorloch te voeren tegen degene die ons den oorloch aendoen ende ſoo menichmael de vergunde vrede gebroken hebben. De voorsz. Engelsche hierop haer beraet genomen hebbende, hebben eyntlijck aengedient dat sy niet nodich achten eenige advyſen innewarts aen te ſenden, voor ſeeker houdende dat hunne ſchepen daer niet en ſijn ende dat d' oncoſten oock te groot waren, waerop door den heer Generael de preſente raden andermael voorgestelt ſijnde wat ons in deſe ſaecken te doen staet, off het geraden sy, noodich ende onſe heeren Mayores dienſtich ende proſſytelyck is, dat 2 tingans voor 3200 realen van achten huyren en met advyſen naer Amboyna ſenden, op conditie ſoo daer in weynich dagen niet arriveren, dat geen gelt hebbent ſullen; ende oft niet genoch is, sulcx met een tingan gedaen wert. Hierop wijt ende breet gediscouerte, ry-pelijck gelet ende de ſaecke diep ingesien ſijnde, is eenstemmich verstaen en goetgevonden dattet niet genoech sy, een tingan alleen te ſenden, en datmen d' oncoſten van 3200 realen in deſe conjuſture niet behoort aen te ſien, maer 2 tingans, elck met 16 vrye luyden gemant. naer Amboyna ſenden ſullen, opdat aldaer als in de Molluccos en Banda tijtlijck door d' onſe voor 't ingaan en publicatie van vereeninghe met d' Engelsche opgecocht en ontfangen werde ſooveel nagelen, noten ende foelie als doenlijck sy; ende voorder d' ordre door den

¹⁾ Resolutie ter aanſtelling van Jan Stijns tot baljuw van Jacatra (De Jonge IV, 221).

heer Generael per missive gestelt, aan de onse aldaer gegeven en sooveel de Compagnie dienstich sy naergecomen werde. De Engelsche siende dat ons d' oncosten van de voorsz. advysen getroosten, hebben namaels versocht, met elcke tingan een opene missive van eender teneur aan de haere op Puloron leggende mede te moghen senden, 't welck met advijs van de presente raden goetgevonden is hen te accorderen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXSZ.

Saterdach adi 4 April anno 1620. Alsoo d' overhooffden van 't Engelsch schip den *Bul* te kennen gegeven hebben, dat sy eerstdaechs van meeninghe sijn met voorsz. schip te verseylen naer haer vloe die sy meenen te wesen in Ticco, Priaman off Atchijn, omme haer medegebrachte besloten missive ende ordre van haere meesters touscherende 'taccoort met heeren Meesters gemaect aen de principale aldaer over te leveren, soo is by den heer Generael ende syne presente raden op de voorstellinge van sijn E. goetgevonden dat men 't voorsz. schip den *Bul* derwarts sal laten verseylen ende daerbeneffens medesenden 't jacht 't *Hart* met een gequalificeert persoon ende den ondercoopman door de heeren Mayores per het voorsz. Engelsch schip den *Bul* gesonden, omme onse missive aen de overhooffden van de Engelsche vloe over te leveren ende vorder naer te comen alsulcke ordre als hen door den heer Generael medegegeven sal worden; ende alsoo met dese occasie onse comptoiren in Ticco, Priman ende Atchijn van comptant ende cleden tot opcoop van peper connen versien worden, en datmen oock seeckerheydt van de Engelsche vloe hierdoor can become, is goetgevonden datmen in 't voorsz. jacht 't *Hart*, sal laden 4 kisten gelt met alsulcke cleeden als aldaer dienstich ende alhier hebbende sijn, ende dat vandaer weder herrewarts brenge alle de peper die gereet soude moghen wesen.

Alsoo 't schip den *Seewolff*, in September passato met een kapitaal van 70.000 realen soo in spetie als Jappans silver ende een goet cargasoen van cleeden van hier gesonden geweest sijnde naer Patany, opdat de comptoiren aldaer tegens de comste der Chineesse joncken, die ontrent dese tijt daer gemeenlijck arriveren, wel versien mochten wesen, door contrarie wint sijn reyse niet heeft connen volbrengen, maer alhier met het voorsz. contant ende cleeden wedergekeert is, ende opdat de voorsz. comptoiren tydelijck voor 't vertreck van de Chineesse joncken mogen geprovideert werden, soo is geresolveert dat met den aldereersten 't schip den *Samson* van hier naer Patane senden sullen met het contant ende cleeden voor desen per den *Seewolff* derwarts gedestineert.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXSZ., THIJS CORNELISZ. VLEVSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 13 April anno 1620. Op de voorstellinge door den heer Generael de presente raden gedaen, namentlijck of 't schip den *Witten Beer* met de last die hier tegenwoordich gereet hebben naer 't vaderlant affsenden, dan off naer 't jacht *Cleen Amsterdam*, dat dagelijcx met peper van Jamby verwacht wert, vertoeven sullen, is goet gevonden 't voorsz. schip met den alder eersten te depescheren ende vol te laden met de peper die hier alreede is.

Item hoe verder met Bantam sullen procederen: of 't selve met gewelt aprocheren ende de stadt beschieten, dan oft iets anders ten gemeenen besten doen sullen, waerop naer veel redenen ende diversche consideratien op dit stuck gehadt, goet gevonden is, datmen 't schip de *Zuyder Eendracht*, 't welck doch oudt en onbequaem is om langer te connen leggen oft varen, soo nae aen de stadt sal leggen als doenlijcken is, omme voor een baterye te gebruycken ende daermede de stadt te beschieten, ende alsdan voirder daerop te attenderen sulcx den tijt medebrengen sal.

Item off 't schip den *Samson*, als voor desen geresolveert is, na Patana senden sullen, oft d' Engelsche *Beer*. Is goet gevonden te persisteren by voorgaende resolutie, ende dat 't schip d' Engelsche *Beer* met den aldereersten tot de voyage naer Cochinchina en Jappan sullen gebruycken.

Item wat schip oft jacht naer Jamby, wat schip naer de cust van Coromandel ende wat schip off schepen nae Mocha ende Suratten sullen senden. Alsoo 't selve in alle manieren niet en dient naergelaten te worden, ende alsoo voor eerst noch niet wel schepen ontberen connen om derwarts te senden, ende de speceryen noch uyt Amboyna ende Banda verwacht werden, is goet gevonden daermede te vertoeven tot dat de schepen van de Oost uyt Amboyna alhier sullen arriveren, die men tegen halff oft ultimo Meyo is verwachtende met de foelie, noten, nagelen in Suratten dienstich. Is mede door sijn E. voorgestelt, hoe verder met den Mattaram handelen sullen omme tot de verlos singe van ons volck by hem gevangen sijnde te geraken: off men sal sien op de gevoechlijckste middelen vrede met hem te maken, dan off in oorloge met hem continueren sullen, waerop goet gevonden is, de saecke noch wat aen te sien.

Omme goede ordre te stellen ende doen onderhouden op de conservatie van de fruytboomen, alhier in ons lant van Jacatra staende, ende voort te comen datter geen meer geschient oft ommegehouden werden, gelijck tot noch toe veel geschiet is, niettegenstaende het expres verbot, met trommelslach door de geheele stadt voor desen gedaen ende by billetten aengeslagen, is goetge-

vonden andermael by expresse ordonnantie¹⁾ met tromslach in de stadt aff te slaen ende te affigeren, dat niemant 't sy Chineesen oft Japponneesen ende andre swerten in onsen dienst sijnde, vrye lieden ofte allerley andere burgerye alhier wonende, oft oock de soldaten off bootsgesellen ende andre wie het soude mogen wesen, geene uytgesondert, hem voortaan meer vorvordere eenich fruyt- ofte vruchtdragende boom om te houden oft beschadigen op peene van den hals te verbeuren, ende wie soodanige persoon ofte personen aenbrengt, dat men die sal vereeren met 25 realen van achten, ende dat hy daerenboven, soo hy daer mede in schuldich is, vry van straffe wesen, ende synen naem secreet gehouden worden sal, waertoe den balliouw met syne dienaren expresselijck sullen werden geautoriseert, daerop goet regard te nemen.

Alsoo Reyer Pietersz. van der Wijll, voor assistent uytgevaren met 't schip *Nieuw Zeelant*, door 't overlyden van den ondercoopman Dirck Aemsen van Munckendam op den 26 Meert 1619 by de scheepsraden van ditto schip *Nieuw Zeelant*, *Nieuw Hoorn* ende *Enckhuysen* in syne plaatse voor ondercoopman is gestelt, sonder tot noch toe eenige verbeteringe daervoren genoten te hebben, soo is goet gevonden op de goede getuychnisse die van hem sijn hoorende, denselven daerinne te confirmeren, ende dat hy van syne aencomste in Indien aff, wesende 16 September 1619, de verbeteringe sal genieten volgens den artijculbrieff, sulcx dat syne assistentsgagie van f 15 met des overleden ondercoopmans gagie wesende f 36 t' samen geadert sijnde, hy winnen sal f 26 ter maent.

Willem Gerritsz. van der Goude, uytgevaren met 't schip *Nieuw Hoorn* voor voorsanger a f 16 ter maent, ende den 14 December 1619 op 't schip den *Dragon* gestelt voor voorleser, wort toegeleyst sedert dat ampt van voorleser heest bedient ende waergenomen heest, voortaan te verdienen f 26 ter maent.

Pieter Adryaensz. van Leyden, soldaet, uytgevaren met schip den *Swerten Beer*, d'eerste reyse, wert opnieus aengenomen de Compagnie 3 jaren voor adelborst in 't lant te dienen a f 12 ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 18 April anno 1620. Alsoo het schip den *Samson* geordineert was metten aldereersten met een goet cargasoen ende een kapitaal van 70.000 realen van achten soo in spetie als Jappans silver naer Patany te seylen ende hetselvige schip haest vaerdich en seytreed wesen sal, soo is nu door den

¹⁾ Eveneens van 13 April 1620, gedrukt bij De Jonge IV, 243.

heer Generael de presente raden voorgestelt oft men in compagnie van 't voorsz. schip niet mede sonde connen senden en van hier missen de schepen de Engelsche *Beer* ende de *Seewolff* met ontrent 150.000 realen van achten, soo in spetie als Jappans silver, in plaatse van de 70.000 realen voor desen met de *Samson* derwarts gedistineert, ende dat tot versterckinge van den handel in die quartieren ende verseeckering van soodanich groot capitael; alsmede dat de voorsz. schepen, naedat 't voorsz. cargasoen en contant in Patani gelost sullen hebben, van daer voorts gebruyckt ende elders ten dienste van de Compagnie versonden werden, te weten den *Samson* met een goet cargasoen nae Siam, den *Seewolff* om in Sangora off elders daerontrent te verdubbelen, ende 't schip d' Engelsche *Beer* om van daer voorts te verseylen naer Jappan; waerop rypelijck gelet sijnde, is goetgevonden ende geresloveert de voorsz. 3 schepen in compagnie naer Patani te senden met de voorsz. 150.000 realen van achten soo in comptant als Jappans silver, doch datmen op morgenavont naerder van dese saecken spreken sal ende middelertijt sich bedencken, ende 't schip *Ter Tholen* te laten prepareren om 't schip de *Zuyder Eendracht*, voor Bantam leggende, te verlossen, ende hetselvige schip herwarts te ontbieden.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, JACQUES LEFEBVRE, ADOLF THOMASZ., PIETER DIRCXSZ., CORNELIS COOMANS, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach sijnde Paesdach adi 19 April anno 1620. Alsoo desen middach van den commandeur Pieter van den Broucke op 'tschip de *Sonne* uyt de Straet van Sunda schryvens becomen hebben, in dato 18 deser, hoe dat de Engelsche met een vloe van 11 schepen dien voorleden nacht by 't schip de *Sonne*, 't jacht *Hert*ende 't Engels schip den *Bul* in de Straet van Sunda gecomen sijn, ende dat syluyden, verstaen hebbende de vrede tussen de Engelsche Compagnie ende onse heere Meesters getroffen te wesen, derhalve van meeninge sijn met haer geheele vloe alhier by ons voor Jacatra te comen sonder Bantam aen te doen, is door d'heer Generael syne presente raden voorgestelt off men haerlieden hier sal verwachten dan off mense met onse geheele vloe tegemoet sal seylen om te eerder by den anderen te wesen ende te sien wat ten gemeene besten doen connen; item oft sijn E. selffs in persoone sal medegaen off hier blyven ende imant anders committeren, waerop naer rype overlegginge van saecken goetgevonden is, datmen dese aenstaende nacht met de vloe van 13 schepen alhier voor Jacatra leggende d' Engelsche tegemoet sal loopen, ende dat sijn E. selffs in persoone sal medegaen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ.

COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, JACQUES LEFEBVRE, ADOLF THOMASZ., PIETER DIRCXSZ., CORNELIS COOMANS, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 20 April 1620. Naerder gelet ende overdacht hebbende hoe nootwendich den dienst van de Generale Compagnie vereyscht dat het schip den *Samson* volgens vorige resolutie met een goet cargasoen ende capitael hoe eer hoe beter naer Patany dient gesonden om 't comptoir aldaer te pro-videren, d' Engelsche in den handel te prevenieren ende aldaer te doen op-coopen sooveel peper, Chineesche sydewaren, benjuwijn, gommelacco ende andersints als voor 't vaderlant en Indien dienstich ende van nooden hebben ende becomen connen, ende alsoo het voorsz. schip desen voorleden morgen met de vloe mede van Jacatra vertrocken is om d' Engelse vloe, die ontrent Bantam leyt, tegemoet te seylen, waerdoor aparentelick eenige dagen sullen verloopen eer weder tot Jacatra connen comen alwaer sijn comptant noch moet innemen, ende den tijt niet toe en laet, dat hetselviche schip langer getardeert oft opgehouden werde, om tydelijk voor 't vertreck van de Chineese joncken aldaer te mogen arriveren, soo is door den heer Generael in delibratie geleyt, gemerckt d' Engelsen maer met 12 schepen by malcanderen sijn ende onse presente vloe met Godes hulpe evenwel bastant genoch is, omme soo de Engelsche niet wel en wilde, tegens haer op onse duffentie te staen, oft men 't voorsz. schip den *Samson* datelijck niet en soude connen laten naer Jacatra verseylen omme aldaer in allerhaest 't comptant in te nemen ende daermede neffens sijn innegeladen cargasoen op 't spoedichste synre reyse naer Patana vervorderen, hetwelcke alsoo by desen wert goet gevonden ende gearresteert, ende dat het voorsz. schip desen nacht soo naer aen Jacatra sal loopen als doenlijcken is, met ordre dat hem datelijck met de vloot aen boort sullen senden in plaatse van 70.000 realen, voor desen der-warts gedestineert, 100.000 realen van achten, te weten 60.000 realen in spetie ende 40.000 realen in Jappans silver, tot opcoop van de voorsz. waren voor 't vaderlant ende Indien dienstich.

Actum in 't schip *Nieuw Bantam* geancert leggende met de vloe in d' eylanden van Jacatra neffens den hoeck van Ontong Java, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., MARTINUS SONCK, JACQUES LEFEBVRE, PIETER DIRCX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 21 April 1620. Gearriveert sijnde met onse vloe by de Engel-sche vloe hier ontrent Bantam ten ancker liggende, is den Engelsen admiraal Martin Pring met eenige van de overhoofden van hare schepen an boort van

den Generael op 't schip *Nieuw Bantam* gecommen, alwaer den anderen met alle eer ende vrintschap bejegent, ende eenige vrintlijcke discoursen met malcanderen gehadt hebben, toucherende de vereeninge by de honnorable Engelse ende Nederlantse Compagnien op Oost Indien handelende gemaect, ende aen wedersyde mondelinge beloften gedaen deselve in alle syne poincten naer een yders uytterste vermogen naer te comen; doch alsoo met dit schip den *Bul* niet anders dan copyye van 't accoort becomen hebben, ende de heeren Meesters advyseren dat het principale met de ratificatie ende aprobatie van de Hooch Mogende Heeren Staten Generael, Syne Princelijcke Exellentie en de heeren Mayores soude volgen met een ander expres jacht dat van Nederlant met 2 Engelsche coopliden ontrent een maent naer 't vertreck van 't schip den *Bul* affvaren soude, dat derhalve de publicatie van de vereeninge niet eerder en connen doen voor dat 't voorsz. jacht hier gearrivert sy ende wy de principale brieven ende bescheeden daermede ontsfangen sullen hebben, doch dat evenwel daer door niet versuymt sal worden, maer dat alles wes den dienst van beyde de Compagnien vereyscht, sullen bevorderen in voegen oft alreede de ratificatie ende aprobatie ontsfangen hadden, sonder het gepasseerde meer te gedencken, ende dat op alle comptoiren daer 't gelegen comt, schepen oft advyzen sullen senden ten eynde alle voordere bloetstortinge geweert ende henlieden de vereeninge vercondicht werde.

Ende alsoo wy hier nu met beyde de vloten ontrent Bantam sijn leggende, is op 't versoek ende voorstel van den Engelschen admirael Pring goetgevonden daermede op de reede te lopen, omme den pangoran van Bantam te doen vertoonen dat nu vrienden ende met den anderen vereenicht sijn, ende aldaer voorder met malcanderen te spreken wat ten besten van beyde de Compagnien dienen te doen.

Actum in 't schip *Nieuw Bantam*, datum ut supra. Was onderteekent
 JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., MARTINUS SONCK, JACQUES LEFEBVRE,
 PIETER DIRCXSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 23 April 1620. Alsoo tegenwoordich met beyde de vloten alhier voor Bantam sijn leggende ende d' Engelsche ende de Prince vlagge wayt, waeraen de pangoran gouverneur ende de synegenoechsaem bemercken ende bespeuren can de vereenninge van de voorsz. twee natien, doch opdat hy de waerheyt van dien volcomentlijck mach weten ende gelooven, soo is op 't versoek ende voorstel van de Engelsche goetgevonden, omme den pangoran de maet vol te meten, dat syluyden imant van de hare neffens een van de onse aen lant sullen senden om by den pangoran audientie te versoecken, hem de vereenninge mondelinge te kennen te geven ende van hem te verstaen wat sijn meeninge ende intentie is ende wat hy alsnu voorder gesint is te doen.

Alsoo 't jacht *Hart* door de bejegeninge van de Engelse vlope op den 18^{en} deser in de Straet Sunda met het Engels schip den *Bul* wederomme gekeert ende tot noch toe opgehouden is, soo is goetgevonden 't selvighe alsnu metten eersten voorts te senden omme syne gedistineerde voyaghe naer Atchijn, Ticco ende Priaman te doen, ende datmen benefessens de 4 kisten gelt voor dese daerin gescheept, noch een gelijcke kiste van 8000 realen van achten tot bevorderinge van den handel in die quartieren daerin sal laden, waerneffens d' Engelsche sullen medesenden 't jacht de *Bye*, met behoorlijcke brieven van wedersyde, opdat de vereenninghe een ider condt gedaen, ende voordere bloetstortinge geweert mach worden.

Alsoo de Engelsche gesint sijn een schip nae Japara te senden om rijs ende andere provisie voor haere vlope te halen, alsmede een roeysloope naer Jamby, om haer volck van de genomen schepen den *Sampson* ende de den *Hont*, is goetgevonden met yder van onsentwegen een persoon mede te senden opdat van wedersyde in die quartieren de vrede mede vercondicht werde, ende dat met S^r. Jan Jansz. Hoochlant naer Japara senden sullen 1000 realen van achten om provisie te coopen ende de verlossinge van onse Nederlanders by den Mattaran gevangen sijnde aldaer te procureren.

Actum in 't schip *Nieuw Bantam* geset leggende voor Bantam, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., MARTINUS SONCK, JACQUES LEFEBVRE, THIJS CORNELISZ. VLEYZHOUWER, secretaris.

Maendach adi 27 April anno 1620. Alsoo op den 24^{en} deser schryvens van Grissicq ontsange hebben van dato 12 ende 15 stantis, dat het *Postpaert* met 85 last peper volladen ende aparent was noch goede quantiteyt becomen souden, waerover den coopman S^r. Wouter Heuten versoeckt dat hem met den aldereersten noch een goet schip mach toegesonden worden, soo om den peper te laden ende daerdoor te beletten dat die door Chineesen off andere niet veroert werde, alsmede omme goede quantiteyt swalpen, plancken, horenbeesten ende andre provisie voor Jacatra ende de vlope dienstich in te nemen, soo is by den heer Generael ende de presente raden geresolveert, dat het schip *Ter Tholen* met 3 kisten gelt ende eenige clenicheden, tot verceringe noodich, datelijck derwarts sullen senden.

Pieter Isbrantsz. Bontekoe van Hoorn, uytgevaren met schip de *Zuyder Eendracht*, tegenwoordich onderstierman op 't schip *Nieuw Bantam*, winnende f28 ter maent, wort opnieuws aengenomen voor opperstierman 3 jaren in 't lant te dienen a f54 ter maent, de gagie geduerende tot in 't vaderlant.

Aldus gedaen in 't schip *Nieuw Bantam*, leggende voor Bantam, datum ut supra. Was onderteekent als voren,

Donderdach adi 7 Mayo 1620¹). Alsoo de heer Generael den 3^{en} May met de vloe naer Jacatra seylende tot sijn E. groot discontentement verstaen hadde het versuymen ende ommevalen van 't schip de *Zuyder Eendracht*, 't welck soo na Bantam als mogelijck gebracht was, heest sijn E. op huyden de raden voorgedragen wat hierinne voorder koste ende behoorde gedaen te worden, voorstellende of 't oorboir ende raetsaem soude wesen tot oprechtinge van ditto schip iets by der handt te nemen, ofte datmen 't selve soo het nu leydt soude laten leggen ende daer op een batelye maecken, op 't welcke rypelijck gelet sijnde ende in consideratie comende dat het voorsz. schip soo verre van Bantam leydt datmen daeruyt geen doel can schieten, alsmede dat om 't selve op te rechten een ander schip, veel goede gereetschappen, alsmede volck ende tijt van nooden souden sijn, 't welck alles niet sonder groot verleth van iets anders can geschieden, alsmede dat het onseecker is ofte tot goeden effecte soude connen gebracht worden, is derhalven met gemeen advijs goetgevonden ende gearresteert dat tot oprechtinghe van 't voorsz. schip niets onderstaen, alsmede daerop geen batelye gemaeckt sal worden, maer datmen het geschut daeruyt lichten ende het schip verbranden sal.

Is mede by den E. heer Generael, alsoo 't schip den *Witten Beer* volladen ende ten naesten by vaerdich is om naer 't vaderlant te vertrecken, in deliberatie geleyt off men het, als vaerdich sal sijn, assenden, ofte datmen 't naer d'advysen, die dagelijcx uyt de Mollucquen hebben te verwachten sal op houden. Is gearresteert ende goetgevonden dat het voorsz. schip den *Witten Beer* metten eersten naer 't patria gedepesscheert sal worden.

Merten Pittiger van Delis in 't lant van Meysen, uytgevaren voor soldaet met *Mauritius* de 2^e reyse, alhier voor adelborst in garnisoen leggende, is op heden corporael gemaeckt ende toegeleyt volgens den artyckelbrieff de gagie van f 16 ter maent.

Barent Smith van Ossenbrugh, uytgevaren voor soldaet met 't schip *Haerlem*, tegenwoordich alhier in garnisoen leggende, wort lanspassaet gemaeckt en toegeleyt voortaan te winnen f 14 ter maent.

Frederick van Borseloo van Jeveren, uytgevaren met *Mauritius* de tweede reyse voor soldaet, tegenwoordich alhier in garnisoen leggende wort lanspassaet gemaeckt ende toegeleyt voortaan te winnen f 14 ter maent.

Bastiaen Arentsz. van Oosterwijck, uytgevaren met 't schip *Delft* de 3^e reyse voor soldaet, alhier in garnisoen leggende, wort toegeleyt voortaan voor lanspassaet te dienen, de gagie f 14 ter maent.

Pieter Bayaert van Florynen, uytgevaren de eerste reyse met 't *Wapen van Zeeland* voor soldaet, tegenwoordich alhier in garnisoen leggende voor lans-

¹) Resolutien van 7 Mei—29 Juli 1620; R 129.

passaet, wert corporael gemaectt ende toegeleyt te verdienen $f\ 16$ ter maent.

Merten Joosten van Leyden, uytgevaren voor soldaet met schip *Amsterdam* onder de vlagge van den Generael Reynst, tegenwoordich dienende voor adelborst, wort lanspassaet gemaectt ende toegeleyt $f\ 14$ per maent.

Douwe Annesz. van Enckhuysen, uytgevaren voor schipper op 't schip *Nieuw Bantam* a $f\ 75$ ter maent, wiens tijt in December passato was geexpireert, wort opnieuw in voorsz. qualite van schipper aengenomen voor 3 jaren, 2 a 3 maenden inbegrepen, in 't lant te dienen a $f\ 105$ ter maent tot in 't vaderlant toe, de gagie ende tijt ingaende sedert primo December 1619.

Leonard Dircxsz. van der Dussen, uytgevaren voor assistent met 't schip *Amsterdam* de 2^e reyse a $f\ 15$ ter maent, is den 27^{en} April passato toegeleyt voortaen neffens andre assistenten te verdienen $f\ 20$ ter maent.

Jacob Jansz. Brouwer van Alckmaer, onderstierman, uytgevaren voor constapel met het schip 't *Wapen van Zeeland* de 2^e reyse, tegenwoordich winnende $f\ 38\frac{1}{2}$ ter maent, is den 15^{en} April passato aengenomen voor constapel mayor op 't fort Jacatra van nu aff 3 jaren te dienen, mits daervoren genietende $f\ 55$ ter maent, de gagie geduerende tot in 't vaderlant.

Adriaen Willemesz. van Swartewael by den Briel, uytgevaren met schip den *Gouden Leeuw*, winnende voor bosschietter $f\ 10\frac{1}{2}$ ter maent, wort opnieus aengenomen voor drie jaren het ampt van botteliersmaet hier aan lant te bedienen, mits genietende $f\ 24$ ter maent, de gagie ende tijt ingaende sedert 7 October 1619, tot in 't vaderlant toe.

Cornelis Verplancken van Antwerpen, uytgevaren voor soldaet met het *Wapen van Zeeland* de 2^e reyse, tegenwoordich alhier dienende voor huystimmerman, wort toegeleyt voor meesterknecht voortaen te verdienen $f\ 15$ ter maent.

Frans Dircxsz. van Enckhuysen, uytgevaren voor jongen met het schip *Enckhuysen* anno 1614 a $f\ 5$ ter maent, ende op primo September 1616 by den heer Generael Coen gecomen, wort toegeleyt van voorsz. tijt aff tot nu toe te genieten ten respecte van sijnne gedaene diensten $f\ 8$ ter maent, ende sal van nu voortaen voor man en dienaer van d' heer Generael dienen ende genieten $f\ 12$ ter maent.

Naervolgende personen, uytgevaren voor soldaten ende tegenwoordich ballius dienaren, wert toegeleyt voortaen te verdienen $f\ 12$ ter maent, te weten :

Pieter Jeuriaen van Wolferdinck, uytgevaren met *Amsterdam* de 2^e reyse.

Poulus Jansz. van Ditmers, uytgevaren met *Amsterdam* de 2^e reyse.

Hans Gietems van Gent, uytgevaren met 't *Wapen van Zeeland* de 2^e reyse.

Jeronimo Bartholomeusz. van Camerijck, uytgevaren nu laest met d' *Oranjeboom*.

Hans Steenhuyse van Cortrijck, uytgevaren nu laest met *Delft*.

Jan Claesz. van Stockholm, uytgevaren nu laest met *Tholen*.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ.
COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, WILLEM JANSZ., MARTINUS
SONCK, PIETER DIRCXSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 19 Mayo anno 1620. Alsoo 't jacht *Postpaert*, op gisteren alhier van Grissicq aengecomen, over de 4000 sacken peper van daer medebrengende is, en 't selvige schip metten eersten gelost ende ontladen dient, opdat ten dienste van de Generale Compagnie weder elders gebruyc ende versonden mach worden, soo is door d'heer Generael de presente raden voorgestelt, aengesien met den eersten een schip ofte twee naer Moccha ende Suratten met een treffelijck cargasoen gesonden dient omme den handel in die quartieren mede waer te nemen ende niet t'eenemael te laten vervallen, te meer vermits in 2 jaren herwarts door verhinderinge van de Engelse derwarts niet hebben connen senden, ende dat de peper aldaer met seer goeden avance vercocht can worden, offmen d' voorsz. peper in alsulcken schip off schepen als derwarts sullen gaen, sal laden ende overschepen, dan offmen d' selvige peper alhier voor 't vaderlant sal behouden ende doen schepen in alsulcken schip, 't sy d' *Eendracht* ofte een ander, als eerst weder derwarts meenen te senden, ende soo goetvinden d' voorsz. peper nae Moccha ende Suratten te stuyren, welck schip offschepen daertoe gebruycken ende prepareeren sullen; waerop geconsidereert sijnde hoe nootwendich dien treffelijken handel in Moccha ende Suratten in alle manieren dient bevordert ende geensints naer-gelaten te worden, is goet gevonden 't schip *Wapen van Zeclant* tot de voyage naer Mocha ende Suratten te gebruycken, ende dat ditto schip met den eersten alle de peper uyt het voorsz. *Postpaert* sal overnemen, benefens alsulcke andre goederen als alhier gereet ende aldaer dienstich sijn, omme tegens de comste van eenich schip off schepen, die dagelijcx uyt Amboyna verwachten, alsdan noch eenige nagelen, noten ende foelie daerinne te mogen schepen ende de voyage naer Mocha ende Suratten te vervorderen, ende dat benefens ditto schip noch een jacht van hier sullen medesenden soo 't in tijs hier compt ende eenichsints gemist can worden.

Alsoo 't schijnt d' Engelsche seer genegen sijn alhier op Jacatra niet alleen een imagesijn off packhuys ende woningen te bouwen, maer oock eenige sterckte daerenboven, en 't selvige met eenich geschut ende soldaten beseth te houden, onder pretecxt van haer cappitael, persoonen ende goederen daer mede te verseeckeren, waeromme naer dat dagelijcx uyt haer bespeurt ende bemerckt can worden sy seer gaerne souden hebben de plaetse daer voor desen haer huys heeft gestaen, sijnde hier recht tegenover ons fort aan de oversyde

van de reviere, daer wy tegenwoordich onse timmerwerff hebben ende ons vaertuych gebercht wert, doch hebben tot noch toe haer meeninge aen den Generael selve niet rondelijck te kennen gegeven, maer veel ommewegen gebruyc kt om sijn E. meeninge te vernemen eer henselven ontblooten. Hierover is door den heer Generael met de presente raden gediscouerte wat hierinne doen sullen, oft gebeurde dat sy de voorsz. ofte een ander plaetse eyschten, versochten off naderhant selfs onderstonden aldaer eenige andere sterckte te bouwen en 't selviche met groff geschut, garnisoen ende andre wapenen wilden versien. Naer vele ende verscheyde consideratien is eyntlijck verstaen ende goet gevonden, datmen haer de voorsz. plaetse rondelijck sal affseggen ende met alle beleeftheyt excuseeren, dat 't selvige nootlijck t' onsen gebruyc kt tot een timmerwerff ende om 't vaertuych aldaer te bergen, van doen hebben; item alsoo 't geheele lant van Jacatra door ons in een rechtvaerdige oorloch met de wapenen geconquesteert is, dat derhalven geen ander heer van 't lant en kennen als de Hooge Mogende Heeren Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden, Sijnne Princelijcke Exellentie Maurits ende onse Heeren Mayores, nochte oock niet toestaen en connen dat imant anders als haere dienaren eenige heerschappie, gebiet off autoriteyt daerover hebbe, off forten off bolwercken bouwe, veel min eenich groff geschut off garnisoen daerop plante, maer soo d' Engelsche gesint sijn een packhuys van steen ende andere huysinge te maecken, datmen haer daertoe een bequame plaetse op de merckt, daer voor desen de stadt van den coninck heeft gestaen, sal aenwysen en vergunnen, soo groot en breed als noodich van doen hebben omme aldaer gerustelijck ende vredelijck onder de bescherminge van ons fort, met behoorlijck volck versien, te mogen woonen ende resideren, sonder toe te staen dat eenich groff geschut aldaer door haer gebracht werde, maer wel soo sy eenich groff geschut aen lant begeeren gebercht te hebben, dat het selviche voor haer onder ons fort in goede verseeckeringe sullen bewaren.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXSZ., PIETER VAN DEN BROECKE, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA.

Sondach adi 24 May anno 1620. Alsoo seer nodich bevonden wert gestadelijsk verscheyde prauwen in zee te houden, soo tot bevrydinge van dese onse custe ende rede, als omme van Bantam alle toevoer van vrievvers te weeren ende hun soo vele mogelijck het visschen te beletten, te meer dewyle sy huluyden seere verstout ende vry wat moet geschept hebben op d' avantage nu jongst met d' overrompelinge van 4 prauwen van d' onse becomen, is eenstemmich goet gevonden dat opnieuws weder mannen ende uytsenden sullen 12 prauwen, ider met 13 mannen versien; ende alsoo die van de Engelse Com-

pagnie verclaert hebben, dat ons hiertoe geen assistentie connen doen ende wy mede door 't vertreck van de vlete naer Jappan gaende seer swack van schepen ende volck sijn, is gearesteert dat voorsz. prauwen mannen sullen met het volck van 't schip den *Dragon* ende de gesleten *Zuyder Eendracht*, mits dat vōorsz. schip den *Dragon* voor 't fort Jacatra opgeleyt ende door eenige soldaten ende creupelen van 't fort bewaert worde.

Ondergeschreven Portugysen, door 't schip *Haerlem* den 2^{en} July 1618 omrent Cabo de Mont met 't jacht *Cleen Amsterdam* verovert, sullen de Generale Compagnie van nu aff 3 jaren in 't lant dienen ende voortaan winnen namentlijck:

Salvadoor Fonsecqua van Lixbona voor kalfater $f\ 12$ per maent; Domingo Louys van Lixbona voor bosschieter $f\ 10$ per maent; Marcus Dees van Lixbona voor bootsgesel $f\ 8$ per maent; Antonio Corree van St. Michiel voor bootsman $f\ 8$ per maent; Manuel Gomes van Lixbona voor bootsman $f\ 7$ per maent; Manuel de Breeuw van Lixbona voor jongen $f\ 4$ per maent.

Adriaen de Grebber van Persijn, uytgevaren voor opperbarbier met 't jacht *Postpaert* d' eerste reyse a $f\ 38$, wort opnieuws in voorsz. qualite aengenomen 2 jaren in 't lant te dienen a $f\ 46$ ter maent, de gagie geduerende tot in 't vaderlant, ende sal de natasel in de cayuyl genieten.

Willem Cornelisz. Huych, ondercoopman, uytgevaren met het *Postpaert* a $f\ 24$ ter maent, wert ten respecte van syne cleyne gagie ende bequaemheyt, om hem te courageren ende te beter in cleedinge te onderhouden, toegeleyt voortaan in deselve qualite te verdienen $f\ 40$ ter maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, WILLEM JANSZ., MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA.

Saterdach adi 30 May 1620. Alsoo Willem Jansz. van Amersfoort, schipper op 't schip *Haerlem*, by acte van de heeren Meesters ter camer tot Amsterdam ons vertoont heeft dat hy voor den tijt van twee jaren a $f\ 72$ ter maent aengenomen ende verbonden is alhier de Compagnie in Indien te dienen, welcke tijt nu Januaryo 1621 toecomende geexpirieert sal sijn, daerby verhalende byaldien hy hem voor 3 jaren hadde willen verhueren, dat hy $f\ 90$ ter maent soude bedongen hebben, ende alsoo hy willich ende bereyt is, alsnu met voorsz. schip noch een voyage naer Jappan ende de Manilhas te doen, sulcx dat hy op sijnne 2 jaren niet en sal connen verlost worden, maer apparent 1 jaer langer in 't lant sal moeten blyven, soo is dat hem op sijn versoeck ende op 't welbehagen van de heeren Meesters toegeseyt ende beloofst hebben dat hy van sijn vertreck uyt 't vaderlant aff tot huys toe sal ontfangen ende genieten de voorsz. $f\ 90$ ter maent, versoeckende derhalven mits desen aan de voorsz.

heeren Mayores dat U. E. hem gelieve de voorsz. $f\ 90$ ter maent van huys aff te laten genieten ende betalen, daeraen ons vrintschap ende de Generale Compagnie dienst sal geschieden, tot welcke eynde hem dese acte hebben verleent.

Jan Bastydensz. van Nieukercken, uytgevaren met 't schip *Amsterdam* de laetste reyse voor soldaet a $f\ 9$ ter maent, sal voortaan voor wiltschut ende lijffschut winnen $f\ 12$ ter maent.

Alsoo den tijt van Tymen Claesz. van Weesp, uytgevaren voor constapel met jacht de *Groene Leeuw* de laeste reys a $f\ 23$ ter maent, in October toecomende gaet expireeren, ende denselven sich willich ende bereyt thoont om met 't schip *Bantam* noch een toch na Jappan ende Manilla te doen, wort hem toegeleyt voortaan te verdienen $f\ 28$ ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, WILLEM JANSZ., MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA.

Woensdach adi 3 Juny 1620. Alsoo d' Engelse aan ons van dage te kennen gegeven hebben, hoe dat sy geinclineert ende genegen sijn een steenen huys te bouwen ende daertoe versocht hebben de gront ofte plaatse daer de principale vasticheyt ende bolwercken van den coninck van Jacatra in den oorloch gelegen heeft, sijnde tegenwoordich noch maer halff affgebroocken ende uiter natueren soo sterck, datmen 't met geen cartouwen soude cunnen omverre schieten, leggende aan de over- oft aan de Westzyde van de reviere binnen het doel van een musquetschoot van ons nieuw begonnen bolwerck, ende domineerende recht langs het incomen van deselve revier, soo is by den heer Generael de presente raden voorgedragen off men haer de voorschreve plaatse sal vergunnen ende toestaen dat daerop een steenen huys bouwen, off dat haer een ander bequame plaatse daertoe aenwysen sullen; ende naer consideratie van saecken is eenstemmich goetgevonden ende gearresteert, datmen d'selve plaatse rontuyt sal affslaen ende ontseggen, alsoo verstaen versoek impertinent is, ende niet billick noch behoorlijck geoordeelt wert dat sy off imant anders soo na aen ons fort timmeren, opdat rontomme een ruyme plaatse ende goede uyticht mogen behouden; maer soo sy begeeren een steenen huys te bouwen, dat haer daertoe een bequame plaatse wat verder van handt sullen aenwysen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, WILLEM JANSZ., MARTINUS SONCK, ADOLF THOMASZ., PIETER DIRCXSZ., CORNELIS CORNELISZ. COOMANS, PIETER VAN DEN BROUCK, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA.

Donderdach adi 4 Junyo 1620. Alsoo in Jappan ordre gegeven ende vandaer ontboden wert alle de Chinesse waren die by 't schip den *Engel* in Cochinchina gehandelt ende by ditto schip off andere schepen aldaer off daerontrent verovert ende becomen mochten werden, omme goede retouren naer 't patria te mogen senden, ende dewyle geen bastant cargasoen van coopmanschappen in Jappan dienstich met dese schepen derwarts connen senden, soo is goet gevonden datmen van hier in de schepen tegenwoordich naer Jappan gaende sal laden 5 kisten gelt sijnde 40.000 realen van achten, soo omme daermee den Chineesen handel op Cochinchina by provisie te vervolgen totdat d'selvige vandaer alhier tot Jacatra sullen gebracht hebben, alsoock omme partye daervan in rijs voor dese quartieren te besteden.

Alsoo 't schip de *Trouw* alsnu van coopman onversien is ende nodich daerop eenen dient gestelt, soo is goet gevonden dat Jan van der Dussen, ondercoopman, uytgevaren met 't schip *Delft* anno 1618 ende tegenwoordich bedienende deselve qualite op 't schip *Nieuw Zeelant*, van ditto schip voor coopman op de *Trouw* sal overgaen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, THIJS CORNELISZ. VLEYSIOWWER, secretaris.

Maendach adi 8 Juny 1620. Alsoo seecker scheepken genaemt *Ternate*, dit jaer by 't schip de *Swaen* in de Molluccos van de Spaingiardens uyt de Manilhas voor haer met provisie comende verovert, alhier op den 4^{en} deser met advysen van de Molluccos ende Amboyna is gearriveert, volladen sijnde met nagelen in Amboyna daerinne gescheept, monterende in alles 133.100 Hollandse ponden giroffelnagelen, ende noodich is dat 't voorsz. scheepken metten eersten gelost ende weder elders gebruyc werden, is goet gevonden de voorsz. nagelen te doen overgeven in de naervolgende schepen, te weten 30.000 pont in 't *Wapen van Zeelant* tot den handel van Moccha ende Suratten, 50.000 pont in 't schip *Nieuw Zeelant* voor de Cust van Coromandel, ende de resterende partye by provisie in 't schip d' *Eendracht* voor 't patria.

Ende alsoo 't schip 't *Wapen van Zeelant* hiermede sijnne ladinge inneheest ende expresselijck naer dese nagelen tot noch toe is opgehouden, sulcx dat het voorsz. schip alsnu sijnne reyse op 't spoedichste naer Mocha ende Suratten dient te vervorderen, soo is goet gevonden 't selvige schip met den aldereersten derwarts te depesscheren, ende daermee sullen senden voor commandeur op ditto schip ende overhooft van den handel ende negotie aldaer den E. Pieter van den Broucke, ende benefens hem voor opperooplieden, ondercooplieden ende assistenten omme de comptoiren aldaer te bekleden, de negotie waer te nemen ende te verlossen degene die haren tijt geexpireert is, dese

naervolgende personen: Herman van Gil, oppercoopman, Jan van Houdaen, oppercoopman, ende eenige assistenten.

Alsoo voor desen op 4 stantis goet gevonden is dat Jan van der Dussen in qualite als coopman op 't schip de *Trouw* mede naer de Manilhas soude gaen, soo is alsnu 't selvige geresumeert, ende geresolveert dat de voorsz. van der Dussen met 't schip 't *Wapen van Zeelant* mede na Moccha ende Suratten sal vaeren omme aldaer voor coopman gebruyc te worden op alsulcken comptoir off plaetsen als by den commandeur ende raet sal werden goet gevonden, die hem oock na syne qualite ende diensten, die hy de Compagnie soude mogen doen, soodanige verbeeteringe van gagie sullen vermogen toe te leggen als sy sullen bevinden te behooren.

Is mede goet gevonden datmen benevens de ordinario stierluyden op 't *Wapen van Zeelant* varende, noch eenige andre bequame stierluyden met het voorsz. schip mede sal senden omme in Suratten op eenige fregatten gebruyc te worden ende daermee vandaer herwarts te comen, te weten den opperende onderstierman van 't schip den *Dragon*, ende een onderstierman tegenwoordich sijnde op 't schip *Nieuw Bantam*, uytgevaren nu jongst met 't schip den *Witten Beer*.

Alsoo seecker Armeniaen genaempt Lazero de Compagnie voor desen goede diensten gedaen heeft, soo op de Custe van Coromandel als in Siam ende Jappan, ende nu jongst met 't schip de *Galleas* vandaer alhier gecomem is, alsnu versoeckende met 't schip 't *Wapen van Zeelant* mede te mogen varen, met presentatie omme de Compagnie voirder ten dienste te staen in alle 't gene hy vermach ende men hem soude mogen van doen hebben, 't sy aldaer off elders waer 't soude mogen wesen, soo is goet gevonden dat den voorsz. Lazero met sijnne goedren in ditto schip medevaeren ende passagie vergunt worden sal, op hope dat noch goede diensten van hem sullen trekken.

Robbert Layell van Aberbrothock in Schotlant, uytgevaren van wegen d' Engelse Compagnie met 't schip de *Sterre*, den 12^{en} Augusto passato door d' onse verovert, alsdoen in onse dienst aengenomen voor onderstierman a f30, wort mits desen, vermits sijnne goede comportementen, toegeleyt voortaen te verdienen f36 ter maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, PIETER VAN DEN BROUCKE, MARTINUS SONCK, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA.

Donderdach adi 11 Junyo 1620. By den heer Gouverneur Generael ende sijnne presente raden van Indien gesien ende geleth sijnde op de bequaemeyt ende suffisantie van den E. Pieter de Carpentier, mede raet van Indien, door langduerige experientie becomen, omme hem te promoveren tot het

ampt van directeur generael over de geheele negotie van Nederlants Indien ende boeckhouder generael over alle de comptoiren derselver, soo is 't dat haere E. den voorsz. Pieter de Carpentier tot de voorsz. bedieninge van directeur generael ende generael boeckhouder gepromoveert ende aengenomen hebben, gelijck hem promoveren ende aennemen mits desen, omme naer d' expiratie van syne tegenwoordighe verbonden tijt, die nu noch $1\frac{1}{2}$ jaren is, de Compagnie in voorsz. qualite noch 3 jaren alhier in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f250 ter maent.

Alsoo den tijt van den commandeur Jacques Lefebvre den 20^{en} May passato geexpireert ende hy genegen is de Compagnie noch langer te dienen, soo is 't dat heer Generael ende de presente raden van Indien den voorsz. Jacques Lefebvre opnieuws in voorsz. qualite aengenomen hebben voor den tijt van 3 jaren, dies dat op 3 a 4 maenden, naer d' occasie voor d' expiratie van de voorsz. 3 jaren presenteert, niet en sal gesien worden, mits genietende voor voorsz. tijt aff tot in 't vaderlant toe f150 ter maent, ende sal nu met 't schip de *Trouwe* voor overhoofst ende oppercoopman mede na de Manilhas varen.

Frans Jansz. van Geversdorp, bootsman, uytgevaren met 't schip *Westvrieslant*, winnende f8 ter maent, is opnieuws aengenomen voor bosschieter de Compagnie $2\frac{1}{2}$ jaer in 't lant te dienen, ende sal voortaan winnen f12 ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 13 Junyo anno 1620. Alsoo verstaen hebben dat alhier by d' Engelsche op haere schepen sijn 2 soldaten dewelcke voor desen in dienste van de Generale Compagnie geweest ende uyt haer garnisoen in de Mollucquen by de Spaingarts onse vyanden overgeloopen sijn, vanwaer naderhand weder by d' Engelse wechloopende haer in dienste van deselve begeven hebben, welcke 2 overgeloopen personen d' heer Generael met alle discretie d' overhoosden van d' Engelsche affgeleyscht ende van haer versocht heeft, dan wiert by d' Engelsche gerefuseert ende geexcuseert dat het haer niet eer genoch wesen souden die ter slachbanck over te leveren; derhalven is by den heer Generael de presente raden voorgestelt wat hierinne voorder doen sullen, ende naer consideratie van saken is eenstemmich goet gevonden dat d' Engelsche daervan niet meer aan sullen spreecken, doch soo de misdaders een lant oste elders in onse jurisdictie verschynen, datmen hun door de officieren sal doen vatten, gelijck d' Engelsche vrintlijck gewaerschout hebben.

Ten aensien nu corteling eenige geringe faulten door seeckere Engelsen

tegen onse ondersaten begaan sijn, welcke misdadigen d' overhooffden van d' Engelse soecken te verschoonen off ons te onthouden, is door d' heer Generael in deliberatie geleyt, wat wetten, rechten ende manieren gestabilieert oste geexerceert dienen over de misbruycken welcke door die van d' Engelse Compagnie hier te lande souden mogen werden begaan, 't sy dan onder hun volck selfs, tegen d' onse, off tegen d' ondersaten alhier residerende ende andre vremdelingen onder onse jurisdictie staende; hoe ons te dragen hebben, in cas d' Engelse hun tegen d' ordinario justitie opposeerden, weigerich vielen eenige misdadige aen onse ordinario officieren over te leveren, die sochten te verduysteren, ons te ontrecken, te verschoonen, off soo selfs naer hun goetvinden pretendeerden daerover recht te doen, ende wat privilegien d' Engelsche meer dan andre natien sullen vergunnen; waerop by den raet wijtloopich gediscoureert ende geleth sijnde, is eyntlijck eenstemmich geadviseert ende goetgevonden dat d' Engelsche sullen laten gewerden met alle questien, queren off andere civile faulten die hun volck onder den anderen soude mogen begaan, maer wat aengaet de faulten die door 't volck van d' Engelsche hier te lande souden mogen werden begaan, 't sy dan tegen de dienaers van de Compagnie van de Vereenichde Nederlanden, vrye burgers, ingesetenen, onderdanen ende alle andre vremdelingen die hier comen handelen, dat alsulcke malefacteurs onse ordinarie justicie sullen onderworpen wesen ende daerdoor na behooren met discretie dienen gestraft te werden; ende byaldien d' Engelsche alsulcken recht niet en souden willen onderworpen wesen, en weygerich vielen eenige criminelle over te leveren, datmen desulcke sonder respect behoort uyt haer huysinge te lichten; ende soo over clene faulten eenige misdadige onthouden wierden, dat onse officiers in sulck een gevallen sullen vermogen eenige andere Engelse daervoor in arrest te houden totdat de rechtschuldige gelevert werden, ende alsoo dit d' Engelsche uytermaten lastich ende hert vallen sal, vermits voor desen, eer ons Godt het coninckrijck van Jacatra gegeven hadde, altoos tegen alle natien van gants Indien seer hooch geroempt hebben, wyluyden onder haer waren staende en sonder consent van de Majesteyt van Groot Bretanyen gants niet en vermochten, is goetgevonden dat dese herdicheyt met alle discretie sullen soeken te versachten voor sooveel sonder crenckinge van 't recht van de landen, d' eere ende reputatie van onse natie eenichsints geschieden can, wel te verstaen datmen voor eerst naer uyterste recht tegen hun niet procederen, maer soeken sal de saecken allenskens met soeticheyt te brengen tot het poinct, gelijck dat naer alle volckcren manieren en rechten behoort.

Alsoo volgens 't accoort by de E. Engelsche Compagnie ende onse heeren Meesters gemaect, gehouden ende bereyt sijn aen d' Engelse over te leveren de schepen by ons van haer in den oorloch verovert, ende wyluyden alhier

2 van deselve schepen by de hant hebben, namentlijck den *Dragon* die tot onsen laste leyt, ende tot noch toe om seecker redenen by ons niet gebruyct is geweest ende d' *Attendans* die voor Bantam leyt t' onsen last alleen, maer ten dienste van beyde de Compagnien, gelijck verscheyden andere schepen mede alsoo lange gebruyckt hebben, soo is by de heer Generael voorgestelt, gemerkt d' Engelse deselvige schepen niet en eysen, vermits sy die door gebrek van volck niet mannen connen, wat daermede sullen doen, namentlijck off men haer d' overleveringe van de voorsz. schepen sal presenteren, dan off men daermede vertoeven en wachten sal totdat die eysschen sullen, ende middelertijt die ten dienste van beyde de Compagnien off ons alleen gebruycken; waerop nae rype deliberatie eendrachtelijck goetgevonden is, omme d' ordre van onse heere Meesters na te comen, d' Engelsche vol te doen ende ons naer behooren te quyten, datmen haer d' overleveringe van haere affgenomen schepen, tegenwoordich by der hant sijnde, sal presenteren.

Alsoo die van Bantam tot geen reden sijn te brengen en derhalven genoot-saeckt sijn den oorloch met hen te continueren ende naer apparentie noch wel lange mochte duyren, soo is by den heer Generael ende sijnne presente raden over dit stuck gediscouerte ende in 't lange ende breet gedelibereert wat hierinne voorder ten dienste van de Generale Compagnie dienen te doen, gemerkt de oorloge by ons alleen alreede soo lange tot grooten coste ende laste van de Compagnie gevoert is, ende noch met de besettinge van schepen ende een armade de rema gecontinueert wert, sonder hierinne eenige hulpe van d' Engelse te genieten, niettegenstaende de vruchten van onse arbeyt ende den handel neffens ons evenwel sullen willen pretenderen; waerop eenstemmich goetgevonden is, dat de besettinge van Bantam naer vermogen sullen continueren, den eysch van de saecke met alle beleeftheyt aen d' Engelsche vertoonen ende hulpe versoecken, ofte dat neffens ons t' haren laste mede nemen, 't gene wyluyden doende sijn.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderleeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, PIETER DIRCXZ., MARTINUS SONCK, JACQUES LEFEBVRE, PIETER VAN DEN BROECKE, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA.

Vrydach adi 19 Junyo anno 1620. Alsoo 't jacht *Cleen Amsterdam* volladen met peper allier op heden van Jambi is gearriveert ende dagelijcx den *Dolphijn* mede volladen van daer noch verwachtende zijn, alsoock 't fregat *Ceylon* van Andrigiry ende *Ter Tholen* met een goede partye van Grissicque, sulcx dat seer haest weder een schip van hier sullen connen affladen ende naer 't patria depesscheren, waertoe de meeninge is geweest 't schip d' *Eendracht* te gebruycken, welck alrede partye nagelen ende eenige cassen campher is in-

hebbende ende genoechsaem jegens halff July geladen soude connen wesen, dan alsoo 't selvige een groot ende swaer schip is omme daermede in de winter op ons lant aen te comen, is door d' heer Generael de presente raden in deliberatie gegeven off 't voorsz. schip d' *Eendracht* off 't schip de *Vrede* daertoe sullen gebruycken; ende naer consideratie van saecken is eenstemmeliick ten meesten dienste van de Generale Compagnie goet gevonden het schip de *Vrede* te prepareren ende aff te laden, alsoo 't selvige een handich ende bequaem schip is omme de heeren Meesters de ladinge neffens de behoorlijcke ende noodige advysen van hier over te brengen. Item dat 't schip d' *Eendracht* sijnne nagelen ende campher in de *Vrede* overgeven [ende] met den eersten van hier naer Japan seylen sal omme goede quantiteyt rijs ende Chineese waren vandaer herwarts te brengen; alsoock 't schip de *Gallias* soo haest sijn calckoven gemaect sal hebben, naer Patany en Siam omme sijn ladinge aldaer te soeken; van gelijcke 't schip *Nieuw Zeelant* na de Cust van Coromandel, 't *Postpaert* naer Ticco ende Priaman om peper, ende 't jacht *Ternate* naer Patany off Succadana om rijs tot provisie voor de Molluccos.

Is mede goet gevonden dat Willem Cornelisz. Cuycken van Amsterdam, uytgevaren voor opperassistent met 't schip de *Eenhoorn* de laeste reyse af 26 per maent, met 't schip 't *Wapen van Zeeland* in qualite als ondercoopman mede naer Mocha ende Suratten sal vaeren ende aldaer op d' een off d' ander comptoir in dienste van de Compagnie gebruyc't worden, dies dat hy alsulcken verbeetering sal genieten als by den commandeur van den Broucke ende den raet aldaer bevonden sal worden naer syne bequaemheyt en diensten te meriteren.

Luycas Barentsz. van Witmont, uytgevaren met 't schip *Amsterdam* de laeste reyse voor slootemaker a f 16 ter maent, sal voortaan voor meester van d' ertelerycamer tot Jacatra verdienien f 20 ter maent.

Antonyo Marsedo, swart, nu laest met d' *Oude Sonne* van Jappan gecomen, is primo December passato aengenomen voor soldaat 3 jaren te dienen a f 9 ter maent.

Herder Andriesz. van Ditmars, uytgevaren met 't schip de *Vrede* voor botteliersmaet a f 13 ter maent, dewelcke over seeckere sijnne faulten op d' uytreyse gedeposteert ende op bootsmans gagie a f 9 ter maent gestelt is, wort mits desen wederomme in 't botteliersamt gestelt a f 13 ter maent, op de goede getuychnis van schipper ende coopman.

Alsoo Claes Egbertsz. van Amsterdam, uytgevaren voor schipper op 't schip den *Eenhoorn* de jongste reyse a f 58 ter maent, tsedert sijn aencomste hier in Indien het schippersoffitie op 't schip de *Trouw* heeft bedient ende alsnu op 't *Wapen van Zeeland* overgegaen is, soo wert denselven by den heer Generael ende synen raet, ten regarde van sijnne bequaemheyt ende omdat

dit een groot ende swaer schip is, toegeleyt f 75 ter maent van nu aff tot in 't vaderlant te genieten.

Claes Jansz. van Haerlem, corporael, uytgevaren met 't schip de *Goede Fortuyne*, dewelcke sedert sijn aencomste in Indien alhier in garnisoen heeft gelegen, tegenwoordich winnende f 16 ter maent, wort ten respecte van syne bequaemheyt corporael van de adelborsten gemaeckt, ende toegeleyt voortaen te winnen f 18 ter maent.

Carel Hooftman van Hamburch, uytgevaren voor assistent met 't schip de *Goede Hope* a f 12 ter maent, wort ten respecte van syne bequaemheyt toegeleyt neffens andre asistenten voortaen te verdienen f 20 ter maent.

D'ondergeschreven personen, door 't schip *Westvrieslant* den 7^{en} Martio anno 1619 met 't jacht *Nassouw* verovert, sullen de Generale Compagnie van nu aff 3 jaren in 't lant dienen ende voortaen winnen, namentlijck:

Bartholomeus de Coste van Port a Port, hoochbootsman op 't jacht *Nassouw* geweest, f 12 ter maent; Francisco George van Port a Port voor cassaer, f 10 ter maent; Manuel Mathyas van Port a Port voor bootsman, f 8 ter maent; Anthonio Peres van Port a Port voor bootsman, f 8 ter maent.

Alexander de Bryte, in November anno 1618 met 't schip den *Gouden Leeuw* van de Cust gecomen, alhier getrouw, wort aengenomen voor cock in 't hospitael ende sal voortaen winnen 4 realen van achten ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ADOLF THOMASZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA.

Woensdach adi 24 Juny anno 1620. Is by den heer Generael van Campen¹⁾.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ADOLF THOMASZ.

Woensdach adi primo Julyo anno 1620. Jan Martensz. Smit van Amsterdam, uytgevaren voor assistent met schip 't *Wapen van Amsterdam* a f 22 ter maent, wiens tijt in December toecomende gaet expireeren, wort aengenomen

¹⁾ Resolutie tot instelling van een college van schepenen der stad Jacatra (twee voor het fort: Abraham van Uffelen van Amsterdam, opperkoopman; Jan Pa van Gorkum, kapitein; — drie voor de burgerij: Jan de Brasser van Rottordam; Philips Adriaensz. van der Werff van Leiden; Floris Hendricksz. van Kampen), tot ontslag van Jan Stijns van Antwerpen als baljuw, en tot aanstelling van een stadsbode, Staets Christiaens, „tegenwoordich soldaet alhier, die in teecken van dien het wapen van de Hooge Mogende Heeren Staten Generael op sijn borst ende een dorue ofte ander stockgien in sijn handt sal dragen". (De Jonge IV, 222). — Achter „Philips Adriaensz. van der Werff" is bij De Jonge uitgevalen „van Leyden".

voor ondercoopman drie jaren na d' expiratie van synen verbonden tijt in 't lant te dienen, mits van nu aff voortaen verdienende f 40 ter maent.

Reynier Pels van Vlissingen, uytgevaren met 't schip *Vlissingen* in de vloe van den Generael Both, winnende f 35 ter maent, denwelcken den 14 February voor schipper op 't jacht *Ternate* is gestelt, wort toegeleyt van voorsz. tijt aff dat 't schippersamt bedient heest tot huys toe te winnen f 50 ter maent.

Cornelis Cornelisz. van Amsterdam, uytgevaren voor hoochbootmansmaet met 't schip de *Vrede* a f 14 ter maent, sal voor hoochbootzman op 't jacht *Ternate* dienen en voortaen winnen f 18 ter maent.

Hendrick Jochems van Ratseburgh, uytgevaren voor constapelsmaet met 't schip de *Vrede* a f 15 ter maent, sal voor constapel op 't jacht *Ternate* verdienend f 18 ter maent.

Claes Catingh van Schoonberch, uytgevaren voor onderbarbier met 't schip de *Hope* a f 19 ter maent, sal voor opperbarbier op 't schip *Nieuw Zeeland* voortaen verdienend f 22½ ter maent.

Nicolaes Morbo van Monterellie, uytgevaren met schip *Der Vere* voor soldaat, wort aengenomen de Generale Compagnie 3 jaren in 't lant te dienen voor tambour, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f 12 ter maent.

Claes Claesz. van Marienhove, jongst uytgevaren voor jongen met 't schip *Amsterdam* a f 4 ter maent, sal voortaen voor bootsman dienen ende genieten f 7 ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Authorisatie voor de schepenen der stadt Jacatra ende jurisdictie van dien¹). — Alsoo tot ruste . . . van arbitrale correctie²). — Actum in 't fort Jacatra, adi primo July anno 1620.

Eedt voor de schepenen der stadt Jacatra ende jurisdictie van dien³). In den eersten belove ende sweere ick dat ick de doorluchtighe Hooghe Mogende Heeren Staten Generael van de Vereenichde Vrye Nederlanden als myne hoochste ende souvereyne overicheyt, Sijn Princelijcke Excellentie Maurits, by der gratien Godts Prince van Orange, grave van Nassouw ect., Gouverneur, Capiteyn ende Admirael Generael, de Bewinthebbers der Vereenichde Oost-Indische Compagnie in deselve landen, mitsgaders oock den E. heer Gouverneur Generael in Oost Indien, gehouw ende getrouw sal wesen, ende

¹) S 33.

²) De Jonge IV, 228.

³) S 83.

dat ick haer E. dienen sal in dit offitie van schepen der stadt Jacatra met gantser herten ende affectie, ende sal alle mogelijcke vlijtaenwenden ter eeran Godts, stichtinghe ende opbouwinghe van dese haere E. republycque ende gemeyne welvaert, sooverre als 't selfde offitie vereyssende is.

Ten tweeden ick sweere dat ick sal doen goede oprechte ende waerachtige justitie aan allen die my des versoecken sullen, sonder aenschouw te nemen op winninghe, haet, nijt oft vrientschap van ymanden, ende sonder ymant meer te favoriseren dan recht ende redene toelaetende sijn, belovende in aller getrouwicheyt te bewaren het recht der hoghe overicheyt.

Ten lestien ick sweere dat ick in effecte naer mijn uiterste vermogen doen sal al hetgene dat een eerlijck man, goet en rechtvaerdich juge ende administrateur van gelijcke offitie als ick houdende ben, schuldich is ende behoort te doen. Soo waerlijck moet my Godt Almachtich helpen.

In 't fort Jacatra, adi primo July anno 1620.

Authorisatie voor den balliu Hendricq Bruystens, in plaatse van Steyns gesurogeert¹⁾). Alsoo wy goet gevonden hebben den persoon van Jean Steyns van Antwerpen van het balliu's ampt te ontlasten, van synen dienst te bedancken ende een ander gequalificeert persoon in 't voorsz. ampt in des voorogenoemde Jean Steyns plaetsen te surrogeren, soo is 't dat wy den E. Hendricq Bruystens van Gorcum, van wiens bequaemheyt ende suffisantie ons wel ende ten vollen geinformeert houden, tot het vacerende ballius ampt voorsch. ge-commiteert ende geauthoriseert hebben, gelijck wy hem commiteren ende authoriseren mits desen, omme 't selve met alle dependentien van dien in conformite ende vigeur als de voorgaende ten dienste, welstant ende bevoirderinge van de justitie deser stede ende jurisdictie van dien in alle sinceriteyt ende behoorlijckhey't te bedienen. Belasten ende bevelen derhalven aan allen in dese stadt ende jurisdictie van Jacatra onder de gehoorsaemheyt van de E. Hooghe Mogende Heeren Staten Generael, Sijnne Princelijcke Excellentie ende de heeren Bewinthebberen der Generale Oost-Indische Compagnie der Vereenichde Nederlanden sorterende, niemant uytgesondert, tsy vremdelingh oft burger off in dienst wesende personen, den voorsz. E. Hendrick Bruystens in 't voorsz. ballius ampt met alle behoorlijcke eere ende respect t' erkennen ende obedieren, op pene van arbitrale correctie.

In 't fort Jacatra, adi primo July anno 1620.

Eedt voor den balliu der stadt Jacatra ende jurisdictie van dien¹⁾). In den eersten belove ende swere ick dat ick de doorluchtige Hooge ende Mogende Heeren Staten Generael van de Vereenichde Vrye Nederlanden als myne

¹⁾ S 38.

hoochste ende souvereyne overicheyt, Sijn Princelijcke Excellentie Maurits, by der gratien Godts Prince van Orangie, Grave van Nassouw etc., Gouverneur, Capiteyn ende Admirael Generael, de Bewinthebberen der Vereenichde Oost-Indische Compagnie in deselve landen, mitsgaders oock den E. heer Gouverneur Generael in Oost Indien, gehouw ende getrouw sal wesen, ende dat ick haer E. dienen sal in dit offitie van balliu der stadt Jacatra met gantscher herten ende affectie, ende sal alle mogelijcke vlijt aenwenden ter eeren Godts, stichtinge ende opbouwinge van dese haere E. republycque ende algemeene welvaert, sooverre als 't selfde offitie vereyssende is.

Ten tweeden ick sweere dat ick sal bevoirderen goede, oprechte ende waerachtige justitie aan allen die my des versoecken sullen, sonder aenschouw te nemen op winninghe, haet, nijt ofte vrintschap van imanden, ende sonder imant meer te favoriseren dan recht ende redene toelatende sijn, belovende in aller getrouwicheyt te bewaeren 't recht van de hooghe overicheyt.

Ten derden ick sweere dat ick alle saecken rechtelijck sal aenbrengen aan de schepenen deser stede, ende deselve van gelijken ernstelijck sal vervolgen, ende daerinne na behooren ende ordre, by ofte van wegen de hooghe overicheyt successievelijck te geven, procederen.

Ten vierden sweere ick dat ick my met sulcken part van de boeten als my by schepenen toegewesen sal worden, contenteren sal sonder iets meer van imanden 't sy directelijck oft indirectelijck, hoe ende onder wat pretext het soude mogen geschieden, te sullen pretenderen ofte genieten.

Ten vijfden ende ten lesten ick sweere dat ick in effecte naer mijn uiterste vermogen doen sal al 't gene dat een eerlijck man, goet ende rechtvaerdich administrateur van gelijcke offitie als ick houdende ben schuldich is ende behoort te doen. Soo waerlijck moet my Godt Almachtich helpen.

In 't fort Jacatra adi primo Julyo anno 1620.

Saterdach adi 11 Julyo anno 1620¹⁾). Alsoo 't schip *Nieuw Zeeland* tot noch toe is opgehouden na de comste van eenige notenmuscaten uyt Banda, die alsnu op 29 passado met 't schip d' Engelsche *Sterre* alhier ongegarbuleert sijn gearriveert, en tsedert doende geweest sijn met garbuleren, om de suyvere ende goede noten met schip de *Vrede* naer 't vaderlant te senden ende de onsuyvere off quade noten met schip *Nieuw Zeeland* na de Cust van Coromandel daer deselve met goede avance connen verhandelt worden, ende alsoo met 't garbuleeren noch wel 8 ofte 10 dagen sullen doorbrengen ende den tijt seer begint te verloopen, is door d' heer Generael in delibratie geleyt off men naer 't garbuleeren van de voorsz. noten sal wachten om goede noten

¹⁾ Deze en de volgende weder R 129.

over te senden ende de quade hier in 't lant op de Cust te verhandelen, dan off men deselvige ongegarbuleert sal doen overschepen, ende naer consideratie is eenstemmich goet gevonden ten meesten dienste van de Compagnie dat met het garbuleren sullen voortvaren.

Alsoo Jan Willemesz. tegenwoordich schipper op den *Dragon*, synen tijt expireert sijnde, genegen is met 't schip de *Vrede* naer 't vaderlant te varen, is geresloveert dat hy daerop in deselvē qualite als schipper sal overgaen, ende dat Doede Florisz., schipper van ditto schip de *Vrede*, wederom sijn plaetse op den *Dragon* sal bekleeden.

Gelet sijnde op 't versoek van Balten Dircxz., tegenwoordich schipper op 't veroert jacht *Nassauw* ende voor opperstierman nu jongst met schip *Westvrieslant* in 't lant gecomen, als namentlijck dat hy ten aensien van syne gebreckelijckheyt van 't graveel ende scheursel met het schip de *Vrede* in qualite ende bedieninge van opperstierman mochte naer 't vaderlant varen, is hem 't selvige geconseenteert.

Is mede goet gevonden dat 't schip de *Vrede* met 70 coppen naer huys sal varen, daeronder ontrent 10 siecken off creupelen.

Alsoo door 't schip d' *Eendracht* hier aen d' eylanden een calckoven begonnen is te maecken, daervan d' eerste laech hout geleyt is, ende door sijn haestich vertreck tot noch toe daeraen niet anders is gedaen, soo is goet gevonden dat 't schip den *Dragon* datelijck derwarts sal verseylen, ende dat door 't volck van 't selvige schip de voorsz. calckoven sal voltrocken ende opgemaect worden, opdat door gebreck van calck de wercken niet stille blyven staen.

Is mede geresloveert dat Wouter Heuten, oppercoopman, met 't schip *Nieuw Zeeland* mede na de Cust sal varen ende vandaer over lant na Suratten reyzen om aldaer ten meesten dienst van de Generale Compagnie als oppercoopman gebruyc te worden.

Lieven Anthonisz. van Nieuwpoort, uytgevaren voor bootsman met 'tschip d' *Eendracht* d' eerste reyse a f 8½ ter maent, die den 4^{en} May 1618 voor schipper op de schampan is gestelt ende datselve ampt tot nu toe bedient heeft, wort mits desen toegeleyt van voorsz. tijt dat het schippersamt op de schampan bedient heeft tot in 't vaderlant toe te winnen f 14 ter maent.

Gerrit Jansz. van 's Hertogenbosch, uytgevaren voor bootsgesel met het schip den *Witten Beer* de laeste reyse a f 9 ter maent, tegenwoordich dienende voor blockmaker alhier, wort toegeleyt voortaen te verdienen f 12 ter maent.

Jan van den Castelle, uytgevaren voor soldact met 't schip *Dordrecht* a f 9 ter maent, tegenwoordich bailliusdienaar deser stede, wort toegeleyt voortaen neffens andere balliusdienaers te winnen f 12 ter maent.

Francisco Manilha, timmerman, dewelcke de Generale Compagnie ontrent

naervolgende personen: Herman van Gil, oppercoopman, Jan van Houdaen, oppercoopman, ende eenige assistenten.

Alsoo voor desen op 4 stantis goet gevonden is dat Jan van der Dussen in qualite als coopman op 't schip de *Trouw* mede naer de Manilhas soude gaen, soo is alsnu 't selvige geresumeert, ende geresolveert dat de voorsz. van der Dussen met 't schip 't *Wapen van Zeelant* mede na Moccha ende Suratten sal vaeren omme aldaer voor coopman gebruyc te worden op alsulcken compoort off plaetsen als by den commandeur ende raet sal werden goet gevonden, die hem oock na syne qualite ende diensten, die hy de Compagnie soude mogen doen, soodanige verbeeteringe van gagie sullen vermogen toe te leggen als sy sullen bevinden te behooren.

Is mede goet gevonden datmen benevens de ordinario stierluyden op 't *Wapen van Zeelant* varende, noch eenige andre bequaeme stierluyden met het voorsz. schip mede sal senden omme in Suratten op eenige fregatten gebruyc te worden ende daermede vandaer herwarts te comen, te weten den opperende onderstierman van 't schip den *Dragon*, ende een onderstierman tegenwoordich sijnde op 't schip *Nieuw Bantam*, uytgevaren nu jongst met 't schip den *Witten Beer*.

Alsoo seecker Armeniaen genaempt Lazero de Compagnie voor desen goede diensten gedaen heeft, soo op de Custe van Coromandel als in Siam ende Jappan, ende nu jongst met 't schip de *Galleas* vandaer alhier gecommen is, alsnu versoeckende met 't schip 't *Wapen van Zeelant* mede te mogen varen, met presentatie omme de Compagnie voirder ten dienste te staen in alle 't gene hy vermach ende men hem soude mogen van doen hebben, 't sy aldaer off elders waer 't soude mogen wesen, soo is goet gevonden dat den voorsz. Lazero met sijnne goedren in ditto schip medevaeren ende passagie vergunt worden sal, op hope dat noch goede diensten van hem sullen trekken.

Robbert Layell van Aberbrothock in Schotlant, uytgevaren van wegen d'Engelse Compagnie met 't schip de *Sterre*, den 12^{en} Augusto passato door d'onse verovert, alsdoen in onse dienst aengenomen voor onderstierman a f30, wort mits desen, vermits sijnne goede comportementen, toegeleyt voortaen te verdienen f36 ter maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, PIETER VAN DEN BROUCKE, MARTINUS SONCK, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA.

Donderdach adi 11 Junyo 1620. By den heer Gouverneur Generael ende sijnne presente raden van Indien gesien ende geleth sijnde op de bequaemheyt ende suffisantie van den E. Pieter de Carpentier, mede raet van Indien, door langduerige experientie becomen, omme hem te promoveren tot het

ampt van directeur generael over de geheele negotie van Nederlants Indien ende boeckhouder generael over alle de comptoiren derselver, soo is 't dat haere E. den voorsz. Pieter de Carpentier tot de voorsz. bedieninge van directeur generael ende generael boeckhouder gepromoveert ende aengenomen hebben, gelijck hem promoveren ende aennemen mits desen, omme naer d' expiratie van syne tegenwoordiche verbonden tijt, die nu noch 1½ jaren is, de Compagnie in voorsz. qualite noch 3 jaren alhier in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f 250 ter maent.

Alsoo den tijt van den commandeur Jacques Lefebvre den 20^{en} May passato geexpireert ende hy genegen is de Compagnie noch langer te dienen, soo is 't dat heer Generael ende de presente raden van Indien den voorsz. Jacques Lefebvre opnieuws in voorsz. qualite aengenomen hebben voor den tijt van 3 jaren, dies dat op 3 a 4 maenden, naer d' occasie voor d' expiratie van de voorsz. 3 jaren presenteert, niet en sal gesien worden, mits genietende voor voorsz. tijt aff tot in 't vaderlant toe f 150 ter maent, ende sal nu met 't schip de *Trouw* voor overhoofst ende opperoopman mede na de Manilhas varen.

Frans Jansz. van Geversdorp, bootsman, uytgevaren met 't schip *Westvrieslant*, winnende f 8 ter maent, is opnieuws aengenomen voor bosschietter de Compagnie 2½ jaer in 't lant te dienen, ende sal voortaan winnen f 12 ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 13 Junyo anno 1620. Alsoo verstaen hebben dat alhier by d' Engelsche op haere schepen sijn 2 soldaten dewelcke voor desen in dienste van de Generale Compagnie geweest ende uyt haer garnisoen in de Moluccuen by de Spaingarts onse vyanden overgeloopen sijn, vanwaer naderhant weder by d' Engelse wechloopende haer in dienste van deselve begeven hebben, welcke 2 overgeloopen personen d' heer Generael met alle discretie d' overhooffden van d' Engelsche assgeleyscht ende van haer versocht heeft, dan wiert by d' Engelsche gerefuseert ende geexcuseert dat het haer niet eer genoch wesen souden die ter slachtbanck over te leveren; derhalven is by den heer Generael de presente raden voorgestelt wat hierinne voorder doen sullen, ende naer consideratie van saken is eenstemmich goet gevonden dat d' Engelsche daervan niet meer een sullen sprecken, doch soo de misdaders aen lant oste elders in onse jurisdictie verschynen, datmen hun door de officieren sal doen vatten, gelijck d' Engelsche vrintlijck gewaerschout hebben.

Ten aensien nu corteling eenige geringe faulten door seeckere Engelsen

tegen onse ondersaten begaan sijn, welcke misdadigen d' overhooffden van d' Engelse soeken te verschoonen off ons te onthouden, is door d' heer Generael in deliberatie geleyt, wat wetten, rechten ende manieren gestabilieert oste geexerceert dienen over de misbruycken welcke door die van d' Engelse Compagnie hier te lande souden mogen werden begaan, 't sy dan onder hun volck selfs, tegen d' onse, off tegen d' ondersaten alhier residerende ende andre vremdelingen onder onse jurisdictie staende; hoe ons te dragen hebben, in cas d' Engelse hun tegen d' ordinario justitie opposeerden, weigerich vielen eenige misdadige aen onse ordinario officieren over te leveren, die sochten te verduysteren, ons te ontrecken, te verschoonen, off soo selfs naer hun goetvinden pretendeerden daerover recht te doen, ende wat privilegien d' Engelsche meer dan andre natien sullen vergunnen; waerop by den raet wijtloopich gediscouerte ende geleth sijnde, is eyntlijck eenstemmich geadviseert ende goetgevonden dat d' Engelsche sullen laten gewerden met alle questien, querelen off andere civile faulten die hun volck onder den anderen soude mogen begaan, maer wat aengaet de faulten die door 't volck van d' Engelsche hier te lande souden mogen werden begaan, 't sy dan tegen de dienaers van de Compagnie van de Vereenichde Nederlanden, vry'e burgers, ingesetenen, onderdanen ende alle andre vremdelingen die hier comen handelen, dat alsulcke malefacteurs onse ordinarie justitie sullen onderworpen wesen ende daerdoor na behooren met discretie dienen gestraft te werden; ende byaldien d' Engelsche alsulcken recht niet en souden willen onderworpen wesen, en weygerich vielen eenige crimineele over te leveren, datmen desulcke sonder respeckt behoort uyt haer huysinge te lichten; ende soo over clene faulten eenige misdadige onthouden wierden, dat onse officiers in sulck een gevallen sullen vermogen enige andere Engelse daervoor in arrest te houden totdat de rechtschuldige gelevert werden, ende alsoo dit d' Engelsche uytterinaten lastich ende hert vallen sal, vermits voor desen, eer ons Godt het coninckrijck van Jacatra gegeven hadde, altoos tegen alle natien van gants Indien seer hooch geroempt hebben, wyluyden onder haer waren staende en sonder consent van de Majesteyt van Groot Bretanyen gants niet en vermochten, is goetgevonden dat dese herdicheyt met alle discretie sullen soeken te versachten voor sooveel sonder crenckinge van 't recht van de landen, d'eere ende reputatie van onse natie eenichsints geschieden can, wel te verstaen datmen voor eerst naer uytterste recht tegen hun niet procederen, maer soeken sal de saecken allenskens met soeticheydt te brengen tot het point, gelijck dat naer alle volckcren manieren en rechten behoort.

Alsoo volgens 'taccoort by de E. Engelsche Compagnie ende onse heeren Meesters gemaect, gehouden ende bereyt sijn aen d' Engelse over te leveren de schepen by ons van haer in den oorloch verovert, ende wyluyden alhier

2 van deselve schepen by de hant hebben, namentlijck den *Dragon* die tot onsen laste leyt, ende tot noch toe om seecker redenen by ons niet gebruyct is geweest ende d' *Attendans* die voor Bantam leyt t' onsen last alleen, maer ten dienste van beyde de Compagnien, gelijck verscheyden andere schepen mede alsoo lange gebruyckt hebben, soo is by de heer Generael voorgestelt, gemerkt d' Engelse deselvige schepen niet en eysen, vermits sy die door gebrekk van volck niet mannen connen, wat daermede sullen doen, namentlijck off men haer d' overleveringe van de voorsz. schepen sal presenteren, dan off men daermede vertoeven en wachten sal totdat die eysschen sullen, ende middelertijt die ten dienste van beyde de Compagnien off ons alleen gebruycken; waerop nae rype deliberatie eendrachtelijck goet gevonden is, omme d' ordre van onse heere Meesters na te comen, d' Engelsche vol te doen ende ons naer behooren te quyten, datmen haer d' overleveringe van haere affgenomen schepen, tegenwoordich by der hant sijnde, sal presenteren.

Alsoo die van Bantam tot geen reden sijn te brengen en derhalven genootsaeckt sijn den oorloch met hen te continueren ende naer apparentie noch wel lange mochte duyren, soo is by den heer Generael ende sijnne presente raden over dit stuck gediscouerte ende in 't lange ende breet gedelibereert wat hierinne voorder ten dienste van de Generale Compagnie dienen te doen, gemerkt de oorloge by ons alleen alreede soo lange tot grooten coste ende laste van de Compagnie gevoert is, ende noch met de besettinge van schepen ende een armade de rema gecontinueert wert, sonder hierinne eenige hulpe van d' Engelse te genieten, niettegenstaende de vruchten van onse arbeyt ende den handel neffens ons evenwel sullen willen pretenderen; waerop eenstemmich goet gevonden is, dat de besettinge van Bantam naer vermogen sullen continueren, den eysch van de saecke met alle beleeftheyt aen d' Engelsche vertoonen ende hulpe versoeken, ofte dat neffens ons t' haren laste mede nemen, 't gene wyluyden doende sijn.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACOB DEDEL, PIETER DIRCXZ., MARTINUS SONCK, JACQUES LEFEBVRE, PIETER VAN DEN BROECKE, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA.

Vrydach adi 19 Junyo anno 1620. Alsoo 't jacht *Cleen Amsterdam* volladen met peper alhier op heden van Jambi is gearriveert ende dagelijcx den *Dolphijn* mede volladen van daer noch verwachtende zijn, alsoock 't fregat *Ceylon* van Andrigiry ende *Ter Tholen* met een goede partye van Grissicque, sulcx dat seer haest weder een schip van hier sullen connen affladen ende naer 't patria depesscheren, waertoe de meeninge is geweest 't schip d' *Eendracht* te gebruycken, welck alrede partye nagelen ende eenige cassen campher is in-

hebbende ende genoechsaem jegens halff July geladen soude connen wesen, dan alsoo 't selvige een groot ende swaer schip is omme daermede in de winter op ons lant aen te comen, is door d' heer Generael de presente raden in deliberatie gegeven off 't voorsz. schip d' *Eendracht* off 't schip de *Vrede* daertoe sullen gebruycken; ende naer consideratie van saecken is eenstemmeliick ten meesten dienste van de Generale Compagnie goet gevonden het schip de *Vrede* te prepareren ende aff te laden, alsoo 't selvige een handich ende bequaem schip is omme de heeren Meesters de ladinge neffens de behoorlijcke ende noodige advysen van hier over te brengen. Item dat 't schip d' *Eendracht* sijnne nagelen ende campher in de *Vrede* overgeven [ende] met den eersten van hier naer Japan seylen sal omme goede quantiteyt rijs ende Chineese waren vandaer herwarts te brengen; alsoock 't schip de *Gallias* soo haest sijn calckoven gemaect sal hebben, naer Patany en Siam omme sijn ladinge aldaer te soecken; van gelijcke 't schip *Nieuw Zeelant* na de Cust van Coromandel, 't *Postpaert* naer Ticco ende Priaman oom peper, ende 't jacht *Ternate* naer Patany off Succadana oom rijs tot provisie voor de Molluccos.

Is mede goet gevonden dat Willem Cornelisz. Cuycken van Amsterdam, uytgevaren voor opperassistent met 't schip de *Eenhoorn* de laeste reyse af 26 per maent, met 't schip 't *Wapen van Zeeland* in qualite als ondercoopman mede naer Mocha ende Suratten sal vaeren ende aldaer op d' een off d' ander comptoir in dienste van de Compagnie gebruyct worden, dies dat hy alsulcken verbeetering sal genieten als by den commandeur van den Broucke ende den raet aldaer bevonden sal worden naer syne bequaemheyt en diensten te meriteren.

Luycas Barentsz. van Witmont, uytgevaren met 't schip *Amsterdam* de laeste reyse voor slootemaker a f 16 ter maent, sal voortaan voor meester van d' ertelerycamer tot Jacatra verdienien f 20 ter maent.

Antonyo Marsedo, swart, nu laest met d' *Oude Sonne* van Jappan gecomen, is primo December passato aengenomen voor soldaat 3 jaren te dienen a f 9 ter maent.

Herder Andriesz. van Ditmers, uytgevaren met 't schip de *Vrede* voor botteliersmaet a f 13 ter maent, dewelcke over seeckere sijnne faulten op d' uytreyse gedeposteert ende op bootsmans gagie a f 9 ter maent gestelt is, wort mits desen wederomme in 't botteliersamt gestelt a f 13 ter maent, op de goede getuychnis van schipper ende coopman.

Alsoo Claes Egbertsz. van Amsterdam, uytgevaren voor schipper op 't schip den *Eenhoorn* de jongste reyse a f 58 ter maent, tsedert sijn aencomste hier in Indien het schippersoffitie op 't schip de *Trouw* heeft bedient ende alsnu op 't *Wapen van Zeeland* overgegaen is, soo wert denselven by den heer Generael ende synen raet, ten regarde van sijnne bequaemheyt ende omdat

dit een groot ende swaer schip is, toegeleyt $f\ 75$ ter maent van nu aff tot in 't vaderlant te genieten.

Claes Jansz. van Haerlem, corporael, uytgevaren met 't schip de *Goede Fortuyne*, dewelcke sedert sijn aencomste in Indien alhier in garnisoen heeft gelegen, tegenwoordich winnende $f\ 16$ ter maent, wort ten respecte van syne bequaemheyt corporael van de adelborsten gemaeckt, ende toegeleyt voortaen te winnen $f\ 18$ ter maent.

Carel Hooftman van Hamburch, uytgevaren voor assistent met 't schip de *Goede Hope* a $f\ 12$ ter maent, wort ten respecte van syne bequaemheyt toegeleyt neffens andre asistenten voortaen te verdienen $f\ 20$ ter maent.

D'ondergeschreven persoonen, door 't schip *Westvrieslant* den 7^{en} Martio anno 1619 met 't jacht *Nassouw* verovert, sullen de Generale Compagnie van nu aff 3 jaren in 't lant dienen ende voortaen winnen, namentlijck:

Bartholomeus de Coste van Port a Port, hoochbootsman op 't jacht *Nassouw* geweest, $f\ 12$ ter maent; Francisco George van Port a Port voor cassaer, $f\ 10$ ter maent; Manuel Mathyas van Port a Port voor bootsman, $f\ 8$ ter maent; Anthonio Peres van Port a Port voor bootsman, $f\ 8$ ter maent.

Alexander de Bryte, in November anno 1618 met 't schip den *Gouden Leeuw* van de Cust gecomen, alhier getrouw, wort aengenomen voor cock in 't hospitael ende sal voortaen winnen 4 realen van achten ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ADOLF THOMASZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA.

Woensdach adi 24 Juny anno 1620. Is by den heer Generael van Campen¹⁾.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ADOLF THOMASZ.

Woensdach adi primo Julyo anno 1620. Jan Martensz. Smit van Amsterdam, uytgevaren voor assistent met schip 't *Wapen van Amsterdam* a $f\ 22$ ter maent, wiens tijt in December toecomende gaet expireeren, wort aengenomen

¹⁾ Resolutie tot instelling van een college van schepenen der stad Jacatra (twee voor het fort: Abraham van Uffelen van Amsterdam, opperkoopman; Jan Pa van Gorkum, kapitoen; — drie voor de burgerij: Jan de Brusser van Rotterdam; Philips Adriaensz. van der Werf van Leiden; Floris Hendricksz. van Kampen), tot ontslag van Jan Stijns van Antwerpen als baljuw, en tot aanstelling van een stadsbode, Staets Christiaens, „tegenwoordich soldaat alhier, die in teecken van dien het wapen van de Hooge Mogende Heeren Staten Generaal op sijn borst ende een dorne ofte ander stockgien in sijn handt sal dragen”. (De Jonge IV, 222). — Achter „Philips Adriaensz. van der Werf” is bij De Jonge uitgevalen „van Leyden”.

voor ondercoopman drie jaren na d' expiratie van synen verbonden tijt in 't lant te dienen, mits van nu aff voortaeen verdienende f 40 ter maent.

Reynier Pels van Vlissingen, uytgevaren met 't schip *Vlissingen* in de vlope van den Generael Both, winnende f 35 ter maent, denwelcken den 14 February voor schipper op 't jacht *Ternate* is gestelt, wort toegeleyt van voorsz. tijt aff dat 't schippersampt bedient heeft tot huys toe te winnen f 50 ter maent.

Cornelis Cornelisz. van Amsterdam, uytgevaren voor hoochbootsmansmaet met 't schip de *Vrede* a f 14 ter maent, sal voor hoochbootzman op 't jacht *Ternate* dienen en voortaeen winnen f 18 ter maent.

Hendrick Jochems van Ratseburch, uytgevaren voor constapelsmaet met 't schip de *Vrede* a f 15 ter maent, sal voor constapel op 't jacht *Ternate* verdienen f 18 ter maent.

Claes Catingh van Schoonberch, uytgevaren voor onderbarbier met 't schip de *Hope* a f 19 ter maent, sal voor opperbarbier op 't schip *Nieuw Zeeland* voortaeen verdienene f 22½ ter maent.

Nicolaes Morbo van Monterellie, uytgevaren met schip *Der Vere* voor soldaat, wort aengenomen de Generale Compagnie 3 jaren in 't lant te dienen voor tambour, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f 12 ter maent.

Claes Claesz. van Marienhove, jongst uytgevaren voor jongen met 't schip *Amsterdam* a f 4 ter maent, sal voortaeen voor bootsman dienen ende genieten f 7 ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Authorisatie voor de schepenen der stadt Jacatra ende jurisdictie van dien¹⁾). — Alsoo tot ruste . . . van arbitrale correctie²⁾). — Actum in 't fort Jacatra, adi primo July anno 1620.

Eedt voor de schepenen der stadt Jacatra ende jurisdictie van dien³⁾). In den eersten belove ende sweere ick dat ick de doorluchtighe Hooghe Mogende Heeren Staten Generael van de Vereenichde Vrye Nederlanden als myne hoochste ende souvereyne overicheyt, Sijn Princelijcke Excellentie Maurits, by der gratien Godts Prince van Orange, grave van Nassouw ect., Gouverneur, Capiteyn ende Admirael Generael, de Bewinthebbers der Vereenichde Oost-Indische Compagnie in deselve landen, mitsgaders oock den E. heer Gouverneur Generael in Oost Indien, gehouw ende getrouw sal wesen, ende

¹⁾ S 33.

²⁾ De Jonge IV, 228.

³⁾ S 83.

dat ick haer E. dienen sal in dit offitie van schepen der stadt Jacatra met gantser herten ende affectie, ende sal alle mogelijcke vlijt aenwenden ter eeran Godts, stichtinghe ende opbouwinghe van dese haere E. republycque ende gemeyne welvaert, sooverre als 't selfde offitie vereyssende is.

Ten tweeden ick sweere dat ick sal doen goede oprechte ende waerachtige justitie aan allen die my des versoecken sullen, sonder aenschouw te nemen op winninghe, haet, nijt oft vrientschap van ymanden, ende sonder ymant meer te favoriseren dan recht ende redene toelaetende sijn, belovende in aller getrouwicheyt te bewaren het recht der hooghe overicheyt.

Ten lestien ick sweere dat ick in effecte naer mijn uiterste vermogen doen sal al hetgene dat een eerlijck man, goet en rechtvaerdich juge ende administrateur van gelijcke offitie als ick houdende ben, schuldich is ende behoort te doen. Soo waerlijck moet my Godt Almachtich helpen.

In 't fort Jacatra, adi primo July anno 1620.

Authorisatie voor den balliu Hendricq Bruystens, in plaatse van Steyns gesurogeert¹⁾. Alsoo wy goet gevonden hebben den persoon van Jean Steyns van Antwerpen van het balliu's ampt te onlasten, van synen dienst te bedanken ende een ander gequalificeert persoon in 't voorsz. ampt in des voorogenoemde Jean Steyns plaatzen te surrogeren, soo is 't dat wy den E. Hendricq Bruystens van Gorcum, van wiens bequaemheydt ende suffisantie ons wel ende ten vollen geinformeert houden, tot het vacerende ballius ampt voorsch. ge-commiteert ende geauthoriseert hebben, gelijck wy hem commiteren ende authoriseren mits desen, omme 't selve met alle dependentien van dien in conformiteit ende vigeur als de voorgaende ten dienste, welstant ende bevoirderinge van de justitie deser stede ende jurisdictie van dien in alle sinceriteyt ende behoorlijckheydt te bedienen. Belasten ende bevelen derhalven aan allen in dese stadt ende jurisdictie van Jacatra onder de gehoorsacimheydt van de E. Hooghe Mogende Heeren Staten Generael, Sijnne Princelijcke Excellentie ende de heeren Bewinthebberen der Generale Oost-Indische Compagnie der Vereenichde Nederlanden sorterende, niemand uytgesondert, tsy vreindelingh oft burger off in dienst wesende personen, den voorsz. E. Hendrick Bruystens in 't voorsch. ballius ampt met alle behoorlijcke cere ende respect' erkennen ende obedieren, op pene van arbitrale correctie.

In 't fort Jacatra, adi primo July anno 1620.

Eedt voor den balliu der stadt Jacatra ende jurisdictie van dien¹⁾. In den eersten belove ende swere ick dat ick de doorluchtige Hooge ende Mogende Heeren Staten Generael van de Vereenichde Vrye Nederlanden als myne

¹⁾ S 33.

hoochste ende souvereyn'e overicheyt, Sijn Princelijcke Excellentie Maurits, by der gratien Godts Prince van Orangie, Grave van Nassouw etc., Gouverneur, Capiteyn ende Admirael Generael, de Bewinthebberen der Vereenichde Oost-Indische Compagnie in deselve landen, mitsgaders oock den E. heer Gouverneur Generael in Oost Indien, gehouw ende getrouw sal wesen, ende dat ick haer E. dienen sal in dit offitie van balliu der stadt Jacatra met gantscher herten ende affectie, ende sal alle mogelijcke vlijt aenwenden ter eeren Godts, stichtinge ende opbouwinge van dese haere E. republycque ende algemeene welvaert, sooverre als 't selfde offitie vereyssende is.

Ten tweeden ick sweere dat ick sal bevoirderen goede, oprechte ende waerachtige justitie aan allen die my des versoecken sullen, sonder aenschouw te nemen op winninghe, haet, nijt ofte vrintschap van imanden, ende sonder imant meer te favoriseren dan recht ende redene toelatende sijn, belovende in aller getrouwicheyt te bewaeren 't recht van de hooghe overicheyt.

Ten derden ick sweere dat ick alle saecken rechtelijck sal aenbrengen aan de schepenen deser stede, ende deselve van gelijken ernstelijck sal vervolgen, ende daerinne na behooren ende ordre, by ofte van wegen de hooghe overicheyt successievelijck te geven, procederen.

Ten vierden sweere ick dat ick my met sulcken part van de boeten als my by schepenen toegewesen sal worden, contenteren sal sonder iets meer van imanden 't sy directelijck oft indirectelijck, hoe ende onder wat pretext het soude mogen geschieden, te sullen pretenderen ofte genieten.

Ten vijffden ende ten lesten ick sweere dat ick in effecte naer mijn uiterste vermogen doen sal al 't gene dat een eerlijck man, goet ende rechtvaerdich administrateur van gelijke offitie als ick houdende ben schuldich is ende behoort te doen. Soo waerlijck moet my Godt Almachtich helpen.

In 't fort Jacatra adi primo Julyo anno 1620.

Saterdach adi 11 Julyo anno 1620¹⁾). Alsoo 't schip *Nieuw Zeelant* tot noch toe is opgehouden na de comste van eenige notenmusaten uyt Banda, die alsnu op 29 passado met 't schip d' Engelsche *Sterre* allier ongegarbuleert sijn gearriveert, en tsedert doende geweest sijn met garbuleren, om de suyvere ende goede noten met schip de *Vrede* naer 't vaderlant te senden ende de onsuyvere off quade noten met schip *Nieuw Zeelant* na de Cust van Coromandel daer deselve met goede avance connen verhandelt worden, ende alsoo met 't garbuleeren noch wel 8 ofte 10 dagen sullen doorbrengen ende den tijt seer begint te verloopen, is door d' heer Generael in delibratie geleyt off men naer 't garbuleeren van de voorsz. noten sal wachten om goede noten

¹⁾ Deze en de volgende weder R 129.

over te senden ende de quade hier in 't lant op de Cust te verhandelen, dan off men deselvige ongegarbuleert sal doen overschepen, ende naer conside-
ratie is eenstemmich goetgevonden ten meesten dienste van de Compagnie
dat met het garbuleren sullen voortvaren.

Alsoo Jan Willemesz. tegenwoordich schipper op den *Dragon*, synen tijt ge-
expireert sijnde, genegen is met 't schip de *Vrede* naer 't vaderlant te varen,
is geresloveert dat hy daerop in deselve qualite als schipper sal overgaen,
ende dat Doede Florisz., schipper van ditto schip de *Vrede*, wederom sijn
plaetse op den *Dragon* sal bekleeden.

Gelet sijnde op 't versoek van Balten Dircxz., tegenwoordich schipper op
't verovert jacht *Nassauw* ende voor opperstierman nu jongst met schip
Westvrieslant in 't lant gecomen, als namentlijck dat hy ten aensien van syne
gebreckelijckheyt van 't graveel ende scheursel met het schip de *Vrede* in
qualite ende bedieninge van opperstierman mochte naer 't vaderlant varen,
is hem 't selvige geconsenteert.

Is mede goetgevonden dat 't schip de *Vrede* met 70 coppen naer huys sal
varen, daeronder ontrent 10 siecken off creupelen.

Alsoo door 't schip d' *Eendracht* hier aen d' eylanden een calckoven be-
gonnen is te maecken, daervan d' eerste laech hout geleyt is, ende door sijn
haestich vertreck tot noch toe daeraen niet anders is gedaen, soo is goet-
gevonden dat 't schip den *Dragon* datelijck derwarts sal verseylen, ende dat
door 't volck van 't selvige schip de voorsz. calckoven sal voltrocken ende
opgemaect worden, opdat door gebreck van calck de wercken niet stille
blyven staen.

Is mede geresloveert dat Wouter Heuten, oppercoopman, met 't schip
Nieuw Zeeland mede na de Cust sal varen ende vandaer over lant na Suratten
reysen om aldaer ten meesten dienst van de Generale Compagnie als opper-
coopman gebruyct te worden.

Lieven Anthonisz. van Nieuwpoort, uytgevaren voor bootsman met 't schip
d' *Eendracht* d' eerste reyse a $f 8\frac{1}{2}$ ter maent, die den 4^{en} May 1618 voor
schipper op de schampan is gestelt ende datselve ampt tot nu toe bedient
heeft, wort mits desen toegeleyt van voorsz. tijt dat het schippersampt op de
schampan bedient heeft tot in 't vaderlant toe te winnen $f 14$ ter maent.

Gerrit Jansz. van 's Hertogenbosch, uytgevaren voor bootsgesel met het
schip den *Witten Beer* de laeste reyse a $f 9$ ter maent, tegenwoordich dienende
voor blockmaker alhier, wort toegeleyt voortaan te verdienen $f 12$ ter maent.

Jan van den Castelle, uytgevaren voor soldact met 't schip *Dordrecht* a $f 9$
ter maent, tegenwoordich bailliusdienaar deser stede, wort toegeleyt voortaan
neffens andere balliusdienaaers te winnen $f 12$ ter maent.

Francisco Manilha, timmerman, dewelcke de Generale Compagnie ontrent

8 jaren gedient heeft, tegenwoordich winnende 3 realen van achten ter maent, wort toegeleyt van nu aff te verdienien 4 realen ter maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEVSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 13 July anno 1620. Alsoo verstaen en seeckerlijck geinformeert sijn, dat die van Japara ende Kendael van wegen den Mattaram haer met eenige prauwen alhier op de cust van Java ontrent Tcheribon langen tijt onthouden hebben ende noch onthoudende sijn, omme aen te haelen alle de prauwen die met rijs en andere eetbaere waren herwarts willen comen, gelijck sy' alreede eenige aengehaelt hebben, daerdoor ons den tovoer van vivres affgesneden wert, derhalven dewyle onse armade de rema, bestaende in 12 tingans, tegenwoordich alhier by der hant is, soo is by d' heer Generael met advijs van de presente raden goet gevonden datmen voorsz. armade een stuck weechs om de Oost langs dese cust van Java tot ontrent Tcheribon sal uyt-senden omme te sien off men de voorsz. prauwen, off eenige van dien, sal cunnen attrapperen ende verrassen, ende dat daer benevens mede sal gaen 't jacht *Cleen Amsterdam*, omme voor 10 ofte 12 dagen vivres voor 't volck van de voorsz. armade mede te voeren, ende tot een resceue van deselvige ingevalle van noot te mogen dienen.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ADOLF THOMASZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA.

Woensdach adi 15 Julyo anno 1620. Alsoo d' armade de rema tegenwoordich gereet ende 't jacht *Cleen Amsterdam* alreede op gisteren vertrocken is, soo is door d' Generael de presente raden andermael voorgedragen off men de voorsz. armade ten fijnne als in de voorsz. resolutie is verhaelt sal voortsenden oft niet, gemerckt nu verstaen dat de prauwen van den Mattaram vertrocken souden sijn, waerop gedelibereert sijnde, is eenstemmelijk goet gevonden dat de voorsz. armade de rema evenwel voorts senden sullen, soo om te sien off iets sullen connen verrichten, alsmede omme haer langs dese custe eens te verthoonen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ADOLF THOMASZ.

Donderdach adi 16 July 1620. Wouter Heuten van Deventer, uytgevaren voor ondercoopman met 't jacht *Nassouw* in de vloe van den Generael Reynst

saliger, tegenwoordich dienende voor oppercoopman a f 80 ter maent, wiens tijt op 13 December 1621 geexpireert sal sijn, wert, ten respecte alsnu met 't schip *Nieuw Zeelant* na de Custe van Coromandel vaert omme vandaer over lant na Suratten te reysen ende aldaer ten meesten dienste van de Generale Compagnie voor oppercoopman gebruyc te worden, de novo by den heer Generael ende raet aengenomen voor den tijt van 3 jaren naer 't expireeren van voorsz. 13 December 1621 de Compagnie in voorsz. qualite van oppercoopman, off alsulcken ander bedieninge als goetgevonden wert, noch in 't lant te dienen, mits genietende geduerende de voorsz. 3 jaren tot in 't vaderlant toe f 130 ter maent.

Sebalt Wonderer van Amsterdam, uytgevaren voor assistent met 't schip *de Provintien* anno 1612, alsnu bedienende de qualite van coopman op 't schip d' Engelsche *Sterre* a f 40 ter maent, wiens joncxste verbintenis 25 Januario 1620 passado geexpireert was, wert opnieus aengenomen de Compagnie voor oppercoopman den tijt van 3 jaren van dato deses aff noch in 't lant te dienen en dat voor f 72 ter maent, welcke gagie hy genieten sal van voorsz. 25 Januario laestleden aff tot in 't vaderlant toe.

Francisco Pelsert van Antwerpen, uytgevaren voor assistent op 't *Wapen van Zeelant* anno 1618 a f 24 ter maent, ende alsnu bedienende de qualite van ondercoopman, wiens tijt in December 1621 geexpireert sal sijn, wert opnieus aengenomen de Compagnie den tijt van drie jaren naer 't expireren van voorsz. sijnne eerste verbintenis noch in 't lant te dienen in qualite van ondercoopman, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f 25 ter maent.

Marcus Ellerts van Amsterdam, uytgevaren voor jongen nu laest met 't schip *Nieuw Zeelant* a f 4 ter maent, ende tegenwoordich dienaer van S^r. Wouter Heuten, wort toegeleyt voortaan te verdienen f 10 ter maent tot in 't vaderlant toe, ende dat ten respecte hy een aencomend jongman is, die de Compagnie mettertijt noch goede diensten can doen ende tot een assistent in de coopmanschap opgetrocken sal worden.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 18 Julyo anno 1620. Alsoo de notenmuscaten met 't schip d' Engelsche *Sterre* uyt Banda gecomen binnen 2 a 3 dagen gegarbuleert ende in de schepen *Nieuw Zeelant* ende de *Vrede* overgegeven sullen sijn, sulcx dat 't voorsz. schip *Nieuw Zeelant* alsdan seylreect is omme sijnne gedestineerde voyage na de Cust van Coromandel te vervoirderen, soo heeft d' heer Generael de presente raden voorgedragen, hoe door de inwoonderen van Daboul jaerlijcx stercken handel gedreven wort op de Custe Coromandel,

Mocha, Suratten, Atchijn, Tanassery ende Queda, van waer hun goet overlant na Patany, Siam ende omleggende coninckrijcken gevoert werde, welck tot groote schade ende nadeel van de Generale Compagnie geschiet. Derhalven soo men den handel, die van seer groote importantie is, in die quartieren wil continueren ende met proffijt van de heeren Meesters vervolgen, dat in alle manieren hoochnoodich ende dienstich sy, d' inwoonderen van Daboul soowel als de Portugiesen dien handel te beletten, om redenen dat sy vrienden ende geallieerde sijn van de Portugiesen onse vyanden, dien sy handel ende plaetsen in haer lant vergunnen ende groot gelt voor vrye passen geven, ende in Maslipatan met de Moren eens sijnde, naer begeerte gerieff van cleeden becomen, daermede in 't venten seer cladden in veel plaetsen van Indien, waertegen ons in den opcoop van cleeden tot Maslipatan alle verhinderinge gedaen wort, daerover d'onse in April 1619 genootsaect sijn geworden 't comptoir van Maslipatan te lichten, ende sal daerinne niet geen ander middel dan openbaer gewelt naer behooren voorsien connen werden, off souden voor de Mooren moeten varen; item varen oock voorsch. Daboulders seer sterck met hun cleeden naer Atchijn alwaer die tegen peper ende andre Indische waren verhandelen ende daermede na Mocha, Suratten ende Daboul loopen. Op allen 't welcke rypelijck gelet sijnde wert eenstemmich by den raet verstaen ons soo wel geoorloft te wesen openbaer gewelt tegen de Mooren, adherenten ende geassocieerden van de Portugiesen onse vyanden te gebruycken, als het haer vry staet met alle sinistre practijcke ende secrete onderlinge verbonden die onder den anderen hebben ons den handel infructueus te maecken omme ons alsoo van de commertie (dewyle geen macht noch middelen en hebben om openbaer gewelt te gebruycken) te dringen; derhalven is by de presente raden eenstemmich geadviseert ende goet gevonden, dat trachten sullen de vaert van voorsch. Daboulders sooveel mogelijck te verhinderen, ende soo d'onse eenige van haere schepen in see off onvrye plaetsen comen te rescontreren dat deselvige voor goede prinsen, als wesende geassocieerde ende geconfedereerde van die van Goa onse vyanden, aengeslagen sullen worden.

Is mede geresolveert dat met 't schip *Nieu Zeelant* na de Cust van Coromandel sullen senden 20.000 realen in contant.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ADOLF THOMASZ., WOUTER HEUTEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 20 July 1620. Alsoo door den oorloch met den Mattaram geen rijs van Java meer als wel voor desen becomen connen, nochte oock van Maccassar, ende wyluyden groote quantiteyt soo voor dit garnesoen en de ge-

meente van dese stadt Jacatra alsmede voor de Mollucquen, Amboyna ende Banda van nooden hebben, derhalven genootsaeckt sijn andre finantie te gebruycken en deselve elders te soeken, hebbende tot dien eynde lange voor desen alomme ordre gegeven goede quantiteyten rijs op te doen coopen ende tot dien eynde expres eenige schepen naer Patany, Jappan ende Succadana gesonden, ende alsoo apparent is dat in Palinbangh mede wel eenige rijs te becomen sal wesen, alsoock dat seeckerlijck weten dat aldaer een goede partie hout te becomen sy; welck alhier noodich van doene is tot opbouwinge van verscheyde huysen; soo is by den E. heer Generael en de presente raden goet gevonden dat 't schip *Ter Tholen* ende 't jacht *Cleen Amsterdam* metten aldereersten van hier naer Palinbangh sullen verseylen omme van daer so veel rijs ende hout te haelen als voeren en bergen connen, doch sooder geen apparentie is van een goede quantiteit rijs aldaer te becomen, dat *Ter Tholen* alsdan voorts sal verseylen nae Patany, Ligor, Siam ende Cambodja, niet twijf felende off sal aldaer sijn ladinge wel becomen, ende dat 't jacht *Cleen Amsterdam* van Palinbangh met hout soo haest doenlijcken weder herwarts keere.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXSZ., ADOLF THOMASZ., WOUTER HEUTEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSIJOUWER, secretaris.

Specificatie van verdiende gagie ende pretentie van my Adolf Thomasz. tsedert 22 December 1607 dat uytgevaren ben tot op heden adi 8 Julio anno 1620, dat my van den heer Generael myne vryheyt vergunt is.

1. Van 22 December 1607 tot 10 November 1608, sijnde 10 maenden 18 dagen gagie a f' 16 ter maent, hebbe ick voor assistent op 't jacht den *Arent* gevaren en ben alsdoen in deselue qualite op de Cust van Coromandel in Maslipatan aen lant gegaen, hebbende naer mijn best onthouden op ditto jacht soo over verdiende maentgelden als vercoopinge van eenige myner cleederen suyver te goet ontrent f' 300 — 0 — 0, daervan, vermits meene 'tselue in mijn reeckeninge op de Cust geconsumeert is, niets en pretendeere.

2. Van den 10 November 1608 voorsz. totten 10 Marty 1612, sijnde 40 maenden a f' 16 per maent, hebbe op de Cust op de comptoiren Maslipatan, Petapouly ende Pallécatte gedient, ende voor deselue tijt by myne reeckeninge suyver te goet 170 pagoden 13 $\frac{2}{4}$ fanom, bedraecht in guldens f' 512 — 8

Compt my per transpoort van de voorstaende zyde . f 512 — 8

3. In deselve tijt van 40 maenden hebbe 24 maenden
in qualite als ondercoopman gedient ter discrete van de
heeren Meesters, als per acte van Jan van Wesick saliger in
dato 24 May 1612 blijct, waervooren pretendere ordinario
verbeteringe bedragende (tegen een ondercoopmansgagie
van f 36 ter maent) f 10 yder maent; is voor de voorsz. 24
maenden f 240

4. Van den 10^{en} Merty 1612 tot 23 September 1613 ben voor mijn verdient salaris in geene boecken gecrediteert, als per acte van den directeur van Berchem blijckt, alsoo op 12 July 1612 het huys van Pallecatte (daer ick als coopman lach) by de Portugiesen stormenderhant ingenomen is, ende op dato 23 September anno 1613 voorsz. weder by d'onse in Palleacatte gecomen ben, bedragende over 18 maenden 13 dagen gagie a f 50 ter maent f 921 — 13 — 5

5. Van 23 Meert anno 1618 tot 23 Julio 1619 hebbe
boven mijn verbonden tijt van 3 jaren (door d'heer de
Hase op 30 Marty anno 1615 voor opperoopman a j' 100
ter maent aengenomen) het commandement over het fort
Palliacatte ende de negotie der Custe van Coramandel ge-
duerende d'apsentie van ditto de Hase waergenomen
ende ter discretie van de heeren Meesters gedient, sijnde
16 maenden, daervoor pretendere de verbeteringe als
mynen voorsaet Samuel Kint saliger genooten heeft, ende
mynen successeur van Franco van der Meer alsnoch ge-
nietende is, sijnde f' 200; comt voor de verbeteringe van
de voorsz. 16 maenden a f' 100 ter maent / 1600

6. Tsedert 23 September 1613 dat van St. Thome uyt
de gevankenis weder by d'onse in Palliacatte overge-
comen ben tot 23 November 1619 hebbende per saldo van
myne reeckeninge suyver te goet als by deselve blijct . i 4147 — 5 — 3

Somma bedraecht saimen 't gene ick pretendere . . . / 8921 — 6 — 8

't Welck d'heer Generael met syne presente raden gelieve naer te sien, op alles wel te letten ende daerinne te disponneeren naer haer E. welgevallen, hebbende een vast betrouwien dat my van myne gerechticheyt niet en sullen frustreren.

Actum in 't fort Jacatra, adi 8 Julio 1620. Was onderteekent ADOLF THOMASZ.

Afreeckeninge gedaen by den heer Generael ende sijnne presente raden met Adolf Thomasz. nopende sijnne verdiende gagie ende pretentien hier-voren verhaelt.

1. Eerst voor d'eerste partye, geteeckent 1, op sijn uyt-reyse verdient sedert 22 December 1607 tot 10 November 1608 compt hem volgens sijn eygen seggen nihil
 2. De tweede, van 10 November 1608 tot 10 Merty 1612, sijnde 40 maenden a f 16 ter maent, advoyerden volgens sijn rekening daervan sijnde; compt f 512 — 8
 3. De derde, sijnde 24 maenden die hy in deselve tijt als ondercoopman ter discretie heeft gedient, wert mede ge-advoeert, ende doen hem daervoor goet f 240
 4. Op de 4^e party is verstaen dat hem goet doen sullen van 10 Marty 1612 tot 12 July daeraen, sijnde 4 maenden 2 dagen gagie a f 50 ter maent, die hy in Pallicatte voordat gevangen wiert gedient heeft, alsoo hy daervan op genige reeckening gecrediteert is f 203 — 6 — 10
 6. Op de seste poste van 23 September 1613 tot 23 November 1619 daer hy stelt hem per saldo van syne rekening te comen f 4147 — 5 — 3, wert verstaen hem astrecken sullen f 400 voor 4 maenden gagie a f 200 ter maent gerekent, die hem daerinne als gouverneur sijn goetgedaen, waervan niet meer als f 100 ter maent passeren, alsoo d'aenneming van d'heer de Hase op 21 Julio 1619 met hem gedaen niet en aproberen, sulcx dat hem van ditto reeckeninge suyver goet doen f 3747 — 5 — 3
 7. Op de sevende van 23 November 1619 tot 8 Julio anno 1620 op 't schip *Nieuw Zeeland* van de Custe her-warts gedient, wert hem goetgedaen voor 7½ maenden gagie a f 100 ter maent f 750
- Transporteren aen d' ander zyde . . . f 5452 — 19 — 13

Per transpoort van de voorstaende syde . . . f 5452 — 19 — 13

Ende belangende sijnne pretentien te weten eerst 14
maenden 11 dagen a f 50 ter maent, die hy van 12 Julyo
1612 tot 23 September 1613 in St. Thome gevangen heeft
geseten, ten tweeden de 16 maenden van 23 Merty 1618
tot 23 Julio 1619 ter discretie gedient, daervooren hy f 100
ter maent verbeteringe pretendeert gelijck in de 5^e poste
te sien is, ende ten derden nopende sijnne joncxte aenne-
minge van vice-gouverneur en directeur der Custe van
Coromandel voor den tijt van 3 a 4 jaren a f 200 ter maent,
door d' heer de Hase op 21 Julyo 1619 met hem gedaen,
welck alhier niet geaprobeert wert, is hem door d' heer
Generael ende sijnne presente raden tot danckbaerheyd
van sijnnen goeden dienst ende vernietinge van alle sijnne
voorverhaelde pretentien, geene uytgesondert, omme
seeckere redenen ende consideratien toegeleyt ende
vereert.

Somma . . . f 7500

Actum in 't fort Jacatra adi 20 July 1620. Was onderteekent JAN PIETERSZ.
COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER
DIRCXZ. THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Ick ondergeschreven Adolf Thomasz. bekenne by desen door ordre van d' heer Generael alhier op 't comptoir van S^r. Abram van Uffelen, opper-coopman, ontfangen te hebben alsulcken f^r 7500 als hier aen d' ander syde verhaelt ende my per slot ende saldo van alle myne reeckeninge, soo over verdiende maentgelden als andre pretentien, competerende sijn, sulcx dat my hiermede van alles ten vollen houde vernoucht, gecontenteert ende voldaen, ende belove ter saecken van dien d' heeren Bewinthebberen der Generale Vereenichde Oost Indische Compagnie van Nederlant niet meer te eyssen, manen ofte molesteeeren, directelijck ofte indirectelijck, in geen-derhanden manieren; alles ter goeder trouwen. In kennisse der waerheyt hebbe dese met mijn eygen hant onderteekent.

In 't fort Jacatra adi 21 Julio anno 1620. Was onderteeckent ADOLF THOMASZ.

Woensdach adi 22 Julio 1620¹). Alsoo alle middelen aengewent dienen omme dese plaetse van Jacatra alsmede de Moluccuen, Amboyna en Banda

¹⁾ De eerste alinea in regest: *Plakaatboek I*, 600.

met verscheide natien te peupeleren ende met alle eetbaere waren te doen versien, soo is ten dienste van de Generale Compagnie goet gevonden eenige vryelieden te conseerneen ende licentie te verleenen met het schip *Nieuw Zeelant* mede na de Cust te varen omme vandaer met slaven ende alle andre eetbaere provisien met des Compagnies schepen weder alhier te comen, als oock dat aen alle vryelieden voor desen in dienst van de Compagnie geweest sijnde, ende op de Cust ofte in andere quartieren onder ons gebiet haer ont-houdende, voortaeen gelijcke vryheytsal werden vergunt, alsoo verstaen sulcx tot welstant van de Generaele Compagnie te strecken.

Is mede geresloveert aen Jan Hendricksz. Sael, vryman, op sijn versoek te lenen 300 realen van achten omme die op de Custe van Coromandel, derwaerts hem gelicentieert is alsnu met schip *Nieuw Zeelant* te vertrecken, in slaven tot synen meesten proffyten te besteeden ende daermede ter gelegen-ner tijt met des Compagnies schepen herwarts weder te keeren.

Alsoo op 't schip *Nieuw Zeelant* noodich een oppercoopman dient gestelt, soo is goet gevonden dat Jan van Houdaen, voor oppercoopman alhier op 't comptoir Jacatra aen lant gelegen hebbende, op ditto schip sal overgaen ende de plaatse aldaer bekleeden ende waernemen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL.

Maendach den 27 Julio 1620. Is geresloveert het schip 'de Morgensterre' alsmede het jacht *Nassouw* naer Patana te senden om in Sangora te verdubbelen ende vermasten, ende met rijs, aracq ende andre provisie weder te keeren; item dat 't schip *Tholen* recht door na Jappon om rijs te halen sal seylen, ende by soo verre door contrarye wint off ander hinder de reys niet en can winnen, dat hy alsdan de cust van Champa, Cambodja oft Siam sal aendoen, om aldaer met rijs geladen te worden; item dat het jacht *Cleen Amsterdam* naer Palimbang om rijs ende hout gesonden sal worden.

Alsoo Evert Hermansz. van Amsterdam, met de *Groene Leeuw* voor eerste assistent in 't lant gecomen, alhier tot Jacatra de plaatse van ondercoopman sedert den 10 Januario 1618 sonder eenige augmentatie van gagie heeft waergenomen ende deselve alsnoch met soo lancx soo swaerder lasten bedient, winnende niet meer als f 26 ter maent, wort hem van nu aff in qualite van ondercoopman toegeleyt f 40 ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 29 Julio 1620. Alsoo Balten Dircxz., uytgevaren voor operstierman met het schip *Westvrieslant*, de joncxste reyse, het schippers-

officie op 't jacht *Nassouw*, by ditto schip in sijnne uy'treyse verovert, tot nu toe bedient ende daerenboven geduerende den tijt dat hy in 't lant is geweest extraordinarie diensten met steenhalen als andersints gedaen ende eenige Javaense prauwen aengehaelt heeft, soo is by d' heer Generael ende de presente raden goet gevonden datmen hem daervoor een vereeringe sal doen van 150 realen van achten contant.

Alsoo 't schip de *Vrede* alsnu geladen ende seylreet is, omme met Godes hulpe op morgen sijnne voyage naer 't vaderlant te vervoirderen, is goet gevonden datmen omrent de helft van 921 $\frac{3}{4}$ diamanten, nu joncxst met *Nassouw* uyt Succadana ontfangen, ende alle de beste steenen, met voorsz. schip de *Vrede* aen de heeren Meesters oversenden sal.

Ende alsoo op 't jacht *Nassouw* tegenwoordich geen schipper is ende nodich daerop een dient gestelt, soo is goet gevonden dat Hans Puttermans, schipper van 't fregat *Jacatra*, op 't voorsz. jacht *Nassouw* sal overgaen ende het schippersofficie daerop bedienen ende waernemen.

Alsmede ten aensien het voorsz. jacht met geen stuerman en is versien, dat Cornelis Fransz. van Rotterdam, timmerman, met 't schip de *Vrede* in 't lant gecomen, die hem op de navigatie iets verstaet, voor onderstuerman op 't selve jacht sal overgaen.

Van gelijcke dewyle door overlyden van Jan Cornelisz. van Arwijck het schippersofficie op 't jacht *Cleen Amsterdam* vaseert, is goet gevonden dat Jacob Gau, operstierman op 't schip d' *Oude Sonne*, voor schipper op 't voorsz. jacht *Cleen Amsterdam* sal overgaen en ditto officie daerop bedienen ende waernemen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach 8 Augusto anno 1620¹⁾). Alsoo 't gewas van de peper nu rijp is, ende men verstaet dat op de reviere van Ancque, leggende by Westen Jacatra, een goede quantiteyt peper te becomen soude wesen, die de coninck over eenige jaren heeft doen planten ende daervan voor desen op een jaer 600 sacken peper aen ons gelevert heeft, soo is goet gevonden op Maendach 's nachs toecomende d' heer Pieter de Carpentier met een compagnie van 70 soldaten ende 30 van onse swerten derwaerts te senden, omme te onderstaen off aldaer eenige peper te becomen sy, ende soo niet, dat ten minsten daeromrent het lant eens ondeckt ende veyl van Javanen gehouden werde, en dat dan weder soo haest doenlijck herwaerts keeren.

¹⁾ Resolutiën 8 Aug.—9 Oct. 1620; S 18, behalve die welke gemerkt zija S 33.

Worden gecommitteert als ordinarie commissarissen de navolgende acht personen, daeruyt telckens drie off vier by den advocaet fiscael Martinus Sonck present sullen wesen, omme op alle voorvallende occasien ten overstaen van deselvige goede informatie te mogen nemen, te weten: Pieter Dircxz., Pauwels Bartsz., fiscael, Cornelis de Langhe, Gerard Velincx, een van de 2 luytenants Coen off Herenthals, Adryaen van de Velde, apoincte, Cornelis Spuknigh, Jan van Deventer, sergeant.

Alsoo 't jacht *Cleen Amsterdam* met geen stierman en is versien, hebben goet gevonden dat Barent Doedes van Emden, uytgevaren voor hoochbootzman met 't schip de *Goede Fortuyne*, op ditto jacht als onderstierman sal overgaen.

Dirck Huybrechtsz. van Gorcum, soldaat, uytgevaren met 't schip *Delft* de laeste reyse, tegenwoordich alhier in garnisoen leggende, wort toegeleyt als corporael in Brassers huys boven de revier te dienen ende te winnen f 16 ter maent.

Pieter Lesquier van Amsterdam, uytgevaren voor bootsman met 't jacht den *Witten Beer* de tweede reyse, winnende f 8 ter maent, wiens tijt geexpireert is, wort opnieus aengenomen voor assistent de Compagnie vijff jaren te dienen, mits genietende van nu ass tot in 't vaderlant toe f 20 ter maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., PAULUS BARTSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 15 Augusty anno 1620. Aengesien dat tot voorderinge . . . indien het delict daerbinnen ofte buyten wert geperpetreert¹⁾.

Van gelijcke²⁾ geproponeert sijnde oft niet goet en was de burgerye ende vryeluyden alhier eenige nootlijckheden van spetien, die de Compagnie missen mogen tot redelijken prys te verkoopen, in aensieninghe dat het volck van de stadt alle dagen vermenichvuldicht, ende men doch om deselve te incourageeren, aan de handt te houden ende dagelijcx meer ende meer te porren ende te locken hier ter stede haere woonplaetsen te maecken ende den vyant alle mogelijcke assbreuck te doen, seer qualijck andersints dat can weygeren door de groote importuniteyt, die sy gestadich sijn gebruyckende, waeraff dan weynich off niet voor de Compagnie wort genoten, soo is verstaen datmen by provisie ende op een proef de voornocmde burgerye ende vryeluyden accommoderen ende voor haer gelt ten redelijken prys volgen sal laten uyt het magasijn ende packhuys van 't fort sooveel cruyt, cogels,

¹⁾ Ordonnantie op de administratie der justitie (De Jonge IV, 224—227). — In den laatsten regel drukt De Jonge voor „wert geperpetreert”, verkeerdelyk: „t fort geperpeteert.”

²⁾ Deze alinen in regest: *Plakaatboek I*, 600.

lonten, vlees, speck, olie, rijs ende broot als de Compagnie eenichsints missen oft ontberen can, ende datmen hen daerby oock vercoopen sal eenige Spaensche wynen omme onder de burgeren ende gaende ende comende man gesletten ende uytgetapt te worden, wel verstaende nochtans dat in sulcken ende diergelijcken gevallen altijt goet regard genomen sal worden dat het magasijn van de nootlijcke provisie voor het fort, de schepen ende plaetsen van de Compagnie (dies gebreck hebbende) niet en wert ontbloot.

Op 't versoeck van den advocaat-fiscael S'. Martinus Sonck omme te hebben verclaringe wat syne E. voor contingent ende portie trekken sal in de boete van saecken by hem berecht die den armen sijn toegewesen ende promptelijck betaelt, is verstaen ende geresolveert, dat hy van de boete daerinne, na eysch ende conclusie by hem selfs gedaen ende genomen, imant ten proffyten van den armen is ofte sal worden gecondemneert, ofte anders tacite sonder figure van proces is gedoemt op sijnne voorgaende informatie ende vervolch, trekken sal alsulcken gedeelte als hem in civile ende crimineele saecken conform sijnne instructie by de heeren Meesters hierop gegeven is competerende.

Nopende 't geproponeerde bruyn groen als hier ter zyden¹⁾.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PAULUS BARTSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 18 Augusto anno 1620. Gedelibereert sijnde sal bevonden worden noodich te sijn²⁾.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., present PAUWELS BARTSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 21 Augusty anno 1620. Is goet gevonden toecomende Dinxdach sijnde den 25^{en} deser de saecke van Martin van der Strengen, gewesene president ende oppercoopman in Banda, by der hant te nemen, ende voorts soo 't doenlijcken is tot een eynde te brengen, ende dat ondertussen den advocaat-fiscael hem noch naerder examineren ende ondersoeken sal, omme te becomen claerder bescheyt ende redelen waeromme hy synen jongen Pauwels Meusz. vermoort heeft, ende sijn als rechters over dese [saecke gestelt dese] naervolgende personen: d'heer Pieter de Carpentier, d'heer Jacob

¹⁾ Resolutie tot aanneming van een wapen der stad (olim) Jacatra (De Jonge IV, 228, waar echter voor „lauweren crans“ moet gelezen worden „laurieren crans“).

²⁾ S 33. — Resolutie nöpende zekere punten van politie (De Jonge IV, 228—231).

Dedel, Pieter Dircxz., Mr. Paulus Bartsz., Abraham van Uffelen, cappiteyn Jan Pa, Pieter Barentsz., luytenant Herenthals, Gerard Velincx, Cornelis de Lange, Jacop Gerritsz., cappiteyn van de prauwen, Jan Gijsbertsz. Booneeter, schipper van de *Goede Fortuyne*, Jan van Gorcum, schipper van de Engelsche *Sterre*, Doede Floris, schipper van den *Dragon*, Evert Hermansz., ondercoopman van 't fort.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 26 Augusto 1620. Alsoo Adryaen van de Velde, by de heeren Mayores tot Amsterdam aengenomen voor apoincte omme met 't schip de *Goede Fortuyne* de tweede reyse naer Indien te vaeren, sonder nochtans eenige vaste gagie bedongen te hebben, maer 't selve tot discretie van de heeren alhier remitterende, met het schip *Walcheren* nu jongst in Indien is gecomen doordien voorsch. *Fortuyne* hem was ontvaren, ende tsedert sijn arrivement binnen 't garnisoen van 't fort alhier onder de compagnie van cappiteyn Jan Pa voor apoincte is gebruyckt, wort hem mits desen door den heer Generael ende raet toegeleyt van den tijt aff tot uyt Zeeland gevaeren is, wesende 16 Mayo 1619, voortaan te verdienien f 18 ter maent.

Thomas van Tongerloo, uytgevaeren nu laest met 't schip de *Goede Fortuyne* voor assistent a f 18 ter maent, denwelcken door 't suspenderen van den ondercoopman Herman Crayvanger de meeste voyage 't selve offitie waergenomen ende bedient heeft, oock nae 't overlyden van den oppercoopman de scheepsboecken gehouden ende noch houdende is, wort door d'heer Generael ende raet van nu aff in 't offitie van ondercoopman gestelt ende sal voortaan verdienien f 27 ter maent, wesende de helft van sijnne ende des voorsch. ondercoopmans gagie, volgens den artyckelbrieff.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donerdach adi 27 Augusto anno 1620¹⁾. Jan Pietersz. Coen . . . aen te nemen, erkennen ende respecteren²⁾.

Eedt gedaen by Melchior Kerchem als notaris publycque deser stede in handen van d'heeren Pieter de Carpentier ende Jacob Dedel, raden van Indien, by den E. heer Generael daertoe gecommitteert adi 27 Augusto anno 1620,

¹⁾ S 33.

²⁾ Commissie van Melchior Kerchem tot notarius publicus (De Jonge IV, 284; de datum ontbreekt daar).

in 't fort Jacatra ¹⁾). Ick sweere dat ick alle publicque acten ende instrumenten daer ick over geroopen off my te schryven betrouw sullen worden, als arbitragien, contrackten, testamenten ende wat meer 't offitie eens notaris aengaet, getrouwelijck ende eerstelijck ende oprecht sonder simulatie ofte dissimulatie, gunst ofte persuasie van imant, wie het oock sy, minuteren ende ontwerpen sal, ende voorts grosseren, uytgeven ende laten volgen dengenen die sulcx aengaet, onder soodanige forme ende solemniteteit als na geschreven rechten ende costume van 't lant van Hollant ende Zeeland dat gebruyckelijck is, mitsgaders soodanige redelijken salaris, als by de Hooghe Overheydt ende den eersamen magistraet deser stede (olim) Jacatra daertoe gestelt sal worden off anders in billickheyt behoort, ende voorts dat ick my sal dragen ende quyten in mijn notarisamt ten dienste van dese burgerye ende andere mijns van noode hebbende als een goet, oprecht ende vroom notaris publicque gehouden ende schuldich is te doen. Soo waerlijck helpe my Godt.

Vrydach adi 28 Augusto anno 1620. Alsoo Martin van der Strengen van der Goes, gewesene oppercoopman over d' eylanden Banda, tegenwoordich alhier gevangen, op den 26 laestleden by den E. heer Generael ende syne presente raden op de misdaden hem te laste geleyt volgens d' informatie daer van sijn de inhabiel verclaert om eenige eerlijcke ampten te bedienen, ende dienvolgende van sijn oppercoopmanschap mitsgaders alle eerlijcke offitien die hy souden mogen bedient hebben gedegradeert ende hy, Martin van der Strengen gecondemneert ende gesententieert was, voorders ter plaetsen gebracht alwaer men gewoonlijck de boosdoenders straf, aldaer eerst sijn rechterhant met dewelcke hy de moort aan sijn gewesen jongen genaempt Poulus Meusz. begaen hadde, affgehouden ende van den lichame gespareert ende daernaer met den swaerde gestraft te worden datter de doot naer volghe, met confiscatie van alle syne goederen, actie ende gerechticheden, als blijckt by sententie van dato als boven, ende hy gevangen voor de executie van de voorsz. sententie op huyden den 28 Augusto voor den E. heer Generael ende syne presente raden ontkende ende lochende, dat hy gevangen eenige sodomie met sijn gewesen jongen genaempt Paulus Meusz. begaen, alsmede dat hy gevangen ditto jongen met een cris in presentie van Anthonio Ferdinando, casser, vermoort soude hebben, maer verclaerde motu proprio ende bekende waerachtich te sijn dat hy gevangen sijn jongen gedoot hadde, ende was sulcx by gecomen, alsoo hy gevangen den 9 April laestleden ontrent 5 off 6 glasen in den avont, nadat hy al te koye geweest hadde ende niet slapen coste, weder opgestaan was om ten huyse van eenen Amel Jansz., borgter op Nera, wat te

¹⁾ S 33.

gaen praeten, voorby den jongen (die in 't voorhuys van sijn huys, staende in 't Gousseratse quartier, van Symon Jansz. gebonden lach) gaende, van ditto jongen aen de broeck gevat is, pogende ditto jongen op ende wech te geraecken, waer over hy gevangen gestoort sijnde, heeft hy ditto jongen aen 't hooft met het plat van een degen, die hy genomen hadde om uyt te gaen, een slach gegeven ende ditto jongen met sijn voeten noch tweemael in deselve toorne aen 't hooft geschopt heeft, sulcx dat de jongen Poulus Meusz. voornoemt sonder eenich woort voort te spreecken datelijck daervan gestorven is, ende dat sulcx geschiet was, niemant present sijnde; voorder dat hy sonder eenich behulp anders als syne handen de jongen onder sijn armen gevat ende begraven heeft ter plaatzen alwaer deselue gevonden is, welcke sijnne confessie, conform die op den 27 Augusto van hem gedaen, mede seecker geschrifte by hem Martin van der Strengen op den 27 ditto bevonden, hy verclaerde de oprechte waerheyt te sijn ende bereyt te wesen daerop te sterven, waerover van den E. heer Generael verscheyden maelen met verscheyde redenen ernstelijck aengesprocken ende vermaent sijnde dat het nu geen tijt en was meer uytvluchten tot beswaernisse van sijn conscientie te excogiteren ende voor den dach te brenghen, waerdoor hy sichselven bedrooch, maer dat hy sijn conscientie moeste ontlasten omme Gode een boetveerdighe siele op te offeren, waerop hy van der Strengen voornoemt replicateerde dat hy om veel pynen ende tormenten te ontgaen veele soo aengaende de sodomie voornoemt als den moort van den jongen mede voornoemt sich ten onrechte opgelogen hadde, ende repeteerde, daerby persisterende, dat hy sijn jongen eens met den dcghen aen 't hooft geslagen ende met de voeten twee maelen mede aen 't hooft geschopt hadde, dat de jongen daervan gestorven was, voorder dat hy ditto jongen alleen sonder imants hulpe off presentie begraven hadde ter plaatse alwaer ditto jongen wedergevonden is, waerover hy wel wist ende bekende de doot verdient te hebben, ende soo hy geen genade (daeromme hy seer ootmoedelijck was biddende) by de menschen coste verwerven, waere bereytsijn siele Gode op te offeren ende verhoopte aldaer genade te vinden. Hierop by den E. heer Generael sijnne presente raden geproponeert sijnde, hoe dat de voornoemde Martin van der Strenghe nu langhe in hechtenisse waere geweest ende seer in constant in sijnne belydenisse, off men de saecken naerder soude indagen, dan off men in deselue op syne joncxste mondelinghe confessie, accorderende met die van den 27 Augusto, alsmede een geschrift met sijn eygen hant geschreven, namentlijck dat hy gevangen sijn voornoemden jongen vermoort hadde, tot sententie difinitive soude procederen, waerop naer rype deliberatie eenstemmich goetgevonden ende geresolveert is datmen sooveel aengaet het feyt van sodomie, 't welck hy van der Strengen voor desen tot meermaelen uyt sich selffs, eer daervan beschuldicht is geworden, voor

den raet bekent heeft, niet curicuselijck voorder sal ondersoeken, nochte oock in wat manieren off waeromme hy den jongen vermoort heeft, maer datmen de saecke, soo die joncxst by ditto van der Strengen bekent is, sonder eenich dilay sal eyndigen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, 't merck gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinsdag adi primo September 1620. Voorgedragen sijnde hoe nodich en dienstich verscheyde heerlijcke ende treffelijcke voyagien gedaen dienen ende alsnu gedaen souden cunnen worden byaldien daertoe van schepen, jachten ende ander vaertuych behoorlijck versien waeren, soo op de Spangiarden, Portugiesen, Macassaren, die van den Mattaram ende Bantham, als op diverseche quartieren tot bevoirderinghe van den handel ende retouren voor 't vaderslant, namentlijck:

1. Met een schip ende een off twee jachten off sloepen tegens halff of ten lancxte in 't leste van dese maent September van hier te senden onder Poelo Timon omme aldaer ende daeromtrent waer te nemen de Portugiesen scheepkens, die jaerlijcx seer rijck geladen van Maccouw in November, December off Januario naer Malacca comen;

2. Item met een vloote van drie off vier schepen te senden na Malacca omme te sien off aldaer eenige advantage op den vyant becomen conden ende alsdan vandaer voorts te seylen naer Atchijn, Cochin, de custe van Malabar ende Goa, soo omme in Atchijn de peper die daer soude mogen wesen in te nemen ende op de custe van Malabar de nieuwe peperhandelinge te stabileren, als omme lancx de voorsz. custe ende voor Goa de Portugiesen alle mogelijcke affbreuk te doen ende op de caracque te passen;

3. Item dat oock noch wel een schip hoochnodich diende gesonden na de cust van Choromandel, alleen om rijs ende volck tot provisie ende peuplatie van dese plaetse, de Molucquen, Amboyna ende Banda vandaer te haelen, niettegenstaende naer Patany, Jappon ende Succadana verscheyden schepen tot dien eynde gesonden sijn, alsoo veel van doen hebben ende door den oorloch met den Mattaram ende die van Macassar vandaer niet becomen connen;

4. Item dat mede in de Straet van Sabon dienden te houden een schip met een ofte twee jachten off fregatten, om waer te nemen ende aen te halen de joncken van de ondersaten van den Mattaram, Macassar ende andre, met rijs na Malacca varenden, henluyden die vaert aff te snyden ende de Portugiesen daerdoor alle meugelijcke affbreuck te doen;

5. Item van gelijcken een schip ofte jacht in de Straet Sunda omme expres

te passen op de schepen die dagelijcx van 't vaderlant verwacht worden ende henluyden te waerschouwen, dat, als voor desen by andre gedaen is, geen boot off volck om verversinghe off water op Sumatra off Java aen lant senden, maer dat regelrecht naer Jacatra loopen om soodanige ongelucken meer voor te comen, dewyle de heeren Meesters sulcx niet en doen, nietegenstaende haer E. voor desen daervan geadviseert hebben;

6. Item dat een jacht off meer naer Celeber senden soo tot affbreuck van die van Bantam, welcker dominie tot daertoe streckt, als omme goede partye peper ende rijs uyt het lant van Indrapoura ende verscheyde andre omleggende quartieren te becomen.

Ende alsoo ons om allen 't selve als 't behoort ende den dienst van de Compagnie vereyscht te bevoirderen de macht en middelen gelijk voren geseyt is tegenwoordich ontbrecken, soo door 't langhe tardement van de schepen uyt het vaderslant, alsmede dat verscheyde schepen in de Moluccos, Amboyna ende Banda soo langhe werden opgehouden ende noch niet en arriveren, is apparent den tijt sal comen te verloopen ende soodanige treffelijcke diensten te vreesen staen dat naer sullen moeten blyven tot groote ende merckelijcke schade ende interesse van de Generale Compagnie, want hebben alhier by der hant niet meer dan 6 schepen ende jachten, te weten voor Jacatra de *Goede Fortuyne*, den *Dragon*, d' Engelsche *Sterre* en de 't jacht *Fortan*, ende voor Bantam om de voorsz. plaetsen beseth te houden d' *Oude Sonne* ende d' *Attendans*, waervan alsnu volgens accoort d' Engelsche *Sterre* aen d' Engelse overgelevert wert, ende den *Dragon* met de *Attendans*, ten waere haere weygeringhe, oock aen haer overgelevert mosten worden, sulcx dat ons alhier maer d' *Oude Sonne*, welck een out schip ende niet bequaem is om in een holle zee te gebruycken, met de *Goede Fortuyne* ende 't jacht *Fortan* soude resteren; ende dewyle den oorloch met Bantam sijn continueerende ende na apparentie noch langhe sal duyren, waerdoor voorsz. plaetse tot groote coste ende last van de Compagnie nu al jaer en dach met schepen beset gehouden hebben ende noch beseth houdende sijn, ende beseth gehouden sal moeten worden tot ten eynde toe, is vooreerst by provisie by den heer Generael ende de presente raden goetgevonden, datmen d' *Oude Sonne* van Bantam sal op ontbieden omme alhier off elders gebruyckt te worden, ende den *Dragon* weder in de plaetse derwaerts te senden omme aldaer met d' *Attendans* de reede beset te houden tot laste van beyde Compagnien, ende datmen d' *Oude Sonne* ende *Goede Fortuyne* alhier gereet ende by der hant sal ophouden tot omtrent halfs off ten lancxsten tot ultimo September omme te sien wat schepen onder tussen van d' Oost off van 't vaderslant souden mogen arriveren, omme deselve alsdan nessens andre tot voorsz. diensten t' employeren na de middelen, macht ende gelegenheydt van saecken gedragen sullen.

Ende alsoo op den *Dragon* geen oppercoopman en is, sal S^r. Gerard Velincx daerop overgaen ende ditto plaatse aldaer bekleeden omme de saecke voor Bantam waer te nemen ende d'heer Generael dagelijcx van 't voorvallende te adviseeren.

Dewyle 't comptoir in Grissicq seer hoochnodich met eenich contant dient versien tot opcoop van rijs, hoornbeesten ende alle nootlijck provisie, is goet gevonden 't jacht *Jortan* met 10.000 reaelen van achten derwaerts te senden ende op 't spoedichste weder te keeren.

Alhoewel wy metten Mattaram noch in oorlog ende die van Cheribon sijnne geallieerde sijn, soo is nochtans om verscheyde redenen ende goede consideratie goet gevonden, dewyle [hem] d' occasie gegenwoordich presentiert, datmen aen den ouden ende jongen coninck van Cheribon ende andere oversten ende principalen aldaer een vereeringe in cleeden sal senden, bedragende tot de somme van 150 realen van achten.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, 't merck gestelt by cappiteyn JAN PA, TIIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 2 September anno 1620. Alsoo 't jacht *Jortan* gereet is om volgens voorgaende resolutie dese aenstaende nacht sijnne reyse na Grissicq te vervoirderen, ende nu desen namiddach drie van onse tingans alhier aengecomen sijn, waermede verstaen hoe syluyden by Westen Ontong Java onder 't lant een groote armade van gorabs ende groote prauwen, wel tot 30 off meer in 't getal hebben sien leggen ende van deselvige nagejaecht sijn geweest, welcke armade presumeren expres van Bantam uytgekommen te sijn om eenige advantage op onse armade te becomen, off om eenich volck aen lant te setten om een tijt lanck hieromtrent in 't lant te moescoppen, ende alsoo daertegen sooveel mogelijck dient te versien, is goet gevonden dat 't jacht *Jortan*, niettegenstaende te vresen is dat daerdoor syne reyse na Grissicq sal moeten naerblyven, aengesien hiermede eenige dagen sullen verloopen, dese nacht met twee welgemeande tingans naer Bantam sal seylen soo na by de wal lancx als hem 't mogelijck sal wesen, soo omme de voorsz. armade voorder te ontdecken, als voornamentlijck om onse schepen voor Bantam leggende ende onse prauwen van de vryeluyden ende andre, die noch in see sijn, daervan te waerschouwen; item datmen de pertye soldaten die tot conwooy met eenige vryeluyden hierboven in 't lant de reviere op nu al vijff etmael geweest sijn om bamboesen te haelen, hiervan mede waerschouwen ende weder opontbieden sal, ende datmen oock te lande op de riviere van Ancque eenige nachten achter den anderen een pertye soldaten senden sal omme de wacht

aldaer te houden ende te passen op de Javanen die daer souden mogen incomen, ende dat middelertijt onse prauwen sullen gereet houden omme daermede, des noot sijnde, een tocht op de armade van de Javanen te doen.

Alsoo door Godts genade meer schepen van d' Engelse Compagnie dan syluyden van ons becomen hebben, is volgens 't contract door de heeren Mayores met die van d'Engelse Compagnie gemaect, door d' heer Generael aen haere gecommitteerden alhier tot meermalen gepresenteert over te leveren drie van de veroverde schepen hier by der hant sijnde, namentlijck den *Dragon*, d' Engelse *Sterre* ende d' *Attendans*, waerop syluyden lange gedelayeert hebben resoluyt bescheyt te geven, ende naerdat eyntlijck gevisiteert hadden de schepen den *Dragon* ende de *Sterre*, is door de voorsz. gecommitteerden verclaert dat geensins geresolveert waeren het schip den *Dragon* te ontfangen, seggende dat het qualijck onderhouden ende in dese landen irreparabel was, maer dat bereyt waeren 't schip de *Sterre* te aenvaerden; ende wat aengaet d' *Attendans*, dat verstaen hadden 't selvige seer leck was ende mede eerst visiteren souden. Hierop door d' heer Generael de presente raden voorgestelt sijnde, wat hierinne behoort gedaen te worden, is goetgevonden datmen aen de voorsz. gecommitteerden van d' Engelse Compagnie overleveren sal 't voorsz. schip de *Sterre* gelijk dat tegenwoordelijck is, ende omme onse Meesters sooveel doenlijcken te wapenen tegen de ongerechtighe pretentie die d' Engelsen apparentlijck sullen maecken over de voorsz. ende andere onbequame schepen die sy niet begeeren te ontfangen, vermits die, gelijck sy selfs seggen, hier te landen irreparabel sijn, daertoe oock veel nootlijckheden gebreecken ende consequentelijck niet wel gebruyckt connen worden, is verstaen ende goetgevonden datmen tegens voorsz. gecommitteerden van d' Engelse Compagnie protesteren sal dat tot perijckel ende laste van haere Meesters genootsaeckt sijn te houden de voorsz. twee schepen den *Dragon* ende d' *Attendans*.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Jan Pietersz. Coen¹⁾, Gouverneur Generael over alle landen, eylanden, steden, forten, plaetsen, comptoiren, schepen, jachten, schaloupen, personen ende den handel van Indien wegen de Hooge Mogende Heeren Staten Generael, sijn Princelijcke Exellentie ende de Heeren Bewinthebberen der Geocstroyerde Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden, allen

¹⁾ Deze commissie staat onder de resolutiën (S 33).

dengenen die desen sullen sien off hooren lesen, saluyt! doen te weten door 't affdancken van den E. Jean Steyns, gewesene balliu deser stede Jacatra, 't voornoemde ampt comt te vaceren ende wy hoochnodich vinden dat 't selve wederom met een ander gequalificeert persoon tot maintenue van de gemeene ruste ende tranquilliteyt der inwoonderen deser stede becleet ende voorsien wert, soo is 't dat ons voorgestelt sijnde den persoon van Hendrick Bruystens van Gorcum, van wiens bequaemheyt, suffisantie ende ervarentheyt ons wel ende ten rechten geinformeert houdende, met advijs van onse presente raden goetgevonden hebben, den voorn. E. Hendrick Bruystens te commiteren, stellen ende authoriseren, gelijck hem commiteren, stellen ende authoriseren mits desen, omme het voorsz. ampt van balliu te bedienen ende exerceren over dese stadt Jacatra, de domeynen ende jurisdictie van dien, haer soo te water als te lande uytstreckende, te weten by Westen tot aan de limiten van 't coninckrijck Bantam, by Oosten tot aan de confinien van 't coninckrijck van Cheribon, by Zuyden dwers over 't lant tot in d'andre zee toe, ende by Noorden tot voorby d'eylanden dwers in zee. Belasten, bevelen ende ordonneren derhalven allen en d'een ygelijck in het district deser stede Jacatra ende onder de jurisdictie van dien sorterende, den voorn. Hendrick Bruystens voor sulcx t' erkennen, aen te nemen, respecteren ende obedieren.

Actum in 't fort Jacatra desen 5 September anno 1620.

Maendach adi 7 September anno 1620¹⁾. Gesien hebbende ende by de rekeninge van den bottelier bevonden hoe datter dagelijcx hier binnen 't fort meer als 100 wassen kersen verbruyct ende by d'een en d'ander gehaelt worden, behalven de olie die noch op verscheyde plaatzen gebrandt wort, daerdoor de Compagnie jaerlijcx over de 1000 realen aen was alleen te dragen heeft, is goetgevonden tot soulagement van de dagelicxe dispence een seeckere ordre op 't branden ende verschaffen van de waslichten te stellen, namentlijck datter geen wasse kersen meer by den bottelier aen imant perticquelier sullen uytgegeven worden als alleene in 't avontgebeth, 't bovenhuys, de taeffel ende daer 't den dienst van de Compagnie nootwendich soude mogen vereyschen.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 10 September 1620. Is door d' heer Generael de presente raden nopende 't stuck van Bantam dese naervolgende 4 poincten in bedenc-

¹⁾ In regest: *Plakaatboek I*, 600.

kinge gegeven omme daerop rypelijck te mogen letten, ter eerster gelegentheit naerder daervan te spreecken ende te resolveren wat ten meesten dienst van de Generaele Compagnie dienaengaende dienen te doen, namentlijck:

Off men de saeck daernae sal aenleggen omme ter gelegener tijt Bantam met gewelt aen te tasten.

Ten tweeden off men daermede stil sal blyven sitten ende alle handelaers van daer weer en gelijck tot noch toe gedaen is, om hem alsoo mettertijt te verduyren.

Ten derden off men oock eenighe tochten off exploichten sal doen op de cleene steden off dorpen ontrent Bantam ende in de Straet Sunda op de cust van Java ende Sumatra leggende, soo omme met de vernielinge van dien Bantam alle mogelijcke affbreuck te doen ende eenich volck te becomen, als omme de peper diemen uyt eenighe Chinesen verstaet aldaer vergadert te wesen, van daer te haelen.

Ten vierden off oock beter ende geraden is weder eenige nieuwe aenspraek aan den pangoran te doen, omme daerdoor soo 't doenlijck is tot een goetaccoort ende vrede met hem te coimen.

Is mede voorgedragen dat dienen te letten, dat soo wanneer goet gevonden wert eenige schepen na Malacca, Atchijn, de custe van Malabar ende Goa off andre exploichten ende voyagien tot bevoirderinghe van den handel ende affbreuck van de vyanden te versenden, dat daerdoor 't voornemen dat met Banda hebben, om den oorloch aldaer ten eynde te brengen, niet verachtert wert off naer soude moeten blyven.

Voorder alsoo 't schip d' Engelsen *Beer* op gisteren alhier volladen met peper van Jamby is gearriveert, soo is door d' heer Generael voorgestelt wat met ditto schip doen sullen, namentlijck off men goede ende suffisante reden heeft omme 't voorsz. schip voor de Generale Compagnie te behouden, dan off schuldich sijn 't selve schip aen d' Engelsen over te leveren, waerop naer consideratie van saecken goet gevonden is, dat men d' Engelsen niet langer naloopen sal om eenige schepen meer aen haer te presenteren, gelijck tot noch toe gedaen hebben, ende dat men 't voorsz. schip den *Beer* metten eersten sal sien te lossen ende weder prepareren om hem neffens andre op seeckere voyage te versenden, doch soo interim door d' Engelsen 't voorsz. schip den *Beer* van ons geleyscht wort, dat alsdan naerder by den raet daerop gelet ende gedelibereert sal worden wat daerinne voorder doen sullen.

Is mede wederomme opnieuws in consideratie gegeven van eenige tollen op de uyt- ende incomende goederen alsmede op de Chineesse vissers, houthaelders, aracqbranders, besittinge van erven der Chinesen ende burgerye in de stadt te stellen tot ontlastinge van de fortificatie ende het swaere garnisoen alhier leggende, te weten off men alreede daermede sal beginnen, dan off 't

selve noch voor een tijt sullen aensien, waerop uytstel gedaen ende niet geconcludeert is, ten aensien de Chinesen met alle man besich sijn in 't nieuwe bolwerck met aerde te vullen, ende dat noch in beraet sijn om hun weder met eenich nieuw werck te belasten.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach 12 September anno 1620. Alsoo door de comste van 't schip *Medenblicq*, op gisteren Godtloff alhier uyt het vaderslant wel gearriveert, ende de tydinge daermede becomen, nu wel eeniche scheepen souden connen versenden om ten deele te voldoen de voorgaende propositie, sonder dat daermede 't voornemen in Banda naer souden moeten blyven, gemerckt dagelijcx een groote vloot met menichte van volck uyt het vaderlant te verwachten hebben, is goetgevonden de scheepen de *Goede Fortuyne*, d' Engelsen *Beer* ende *Medenblicq* tot de voorsz. voyage te prepareren, ende dat d' *Oude Sonne*, die dagelijcx van Bantam verwacht wort, sullen laten visiteren, omme, soo hy bequaem is, daertoe mede te gebruycken.

Ende omme voor te comen, dat de scheepen die dagelijcx van 't vaderslant verwachtende sijn, geene ongelucken in de Straet Sonda bejegenen, is geresolueert 't jacht *Fortan* desen aenstaenden nacht na de Straet Sonda te senden omme aldaer ende daeromtrent te cruycen, op de voorsz. scheepen te passen ende hunluyden uyt onsen name hiervan te waerschouwen ende belasten datelijck herwaerts aen te comen.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 14 September 1620. Naerder gelet sijnde op de voorgaende voorstellinghe ende den groten dienst die de Generale Compagnie daeraen can geschieden, is eenstemmeliick goetgevonden de scheepen de *Goede Fortuyne*, d' Engelsche *Beer* ende *Medenblicq* metten aldereersten van hier te versenden na Mallacca omme te onderstaen off aldaer eenige avantage op den vyant connen becomen, ende soo niet, dat alsdan d' Engelsche *Beer* van daer sal seylen onder Poulo Timon, omme aldaer neffens 't fregat *Ceylon* (welck nu in Jamby is) waer te nemen de Portugiese scheepkens van Maccau op Mallacca vaerende, ende dat de scheepen de *Goede Fortuyne* ende *Medenblicq* samen

in compagnie sullen seylen naer Atchijn om de peper die daer sy te becomen, ende verricht hebbende 't gene voor Atchijn te doen is sal 't schip *Medenblick* met een goet cappitael, welck hem tot dien eynde van hier medegegeven sal worden, voorts seylen na de cust van Coromandel omme van daer met retoeren nae 't vaderlant gesonden te worden, ende by gebreck van dien, dat alsdan met cleeden, rijs ende volck weder herwarts keeren ende 't schip de *Goede Fortuyne* na de cust van Malabar, soo omme de nieuwe peperhandelinge aldaer by den Samorijn te bevoirderen, als omme lancx de voorsz. custe den vyant alle meugelijcke affbreuck te doen.

Is mede goet gevonden dat 't schip 't *Wapen van Amsterdam*, welck op gisteren neffens *Amsterdam* ende *Walcheren* alhier van Amboyna gearriveert is, metten aldereersten gelost ende na Palingbang om hout gesonden sal worden.

Alsoo Godtloff alhier een groote scheepsladinge in peper, nagelen, noten ende foelie gereet by der hant hebben, soo is geresolveert 't schip *Walcheren* metten eersten met een party'e van deselvige vol te laden ende naer 't vaderlant te senden.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 15 September anno 1620. Cornelis Hermansz. van Heusden, uytgevaren met de *Goede Fortuyne*, de laeste reyse, voor onderstierman a/f 35 ter maent, wort van nu aff in des overleden opperstiermans plaatse gestelt ende toegeleyt volgens den artyckelbrieff te winnen f 42½ ter maent.

Jan Jansz. van Alckmaer, uytgevaren voor schieman nu laest met 't schip de *Goede Fortuyne* a/f 22 ter maent, wort in den overleden hoochboatsman sijn plaatse op ditto schip gestelt, ende volgens den artyckelbrieff toegeleyt voortaen te verdienien f 25 ter maent.

Jan Pietersz. van der Steur, uytgevaren voor cuyper met 't schip de *Goede Fortuyne* de laeste reyse a/f 13 ter maent, sal van nu aff voor botteliersmaet op ditto schip dienen ende voortaen f 14 ter maent verdienien.

Jacob Christiaensz. van Hamburch, uytgevaren voor soldaet met 't schip de *Goede Fortuyne* a/f 9 ter maent, wort van nu aff voor scheepscorporael op ditto schip gestelt, blyvende de gagie staen tot discretie van d'heer Generael.

Herman Hermensz. van Enckhuysen, uytgevaren voor bosschieter met 't schip *Nieuw Bantam* a/f 13 ter maent, tegenwoordich varende op 't schip *Amsterdam*, wort opnieus in voorsz. qualite aengenomen de Compagnie 3 jaren in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot 't vaderslant f 18.

Antonio Poppelboom, uytgevaren voor adelborst met 't schip *Dordrecht* a f 10 ter maent, denwelcken sedert primo Februario passato voor lijffschut van d'heer Generael heeft gedient ende noch dienende is, wort toegeleyt van voorsz. tijt aff voortaen neffens andre lijffschutten te verdienene f 15 ter maent.

Luycas Arentsz. van Dordrecht, uytgevaren voor bootsman met 't schip de *Witte Beer* a f 8 ter maent, denwelcken alhier seeckeren tijt voor blockmaecker heeft gedient ende noch dienende is a f 12, wort opnieuws voor meester blockmaecker aengenomen 3 jaren in 't lant te dienen a f 20 ter maent, staende de gagie tot huys toe.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 16 September anno 1620. Is wederomme door d'E. heer Generael in deliberatie geleyt off men de 3 schepen de *Gode Fortuyne*, d'Engelsche *Beer* ende *Medenblick* volgens voorgaende resolutie sal versenden, dan off d'selvige hier houden ende in andere nodige exploichten gebruycken sullen.

Item off de macht met het versenden van deselvige schepen ook te seer verminderen soude, dat daerdoor 't voornemen op Bantam, item de conqueste van Banda ende de naerder verseeckeringe van de Moluccos ende Amboyna soude moeten naerblyven, waerop vooral op 't hoochste gelet ende daertoe soodanige macht byeen vergadert dient te werden, soo men goet vindt dit jaer op de voorsz. plaetsen iets t' attenteren, dat bastant sijn iet notabels te connen doen, omme alsoo de Generale Compagnie van den oorloch van Bantam ende Banda te ontlasten ende de saecken in Amboyna ende de Moluccos in beteren standt te brengen.

Item soo goetgevonden wort met het versenden van de voorsz. 3 schepen voort te vaeren, wat commandeur ende wat coopluyden daermede sullen gaen.

Als oock wat gelt, soo voor Atchijn, de Cust van Coromandel als Malabar.

Item offer ende middel sy een schip te versenden naer Japara, om die van den Mattaram aldaer alle mogelijke affbreuck te doen ende vandaer voorts te seylen naer Grissicq met cappitaal tot opcoop van rijs, hoornbeesten, hout ende alle andere nootlijckheden.

Item off men metten aldercersten een schip met advysen vooruyt innewaerts soude connen senden.

Alle 't welck den raet in bedenckinge gegeven wert omme op de naeste vergaderinge daerop resolutie te nemen ende te resolveren sulcx den meesten dienst van de Compagnie sal vereyschen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 17 September anno 1620. Geconsidereert sijnde, hoe de gemeente dagelijcx alhier aenwastende vermeerdert, soo van Chinesen, allerley vreindelingen, als veel vryeluyden van onse eygen natie, ende dat by d'onse ende d' Engelse veel gelt geconsumeert wert, als oock by de loopende gasten van de schepen ende andre die dagelijcx aen lant comen ende 't hare meest met droncken drincken in aracq, tuack ende kilang verteeren, welck de nedergeslagen burgers die hun met de consumptie van de voorgaende meest generen, wederom consumeren in riet ende dack tot haer huysinghe, dat sy tot seer excessive prysen van de Chinesen ende anderen moeten coopen ende licht door 't vuyr geconsumeert wert, gelijck alreede gesien is dat sy omtrent de somma van 10 a 15.000 realen aan haere huysinge ende andersints in een brant verloren hebben. De Chinesen ende andere vremdelingen generen haer eensdeels metten handel, maer voornementlijck met branden van arack, tijfferen van touwack, banboes ende atap off dack uyt het lant te haelen, het maecken van rieden huysen, visschen ende andersints, waermede sy meest alle de comptanten van ons volck in handen becomen; ende alsoo men getracht heeft ende noch trachtende is, alhier menichte van volck aen te locken, ende daeromme tot nochtoe niet goet gevonden heeft de gemeente met eenige lasten te beswaren, den arbeyt ende dachloozen van de Chinesen te besnuyen, noch oock met rigeur het tappen, tijfferen van tuack, aracqbranden ende kilangbrouwen te verhinderen, om daerdoor met groote vryheyt te meerder volck aen te locken, in 't lant te houden ende de plaatse van Compagnie tegende Mooren, haere vyanden, te peupeleren ende verstercken, ende alsoo men door 't vercoopen van eenige Spaensche wynen bevonden heeft dat den aracq ende tuack nu soo seer niet gesocht wort als voor desen ende dat de burgerye daeraen soo grooten gelt verdienien, dat naer apparentie middel becomen sullen om steenen huysen te bouwen, in vuogen dat veel Chinesen 't branden van den aracq sullen moeten nalaten ende haer begeven tot backen van steen, halen van hout en diergelycke, daermede de stadt verbetert ende versterkt can worden, welck sy tot noch niet en hebben willen doen, alsoo het gelt veel beter ende met minder moeyte cunnen winnen, is hierover goet gevonden, dat wederomme eenige Spaensche wynen aen de burgerye sullen vercoopen, ende dat ten prysse als de voorgaende vercocht is: a 200 realen van achten de legger off wat meer na dat de wijn goet sy, niettegenstaenden meest onnuttelijck geconsumeert worden, want d'on-

geregelde doch geensints connen dwingen haer gelt te houden, ende dewyle hetselviche verteert moet worden, schijnt het noch beter te wesen dat sulcx geschiede in vuogen dat des Compagnies plaatse daerdoor verbetert ende haere excessive oncosten een weynich gesoulageert werden.

Actum in 't fort Jacatra, adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ., VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 19 September anno 1620. Alsoo door 't lang tarderen van de schepen die dagelijcx uyt het vaderlant verwachten, seer beducht sijn ende niet en weten off oirboor ende geraden sy de schepen de *Goede Fortuyne*, d'*Engelsche Beer* ende *Medenblick* volgens voorgaende resolutie haere gedestineerde voyage te laten doen, dan off deselviche schepen in 't geheel off deel hier houden sullen om 't principaelste niet te versuymen, 't welck is, dat soo veele macht byeen dienen te versamelen als becomen connen om 't stuck van Bantam eens by der hant te nemen, item den oorloch in Banda tot een eynde ende de saecken van Amboyna ende de Moluccos in een beteren standt te brengen, opdat de Compagnie van den swaeren oorloch ende langduyrighe moyten ende quellinge in de voorsz. quartieren eenmael ontlast ende de saecken aldaer in een beteren standt gebracht moghen worden, soo is naer consideratie van saecken goetgevonden ende hoochnodich geacht alle de macht byeen te vergaderen ende soo weynich schepen te versenden als doenlijken sy, doch dewyle dese drie schepen noch 3 a 4 dagen sullen doorbrengen eer seylreit connen wesen, wert het finael besluyt hiervan vooralsnu noch uytgestelt, omme jegens die tijt op 't versenden van een off meer van dien naerder te letten ende alsdan te resolveeren sulcx de nootwendicheyt ende den dienst van de Generale Compagnie sal vereyschen.

Alsoo meester Albert Lanckenouw, opperbarbier alhier, door sijn dronkenschap inpotent geworden is, sulcx dat de Compagnie in langen geenen dienst gedaen heeft ende noch niet doen en can, is goetgevonden denselven uyt den dienst van de Compagnie te ontslaen ende sijn vrydom te geven, omme hem voortaan te behelpen met sulcx als best can.

Hendrick Jansz. Nachtegael van Enckhuysen, uytgevaren voor bootsman nu jongst met 't schip *Nieuw Zeeland* a f8 ter maent, ende alhier, vermits wel ter penne is, eenigen tijt tot het schryven gebruyckt, wert ten respecte van syn bequaemheyt aengenomen voor assistent voortaan te dienen ende toegeleyt van nu aff te winnen f18 ter maent tot in 't vaderslant toe.

In 't fort Jacatra, adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ.,

ABRAHAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach 22 September 1620. Alsoo de schepen de *Goede Fortuyne*, d'Engelsche *Beer* ende *Medenblick* nu meest seylreet sijn, is wederom door d'heer Generael voorgedragen wat daermede doen sullen, namentlijck off men die in 't geheel off deel sal versenden dan off men deselve hier byeen sal houden om te meerder macht te versamelen tot de voorgenomen generale tocht op Bantam, Banda, Amboyna ende de Moluccos, waerop naer langduyrighe deliberatie eyntlijck is gearresteert datmen de voyage na de Cust van Malabar dit jaer noch sal naerlaten ende tot dien eynde de *Fortuyne* alhier by der hant te houden, dan dewyle seer hoochnodich een schip naer Atchijn ende de Cust van Coromandel gesonden dient, soo omme Atchijn te provideren ende den peper die daer is te laden, als omme van daer naer de Cust te seylen ende per faulfe van andre met retoeren van daer voorts naer 't vaderlant te varen off met cleeden, rijs ende volck herwaerts te keeren, ende een ander schip naer Poelo Timon om op de Portugiesen van Maccauw naer Mallacca varend te passen, wert verstaen d' Engelsche *Beer* ende *Medenblick* daertoe te gebruycken, ende dat tot dien eynde de *Beer* vooruyt na de Straet van Sabon sal seylen ende in passant in Jamby aenloopen omme neffens 't fregat *Ceylon* in de Straet van Sabon op de joncken van den Mattaram ende Macassar naer Malacca vaerende te passen ende aldaer soo langhe te vertoeven totdat naerder ordre van hier becompt waer hy voorder seylen sal, 't sy met het schip *Medenblick*, welck noch een dach 6 ofte 8 hier sullen ophouden, na Atchijn ende de Cust van Coromandel, off na Poelo Timon om waer te nemen de Portugiesen van Maccauw comende, off weder herwaerts te keeren, naer d' ordre die hem met het schip *Medenblick* gesonden ende alsdan goetgevonden sal worden.

Ende dewyle d' Engelsche *Beer* alsnu gereet is om te vertrecken, is door d'heer Generael voorgestelt, off 't gebeurde d' Engelsche verstaende 't vertreck van ditto schip d'selve van ons quamen te eysschen, wat daermede doen sullen, te weten off men gehouden is 't voorsz. schip aan haer over te leveren, dan off men 't in onsen dienst sal houden ende gebruycken voor de groote nieuwe galleye alhier aen d' eylanden leggende door haer verbrant; waerop goetgevonden is datmen in dien gevalle 't voornoemde schip den *Beer* aan haer niet overgeven, maer in dienste van de Generale Compagnie voor de groote galleye houden sal.

Gedelibereert sijnde op den brieff, door den gouverneur van Kendael genaempt Bauraxa wegen den Mattaram aen den commandeur Aert Gysels, leggende met de schepen *Amsterdam*, 't *Wapen van Amsterdam* ende *Walcheren* voor Japara, geschreven, waerinne naer 'tschijnt haer tot den vrede wel

genegen thoonen, is goet gevonden datmen den voorsz. gouverneur Bauraxa daerop in 't minnelijck sal antwoorden dat van onser syde tot den vrede mede seer wel genegen sijn, mits dat ons eerst ons gevangen volck vandaer gesonden worde, ende soo lange 't selviche niet geschiet, dat interim geen occasie verby sullen laten gaen om die van den Mattaram, 't sy voor Japara off elders daerse becomen connen, alle mogelijcke affbreuck te doen, alsoo dit de beste remedie is om de gevangen te becomen ende hem tot vrede met ons te dwingen.

Ondergeschreven personen, varende tegenwoordich op 'tschip d'Engelsche *Beer*, worden ten respecte hunne cleyne gagie ende omdat cloecke jonghe mannen sijn, op naervolgende tractement gestelt, namentlijck:

Jan Meynertzs. van Haerlem, uytgevaren voor bootsman met 'tschip 't *Postpaert* de laeste reyse a f6 ter maent, sal voortaan verdienen f8.

Jan Jansz. Smit van Amsterdam, uytgevaren voor bootsman met 'tschip de *Vrede* a f6, sal van nu aff winnen f7 ter maent.

Willem Pauwelsz. van Haerlem, uytgevaren voor bootsman met 'tschip *Amsterdam* de laeste reyse a f5 ter maent, sal voortaan winnen f7 ter maent.

Jan Gerritsz. van Wezel, uytgevaren voor jonghen met 'tschip de *Vrede* a f5, sal voortaan voor bootsman dienen ende winnen f7 ter maent.

Dirck Jansz. van Amsterdam, uytgevaren voor jongen met 'tschip 't *Postpaert* de laeste reyse a f4 ter maent, sal voortaan voor bootsman dienen a f6 ter maent.

Andries Jansz. van Delft, uytgevaren voor jongen met 'tschip d' *Eendracht* de laeste reyse a f4, sal voortaan voor bootsman dienen ende genieten f6 ter maent.

Claes Claesz. van Amsterdam, uytgevaren voor jongen met 'tschip 't *Postpaert* de laeste reyse a f4, sal van nu aff voor bootsman verdienen f6 ter maent.

Cornelis Cornelisz. van de Jouwer, uytgevaren met 'tschip 't *Postpaert* de jonckste reyse voor jongen a f4 ter maent, sal voor bootsgesel voortaan verdienen f6 ter maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDELM, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 25 September anno 1620¹⁾). Alsoo in 't colegie van schepenen deser stede Jacatra om justitie te helpen administreren op de daegen Maendach, Woensdach ende Vrydach de coopman ende cappiteyn van 't fort mede

¹⁾ In regest: *Plakaatboek I*, 601.

compareren, 't welck opdat voortganck hebbe de saecken van 't fort op de voorsz. dagen uytgestelt ofte in haer absentie affgedaan moeten worden, ende verstaen wort, dat in affdoeningh van saecken van 't fort de coopman ende cappiteyn, als men 't can by brengen, behoort te wesen, soo is 't dat de E. heer Generael ende syne presente raden goetgevonden hebben datmen op de dagen Dinxdach, Donderdach, ende Saterdach in 't fort rechtdach sal houden, en dat present de president, benefens ten minsten vier uyt de commissarisen tot de rechtsvorderinge gecommitteert.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi ultimo September 1620. Siwert Gabrielsz. van Amsterdam, uytgevaren voor bosschieter met 't schip de *Vrede* a f 12 ter maent, geruilt hebbende tegen Arent, schiemansmaet, uytgevaren met de *Goede Fortuyne* d'eerste reyse, om in plaatse van denselven Arent naer 't vaderslant te vaeren, wort alsnu opnieuws voor drie jaren weder aengenomen voor constapel op de *Goede Fortuyne* a f 28 ter maent, staende de gagie tot in 't vaderlant toe.

Merten Brants van Ditzmers, uitgevaren voor bosschieter met 't schip de *Goede Fortuyne* de laeste reyse, wortaengenomen voor constapelsmaet op ditto schip en toegeleyt voortaan f 14 te winnen.

Jan Jansz. van Vollenhoven, uytgevaren voor assistent met 't schip 't *Post-paert* de laeste reyse a f 14 ter maent, wort ten respecte van syne bequaemheyt toegeleyt voortaan nessens andre assistenten te verdienen f 20 ter maent.

Willem Willemesz. Stamper van Brouwershaven, uytgevaren voor boschieter met 't schip 't *Wapen van Zeeland* de laeste reyse a f 11, ende Jan Stevens van Tekelenburch, uytgevaren voor bosschieter met 't schip de *Goede Hope* a f 12 ter maent, sijn den eersten Augusto passato voor quartiermeester yder op een tingan gestelt en toegeleyt sedert die tijt aff voortaan te verdienen f 14 ter maent.

Domingo Barnabe van St. Thome, ontrent 3½ jaer geleden met sijn vrye [wille] by ons op Palleacatte gecomen, tegenwoordich alhier getrouw, dewelcke de Compagnie sedert voorsz. tijt sonder gagie heeft gedient, wort toegeleyt tot onderhout van hem ende sijn huysgesin voortaan te winnen 3 realen van achten ter maent.

In 't fort Jacatra, adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris,

Donderdach adi primo October 1620. Aengemerckt de groote excessive oncosten, die tot noch toe tot bewaringe ende verbeteringe van dese onse republieque van Jacatra ende jurisdictie van dien, alsmede opdat de burgeren ende ingesetene derselver gerust ende verseeckert mochten leven, tot laste van de Vereenichde Nederlantse Oost-Indische Compagnie genootsaeckt sijn geweest aen te leggen, welcke oncosten met succes van tyde geschapen sijn meer en meer te worden, tot hetwelcke om eenige subsidien te vinden, alsmede opdat de conquesten van 't coninckrijck van Jacatra voor de Compagnie voorsz. niet onvruchtbaer en souden sijn, wy lange in deliberatie sijn geweest, waer de voornoemde oncosten ten gemeenen besten, minste last ende beswaringhe van onse ingesetene gevonden mochten werden. Hebbende in consideratie genomen hoe billick ende alle volckeren, jae de gansche werelt gemeen het soude wesen, dat de in- en uytvarende provisie, waren ende coopmanschappen met eenigen tol beswaert ende door den in- ooste uytbrenger van deselve betaelt werde tot soulagement ende verlichtinge van 't swaere garnisoen alhier leggende, soo is 't dat wy dienvolgens 't selve verscheyde maelen onse raden in bedenckinge gegeven, oock de officieren van de stadt, d' overhooffde van d' Engelse natie ende oversten der Chineesen als andere van de principaelste derselver door onse gecommitteerde doen communiceren, voorders haer advysen affgevoirdert ende derselver goede genegentheyt verstaen hebende, naer rype deliberatie goetgevonden ende geraden hebben vooreerst op alle in- ende uytvarende provisien ende coopmanschappen, alsmede op 't gene meer bevinden nodich te wesen, scecker tol ende gerechticheyt te stellen volgens 't placaet ende ordonnantie hiernaer beschreven, te weten:

Jan Pietersz. Coen bevonden hebben te geschieden¹⁾.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, 't merq gestelt by cappiteyn JAN PA. THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Alsoo nodich is²⁾, dat tot den ontsangh van de gerechticheyt die betaelt sal worden van de goederen hier incomende ofte uytvarende, volgens onse ordonnantie daervan geemanneert, gecoren, gestelt ende geauthoriseert worde een bequaem persoon, soo is 't dat ons voorgedragen sijnde den persoon van Tymon Michielsz. van Amsterdam, oppercoopman, ende wy ons van syne getrouwicheyt, suffisantie ende bequaemheyt tot het voorsz. offitie uyt syne vorighe goede comportementen ende weldragentheyt genouchsaem ende ten vollen houdende geinformeert, wy den voorsz. Tymon Michielsz. tot het

¹⁾ Volgt het plakaat (De Jonge IV, 238—211).

²⁾ Deze commissie staat onder de resolutien (S 33).

voorsz. offitie van den ontfang van de gerechticheyt van alle incomende ende uytvarende goederen gecoren, gestelt ende geauthorisert hebben, gelijck wy denselven Tymon Michielsz. voornoemt kiesen, stellen ende authoriseren mits desen; belasten alle ende een igelijcken 't sy van wat conditie, natie, staet ofte qualiteyt die sijn, den voornoemden Thymon Michielsz. in 't offitie voorsz. t' erkennen ende respecteren, hem niet te onderwinden in eeniger manieren te beletten, verhinderen ofte verachteren d'executie van 't voorsz. offitie, maer ter contrarie bevelen ende ordonneren wy aen alle officieren, justicieren ende voorts alle goede ingesetene, den voornoemden Thymon Michielsz. des noode wesende te assisteren, want wy sulcx tot voorstant van 't 's lants gerechticheyt alsoo bevinden te behooren.

In 't fort Jacatra, adi primo October anno 1620.

Eedt voor den ontsanger¹⁾. In den eersten belove ende sweere ick, dat ick den E. heer Generael altijts gehoorsaem ende getrouw sal sijn ende dat ick hem dienen sal in desen staet die hy my gegunt heeft met gantsc herten ende affectie, ende sal alle mogelijcke vlijt ende neersticheyt doen tot sijnder eeren ende tot proffyte van dese sijnne republieque van Jacatra ende gemeyne welvaert derselver, sooverre het voorsz. offitie vereyssende is, ende sal bewaeren ende syner E. verantwoorden van 't gene des hy my gelast ende gecommitteert heeft, sonder bedroch, arch off list.

Ten tweeden, dat ick het offitie alsoo sal bedienen dat het strecke tot gerieff ende contentement van alle die my des van noode sullen hebben, sulcx nochtans, dat de gerechticheyt van 't lant in 't geheele ofte ten deele in 't minste niet vercort en worde.

Ten derden, dat oock niemanden, wie dat oock sy, geene dingen eysschen ofte exigeren, maer mijn offitie oprechtelijken bedienen sal, sonder aensien te nemen op winst ofte proffyt, maer alleen op de bevoirderinge van 't lants gerechticheyt, ende sal oock niet lyden dat imant wesende onder myne last ende bevel, ofte die my assisteren, anders doen sullen.

Ten vierden, dat ick aen niemanden, 't sy gevraecht off uyt mijn selven, directelijck off indirectelijck iets van den ontfang van 's lants gerechticheden als aen diegeene aen welcke sulcx behoort te geschieden, sal te kennen geven, maer alles mijn offitie concernerende ende 't gene niet geopenbaert behoort te worden, secreet sal houden.

Ten laesten ick sweere dat ick in effecte doen sal alle hetgene dat een eerlijck man, goet ende rechtvaerdich administrateur van gelijcker offitie als ick houdende ben, schuldich is ende behoort te doen volgens d' ordonnantie van de E. heer Generael. Soo waerlijck helpe my Godt Almachtich.

¹⁾ S 33.

Vrydach adi 2 October 1620. Alsoo de Chineesen tot noch toe niet aert draegen aen 't nieuwe fort dagelijcx belast ende 't selve soo verre gebracht hebben datter binnen de gesloten pagger een aerde walle aan de lantsyde tot costen van de gemeene Chinesen gemaect ende de groote punt 15 voeten hooch met aerde gevult is, daervoren men haer 1500 realen van achten betaelt heest, sulcx dat dese plaetse met Godes hulpe alsnu tegens alle vyanden bastant genoech is ende voorts van langer hant opgetrocken ende gemaect moet worden, waerover d' overhooffden derselver Chinesen alhier residerende uyt hunlieden aller naem versoeckende sijn, dat syluyden voortaen van 't dagelijcx aert draegen aen 't fort mochten ontslagen wesen, omme haer met ander middel als coopmansschappen, lantbouwerye, vissen, calckbranden, houthaelen, arackbranden, steenbacken, cleermaecken ende andersints te generen, presenterende daervooren ter maent een seecker stuck goet op te brengen, 't welcke by den raet in consideratie geleyt sijnde, wert verstaen ende goetgevonden datmen de Chineesen van 't dagelijcx aert draegen ende wercken aen 't fort voortaen sal onlasten ende vry'houden, mits dat yder man daervoren anderhalve reael des maents, gelijck het schijnt gaern doen souden, aen de Compagnie betale tot verlichtinghe van de swaere lasten, garnisoen ende fortificatie, die de Compagnie alhier noch te draghen heest.

Alsoo door de tydinge becomen met het Engels jacht de *Dragonsclauw*, op gisteren alhier van Atchijn gearriveert, verstaen hoe dat syluyden voor Atchijn in see drie Franse schepen gesien ende aen haere vlagge verkent hebben, dewelcke sonder aldaer op de rede te anckeren, vandaer weder in see uyt 't gesichte geraeckt sijn, die apparentelijck herwarts aen sullen comen ende dagelijcx verwacht werden, te meer vermits dit Engels jacht seyt een van deselvige schepen in see langs de cust van Sumatra omtrent Celeber gesien, ende daer soo naeby geweest te hebben dat sy het France wapen achter aen de campagne conden bekennen, waerover, dewyle met die van Bantam noch in oorloge sijn ende wylieden maer een schip ende jacht te weten den *Dragon* ende *Vliegende Bode* aldaer leggende hebben, nodich is noch eenige andere cloecke schepen derwaerts te senden, soo omme de Nederlanders die daerop souden mogen wesen volgens 't placaet van de E. Hooghe Mogende Heeren Staten Generael te lichten, item om de Francen niet alleen den handel aldaer te beletten, maer oock voor te comen dat eenich volck, gelt off goederen aen lant brengen, alsmede dat die van Bantam geen secoers van ammonitie van oorloghe, vivres off andersints door haer en werde gedaen; derhalven is goetgevonden de schepen de *Goede Fortuyne* ende d' *Oude Sonne* te prepareren ende met den aldereersten, soo haest gereet connen wesen, ten fyne voorsz. derwaerts te senden.

Alsoo Jacob Gerritsz. van Delft, onderstierman, in 't lant gecomen met 't

schip *Haevlom* den 19 May passato, als cappiteyn over de tingans in dienste van de Compagnie is gestelt, ende deselve qualite alsnoch bedienende is, wort hem mits desen toegeleyt sedert voorsz. tijt, dat het cappiteyns officie van de tingans waergenomen heeft, voortaan te winnen f 50 ter maent.

Jan Hendricksz. van Odels in Duytslant, uytgevaren voor lanspassaet met het schip *Walcheren* onder de vlagge van den commandeur Adryaen Woutersz. Stoop a f 16 ter maent, wort de novo voor drie jaren aengenomen de Compagnie als appointe te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f 20 ter maent.

In 't fort Jacatra datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 5 October 1620. Alsoo 't jacht *Medenblick* tot noch toe hebben opgehouden, op hoope van eenich secours van schepen, volck off gelt van 't vaderslant, van d'Oost ofte van Atchijn te become, ende geen andre alhier aengecomen is als 't Engels jacht den *Dragonsclauw*, waermede verstaen hoe 't jacht *Hart* van Atchijn ende 't *Postpaert* van Ticco met peper volladen metten eersten hier te verwachten hebben, ende dat in Atchijn noch goede quantiteyt peper was, die door den coninck opgehouden wert ende apparentlijck door de Gouseratten en Daboulders vervoert sal worden; derhalven door d' heer Generael voorgestelt sijnde off men 't voorsz. jacht *Medenblick* noch langer sal ophouden ofte sijnne gedestineerde voyage naer Jamby, Atchijn ende de Cust van Coromandel laten doen, 't sy alleen, off in compagnie met 't schip d'Engelsche *Beer* welck in de Straet van Sabon op de wacht leyt ende naer ordre vertoeft werwaerts hy seylen sal, item wat gelt met voorsz. jacht tot den handel van Jamby, Atchijn ende de Custe senden sullen, is hierop naer consideratie van saccken goet gevonden 't voorsz. jacht *Medenblick* metten alder eersten te depesscheren, te weten van hier naer Jamby; vandaer nadat sijn cargasoen en brieven overgeleverd sal hebben naer de Straet Sabon, met ordre dat d'Engelsche *Beer* medenemen en met hen in compagnie naer Atchijn ende de Cust van Cormandel seylen sal, opdat 't jacht *Medenblick* vandaer naer 't vaderlant ende den *Beer* weder met cleden, rijs en volck herwarts keeren mach.

Is mede geresloveert dat met 't voorsz. jacht *Medenblick* senden sullen tot opcoop van peper in Jamby twee kisten gelt, item voor Atchijn ende de Custe van Cormandel t' samen 6 kisten, waervan sooveel in Atchijn sal blyven als tot opcoop van peper aldaer van noode hebben, ende de reste sal op de Custe gevoert worden.

Aldus gearresteert in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent

JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 9 October anno 1620. Is goetgevonden 't schip *Walcheren* soo haest geladen en gereet sal wesen naer 't vaderlant te depesscheren, ende dat den schipper tegenwoordich daerop sijnde, genaemt Abraham Jansz. Dubois, volgens sijn versoeck ende ten aensien op onse landen bedreven is, daermede sal overvaeren, alsoock den opperstierman Dirck Remmertz.

Item dat Hendrick Jansz. Craen, oppercoopman op ditto schip, by provisie hier aen lant sal comen, ende dat weder in sijn plaetsje met 't voorsz. schip voor oppercoopman overvaren sal Gillis van Hattum, nu jongst van Amboyna gecomen.

Alsoo cappiteyn Roelant Philipsz. uyt de Molluccos verlost ende nu met d'heer Houtman op 't schip de *Bergerboot* herwarts gecompen is met intentie om naer 't vaderlant te vaeren, is goetgevonden denselven volgens sijn versoeck met het voorsz. schip mede te laten passeren.

Is mede geresolveert, dat d'heer Dedel voor commandeur met de schepen de *Goede Fortuyne* ende d' *Oude Sonne* metten aldereersten naer Bantam sal gaen om volgens voorgaende resolutie de France schepen die dagelijcx verwacht werden vandaer te wecren, ende onse ordre dienaengaende puntuelijck naer te comen.

Item dat 't schip de *Bergerboot*, soo haest gelost sal sijn, mede derwarts sullen senden in 't plaetsje van 't schip den *Dragon*, welck met steen geladen herwarts sal comen.

Wederomme gedelibereert sijnde op 't vertreck van 't schip *Medenblick* 't welck nu gereet is, te weten off men 't selvige schip volgens voorgaende resolutie syne voyage sal laten doen van hier nae Jamby ende vandaer by 't schip d' Engelse *Beer*, omme met denselvigen in compagnie te seylen naer Atchijn ende de Custe van Coromandel met alsulcken cappitael als daertoe voor desen geordonneert is, soo is 't goetgevonden daerby te persisteren, ende dat 't voorsz. schip dienvolgende desen aenstaende nacht sal vertrekken.

Alsoo door 't overlyden van Jacob Joosten Lodensteyn het schip *Amsterdam* tegenwoordich van schipper ontbloot is ende nodich weder met een ander schipper dient versien, waertoe voorgestelt sijnde den persoon van Jan Jansz. van Gorcum, schipper geweest op d' Engelse *Starre*, soo is goetgevonden denselven Jan van Gorcum als schipper op 't voorsz. schip *Amsterdam* te stellen, omme benefens het equipagiemeestersamt, welck hy nu door de siechte van Pieter Barentsz. bedient, het schippersofficie op ditto schip, eerst by provisie, mede waer te nemen.

Alhoewel met die Bantam noch in oorloghe sijn, is om verscheyde consideratiën goet gevonden de Chinesen die souden mogen versoecken met alderhande provisien ende coopmanschappen van hier naer Bantam te vaeren om 't selve aldaer tot haren meeste proffsyte te vercoopen ende alsdan weder herwarts te ceeren, sulcx met behoorlycke pas te licentieeren en toe te staen, mits dat sy vande selve goederen, die sy daer sullen willen brengen, twintich ten hondert voor tol sullen betalen, ende voor 't wederkeeren de ordinario tol van vijff percento.

Van gelijcken dat de Chinesen en alle andere die arack voortaeen sullen willen branden, daervan 10 percento sullen betalen¹⁾.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent, JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Alsoo wy bevinden te behooren²⁾. In 't fort Jacatra, adi 9 October 1620.

Door het versoeck te vervougen³⁾. In 't fort Jacatra, adi 9 October 1620.

Maendach 12 October 1620⁴⁾. Alsoo voor desen over Japan aen de respec-
tive gouverneurs van de Moluccos, Amboina ende Banda is geschreven en
expresse ordre is gegeven, en daerna 't jacht *Ternate* van Succadana met
rijs gelaeden mede derwaerts is gesonden, opdat door haerlieden des te meer
bevordert en beneersticht mocht werden omme voor d'ingang van 'taccoort
door onse heeren Meesters met de Engelse Compagnie gemaeckt en onse
comste aldaer op te coopen en in onse handen te crygen alle de nagelen, noten
en foelie die dit mousson souden mogen te becomen sijn, ende opdat dese onse
orde en meeninge des te beter gaeff en volcomentlijck naergecomen mocht
werden, seer hoochnodich en voor de Generaele Compagnie dienstich soude
wesen nu metten aldereersten noch een schip van hier derwaerts te senden,
waertoe geen bequaemier by der hant hebben als 't schip *Schiedam*, 't welck
Godt loff op gisteren alhier uyt het vaderlant is gearriveert; derhalven alsoo
de Generaele Compagnie daeraen op 't hoochste gelegen is ende een mercke-
lijcke dienst geschieden can, soo is by den heer Generael ende presente raden
goet gevonden 't voorsz. schip *Schiedam* daertoe te gebruycken en 't selve

¹⁾ Plakaatboek I, 601.

²⁾ Resolutie betreffende de licentbriefjes der herbergiers (De Jonge IV, 235).

³⁾ Resolutie betreffende de belasting der Chinezen (De Jonge IV, 235).

⁴⁾ Resolutien van 12 en 23 Oct. 1620: Kol. archief 559.

metten aldereersten met sooveel rijs als innemen can van hier recht door naer Amboina te senden, met expresse ordre dat van daer onse brieven op 't seec kerste voorts na de Molucques en Banda gesonden werden ten fine voornoemt.

Is mede geresloveert dewijl de comptoiren van Amboina van contant niet wel voorsien en sijn, en de Molucques en Banda redelijck, datmen het voorsz. schip voor Amboina mede sal geven tot opcoop van de voorsz. nagelen 4 kisten gelt, sijnde 32.000 realen van achten.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, THYΜEN MICHIELSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach 23 October anno 1620. Alsoo Aert Gysels, oppercoopman geweest over de comptoiren in Amboina, nu jongst met de schepen *Amsterdam*, 't *Wapen van Amsterdam* en *Walcheren* voor commandeur van daer herwaerts gecommen is met intentie omme naer 't vaderlant te varen, en daertoe 't schip *Walcheren* alsnu volladen en seylreet leydt, soo is goet gevonden, gemerckt verscheyde officieren met dito schip overgaen, den voornoemden Aert Gysels in qualite van commandeur en opperhoofd daerop te stellen.

Ende alsoo door onse ordre met het schip *Amsterdam* van Amboina herwaerts gecommen sijn 4 Amboneese kinderen, te weten 2 conincks en 2 orangkays soonen, met intentie om na 't vaderlant gesonden te worden en aldaer in de theologie te studeren om namaels daervan alhier merckelijcke dienst te trekken, soo is goet gevonden de voorsz. 4 jongers met het schip *Walcheren* mede over te laten gaen ende deselve aan de heeren Meesters te recomman deren.

Alsoo Huybrecht Robbertsz. van Bergen in Noorwegen, uytgevaren sijnde voor corporael op 't schip de *Geunieerde Provintien* in Mayo 1611 a f 10 ter maent, by requeste versoeckt betalinge van 29 maenden gagie a f 10 ter maent, by hem tot in October 1613 op dito schip verdient, waervan soo hy seyt af getrocken moet worden de twee maenden gagie voor sijn vertreck van de heeren Meesters ontfangen, noch f 3 op de reyse aen schult gemaeckt, en tweet maenden a f 15 ter maent in sijn nieuwe aenneming voor Bantam leggende ontfangen, ende alsoo de voorsz. persoon op Poeloway getrouwte ende een vry burger is ende 't scheepsboeck met het voorsz. schip op de wederom reyse aen 't eylant Mauritius gebleven ende de overgecomen personen van dito schip door de heeren Meesters in 't vaderlant op haere verclaringe by eede gedaen betaelt sijn, soo is mede goet gevonden denselven Huybrecht Robbertsz. syne suyvere verdiende maentgelden van dito schip mede op sijn verclaringe onder eede alhier te voldoen.

Jan Bastiaensz. van Amsterdam, uytgevaren met 't schip d' *Eendracht* voor bootsman a/f 8 ter maent, wort weder opnieuws aengenomen voor bosschieter 3 jaren in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f 15 ter maent.

Arien Jansz. van Wormer, uytgevaren met 't schip de *Trouw* voor onderstuurman a/f 33 ter maent, is den 9^{en} September passato opnieuws aengenomen de Compagnie noch 3 andere jaren te dienen, mits genietende van de voorsz. tijt aff tot in 't vaderlant toe f 50 ter maent.

Hendrick Hendriksz. van Eyck, uytgevaren voor soldaat met 't schip *Delft* de laeste reyse a/f 9 ter maent, dewelcke alhier de gevangen Javanen gesloten en ontsloten heeft ende noch dagelijcx is doende, is den 18^{en} Augusto passato toegeleyt soo lange hetselvige ampt waerneemt te verdienen f 12 ter maent.

Jacob Jansz. van Amsterdam, uytgevaren met 't schip *Dordrecht* onder de vlagge van d' heer gouverneur Houtman a/f 9 ter maent, is sijn vordere verbonden tijt voor trompetter aengenomen, ende sal voortaen winnen f 15 ter maent.

Pieter Loot van Vuyren in Vlaenderen, uytgevaren voor bootsman met 't schip *Der Vere*, tegenwoordich dienende voor bosschieter a/f 10½ ter maent, wort aengenomen voor quartiermeester op een tingangh, en toegeleyt sedert 18 Augusto passato dat hetselvige ampt bedient heeft voortaen te verdienen f 14 ter maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, THYΜEN MICHELSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 29 October anno 1620¹⁾). Alsoo in de schepen noch een goede quantiteyt nagelen, noten ende foelie by der hant hebben ende op gisteren alhier 't *Postpaert* van Ticco is gearriveert, inhebbende ontrent 1000 bhaeren peper, item dat noch dagelijcx 't jacht *Hert van Atchijn* vol peper verwachtende sijn, alsmede den *Dolphijn* van Jamby ende de *Jager* van Andrigiri, sulcx dat wederomme een schip ofte twee metten eersten sullen connen afflaeden ende naer 't vaderlant depescheeren, waertoe hier tegenwoordich geen andre schepen als *Amsterdam* ende 't *Wapen van Enckhuysen* by der hant hebben, daervan 't schip *Amsterdam* met rijs ende andere provisien innewaerts sal dienen te gaen, ende gemerkt de nieuwe vloote uyt 't vaderlant lange tardeert ende de schepen daerdoor met de ladinghe alhier

¹⁾ Resolutien van 29 Oct. — 30 Dec. 1620: gedeeltelijk S 187, gedeeltelijk S 269.

belemmert bly'ven, soo is goet gevonden 't Wapen van Euckhuysen, 't welck alreede een schoone partye nagelen, noten ende foelie is hebbende, voorts te doen opruymen ende prepareeren, omme soorder middelertijt geen andre nieuwe schepen van de camer van Amsterdam off Hoorn, welcke wel dienen voor te gaen, en comen, 't selve schip als dan vol te laeden ende na 't vaderlant te senden.

Alsoo de visschers, hout-, riet- ende ataphaelders ende radijsplanters mede hoochnodich met eenige tol ende gerechticheyt voor den heer dienen belast, omme daeraen te helpen vinden de groote excessive oncosten die de Compagnie alhier dragende sijn, is goet gevonden dat de visschers voortaen aan den ontfanger sullen betaelen, te weten yder man $1\frac{1}{2}$ reael van achten ter maent; de hout-, riet- ende ataphaelders yder man 2 reaelen van achten, ende de radijsplanters yder 3 reaelen ter maent, 't welck met het eerst van dese toecomende maent November sal ingaan¹⁾.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXSZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, TYMEN MICHIELSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Ordre op 't spelen der Chinesen²⁾. Alsoo wy met advyse van onse presente raden om seeckere redenen goet gevonden hebben het spelen, tuysschen ende dobbelen onder de Chinesen alhier residerende voor het tegenwoordige noch niet te verbieden, evenwel hetselvige niet geern toe en laten, maer de voorsz. speelders ende dobbelaers door eenige belastinge van 't selve geerne souden abstraheren, soo is 't dat wy met advyse van onsen voorsz. rade als opsienders over de voorsz. speelders, tuysschers ofte dobbelaers gestelt ende gecommitteert hebben voor den tijt van 6 maenden, gelijck stellen ende committeren mits desen, Bencon, opperste der Chinesen, ende Jancon, die van 't gene daer met dobbelen ende spelen gewonnen sal worden van den winner 20 reaelen van achten ten hondert sullen ontfangen ende genieten, waervan opdat ditto Bencon ende Jancon niet gefrusteert en worden, wy alle ende een iegelijck der Chinesen expresselijck belasten ende bevelen, gelijck doen mits desen, dat alvooren hun tot spelen oft dobbelen sullen vervoegen, 't selve, alsmede waer sy van meeninge sijn te spelen, ende oock, als gespeelt sullen hebben, wat datter gewonnen sal sijn, ditto Jancon ende Bencon getrouwelijck sullen angeven, op pene soo wie ter contrarie bevonden worde gedaen te hebben, vooreerst de winner van sijn winst sal betalen 't gene hy schuldich sal sijn,

¹⁾ Plakaatboek I, 601.

²⁾ In excerpt bij van der Chjs, Plakaatboek I, 78.

ende daerenboven soowel de verlieser als de winner verbeuren sal 12 realen van achten, t' appliceren een derde paert voor den aenbrenger, ende de ander 2 derdeparten ten proffy te van den officier ende de voornoemde Bencon ende Jancon.

Aldus geresloveert ende goet gevonden den 1^{en} November anno 1620. Ter ordonnantie van d'E. heer Generael ende synen rade. Was onderteekent THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Commissie voor Bencon ende Jancon tot het wegersampt ¹⁾. Alsoo wy om alle fraude voor te comen ende tot gerieff van de handelaers ende cooplieden, soo hier residerende als die van buyten hier comen om haren handel te dry'ven, goet gevonden hebben een weger seeckere plaatse ende datche te ordonneren, omme door hem ter selver plaatse ende met deselve datche alle waren ende coopmanschappen die gewogen moeten werden te wegen, soo is 't dat wy met advyse van onse tegenwoordige raden tot weggers gestelt ende geauthoriseert hebben, gelijck stellen ende authoriseren mits desen, Bencon, opperste der Chinesen, ende Jancon, omme, benefens ende present een ofte meer schryvers van den ontfanger oft sabandaer, harentwegen daertoe te committeeren, by provisie t' synen huyse alle waeren ende coopmanschappen ende generalijck alles 't geen gewogen dient, te wegen. Verbieden ende interdiceren derhalven wel expresselijck dat niemand hem vervoordere, iets op ander plaatzen, oft de personen hier voorsz. niet present, te wegen oft sulcx laten doen, op vörbeurte, soo wie contrarie bevonden sal werden gedaen te hebben, van alsulcke goederen, waeren oft coopmanschappen alsser gewoegen sullen worden, ende vorder ter arbitrale correctie.

Aldus gedaen in 't fort Jacatra, adi primo November anno 1620. Ter ordonnantie van d'E. heer Generael ende synen rade. Was onderteekent THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 2 November anno 1620. Alsoo 't Postpaert by provisie synen peper in den *Dragon*, vermits het *Wapen van Enckhuysen* noch niet opgeruymt en was, overgegeven heeft, ende alsnu wederomme seylreet is, soo is goet gevonden 't selvige schip datelijck buyten om weder na Ticco ende Priaman te senden, soo omme aldaer off in Atchijn syne ladinge van peper te becomen, alsmede omme voirder ordre te geven aan de schepen van de nieuwe vlotte, die hem onderwegen ofte in Ticco, Priaman of Atchijn soude mogen bejegenen.

Alsoo hoochnodich eenige gesworen weggers dienen gestelt van goederen

¹⁾ In excerpt bij van der Chijs, *Plakaatboek I*, 79.

ende coopmanschappen, die hier vercocht ende met de ballance gewogen moet worden, soo sijn daertoe genomineert ende gecommitteert Bencon, overste der Chineesen, ende Jancon, een Chinees coopman, opdat alles pertinentlijck ende met ordre ten overstaen van een schryver van den ontfanger ofte sabandaer mach toegaen, ende de behoorlijcke gerechticheyt van den heer niet gefraudeert en werde.

Van gelijcken omme op de besaer ofte merckt alhier goede ordre te doen onderhouden ende regard te nemen dat alle goederen van buyten incomende aldaer vercocht ende niemand verongelijckt werde, soo is daertoe als meester opsiender gestelt ende aengenomen Philips Adryaensz. van der Werff, schepen deser stede Jacatra, waervoren hem jaerlijcx tot onderhout van sijn familie sullen betaelen 150 reaelen van achten, ende benefens hem noch 2 andre personen, omme dagelijcx op de besaer te wesen ende op alles toe te sien, namentlijck Barent Smit, lanspassaet, winnende f 14 ter maent, ende Hans van Doevert, soldaet, winnende f 9 ter maent, die daervoren ter maent sullen genieten elck 4 realen van achten, ende dat boven haer gagie, daerop haer eygen cost sullen doen; welck tractement van de voorsz. opsienders van de besaer, alsmede van den sabandar, boomwachters ende andre nodige officieren meer, naer desen noch te maecken, gevonden sal moeten worden uyt de incomste van de prauwen ende handelaers, van buyten incomende¹⁾.

Reyer Saekels van Medenblicq, uytgevaren voor bottelier op 't schip de *Goede Fortuyne* a f 20 ter maent, wert aengenomen voor boomwachter ende opsiender van de tingans ende prauwen van de Compagnie, waervoren hem boven syne voorsz. gagie ter maent sullen betaelen, mede uyt d' incomste van de handelaers, f 20, mits dat sijn eygen cost sal doen.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, TYMON MICHELSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA. THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Jan Pietersz. Coen . . . alsoo bevinden te behooren²⁾. — Actum in 't fort Jacatra, adi 6 November anno 1620. Ter ordonnantie van d'E. heer Generael en raden. Was onderteekent THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 10 November anno 1620. Alsoo wy ten dienste van d'inwoon-deren deser stede Jacatra ende tot gerieff van de vreemde traffiquanten voor desen hoochnodich geacht hebben diversche officieren, als namentlijck op-

¹⁾ Plakaatboek I, 601.

²⁾ Plakaat tegen het schenden van vruchtdragende boomen (De Jonge IV, 244).

sienders van de merckt, boomwachters ende andre personen meer, tot voorsz. bedieninge hoorende, te stellen ende creëren, ende deselve yder naer syne qualite behoorlijck tractement ende onderhout dienen te genieten, soo is by den E. heer Generael ende presente raeden goet gevonden, dat dese lasten op de vreemde en van buyten incomende handelaers gevonden sullen worden, ende dat yder incomende persoon voor sijn hooft tot subsidie van dien geven ende betaelen sal, boven den ordonarie tol van syne coopmanschappen, een quart van een reael van achten¹⁾.

Bastyuen Sondach van Diedenhoven, uy'tgevaren voor soldaet met 't schip *Bantam* onder de vlagge van d' heer Generael Reael, tegenwoordich dienende voor corporael van de adelborsten, wiens tijt geexpireert is, wort opnieus aengenomen voor sergeant de Compagnie drie jaren in 't lant te dienen, mits genietende f 20 ter maent.

In 't fort Jacatra, adi ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, THYΜEN MICHELSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VI.EYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 12 November anno 1620. Alsoo den *Dolphijn* op den 9 deser volladen met peper alhier van Jamby is gearriveert, sulcx dat Godtluff rijckelijck weder een schip sullen cunnen affladen ende naer 't vaderlant senden, is derhalven door d'heer Generael andermael voorgestelt, gemerct tot noch toe geene andre scheepen van de nieuwe vloote en compareren, off men 't schip 't *Wapen van Euckhuyzen*, gelijck voor desen geresloveert is, daertoe sal gebruycken, dan off na andre nieuwe scheepen sullen wachten, waerop eenstemmeliick is goetgevonden, omme de ladinge niet langer op te houden ende diverse scheepen daervan te ontlasten, dat het voorsz. schip 't *Wapen van Euckhuyzen* metten aldereersten sullen volladen ende naer 't vaderlant de-
pesscheren.

Alsoo van Jamby noch goede quantiteyt peper te verwachten hebben ende daertoe scheepen off jachten ontbreecken om d'selve te laden, sulcx dat seer hoochnodich metten aldereersten wederomme een jacht ofte twee derwarts dienen gesonden, soo is goetgevonden den *Dolphijn*, soo haest gelost sal sijn, daertoe weder te gebruycken, alsmede dat 't jacht de *Vliegende Bode*, welck tot noch toe voor Bantam gebruyckt ende alsnu in de Straet van Sonda is omme de nieuwe aencomende scheepen van 't vaderlant te waerschouwen, vandaer opontbieden ende soo 't bequaem is, mede naer Jamby senden sullen, soo omme peper te laeden als omme benefens den *Dolphijn* ofte andre jachten

¹⁾ Plakaatboek I, 602.

aldaer sijnde, de Compagnie in de Straet van Sabon off elders daeromtrent eenige treffelijcke dienste te doen terwyle den peper gecocht wert.

Alsoo voor desen verscheyde personen, soo die haeren tijt uytgedient hebben als andre, die haer tijt noch niet uyt is, vrygegeven sijn ende dagelijcx daeromme noch meer en meer werden gemolesteert, soo is om verscheyde consideratien ende principalijck omme te meerder volck in 't lant te houden ende in tyden van noot niet verlegen te sijn, goet gevonden daermede als voor desen voort te vaeren.

Alsoo alhier in 't school noch eenige vrouwen van de Compagnie sijn ende eenige personen daermede gaerne souden trouwen, dan door saute dat d'selve niet datelijck connen betaelen, sulcx naer moeten laten, derhalven is goet gevonden omme de Compagnie daervan te ontlasten, datmen de voorsz. vrouwen aan bequaeme manspersonen, die haer souden mogen versoeken, sal sien uyt te hylicken, 't sy datse die comptant betaelen off niet, omme de burgers daertoe te doen vermeerderen.

Is mede goet gevonden dat Melchior Kerchem, secretaris van den gerechte deser stede Jacatra ende notaris publicque, om verscheyde consideratien van sijnne bedieninge van secretaris sal worden afgedankt ende onlast, ende voortaan alleene exerceeren het ampt van notarius, ende alsoo wederomme een bequaem persoon als secretaris dient gestelt, soo is daertoe geeligeert ende gecommitteert Herman Pietersz. Prins, uytgevaren voor assistent met 't schip *Dordrecht*.

Alsoo eenigen tijt geleden een pertye volck te lantwaert in boven de reviere van Ancque gesonden is geweest omme 't lant t'ondecken, is goet gevonden wederomme een perty van 50 coppen op morgen vroech derwarts te senden ten fyne voorsz., waermede als overhoost gaen sal cappiteyn Jan Pa.

Abraham Cornelisz. Cuycken, uytgevaeren voor soldaet met 't schip d' *Eendracht* de laeste reyse a f 9 ter maent, dewelcke sedert sijnne aencomste in d' Indien nu ontrent seven maenden lanck by provisie als assistent gebruyc kt ende geemployeert is, wert ten respecte van sijnne bequaemheyde op 't goet rapport dat van hem gegeven wort in de bedieninghe van assistent geconformeert ende aengenoimen, waervoren van nu aff sal genieten f 16 ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, PIETER DE CARPENTIER, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, TIJY MEN MICHELSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Jan Pietersz. Coen alsoo bevinden te behooren¹⁾). — Actum in 't fort Jacatra, adi 14 November anno 1620. Ter ordonnantie van d'E. heer Generael

¹⁾ Plakaat betreffende de vrijbriefjes der Chinezen (De Jonge IV, 236).

ende synen raet. Was onderteeckent THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Jan Pietersz. Coen . . . ofte sullen cunnen becomen ¹⁾. — Actum in 't fort Jacatra, adi 14 November anno 1620. Ter ordonnantie van d'E. heer Generael ende synen raet. Was onderteeckent THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Placcaet dat geen herbergiers arresten op des Compagnies dienaren gagie ter oorsaecke van schult, door 't drincken geprocedeert, sullen mogen doen ²⁾. Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael over alle landen, eylanden, steden, forten, plaetsen, comptoiren, schepen, jachten, schaloupen, personen ende den handel van Indien, wegen de Hooge Moochende Heeren Staten Generael, syne Princelijcke Exellentie ende de heeren Bewinthebberen der geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden, allen den genen, die desen sullen sien oft hooren lesen, saluyt!

Doen te weten, alsoo wy dagelijcx vernemen dat de herbergiers in onse stadt van Jacatra ende jurisdictie van dien residerende, de Compagnies dienaren op gelooff tappen ende borgen, ende dat dickwils ditto herbergiers tot het hare niet connende geraecken, sy op de gagie van alsulcke Compagnies dienaers, die sy geborcht hebben, arrest doen, door welcke practijcke alsoo niet anders als groote inconvenienten naermaels souden comen te ontstaen.

Soo is 't dat wy, met advyse van onse raden daerinne ordre willende raemen, goetgevonden ende oversulcx geordonneert ende belast hebben, ordonneren ende belasten mits desen, de arresten die naer desen op de gagien in 't geheel ofte ten deele ter oorsake voorsz. van des Compagnies dienaers by iemanden souden mogen gedaen worden, niet valideren ende van geender weerden sullen sijn; waerschouwen ende vermanen mits desen geen Compagnies dienaeren op gelooff te tappen mits haer verlatende dat om tot het haere te geraecken sy op alsulcke Compagnies dienaers gagien arrest sullen mogen doen, want wy sulcx tot onderhout van goede ordre ende politie alsoo bevinden te behooren.

Actum in 't fort Jacatra, adi 14 November 1620. Ter ordonnantie van d'E. heer Generael ende synen raet. Was onderteeckent THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 17 November anno 1620. Alsoo Adryaen van der Dussen, oppercoopman in Jamby, synen tijt geexpireert ende syne verlossinge instan-

¹⁾ Plakaat betreffende de Chineesche spelen (De Jonge IV, 237).

²⁾ Alleen het opschrift bij van der Chijs, *Plakaatboek I*, 79.

telijck versoeckende is, derhalven nodich weder met den *Dolphijn* een ander derwarts dienen te senden, off imant uyt de bequaemste aldaer leggende te nomineeren omme syne plaatse te bekleeden ende den handel aldaer te bevoirderen, ende gelet sijnde op de bequaemheyt ende goede hoope die men heeft van Albert Bouwmeester, ondercoopman op ditto comptoir in Jamby, soo is goetgevonden den voorsz. Adryaen van der Dussen op sijn versoeck te verlossen, ende dat ditto Albert Bouwmeester syne plaatse als opercoopman weder sal bekleeden ende alles van denselven overnemen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, TYMEN MICHELSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Placcaet op 't stelen van mosquetten¹⁾. Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael over alle landen, eylanden, steden, forten, plaetsen, comptoiren, schepen, jachten, schaloupen, persoonen ende den handel van Indien wegen de Hooge Mochende Heeren Staten Generael, syne Princelycke Excellentie ende de heeren Bewinthebberen der Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden, allen dengenen die dese sullen sien ofte hooren lesen, salut!

Alsoo een ieder kennelijck is hoe voor desen uyt de schepen hier alsdoen te reede liggende, te weten uyt 't schip *Bantam* 41 ende uyt 't schip d'Engelsche *Beer* twee mosquets gestolen, tot Bantam gebracht ende aldaer vercocht sijn, waerover alsoo waerschouwingen aen alle de schepen sijn gedaen, dat haer wachten wel souden doen bewaren, ende alsulcke dieverye voorcomen, desnietegenstaende wederomme tot onser kennisse gecomen is hoe in 't schip den *Dragon* nu onlangs tot 2 nachten achter den anderen dieven geweest ende 25 mosquetten met een oude loop daeruyt gestolen hebben, sulcx nieuwers als door al te groote onachtsaemheyt van de coopluyden, schippers ende andere scheepsofficieren in 't opsetten van de wacht, ende deselve wel te doen bewaeren toe en compt, waerinne alsoo hoochnodich dient versien, ende wy alsulcke dieven gaerne geatrappeert sagen, opdat naer exigentie van saecken gestraft mochten worden, derhalven is 't dat wy met advyse van onse presente raden geresolveert ende goetgevonden hebben te beloven gelijck beloven mits desen, dat wy diegene die iemant die voor desen uyt de schepen eenige mosquetten gestolen heeft weet aen te brengen, alsmede die namaels iemant van buyten in de schepen 't sy by dagen ofte by nachten om iets te stelen comende t' attrapperen ende levendich off doot leveren can, vereeren

¹⁾ In regest bij van der Chijs, *Plakaatboek I*, 81.

ende beloven sullen met 100 realen van achten, ende ingeval iemant meer als eenen can becomen, sal voor ieder persoon genieten 100 realen van achten, 't welck opdat een iegelyck kenlijck sy hebben wy desen aan alle de schepen soo hier te reede, voor Bantam alsmede aan d' eylanden liggende door onse gecommitteerde ten dien eynde gesonden, belast te publiceren ende aan de groote mast te affigeren.

In 't fort Jacatra, adi 23 November 1620. Ter ordonnantie van d'E. heer Generael ende synen rade. Was onderteekent THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 24 November anno 1620. Alsoo nodich is, dat hoe eerder hoe beter een oppercoopman ende schipper uyt degene die langst in 't lant geweest ende hier by der hant sijn, op 't schip 't *Wapen van Enckhuysen*, welck in de ladinge ley't omme naer 't vaderlant te vaeren, werden gestelt, soo om op alles goet regard ende toesicht te nemen als principalijck omme op de ladinge ende stuage van ditto schip te letten, soo is goet gevonden daerop voor oppercoopman te stellen S'r. Gerard Velincx, tegenwoordich op den *Dragon* sijnde, ende voor schipper Claes Harmansz. van Enckhuysen, voor desen schipper geweest op de *Zuyder Eendracht* ende alsnu schipper op den *Groenen Leeuw*.

Item dat Olphert Hendricksz., schipper op 't jacht den *Tyger* ende met ditto jacht voor onderstierman uytgevaren, op sijn versoeck met 't voorsz. schip 't *Wapen van Enckhuysen* sal overvaren ende geduerende de reyse het opperstiermansofficie mede helpen waernemen, mits behoudende sijnne tegenwoordige schippers gagie tot in 't vaderlant toe.

Is mede goet gevonden dat S'r. Volckert Hero, oppercoopman, ende Reynier Lambertsz., schipper, beyde met 't *Wapen van Enckhuysen* hier in 't lant geocomen, van ditto schip by provisie sullen overgaen, namentlijck Volckert Hero als oppercoopman op den *Dragon*, ende Reynier Lambertsz. als schipper op 't schip *Amsterdam*.

Alsoo de jachten den *Groenen Leeuw* ende den *Tyger* alsnu van schippers ontbloot sijn ende nodich weder met andre dienen versien, soo is geresloveert dat Pieter Fransz., schipper geweest op 't gesleten jacht den *Arent*, als schipper op den *Tyger* sal overgaen, ende Noë Bouwensz., schipper van 't jacht *Jorlan*, voor schipper op den *Groenen Leeuw*.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, TYMEN MICHIELSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris,

Vrydach adi 27 November anno 1620. Alsoo tegenwoordich verscheyde jachten na Jamby ende Palinbangh gesonden sijn, soo omme in Jamby peper te laden, in Palinbangh hout ende andre nootlijckheden voor Jacatra te becomen, alsmede omme in de Straet van Sabon ende Sincapura op de Portugiesche scheepkens van Maccau ende op de joncken van de Macassaren, die van de Mattaram ende alle andre met rijs ende provisien op Mallacca vaerende te passen, deselve aan te haelen, daerdoor de vaert op Mallacca te verhinderen ende de vyanden alle mogelijcke affbreuck te doen, derhalven opdat het cruyssen ende waernemen op de voorsz. Potugiessche scheepkens ende joncken behoorlijck mach geschieden ende evenwel 't laden van de peper in Jamby daerdoor niet verachttert worde, soo is goetgevonden dat 't schip *Groningen*, alsnu uyt het vaderlant alhier gecomen, metten aldereersten, soo haest gereet sijn sal, van hier naer Jamby sullen senden om de peper te laden, en dat de jachten aldaer en daeromtrent sijnde, namentlijck de *Neptunis*, den *Dolphijn*, de *Fager*, *Cleer Amsterdam* ende 't fregat *Ceylon* gebruyckt ende versonden sullen worden, omme in de Straet ende daeromtrent op de vyanden te cruyssen, tot welcken eynde 't jacht *Jortan* van hier datelijck vooruyt naer Jamby sal vertrecken, met expresse ordre ende advyse aan d'onse aldaer, dat 't schip *Groningen* metten aldereersten volgen sal ende dat de jachten alte samen ten syne voorsz. gebruyckt sullen worden.

Ende alsoo de schipper van *Jortan* op den *Groenen Leeuw* is overgegaen, sulcx dat nodich weder een ander bequaem persoon daerop dient gestelt, soo is op 't goet rapport dat ons gedaen wort van Willem Ramsey, stierman op den *Groenen Leeuw*, goetgevonden denselven Ramsey als schipper op 'tvoorsz. jacht *Jortan* te authoriseeren, ende dat hy dese voyage sal doen, omme alsdan nae sijn merite verbeteringe daervoren te genieten.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, TYMEN MICHELSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 4 December 1620. Alsoo ons den handel in Timor voorleden jaer door toedoen van de Portugiesen verhindert is, uyt oorsaeke syluyden met verscheyde fregatten ende menichte van volck van Mallacca aldaer voor d'onse gecomen waeren ende de voornaemste handelplaetsen beset ende ingenomen hebben, waerdoor d'onse aldaer comende om te handelen, wiert den opperoopinan ende schipper van den *Groenen Leeuw* dootgeslagen ende den handel op verscheyde andre plaaetsen mede verhindert, waerover Sr. Raemborch, voor overhoofst van Solor ende den handel van Timor in 't fort Henricques leggende, versoeckende is, soo men den handel in Timor wil

vervolgen ende naer behooren dryven, dat tijtlijck derwarts dienen gesonden verscheyde jachten met 3 a 400 mannen omme voor de Portugiese fregatten aldaer te wesen, de voorneemste handelplaetsen daermede in te nemen ende hunluyden te doen, gelijck sy ons voorleden jaer gedaen hebben, off dat andersints aldaer niet en sullen connen uytrechten; derhalven is door d'heer Generael de presente raden voorgestelt, offmen soodanige macht, als door Raemborch geleyscht wert aldaer tot bevorderinge van den handel ende affbreuck van de Portugiesen nodich te sijn, alsnu derwarts sal senden, off dat 't selve naclaten ende de jachten den *Groenen Leeuw*, den *Tyger* ende de sloep *Ambayna*, die daertoe gereet hebben, elders gebruycken sullen; waerop geconsidereert sijnde hoc tegenwoordich per faulte van meerder jachten ende volck den eysch naer behooren niet en connen voldoen, ende dat nochtans aan den handel op Timor voor de Generaele Compagnie ten aensien van den Chineesen handel op dese plaatse veel gelegen is, soo is ten regarde van dien ende omme 't selve niet 't eenemaal na te laten eendrachtelijken goet gevonden, datmen de voorsz. 2 jachten den *Groenen Leeuw* ende de sloep *Ambayna* metten alder eersten na Solor ende Timor voorsz. senden sal.

Alsoo eenige dagen geleden door den gouverneur van Tegal, daer Baltazar van Eyndhoven met sijn resterende volck van Jappara gevangen sit, seeckere ambassadeur met syne missive van wegen den Mattaram alhier aan ons gesonden is, daerby versoect onse vrantschap ende dat ymant expres derwarts souden willen senden om de voorsz. gevangen by den Mattaram uyt onse name te procureren ende vrantschap te maecken, is hierop goet gevonden een tingen nessens voorsz. ambassadeur mede te senden, ende dat daermede voor onsen ambassadeur gaen sal den luytenant Antony Caen, met een schenckagie van de waerdye van omtrent 5 a 600 realen van achten voor den Mattaram ende gouverneur van Tegal, soo omme daerdoor de verlossinghe van onse resterende gevangenen te becomen, alsmede de vrantschap van den Mattaram ende traficque van dese plaatse te doen accresseren ende vermeerderen.

Alsoo eenige dagen geleden door seeckere vryeluyden alhier gebracht sijn 2 Javaense joncken, geladen met rijs ende andre goederen, toecomende den gouverneur van Kendal, by haer in de Straet van Palimbang, omdat na Malacca wilden verovert ende aengehaelt, waervan de Javanen dagelijcx met 't *Wapen van Amsterdam* hier verwacht werden, soo is eenstemmelijk goet gevonden datmen by provisie de voorsz. 2 joncken sal doen ontlossen ende ter aencomste van de Javanen naerder informatie doen nemen, omme daer over naemael te disponneren soals voorder goet gevonden worden sal.

Alsoo 't schip *Grenningen* tegens morgennacht gereet sal sijn omme na Jamby te vertrekken, ende nodich tot opcoop van peper in Jamby, Andrigiri ende Palimban eenich gelt met hetselve schip derwaerts dient gesonden, soo

is geresloveert dat tot dien eynde daermede sullen senden 3 kisten gelt, niet tegenstaende datter by 't comptoir ende in de geheele vloe niet meer als 6 kisten gelt sijn.

Is mede goetgevonden dat op 't schip *Greuning* sullen blyven in als 80 koppen ende datmen degene dieder meer op sijn, daeraff lichten ende gebruycken sal daerse van noode sullen wesen.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, TYMEN MICHELSZ., 't mercq gestelt bij cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHIOUWER, secretaris.

Saterdach 'smorgens vroech, adi 5 December anno 1620. Het schip 't *Wapen van Enckhuyzen*, den 16 September alhier Godtloff van 't vaderlant wel aengecomen sijnde, sonder datter op de voyagie eenige leckagie vernomen sy, wierd datelijck op sijn aencompste alhyer daerinne opgescheept goede perthyne nagelen ende naderhandt goetgevonden 't selvige vol te laden ende nae 't vaderlant te senden, doch alsoo in 't opruymen van 't schip subytelijck seer groote leckagie vernamen, is hetselfige over beyde seyden gecrenckt, voor ende achterlastich gemaeckt ende met groote neersticheyt rontsomme gesocht, vanwaer soo subyte leckagie soude mogen sijn ontstaen, dan hebben gants nyet connen vernemen waerdoor sulcx gecomen sy, ende alsoo het schip interim vanselfs wederom bedichte, dat in 't etmaal gans weynich gepompt wierd ende het water oock wederomme stonck, wierd daer over goetgevonden datmen soude voortvaren het voorsz. schip te volladen ende naer 't vaderlant te senden, 't welck byder hant genomen sijnde, is voorsz. schip tot op voorgaende nacht, als wanner meest geladen was, te naesten by dicht gebleven, doch alsoo in desen voorleden middernacht eenen expressen van dito schip aen lant gecomen is met tydinge hoe 't selvige schip 't *Wapen van Enckhuyzen* wederomme soo leck geworden is dat in 't etmaal tusschen 20 a 24.000 steecken hebben moeten pompen sonder datmen can weten off vernemen waer het leck soude mogen wesen, waerover nyet geraden soude sijn, 't voorsz. schip met soodanige costelijcke ladinge over te senden, derhalve is goetgevonden 't schip de *Goede Fortuyne* welck voor Bantam leydt datelijck met alderhaest herwaerts te ontbieden en 't voorsz. schip 't *Wapen van Enckhuyzen* na 't eylant Onrust te doen verseylen, omme aldaer synе ladinge in de *Goede Fortuyne* (gemerckt alsnu geen andere scheepen by de hant en sijn ende den tijt nyet toe en laat daerna te wachten) over te scheepen, opdat d' selvige met dito schip na 't vaderlant mach gaen, ende 't voorsz. schip 't *Wapen van Enckhuyzen* ontladen sijnde, behoorlijck gerepareert ende het leck gevonden ende gestopt mach worden.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXSZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, TYMEN MICHELSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach voor de middach adi 5 December anno 1620. Terwyle het schip *de Goede Fortuyne* van Bantam ontboden wiert, heeft d' heer Generael ondertusschen tot voldoeninge gecommitteert d' heer Jacob Dedel omme datelijck een boort van 't schip 't *Wapen van Enckhuysen* te varen, aldaer d' oppercooplieden, schippers, opperstierluyden ende oppertimmerluyden van de scheepen ende van lant te vergaderen, het schip andermael terdegen door haer te doen visiteren, oinme te syen off de leckagie souden connen vinden ende off geraden is soodanige costelijcke ladinge mettet voorsz. schip na 't vaderlant te senden, ende daer van rapport aan d' heer Generael te doen, welcke personen dien volgende datelijck daeraen op 't schip 't *Wapen van Enckhuysen* vergadert sijnde geweest ende 't voorsz. schip wel ende terdegen gevisiteert hebbende, hebben elck in 't bysonder geadvyseert 't geene volcht:

Advysen op de leckicheyt van 't schip 't *Wapen van Enckhuysen*, soo van d' eerste als de tweede reyse, leggende voor Jacatra in ladinge, hem geopenbaert, d'eerste mael hem selfs subtytelijck gestopt ende de tweede mael door stierlastich maecken oft 50 steecken in 't glas gestopt.

Advijs van Gerard Velincx, oppercoopman op 't schip 't *Wapen van Enckhuysen*: dat de leckicheyt compt door eenige naden onder de vuyren huyt, dewelcke qualijck versien souden mogen sijn, ende tot vindinge de buytenste huyt wat dient affgesloopt.

Advijs van Gerard Hamer, oppercoopman op 't schip *Amsterdam*: dat het een schoot is die op backboort in de bouch is ingecomen, waer van de cougel noch soude insteecken, ende soo geknuyst dat de splinters op en toegaen, ende tot vindinge dient gekrenckt.

Advijs van Volckert Heero Vesterman, oppercoopman op 't schip den *Dragon*: dat het leck vooren in de bouch soude mogen sijn, door eenige wint-scheuren ofte door een schoot, ende tot vindinge dient gekrenckt ofte achterlastich gemaeckt.

Advijs van Jan Jansz. van Gorcum, provisionelijck equipagiemeester: dat men 't schip soude lossen ende tot de kimmen kielhalen, ende soo het nyet gevonden en wort, de buytenste huyt aff te sloopen.

Advijs van Reynier Lambertsz. schipper op 't schip *Amsterdam*: dat het door opscheuren van de buytenste huyt is, ende alsoo het schip in 't herwaerts comen mit veel storm hem dicht heeft gehouden, dat het wederom wel dicht worden sal.

Advijs van Willem Ijsbrantsz. Bontekoe, schipper op 't schip *Grouwingen*: dat het leck comt door wint scheuren, en dat 't water nyet na achter passeren can, doordat de lockgaten verstopt sijn; datmen sal de buyckdenninge met de vollinge voor in 't schip opbreecken om te sien off daer geen water staat.

Advijs van Doede Florisz. Croes, schipper op 't schip den *Dragon*: dat door spijckeringe de eycken huyt wel mochte gescheurt ende de naden wat werckeloos mochten sijn; tot vindinge de buytenste huyt wat dient affgesloopt.

Advijs van Claes Harmansz., schipper op 't schip 't *Wapen van Enckhuysen*: datmen de peper soude lossen, 't schip krengen ende de buytenste huyt affsloopen.

Advijs van Jan Jansz., schipper op 't schip *Enckhuysen*: dat het een de haecklassen schort, ende tot vindinge de vuyren huyt aff te sloopen.

Advijs van Olphert Heyndricxz., schipper geweest op den *Tyger*: dat de leckheyt door wint scheuren van de buytenste huyt incompt ende eenige haecken ende naden onversien sijn, ende tot vindinge eenige plancken van de buytenste huyt dienen affgesloopt.

Advijs van Frans Leendertsz., schipper op 't jacht *Amboyna*: dat eenige haecken van de berckhouten souden mogen werckeloos sijn, ende tot vindinge de vuyren huyt wat dient affgesloopt.

Advijs van Pieter Cornelisz., opperstuerman op 't schip 't *Wapen van Enckhuysen*: datmen nyet en weet waer de leckheyt van daen compt, ende tot vindinge eenige plancken van de buytenste huyt dienen affgesloopt.

Advijs van Willem Claesz. Mol, stierman op den *Dragon*: datter eenige naden van de binnenste huyt onversien sijn ende door de buytenste huyt doordringt, waerover tot vindinge eenige plancken dienen affgesloopt.

Advijs van Doede Pietersz., opperstierman op 't schip *Enckhuysen*: dat het een openbaer leck is ende datter bywylen eenich vuylicheyt insuycht, ende tot vindinge de buytenste huyt dient affgesloopt.

Advijs van Cornelis Cornelisz. Vroechbedurven, onderstuerman van 't *Wapen van Enckhuysen*, tegenwoordich op de *Groene Leeuw*: dat hy vermoet dat het een schoot is, d'welck door eerschoten van d'Engelse admirael geschoten ende een backboort heest hooren clappen.

Advijs van Jan Claesz. Bors, meester oppertimmerman in 't fort Jacatra: datter eenige naden van de biinnenste huyt onversien ende open sijn in d'ende van de voeringe, ende dat de buytenste huyt een weynich affgenomen sijnde onder de berckhouten, de leckicheyt wel gevonden soude connen werden.

Advijs van Gerrit Jacobsz., oppertimmerman op 't schip 't *Wapen van Enckhuysen*: conform 't advijs van Bors als boven.

Advijs van Heyndrick Jacobsz., oppertimmerman op 't jacht de *Tyger*: mede als boven.

Advijs van Pieter Gietjens, oppertimmerman op de *Groene Leeuw*: dat hy meent dat het leek in de bouch is, ende alsoo het tegenwoordich door achterlastich maecken wat dichter is geworden, datmen 't weder opnieus voorlastich maeckt om te sien off het leek noch continueert.

Advijs van Jan Adriaensz., oppertimmerman op den *Dragon*: dat aen de binnenste huyt eenige naden werckeloos sijn ende door de buytenste huyt doordringt, waerover tot vindinge eenige plancken van de buytenste huyt dienen affgesloopt.

Advijs van Outger Jansz., oppertimmerman op 't schip *Enckhuysen*: conform 't advijs van Jan Adriaensz., als vooren.

Was onderteekent GERARD VELINX, GERRIT HAMER, VOLCKERT HEERO VESTERMAN, JAN VAN GORCUM, REYNIER LAMBERTSZ., WILLEM ISBRANTSZ. BONTEKOE, DOEDE FLORISZ. CROES, CLAES HERMANSZ., JAN JANSZ., OLPHERT HEYNDRICKSZ., FRANS LEENDERTSZ., PIETER CORNELISZ., 't mercq van WILLEM CLAESZ. MOL, DOEDE PIETERSZ., CORNELIS CORNELISZ., JAN CLAESZ. BORS, 't mercq van GERRIT JACOB SZ., 't mercq van HEYNDRICK JACOB SZ., 't mercq van PIETER GIETJENS, 't mercq van JAN ADRIAEN SZ., OUTGER JANSZ.

Saterdach namiddach, adi 5 December anno 1620. Alsoo ons nu eerst ter kennisse gecomen is de onderlinge questie geduerende de uy'treyse ontstaen ende geresen tusschen Jan van Neck, oppercoopman ende Tobias Adriaensz. de Pruyt, schipper, beyde varend op 't schip *Greuningen*, waerdoor de Compagnie grooten ondienst soude connen geschieden byaldien weder metten anderen in see gingen, ende vermits het schip alsnu gereet is om desen aenstaenden nacht na Jambi te vertrecken, waerdoor den tijt nyet toe en laet behoorlike informatie daervan te nemen ende daerinne naer behooren te versien, soo is goet gevonden dat haer beyde van 't schip sullen lichten ende doen overgaen op 't schip de *Bergerboot*, 't welck hier by der hant blijfft, opdat haer saecken met gemack mogen inbrengen ende verdedigen ende na goede genomen informatie daerinne mach worden gedisponeert, sulcx als na rechte bevinden sullen te behooren.

Ende dewyle derhalven nodich weder een ander schipper op 't voorsz. schip dient gestelt, is goet gevonden dat Willem Isbrantsz. Bontekoe, tegenwoordich schipper op de *Bergerboot*, als schipper op 't vooroemde schip *Greuningen* sal overgaen.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, TYMEN MICHELSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 6 December anno 1620. Alsoo de jachten den *Tyger*, de *Groene Leeuw* ende de sloepe *Amboyna* binnen een dach off twee seylreets sullen sijn omme hare reyse na Solor ende Timor te vorderen, ende nodich is dat over deselvige een commandeur ende overhoofst gestelt werde, soo is goetgevonden daertoe te gebruycken Jan van Neck, oppercoopman, uytgevaren met 't schip *Groningen*, dewelcke tot dien eynde op 't jacht den *Tyger* sal gaen ende daerop continuelyck geduyrende desc reyse de vlagge voeren.

Op 't jacht de *Groene Leeuw* sal gaen voor coopman Cornelis Spiering, ende op 't jacht *Amboyna* een ondercoopman off assistent.

Item dat met de voorsz. jachten mede sullen senden ende over d' selve verdeelen vyer ofste vijff assistenteren, soo omme daerop dienst te doen, alsmede omme tot den handel in Timor gebruyckt te werden.

Alsoo Frans Leendertsz. van Rotterdam, schipper op 't jacht *Amboyna*, synen tijt geexpireert is ende daerover syne verlossinge versoeckt, is goetgevonden hem 't selvige te advoyerden ende dat weder in sijn plaatse op 't voorsz. jacht als schipper sullen stellen Hans Stockermans, schipper geweest op 't gesleten jacht *Nassouw*; ende vermits synen tijt geexpireert is, wort opnieus aengenomen voor drye jaren de Compagnie als schipper in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant f50 ter maent.

Noë Bouwensz. van Vlissingen, uytgevaren voor hoochbootsman met 't schip *Tholen* d'eerste reyse a f34 ter maent, gedient hebbende van 12 November 1618 voor schipper op 't jacht *Fortan*, ende alsnu schipper op 'tjacht de *Groene Leeuw*, wiens tijt primo Mayo 1621 toecomende gaet expireren, wort opnieus aengenomen de Generale Compagnie noch twee jaren na d' expiratie van voorsz. tijt in 't lant te dienen, mits genietende sedert voorsz. 12 November 1618 dat voor schipper op 't jacht *Fortan* gedient heeft, tot in 't vaderlant toe f50 ter maent.

In 't fort Jacatra, adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, TYMEN MICHELSZ., 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxsdach adi 8 December anno 1620. Alsoo door de leckhey't van 't schip 't *Wapen van Enckhuysen* genootsaeckt sijn geweest te resolveren, het voorsz. schip, welck nu meest geladen is, te ontlossen ende syne ladinge in 't schip de *Goede Fortuyne* door gebreck van andere bequamer schepen over te schepen, tot welcken eynde 't voorsz. schip de *Fortuyne* van Bantam herwaerts ontbonen ende op gisteren alhyer gecomen is, als wanner Godtloff mede tydinge becomen hebben van d' aencompste van drye nieuwe schepen uyt het vaderlant, namentlijck *Nieuw Hollandia*, *Mauritius* ende 't *Wapen van Hoorn*, ende

dat Ziericksee ende Leyden mede hyeromtrent sijn, derhalven is door d' heer Generael de presente raden voorgedragen offmen volgens voorgaende resolutie met het overschepen van de last uyt het *Wapen van Enckhuysen* in de *Goede Fortuyne* sal voortvaeren, dan offmen een van de voorsz. drye nieuwe aengecomen schepen daertoe gebruycken sal, waerop eenstemmelijk goetgevonden is, dat men in plaatse van de *Goede Fortuyne* het schip *Mauritius*, welck in Tico de ladinge van 't jacht 't *Hart* overgenomen heeft ende daervan, als mede van 't geene hem vorder van 't comptoir aldaer ingescheept is, by naest halff geladen is, voorts uyt het schip 't *Wapen van Enckhuysen* vol sal doen laden ende na 't vaderlant depesscheren.

Ende alsoo boven de ladinge van 't schip *Mauritius* albyer naar gissinge noch omtrint de 300 last, soo aen peper, nagelen, noten, foelie, indigo, catoene garen ende cleeden voor 't vaderlant sullen overschieten, daermede verscheyde schepen, die nootsaeckelijck met den aldereersten met provisien ende nootlijkheden innwaerts aen dienen gesonden, belemmert sijn, soo is goetgevonden dat het schip 't *Wapen van Hoorn* alle de voorsz. resterende goederen sal innemen, ende soo haest volladen is, daermede na 't vaderlant sullen senden.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEB, MARTENS SONCK, PIETER DRIESZ, ABRAHAM VAN UFFELEN, TIMEN MICHIELSZ, 't merck gestelt by capiteyn JAN PA. THIJS CORNELISZ. VLESHOUWER secretaris.

Verboth op 't verkoopen van geweer ende ammonitie van oorloge aen eenige vreemde natie. Jan Pietersz. Coen.... gerafft te sullen worden¹⁾). Actum in 't fort Jacatra adi 9 December anno 1620. Ter ordonnantie van d'E. heer Generael ende synen rade. Was onderteekent THIJS CORNELISZ. VLESHOUWER, secretaris.

Placcaet op 't haelen van de fruyten. Jan Pietersz. Coen.... gecollecteert te worden²⁾). Actum in 't fort Jacatra adi 9 December anno 1620. Ter ordonnantie van d'E. heer Generael ende synen rade. Was onderteekent THIJS CORNELISZ. VLESHOUWER, secretaris.

Placcaet daerby verboden wort, dat niemant der Christenborgers eenige byzit ofte concubyne sal mogen houden. Jan Pietersz. Coen.... alsoo bevinden te behooren³⁾). Actum in 't fort Jacatra, adi 11 December 1620. Ter ordon-

¹⁾ De Jonge IV, 243.

²⁾ De Jonge IV, 246.

³⁾ De Jonge IV, 241.

nantie van d'E. heer Generael ende synen raet. Was onderteekent THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 11 December anno 1620. Alsoo de meninge is geweest tijtlijck een goede macht innewaerts te senden, soo omme eerst in Banda een generale tocht te doen, 't selve voor de Compagnie te verseeckeren ende den oorloch aldaer, soo doenlijck is, ten eynde te brengen, als omme daernaer den stant in Amboyna ende de Mollucquen te redresseren, 't welck door 't lang tarderen van de nieuwe vlot uyt het vaderlant tot noch toe niet en heeft connen geschieden, ende dewyle alsnu de schepen *Nieuw Hollandia*, *Mauritius* ende 't *Wapen van Hoorn* alhyer sijn gearriveert, ende dat *Zierickzee* ende *Leyden* mede by de werken sijn, sulcx dat nu een tamelijcke macht souden connen innewaerts brengen, derhalven wort door d' heer Generael de presente raden voorgestelt, ingevalle men goet vindt de voorsz. generale tocht te doen, off het nyet geraden sy, dat de navolgende schepen daertoe geprepareert ende soo haest doenlijck innewaerts aen gesonden werden met sooveel volck alsmen sal connen byeenbrengen; namentlijck: *Amsterdam*, 't *Wapen van Amsterdam*, de *Goede Fortuyn*, den *Dragon*, *Enckhuysen*, 't jacht de *Vliegende Bode*, *Nieuw Hollandia*, *Zierickzee*, sulcx dat hyer noch souden blyven om Bantam ende de reede te Jacatra te bewaren d' *Oude Sonne* ende de *Bergerboot*, ende om na de schepen *Mauritius* ende 't *Wapen van Hoorn*, alsnu in ladinge leggende, met retocren na 't vaderlant gesonden te worden de schepen 't *Wapen van Enckhuysen* ende *Leyden*.

Is mede voorgestelt off de groote nieuwe vlot, die ten oorloge gemaecktende nu voltimmert is, mede met de vlope innewaerts sullen nemen oft hyer laten.

Item alsoo het gouvernement over de garnisoenen ende directie van de Mollucquen alsnu by 2 personen bedient wert die haer tijt geexpireert is ende hunne verlossinge versouckende sijn, off men 't selvige voortaen een persoon sal bevelen, volgens d'orde by d' heeren Meesters gegeven, dan off het wederom by 2 personen bedient sal worden, ende wat persoon off personen daertoe gebruycken sullen.

Mede off d' heer Generael met de macht innewaerts sal gaen, off hier blyven ende yemant anders de last bevelen.

Item wat personen als raden d' heer Generael off de overste die met dese vlope gaen sal, van hyer mede sal nemen.

Ende wie datmen 't gouvernement van 't garnisoen alhyer bevelen ende wat raet hyer blyven sal, als d' heer Generael innewaerts gaet, alsoo nodich is datter een formelen raet gestelt worde.

Op alle 't welcke by de presente raden rypelijck sal dienen geleth, ten eynde metten aldereersten daerop finale resolutie mach werden genomen ten besten

welstandt van de Generale Compagnie ende verseeckeringe van de Mollucquen, Amboyna ende Banda.

Vorder is door d' heer Generael gevraecht offmen met d' executie van de 2 Javanen sal voortvaren, dewelcke ter doot gecondemneert sijn, omdat sy nu ontrent een maent geleden by Jan Steyns arbey'dende nyet alleen haer ketting aen stucken gesmeten hadden ende wechgelopen waren, maer oock haer best deden om de soldaten die hen najaechden te dooden, off dat 't selvige sullen aensien ende hen 't leven lateit gebruycken, ten respecte de saecke lang geleden is ende sy op de versche daet daerover nyet gestraft sijn, waerop eenstemmeliick goetgevonden wert, d' executie over de voorsz. 2 Javanen ten reguardre voorsz. voor dees tijt na te laten, ende datmen voort-aen de gevangen Javanen, die sulcx meer sullen onderstaen, op versche daet in presentie van alle d' andere Javanen sal straffen met geeselinge off ander-sints van 't leven totter doot toe, na gelegenthelyt van saecken.

Alsoo in dese stadt ende republycke van Jacatra onder eenige van de voor-neemste Nederlanders ende burgers alhyer residerende, alsoo een seer groot quaet begint in te wortelen ende apparent noch meer en meer inwortelen soude, soo men in tijs daerinne nyet en voorsiet, 't welck is, dat sy onderstaen een slavinne te coopen, d' selve binnen haer huys te houden ende daermede alsoff man en wijff waren, te converseren, daernaer, die moede sijnde, wederom vercoopen ende weder een ander in plaatse nemen, waermede sy de heylige instellinge Godes van den huywelijcken staet misbruycken ende tegens Godt de Heere op 't hoochste sondigen, derhalven is eenstemmeliick goetgevonden datmen by expres placcaet publiceren ende verbieden sal dat alle ende een yder van onse nacie, niemant uytgesondert, die binnen ofte buyten synen huyse een slavinne ofte bysit heeft, ende daermede converseert, d' selve vrouwpersoon datelijck sal moeten verlaten, off dat hy gehouden sal wesen wettelijck daermede te trouwen op peene van arbitrale correctie, waertoe d' officieren gelast sullen wesen daerop goet regard te nemen, omme tegens soodanige personen te procederen als 't behoort.

Is mede goetgevonden op 't versouck van den predikant Adriaen Jacobsz. Hulsebos in den name van de kerckendienaren van Indien, dat op Sondach toecomende na de predicatie de gemeente aengedient sal worden, hoe van meninge sijn een goede gemeente alhyer te vergaderen ende 2 bequame personen als ouderlingen uyt deselve te verkiesen omme benevens de kerckendienaraers alhyer de saecke der gemeente waer te nemen ende een goede policie onder haer te doen onderhouden tot welstant van de kercke Godes, ende dat tot dien eynde het Heylich Avondmael des Heeren 3 weecken daerna, sijnde den 3rd January anno 1621 toecomende, alhyer sullen uytdeelen.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent alsvoren.

Maendach adi 14 December anno 1620. Alsoo op den 12 deser alhyer van Patany wel aengecomen is 't schip d' Engelsche *Sampson* ende men achtervolgens 't contract tusschen d' Engelsche ende de Nederlantsche Compagnie gemaecte ende overeengecomen, gehouden is restitutie ende overleveringe te doen van alsulcke schepen als by d' een off d' andere Compagnie geduyrende de misverstanden ende oorlochse feytelijckheden in dese Indien verovert, aengehaelt ende in effectuele possessie genomen mochten wesen, is by den E. heer Generael den raet voorgehouden ende in deliberatie gegeven offmen 't voorsz. schip den *Sampson* aan de gecommitteerden van wegen d' Engelsche Compagnie, soo wanner sy uyt crachte van 't contract 't selve souden mogen eysschen, sal overleveren, ofte datmen 't voorsz. schip op reeckeninge van 't schip den *Swerten Leeuw* by d' Engelsen op den 11 December anno 1618 voor Bantam aengehaelt ende effectuelijk in haer handen gecomen, sal behouden; is by den raet eenstemmeliick geadviseert ende gearresteert, datmen voornoemden *Sampson* op reeckeninge tegens de *Swerte Leeuw* sal inhouden, ende geensints in disconto aennemen sal alsulcke oude affgevaren ende onversiene schepen, als sy ons souden willen opdringen ende aen de hant laten, maer datmen deselve dic onse handen geduyrende den oorloch vervallen mochten wesen ende by haer geweygert t' aenvaerden, onder protest tot beneficie van de gerechtichden sal bewaren.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeekent alsvore.

Dinxdach adi 15 December anno 1620. Barent van Elderen, uytgevaren voor adelborst met 't schip d' *Eendracht* de laetste reyse, dewelcke sedert 13 April passato voor lijffschut van d' E. heer Generael heeft gedient en de noch dienende is, wort sedert voorsz. tijt aff toegeleyt nevens andere lijffschutten te verdienen f 15 ter maent.

Cornelis Jansz. van Embden, uytgevaren voor jongen met 't schip *Amsterdam* de laetste reyse a f 4 ter maent, vermits hem tot het cuypen begeven heeft ende in 't selve gebruyckt wort, is toegeleyt voortaen te winnen f 8 ter maent.

Jacob Gerritsz. van Rotterdam, uytgevaren voor cajuytwachter met 't schip de *Gouwen Leeu*, tegenwoordich dienende voor soldaet, wort opnieus aengenomen noch drye jaren in 't lant voor adelborst te dienen, mits genietende sedert 11 deses, dat aengenomen is, f 11 ter maent.

Jacob Theunisz. van Delft, boatsman, uytgevaren met 't schip *Nieuw Bantam* a f 9 ter maent, wort opnieus aengenomen drye jaren de Compagnie voor soldaet in 't lant te dienen, mits genietende van 11 deses, dat aengenomen is, f 11 ter maent.

Dircq Stadtlander van Oldenburch, uytgevaeren voor soldaet met 't schip *Amsterdam* de laetste reyse a f 9 ter maent, tegenwoordich dienende voor

lijffschut van d' E. heer Generael, wort toegeleyt van nu aff neffens andere lijffschutten te verdienien / 15 per maent.

Rijck Cornelisz. van Schiedam, uytgevaren voor ondertimmerman met het schip *Delft* de laetste reyse a f 10 per maent, tegenwoordich voor timmerman aen lant dienende, wort ten respecte van syne cleyne gagie toegeleyt voortaen te winnen f 13 per maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent alsvoreen.

Donderdach adi 17 December anno 1620. Alsoo seecker Frans schip genaemt l' *Esperance* op den 15 November laestleden van 't schip genaemt *Leyden* in see op de hoochte van 3 graden 18 menuytten by Westen Sumatra ontrent 't eylant van Nassouw bejegent is, ditto Frans schip soo verswackt ende machteloos sijnde van volck dat de overhooffden van ditto schip l' *Esperance* genootsaeckt sijn geweest haer onder protectie van 't voorn. schip *Leyden* te begeven ende aan de overhooffden van dien requeste te presenteren, hulpe ende assistentie te versoucken, want haer andersints na alle apparentie onmogelijck scheene, dat haer reyse soude connen hebben volbrengen, op welck versoeck de Francen onderaccoorde dienaengaende gemaect van de overhooffden van 't schip *Leyden* alle mogelijcke hulpe toegeseyst is, sulcx van 't volck van ditto schip *Leyden* tusschen de 40 en 50 koppen, soo officieren als soldaten ende bootsgesellen, op ditto schip l' *Esperance* geseth sijn, ende met 't hulpe derselver hier gebracht is, ende alsoo ditto overhooffden van 't voorsz. schip l' *Esperance* in recompense ende voldoeninge van alsulcke hulpe ende assistentie daeraen harer personen, des scheeps, mitsgaders alle der goederen behoudenisse scheene te hangen, by voorsz. accoorde gepresenteert ende beloost hadden, sulcx als den heer Generael ende synen rade redelijck souden vinden; is derhalven by den E. heer Generael geproponeert wat hierin volgens 't recht ende redene behoorde gedaen te worden, soo aengaende de betalinge van ons volck tot behoudenisse van de Fransche personen, haer schip ende goederen gebruyc, 't gene voor 't verleth van ditto schip *Leyden* alsmede wat voor berchloon van 't schip l' *Esperance* behoorde gepretendeert te worden, op 't welcke omme verscheyde consideratien ende principalijcken omme calumnie te weeren, dat het niet en soude schynen wy ons selven gerecht hadden, tegens desulcke die door uiterste noot gedrongen sijnde, veele beloost hadden ende derwelcker schip ende goederen in onse handen waren, goet gevonden, geresolveert ende gearresteert is, datmen de provisien die geconsumeert souden mogen sijn na de byeengenompste van de voorn. schepen malcanderen sal vergoeden, item datmen ons volck van ditto schip l' *Esperance* sal lichten ende 't schip met de goederen, soo als 't selve in onse handen gecomen is, de Fransen, die van

ditto schip l' *Esperance* op ditto schip *Leyden* in zee geseth sijn, [weder leveren]; vorders datmen 't geen wy meer te eysschen ofte pretenderen souden mogen hebben, sonder de Francen daerom aen te spreecken, aen onse heeren Meesters sal remitteren.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent alsvore.

Donderdach voor de middach adi 24 December anno 1620. De propositie by d' heer Generael op 11 deser gedaen alsnu door syne E. de presente raden geresumeert ende andermael voorgestelt sijnde, off het geraden ende de tegenwoordige macht bastant genoech sy, omme met d' selve niet alleen dese plaatse van Jacatra tegens alle vyanden te bewaren, de rede van Bantam beseth te houden, de Francen, Denen ende alle handelaers van daer te weerlen, maer oock omme de voorgenoeerde generaele tocht in Banda, Amboyna ende de Mollucquen te doen, is hierover de presente macht gesommeert, ende wert bevonden dat in alles ontrent 2400 coppen soo hier aen lant als op de schepen by den anderen hebben, namentlijck hier aen lant: 376 soldaten, soo Nederlanders als Japonders, 60 matrosen tot de praeuwen, 27 bosschieters, 20 cloecke jongers in 't school, 152 alderhande arbeytslieden die dagelicx hier wercken, 97 getroude ende ongetrouwe swarten in dienst van de Compagnie sijnde, 32 soo coopliden als assistenten; ende op de schepen, behalven 't volck op *Mauritius* ende 't *Wapen van Hoorn*, die geladen werden om naer 't vaderlant te vertrekken: omrent 1600 koppen, soo officieren, bootsgesellen als soldaten.

Waerop dienvolgende naer rype deliberatie eenstemmeliick goet gevonden ende om verscheyde redenen hoochnodich geacht is, de voorsz. generale tocht te doen, ende dat om de rede van Jacatra te bewaren ende Bantam te beseulen, alhier sullen blyven de schepen de *Goede Fortuyn*, *Leyden* ende 't *Wapen van Enckhuysen*, elck gemant met 100 koppen, ende daerenboven d' *Oude Sonne*, alsoo niet bequaem is om te verseylen; ende dat tot Jacatra in garnisoen sullen laten omrent 300 soldaten, behalven coopliden, alderhande ambachtslieden, schooljongers, swerten ende andere bylopers.

Item dat alle de resterende schepen tegenwoordich hier sijnde omme 't volck, provisien ende alle nootlijckheden in te nemen, innwaerts sullen gesonden werden, soo spoedich alsmen se eenichsints cl aer can crygen, namentlijck: *Nieuw Hollandia*, *Amsterdam*, *Enckhuysen*, 't *Wapen van Amsterdam*, *Zierickzee*, den *Sampson*, den *Dragon*, de *Zeewolff*, 't jacht 't *Hart*, d' *Attendans*, de *Bergerboot*.

Is mede goet gevonden dat d' heer Generael selfs in persoon mede sal gaen, ende dat sijn E. van hier oock mede sal nemen d' heer Houtman ende den advocaet fiscael Martin Sonck; item dat alhier sullen blyven omme alles ge-

duyrende d' absentie van den heer Generael waer te nemen d' heeren Pieter de Carpentier ende Jacob Dedel, raden van Indien.

Vorder is door d' heer Generael voorgedragen hoe nodich ende dienstich met het eerste begin van 't aenstaende Oostemousson, 't welck is jegens Meyo toecomende, een schip naer Mocha ende Suratten dient gesonden, ende dat daertoe eenige nagelen, noten, foelie ende peper alhier dienen gehouden ende bewaert te werden, alsoo d'selve specery'en aldaer met goede avanche vercocht connen werden ende in plaatse van contant connen strecken, omme daervooren weder Suratse clederen voor Atchijn, Tico, Priaman ende andere plaetsen herwaerts te brengen; item dat oock met het begin van 't selve Oostemousson een ander schip na de custe van Coromandel ende andere na Patany ende Jappan tot bevorderinge van den handel ende omme alle nootlijckheden te becomen, dienen gesonden; waerop by de presente raden geleth sijnde, is goetgevonden, datmen, omme de macht niet te verswacken, daertoe alhier geen van dese schepen laten sal, alsoo verhopen dat tegens dien tijt soo uyt het vaderlant als van andere quartieren wel eenige schepen alhier comen sullen omme na de voornoemde plaetsen gesonden te mogen werden.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent alsvore.

Donerdach naermiddach adi 24 December anno 1620. Alsoo 't *Wapen van Hoorn* haest geladen sal wesen ende den schipper Roeloff Pietersz. seer hart ende instantelijck versoect met 't selvige schip weder naer 't vaderlant te mogen keeren, allegerende dat hem sulcx expres in syne aenneming door de heeren Meesters ter Camere tot Hoorn is toegeseyt ende beloost, ende dat op geen andere conditie de reys aengevangen heeft, niettegenstaende daervan geen acte can vertoonen nochte dat door de heeren Meesters van Hoorn in haere E. missive eenich vermaen daeraff gedaen wert, maer wel dat den opperoopman van ditto schip verlaert present geweest te sijn dat de heeren van Hoorn hem sulcx beloost hebben; derhalven is op 't eernstich versoect van voorsz. schipper Roeloff Pietersz. goetgevonden dat hy op ditto schip sal blyven ende daermede in qualite als schipper overvaeren.

Alsoo Symen Jansz. van Waert, opperoopman, ende Christoffel van der Molen, ondercoopman, beyde met 't schip 't *Wapen van Hoorn* in 't lant gecomen, mede ernstelijck versoekende sijn omme met 't selve schip weder naer 't vaderslant te mogen keeren, allegerende dat het haer hier in Indien niet aenstaet, ende soo geweten hadden, dat nu weten, dat hier niet gecomen souden hebben, ende dat hen in Nederlant wel weten te behelpen, soo is goetgevonden den voorsz. opper- ende ondercoopman haer versoek te avoyer, ende dat met het voornoemde schip weder sullen overvaren.

Alsoo Hendrick Hermansz. van Aernhem, uytgevaren voor sergeant met

schip de *Goede Fortuyne*, 't sedert 3 November 1618 het offitie van vaendrich alhier in 't fort bedient heeft ende alsnoch bedienende is, sonder dat hem daervoren tot noch toe eenige verbeteringe van gagic is toegeley't, soo is goet gevonden dat den voornoemden Hendrick Hermansz., vaendrich, van voorsz. tijt aff tot in 't vaderlant toe sal genieten . . .¹⁾.

Gesien hebbende de schrifsteljcke advysen van Isbrant Cornelisz., schipper op 't schip *Nieu Hollandia*, Reynier Lambertz., schipper op 't schip *Amsterdam*, Willem Cornelisz. Schouten, schipper op 't schip *Leyden*, Boudewijn Jansz., Claes Dircxz. ende Jan Claesz., oppertimmerluyden, als gecommitteerde gesonden geweest sijnde aen 't schip 't *Wapen van Amsterdam* omme 't selve te visiteeren ende rapport te doen off ditto schip noch bequaem is omme de voyage innewaerts te doen, alsmede den coopman Cornelis van den Berghe ende den schipper Dirck Gerritsz. Crul daerop mondelinge gehoort sijnde, die verclaeren daertoe noch goeden moet te hebben, soo is goet gevonden 't voorsz. schip met het jacht de *Vliegende Boode* metten aldereersten vooruyt naer Grissicq te senden, omme aldaer sooveel beesten te laden als sy door 't voorname jacht in 't *Wapen* voeren ende bergen connen ende dat alsdan gelijckelijck vandaer naer Amboyna ende Banda sullen seylen.

Alsoo voor desen door d' heer Generael ten tyden sijn E. met de vloot uyt Amboyna geschey'den was omme herwarts aen te keeren, belofte gedaen is, dat het schip welck eerst in Grissicq (alwaer het rendevous, geordonneert was ende de schepen malckanderen inwachten souden, omme alsdan vandaer met gelijcker hant na Jacatra d' Engelsen te besoecken) comen soude, daervoren met een vereeringe soude vereert worden opdat een yder te beter sijn uiterste beste mochte doen om spoedich in Grissicq te comen, ende alsoo 't *Wapen van Amsterdam* ende de *Morgensterre* d'eerste van de vloot sijn geweest ende tot noch toe daervan niet genoten hebben, soo is goet gevonden den coopman ende schipper van 't *Wapen van Amsterdam* ende den coopman van de *Morgensterre*, alle drie hier present, ten respecte voorsz. te vereeren elck met 25 realen van achten in stoffe tot cleedinghe, welck haer door den coopman S'. van Uffelen alhier gegeven sal worden.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent alsvoren.

Maendach adi 28 December 1620. Alsoo de schepen *Delft* ende *Oranje* op eergisteren Godtloff alhier uyt het vaderlant gearriveert ende een goede partye volck medebrengende sijn, waernede de macht tot de generale tocht seer versterkt sal connen worden, is derhalven door d'heer Generael voorgestelt, ofmen de voorsz. twee schepen met haer volck ende provisien soo se

¹⁾ Niet ingevuld.

hier gecomen sijn, mede innewaerts sal laten seylen, dan off die hier sullen laten, omme met het eerste begin van 't Oostemousson naer Moccha, Suratten, de cust van Coromandel, Patany off Japan gesonden te worden, waerop eenstemmeliick is goet gevonden, dat de voorsz. twee schepen met haer volck ende provisien tot versterckinge van de macht mede innewaerts sullen seylen, alsoo de Compagnie daer goede diensten connen doen, ende niet en twyselen off sullen jegens die tijt alhier geen schepen gebreecken omme naer voorsz. quartieren te senden.

Is mede goed gevonden, dat de groote nieuwe vlot met de vloot innewaerts sal seylen omme ter plaatste daerse van noode is, ende den meesten dienst can doen, gebruyckt te werden.

Werden gecommitteert cappiteyn Jan Pa ende den luytenant Herenthals omme uyt de burgeryc ofte vryluyden alhier een compagnie aen te nemen voor dese tocht innewaerts ende langer niet te dienen, ende dat voor alsulcken gagie als met haer best sullen connen accorderen, mits dat haer elck twee maenden op de hant sullen verstrecken.

Alsoo Willem Jacobz. de Milde, voor ondercoopman uytgevaren met 'tschip *Delft* a f 42 ter maent, naer 't veroveren van tweec Engelsche schepen de *Sampson* ende den *Hondt* by den commandeur Hendrick Jansz. ende den raedt in Patany op den 30 July 1619 als oppercoopman op 't schip den *Sampson* geauthoriseert ende 't selve offitie daerop alsnoch bedienende is, sonder tot noch toe daervoren eenige verbeteringhe van gagie genoten te hebben, zoo is op sijn versoek alsnu goet gevonden dat hy van voorsz. 30 July o 1619 aff tot in 't vaderlant toe sal genieten f 60 ter maent, 't welck is de gerechte helft op f 1 nae van syne ende een oppercoopmans gagie van f 80.

Willem Cunningem van der Vere, uytgevaren anno 1612 onder de vlagge van den commandeur Adriaen Block Martensz., wiens tijt 3 July anno 1620 geexpireert is, wort weder opnieus aengenomen de Compagnie van desen dach aff noch drie jaren voor oppercoopman in 't lant te dienen a f 75 ter maent, dewelcke hy genieten sal van primo Julio passato, tsedert welcken tijt hy 't oppercoopmansamt in Cambodja bedient heeft, als per d'acte van den raedt in Cambodja is blijckende.

Alsoo wy dagelijcx bevinden dat de coopluyden ende schippers van de respective schepen op verscheyde plaetsen ende comptoiren groote pertye contanten tot excessive lasten van de Generaele Compagnie ende vercortinge van de negotie buyten ordre sijn lichtende, onder pretecxt dat die tot verversinge van 't scheepsvolck ende andre nodige oncosten geemployeert werden, ende dat oock de coopluyden van de respective comptoiren sonder ordre de comptante penningen furneerden, behalven de verversinge, cleedinge ende alle andre nootlijckheden die sy de schepen daerenboven bestellen, hebben

wy goetgevonden alle overhooffden ende oppercoopluyden van de respective comptoiren ende schepen mits desen te waerschouwen ende wel expresselijck te interdiceeren ende verbieden dat gene comptante penninghe sonder onse expresse ordre ende last aen genige schepen meer verstrecken, nochte dat die van de schepen eenige comptanten op particuliere comptoiren opnemen, op pene van de verstreckte ende opgenomen penningen op haer rekeninge gecort ende daerenboven met een amende van 6 maenden gage belast te sullen worden, soowel diegene die het gelt buyten ordre geeft, als die het licht; maer soo de schepen eenige comptanten tot nootlijcke verversinghe ende andersints van doen hebben, sullen deselve aen 't comptoir generael tot Jacatra versoecken, ende op andre particuliere comptoren niet¹⁾.

Alsoo Cornelis de Keyser, voor ondercoopman gelegen hebbende in Ticco ende Priaman, het oppercoopmansamt naer de doot van Abram de Rasiere ontrent 10 maenden lanck aldaer bedient ende waergenomen heeft, is goetgevonden deselve de Keyser in plaatse van verbeteringe van qualite ende gagie daervoren met 100 reaelen van achten te vereeren, dewelcke mits desen versoecken dat hem t' syner comste in 't vaderlant door de heeren Meesters ter Camere tot Amsterdam betaelt mogen worden.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent alsvooren.

Woensdach adi 30 December anno 1620. Alsoo de twee lantpunten van 't nieuwe fort geleyt sijn, waervan d' eene leggende aen de Zuyd Westhoeck op de cant van de reviere 20 voeten hooch, in calck ende steen opgetrocken ende met aerde gevult is, ende d' ander met 't swalpen opgeset ende van binnen . . .²⁾ breet ende . . .²⁾ hooch met aerden gevult, gelijck mede de gardynen te lande ende aen beyde syde met een aerde walle van . . .²⁾ beleyt sijn, sulcx dat nodich is d' voorsz. 2 lantpunten elck een name te geven ende daerop voor 't vertreck van d' E. heer Generael innewaerts eenich geschut te planten, derhalven is goetgevonden dat de steene lantpunt leggende aen de Zuyd Westhoeck op de kant van de reviere voortaen sal genoemt worden den Diamant, ende dat daerop vooreerst sullen leggen 14 stucken geschuts, te weten 6 metale halve cartouwen ende 8 ysere lepelstucken.

Item dat d' andre lantpunt leggende aen de Zuyd Oosthoeck sal heten den Robijn, waerop sullen gebracht werden 10 ysere lepelstucken.

Ende alsoo d' andre 2 zeepunten van 't fort naer desen noch eerst in zee sullen geleyt worden ende 't fort aen de watercant met een lanck steenen huys, dienende voor een gardijn, ende de hoecken met pallissaden gesloten, sulcx dat de namen van voorsz. 2 zeepunten noch niet en connen werden gegeven,

¹⁾ Plakaatboek I, 602.

²⁾ Niet ingevuld.

is goetgevonden, omme een onderscheyt van de provisionele poincten te maken, dat de 2 zeehoecken sullen noemen, te weten d' eene de Oost- en d' ander de Westhoeck, alwaer vooreerst sullen worden geplant, namentlijck achter de corps de garde van de Javanen op de Noort Oosthoeck 4 isere lepelstucken, ende by de oude poinct van Zeelant op de Noort Westhoeck van 't nieuwe fort 8 ysere stukken.

Gelet sijnde op 't versoeck van Pieter Barentsz., equipagemeester alhier, is goetgevonden denselven ten respecte van sijn swaer accident in 't hoofst, waervan alhier geen apparentie van beteringe is, maer dagelijcx erger wort, sulcx dat de Compagnie daerdoor geenen dienst langer can doen, te licentieeren, omme met het *Wapen van Hoorn*, behoudens syne bedonghe schippersgagie, naer 't vaderlant te vaeren, ende is hem daerenboven toegeleyt tot een vereeringhe f 500, in 't vaderlant van de heeren Meesters t' ontfangen, soo ten aensien van sijn extrordinarie dienst, die hy bethoont heeft in 't overoven van d' Engelsche schepen voor Ticco, alsmede voor syne verbetering van het equipagemeesterschap, by hem alhier tot Jacatra een tijt lanck seer neerstich en wel bedient.

Alsoo Dirck Gerritsz. Crul, schipper op 't schip 't *Wapen van Amsterdam*, synen tijt geexpireert ende verwillicht is om met het voorsz. schip van hier noch innewaerts te seylen, soo is goetgevonden denselven ten respecte van syne cleene gagie by hem tot noch toe genoten, daervoren van nu aff tot in 't vaderlant [toe] toe te leggen f 85 ter maent, sonder dat hy eenigen tijt verbonden blijft, maer sal hem vry staen met het eerste schip vandaer weder herwaerts te keeren, omme na 't vaderlant te mogen vaeren.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent alsvore.

Maendach 4 January 1621¹⁾. Alsoo volgens resolutie in dato 24 December goetgevonden ende gearresteert is dat de E. heer Generael in persoon met de vlete innewaerts vertrecken sal, ende nodich eenige gequalificeerde overheden naer sijn E. vertreck hier dienen te blyven omme het generael maniemant van Compagnies saecken soo te water als te lande, gelijck het particulier gouvernement van dese importante plaatse met goede ende nodige ordre gedurende sijn E. absentie waer te nemen ende te dirigeeren, soo is by sijn E. ende den raet naer rype deliberatie eenstemmelijck goetgevonden ende gearresteert eenen formeelen hoogen raet te creeren die de saecken soo in 't generael als particulier te water ende te lande alsvore gemelt na yder eens uiterste vermogen ten besten dirigeeren en uytvoeren sal, en welcken

¹⁾ Kol. archief 559. In dit register is aangeteekend, dat er ook resolutien van 2 Jan. 1621 bestaan hebben, welke echter niet voor patria konden worden overgeschreven, daar het origineel op die plaats verteerd bleek.

raet bestaan sal in 5 personen, waertoe dan genomineert en geauthoriseert worden Pieter de Carpentier, Jacob Dedel, raden van Indien, Cornelis Reyersz., commandeur, Abraham van Uffelen, oppercoopman, Jan Pa, cappiteyn van 't garnisoen alhier; ende opdat desen raet behoorlijck beroepen wert, sullen daerinne praesideren de raden van Indien Pieter de Carpentier ende Jacob Dedel by beurten maent om maent.

Is mede goetgevonden tot soulagement van den hoogen raet eenen minderen of tweeden raet te formeeren, voor dewelcke alle dagelijcxe civile en crijchssaeken ter approbatie van de voorsz. raden van Indien afgedaan ende verricht sullen werden, en sal desen raet (gelyck als den hoogen raet) in vijff personen bestaan, daertoe g'eligeert en gecommitteert worden Tymon Michielsz., ontsanger generael, Jacques Colijn Jansz., oppercoopman, Evert Harmansz., oppercoopman, Abraham Strijcker, luytenant, Jacob Jansz. Brouwer, constabel majoor; ende sullen in desen raet by beurten maent om maent praesideeren ende den raet op de gewonelijcke rechtsdagen beroepen, Dinx-dach, Donderdach, Saturdach, namentlijck den ontsanger Tymon Michielsz. de eerste ende Jacques Colijn, oppercoopman, de tweede maent, ende soo voorts¹⁾.

Is mede goetgevonden dat den E. heer Generael op 't schip *Hollandia* synे residentie nemen sal omme daermede innewacrs aen te gaen; d'E. heer Frederick Houtman op 't schip *Zierickzee*; d'heer advocaat fiscael op 't schip *Amsterdam*; Jan de Vogel, met *Leyden* voor oppercoopman in 't lant gecomen, op 't schip den *Dragon*; Cornelis de Lange, oppercoopman, by den E. heer Generael op 't schip *Hollandia*; Jan van Gorcum op 't schip *Zierickzee*; Volkert Hero Vesterman op *Enckhuysen*.

Is mede geresloveert en goetgevonden, dat de schepen die eerst gerefct sullen sijn, dagelijcxs vooruyt sullen vertreken, ende dat de²⁾.

Dinx-dach adi 12 Januario anno 1621³⁾. Alsoo nodich is datter expresse beeedichde personen tot gerieff van den vreeinden handelaer ende inwoonende deser stede Jacatra gecommitteert worden om het wegersampt over d' incomende ende uytgaende commercien ende coopmanschappe met behoorlijcke wage ende gewicht te bedienen, is by den E. heer Generael ende sijnne presente raden goetgevonden tot het voorsz. wegersampt te nomineren ende te stellen de personen van Bencon, Chinees, overste der Chinesen, ende Dirck

¹⁾ Tot hier toe in regest bij van dor Chijs, *Plakaatboek I*, 602.

²⁾ Kol. archief 559 teekent aan, dat het vervolg der resolutien van 4 Jan. verteerd was en dus niet voor patria kon worden overgeschrevn; hetzelfde was het geval met resolutien die 6 Jan. genomen zijn. Op deze aantekening volgen de resolutien van 12 Jan., die ook in het contemporaine afschrift (T 36) weder beschikbaar zijn.

³⁾ Resolutien van 12 Jan.—1 Mei 1621: T 36.

Jemming, sabandaer, om 't selve waer te nemen ende te exerceeren, mits genietende een ten hondert; d'cene helft daervan t' appliceren tot benefice van den voornoemden Bencon, en d' ander helft voor den sabandaer.

Is mede goetgevonden tot onderstant van den voorsz. sabandaer ende sijn volck, dat alle vertreckende vaertuych aen ditto sabandaer voor passepoot provisioneel betalen sal, te weten: Een vlieger $\frac{1}{8}$, een tingan $\frac{1}{4}$, een balou $\frac{3}{4}$, een lambou 1, een joncke van omtrent 25 lasten (weynich onder off over) 2, een joncke van omtrent 50 lasten (weynich onder off over) 3, een joncke van omtrent 100 lasten 4, alle joncken boven de 100 lasten 5 realen van achten.

Is mede goetgevonden noch twee extraordinarie schepenen tot het colegie van vyven, dat alreede over dese stadt Jacatra gestelt is, te creëren, opdat by absentie van d' een off d' ander de civile saecken mogen op hun behoorlijcke rechtdagen waergenomen ende ten minsten by vijff schepenen affgedaan worden, namentlijck den luytenant Antony Caen, ende Jan Arentsz. van Serdam, wel te verstaen datter altijt een van de vijff oude schepenen presideren sal¹).

Ende alsoo den aenwas van de burgerye tussen Schilderstuyn ende 't cleen reviertgen aen gene syde de redoute beoosten de groote reviere buyten de stadt gelegen, dagelijcx seer begint toe te nemen ende t'accresseren, is goetgevonden den persoon van Jan Anthonisz. Brasser, op de voorsz. redoute wonende, tot overhooft daerover te stellen, omme daerover in tyden van op-roer ende tumulte te commanderen.

Ten respecte van veel diverse consideratien is mede goetgevonden datmen aen d' ondergeschreven officieren vereeren sal, namentlijck aen Hendrick Bruystens, balliu deser stede Jacatra, 150 realen van achten tot vereeringe van eenen gouden kettingh hem op den intree van sijn balliusampt toegeseyt.

Aen Jan Anthonisz. Brasser tot soulagement van syne dispencen aen de redoute gedaen 100 realen.

Aen Bencon der Chinesen overste 100 realen van achten.

Aen het collegie van schepenen deser stede Jacatra 250 realen.

Aen de officieren die de jongste monsteringe van de Chinesen hebben helpen doen, uyt de boeten daervan vervallen 50 realen.

Aen den sergeant Rippon, opperhooft over de twee stadts bolwercken, 20 realen.

Antony Meusz. van Cuylenburgh, uytgevaren met 't schip *Mauritius* de tweede reyse voor adelborst, wort van nu voortaen toegeleyt te verdienien f50 per maent ten aensiene van sijnne goede comportementen ende extraordinarie diensten daerinne hy geemployeert ende dagelijcx gebruyc t wort.

¹) *Plakaatboek I*, 602.

Jan Cornelisz. van der Gouw, uytgevaren voor bosschieter met 't schip *Nieu Zeelant* ende alhier voor desen tot portier aengenomen, wort van nu voortaan toegeleyt soo lange in 't voorsz. ampt continueeren sal te verdienen *f 18 per maent*.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACOB DEDEL, THIJS CORNELIS VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 3 Februario 1621. Jacob Adamsz. van Purmerlant, uytgevaren voor schieman met 't schip *Hollandia* a *f 24* ter maent, denwelcken seeckeren tijt het ampt van onderstierman heeft waergenomen ende noch waernemende is, wort van nu aff in ditto qualiteyt van onderstierman gestelt ende toegeleyt voortaan te winnen *f 30 ter maent*.

Matthijs Coenz. van Aecken, schiemansmaet, uytgevaren met *Nieu Hollandia* a *f 14* ter maent, wort van nu aff als schieman in des voorsz. plaatse op ditto schip gestelt ende toegeleyt *f 20 ter maent*.

Jan Hendricxsz. van Enckhuysen, uytgevaren voor bosschieter met *Nieu Hollandia* a *f 11*, sal voortaan voor schiemansmaet op ditto schip dienen ende *f 14 ter maent* genieten.

Alsoo door 't overlyden van Michiel Everts., voorleser, uytgevaren met 't schip *Nieu Hollandia* a *f 48* ter maent, in desselfs plaatse is gestelt Adryaen Cornelisz. Pauw, uytgevaren voor voorleser met 't jacht *Medenblicq* a *f 25* ter maent, soo wort denselven Adryaen Cornelisz. Pauw volgens den artijkelbrieff verbetert ende toegeleyt voortaan te verdienen *f 36 ter maent*, sijnde de helft van de sijnne ende des overledens gagie.

Item alsoo door 't overlyden van den sergeant Dirck Jansz. Dol op 't schip *Hollandia* omrent 70 soldaten sonder overhoofst sijn vaerende, soo werden daerover als sergeant gestelt Roeloff Jansz. van Harlem, voor adelborst, ende Cristoffel Sobereer, voor corporael met ditto schip uytgekommen, ende Roeloff Jansz. voornoemt het opperste gebiet bevolen, mits dat yder van deselve *f 18 ter maent* voortaan sullen genieten.

Naervolgende bootgesellen van ende op 't schip *Nieuw Hollandia* sullen voortaan voor bosschieter dienen ende yder van deselve verdienen *f 12 ter maent*, namentlijck:

Gerrit Jansz. van Dantsick, uitgevaren met *Hollandia*, winnende *f 9*.

Arent Jansz. van Mechelen, uytgekommen met *Hollandia*, *f 9½* winnende.

Reynier Asmus van Rijp, met *Schoonhoven* uytgevaren a *f 9* ter maent.

Volckert Volckertsz. van Amsterdam, met ditto schip gecomen, winnende *f 9 per maent*.

Item d' ondergeschreven hooploopers vermits cloecke jonge mannen sijn

ende jongens gagie winnende, wort voortaen toegeleyt elck f' 6 te verdienen, namentlijck:

Meynert Pietersz. van Harlem, met *Hollandia* uytgevaren a f 5.

Claes Meyndertsz. van Amsterdam, met ditto schip uytgevaren a f 4.

Hendrick Jansz. van Amsterdam, uytgevaren met ditto schip a f 4.

Jan Joosten van Amsterdam, met *Nieuw Hollandia* gecomen a f 4.

Willem Willemsz. van Franicker, met ditto schip gecomen a f 4.

Cornelis Dircxz. van der Goude, uytgecomen met *Schoonhoven* a f 5.

Gerrit Hermansz. van Leeuwaerden, uytgevaren voor bosschietter op 'tschip *Nieuw Hollandia* a f 12 ter maent, is den 17 passato provoost op ditto schip gemaect, ende toegeleyt sedert die tijt voortaen te winnen f' 18 ter maent.

Coenraet Bist van der Slesingh, uytgevaren voor adelborst met 't schip *Schoonhoven*, dewelcke sedert syne overcomste op dese schepen als onderbarbier is gebruyct, wort alsnu [als onderbarbier] geconfermeert ende toegeleyt voortaen te winnen f' 15 ter maent.

Naervolgende personen, uytgecomen met 't schip den *Eenhoorn* de laetste reyse, tegenwoordich varende op 't schip *Enckhuysen*, vermits cloecke mannen sijn ende cleyne gage winnen, wort voortaen toegeleyt te winnen, te weten:

Jeronimus Schuynderman, winnende voor ondersey-lmaker f 6, sal van nu aff verdienen f' 9 ter maent.

Hans Melder van Lubecq ende Flips Hendricxz. van Groningen sullen in plaatse van f' 4 voortaen f' 7 ter maent winnen.

Geurt Hendricxz. van Randenburch geboren van Nimweghen, uytgevaren voor adelborst met 't schip *Delft* de laeste reyse a f' 10 ter maent, tegenwoordich dienende voor lijffschut van d' heer Generael, wort van nu aff toegeleyt neffens andere lijffschutten f' 15 ter maent.

Item naervolgende personen, dienende voor hellebardiers van d' heer Generael, wort tot beter onderhout van cleedinge toegeleyt voortaen te verdienen f' 15 ter maent, namentlijck:

Jan Jansz. van Campen, adelborst, uytgevaren met *Mauritius* de 2^e reyse.

Davidt Hesselaer van Werrison, adelborst, uytgevaren met 't *Wapen van Zeeland* de laetste reyse.

Antony Turninger van Colmar, uytgevaren met d' *Eendracht* de laetste reyse.

Gregorius Florisz. van Dantsick, adelborst, in 't lant gecomen met 't schip d' *Eendracht* de jongste reyse.

Hans van Boven van Antwerpen, soldaet, uytgecomen met 't schip *Haerlem*.

Hans Pietersz. van Hainburch, soldaet, uytgevaren met 't schip *Tholen* de laetste reyse.

Hans Andriesz. van Noorwegen ende Roelant Solers van Londen, uytgevaren met 't schip *Hollandia* voor bootsgesellen a f 9 ter maent, dewelcke den 4^{en} Januario 1620 door den raet van ditto schip bosschieters sijn gemaect, worden alsnu door den heer Generael geconfirmieert ende toegeleyt van voorsz. tijt aff dat het bosschietersampt bedient hebben voortaan te winnen f 12 ter maent.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia* in stilte dryvende ontrent Amboyna datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, CORNELIS DE LANGE, ISBRANT CORNELISZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach ady 20 Februario anno 1621. Alsoo 't schip *Delft* met 't *Wapen van Jacatra* tot noch toe niet verschenen en is ende gepresumeert wort 't selve te laech de baye vervallen ende na Banda geloopen wesen sal, soo is by d'heer Generael ende de presente raden van Indien goet gevonden ende geresolvect op Dinxdach 's morgens toecomende wesende den 23 deser met de geheele vloote van hier na Banda sullen vertrekken; item dat 't jacht *Hert* met 50 coppen behalven sijn scheepsvolck t' avont vooruyt sullen senden omme de soldaten van Pouleway te lichten ende deselve op Nera te brengen, latende voorsz. 50 slechte personen tot bewaringe van 't fort aldaer.

De presente schippers van de respective schepen hier te reede leggende in consideratie gegeven sijnde de gestaltenisse van 't schip 't *Wapen van Amsterdam*, off het selve bequaem soude mogen wesen omme neffens de vloete na Banda te seyen, hebben eenstemmich geadviseert dat de voorsz. voyagie noch sal doen.

Laurens de Maerschalck, Jan van Bruel ende Thomas van Tongerlo, ondercooplieden, sullen voortaan als cooplieden dienen ende genieten f 50 ter maent.

Alsoo 't schip *Schiedam*, leggende voor Hitoe, ontrent 340 bhaer nagelen ingenomen heeft, is goet gevonden 't selve mede met de vloete na Banda sal seyen omme de macht te verstercken.

In 't Casteel Amboyna, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, HERMAN VAN SPEULT, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach ultimo Februario 1621. De heer Generael Coen, de presente gouverneurs, oppercooplieden, schippers, cappiteynen ende andere crijchsofficieren soo van de vloete als aen lant vergadert hebbende, heeft sijn E. deselve verhaelt, hoe tot Jacatra by den raet gearresteert is, dat met een goede vloete na Amboyna, Banda ende de Mollucques soude seyen oinme een generale tocht op Banda te doen ende alles in dese quartieren op een goede voet te brengen; item hoe sijn E. voorsz. resolutie d'Engelsche aldaer wesende heeft

aengedient ende gevraecht off gesint waren neffens ons met een goede macht mede na dese quartieren te gaen, omme met den anderen dese voorgenomen tocht tot welstant van beyde de Compagnien sien te verrichten, waerop antwoorden genegen waren, dan hadden alsdoen geen macht van schepen noch volck om aen sulcx mede de handt te houden; oock hoe alsnu in Banda comende, de commandeur van d' Engelsen seeckere missive van Pouleron aen sijn E. gesonden heeft, daerinne adviseert hoe door missive by d' heer Generael gebracht verstaen heeft dat voorgenomen hadden een tocht op Lonthor te doen, ende alsoo sy met die van Lonthor in contract sijn, daer een logie ende geschut hebben, versoecken dat met de voorgenomen tocht soo lange souden wachten, totdat haer commandeur met de schepen d' *Exchange*, de *Rubijn* ende de *Sterre*, die dagelijcx verwachten, alhier gearriveert soude sijn, omme alsdan te besluyten 't gene tot welstant van beyde de Compagnien sal bevin- den te behooren.

Op welcke propositie wijtloopich gediscoureert ende de voorsz. raetspersonen haer advysen daerop affgevraecht sijnde, hebben geadvyseert dat men eerstdaechs, soo haest mogelijck is, met voorgenomen tocht sal voortvaeren sonder nae d' Engelse schepen te wachten, alsoo wy haer van onser syde tot Jacatra genoechsaem voldaen hebben.

Item datmen vooreerst 't schip *Euckhuysen* voor Lontor, 't *Hert* voor Lacquoy ende 't *Wapen van Amsterdam* voor Slamma sal leggen, omme met hun geschut op voornoemde plaatse alsoo te spelen dat wy haer souden mogen divorceeren in haer conjecturen ende presumptien waer wy souden in den sin hebben te landen.

Den raet verstaet dat men de voorgenomen tocht niet lange mach dilayieren, alsoo de regentijt op handen is, ende 't gene men meent te verrichten binnen een maent sal moeten gedaen worden. Voorder datmen onse macht, stercq wesende omrent . . .¹⁾ personen die men te velde meent te brengen, in 15 compagnien yder van 70 koppen verdeelen ende deselve in drie troupen onder drie commandeurs stellen sal omme daermede 't lant op drie verscheyde plaatzen aen te tasten. De overhooffden van de voorsz. compagnien sijn dese naervolgende:

Cappiteyn Jan Willemsz. Gomale, luytenant Barent Multhoff, vendrich Jan Hendriexz. Crol, over een compagnie soldaten op 't schip *Amsterdam*.

Cappiteyn Hendrick van Herentals, luytenant Hendrick Harmansz., vendrich Claes Jansz. van Harlem, over een compagnie soldaten van Jacatra.

Cappiteyn Jan Jansz. van Gorcum, luytenant Philips Cranevelt, vendrich Daniel van der Steyl, over de compagnie vryeluyden van den *Dragon*.

¹⁾ Niet ingevuld. — Het totaal van 13 compagnieën à 70 man, eene à 42 en eene à 45 man, hierbeneden opgesomd, is 997 man.

Cappiteyn Jan de Ros, luytenant Hendrick Loots, vendrich Merten van der Well, over een compagnie soldaten op 't schip *Zierickzee*.

Cappiteyn Merten Jansz. Visser, luytenant Hendrick Lievensz., vendrich Frans Beyert, over een compagnie van Amboyna op *Zierickzee*.

Cappiteyn Isbrant Cornelisz., luytenant Roeloff Jansz. van Harlem, vendrich Rombout Jacobsz., over een compagnie soldaten op 't schip *Hollandia*.

Cappiteyn Cornelis de Lange, luytenant Antony Poppelboom, vendrich Evert Dircxsz. van der Pol, over een compagnie matrosen op 't schip *Nieuw Hollandia*.

Cappiteyn Jacob Jansz. Meys, luytenant Michiel Pietersz. Leest, vendrich Bastyaen Huygen, over een compagnie matrosen op 't schip *Orangie*.

Cappiteyn Jan Carstensz., luytenant Hans Juriaensz., vendrich Hendrick van Bemmel, over een compagnie matrosen van 't schip d' *Eenhoorn*.

Cappiteyn Wynant Brants, luytenant Frans Lenartsz., vendrich Hendrick de Haen, over een compagnie matrosen van de schepen den *Enckhuysen* ende *Schiedam*.

Cappiteyn Ewout van Dijck, luytenant Aris Jansz., vendrich Joseph Mostaert, over een compagnie matrosen van de schepen den *Dragon* ende 't *Wapen van Amsterdam*.

Cappiteyn Jean Cunget, luytenant Nicolaes Gerry, vendrich Hendrick Spits, over een compagnie soldaten van 't fort Nassouw.

Cappiteyn Jan van Hoeven, luytenant Jan de Grebber, vendrich Mahieu de Back, over de compagnie soldaten van Pouloway.

Een compagnie Jappanders van 42 coppen op 't schip *Nieuw Hollandia*.

Een compagnie Jappanders van 45 coppen op 't schip *Zierickzee*.

De voorsz. 15 compagnien sullen in drie regimenten verdeelt worden, te weten:

Vijff compagnien onder den heer gouverneur Willem van Antzen, die als luytenant-generael over 't leger commanderen ende in absentie van d'E. heer Generael 't opperste gebiet te lande hebben sal.

Het tweede regiment onder den cappiteyn Jan Jansz. van Gorcum, die als commandeur over andere vijff compagnien sal commanderen.

Het derde regiment sal staen onder een commandeur die na desen genoemt sal worden.

Is mede over de 36 tingans tegenwoordich inde vloote sijnde, alsmede over alle de boots en schuyts, als commandeur gestelt Jan Cornelisz. Cunst, schipper op 't schip *Schiedam*, ende over elcke thien tingans een cappiteyn die daer-over 't gebiet sal hebben, namentlijck:

Davidt Pietersz., stierman op den *Dragon*.

Jan Cornelisz. Kertkoe, stierman op 't *Wapen van Amsterdam*.

Adryaen Adryaensz., stierman op 't schip *Schiedam*.

Voorts alsoo d'E. heer Generael van meninge is mede op den voorgenomen tocht te gaen, soo heeft sijn E. den heer gouverneur Frederick Houtman gestelt omme in sijn absentie 't opperste commandement over 't fort ende de schepen hierontrent leggende te hebben.

Actum in 't fort Nassouw op 't eylant Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, JAN CAR-STENSZ., DIRCK GERRITSZ. CRUL, JAN JANSZ., JAN DE VOGEL, MARTEN JANSZ., JAN REVERSZ., DOEDE FLORISZ. CROES, JAN CUNGET, MATTIJS ALBERTSZ., JAN DE ROS, GUILLIAME VAN EYNDHOVEN, JOCHEM HENDRICXZ. SAEI, COR-NELIS VAN DEN BERCH, BROER BACKER, JACOB JANSZ. MEYS, JAN VAN DEN BLOCK, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi primo Maerty anno 1621. Op de verdeelinge van de 15 compagnien soo soldaten, matrosen als Jappanders gelet sijnde, is by den E. heer Generael met den crijchsraet goetgevonden deselve onder naervolgende com-mandeurs te stellen, te weten:

Onder d'heer gouverneur Willem van Antzen: de compagnie van Jean Cunget, sijnde soldaten van 't fort Nassouw; de compagnie van Hendrick van Herenthals, sijnde soldaten van Jacatra; de compagnie van Jan Willemesz. Gomale, sijnde soldaten van 't schip *Amsterdam*; een compagnie Japponders op 't schip *Hollandia*; een compagnie Japponders op 't schip *Zirckzee*.

Onder den commandeur Jan Jansz. van Gorcum: de compagnie van de vryeluyden van Jacatra; de compagnie van cappiteyn Cornelis de Langhe, sijnde matrosen van 't schip *Hollandia*; de compagnie van Jacob Jansz. Meys, sijnde matrosen van 't schip *Orangie*; de compagnie van cappiteyn Jan Car-stensz., sijnde matrosen van 't schip d'Eenhoorn; de compagnie van cappiteyn Ewout van Dijck, synde matrosen van 't schip den *Dragon* ende 't *Wapen van Amsterdam*.

Onder cappiteyn Verhoeven gestelt als commandeur: de compagnie sol-daten van Pouloway; de compagnie van cappiteyn Merten Jansz. Visscher alias Vogel, sijnde soldaten van Amboyna; de compagnie van cappiteyn Isbrant Cornelisz., sijnde soldaten van 't schip *Nieuw Hollandia*; de compag-nie van cappiteyn Wynant Brants alias Gilde, sijnde matrosen van *Schiedam* ende *Enckhuysen*.

Tot commissarissen over d'amonitie van oorloge ende vivres sijn gestelt, namentlijck Jochem Hendricxz. Sael over d'amonitie van oorloge, Cornelis van den Berch over de vivres.

Op 't versoek van cappiteyn Hittoe, met d' heer generael van Amboyna herwarts gecomen, hebben denselven geconsenteert met een prauwe van hier naer Slamma te vaeren, ende toesegginge gedaen soo eenige inwoonders van daer brachte, deselve vry en vranch na haer plaetsen soude laten keeren.

In 't schip *Nieuw Hollandia*, geanckert leggende by de vloete op de reede voor 't fort Nassauw in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, JAN CARSTENSZ., MARTEN JANSZ., HENDRICK HERENTHALS, JAN CUNGET, JAN DE ROS, JACOB JANSZ. MEYS, JAN WILLEMSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 2 Maerty anno 1621. D'E. heer Generael de gecommitteerde raden op 't schip *Nieuw Hollandia* vergadert hebbende, heeft sijn E. deselue geproponeert wat plaatse datmen eerst aentasten sal.

Item soo men 't *Wapen van Amsterdam* geheel sal lossen om na sijn gedestineerde plaatse te seylen, dat noch 6 dagen werck heeft; off men den *Eenhoorn* in sijn plaatse sal gebruycken en 't *Wapen van Amsterdam* sijn resterende goet sal laten inhouden.

Item soo men goetvint een tocht op Lacquoy te doen, off men derwarts sal senden 't jacht *Hert*, de *Vliegende Bode* ende d' galleye.

Hoeveel tingans en boots by elck geordonneert dient om haer te boechsaerden ende 't volck te landen.

Soo men goet vint een regiment aan dees syde te laten, hoeveel tingans daerby laten sullen.

Wat gereetschap, amonitie van oorloge ende vivres met de voorsz. jachten dienen te gaen.

Wiemen last gevend sal alderleye vierwercken te besorgen, met volck daertoe.

Off het oock geraden sy datmen d'aenstaende nacht een vloete van 10 tingans min off meer rontsomme 't lant sende omme de vyanden in onrust te brengen, eenige prauwen, eenich volck te becomen, te vernemen wat by haer passeert ende te besichtigen watter by den vyant gedaen mach worden.

Off het geraden sy datmen eenige tingans na de schepen in see sende.

Op allen welcke by de voorsz. gecommitteerde raden gediscouerteert ende gelet sijnde, hebben geadvyseert:

Op 't eerste, datmen vooreerst Lonthor sal aentasten.

Op 't tweede, datmen 't *Wapen van Amsterdam* sal laten leggen ende den *Eenhoorn* in sijn plaatse voor Salamme gebruycken.

Op 't derde vinden goet datmen na Lacquoy sal senden 't *Hert*, de *Vliegende Bode* ende de galleye.

Op 't vierde, datmen 2 compagnien soldaten met de voornoemde jachten sal senden, ende om deselve te boechsaerden ende voor Lacquoy te brengen de boots van *Hollandia*, *Orangie*, *Enckhuysen*, *Schiedam*, *Eenhoorn*, 't *Hert* ende de *Vliegende Bode*.

Op 't vijfde, datmen daertoe 16 tingans ende de rest van alle de boots en schuyten sal gebruycken.

Op 't seste, datmen in 't *Hart*, boven sijn scheepscruyt, noch sal schepen 74 vaten boscruyt ende goede pertye cogels.

Item 4 vaetgens met roer, ende twee vaetgens met mosquetcogels, mitsgaders twee cassen met lonten.

Op 't sevende, dat den constapel van Poulewey sal last geven omme alle vierwerken te besorgen ende tot sijnne assistentie eenige bosschieters bestellen.

Op 't achtste, datmen 12 tingans daertoe sal gebruycken, die dese aenstaende nacht rontsomme 't lant sullen seylen.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia* geankert leggende by de vloote op de reede voor 't fort Nassau in Banda, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 4 Maert anno 1621. Alsoo de meeninge is met de meeste macht aen de buytencant van Banda ontrent een plaatse Lacquoy genaemt te landen, is goet gevonden 't jacht *Hert*, welck daertoe alle provisie ende nootlijckheden ingenomen heeft, desen aenstaenden nacht vooruyt derwarts te senden met de Compagnie soldaten van Verhoeven, cappiteyn op Pouloway ende dat hem mede sullen geven 6 tingans ende 4 boots om 't selvige te boechsaerden ende soo nae aen de wal te brengen als doenlijcken is, welcke tingans ende boots, soo haest 't *Hert* geankert ende wel vastgeleyt is, alhier weder sullen keeren.

Ende wert den commandeur over de boots ende tingans, Jan Cornelisz. Kunst, gecommitteert om 't voorsz. jacht 't *Hert* derwarts te brengen ende daervan op 't spoedichste rapport te doen.

Actum in 't fort Nassau op 't eylant Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, JAN CARSTENSZ., DIRCK GERRITSZ. CRUIJL, JAN DE VOGEL, MARTEN JANSZ., WYNANT BRANTS, HENDRICK HERENTHALS, JAN CUINGET, JAN DE ROS, JACOB JANSZ. MEYS, JAN WILLEMSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 5 Maerty anno 1621. Omme nader seeckerheyt ende goede informatie van de gelegenheit van Lacquoy en waer men best daerontrent soude connen landen, te becomen, werden gecommitteert den E. gouverneur van Antzen, den commandeur Jan van Gorcum ende cappiteyn Merten Jansz. Visser alias Vogel tot de visitatie van de voorsz. plaatse, om desen aenstaenden nacht derwarts te varen ende daervan rapport te doen.

Item om Slamma te visiteren, dat van gelijcken desen nacht derwarts sullen vaeren cappiteyn Isbrant Cornelisz. ende cappiteyn Wynant Brants alias Gilde, met 10 welgemande tingans.

Actum in 't schip *Nieu Hollandia* geset leggende by de vloe voor 't Casteel Nassau op 't eylant Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, JAN CARSTENSZ., MARTEN JANSZ., WYNANT BRANTS, HENDRICK HERENTHALS, JAN CUINGET, JAN DE ROS, JACOB JANSZ. MEYS, JAN WILLEMSZ. GOMALE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach, adi 6 Maerty 1621. Door den E. heer Generael syne presente raden, mitsgaders de respective commandeurs ende cappiteynen van alle de compagnien, voorgedragen sijnde 't rapport by de E. gecommitteerde den E. gouverneur van Antzen, den commandeur Jan van Gorcum ende cappiteyn Vogel gedaen over het visiteren van de plaatse, Lacquoy genaemt, daer 't jacht *Hert* de verleden nacht ten ancker gebracht is, leggende aan de Zuydtzyde van 't landt recht achter Lonthor, om te vernemen off aldaer off daeromtrent op een bequaeme plaatse souden cunnen landen, ende dienvolgende een yder affgevraecht zijnde, hoe ende in wat manieren ende waer het landen het best zoude cunnen geschieden, 't sy met de macht in 't geheel op de besichtichde plaatse ontrent Lacquoy voornoemt, off met twee troupen off regimenten aldaer en met de derde troup alhier aan dese syde omtrent Lonthor, omme alsoo aan beyde syden de vyanden te gelijck de hant vol te geven, waerop eendrachtelijck by de respectieve commandeurs ende cappiteynen is geresolveert best ende geraetsaemst te sijn, de macht in twee troupen te verdeelen, ende dat de thien compagnien, te weten vijff van d' heer gouverneur van Antzen met noch een compagnie Mardijckers van Pouleway ende Nera van ontrent 60 koppen, ende vijff van den commandeur Verhoeven, op morgen met den dage, op de besichtichde plaatse ontrent Lacquoy sullen landen, omme vandaer voorts te trekken na Lacquoy voornoemt en ditto plaatse, soo 't doenlijck is, vooreerst in te nemen; item dat d' ander vijff compagnien van den commandeur van Gorcum, daerby noch gevoecht sullen worden de sol-

daten van 't schip *Delft* welck desen nacht hier aengecomen is, mede op morgen vroech hier aen dese binnencandt recht tegenover de schepen sullen landen, omme te sien off men alsoo met Godes hulpe boven op 't geberchte sal connen comen, en meester van Lonthor worden.

Op welcke voorsz. advysen by den E. heer Generael met sijnne presente raden naerder is gedelibereert ende overleyt, wat nu best ende geraetsaemst dient gedaen, namentlijck off men 't selvige alsoo in 't werck sal stellen, off men de aengeboden vrede met de Bandanesen sal aennemen ende met haer in accoort treden, off datmen de schepen elders gebruycken ende hunluyden met het vaertuych dat hier gebracht hebben, mettertijt matteren ende verduyren sal, waerop naer rype deliberatie by d' E. heer Generael ende de voorsz. presente raden eenstemmich is geconcludeert ende besloten ten meesten dienste ende welstant voor de Generale Compagnie best ende geraeden te sijn, datmen de macht tegenwoordich gebruycken ende daermede 't lant van Banda op morgen vroech met Godes hulpe aentasten sal, in sulcker forme ende manieren als hier voren by de respective commandeurs ende cappiteynen is geadviseert, waertoe ons Godt Almachtich zynen Heyligen Zegen ende victorie over onse vyanden wil geven.

Alsoo de gallaye desen morgen met de compagnie van cappiteyn Gomale van hier naer 't jacht 't *Hert* vertrocken ende op 't voorsz. jacht mede is de halve compagnie van Verhoeven, ende om 't selve te waerschouwen ende in tijts te doen embarcqueren, is goet gevonden tegens den avont 4 tingans tot dien eynde daernaer toe te senden, omme tegens onse comste mede vaerdich ende gereet te mogen wesen om te landen.

Ende opdat yder officier off soldaet occasie gegeven mach worden omme hem te beter in dese voorgenomen tocht te quyten, is goet gevonden den genen, die eerst op vyants vasticheyt off stercte soude mogen comen, te vereren na de veroveringe van voorsz. plaatse met 200 realen van achten in contant, den 2^{en} met 100 realen, ende die de derde persoon sal wesen, met 50 gelijcke realen, welck door de respective cappiteynen haer officieren ende soldaten sal worden aengeseyt.

Alsoo omme alle goede ordre ende crijchsdisipline te onderhouden, nodich is, dat over 't leger te lande een sergeant mayor gestelt werde, is daertoe ge-commiteert ende geautoriseert den E. cappiteyn Verhoeven, commandeur over 5 compagnien.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia* leggende by de vloe ten ancker op de rede voor 't fort Nassau in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, JAN CARSTENSZ., MARTEN JANSZ.,

WYNANT BRANTS, HENDRICK HERENTHALS, JAN CUINGET, JAN DE ROS, JACOB JANSZ. MEYS, JAN WILLEMSZ. GOMALE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 6 Maerty anno 1621 sijnde ontrent de middernacht. Alsoo de 4 tingans die desen voorleden avont naer 't jacht 't *Hert* en de galleye leggende omtrent Lacquoy gesonden waeren, alsnu wedergecomen sijn, met tydinge hoe 't *Hert* ende de galleye op haer plaetse niet gevonden hebben, sulcx dat apparentlijck t' seewaert sullen gedreven sijn, 't welck soo sijnde, daerdoor verhindert souden wesen de voorgenomen tocht desen aenstaende morgen te doen, ende om seeckerheyt ende naerder tydinge van te hebben, heest d' E. heer generael d' selve 4 tingans datelijck weder affgevaerdicht ende de presente raden neffens de commandeurs over de regimenten doen vergaderen, ende is by sijn E. geproponeert ende voorgestelt off het geraden is, desen nacht met de voorgenomen tocht evenwel voort te vaeren, off datmen naerder tydinge verwachten sal omme te weten waer 't *Hert* ende de gallaye souden mogen wesen, waerop naer rype deliberatie eenstemmelijck is goet gevonden, de voorsz. voorgenomen tocht tot naerder tydinge op te houden, en datmen tot dien eynde datelijck noch 10 andere tingans daerna toe sal senden, omme soo 't *Hert* ende de gallaye verdreven sijn, soo 't doenlijck is, [d'selve] aldaer weder ten ancker brengen, off andersints de soldaten daeruyt te lichten ende daermede op 't spoedichste herwarts te comen.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia* leggende by de vloe ten ancker op de rede voor 't fort Nassau op 't eylant Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach 's morgens adi 7 Maerty anno 1621. Alsoo de commandeur Verhoeven met de soldaten van de galleye ende 't *Hert* alhier wedergekeert is, met tydinge hoe 't voorsz. jacht *Hert* ende de galleye verdreven waeren ende niet weder voor Lacquoy ten ancker souden cunnen comen, maer dat haer beste deden omme alhier te comen, soo is door d' E. heer Generael de presente raden, commandeurs ende cappiteynen voorgestelt, hoe het best sullen aenleggen ende wat ons alsnu te doen staet, namentlijck off men volgens voorgenomen resolutie met de twee regimenten evenwel ontrent Lacquoy met de tingans sal landen ende soo 't doenlijck is, sien boven op 't geberchte te comen, waerop naer vele en verscheyde redenen ende wederredenen eyntlijck is goet gevonden, datmen, om tijt te winnen, dese aenstaende middernacht alhier

met de geheele macht sal landen, ende gelant sijnde 't leger sal nederslaen daer 't best ende gevoechlijcxste can geschieden om met gemack te approscheren; ende omme een yder te courageren, is goetgevonden de commandeurs, cappitey'nen, officieren ende soldaten aen te dienen datmen d' eerste troup van 20, 25 a 30 man, die eerst boven op 't geberchte compt ende stede hout totdat gesecondeert wert, sal vereeren met 500 realen van achten, ende soo 't een heele compagnie is, met 1000 realen.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia* ten ancker leggende by de vloten voor 't fort Nassauw in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, JAN CARSTENSZ., MARTEN JANSZ., WYNANT BRANTS, HENDRICK HERENTHALS, JAN CUINGET, JAN DE ROS, JACOB JANSZ. MEYS, JAN WILLEMSZ. GOMALE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach tegen den avont adi 7 Maerty anno 1621. Naerder gelet op den tijt wanner 't best sal wesen om te landen ende wat ons alsdan te doen staet, is goetgevonden datmen met het criecken van den dach sal sien aen lant te comen, 't leger nederslaen ende ons sterck maecken, ende dat ons alsdan voorder na tijt ende gelegenhey't van saecken ende plaatse reguleren sullen.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia*, geanckert leggende by de vloten op de rede voor 't fort Nassauw in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, JAN CARSTENSZ., MARTEN JANSZ., WYNANT BRANTS, HENDRICK HERENTHALS, JAN CUINGET, JAN DE ROS, JAN WILLEMSZ. GOMALE, CORNELIS CORNELISZ. WAGENVELT, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 8 Maerty anno 1621. Also tegenwoordich met seventhien compagnien aen lant ende eenige tot verby Ortatten lancx strant gemarcheert sijn, is door d' E. heer Generael voorgestelt aen d' heer gouverneur van Antzen en de commandeurs van 't leger, wat ons alsnu te doen staet ende off men bequaemlijck 't leger alhier soude connen nederslaen omme met gemack de wegen ende passagie te soecken om boven op het lant te comen, waerop by haerluyden altsamen geadvyseert ende dienvolgende by den E. heer Generael mede goetgevonden is, dat men datelijck met alle de macht weder van lant naer boort vaeren sal, omme andere raedt te soecken, alsoo niet geraden vinden t' onderstaen boven te trekken door de wegen die van de vyanden met bolwercken beset zijn, ende 't voorlant soo smal is, dat nieuwers leger neder-

geslagen can worden off den vyant is daerover van 't geberchte dominerende, soodat ons veel volck affgeschoten soud worden, sonder den vyant eenige affbreuck te connen doen.

Actum op 't groot eylant Banda staende met alle de compagnien op strant. Datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, JAN CARSTENSZ., MARTEN JANSZ., WYNANT BRANTS, HENDRICK HERENTHALS, JAN CUINGET, JAN DE ROS, JACOB JANSZ. MEYS, JAN WILLEMSZ. GOMALE, CORNELIS CORNELISZ. WAGENVELT, THIJS CORNELISZ. VLEYS-HOUWER, secretaris.

Dinxdach na de middach adi 9 Maert anno 1621. Alsoo de heer Generael met een armade van 21 tingans desen voormiddach rontsomme het lant van Banda gevaren ende alles besichticht heeft ende nu wedergekeert is, hebbende aan d' heer gouverneur Houtman last gelaten, geduerende sijn E. absentie de commandeurs ende cappiteynen byeen te beroepen omme met den anderen te delibereren ende overleggen hoe het best sullen aenleggen omme weder te landen ende meester van Banda te worden, 't welck geschiet ende daervan door d' heer Houtman rapport aan d' E. heer Generael gedaen sijnde, heeft sijn E. de commandeurs ende cappiteynen weder aan boort doen comen ende in volle vergaderinge de flauwicheyt van vele seer hart bestraft, ende geproponneert hoeveel de Generale Compagnie aan de conqueste van Banda gelegen is ende wat groote ende excessive oncosten ende lasten de Compagnie soo lange jaren alhier gedragen heeft, dat derhalven niet eers genoch soude wesen, dewyle nu Godtloff een groote macht by malckanderen hebben, alle preparatiën gereet ende daertoe expres hier gecomen sijn, datmen de saecke hereby souden laten berusten ende met schande vertrekken; oversulcx versoect sijn E. van de vrienden alhier vergadert sijnde goeden raet hoe het best aenleggen sullen, recommandeert ende beveelt een ider sijn eet ende eere te betrachten, lijffen leven voort vaderlant in dienst van de Generale Compagnie te wagen, en soo de vrienden daertoe geen raet en weten, noch moet hebben, seyt sijn E. dat hy daertoe wel goeden raet weet te vinden selffs soo 't den raet goetvint voorgaen sal, ende met autoriteyt volgens sijnne commissien hem van de E. Hooge Mogende Heeren Staten Generael, sijnne Princelijcke Excellentie ende de heeren onse Meesters verleent commanderen sal, wat begeert gedaen te hebben alsoo niet van meeninge is de saecken hereby te laten berusten, maer met een mannelijcke resolutie ende courage uyt te voeren ende sien wat Godt de Heere sal gelieuen te geven; alle hetwelcke by de presente raeden, commandeurs ende cappiteynen verstaen sijnde, is eenstemmich na

rype overlegginghe van saecken goet gevonden ende geresolveert, datmen op overmorgen vroech den 11 deser met het criecken van den dage met alle de macht met Godes hulpe weder sal sien te landen in deser manieren, te weten dat twee regimenten soldaten, de avant- ende arierre-gaerde, bestaende in thien compagnien, aen de buytencant van 't lant Banda door dertich tingans sullen gebracht worden omme bewesten Lacquoy te landen, ende gelant sijnde, vandaer dwers door 't lant naer Lontor te marcheeren, ende dat het derde regiment van commandeur Jan van Gorcum, sijnde de batalie, eerst hier aen dese binnencant aen lant sal geset worden, waeruyt dadelyck cappiteyn Vogel met een compagnie van 35 vrywillige uytgelesen Nederlanders ende 15 Japonnesen hem in 't bosch sal begeven, omme een wech te soeken ende te sien off boven sal cunnen comen, ende dat hem corts daerna noch een ander compagnie sal volgen omme hem te seconderen, ende sal den commandeur Gorcum met de resterende compagnien hem op de strant omtrent Ortatten ont-houden ende aldaer eenen losch allarm maecken, omme alsoo de macht van Lontor herwarts aen te trekken ende de Bandanesen overal de handen vol te geven, opdat ons volck van achteren te beter in Lontor comen mach.

Item alsoo alle de compagnien bestaen elck in 70 coppen, is goet gevonden d'selve te vercleenen yder op 55 coppen, ende dat het resterende volck tot royers ende bewaerders van de boots ende tingans sullen gebruyc kt werden, te weten op yder tingan vier gevange Javanen en seven Nederlanders, daervan vijff elck een musquet sullen voeren tot verseeckeringe ende bewaringe van de tingans ende boots, die aen de binnensyde van 't lant sullen blyven ende behoorlijck met roeyers versien worden.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia* geankert leggende by de vlope op de rede voor 't fort Nassau in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, JAN CARSTENSZ., MARTEN JANSZ., WYNANT BRANTS, HENDRICK HERENTIALS, JAN CUINGET, JAN DE ROS, JACOB JANSZ. MEYS, JAN WILLEMZ. GOMALE, THIJS CORNELISZ. VLEYS-HOUWER, secretaris.

Woensdach tegen den avont adi 10 Marty anno 1621. De presente raden mitsgaders de commandeurs, cappiteynen ende luytenants van de geheele macht aen boort van d' E. heer Generael op 't schip *Nieuw Hollandia* vergadert sijnde, is door sijn E. henluyden affgevraecht off alles gereet ende vaerdich is omme desen aenstaenden nacht te inbarcqueren ende op morgen met den daghe met Godes hulp te landen, in sulcker manieren als op gisteren geprojecteert ende voorgenomen is, waerop geantwoort wiert jae.

Voorder alsoo d' E. heer Gouverneur Generael met het eerste leger mede
aen lant is geweest ende wederom genegen ende gesint is, mede te gaen, in-
gevallen by den raet sulcx goet gevonden wert, soo stelt sijn E. 't selve ter
dispositie van den voorsz. raet ende versoeect dat een yder daervan sijn schrif-
telijck advijs ende opinie sal geven 't welck gedaen sijnde, wierdt verre by de
meeste stemmen verstaen dat sijn E. om verscheyde merckelijcke redenen
niet mede sal gaen, maer dat sijn E. daertoe een ander gequalificeert persoon
sal gelieuen te nomineren, ende alsoo d' heer gouverneur van Antzen door
swaerlyvicheyt van synen persoon niet wel en sal cunnen marcheren, ende
d'heer Houtman 't selve ernstelijck versoeckende is ende daertoe goede moet
ende couragie heeft, heeft sijn E. d' voorsz. heer Houtman als veltoverste ende
mayor van 't geheele leger verkoren, ende cappiteyn Jan van Hoeven, com-
mandeur over een regiment van vijff compagnien, als synen luytenant, doch
soo sijn E. comende om te landen niet wel en conde boven comen, sal in
sijn plaatse 't opperste gebiet hebben den voorsz. van Hoeven ende cappiteyn
Gomale als synen luytenant, welcke voorsz. personen d'heer Generael be-
geert dat allen ende een yder op desen tocht gaende, van den meesten tot den
minsten toe, niemand uytgesondert, sal respecteren ende gehoorsaemen, in
vougen als off sijn E. daer selfs in persoon waere, ende recommandeert, belast
ende beveelt andermael op 't alderhoochste dat een yder sijn eet ende eere
betrachte sonder door vreese van lijff off leven te beswijcken, maer cloek-
moedelijck den vyant te helpen overwinnen, met belofte, dat wie hem extra-
ordinario quijt, 't selvige met een eerlijcke belooninge, 't sy met verbeteringe
van offtie, gelt off andersints, sal gerecompenseert ende vergolden worden,
ende daertegens op 't hoochste met den doot andre ten exemplel sal doen
straffen degene die eenige grove fauten van flauherticheyt off diergelijcke
soude mogen committeeren.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia*, leggende by de vloe ten ancker op
de rede voor 't fort Nassau in Banda, datum ut supra. Was onderteekent
JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MAR-
TINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN
KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, JAN CARSTENSZ., MARTEN
JANSZ., WYNANT BRANTS, HENDRICK HERENTHALS.

Vrydach adi 12 Maerty anno 1621. Alsoo Godlofft gisteren met gewelt over-
wonnen ende ingenomen hebben de stadt Lontor, sijnde de hooftplaatse,
voornaemste sterckte ende vasticheyt van gants Banda, waerdoor syliden de
plaetsen van Madjangi, Lacquoy, Sammer ende Ortatten mede verlaten heb-
ben en t' eenemael van 't lant gevlycht sijn, soo is 't dat die van Slamma ende
haere geassocieerde, [haer] niet machtich kennende om ons te wederstaen,

maer haer mede genochsaem overwonnen siende, door seeckere gecommitteerde versoeckende perdon van hun rebellie ende vorder presenterende alles te doen wat wy begeerden, soo sy in vrede mochten blyven wonen, waerop door d' E. heer Generael hen aengedient is daertoe wel gesint te sijn, maer dat eerst ende alvorens haer stercten souden ruyneren, slechten ende verlaten, ende daerbeneffens aan ons overleveren alle haer musquetten, roers ende bassen die sy souden mogen hebben, ende dat haer alsdan door den E. heer Generael soude aengewesent werden een plaatse daer sy gerustelijck ende vredelijck onder onse bescherminge souden wonen, ende de noten ende soelie aan ons ende onse bontgenoten te leveren sonder eenigen anderen heer van 't geheele lant te kennen als d' E. Hooge Mogende Heeren Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden; off andersints, datmen dadelijck voortvaeren, de victorie vervolgen ende haere plaatse met gewelt aentasten gelijck Lontor gedaen hebben, welck de voorsz. gecommitteerde aengenomen hebben niet alleen alle d' andre overhoofden aan te dienen, maer oock beloost alsoo te doen effectueeren, allen 't welcke by de presente raden aldus mede goet gevonden ende geaccoordeert is.

Is mede goet gevonden dat den advocaet fiscael Martinus Sonck desen aenstaenden nacht sal vaeren na Poleway omme met d' Engelsen en die van Pouleron in onderhandelinge te treden ende den welstant van de Generale Compagnie dienaengaende sooveel mogelijck te bevoirderen.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia* geancert leggende by de vloote op de rede voor 't fort Nassau op 't eylant Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteeekent JAN PIETERSZ, COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, THIJS CORNELISZ, VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach 's morgens adi 13 Maerty anno 1621. Alsoo niet wel doenlijck en is, vermits het tegenwoordich in de mousson is, een schip off jacht na Amboyna te senden, ende evenwel nochtans hoochnodich advysen derwarts dienen gesonden omme in Amboyna de tydinge van de conqueste van Banda ruchtbaer te maecken ende den heer Speult te belasten dat tegens de comste van d' E. heer Generael aldaer alle de voorneemste hooffden van 't geheele lant ende alle omleggende eylanden ende plaatzen aan 't Casteel geroepen ende vergadert werden om een nieuw accoort ende eendrachtich verbont met hen te maecken, alles aldaer in vrede te stellen ten eynde dat van hennuyden geen anderen heer van 't lant erkent en werde als de Hooch Mogende Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, omme na desen alle tweespalt sooveel mogelijck te weerent, met expresse waerschouwinge, dat dengenen die absenteert als rebellen, ongehoorsamen ende vyanden verclaert

ende met gewelt gelijck die van Banda aengetast sullen werden; ende opdat de voorsz. advyzen tijtlijck aldaer mochten comen, is goet gevonden op morgen nacht een welgemeerde tingan derwarts te senden ten syne voorsz.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia*, leggende by de vloe ten ancker op de rede voor 't fort Nassauw in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach 's avonts adi 13 Maerty 1621. Alsoo die van Slamma, Wayer, Ouwendender, Rosengijn ende ander plaetsen die noch niet aengetast sijn haere aengeboden vrede niet en vervolgen, maer in plaetse van dien vele uytvluchten ende verlangingen van tijt soecken, sulcx dat naer alle aparentie met haer niet en sullen connen handelen, maer het uiterste mede moeten doen, ende onse victorie met Godes hulpe sien te vervorderen om het geheele lant voorts te conquesteeren, soo is op de propositie door d'E. heer Generael gedaen by de presente commandeurs ende cappiteynen geadviseert ende by sijn E. met de meeste stemmen geconfermeert, dat byaldien die van Slamma morgen haere stercten niet aff en breecken, haer bassen, musquetten, roers niet overleveren, hun overmorgen vroech met Godes hulp mede met gewelt aentasten sullen met de resterende macht, die tot dien eynde op heden van lant weder in de schepen geembarcquert is, ende dat een yder hem tegen dien tijt vaerdich sal maecken ende sijn volck vaerdich houden.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia* geancert leggende by de vloe op de rede voor 't fort Nassauw in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, JAN CARSTENSZ., MARTEN JANSZ., WYNANT BRANTS, HENDRICK HERENTIALS, JAN CUINGET, JAN DE ROS, JACOB JANSZ. MEYS, JAN WILLEMSZ. GOMALE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach 'smorgens adi 14 Maerty 1621. Is goet gevonden datmen aen den cappiteyn Merten Jansz. Visser met syne 34 vrywillige uytgelesen Nederlandse soldaten ende 15 Jappannesen, die henselven gepresenteert hebben als voorgangers omme by 't geberchte op onbekende wegen te soecken, alwaer harde tegenstandt vonden, hun seer wel gequeten hebben, den vyant verdreven ende tot boven gecomen sijn, de naervolgende vereeringe sal doen, te weten:

Aan cappiteyn Merten Jansz. Visser alias Vogel 600 realen van achten, met noch twee veroverde bassen.

Aan Roeloff Jansz., adelborst onder de compagnie van cappiteyn Verhoeven op Puleway, omdat hem extraordinarie boven andre gequeten heeft, 60 realen.

Aan de overste van de voorsz. Jappannesen gelijcke 60 realen.

Ende aan d'andre 33 soldaten, waervan een van de compapnie van cappiteyn Jan de Ros, sijnde op *Zierickzee*, doot gebleven is, die 't op sijn rekening sal goetgedaan worden, ende 14 Jappenesen elck 30 realen van achten.

Item dat mede aan seecker Bandanees die ons den wech achter Lacquoy tot Lontor gewesen heeft, een vereeringe van 200 realen van achten gegeven sal worden, boven de 50 realen hem tevoren vereert.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia*, leggende by de vloete ten ancker op de rede voor 't fort Nassouw in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach na de noene adi 14 Marty 1621. Alsoo de gecommitteerde tot noch toe van Slamma niet gekeert sijn ende onseecker is, wat bescheyt becomen sullen, is naer consideratie van saeken by de presente raden, commandeurs ende cappiteynen andermael goet gevonden, byaldien d'aenstaende nacht geen tydinge van de raseringe van Slamma becomen, dat de plaatse met Godes hulpe op morgen vroech met negen compagnien Nederlanders ende twee compagnien Jappanders van beyde syden aentasten sullen, waerover door d'E. heer Generael aan alle de hoofsden geordonneert is dat een yder met syn volck ende alle nootlijckheden hem vaerdich houde tegens dat de seyne wert gedaen.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia*, leggende by de vloete voor 't fort Nassouw in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., CORNELIS DE LANGE, JAN CARSTENSZ., MARTEN JANSZ., WYNANT BRANTS, HENDRICK HERENTHALS, JAN CUINGET, JAN DE ROS, JACOB JANSZ. MEYS, JAN WILLEMSZ. GOMALE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 17 Maerty 1621. Is door d' heer Generael de presente raden ende de commandeurs van 't leger de naevolgende poincten in bedenckinge gegeven omme een yders advijs schriftelijck daerop te hooren ende mette eerste gelegenheyt finale resolutie daervan te nemen sulcx als ten besten

dienste van de Compagnies welstant ende verseeckeringe van dese plaetse bevonden sal worden te behooren.

Eerstelijck, alsoo Godt de Heere ons de victorie over 't geheele lant Banda verleent heeft, die van Lontor, Madjangy, Lacquoy, Ortatten ende Sammer verdreven ende gevlycht sijn, daerdoor die van Slamma, Wayer, Ouwendender, Comber ende Rosangijn genootsaect sijn geworden, hunluyden ons welgevallen t' eenemael te onderwerpen, gelijck syluyden gedaen ende 't geheele lant met alle haer bassen, roers ende mosquetten aen ons overgeleverd ende haer steden ende vasticheden geslecht hebben omme als getrouwe onderdanen onder onse bescherminge in vrede te wonen, waer d'selve inwoonderen van Slamma, Wayer, Oudendender, Comber ende Rossangijn haer plaetse aenwysen ende woningen toelaten sullen.

Ten tweeden, wat garnisoen in gants Banda naer 't vertreck van de vlotte gelaten dient ende behoort te blyven, soo tot verseeckeringe van dese eylanden als om haer rebellie te mogen weeren, te weten hoeveel soldaten, boots-gesellen, alderley ambachtsluyden, jongers, gevangen Javanen ende andere; mede hoeveel tingans.

Ten derden, wat gerechticheyt off deel van de noten ende foelie die een yder soowel Duytsen als Bandanesen leveren sal, daervan aen den heer sal gehouden wesen te betalen, tot vervullingne van de groote ende swaere excursive oncosten.

Ten vierden, wat cappiteynen men alhier sal laten over de soldaten op de forten.

Ten vijfden, wat cappiteyn ende luytenant over de matrosen die op de tingans sullen vaeren.

Ende werden d' heeren gouverneurs Houtman ende van Antzen met den advocaet fiscael gecommitteert een ontwerp te doen van de artijckelen die men die van Slamma, Wayer, Ouwendender, Comber ende Rosangijn sal doen beëdigen.

Is mede goetgevonden datmen 't geheele lant van Banda ende de boomen als leen uytdeelen sal; dat derhalven een yder die iets begeert hem selfs aengeve by de cooplieden van de respective forten op Nera ende Pouleway.

Actum in 't fort Nassouw op 't eylant Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN KUNST, JAN VAN HOEVEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 24 Marty anno 1621. Alsoo men verstaet dat eenige van de gevlychte Bandanesen met haer vrouwen ende kinderen van Lonthor, Ortatten, Madjangy, Lacquoy ende Sammer, onse vyanden, haer noch op 'tselve

groot eylandt van Banda in 't bosch ende geberchte onthoudende sijn, en aldaer wel eenige sterckten soude mogen maecken, is goetgevonden op morgen een regiment van vier compagnien soldaten, yder van 70 koppen, met een partieye Jappanders langs het geberchte ende rontsomme door 't lant uyt te senden omme de gevvluchte Bandanesen te soecken, henluyden van 't lant te jagen ende eenige soo 't doenlijcken is te becomen, waerover als commandeur mede sal gaen den E. Jan Jansz. van Gorcum.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia*, leggende geanckert by de vloete voor 't fort Nassouw in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN KUNST, JAN VAN HOEVEN, ISBRANT CORNELISZ., JAN WILLEMSZ. GOMALE, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 27 Maerty anno 1621. Alsoo door Godes genade door de veroveringe van Lonthor het geheele lant van Banda geconquesteert ende ons opgedragen is, derhalven hoochnodich geacht wert dat tot verseeckeringe ende bewaringe van 't selve lant een sterckte ende garnisoen geleyt wert, waertoe seecker hoochte leggende dicht onder Lonthor ende dominerende over de geheele stadt voor 't bequaemste geoordeelt wert, ende omme tijt te winnen ende 't selvige terwyle de vloot hier leydt te voltrecken, is goetgevonden datmen op Maendach toecomende den 29 deser 't voorgenomen fort op de voorsz. gedeseygneerde plaatse sal beginnen te leggen ende in 't werck te stellen, met geleyde steen van 10 voeten muys dick ende 90 voeten pleyns in 't viercant, met vier flanckerende puncten.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia*, leggende geanckert by de vloete voor 't fort Nassouw op 't eylant Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, JAN KUNST, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 28 Marty anno 1621. Alsoo door 't overlyden van Claes Isbrantsz., in sijn leven oppercoopman op 't schip *Orange*, hetselvige schip tegenwoordich van oppercoopman ontbloot is ende nodich weder met een ander dient te versien, waertoe ons voorgecomen sijnde den persoon van Cornelis van den Berch, coopman op 't schip 't *Wapen van Amsterdam* (welck schip alsnu affgeleyt wert), soo is 't dat goetgevonden hebben den voorsz. van den Berch als oppercoopman op 't voornoemt schip *Orange* te authoriseren, gelijck hem authoriseeren mits desen, omme alles aldaer naer behooren waer te nemen.

Alsoo Jan Claesz., in sijn leven geweest schipper op 't *Postpaert*, eenigen

tijt geleden overleden is ende 't selvige schip tot noch toe van schipper onversien is gebleven ende nodich weder een ander daerop dient gestelt, soo is 't, dat by den E. heer Generael ende sijnne presente raden gehoort sijnde de goede getuigenisse ende bequamheyt van Cornelis Hermansz., tegenwoordich opperstierman op 't schip *Orange*, goet gevonden is, den voornoemden Cornelis Hermansz. voor schipper op 't voorsz. schip 't *Postpaert* te authoryseeren om 't selvige schippersoffitie daerop voortaen na behooren te bekleeden ende waer te nemen, mits genietende de verbeteringe volgens den artijckelbrieff.

Alsoo ons onder andre personen voorgedragen is de bequaemheyt ende suffisantie van Jan Cornelisz. Keertekoe, tegenwoordich opperstierman op 't *Wapen van Amsterdam*, omme als cappiteyn over de 25 tingans die hier in Banda sullen blyven te commandeeren, soo is 't dat goet gevonden hebben den voornoemden Jan Cornelisz. Keertekoe met het voornoemde cappiteyns-offitie over deselve tingans te vereeren.

Van gelijcken dat op 't goet rapport welck ons gegeven wert van Claes Pietersz. van Weert, alias Langhe Claes, vryburger geweest op Jacatra ende alsnu sergeant onder de compagnie van cappiteyn Jan van Gorcum, denselven Claes Pietersz. van Weert als luytenant over de voorsz. tingans alhiersal blyven.

In 't schip *Nieuw Hollandia*, geanckert leggende by de vloote voor 't fort Nassouw in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN KUNST, JAN VAN HOEVEN, JAN VAN GORCUM, CORNELIS DE LANGE, ISBRANT CORNELISZ., DOEDE FLORISZ. CROES, DIRCK GERRITZ. CRUL, JAN VAN HOUDAEN, JAN CUINGET, HENDRICK JACOB SZ., JAN CARSTENSZ., JOCHEM HENDRICXZ., CORNELIS VAN DEN BERCH, THIJS CORNELISZ. VLEVS-HOUWER, secretaris.

Saterdach adi 3 April anno 1621. Ten aensien van d' indispositie van den heer Willem van Antzen, gouverneur alhier over dese eylanden, ende forten van Banda, is goet gevonden dat denselven sich by den heer Generael in de vloote sal vervougen omme als raet van Indien synen resterenden verbonden tijt voort uyt te dienen, ende dat in sijn plaetse alhier als gouverneur sal blyven den E. advocaat fiscael Martinus Sonck.

Is mede goet gevonden Jan van Hoeven, cappiteyn op Poleway, van daer te verlossen, ende dat hy met de vloete mede na Jacatra varen sal.

Alsoo 't schip de *Zeewolff* door gebreck van andre schepen voor desen tot een schip van defentie is genomineert omme in de Mollucques te varen, ende 't voorsz. schip, doordien alhier moet verdubbelen, een maent off twee daermede sal doorbrengen, is derhalven goet gevonden 't schip *Orangie* in sijn

plaetse te presenteeren, en d' Engelsen alhier sijnde 't selve aan te dienen, om daernaer de taxatie te formeren.

Actum in 't fort Nassau op 't eylant Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 5 April anno 1621. Is goetgevonden dat voortaan scherpe opsicht genomen ende de burgerye alhier in dese eylanden residerende belast sal worden dat een yder sijn eygen musquet, bandelier en sijdtgeweer met den aencleven van dien binnen synen huyse gehouden sal wesen op sijn eygen cost te houden ende selfs te coopen ende te betalen, omme in tyde van noode te mogen gebruycken, op pene soo wie hiervan in gebreck bevonden wert, van 50 realen van achten te verbeuren.

Item dat van gelijcken scherpelijck gepubliceert ende verboden sal worden dat voortaan niemand op de forten ende in dese eylanden van Banda leggende, off op de schepen, joncken, fregatten off andre vaertuych vaerende, 't sy in dienst wesende personen, vryburgers, vreemdelingen off imant anders, wie 't soude mogen wesen, hem vervorderen sal eenich geweer van roers, musquetten, sijdtgeweer, cruyt, loot, cogels, off eenige andre amonitie van oorloge aan de Bandanesen ofte andre Indianen, niemand uytgesondert, alhier te vercopen, verruylen off verschencken, 't sy onder wat pretext dattet soude mogen sijn, op de verbeurte van 't selve ende daerenboven drie jaren op de galleyen off fregatten te roeyen, off met een ketting aen 't been voor den heer te wercken.

Gelet sijnde op de propositie van den heer Generael op 17 Marty passato gedaen nopende de macht die naer 't vertreck van de vlope hier in Banda sullen laten, is eenstemmeliick goetgevonden ende gearresteert 't gene volcht:

Eerstelijck, dat hier in dese eylanden sullen blyven 400 soldaten in als; item 25 bootsgesellen tot de 25 tingans, ontrent 100 jongers, ende daerenboven noch alle de medegebrachte gevangen Javanen ende andre swerten, sijnde te samen 360 personen; ende sullen over de voorsz. 400 soldaten alhier geauthriseert ende gelaten werden 3 cappiteynen, 3 luytenants ende 3 vaendrichs, namentlijck Jan Cuinget, Jan de Ros ende Wynant Brants alias Gilde als capiteynen; Nicolaes Gerri, Barent Multhoff ende Hendrick Hermansz. als luytenants; Claes Jansz. van Haerlem ende Jan de Grebber van Persijn als vaendrichs.

Item dat hier mede sullen blyven 8 huystimmerlieden, 4 scheepstimmerluyden, 4 smits, 4 cuypers ende 6 metselaers.

Nopende de plaatse die men de Bandanesen tot woningen aenwysen sal is

goetgevonden, dat die van Slamma ende Comber hier altsamen een de binencant van 't lant sullen wonen, ende haer huysingen boven van 't geberchte doen affbreecken ende omlaech langs 't strant laten stellen.

Ende die van Wayer, Ouwendender, Rosengijn ter plaatse daerse sijn, maer mede altsamen omleech aan den strant, sonder toe te laten ofte te gedogen datse enige huysingen ofte versterckingen boven in 't geberchte houden.

Alsoo Pouleway aen de burgerye by leeninge uytgedeelt sal worden omme 't bos te beter schoon te houden ende te meerder vruchten te becomen, is goetgevonden dengenen die naemaels sijn gedeelte mochte comen te vercoopen, dat denselven vercooper, soo dickwils sulcx geschiet, daervan aen den heervan 't lant sal geven den vierden penninck, ende van de vruchten van noten ende foelie die gelevert sullen werden den . . .¹⁾ penninck.

**Actum in 't fort Nassouw op 't eylant Nera in Banda, datum ut supra.
Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, JAN KUNST, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.**

Dinxdach adi 6 April anno 1621. Door d'E. heer Generael de oppercooplieden, cappiteynen ende schippers van de presente macht vergadert ende byeengeroepen sijnde om haer advijs schriftelijck te geven nopende 't stuck van Lonthor ende haere consoorten, als te weten die van Ortatten, Madjangi, Lacquoy ende Sammer, die met gewelt geconquesteert, overwonnen ende door Gods genade met de wapenen uyt haere steden ende vasticheden verdreven ende alsnoch haer soo hier en daer in Wayer als in 't geberchte onthoudende sijn, is door sijn E. in volle vergaderinge geproponeert ende voorgestelt hoe het met de voorsz. gevlochte Bandanesen hebben sullen en wat ten besten ende meeste verseeckeringe van 't lant voor de Compagnie dient gedaen, namentlijck alsoo sy seer hert insisteren ende aenhoudende sijn op 't lant te mogen blyven ende alles te doen wat wy begeeren, off het oirbaer ende geraden sy, ingevallen de voorneemste Orankayen van de voorsz. plaatzen haere kinderen aen ons tot ostagien ende verseeckeringe van voortaen geen quaet jegens ons meer aen te vangen wilden in onse handen overgeven, datmen henluyden alsdan alhier mede op 't lant sal laten ende aenwysen alsulcke plaatzen als ons goetduncken sal, off dat het beter is datmen de voorsz. overwonnen ende gevlochte Bandanesen van de vijff boven genoemde plaatzen altsamen met gewelt van 't lant doet vertrecken.

Welcke propositie by de voorsz. raetspersonen gehoort ende wel verstaen sijnde, heeft een yder daerop voor advijs gegeven en die verclaert 't gene volcht, namentlijck:

¹⁾ Niet ingevuld.

By ondergeschreven wert geadviseert, datmen die van Lonthor, Ortatten, Madjangy, Lacquoy ende Sammer alhier op 't lant sal toestaen te blyven ende henluyden plaetse sal vergunnen ende aenwysen daer 't ons best geraden dunct, byaldien de voornaemste Orangkayen haere kinderen aan ons in ostagie willen overgeven, ende by faute van dien hunluyden altsamen met gewelt van 't lant te doen verdryven.

JAN CUINGET, CORNELIS DE LANGE, ISBRANT CORNELISZ., DOEDE FLORESZ. CROES, VESTERMAN, MARTEN JANSZ., MATTHIJS ALBERTSZ., JAN DE ROS, ADRYAEN WILLEMSZ., JACOB COPER, GERRIT COOL, BROER BACKER, CORNELIS VAN DEN BERGE, JOCHEM HENDRICXZ. Sael, JAN CARSTENSZ., JAN VAN HOUDAEN, JAN WILLEMSZ., PIETER PIETERSZ. WAGENSVELT, JACOB JANSZ. MEYS.

Ons advijs is datmen die van Lonthor ende haer consoorten geen plaets in dese eylanden van Banda sal vergunnen, maer hunluyden van 't lant te verdryven, nademael van dit volck anders niet te verwachten staet als ter gelegender tijt haere schelmstucken weder in 't werck te stellen.

JAN VAN GORCUM, HENDRICK JACOBSZ., CORNELIS HERMANSZ., DIRCK GERRITSZ. CRUL, JAN KUNST, WILLEM ANDRIESZ.

Ende heeft sijn E. hierop henluyden van haere goede advysen bedanct ende aengedient dat d' selve met de presente raden van Indien oversien, naerder daerop letten ende resloveren sal van den besten dienst gedaen tot meeste verseeckeringe van dese eylanden.

Actum in 't fort Nassau op 't eylant Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 12 April anno 1621 na de middach. De voorneemste orangkayen ende de principaelste Bandanesen van Slamma, Wayer, Ouwendender, Coimber ende Rosangijn by d' heer Generael ende sijnne presente raden aan boort van 't schip *Hollandia* vergadert sijnde omme t' onderstaen hoe sy gevoelen dat met die van Lontor ende haere consoorten, welcke alsnu door Godes genade met gewelt overwonnen, uyt haere sterckte ende vasticheden verjaecht ende alsnoch op op 't lant sijn, behooren te handelen, ende soo men goetvint haer in 't lant te gedulden, wat quartier hun tot woonplaets dienen te geven, is tot advertentie van voornoemde orangkayen door d' E. heer Generael ten overstaen van cappiteyn Hittoe voorgestelt, hoe hunluyden kennelijck is, dat die van Lonthor ende haere consoorten altjts de principale autheurs ende belhamers sijn geweest van langduerige oneenicheydt ende oorlogte alhier in Banda, ende dat niet gesint en is haerlieden alhier in 't lant te

gedogen, dan met expresse ordre, soo hun weder quamen te verlopen, dat voorsz. orangkays van Slamma, Wayer etc. gehouden sullen wesen den gouverneur van Banda d' selvige te helpen straffen ende aan sijn E. overleveren sohaest hun sulcx sal worden belast, ende by aldien in gebreke bleven, dat selfs mede gelijck die van Lonthor voor vyanden verclaert, ten uyttersten aengetast ende geruyneert sullen worden; derhalven alsoo syliden vrunden en onder den anderen getrouw sijn, malckanderen aert ende conditie beter dan wy kennen; dat hierop souden advyseren wat dienaengaende tot haren besten geraden vinden; ende naerdat voornoemde orangkayen van Slamma, Wayer, Ouwendender, Comber ende Rossengijn metten anderen als oock met cappiteyn Hyto in Bandanese tale gesprocken ende gehandelt hadden, hebben op voorsz. propositie geadvyseert dat hun best geraden dacht den naem ende grootsheyt van Lontor t' eenemaal uyt te doen, ende dat het volck onder de steden van Slamma, Wayer, Ouwendender, Comber ende Rossengijn souden verdeelen, gelijck de gouverneur Speult in Amboyna nu cortelinge met die van Hottomoury gedaen heeft; want soo men haer by den anderen laet, te besorgen is, dat weder 't hoofd opsteeken en andermael rebelleren souden, gelijck die van Hottomoury, naerdat d'eerste mael door den gouverneur Houtman overwonnen wierden, deden. Dit is, seyden voorsz. orangkays, haer advijs; d'heer Generael mocht met synen raet daerover naer haer goetvindinge disponneren, syluyden presenteerende met eede te beloven ende sweren dat voorsz. Lontoresen ende haere consoorten in dwang ende goede onderda nicheyt souden onderhouden, ende soo haer secrete desseynen niet ondecken ende 't gebiet van onsen gouverneur niet naerquamen, dat met hunluyden naer ons welgevallen mochten handelen.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia* geankert leggende by de vloote voor 't fort Nassau op 't eylant Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteekent
JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 12 April anno 1621 tegens den avont. Alsoo Godtloff door de conqueste van Banda de saecken alhier verricht sijn, 't geheele lant in vrede gebracht ende den tijt genaeckende is, dat metten eersten de schepen weder dienen te vertrecken, te weten eenige, die in de Mollucques ons weynich dienst connen doen, naer Jacatra met retouren voor 't patria ende advyzen van hier, omme van daer voorts na andre quartieren tot bevoirderinge van de negotie versonden te worden, en d' andre groote schepen na Amboyna en de Mollucques om aldaer te doen 't gene den dienst ende verseeckeringe van des Compagnies saecken sal vereysschen; ende gelet sijnde welcke schepen men naer Java sal versenden, is eenstemmeliick goet gevonden 't schip *Schiedam*,

dat meest met nagelen, noten ende foelie geladen sal wesen, neffens de jachten 't Hert, den Eenhoorn ende 't Postpaert daertoe te gebruycken, doch dat 't Hert Grissi sal aendoen, omme aldaer hout tot sijn verdubbelinge voor Jacatra in te nemen; ende den Eenhoorn ende 't Postpaert, dat die eerst in Amboyna sullen aenloopen om aldaer in haest elcx pertye nagelen in te nemen; ende alsoo men voor desen in deliberatie geleyt heeft omme de schepen Amsterdam ende Nieu Zeelant, die met provisien voor de Mollucques geladen sijn, alsmede 't schip Orangie, 't welck voor een schip van defentie in plaatse van de Zeeuwolf gedestineert is, vooruyt na de Mollucques te senden, soo is nu nochtans om verscheyde consideratien ende omdat men seeckerheyt heeft, dat 't schip d' Eendracht aldaer van Jappone met provisie aengecomen is, goet gevonden dat desevelle drie schepen in compagnie van *Nieuw Hollandia*, *Zierickzee*, *Delft*, den *Dragon*, *Orangie*, *Enckhuysen* ende 't *Wapen van Jacatra*, soo haest d'selve gereet, al 't gene alhier dient te blyven gelost, 't fortgien op Lontor gemaectt ende alles alhier in goeden stant gebracht sal sijn, van hier sullen vertreken na Amboyna ende anckeren voor Hyto omme aldaer, alsmede op Loehoe, Combello, in haest te verrichten 't gene van noode sal wesen, ende alsdan voorder te verseylen na de Mollucques.

Is mede goet gevonden 't schip den *Zeeuwolf*, 't welck aen 't jacht de *Vliegende Bode* overhaelt ende verdubbelt wert, hier te laeten omme met het jongste van 't Oostemousson de noten ende foelie, die in de voorsz. tijt hier gelevert sullen werden, in te nemen ende daermede naer Jacatra te keeren.

Gedelibereert sijnde op de stercte van Sammer, leggende op de buytencant aan de Suytsyde van 't groot eylant Banda, namentlijck offmen daer geduerich een compagnie soldaten van 50 a 55 man sterck, gelijck tot noch toe gedaen is, sal houden leggen om 't lant te veyler en vryer te mogen houden, dan off men d'selve stercte van Sammer slechten ende de voorsz. soldaten mede in Lontor trecken sal, omme des nodich sijnde te meerder macht byeen te mogen brengen, off gebeurde dat haer de swarte wederomme tot rebellie begaven; waerop na iders gegevene advyzen, de finale resolutie tot naerder bedenckinge is uytgestelt.

Alsoo nodich is datmen soo nu soo dan partye volcx in 't bosch lancx 't geberchte op 't groot eylant Banda tot Slamma toe uytsent om kennisje van 't lant ende de wegen te becomen ende ons in tyde van noot daermede te mogen dienen, is goet gevonden op morgen vroech cappiteyn Gilde met een troupe van 25 man tot dien eynde uyt te senden.

Actum in Lontor op 't eylant Banda, datum ut supra. Was onderteekent
 JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, JAN VAN GORCUM, PIETER DIRCXZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER,
 secretaris.

Woensdach adi 14 April anno 1621. Alsoo wy door Godts genadige hulpe het lant van Groot Banda met den swaerde geconquesteert hebben, ende daerop eenige Engelsen, ende onder andere een coopman, genaempt Robbert Randall, gevonden ende by ons in verseeckeringe genomen sijn, welcke coopman aen ons eerst verlaert heeft dat in haere logie op Lonthor ten tyde van de veroveringe van die plaatse by hem waren ontsangen ende aldaer berustende 120 sockels foelie ende 20 grote bhaer noten muscaten, doch naderhant geseyt heeft, datter in voorsz. logie ten tyde ende plaatse voornoemt 150 sockels foelie waren geweest, waervan geduerende het bywesen van den Engelsen admirael alhier ter rede noyt eenich vermaen van restitutie is gedaen, maer alsoo M^r. Ritchard Weldingh naer 't vertreck van haren voornoemden admirael aen den E. heer Gouverneur Generael versocht heeft restitutie van de voorsz. 150 sockels foelie ende 20 bhaer noten muscaten die de voornoemde Randall, alsoo de boecken in 't innemen van Lonthor, soo hy seyt, verduystert waeren, met eede presenteerde te verclaren in haere logie op Lonthor in 't innemen van die plaatse geweest hebben; op welck versoek van M^r. Weldingh d' heer Generael synen raet geproponeert hebbende wat naer recht en redenen hierinne behoorden gedaen te worden, is naer rype deliberatie eenstemmich goetgevonden, dat alsoo de plaatse van Lonthor onvry was, oock de goederen op die plaatse berustende onvry waeren, ende oversulcx, alsmede om andre redenen, met recht meesters van de vruchten voorsz. geworden sijn, doch is voorder goetgevonden datmen 't gene d' Engelsen eyssen schriftelijck overnemen ende de Heeren Meesters overschryven sal wat vruchten by ons op 't geheele lant verovert sijn, omme by haer daerinne gedisponneert te worden.

In 't schip *Nieuw Hollandia* geankert leggende by de vloote voor 't fort Nassau in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN VAN GORCUM, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donerdach adi 15 April anno 1621. Alsoo de vrunden voor desen in deliberatie gegeven is, offmen de gevluchten van Lonthor, Ortatten, Madjangy, Lacquoy ende Sammer, al waer 't schoon dat alle hun roers, ende mosquetten, mitgaders de principale haere kinderen aen ons in verseeckeringe overgeven ende wonen wilden op alsulcke plaatse als hen van ons aengewesen souden werden, sal toestaen alhier in 't lant te blyven, off datmen hen van 't lant sal doen vertrekken off andersints niet gewelt daeruyt slaen, ende daerop alsdoen by de meeste stemme geadvyseert wierd, dat soo men hen daertoe conde brengen best soude sijn hunluyden alhier op 't lant te laeten; ende dewyle sedert met de voorsz. orangkayen in bespreck sijn geweest ende syliden niet alleen seer traech sijn in 't overleveren van haer musquetten

ende roers, maer oock voornementlijck van eenige off de meeste orangkays kinderen, ende daerbeneffens, dat sy na men verstaet in plaatse van [als] die van Slamma, Wayer ende Ouwendender omlaech te wonen, off op alsulcken plaetsen als men hen aenwysen sal, in 't geberchte hun huysen maecken ende hen aldaer onthoudende sijn; mede dat sy op eergisteren tegen den avont niet anders dan acht roers, daervan 't eene maer goet was, aen boort van d'heer Generael brachten, seggende dat alle waeren die sy hadden cunnen byeen crygen, ende hun excuserende dat de resterende in 't bosch hier en daer begraven waeren, dat se die soecken ende eenige meer becomende mede overleveren souden, welcke oude roers sijn E. niet heeft willen ontfangen, maer heeft hen daermede wechgesonden ende gepresenteert daerby noch sooveel goede roers te geven, hen daerbeneffens aendienende, soo niet anders en pitisiaerden off gesint waeren onse wille te voldoen ende hen onder ons te submitteren, dat kiesen off deylen souden, namentlijck van 't lant te vertrekken off den oorloch weder te verwachten; waermede syliden vertrocken sijnde, op gisteren weder een boort gecomen sijn ende gebracht hebben niet anders dan 22 oude roers, daeronder 11 Japanse roers waeren, niettegenstaende wel weten dat onder hen mogelijck wel meer als 500 schoone roers ende musquetten sijn, sulcx datmen daeraen ende [aen] al haer doen claelijken genoch bemercken ende bespeuren can dat ons alleen met praetiens en schoone beloosten soecken te payen soo lange de macht hier by den anderen is, ende daernaer weder haer oude personagie te spelen; ende omme hierinne na behooren te versien ende de saecke voor 't vertreck van de vloote daertoe te brengen dat met Godes hulp meester van dese geconquesteerde eylanden van Banda ende de inwonderen van dien mogen blyven, heeft d'E. heer Generael andermael een 't boort van 't schip *Nieuw Hollandia* neffens syne presente raden byeen doen beroepen ende vergaderen alle de oppercoopluyden, cappiteynen ende schippers, alwaer hunluyden in volle vergaderinge 't gene voorsz. is ampel en breet voorgedragen, ende affgevraecht is hoe het met die van Lontor ende haere consoorten hebben sullen terwyle de macht nu noch by den anderen is, ende begeert dat een yder daerop schriftelijck sijn advijs ende goetduncken souden stellen.

Op welcke voorsz. propositie by de presente oppercooplieden, cappiteynen ende schippers hieronder geschreven rypelijck gelet sijnde, is door henluyden eendrachtelijck voor advijs gegeven ende verclaert, dewyle door die van Lontor en haere consoorten alle haer roers, musquetten ende orangcays kinderen tot noch toe niet overgelevert sijn, daeraen apparent is niet goets in de sin hebben, dat haer op 't gevoechlijcxst off met gewelt sullen sien van 't lant te verdryven, en daertoe te gebruycken de hulpe van die van Slamma ende haer consoorten, ende soo die in gebreck blyven, dat haer altesamen voor vyanden

verclaren ende met gewelt aentasten sullen. Was onderteeckent JAN VAN GORCUM, CORNELIS DE LANGE, ISBRANT CORNELISZ., WYNANT BRANTS, GERRIT COOL, JOCHEM HENDRICXZ. Sael, MARTEN JANSZ., MATTHIJS ALBERTSZ., DOEDE FLORISZ. CROES, JAN DE VOGEL, JACOB COPER, VESTERMAN, CORNELIS HERMANSZ., BROER BACKER, JACOB JANSZ. MEYS, ADRIAEN WILLEMSZ., HENDRICK JACOBSZ., JAN CUINGET, JAN REYNIERSZ., DIRCK GERRITSZ. CRUL, GUILLIAM VAN EYNDHOVEN, JAN JANSZ., JAN VAN HOUDAEN, REYER LAMBERTSZ., THIJS CORELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 19 April anno 1621. Alsoo tot twee verscheyde reyse by den E. heer Generael alle de presente oppercoopluyden, cappiteynen ende schippers in volle vergaderinge voorgedragen ende in deliberatie gegeven is hoe het met die van Lontor ende haere consoorten, die met Godts genade met de wapenen overwonnen, uyt haere steden ende vasticheden gejaecht ende alsnoch hier op 't lant sijn, hebben sullen, ende in 't eerste op den 6 deser by de meeste stemmen geadviseert wiert datmen henluyden op 't lant soude gedogen ende plaatse vergunnen soo de voorneemste haere kinderen aen ons in ostagie wilden overgeven, ende daerbenevens alle haere roers ende musquetten, ende by weygeringe datmen hen met gewelt van 't lant soude sien te crygen; daernaer siende haere traecheyt niet alleen in 't overleveren van de orangkays kinderen, maer oock dat in plaatse van 3 a 400 musquetten ende roers die men seeckerlijck weet dat onder haer sijn, sy niet dan d'eerste reys 8, de tweede 22 ende de derde reys 27 oude en bedorven ende dat noch meest Japponse roers overgaven, ende datmen daerenboven bevint dat se in 't geberchte weder woninge maecken ende hen hier en daer onthoudende sijn, wiert oversulcx op den 15 stantis eenstemmelijk geadviseert datmen die van Lontor ende haere consoorten met gewelt sal sien van 't lant te crygen, ende daertoe gebruycken de hulpe van die van Slamma, Wayer, Ouwendanner, Comber ende Rosengijn, ofte by weygeringe datmen hunluyden mede voor vyanden verclaren ende den oorloch weder opnieus aenvangen sal.

Welcke voorsz. advysen by den E. heer Generael ende syne presente raden alsnu geresumeert ende oversien sijnde, ende daerbeneffens gelet hoe die van Lontor altijt de meeste roervincken, autheurs ende belhamers sijn geweest van den langduyrigen oorlog alhier, ende dat soo lange syluyden op 't lantsijn, hetselve lant in geen vrede sal cunnen gehouden worden.

Is derhalven tot meeste verseeckeringe van dese eylanden eenstemmelijk verstaen ende goet gevonden, die van Lontor ende consoorten geen plaatse in dese eylanden te vergunnen, al waer 't schoon dat alle de principaelste haere kinderen met al haer roers ende musquetten in onse handen overgaven, ende datmen oversulcx d'eerste gegevene advysen van de meeste der brede ende

crijchsraets personen verwerpen, ende de minste aennemen sal, ende dat op morgen vroech metten dage d' heer gouverneur Sonck, de commandeurs Gorcum ende Verhoeven met drie compagnien soldaten, te weten de compagnien van Gorcum, Verhoeven ende Amboyna, tot haer verseeckeringe na Slamma senden sullen, omme in volle vergaderinge de orangkays van Lontor, Ortatten, Madjangy, Lacquoy ende Sammer aen te dienen, dat d' heer Generael begeert ende haer belast, dat sy met haer vrouwen ende kinderen, schilden, swaerden, roers, musquetten, op Nera onder 't fort sullen comen ende haer in onse handen overgeven, omme vervoert te worden daer 't sijn E. sal goetvinden; dies datmen hen van 't leven ende haere presente goederen sal verseecken, oock vryheydt van hun religie toelaten; ende soo die van Lonthor ende haere consoorten hierinne weygerich sijn, dat alsdan door de voorsz. ge-commiteerde aen die die van Slamma, Wayer, Ouwendender, Comber ende Rossangijn uyt den name van den E. heer Generael belast sal worden, ons volgens gedaene beloft van gehoorsaemheyt jegens die van Lontor ende haere consoorten te assisteren ende hunluyden in handen van den heer Generael over te leveren, op pene dat andersints, by gebreck, soowel als die van Lontor voor vyanden verclaert ende met gewelt aengetast sullen worden, tot welcken eynde alle de macht gereet gehouden sal worden, omme als d' heer Generael 't sy by dage off by nachte drie schoten schiet, datelijck aen boort van sijn E. te comen ende d' ordre van sijn E. te executeren.

Alsoo door d' E. heer Generael voor desen van hier aen d' heer gouverneur Speult in Amboyna expresse ordre gegeven is, de voorneemste overhooffden van de landen, eylanden, steden en plaetsen ontrent Amboyna gelegen aen 't casteel jegens sijn E. comste byeen te vergaderen, omme deselve landen van Amboyna op 't gevoechlijcxst sooveel doenlijck voor de Generale Compagnie der Vereenichde Nederlanden te verseeckren, de gepasseerde rebellie, moet-wille ende trots van d' onrustige te straffen en diergelycke in toecomende voor te comen, ende ons nu jongst vandaer geadviseert is, hoe een yder jegens den 20 deser is verdachvaert, ende sulcx dat d' heer Generael tegens voorsz. tijt niet wel aldaer en sal connen wesen, vermits d' eylanden van Banda eerst verseeckert, die van Lontor verdreven en d' andre Bandanesen soo gebreydelt dienen te wesen, dat niet behoeven te vresen voor eenen nieuen oorloch, ende nochtans nodich is, dat eenige gequalificeerde personen derwarts dienen gesonden, omme den persoon van sijn E. te representeren ende een yder opinieus te renoveren den eet van getrouwicheyt voor desen aen de E. Hooge Mogende Heeren Staten Generael, sijn Excellentie Prince van Orangie, de Heeren Bewinthebberen ende haer gesubstitueerde gedaen, ende die sulcx noch niet mochten gedaen hebben, den eet aff te nemen, soo is goetgevonden dat d' heeren gouverneurs Houtman ende van Antzen, beyde raden van Indien,

geassisteert met Pieter Dircxz., Jan de Vogel, Pieter Pietersz. Wagenveldt ende Cornelis van den Berge, oppercoopliden, met eenige andre personen tot een suite van 25 in 't getal op morgennacht met 't jacht den *Eenhoorn* ten fyne voorsz. van hier na Amboyna sullen verseylen, en dat d' heer Houtman in de vergaderinge van wegen den E. heer Generael 't woort doen sal volgens d' ordre ende instructie die schriftelijck medegegeven sal worden.

Is mede goet gevonden datmen vooreerst noch de compagnie soldaten die tegenwoordich in Sammer leyt, aldaer sal laten tot naerder ordre.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia* geankert leggende by de vloete op de rede voor 't fort Nassauw in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDRICK HOUTMAN, WILLEM VAN ANTZEN, MARTINUS SONCK, PIETER DIRCXZ., JAN KUNST, JAN VAN GORCUM, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 19 April anno 1621. Register en ordre van de compagnien die tot d'aenstaende tocht geordonneert sijn, te weten:

Cappiteyn Jan van Gorcum, luytenant Philips Cranevelt, vendrich Daniel van der Steyl, sterck 70 koppen, te weten 54 soldaten ende 16 matrosen van den *Dragon*.

Cappiteyn Jan van Hoeven, luytenant Jan de Grebber, vendrich Mahieu de Back, sterck 70 koppen, te weten 30 soldaten van Pouloway en 40 ditto van *Nieuw Hollandia*.

Cappiteyn Marten Jansz. Visser, luytenant Hendrick Lievensz., vendrich Frans Bayart, sterck 70 koppen, te weten 60 soldaten van Amboyna, 10 matrosen van *Nieuw Hollandia*.

Cappiteyn Isbrant Cornelisz., luytenant Roeloff Jansz., vendrich Dircq Stadtlander, sterck 70 koppen, te weten 50 matrosen van *Delft* ende 20 ditto van *Schiedam*.

Cappiteyn Jacob Jansz. Meys, luytenant Michiel Pietersz. Leest, vendrich Bastyaen Huygen, sterck 70 matrosen van 't schip *Orange*.

Cappiteyn Jan Cuinget, luytenant Nicolaes Gerri, vendrich Hendrick Spits, sterck 70 soldaten van *Nera*.

Cappiteyn Jan de Ros, luytenant Barent Multhoff, vendrich Jan Crol, sterck 70 soldaten van *Lonthor*.

Cappiteyn Wynant Brants, luytenant Hans Woutersz., vendrich Jan Joosten, sterck 70 soldaten van *Lonthor*.

Cappiteyn Jacob Coper, luytenant Hendrick Cloots, vendrich Hendrick de Haen, sterck 70 koppen, te weten 40 matrosen van *Amsterdam* ende 30 ditto van *Enckhuysen*.

Cappiteyn Cornelis de Lange, luytenant Anthonio Poppelboom, vendrich

Evert Dircxz. van der Pol, sterck 75 coppen, te weten 45 matrosen van *Nieuw Hollandia*, 30 ditto van 't *Postpaert*.

Cappiteyn Doede Florisz. Croes, luytenant Aris Jansz., vendrich Coert Cramer, sterck 70 koppen, te weten 60 matrosen van Keertekoe, 10 ditto van *Enckhuysen*.

Cappiteyn Hendrick Jacobsz., luytenant Claes Colff, vendrich Jacob Gijsbertsz., sterck 66 koppen, te weten 50 matrosen van *Nieuw Zeelant* ende 16 van 't *Wapen van Facatra*.

Een compagnie Japponders van *Nieuw Hollandia* ende *Zierickzee*, sterck 42 mannen.

Een compagnie Chiauwers ende Mardickers van Pouloway, sterck 58 personen.

In 't schip *Nieuw Hollandia*, geanckert by de vlope voor 't fort Nassou in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, MARTINUS SONCK, JAN KUNST, JAN VAN GORCUM, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 24 April anno 1621. Alsoo verleden nacht verstaen hebben hoe de resterende inwonderen van Lontor ende haere consoorten, wesende meest volck voor desen van Nera, Labetacque ende Pouloway verdreven, in 't geberchte gevlycht wesen souden, met resolutie niet scheep te willen gaen, maer dat liever hebben wy die van Slamma, Ouwendender, Wayer ende consoorten mede ruineren ende altesamen met den anderen gelijcke fortuyne genieten, alsoo hun niet lieff soud sijn dat die van Slamma, Ouwendender en Wayer met haere consoorten gracie vercregen ende in haer volcomen staet bleven sitten, ende dat wy hun (namentlijck die van Slamma ende haere consoorten) maer een dach respijt gegeven hadden om die van Lontor te doen inbarcqueren, ende, nu vier dagen getreyneert ende gepractiseert hebben, ons het voorsz. comen aendienen, seggende hoe geen raet weten om de Lontoresen te doen inbarcqueren, jae dat selffs met den swaerde van haer gedreycht worden, is door d'E. heer Generael, den breeden raet op 't schip *Nieuw Hollandia* byeengeroepen sijnde, voorgestelt wat sy gevoelen dat hierop ten dienste van de Generale Compagnie behooren te doen, namentlijck off de resterende plaetsen mede sullen ruineren, van 't lant lichten die becomen connen ende alsoo procederen dat t' eenemaal onse wille met de Bandanesen mogen doen, off dat de resterende Lontoresen en haere consoorten, die men seyt in 't geberchte gevlycht te wesen en hun daer verstercken, met die van Slamma, Ouwendender, Wayer ende haere consoorten in 't lant souden laten in staet gelijck de saecken nu sijn, waerop by de voornoemde raetspersonen gelet wesende ende hunluyder advysen affgeeyst sijnde, hebben eenstemme-

lijck geadviseert, datmen die van Slamma, Wayer en Ouwendender, soowel als die van Lontor ende haere consoorten, sal sien met wil off met gewelt van 't lant te crygen ende vervoeren daer 't d'E. heer Generael gelieven sal.

Was onderteekent MARTEN JANSZ., ISBRANT CORNELISZ., JAN CUINGET, JAN DE ROS, JOCHEM HENDRICKSZ. SUEL, DIRCK GERRITSZ. CRUL, HENDRICK JACOBSSZ., JACOB JANSZ. MEYS, JACOB COPER, CORNELIS HERMANSZ., VESTERMAN, BROER BACKER, GERRIT COOL, ADRIAEN WILLEMSZ., DOEDE FLORISZ. CROES, JAN VAN HOEVEN, CORNELIS DE LANGE, JAN WILLEMSZ. GOMALE, WYNANT BRANTS, MATTHIJS ALBERTSZ., JAN JANSZ.

Welcke voorsz. advysen by den E. heer Generael ende sijnne presente raden geresumeert ende naerder gelet sijnde, wat hierinne ten meesten dienste van de Generale Compagnie gedaen dient, hebben 't voorsz. eenstemmich gelaudeert ende mede goetgevonden datmen die van Slamma, Wayer ende Ouwendender, alsoo haere beloften niet naer en comen ende niets goet in sin hebben, soowel als die van Lontor ende consoorten sal soeken van lant aen boort te crygen, ende dat tot dien eynde een lanttocht met alle de compag-nien, op Slamma ende in de vloote sijnde, doen sullen omme overal al de huysinge te verbranden, het resterende vaertuych te lichten off vernielen, ende de Bandanesen door noot te dwingen by ons te comen off van 't lant te vertreken.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia* geankert leggende by de vloote voor 't fort Nassau op Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, MARTINUS SONCK, JAN KUNST, JAN VAN GORCUM, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi primo Mayo anno 1621. Nadat alle de steden ende sterckten van Banda door Godts genade ingenomen, geraseert, verbrant ende ontrent 1200 sielen becomen hadden, is den 27 passato door den E. heer Generael de brede ende crijchsraeden in bedenkinge gegeven wat voorder gedaen dient, omme ons van 't lant Banda ende de resterende Bandanesen, die in 't geberchte gevlycht sijn ende hun op 't hoochste derselver verstercken, t'eenemael te verseeckeren.

Nadat de saecken vier dagen langh in beraet hadden gestaen, veel debatten gevallen sijn, ten aensien de heer Generael voor sijn vertreck de landen van Banda geerne in volcomen ruste ende verseeckeringe soude sien, ende dat op d' een syde veel swaricheden gemoveert werden omme de gevlychte in 't geberchte te vervolgen, ende ten andre de vloot qualijck soo langhe mach leggen totdat door honger gedwongen werden, is cyntlijcken by provisie vooreerst goetgevonden dat cappiteyn Colff met 80 uytgelesen musquettiers ende on-trent 20 Chiauwers in 't geberchte sullen senden, omme de gelegenheydt van

't selvige ende de versterckinge van de gevvluchte te besichtigen, mits dat hem twee andre compagnien, als namentlijck cappiteyn de Ros ende capiteyn Gilde tot retraite van Colff van verde sullen volgen.

Alsoo in 't schip den *Dragon* sijn over de 1000 zielen gescheept, *Schiedam* met noten, nagelen, soelie geladen is ende 't *Postpaert* tot Jacatra nodich sy omme tot de negotie gebruyct te worden, is goet gevonden, alsoo de voorsz. schepen wel connen derven, dat die metten aldereersten na Jacatra sullen senden, mits dat eerst Hittoe aendoen, opdat de retoeren naer 't vaderslant mogen gaen, de Bandanesen alhier sooveel verswact ende Jacatra te meer gepeupeleert werde, ende sal den *Dragon* vertrekken met 75 koppen, *Schiedam* met 50 ende 't *Postpaert* met 40, waerover 't commandement ende de sorge bevelen sullen aan Jan Cornelisz. Cunst.

Alsoo Reyer Lambertsz., schipper van 't schip *Amsterdam*, door indispositie sijn ampt niet wel waernemen can, is goet gevonden denselven met voorsz. schepen na Jacatra te senden, ende dat cappiteyn Jacob Coper het schippers-ampt op 't voorsz. schip bevelen sullen.

't Jacht de *Vliegende Bode* door negen gecommitteerde gevisiteert sijnde, namentlijck Jan Cornelisz. Cunst, Isbrant Cornelisz., Willem Andriesz., Jacob Coper, Claes Warboutsz., schippers, ende vier oppertimmerlieden, is by de meeste stemmen geadviseert dat ditto jacht bequaem is om versien te worden, als men d' oncosten wilt doen ende de nodige materialen heeft. By den raet gelet sijnde, dat voorsz. jacht door gebrekk van plancken alhier niet geholpen can worden, dat het op de pomp weder tot Jacatra souden moeten brengen ende aldaer sijnde niet geholpen soud connen worden dan met nadeel van andere goede schepen, daervan de timmerluyden souden moeten lichten, is goet gevonden voorsz. jacht alhier te laten slyten.

Actum in 't schip *Nieuw Hollandia* geankert leggende by de vloete op de rede voor 't fort Nassauw op 't eylant Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, MARTINUS SONCK, JAN VAN GORCUM, JAN KUNST, ISBRANT CORNELISZ., JAN VAN HOEVEN, THIJS CORNELISZ. VLEYS-HOUWER, secretaris.

Saterdach adi 8 Mayo anno 1621¹⁾). Nadat de gelegenthelyt van 't geberchte ende de versterckinge van de gevvluchte Bandanesen besichticht was ende 't rapport van de gecommitteerde gehoort hadden, is den 4^{en} deser door d'E. heer Generael aan de crijchs- ende brede raden te bedencken gegeven wat

¹⁾ Resolutiën 8 Mei—6 Nov. 1621: V 29, met nitzoudering van het contract met de orangkaja's van Poeloe Run (9 Mei), de belofte aan de orangkaja's van Poeloe Ai en Poeloe Run (9 Mei), en het verbaal van den landdag op Amboina (1, 2, 3 en 7 Juni).

ten gemenen besten geraden sy, dat op 't geberchte leger slaen om t' onderstaen oft de gevvluchte met gewelt vandaer becomen connen, dan oft onderstaen sullen haer mettertijt door hongersnoot te dwingen. Nadat de voorsz. raden haer vier dagen bedacht hadden, is geadviseert als volcht, te weten:

D' ondergeschreven adviseren niet goet te vinden datmen boven op 't geberchte leger slae, eensdeels ten aensien het dagelijckx seer regent, ende ten anderen dat de gevvluchte seer qualijck van 't geberchte te crygen sijn, waerover het best achten datmen, soo 't weder ende de tijt sulcx toelaet, alle de fruytbomen ontrent Wayer, Denner ende Slamma staende, verniele, Rossangijn ende Pouloman besette met eenige tingans daerby, omme alle toevoer van buyten te weeren ende de gevvluchte mettertijt te dwingen.

JAN VAN GORCUM, JAN VAN HOEVEN, CORNELIS DE LANGE, CLAES COLFF, JOCHEM HENDERICKSZ. SAEL, ISBRANT CORNELISZ., JACOB COPER, VESTERMAN, BROER BACKER, MARTEN JANSZ., JAN WILLEMSZ. GOMALE, ADRIAEN WILLEMSZ., MATTHIJS ALBERTSZ., HENDRICK JACOBSZ., WYNANT BRANTS.

Ons advijs is, datmen goet weder sal waernemen ende den vyant met de gantsche macht op het geberchte besoecken, omme te sien off met gewelt meester van haer connen worden; item datmen alle de fruytbomen, ontrent Wayer, Denner ende Slamma staende, sal omhouwen.

JACOB JANSZ. MEYS, WILLEM ANDRIESZ.

In 't schip *Hollandia*, voor 't fort Nassau in Banda, datum ut supra. THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Jan Pietersz. Coen¹⁾, Gouverneur Generael wegen de Hooge Mogende Heeren Staten Generael, syne Princelijcke Excellentie, Prince van Orange etc., en de Heeren Bewinthebberen der Generale Vereenichde Oost-Indische Compagnie der Vereenichde Nederlanden in Indien, die van Puluron in genade aengenomen hebbende, heeft haer vergunt op 't selvige eylant te mogen blyven woonen op naervolgende conditien:

In den eersten, dat d'orangcays ende overhooffden van 't eylant Puloron sullen beloven ende sweeren, gelijck sy by desen uyt den naem ende van wegen de gantsche gemeente op haeren moesaff alle te samen ende elck van hun in 't bysonder beloven ende sweeren voor haer ende haere nacomelingen, de Hooge Mogende Heeren Staten Generael ende sijn Excellentie, Prince van Orange etc., ende de Heeren Bewinthebberen der Generale Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden voor haere souveraine ende gebiedende Heeren t' erkennen, gehouw ende getrouw te sijn, gelijck mede den

¹⁾ V ongefolieerd. — Gedrukt bij Tiele, *Bouwstoffen*, I, 284, en bij Heeres, *Corpus Diplomaticum* I, 162. — Maleische teket aldaar, 166.

heer Gouverneur Generael, synen Luytenant Gouverneur alhier residerende, ofte andere gesubstitueerde overhooffden, ende dat alle haer E. ordonnantien naercomen sullen.

Sullen dienvolgende de voorsz. orangcayen ende overhooffden verclaeren dat sy 't eylandt genaempt Puloron, stercten, steden ende vruchten van dien, gelijck die van Slamma, Wayer, Demmer, Comber ende Rossangijn gedaen hebben van haere voornoemde plaetsen¹⁾, aan den E. Heer Gouverneur Generael suyver ende daerop niemandt iets heeft te pretenderen, sinceerlijck sonder arch ofte list overgegeven ende opgedragen hebben voor haer ende haere nacomelingen, gelijck sy 't selve eylant ter goeder trouwen opdragen ende overgeven mits desen; dat sy dienvolgende geen ander princen off potentaten houden voor haere souveraine gebiedende ende wettige Heeren als de Hooge Mogende Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ende haere gesubstitueerde over dese eylanden.

Sullen in erkentenis aan haeren Heere den tienden van alle de vruchten die 't voornoemde eylant Pouloron opbrengt, betaelen.

Sullen alle de nooten ende foulie wel geconditioneert op Pouloau oft Nera te coop brengen aan degene die van wegen den Gouverneur daertoe gestelt sijn, ende aan andere geene vercoopen moghen.

Sullen geen versterckinge maecken ende beneden 't geberchte blyven woonen.

De Gouverneur van 't landt eenige assistentie van noden hebbende, 't sy ten oorlog off fortificatie in dese landen, sullen de voorsz. onderdanen gehouden wesen datelijck sooveel doenlijck t' assisteren.

Sullen niet vermogen justitie 't sy in 't civil off crimineel t' exerceeren, maer sullen aan den Gouverneur voorsz. recht versoecken, die ten overstaen van d' orangcays van ditto eylandt alle voorvallende saecken sal decideren.

Sullen voorder beloven ende sweren, dat sy haer in alles tegen haere voorsz. bescherm- ende gebiedende Heeren als goede ende getrouwe onderdanen toestaet, dragen, dese ende haerer E. ofte haerer E. gesubstitueerde statuuten ende ordonnantien sonder eenich tegenseggen ofte wederspannicheyt aen-nemen sullen, ende in alles naercomen; 't welck de voorsz. orangcayen ende overhooffden beloven ende sweeren sullen niet alleen elck voor haer selven, maer oock te helpen bevoirderen dat het by andere onderhouden worde, ende den Gouverneur t' assisteren de contraventeurs van dien te straffen.

T' oirconde van 't welcke d' orancayen ende overhooffden van Puloron, voor haer ende alle die op Pouloron woonen ofte naermaels soudien mogen comen woonen, dese voorsz. articulen hebben beswooren t' onderhouden

¹⁾ *Heeres, Corp. Dipl. I, 160; vgl. de opdracht aan de Houtman, van Antzen en Sonck hier-vóór, bl. 700.*

ende naer te comen, ende hebben oversulcx dese met eygen handen onder-teeckent.

In 't schip *Nieuw Hollandia*, leggende in d'eylanden Banda, adi 9 May anno 1621¹⁾.

Dit is een schrift²⁾ van de orangcayas van Poulou Ay ende Poulou Run aan den Generael, denwelcken Godt de Heere zegenen wil tot alle plaetsen.

Voorders bidden wy aan den Generael om dese acht artijckelen te onderhouden opdat daer geen twist meer en ontsta, want alreede alle de orangcayas van gantsch Banda sijn met den Generael geaccoerdeert het gantsche lant van Banda te geven aan den Prince van Hollant in handen van den Generael; alsoo hebben oock gedaen alle de orangcayas van Poulou Ay ende Poulou Run, ende hebben het lant van Poulou Run gegeven aan den Prince van Hollant in handen van den Generael. Daerom bidden wy altsamen aan den Generael te willen beloven dese acht artijckelen te doen achtervolgen opdat hiernaer geen twist meer en ontsta, opdat oock den Prince van Hollant een Heere blyve over 't gansche lant van Banda soo lange de werelt staet; bidden derhalven altsamen aan den Generael het voorgaende³⁾ ons te willen beloven.

Eerstelijck onse religie, datse ons geen overlast in onse religie en doen, maer dat wy volgens onse religie mogen leven, ende de Hollanders volgens de hare.

Ten tweeden, dat niemand aan ons vrou en kinderen overlast en doe.

Ten derden, dat niemand in iemants huysen come om quaet te doen.

Ten vierden, dat niemand onverdient geslagen en werde; indien de Bandanesen⁴⁾, datse met recht gestraft werden.

Ten vijfden, dat niemand het syne ontroost werde tegen synen danck.

Ten sexten, dat niemand gedwongen en werde tot eenich werck, want wy altsamen tot sulcken werck niet gewent en sijn.

Ten sevensten, en laet ons niet ter oorloge brengen in andere landen, maer indien eenige vyant in Banda comt, soo sullen wy met de Bandanesen, tsamen met de Hollanders, de vyanden tegenstaen.

Ten achtsten, indien enige Bandanesen by de Hollanders quamen loopen, datse die sullen wedergeven, ofte indien enige Hollanders by de Bandanesen quamen, datse die oock sullen wederleveren, opdat daernaer geen twist meer

¹⁾ Volgen de onderteekeningen der orangkaja's in Arabische karakters.

²⁾ V ongefolieerd. — Gedrukt bij Tiele, *Bouwstoffen* I, 286, en bij Heeres, *Corp. Dipl.* I, 163. — Maleische tekst aldaar, 168.

³⁾ Schrijffout voor: „het volgende”.

⁴⁾ Hier is uitgevallen: „iets misdaen hebben”, of iets dergelijks. De juiste vertaling van den Maleischen tekst is: „dat, indien een Bandances straf verdient, die straf nu gehouden beraadslaging worde opgelegd”.

en ontstae ende geen misbruycken meer en geschieden tusschen de Bandanesen ende Hollanders, opdat den Generael volcomelijck het lant van Banda mach goet doen soo lange de werelt staet, opdat den name des Heeren Generaels mach verbreyt werden in allen plaatzen, soowel in de landen bovenswints als benedenswints gelegen; dat oock desen handel des Generaels niet verbroken en werde so lange de werelt staet.

Dit bidden wy altsamen dat ons den Generael belove, want de misbruycken van dese acht artijckelen en connen wy niet dragen¹⁾, ende daer soude twist uyt ontstaen tusschen de Bandanesen ende Hollanders. Daerom geven wy altsamen met reynder herten te kennen aan den Generael, want wy hebben gehoort het gebodt ende wille des Generaels om 't lant Banda te onderhouden soo lange de werelt staet. Ende indien den Generael noch sulcx begeert, wy begeeren sulcx oock duysentfout ende van herten gelijck den Generael wil. Daerom bidden wy aan den Generael dat dese acht artijckelen niet overtreden en werden, opdat de genoechdoeninge ende oprechticheyt van den Generael over den gantschen aertbodem mogen gehoort werden ende alle de landen sijn woort mogen volgen. Ditselve weet den Generael wel, maer omdat wy reyn van herten sijn, soo helpen wy het den Generael alleen gedencken; want onse oprechticheyt is by de menschen vergeten, alleen en heeft se Godt niet vergeten. Wat valter nu meer te beraatslagen by den Generael ons aengaende? De daet des Generaels behaecht ons duysentfout, dat hy het lant Banda onderhouden wil. Daerom geven wy altsamen dit aan den Generael met reynder herten te kennen ende bidden den Generael dese acht artijckelen te onderhouden, opdat de handelingen des Generaels mogen bestendich blyven tot in eeuwicheyt, soo lange de werelt staet.

Voorder indien den Generael onse aller bede aenneemt van dese acht artijckelen, soo versoecken wy daervan een schrift van den Generael om voor ons te houden, vreesende off den Generael wech gingende ende een ander Generael quame, ende dat de handelingen van desen Generael niet overtreden en werden, vreesende noch voor eenige twist. Daerom bidden wy altsamen van den Generael dat hy dit belove, opdat geen quaet meer en geschiede. Dit alleenlijck; wat sal dan den Generael meer beraetslagen als het lant van Banda te versorgen, want het recht van Banda is nu in des Generaels handen; alleenlijck staet het t'synen bevele, ende den Generael de beloftien van de orangcayas van Poulou Ay ende Poulou Kun raeckende dese acht artijckelen aengenomen hebbende, niemant en mach dan meer des Generaels geboden verbreken ofte omstooten. Aldus gedaen in 't schip *Nieuw Hollandia* desen 9 Mey anno 1621.

¹⁾ Juiste vertaling van den Maleischen tekst: „want de handelingen, bij de acht artikelen vormeld, kunnen wij niet dragen”.

Voorders¹⁾ dese acht artijckelen heeft den Generael aen de orangcayas van Poulou Ay ende Poulou Run met trouwe beloosten gegunt; niemand en machse verbreken; alle Gouverneurs van Banda off eenige andere sullen volgen dese acht artijckelen gelijckse den Generael beloost heeft; geen andere en mogen deselve oock overtreden, want den Generael heeft het beloost aen alle de orangcayas van Poulou Ay ende Poulou Run. Actum als boven.

J. P. COEN.

Maendach adi 10 Mayo 1621²⁾. Is goetgevonden Hendrick van Herenthals, cappiteyn op Sammer, om seeckere redenen van sijn dienst en loopende maentgelden te suspendeeren. Item alsoo 't ampt van cappiteyn over de compagnie van Jan de Ros ende Herenthals vacant sijn, soo wort mits desen Claes Colff als cappiteyn over de compagnie van Herenthals voornoempt, leggende op Sammer, gestelt ende geauthoriseert.

Actum in 't schip *Hollandia* geset by de vloote voor 't fort Nassouw op Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, MARTINUS SONCK, JAN VAN GORCUM, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 12 Mayo 1621. Alsoo de dagelijckse regen niet toe en laet op 't geberchte leger te slaen om de gevluchte Bandanesen met gewelt van daer te crygen, noch oock om de fruytboomen in de valeye van Wayer te vernielen, sijnde daer een legerwal, is door d'E. heer Generael voorgestelt hoe geseyt wort dat de regentijt noch omtrent drie maenden dueren sal, daer het meer dan tijt is, dat eenige schepen met volck ende provisie na de Mollucques gesonden werden; ende alsoo de gevluchte Bandanesen niet dan met lanckheyt van tijt ende hongersnoot te dwingen sijn, wat volck ende schepen dat hier laten sullen om voor te comen dat van buyten geen secoers becomen, den oorloch te eyndigen ende de Generaele Compagnie van alle de eylanden Banda te verseeckeren. Nadat hierop rypelijck gelet was ende eenstemmich verstaen wort, dat geen ruste sullen hebben ende van Banda niet verseeckert connen wesen, soo lange eenige Bandanesen in 't lant sijn, is goetgevonden eenige schepen met de noodige provisie na de Mollucques te senden, ende dat in Banda middel laten sullen om den oorloch ter bequamer tijt offensif te continueeren ende de Bandanesen te verdryven, alsoo in haeste met geen macht van 't geberchte te crygen sijn ende om de bequame tijt waer te nemen, volck overjarich blyven moet; namentlijck dat de schepen *Zierickzee*, *Amsterdam* ende *Zeelant*, die met rijs ende alderley provisie geladen sijn, met den eersten

¹⁾ V ongefolieerd. — Gedrukt bij Tiele, *Bouwstoffen* I, 288, en bij Heeres, *Corp. Dipl.* I, 166. — Maleische tekst aldnar, 169.

²⁾ Deze en de volgende resolutiën weder uit V 29.

na de Mollucques vertreken sullen, ende het schip *Hollandia* na Hittoe omme de nagelen in te nemen.

Item dat de verlossinge van 't oude volck, die niet te bewilligen sijn langer in de Molluques te continueeren, tegen het volck van de voorsz. vierschepen sullen doen.

Den 5^{en} April passato was goetgevonden, dat hier laten souden 400 soldaten, 100 bootsgesellen, ende 100 jongens; alsnu wert verstaen dat daerby sullen voegen de compagnie soldaten van 't schip *Delft*, sijnde ontrent 90 koppen, ende . . . ¹⁾ Jappanders.

Item alsoo de schepen geen volck meer connen derven, is goetgevonden dat hier blyven sullen de schepen *Delft*, *Orangie*, *Enckhuysen* ende de *Zee-wolff*, omme haer volck, wesende ontrent 300 koppen, tot benouwinge van de gevluchte te gebruycken, soo lange sulcx nodich wesen sal.

Item dat hier mede blyven sullen 't *Wapen van Jacatra* ende de gallaye, beyde ophebbende ontrent 50 mannen.

Ende alsoo de saecken van Banda, gelijck mede voorseyt is, met ghemack volvoert moeten worden, is verstaen ende goetgevonden best te wesen dat d'E. heer Generael Coen met de voorschreven vier schepen *Hollandia*, *Ziericksee*, *Amsterdam* ende *Zeelant* na Amboyna vertrecke, omme voorder naer gelegenthelyt van tijt ende saecken ten besten van de Generale Compagnie te disponeeren, ende te vertreken oft blyven daer sijn E. persoon nodich is.

Ende alsoo nodich is datter over de schepen in Banda een bequaem hooft tot assistentie van den gouverneur Sonck gestelt worde, is goetgevonden daertoe als commandeur te autoriseeren den E. Jan van Gorcum.

Actum in 't schip *Hollandia* geanckert voor 't fort Nassouw op Nera in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, MARTINUS SONCK, JAN VAN GORCUM, JOCHEM HENDERICKSZ. SAELE, ISBRANT CORNELISZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 13 Mayo anno 1621. Is goetgevonden cappiteyn Jan van Hoeven sijn vrydom te vergunnen. Alsoo voorsz. Verhoeven 3000 realen by de Compagnie a deposito heeft staende, gelijck mede eenige andere vrye lieden . . . ¹⁾ realen, is goetgevonden dat hun daervan betalen sullen 7 ten hondert 'sjaers van intrest, ende dat van de tijt aff dat het voorsz. gelt aan de Compagnie gedaen is, totdat het door haer gelicht worde.

In 't schip *Hollandia* geanckert voor 't fort Nassouw in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, MARTINUS SONCK, JAN VAN GORCUM, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

¹⁾ Niet ingevuld.

Saterdach adi 15 Mayo 1621. Alsoo Jan van Gorcum, in Augusto 1619 voor schipper op 't schip de Engelse *Sterre* a f 80 ter maent aengenomen, naderhant in verscheyden diensten soo te water als te lande ende insonderhèyt op de tochten in Banda onder het beleyt van den E. heer Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael in Indien, als commandeur over 6 compagnien tot de veroveringe van dien is gebruyckt, ende alsnu van sijn E. voornoempt als overhoofd ende commandeur [is gestelt] over de schepen die hier worden gelaten, wort [hem] oversulcx van primo January 1621 toegeleyt f 120 ter maent te verdienen tot in 't vaderlant toe.

Voorder alsoo Rombout Jacobsz., assistent in 't Casteel Nassouw, door negligentie uyt een gelktiste waerinne 30 sackskens waren, inhoudende elck 200 realen, een ditto sackskens heeft laten stelen, sullen deselve op sijn reeckeninge gestelt ende de Compagnie goet gedaen worden.

Alsoo Jan Carstensz., oppercoopman op Nera, by gelooffwaerdige getuygen doet blijcken dat terwylen op Pouloway in Compagnies dienst was, ontrent sijn camer een kiste is opgebroken, daeruyt hy seyt 400 realen sijn gestolen, wort [hy] van de vergoedinge derselver ontlast, mits eet doe dat van de voorsz. 400 realen geen profijt heeft gehad.

Item alsoo Jan Carstensz. den tijt van vier jaren het oppercoopmanschap soo op Pouloway als Nera heeft bedient tot f 36 ter maent, ende ditto Carstensz. nu van d' E. heer Generael sijn vryheyt vergunt is, wort hem daerenboven tot een vereeringe, ten aensien dat f 36 voor een oppercoopman eene cleyne gagie is, thien soo slaven als slavinnen vereert.

Joost Cornelisz. van Delft, uytgevaren 1613 voor curgijn op 't schip *Delft*, tegenwoordich vryman op Puloway, is den 2 April verleden aengenomen de Generale Compagnie vier jaren voor schoolmeester op Puloway te dienen, mits genietende f 43 ter maent.

Jan Claesz. van Willemstadt, uytgevaren voor onderstierman met 't schip *Hollandia*, tegenwoordich dienende voor opperstierman op 't schip den *Zee-wolff*, wort toegeleyt van den tijt aff dat het opperstiermanschap bedient heeft voortaan te winnen f 45 ter maent.

Claes Cornelisz. van Armuyden, uytgevaren met 't schip *Zierickze*, ende op Jacatra comende als stierman op 't jacht 't *Wapen van Jacatra* gestelt, wort mits desen schipper op ditto *Wapen van Jacatra* gemaeckt, ende toegeleyt van den tijt aff dat op ditto *Wapen* gestelt is, voortaan te winnen f 50 ter maent.

Jan Cornelisz. Keertekoe, uytgevaren met 't schip *Haerlem*, ende nu laest gedient liebbende voor stierman op 't *Wapen van Amsterdam*, is als cappiteyn over 25 tingans die hier sullen blyven gestelt, ende toegeleyt van den tijt aft dat 't selve ampt bedient heeft, voortaan te winnen f 64 ter maent.

Claes Pietersz. van Waert, vryburger, wort aengenomen voor luytenant van de tingans die in Banda sullen blyven, ende toegeleyt voortaen te winnen f 40 ter maent.

Jan Jansz. van Nieupoort, uytgevaren voor schieman op 't schip *Schiedam* a f 32 ter maent, is den 20 April passato als cappiteyn op de gallaye gestelt, ende toegeleyt sedert die tijt te winnen f 64 ter maent.

Lenert Goossens van Gorcum, uytgevaren voor schieman met 't schip *Zierickzee* a f 24½ ter maent, wort mits desen hoochbootzman op de gallaye gemaectk, ende toegeleyt voortaen te winnen f 40 ter maent.

Jacob van Horthemel, uytgevaren met 't schip den *Gouden Leeuw* voor corporael, tegenwoordich sergeant op Nera, wort opnieus voor vendrich van de compagnie van cappiteyn Jan Cuignet op Nera aengenomen de Compagnie drie jaren te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant f 45 ter maent.

Actum in 't schip *Hollandia* geankert voor 't fort Nassouw in Banda, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, MARTINUS SONCK, JOCHEM HENDRICKSZ. SAEI, ISBRANT CORNELISZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 22 Mayo anno 1621. Is goet gevonden datelijck vooruyt na de Molluques te senden de schepen *Amsterdam* ende *Zierickzee*, geladen met alderley provisie voor de forten ende met 400 koppen nieuw volck tot verlosinge dergener die haren tijt geexpireert sy.

Actum in 't schip *Hollandia* leggende voor Hittoe, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, HARMEN VAN SPEULT, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 29 Mayo anno 1621. Is goet gevonden de schepen d' *Eenhoorn*, *Muyden* ende de *Heylboth* na Jacatra te depesscheeren, ten eynde dat de nagelen in d' *Eenhoorn* ende *Muyden* geladen met d' eerste gelegentheyt naer 't vaderlant gesonden ende de voorsz. schepen ten besten dienste van de Compagnie gebruyc kt mogen worden, mits dat alle te samen Grissick aendoen, ende soo den *Heylboth* aldaer geen ladinge vint, dat alsdan na Succadana om sijn last varen sal, ende d' andere twee op 't spoedichste na Jacatra.

In 't Casteel Amboyna, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, HARMEN VAN SPEULT, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

By den E. heer Jan Pietersz. Coen ¹⁾, Gouverneur Generael wegens de E. Hoog Mogende Heeren Staten Generael, den Prince van Orangie ende de Heeren Bewinthebberen der Oost-Indische Compagnie over Nederlants Indien, ende de presente Raden in Banda gelet sijnde op de rebellien soo in Amboyna dagelijcx ontstaen, hebben goetgevonden aen den respectiven Gouverneur van Speult te belasten, dat hy de voornaemste of principale hooffden onser onderdanen ende bontgenoten soude beroepen omme te ondertasten van waer 't selvige synen oorspronck was nemende, als van gelijcken waeruyt de geschillen, tusschen onsen Gouverneur ende den Stadhouder van Ternaten geresen, ontstaen sijn, opdat daerinne met der goede (soo 't doenlijck waer) soodanige ordre mochte gestelt werden, dat diergelijcke dingen in toecommende geweert ende voorgecomen wierden; welcken volgende de Gouverneur voornoemt de hieronder genomineerde onderdanen ende bontgenooten heeft beroepen:

De orangcayas of hooffden van Hitoe.

Radya Rossenive; Don Pedro, gewesen hoofst van Hottomoury; Radya Kielangh; Radya Soyo; Symon Ema, hoofst van Ema; Don Andries, hoofst van Haloe; Castania, hoofst van Hative ende Tawiry; Sancho, hoofst van Way; Patty Alangh, hoofst van Alangh; Patty Lilleboy, hoofst van Lilleboy; Macattitta van Alangh; orangcaya Ourien, hoofst van Ourien; 't hoofst van Asseloulo; 't hoofst van Waccassieu; 't hoofst van Laricca; Symon Baguala, hoofst van Baguala; Gomes, wegen 't hoofst van de Mardijckers.

Van Uliasser: Radya Uladt; Radya Tuaha; Radya Papera; 't hoofst van Harya; Patty Boy; 't hoofst van Tiou; Paty Sorrisorry; de hoofden van Iha ende Mau.

Volgen de hoofden van 't eylant Oma: Don George, hoofst van Oma; 't hoofst van Abore; Radya Harucca; Radya Samette; 't hoofst van Crieu; Radya Hatua; 't hoofst van Cabau; 't hoofst van Caylolo; 't hoofst van Hollelieu.

Volgen de hoofden van Nousselau.

Volgen de hoofden van Ceram, onder Oma staende: 't hoofst van die van Camarien; 't hoofst van die van Loumecayo; 't hoofst van die van Lato; 't hoofst van die van Holloy.

Volgen d'Alfouresen: Radya Saulau; Radya Sommite; Radya Latea; Radya Waysia; 't hoofst van Lomehele. Dese naervolgende sijn geroopen maer niet gecompareert: Amahe, Maccarica, Sauco, Sepa, Tommelau, Touolute, die van Bouro, die van Amblaeu, die van Lessebate.

¹⁾ V ongefolieerd. — Origineel. — Verbaal van den gemeenen landdag van Amboyna 1, 2, 3 en 7 Juni 1621. — Naar een afschrift in het archief van het Kasteel Amboyna gebrekkig gedrukt bij Valentijn II, *Ambonsche Zaaken* 45—51. — Ik laat hier eerst volgen 1, 2 en 3 Juni (Valentijn 45—50).

Volgen de bontgenooten die geroopen maer niet gecompareert sijn: Kymola Daya wegens den coninck van Ternaten, de orangcayas van Loehoe, de orangcayas van Lessidy, de orangcayas van Cambello, die van Boano, die van Kelang.

Op huyden den eersten Juny 1621 door den Heer Generael Coen ende presente Raden sijn de gecompareerde onderdanen in 't Casteel byeen vergadert, alwaer bevonden wierden te gebreecken Kymola Daya, Stadhouder wegens den coninck van Ternaten, de orangcayas van Loehoe, Lessidy ende Cambello, niettegenstaende deselvige tot verscheyde reysen door de gedeputeerde van den E. heer Generael bovengemeld waeren beroopen. Mede sijn oock in gebreecken gebleven ende niet gecomen die van Amahe, Maccarica, Sauco, Sepa, Tommelau, Toulute, Bouro, Amblaue, Lessebatte, Boano, Kelang.

Gemerckt onse onderdanen alreede hier langen tijt na de bovengemelde gebreeckende hadden vertoest, soo is de E. heer Generael voorsz. met de handelinge voortgevaren, proponeerende eerstelijck, dat dese vergaderinge principalijck hadde beroopen om te neder te leggen ende slissen verscheyde questien ende geschillen die tusschen onsen respectiven Gouverneur ende den Stadhouder van den coninck van Ternaten ende onse onderdanen waeren geresen; ten tweeden, by wat middel de bovengemelde misverstanden, verschillen ende rebellien mochten voorgecomen werden; tot welcken eynde een yder der voorsz. onse ondersaten heeft belast oprechtelijck, sinceerlijck ende naecktelijck van sulcx sonder passie te verclaeren, voor sooveel haer bewust was, waerdoor ofte door wat oorsaecke de rebellien ende verschillen onder onse ondersaten ontstaen waeren, ende off haer door den respectieven Gouverneur, ofte eenige andere personen, oock eenige overlast ofte onredelijckheden geschiet waere; ende off sy alle gesint sijn [den] eedt van getrouwe onderdaenichey't, voor desen aan de E. Hooge Mogende Heeren Staten, den Prince van Orangien, de Heeren Bewinthebberen ende haere gesubstitueerde gedaen, te vernieuwen; ende dat een yder verclaere hoeveel dorpen onder sich heeft, ende hoe die genaempt sijn.

Capiteyn Hitoe ende Patty Tuban voorgehouden sijnde oft hy berey't was den eedt van getrouwicheyt aan de E. Heeren Staten Generael, den Prince van Orangien, de Heeren Bewinthebberen ende haere Gouverneurs, tegenwoordich ende toecomende, te vernieuwen volgens voorich verbont, daerop hy antwoorde, dat hy overbodich was 't selvige by eede andermael t' affirmeeren. Volgen de negrijs, sorteerende onder Hitoe: Hitoe, Waccal, Autoena, Hatisivel, Toom, Sanalou, Lebeleri, Amawayl, Honut, Ely, Wausela, Tical, Massapal, Pelissa, Layn, Toeieu, Nau, Kaytetto, Mamala, Salaumete, Bynau, Essen, Loin, Lean, Latoua, Wawany, Poulut, Way, Helaly, Ceyt.

Bovengemelde cappiteyn Hitoe ende Paty Tuban door den E. heer Gene-

rael gevraecht sijnde off hem Kymola Daya uit den name van den coninck van Ternaten eenighen tol geeyst hadde, antwoort, dat over eenige tyden die van den coninck van Ternaten met die van Loehoe ende Cambello, Lessidy, Boano ende Xula beraetslaecht ende uytgegeven hadden, dat die van Hitoe soowel als alle andre aan den coninck van Ternaten behoorden datche ofte tol te geven; dat syluyden sulcx geweygert hebben, ende daerover van de voorsz. gedreycht sijn dat 't lant van Hitoe niet gewelt sullen afloopen ende haer dwingen tol gelijk andre te betaelen.

Thome, Radya Rossenive, voorgehouden sijnde off den eedt van getrouwe onderdaenicheyt, voor desen aan de E. Hooge Mogende Heeren Staten Generael, den Prince van Orangie ende de Heeren Bewinthebberen gedaen, bereyt was te vernieuwen, welcken eedt hy overbodich is andermael te affirmeeren. Volgen de negrijs staende onder Rossenive: Rossenive, Amahousen, Pauta, Capa, Sera, Hatu, Syma.

Don Pedro, geweesen hoofst van Hottomoury, verclaert gereet te wesen om den eedt van getrouwe onderdaenicheyt aan de bovengemelde Heeren andermael te affirmeeren ende vernieuwen. Den voorsz. Don Pedro is door den Generael toesage geschiet, ten aensien van syne getrouwicheyt ter gelegender tijt in voorige staet gestelt, met belofte van daerenboven door den respectiven Gouverneur gebeneficieert te worden.

Radya Kielang is overbodich den eedt van getrouwe onderdaenicheyt, aan de bovengemelde Heeren gedaen, andermael te vernieuwen met eede. Volgen de steden onder Kielang sorterende: Kielang, Naco, Hatala.

Radya Soyo is oock overbodich den eedt van getrouwe onderdaenicheyt, aan de bovengemelde Heeren gedaen, te vernieuwen by cede. Soyo, Amantela, Ahousen.

Den soon van Symon Ema, overmits indispositie van sijn vader, heeft oock vrywillich den eedt van getrouwe onderdaenicheyt gepresenteert te vernieuwen aan de bovengemelde Heeren ende haere gesubstitueerde. Volgen de negrijs staende onder Ema: Ema, Occurilla, Lehery.

Don Andries, hoofst van Haloe, is bereyt den eedt van getrouwe onderdaenicheyt te renoueren aan de voorgenoemde Heeren ende haere Gouverneurs. Volgen de negrijs, sorterende onder Haloe: Haloe, Hative Quitchil, doch wort gesustineert, dat 't selve onder Hative soude staen, welcke questie noch ongedecideert is.

Castania, hoofst van Hative, Tawiri ende Hoconale, presenteert den eedt van getrouwe onderdaenicheyt te vernieuwen aan de bovengemelde Heeren.

Symon Baguala, hoofst van Baguala, is overbodich den eedt van getrouwe onderdaenicheyt, door sijn vader goeder gedachten gedaen, aan de bovengemelde Heeren te vernieuwen,

Sancho, hooft van Way, Jan Patty Selam, hooft van Souly, ad idem.

Patty Alangh, Maccatitta, Patty Lilleboy, hebben beloost den eedt te vernieuwen als de vorige aen de bovengemelte.

Orangcaya Laricca, Lamme ende Baro, orangcaya Waccassieu, Lamme ende Baro, hebben van gelijcken gepresenteert den eedt van getrouwe onderdanicheyt te vernieuwen aen de bovengenoemde Heeren.

Orangcaya Ourien, orangcaya Asseloulo, sijn mede overbodich den voorsz. eedt te vernieuwen.

Gomes, gedeputeert wegen de Mardijckers, overmits Lucas Carvallio, hooft van de Mardijckers, indispoost was, heeft haerentwegen gepresenteert den eedt van getrouwe onderdaenicheydt aen de bovengemelte Heeren ende gesubstitueerde te vernieuwen.

Woensdach 2 Juny anno 1621. Volgen de coningen ende hooffden van 't eylant Uliasser:

Radya Ulat met syne orangcays, genaemt Marco ende Patty Tetuwacca, sijn overbodich den eedt van getrouwicheyt, by haer voorouders aen de bovengemelte Heeren ende hunne gesubstitueerde gedaen, te vernieuwen. Heeft onder sich vier negrijs: Ulat, Ou, Tetualy, Tetuwacca.

Clagen, dat nu onlancx geleden die van Iha Mau verscheyde reysen op haer versocht hebben, dat sy met haer een matteran souden drincken ofte verbont maecken, dat ingevalle haer iets van den Gouverneur te laste geleyt wiert van arbeyden off van pangayen, sy alsdan gelijckelijck de wapenen souden in de hant nemen ende rebelleeren.

Radya Touaha, gelegen op dito eylant, is overbodich als de vorige om den eet van getrouwe onderdaenicheydt te vernieuwen aen de bovengemelte [Heeren] ende haere gesubstitueerde.

Den soon van Radya Papera, gedeputeert wegens sijn vader, is oock overbodich den eedt van getrouwe onderdaenicheydt, door sijn vader aen de bovengemelte Heeren gedaen, te vernieuwen.

Anthony, hooft van Haria, is mede overbodich den eet van getrouwe onderdanicheyt, door sijn voorsaet aen de bovengemelte Heeren gedaen, te vernieuwen.

Patty Boy ende 't hooft van Tiou sijn overbodich als de voorige te doen.

Patty Sorresory is van gelijcken overbodich; eyscht de soon van Patty Lima wederom, die by die van Iha geloopen is.

De gedeputeerde van Iha Mau sijn genaempt Tabepouke van Iha, Soubesina van Mau. Hebben onder haer de volgende negrijs: Iha, Mau, Nollot, Matelette, Oulor, Talaha, [een] gedeelte van Sorresory, Pia. De voorsz. ge-commiteerde van Iha Mau verclaren dat hare hooffden off principalen willen

continueeren in onderdaenicheyt, doch wisten geen redenen te geven op 't geen haer te laste geleyt wiert, waerover de E. heer Generael belast, dat de voorsz. gedeputeerde wederomme keeren souden, ende haer principaelen aendienen dat sy persoonelijck binnen den tijt van drye dagen haer aen 't Casteel souden laten vinden, onder belofte dat sy onbeschadicht en vry weder sullen mogen keeren, en dat ingevalle sy haer des bovengemelten heeren Generaels recht ende onderdaenicheyt als voor desen niet en willen submitteren, sy alsdan haer mogen prepareren ende sterck maecken, als wanneer sijn E. sal sien wat hem te doen staet.

't Eylant Oma:

Don George, hooft van Oma, is overbodich den eedt van getrouwe onderdaenicheyt, aen de bovengemelte Heeren ende haere gesubstieerde gedaen, te vernieuwen.

't Hooft van Abore haren gedeputeerde, genaempt Ancota, als vooren.

Radya Harucca, 't hooft van Crieu, Radya Hatuwa ad idem; Cabau, Kaylolo, Hollelieu sijnde de negrijs, soo onder Hatuwa sorteren.

Den coninck van Hatuwa seyt, dat de oorsaecke waeromme hy met den respectiven Gouverneur nu over anderthalff jaer geleden niet gepangayt heeft, is, overmits dat Kymola Daya haer beroepen hadde nevens die van Iha Mau, Noesselau ende die van de cust van Ceram; welcke misdaet haer by den E. heer Generael, op haer ootmoedich versoeck, onder belofte dat haer in toecomende voor soodaenige verleydinghe sullen wachten, vergeven is, en hebben beloofst den eedt van getrouwe onderdaenicheyt, by haerluyden voor desen gedaen, andermael te renoueren.

Donderdach 3 Juny. Volgen de hooffden van Noesselau: den coninck van Tetuay, Lenite, Abobo, Syla, den coninck van Amette, Koen, Nalahieu.

De gecommitteerde orangcays waren Tetebessy, Wattamoury Nicolao, Smogy, dewelcke gevraecht sijnde wat haer gemoveert hadde te rebelleeren, antwoorden dat [haer door] die van Iha Mau, als namentlijck door Abdul ende Palyson, was aengeraden dat sy niet met den Gouverneur en souden pangayen, haer wijs maeckende, dat men haer na Banda soud vervroeren, gelijk men die van Siau gedaen hadde; en dat sy dienvollegens met de voorsz. personen tot twee verscheyde reysen op Loehoe sijn geweest, ende met haerluyden raet gehouden ende op den mousaph nevens die van Iha Mau ter instantie van Kymola Daya gesworen hadden Moors te worden, den coninck van Ternaten te gehoorsamen, ende den Prins van Hollant, haren rechten heere, aff te vallen, versoeckende derhalven met eenen voetval aen den E. heer Generael seer demoedelijck genade ende vergiffenis van haere begaene fautten, onder belofte dat in toecomende haer voor soodanige verleydinge wil-

den wachten; waerover, omme redenen den heer Generael daertoe moverende, deselve in genade heeft aengenomen, mits conditie dat in teycken van amende 2 off 3 correccoren maecken sullen. Hebben derhalven den coninck van Ternaten weder verworpen, onder belofte hare rechte Heeren de Mogende Heeren Staten Generael, den Prince van Orangie, de Heeren Bewinthebberen ende haere gesubstitueerde alhier te gehoorsaemen, gehou ende getrou te sijn, als goede onderdanen schuldich sijn, overbodich sijnde den eedt van getrouwicheyt, voor desen gedaen, te vernieuwen.

Volgen die van de cust van Ceram:

De hooffden van Camaryen ende Seruwawa sijn overbodich den eet van getrouwe onderdaenicheyten aen de E. Hooge Mogende Heeren Staeten Generael, den Prince van Orangie, de Heeren Bewinthebberen ende haer gesubstitueerde gedaen, te vernieuwen.

De hooffden van Lommecayo ende Teolaly gevraecht sijnde, waeromme sy volgens haeren eedt ende beloftten met den respectiven Gouverneur niet en hadden gepangayt, daerop sy antwoorden, dat Kymola Daya haerluyden sulcx verboden hadde, onder dreygementen dat, by soo verre sy den Gouverneur volchden, hy haer negry soude afloopen, verbranden, ofte haer schatten met excessive boete; versoeckende derhalven aen den E. Heer Generael bovengemelte, dat haere begane fauten genadichlijck over 't hoofst mochten gesien werden, met belofte dat sy haer in toecomende voor sulcx souden wachten, ende overbodich waeren den eedt van getrouwe onderdaenicheyten, aen de bovengemelte Heeren voor desen gedaen, te vernieuwen.

De hooffden van Lato Holloy, genaemt Radya Soputta, Lussia Aman, Lussia Sainan, gevraecht sijnde om wat redenen sy den respectiven Gouverneur niet gevolcht hadden volgens beloftten ende eedt, antwoorden sulcx gelaten te hebben uyt vreese, overmits Kymola Daya haerluyden gedreycht hadde, ingevallen syluyden den Gouverneur volchden, dat hy alsdan haere negry soude afloopen ende verbranden, ofte anders extraordinario boeten doen betaelen; versochten derhalven ootmoedelijck in genade aengenomen te werden, sijnde overbodich den eedt van getrouwe onderdaenicheyten, aen de voorgemelte Heeren voor desen gedaen, te vernieuwen. Onder Lato staen: Tatou, Lohy; onder Holloy: Karouwa.

De hooffden van Quelquepoute, genaemt Lebe Ternaten ende Oribes, voorgehouden sijnde om wat oorsaecke syluyden met den respectiven Gouverneur niet geroeyt hadden volgens plicht, seggen sulcx nagebleven is, overmits Kymola Daya haer heeft doen aenseggen door Lebe Patole Sapeta ende Tabea, dat by sooverre sy met den Gouverneur pangaeyden, hy met een hongy haere negry soude afloopen ende het volck den hals afsnyden; versoeckende wederom in genade aengenomen te werden, sijnde overbodich

den eedt van getrouwe onderdaenicheyt, voor desen gedaen aan de voorgemelte Heeren, te vernieuwen.

Volgen de coningen van d'Alfoures ende wat dorpen onder hunlieden staen: Radya Saulau, Radya Sommite, Radya Waysia; Saulau, Loemehello, Loemehele, Lahale, Ontounonsi, Ouen, Narela, Sata Aury, Mahehono, Suhy, Wattamanon in 't lage, Waoulon, Wallaya, Waomy, Hatoe Tolloe, Oulonsoury, Mahala, Maniheloe, Sole, Hoehoa, Heylatoe, Latea, Horale, Loumony, Waysia, Many, Lyang, Wattamanon in 't geberchte, Walaha.

De bovengemelte coningen voorgehouden sijnde off sy den eedt van getrouwe onderdaenicheyt, voor desen aan de Hooge Mogende Heeren Staten, den Prince van Orangie, de Heeren Bewinthebberen ende hare gesubstitueerde gedaen, begeerden te vernieuwen, hebben 't selve vrywillich gepresenteert, ende beloven deselve voor haere souverayne Heeren t' erkennen.

Vrydach adi 4 Juny anno 1621¹⁾. Is goet gevonden 't fregat *Aracan* met den oppercoopman Hans van Meldert na Solor, Baly, Grissy, ende Jacatra te senden omme gebruyckt te worden daer de Compagnie de beste dienst doen kan, mits dat daermede een cargasoen van ontrent 2000 realen gaen sal, om in passant in Baly bestaat te worden.

In 't Casteel Amboyna, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, HARMAN VAN SPEULT, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 5 Juny anno 1621. De quade genegentheyt van alle Mooren in 't generael ende der Tarnatanen bysonder door den raet van tijt tot tijt geconsidereert wesende, als namentlijck dat ons overal sooveel doenlijck hinderen, de Tidoresen van de Spaengaerden ende de Tidoresen van onse forten geerne meester waren; item hoe de Compagnie tot assistentie der Tarnatanen seer excessive groote oncosten gedaen heeft, alsnoch met veel forten beswaert sijn ende de macht daerdoor wijt ende sijt verdeylt is; item nadat de Tarnatanen weder in besit van haer verlooren lant gestelt hadden, syluyden hun selfs met macht ende respect van de Compagnie vergroot ende van veel volckeren versterkt hebbende, alsnu trachten onse principaelste forten aff te loopen, ons van onse ondersaten te ontblooten, die ende andere bontgenoten tegen ons te doen rebelleeren ende haer daermede te meer te versterken, omme ons naer 'tschijnt' eenemael van de Molluques, Amboyna ende Banda te verdryven ende haer meester van alles te maecken, is van langer hant door d'E. heer Generael Coen ende raet overleyt, hoe de staet van de Generale

¹⁾ De resolutien van 4 en 5 Juni (niet tot den landdag behoorende) zijn weder uit V 29.

Compagnie in de Molluques, Amboyna ende Banda tegen alle gewelt van vyanden ende ondercruypinge van vrunden op 't gevoechelijckste met de minste costen ende minste verhinderingh der negotie soude verseeckeren ende eyntlijcken goet gevonden als te weten:

Dat tegen de autheurs ende quaetdoenders in de landen van Amboyna met gewelt niet ondernemen sullen voordat de resterende Bandanesen, in 't geberchte van Banda gevlycht, t' enemael uytgeroeyt oft t' ondergebracht sullen wesen ende den oorlooch geeyndicht sy, opdat het crijchsvolck vandaer in Amboyna getransporteert ende den oorlooch dies te beter sonder ophouden van schepen gevoert mach worden daer 't behoort.

Ende alsoo 't recht over veel orangcays in Banda gedaen, d' inwoonderen van den lande van Amboyna een tijt lanck genoechsaem voor een goet exempl dienen sal, is goet gevonden de faulte door die van Iha Mau, Noesselau, Lato, Holloy, Lomakeyo, Kelquepoetto, Amahe, Maccarieke, Soukoe, Sepa, Tomalau ende Toloute, welcke door toedoen van Kimelha Daye, stadhoudre van den coninck van Ternate op Loehoe, niet alleen weygerich sijn geweest met den gouverneur Speult te roeyen, maer eenige als insonderheyt die van Noesselau haer niet ontsien hebben opentlijck te rebelleeren, na vernieuwinge van eet t' eenemael te pardonneren; item dat met behendicheyt trachten sullen d' ondercruypinge van de quaetgunners sooveel doenlijck te weeren, ende ons met soeticheydt van onse onderdanenen ende bontgenoten sullen sien te verseeckeren ende sooveel vrienden te maecken als eenichsins doenlijck is.

Dewyle de Compagnie door de menichte van forten in de Molluques te meer beswaert ende verswackt wort, tot grooten nadeel ende verhinderinge van de generale welstant, ja tot evident perijckel van 't principale te verliesen, is met eenparige stemmen goet gevonden dat met den eersten sullen doen raseeren ende verlaten de forten van Marieke, Caleamatte ende Sabouwa, omme de princapaelste plaatzen te beter te versien. Den raet is oock seer gegene om Tacony mede te doen verlaten, doch alsoo verstaen dese plaatse met 25 koppen bewaert can worden, dat daerontrent veel nagelbomen staen ende de plaatse door de Spaengaerden beset soud connen worden, is de dispositie hiervan aan den gouverneur ende raet van de Molluques geremitteert.

Om de resterende forten in de Molluques tegen de buytenvyanden als oock quade disseynen der Ternatanen van binnen te verseeckeren, is goet gevonden die te doen besetten, te weten: Malleyo met 200 blancke koppen, Telluco met 25, Tacony (wel te verstaen soo 't niet goet gevonden wort 't selvige te verlaten) met 25, Taffasoho met 75, Noffiquia 50, Tabelolo 40, Mothier 50, Batsian 35, sijn te samen 500 blancke koppen.

Item dat met alle behendicheyt [ende] soeticheydt trachten sullen ons van d'inwoonderen van Machian, Mothier ende Batsian te verseeckeren ende haer

goede affectie t'onswaerts te trekken, opdat ons met haer, de Ternatanen haer quade genegentheyt volgende, mogen helpen.

Alsoo 't quaet voornemen der Ternatanen op Malleyo door Godts genade mislukt is, gelijck mede het dissey'n der Tidoresen tegen de Spaengaerden, schijnt het dat beyde door vrese van straff, na geseyt wort, genegen sijn Ternate ende Tidoor te verlaten ende haer op 't lant van Gillolo te begeven. Hierop wort verstaen best te wesen, soo sulcx onderstaen, dat haer laten gaen, ende ons met die van Machian ende Mothier als eygen onderdaenen verseeckeren ende behelpen.

Alsoo d'E. heer Generael Coen presenteert sich van hier te transporteerden daer de Compagnie de beste en de meeste dienst doen can, is daerop by den raet gelet ende met eenparige stemmen verstaen voor dees tijt ongeraden te wesen dat na de Molluques vare ende onnodich dat na Banda keere oft hier in Amboyna lange vertoeve, waerover goet gevonden wert dat sijn E. ontrent primo July toecomende weder met de schepen *Hollandia* ende 't *Hart* na Jacatra keere.

Omme met aller discretie tegen de quaede disseynen der Ternatanen in de Molluques te wercken, d'onnodige forten te doen verlaten, de princapaele forten ende insonderheyt Machian ende Mothier te verseeckeren, de Compagnie van veele onnodige oncosten t' onlasten ende de generale verlossinge te doen, wert gecommitteert den E. Frederick Houtman, mits dat het gouvernemant van de Molluques in plaatse van den gouverneur van 't lant waerneme totdate een ander gequalificeert persoon gesonden worde, oft selff iemant vinde die sulcx vertrouwen mach, als wanneer sich weder by ons tot Jacatra transporteerden sal, ende sal sijn E. met het schip *Zeclant* na de Molluques vertrekken den 10 deser, met 90 koppen.

Alsoo van meninge sijn toecomende jaer met Godes hulpe weder een tocht na de Manielha te laten doen, is goet gevonden dat twee van de bequaemste schepen van de Molluques na Jappan senden sullen, een om weder met rijs in de Molluques te keeren, ende 't ander om gebruyc te worden daer des Compagnies dienst sulcx mocht vereyschen; item dat twee andere nae Jacatra keeren, ende twee schepen van defentie, te weten een van d' onse ende een van d' Engelse, in de Molluques sullen blyven.

Alsoo achten de verlossinge van d' oude soldaten van de Molluques genochsaem voldaen ende de forten aldaer oock behoorlijck versien connen werden met het volck van de schepen *Amsterdam*, *Zierickzeec* ende *Zeelant*, wesende 500 koppen die van versheyden andere schepen gelicht sijn, is goet gevonden dat van 't garnisoen van Amboyna, 't welck met ontrent 200 koppen versterckt is, met eerste bequaem weder ontrent 150 a 200 koppen onder cappiteyn Gomale na Banda senden sullen, soo omme t' eerder meester van

de gevvluchte Bandanesen te worden, als insonderheyt om vandaer na Jacatra te doen vertrecken ende elders inde negotie off tot affbreuck van den vyant te gebruycken de schepen, door gebreck van soldaten in Banda gelaten; wel te verstaen soo haer volck aldaer gemist can worden.

Alsoo de coningen van Saulau, Samitte, Waysia ende Lean, welcke in 't geberchte van Ceram 30 steden off dorpen besitten, voor desen haerselven uyt eygen beweech de Hooge Mogende Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden onderworpen hebben ende versoeckende sijn dat aan de Zuytsyde van de voorsz. custe aan de seekant een redut met eenich volck souden leggen, sy wilden met all haer volck daerby comen woonen, is om verscheyden redenen goetgevonden dat sulcx metten eersten doen ende aldaer 25 koppen leggen sullen.

Alsoo den tijt van den E. Harman van Speult, gouverneur van Amboyna, den 23^{en} Maert 1622 voor de tweede mael gaet expireren, is denselven weder opnieus aengenomen de Compagnie na expiratie van de voorsz. tijt noch drie achtereenvolgende jaren te dienen, mits dat van 23^{en} Maert 1622 tot in 't vaderland genieten sal f 250 ter maent.

Marten Jansz. Visscher alias Vogel, vryman, de tocht in Banda met d'heer Generael Coen voor cappiteyn gedaen hebbende, wert van nu aff voor de tijt van twee achtereenvolgende jaren in 't cappiteynsambt gecontinueert, mits dat van aenvancx des gedanen tochts genieten sal f 80 ter maent, jongensgagie daerin begrepen.

Cornelis de Lange, uytgevaren voor ondercoopman met het schip *Dordrecht* a f 40 ter maent, ende naderhant op verscheyden schepen de plaatse van oppercoopman bewaert hebbende, gelijck die tegenwoordich op 't schip *Hollandia* bedient, wert f 60 ter maent toegeleyt, ingaende van den 15 Januario passato dat op 't schip *Hollandia* gecomen is.

Ten respecte van seeckere Javaense joncke door 't schip *Delft* ontrent Banda aengehaelt ende aldaer prijs gemaect, wert den oppercoopman ende schipper van 't selvige schip elck 50 realen van achten contant vereert.

Alsoo den tijt van Job Christiaensz. Grijp, directeur in de Molluques, geexpireert is ende denselven sijn verlossinge versoeckt, is goetgevonden dat hem door een van de bequaemste oppercoopluyden sullen doen verlossen sonder de titel van directeur te geven off alsulcken officier aldaer te maeken, alsoo bevinden dat het niet dan oneenicheyt veroorsaeckt ende niet dan tot groot nadeel van de Compagnie is streckende. Hierover wert goetgevonden dat voortaan het opperste gebiet soowel van de negotie als van den oorloch aan den gouverneur van de Molluques geven sullen; ende niet aan twee verscheyden hoosden.

Gelyck een yder niet langer dan seeckere gelimiteerde tijt in dienste van

de Generale Compagnie vande Vereenichde Nederlanden verbonden is, ende vrystaat, na d' expiratie van deselvige sijnne verlossinge ende affscheyt te versoecken, even alsoo wert reciprocelijck door d' E. heer Generael Coen ende raet verstaen ende verclaert de Compagnie ongehouden te wesen iemant langer, 't sy getroude oft ongetroude, in sijn offitie te continueeren dan de tijt van 't verbant duert; derhalven wert by desen een alle respective gouverneurs ende andere opperbevelhebberen geordonneert, alsulcke officieren die nae d' expiratie van haren tijt niet gesint sijn nae 't vaderlant te keeren ende ten dienste van de Compagnie by den raet niet goet gevonden wort langer te continueeren, van haren dienst te bedancken ende eerlijck affscheyt te geven, waerna een yder die sulcx aengaet hem sonder contradictie reguleren sal¹).

Actum in 't Casteel Amboyna, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, HARMAN VAN SPEULT, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Op huyden den 7 Juny anno 1621²) compareerde inde bovengemelte vergaderinghe wegens die van Iha ende Mau Wattij Waylain, met last omme in plaatse van haere eerste gedeputeerde, genaemt Tabepouke ende Soubesina, die door den E. Heere Generael wederomme gesonden waren vermits sy nieuwers bescheyt van wisten te geven; denwelcken nadat hem gevraecht was, waeromme sy die van Nousselau geinstigeert hadden omme den Staet van de Vereenigde Nederlanden, haren rechten Heere, aff te vallen ende den coninck van Ternaten aen te hangen, antwoorde dat sy sulcx niet gedaen en hadden, doch niet en costen ontkennen dat sy met de voorsz. Nousselauwers tweemael by Kymola geweest hadden door sijn beroep; dan watter gehandelt was, was hem onbewust. Ten anderen hem voorgehouden sijnde omme wat redenen, ten tyden de respective Gouverneur op de roey ginck, sy hem niet en volchden, daer met swygen op antwoorde, biddende aen den Heere Generael voormelt omme in genade aengenomen te werden, alsoo sy door quade tongen tot sulcx gebracht waeren; presenteerende den eedt van getrouwe onderdaenicheyt, voor desen aen de bovengemelte Heeren gedaen, te vernieuwen.

De E. Heer Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael van wegen de E. Hooge Mogende Heeren Staten Generael, sijn Excellentie Mauritius, Prince van Orangien, Grave van Nassow etc., de Heeren Bewinthebberen der Generale Compagnie van de Vereenichde Nederlanden in Indien, seer genegen sijnde omme de inwoonderen haere onderdaenen van de landen, eylanden, steden ende plaetsen in 't lant van Amboyna ende daerontrent gelegen, in ruste, vrede ende eenicheyt te houden ende alle misverstant ende rebellie

¹⁾ Plakaatboek I, 608.

²⁾ Vervolg van het op bl. 724 vermelde handschrift (V ongefolieerd); bij Valentijn bl. 50.

sooveel mogelijck te weeren, ende te ondertasten van waer die sijn oorspronck neme, tot welcken eynde den E. Harman van Speult, synen Luytenant Gouverneur, heest belast alle de ondersaten, bontgenooten ende nabuerige vrienden te beroepen, waerop de hiervoren genoemde coningen, hooffden ende principaelen sijn gecompareert, die ter presentie van den bovengemelten Heere Gouverneur Generael, de E. Heeren Fredrick Houtman, Harman van Speult, Willem van Antzen, ende ondergeschreven getuygen, yder in 't bysonder hebben verclaert, beloost ende geswooren, gelijck sy verclaren, beloven ende sweeren by solemneelededen, aen handen van den E. Heere Generael ende presente Raden gedaen, de bovengemelte Hooge Mogende Heeren Staten Generael, sijn Excellentie Mauritius, Prince van Orangie, Grave van Nassouw etc., de Heeren Bewinthebberen ende hare gesubstitueerde, jegenwoordige ende toecomende, voor hare souverayne Heeren t'erkennen, gehoorsamen, gehou ende getrou te sijn, ende te assisteren tegens alle vyanden, soowel te water als te lande, als getrouwte onderdaenen toestaet, gelijck sy voor desen beloofte ende gesworen hebben.

Actum in 't Casteel Amboyna desen 7 Juny anno 1621. J. P. COEN, F. HOUTMAN, HERMAN VAN SPEULT, WILLEM VAN ANTZEN, PIETER VAN WAGENVELT, CORNELIS VAN DEN BERCH, CORNELIS DE MEYER, DANIEL DU BUQUOV, LAURENS DE MAERSSHALCK, 't merck van JAN CORNELISZ., luytenant, J. VAN BRUELL, MAERTEN JANSZ. VISSCHER, 't merck van CHARLE HOUWER, JAN GRASWINCKEL, HENDRICK LIEVENSZ., CHRISTOFFEL VAN DER GRACHT, JOSEPHUS MOSTART, SYMON COLIJN, MAHIEU DE CLERCK, THONIS JANSZ. BAY, 't merck van GERRIT GERRITSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

GEORG MUSCHAMPS, HENRY WOOLMAN.

Op huyden den 7 Juny anno 1621¹⁾ compareerde, nadat de vorige vergaderinge al gehouden ende gescheyden was, Kymola Ludy van wegens Kymola Daya ende die van Loehoe, Touwaly van Cambello, Lisouwel van Lessidy, welcke gedeputeerden nu eerst quaemen, niettegenstaende dito Kymola Daya alreede op verscheyde ontbiedingen weygerich was geweest te comparen, daer hy door den E. heer Generael Coen, met toesegginge van verseeckeringe, beroepen was omme te verantwoorden 't gene hem te laste wiert geleyt, gelijck hiervoren in 't breede te sien is by yder syne verclaeringhe in 't bysonder, dewelcke de E. heer Generael voornoemt door syne gedeputeerden, te weten de coopliden van Loehoe ende Cambello, alrede schriftelijk aen den voornoemden Kymola Daya hadde gesonden²⁾, opdat hy mocht weten waermede belast was. Desniettegenstaende heeft de bovengemelte heer

¹⁾ Slot van het op bl. 724 vermelde handschrift (V ongefolieerd); bij Valentijn bl. 50—51.

²⁾ Hiorvðr, bl. 49 (5 Juni 1621).

Generael de gecommitteerde wederom voorgehouden, hoe dat openbaerlijck was gebleeken by voorige verclaeringe, dat Kymola Daya onse onderdanen van Nousselau heeft doen rebelleren ende Moors soeken te maecken, gebruycende tot dien eynde als instrumenten die van Iha Mau, door welcker instigatie sy tot de rebellyen waeren gebracht, haeren rechten heffen versaeckt ende den coninck van Ternaten hadden aengenomen; hebbende daerenboven door syne dreygementen onse onderdanen van de cust van Ceram wederhouden dat sy met den respectiven Gouverneur niet en souden pangayen, op pene, dat soo sulcx geschiede, haere dorpen soude afloopen en verbranden, ofte extraordinario boete doen betaelen, sijnde de voorsz. plaatzen Loemecayo, Lato, Holloy, Quelquepoute ende van daer voorts tot Tolute toe, waerdoor de voorsz. onse onderdanen de last van haeren heere niet hebben derven naercomen; belastende daerbenevens aen de voorsz. gedeputeerde, dat hy, Kymola voorsz., sijn E. soude laten weten of dese proceduren waeren geschiet uyt eygene authoriteyt, off door ordre van den coninck van Ternaten; item die van Loehoe, Cambello ende Lessidy aendienen dat bysonder haere genegentheyt ende verantwoordinge aen den Generael souden laten weten; waerschouwende daerbenevens Kymola, ingevalle hy eenige van syne officieren ofte paepen op de cust van Ceram by d' onse hadde, dat die datelijck van daer soude ontbieden, off in gebreecke genootsaeckt wesen daer anders in te versien; waermede de voorsz. gedeputeerde haer affscheyt hebben genomen omme rapport te doen aen haeren principael.

Actum in 't Casteel Amboyna, datum ut supra. HERMAN VAN SPEULT, CORNELIS DE MEYER, LAURENS DE MAERSSCHALCK, JAN GRASWINCKEL, JOSEPHUS MOSTART.

Vrydach adi 11 Juny anno 1621¹⁾). Is goetgevonden, byaldien d'Engelsen in Jappan weygerich waren ende d'onse haer alleen niet machtich genoech bevonden om 't aenstaende jaer weder een tocht op den vyant te doen na Manielha, dat in desen gevalle aen den commandeur Willem Jansz. ordoneeren sullen met onse vloote op de custe van China te loopen omme te onderstaen oft ontrent Chincheu de joncken na Manielha varend becomen can, met last mede aen te tasten alle Chinese joncken (uytgesondert alleen die met onse passe nae Jacatra varen ende van daer keeren) die becomen connen, omme de Chinezen daerdoor te dringen ons den handel ywers in haer lant soowel als de Portugesen ende Spaengaerden te vergunnen, even gelijck sy den handel buyten haer lant op alle andere landen pretendeeren, alsoo lange voor desen den handel met vrientschap ende vereeringe van haer versocht is, maer niet hebben connen verwerven.

¹⁾ Deze en de volgende resolutien weder uit V 29.

In 't Casteel Amboyna, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, FREDERICK HOUTMAN, HARMAN VAN SPEULT, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER secretaris.

Maendach adi 14 Juny anno 1621. Alsoo deschepen *Hollandia* ende 't *Hart* dese weke seylreit geraken sullen ende d'E. heer Generael voor dees tijt niet sonders verrichten can, is goet gevonden dat sijn E. met de voorsz. schepen gelijk mede de gouverneur van Antzen in 't voorste van toecomende weke nae Jacatra vertrecken sal, sonder langer nae tydinge van Banda te wachten.

Alsoo die van Maccasser op verscheyden plaetsen uytgegeven ende ons selver oock te kennen gegeven hebben, dat de coninck seer genegen is om vrede met ons te maken, is by de presente raden overleyt wat ten dienste van de Compagnie best geraden sy, dat met die van Maccasser vrede maken, off den oorloch continueeren, ende eyntlijck goet gevonden dat de gouverneur Speult met eerste gelegentheyt een expresse ambassate nae Maccasser senden sal om den coninck onse goede genegentheyt tot accoort mede aan te dienen ende sijn ambassate tot Jacatra te trekken, omme des te beter tot meerder eer, voordeel van de Compagnie ende affbreuck onser vyanden aen een goede vrede met die van Maccasser te geraken, alsoo verstaen wort beter te wesen dat den oorloch continueeren, dan sonder voorderlycke conditie vrede te maken.

In 't Casteel Amboyna, datum ut supra. Was onderteyckent JAN PIETERSZ. COEN, HARMAN VAN SPEULT, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach ady 19 Juny anno 1621. Is goet gevonden dat Pieter Pietersz. Wagenveldt, oppercoopman van 't schip *Delft*, door d'E. Generael Coen met d'heer Houtman van Banda na Amboyna gesonden, alhier blyven sal omme als oppercoopman gebruyc kt te worden 't sy aen 't Casteel, op Loehoe oft elders, daer sulcx by den gouverneur ende raet goet gevonden sal worden, mits dat sijn plaatse ende advijs in den raedt naest den gouverneur hebben sal.

Alsoo den tijt van Daniel du Bucquoy, oppercoopman op Combelle, toecomende jaer gaet expireeren, ende denselven niet gesint is langer te dienen, is goet gevonden dat Cornelis van den Berch voorsz. Bucuoy toecomende jaer verlossen ende van nu aff aldaer resideeren sal, omme interim de practica ende 't volck te leeren kennen.

Op 't versoek van Jan Cornelisz., luytenant van 't garnisoen alhier, is denselven sijnen vrydom vergunt ende tot een vereeringe toegeleyst 80 realen van achten, ten respecte een jaer over sijn verbonden tijt gedient heeft.

Chaeerle Houwer, uytgevaren voor sergeant onder de vlagge van den commandeur Andriaen Woutersz., tegenwoordich vendrich alhier, is aengenomen

voor luytenant in plaatse van den voornoemden Jan Cornelisz., mits dat na d' expiratie van sijn verbonden tijt noch twee jaer in 't lant sal dienen ende voortaan genieten f 60 ter maent.

Hendrick Lievens van Middelburch, sergeant, uytgevaren met 't schip *Vlissingen* onder de vlagge van den Generael Both, wiens tijt geexpireert is, wort opnieus voor luytenant van cappiteyn Gomale aengenomen drie jaren in 't lant te dienen mits voortaan genietende f 50 ter maent.

Frans Beyert, uytgevaren voor adelborst onder de vlagge van den commandeur Adriaen Woutersz., tegenwoordich dienende voor corporael van de adelborsten, wort voor vendrich van cappiteyn Gomale aengenomen noch drie jaren na d' expiratie van sijn verbonden tijt te dienen, mits voortaan genietende f 40 ter maent.

Frans Plets, corporael van de adelborsten, uytgevaren met 't schip den *Swerten Leeuw*, wort aengenomen de Compagnie noch drie jaren na d' expiratie van sijn verbonden tijt voor vendrich te dienen, mits van nu aff voortaan genietende f 40 ter maent.

Bartelt Schier, corporael van de adelborsten, uytgevaren met 't schip *Gelderland* onder de vlagge van den commandeur Blocq Maertsz., is aengenomen noch 3 jaren na d' expiratie van sijn verbonden tijt voor sergeant te dienen ende voortaan winnen f . . .¹⁾ ter maent, vry rantsoen.

Marten Angner, apointe, uytgevaren onder de vlagge van den commandeur Adriaen Woutersz., is aengenomen voor sergeant na d' expiratie van sijn verbonden tijt noch twee jaren te dienen a f 22 ter maent, vry rantsoen.

Hans Juriaensz., uytgevaren anno 1618 met 't schip *Delft* voor soldaet, tegenwoordich cappiteyn des armes, wort aengenomen voor sergeant drie jaren na d' expiratie van sijn verbonden tijt te dienen, mits genietende f 22 ter maent, vry rantsoen.

Jan Herck van Aken, uytgevaren met 't schip den *Swerten Leeuw*, tegenwoordich corporael, sal voortaan voor corporael van de adelborsten dienen ende genieten f 22 ter maent.

Hans Schoffer, uytgevaren voor adelborst met *Zierickzee*, wort aengenomen drie jaren na d' expiratie van sijn verbonden tijt te dienen ende voortaan te winnen f 16 ter maent.

Daniel van der Brugge, adelborst, uytgevaren voor soldaet met 't schip de *Trouw*, sal voortaan voor corporael dienen ende winnen f 16 ter maent.

Is goet gevonden dat de weduze van Jan Joosten, vryman, nu hertrout met Jan van Ceulen, de hebst van sijnne goederen in Indien naergelaten sal mogen lichten, onder wiens handen sulcx soude mogen berusten.

Hendrick Mulder, sergeant op Combelle, is ten aensien van syne schade

¹⁾ Niet ingevuld.

aen 't been in des Compagnies dienst becomen toegeleyt 50 realen van achten, waermede hy van alle voordere pretentien desisteert.

Andries Lourentsz., soldaat, uytgevaren onder de vlagge van den commandeur Adriaen Woutersz., winnende $f\ 12$ ter maent, is aengenomen voor den tijt van drie jaren voor adelborst a $f\ 13$ ter maent, vry rantsoen, geduerende tot in 't vaderslant toe.

Pedro de Vaes, soldaat, wiens tijt geexpireert was, is opnieus aengenomen voor drie jaren a $f\ 14$ ter maent, vry rantsoen.

Cornelis van Delft, uytgevaren met 't schip *Rotterdam* onder de vlagge van den commandeur Block Maertsz., wiens tijt geexpireert sijnde, is de nova voor drie jaren aengenomen als apoincte a $f\ 20$ ter maent, vry rantsoen, mits conditie dat daermede te niet sal wesen sijnne pretentie van de vermincktheyt van sijn been.

Daniel du Buquoy, uytgevaren met 't jacht den *Arent* onder de vlagge van den commandeur van de Sande, tegenwoordich leggende voor ondercoopman op Combelle, wiens tijt geexpireert sijnde, wort noch een jaer geprolongeert ende $f\ 15$ verbeteringe toegeleyt ter maent, soodat van nu aff tot in 't vaderslant sal verdienet $f\ 85$ ter maent.

Abraham van Nullegum, uytgevaren voor ondercoopman met 't schip 't *Wapen van Zeeland* d'eerste reyse, is ten aensien van sijnne bequaemheyt voor coopman aengenomen drie jaren na d' expiratie van sijn verbonden tijt te dienen a $f\ 65$ ter maent.

Augustijn Peros, maringe over de swerten, wort toegeleyt voortaan te verdienen 5 realen van achten ter maent ende vry rantsoen.

Jan Joosten, uytgevaren onder de vlagge van den Generael Both, wiens tijt geexpireert sijnde ende voor desen provisionelijck als coopman is gebruycckt, is in deselve qualite voor coopman opnieus aengenomen de Compagnie drie jaren te dienen a $f\ 55$ ter maent op sijn eygen cost.

Hendrick de Haen, medicus, uytgevaren met 't schip *Nieuw Banham*, wiens tijt ontrent $1\frac{1}{2}$ jaer geleden is geexpireert geweest, wort de nova voor ondercoopman aengenomen de Generale Compagnie van nu aff noch drie jaren te dienen, mits genietende $f\ 50$ ter maent.

Pieter Jansz. van Amsterdam,urgijn, uytgevaren met 't schip *Hollandia* onder de vlagge van den Generael Reynst, winnende $f\ 34$ ter maent, wiens tijt geexpireert is, wort opnieus voor drie jaren aengenomen a $f\ 40$ ter maent.

Lasero Reposo, swert, gewonnen hebbende 3 realen ter maent, is toegeleyt een reael verbeteringe, daerop sijn eygen cost sal doen.

Salvador Dias ende Nicolaes Dias, getroude swerten, wort yder tot onderhout van cledinge toegeleyt voortaan te winnen 3 realen ter maent ende vry rantsoen van vlees ende speck.

Naervolgende swerten, tot nu toe geen gelt verdient hebbende, wort toegeleyt voortaen te winnen, namentlijck: Anthonio da Costa, Domingo Coree, Paulo Santio, Diego Casson, Anthonio Suban, drie realen van achten ter maent ende vry rantsoen.

Manuel Fernandes, Joris Peylgo, Pedro Vaes, Francisco Lopes, Joan Rodrigo, Anthonio Galego, Venturo, swart, Anthonio de Castro, Thome de Crus, Francisco, swart, Manuel Santio, Alfonse Martis, Gonsalo Vaes, Anthonio Artiago, Simaon Mendes, Domingos, swert, Philippe Arabi, Ventura, twee realen van achten ter maent ende vry rantsoen.

Anthonio Dias, gevangen, dienaer van den gouverneur Speult, is ten aensien hy ses jaren getrouwelijck gedient heeft vrydom vergunt, ende daerenboven aengenomen voor curgijn voor den tijt van drie jaren a ses realen ter maent.

Alsoo 't jacht *Pera* van schipper ontbloot is ende nootwendich weder een ander in sijn plaetse dient gestelt, soo wort mits desen daertoe geauthoriseert Jan Claesz. van Emden, stierman op ditto jacht, mits dat van nu aff noch drie jaren in 't lant sal dienen ende voortaen winnen f 50 ter maent.

In 't Casteel Amboyna, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, HARMAN VAN SPEULT, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 15 July anno 1621. Alsoo tot extentie van den handel in Indien, versterckinge ende restauratie derselver in de Vereenichde Nederlanden, insonderheyt mede tot affbreuck van den algemenen vijant, de E. heeren Mayoren ernstlijck ende op 't alderhoochste sijn recommandeerende, datmen in compagnie van de Engelsen, ende by gebreck van haer coassistentie alleen, een goede ende bestandige vloote van schepen na de custe van Mallebaer tot bevorderinge van den peperhandel aldaer, ende naer Goa tot affbreuck van de Portugese caracquen sal senden, is by sijn E. geproponeert ende provisionelijck tot naerder resolutie ende finale conclusie den raet in consideratie gegeven wat macht van schepen tot het voorsz. exploit vereyscht wort; itemwanneer ende op wat tijt alsulcke vloote van hier behoorde te vertrekken omme de caraquen voor haer vertreck na Portugael in Goa te beloopen; item welck den besten ende gereetsten cours sy, door de Strate Sonda buyten Sumatra om, oft door de Strate van Malacca binnen door, gelijck mede wat gequalificeert persoon tot hooft over de voorsz. vloote mede sal dienen te gaen.

Voorder is by sijn E. den raet voorgedragen, offmen *Nieuw Hollandia* off *Schiedam* met de retoeren die hier tegenwoordich sijn, nae 't vaderlant sal depesscheeren.

Op d'eerste propositie, nopende de tocht nae Mallebaer ende Goa, incli-

neert den raet eendrachtelijck tot den voortganck derselver, waertoe eenige vier groote schepen met twee goede jachten machtich ende sterck genoech achten; andere sijn van opinie datmen ses groote schepen ende twee jachten daertoer hoorden te gebruycken, omme den vyant, soo hy met een tamelijcke macht 't hoofst bode, niet te wijcken, maer met een vigoreus gewelt te wederstaen ende alle mogelijcke affbreuk te doen, ende sustineren eenstemmich dat half September toecomende van hier door de Strate Sonda ende niet binnen door behoorden te vertrecken, alsoo de Strate van Mallacca soo gereet niet en achten, ende men in deselve meerder perijckel van droochten onderworpen is; ten anderen oock dat die van Mallacca, de vloote gewaer wordende, die van Goa van hare comste mochten adverteeren. Wat hoofst over de voorsz. vloote mede sal gaen, is de nominatie van deselve by sijn E. tot naerder bedenckinge uytgestelt.

Is voorder by sijn E. ende den raet eenstemmich gearresteert ende ten meesten dienst van de Generale Compagnie nodich geacht, datmen 't schip *Hollandia* vooraff laden, metten eersten naer 't vaderlant senden ende *Schiedam* tot andere gelegenheydt hier behouden sal. De consideratien hiertoe moerende sijn dese: in dien men *Schiedam* vooraf sent, dat dan *Hollandia* met ontrent twee derde van sijnnen last mogelijck noch een langen tijt nae de reste soud moeten wachten, daer ter contrarie alle de tegenwoordige last seer na met *Hollandia* gesonden can worden; dat het oock de Compagnie dienstiger wesen sal, met hare retoeren sooveel eer als de Engelsen ende Portugiesen aan de merckt te comen, omme deselve tot goede prys te beneficeren aleer door den grooten toevoer van andere de cladde daerin gebracht werde; daerbe-neffens dat d' Heeren Bewinthebberen op 't hoochste recommanderen d'egaliteyt in 't oversenden van de retoeren aan de respective Camers sooveel mogelijck is t' observeren, ende dat dienvolgende naer 't vertreck van *Hollandia* een groot schip naer Zeelant sal dienen te gaen, 't welck [indien] men *Schiedam* nu vooraff sende, des te langer nae sijn ladinge soude moeten vertoeven, waerdoor de voorsz. Camer hare retoeren des te langer soude moeten derven. Is daerom als voren goetgevonden dat men 't schip *Hollandia* met de tegenwoordige last naer 't patria senden, ende *Schiedam* tot andere gelegenheydt hier behouden sal.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ COEN, PIETER DE CARPENTIER, DEDEL, CORNELIS REYERSZ., JAN KUNST, WILLEM JACOB SZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 27 July anno 1621. Is by d'E. heer Generael ende den raet gearresteert dat men 't schip *Hollandia* tegen toecomende halff Augusto naer 't vaderlant sal depesscheren met 100 kloecke koppen ende ontrent 20

soo siecken als kreupelen daerenboven versien, ende dat den schipper Isbrant Cornelisz., tegenwoordich op ditto schip varende, daerop blyven ende mede naer 't patria keeren sal.

Is mede goetgevonden datmen 't cleene jacht *Cleen Enckhuysen*, onlanghs van stapel geloopen ende seer naer seylveerdich, niet versenden maer hier op houden sal totdat de vloote die men destineert na de custe van Mallebaer te senden [gereet sy], 't sy om met de vloote op voorsz. tocht, oft op Solor ende Timor gebruyckt te worden, ende datmen 't selve middelerijt naer de Strate Sonda voorsz. ontrent Angier met vier welgemanede tingans senden sal omme die van Bantham den dagelijcxen toevoer ende secours, soo van Sumatra als andere quertieren, aff te snyden ende den vyant alle mogelijcke affbreuck te doen.

Wort mede goetgevonden datmen 't jacht 't *Hart* hierontrent by der hant sal houden, omme neffens deschepen, naer Mallebaer gedestineert, 't sijnner tijt tot voornoempt exploict gebruyckt te worden, ten ware men resolveerde datselve op een te gaen; ende dat ondertusschen met ontrent 100 Chinesen naer de Strate Sonda gaen sal, omme tot bevorderinge van onse werken aen een van d' eylanden goede pertye hout te halen.

Is mede by sijn E. geproponeert welck van de vier schepen, namentlijck *Schiedam*, de *Morgensterre*, 't *Hart* ende 't *Postpaert*, 't bequaemste sy omme tot het exploict naer Ceylon tusschen Punto de Gallo ende Cabo de Comorin op den vyant ende sijnne adherenten vaertuych te cruysen, gelijck mede wat persoon tot overhoofst over een der voorname jachten ('t welck hier namaels bequaemst geoordeelt sal worden, ende de nevensgaende fregatten mede sal gaen.

Item datmen 't jacht *Postpaert* tot bevorderinge van den peperhandel soo haest mogelijck is na de Westcuste van Sumatra, namentlijck Celeber, Indrapura ende La mejute, senden sal, indien men 't kapitaal ende cargasoen tot den handel op voorsz. plaelse vereyscht, becomen ende byeenbrengen can.

Is voorder gearresteert dat men den *Dolphijn* vol rijs laden ende met den eersten daermede naer Jamby versenden sal.

Gomaris van Straenveurden, voor meester metselaer ende inginieur met *Westvrieslandt* de tweede reyse in 't lant gecomen, wort beneffens dito ampten opsiender van alle de werken binnen 't fort alhier gemaeckt, ende sal voortaan ten restpecte van dien f 50 ter maent winnen, staende [de] gagie tot in 't patria toe, mits dat noch twee jaren na d' expiratie van sijn verbonden tijt voor de voorsz. gagie in den voorsz. dienst continueren ende als hy naer huys gaet, de taeffel in de cajuyt genieten sal.

Arent Jansz. van Medenblick, met het schip *Middelburch* in 't lant gecomen, die voor meester smit alhier tot Jaccatra gebruyckt wort, is f 24 ter maent

toegeleyt, ingaende van den tijt aff dat hy ditto ampt ende qualiteyt alhier waergenomen ende bedient heeft.

Arent Cornelisz. van Schiedam, voor quertiermeester met 't schip . . .¹⁾ in 't lant gecomen ende tegenwoordich schipper op 't fregat *Jacatra*, wort van sijn schippersamt, van den tijt aff dat hy 't selve bedient heeft, toegeleyt f 24 ter maent.

Claes Barnier van Amsterdam, met *Mauritius* de laetste reyse in 't lant gecomen voor coperslager, gewonnen hebbende f 10 ter maent, wort voortaan toegeleyt f 15 ter maent, mits dat hy 't meestersamt alhier bewaren sal.

Jacob Symonsz. van . . .¹⁾, uytgevaren voor quartiermeester met 't schip . . .¹⁾ tegenwoordich stierman op den *Dolphijn*, wort toegeleyt voortaan te winnen f 30 ter maent.

Hendrick Goch, uytgevaren voor opperbarbier met 't schip *Amsterdam* de laeste reyse a f 24 ter maent, tegenwoordich 't selve ampt alhier in 't fort bedienende, wort voor d'extraordonnarie moeyten die dagelijcx is doende toegeleyt voortaan te winnen f 30 ter maent.

Alsoo door 't vertreck van verscheyden officieren ende soldaten van 't garnisoen alhier den 12 Januario passato inwaerts aan diverse offitien vaceerden, sijn dese naervolgende personen op voorsz. tijt daerinne gestelt ende de gagie toegeleyt, als namentlijck:

Jan Adamsz. van Gouw van Amersfoort, uytgevaren voor adelborst met d' *Eendracht* de laeste reyse, corporael gemaectt ende f 16 ter maent toegeleyt.

Michiel Vits van Rodenburch, uytgekommen voor adelborst met 't schip *Amsterdam* de laetste reyse, corporael gemaectt ende f 16 ter maent toegeleyt.

Bartholomeo Schots van Bresslauw, uytgevaren met *Mauritius* de tweede reyse voor soldaet, corporael gemaectt ende f 16 ter maent toegeleyt.

Wibe Dircxz. van Bolswaert, uytgevaren voor soldaet met 't schip *Amsterdam* de laetste reyse, lanspassaet gemaectt ende f 14 ter maent toegeleyt.

Philips de Casan van . . .¹⁾, uytgevaren voor soldaet met *Haerlem*, lanspassaet gemaectt ende toegeleyt f 14 ter maent.

Melchior Schaffenburch van Conincxbergen, uytgevaren met *Mauritius* de tweede reyse, lanspassaet gemaectt ende f 14 ter maent toegeleyt.

Elias Teunisz. van Straelsondt, uytgevaren met *Mauritius* de tweede reyse, lanspassaet gemaectt ende toegeleyt f 14 ter maent.

Pieter de la Fonteyne, uytgevaren met 't schip . . .¹⁾ de laeste reyse, lanspassaet gemaectt ende toegeleyt f 14 ter maent.

Jochem Roelofsz. van Deutekum, uytgevaren voor soldaet met d' *Eenhooren* de laetste reyse, lanspassaet gemaectt ende f 14 ter maent toegeleyt.

¹⁾ Niet ingevuld.

Hendrick Juriaensz. van Oldenburch, uytgecomen met 'tschip *Amsterdam* de laeste reyse, lanspassaet gemaect en de f 14 ter maent toegeleyt.

Hendrick Heylingh van Leuven, uytgevaren voor soldaet met 't schip *Amsterdam* de laetste reyse, lanspassaet gemaect ende f 14 ter maent toegeleyt.

Frederick Harmansz. Coninck van Utrecht, uytgevaren met *Tholen* de laetste reyse voor ondertrompetter, adelborst gemaect ende toegeleyt f 10 ter maent.

Laurens Hals van Bruyssel, uytgevaren met *Mauritius* de tweede reyse voor soldaet, adelborst gemaect ende toegeleyt f 10 ter maent.

Jan Hendricksz. van Nimwegen, uytgevaren voor soldaet met *Nieuw Zeelant* de laetste reyse, primo July passato lanspassaet gemaect ende toegeleyt f 14 ter maent.

Sybrant Jansz. van Coppenhage, uytgevaren met 't schip *Amsterdam* de laetste reyse, denwelcken ontrent 9 maenden voor lijffschut van d' heer Dedel heeft gedient ende noch dienende is, wort sedert voorsz. tijt toegeleyt voortaen te winnen f 15 ter maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REVERSZ., ABRAM VAN UFFELEN, JAN KUNST, JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 28 July anno 1621. Over de propositie op gisteren by sijnne E. den raet voorgedragen, aengaende [welck] van de schepen in de voorgaende resolutie genomineert bequaemst ende suffisantst geoordeelt wort na Cheylon ende de Cabo de Comorijn te gebruycken, gelijck mede wat overhoofst derwaerts dient geimpolyeert te worden, gehoort ende gesien hebbende de schriftelijke advysen van de schippers hier tegenwoordich te rede leggende, die alle te samen eenstemmich tot *Schiedam* ende den commandeur Kunst inclineren, [is goetgevonden] datmen d' *Schiedam* tot de voorverhaelde tocht prepareren ende den commandeur Kunst als overhoofst daertoe gebruycken sal.

Alsoo men op den 26^{en} deser maent ter vergaderinge van den raet van desentie met de gecommitteerde wegen d' Engelse Compagnie, den E. Richard Fursland ende Thomas Brockdon, voor d' eerste reyse in conferentie ende confrontatie getreden is van alsulcke coopmanschappen, goederen, contanten ende schepen, als d' eene Compagnie van d' andere geduerende de misverstanden ende den oorloch aengehaelt, verovert ende in haer gewelt becomen heeft, omme volgens den inhoud van 't accoort ende d' interpretatie van dien, mutuele restitutie te doen van 't gene effectuelijk in handen van d' een en d' ander Compagnie gecomen is, sonder dat daer eenige liquidatie

ende finale affrekeninge voor dien tijt op gevolcht, maer tot naerder comparietie op den 29^{en} deser uytgestelt sy, ende dat nae alle apparentie gespeurt wort, die van d'Engelse Compagnie op de restitutie van schepen ende aenne-minge derselver difficulteeren ende weygerich vallen sullen, trachtende alsoo maer allenelijck tot liquidatie ende affhandelinge van de coopmarchappen, goederen ende comptante penningen te comen omme aen den heff ende ont-fanck te geraken, ende wat aengaet d'aenneminge ende restitutie van schepen 't selvige ongedecideert ende onverefft te laten ende aen de heeren Meesters van de respective Compagnien in Europa te remitteeren, omme een groote actie op een deel oude afgewaren schepen ende affgeleyde wracken te reserveren die sy naer tidelijcke behoorlijcke ende menichvuldige presentatie van leverantie achtervolgens 't accoort telkens met een praetgen uytgestelt ende met gewelt naer 't blijckt ons op den hals hebben soeken te dringen, is derhalven by sijn E. ende de presente raden van Indien goet gevonden ende een-stemmich gearresteert, datmen ter naeste vergaderinge ende conferentie met de voorsz. Engelse haer nochmael ende ten overvloede volcomen affhandelinge ende voldoeninge ende restitutie sal aenbieden van alle 't gene de Neder-lantsche Compagnie volgens 't accoort aen de Engelse Compagnie per saldo van rekeninge ende liquidatie van schepen soude mogen bevonden worden schuldich ende redevabel te wesen, ende in cas sy tot geen finale affhandelinge van 't geheel ende in solidum willen verstaen, datmen dan oock in genen gedeelten met haer in affrekeninge treden, maer 't geheel tot decisie van de heeren in Europa sal remitteeren, alsoo om verscheyden redenen de stucxwyse affrekeninge ende restitutie van dien by den raet prejudiciabel geoordeelt wort.

Item alsoo de gecommitteerde wegen d' Engelse Compagnie sustineren eenige quantite noten muscaten ende foelie in haer pachuys op Lonthor gehad te hebben ten tyde 't selve vechtenderhant ingenomen ende 't geheele cylant Banda voor de Generale Compagnie geconquesteert wiert, hebben sy dienvolgende eysch gedaen ende restitutie van de voorsz. speceryen versocht. Niettegenstaende men volgens 't gebruyc ende rechten van den oorlooch ongehouden is kennis daervan te dragen ende restitutie van alsulcke goederen te doen, wort evenwel om verscheyden redenen by sijn E. ende den raet verstaen, datmen haer sal sien te contenteer voor sooveel men sekerlijck weet ende bevint van hare speceryen effectuelijck in handen ende gewelt van de Generale Compagnie gecomen te wesen.

Item alsoo voor desen tot een beginsel van onderstant ende soulagement van de excessieve lasten die de Generale Compagnie in deze plaatse soo lange jaren gedragen heeft ende noch dagelijcx meer ende meer is supporterende, provisionelijck op d'incomende ende uytgaende goederen ende commercien sekeren tol geraempt ende gestelt is, onder anderen op d' uytgaende spece-

ryen ende eenige andere waren 10 per cento, waerover die van de Engelse Compagnie haer beklagen ende doleeren, evenal oft men ten respecte van haer alleen hoger ende beswaerlijcker inpositie op soodanige coopmanschappen gestelt hadde als by haer hier te lande meest getrocken ende opgecocht sullen worden, oversulcx aen sijn E. verlichtinge van alsulcke tollen versocht hebben ende met 5 per cento te mogen volstaen, wort by sijn E. ende den raet naer rype deliberatie ende debat van saken eenstemmich goet gevonden ende verstaen alstot noch gene verminderinge oste affslach van de provisionele tollen te consenteerden, aengesien d' incomsten van Jacatra noch soo geringe sijn, dat nergens na de dagelijckse lasten daeraen connen gevonden worden; ende datmen ondertusschen die van d' Engelse Compagnie met een beleefde antwoorde ende dispositie van de Hooge Mogende Heeren Staten der Ver- eenichde Nederlanden sal uytstellen.

Item alsoo de voorsz. gecommitteerde sijn E. voorgehouden ende dienvolgende oock bescheyt versocht hebben, hoe sy het alhier met ende neffens ons in den handel ende traffique hebben sullen, namentlijck wat portie ende gedeelten d' Engelse Compagnie tegen de Nederlantsche Compagnie alhier tot Jacatra genieten ende jouisseeren sal in alsulcke waren ende coopmanschappen als tot retoer in Europa dienstich hier van buyten in sullen gebracht worden, is by sijn E. ende den raet, naer verscheyden debaten, wichtige consideratien ende importante redenen, alles rypelijck overwogen hebbende, tot welstant van de generale staet van Indien, treck van de vreemdelinghen herwaerts ende stabiliatie van de uytheemsche commercie hier ter plaatse, affschaffinge van verscheyden lastige comptoren [goet gevonden], omme d' Engelsen van andere plaetsen te divorceeren ende hier te trekken, datmen die van d' Engelse Compagnie gelijck als alle andere inwoonderen ende vreemdelingen deser stede den vryen handel sal laten gauderen ende voorts datmen haer provisionelijck tot naerder ordre ende advijs van onse Heeren Bewint-hebberen de helst sal laten genieten van alle alsulcke coopmanschappen als hier voor Europa gebracht ende by die van de Nederlantsche Compagnie van gelijcken begeert ende gecocht sullen worden, ende dat soo verre yders capitaal mach toereycken.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 3 Augusto anno 1621. Alsoo seer nodich ende den staet van Indien seer dienstich sy, datter eenige van de geschicktste ende gequalificeerde personen in de practijcke ende kennisse van 't principael gouvernement van Indien aengewonnen ende opgetrocken worden, omme in 't affwesen

oste by affliviaheyt van eenige uyt de raden van Indien de geruy'mde plaatzen compleet te houden, mede omme niet verlegen te vallen (gelijck tot noch toe meest altoos geschiet is) als men eenige besondere saken 't sy van exploicten oft andere notable affairen te verrichten heeft, maer datter altoos goede stoffe ende ervarene personen by der hant mogen wesen, is vooreerst by sijn E. ende de presente raden goet gevonden datmen den oppercoopman Abraham van Uffelen van de bedieninge des comptoirs onlasten, tot extraordonnarie raet in den raet van Indien aennemen, ende voorts in alsulcke andere affairen gebruycken sal als den dienst van de Generale Compagnie vereyscht, ende dat den ondercoopman Evert Harmansz. de restanten van den voorsz. van Uffelen overnemen, in desselffs plaatse succedeeren ende het oppercoopmans-ampt van dit comptoir waernemen ende bedienen sal.

Ende¹⁾ alsoo de lasten van dit comptoir ende den ommeslach van dien meer ende meer toenemen ende geschapen is door Godes segeninge dagelijcx noch grooter vallen sullen, in voegen dat verscheyden dependentien van dien by een oppercoopman seer beswaerlijck ende niet naer behooren connen waergenomen ende voldaen werden, is mede nodich ende seer goet gevonden den voorsz. oppercoopman van eenige perticuliere bedieninge ende opsiht te onlasten, ende dieselbe over verscheyden ende bysondere persoonen te verdeelen, die nochtans alle te samen onder eenen ende den voornoemden oppercoopman staen ende resorteeren sullen omme ydereeuen aen denselven bewijs ende rekeninge van sijnne bysondere administratie te geven.

Ten eersten sullen de boecken van 't volcx rekeninge deser plaatse by den oppercoopman Willem Cunnigem gehouden ende vervolcht worden.

Ten tweeden sal de casse ofte den ontfanck ende uytgift van de comptanten by den ondercoopman Wynant Raeff bewaert ende waergenomen worden, dewelcke niet vermogen sal sonder bysondere ordonnantie eenige betalinge, hoe geringe die onck mochte wesen, uyt te doen off aen yemanden te verstrecken.

Ten derden sal den winckel van de losse cleden ende andere behoeften diemendagelijcx aen de burgerye ende den vreemdeling met den clenens verkoopt, aen 't garnisoen ende ander Compagnies dienaers tot nootdrust uytreyckt ende verstrekt, by den coopman Gilles Seys geadministreert ende bewaert worden.

Ten vierden sal den ondercoopman Laurens Helt tegenwoordich op 't schip *Noort Hollant* wesende, sich aen lant vervoegen, opsiht hebben ende rekeninge houden van alle victualie, amomitie van oorloge ende aencleven van dien, welcke hier dagelijckx ontfangen ende weder tot behoeft van schepen ende de forten uytgegeven, versonden ende verdeelt worden.

Ten vijfden sal den ontfanck ende opsiht van hout, calck ende steen, welck

¹⁾ Dit in regest: *Plakaatboek I*, 603.

hier dagelijcx ingebracht ende tot verscheyden diensten, soo fortificatie, bouwinge van huysen, als timmeragie van schepen verbesicht wort, bevolen wesen aan Jan ten Berge van Amersfoort, om daervan pertinente notitie ende rekenschap te houden.

Ten sesten sal d' opsicht van d' ambachtslieden, namentlijck van de smits, cuypers, mandemakers ende blockmakers, staen tot laste vanden ondercoopman Nicolaes van der Goes, die alle dagen schriftelijck opnemen sal wat werken by d' selve sijn, waer die verbesicht worden, ende voorts in een bysondere plaetse onder sijnne bewaringe uyt de winckels opsamelen 't gene in voorraet soude mogen gemaect wesen; van gelijcke sal tot desselffs laste staen d' op-
sicht van 't yser- ende spijckerhuys, omme perfecte rekening te houden waer, aen wien, ende tot wat gebruyck 't selve uytgelevert wert.

Item alsoo nodich is, omme verscheyden redenen, datter een bequaem persoon na de custe van Patany gesonden wert omme de visitatie van des Compagnies comptoren aldaer te doen, is goet gevonden datmen den oppercoopman Jacob Colijn Jansz., daertoe gebruycken ende van de scheepsboeken ontlasten sal, ende dat deselve by den oppercoopman Jaques Cottely overgenomen ende continueringe van de gaende ende comende schepen affgevordert sullen worden.

Item alsoo den verbonden tijt van den voorsz. Jacques Cottely seer na geexpireert is, wort wederomme de nova aengenomen voor oppercoopman omme de Generale Compagnie andere drie jaren in 't lant te dienen a f 86 ter maent.

Pieter Nannincx van Herlingen, vryman, wort in dienst van de Generale Compagnie aengenomen voor 2 jaren omme als hooft over de prauwen gebruyckt te worden a f 36 ter maent, op sijn eygen cost.

Harman Dircxz. van Groningen, uytgevaren met 't schip *Mauritius* de tweede reyse, tegenwoordich dienende voor sickentrooster op 't jacht den *Dolphijn*, wort opnieus aengenomen de Generale Compagnie van nu aff noch twee ende een halff jaer in 't lant te dienen, mits voortaan genietende f 40 ter maent staende gagie, tot in 't vaderlant toe.

Nicolaes van der Goes, uytgevaren voor assistent met 't schip 't *Wapen van Zeeland* de eerste reyse, wort aengenomen de Generale Compagnie noch drie jaren na d' expiratie van sijn verbonden tijt te dienen voor ondercoopman, mits van nu aff tot in 't vaderlant toe genietende f 44 ter maent.

Jan Rutgersz. van Leeuwen, uytgevaren voor ondercoopman met 't schip *Delft* de tweede reyse f 36 ter maent, denwelcken sedert September 1618 tot nu toe soo in Succadana als op den *Dolphijn* het ampt van coopman bewaert heeft, wort de nova aengenomen voor oppercoopman na d' expiratie van sijn verbonden tijt de Compagnie noch drie jaren in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant toe f 75 ter maent.

Tjerck Hiddes, uytgevaren voor stierman met 't jacht 't *Postpaert* de laetste reyse, denwelcken seeckeren tijt als schipper op 't jacht den *Dolphijn* heeft gedient ende noch dienende is, wort aengenomen de Compagnie noch twee jaren na d' expiratie van sijn verbonden tijt in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderlant f 65 ter maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., ABRAHAM VAN UFFELEN, JAN KUNST, JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 4 Augusto anno 1621. Alsoo de schepen *Schiedam* ende den *Dolphijn* haest gereet sullen wesen om met eerster gelegentheyt d' ene na de custe van Cormandel achtervolgens resolutie in dato 28 July, en d' ander na Jamby te vertrecken, ende dat op den 3^{en} deser met het *Wapen van Delft* nieuw secoers van 56.000 realen van 8^{en} in contant becomen hebben, in voegen datmen met dese ende 't gene noch van outs resteert ontrent 76.000 realen byeen heeft connen brengen, is goet gevonden ende gearesteert datmen met *Schiedam* 40.000 realen nae de custe Cormandel, met den *Dolphijn* 16.000 realen naer Jamby senden ende d' overige hier behouden sal, omme daermede de dienstige coopmanschappen, rijs ende andere nootwendicheden, die dagelijcx van buyten ingebracht worden, op te copen ende de commercie tot naerder onderstant alhier in treyn te houden.

Is mede besloten om verscheyden en gewichtige redenen, insonderheyt tot bevorderinge van Jacatraes welstant, datmen van nu aff preparaten sal beginnen te maecken omme de comptoiren van Patany, Sangora, Ligor, Bor-delon, Siam ende Cambodja tegen 't naeste jaer, ofte soo wanneer men sulckx hiernaer geraden sal vinden, op te breken omme de Generale Compagnie eenmael van dese lastige ende gants ondienstige comptoiren te lichten, d'in-woonderen ende den handel van die quartieren tot Jacatra te trekken, en datmen vooreerst de principaelste hooffden, namentlijck de oppercooplieden Geraerd Fredericksz. Druyff ende Cornelis van Nieuroden, van daer ontbieden sal omme haerlieden rapport ende advijs over 't lichten deser comptoiren te mogen hooren voor ende aleer men tot de finale conclusie resolveere; item datmen neffens de voorsz. oppercooplieden oock sooveel andere minder personen van daer sal lichten alsser eenichsins gederft connen worden, ende niet meer volcx laten sal, dan van node sy omme de restanten te beneficeeren ende te bewaren; voorts datmen de dagelijcxe despencen soo seer besnyden ende affschaffen sal als mogelijck sy, met expresse ordre dat geene uytstaende schulden meer gemaectt ende degene die uytstaen soo naer ingetrocken worden als geschieden can, ende de resterende schulden ende middelen niet

dan in peper, Chinesche ende andere waren wel besteet worden; ende opdat de saecken te sekerder in 't werck gestelt ende naer de meninge verricht ende uytgevoert mogen worden, is goet gevonden datmen den E. Jacques Colijn Jansz. met volcomen commissie ende behoorlijcke authoriteyt voorsien ende derwaerts senden sal, omme als visitateur ende overhooft op voorsz. compoiten alsulcken ordre in executie te stellen als hem per bysondere instructie tot dien eynde medegegeven ende belast sal worden.

Alsoo den ambassadeur van de conniginne van Patany mede naer Patany vertreckt, is goet gevonden datmen den brieff van de Conniginne in 't corte ende in substantie beantwoorden sal, namentlijck dat liever sagen sy den oorloge met de Portugesen gecontinueert hadde; dat dewyle hare gelegentheyt vereyschte vrede te maken, dat haer niet sal gelieuen qualijck te nemen wy den oorloge met de Poutugesen vervolgen ende den handel op Mallacca ende de Molluques soo seer beletten als in onse macht sy, derhalven versoeken dat haer volck tot Jacatra come handelen ende de vaert op Mallacca ende de Molluques naerlate, opdat tusschen ons ende haer geen verschil ryse, alsoo in geenderleye manieren den handel met onse vyanden mogen gedogen.

Item dat men ditto conniginne ende eenige van hare princepaelste mandorins met een tamelijcke schenckagie tot omtrent de waerdye van 450 realen van 8^{en} vereeren sal.

Tjerck Nannincx, vryman, denwelcken den 16 Mayo 1618 in des Compagnies dienst syn middelste vinger aan sijn rechterhant voor Malleye verloren heeft, wort voor de vermincktheyt toegeleyst 30 realen van 8^{en}, die hem alhier betaelt sullen worden.

Pieter Jansz. van Delft, timmerman, uytgevaren de derde reyse met 't schip *Delft* a f 12 ter maent, wort wederom opnieus aengenomen voor drie jaren a f 30 ter maent staende gagie tot in 't vaderland.

Adriaen Dircksz. van . . . ,¹⁾ huystimmerman, in 't lant gecomen met het schip *Amsterdam* de jongste reyse a f 9 ter maent, wort ten respecte van sijn goet comportement ende eerstich werken f 6 verbeteringe toegeleyst, soodat voortaen sal winnen f 15 ter maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, ABRAM VAN UFFELEN, CORNELIS REYERSZ., JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 11 Augusto anno 1621. Claes Mertsz. Coster van Schellinckhout, uytgevaren voor hoochbootsman met d' *Orangenboom* d' eerste reyse, denwelcken sedert 15 February 1620 het schippersamt op 't jacht den *Jager*

¹⁾ Niet ingevuld.

heeft bedient ende noch bedienende is, wort sedert voorsz. tijt dat het schippersamt bedient heeft toegeleyt f 50 ter maent, ende van nu aff opnieus aengenomen de Generale Compagnie drie jaren in 't lant te dienen ende voortaan te genieten f 65 ter maent.

Ariaen Wiggersz. van Amsterdam, uytgevaren voor assistent met 't schip *Mauritius* de laetste reyse a f 10 ter maent, wort ten respecte van sijn goet comportement toegeleyt voortaan neffens andere assistenten f 20 ter maent te verdienen.

Thijs Cornelisz. van Delft, uytgevaren voor quartiermeester met 't schip *Amsterdam* de laetste reyse a f 14 ter maent, denwelcken sedert ultimo September 1620 als schipper op de groote siampian heeft gedient ende noch dienende is, wort toegeleyt sedert voorsz. tijt voortaan te winnen f 24 ter maent.

Anthony Gruine van Duynkerken, uytgevaren voor bosschieter met 't schip *Amsterdam* de laetste reyse, tegenwoordich schipper op de cleene schampan, wort toegeleyt sedert primo December passato dat het schippersamt bedient heeft, ende soo lange 't selve naer desen bedient, te winnen f 20 ter maent.

Taems Pietersz. van Delft, uytgevaren voor bosschieter met 't schip *Amsterdam* de jongste reyse a f 12 ter maent, tegenwoordich schipper op de nieuwe schampan, wort toegeleyt sedert 17 April passato dat het schippersamt op ditto schampan bedient heeft, ende soo lange 't selve naer desen bedient, te winnen f 20 ter maent.

Symon Leendertsz. van Amsterdam, uytgevaren voor timmerman met de *Zeeuwolf* a f 17 ter maent, wort opnieuws voor drie jaren aengenomen a f 28 ter maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, ABRAHAM VAN UFFELEN, CORNELIS REYERSZ., JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 13 Augusto anno 1621. Alsoo tegenwoordich ¹⁾ overjarich is dat de schepenen deser stede Jacatra in den dienst gecontinueert hebben, ende achtervolgende de costuy me van onse Vereenichde Nederlanden in gebruyck is dat de wetten jaerlijckx bestelt worden, is by sijn E. ende raet goetgevonden datmen de oude schepenen deser stede van haren voorleeden jaers dienst affdancken, ontlasten ende wederomme een nieuw collegie van vijff schepenen, soo van de bequaemste officieren van 't fort in dienst van de Generale Compagnie wesende alsmede uyt de voornaemste vryburgers deser

¹⁾ In regest: *Plakaatboek I*, 601.

stede, verkiesen ende creëren sal, te weten van wegen 't fort den E. Abraham van Uffelen, Anthonio Caen, luytenant, Elias Rippon, sergeant; ende van wegen de vryburgers Dirck Jemmingh, sabander, Jan de Pitaine; ende datmen toecomende Maendach den 16^{en} deser maent door seeckre gecommitteerde wegen den E. heer Generael binnen 't raethuys deser stede d'oude schepenen van haeren dienst onlasten ende den nieuen raet instellen, b'edigen ende authoriseren sal; ende alsoo het by tyden gebeuren can dat d'een oft d'ander van de voornaempste schepenen 't sy om perticuliere affairen ofte in 's lans dienst soude mogen absenteren, is goetgevonden noch twee van geschickte vryburghers tot extraordinary raden in den raet van schepenen te ordonneren omme in 't voorsz. collegie ter saecke van d' een ofte d' anders affwesen geroepen ende geadmitteert te worden ende de vacante te suppleren, opdat den raet altijt compleet blyve ende naer behooren in 't voorvallende sonder overslach van rechtsdagen besoigneren moghe, waertoe genomineert ende geordonneert worden Jan Jansz. Bal ende Baucke Claesz.; ende alsoo de schepenen dat vryburgers sijn, evenals de in dienste wesende personen haere medeconsoorten, gene gagie oft andere beneficie van de Compagnie trekken, wort hun ten aensiene den tijt die sy in 't voorsz. schepensampt (sijnde dry daghen ter weecke) van haer perticulier beroep vaceren moeten, voor dit aenstaende jaers dienst tot onderstant van haere famillie toegeleyt een pensioen van 100 realen van achten. Ende wat aengaet extraordinarie raetspersoonen, dieselue sullen voor ieder comparitie ende sessie in den raet van schepenen genieten een halve reael van 8^{en}, 't welck uyt het pensioen ofte van de gagie der absente scheepenen vervallen ende gevonden sal worden, ten waere soodanich absent in dienste van de Compagnie ofte andere gemene lantssaecken geemployeert worde, in welcken gevalle de voornoemde salaris tot laste van den Heer loopen ende oock betaelt sal worden, ende sal hiervan by den secretaris pertinentelijck nottie gehouden ende ten eynde van 't jaer aen den Heer overgelevert worden.

In dit voornoemde collegie van schepenen sal continueerlijck presideren den E. Abraham van Uffelen, ende in dessels absentie alsulcken een uyt den schepenen als daertoe gecommitteert sal worden.

Is mede goetgevonden datmen d'affgaende schepenen dat vryburgeren sijn tot een pensioen van haren voorjaerigen dienst vereren sal, te weten aan Jan Anthonisz. Brasser, Floris Hendrickz. en Jan Aerentsz. van Serdam ider 50 realen van achten, tot de 50 realen die haer by sijn E. in Januario passato op reeckeninge alrede vereert sijn geweest.

Is mede goetgevonden datmen den ouden dagelicksen raet deses forts toecomende Maendach van synen voorjarigen dienst ontslaen ende wederom een nieuen raet uyt de gequalificeerde officieren deses forts formeren ende

authoriseren sal, daartoe genommeneert ende geordonneert worden den E. Willem van Antzen, raet van Indien, Jan Pa, cappiteyn van 'tgarnisoen, Jaques Coetely, oppercoopman, den commandeur Jacob Trip, Willem Cunnigem, Cornelis van Suylesteyn ende Abraham Strijcker, luytenant, en welcke voorsz. collegie den E. Willem van Antzen continualijk presideren sal, ende in desselfs affwesen alsulck een uyt de raet als sijn E. daertoe sal committeren.

Vincent Stalpaert, uytgevaren voor assistent met 't schip *Haerlem* a f 18 ter maent, ten aensien hy in de secretarye van sijn E. een lange tijt voor klerck gebruycckt is ende alsnoch daerinne continueert, wort van nu aff toegeleyt f 24 ter maent.

Pieter Isbrantsz., uytgevaeren voor assistent met 't schip *Groningen* a f 15 ter maent, denwelcken als klerck in de secretary van sijn E. gebruyckt wert, is toegeleyt voortaen te winnen f 24 ter maent.

Thomas van Liesvelt, voor assistent met d' *Eendracht* de tweede reyse in 't lant gecomen a f 19 ter maent, denwelcken in qualite als klerck in de secretary van sijn E. geschreven heeft ende alsnoch daerinne continueert, wort van nu aff toegeleyt f 24 ter maent.

Willem Jansz. Brassemann, met *Suyt Holland* voor assistent in 't lant gecomen a f 20 ter maent, alsoo hy in de practijcke van 't notaris- ende secretarisamt tamelijk wel geverseert is, wort tot secretaris vann de dagelijcxen raet deses forts aengenomen, ende sal voortaen winnen f 36 ter maent.

Pedro Fernandus van St. Thome, ontrent 13 a 14 jaer geleden door den commandeur Arent Martsz. voor St. Thome genomen ende in Januario 1618 by den E. heer Generael Reael voor marigno van de swarten voor den tijt van 3 jaren a 15½ reael ter maent aengenomen, welcke tijt geexpireert is, wort weder opnieuws in voorsz. dienst aengenomen voor den tijt van dry jaeren a 8 realen van 8^en ter maent.

Jan Claesz. van Stockholm, vryman alhier getrouwtt, denwelcken den 23 April op den tocht met den luytenant Cranevelt boven Slamma voor een sterckte van de Bandanesen door sijn rechterarm geschooten is, sulcx dat van ditto quessuer een lamme arm gehouden heeft, wort voor sijn verminckheyt, alsoo in des Compagnies dienst geschiet is, toegeleyt 100 realen van 8^en, dewelcke hem alhier betaelt sullen worden, ende daermede alle syne pretentien te niet sullen sijn.

Adriaen Bouwensz. van Delft uytgevaeren voor bosschieter met 't schip *Middelburch* a f 14 ter maent, denwelcken seeckeren tijt als meester seylmaecker deses forts is gebruyckt ende daerinne alsnoch continueert, wort toegeleyt voortaen te winnen f 20 ter maent.

Huybrecht Hendricxz. van Emden, uytgevaeren voor bosschieter met 't

schip *Zierickzee* de laetste reyse, denwelcken den 17^{en} February passato voor constapelsmaet op de punt Diamant is geset ende daerin alsnoch continueert, wort toegeleyt sedert voorsz. tijt voortaan te winnen f 20 ter maent.

Pieter Lucasz. van Middelburgh, uytgevaeren voor jonghen met 't schip *Tholen* anno 1617 a f 5 ter maent, wort voor onderbarbier aengenomen ten aensien hy in Nederlant ontrent dry jaeren op 't voorsz. ampt gegaen, ende insonderheyt dat hy hem nu eenige tijt in voorsz: dienst tot goet genoegen in 't sieckenhuys alhier gequeten heeft, midts dat van nu aff winnen sal f 10 ter maent.

Thomas de Crast, van de custe Coromandel ontrent twee jaer geleden met *Nieuw Zeelant* alhier gecomen, wort toegeleyt tot onderhout van sijn familie voortaan te winnen 2 reaeelen van 8^{en} ter maent.

Arent Jansz. van de Rijp, uytgevaeren voor bootsgesel met 't schip *Groningen* a f 9 ter maent, wort toegeleyt, soo lange in de smitse arbeyt, te verdienien f 14 ter maent.

Siwert Pauwelsz. van Tonningen, uytgevaeren voor bootsman met 't schip *Alckmaer* a f 10 ter maent, tegenwoordich in de smitse deses forts arbeydende, wort toegeleyt soo lange daerinne werckt te verdiene f 14 ter maent.

Pauwels Christiaensz. van Noorwegen, uytgevaren met *Nieuw Zeeland* de laetste reyse voor soldaet a f 9 ter maent, wort toegeleyt soo lange in de smitse arbeyt f 14 ter maent.

Symon Symonsz. van Haerlem, uytgevaeren voor bootsman met 't schip *Dordrecht* a f 6 ter maent, tegenwoordich vaerende op den *Dragon*, wort ten respecte van sijn cleyne gagie toegeleyt voortaan te winnen f 9 ter maent.

Actum in 't fort Jacatra, datum ut supra. Was ondereeckent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, CORNELIS REVERSZ., JAN PA, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 19 Augusty anno 1621. Alsoo 't jacht 't *Postpaert* tegenwoordich claer ende seylreed is omme tot verscheyden tochten geinployeert te mogen werden, is by sijn E. den raet voorgedragen waer ende op wat plaetse 't voorsz. jacht de Compagnie de beste dienst doen can, 't sy nae de Westcust van Sumatra tot bevoirderinge van de peper handel in Celeber, Indrapura, Lamenjuta ende de plaetsen daerontrent, ofte op een tocht in de Straet van Sabon ende 't vaerwater nae Mallacca omme 't vaertuych derwerts gaende ofte vandaer comende waer te nemen ende den vyant alle mogelijcke assbreuck te doen, midts dat oock in passant Pallingbang ende Jamby aenlope omme te sien ofte aldaer eenige dienst tot vervoirderinge van den handel te doen sy, waerop by den raet eenstemmich goetgevonden ende dienstich ge-

acht wort 't voorsz. jacht op de geproponneerde tocht van Mallacca, Pallingbang ende Jamby te gebruycken, alsoo het gans onseecker gaet groote quantite peper in voorsz. plaezen op de Westcuse van Sumatra te becomen, te meer oock dat het weynige daer vallende door verscheyde Chinese ende Jaevaense joncken, onlancx van hier derwarts vertrocken, genoechsaem waergenomen, opgecocht ende hier te Jacatra gebracht sal werden, in voege dat het cruyssen in 't vaerwater van Mallacca voor d' onseeckere hoope van de Westcuste geforeert wort.

Is mede by sijn E. den raedt voorgehouden wat macht van schepen men tot de voorgenoemde tocht naer de custe van Mallabar ende tot affbreuck van den vyant nae Goa dient toe te rusten ende veerdich te maecten, waerop goet gevonden ende geadvysert wort datmen by provisie ende vooreerst nomineren ende prepareren sal de schepen de *Goede Fortuyne*, 't *Wapen van Zeelant*, *Zuydt Hollandia*, de *Morgensterre*, 't jacht 't *Hert*, ende datmen, ondertusschen dese geprepareert worden, nae die macht die Godt middelertijt gelieve te verlenen voorder disponneren ende resolveren sal ofte het oirbor sy noch meer scheepen by de vijff te voeghen ofte niet.

Is voirder by sijn E. den raedt tot naerder conclusie ende resolutie in bedenkinge gegeven, wat persoon men tot opperhoofd over voorsz. vloote verkiesen ende de commissie van 't voorsz. exploict bevelen sal; item met hoeveel volcx men de voorsz. schepen behoorde te mannen, ende wat persoon men in 't vacerende schippersampt van *Alckmaer* stellen sal.

Voorder alsoo den bailliu deser stede Jacatra instantie doet omme van sijn officie ontlast ende ontslagen te worden, is van gelijcke by sijn E. den raedt tot naerder conclusie in bedenkinge gegeven, wat bequaem persoon men tot becleding van 't voorsz. ampt verkiesen ende gebruycken sal.

Theunis Willemesz. Tromper, uytgevaeren voor assistent met 't *Wapen van Hoorn* af 14 ter maent, wort door sijn goet comportement toegeleyt voortaen neffens andere assistenten te verdienen af 20 ter maent.

Jan Jansz. Hoochhart van Amsterdam, uytgevaren voor bootsman met d' *Eenhoorn* de laetste reyse af 9 ter maent, denwelcken den 24^{en} Maert passato als quartiermeester op een tingan in Banda is gestelt, wort toegeleyt sedert voorsz. tijt voortaen te winnen af 14 ter maent.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 23 Augusto anno 1621. By sijn E. in den raet wijtloopich verhaelt ende voorgedragen sijnde hoe die van Mallacca eenighe jaere herwerts den handel in verscheyde coopmanschappen, maer voornamentlijck

in de Coromandelse ende Gouseratse cleden, door meest alle de Austraelische quartieren van Indien gans onder de voet gebracht, bedorven ende ondercropen hebben, ende apparent dagelijcx noch meer ende meer affnemen, t' enemael te niet geraecken ende eyndelinge tot onverwinnelijcke schade van de Generale Compagnie ende bysondere ruyne van dese plaatse tenderen ende strecken sal, byaldien niet tydelijck hierinne voorsien ende tegen gearbeyt wort, met continuele macht van schepen, jachten, fregatten ende ander cleen vaertuych in de Straten van Sabon, Sincapura, d'engten ende de landen in 't vaerwater van Mallacca ende ontrent Mallacca gelegen tot besettinge derselver gestadich te houden, omme de cooplieden ende handelaers van Mallacca binnen te houden, de uytlangsche ende vreemde natien vandaer te weeren, den vyant sooveel affbreuck te doen als mogelijck is, de traffique t' eenemael vandaer te diverteren ende t' onswaerts te trekken, is by sijn E. ende den raedt nae verscheyde discoursen ende rype deliberatie, d'importatie ende nootwendicheyt deser saecke wel geconsidereert ende overwogen hebende, eenstemmich goetgevonden ende gearresteert datmen de jachten 't *Postpaert*, den *Haen* ende alsulcke jachten off fregatten meer van degene die tegenwoordich in Jambi sijn ende sonder hinder ofte verlet in de negotie gederft sullen moghen werden, tot besettinge van 't voorsz. vaerwater van Mallacca gebruycken ende impoyerden sal, ende datmen tot beter uytvoeringe van dit exploict 't opperste gebiet ende commandement over dese vloote aen den opperoopman Adriaen Jacobz. van der Dussen bevelen sal.

Item datmen tot versterckinge van 't cappitaal in Jambi ende bevoirderinge van den peperhandel aldaer met voorsz. *Postpaert* twee kisten ider met 8000 realen van 8^{en} sal derwarts senden.

Item datmen die van d'Engelse Compagnie op haer versoeck toestaen ende consenteren sal twee kisten met reaelen van 8^{en} in ditto *Postpaert* tot bevoirderinge van haere negotie te mogen schepen, om haer volck ende comptoir in Jambi overgeleverd ende bestelt te worden.

Wyders alsoo 't schip den *Gouden Leeuw* door Godes segen een notable spoedige reyse van 't vaderlant tot hier toe in den tijt van 4 maenden 4 dagen gedaen heeft sonder eenich lant onderwegen aengedaen te hebben, is mede goetgevonden tot encoragement van alle andere naccommers, ende ten respecte van den sonderlingen dienst die de Generaele Compagnie door dusdanige corte voyagie geschieden sal, datmen den opperoopman, schipper, opper- ende onderstierman dubbelde premie van f 1200 eens, ende den ondercoopman met den hoochbootsmans, alsmede over dese goede resolutie haer stemmen in den raedt gegeven hebbende, ider twee maenden gagie tot een gedachtenisse van haeren goeden yver ende notabelen dienst vereren sal.

In 't fort Jacatra, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN,
DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS COR-
NELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 25 Augusty anno 1621. Alsoo den tijt vast begint te naecken dat de schepen alrede tot de voorgenoemde tocht naer de custe van Mallabar ende Goa gedestineert, met haer vol ende competent aental van volck dienen gemant ende voorsien te worden, is by sijn E. ende syne raden goedtgevonden datmen op morgen de trommel sal beginnen om te slaen ende sooveel van de oude affgedanckte ende vrygegeven burgers deser stede wederom opnieuws sal aennemen alsmen becomen can ofte tot supplement van 't gebreeckende aental manqueert, daerto gecommitteert worden den E. Abraham van Uffelen ende cappitein Jan Pa. Men soude sich met het overige volck van de juncxt gecomen schepen van 't vaderlant ende andere van 't fort wel connen behelpen, insonderheyt als wy ons wat benauwen willen, maer alsoo op desen tocht kloeck ende ervaren volck vereyscht wort ende de nieuwelinge noch eerst geoeffent ende geexerceert dienen, principaelijck mede om de blyvende schepen ende 't garnisoen van 't fort niet al te seer t' ontblooten, is ten respecte van dien goetgevonden met d'aenneming voort te vaeren.

Item alsoo den Kerckenraedt deser gemeente versocht heeft tot bevoirde ringe van de Kercke Christi, leeringe ende stichtinge van de onduytse inwonderen ende vreemdelingen deser stede, dat den Goodtsdienst ende oeffeninge der gebeden denselven in de Malleysche taele soude mogen voorgelesen worden, ende tot dien eynde den persoon van Jacob Anthonisz. Dubbeltrijck, dienaer des Goodts woort in de Nederlantsche taele, voorgedragen hebben, als sijnde in de Malleysche taele tamelijk geexerceert ende daerbeneffens gans iverich omme daeglijcks meer ende meer daerinne toe te nemen, soo is 't dat sijn E. ende de presente raedt, de Malleyse voorlesinge van den voornoemden Jacob Anthonisz. in privé assemblee gehoort hebbende, goetgevonden hebben, soordanich religieus werck ter eere Godes ende tot leeringe van de onduytse gemeente toe te staen, ende te consenteren dat den dienst door den voornoemden Jacob Anthonisz. van nu voortaen in de Malleysche taele sal mogen geexerceert worden, alsoo alle saecken een begin moeten nemen eer tot haer volcomen effect geraecken ¹⁾.

In 't fort Batavia datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN,
DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS COR-
NELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

¹⁾ Plakaatboek I, 604.

Dinxdach ultimo Augusty anno 1621. Volgens 'tarest in dato 23 deser nopende 't versenden van 'tjacht den *Haen* naer Jambi ende de tocht in 't vaerwater van Mallacca, is by sijn E. ende raden andermael goet gevonden daermede voort te vaeren, ende datmen met ditto jacht tot styvinge van 't capitael ende bevoirderinge van den peperhandel in Jambi twee kisten ider met 8000 realen in contant senden sal.

Item alsoo den *Haen* eerst nieuw in 't lant gecomen is, niemant op heeft die op voorsz. vaerwater kundich sy, is goet gevonden dat den opperoopman Hans van Meldert, voor desen verscheyden maelen in die quartiere geweest, op voorsz. jacht sal overgaen om ditto qualite aldaer te bedienen, ende dat den coopman Isack Cornelisz. van de Werken, tegenwoordich op den *Haen* wesende, tegenwoordich hem aen lant sal vervoegen.

Item alsoo men alsnoch niet goetvint finalijck te resolveren ende precise ordre te geven wat tijt ofte hoe lange de gedestineerde jachten in 't voorsz. vaerwater van Mallacca sullen uyt cruyssen blyven, is niettemin gearesteert dat volgens onse voorige ordre met de voorsz. tocht voortvaeren, midts dat den raet van Jambi voor 't vertreck van dit jacht vandaer met den anderen overwegen, resolutie trekken ende ordre geven, tegen wat tijt de jachten weder in Jambi dienen te keeren om tot ladinge van peper te gebruycken, opdat de negotie niet vercort worden ingevalle 't bescheyt dat wy naer desen verhoopen te senden door misleydinge van stromen, wint ofte ander geval, des Godt verhoede, de vloote quame te missen.

Actum in 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Propositie mondelinge gedaen en schriftelijck overgelevert door Pieter de Carpentier ende Jacob Dedel, raden van Indien, uyt den naem van d'E. heer Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen de Verenichde Nederlanden in Indien, aen den E. president Richard Furslant ende Thomas Brockedon, gecommitteerde wegen de eerweerdige Oost-Indische Compagnie van Engelant.

E. heeren, alsoo tot de gemeyne desentie achtervolgens den teneur van den 10^{en} artijckel in 'taccoort ende naerder explicatie van dien, by de respective ende eerweerdige Compagnien van Engelant ende de Vereenichde Nederlanden goet gevonden ende dienvolgende besloten is een seecker getal van 20 cloecke oorlochscheppen gesamenderhant hier in Indien te onderhouden tot afbreuck van den algemeynen vyant, accrescement ende maintenue van haeren staet in desen Indien, versoecken dat U. E. gelieve neffens ons de hant aen te houden ten eynde de goede intentie ende eenpaerige resolutie van de

respective Compagnien belangende 't furnissement deser schepen haer volcomen effect mogen sorteren. Van onser syde beloven U. E. voor sooveel ons contingent aengaet in gene gebreecke te sullen blyven, maer vol te doen gelijck wy tot noch toe gedaen hebben.

Ten eersten presenteren in plaatse van de genomineerde defentieschepen *Groninghen*, tegenwoordich in Jambi, de *Zeeuwolf* in Banda ende 't verongeluckte schip *St. Michiel*, welcker plaatse wy dus lange met andere schepen voldaen ende gesuppleert hebben, te furnieren drye ander schepen van defentie, te weten 't *Wapen van Zeelant*, *Zuyt Hollandia* ende *Noort Hollandia*, versoeckende dat U. E. eenige neffens d' onse gelieve te committeeren omme de voorsz. dry schepen te visiteren ende naer behooren te tacxeren.

Ten tweeden versoeken dat haere E. in plaatse van de verongeluckte Engelse *Hoope* van gelijcke een ander schip van defentie gelieve te fourneren, ende dat haere schepen die alrede volgens resolutie in dato 25 December 1620 neffens andere genomineert ende ter defentie gedestineert sijn, namentlijck de *Chaerles*, d' *Exchange*, den *Diamant*, de *Clove* ende een in plaatse van de *Hoope*, off andere by gebreck van dese, neffens vijff van d' onse, te weten de *Goede Fortuyn*, de *Morgenstar*, 't *Wapen van Zeelant*, *Suyt Hollandia* ende *Noort Hollandia*, naer de custe van Mallabar ende Goa gelieven te senden omme met een vigoreuse ende bestandige macht tot reparatie van beyde de natien achtervolgens d' ernstige recommandatien van onse respective Heeren Meesteren den vyant op sijn eygen bodem te gaen besoecken, alle mogelijcke affbreuck te doen, sijnne caracquen te vernielen, ofte ten minsten Goa te besetten ende van haer gewoonlijcke voyage nae Europa te verstecken, opdat de Indische waeren in handen ende onder de respective Compagnien in Engeland ende Nederlant berustende, gelijck mede diemen met Godes hulpe successivelijck verhoopt naer te senden, in achtbaerheyt geraecken ende met groot proffijt van beyde de Compagnien in Europa vertiert ende gebeneficeert mogen werden, sonder nochtans dat by voorsz. furnissement d' een ende d' ander Compagnie haer soo ontbloote, dat daerdoor de besettinge van Bantam soude moeten nae blyven.

Ten derden, byaldien U. E. de voorsz. haer vijff schepen die alrede met gemeen advijs ter defentie geordonneert sijn ofte eenige derselver de gemene defentie ontrecken sonder andere in haere plaatse te fourneren, soo presenteren wy in sulcken gevallen allene een goede vloote uyt te maecken ende by de voorsz. onse vijff schepen van defentie [te voeghen soovele schepen als de Raet van Defentie] ten gemene beste sal goetvinden, mits dat de eerweerde Engelse Compagnie de helft van de proffyte ende schade daerinne gelieve te dragen ende perticiperen.

Ten vierden beloven, niettegenstaende d' uytrustinge van de voorsz. vloote

alleen, evenwel sooveele schepen, volck ende ander cleen vaertuych tot besettinge van Bantam als de eerweerde Engelse Compagnie te founneren.

Ten vijfden, niettegenstaende U. E. promtelijck naer de publicatie van 't accoort, gelijck mede verscheide maelen naederhant, gepresenteert hebben in reeckeninge en liquidatie te treden ende daerbeneffens overleveringe te doen van gelt, goederen ende schepen welcke wy van de eerweerde Engelse Compagnie meer dan syliden van ons in handen hadden, soo presenteren U. E. andermael ende ten overvloeden volvaerdich ende overbodich te wesen over te leveren de schepen den *Dragon*, d' *Engelse Bier*, de *Samson* ende den *Hondt* osts andere in plaetse van de absenten, onaengesien die by U. E. soo menichmael voor desen gerefuseert sijn, gelijck mede betalinge van de helst van de *Swaene*, met alsulcke vivres ende ammonnitie van oorloch als ten tyde van de veroveringe der voornoeinder schepen daerby bevonden sijn, mits dat U. E. ons daertegen gelieve goet te doen de helst van d' uytrusting van voorsz. *Swaene*, door ons tot versterckinge van de Manilhasse vlope van defentie in Japan geequipeert ende gemaent. Wat belangt d' *Attendance*, door onbequaemheyt in Banda afferleyt, ende d' *Expeditie*, in de haven van Firando, van de *Groote Jeems* cabel begort sijnde, omgeweyt¹), gelijck mede de *Salomon*²), de *Defens*, in Banda door ouderdom mede aen de wal geleyt sonder die oyt gebruyc kt te hebben³), ende de prauw van M^r. Musschamps, alle te saeme vergaen; volgens accoort vinden ons daervan niet schuldich, als allene 't geschut ende ammonnitie van oorloge in onse handen gecomen, gelijck met goede redenen bewesen can werden, 't welck mede presenteren te restitueren ende te vergoeden. Aengaende de schaloupe *Speedwel*, U. E. volck heest die selfs geabandonneert ende op de rede van Bantam sincken laten sonder in onse handen gecomen te sijn, waerover deselve mede van ons niet gevordert can worden.

Ten sexten ende ten laetsten aengaende 't gelt, coopmanschappen ende goederen, wy verstaen dat de gecommitteerde wegen de E. Engelse ende Nederlantsche Compagnien in Europa in conferentie getreden waeren omme de saeken met den anderen aldaer te liquideren, mits dat hier te lande betaelt sal worden sulcx als de Nederlantsche Compagnie aen de eerweerde Engelse Compagnie bevonden sal worden schuldich te wesen, allen 't welcke beloven vol te doen soo haest die bescheyden van Europa becomen osts als het de Heeren geliest met ons alhier aff te reecken.

Aldus gedaen ende schrifstelijck door voorsz. gecommitteerde van wegen

¹) Deel I, 635.

²) Deel I, 257—58, 288.

³) Deel I, 864.

de Nederlantsche Compagnie overgelevert aan de E. gecommitteerde der E. Engelsche Compagnie tot haeren huyse in de stat Batavia. Adi 31 Augusty anno 1621. Was onderteeckent DE CARPENTIER, DEDEL.

Donderdach adi 2 September anno 1621. Op 19 Augusty laestleden was gearresteert datmen by provisie tot de tocht van de custe van Mallabar ende Goa prepareren soude de schepen de *Goede Fortuyne*, 't *Wapen van Zeelant*, *Zuyt Hollant*, de *Morgensterre* ende 't jacht *Hert*, ende alsoo het Godt geliefst heeft ons middelertijt met nieuwe secoersen van 't patria te seconderen, is by sijn E. den raet voorgedragen ofte het oock oirboor sy ende raetsaem datmen de tocht met de voorsz. vijff schepen alle bestae, dan oft men noch meer schepen daerby dient te voegen, aengesien d'Engelse in gebreecke blyven haer volcomen aental van desfentieschepen te furnieren, ende dat van die cant gene coassistentie tot voorsz. tocht te verwachten hebben; daerbeneffens dat by de joncxste advysen, van 't vaderlant becomen, verstaen hoe in 't voorjaer 1621 van Poortugael nae de custe van Indien 6 gallioenen ende 3 a 4 caracquen gedestineert waeren, sulcx dat den vyant indien de voorsz. gallioenen behouden overcomen ende haer by d' andere vier, daer d' Engelse 't voorleden jaer in de Golph van Persich tegen doende sijn geweest,ervoegen, groote macht by den anderen hebben sal, behalven de schepen ons onbekent die de Portugiesen in Goa ende op de custe van Indien sijn houdende.

Wyders is by sijn E. voorgestelt wat personen men d'opperste commandement, commissien ende beleyt van dese vloote toe vertrouwen ende bevelen sal, op allen 't welcke na rypen deliberatie eenstemmich goetgevonden ende gearresteert is datmen by provisie prepareren sal de schepen den *Gouden Leeuw* ende *Alckmaer* omme neffens de voorsz. vijff schepen op 't voornoemde exploict te gaen, byaldien men ondertussen geen bequaemer van d' een off d' ander plaetse become, omme met vigoreuse macht ende meerder verseeckertheyt den vyant aen te tasten ofte in allen gevallen 't hoofst te moghen bieden indien hy soo machtich waere, datmen ongeraden vont de vloote daer tegen in hasart te stellen; item alsoo dit wel een van de importantste exploichten wesen sal, daeraen de Generale Compagnie tot bevoirderinge ende stabiliatie van den handel op de custe van Indien, merckelijken affbreuck van den vyant ende restauratie van de vervallende Indische waeren in Europa den meesten ende tresselijcksten dienst geschien can, wort hoochnodich geacht datter een gequalificeert ende ervaren persoon uyt den rade van Indien mede gae, omme in alle voorvallende saecken, soo in d' onderhandelinge met de Samorijn van Calucutten ende andere coningen langs de cust van Indien, alsmede in 't beleyt ende aenvoeren van de navale macht tegens den vyant, met gesach ende authoriteyt alsoo te disponneren als den welstant van de

Generale Compagnie nae gelegenhey't des tijts vereyschen sal. Is daerover by sijn E. ende den raet goetgevonden ende gearresteert datmen d'opperste commandement over dese voorsz. vloote aen d'E. Jacob Dedel, raet van Indien bevelen, ende tot vice-commandeur den E. Cornelis Reyersz. ordonneren sal.

Wyders is by sijn E. den raet tot naerder resolutie in bedenkinge gegeven wat cappitael met dese vloote mede sal dienen gesonden te worden tot bevoirderinge van den handel langs de custe van Indien, Suratten ende 't Roode Meer.

Item oft het niet noodich sy 't jacht den *Haerinck* nae de Westcuste van Sumatra te senden om in Selebar, Indrapura, Lamenjuta ende de plaatzen daerontrent de peperhandel te prepareren.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 4 September 1621. Alsoo door 't overlyden van Meyndert Heynsz., schipper geweest op 't schip *Alckmaer*, weder een ander in desselffs plaatse dient gestelt, is by sijn E. ende den raet goetgevonden daertoe te committeren ende authoriseren Theunis Jacobsz. Engelen, uytgevaren voor opperstuerman met 't schip *Middelburch*, om 't schippersamt in qualite als den overleden op 't schip *Alckmaer* voorsz. te bedienen.

Item alsoo Cornelis Reyersz. Schoonhooffman, uytgevaeren voor vice commandeur op 't schip *Zierickzee* a f 120 ter maent, tsedert sijn arivement in Indien hier aen lant tot equipagiemeester gebruyckt is geweest, ende nu voor vice commandeur met de vloote nae Goa is gedestineert, wort [hem] ten respecte van syne goede dienst in voorsz. equipagiemeesterampt, alsmede die men van syne persoon op dit exploict is verhopende, toegeleyt f 150 per maent, ingaende van den 22 December 1620 dat hier aen lant gecomen ende in voorsz. ampt gebruyckt is geweest.

Op 't versoek van den luytenant Anthony Caen wort denselven geconsenteert met het jacht den *Diamant*, hem ende syne consoorten toebehorende, te gaen na de Straten van Sabon, Sincapura, Mallacca en daerontrent [omme] aldaer te cruySEN ende den vyant alle mogelijcke affbreuck te doen, mits dat soo lange dese voyagie duert, van sijn bedongen gagie ende bedieninghe [sal sijn] gesuspendeert, ende op sijn wederomcompste in voorsz. qualite gebruyckt ende [op] de oude gagie sal aengenomen worden.

Alsoo door 't overlyden van diverse officieren op 'tschip 't *Wapen van Delft* op d'uytreyse door den scheepsraet van ditto schip provisionelijck ende tot approbatie van d'E. heer Generael wederomme andere in de vacante ampten gestelt sijn ende dienvolgende de verbeteringe volgens den artijckel-

brieff van den tijt aff dat deselve ampten bedient hebben, versoeckende sijn, wort sulcx alsnu by syne E. ende den raet geaprobeert ende geadvoyeert, ende sijn dese naervolgende:

Gerrit Dircxz. van Aernem, soldaat, den 24 December 1620 sieckevaer gemaect met verbetering van $f\ 4$ ter maent.

Richaert Bortel, cappiteyn des armes, primo Maert 1621 eerste sergeant gestelt met $f\ 18$ ter maent.

Hendrick van Reeckellenburch, primo Maert 1621 van lanspassaet tot corporael gestelt met gagie van $f\ 16$ ter maent.

Elias Schoelenburch, primo Maert 1621 van adelborst tot lanspassaet gestelt met gagie van $f\ 12$ ter maent.

Jacob Jansz. van Grijswol, den 2^{en} Juny 1621 van bosschieter botteliersmaet gemaect met gagie van $f\ 15\frac{1}{2}$ ter maent.

Jaques Jansz. van Rijckegem, den 28^{en} Juny 1621 van quartiermeester botte-lier gemaect ende $f\ 20\frac{1}{2}$ ter maent toegeleyt.

Huybrecht Verbruch, corporael, primo Maert 1621 tweede sergeant gemaect met gagie van $f\ 18$ ter maent.

Theunis Laurensz. van Vlissinghen, den 28^{en} Juny 1621 van schiemansmaet schieman gemaect met gagie van $f\ 20$ ter maent.

Huych Gerritsz., den 28^{en} Juny 1621 van bosschieter quartiermeester gemaect ende $f\ 13\frac{1}{2}$ ter maent toegeleyt.

Dircq Rutten, van bosschieter hoochbootsmansmaet gemaect ende sedert voorsz. tijt $f\ 15$ ter maent toegeleyt.

Willem Michielsz. de Bree, van bosschieter schiemansmaet gemaect met gagie van $f\ 13\frac{1}{2}$ ter maent.

Naervolgende personen van bootgesellen bosschieters den 28^{en} Juny 1621 gemaect, naementlijck:

Jan Claesz. van Groningen met gagie van $f\ 10 — 15$ ter maent.

Cornelis Jansz. van Delft, Staes Corstiaensz., Cousijn Isacxz., Claes Gerritsz., Juriaen Feber, Jacob Harmansz., Christiaen Jansz. van der Linde, Hendrick Stoffelsz., Symon Tijsz., met gagie van $f\ 10 — 10$ ter maent.

Hendrick Jacobsz. van Somerdijck met gagie van $f\ 10$ ter maent.

Toms Jansz. van Setten, van jongen man gemaect met gagie van $f\ 8$ ter maent.

Jan Albertsz. van Delft, den 5^{en} July 1621 van bosschieter botteliersmaet gemaect met gagie van $f\ 15 — 10$ ter maent.

Jan Claesz. van Groningen, van bosschieter den 5 July 1621 quartier-meester gemaect met gagie van $f\ 12 — 7$ ter maent.

Hendrick Pouwelsz., den 16 July 1621 van bosschieter cockxmaet gemaect met gagie van $f\ 15$ ter maent.

Symon Adriaensz. van Delft, den 25 July 1621 van bosschieter quartiermeester gemaect met gagie van f 13½ ter maent.

Pieter Jacobsz. van Rotterdam, van tweede constapel constapel gemaect met gagie van f 28 ter maent, ingaende den 25^{en} July alsvooren.

Willem Watsz., Schotsman, den 25^{en} July 1621 constapelsmaet gemaect met gagie van f 18 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 11 September anno 1621. Alsoo 'tjacht den *Hacring* vaerdich ende seylreit leght omme met den eersten te connen vertrecken, is by sijn E. en den raet op voorige propositie in dato 2 deser goet gevonden, dat men 't voorsz. jacht met een cappitaal van 12.000 realen van achten ende sooveel cleden als men van 't weynige hier sijnde byeen can brengen met den eersten nae de Westcuste van Sumatra senden sal om den peperhandel in Celebar, Indrapura, Lamenjute ende de plaatzen daerontrent te procureren, gelijck mede sooveel gout op te copen als tot civilen pryse sonder vercortinge van den peperhandel naer vermoghen van 't cappitaal sal connen geschieden.

Item alsoo d'Engelse op de propositie haer den 31^{en} Augusto passato schrifstelijck overgelevert, schrifstelijck wederom geantwoort hebben ende verscheyde saecken by haer ingebracht worden die gans impertinent comen ende tegen d'oprechte waerheyt sijn strydende, heeft sijn E. goetgedocht hierover met d'Engelse in complete vergaderinge van de Raet van Defentie naerder te discoureren, ende insonderheyt op seeckre principaelste hoofdpuncten daer 't verschil van de saecken op staet, resolut bescheyt te geven, weshalven syne E. dese drie naevolgende cappitale poincten den raet geproponeert ende in bedenking gegeven heeft, wat bescheyt men dacrop aan de gecommitteerde van d'Engelse behoorde te geven.

Ten eersten, oft men, aengesien de Mayores advyseren [dat sy] aengenomen hebben met d'Engelse nopende de gelden ende goederen in Europa te liquideren, evenwel persisteren sal met de gecommitteerde van d'Engelse hier te lande finalick aff te reecken, ende soo sy daertoe resolveren, oft men de saecken t'eenemael affhandelen ende dienvolgende betalinge doen sal van sulcx alsmen bevint haer per slot van affreeckeninge te competeren, sonder datmen daerteghen in reeckeninge brenge 't gene de Nederlandsche Compagnie tot besettinge van Bantam meer als d'Engelse Compagnie verschooten ende verstreckt heeft; ende offmen oock 't gebreck daerinne sy vervallen nopende 't fournissement van haer defentieschepen hieronder vermengen sal.

Ten tweeden, oft men d'Engelse haer schepen, onder ons in esse sijnde,

ende die by haer gerefuseert werden t'aenvaerden, volgens haer versoek met contant vergoeden sal.

Ten derden, oft men d' Engelse volgens hunnen eysch restitueren sal 't gene sy seggen in 't innemen van Lontor verlaten ende verlooren te hebben.

Op d' eerste voorstellinge wort verstaen datmen persisteren sal met d' Engelse alhier te willen affreecken [ende] niettegenstaende voorverhaelde advyzen van onse Mayores alles te vereffenen ende te voldoen 't gene haer per liquydatie van reeckeninge competerende is, opdat haer geen actie gegeven worde ons te beschuldighen, gelijck sy alrede in haere voorsz. antwoorde beginnen te doen, dat wy uytvluchten soeken van met haer in geen reeckeninge te willen comen, daer sy nochtans, gelijck sy selfs in den raet verclaert hebben, geen macht noch last hebben met ons apsolutelijck te moghen affreecken; om dan haer de faut oft gebreck, daertoe by haere Meesters geconstringeert sijn, op ons niet te laden, is goet gevonden in finaele affreeckeninge met haer te treden soo sy daertoe verstaen, maer byaldien gelijck voor desen daertoe niet resolveren, dat dan geen gelt uytkeeren sullen tot naerder bescheet van onse Meesteren.

Op de tweede sal men hun aenseggen dat de schepen die wy alsnoch van haer effectuelijck in handen hebben tot haeren besten staen, bereyt sijnde, gelijck wy voor desen altijt geweest sijn, die tegenwoordichlijck promptelijck over te leveren, ende die noch van der handt souden moghen wesen, soo haest hier comen te restitueren offte andere in plaatse van de absente te presenteren, sonder datmen verstaet deselve in gelt, gelijck sy pretenderen, te sul len vergoeden.

Op de derde, nopende de goederen die sy seggen in 't innemen van Lontor verlooren te hebben, sal men haer aendienen, dewyle sy voor desen d' aenbiedinge haer by sijn E. in den raet van defentie gepresenteert, niet geaccepteert hebben, dat hierinne niet voorder disponeren connen, maer 't selve tot dispositie van onse Meesters in Europa renvoyeeren sullen.

Syvert Syvertsz. van¹⁾, uytgevaeren voor bosschieter op 't schip de *Goede Fortuyn* de laetste reyse, winnende f 12 ter maent, denwelcken sedert een jaer herwerts het constapelsmaetschap in de puncte van de stadt bedient heeft, wordt van dien tijt af toegeleyt f 20 ter maent, ende dat soo langhe in voorsz. qualite wert geimployeert.

Anthony Woutersz. van Amsterdam, uytgevaren voor assistent met 't schip de *Goede Fortuyn* de laetste reyse a f 12 ter maent, wort toegeleyt te winnen neffens andere assistenten f 20 ter maent.

Hendrick Croes van¹⁾, uytgevaeren voor soldaet met 't schip 't *Wapen*

¹⁾ Niet ingevuld.

van Delft ende sedert primo April 1621 het surugynenampt in 't fort alhier waergenomen hebbende, wort daerinne geconfirmeert ende voor onderbarbier aengenomen, mits daervoor genietende van voorsz. tijt aff dat 't selve ampt bedient heeft, f 16 ter maent.

Luycas Barentsz., meester swaertveger, die sedert primo Januario 1621 't opsicht op d'[ammonitie van] oorlooghe heeft gehadt, wort sedert voorsz. tijt aff ende soo langhe daerop past f 4 ter maent boven syne gagie toegeleyt.

Jacob Gerritsz. de Harde, uytgevaeren met 't schip . . .¹⁾ voor soldaet, wort toegeleyt sedert 6 December 1620 dat als constapelsmaet op de puncten Westvrieslant ende Hollandia is gebruyckt, voortaan te winnen f 20 ter maent.

Diego Passon van St. Thomé, ontrent 2 jaren geleden met *Nieuw Zeelant* van de Custe gecommen, ende Cacerlacco van Bima, met een fregat ontrent Bima verovert, dewelcke tot noch toe geen gagie verdient hebben, worden tot onderhoudt maentlijck vergunt ider 2 realen van achten te winnen.

Gerrit Jansz. van 's Hertogenbos, uytgevaeren voor bootsgesel met 't schip den *Witten Beer* de laetste reyse, winnende f 12, tegenwoordich blockmaecker alhier, wort van nu aff toegeleyt f 16 ter maent, ende dat soo lange 't voor-nemde ampt bedient.

Thouats, Japannees, met 't schip d' *Oude Sonne* alhier gecommen, winnende 3 realen ter maent, wort opnieuws voor 3 jaeren a 4 realen ter maent aengenomen.

Jan Jansz. van Amsterdam, uytgevaeren voor hooploper met 't schip *Dordrecht* a f 5 ter maent, Pieter van Dammen van Amsterdam, uytgevaeren voor jongen met *Dordrecht* a f 4 ter maent, ende Harman Martsz. van Hamburch, uytgevaeren voor hooploper met 't schip *Mauritius* de laetste reyse a f 5 ter maent, tegenwoordich dienende voor bootgesellen op de tingans, wort van nu aff ider f 8 ter maent toegeleyt.

Artus de Moy, uytgevaeren voor soldaet met 't *Wapen van Zeeiland* d'eerste reyse, winnende f 15 ter maent, tegenwoordich als taesselnacht van sijn l. dienende, wort tot beter onderhout van cledinge toegeleyt voortaan te winnen f 20 ter maent.

Baerent Stirling van Wennigen, uytgevaeren voor corporael met 't *Wapen van Euckhuysen* a f 16 ter maent, wort sedert primo July passato dat als stal-meester alhier is gebruyckt, sergants gagie van f 20 ter maent toegeleyt.

Jan ten Berge, uytgevaeren voor soldaet met 't schip *Delft* de laetste reyse, denwelcken sedert primo Januario 1621 als oppasser van de wercklieden, ende alsnu als ontfanger ende leveraer van 't hout, calck, steen ende andersins gebruyckt wort, is sedert voorsz. tijt assistents gage van f 20 ter maent toegeleyt.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN,

¹⁾ Niet ingevuld.

DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 13 September 1621. Per resolutie in dato 27 July passato was gearresteert datmen 't schip *Hollandia* preparen ende affladen soude om tegen half Augusto passato naer 't vaderlant te vertrecken, doch alsoo 't laden wat langher aengelopen heeft als de gissinge geleyt was, is den bestemden tijt overstreecken ende ondertussen van 't vaderlant wel aengecomen 't schip den *Gouden Leeuw*, waermede per missive in dato 12^{en} April passato by de Seventhiene onderteekent expresselijck geordonneert wort datmen de retoerschepen in sulcken saysoen van hier naer 't vaderlant senden sal, dat tusschen de maent April ende October inclusys op onse landen moghen arriveren; item datmen geen schip alleen meer senden sal, maer dry in vloote ofte ten minste twee ende twee tegelyck, omme tegen resconter van vyanden op onse landen des te verseeckerder ende te beter te mogen bestaan; op welcke advysen by sijn E. den raet voorgedragen is oft men *Hollandia*, dat dus langhe volladen geleghen heeft, affvaerdigen ofte noch langer ophouden sal, omme te sien off noch een ander schip ofte meer daerby sullen connen voeghen. Wort by sijn E. ende den raet verstaen, aengesien 't voorsz. schip alsnoch geen tijt verlicht om in een gewenste saysoen op 't vaderlant te moghen comien, datmen de finale resolutie van syne depessche tot ultimo deser treyneren sal omme te sien wat last ondertussen van verscheyde quartieren soude moghen incomen, ende dan voirder daerover te disponneren.

. Is mede goetgevonden datmen met de vloote nae Goa gedestineert 100 soldaten senden sal, ende dat over deselve als cappiteyn commanderen sal den persoon van Jacob Trip.

Item dat Willem Dircxz. van Leeuwen, tegenwoordich op de joncke *Firando*, op 't *Wapen van Delft* sal overgaen om 'tschippersampt te bedienen.

Voorder dat Willem Rampsey, Schotsman, gewesene schipper op 't affgeleyde jacht *Tortan*, sich by provisie op de joncke *Firando* sal veroeghen om deselve waer te nemen totdat men hem een seecker plaatse bestelle.

Voorts alsoo d' heeren Mayoors by haere missive ernstelijck recomman- deren de ondekinghe van 't Suyderlant, is by sijn E. tot naerder conferentie den raet in bedenckinghe gegeven welck den bequaemsten tijt ende coers sy om van hier derwaerts te gaen, gelijck mede wat slach van schepen ofte jachten tot dese voyage dienstich ende bastant geoordeelt worden.

Bartelt Willemesz. van Haerlem, huystiminerman, uytgevaeren voor boots- man met 't schip *Noort Hollandia* a f 8 ter maent, wort ten respecte sijn neer- stich ende cloeck wercken toegeleyt te verdienen f 12 ter maent, welcke gagie sal genieten soo lang op timmeren gehouden wort.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN,
DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS COR-
NELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 17 September anno 1621. Alsoo door 't overlyden van Jacob Gerritsz. Groenevelt, gewesen voorleser op 't schip 't *Wapen van Delft*, den derden April 1621, in desselvs plaatse provisionelijck is gestelt Joachimus Frenckelius, uytgevaeren voor schryver van de soldaten op ditto schip, wort denselven Frenckelius alsnu, door de goede getuychnisse van syne persoon gedaen, door d' heer Generael in 't selve ampt van voorleser geconfermeert ende toegeleyt voortaen te winnen f 24 ter maent.

Gillis Gillisz. van¹⁾, uytgevaeren voor jongen met 't *Posthaert* de laetste reyse, tegenwoordich voor soldaet in garnisoen alhier dienende, sal voortaen soldaetsgagie van f 9 ter maent verdienien.

David Dircxz. van Amsterdam, ondercoopman, winnende f 36, den welcken omtrent 15 maenden als bottelier hier in 't fort is geimplooyeert ende daerinne alsnoch continueert, wort f 9 ter maent verbetert ten respecte 't selve ampt met groote moyte wel waerneempt ende extraordonnarie slijt in cledinge daerdoor heeft, soodat van nu aff voortaen sal winnen f 45 ter maent.

Anthony van St. Thomé, door de veroveringe van 't schip de *Salomon* in Banda by d' onse becomen, dewelcke sedert voorsz. tijt op de schepen ende alsnu op de *Morgensterre* als bootsman sonder gagie is gebruyc kt, wort toegeleyt voortaen 3 realen ter maent te verdienien.

Pieter Christiaensz. van Breetste, uytgevaeren voor soldaet met *Groningen*, tegenwoordich swaertveger alhier, wort toegeleyt voortaen te winnen f 12 ter maent.

Jan Gommes, swert, ontrent 6 jaer geleden met 't fregat *Syilon* verovert, dewelcke sedert voorsz. tijt sonder gagie gedient heeft, wort tot onderhout 2 realen ter maent toegeleyt.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 22 September anno 1621. Is by de d' heer Generael den raet voorgedraghen hoe aan de gecommitteerde van d' Engelse Compagnie voor desen geproponeert hadden oft het niet noodich waere datter een gemene vloote van defentie nae de custe van Mallabar ende Goa gesonden dient, soo tot affbreuck van des vyants caracquen gelijck mede omme den

¹⁾ Niet ingevuld.

peperhandel op de cust cyan Mallabar te procureren, welcke propositie d' Engelsen eerst schriftelijck ende daernaer in verscheyde conferentie mondelingen hart tegengestaen hebben, als niet soo noodich wesende ofte mochte wel tot een ander jaer gediffereert worden, te meer sy tegenwoordich gene gelijcke macht hadde om neffens d' onse derwarts te senden; doch eyndelijck andermael op den 21^e deser de propositie by sijn E. in den Raet van Defentie geresumeert wesende, waeren d' Engelse gans van haere voorige opinie verandert, met ons sustineerende de tocht naer Goa gans nut ende een van de notabelste exploichten te wesen daeraen de respective Compagnien een sonderlingen dienst geschieden conde.

Item hoe d' Engelse dienvolgende eenstemmich goetgevonden ende geavoyeert hadde dat wy onse vloote vooruyt derwaerts souden senden, met toesegginge, byaldien haer nieuwe schepen, namentlijck d' *Anna* ende den *Clynen Jeems*, tytelijck van Engelant bequamen, dat dan een vloote van vier schepen souden uytmaecken om d' onse naer de custe van Mallabar ofte Goa te volghen.

Indien d' Engelse enige genegenthey't tot de voorsz. tocht hadde gelijck sy haer gelaten, gebreecken haer tegenwoordich een geen middel om ten minsten twee schepen uyt te maecken, namentlijck d' *Exchange* ende den *Diamant* hier tegenwoordich te reede, dewelcke sy neffens d' *Anna* ende de *Jeems* tot voorsz. tocht gelijck sy haer verluyden laten gedestineert hebben; 't en schort haer een geen volck noch provisie, alsoo d' *Exchange* nae des presidents seggen over de 150 vaten vleys noch in is hebbende ende van alle andere nootlijckheden overdubbelt is geprovideert, sulcx dat den *Diamant*, al hadde die schoon eenich gebreck van volck ende provisie, genoechsaem uyt d' *Exchange* voorsien can worden ende niet nae de compste van de nieuwe schepen behoeffde te wachten.

Aengesien dese subyte veranderinge van opinie, gelijck mede de pure maliti die men dagelicx aan d' Engelse in alle haer acten is bespeurende, alsoock insonderheyt d' incruypinge, die sy overal in de Molluques, Amboina, Banda ende andere plaetsen per fas et nefas soecken te doen, gelijck mede dat hun de besettinge van Bantam gans niet aan en trecken, maer t' eenemael naelaten ende alsoo procederen dat het schijnt de goede man speelen, daerover niet sonder suspicie sijn dat thans off morgen wel wederomme met die van Bantam iets tot onse naedeel souden moghen onderleggen, item verscheyde clachten die sy van d' onse overal sonder enige redenen ofte fondament sijn doende, ja selffs dat den Engelse president hem niet ontsien heeft in den Raet van Defentie met hevigen moede ons te laste te leggen dat het contrackt van onser syde niet geobserveert, maer in verscheyden puncten gevioleert hadde, heeft sijn E. goet gedocht omme de voorverhaelde redenen ende verscheyde andere

consideratien den raet voor te stellen ofte het al raetsaem sy onse vloote nae Goa gedestineert van der hant te senden; oft men niet behoort naer d' Engelse eens om te sien; niettegenstaende wy met den anderen verenicht sijn, spiegeleen ons aan het gepasseerde ende hoeden ons voor het toecomende; datmen eerst overlegge ofte wy bastant ende machtich genoech tegen haer blyven sullen, byaldien datmen goetvint met de voorgenoemde tocht voort te vaeren, op allen 't welcke nae rype deliberatie ende vergelijckinge van d'eeue macht tegen d'ander by den raet verstaen wort dat met onse tegenwoordighe ende toecomende resterende macht tegen d' Engelse met der hulpe Goodts genoechsaem bestaan sullen, weshalven d' importantie van de voorgenoemde tocht geconsidereert sijnde, wort eenstemmich geconcludeert hoe eer hoe beter daermede voort te vaeren. Wort mede verstaen, soo by den tegenwoordighen raet alsmede by de stemmen by den breeden raet onser schepen presentelijck hier te rede leggende, de beste passagie buyten om door de Strate van Sunda te wesen, alsoo men binnen door de Straet van Mallacca met soo swaere schepen meer inconvenienten onderworpen is, naementlijck aen de grondt te seylen, stilte te bejegenen ende van de vyant ondeckt te worden.

Is mede goet gevonden met voorsz. vloote, behalven de coopmanschappen, te senden 8 kisten met 64.000 realen van achten, soo tot den peperhandel van Mallabar, vervolch van de negotie in Suratta, als ondersoek van den sydenhandel op Persien, byaldien den tijt sulcx medebrengt ende 't cappitael in d' een off d' ander plaatse niet bestelt can worden; sijn E. wenste wel datmen een cappitael van 200.000 stukken van achten met de vloote hadt moghen senden, maer alsoo de presente ende toecomende middelen sulcx niet gedoooghen, gemerckt de geringheyt derselver tegen den grooten ommeslach dieder in andere quartieren noch resteert waer te nemen, als namentlijck de custe van Coromandel, den handel van China, de Mollucques, Amboyna ende Banda, den peperhandel, de betaelinge die men aen d' Engelse sal moeten doen, d'incoop van noodige provisie ende verscheyde andere dagelijckse voorvallende lasten, is het onmogelyck voor dees tijt anders daerinne te disponneren. Tot meerder verseeckeringe van voorsz. contanten sullen deselve verdeelt worden, naementlijck: 2 kisten in de *Goede Fortuyne*, 2 kisten in 't *Wapen van Zeelant*, 1 kist in de *Goude Leeuw*, 1 kist in *Alekmaer*, 1 kist in *Zuit-Hollant*, 1 kist in *Noort-Hollant*.

Per resolutie in dato 2 September passato was gearresteert dat den E. Cornelis Reyersz. met voorsz. vloote voor vice commandeur gaen soude, doch naerder overleyt hebbende hoe noodich hier een gequalificeerde ende ervaren persoon van doen sy omme 't ampt van equipagiemeester waer te nemen ende in andere voorvallende dagelijckse commissien geemployeert te worden, is by sijn E. ende den raet goet gevonden dat voorsz. Cornelis Reyersz. hier

blyven sal, ende dat in desselffs plaatse voor vice-commandeur gaen sal den persoon van Jan van Gorcum.

Is voorder by sijn E. den raet in bedenckinge gegeven wat persoon men 't commandement bevelen sal over de jachten diemen met eerster gelegenheydt naer Solor ende Timor verhoopt te senden.

Arent Kerckraedt van Wesel, in 't lant gecomen met 'tschip *Delft* anno 1618 voor trompetter a f 14 ter maent, wort de nova drie volgende jaeren voor oppertrompetter aengenomen a f 20 ter maent.

Cornelis van Leeuwen van Utrecht, uytgevaeren voor assistent met 'tschip *Schoonhoven* a f 13 ter maent, wort van nu aff door sijn goet conportement neffens ander assistenten f 20 ter maent toegeleyt te winnen.

Frederick Kistgens, uytgevaren anno 1612 met 'tschip de *Provincien* onder de vlagge van d' E. heer Generael Coen voor coopman, wort aengenomen de Generale Compagnie drie achtereenvolgende jaeren van nu aff voor opper-coopman in 't lant te dienen, midts genietende f 80 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, DEDEL, JAN DIRCKSZ. LAM, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 24 September anno 1621. Hoe noodich het sy tot stabiliatie van den handel ende welstant deser stede Batavia ende affbreuck van onse algemeyne vyant dat men de vaert op Mallacca t'enemael belette ende die van Mallacca de vaert op andere quartieren affsnyde, is by syne E. voormaels in den raet genoechsaem gediscouerteert, tot welcken eynde voor desen van hier versonden sijn de jachten 't *Postpaert* ende de *Haen* omme in de Strate van Sabon, Sincapura ende 't vaerwater ontrent Mallacca op het gaende ende comende vaertuych te cruysen; dan alsoo dese twee jachten niet machtich sijn 't voorsz. vaerwater doorgaens te besetten, maer ongelijck meer daertoe van noode soude wesen, is by sijn E. ende den raet goet gevonden datmen by provisie tot versterckinge van voorsz. jachten met den eersten derwarts senden sal 'tjacht *Victoria*, welck voor een goet seylder vermaert wort.

Item alsoo volgens de joncxste advysen van Palinban verstaen hebben datter goede pertye hout in voorraet opgecocht is ende noch dagelicx was incomende, daertoe noodich een groot schip gesonden dient, is goet gevonden datmen 'tschip *Delft* met den eersten derwarts sal senden, ende dat 'tjacht de *Jager*, tegenwoordich voor Bantam op de wacht liggende, met ditto schip gaen sal, om de riviere van Palinban op te varen ende last aen 'tschip *Delft* aff te brenghen, alsoo ditto riviere voor groote schepen t' ondiepe is.

Item dat men 'tjacht den *Haelewint* in't plaatse van den *Jager* nae Bantam senden sal omme neffens den *Dragon* aldaer op de wacht te leggen.

Item alsoo men seeckerlijck geinformeert is, dat die van Bantam met meenichtie ghorabs, prauwen ende andere vaertuych haer ontrent ende by Oosten den hoeck van Caraewangh langs en onder de custe van Java sijn onthoudende om ons den toevoer van d' Oost off te snyden ende de handelaers van hier te diverteren, gelijck men verstaet dat sy alrede eenige prauwen ende joncken aengesnoert, geplundert ende vernield hebben, is by syne E. ende den raet goet ende nodich gevonden een vloote van twintich tingans wyt te rusten met noch eeniche jachten daer neffens, ende dat metten eersten nae die plaetsen om d' Oost, daer hen die van Bantam sijn onthoudende, verseylen sullen, om den vyant soo 't doenlijck is van daer te verdryven ende die vaert liber ende veyl te maecken; item datmen ider tingan met 17 koppen sal mannen, naementlijck 8 soldaeten tot mosquettieren ende 9 matrosen om te roeyen, ende voor 6 a 7 daghen cost provideren sal.

Is mede goetgevonden dat Augustijn Becher, tegenwoordich oppercoopman op den *Orangeboom*, sich transporteren sal op 't schip *Alckmaer* om voorsz. qualite aldaer waer te nemen, ende dat Gerrit Egbertsz. Scharlaecken, tegenwoordich oppercoopman op 't *Wapen van Zeelant*, hem op 't schip den *Orangeboom* vervoeghen sal om syne qualite aldaer te bedienen.

Item alsoo noodich is dat over de vloote diemen naer Mallabar ende Goa destineert te senden eenen formelen breeden raet geordonneert wort omme in alle voorvallende saecken, soo den oorlooghe als de negotie betreffende, gelijck mede in 't adminisstreren van de justitie ende alles watter soude mogen voorkomen naer behooren te disponneren ende de welstant van de Generale Compagnie met goede voorsichticheyt te bevoirderen, is goetgevonden eenen raet van 11 personen te creeren, daertoe vercoosen ende genomimeert worden, naementlijck d'heer Jacob Dedel, raet van Indien ende commandeur over de vloote op 't schip de *Goede Fortuyn*, Jan van Gorcum, vice-commandeur op 't *Wapen van Zeelant*, Francoys Lemmens de Jonge, oppercoopman op den *Gouden Leeuw*, Meeuwes Sanders, schipper op *Zuyt Hollandia*, Hans Livener, oppercoopman op de *Goede Fortuyn*, Frederick Kistgens, oppercoopman op 't schip *Zuyt Hollant*, Jacob Trip, cappiteyn van de soldaten op 't schip de *Goede Fortuyn*, Claes Egbertsz., schipper op 't *Wapen van Zeelant*, Adriaen Adriaensz. Verhee, oppercoopman op *Noort Hollant*, Augustijn Becher, oppercoopman op *Alckmaer*.

Is mede goetgevonden dat Pieter Cornelisz., tegenwoordich schipper op de *Goude Leeuw*, sich aen lant vervoegen sal om den E. Cornelis Reyersz. in 't equipagiemeestersamt t'assisteren, de timmeragie van de schepen ende wat dien meer is aenclevende te helpen waernemen, alsoo den ommeslach te groot is om by een persoon waergenomen te werden.

In 't fort Batavia, datuin ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN,

DE CARPENTIER, JAN DIRCKSZ. LAM, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 27 September anno 1621. Alsoo voor desen met advoy van d' Engelse gearresteert ende goetgevonden is een aenspaecke aen die van Bantam te doen omme te sien oft men door die middel in onderhandelingen van de peper soude connen geraecken, is by syne E. in consideratie geleyt, in wat mannieren sulcx best sullen aengaen, dewyle men geen Chineesen ofte andere vreeimde natie becomen can, die onderstaen dorven naer Bantam te gaen; ofte het geraden is, dat d' aenspaecke door ons gedaen worde, ofte dat men d' Engelse allene daertoe gebruycken ende de commissie bevelen sal; wort by syne E. ende den raet voor best gehouden, datmen selffs uyt den naeme van de Nederlantsche Compagnie neffens een van d' Engelse Compagnie imant derwaerts commiteren ende den pangoran onbedecktelijck sal doen aenspreecken, want byaldien datmen d' Engelse allene hiertoe gebruyckt ende by haer, gelijck voor desen by de France geschiet is, den peperhandel geobtineert wert, soude haer mogelijck voor laten staen dat sulckx allene omme haerentwille geschieden, ende dienvolgende groote dingen prentenderen, daer 't die van Bantam maer om de realen te doen soude wesen, sy comen dan vanwaer sy willen; daerbeneffens en mach men d' Engelse niet al te veel betrouwen, alsoo men niet weet, wat compact ofte collusie sy met den pangoran maecken souden; te minder mach men haer oock betrouwken omdat hun de besettinge van Bantam gans niet aentrecken; weshalven goetgevonden is den oppercoopman Willem Cunnigem daertoe te committeren, als wesende in de Mallay'tse taele seer wel ervaeren, omme dese nacht met de *Morgensterre* derwarts te gaen.

Item alsoo het vast tijt wort dat de vloote nae Goa gedestineert met den eersten voor 't verloop van 't mouson dient te vertrecken, is gearresteert dat toecomende Saterdach op aenstaende 2 October Godt de voorste van hier sal verseylen.

Alsoo Hendrick Bruystens, balliou deser stede Batavia, voor dese verscheden maele soo mondeling als naederhant per schriftelijck requeste ontslaginge van sijn bedieninghe versocht ende nu joncxt eenige conditien schriftelijcken overgeleverd heest waerop hy geresolveert soude wesen 't voorsz. ampt te continueeren byaldien hem die geworden mochten, welcke conditien nae de entraten ende gelegentheyt deser republycke tegenwoordich vry wat te beseaerlijck souden vallen indien men in deselve condescendeerde, is goetgevonden datmen den voorsz. Hendrick Bruystens op sijn voorgaende versoek van sijn balliouwenampt bedancken ende onlasten sal.

Item alsoo Pieter Cornelisz., voor desen geweest schipper op den *Gouden*

Lecuw, per juncxte resolutie aen lant geordonneert is, om neffens den E. Cornelis Reyersz. 't equipagiemeestersamt alhier waer te nemen, is goetgevonden dat in desselfs plaetse succederen sal den opperstierman van ditto schip, genaempt Cornelis Jansz. Cock, omme 't voorsz. schippersampt op ditto *Gouden Lecuw* te bedienen.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, JAN DIRCKSZ. LAM, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi primo October 1621. Per resolutie in dato 27 passato was by den raet gearresteert dat de vloote nae Mallebar ende Goa gedestineert op 2^{en} deser maent vertreken soude, maer alsoo de gecommitteerde weghen d' Engelse Compagnie in de laeste vergaderinghe van den Raet van Defentie tot naerder antwoorde in bedenkinge gegeven is, te verclaeren ofte van wedersyde eenighe macht neffens d' onse tot voorsz. tocht souden connen bybrengen ende formeren, ende van dage eerst laten weten, op morghen bescheyt te sullen geven, is by d'E. heer Generael ende den raet goetgevonden 't voorsz. arest van vertreck te prolongeren ende uyt te stellen totdat men d' antwoorde ende resolutie van de voorsz. gecommitteerde verstaen sal hebben.

Item alsoo den persoon van Hendrick Bruystens per resolutie in dato 27^{en} passato van 't balliousampt deser stede bedanckt ende ontlast ende noodich sy dat de plaetse weder met een ander persoon bekleed worde, is met gemeen advijs goetgevonden den E. Job Christiaensz. Grijph op sijn versoeck met voorsz. ampt te vereeren, mits dat in syne voorige gagie van f 110 ter maent soo lang 't voorsz. ampt is bedienende, continueren, ende de vrye taffel hier binnen 't fort genieten sal, onder expresse conditie dat geduerende synen dienst niet vermogen sal eenighe perticuliere coophandel te dryven, maer dat hem met sijn voorsz. pensioen ende verval van boete, welcke hem by syn E. ende den raet hiernaer toegevoecht sal worden, gecontenteert ende vernoecht houden sal; ende alsoo voorgaende balliouw claecht ende oock notoir is, dat hy eenighe maenden langh seer sobere vervallen gehadt heeft, sulcx dat sijn eyghe costen, die hy sonder genot van maentlijcke pensioen ende vrye taffel op d'incompste van sijn offitie alleen gehouden was te draghen, uyt deselve niet heeft connen overhaelen, maer ter contrarie sustineert eenighen tijt ten achteren geteert te hebben, is goetgevonden datmen hem met sijn uytganck van syne bedieninghe vereren sal met een gifte van 200 realen van achten.

Pieter Andriesz. van Uytrecht, uytgevaeren voor huystimmerman met 't schip 't *Wapen van Hoorn* a f 18 ter maent, wort ten aensien de qualite van meesterknecht van de huystimmerlieden een tijt lanck bedient heeft ende noch bedienende is, voortaan f 24 ter maent toegeleyt.

Jacob Jansz. van Vianen, uytgevaeren voor jonghe met *Zuyt-Hollant* a f 4 ter maent, Willem Sweert, uytgevaeren voor hooploper met 't schip *Groningen* a f 5 ter maent, ende Jan Claesz. van Munnickendam, uytgecomen voor hooploper met 't schip *Amsterdam*, alle vaerende voor bootsgeselle op 't fregat *Ceylon*, wort, namenlijck Jacob Jansz. van Viaenen f 7; Willem Sweert ende Jan Claesz. van Munnickendam ider f 8 ter maent toegeleyt.

Jacob Sandersz., Schotsman, uytgevaeren voor bosschieter met 't jacht d' *Orangieboom* a f 12 ter maent, denwelcken ontrent 8 maenden in de smisse gearbeyt heeft ende alsnoch daerinne continueert, wort toegeleyt voortaen f 18 ter maent te verdienien.

Sybon van Maslipatan, ontrent vijff jaer geleden door 't jacht de *Halve Maen* ontrent Jambi met een fregat verovert, denwelcken sedert voorsz. tijt sonder gagie gedient heeft, wort tot onderhout van cledinge 2 realen ter maent toegeleyt.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, JAN DIRCKSZ. LAM, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 5 October anno 1621. Alsoo men uyt de proceduyres van d'Engelse ende alle haere actie niet anders bespeuren ende oordeelen can dan dat sy alle middelen van deley ende omwegen practiseren, immer soo het uiterlijck hem laet aensien, omme haere schepen in te houden ende gene neffens ons op het exploict nae Goa te versenden, haer niettemin gelatende als off gans daertoe geneghen waeren ende haer uiterste devoor deden om deselve te prepareren ende met den eersten claer te hebben, in hoope soo het schijnt ende gelijck sy oock aengeraden hebben dat wy onse vloote, ondertussen dat sy met de haere besich sijn toe te rusten, vooruyt sullen senden, is by sijn E. hierover in den raet wijtloopich gediscoureert, byaldien d' Engelse sulcx in den sin hadden ende haer macht, als d' onse vertrocken waeren, op d' eene oft d' ander blauwe excuse inhielden, wat oogemerck sy mochten hebben ende tot wat eynde 't selve soude mogen geschieden. D' opinie was dat niet en soeken dan ons een voordeel aff te sien; in wat voege ende waer conde niet preciselijck geraden worden, alsooder verscheyde occasien ende plaeften sijn daer sy de Generale Compagnie souden connen hinderlijck wesen ende groote moeyte causeren, waerover sijn E. den raet dese naevolgende puncten in consideratie gegeven heeft om daerop provisionelijck te advyseren ende nae gedraghen van saecken te moghen disponneren.

Ten eersten, indien d' Engelse haere macht onder d' een off d' ander pretecxt inhielden, oft men dan evenwel onse acht schepen alle gelijck op de voorsz. tocht sal versenden, ende oft dan met de resterende presente ende dagelijcx

te comene macht van schepen bestandich wesen sullen omme teghen d' Engelse uyt te houden byaldien sy iets tot naedeel ende prejuditie van de Generale Compagnie onderleyden.

Ten tweeden, byaldien d' Engelse haere drye schepen die sy tot de tocht toegeseyt hebben fornieren ende neffens d' onse versenden, ofte het dan al noodich ende geraden sy dat onse acht schepen alle te samen van der hant schicken, dan offmen in sulcken gevalle eenige daeraff sonderen ende hier behouden sal.

Ten derden, ingevalle d' Engelse gene schepen mede senden, ofte men dan de tocht t' enemael sal naelaten, dan oft men een vliegende cleyne vloote soude moghen uytmaecken om de macht alhier niet te verswacken, ende ewewel te onderstaen wat voordeel men met een vliegende tocht op de vyant soude moghen becomen.

Ten vierden, soo men goetvint eene cleene vloote te versenden, wat ende hoeveele schepen men daertoe behoorde te gebruycken.

Ten vijfden, alsoo het schijnt dat den pangoran van Bantam wel geneghen is syne peper te verhandelen, als die maer behoudens eere ende actie quijt conde worden, al waer het oock met den naem ende onder pretext van die aen d' Engelse te vercoopen, ofte het oock raetsaem sy, byaldien d' Engelse versochten den peperhandel onder haeren naem alleen voor beyde de Compagnien tot Bantam te moghen procureren, datmen door haere middel ende interpositie de saecke onderlegge.

Op welcke voorsz. pointen by den raet geadvyseert is als volcht, namentlijck op 't eerste, datmen wel behoorde om te sien eer men die acht schepen te samen van der hant seynde, ende considereren dat dese ende de vloote nae Manilha 't principale hert ende stercke navale macht sy, die de Generale Compagnie in Indien is houdende; als is 't datmen behalven de twee voorsz. vlooten noch een goet aental van schepen overich behoudt ende dagelicx verwacht, daertegen moet geconsidereert worden dat het geen oorlochs, maer coopverdy ende onhandige schepen sijn; dat enige derselver met de retoeren naer 't vaderlant sullen moeten vertrecken, andere innewaerts, ende eenighe nae verscheyde andere quartieren dienen versonden te worden; de besettinghe van Bantam mach men van gelijcke niet versuymen: soo d' Engelse iets op d' een oft d' ander plaatse met incruyplinghe ofte andersins tot prejuditie van de Generale Compagnie onderstonden, bastante macht moet daer neffens en teghen sijn om 't selve te beletten ende weder te staen.

Op het tweede, in gevallen d' Engelse haere drye toegeseyde schepen fourneren, is den raet evenwel van advijs datmen ten minsten drye schepen van de acht behoort aff te sonderen ende hier te behouden.

Op het derde verstaet den raet datmen een cleyne vloote sal moghen missen

om een vliegende tocht langs de cust van Mallabar ende Goa te onderstaen, al waer 't schoon dat d' Engelse gene van haere schepen mede sonden; wat nutticheyt daeruyt onstaen can: datmen den vyant en passant een advantage soude moghen affsien; datmen met den coninck van Calucute ende andere langs de custe van Indien in bespreck ende onderhandelinge sal sien te comen; datmen Suratta met capitael sal provideren; datmen den handel van Persien can ondersoecken; datmen 't cargasoen in Suratta ondienstich naer Mocha ende wederom in Suratta can brenghen de contanten die van de cargasoenen souden mogen geprocedeert sijn; item datinen op Madagascar, Mosanbicque ofte eenige andere plaetse volck sal connen procureren tot peuplatie van Batavia ende Banda.

Op het vierde is den raet van advijs datmen tot de vliegende tocht behoorde te gebruycken ten minsten vier schepen, surcherende de nominatie derselver totdat men naerder daerop disponneren sal.

Op het vijfde verstaet den raet datmen 't sonder prejuditie van ons onderstaen mach, midts dat sulcx onder alsulcke conditie geschiede dat d' Engelse niet vermogen sullen eenige contracten met die van Bantam aen te gaen sonder ons advoy ende consent, maer dat simpelijck den peperhandel voor beyde de Compagnien tot een seeckere prijs, diemen met den anderen ramen sal, sullen sien t' optineren.

Item dat de peper van Bantam met seeckere impositie beswaert sal worden, tot soulagement van de excessive lasten die de Generale Compagnie hier tot Batavia gedragen heeft ende noch is dragende.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, JAN DIRCKSZ. LAM, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 8 October anno 1621. Alsoo sijn E. met advijs van den raet in Amboina om verscheyde consideratien goetgevonden hadde ordre te geven dat de forten Marieco, Caleamatte ende Saboe in de Mollucques verlaten ende geraeert souden werden, ende clienvolgende den raet in de Mollucques voor eerst begonnen hadde Marieco te verlaten, maer datter difficulteyt gemoveert wiert Caliamatta ende Saboe te raseren, sulcx dat de gegeven ordre op het demolieren derselver tot naerder bescheyt by die van de Mollucques in sur seantse gehouden is, ende aengesien de voorneemste hoofden van de Mollucques tegenwoordich alhier by den anderen sijn, ende dat d'heer gouverneur Houtman de verclaeringe van de redenen die den raet aldaer gemoveert hebben met de demolitie van Caleamatte ende Saboe niet voort te vaeren, aen der voorsz. overhoofden mondelinge rapport is gedragende, heeft het sijn E. goet gedacht deselve op heden by den anderen te convoceren, haere redenen over

BATAVIA, 8 OCT. 1621.

dese saecke eerst te hooren, ende voirder haerc advysen op te nemen oft sy beteren raet ende bequaemer wech weten om tot het dissey'n te comen daertoe de vorige ordre gegeven is; doch alsoo dit stuck bedenckens weerdich ende noodich sy, dat den oncundighen enige openinge gedaen worden, naemtlijck tot wat eynde de raseringe deser forten is tenderende, aleer op de saecke geadviseert wort, heeft sijn E. in 't langhe gededucreert ende aengewesen de redenen die hem ende den raet gemoveert hebben dese ordre te geven, vooreerst om de Generale Compagnie allenxkens van de swaere lasten te verlichten, de verspreyde macht byeen te trekken, ende principalijck om den staet van de Compagnie teghen de subtile ende pernicieuse meneen van de Ternatanen te verseeckeren ende haer boose disseynen, die sy in den landen van Amboyna, Loehoe, Combello ende d' overige plaetsen onder gebiet ende protectie van de Hooch Mogende Heeren Staten sorterende ten dele in 't werck geleyt hebben ende noch dagelicx sijn vervolgende, sooveel mogelijck allenxkens te prevenieren ende de saecken van langer hant soo te prepareren dat aenstaende swaericheden geanticipeert ende te sijnner tijt des te gevoechlijcker ende met minder detriment gereimedieert moghen werden; hierover versocht sijn E. dat de voorsz. overhooffden de saecke rypelijck met den anderen wilden overleggen ofte de redenen welcke haer gemoveert hebben de demolitie deser forten in surseancie te houden, soo bondige sijn, dat die van 't voorverhaelde oogmerck daerdoor behoorden gepostponeert te worden, ende off syliden enige beteren raet weten te vinden om de voorgestelde swaericheden op een ander ende bequaemer middel voor te comen.

Per resolutie in dato 13^{en} September passato was by den raet goetgevonden de depesche van *Hollandia* naer 't vaderlant tot ultimo September te deleyeren, ende alsoo voorsz. tijt verstreecken is ende alsnoch sooveel retoeren niet ingecomen sijn, datter een ander schip neffens *Hollandia* affgeladen can worden gelijck wel verhoopt was, is by sijn E. andermael den raet in bedenckinge gegeven oftmen *Hollandia*, dat nu ontrent de twee maenden volladen opgehouden is geweest, langer treyneren, dan oftmen 't syne depesche geven sal, daerop 't merendeel van den raet advyseert datmen ditto schip wel wat treyneren mach, dewyle alsnoch geen tijt verliest om in een goetsaysoen op 't vaderlant te comen, ende de heere Mayores ernstelijck sijn recommanderende datmen voortaen de retroerschepen dry in vloote ofte ten minsten twee in compagnie senden sal, op hoope dat ondertusschen 't schip *Middelburch*, welcke alrede in de ladinge legt, met den eersten claer sou mogen vallen om in compagnie met *Hollandia* te vertrecken.

D'heer gouverneur Lam is van advijs datmen *Hollandia* sonder langer op te houden met den eersten behoorde te depescheren.

Item alsoo d'Engelse op den 7^{en} deser in den Raet van Defentie resolute verclaeringe gedaen hebben dat sy dry schepen ende een jacht sullen cunnen founneren ende tegen halff deser maent claer hebben om neffens onse vloote op de tocht naer Goa te versenden namentlijck de *Exchange*, de *Royal Anna*, den *Diamant* ende *Dragonsclauw*, ende derhalve van advyse sijn, aengesien 't fournissement van dese haere schepen, dat wy van onse gedestineerde vloote van acht schepen niet meer sonden als de vijffschepen van defentie met twee jachten daer benefens, namentlijck de *Goede Fortuyne*, 't *Wapen van Zeelant*, *Zuit-Hollant*, *Noort-Hollant*, de *Morgensterre*, en 't *Hart en Cleen Enckhuysen*, heeft sijn E. den raet in deliberatie gegeven wat daerinne behooren ende vermoghen te doen, hoeveele ende wat schepen tot dese tocht neffens d'Engelse founneren sullen, die alle eenstemmich advyseert, datmen de voorsz. vijffschepen van defentie ende de twee jachten tot de voorsz. tocht employeren ende gebruycken sal.

Per resolutie in dato 22 September is gearresteert datmen met onse schepen op de tocht nae Goa gedestineert, seynden souden een cappitaal van 64.000 realen in contant, maer alsoo de schepen *Westvrieslant* ende de *Leeuwinne*, die men dagelicx met een goet cappitaal van 't vaderlant is verwachtende, wat langer tarderen als wel gehoopt was, is by sijn E. voorgedragen tot naerder conclusie ofte het al geraden sy datmen by de voorsz. gearresteerde somma persisteere, aengesien tegenwoordich nae den eysch van verscheyden quartieren gans sober van cappitaal versien sijn, als ten principale tot versorginghe van de custe Coromandel, bevoirderinge van den handel op China, voldoeninge van den Chineessen handel die men toecomende jaer hier tot Batavia is verhopende, vervolch van den peperhandel tot Bantam, Jamby, Patany ende andere quartieren; item de betaelinge die men te syner tijt aan d'Engelse sal moeten doen, item styvinge van den incoop van de speceryen in de Mollucques, Amboyna ende Banda.

Item alsoo de vloote van acht schepen diemen voor desen alleen op de tocht nae Goa gedestineert hadde, ten aensien van de schepen die d'Engelsen naederhant beloofst hebben te founnieren vermindert ende ingetrocken wort, is by sijn E. den raet van gelijcke in bedenckinge gegeven ofte het al geraden sy dat d'heer Dedel, voor desen met de acht schepen als commandeur gedestineert, aengesien dese veranderinge mede gae, dan oftmen een ander in desselfs placte stellen ende 't commandement bevelen sal.

Jan van den Berghe van Antwerpen, uytgevaeren voor assistent met 't schip den *Gouden Leeuw* d'eerste reyse, ende nu laest gedient hebbende voor coopman op Marieco, wort opnieuws aengenomen voor opperoopman de Compagnie drie jacren in 't lant te dienen a f 70 ter maent staende gagie tot in 't vaderlant.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, JAN DIRCKSZ. LAM, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 12 October anno 1621. Op de naerder bedenckinge by sijn E. den raet in voorgaende resolutie gegeven nopende 't versenden van d' heer Jacob Dedel, is op heden andermael by sijn E. in consideratie geleyt oftste het al geraden sy dat de voorsz. heer Dedel met de vloote nae Goa gedestineert vertrecken, dan oftmen een ander persoon in sijn plaatse 't commandement bevelen sal, alsoo daer verscheyde importante occasien voor de hant staen die ider in 't bysonder met de bequaemste personen sullen moeten waergenomen ende bedient worden als onder andere ende vooreerst 't commandement van dese vloote, item de directie van de Nederlantse comptoiren ende de negotie der custe Coromandel, welcke bedieninge eer lange sal comen te te vaceren, vermits den E. Andries Soury syne verlossinghe is versoeckende; item 't gouvernement in de Mollucques, alsoo d' E. heer Houtman ernstich versocht heeft dit aenstaende jaer verlost te mogen worden; item de tochten ende exploichten diemen noch op andere quartieren te syner tijt met Godes hulpe hoopt by der hant te nemen; eyndelijck oft het de Generale Compagnie niet dienstiger sy dat de heer Dedel hier ter plaatse continueert en de generale directie helpe bevoirderen (alsoo d' E. heer Generael selffs van meninghe is met eerster gelegentheit naer 't vaderlant te vertrecken), dan datmen hem op enige exploichten ofte bysondere dienste van der hant seynde; alle 't welcke by den raet wel ende behoorlijck gediscuteert ende overwogen sijnde, is by denselven geoordeelt de Generale Compagnie gans dienstich te wesen tot bevoirderinge van soo een important ende notabel exploit als dit van Mallabar ende Goa is, dat d' heer Dedel met de vloote gae, en dienvolgende by den raet goet gevonden by het voorsz. arrest in dato 2 September passato nopende den persoon van ditto Dedel te persisteren.

Voor desen in dato 22 September passato was gearesteert datmen met de vloote nae Goa gedestineert senden soude in contant 8 kisten met 64.000 realen van achten, doch naerder overleyt hebbende de schaershey't daerinne ons tegenwoordich door de tardance van de schepen *Westvrieslant* ende de *Leeuwinne* bevinden, is by sijn E. 't voorsz. arrest den raet in bedenckinge gegeven, om op 't voorsz. vertrek van de vloote noch naerder daerop te disponneeren.

Item alsoo noodich is datter met den eersten een schip nae de custe Coromandel gesonden worde om volck, slaven ende sooveel cleeden van daer te haelen als by de comptoiren in vooraet souden moghen opgesamelt wesen, maer oock insonderheit omme de Custe tot nieuwe incoop van cleeden tegen

toecomende jaer naer vermogen te provideren, is by sijn E. ende den raet goetgevonden 't schip den *Gouden Leeuw* met 8 kisten contant ende 15000 fl giroffel nagelen met den eersten derwarts te senden.

Item alsoo Jamby langen tijt van cleeden onversien is geweest, is van gelijcken goetgevonden den *Swarten Beer* met den eersten met een cargasoen cleden derwarts te senden.

Alsoo den opperoopman Augustijn Becher instantelijck aengehouden heeft om op 't exploict nae Goa geimployeert te mogen werden, wort goetgevonden dat ditto Becher van 't schip *Alckmaer*, daer hy nu tegenwoordich op is, op het schip 't *Wapen van Zeclant* sal overgaen.

Den opperoopman Arnout Croock, tegenwoordich op 't schip *Middelburgh*, is goetgevonden hier aen lant te laten comen omme in d' een off in d' ander dienst geimployeert te worden.

Alsoo 't jacht *Armuyen* seer bequaem en voor een meester seyler vermaert is, heeft sijn E. den raet in bedenkinge gegeven waer men 't selve ten meesten dienste van de Generale Compagnie behoorde te imployeren, naementlijck om op de Portugiese fregatten, van Macau comende, in 't vaerwater van Malacca te cruyzen, ofte nae de custe van Coramandel te senden om in de bocht van Bengala, Pegu, Arakan ende andere plaetsen daerontrent neffens onse fregatten op het Portugiese vaertuych te doen passen, oft datmen 't op Solor ofte de Westcust van Sumatra ofte eenige andere voyagie sal gebruycken.

Voorder alsoo de Mollucques, Amboina ende Banda met den eersten van cleden, victualien ende andere nootlijckheden tijtlijck dienen versien te worden, is by sijn E. den raet in bedenkinge gegeven wat schepen men daertoe sal prepareren ende gebruycken.

Item alsoo by d' heer Generael Reael ende den raet in Banda voor dese seeckre ordre in Banda geraemt is geweest op de repartitie van de buyt in Banda, ende nu sedert de conqueste van Banda eenighe gevlochte Bandanesen by d' onse gecomen sijn, die den gouverneur ende den raet op Banda volgens voorsz. ordre sonder advoy van sijn E. gerepartieert hebben, ende dat den E. Jan van Gorcum, als commandeur op de tocht van Banda soo te water over de schepen als te lande over eenige compagnien saldaten gebruyckt, van gelijcke enige porsie in de voorsz. buyt is pretenterende, ende by den raet alhier verstaen wort geen reden te wesen om ditto Gorcum uyt des Compagnies middelen sijn pretentie te vergoeden, is by sijn E. ende den raet goetgevonden den voorsz. van Gorcum uyt te stellen tot naerder informatie wat by d' onse in Banda becomen ende hoe 't selve verdeelt sy, om daernaer vorder over de saecke te disponneren.

Jan Thomasz., uytgevaren anno 1612 voor assistent met 't schip *Hoorn*, tegenwoordich als coopman op 't jacht den *Groenen Leeuw* dienende, wiens

tijt geexpireert is, wort opnieuws aengenomen de Generale Compagnie voor oppercoopman dry jaeren in 't lant te dienen, mits van nu voortaan genietende f 80 ter maent, en sal hem vervoegen op 't sregat *Aracan* om daermede naer Solor te vaeren.

Jan Rochus van Delft, uytgevaeren voor oppercuyper met 'tschip de *Vrede* a f 14 ter maent, tegenwoordich 't selve ampt alhier aen 't lant bedienende, wort ten respecte den sware arbeyt ende groote slijt in cledinge die dagelijcx is doende toegeleyt voortaan te winnen f 18 ter maent, mits dat van nu aff dry jaeren in 't lant opnieuws sal dienen.

Abraham de Sweert van Middelburch, uytgevaeren voor oppercuyper met 't jacht *Westcappelen* a f 18 ter maent, denwelcken geduerende d' uytreyse als voorleser is gebruyckt, wort alsnu daerinne door d' heer Generael op de goede getuychnisse die van deselve gegeven wort geconfirmeert ende voor cranckebesoecker aengenomen met de voorgaende gagie, mits dat de cajuyt sal genieten.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, JAN DIRCKSZ. LAM, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER.

Vrydach adi 15 October anno 1621. Op d'arivee van 'tschip *Westvrieslant* ende de nieuwe secouse met hetselvige van 't vaderslant becomen, is by sijn E. andermael in deliberatie geleyt wat ende hoeveele contanten men met de vloote nae de custe van Mallabar ende Goa gedestineert senden sal.

Item oft men tot de acht kisten met contanten, per resolutie in dato 12 couranti gearresteert met den *Gouden Leeuw* nae de custe Coromandel te senden, vermach noch eenige meer van dit nieuwe secoers daerby te voegen.

Alsoo men overslach maeckt dat het resterende cappitael noch al te sober vallen sal om te voldoen den verhoopten Chinesen handel hier tot Batavia, den peperhandel van Bantam, de schult van d' Engelsen, de Mollucques, Amboina, Banda, Jamby, Patany, 't ondersoeck van den handel op de cust van China ende versheyden andere quartieren, wort by sijn E. ende den raet verstaen datmen met de vloote nae de custe van Mallabar niet meer als ses kisten vermoghen sal te senden, hoewel daer meer dan 400.000 realen vereyscht worden, soo om den peperhandel op voorsz. cust te vervorderen, de negotie in Suratta te vervolgen, als insonderheyt den sydenhandel op Parsia te betrachten; item datmen met den *Gouden Leeuw* niet meer als die geordonneerde acht kisten senden mach, hoewel daer van gelijcke meer van node sy, behalven 't gene op de custe Coromandel alrede in voorraet hebben, soo tot de retoeren voor 't patria als insonderheyt incoop van cleden voor de custe van Java, Malleyen, de Mollucques, Amboyna ende Banda, welcke plaetsen tot

noch toe noyt naer den eysch voldaen sijn geweest ende tegenwoordich als-noch gans sober voorsien.

Niettegenstaende den raet per resolutie in dato 12 deser by voorgaende arest van den 2nd September genomen persisteert nopende 't versenden van d'heer Jacob Dedel met de vloote nae de custe Mallabar ende Goa, is evenwel by sijn E. andermael den raet in bedenkinghe gegeven oft men met voorsz. arest voort sal gaen, daerop den raet nae rype delibiratie ende om verscheyde consideratien goet gevonden ende voor de derde mael gearesteert heeft, dat d'heer Dedel voor admirael met de vloote van defentie gaen sal, alsoo dit een van de importantste employcten wesen sal, daeraen de Vereenichde Compagnien eenen overtreffelijken dienst ende den vyant den meesten affbreuck in dese Indien gedaen can werden, ende met soo een vigoreuse macht van schepen als dese t' samengevoechde vloote van defentie is, een integren, cloeckmoedich, ervaeren ende aensienlijck persoon behoort te gaen, omme met gesach ende authoriteyt 't gouvernement ende beleyt van deselve tot contentement van beyde de natien ende reputatie van de Verenichde Nederlanden met discretie te manieren, gelijck mede omme by vremde potentaten, coningen ende volcken op de custe van Mallabar oft elders daer dese vloote soude mogen comen te arriveren ende in onderhandelinge te treden, alle saecken tot gemene besten te helpen bestieren.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, JAN DIRCKSZ. LAM, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, VAN UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 16 October anno 1621. Alsoo den tijt van Abraham van Uffelen in Januario 1623 gaet expireren ende genegen is nae de expiratie van synen tijt de Compagnie langer in 't lant te dienen, is by sijn E. ende den raet goet gevonden sijnne verbonden tijt noch drye andere jaeren te prolongeren ende hem voor raet van Indien aen te nemen a f 200 ter maent, de gagie van nu aff ingaende tot in 't vaderlant toe, omme met den *Gouden Leeuw* nae de custe Coromandel te gaen ende den persoon van Anderies Soury, wiens tijt in Januario toecomende gaet expireren, te verlossen.

Is mede goet gevonden Jan Hendricksz. Sael op sijn versoek wederomme in dienst van de Compagnie aen te nemen, op de goede hoope die men van syne persoon is hebbende.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, JAN DIRCKSZ. LAM, DEDEL, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 18 October anno 1621. Andermael by sijn E. geresumeert sijnde 't arest nopende 't seynden van acht kisten gelt met de *Gouden Leeuw*

nae de custe Coromandel, ende den raet voorgedraghen hebbende hoe noodich de voorsz. custe met een groote somma geprovideert dient tot bevoirderinge van den incoop der cleeden voor dese quartieren van Indien vereyscht, is goet gevonden, niettegenstaende 't sobere cappitaal daermede ons tegenwoordich voorsien vinden, noch andere twee kisten tot de voorsz. acht te voegen, ende aan contant 80.000 realen van 8^e te senden.

Item datmen tot de 15.000 fl geroffel nagelen, voor desen met ditto schip geordonneert derwaerts te gaen, noch 5000 fl by sal doen, maeckende t'samen 20.000 fl .

Alsoo Pieter Cornelisz., uytgevaeren voor schipper op 't schip den *Gouden Leeuw* a f 90 ter maent, geordonneert is om sich van ditto schip aen lant te transporterend ende neffens den E. Cornelis Reyersz. 't equipagiemeesterampt waer te nemen, is goet gevonden in desselfs plaetse als schipper te stellen Daniel Jansz. Cock, uytgevaeren met ditto schip voor oppertimmerman a f 60 ter maent, mits verbeteringe volgens den artijckelbrief genietende, sijnde f 75 ter maent, den tijt ingaende van den 24 September passato dat hy in 't voorsz. schippersampt geadmitteert is.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, JAN DIRCKSZ. LAM, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 20 October anno 1621. Op de propositie by sijn E. in dato 12 deser den raet in bedenkinge gegeven nopende 't employ van 't jacht *Armuyen*, is goet gevonden 't voorsz. jacht in 't vaerwater van Mallacca neffens onse andere cruysende jachten te gebruycken ende met den eersten derwarts te senden, alsoo men verstaet dat de Compagnie op voorsz. vaerwater den besten dienst sal connen doen, alsoo een cloeck gemonteert ende uyttermaten beseyle jacht is.

Item alsoo men *Groningen* alle ure van Jamby is verwachtende ende in desselfs plaetse weder een ander groot schip gesonden dient omme de last in Jamby ende Andrigiry vallende van de over ende weder vaerende jachten in te nemen, is goet gevonden datmen 't schip *Ackmaer* met den eersten nae Jamby senden sal.

Item alsoo den tijt genaect dat de Mollucques, Amboina ende Banda met cargasoen van cleeden, comptanten, victualien ende andere nootlijckheden versien worde tot incoop van speceryen, onderhout van de forten ende schepen, is goet gevonden datmen prepareren sal de schepen d' *Eendracht*, 't *Wapen van Delft*, de *Zeewolff*, te weten d' *Eendracht* voor de Mollucques, 't *Wapen van Delft* ende de *Zeewolff* voor Amboyna ende Banda.

Item alsoo tot den handel van Timor meenichtte jachten en cleen vaertuych

van noode sy om op verscheide plaetsen aende Zuyt- en Noortsyde van ditto eylant 't sandelhout ende was te procureren, alsmede om de Portugiesen die sterck op Timor handelen allen mogelijcken affbreuck te doen, is goetgevonden vooreerst te prepareeren ende derwarts te senden de jachten de *Valck* ende *Westcappelen* met de fregatten *Aracan*, de *Goede Fortuyne*, *Solor* ende *Amboyna*, niettegenstaende dat op voorsz. vaerwater ten minsten een dousijn soo jachten als fregatten vereyscht, soo om stercker cappitael van Chormandelse ende insonderheyt Chinese waeren tot voldoeninge van dien handel derwarts te senden ende de plaetsen overal te besetten, gelijck mede om de Portugiesen t'eenemael vandaer te verjaegen; doch dewyle tegenwoordich soo van d'een als d'ander by gebreck van middelen den eysch niet voldoen connen, sullen ons voor dit jaer met de presente macht moeten behelpen.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, JAN DIRCKSZ. LAM, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 25 October anno 1621. Andermael is by sijn E. den raet voorgedragen hoe 't schip *Hollandia* tegenwoordich soo langhe volladen gelegen heeft ende opgehouden is geweest op hoope van d'een off d'ander quartier sooveel retoer becomen te hebben dat 't schip *Middelburch*, 't welck ontrent een derdendeel van zijn last in heeft, met ditto *Hollandia* in compagnie hadde mogen vertreken, ende aengesien tot noch toe van geene plaetse iets verschenen is, ende geen seeckerheyt daerop gemaect kan worden, ofte het al geraden sy 't voorsz. schip langer op te houden, dan oftemen 't alleene vooraff sal senden; waerop den raet eenstemmich advyseert datmen tot de compste van 'tschip *Groningen*, welck alle ure van Jamby verwacht wort, op houden en treyneren sal, op hoope ondertusschen sooveel last becomen sullen, dat 't voorsz. schip *Middelburch* sullen cunnen affladen ende met ditto *Hollandia* in compagnie versenden, te meer tewyle 't voorsz. schip alsnoch geen tijt en verlicht om in een goet saysoen op ons vaderlant te comen.

Item niettegenstaende 't jacht *Westcappelen* met de fregatten *Aracan* ende de *Goede Fortuyne*, per resolutie in dato 20 deser in meerder vloote naer *Solor* ende *Timor* gedestineert, tegenwoordich claer ende seylreet leggen om datelijck te connen vertreken, is evenwel goetgevonden die alsnoch op te houden totdat de resterende dry mede gereet sullen wesen, naementlijck 't jacht de *Valck* met de fregatten *Solor* ende *Amboyna*, alsoo apparent is op 't joncxste van dese weeke gereet sullen vallen om alsdan alt'samen in compagnie te vertrekken.

Voorder is by sijn E. den raet voorgedraghen hoe noodich het sy tot ver-

seeckeringe van des Compagnies staet in Amboyna dat de quade menees ende smoockende rebellie van die van Loehoe ende haere consoorten in tijt t' eenemael uytgeroeyt ende gedempt worde aleer de saecke erger ende voor de Compagnie hiernaē lastiger ende prejudiciabelder valle ten aensien van onse ongeveynsde vrienden, ende dat daertoe een goede macht van ontrent 1000 coppen vereyscht wort omme de saecken tot den uytterste met eere uyt te voeren.

Item hoe noodich het sy tot bevoirderinge van den handel op China ende affbreuck van den algemeynen vyant datter ten minsten 6 a 7 schepen teghen Febrewary ende April toecomende geprepareert worden, enighe om den handel op de custe van China te ondersoecken ende andere om op de Spaensche silverschepen ontrent Cabo de Spirito Sancto te cruyesen, doch dewyle geen bastante macht van volck hebben om dese projecten te gelijck by der hant te nemen gelijck dat betaempt ende lichtelijck waergenomen conde worden indien het ons aen geen volck onbrack, maer seer apparent is, dat 't een om 't anders wille dit jaer sal moeten naegelaten worden, is by sijn E. tot naerder conclusie den raet in bedenkinge gegeven welcke van dese voorverhaelde projecten geprefireert dienen, 't sy 't redres van de saecken in Amboyna ofte de tochten op China ende Spirito Sancto.

Item alsoo d'overhooffden op 't schip *Westerlieslant* wegen haer spoedige voyagie premie sijn versoeckende, te reecken van den tijt aff dat uyt Engelant gelopen sijn, allegerende, gelijck de waarheyt is, dat 't voorsz. schip van Zeelant expres om de cortsthalven ongeprovideert vooruyl naer Wight gesonden is omme aldaer syne depesche ende vorder affladinge te verwachten, wort by den raet verstaen, datmen haer premie volgens de geraemde ordre sal betaelen te reecken van Engelant aff, aengesien 't schip aldaer ende niet in Zeelant sijn depesche ontfanghen heeft.

Pieter Bosschaert, oppercoopman, uytgevaeren anno 1611 met 't schip *Banda* onder de vlagge van d'heer Generael Reael, tegenwoordich winnende f 70 ter maent, wiens tijt ontrent 16 maenden geleden geexpireert is geweest, wort opnieuws in voorsz. qualite aengenomen de Generale Compagnie van nu aff noch dry achtereenvolgende jaeren in 't lant te dienen, mits genietende sedert primo deser tot in 't vaderlant toe f 124 ter maent, ende alsoo den voorsz. Bosschaert sedert primo April 1620 tot primo Augusto 1621 als ophooft over de comptoiren van Mackjan is geemployeert geweest sonder daervooren eenige verbeetering genoten te hebben, wort denselven tot dien syne tot een vereeringe toegeleyt de somma van 300 Carolus guldens.

Jan Thinbergen, uytgevaeren anno 1618 met 't schip *Mauritius* voor assistent, ende nu eenige tijt langh 't ondercoopmansampt waergenomen hebbende, wort ten aensien van sijn goet comportement ende dienst tot

ondercoopman gemaectt, ende sal voortaan winnen f 30 ter maent, om op de voyagie naer Solor ende Timor gebruyckt te worden.

Hendricq Albertsz. Kieckent, assistent, uytgevaren met 't schip *Alckmaer* a f 16 ter maent, wort neffens andere assistenten toegeleyt voortaan f 20 ter maent.

Abraham Caerdeman, uytgevaeren voor assistent met 't schip *Tholen* de laeste reyse, denwelcke seeckere tijt als ondercoopman op 't jacht *Amboyna* heeft gevaeren, wort ten aensien van sijn goet comportement tot ondercoopman gemaectt ende f 30 ter maent toegeleyt, om op Solor ende Timor gebruyckt te worden.

Jan Arentsz. van Bremen, slootemacker, uytgevaeren met 't schip *Nieuw Bantam*, winnende f 15 ter maent, wiens tijt voor de tweede mael geexpireert is, wort weder opnieuws voor 3 jaeren aengenomen a f 18 ter maent.

Adriaen Adriaensz. van Rotterdam, uytgevaeren anno 1618 met 't jacht 't *Hert* voor jongen, wort aengenomen voor assistent de Compagnie 3 jaeren van nu aff in 't lant te dienen a f 18 ter maent.

Jan de Hornay, uytgevaeren voor assistent met 't schip *Mauritius* de tweede reyse, een tijt lang op de fregatten *Ceylon* ende de *Goede Fortuyne* 't ondercoopmansamt waergenomen hebbende, wort tot ondercoopmanaengenomen om op de voyagie naer Solor ende Timor te gebruycken, ende sal voortaan winnen f 30 ter maent.

Juan Despatsche van Madril, vryman alhier, wort wederomme in dienst van de Compagnie voor soldaet aengenomen a f 12 ter maent ende de vrye kost.

Alsoo Willem Ramsey, gewesen stierman, op den 27^{en} November 1620 als schipper op 't jacht *Tortan* is gestelt omme de voyagie naer Solor ende Timor te doen ende alsdan naer sijn merite verbeteringe van gagie te genieten, winnende f 40 ter maent, wort op 't goet rapoort dat van denselven gegeven wort, toegeleyt sedert 27^{en} November voorsch. voortaan te verdienen f 65 ter maent, midts dat van die tijt aff drye jaeren in 't lant sal dienen ende 't schip-persamt op de joncq *Firando* waernemen.

Hendrick Jansz. van Armuyen, uytgevaeren anno ¹⁾ met 't schip, ¹⁾ laest gedient hebbende voor bottelier a f 30½ ter maent, teghenwoordich vryman alhier, wort weder in dienst van de Compagnie voor hoochbootzman aengenomen 3 jaer te dienen a f 30 ter maent.

Jan Dircksz. Baeck, quartiermeester, uytgevaeren met 't schip, ¹⁾ tegenwoordich dienende op d' Engelse *Beer*, winnende f 13½ ter maent, wort opnieuws in voorsch. qualite voor 3 jaeren aengenomen ende sal voortaan winnen f 18 ter maent.

¹⁾ Niet ingevuld.

Hitte Foppens van Harlinge, uytgevaeren voor bootsman op 't schip . . . ,¹⁾ tegenwoordich dienende op *Zierickzee*, is den 10^{en} September passato aengenomen voor bosschieter drie jaeren in 't lant te dienen ende f' 13 ter maent te genieten.

Alsoo den tijt van Dirck Gerritsz. Crul, uytgevaeren anno 1617 voor schipper op 't jacht de *Tiger* ende nu laest deselve qualite op 't schip 't *Wapen van Amsterdam*, dat in Banda aan de wal geleyt is, bedient hebbende, ontrent een jaer geleden geexpireert ende noch wel genegen is de Compagnie twee jaer voor sijn oude gagie, wesende f' 85 ter maent, in 't lant te dienen, midts conditie dat nae d' expiratie derselver als schipper soo de gelegenthelyt sulcx toelaet op een van de nae 't vaderlant keerende schepen sal mogen keeren, is goet gevonden denselven Crul sijn versoek te accorderen ende hem als schipper op 'tjacht de *Valck*, dat van schipper onversien is, te authorizeeren, om daer mede naer Solor ende Timor te vaeren.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, DE CARPENTIER, JAN DIRCKSZ. LAM, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi primo November anno 1621. Alsoo tot bevoirderinge van retoeren gelijck mede omme naerder ordre te geven op den handel ende 't lichten van ons comptoir in Atchijn noodich is, dat voor 't verloop van 't Oostemousson een schip ofte twee soo 't mogelijck waer derwarts gesonden worden, is by sijn E. den raet in consideratie gegeven wat jachten off schepen van degene die hier tegenwoordich leggen men daertoe behoorde te employeren, waerop nae rype deliberatie ende overslach van de presente gelegenthelyt den raet eenstemmich goet gevonden ende gearresteert heeft datmen vooreerst 't jacht den *Orangeboom* prepareren ende voor 6 maenden provideren sal, omme met den eersten binnen door de Straet van Mallacca naer Atchijn te gaen ende in passant te sien wat advantage op den vyant te behaelen sy.

Is mede by sijn E. in deliberatie tot naerder conclusie gegeven ofte het niet geraden waere datmen by de *Orangeboom* 't jacht den *Haesewint* voegde, 't welck tegenwoordich op de wacht voor Bantam light.

Voorts is gearresteert desen aenstaende nacht 't jacht den *Neptunes* naer Bantam te senden om den *Haesewint* op te ontbieden ende in desselffs plaetse voor Bantam neffens de *Dragon* op de wacht te blyven leggen.

Is mede goet gevonden toecomende nacht 6 welgemanede tingans voor 6 dagen geprovideert om d' Oost te senden, de walle langs tot ontrent Pamanukan, om te sien oft sy eenighe van de Bantamse prauwen die men verstaet dat

¹⁾ Niet ingevuld.

haer op de cust onthouden om ons den toevoer van des Matarams lant aff te snyden, soude connen attrapperen.

Item datmen 't *Wapen van Jacatra* prepareren ende voorsien sal om met den eersten ontrent de riviere van Pontangh op de wacht te gaen leggen.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent alsvooren.

Woensdach adi 3 November 1621. Per resolutie in dato primo deses was gearresteert datmen 't jacht den *Orangeboom* prepareren soude om naer Atchijn te gaen ende vooirder by sijn E. den raet in consideratie gegeven oft men 't jacht den *Haesewint* in compagnie van den *Orangeboom* soude seynden, doch alsoo 't selve jacht onlangs opontbooden ende noch van Bantam niet gekeert is, geeft sijn E. den raet in bedencken off men den *Orangeboom* tot den *Haesewint* compste sal ophouden, dan off men hem vooruyt sal laeten gaen, waerop den raet advyseert dat men den *Orangeboom* wel tot Jamby toe vooruyt mach seynden ende dat den *Haesewint* soo haest hier compt ende claer is volgen sal, om alsdan vandaer voorts in compagnie door de Straet van Mallacca naer Atchijn te lopen.

Item alsoo per de joncxste advysen met *Groningen* op heden van Jamby becoomen verstaen hoe daer nodich een groot schip van ontrent 300 lasten gesonden dient op de groote apparentie van tegen toecomende January hun volle last in peper te sullen becomen, is goet gevonden dat 't schip *Alekmaer* met den eersten derwarts sal gaen.

Item is by sijn E. den raet voorgedraghen ofte het oock nodich sy datter een groot schip nae Mallacca gesonde worde om ons cruysende jachten ende ander vaertuych tot een beschut ende rendevous te dienen in gevalle den vyant enige notable macht van Goa ofte Manilha becomen hadde, ende ofte men 't schip *Zierickzee* daertoe niet soude mogen gebruycken, 't welck voor eerst geen ander dienst sal connen doen als hier voor Batavia oft Bantam te leggen. Den raet meent ende advyseert niet noodich te wesen dat *Zierickzee* nae Mallacca gesonde worde, aengesien in Jamby ende 't vaerwater van Mallacca alrede een goede macht van schepen ende jachten sijn houdende, ende dat *Alekmaer* met den eersten nae Jamby gaet 't welck ter noot voor een secours ende rendevous van de jachten sal connen dienen.

Item alsoo Abraham van Nullegem een tijt lanck sieck is geweest ende sich noch indispoost bevindende om de Compagnie behoorlijck dienst te connen doen, versocht heeft, ontslaghen te mogen worden ende als een vry man hier te resideren om beter gemack te nemen ende syne voortgaende convalescentie te procureren; niettegenstaende ady 19 Juny passato op Amboyna de nova verbonden ende aengenomen is geweest, soo wort evenwel by den raet verstaen datmen hem sijn vrydom op sijn ernstige instantie vergunnen ende sijn

verdiende gagie, op 6 maende nae, aff betalen sal, om hem daermede als een vryburger te erneren ende een penninck tot soulagement van syne dispencen te procureren.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent alsvooren.

Vrydach adi 5 November 1621. Alsoo d' E. heer Generael met het schip *Westvrieslant*, jonext van 't vaderlant gecomen, onder andere een perticuliere missive van de Seuenthiene ontfangen heeft, daerinne de Heeren Mayoren sijn E. seeckere conditie sijn presenterende tot prolongatie van synen geexpireerden tijt, daerneffens byaldien sijn E. tot dese conditie ende prolongatie niet genegen was, een acte van authorisatie sijn sendende waerby sijn E. ende raden van Indien geauthoriseert worden tot de electie van eenen anderen Gouverneur Generael, heeft derhalven d' E. heer Generael de presente raden beroepen, haer voorsz. missive verthoont ende daerby verclaert dat hy de Heeren Bewinthebberen vooreerst van haere aenbiedinge was bedanckende ende geensins gesint sich langer te verbinden, maer met d' eerster gelegenheit gedelibereert was sich nae 't vaderslant te vervoege, weshalven sijn E. voorgedraghen heeft offmen met de presenten raden voortvaren sal om eenen nieuen Gouverneur Generael te verkiesen, dan off men nae d' advyse ende stemmen van de affwesende raden vertoeven sal, gelijck mede wanneer sijn E. behoorde te vertreken, 't sy nu met de schepen *Hollandia* ende *Middelburch*, oft met andere naestvolgende gelegenhey't, stellende hetselfe ter dispositie van den raet omme nae te comen 't gene sylleden hierinne ten meesten dienste van de Generale Compagnie sullen bevinden te behooren. Op allen 't welcke den raet eenstemmich versoect dat sijn E. gelieven sal sijnen tijt te prolongeren ende in sijn tegenwoordich gouvernement te continueren, alsoo den Staet der Vereenichde Nederlanden ende bysonderen welstant van de Generale Compagnie in dese Indien op 't hoochste daeraen is gelegen; advyseert wyders byaldien sijn E. tot langer verbindnisze sijns persoons niet verstaen can, dat sijn E. evenwel gelieven sal soo lange te continueren ende over te blyven totdatmen de stemmen ende advysen van alle de raden van Indien tot d' electie van eenen Gouverneur Generael sal connen byeenvergaderen, alsoo gans niet geraden connen vinden met een incomplete raet over soo een importante saecke te disponneren, oversulcx dat sijn E. met dese schepen niet vertreken, maer gelieven sal te vertoeven totdat d' advysen van d' absente raden becomen sullen hebben.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent alsvooren.

Saterdach adi 6 November 1621. Alsoo ten aensiene van de onredelijcke ende genoechsaem tirannicque proceduirens van den coninck van Atchijn al

over eenige jaeren geresolveert is geweest ons comptoir op te breecken ende van daer te lichten, 't welck tot noch toe getreyneert ende aengesloert heeft, is by sijn E. ende den raet om voorverhaelde redenen ende andere consideratie goet gevonden andermael precise ende naerder ordre met dit jacht den *Oranjeboom* aan d' onse te geven, ingevalle 't comptoir noch niet gelicht sy ende dat geen redelicken handel connen obtineren ende soo die al schoon obtineren, naerdat den handel dan gedaen sal wesen, dat haer met alle man ende des Compagnies goederen vandaer transporteren ende t'scheep vervoegen, midts dat al voiren licentie ende affscheyt met alle eere ende vrientschap versoecken byaldien de gelegenheit sulcx gedoocht, ofte bedecktelijck vertrekken soo daer enich quaet naedencken mede gemengt sy, alsoo in aller maniere ongeraden is langer een comptoir in Atchijn te continueren, want sulcx allene is dienende tot een onderpant van des conincx insolentie, daerdoor wy ingehouden worden refaltie van ongelijcke te moghen nemen als d' occasie presenteert, gelijck wy voor desen op verscheyde andre plaetsen bevonden hebben; doch is de meninge, byaldien met vrientschap van daer scheyden, deselve sooveel mogelijk is t' onderhouden ende de negotie jaerlicx met schepen te vervolghen, gelijck by andere natien in gebruyc is, ende men op andere plaetsen van de Westcuste van Sumatra gewoon is te handelen.

Jan van Meerwijck, assistent, uytgevaere met 't schip *Nieuw Zeelandt* de laeste reyse a/ 15 ter maent, tegenwoordich vaerende op 't jacht den *Oranjeboom*, wort door sijn goet comportement toegeleyt voortaen te verdienen f 20 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent alsvooren.

Sondach 21 November anno 1621¹⁾). Per resolutie in dato 20 October passato was gearresteert dat het schip d' *Eendracht* met cargasoen ende nodige provisien naer de Mollucquen gaen soude, dan alsoo sijnne E. beducht is, vermits sijnne groote, dat het wat te lang in de ladinge mocht leggen, de Mollucquen ondertussen gebreck van cappitaal tot den handel souden lyden, d' Engelse alle ure schepen van de Cust ende Suratten met Coromandelse ende Gousseratse cleeden waeren verwachtende, daermede ons innewaerts een groot voordeel souden affsien byaldien niet geprevenieert wierden, ende dat tegenwoordich met de wedercomst van de *Morgensterre* gelegenheit hebben om een minder schip als d' *Eendracht* met contanten ende cleeden vooruyt te mogen senden, is goet gevonden om voorverhaelde consideratie, dat de voornoemde *Morgensterre* met twee kisten contanten ende een goet cargasoen cleeden met den aldereersten na de Mollucquen vertrekken ende

¹⁾ Resolutien 21 Nov. 1621—15 Jan. 1622 : W 11.

't schip d' *Eendracht* hier noch blyven sal, om daerna met provisie ende andre nootlijckheden te volgen.

Niettegenstaende dat tegenwoordich gants sober van contanten voorsien sijn, in voegen, dat met de presente middelen, als men d' Engelsen een goet stuck gelt sal moeten uytkeeren, den peperhandel in Jamby vervolgen, Suratte provideren, tegen de dagelijcxse toevoer van rijs, peper, ende Chineesse waeren wat sullen behouden, ons niet overich resteeren sal omme tegen het uytgaen van 't Westemousson den handel in Patany, Siam, ende Cambodia te vervolgen, maer insonderhey't den rijcken handel op de custe van China te onderstaen, soo is nochtans heel nodich ende goet gevonden van 't weynige ons tegenwoordichresteert vijff kisten met contanten tot incoop van de speceryen innewaerts te senden, te weten: twee, gelijck vooren geseyt is, naer de Molluccos, twee naer Amboyna ende een na Banda, aengesien die plaetsen seer sober tot incoop van nagelen voorsien sijn, den eysch van cleden, by gebreck, niet voldoen connen, maer insonderheydt dat d' Engelse in twijfelinge geleyt hebben off dit jaer haer contingente portie tot den handel ende betalinge van de gemeene lasten in de Molluccos, Amboyna ende Banda sullen connen fournieren.

Wyders is by sijnne E. voorgedragen, hoc nodich Suratte tot incoop van Gouseratse cleden met een goet capitael voorsien dient, hoe 't comptoir seer sober geprovideert was, ende dat met de schepen van desentie niet meer als 6 kisten contanten derwarts gesonden waeren, 't welck niet maecken mach ten aensien van de quantiteyt cleden dieder vereyscht worden om den inlantsen handel te voldoen ende d' excessive oncosten over te winnen, waerover syne E. tot naerder conclusie den raet in bedenckinge gegeven heeft off het niet raetsaem waere, onaengesien het laest op 't mousson is, datmen onderstond 't jacht *Purmerent* met vijff kisten contanten met den eersten door de Straet van Mallacca naer Suratten te senden ende in passant Atchijn met nodige advysen liet aendoen, alsoo daer beyde de Compagnien grootelijcx aen gelegen is.

Adryaen Woutersz. Draeck, ondercoopman op 't schip *Zierickzee*, is den 11^{en} deser aengenomen de Compagnie drie jaeren opnieuws voor coopman in 't lant te dienen a f 60 ter maent.

Harmen Barentsz. van Witmondt, uytgevaren voor bosschieter met 't jacht *Postpaert* de laeste reyse, wort aengenomen de Compagnie opnieuws drie jaren voor smit in 't lant te dienen a f 18 ter maent.

Domingo Morero, Spangiart, nu laest met 't schip *Zierickzee* uyt de Molucquen gecomen, wort aengenomen voor soldaat a 4½ reael van achten ter maent, den tijt ingaende van 20 September passato, dat den voornoemden dienst waergenomen heeft.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., THIJS
CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 27 November anno 1621. Op de jongste voorstellinge in dato 21 deser by sijnne E. den raet in bedenkinge gegeven nopende 't versenden van 't jacht *Purmerent* met vijff kisten contanten na Suratte, is andermael de saecke by sijnne E. geresumeert ende den raet voorgedragen de nootwendicheyt van voorsz. reise, aengesien 't comptoir Suratte gants sober van cappitaal tot opcoop van cleden voor dese quartieren ende retoeren voor 't vaderlant voorsien is, ende dat met de schepen van defentie niet meer dan ses kisten derwerts gesonden sijn, van dewelcke men noch niet seecker gaet dat in Suratten comen sullen, insonderheyt soo de voorsz. schepen, gelijck verhoopt wort, langs de cust van Mallabar tot eenige handelinge geraecken.

Item dat de Gouseratse neffens de Choramandelse cleden de enige coöpmanschappen sijn daermede men den peper ende 't gout van de Oost- ende Westcust van Sumatra, Java ende andre quartieren, de speceryen van de Molluccos, Amboina ende Banda ongelijck beter als met gelt oste reaelen in handen becomen can, waeraen oock de excessive groote lasten, die de Generaele Compagnie in dese Indien boven haer tegenwoordich vermogen is supporteerende, rijckelijck gewonnen connen worden, ende by gebreck van dewelcke de Compagnie soo in bevordering van retoeren, stabilatie van den handel tot Batavia ende overwinninge van de swaere lasten geensints bestaan can, maer eyndelinge haer selven tot niet souden consumeeren; oste het derhalven niet geraden sy met voorsz. reyse voort te vaeren, dan oft daer enige bysondere consideratien oste onmydelijke inconvenienten sijn, die deselve souden mogen weerhouden: ten eersten overleggende de schaersheyt van contanten, waermee ons alsnu seer beswaert vinden, soodanich te wesen, dat hier niet alleen de voornoemde vijff kisten niet sullen vermogen te derven, maer dat oock tot bevoirderinge van den nodigen handel in dese Austraelsche quartieren, item tot ondersoeck van den rijcken Chineesen handel op China, behalven de betalinge die men t' syner tijt aen d' Engelsen sal moeten doen ende veel andre dagelijcxse toevallen, ongelijck meer te cort sullen comen als tegenwoordich by den anderen hebben; ten tweeden waer 't schoon dat men sooveel contanten derven mocht, soo is het evenwel gans onseecker ende bycans ongesien, alsoo het seysoen seer verlopen is, ende 't Westelijcke mousson buyten gewoonte sterck doorwayt, dat dit schip Suratten tijtljck genoech sal connen beseylen.

Hierop droech syne E. voor, dewijl men met Suratten soo onseecker schijnt te gaen, oste men 't voorsz. schip niet met de contanten na de cust van Coro-

mandel sal connen ende behooren te senden, omme dc voorsz. pennigen vandaer over lant na Suratten per wissel over te maecken.

Wat belangt de reyse na Choromandel wort mede hier onseecker gehouden ende verstaen dat deselve wellicht soo lange als de Surratse soude connen tegenstaen, om welcke voorverhaelde consideratie, maer insonderheyt de schaersheydt van cappitael daerinne ons alsnu bevinden, den raet goetgevonden heeft ende gedwongen wort t' arresteerden met de voorsz. geproponeerde voyagie tot Maert off April toecomende aen te sien ende ondertussen verbeyden wat nieuwe secoersen d' Almogende van 't vaderslant sal gelieven te geven, achtende dat het dan noch tijs genoech ende voor wint wesen sal om een schip na de cust Choromandel te senden ende de penningen gelijck voren geseyt is naer Suratten te remitteren; beclachlijck sijnde, dat by gebreck van cappitael (soo serieuselijck ende met alle brieven gestadich van onse Meesters versocht) den eysch van soo treffeliicken handel niet voldoen, noch de behoorlijcke retoeren voor 't patria procureeren connen, maer ter contrarie, dat de schepen per foute van employ onnuttelijck vergaen, ende de Generale Compagnie in de swaere lasten ondertussen t' eenemael versmoort.

Jan Hendricxz. Sael, uytgevaren voor opperoopman op 't schip *Westvrieslant* de tweede reyse, tegenwoordich vryman, wort de novo in dienst der Generale Compagnie voor opperoopman aengenomen drie jaeren in 't lant te dienen a f 100 ter maent.

Michiel Smit van Loteringen, vryman, wort aengenomen voor oppasser op de passar off merct deser stede, ende sal tsedert 21 deser dat voorsz. dienst waergenomen heeft, ende soolange daerinne continueert, voortaen verdienen f 20 ter maent.

Elyas Elyasz. van Jeveren, uytgevaren voor soldaet met 't schip de *Goede Fortuyne* d' eerste reyse a f 9 ter maent, dewelcke tsedert syne aencomste alhier in de smisse is gebruyckt ende alsnoch daerinne arbeyt sonder daervooren eenige verbeteringe genoten te hebben, wort toegeleyt voortaen te winnen f 13 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 16 December anno 1621. Alsoo tegenwoordich alhier na gissinge ruym sooveel off meer retoeren voor 't vaderslant byeen sijn hebende als tot d'affladinge van 't schip *Gouda* van doen sullen wesen, is by sijnne E. den raet voorgedragen off het geraden is 't voorsz. schip, nadat volladen sal wesen, alleene vooraff naer 't vaderslant te depesscheeren, dan off men 't selve tot d'affladinge van noch een ander schip ophouden sal, om

alsoo volgens d' ordre van de heeren Meesters tenminste twee in compagnie te vertrecken; item wat schip men soo van de tegenwoordige, als degene, die noch cortelinge van andre quartieren te verwachten hebben, nomineeren ende prepareren sal, om naer *Gouda* in de ladinge te leggen; waerop den raet eenstemmich advyseert, datmen *Gouda* niettegenstaende volladen sijnde tot January toecommende sal ophouden, omme te sien wat retoeren ondertussen tot de ladinge van een ander schip byeen sullen connen crygen, ende alsdan naer de vordere bevindinge van *Gouda*'s vertreck te resolveeren.

Item datmen 't schip *Westerwicslant* voornemen ende naer *Gouda* affladen sal, alsoo hier tegenwoordich geen bequamer schepen by der hant sijn hebbende.

Voorder alsoo daer verscheyde importante poincten sijn, soo den generaelen staet als de stabilatie van de negotie tot Batavia concernerende, dewelcke mettertijt sullen dienen voorgenomen ende affgehandelt te worden, ende nodich is dat deselve alvooren met goeden aendacht ende rijp ordeel overwogen ende gepremitteert worden, heeft sijnne E. goetgedacht de navolgende, den presenten raet in bedenckinge te geven om daerop ter gelegener tijt t' advyseeren, sulcx als tot meeste verseeckeringe, accrescement ende welstant van des Compagnie's staet bevonden sal worden te behooren.

Ten eersten, aengesien den omslach groot, daertegen de macht ende middelen niet bastant ende genoech sijn om alles 't gene wel behoorde tegelyck by de hant te nemen, hoe men de presente macht verdeelen ende waerhenen men deselve sal dienen te wenden, 't sy naer Amboyna ende de Molluccos tot redres van den staet in die quartieren, ofte na Cape de Spirito Santo, om op de silverschepen van Nova Spangien naer Manilla comende te passen, ofte na de custe van China om den Chineesen handel te procureren ende den vyant op voorsz. custe alle mogelijcke affbreuck te doen.

Ten tweeden, alsoo men van den Mattarams lant goede quantiteyt rijs verhoopt hadde, waervan alsnoch geen sonderlinge effecten vernomen hebben, ofte het niet geraden sy eenige schepen tijtlijck vooruyt na Japara ende Grisicque te senden, om te sien off men in voorsz. quartieren eenigen rijs becomen can.

Ten derden, off het geraden sy met den coninck van Maccassar in vorder gespreck van vredehandelinge te treden, dan off men de saecken sal laten berusten ter wyle en tijt die van Maccassar ons selfs aensoeken, alsoo vele daeraen gelegen is by wien d'eerste aenspraecke gedaen wort. De vrientschap met den Maccassar is ons dienstich ten aensien van den rijs waermede men vandaer souden connen geriest worden, doch dient dese vrientschap niet dan met onse voordeel gemaect, off is veel nutter nagelaten. Aen d' ander syde moet weder geconsidereert worden, soo men met den coninck van Maccassar vrede maeckt, dat hy de vrye vaert op de Molluccos, Amboyna, Banda ende

d'omleggende landen pretendeeren sal: wat swaricheden [derhalven] den staet van de Compagnie in de ongeruste quartieren ende ondersteek in den coophandel van deser syde te lyden staet. Dient mede wel overwogen ofte de commoditeyten ende 't gerieff van Maccassar ons sooveel waerdich sijn, dat men daertegen de vaert op voorsch. quaertieren soude behooren te gedooogen, ofte dat daer middel sy de saecken soo te beleyden, datmen vrede met den Maccassar maecke, de Portugiesen van daer t' eenemael excludeere, ende dat [die van Maccassar] de vaert op de Molluccos, Amboyna ende Banda naerlaten.

Ten vierden, alsoo men bevint dat den keyser van Jappan, 't sy door instigatie onser vyanden, ofte ter contemplatie haerer schenckagie, quade imformatie, eygen misnoegen, vrese off andersints, trachten sal ons te verbieden met soo grooten vloote daer niet meer te comen om uyt sijn lant den oorloch te voeren, maer dat hy ons oock wetten sal willen stellen, met hoeveel schepen daer jaerlijcx sullen mogen comen handelen, tot welcken eynde hy ons alreede verscheide gewoonlijcke licentien ende vergunde privilegien heeft beginnen t' ontrecken, als onder andre 't uytvoeren van Jappanders ende alderhande amonitie van oorloge; daerbeneffens dat hy ons alreede wel expressclijck heeft doen verbieden, wy voortaan niet meer onderstaen souden eenich vaertuych van geenige natien onder sijn lant ende op sijn stroom aen te tasten ende te beroven, sonder d'extensie van syne jurisdictie te limiteeren, apparent sijnde, dat dese saecke niet begonnen is om daerby te laten berusten, maer ons noch beter sal soeken t' incomodeeren, ende datter meerder swaricheyt op volgen sal, als namentlijck 't verbot van uytvoer van vivres ende alderhande nootlijckheden, maer insonderheyt van rijs, daeraen ons gedurende den oorloch met den Mattaram, die van Maccassar ende andre, veel gelegen is, want byaldien ons den rijs van Japan onthouden wert, soude ons soolange den oorloge in dese quartieren staet, geen ander plaatzen resteerden als Suratten, de Cust van Choromandel, de Westcuste van Sumatra, Siam ende Cambodja, van welcke twee laeste weynich ofte niet te verwachten hebben, vermits den oorloch tussen de Siammer ende Camboyer. De Westcuste van Sumatra gaet mede soo seecker niet. De Custe Choromandel, maer insonderheyt Suratten, sijn seer ongelegen ende mede quade gewassen onderworpen, sulcx dat ons qualijck souden connen behelpen den oorloge met den Mattaram ende Maccassar continueerende, Jappan missende ende 't gewas op d' andre plaatzen qualijck geluckende ofte andre ongevallen daertoe slaende. Niettegenstaende dat dan Jappan vooralsnoch qualijck schynen te connen missen, soo en soude het nochtans niet wel passen, dat ons den keyser van Jappan met synen rijs dwonge. Genomen dan dat dese swaricheyt ons in Jappan voorviel, is het nodich datmen tegen soodanich inconvenient

voorsie; daerbeneffens dient ment t' overleggen, wat ons voorder te doen staet, soo ten aensiën van de procedures alreede tegen ons uytgegaen, als die noch namaels volgen mochten, gelijck mede, al waer 't schoon dat ons alle gerieff van die kant affgesneden wiert, off het evenwel niet geraden sy de vrientschap met den keyser van Jappan te continueeren ende onse saecken soo te beleyden, datmen blycken laete 't gerieff van sijn lant te connen derven ende sonder 't selve te connen bestaan, dan off men de vrientschap t'eenemael verlaten ende harder procedures tegen hem gebruyckensal. Welck van beyde in dese gevallen de bequaemste ende gevoechlijcxste middel sy, geeft syn E. den raet te bedencken.

Ten vijfden, off men met de vorige resolutie nopende 't lichten van de comptoiren in Patany, Sangora, Siam, Cambodia, ende daer het de gelegenheydt van de Compagnie verby mach, voortvaeren sal, dan off daer eenige considerabele redenen sijn waerom sulcx soude behooren na te blyven. De redenen, die den raet voor desen gemoveert hebben daertoe te verstaen, sijn dese.

Eerst en alvoren om den stapel van negotie tot Batavia te trekken, daertoe het beswaerlijck sal connen gebracht worden, soolange men de Mooren ende andre Indische natien volck ende middelen van de Compagnie als een onderpant in haer gewelt laet, weshalven nootlijck de comptoiren gelicht dienen, ende al waer 't schoon de negotie soo haest niet en volchde alsmen wel wenste, soo connen evenwel, met vrantschap gescheyden wesende, gelijck de meeninge is overal te doen daer sulcx geschieden can, den handel met schepen ende jachten vervolgen, ter wyle ende ty'den de saecken allenskens in 't reyn sullen gebracht wesen. Die met vrantschap hiertoe niet te brengen sijn, maer na vyanden landen ende andre quartieren met haer coopmanschappen loopen ende ons den handel niet begeeren toe te staen, sullen dan dies te beter met gewelt daertoe gebracht connen worden, insonderheyt als haer 't onderpant van de comptoiren benomen sy, daeraen wy tot noch toe eenichsints gebonden sijn.

Ten anderen om de Compagnie van de excessive oncosten der comptoiren, timmeragie van de schepen buyten 's lants ende verscheyde andre lasten te verlichten, dewelcke overal meer monteren als d' inlantse winst in de negotie tot noch toe heeft connen opbrengen, gelijck mede om dese consumtie t' eenemael tot Batavia te trekken, aldaer te spendeeren ende te verteeren 't gene nootsaeckelijck gegasteert moet worden; waeruyt dit voordeel te verwachten staet, dat vooreerst de confluentie van vremde volckeren des te grooter worden sal, ende dat tenminsten noch incomste van die eygen consumptie ontfangen sullen, daer men in andre plaetsen neffens d' excessive oncosten noch groote schenckagien ende obligos moet toegeven; daernevens dat de lasten, alle by den anderen getrocken sijnde, beter gemenageert ende

veel oncostelijcker vallen sullen, als dat die op verscheyde plactse gedaen worden. Men bevint daerenboven dat meest alle de comptoiren, insonderheyt die niet wijt van malcanderen gelegen sijn, gelijck als in de bocht van Patany ende andere quartieren geschiet, tegen des Compagnie's welvaeren met eenen blinden yver arbeyden. Elck strijt om den meesten toevoer, waerdor de commodityten ende coopmanschappen onwetende tegen andre opjagen, ende ten diersten incooppen, menende groote eere ende danck ingeleyt te hebben als de goederen maer door haere hant vercregen worden, hoe diere het oock sy, sonder te considereeren d'irreparabele schade die de Generale Compagnie door dese blinde procedures is lydende.

Eyndelinge ende ten principaelste omme de macht ende cappitaelen van de Compagnie in een masse tot Batavia te versamelen, die negotie alhier daermede t'engrosseeren, ende den handel op de quartieren van Suratten, Coromandel ende andre proffijt gevende plaetsen des te rigoreuser te mogen vervolgen, daer ter contrarie tegenwoordich de middelen van de Compagnie door de menichte van de onnutte comptoiren soo wijt ende sijt verspreyt sijn, dat het principale derselve soo door quaet employ, maer meestendeel met quade oncosten ende uytstaende schulden verbrot, gegasteert, verset ende met bancqueroeten tot niet gebracht ende onbruyckelijck gemaeckt wort.

Ten sesten, alsoo de Mattaram na de coninckrijcken van Surrabaya, Bantam ende eyndelinge 't monarchet van heel Java is aspirerende, waertoe sonder onse assistentie ofte teminste onse permissie niet wel comen can, soo ist, dat hy verscheyde middelen onderleyt heeft om ons tot sijn devotie te brengen: eerst met loutere handicheyt; daernaer met ons den toevoer van rijs ende alle nootlijckheden t'onthouden. Eyndelinge siende, dat noch door d'een, noch d'ander middel niet vermocht, maer dat wy den oorloch op 't hartste tegen hem vervolchden, ende sonder sijnnen rijs bestaan conden, heeft het nu noothalven op een ander bouch gewent, hopende met sachte middelen ende groote semblant van vrientschap tot sijn ooghmerck te geraecken. Ons volck, voor desen in Jappara gevangen, heeft hy sonder rantsoen terugge gesonden, den toevoer van rijs ende alle nootlijckheden staet hy toe, de vaert op sijn lant biet hy ons aen, versoect instantelijck dat weder in sijn lant souden comen resideren, dat alle 't gepasseerde niet meer gedacht soude werden. In somma, soo hooch als hy te vooren 't hooft opgeheven heeft, soo laech laet hy het nu weder sincken. Indien het gebeurde, gelijck alrede bedectelijck genoch te kennen gegeven heeft, dat hy hem ontbloote ende resolutelijck onse assistentie ofte permissie versocht omme Bantam sonder verhinderinge aen te mogen tasten, dienen wy wel te overleggen wat ons in desen te doen staet: welck onsen staet seeckerst ende best sy, Bantam in handen van den Mattaram te laten vervallen, ofte Bantam tegen den Mattaram staende te houden,

ofte Bantam selver te conquereteren; welck van dry'en tot aenplantinge ende conservatie van den peperhandel 't beste sy. Meynteneren wy Bantam tegen den Mattaram, staen wy weder met hem in oorlooge te comen, ende 't gerieff van sijn lant voor den tijt te verliesen. Grootser swaericheyt can ons van die kant (Godt de voorste) niet ontstaen, maer mogelijck wel minder, alsoo den noot hem alrede meer gedrongen heeft onse vrientschap aen te soecken (door den affbreuck, die sijnne ondersaten dagelick van ons geleden hebben) als de obstinaetheyt die wy van onser syde bethoont hebben in 't uythouden tegen hem ende 't derven van sijnnen rijs. Ter contrarie, staen wy met den Mattaram tegen Bantam, soo verlenen wy hem een tweede middel in de hant om ons te infesteren. Nu heeft hy allene den rijs; dan sal hy neffens den rijs den peper in sijn gewelt hebben, ende met de conqueste sooveel te machtiger ende insolenter worden; daertegen sullen ons selver ontblooten van 't gewichte, waermede sijnnen trots in ballance gehouden wort, ende van d' occasie om hem te dwingen: sal ons aensoecken ende schone myne bethoonen, op hoope door ons d'een off d' ander tijt tot sijn voornemen te geraecken. Aen d' ander syde moet geconsidereert worden, dat Bantam met het dreygement van den Mattaram beter in devotie gehouden sal worden; dat oock genootsaeckt sal sijn advantagieuse conditien te cederen ende met ons stricte alliantie te onderhouden door de voorgemelte vrese van den Mattaram. Byaldien Bantam hem laet voorstaen dat wy sijnnen staet tegen den Mattaram genootsaeckt sijn te meynteneren om voorverhaelde redenen, gelijck hy mogelijck doet, soo hebben wy de remedie aen ons selven, om hem te doen blijcken wat wy sonder den Mattaram alleen vermogen. Byaldien Bantam nootsaeckelijck t'ondergebracht most wesen, moet men considereren off ons alleen de conqueste niet nutter wesen soude, dan datmen den Mattaram daermede soude laeten doorgaen.

Ten sevenden, omme de verspreyde macht sooseer byeen te trekken ende de Compagnie van onnutte ende lastige forten te verlichten als den staet gedoocht, maer insonderheyt om de macht van de Tarnatanen ende hunne consoorten lancksamerhant te verswacken, haere boose meneen voor te comen ende van langer hant den wech tot een generale reformatie te baenen, was by sijnne E. en den raet in Amboyna goet gevonden ende gearresteert, datmen vooreerst in de Mollucquen verlaten ende demolieeren soude de forten Marieco op Tidor, Caleamatte op Ternaten, ende Saboa op Geola, van welcke Marieco allene geraseert, maer Caleamatte ende Saboa tot naerder ordre van hier by den raet aldaer in surceanse gehouden sijn, om geen andere redenen, soo men bemercken kan, als dat de Tarnatanen met het demolieeren van Caleamatte 't eylant Ternaten dreychden te abandonneren, ende met alle man naer Geola te willen vluchten, vresende alsoo door der Tarnatanen vlucht, die noch onseecker ginck, datter van gelijcken een alteratie op Macquian

soude rysen, alsoo het ondersaten van den coninck van Ternate sijn, waerdoor 't plucken van 't nagelgewas, dat doentertijt seer schoon op Macquian stondt, naer mochte gebleven hebben; waerover sijnne E. goet gevonden heest, dese saecke andermael den raet in bedenkinge te geven, omme te overleggen offmen met de vorige resolutie sal voortvaeren, dan offmen eenige verandering daerin doen sal.

Ten achsten, alsoo apparent is dat met den Atchijnder in questie sullen geraecken ten aensienne van sijnne onredelijcke ende tiranicque procedueres die ons in den peperhandel is aendoende, daertegen nootlijck eenich harder remedie sal moeten gebruycet worden, aengesien met reden niet volstaen connen, wat ende hoeveel schepen ende jachten men van de presente macht provisionelijck sal mogen beginnen te prepareren om 't sijner tijt op de Westcuste van Sumatra soo tot bevorderinge van den peperhandel, als tegen 't gewelt van den Atchijnder aldaer te employeren ende te gebruycken; item wat ende hoevele schepen men mede by provisie prepareren sal, om nae de custe van China gesonden te worden, byaldien goet gevonden wiert dit aenstaende jaer den Chineesen handel aldaer te ondersoecken.

Ten laesten, alsoo verscheyde vryelieden, voor desen met bestellinge uytgevaeren, haere commissien, volgens de clachten van verscheyden quartieren ontfangen, te buyten gegaen hebben int aenhaelen, schandelijck ende moordadelyck tracteren van neutrale natien ende vrienden, onder pretext van dat vyanden waeren, van vyanden landen quamen ofte daer na toe wilden, in wat manieren men tegen deselve behoorde te procederen ten eynde d'overtruders behoorlijck gestraft worden, [ende] voor alle vrienden ende neutrale natien blijcke dat sulcke misbruycken directelyk tegen onse ordre geschiet sijn; item hoe men sich voirder in 't licentieeren ende uytenden van de vryeluyden sal hebben te gedragen om voirder swaericheden te prevenieeren.

Int fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REVERSZ., GERRIT FREDRICKSZ. DRUYFF, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 27 December anno 1621. Alsoo de gecommitteerde van d'Engelse Compagnie op den 24 deser maent in den raet van diffentie sijnne E. voorgedragen hebben hoe tegenwoordich niet wel voorsien waeren om sooveel cappitaels vooreerst innewaerts aen, maer insonderheyt naer Amboyna te connen senden, als tegen 't aenstaende jaer tot opcoop van haer contingente portie in de speceryen ende behoorlijck fournissemant van de gemeene lasten van doen sullen hebben, oversulcx beducht waeren, soo nu eenige cleeden vooruyt senden ende de maentlijcke lasten aldaer volgens

ouder gewoonte niet ten vollen affbetaelen, dat haer d'uytventinge derselver by d'onse verboden mocht worden, waerby haere meesters dubbelde schade souden comen te lyden, met haerselven hier van de cleeden t' ontblooten ende ginder deselve niet te mogen benificeren, versoeckende oversulcx van sijnne E. aleer eenige cleeden innewarts senden te mogen verstaen, hoe het met ons volck aldaer in desen gevalle hebben sullen, ende alsoo sijnne E. de saecke in bedenckinge nam ende d'antwoorden tot op heden uytstelde, heeft sijnne E. goetgedacht aleer men d'Engelsen haer bescheyt geeft, d'advysi van den presenten raet hierover te hooren, dewelcke met sijnne E. stemt, datmen ons alsnoch in geen obligatie ofte belofte met d'Engelsen behoeven te steecken, gemerct daer noch veel tijs resteert dat de laeste advysen sullen connen gesonden worden, maer datmen haer by provisie antwoorden sal, soo wanneer haere goederen innewarts gelieven te senden, dat wy aen d'onse daerbeneffens ordre geven sullen haere facteurs in de uytventinge van haere coopmanschappen ende opcoop der speceryen niet hinderlijck te wesen, ende alsoo het tot ontrent primo Maert tijs genoech is de laetste advysen innewaerts te senden, dat metten anderen de saecke soolange aensien sullen, om onder-tusschen te vernemen wat secours syliesen van Engelant ende wat order wy van Nederlant becomen sullen, ende alsdan voorder ten principaelen in de saecke te disposeren.

Item alsoo de coninginne van Koedus, onder des Mattarams gebiedt sorterende, door seecker gesant is versoeckende datmen haer volck, die nu ontrent de twee jaeren gevangen ende in des Compagnie's dienst gebruycst sijn geweest, ontslaen wilde, ten aensienne dat den Mattaram alle d'onse gerelascheert heeft ende met ons voortaan alle vrientschap schijnt te willen onderhouden, is goetgevonden, datmen dit volck van Koedus, sijnde ontrent 30 in 't getal, neffens noch 21 personen van den Tommahon Bauracxa van Kendall, voor desen vryheyt toegeseyt, relasscheren ende in haere vryheyt stellen sal.

Adam Isbrantsz., cranckebesoeker, uytgevaren anno 1617 met 't jacht de *Groene Leeuw*, tegenwoordich varend op *Zierickzee*, winnende f34 ter maent, wort opnieuws voor drie jaeren aengenomen a f50 ter maent, de gagie ingaende van primo Augusty passato, dat sijn reeckening op Batavia gesloten is, ende sal dueren tot in 't vaderlant.

Fransoys Klaerbout, adelborst, in 't lant gecomen met 't schip d'*Eendracht* d'eerste reyse, wort opnieuws voor corporael van de adelborsten aengenomen de Compagnie drie jaeren in 't lant te dienen, midts genietende van nu aff tot in 't vaderlant f18 ter maent.

Jean Caldere by de vier jaeren geleden met den *Tyger* ontrent Solor verovert, gestelt tot assistentie van den opsiender over de swarten, winnende 2

realen ter maent, wort toegeleyt tsedert primo deser voortaen te verdienen
4 realen ter maent.

Isack de Vael, van Cuylenburch, uytgevaeren anno 1620 voor oppercuyper met 't schip *Middelburch* a f 18 ter maent, tegenwoordich dienende voor oppercuyper alhier, wort ten respecte tsedert primo Augusto, dat als meester over de cuypers is gestelt, van die tijt aff toegeleyt te verdienen f 24 ter maent.

Jacob Hallard, van Antwerpen, uytgevaeren voor soldaat met 't schip *Thoolcn* d'eerste reyse, tegenwoordich alhier in garnisoen leggende, wort opnieuw drie jaeren aengenomen de Compagnie als adelborst a f 12 ter maent te dienen.

Engel Carstiaensz., van Amsterdam, uytgevaeren voor hooplooper met 't schip *Gouda* a f 5 ter maent, tegenwoordich alhier als ondertimmerman dienende, wort te dien regaerde toegeleyt voortaen f 8 ter maent te verdienen.

Rijnbrant Willemesz., van Rotterdam, uytgevaeren voor bosschieter met 't schip den *Gouden Leeuw* de laectste reyse a j 10, denwelcken tsedert 19 September passato als provoost alhier in 't fort is gestelt ende daerinne alsnoch continueert, wort van voorsz. tijt aff toegeleyt te winnen f 16 ter maent.

Stoffel Pietersz., van Delft, uytgevaeren voor bootsman met 't schip 't *Wapen van Delft* a f 9 ter maent, alsnu in de smisse binnen 't fort alhier arbeydende, sal voortaen verdienen f 12 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., GERRIT FREDRICKSZ. DRUYFF, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 29 December anno 1621. Alsoo met de joncxste advysen, per de prijs *St. Lorenzo* van Jamby ontsangen, verstaen hoe de peper aldaer in groote menichte dagelicx was affcomende, ende dat naer onse calculatie 't cappitaal in Jamby wesende niet sterck genoech is om naer *Alcmaer*'s affladinge sooveel peper te connen procureren als tot de last van de resterende jachten, in Jamby sijnde ende ontrent Mallacca cruyssende, van noode sal wesen, is goetgevonden 't jacht *Ceylon* met 3 kisten contanten ende 25 coppen gemannt in 't mousson op derwarts te senden, ten eynde 't comptoir behoorlijck voorsien mach worden ende de Compagnie, bij gebrekk van middelen, geen ondienst geschiede.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., GERRIT FREDRICKSZ. DRUYFF, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 30 December anno 1621. Alsoo den oppercoopman in Jamby advyseert, dat boven *Alckmaer*'s last noch ontrent de 50 lasten peper by de logie in voorraet lagen ende metderhaest sooveel hoopten by een te besommen, dat den *Dolphijn* in corten naer *Alckmaer*'s vertreck van daer volgen soude, oversulcx beducht sijn, dat de cruyssende jachten soo haest niet souden mogen in Jamby keeren, als daer van doen sullen wesen, te meer, alsoo liever sagen dat soo lange uytbleven alsser merckelijcke advantage op den vyant te hoopen staet, is goetgevonden, datmen de jachten *Purmerent* ende *Armuyden* prepareren ende op Sondach toecomende derwaerts senden sal.

Is mede goetgevonden, dat Willem Jansz., gewesen schipper op de Manilhase tocht op 't schip *Haerlem*, met de *Swane* van Jappan gecomen, sich vervoegen sal op 't schip *Westvrieslant* om 't schippersamt daerop waer te nemen ende met hetselvige t' sijnner tijt naer 't vaderslant te keeren.

Item alsoo men by gelooffweerdige rapporten, aenclacht ende dagelicxe bevindinge bespeurt, dat Cornelis Fransz., schipper op *Purmerent*, door droncken drincken ende andere debauche sich in sijnne qualite niet is quytende als dat betaempt, daerbeneffens dat self groote instantie gedaen heeft om verlost te mogen worden, is goetgevonden denselven op *Westvrieslant* t' ordonneren om daermede naer 't patria te gaen, ende dat in desselffs plaetse op *Purmerent* van *Westvrieslant* over sal gaen Jacob Panckeras [om] het schippersamt daerop waer te nemen.

Item alsoo den oppercoopman Aernoudt Croock den last van 't comptoir uyt handen van Evert Harmansz. overgegeven is, oversulcx tot het presidentschap van schepenen deser stede niet wel vaceren sal connen, is goetgevonden hem daervan t' onlasten ende in desselffs plaetse by provisie te stellen den E. Geraert Fedrickxz. Druyff om 't voorsz. presidentschap van schepenen tot naerder ordre waer te nemen.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REVERSZ., GERAERT FREDRICKXZ. DRUYFF, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYS-HOUWER, secretaris.

Saterdach adi primo Januario anno 1622. Aengesien hebbende den tacx der goederen met het Portugies scheepken *St. Cruce*, door *Armuyden* in de Straet van Mallacca verovert, bevinden deselve te montcren f' 34.129—7—8, waervan alvorens affgetrocken $\frac{1}{3}$ voor de gerechticheyt van 't lant, ende $\frac{1}{6}$ part voor sijnne Princelijcke Exelentie als admirael van der zee, voor 't scheepsvolck die den prijs verovert hebben volgens den 27 artijckel in de Generale Artijckelbrieff gestelt $\frac{1}{6}$ part van 't overige is comende, importerende naer dese calculatie de portie van 't voorsz. scheepsvolck in desen buyt niet meer

als f 1279—17. Ende alsoo de heeren Mayores in voorsz. artijckel ordonneren ider persoon sijn veroverde portie op sijn reeckening goet te doen, is by sijnne E. den raet voorgedragen wat men in desen gevalle behoorde te doen: de voorsz. ordre te volgen, dan off daer eenige bysondere consideratien sijn waeromme anders in dese saecke souden mogen handelen. Wort by sijnne E. ende den raet verstaen, gemerct dese portie van cleender importantie is, datmen noch sooveel daertoe sal leggen als tot complement van twee maenden gagie voor alle het scheepsvolck van ditto jacht *Armuyden*, sijnde in alles 42 coppen, sal connen beraycken, ende datmen haer die niet in reeckening, maer met contant sal voldoen, opdat de gemoederen van 't gemene volck by faulte van een geringe prompte ende gevoechlijcke vergeldinge in 't toecomende niet vertragen, maer des te williger wesen mogen haeren vyant aen te tasten, ende in 't veroveren van eenig prijs oorsaecke hebben mogen niet onbehoorlijcker ende inciviljcker te plunderen als sy anders wel doen souden, want byaldien men 't volck niet wat en geeft daer sy haer mede mogen behelpen, is 't apparent dat sy den vyant met genen iver sullen aensoeken, ofte dat sy, eenig prijs veroverende, haer thienmael meer met den buyt sullen gedencken ende verrijcken als sy mogelick wel doen souden, alsoo sy weyniger achten datmen haer 6 maenden gagie voor haer aenpart in reeckening goet doet, dan oftmen haer twee, jae, een maent gagie in contant vereerde.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., GERAERT FREDRICKZ. DRUYFF, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 10 Januario anno 1622. Alsoo voor desen verstaen, maer insonderheyt met de joncxe advysen per den *Muys* van Succadana becomen, gesien hebben, dat d' effecten van de Generale Compagnie aldaer door slecht beleyt ende onverstant van den coopman Joseph de Natlaer niet behoorlijck gedirigeert ende aengelecht, maer in onnutte dispencen, nodeloosse interesten ende uytstaende schulden geconsumeert ende verseth worden; dat oock den voorsz. Natlaer sonder ordre hem neffens die van Succadana in de lasten van den oorlooge, daermede sy van den Mattaram gedreycht wierden, soo met fortificeren van de logie als opnemen van volck in des Compagnie's cost gesteeken heeft; dat daerenboven d' ingecochte diamanten, 't sy door slechtheyt off malitie daer behouden heeft omdat ditto *Muys* op sijn vertreck van daer wat leck geworden was, sulcx dat 't selve niet dan met wat rottangh ende slechte retoeren van daer is gekeert, is by sijnne E. ende den Raet goetgevonden 't voorsz. fregat de *Muys* metten eersten wederom nae Succadana te senden, ende den coopman Fredrick Fredrickxz. Gouwenaet darwarts te

committeren om de restanten van ditto Natlaer over te nemen ende deselve ten besten van de Generale Compagnie aldaer te benificeren ende Joseph de Natlaer met alle d'ondienstige personen vandaer te lichten, opdat de middelen van de Compagnie niet t'eenemael geconsumieert ende verbrodt worden.

Is voorder goetgevonden, datmen de veroverde jachten *St. Cruce* ende *St. Laurens*, met sooveel jachten meer als men derven can, prepareren sal omme met den eersten int vaerwater van Mallacca uyt cruyssen te senden, alsoo tegenwoordich op geen ander vaerwater geemployeert connen worden, ende in plaets van stil te leggen, den vyant noch eenig affbreuck souden mogen doen, 't welck sonder verleth geschieden kan, alsoomen de voorsz. jachten tot allen tyde by de werken can hebben, omme met het veranderen van 't mousson op 't een off ander exploict gebruyc te connen worden.

Voorder sijn by sijnne E. den raet de naervolgende pointen voorgedragen ende tot naerder conferentie in bedencking gegeven.

Ten eersten, alsoo de tegenwoordige commandeur ende overhooffden van de cruyssende jachten ontrent Mallacca haere commissie ende ordre niet naergecommen, maer in 't verdeelen van de macht recht contrarie deselvige gesolveert ende gedisponneert hebben, waerdoor rijcke prinsen, soo men uyt de gevangenen ende geintercipieerde missiven verstaet, versuy mt sijn geweest, die haer, Godt de voorste, niet ontstaen souden hebben, hadden sy haer last naergecommen, wie men opnieuws soo over dese als de voorsz. uyt cruyssende jachten committeren ende authoriseren sal om 't opperste gebiet ende beleyt over deselve te hebben.

Ten tweeden, alsoo de verseeckeringe ende verbeteringe deser stede Batavia, soo van besluyt, bolwercken, maecken van bruggen, delvinge van burch-wallen ende grachten om ende binnen deselvige een groot stuck gelts gecost hebben, ende 't merendeel uyt des Compagnie's gerechte middelen verschooten is, sijnde alsnoch, vermits d' onvermogentheyt der burgeryen, niet meer in extraordinarie collecten daerop ontfangen als ontrent de 3000 reaelen van achten, off men d' Engelsen, die tot noch toe tot soulagement van voorsz. lasten geen subsidie gepresteert maer ter contrarie gerefuseert hebben uyt courtosie van haer selven iets te willen contribueren, op een seeckeren tacx stellen, dan off men de saecke noch delayeren ende tot op een ander tijt aensien sal.

Ten derden, alsoo ter eerster aencompste van d' Engelsen alhier, de stadt noch t'eenemael open ende sonder enige defentie tegen incursie van vyanden lach, ende eensdeels door d' occupatie van de versterckinge deses forts, maer insonderheyt de swackheyt van de burgeryen, soo dadelyck in geene defentie gebracht con worden, ende dat d' Engelsen ondertusschen haere huysinge in de oude stat wat vanderhant ende daer noch geen burgery en woonden, be-

gonden te bouwen sulcx dat sy eenichsins invasie van vyanden, maer principalijs van dieven ende lantloopers, by nacht ende ontyden, naer haer seggen, geexposeert scheenen te wesen, hebben de voorsz. Engelsen hierop occasie genomen tot defentie van haer huys eenige soldaten met een trommel aen lant te brengen, een court de garde te formeren ende de soldaten t' excerceeren, sonder nochtans ons expres consent daertoe versocht te hebben, 't welck desmaels by ons geconniveert ende tot noch toe door de vingeren gesien is, doch gemerct de oude ende nieuwe stat nu met bolwercken ende een treffelijcke reduy't besloten ende in defentie gebracht sijn, dat oock d'oude stadt om en ontrent d' Engelse logie met een goet getal van burgeryen bewoont is, ende van de nieuwe stadt met een brugge over de reviere begaen can worden, ende dat d' Engelsen evenwel niet naelaten de soldaten ende derselver exercitie in haer huys te continueren ende een formele court degarde te houden, wort by sijnne E. den raet voorgestelt off men langer gedoogen sal dat d' Engelsen eenich volck meer in de wapenen houden, dan off men haer 't selve t' eenemael sal affseggen ende verbieden aleer sy onse conniventie ende gedoochsaemheyt in een wet veranderen ende 't redresschier off morgen meerder swaericheydt causere, dat nu sonder eenigen moeyten voorgecomen can worden.

Ten vierden, alsoo den verbonden tijt van Jan Pa, capiteyn over 't garnisoen deses forts, geexpireert is, daerbeneffens dat de gedragenthelyt sijns persoons soodanich niet en is als wel d'aensielenlyckheyt ende respecte van soo een hoost ende plaatse meriteert, is by sijnne E. van gelijken voorgedragen off men hem langer in voorsz. last continueren, dan off men hem licentieren ofte in dienst behouden sal omme op eenige andere tochten geemployert te worden.

Ten vijfden, alsoo den tegenwoordigen balju deser stede hem van gelijken in de bediening sijns ampts, gelijck mede in den voorstant ende mayntineren van 's lants souveraniteyt tegen den indrangh van d' Engelsen niet en is quytende gelijck dat behoort t' sijn, door slappicheyt ende cleenharticheyt, ofte dat hem de moyte van de gemeente ende d' onlust van d' Engelsen ontsiet, ofte dat sulcx door colusive gedoechsaemheyt geschiet, is by sijnne E. mede voorgestelt wat men hierinne behoort te doen, ende off men soodanigen persoon 't balju's ampt langer behoort toe te vertrouwen.

Ten sexten, alsoo Christiaen Stulingh, gewesen fiscael in de Mollucquen, alhier in sijnne voorige gagie gecontinueert ende byderhandt gehouden is geweest om te sijnner tijt op d' een off d' ander occasie gebruyct te mogen worden, ende sich alsnu qualick ende gedebaucheert [is] comporterende, ofte het raetsaem sij denselven te licentieren, dan off men hem op hoop van beterschap noch continueren sal.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN,

PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF,
THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 12 Januario anno 1622. Alsoo den tijt vast begint te naecken, dat de schepen *Gouda* ende *Westvrielslant* in corten afgeladen ende gereet sullen wesen om naer 't vaderlant te vertreken, heest sijnne E. goetgedacht den raet andermael te beroepen, omme finalijck te disponneren soo over de personen in voorige resolutie voorgestelt, alsmede over desulcke die haeren tijt geexpireert is ende haere verlossinge versocht hebben, gelijck mede over anderen, die men verstaet de Compagnie geen sonderlinge dienst doen ende hier seer wel gederft connen worden.

Eerstelijck aengesien cappiteyn Jan Pa op gisteren van d' E. heer Generael sijnne verlossinge versocht heeft, maer insonderheyt om de redenen in voorige resolutie verhaelt, is goetgevonden datmen hem sijn versoek advoyerden ende met de voorgenomen schepen licentieren sal naer 't vaderlant te vertreken.

Voorder is goetgevonden den balju deser stede om redenen in de voorgemelte resolutie gementioneert uyt den naem van sijnne E. ende den raet door den secretaris aen te dienen, dat den raet geraden vindt hy 't officie aen sijn E. resignere ende met de voorsz. schepen naer 't vaderlant te keeren.

Wort mede verstaen datmen de personen van Christiaen Stulingh, Ewout van Dijck ende Jan Jansz. Hoochland, vermidts sy haer in hunne qualite niet nae behooren quyten, maer een rouw ende gedebaucheert leven leyden, tot groot nadeel, disreputatie ende ondienst van de Compagnie, mede licentieren ende met de voorsz. schepen naer 't patria senden sal.

Item alsoo Johannes Rubsam sijnner indispositions halve ernstlijck versocht heeft, niettegenstaende sijnnen tijt nergens nae geexpireert is, met d'eerste nae huys gaende schepen te mogen vertreken om sijnne convalescentie in 't vaderslant te procureren, wort hem van gelijcken sijn versoek geconsenteert ende toegestaen hem op 't schip *Gouda* te mogen vervoegen.

Eyndelinge alsoo den verbonden tijt van Pieter Seys, Gillis Seys ende Elbert Woutersz., alle drie cooplieden, eenige ten volle ende [andre] ten naesten by geexpireert is ende niet genegen sijn langer in 't lant te blyven, maer ernstelijck om haere verlossing gesolliciteert hebben, is haer geconsenteert met de voorsz. schepen van gelijcken naer 't vaderslant te mogen gaen.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekenct JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, GERAERT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 13 January anno 1622. Aengesien meest alle ende de principaelste hoosden van de vryelieden weder ingecomen sijn, insonderheyt

degeene welcke haere commissie met rooven, plunderen, vermoorden, soo op vrienden als neutrale nationen, voornamentlijck op die van Palimban, Andrigiry, Jamby ende Pattany, niettegenstaende strict ende expres verbott, daertegen groftelijcken te buyten gegaen hebben, waerover dagelicx groote clachten van die quartieren becomen, daerbeneffens d' indignatie ende haet van de coningen, grooten ende inwoonderen deser ende omliggende landen op ons hals haelen, ende onse residenten in voorsz. plaetsen ter cause van dien metter doot gedreycht, gemolesteert, ende eenige alrede met gewelt gedwongen sijn geweest tot refactie van schade in Andrigiry van des Compagnie's middelen een goede somme gelts op te leggen, is by sijnne E. ende den raet goet ende hoochnodich gevonden datmen de principaelste hoofden ende auteuren van dese transgressie in apprehentie stellen ende ter examinatie brengen sal, omme vorder, na bevinding ende merite van fayt, tegen de recht schuldigen soo te procederen als men sal bevinden te behooren.

Claes Pietersz. Layendecker, int lant gecomen voor bootsman met 't schip *Leyden* a f' 8 ter maent, denwelcken tsedert sijnne aencompste alhier voor platlootgieter is gebruyct ende daerin als noch continueert, wort toegeleyt voortaan te winnen f' 12 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, GERART FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 15 Januario, anno 1622. Aengesien den tijt vast aencompt, dat op eenige poincten, by sijnne E. den 16 December passato den raet in bedenkinge gegeven, geresolveert ende gedestineert sal moeten worden, insonderheyt sooveel aengaet de saecke van Maccassar, 't redres van den staet in Amboyna ende demolieeren van eenige forten in de Mollucquen, vermidts 't schip d' *Eendracht*, innewarts gedestineert, corts naer desen sal dienen te vertrecken, heeft sijnne E. goetgedacht den raet te berocpen ende andermael de voorsz. poincten in deliberatie te geven om t'sijnner tijt definitive conclusie daerop te nemen.

Ende alsoo men op 't redres van den staet van Amboyna ende de Mollucquen niet wel sal connen concluderen, tensy alvooren overleyt worde waerheene de presente macht dient aengewent te worden, heeft sijnne E. van gelijcken noodich geacht met den raet discourswyse hiervan te handelen, namentlijck off men de voorsz. macht innewaerts aen, nae Cabo de Spirito Santo ende elders, ofte naer de custe van China tot affbreuck van den vyant ende bevordering van den Chinesen handel sal dienen te gebruycken, waerop nae verscheyde discoursen, redenen ende wederredenen, den raet van opinie schijnt te wesen, dat 't redres innewarts geen macht van schepen, maer alleen

volck is vereyschende, ende dewyle tegenwoordich soo volckrijck niet en sijn den eysch sonder ontmanning van schepen te voldoen, dat het nutter ende de Compagnie proffitabelder wesen sal de macht elders aan te wenden, daer beyde volck ende schepen sullen connen dienst doen, als 't volck ende schepen innewarts te senden, ofte een deel derselven hier aan de wal ontmant te houden leggen; dat oock de saecken innewarts soodanig haest niet en lyden, off souden noch wel tot beter ende gelegener tijt mogen gediffereert worden, om de schepen ondertusschen tot beteren dienst te mogen employeren.

Dat mede 't redres van Amboyna ende de Mollucquen niet eer dient onderstaen te worden, voordat ons bestandich kennen ende moet hebben, de saecken ten uitersten uyt te voeren. Dat daerenboven, al vont men geraden de macht innewarts te senden, den tijt alreede soo verre verloopen is, dat het regenmouson in Amboyna op de hant vallen sal, eer men ten principaelen iets sal connen te besoigneeren, sulcx dat genootsaect souden wesen, de macht van nieuw aff anderhalff jaer van hier te derven om alles aldaer nae behooren te beslechten; ondertusschen souden de schepen vergaen ende de Generale Compagnie, by gebreck van empleo derselver, soo in de negotie als affbreuck van den vyant ter see een irreparabele verachtering comen te lyden.

Wat belangt den Chinesen handel op de custe van China, daertoe was macht van schepen, volck ende cappitael van noode om meester van der see te blyven, den vyant den handel aff te snyden ende denselve met gewelt t' onswarts te dringen, datter oock nootlijck een bequaeme plaats omtrent Canton ofte Chinceo moet begrepen worden, om ons daerop neder te slaen, ende den handel derwerts te trekken, alsoo dese beyde de eenige havenen van 't coninckrijck van China sijn, door welcke alle coopmanschappen ingebracht ende uytgevoert worden. Van de verkiesinge deser plaetsen can alsnoch met geen fondament gesprocken worden by gebreck van informatie, doch in allen gevallen sal men selffs van nieuws een moeten begrypen, off Maccau den vyant sien t' ontweldigen byaldien geen bequaem ende gelegener ofte diergelijck gevonden connen worden; t'eene heeft sijnne considerabele moyten, excessive lasten ende swaericheden, ende 't ander is d'onseeckere uytcompste van den oorlog onderworpen. In de Pescadores wiert wel een haven ofte bay voorgedragen bequaem om schepen in te berghen, dan 't lant was van hemselfen gans cael van houdt, lijftochten ende materialen, tot verstercking ende bouwing van huysen nodich. Van de bekende plaetsen was Maccau wel de beste; soo men derhalven nae desen goetvont die macht nae China te wenden ende op Maccau iets t' attenteren, datmen in sulcken gevallen soo sterck behoorden te gaen om 12 a 1500 gewapende mannen in 't velt te connen brengen behalve degeene die de schepen souden dienen te bewaeren, soo tegen 't gewelt van de Chinesen als de Portugiesen ende Spangiaerden; welcke geleyschte

BATAVIA, 15 JAN. 1622.

macht onmogelijck is tegenwoordich byeen te connen brengen, al waer 't oock schoon datmen de negotie t'enemael wilden staecken, gemerct in de presente vloote ende hier aen lant alles byeen geraept datter gederft can worden, ten uyttersten niet meer soude connen uytmaecken als ontrent de 1000 a 1100 coppen, jonck ende oudt. Van innewaerts hadden geen secours te verwachten, alsoo de weinige schepen, daer wesende, soo sober gemant sijn, dat al soude men deselve van daer nae de custe van China ordonneren om haer by de vloote aldaer te voegen, [men] tot lanttochte niet soude connen voirderen, alsoo pas sooveel volck op hebben om haer eygen selven te bewaeren. Van Banda can noch en behoort geen volck gelicht te worden, alsoo daer gans noodich sijn om 't lant te peupleeren. Van Amboyna dient men mede geen volck te lichten, alsoo daer vereyscht worden om den wech tot een generale refformatie van langer hant te prepareren, der Mooren indrangh te prevenieren ende d' onderdanen van d'omleggende landen met ontsachelijcke macht in devotie te houden, ende soo al schoon in Amboyna eenich volck gederft conde worden, sal te passe comen om d'oude in de Mollucquen, die haeren tijt uyt is, te vervangen. De Mollucquen sijn soo sober versien, dat de forten niet meer ontbloot dienen, in voegen dat van alle de voornoemde plaetsen geen onderstant van volck te verwachten hebben. Resteert dan geen ander hoope van renforce als op de vioote van diffentie in de Manilha, dewelcke by de macht alhier niet eer can gevoecht worden, wanneer alles ten besten lucte, als in July toecomende, ende dat noch in Japan, vanwaer dat dan niet eer soude connen vertrekken ende op de custe van China ontrent Maccau comen, als in de maent October, wanneer 't Noordermousson begint te keeren, ende langs de custe met storm ende harde tiffons door te wayen, sulcx dat dan aldaer den winter ingaet ende qualick als met groote perijckel van de schepen bygehouden can worden, in voegen het oock te laet soude wesen om dit jaer met de vloote van Manilla te vereenigen ende de voorgestelde tocht byderhant te nemen, waeruyt dan nootsaecklijck volcht ofte met de heele vloote in Jappan te moeten verwinteren tot excessive costen van de Compagnie, behalve dat den vyant daerdoor gewaerschout soude worden, ofte de tocht dit jaer te suspenderen ende de Manillasche vloote alhier te verwachten, aengesien den eysch van hier niet voldaan can worden om dit jaer iets te verrichten. Noch staet hierby te considereren, al waer 't schoon dat met dese ende de voorgemelte macht van de Manillasche vloote de saecke byderhant genomen conde worden, offmen in sulcken gevalle de schepen van desentie daertoe soude mogen employeren ende de gemeene diffentie ontrecken, ende off d' Engelsen mede met haere vloote van desentie daer niet souden soeken ende pretenderen neffens ons in te treden, ende hoe men ons van haer met eeren soude ontlasten.

Eyndelinge al waer 't schoon datmen onse Manilhasche vloote van desentie

daertoe destineren soude, soo ontbreect ons evenwel den middel om die naer behooren voor soo langen tijt ende soo een tocht van victualien ende andere noodige provisie te voorsien.

Aengaende 't cappitael tot den voorsz. Chineeschen handel, dat behoeffde vooreerst soo groot niet te wesen, alsoo apparent is dat met de cerste tocht den handel niet geobtineert sal worden.

Wat belanght d'exploit nae Cabo de Spirito Santo, alsoo d'heer Willem Jansz. advyseert van meninge te wesen eenige van sijnne schepen door den Bocquadeiro derwarts te senden naerdat den tijt van op de Chinesse joncken te passen verstreken sal wesen, soud men de voorsz. tocht van hier connen excuseeren, tenwaere men goetvondt eenige schepen evenwel na Manilha te senden om by westen Luconia nae Cabo de Boyador, 't noordelijschte eynde van ditto eylant, op de wacht van de silverschepen te gaen leggen, alsoo men presumeert dat den Bocquadeiro van Spirito Santo wel souden mogen schuwen door vrese van onse schepen, ende loopen alsoo by noorden Luconia om, gelijck sy 't voorleden jaer en daer te vooren wel gedaen hebben.

Item alsoo den tijt van den eerw. Adriaen Jacobsz. Hulsebos, predicator deser gemeente van Batavia, cortelingh gaet expireren, ende in desselfs absentie weder een ander van de begaefste ende geschickste dienaeren sal dienen gestelt te worden, waervan alsnu onversien sijn, ende onseecker gaen wanneer die te verwachten hebben, ende dat den kerckenraet deser gemeente eenige proponenten voor is dragende, maer onder andere oock recommanderende den persoon van Jacob Anthonisz. Dubbelrijck, als wel een van de best begaefste ende een geschickt man van leven, is by sijnne E. ende den raet goetgevonden den voorsz. Jacob Anthonisz. tot het predicantsampt admitteren ende volgens de Christelijcke ende gebruycelijcke ceremonie te laten bevestigen.

Voorder alsoo den voorsz. Adriaen Jacobsz. Hulsebos versocht heeft voor sijn vertreck naer 't vaderslant een reyse innewarts aen te mogen doen om sich van den stant der kercken ende der kerckendienenaeren aldaer behoorlijck t' informeren ende op sijnne wedercompste soo aen ons alhier als aen der kercken regenten van 't vaderslant rapport daervan te doen ende de geeyschte nootwendicheyt voor te dragen, is goetgevonden hem sijn versoek te consenteren ende met het schip d' *Eendracht* innewarts te laten gaen.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERART FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 22 Januari anno 1622¹⁾). Onder andere poincten was door syne E. op 16 December laestleeden den raet in bedenkinge gegeven, off het

¹⁾ Resolution 22 Jan.—7 Maart 1622: W 135.

ock geraeden waer met den coninck van Macasser in vredenhandelinge te treeden, dan off daer eenige considrabile redenen sijn waeromme nutter geacht mochte werden deselue noch te treyneeren. Waerop den raet, nu andermael beroepen sijnde, adviseert ende met sijne E. goetvindt datmende vordere vredehandelinge noch delayeren sal, alsoo het schijnt dat die van Macasser noch soo verre niet gebracht, noch geconstringeert en sijn, dat eenige avantagieuse conditien met haer souden connen maecken, als vooreerst, dat de vaert op de Molucques, Amboyna, Banda ende d' omleggende eylanden soude willen naelaeten, off hem soude willen vergenoegh houden met al sulcke condytien als wy goet souden vinden hem te gedoogen, alsoo anders de Compagnie ongelijck meer prejuditie ende nadeel daerby soude comen te lyden, dan 't gerijff waerdich is datmen van Maccassar soude comen te genieten; ten anderen, dat die van Maccassar niet wel sullen willen verstaen die van Malacca ende andere onse vyanden de libere vaert op haere landen te verbieden, ende ten laesten noch qualijck souden connen gebracht werden de vaert op Mallacca en andere vyanden landen nae te lacten en haeren handel alleen op Batavia off op andere gelicentieerde plactsen te dryven, waertoe mettertijt en Goodes hulpe eyntlijck sullen gedrongen werden, insonderheyt soo wy het vaerwater van Mallacca beset houden, haer de vaert op de Molucquen, Amboyna en Banda affsnyden, de Chineesche joncken van Macasser weerden ende den handel t' eenemael op Batavia trekken.

Is mede goetgevonden met de gecommitteerde van d' Engelse Compagnie over dese saecke van Macasser te spreecken ende haer betooninge te doen wat beneficie beyde de Compagnien was geschiedende dat wy den oorlooch met Macasser continueerden ende haer onder desen tytel de vaert op de Molucquen, Amboyna, Banda ende de omleggende eylanden onveyl maeckten; item wat voordeel d' Engelse Compagnie voor haer particulier gerijff belangende den incoop van rijs en andere nootlijkheden in Macasser was genieten-de; ter contrarie wat nadeel ende schaede de Nederlantse Compagnie alleen was draegende, soo door 't vervolch van den oorlooch als 't derven van den handel, den rijs en 't gerijff van Macasser, allentwelcke ons soo nae stondt als haer, ende selfs oock van den coninck aengebooden was. Ende alsoo by den raet van defentie per resolutie in dato 22 May 1620 ten dienste van beyde Compagnien nutter geacht en dienvolgende oock gearresteert is geweest, dat de Nederlantse Compagnie den oorlooch met die van Macassar ende den Mattaram continueeren soude, midts dat de Nederlantse Compagnie tegens de lasten van oorloge de helft van den handel ende provisien, welcke de Engelse Compagnie in de landen van Macassar en den Mattaram becoomen, genieten soude, waerop tot noch toe niet gevolcht, noch genooten is, wordt by den raet verstaen, datmen vooreerst, in recompense deser lasten en ontryvinge onses

selffs, volgens alle billicheyt ende uyt crachte van de voorsz. resolutie prentdeerden sal de helft van de proffyten van off in de rijs, die d' Engelsen voortaeen van Macassar in de Molucquen, Amboyna en Banda brengen ende uytventen sullen, ofte dat soo daer niet toe verstaen connen, datmen haer dan presenteerden sal alsulcken quantiteyt rijs van den onsen daer by te doen als sy van Macassar innewaerts brengen sullen, om t' saemen gebenificeert te worden ende de proffyten ende schaeden van dien halff en halff te deelen.

Item alsoo den *Eendracht* innewaerts aen is gedestineert ende lange tijt opgehouden geweest op hoope van goede partye rijs van d' Oost te sullen becoomen ende daer in te schepen, en dat de verwachte praeuwen door quaet weder niet te voorschijn connen comen, daerbeneffens dat laet in 't jaer begint te vallen, is goetgevonden datmen voorsz. schip niet langer op sal houden, maer met den cersten depescheeren, ende soo haest innewaerts seynden als 't gereet sal connen vallen.

Item datmen alle den Japansen rijs in baelen hier van lant daerin sal scheppen, op hoope dat met het eerste open weder ander secours van des Mattarams lant en andere quartieren becoomen sullen.

Item datmen tot populatie ende besettinge van Banda soveele van des Compagnie's slaeven ende swarten, naementlijck mans, vrouwen en kinderen, met d' *Eendracht* derwaerts seynden sal als hier gemist en uytgemaectt connen werden.

Voorts alsoo by seeckere vrye luyden, tegen onse expresse commissie, eenige vrye praeuwen, soo van Palimban als andere vrye plaetsen, aengehaelt ende beroost sijn, daerin verscheyden vrouwenvolck becomen en 't manvolck overboort geset hebben, is goetgevonden datmen deselve mede innewaerts sal seynden, ende de geinteresseerde vrienden 't syner tijt contenteerden en de waerdye daervoor vergoeden sal.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUVFF, THIJS CORNELISZ. VLEVSHOUWER, secretaris.

Maendach den 24 Jannuary anno 1622. Naedat de E. heer Generael door syne gecommitteerde Pieter de Carpentier ende Gerardt Fredrijcksz. Druyff de gecommitteerde van de Engelse Compagnie, den president Richardt Fursland, Thomas Brockedon ende cappiteyn Touwerson, op den 22^{en} des naademiddachs t' haeren huyse hadde doen aenspreecken nopende de saecke van Macassar, als per resolutie op denselfden voormiddach by syne E. ende den raet gearresteert was, sijn de gecommitteerde van de Engelse Compagnie, naementlijck den president Richardt Fursland, Thomas Brockedon, Augustijn

Spalding ende Touwerson, op dato deses in den raet van defentie verschenen binnen 't fort Batavia, ende is haer by de E. heer General andermael de saecke van Macassar onder andere mondeling voorgedragen, in 't brede deduceerende ende vertoonende de nutticheyt welcke beyde de Compagnien door den oorloge, die de Nederlantse Compagnie met die van Macassar voerde, waeren genietende.

Ten anderen 't voordeel ende 't gerijff welcke de Engelse Compagnie by de vreede, die sy met de Macassaren onderhielden, alleene was gaudeerende.

Ten derden de schaede ende 't ongerijff 't welck de Nederlantse Compagnie door 't vervolch van den oorloch in haer perticulier was supporteerende.

Ten laesten de recompense, die de Nederlantse Compagnie tegen de swaere lasten van d'oorloge (by haer alleene ten beneficie ende ten dienste van beyde de Compagnien dus lange gedraegen) volgens d'resolutie in dato 20 May 1620 by den raet van defentie dienaengaende gearresteert, was pretenderende.

Op allentwelcken de gecommitteerde van d'Engelsche Compagnie ten antwoorde gaven, haer seer wel kennelijck te weesen de nootwendicheden van den oorloch met de Macassaren, om haer onder deesen tytel van de Moluccos, Amboyna en Banda moogen weeren, bekennende oock sulcx tot benefitie voor beyde de Compagnien was streckende. Aengaende 't vordeel en 't gerijff dat sy tot noch van Macassar genooten hadden, was, soo sy seyden, weynich te beduyden, alsoo 't voorleeden jaer vandaer maer 150 coyang rijs genooten hadden, ende dit jaer aparentelijck maer 200 coyang rijs becoomen souden, claegende dat den rijs tegenwoordich in Macassar wel cent per cento dierder was als 't jaer te vooren, sijnde van 18 tot 36 realen per coyang gereesen, ende dat alleene op 't gerucht ende de hoope, welcke de Macassaren hadden, dat de Nederlanders daer weder souden coomen handelen, seggende vorder dat van haeren coninck aldaer schryvens becoomen hadden, hoe den coninck een generael verbodt soude gedaen hebben, dat niemant aan d' Engelsen en aan de andere vremde natien den rijs onder de 2 tail, 't welck ongeveer 36 realen is, verkoopen soude; item dat onder de grooten ontrent de 200 coyang opgehouden werde tot de compste van de Nederlanders, soodat sy niet en twijfelen, byaldien wy daer begeerden te gaen, off souden sulcken quantiteyt ten prysse voorschreven wel becoomen.

Belangende de recompense die de Nederlantse Compagnie was pretenderende tegens de last van d'oorloge, bekenden wel by resolutie gearresteert te wesen dat den rijs die sy in Macassar bequaemen by de Nederlantse Compagnie halff en halff moste gedeelt werden, doch de partye dewelcke sy 't vorige jaer becoomen hadden en dit jaer coopen souden, was soo geringe, dat het (nae haer seggen) niet eens deelingen meriteerde. Dat oock de Nederlantse Compagnie geen gelt tot incoop van rijs nae Macassar met haere schepen

gesonden hadde; sustineerende daerbeneffens, byaldien wy in haeren rijs begeerden te deelen (omdat die verscher en schoonder innewaerts conden brengen als wy d'onse, ende dienvolgende oock met beter avance vercocht wierde) dat sy eenige slechte cleden in de Moluccos hadden, die daer qualijck begeert waeren, ende niet dan met schade conden gevent werden; dat de Nederlanders daer mede de helft van behoorden over te nemen.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent PIETER DE CARPENTER, WILLEM VAN ANTZEN, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF.

Woensdach adi 26 January 1622. Alsoo men van langer hant bespeurt ende bemerkt heeft, dat de Bandaneesen, voor deesen met den *Dragon* herwaerts gecomen, tsedert haere aencompste tot noch toe haer niet geschickt, noch aengestelt hebben, hun met der woone alhier t'eenemaal neder te slaen, niet tegenstaende dat men haer dickwils goede plaatse gepresenteert ende oock aengeport heeft om huysinge tot haeren eygen gerijff daerop te moogen bouwen, en daerbeneffens dat men haer verscheyden reysen tuynen ende lant aengeboden heeft om haer daerop te moogen erneeren om de cost rijckelijck te winnen, evenwel tot bouwinge van huysen alsnu op 't jonckxt gebracht sijn geweest, ende dat noch al lancksaemelijck en t'eenemacl soo het scheen tegens haer gemoet, maer dat syluyden haer liever in cleyne hutkens overhoop in groote miserie en ongemack beholpen hebben, op hoope, soo sy haer dickmael lieten verluyden, noch t'eeniger tijt nae Banda souden gesonden worden; daerenboven datter alreede acht van de orangcays, alle tesaamen ongetrouwde jonckmans, met een tingan onder pretext van bamboysen ende andere nootlijckheden in de reviere van Carawang te gaen soecken, gevlycht sijn, niet sonder groote suspicie dat sulcx met kennisse en voorweeten van de voornaemste orangcays te vooren besloten sy; item dat sy onder 't schijn van 't exequium haerder affgestorvener vrienden te celebreeren ende haere heylige daegen te vieren, verscheyden tsaemenrottingen ende raetslaegen gehouden hebben, en dat in solemneeler vergaederaling als by haer in soodanigen saecken wel in gebruyck is; daerenboven geconsidereert, dat alle d'orangcays nae de verovering van Banda, ende naedat in genaede weder aengenomen waeren om onder goede conditien daer te moogen resideeren, desniettegenstaende met de gerichte orangcays in Banda tsaemengespannen hadden en in de wapenen getreeden waeren om haer voorgenomen verraaet ende moorderye in 't werck gestelt te hebben, gelijck by de confessie van de gerichte orangcays notooyr is gemaect, van welcke faute tot noch toe niet gestraft noch pardoneert sijn geweest, vermidts deselve voor het vertrek van Banda met het schip den *Dragon* noch niet volcoomelijck aan den dach gebracht was; wordt oversulcx by den raet geadviseert, om haer quade desseynen, vlucht

ende vorder ongeval te prevenieeren soo yets sulcx voorhadden, gelijk daer vehemente presumptien ende inditien van sijn, datmen hem van alle de Bandaneesen tegenwoordich in Batavia residerende behoorden te verseeckeren om naeder ondersoeck van deese haerder tsaemenrottingen ende raetslaegen te doen, ende dan verder nae den bevinde daerin te procedeeren. Ende opdat alle de Bandaneesen met de minste commotie ende op 't gevoechtlijckste in verseeckeringe becoomen mochten, is goet gevonden, datmen haer op morgen niet alle man ontbieden sal in 't fort te coomen, omme te verneemen wat persoonen gesint waeren nae Banda te vertrecken ende wie dat geneeghen waeren te blyven, ende dat quansuys op 't versoeck 't welck de principaelste orangcays te vooren gedaen hadden, om met alleman na Banda te moogen vertrecken.

Item alsoo het vast tijt wort om te resolveeren wat ordre ende advysen met d' *Eendracht* nae de Mollucos sullen dienen te seynden, is by syne E. den raet voorgedraegen, hoe men met de forten Caleamatte ende Saboa, welcke voor deesen neffens Maricco by de resolutie in Amboyna genoomen, geresolueert ende geordineert waeren gedemolieert en verlaeten te werden, ende by d' onsen aldaer om redenen in surseance gehouden sijn tot naeder advijs van hier, [sal handelen:] off het geraeden sy by de voorgaende resolutie te persisteren, dan off men die noch in besettinge sal dienen te houden. De saecke was considerabel, aengesien d' onse met haere premature en ontydige procedures de gemoederen der Ternatanen gansch ontstelt hadden, ende soo [men] nu met de saecke voortginck wel lichtelijck meerder commotie daeruyt ontstaen mochte; off het derhalven niet geraeden waere ymant van aensienderwaerts te committeeren om als een moderateur d' ontsette gemoeleren der Ternatanen wat te beseedigen ende wederom met discretie te versoochen 't gene voor deesen by d' onsen al te haestich ende heftich ingestelt is geweest, ende voorts op de voorsz. ordre en op het demolieren van de forten voorsz. soo te procedeeren als de gelegentheyt des tijs [ende] de humeuren der Ternatanen met meeste verseeckering ende de minste lesie van des Compag- nie's staet aldaer gedoogen.

Is mede by syne E. in bedenkinge gegeven, soo men goetvint ymant derwaerts te employeren, wie men daertoe sal ordineeren ende de commissie toevertrouwien. Item wat vorder ordre men geven sal op het empleo van de schepen tegenwoordich innwaerts sijnde: offmen die hier ontbieden, eenige op de tocht van Cabo de Spiritu Sancto gebruycken, oste nae de cust van China overseynden sal.

Wat belangt de tocht van Spiritu Santo, den raet achten deselve onnodich en infructueus te sullen weesen, alsoo men verstaet dat de Spaense schepen van Nova Spangien by noorden de Philippinen nae Manilha sullen gelopen

weesen, ende derhalven vergeefs in de Bocquadeiro van Spiritu Sancto souden cruyssen, ende seer onseecker is off met eenich secours datmen derwaerts kan seynden, d' onsen geassisteert en den vyant affbreuck soude connen gedaen werden.

Item alsoo de Moluccos tegenwoordich van een fiscael onversien sijn, is goet gevonden den persoon van Isack de Bruyne, doctor ende rechtsgeleerde, derwaerts te committeren om in 't voorsz. ampt off elders in gebruyckt te mogen werden.

Voorder alsoo den predican Adriaen Jacobsz. Hulsebos schriftelijck vertooch gedaen heeft van seeckere voorleesers in de Molucquen, Amboyna, Banda weesende, gelijk mede off het niet geraden sy d' actie van 't Heylige Avontmael onder de gemeente op Amboyna in te voeren ende te celebreren, en off de voorgestelde voorleesers, die men bequaem mochte oordeelen, niet in het predicantsampt soude mogen bevestigen, is daerop by den raet goet gevonden, sooveel d'aenneminge ende bevestinge der predicanen aengaet, 't selve te remitteeren op de advysen van de respective gouverneurs en raeden aldaer, alsoo ons den handel en wandel van de voorgestelde persoonen niet seecker bewust ende bekent sijn, ende dienvolgende oock geen seecker ordre en oordeel daerop van hier en can gegeven werden. Wat belangt het Heylich Avontmael is goet gevonden, dat d'instellinge desselffs wel sal moogen geschieden op Amboyna, byaldien den gouverneur, synen, ende de kerckenraet de gemeente soo gedisponeert oordeelen dat 't selve met stichtinge ende waerdicheyt, gelijk dat betaempt, sal connen gecelebreert werden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REVERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 27 January 1622. Alsoo op de ontbiedinge, in de resolutie voorgaende verhaelt, alle de Bandancesen, mans, vrouwen, en kinderen, tegenwoordich binnen 't fort Batavia verschenen sijn, sterck weesende 524 zielen, te weeten 211 manspersoonen, 170 vrouwen en 143 kinderen, soo knechtgens als meygens, is andermael by syne E. den raet voorgedraegen in wat mannier men vorder met deselve sal dienen te handelen om die in goede verseeckeringe te neemen, waerop by den raet goet gevonden is om redenen by vorige resolutie verhaelt, datmen alle de manspersoonen van de vrouwen sal sequestreeren ende binnen 't fort int Javaens huys tot naeder ondersoeck van de acht wechgelopen orangcays en haerder vorder raetslagingen in verseeckering houden sal; aengaende de vrouwen en kinderen, datmen deselve by den anderen alle tsaemen binnen de stadt in de huysinge

van de Lontoresen formeren, [ende] tot naeder ordre aldaer bewaeren sal.

Claes Claesz. van Sevenbergen ende Jan Melisz. van Leyden, beyde vrye-luyden, worden weder in dienst der Generale Compagnie voor adelborst aengenomen 3 jaeren te dienen a' 16 ter maent.

In 't fort Batavia, datum alsboven. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REVERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICKZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 28 Jannuary anno 1622. Op 't stuck van de Bandaneesen naeder gelet sijnde ende op de examinatie ende confessie van eenige wat naeder openinge noopende haere raetslaegen met den anderen becoomen hebbende, is goet gevonden datmen tot vorder ondersoek van de saecke procedeeren en alle de manspersoonen in hechtenisse behouden sal. Item datmen met d'Eendracht tot ontrent 200, soo vrouwen als kinderen, nae Banda seynden sal om in Compagnie's dienst en tot populatie van Banda gebruycckt te werden. Item datmen alle de soontges van de principale orang-cays hier behouden en deselve op de schepen elders verdeelen sal.

Vorder is by syne E. den raet andermael in bedenckinge gegeven wie men 't cappiteynschap en 't commandement over 't garnisoen deses forts bevelen sal, alsoo die plaatse niet langer vacant en dient te blyven.

Van gelijcken is oock andermael by syne E. den raet aßgevraecht off hier een bequaem persoon sy, dewelcke van hier gemist can werden, en die men de last soude moogen toevertrouwien om als een moderatuer naer de Moluccos gesonden te worden, daerop den raet adviseert tegenwoordich gene sufficiante stoffe by der hant te weesen, die men de commissie soude moogen beveelen, ende dat derhalven die saecke op d'advysen die syne E. derwaerts sal seynden aan den gouverneur aldaer sal moeten geremitteert worden.

Is vorder geresolveert en gearresteert dat het schip d'Eendracht op Son-dach, Godt de voorste, inwaerts aan vertreken sal.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REVERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICKZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi ultimo Jannuary 1622. Andermael by syne E. geresumeert ende den raet voorgestelt sijnde, off men met het verseynden der Bandanese wyven en kinderen voort sal vaeren, gelijck op 28^{en} deeser geresolveert was, dan off men eenige consideratiën soude moogen en behooren te gebruycken, om eenige geappendeerde manspersoonen, van de mindere soorten, niet

t' eenemael van haere wyven en kinderen te scheyden, insonderheyt die in de heymelijcke vergaedering en den boosen voorslach van de principale hooffden en orangcays niet geraetslaecht ofte gepitziaert hebben, ende oversulckx als onschuldich in deese sacken souden moogen geoordeelt werden, is by den raet verstaen, alhoewel het beleyt van dese conspiratie by de principale alleen blyten kennisse van 't gemeene volck ingestelt sy, evenwel syluyden niet souden naegelaeten hebben haere hooffden getrouw te blyven soo wanneer het op de executie ende aenvoeringe van den aenslach aenquam, gelijck ons d' ervaerentheyt van dit boosaerdich, bondtbreuckich ende moordadich geslachte wel beclaechelijck en niet dan al te dickwils in Banda geleert heeft, daer de minste soo yverich in 't executeeren als de grooten listich in 't beleyden van haere verraderyen geweest sijn. Ende aengesien van deesen hoop vermidts alle haere aengeboorne trouwelooshey't en onversoenlijcke religionshaet nimmermeer yets goets te verwachten staet, persisteert den raet by sijn vorich advijs, datmen alle de mans in verseekeringe sequestreeren, ende soovele wyven en kinderen inwaerts met 't schip d' *Eendracht* nae Banda seynden sal, als gevoelijck sal connen voeren.

Van gelijcken is by syne E. de raden andermael hun advyzen affgevordert nopende de voorslach van de tocht nae Cabo de Spiritu Sancto, dewelcke tot den voortganck van dien sonderling inclineeren ingevalle datmen seeker ginck dat de heer Willem Jansz. van Manilha deselve tocht niet vervolgen soude, daerbeneffens soo het voornemen van de tocht nae China daerby geen vercortinge soude coomen te lyden; ende alsoo 't eene soowel als 't ander noch wel uytgestelt can werden tot ontrent primo Marty toecoomende, is goet gevonden de conclusie daervan soolange in surseancie te houden, omme te sien wat den tijt van verandering tusschen tyden medebrengt.

Item alsoo d' Engelse Compagnie sooveel capitaels naer de Moluccos, Amboyna, Banda, dit jaer niet sal connen seynden als tot betalinge van hare portie in de gemeene lasten ende opcoop van de speceryen van nooden sy; dat onse comptoyren, insonderheyt in Banda en de Moluccos, gansch soober van contanten versien sijn, is by syne E. voorgeslaegen off men van 't weynige, 't welck wy tegenwoordich hebben, niet soude moogen een kist gelt met het schip d' *Eendracht* daer nae toe seynden. Wort geadviseert, aengesien hier schaers versien sijn, de joncken van China hier dagelijcx verwacht werden en de tardance van de lange gewachte *Leeuwinne* met nieuw secours van 't vaderlant naedencken geest dat by suyden Java vervallen en in Amboyna off Banda wel mochte gearriveert sijn, datmen de seyndinge van 't gelt wel op 't joncxe van 't mousson noch sal uytstellen, om te sien hoe hem de saecken tegen die tijt gedraegen sullen.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN,

PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REVERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 3 February anno 1622. Andermael en voor de laeste reyse by syne E. den raet voorgehouden sijnde, wie men uyt de presente crijchsofficieren 't cappiteynschap en het commandement over het garnisoen deeses forts Batavia beveelen sal, is by syne E. en synen raet goetgevonden den persoon van Abraham Strijcker van Weesel daertoe te verkiesen en autoriseeren, wesende tegenwoordich luytenant van 't fort.

Item alsoo volgens de joncxte advisen van de cust Coromandel ontfangen verstaen hoe 't garnisoen van 't fort Geldria in Palliacatta bij 't versterven van den luytenant aldaer van een overhooft onversien blijft, ende nodich sijnde dat weder een ander persoon in desselffs plaetse gesurrogeert werde, is van gelijcken goetgevonden daertoe te committeren en met d'eerste geleghetheyt derwaerts te seynden den cappiteyn Cornelis van Sulesteyn, die voor deesen als overhooft in de voorschreven plaetse gecommandeert heeft, te meer syne genegentheyt derwaerts strekt, sich aldaer wel gecomporteert heeft, en in de voorsz. quartieren best ervaren is.

Gerrit Meusz. van Dordrecht, uytgevaeren voor bootsman met 't schip *Zierickzee* de laeste reyse, Guilliam Jansz. van Rotterdam, uytgevaeren voor bootsman met 't schip *Amsterdam* de laeste reyse, Claes Jansz. van Amsterdam, uytgevaeren voor bootsman met 't schip de *Vredc*, Juriaen Juriaensz. van Amsterdam, uytgevaren voor bosschieter met 't schip *Nieu Selant* de laeste reyse, Pieter Lourens van Haerlem, uytgevaeren voor bootsman op 't schip de *Hoope*, dewelcke primo October passato als quartiermeester op de tingans sijn gestelt geworden, is van die tijt aff toegeleyt te winnen yder f 14 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REVERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 4 February 1622. Alsoo de processen van Jan de Petteyn van Rotterdam, Jan Steyns van Antwerpen, Andrea Petrarcha van Cordua en Dirck Joosten 't Hoost van der Gouwe, alle vrye burgers deeser stede Batavia, voor den dagelijcxen raet deeses forts affgehandelt en in state van vonnisste te wysen gebrocht sijn, als by de pampieren diesaangaende onder den secretaris van 't voorschreven collegie berustende wyder is blyckende, is by syne E. en den raet om verscheyden consideratien goetgevonden d' uytspraecke van

de saecke van Jan de Petteyn ende Jan Steyns te differeren en voor een tijt te laten berusten, midts dat ondertusschen soo lange in hechtenisse blyven sullen tot dat syne E. goet sal vinden ten definitive over haere saecke te disponneeren.

Item datmen 't proces van Andrea Petrarcha van Cordua, voor den voorschreven dacchlijckxsen raet in staet van wesen gebracht, in weesen sal laeten gelijk 'tselve tegenwoordich is, sonder ten definitive aff te handelen, en datmen denselven Petrarcha, met synen luytenant tegenwoordich in banden sittende, om seeckere redenen op hantastinge van haere gevanckenisse ontlasten ende los sal laeten gaen.

Item dat de sententie tegens de persoon van Dirck Joosten 't Hoost by den breeden ende den priveen raet van syne E. gisteren ende op heeden gestreecken, voortganck hebben, ende op morgen ter executie gestelt sal werden.

Actum in 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach den 7 February 1622. Alsoo den *Dolphijn* op den 5^{en} deeser vol-laden met peper uyt Jamby gearriveert, ende overmidts sijn leckheyt nodich sy [dat de peper] in een ander schip overgedaan werde, is goet gevonden dat men die by provisie en tot naeder dispositie sal overschepen in 't schip *Alckmaer*.

Item dat Jacob Gau, geweesen schipper op den affgeleyden gewesen *Grootten Leeuw*, sich vervoegen sal op 't veroverde jacht *St. Cruce* om 'tschippers-ampt daerop waer te neemen.

Jan Jansz. Appel van Amsterdam, uytgevaeren met 't schip *Gouda* voor assistent a f 14 ter maent, dewelcke in de secretarye alhier gebruyckt wert, [wort toegeleyt] neffens andere assistenten te winnen f 20 ter maent.

Jan Pietersz. Swarts, uytgevaeren voor diamantkender met 't schip *Gouda* a f 10 ter maent, sedert syne aencomste alhier voor assistent gebruyckt ende daerin geconfirmeert, sal voortaen f 20 ter maent verdienien.

Alsoo Cristoffel Clement van Middelborch, uytgevaeren voor soldaet met het schip *Westvrieslant*, de laeste reyse sedert syne aencompste alhier als assistent gebruyckt wort, [wort] door syne bequaemheyt daerin geconfirmeert en toegeleyt neffens andere assistenten f 20 ter maent te verdienien.

Claes Jansz. Witt van der Welster, uytgevaeren voor soldaet met *Westvrieslant* de laeste reyse, sedert syne aencompste alhier tot het swaertvegen gebruyckt, is sedert 21 January passato toegeleyt voortaen te verdienien f 12 ter maent.

Augustijn Rayngel, in Januairy 1615 met een fregat ontrent Jamby ver-

overt, winnende 2 realen ter maent, vermidts getrouw is, wort tot onderhout vansyne familie neffens andere getroude toegeleyt voortaan te winnen 3 realen ter maent.

Actum in 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woeusdach adi 9 February 1622. Alsoo door de promotie van Anthony Caen tot het balliousampt, en de apprehensie van Jan de Petteyn, beyde ordinaris schepenen deser stede Batavia geweest, haere plaetsen in de banck van schepenen coomen open te staen, en nodich sy dat hetselve collegie van schepenen met twe andere personen, daertoe bequaem sijnde, weder compleet gemaect werde, is by syne E. ende den raet goet gevonden daertoe te eligeeren ende committeren de personen van cappiteyn Jan Schellinger, in dienste van de Compagnie wesende, en Jan de Brasser, burger ende vryman deser stede Batavia. Item alsoo by 't vertrekken van Jan Jansz. Ball en 't affdancken van Baucke Claesz., beyde extraordinaris schepenen in voorschreven collegie geweest, nodich sy, dat tot behulp van ordinaris schepenen weder twe andere personen in plaatse van d' absenten gecooren werden, is goet gevonden daertoe te verkiesen de personen van Fredrick Cristiaenz., opperbarbier deeser forts, en Willem Laurensz., vryman en burger deeser steede.

Actum in 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELIS VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach 12 February 1622. Vermidts naervolgende personen, uytgevaeren voor jongers, cloecke jonge mannen sijn, ende voor bootsgesellen dienen, werden door de E. heer Generael op mans gagie gestelt, en sullen winnen, te weeten: naervolgende vaerende op de tingans:

Jan Huygen van Middelburch, uytgevaeren met het schip *Walcheren* de laeste reyse a f 5, sal winnen f 8 ter maent.

Hermen Gerritsz. van Herlingen en Thomas Dirckxz. van Amsterdam, beyde uytgevaeren met 't schip *Zuyt-Hollant* a f 4, sullen verdienken f 8 ter maent.

Jacob Jacobsz. van Haerlem, uytgevaeren met *Noort-Hollant* a f 6, sal winnen f 8 ter maent.

Naervolgende vaerende op de *Neptunus*: Eldert Willemesz. van Amsterdam en Gideon Gideonsz. van der Gouw, uytgevaeren met 't schip 't *Wapen van Delft* a f 4, sullen voortaan f 8 ter maent winnen.

Heyndrick Meynertsz. van Amsterdam, Teunis Egbertsz. van Norden, Heer Albertsz. van Noort Vrieslant, en Hermen Sijtses van Sneeck, alle uytgevaeren met het schip *Leyden*, sullen voortaen f 7 ter maent winnen.

D' ondergeschreven vaerende op de *Galiasse*: Lubbert Tobyasz. van Jeveren, uytgevaeren met 't schip d' *Eendracht* de laeste reyse a f 4, sal nu f 8 ter maent winnen.

Cornelis Heyndrickz. van Amsterdam, uytgevaeren met *Mauritius* de joncxte reyse a f 4, sal winnen f 7 ter maent.

Jan Joosten van Einden, uytgevaeren met 't schip de *Hoope* a f 4 ter maent, sal winnen f 7 ter maent.

Actum in 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinsdag adi 15 February anno 1622. Alsoo op de propositie in dato 16 December passato, en op het discoers in dato 15 Jannuary laestleeden, nopen de employe van de presente macht by syne E. den raet in bedenkinge gegeven, eer lange finale resolutie en conclusie sal dienen genoomen te worden, heest syne E. gedacht eerst en alvooren den raet vertooninge te doen, wat aental van schepen ende macht van volck (behalven diegeenen, die men tot bevordering van de peperhandelinge op de Westcust van Sumatra, vervolch van de negotie op d' ander quartieren ende de besettinge tot Bantam dient by de hant te houden) sullen connen byeen gebracht worden, om tot bysonder exploitien op den vyanten ondersoek van den Chineeschen handel te gebruycken, bestaende ongeveer in . . .¹⁾ seylen, soo schepen, jachten als fregatten, ende ontrent 1100 coppen. Is voorder by syne E. gereimonstreert dat met deese voornoemde macht (soo men op Bantam alsnoch niet voor en neempt) voor dit jaer geen andere diensten connen gedaen werden, als dat men de twee vlooten van defentie nae Goa ende Manilha soude connen secoureen ende verstercken om het naeste jaer deselve tochten des te vigoreuser te vervolgen, off datmen met deselve onverdeylt te laeten en nae de custe van China te seynden, Macau off een ander plaatse daerontrent, bequaem sijnde, soude connen incorporeren om den Chineesen handel 't onswaerts te trekken, ende dat oock naedat soo een plaatse begrepen sal weesen dan noch machts genoech resteerden sal om tegens 't naeste jaer de tocht op de Manilhas te hervatten.

Soo men difficulteert off dese voorschreven macht niet suffisant waere om

¹⁾ Niet ingevuld.

Macau met gewelt aan te tasten, dient evenwel onderleyt te worden wat men daerin doen can, 't sy met gewelt alleen, ofte met assistentie van de Chineesen alsoo het schijnt dat sy met de Portugeesen verleegen sijn, ende wel wensten daervan ontlast te weesen; ende soo al schoon door beyde deese middelen niet op Macau verricht en conde werden, sal de macht eeven bestant blyven om op een van de geleegentste eylanden plaatse te begrypen ende tenminsten een residentie te vesten, om de Chineesen aenwysinge te doen waer ons vinden ende met ons sullen connen handelinge doen; ende genoomen den handel in 't eerste niet en succedeerde gelijk wel verhoopt wort, soo isset evenwel in allen gevallen nodich en gansch dienstich dat daerontrent plaatse begrypen, soo om de Chineesen temet t' onswaerts te trekken, alsmede om onse vlooten, die men op den vyant in Manilha en op de custe van China is gebruyckende, te haevenen en te sustenteeren, alsoo apparent ende te vreesen is dat ons 't haevenen met de groote vlooten in Japon door toedoen ende practijcke van den vyant by den keyser ontseyt sal werden.

Ende al waer 't dat ons Japon altijt gebeuren mochte, soo en soude het al lijkewel niet geraeden weesen daer te continueeren, ten aensien van de groote consumptien die de vlooten daer jaerlijcx tot noch toe gedaen hebben, dewelcke by ons selver al vry wat oncostelijcker souden connen geemployeert worden, soo maer een plaatse begrypen daeruyt ons selven bestaan connen.

't Is waer, dat van deese plaatse vooreerst soo grooten gerijff niet souden connen becoomen, als wel tot soulagement tot een groote vloote vereyst wert. Doch dit soude mettertijt wel coomen, en ondertusschen soude men de benoodichste schepen naer Batavia moogen seynden, alwaer d'oncosten vry verdraechlijcker als in Japan vallen, daerbeneffens dat onse eygen inwoonders met de gastos, die men nu in vreemde landen doet, hier seer gestijft sullen werden, ende den heer tenminste noch eenige beneficien en incomsten van syne eygen consumptien genieten sal.

Ende byaldien goetgevonden worde de macht, die men van hier sal connen uytmaecken, nae de custe van China te wenden, geest syne E. dan te consideren wat best sy: rechtdeur nae de cust te loopen en ons desseyn daermede te onderstaen, dan off het geraedener sy deselve te voegen by diegeene die tegenwoordich in de Manilha is, om alsoo t'saemenderhant des te stercker en te aensienelijcker op de cust te verschynen; daerby dan mede te overleggen staet, waer men deese beyde vlooten dan best sal connen en dienen byeen te brengen, 't sy in de Manilha selve, off in eenige andere plaatse op de cust van China. Daerbeneffens dient oock overleyt d'onseeckerheydt wat macht ende hoe men die in de Manilhas gedisponeert sal vinden, te meer alsoo de heer Willem Jansz. voorgenomen hadde eenige van onse schepen, 't sy alleen, off in compagnie van d'Engelsen, door de Bocquadeiro nae Cabo de Spiritu

Sancto te seynden om op deselverschepen nae Nova Spangia te passen. Doch voor sooveele deese laeste consideratie aengaet, soude eenichsints buyten twijfelf connen gebracht werden, met tijtlijck, alcer de verdeyling by den heer Willem Jansz. gedaen wert, een advijs expres vooruyt nae de Manilha te seynden ende de tocht op Spiritu Sancto te schorten; waertegens weder te bedencken staet off het orboyr sy datmen de voorschreven tocht surcheere, en al vont men sulcx geraeden, off het oock redelijck soude weesen, insonderheyt soo sulcx by den raet van de scheepen van defentie alreede gearresteert was. Noch een ander inconvenient vertoont hem om deese vlooten tijtlijck te combineeren, 't welck is, dat den bestemden tijt om op de Chineese joncken te passen moochlijck niet voor ultimo July expireren sal, als wanneer 't beste mousson op de custe van China verloopen sal sijn; ende om onse scheepen voor d' expiratie van den bestemden tijt de gemeene deftentie te ontrekken, d' Engelsen t' abbandoneeren ende het Manilha's vaerwater voor de Chineesen open te laeten, dat soude gansch ongerijmt coomen.

In allen gevalle, 't sy hoe men resolveert, geest syne E. mede in bedenkinge off het niet geraeden sy onse vloote in de Manilha onse disseynen van hier over de Molucquen met een schip ofte jacht met den eersten te adverteeren, ende met eenen ordre te geven, wanneer ende waer haer, 't sy voor ofte nae den gelimiteerde tijt, by de vloote vervoggen sullen die men van hier tot de tocht nae China verhoopt uyt te maecken.

Eyndelijck, alsoo men niet alleene resolveeren moet wat ons te doen staet, maer daerbeneffens oock overleyt moet werden wat capitacle personen men tot beleyt en uytvoeringe van een soo importanten employt employeren ende gebruycken sal, is by syne E. den raet van gelijcken in bedenkinge gegeven wie men als opperhoofd de commissie van sulcken tocht soude moogen beveelen, 't sy van de personen die hier present, in de Mollucquen, Amboyna, Banda off elders soude moogen weesen, waerop ten deele sal dienen geresolueert aleer men de advysen na innewaerts en nae de vloote na Manilha versent.

Actum int fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REVERSZ., GERRIT FREDERICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 19 Februari anno 1622. Naerdat sijnne E. den 16^{en} December laestleeden ende ondertusschen tot verscheyden maelen de saeck voorgedragen en in deliberatie gegeven hadde, waerheenen men de presente overige macht behoorde te wenden, en dat den tijt voorder delay van conclusie niet wel lyden en mach, is eyntlijck op heeden goet gevonden datmen 't redres van den staet van Amboyna en in de Molucquen vooralsnog tot een ander tijt sal opschorten, ende met eensteinmige advysen besloten ende ge-

arresteert datmen alle dc macht die van hier can gederft, uytgemacckt ende byeengebracht worden, ter gelegender en behoorlijcker tijt nae de cust van China sal schicken omme te onderstaen wat aldaer tot affbreuck onses vyants en tot stabilatie van onsen handel sullen connen te weege brengen, naedemael de heeren Mayores de bevordering van dien handel serieuslijck en op 't alderhoochste sijn recommandeerende.

Tot welcken cynde mede goet gevonden is, datmen 't fregat *Pegu* met den eersten innwaerts een seynden en een de respective gouverneurs van de Molucquen, Amboyna en Banda adviseeren sal wat ons desseyn sy, met ordre daerbeneffens, soo eenige soldaten in Amboyna en Banda connen gemist worden, gelijck ongetwijffelt buyten extraordinaris sterfte en ongerustheyt in den staet wel sullen connen gederft werden, dat deselve vandaer met een schip a twee nae de cust van China seynden om haer by de vloote die men van hier seynden sal onder d'eylanden Aynam, Sanchoan, Maccau off de Piscadores op de voorschreven Chineese cust te vervoege.

Is verder goet gevonden datmen onse vloote van defentie, tegenwoordich in de Philippinas cruysende, 't sy over de Moluccos, offte van Poulo Timon, uyt de vloote die van hier sal gaen, naedat men hem van den seeckersten en expedieusten wech ten rechten geinformeert sal hebben, van ons desseyn verwittigen en adviseeren sal waer dat haer, nae d'expiratie van hunnen bestonden tijt van op de Chineesche joncken en andere vyanden vaertuych te passen, by onse vloote op de custe van China sullen hebben te vervoege.

Item alsoo die van de Engelse Compagnie sooveel capitaels innwaerts niet gesonden hebben, als tegen 't aenstaende jaer voor haer contingent tot fournissement van de gemeene lasten en tot incoop van de speceryen in de Molluquen, Amboyna, en Banda vereyst wort, en dat by ons om 't gebreck van d'Engelsen te voldoen die contanten wel soo ruym derwaerts niet gesonden en sijn als in voorschreven quartieren, insonderheyt Banda ende Amboyna, mogelijck van noode sullen weesen, soo geeft syne E. den raet in bedenkinge offmen van 't gene hier sijn hebbende met dito *Pegu* noch eenich gelt sullen naeseynden, ende hoeveel sullen moogen missen.

Item alsoo seecker Chinees inwoonder, met naeme Jan Cong, den pacht van den Borneoschen en Sumatrasen campher, alderhande vogelnesten, vogelbecken, renoceroshoorn, diamanten, bezoarsteen en minia hamaca voor den tijt van een jaer versocht heeft en daervoor de somma van 600 realen van 8^{en} eens gebooden heeft, is, mede aengesien dat dese waerden van cleynen volumen sijn, daerinne den heer grotelijcx gesraudeert can werden ende tot noch toe niet van genooten heeft, [goet gevonden] datmen een den voorschreven Jan Cong den impost van de voorschreven coopmanschap den tijt van een loopent jaer verpachten sal voor de voorgemelde somma van 600

realen van 8^{en}, midts alle maenden betaelende een 12^e gedeelte van de voorschreven somma, ingaende van primo Maert 1622 tot primo Maert 1623.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 23 February anno 1622. Per resolutie in dato 19^{en} deeser was gearresteert datmen 't fregat *Pegu* met den eersten innewaerts aen soude seynden met advysen, sonder den tijt te limiteeren soo wanneer; ende alsoo syne E. dito fregat dus lange opgebouden heeft op hoope van naeder tydinge van de Chineesche joncken te verstaen, die men alle uren van China is verwachtende, en dat deselve tot noch toe niet verscheenen sijn, soo geeft syne E. den raet in bedenckinge hoelange men 't voorschreven jacht sal ophouden, ende wanneer ten uitersten van hier behoorde te vertrecken.

Item alsoo uyt de jonckste advisen uyt de schepen op de wacht voor Bantam leggende verstaen wort, dat het schip d' Engelse *Swaene* gansch leek is en met gestadich pompen boven waeter gehouden moet worden, geeft syne E. den raet mede in bedenckinge, offmen dito *Swaene* daer langer sal continueren, dan offmen dien opontbieden sal, ende wat schip men in sulcken gevalle in desselffs plaatse sal seynden.

Item alsoo voor desen, vermits de ruymte van Nederlantse victualie, schaersheyt van verversinge en toevoer van andere quartieren, toegelaten is geweest datmen aen 't volck van de schepen twee vleyschdaegen en eenen speckdach in de weeke mochte schaffen, en dat hetselue tot noch toe gecontinueert wort gelijck off het een regel ende wet waere, soo is 't dat syne E. ende den presenten raet, overslach gemaeckt hebbende van de presente vivres, ende bevindende dat die dus vervolgende tot uytrustinge van de aenstaende vlooten en sustenuie van 't garnisoen ende blyvende schepen niet souden connen toereyken totdat nieuwe secorsen uyt het vaderlant becoomen, goetgevonden hebben voorschreven scheepsrantsoen te verminderen, ende te ordineeren datmen van nu voortaen over de schepen niet meer als eenen vleys- en eenen speckdach ter weeke schaffen sal, gelijck 't selve aen lant altijt geobserveert is geweest, te weeten $\frac{3}{4}$ vleesch en $\frac{1}{2}$ speck yder man des weeckx.

Item alsoo men by gebreck van volck genootsaeckt is tot versterckinge van onse vloote eenige burgers ende vrygegeven personen deeser stede Batavia weder in dienste aen te neemen, is goetgevonden datmen op Sondach toecoomende den trommel sal laeten slaen, en worden tot aenneming geocommitteert den opperoopman Pieter Bosschaert, cappiteyn Jan Ruffijn, en capiteyn Christiaen Schellinger.

Is om seeckere consideratie goetgevonden Philips Adriaensz. van der Werff,

vryburger ende meester opsiender op de merckt off passer deeser steede, van synen dienst aff te dancken, en weder in sijn plaetse te stellen Pieter La Chene van Rijssel in Vrancrijck, tegenwoordich vryburger, mits daervoren genieten sal 10 realen ter maent.

Homme Hommes van den Dam in Groningerlant, uytgevaeren voor operbarbier met 't schip *Muyden* a f 19 ter maent, wort ten respecte van de goede diensten hier een lant gedaen en de cleyne gagie die tot noch toe gewonnen heeft, toegeleyt voortaen te verdienen f 30 ter maent.

Alsoo Jan Jansz. van Enchuyzen, uytgevaeren met het schip *Enchuyzen* de laetste reyse, den 5^{en} Jannuary 1620 over seeckere delicte per sententie van sijn schippersamt gedeporteert en als opperstuerman op 't schip *Delft* is gestelt, voor welcke bedieninge hem tot noch toe geen vaste gagie is toegeleyt, wort denselven alsnu tsedert voorschreven tijt aff, dat het stuermansamt waergenomen heeft, toegeleyt te verdienen f 60 ter maent.

Gerrit van der Hagen van Maestricht, uytgevaeren met 't schip *Westvrieslant*, de tweede reys, voor soldaet, alsnu lijffschut van den E. heer Generael, wort toegeleyt, gelijck d'andere lijffschutten hebben, f 15 ter maent.

Dirck Cornelisz. van Utrecht, uytgevaeren met 't schip *Gouda* voor kistemaecker a f 10 per maent, tegenwoordich alhier in 't fort arbeydende, wort toegeleyt voortaen te winnen f 14 ter maent, en dat ten respecte hy een goet arbeytsman is.

Joan van St. Thome, met syne vrye wille by d'onse op Palliacatte overgecomen, dienende voor kock op 't fregat *Palliacata*, sal voortaen winnen 3 realen van achten ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 24 February 1622. Alsoo seeckere vryburger deeser stede Batavia, met naeme Jan de Dansser van Hontschooten, tegenwoordich gevangen in 't raethuys deeser stede, op den 26^{en} passado met eenen van syne medeburgers genaempt Thomas Tjarcksz. van Warmenhuyzen over seeckere scheltredenen in questie geraeckt, daerover handtgemeen geworden is, sulcx dat hy den voornoemden Thomas Tjarcksz. met sijn pedarm een dootelijcke wonde int hangen van sijn dye gegeven heeft, waeraen de voorsz. Tjarcksz. nae vier oste vijff uren overleeden is, alles breder by d'informatiën ende eygen bekentenis van den voornoemden Dansser blijkende, waerover by 't gerecht deeser stede ende dry extraordinary bygevoechde rechters, uyt den dagelijcksen raet deeses forts by de E. heer Generael daertoe gecommitteert, des doots schuldich is gekent ende dienvolgende verweesen is met den swaerde

gerecht te werden datter den doot nae volge, soo is 't dat syne E. met synen raet 't proces van den perpetrator geresumeert, naegesien ende overleyt heb-bende wat in deesen te considereeren stondt, de sententie tegens deesen Jan de Dansser geprononceert, recht bevonden, dienvolgende die eenstemmich geapprobeert, ende gearresteert hebben, datmen op morgen met d' executie van dien sal voortvaeren.

Item alsoo Gonthay Jan Cong, Chinees timmerman, met denwelcken voor deesen over een goede pertye timmerhoudt is gecontracteert geweest, aengedient heeft hoe in de revier van Pamanucan ontrent de 600 jatty swalpen behouwen ende gereet hadde leggen, versoeckende datmen een schip derwaerts sal seynden, is goet gevonden 't schip de *Galiasse* deesen aenstaende nacht derwaerts sal gaen om 't voorschreven hout inne te neemen, en daermede met den eersten weder nae Batavia keeren.

Alsoo eenige tijt geleeden d' naervolgende personen door cappiteyn Jan Pa als officieren en soldaten in 't garnisoen alhier sijn gestelt en daerinne alsnoch continueren, worden alsnu by syne E. yder in sijn ampt geconfermeert en toegeleyt hiernae te winnen, namentlijck:

Bastiaen Aris van Oosterwijck, uytgevaren voor soldaet met 't schip *Delft* 1617, corporael gemaect met de gagie van f' 16 ter maent.

Teunis Fredicksz. van Gulick en Antoyne Castelle van Thormy in Italien, beyde uytgevaeren 1617 voor soldaten met 'tschip *Delft*, mitsgaeders Laurens Hals van Brussel, uytgevaeren met 't schip *Mauritius* de 2^e reyse, lanspas-saten gemaect en f' 14 ter maent toegeleyt.

Juriaen Jansz. van Hamburch, uytgevaeren voor hooplooper met 't schip *Amsterdam* de laeste reyse, Gillis Gillisz. van Aken, uytgevaeren voor jongen met 't schip *Postpaert* de laeste reyse, Huybert Pietersz. van Utrecht, uytge-vaeren voor jongen met 'tschip de *Gouden Leeuw* de joncxte reyse, ende Barent Jansz. van Leyden, uytgevaeren voor bootsgesel met 't schip de *Vreede*, sijn alle vier soldaten gemaect ende soldaetsgagie, te weeten f' 9 ter maent, toegeleyt.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dijnsdach adi primo Marty anno 1622. Nictegenstaende per resolutie in dato 19 February passato goet gevonden was de vloote welcke men t'syner tijt van hier nae de cust van China dissegneert te seynden met sooveele volcx en schepen als innewaerts soude connen gederft worden over de Mollucquen op de voorschreven custe te secondeeren, soo heeft evenwel syne E. niet gerust noch absolutelijck connen resolveeren, naeder overwoogen hebbende de onseeckerheyt van dien door verscheyden inconvenienten, welcke voor-

schreven secours onderworpen soude weesen aleer sich op de Chineese custe by de vloote van hier tytelijck soude mogen vervoegen; daerbeneffens dat het seer onwis gaet, wat macht dat innewaerts sal connen gemist werden, alsoo men niet en weet wat sterste en ongerustheyt van staet soude moogen voorgecomien sijn, in welcken het gansch ongeraeden soude weesen de landen aldaer van volck t' ontblooten, westhalven het syne E. goetgedacht heeft 't arrest over 't voorschreven secours, in vooren verhaelde resolutie gementioneert, te resumeeren ende den raet opnieu in bedenckinge te geven offmen by 't selve arrest persisteeren, dan offmen eenige verandering daerin doen sal. Den raedt de saecke grondiger ingesien hebbende, is van eenparigen advyse datmen tot de tocht van de cust van China alsulcken macht alleen sal gebruycken als men van hier sal connen uytmaecken, sonder eenige soo onseckere secoursen van innewaerts tot versterckinge nae de custe van China te ontbieden, ende dat ondertusschen (al had men hem hier schoon wat verder ontbloot als den staet wel gedoocht) ons verlaeten sullen op de secoursen, die daechlijckx soo van 't vaderlant, verscheyden andere quartieren, alsmede van innewaerts te verwachten hebben.

Is verder goetgevonden datmen 't fregat *Pegu* op morgen, off uiterlijck overmorgen, met advysen (daerbeneffens sooveel Bandaneesse wyven en kinderen als voeren can) nae Amboyna en Banda sal lacten voortgaen, alsoo den tijt geen verder uytstel kan lyden.

Actum in 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GER-RIT FREDRICNZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 3 Marty anno 1622. Alsoo 'tjacht *Pegu* claer is deesen aenstaenden nacht innewaerts te vertrecken, heeft syne E. voor de laeste reyse den raet voorgedraegen off het geraeden sy dat wy ons alhier ontblooten en eenich gelt met het voorschreven jacht versenden, naedemael de Molucquen, Amboyna, Banda voort 't gewas van dit jaer genoech versien syn, ende dat van 't geene hier hebbende (weynich sijnde) uytgemaect kan werden seer luttel te beduyden heeft om tegen het gewas op 'taenstaende jaer op voorraet derwaerts te seynden. Ende al mocht men schoon eenich gelt derven, soude het noch syn bedencken hebben, off men soo laet, met soo een gering fregat, sulcx soude moogen bestaan; daerbeneffens dat de lange tardance van de *Leeuwinne* van 't vaderlant eenige hoope geest dat by suyden Java na Amboyna geloopen sal weesen, in welcken gevalle de voorschreven quartieren redelijckerwyse geprovideert connen werden waerover den raedt eenstemmich goetgevonden ende gearresteert heeft datmen geen gelt innewaerts met dit fregat seynden sal.

Jan Jansz. van Harlingen, bootsman, uytgevaeren met het schip *Schoonhoven*, ende naderhant gedient hebbende voor stuylman, winnende f 33 ter maent, denwelcken al 5 maenden op 't jacht *Pegu* heeft gedient, wort toegeleyt f 45 te winnen ter maent, van de tijt aff dat hy het schippersamt bedient heeft.

Cornelis Jochemsz. van Wormer, uytgevaeren voor quartiermeester op 't schip *Schoonhoven*, denwelcken over seecker delicte voor matroos op 't jacht *Pegu* gestelt is, wort op de goede getuychenisse die van denselven gegeven wert in sijn voornoemde ampt van quartiermeester geadmitteert, ende gagie van f 14 ter maent toegeleyt.

Moyses Claesz. Coomans van Amsterdam, in 't lant gecoomen voor onderstuylman met 't jacht *Naerden* a f 35 ter maent, denwelcken onrent 5 maenden geleeden als opperstuylman op 't schip d' Engelse *Beer* is gestelt, wort daerin alsnu by die E. heer Generael geconfirmeert ende toegeleyt ter maent te winnen f 50.

Joris Weyers van Grevenbroeck, uytgevaeren voor soldaet met 't schip *Westvrieslant* de tweede reyse, tegenwoordich dienende voor lijffschut, wort neffens d'andere lijffschutten toegeleyt voortaan te winnen f 15 ter maent.

Pieter Pietersz. van Leyden, uytgevaeren voor rademaeker met 't schip *Gouda* a f 10 ter maent, tegenwoordich alhier voor blockmaeker aen lant dienende, wort toegeleyt te winnen f 13 ter maent, ende dat ten respecte het een cloeck arbeytsman is.

Paulus Adriaensz. van Delft, uytgevaeren voor bosschieter met 't schip 't *Wapen van Enchuyzen* a f 12 ter maent, denwelcken al 7 maenden als botteliersmaet is gebruyc kt en daer noch in continueert, wort toegeleyt voortaan te winnen f 16 ter maent, en dat soolange 't selve ampt bedient.

Benedictus Cornelisz. van Byel in Switserlant, uytgevaeren voor soldaet met 't schip *Nieuw Hoorn*, tegenwoordich dienende voor sadelmaeker alhier, wort toegeleyt voortaan te winnen f 13 ter maent, en dat soolange als in dat ampt gebruyc kt wort.

Jan Andriesz. van Hoorn, uytgevaeren voor smit met 't *Wapen van Hoorn* a f 15 $\frac{1}{2}$ ter maent, tegenwoordich dienende voor smitsknecht in de smisse, wort toegeleyt voortaan te winnen f 20 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REVERSZ, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach voormiddach adi 7 Marty 1622. Alsoo per resolutie in dato 19 February laetsleeden gearresteert is geweest, datmen de presente overige

macht nae de custe van China soude aenwenden, en den tijt vast begint aen te comen datmen deselve eerlange derwaerts sal moeten schicken, is by syne E. den raet voorgedraegen en tot nader arrest in bedencking gegeven, off het niet geraeden soude weesen datmen eenige jachten vooruyt sende om tot de compste van de toecoomende macht op alsulcken vaerwaeter te cruyssen (daer te syner tijt by den anderen sullen connen comen) daermen verstaet dat de Portugeesen en Spangiaerden haere passagie van Malacca op Macau gemeenlijck neemen, om te onderstaen offmen die van Macau door deese middel van de secoursen soude connen coupeeren, die haer van Malacca of Goa met het eerste van 't aenstaende mousson souden moogen toegesonden werden, osts datmen ten minsten eenige van des vyants advysen soude connen intercipeeren, waeruyt men naeder bescheyt en openinge van sijn disseyen ende gelegentheyt verstaen mocht; ende soo goet gevonden wert eenige vooruyt te seynden, hoeveel en wat jachten men daertoe gebruycken sal, ende wat hooffden daarmede dienen te gaen.

Item waerontrent ende hoe lange op onse naeder ordre alhier, aldaer sullen hebben te wachten.

Item alsoo met de joncxste advysen van Jamby becomen, verstaen wort dat onse cruyssende jachten in 't vaerwater van Malacca haere macht gescheyden ende deselve op diverse plaetsen verdeelt hebben, waer dan lichtelijck eenich desavantageus rescontre soude connen voorvallen, insonderheyt soo die van Mallacca tijtlijck ende notaebel secours van de cust van Indien bequaemen, geeft syne E. den raet mede te considereeren off het niet geraeden sy datmen de voorschrevene jachten opontbiede ende den vyant 't voorschreven waeter voor een tijt openlaete, alsoo men 't selve t' allen tyde wederom besetten can; dan offmen nieuwe commissie en ordre geven sal, dat de verspreyde macht byeenversamele en 't vaerwaeter op d' eene off d' ander plaatse weder beset houde.

Ten tweeden, alsoo met de schepen *Thoolen* en d' *Eenhoorn* goede partye rijs van Syam becoomen hebben, waervan hier noch tamelijck geprovideert blyven, en daerbeneffens groote apparentie is, dat daechlijckx meer ende meer toevoer van des Matarams lant becomen sullen, geeft syne E. den raet van gelijcken t' overweegen off het al raetsaem ende noch tijts genoech soude sijn datmen d' *Eenhoorn*, off de joncke *Firando*, vollaeden met rijs onderstae innewaerts aen te seynden, om de forten aldaer sooveel in voorraet geprovideert te houden, als eenichsins mogelijck sy.

Ten derden, alsoo seecker notabel cargasoen aen hertevellen, importeerende tegens de f 80.000, verleeden jaer van Syam nae Japon gedestineert, tot 2 versheyden reysen op gaende wech geweest sijnde, eens door de joncke de *Hoope*, die door ranckheyt geforceert was terugge te keeren, daerna met het

schip *Thoolen*, 't welck door contrary wint ende stroomen de reys niet en heeft connen ophaelen, eyndeling weder in Syam is gekeert, alwaer overjarich sal moeten blyven leggen, welck voorschreven cargasoen in 't begin van 't aenstaende mousson, hoe eer hoe beter, aan de merckt in Japon sal dienen gebracht te werden, aleer voorschreven hertevellen met lange leggen door de worm soo doorbeeten worden, dat de Compagnie daer merckelijcke schaede aan come te lyden, te meer, naedemael die van Syam eernstelijck om een schip tot dien eynde sijn schryvende, alsoo grotelijckx twijffelen off haer met de overgebleven joncke de *Hoope* connen behelpen, eensdeels door syne onbequaemheyt, groote lecke, alsmede by gebreck van Nederlants vaerentvolck, geeft syne E. den raet te bedencken en te overleggen watmen hierinne behoort te doen, en off het raetsaem sy, datmen om dier oorsaecke een schiposte jacht derwaerts seynde.

Ten vierden, alsoo daechlijckx verscheyden clachten verneemen hoe onse nabuerige trafficanten in 't herwaerts comen van des Mattarams lant op deese cust by oosten Batavia soo van Borneose als Bantamse seerovers geinfesteert ende beroost werden, geeft syne E. den raet van gelijcken te considereeren off het niet geraeden sy datmen van gelijcke een armade van cleyne vaertuych uytmaecke, ende hoe sterck die behoorde te weesen, om een tocht lancx de voorschreven kust te doen, 't vaerwaeter voor de gaende en comende vrienden veyl te houden ende te onderstaen off men eenige van deese seerovers soude connen verrassen.

Ten vijfden, alsoo den oppercoopman Aernoudt Croock sich in de bedieninge van dit cantooyr Batavia soo vigilant in de gemeene toesicht ende prompt in 't vervolch van syne boeken, 't sy door versloffheyt off insufficiantie, niet is quytende gelijck sulckx in soo een importante plaetse als deese vereyst wort, is by syne E. ende den raet goet gevonden om in geen vorder confusie ende achterstal te geraecken, den voornoemden Croock van der bedieninge deeses cantoorys te ontlasten ende 't selve over te transporteerken in handen van den secretarius Thijs Cornelisz. Vleyshouwer, om door denselven by proviso naer behooren waergenomen en bedient te werden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIEPERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN.

Maendach des avonts, anno 7 Marty 1622. Den raet andermael byeen sijnde beroepen om advijs te geven op die voorstellinge by syne E. op huyden morgen gedaen, nopende om een schip innwaerts te seynden, waerop eenstemmich is verstaen datmen 't schip den *Eenhoorn* met den eersten sal affvaerdigen en onderstaen sal innwaerts te seynden, te meer alsoo desen avont onverwachte tydinge becomen, den *Gouden Leeuw* ontrent d'eylanden Onrust van de cust

van Choromandel gearriveert is, medebringende party'e slaceven ende cleeden, welcke met den voorschreven *Eenhoorn* noch mede connen gesonden werden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 10 Maert anno 1622¹⁾). Op de propositie by sijnne E. op 7 deser den raet in bedenkinge gegeven, nopende 't opontbieden oft de continuatie van de cruyssende jachten op den vyant ontrent ende in 't vaerwater van Mallacca, gelijck mede 't affseynden van eenige jachten om 't secoers osts advijs van den vyant naer Maccau gaende t' intercipieren, is op heeden gearresteert ende besloten datmen half off'ten uitersten 20 deser maent een jacht d'advysse sal depesscheren naer de jachten in 't vaerwater van Mallacca cruyssende, dat haer alle gelijck ende voor sooveel in Jamby osts Andrigiry tot bevoirderinge van dien handel niet noodich sijn met den eersten harwarts aen vervoegen, item datmen voorsz. jacht d'advysse benefens de jachten *Armuyden* ende *Victoria*, haer tegenwoordich in 't vaerwater van Mallacca oft ontrent Jamby onthoudende, alle drie in compagnie vooruyt senden ende ordonneeren sal om binnen de droochte van Pracall ende de vaste cust van Champa tussen Poelo Cecir de Terra off daerontrent op des vyants vaertuych te cruyssen dat van de cant van Mallacca naer Maccau gesonden wort, alsoo men seeckerlijck bericht is dat die wech passeeren moeten, ende dat voorsz. jachten aldaer tot de compste van onse vloote, die men voorneempt met den eersten na de cust van China te senden, vertoeven sullen.

Is mede goet gevonden datmen *St. Lauwrens*, tegenwoordich tusschen Sumatra ende Pulo Babi tot verseeckeringe van de Chineesse ende andre harwarts comende joncquen tegen die van Bantam cruyssende, opontbieden ende in desselfs plaatse derwarts senden sal 't jacht *Cleen Enckhuysen*, met ordre dat 8 dagen na sijn arivement aldaer gecryst hebbende, weder herwarts keere, ende in passant de schepen voor Bantam op de wacht leggende aendoe, om tydinge te haelen wat daer passeert. Is van gelijcken gearresteert datmen 't schip den *Dragon* prepareren sal om met den eersten op de wacht voor Bantam te gaen leggen, ende datmen 't schip de *Swaeche*, 't welck uytdermaten leck is ende met gestadich pompen ter noot boven water gehouden can worden, gelijck sijnne E. in voorige resolutie dato 23 February passato aengewesen heeft, opontbieden sal omme sijns onbequaemheyts halve alhier aen de wal geleyt te worden.

Voor dese was by sijnne E. per resolutie in dato 16 December passato den raet in bedenkinge gegeven ofte het geraden waere eenige schepen na Japara

¹⁾ Resolutien van 10 Maart—29 Aug. 1622; X 246.

ende Grissicque te senden om te onderstaen wat rijs ende andre nootlijcke provisie men daer soude mogen becomen, met dier meninge omme daermede voorts innewarts aen te gaen; dan alsoo daer tsedert niet op geadvyseert is ende het nu te laet soude wesen daerop te disponneeren, geeft sijnne E. den raet evenwel te considereren ofte het oock raetsaem sy datmen een schip na Japara ende Grissi sende soo om te vernemen wat Chineesse joncken daer souden mogen comen, alsmede om te onderstaen sooveel rijs, hoornbeesten ende andre provisien in voorraet tegen de compste van onse schepen van innewarts aen by-een te versamelen als becomen sal connen; daerbeneffens geeft sijnne E. mede te bedencken oft het senden naer Japara den toevoer van des Mattarams lant naer Batavia niet verachteren soude, insonderheyt soo hy hemselfen liet voorstaen dat wy verlegen waeren, gelijck sulcx by dese natie seer licht aengenomen wort.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 12 Maert anno 1622. Alsoo 't schip den *Orangeboom* op gisteren volladen met peper van Atchijn gearriveert is, waermede tegenwoordich over de 400 lasten, meest in peper, weynige Chineese ende andere waeren bestaende, by den anderen sijn hebbende, heeft sijnne E. den raet voorgestelt ende in bedenkinge gegeven waeraen de Compagnie den meesten dienst sal geschieden, datmen de voorsz. retoeren met den eersten naer 't vaderlant seynde dewyle van nu aff met Godes hulpe noch in een goet saysoen op ons lant comen connen, dan oft men deselve ophouden sal totdat eenige nagelen, nooten ende foelie van innewarts becomen om de rijcke speceryen te gevoechelijcker over verscheyde bodems te mogen verdelen ende alsdan tegelijck naer 't vaderslant te laten gaen, in welken gevalle de voornoemde presente last mogelijck de 6 maenden alhier soude moeten overblyven, alsoo volgens d' ordre van de Meesters niet voor 't laeste van September off October toecomende sullen dienen te vertrecken om in een goeden tijt op ons lant te vallen.

Item soo men goetvint de voorsz. last van nu aff te versenden sonder deselue na de speceryen van de Mollucques, Amboyna ende Banda op te houden, wat schepen men daertoe gebruycken sal, 't sy dan *Alckmaer* alleen, ofte *Schoonhoven* met den *Orangeboom*, ofte eenige andre van degene die hier tegenwoordich sijn ende bequaem soude mogen geoordeelt worden.

De saecke rypelijck overleyt ende gedebatteert sijnde, wort by den raet verstaen ende geadvyseert datmen de voorsz. last niet behoorde op te houden, maer met de schepen *Schoonhoven* ende den *Orangeboom* over 2 bodemen

(als wesende de bequaemste schepen die tegenwoordich by der handt sijn) op 't alderspoedichste naer 't vaderslant te senden.

De redenen die den raet hiertoe bewegen, sijn dese:

Ten eersten, soo men de schepen nu affsent, dat de Mayores 7 ofte 8 maenden vroeger de voorsz. retoeren becomen sullen als sy andersints souden, soo men die op de compste van de speceryen van innewarts ophield, alsoo gelijck geseyt is niet voor September ofte October toecomende souden behooren van hier te gaen, tegen welcken tijt dit present retoer met Godes hulpe sal connen in 't vaderslant wesen; dat oock de schepen van innewarts met het vooraff senden van dese 2 schepen mogelijck weynich tijs off ten uitersten 2 maenden sullen verachttert connen worden om naer 't vaderslant te mogen gaen, alsoo men tegen die tijt, ende wellicht eer, nieuwe retoeren van diverse quartieren is verwachtende om de rjcke speceryen te mogen verdeelen.

Ten tweeden, dat de principaelste speceryen die men van innewarts te verwachten heeft, meest in nagelen bestaan, waervan de Mayores volgens haere joncxste advysen voor een goeden tijt noch voorsien sijn, sulcx dat sy niet sonderlingh vercort sullen wesen off die twee maenden vroeger oft laeter becomen.

Ten derden, dat de peper ende Chineesse waeren courante coopmanschappen sijn, welcke in 't vaderslant datelijck tot gelt connen gemaeckt ende 't provenu van dien weder harwarts gesonden worden.

Ten vierden, dat het den staet van de Compagnie advantagieuser wesen sal haere retoeren, insonderheyt de peper, is 't niet in de voorbaet, ten minsten dan neffens d'Engelsen, Francen, Deenen ende Portugiesen hant op hant aen de mercet te crygen, dan haer respijt van uytventinge te geven ende d'onse soo lange te derven totdat andre de haere met goede avance vertieren, onse landen den handel in desen vercorten, ende wy dan met onsen peper achter-aen comen, als wanneer de haere tot contentement gesleten sullen hebben.

't Geene den raet doet inclineren de schepen Schoonhoven ende den *Oranjeboom* naer 't vaderlant te destineeren ende *Alckmaer* hier te houden, geschiet eensdeels ten aensien dat *Alckmaer* een swaer schip is, ende soo wat tegenspoet in sijnne voyagie bejegende, dat dan in de wintertijt op onse landen soude comen te vervallen, sijnde voor soo swaere schepen niet sonder groote perijckel; ten anderen ende principaelijck vermits de Mayores scrieuuselijck recommanderen ende belasten (alsoo met d'expiratie van den Treves den oorloch apparenter als de vrede was), datmen 3 ofte ten minsten 2 schepen in compagnie naer 't vaderlant voortaan senden sal, omme welcke voorverhaelde ende andre redenen meer sijnne E. ende den raet gemoveert worden te advyseeren als vooren.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN,

PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REVERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICKSZ. DRUYFF, TIIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 19 Maert anno 1622. Alsoo de schepen *Schoonhoven* ende d' *Orangeboom* volgens resolutie in dato 12 deser geprepareert sijn ende gereet leggen om met den eersten naer 't vaderslant te mogen vertrecken, maer dat tot volle affladinge van beyden noch ontrent de 10 a 12 lasten ~~manqueeren~~, daertoe geen Nederlantse retoeren meer by der hant sijn, geeft sijnne E. den raet te bedencken oft oock oirboor sy datmen de voorsz. schepen soo sal laten voortgaen, dan oft men die noch eenige secckeren tijt soude behooren op te houden en te sien wat retoeren ondertusschen van andre quartieren sullen incomen om de gebreeckende last deser schepen vol te doen, waerop den raet advyseert ende met sijnne E. goetvint datmen 't versenden deser schepen noch 2 a 3 dagen sal treyneren sonder langer tijt te prefigeren, ongeraden achtende soo importanten last na een onseecker restant met verlies van tijt op te houden, insonderheyt dewyle het saysoen vast verloopt om in een goedem tijt op ons vaderslant te comen.

Item alsoo den oppercoopman Willem Cunningen ernste instantie gedaen heeft om met dese gelegentheyt naer 't vaderslant te mogen vertrecken, onaengesien sijnnen verbonden tijt niet ten vollen geexpireert sy, is mede goet gevonden hem sijn versoek te consenteren, te meer alsoo dese 2 schepen van opper- ende ondercoopliden onversien sijn.

Item alsoo Jan Martijn van Nieuupoort, voor desen met het France schip *St. Louys* in de vloote van Montmorency voor constapel in Indien gecomen ende naderhant in dienst van de Nederlantse Compagnie voor stierman op 't schip de *Macne* overgenomen, by requeste verhoont heeft, alsoo by met voorsz. schip de *Macne* haestich innewarts most vertrecken, den tijt niet hadde sijnne kiste uyt voorsz. *St. Louys* te procureren, maer dat den oppercoopman Buysero saliger hem belooffde die van sijnntwegen te sullen vorderen ende hem t' sijnntijt te bestellen, verclarende voorders in voorsz. sijnne kiste over de 100 realen in contant geweest te sijn, behalve sijnne cledinge ende andre plunderagien, van allen 't welcke niet een sier becomen heeft, vermits den voorsz. Buysero overleden is ende niemand kennisje van dese kist is hebbende, is evenwel goet gevonden ten aensien van de goede rapporten sijs persoons dat hem in des Compagnies dienst getrouwelijck gequeten heeft, ende tegenwoordich provisionelijck by indispositie van den schipper van *Thoolcn* 't selve ampt ende plaetse op dito schip is waernemende, datmen den voorsz. Jan Martijn t' syner versoek tot versoetinge sijnner schade vereeren sal de somma van 100 realen van achten eens.

Roeloff Jansz. van Witmont, uytgevaeren voor soldaet met 't schip *Gouda*, tegenwoordich arbeydende in de smisse, wort toegeleyt voortaen te winnen f 12 ter maent.

Jan Claesz. van Stapelhorn, vryman, ontrent acht maenden als ratelwacht in de stat Batavia gedient hebbende, daerinne alsnoch continuert, wort toegeleyt f 19 ter maent, en dat van de tijt aff dat 't selve ampt waergenomen heeft.

Hendrick Reeckelsz. van Lier ende Christoffel Jacobsz. van Dam, uytgevaeren voor soldaten met 't schip *Middelburch*, dienende voor mandemaeker alhier, wort yder toegeleyt f 12 ter maent.

Jan Bartholomeus van Geervliet, uytgevaeren voor smitsmeester met 't schip *Leyden*, tegenwoordich voor smit hier aen lant dienende, wort toegeleyt voortaen te winnen f 14 ter maent.

Joris Lambrechtsz. van Utrecht, uytgevaeren voor onderslootmaecker met 't schip *Mauritius* de laeste reyse, dienende tegenwoordich voor sloote-maecker, sal voortaen winnen f 14 ter maent.

Thomas Promi van Lens in Artoys, uytgevaeren met 't schip *Westvrieslant* de laeste reyse voor bosschieter a f 13 ter maent, tegenwoordich dienende voor cuyper hier aen lant, sal van nu aff winnen f 16 ter maent.

Jacob de Keerl, vryburger, wort weder in dienst van de Compagnie voor cuyper aengenomen a f 14 ter maent.

Pedro Pedro van Toutekely, quitasoldrager van d'E. heer Generael, sal winnen voortaen 3 realen ter maent.

Jan de Klerck, uytgevaeren voor tamboer met 't schip *Mauritius* de 2^e reys, wort ten respecte sijn goede diensten in 't lant gedaen f 6 ter maent verbeterd, soodat voortaen f 16 ter maent sal verdienien.

Jan Jansz. van Mechelen, uytgevaeren voor ondercuyper met 't schip *Leyden* a f 8 ter maent, tegenwoordich dienende voor cuyper, wort ten respecte een cloeck werckman is toegeleyt voortaen te winnen f 12 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dincxdach adi 22 Maert anno 1622. Den tijt verstreecken sijnde, welcke by resolutie in dato 19 deser goet gevonden was de schepen *Schoonhoven* ende *d'Orangeboom* op te houden, ende dat middelerwijl gelijck men verhoopt hadde geen retoeren van andre quartieren ingecomen sijn waermede men de voorsz. schepen haere gebreeckende last soude connen opvullen, anders als een tame-lijcke pertye diamanten op 19 deser met het fregat de *Muys* van Succadana ontsangen, heeft sijnne E. den raet andermael voorgestelt oft men met het

affsenden van de schepen voort sal gaen dan oft men deselve noch eenige dagen sal ophouden ende hoe lange, waerop censtemmich gearresteert is datmen ditto schepen noch tot den 25^{en} deser maent trayneren sal, ende soo onder-tusschen geen retoeren meer van buyten becomen, datmen haer alsdan sonder voorlder dilay naer 't vaderslant sal affveerdigen. Op de propositie by sijnne E. op dato 7 deser den raet in bedenkinge gegeven nopende 't benificeren van seecker notabel cargasoen hertevellen voor Japan dienstich ende in Siam overjarich blyven leggen, is mede goet gevonden ende gearresteert datmen de joncque *Firando* prepareren, van alle nootlijcke provisie voorsien ende met 55 coppen mannen sal, te weten 35 Nederlanders ende 20 Lascaers, om met den eersten goeden wint van hier na Siam te vertrekken, 't voorverhaelde car-gasoen aldaer in te nemen ende van daer voorts in Japan te brengen, opdat de Generale Compagnie door 't lange leggen geen voordere schade op voorsch. cargasoen come te lyden.

Item alsoo allenskens ende van langer hant eenige impertinentien ingecropen sijn, soo op 't uytgeven van 't woort in de wacht, als 't doen van de ronde op de besloten bollewercken ende reduyten van de stat, is goet gevonden ende gearresteert tot redres van dien, d' advysen van den crijchsraet alvooren daerop gehoord hebbende, dat 't woort voortgaen binnen 't fort Batavia alleen gegeven sal worden ende daer oock binnen blyven sal, ende datmen aan de voorsch. reduyten ende bolwercken van de stat geen woort alsnoch geven sal, maer dat yder sijnne plaatse besloten ende met goede wacht beseth ende bewaert sal houden ende geene ronde uyt deselve d' een op d' ander meer doen sullen, maer dat op de open ende besloten bolwercken, gelijck mede op de reduyten der stat Batavia, de ronde gedaen sal worden soo uyt het fort ende van den balu deser stede als van de adelborsten ende andre officieren, die geordonneert worden om op de merct by nacht de wacht te houden¹⁾.

Jan Claesz. van Amsterdam, uytgevaeren voor bootsman met 't schip *Westvrieslant* de 2^e reyse, wort opnieuws voor bosschietter aengenomen 2 jaeren na d' expiratie van sijn verbonden tijt te dienen a/f 13 ter maent.

Alsoo d' ondergeschreven personoenen, uytgevaeren voor jongers, nu cloecke jonge mannen sijn ende op 't schip *Groningen* voor bootsgesellen dienen, wort hun toegeleyt voortgaen te winnen, te weten: Heycke Jansz. van Huysduynen, uytgevaren met *Gouda* a/f 7 ter maent, Reyer Adriaensz. van Loosdrecht, uytgevaren met *IVeesp* a/f 7 ter maent, Reynder Leendertsz. van Hoorn, uytgevaren met *Nieuw Hoorn* a/f 7 ter maent, Andries Pietersz. van Vlissingen, uytgevaren met den *Dolphijn* a/f 8 ter maent, Hendrick Sandersz. van Bremen, uytgevaren met *Gouda* a/f 6 ter maent, Lauwrens Jacobsz. van

¹⁾ Plakaatboek I, 605.

Amsterdam, uytgevaeren met *Gouda* a f6 ter maent, Job Jacobsz. van St. Annekerck, uytgevaeren voor bootsgesel met 't schip *Armuyden* a f8 ter maent, ende Jan Jeremias van Armuyden, in 't lant gecomen voor boatsman a f9 ter maent met . . .¹⁾, sullen voortaen voor blockmaecker winnen f12 ter maent, de gagie ingaende van den 7 deser.

Isaack Michielsz. Boogaert van Delft, uytgevaeren voor assistent met 't schip *Delft* a f20 ter maent, sal de qualite van ondercoopman op 't schip *Groningen* beleden ende voortaen f30 ter maent verdienien.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REVERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICKSZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 23 Maert anno 1622. Alsoo tot noch toe geene joncquen van China verschenen sijn, niet wetende off sulcx bycompt doordien dit jaer (naer geseyt wort) laet van China souden vertreken, oft dat door tegenspoet van wint ende stromen onderwegen weerhouden worden, oft dat alrede benedenwints om d'Oost van Batavia vervallen sijn, gelijck sulcx op andre jaeren meermaels gebeurt is, oft dat eenige met voordacht wel mochten na andre quartieren van Java om d'Oost gelopen sijn, heeft sijnne E. goetgedacht den raet voor te dragen ende in deliberatie te geven oft het geraden sy datter een schip oft jacht langs de wal om d'Oost tot Japara toe voorheenen gesonden worde, om te sien oft onderwegen enige vervallen joncquen soude mogen bejegenen, ende eenige vindende, deselve harwarts te wysen ende te convoyeeren, gelijck mede byaldien enige Japaraoste andre plactsen onderstonden aen te loopen, om die van daer te weeren ende tot Batavia te doen comen; item soo goet gevonden wort om d'Oost te senden, welck schip oft jacht men daertoe gebruycken, wanner vertreken ende wat persoon men de commissie beveelen sal, in aller manieren geraeden achtende datmen niet alleen een jacht, maer meer, gereet sijnde, lancx de cust van Java seynden sal. Waerop den raet eenstemmich advyseert datmen 't jacht den *Hacringh* op morgen derwarts sende ende Jacques de Carpentier als hoofd dese commissie beveelen sal, in aller mannieren geraden achtende datmen niet alleen een, maer oock meer jachten, soo wanner die gereet sijn ende gederft connen worden, langs de custe van Java om d'Oost ende om de West uytsende, soo omme de vervallene joncquen die naer Batavia comen terecht te helpen ende voor vyant te beschermen, alsmede om degeene die na andre quartieren als Batavia trachten van haer voornemen te verhinderen ende in goede verseeckeringe harwarts te brengen.

¹⁾ Niet ingevuld.

Jacques de Carpentier, uytgevaeren voor assistent op 't schip 't *Wapen van Zeelant*, wort de nova aengenomen de Generale Compagnie 3 jaeren na d' expiratie van sijn verbonden tijt die noch . . .¹⁾ maenden duert in 't lant voor coopman te dienen, midts voortaen genietende f 75 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICKSZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 25 Maert anno 1622. Alsoo Lieven Jacobsz. van Vlissinghe, tegenwoordich schipper op 't Engels schip de *Swaene*, vermits d' expiratie sijns verbonden tijts sijnne verlossinge versocht heeft, is goet gevonden denselven op 't jacht d' *Orangeboom* t' ordonneeren om 't schippersamt daerop waer te nemen ende met 't selve naer 't vaderslant te mogen keeren, ende alsoo door d' indispositie van Willem Cornelisz. Schouten 't schippersamt op *Thoolen* is vacerende, is goet gevonden dat Adriaen Huygen, tegenwoordich schipper op den *Orangeboom*, sich op ditto *Thoolen* vervoegen sal om de plaatse van voorsz. Schouten aldaer te bekleden; item dat Jan Martijn, tegenwoordich stierman op 't schip *Thoolen*, sich transporteeren sal op de joneque *Firando*.

Is van gelijcken goet gevonden, dat men een 't volck van voorsz. schip *Thoolen* yder twee maenden gagie in contant vereeren sal voor haere pretentie ende gerechticheyt in de prinsen by voorsz. schip tot 2 verscheyde reysen verovert, namentlijck anno 1620 twee Portugiese jonequen op de euste van Champa met namen *Nossa Senhora de Remedio* ende *St. Ignatio*, monterende den tax van de goederen deser voorsz. jonequen f 2382 — 12 — 8; item anno 1621 in November 2 Portugiesse navetten op ditto euste van Champa aengehaelt genaemt *Nossa Senhora del Rosario* ende 't ander *Nossa Senhora de Pena de France*, monterende de tax van de goederen in voorsz. navetten becomen ontrent de 30.000 realen van achten.

Philips van Poolen van Pommeren, voor constapel met het schip *Middelburch* in 't lant gecomen a f 27 ter maent, tegenwoordich hier aen lant leggende voor constapel mayoer, wort toegeleyt voort te verdien f 41 ter maent, volgens den artijckelbrieff de gagie van den voorgaenden constapel mayoer ende de sijnne t' samen gehalveert, innegaende van den tijt aff dat hy 't voorsz. ampt hier aen lant bedient heeft.

Jacob Anthonisz. Dubbelrijck, predican deser gemeente Batavia, wiens tijt geexpireert is, wert de nova aengenomen drie achtereenvolgende jaeren van nu aff in 't lant te dienen a f 80 ter maent, welcke gagie nochtans sal gereekent worden ende innegaen na d' expiratie sijns eersten verbonden tijts.

¹⁾ Niet ingevuld.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICKSZ. DRUYFF, UFFELEN, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 26 Maert anno 1622. Den tijt gecomen wesende welcke by voorige resolutie gestemt was, dat de schepen *Schoonhoven* ende d' *Oranjeboom* naer 't vaderslant vertrecken souden is by sijnne E. nochmaels den raet voorgedragen ende affgevraecht oft men met het affseynden deser schepen sal voortvaren, dan oft men daermede noch eenige dagen soude mogen treyneren op hoope van 't *Postpaerts* compste, welcke alle uyre van Jamby volladen met peper verwacht wort, om daeruyt de gebreeckende last deser schepen te suppleren, waerop den raet eenstemmeliick advyseert datmen beyde de schepen op morgen haere depessche geven ende sal laten affdryven tot aen d'eylanden, ende datmen die tot ultimo deser maent aldaer sal ophouden om te sien of 't *Postpaert* ofte eenige andre schepen middelertijt noch verscheenen, ende datmen de manquerende last deser 2 schepen voldede; soo niet, datmen die dan sonder langer uytstel haere reyse sal laten vervorderen.

Otte van Westerholt, assistent, uytgevaeren met 't schip *Zuyt-Holland* a f 14 ter maent, wort toegeleyt voortaen neffens andre assistenten f 20 ter maent te verdienien.

Hendericques Pouwelsz. van Brussel, uytgevaeren voor cockxmaet met 't *Wapen van Delft* a f 15 ter maent, tegenwoordich cock hier aen lant, sal voortaen f 20 ter maent verdienien.

Frans Jansz. uit den Hage, uitgevaeren voor sergeant met 't schip *Gouda*, tegenwoordich hier in garnisoen leggende, is geaccordeert dat voortaen als sergeant apointe sal dienen ende f 30 ter maent winnen.

Hendericques Kerckringh van der Schellingh, uytgevaeren voor assistent met 't jacht *Naerden* a f 16 ter maent, tegenwoordich varcnde op *St. Nicolaes*, sal voortaen f 20 ter maent verdienien.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 27 Maert anno 1622. Alsoo den tijt hert aenloopt dat de macht welcke gegenwoordich geprepareert licht ende voor desen tot de tocht van China gedestineert is geweest, met den eersten sal dienen te vertrecken, is goetgevonden datmen de nominatie doen sal van alsulcke schepen ende jachten als men tot voorsz. tocht disseigneert te gebruycken, namentlijck: de schepen *Zierickzee*, *Groningen*, *Oudt Delff*, *de Gallias*, *Enckhuysen*, d' En-

gelse *Beer*, mitsgaders de jachten *Armuyden*, den *Haen*, *Victoria*, *St. Nicolaes*, *St. Lauwrens*, *St. Crucc*.

Item naerdat de verkiesinge van een hooft over dese navale macht tot op 2 personen toe gecomen was, namentlijck de E. Cornelis Reyersz. ende Jacques Specx, ende dat sijnne E. lange daerover in suspens geweest was ende den raet ondertusschen oock in bedenkinge gegeven hadde wie men van dese twee 't opperste gebiet ende commandement bevelen soude, is eyntlijck naer debat ende overslach van verscheyde consideratien ten meesten diensten van de Generale Compagnie geresloveert ende met eenparige stemmen gearresteert datmen den E. Cornelis Reyersz. 't commandement over dese vloote geve ende den E. Jacques Specx tot versterckinge van den raet alhier behouden sal, alsoo gans noodich is dat in soo een importante plaetse als dese oock geschicte ende cloecke personen opgetrocken worden, opdat by versterken oft vertreck van eenige hooffden altijts van bequaeme personen voorsien blyven.

Alsoo voor desen gearresteert was datmen eenige jachten vooruyt soude senden om op den vyant tot de compste van onse resterende macht tusschen Champa ende de droochte van Pracal te cruyssen, ende dat sulcx vermits 't retardement van *St. Lauwrens* (tegenwoordich op de Chineese joncquen onder de custe van Sumatra cruyssende), tot noch toe niet heeft connen geschieden, is goet gevonden datmen *St. Cruce* in desselvss plaetse vooruytsenden sal, om de jachten *Armuyden*, den *Haen* ende *Victoria*, in 't vaerwater van Mallacca cruyssende, op te soeken, ende gelijck op 10^{en} deser gearresteert is daermede vooruyt te gaen ende de volgende macht op de cust van Champa in te wachten.

Ende alsoo noodich is datter een bequaem persoon als hooft over dese vooruytgaaende jachten gestelt worde, is goet gevonden den E. Cornelis van Nieuwroode met dese commissie te belasten, alsoo voor desen in voorsz. quartieren van Champa geweest is, ende van degene, die hier tegenwoordich by der hant sijn, wel de beste ervaringe is hebbende.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEN VAN ANTZEN, CORNELIS REYERSZ. JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICKXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 30 Maert anno 1622. Alsoo eerstdaechs op verscheyde im- portante poincten finalijck sal dienen geresloveert te worden, heeft sijnne E. goet gedacht, opdat daerop hiernaer met des te ryper ordeel geadviseert mach worden, den raet alvooren dese navolgende voor te dragen ende in bedenkinge te geven:

Ten eersten, wat capitaal ende cargasoen men tot een begin van den verhoopten Chineessen handel met de aenstaende vloote van den E. commandeur Reyersz. uyt de presente middelen soo in contant als coopmanschappen behoort ende vermogen sal na China te seynden.

Ten tweeden, wat en hoeveel personen men tot raet van dese voorsz. vloote nomineren ende ordonneren sal.

Ten derden, wanneer men den precysen tijt van 't vertreck deser vloote behoort te besluyten.

Ten vierden, off het al noodich sy eenige gevangene de vloote mede te geven, ten aensien van de conquesten die men verhoopt dese vloote soo op den vyant als d' onvrye Chineesse joncquen, van Manilha ende andre quartieren comende, doen sal; ende soo goetgevonden wort eenige mede te seynden, wat ende hoeveele gevangene men dese vloote behoorde mede te geven.

Ten vijffden, hoe men met de Chineesse joncquen, van vrienden ende neutrale plaetsen naer China keerende, soo by dese vloote als andre onse schepen bejegent werdende, handelen sal aleer men weet hoe met den Chinees in 't ondersoeck van den handel staen sullen: oft men deselve by provisie aentasten ende in verseeckeringe houden oft voor goede prinsen sal verlaeren, dan oft men daermee civiliseren ende deselue onverhindert sal laten passeren, totdat den Chinees eerst ende alvooren van onse intentie ende versoeck naerder insinuatie gedaen sy.

Ten sexten, oft het geraden sy met dese macht Maccau aen te tasten; in wat voegen sulcx behoorde te geschieden, gelijck mede wat crijchsapparaten tot soo een entreprinse van noode sijn.

Ten sevenden, oft een jacht d'advyse uyt dese vloote van ontrent Pulo Timon aen d' onse in de Manilhas cruyssende gesonden sal worden, oft dat't selve advijs van de custe van China noch tytelijck genoech sal connen geschieden naerdat d'entreprinse gepasscert sy; dan oft men tot meerder seeckerheit ende minste verswackinge van de vloote noch een ander jacht oft mannelijck fregat tot voorsz. intentie van hier mede sal geven.

Ten achsten, hoeverre men de brieven ende gedaene presentatie van den coninck van Cochijn China sal in consequentie trekken; wat antwoort ende schenckagie men daerop sal senden, midtsgaders oft men dit jaer by een bysonder jacht eenige handelinge met de Chineesen aldaer sal betrachten.

Ten negenden, oft men capitaal, ende hoeveel, tot incoop van Chinese waeren ende inlantse peper na de bocht van Patany senden, gelijck mede, wat schip oft jacht men daertoe gebruycken sal.

Ten thienden, wat schip ende wanneer men na de Westcust van Sumatra sal dienen te senden tot bevoirderinge van den peperhandel aldaer.

Ten elfden, nopens 't cargasoen welck men van hier naer Japan destineert,

gelijck mede de provisien die d' Engelsen versocht hebben met onse schepen (tot secoers van haere vloote van diffentie) naer Japan te senden, off men 't selve al t'samen met de joncque *Firando* over Siam, dan oft men 't met de vloote van den commandeur Reyersz. sal laten gaen.

Ten twaelfden, wat ordre men na Japan senden sal omme wederom onse benomene privilegien ende vryheyt te becomen.

Ten derthienden, wat schip ende cargasoen men na de custe Coromandel senden sal, ende wanneer 't selve behoort te vertrecken.

Ten veerthienden, in wat schip men de resterende ende dagelicx aen te comene peper ende ander Nederlantsche retoeren schepen sal.

Ten vijfthienden, wat jacht ende persoon men na Siam oft Cambodja destineren sal, soo men goetvint op 't versoeck van de Siammer een jacht derwarts te senden; mitgaders, wat presenten men aen den coninck van Siam wederom sal vereeren.

Ten sesthienden, nopende de besendinge aen de geinteresseerde coningen van Palinbang, Jamby, Jhoor ende Patany, wegen de disordre ende incivile procedures by onse vryelieden op haere ondersaten ter see gepleecht.

Ten seventhienden, wanneer men de sententie by den dagelicxen raet deses forts over seeckre gevangenen vryelieden gepronuntieert, revideren ende ter executie stellen sal.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICKSZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi ultimo Maert 1622. Sijnne E. den raet andermael beroepen hebbende om op eenige der pointen in voorgaende propositie aengewesen te resloveren, is met eenpaerige stemme daerop geresloveert als volcht:

Ten eersten wat belangt het cappitael ende cargasoen tot den Chineessen handel, dat hetselve vry wat stercker ende vigoreuser behoorde te wesen, insonderheyt soo men seecker waere den handel dadelyck t' obtineeren; dan alsoo gans onseecker gaet dat anders als met hostile ende herde procedures den handel van den Chinees verkrygen sullen, daermede lichtelijck het eerste jaer ende mogelijck wel meer tijt doorgebracht sal worden, geduyrende welcken tijt een costelijck cappitael vruchteloos tot groot nadeel van de Generale Compagnie in de schepen over ende weder soude moeten gerisqueert, maer principalijck alhier gemist worden, ende al waer 't schoon datmen van den handel seecker waere, dat evenwel tegenwoordich de middelen niet hebben om den eysch nergens na vol te doen, soo is evenwel goet ende hoochnodich gevonden, datmen dese vloote een cappitael van ontrent 50.000 realen van achten mede sal geven, soo tot sustenue van haerselven als bevorderinge van de

fortificatie die men daer te lande soude mogen by der hant nemen, welck voorsz. cappitael bestaan sal in 2000 sacken peper, 200 picol sandelhout, 16.000 realen van achten in contant, 1000 picol loot, 3 cassen met carmosijn-roode jaecken, eenich root corael, spiegels ende andre menuden.

Op het elfde point is gearresteert datmen 't cargasoen welck van hier voor Japan gedestineert wort, in de joncque *Firando* sal schepen om daermede over Siam recht door na Japan te gaen, achtende dat het tydelijcker ende met minder perijckel met voorsz. joncke als de vloote in Japan gebracht sal worden; item dat de provisien van d' Engelsen voor haere schepen van diffentie mede in voorsz. joncque gescheept sullen worden.

Op het veerthiende point is geadviseert datmen de resterende peper ende dagelicx aen te comene Nederlantse retoeren by provisie in *Alckmaer* sal overschepen.

Item alsoo verscheyden schepen in de vloote van den commandeur Reyersz. noch van cooplieden onversien sijn, is goet gevonden dat de naervolgende oppercooplieden haer van lant op d' ondergeschreven schepen sullen vervoegen, te weten Arnout Croock op *Zierickzee*, Pieter Bosschaert op *Groningen*, Evert Harmansz. op de *Galliasse*, item dat Jan Cornelisz. Kunst, tegenwoordich op *Alckmaer*, over sal gaen op 't schip *Euckhuyzen*, Adriaen Woutersz: Draeck, tegenwoordich op *Zierickzee*, op *St. Nicolaes*, Dircq Jacobsz. Puyt tegenwoordich op . . .¹⁾, op 't jacht *St. Laurens*, ende Isaacq van de Wercken van 't schip den *Dragon* op d' Engelse *Bier*.

Is mede goet gevonden dat Doede Florisz., tegenwoordich schipper op de *Galliasse*, sich vervoegen sal op 't schip *Zierickzee*, ende dat Mathijs Baell, tegenwoordich schipper op *Zierickzee*, weder over sal gaen op 't schip de *Galliasse*, om elckanders plaatse ende qualite op de voorsz. schepen waer te nemen ende te bedienen.

Willem Isbrantsz. Bontekoe van Hoorn, uytgevaeren voor schipper op 't verongeluckte schip *Nieuw Hoorn*, wert aengenomen de Generale Compagnie twee jaeren na d' expiratie van sijn verbonden tijt in 't lant te dienen, mits genietende van nu aff tot in 't vaderslant toe f 100 ter maent.

Symon Alfonsz. van Viaenen in Poortugael, door 't schip *Delft* anno 1618 verovert, tegenwoordich dienenende voor bootsman op 't schip *Alckmaer*, sal voortaen winnen f 9 ter maent.

Abraham Willemesz. van Haerlem, uytgevaeren met 't schip *Leyden* voor jongen a f 4, tegenwoordich bootsman op den *Dolphijn*, sal voortaen f 8 ter maent verdienien.

Hendrick van Willich, uytgevaeren voor vendrich op 't schip den *Gouden*

¹⁾ Niet ingevuld.

Leeuw de laeste reyse a f 40 ter maent, wort ten respecten van sijnne goede diensten toegeleyt voortaen f 48 ter maent te winnen.

Elye Ripon van Lossaen, in 't lant gecomen anno 1618 met 't schip *Delft* voor cappiteyn des armes, wort ten respecte van sijnne goede diensten aengenomen voor luytenant om met d' aenstaende vloote van den commandeur Reyersz. onder de compagnie van cappiteyn Schellinger op de tocht te gaen, ende sal voortaen luytenantsgagie verdienien.

Tomas de Crast, ontrent 3 jaeren geleden van de custe Coromandel met *Nieuw Zeelant* alhier gecomen, tegenwoordich by den swaertveger arbeyden-de, wort tot onderhout van zijn famillie toegeleyt te winnen drie realen van achten ter maent, dewelcke sal genieten sedert 13 Augusto passato.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXSZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEVSHOUWER, secretaris.

Sondach adi 3 April anno 1622. Per resolutie in dato ultimo Maert was gearresteert dat den coopman Adriaen Woutersz. Draeck ende Mathijs Baell, schipper, beyde vaerende op den schepe *Zierickzee*, over souden gaen, namentlijck den voorsz. Draeck op 't jacht *St. Nicolaes*, ende Mathijs Baell op de *Galliasse*, omme yder sijnne voorgemelte qualite aldaer te bedienen; maer alsoo het schijnt dat haer over dese ordre gants ontevreden ende misnoecht houden, ende dienvolgende instantie gedaen hebben, op eenige frivole oorsaecke, om met d'eerste naer huys gaende schepen verlost te mogen worden, wort goetgevonden hun sulcx t' avoyeeren ende daerbeneffens t' ordonneeren dat haer by provisie vervoegeen, namentlijck Adriaen Woutersz. Draeck hier aen lant, om middelertijt op 't vertreck der schepen is wachtende de boecken van 't garnisoen deses forts te copieren, ende Mathijs Baell op 't *Alckmaer* om [hem] by provisie aldaer t' onthouden totdat de schepen naer 't vaderslant gaen, als wanneer naerder ordre hebben te verwachten in wat qualite naer huys sullen keeren.

Is voirder goetgevonden dat Theunis Jacobsz. Engelen, tegenwoordich schipper op *Alckmaer*, over sal gaen op 't schip *Zierickzee* om 'tschippers-ampt aldaer waer te nemen.

Item dat den coopman Jacob Constant, tegenwoordich op 't schip *Thoolen*, sich vervoegeen sal op 't jacht *St. Nicolaes* om sijnne qualite in plaatse van voorsz. Draeck aldaer te bedienen.

Peter de Noort van St. Thome in Walslant, uytgevaren voor lanpassaet met 't schip *Westvrieslant* de laeste reyse, welcke qualite alsnoch bedient, ende vermits niet meer als a f 9 gebracht is, wort denselven toegeleyt, van den tijt aff dat uytgevaeren is, f 14 ter maent.

In 't fort Batavia, datum utsupra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICKSZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 4 April anno 1622. Andermael by sijnne E. verscheyde poincten (op 30 Maert laestleden in bedenckinge gegeven) den raet voorge dragen sijnde, namentlijck aengaende 't vertreck van de vloote na de custe van China, d' entreprinse op Maccau ende 't aentaesten van de Chineesse joncquen, gelijk oock de besendinge van Siam ende Cambodja, alsmede d' executie van de sententie tegens seeckere geapprehendeerde vrye lieden by den raet deses forts gepronuncieert, is op allen desen na rypen overslach eyntlijck met eenparige stemmen geadvyseert ende gearresteert als volcht:

Ten eersten, dat men de vloote op 't alderspoedichste claer sal maecken omme sonder eenich verlett van tijt met den eersten goeden wint die Godt verleenen soll, te mogen vertrecken.

Ten tweeden, dat op 't exploict van Maccau van hier beswaerlijck precyse ordre gegeven conde worden, 't sy dan om 't selve faitelijck aen te tasten ofte niet, alsoo men van de gelegenheyt dier plaatse niet seeckerlijck geinformeert was, veel min wist, in wat manieren deselve gestelt souden vinden mogen; daerbeneffens dat men van der Chineesen genegentheyt niet versec kert was, hoe haer souden houden, 't sy dan met ons tegen de Portugiesen, off met de Portugiesen tegen ons, ofte neutrael; waerover goetgevonden wort geene precyse ordre dienaengaende alhier te ramen, maer datmen den com mandeur ende raet van dese vloote soo grondige onderrichtinge ende advysen mede soll geven als eenichsints geschieden can, ende de finale resoluytie deser saecke aan haerselven remitteren sal, om daerinne soo te disponneeren als onse macht, der vyanden gelegenheyt, d'inclinatie van de Chineesen ende de gevallicheden des tijts sullen gedooogen.

Ten derden, wat belangt 'taentasten van de Chineesse joncquen die na vrienden off neutraele plaatzen vaeren off vandaer keeren, wort by den raet in aller maniere recht ende voor een billick gebruycck geacht, datmen de Chineesen eerst en alvooren te kennen geven sal wat onse meninge ende pretentie sy, met insinuatie daerby, soo geen goet bescheyt van haer becomen, datmen haer met openbaere oorloghe besoecken ende alle haere joncquen, die men in see ofte elders in haere havenen bejegent, voor vyanden ende goede prinsen aentasten sal.

Ten vierden, aengaende de besendinge van Siam ende Cambodja, is goet gevonden datmen deselve alsnoch differeeren sal totdat de visitateur Jacques Colijn, dewelcke alle ure verwacht wort, van Patany wedergekeert sy, ende datmen ondertusschen de joncque *Iirando* voort na Siam sallaten gaen, omme

gelijck in voorige resolutie gearresteert is de hertevelen ende 't cargasoen welck men van hier sent, van daer voorts in Japan te brengen; item datmen de Siamse ambassadeurs 't vertreck deser joncque aendiene ende met deselve, soo genegen sijn te vertrekken, ofte met het schip welck men hiernaer met antwoort aan den coninck van Siam voorneempt te senden, passagie presenteeren sal.

Ten vijfden, wat de gewesene sententie tegens seeckere vrye lieden aengaet, sijnne E. mitsgaders den raet houden deselve voor goet ende wel geproncieert; doch is om verscheyde consideratien goet gevonden, datmen eenige genade bewyse ende daerbeneffens oock recht doen sal, ende dat uyt de ses verwesene tweee by lootinge sterven, ende degene die haer vry trecken in Compagnies dienst volgens den inhoud van de sententie gebruycst sullen worden; item datmen met d' executie op Woensdach toecomende, wesende den 6^{en} deser maent, sal voortvaeren.

Abel Berck van Oldenzeel, met 't schip d' *Eendracht* de 2^e reyse voor sergeant in 't lant gecomen, wort ten respecte van sijnne goede diensten aengenomen tot vaendrich om met d'aenstaende vloote van den commandeur Reyersz. onder de compagnie van cappiteyn Ruffijn op de tocht te gaen, ende sal voortaen vaendrichs gagie verdienien.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICXSZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 6 April anno 1622. Alsoo den tommagon Bauraxa, gouverneur van Kendal ende admirael van de seestrant wegen den Mattaram, over de 150 lasten rijs met verscheyde prauwen den Mattaram toecomende harwarts aen gesonden heeft, ende ernstelijck door expresse gesanten aen sijnne E. heeft doen versoeken om den tol van voorsch. incomende rijs ende d' uytgaende retoeren van dien vry te mogen genieten, bedragende ter somma van 274½ realen t'samen, is om verscheyde redenen by sijnne E. ende den raet goet gevonden den tommagon voorsch. sijn versoek te consenteren ende den Mattaram den tol te vereeren.

Is voorder goet gevonden datmen de vloote van den commandeur Reyersz. tot versterkinge mede sal geven 100 gevangene Bandanesen om op het cleyn vaertuych tot royers ende in andere voorvallende diensten gebruyc kt te worden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICXSZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 8 April anno 1622. Per resolutie in dato ultimo Maert passato was gearresteert datmen met de vloote van commandeur Reyersz. onder ander cargasoen naer de custe van China seynden soude twee kisten met 16.000 realen in contant, dan alsoo dit een sobere somme is, daermede weynich anders verricht can worden als 't sustentement van de vloote daeruyt te vervallen, heeft sijnne E. den raet andermael in deliberatie gegeven oft men van hier noch eenich gelt meer sal vermogen te missen ende voorsz. vloote mede te geven.

Item oft het al noodich sy ende daerbeneffens off de gelegenthelyt hebben om na Cochijn China te senden, soo tot beantwoordinge van des conincx missive, alsmede om met de Chinesen te handelen die dit jaer daer souden mogen comen.

Den raet overwogen hebbende, dat de Chineesse handel met den eersten soo niet open sal vallen als men hierna wel verhoopt, ende dat wellicht een jaer of twee souden connen verloopen aleer volcomentlijck tot ons oogemerck quamen, waerover soo men van nu aff groot cappitael derwarts sond ende den handel vooreerst niet en obtineerde, 't selve tot groten intrest ende risico in de schepen over ende weer soude moeten gevoert worden, ende alsoo tegenwoordich gans sober tot vervolch van den gewoonlijcken handel op andre quartieren geprovideert sijn, is den raet van advyse datmen hem vooreerst niet meer behoort te ontblooten, maer soo tijtlijck ende rijckelijck van 't patria gesecoureert worden, datmen dan de vloote een ander schip met secoers na seynden sal.

Wat de besendinge van Couchin China belangt, wort verstaen datmen deselve alsnoch behoorde in surseance te houden, alsoo tegenwoordich noch schepen noch cappitael derven connen om den handel met de Chineesen dit jaer aldaer te vervolgen, ende al waer 't de gelegenthelyt van schepen hadden, dat de beantwoordinge van des conincx missive soo important niet sy om een schip expres sonder cappitael derwarts te senden.

Item alsoo men verstaet dat den vaendrich Sipke Sipkes, met d' aenstaende vloote van den commandeur Reyersz. op de tocht gedestineert, een ontuchtich, gedebauscheert ende quaet leven is leydende, daerbeneffens dat suspect is van dieverye begaan te hebben ende van cleene couragie te wesen, is goet gevonden datmen hem van de compagnie lichte ende by provisie op 't schip *Alickmaer* sal doen overgaen om 't syner tijt naer huys gesonden te worden; voorts datmen in desselfs plaatse stellen ende 't vaendel vereeren sal den sargent Abel Berck van Oldenzeel.

Is voorder goet gevonden datmen de gecommitteerde van de Engelse Compagnie op morgen hier ontbieden ende in den raet van diffentie openinge doen sal, hoe voorgenomen ende geresolveert hebben een vloote van 12 seylen

tijtlijck nae de custe van China te senden om die van Manilha, Maccau, Malacca ende andre quartieren den Chineessen handel te beletten ende met wat middel die best t' onswarts sullen connen trecken, item dat men op haer versoeken sal, sy volgens de meninge van 't accord ende d' ernstige recommandatie van onse Meesters neffens ons de goede hant tot soo een importante saecke strekende tot benefitie van beyde de Compagnien gelieven aen te houden, ende gelijcke oft goede macht neffens ons te fournieren, ten eynde de saecke tot een gewenst effect gebracht mach worden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent, JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXSZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 13 April anno 1622. Op het thiende artijckel by sijnne E. den 30^{en} Maert passato den raet onder aendren in bedenckinge gegeven, is op heden gearresteert, datmen 't jacht den *Dolphijn* prepareren ende met den eersten na de Westcust van Sumatra met alsulcken cargasoen cleeden ende comptanten alsmen van hier can uytmaecken ende noodich acht tot sijnne last van doen heeft, depesscheren sal, om sijn last van peper in Celiber, Lamenjuta, Indrapura ende de plaatzen vervolgende te procureren.

Item alsoo het mogelyck noch een wyl sal aenloopen, aleer een schip na de cust Coromandel gesonden can worden, is goetgevonden datmen met den eersten prepareren ende met expresse advysen derwarts vooruyt senden sal 't fregat de *Muys*, met ordre dat tegen de compste van 't schip 't welck hierna verhoopen te senden sooveel volck overal langs de voorsz. custe doen opcoopen als eenichsints becomen connen, alsoo in Banda ende Amboyna, maer insonderheyt in dese plaetse van Batavia om volck seer verlegen sijn, ende de Compagnies staet eenen sonderlingen dienst aen 't procureren van menschen tot peuplatie van haere costelijcke landen geschieden sal.

Is mede goetgevonden datmen 't fregat *Seylon* met den eersten na Japara senden sal om 't jacht den *Haerinck*, 't welck voor desen op de Chineesse jonequen derwarts uyt cruyssen is gesonden, herwarts op t' ontbieden, den coopman Carpentier van den *Haerinck* over te nemen ende daermede voorts na Grissi te loopen, om aldaer op de compste van onse schepen van d' Oost te verwachten, ondertusschen hoornbeesten, hout ende andre nootlijcke provisie in voorraet op te coopen, ende met de voorsz. schepen vandaer herwarts te senden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXSZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 14 April anno 1622. Alsoo door d'uy'trustinge van den commandeur Reyersz. vloote 't garnisoen deses forts van versheyden officieren ende soldaten ontbloot is, sulcx dat weder eenige nieuwe officianten ende nieuwe verdeelinge van 't resteerende crijchsvolck over de punten, bolwercken, reduyten ende coert de gaerden dienen gemaect te worden, is goetgevonden datmen vooreerst 4 srganten ende eenen corporael van d'adelborsten maecken sal, namentlijck tot srganten: Francoys Claerbout van Rotterdam, Marten Puttiger van Delits, Bartholomeo Scholts van Baerlo, Pieter Caerelsz. van Leyden, alle 4 geweest corporaels, ende sullen voortaan srgants gagie verdienien, te weten f¹⁾ ter maent.

Item tot corporael van d'adelborsten Jochem Roeloffsz. van Doetecum, geweest lanspassaat, ende sal voortaan de gagie van voorsz. qualite verdienien, te weten f¹⁾ ter maent.

Is mede goetgevonden 't resteerende crijchsvolck deses garnisoens te verdeelen in volgender manieren, namentlijck:

Op den Diamant	80 koppen
In den Rubin	20 "
In den Oosthoeck oft Javaensche court de gaerde	35 "
Op de punt Zelandia	8 "
Op Hollandia	10 "
Op Westvrieslant	10 "
Tot d'hoofdwacht, in de poort, besettinge van de Westhoeck ende lantgordijn	50 "
Op het incomen van de revier oft boom	15 "
Op de reduyt van d'oude stat	10 "
Op Brabant oft bollewerk van de nieuwe stat	22 "
Op de lantreduyt tot Brassers	10 "
In alles	270 koppen

Govert Pietersz. Sael, uytgevaeren voor assistent met 't schip de *Zewolff*, wort opnieuws aengenomen voor ondercoopman de Compagnie 3 jacren na d'expiratie van sijnne verbonden tijt te dienen, mits van nu aff voortaan genietende f 40 ter maent.

In 't fort Batavia, datum utsupra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEVSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 19 April anno 1622. Alsoo by vertreck van cappiteyn Christiaen Schellinger ende den srgant Elye Rippon, beyde ordinaris schepenen, gelijck mede door de continuele absentie van Jan Anthonio Brasser, schepen

¹⁾ Niet ingevuld.

ordinaris, 't collegie ende banck van schepenen deser stede Batavia van competentie rechtspersoonen ontbloot is, soodat de vacante plaatzen weder met andre personen dienen voorsien te worden, opdat alle dagelickse statssaecken tot accomodatie van de burgerye ende vreemdelinck sonder verachteringe mogen affgehandelt worden, is by sijnne E. met advijs van de presente raden goet gevonden in plactse van de 3 affgaende ordinaris schepenen de nova t'eligeren ende te creeren tot schepenen den ondercoopman Adriaen Woutersz. Draeck, den ondercoopman Hendricq de Haen ende meester Fredrick Christiaensz., geweest extraordinaris schepen; item in plactse van de twee affgaende extraordinaris schepenen den ondercoopman Dircq van der Lee ende Jacob Gerritsz., constapelsmaet, waermede de banck van schepenen weder compleet wesen sal ende bestaan sal in d' ondergeschreven personen namentlijck:

Ordinaris schepenen: Gerrart Fredricxsz. Druyff, praeses, Dirck Jemming, beyde out-schepenen; Adriaen Woutersz. Draeck, Hendricq de Haen, meester Fredrick Christiaensz.

Extraordinaris schepenen: Dircq van der Lee, Jacob Gerritsz.

Item aan sijnne E. geexhibeert sijnde by den president van schepenen uyt den name van 't collegie seeckre sententie in dato 18 deser maent gepronuntieert tegens de personen van Joan de Reyne, Joan Nunes ende Francisco de Mirano, alle 3 Spangiaerden ende ingesetene deser stede Batavia, waervan de twee eerste, namentlijck de Reyne ende Nunes, over haere menichwerftige diverye, huysbraeck ende andre swaere faulten ter doot verwesen sijn, ende Mirano over sijnne eerste diverye in der voornoemder delinquantengeselschap gepleecht strengelijck gegeeselt ende twee jaeren in Compagnies dienst gebruyc te worden, is de voornoemde sententie, nadat sijnne E. deselve andermael in den raet heeft doen revideren ende overwegen 't gunt in desen te considereren stont, bevonden recht ende wel gestreecken te wesen, ende dien volgende oock gearresteert dat effect sorteren, ende op morgen d' executie van dien geschieden sal.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICKSZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 21 April anno 1622. Alsoo 't jacht den *Hacrinck* op 24^{en} Maerty passato naer Japara gesonden is geweest om op de Chineesse joncquen te passen die by Oosten Batavia ende daer ter plactse soude mogen vervallen ende geloopen wesen, met last dat sich aldaer tot ontrent half May off naerder ordre van hier onthouden soude, is goet gevonden 't fregat *Seylon* desen aenstaende nacht derwarts te seynden, ende datmen voorsz. jacht met den eersten

opontbieden sal, te meer alsoo de nieuw gecomene Chineesen genoechsaem affirmeeren dat dit jaer geen Chineesse joncquen in Japara comen sullen.

Item dat den coopman Jacques de Carpentier, tegenwoordich op den *Harincq*, sich transporteren sal op 't fregat *Ceylon* om voort van Japara na Grissi te gaen ende 't capitaal welck nu met *Ceylon* senden ende hem voor desen medegegeven hebben, monterende te samen soo in cleeden als constanten ongeveer 6000 realen, tegen de compste onser schepen van d' Oost in buffels, koebeesten, paerden ende goet hout t' employeren.

Is mede goetgevonden datmen 't fregat de *Muys* met den eerste na de Custe Coromandel senden sal met ample advyzen voor den commandeur Dedel, waernaer hem 't sy dan in 't keeren herwarts aen ofte in 't prolongeren van de tocht neffens d'Engelsen sal hebben te gouverneren, welcke advyzen tegen d'aencompste onser schepen in Suratten van de Cust over lant tijtlijck ende gevoechlijck derwarts gesonden conden worden.

Item datmen met voorsz. fregat na de Custe seynden sal den persoon van Cornelis van Suylensteyn met expresse ordre ende commissie om tegen de compste van een groot schip sooveel slaven in voorraet op te coopen ende overal op te doen saemelen als eenichsints te becomen sijn, alsoo alle het schryven na de Cust om slaven tot noch toe weynich heest connen voirderen.

Item datmen den voorsz. Suylensteyn tot incoop derselver mede sal geven de somma van 6000 realen in contant om expres in slaven te employeren.

Is mede goetgevonden datmen prepareren sal de jachten 't *Postpaert*, de *Vos* ende de *Bruynvis* omme met den eersten versonden te mogen worden, te weten 't *Postpaert* ende de *Vos* na de Bocht van Patany ende Siam, ende de *Bruynvis* na Jamby.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICKSZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vry-dach adi 22 April anno 1622. Op 't vijfde artijckel in de propositie by sijnne E. dato 16^{en} December passato den raet in bedenkinge gegeven nopen-de 't lichten van verscheyden onnutte ende ondienstige comptoiren daermede de Compagnie tot noch toe niet alleen beswaert, maer oock 't progres tot de melioratie ende vestinge van haeren staet ende stapel van handel in dese plaatse seer verachtert blijft, heeft sijnne E. den raet ondermael de voorz. materie ontledet, in 't breed geduceert ende aengewesen de nuttigheden die uyt dit lichten deser comptoiren te verwachten staen; ende alsoo op 't project van gisteren nopen-de 't prepareren van de jachten 't *Postpaert* ende de *Vos* als nu by den raet gearresteert wort, datmen deselve na de Bocht van Patany ende Siam versenden sal om des Compagnies middelen die in voorsz. quartieren

sijn rustende ten besten te doen benificeeren, retoeren daervoor te procureren ende deselve met den eersten harwarts brengen, alsmede om den brieff van den coninck van Siam te beantwoorden ende sijn versoek om assistentie, soo alsnoch daerop insisteert, te voldoen, is eyntlijck eenstemmich gearresteert datmen den persoon van Gerrit Fredricksz. Druyff met voorsz. jachten derwarts senden, volcomen ende absolute commissie geven sal om alle des Compagnies volck ende middelen van de comptoiren Cambodja, Siam, Sangora ende Patani t'eenemael te lichten, overal op 't gevocchelijcxte ende met de meeste vrientschap van de coningen affscheyt te nemen, ende den handel op voorsz. quartieren vooreerst, totdat den stapel van negotie t'eenemael tot Batavia getrocken sy, met jachten off schepen te vervolgen.

Maer soo eenige deser coningen van Siam, Patana oft Sangora groot instantie deden ten eynde daer eenich van ons volck soude mogen blyven resideren om de vrientschap ende correspondentie des te beter te onderhouden, wort niet ongeraden geacht datmen haer versoek in desen, soo 't noodich sy, voldoen ende den voorsz. Druyff oock commissie geven sal, om op yder plaatse daer sulcx soude mogen versocht worden een persoon oft twee sonder enige middelen anders als tot haer simpel onderhout te mogen laeten; item soo 't noodich ende de Compagnie vooralsnoch dienstich geacht wiert eenige plaatse in voorsz. bocht tot een rendevous ende packhuys voor de geprocureerde last van de handelende jachten (daermede verlegen mochten vallen) in te houden, wort in sulcken gevalle by den raet alhier verstaen datmen 't huys in Sangora daertoe sal mogen verkiesen ende met een man 3 a 4 sonder eenich cappitaal tot den handel provisionelijck beseth houden. Wat belangt de besendinge van de geoffenceerde ende geinteresseerde coningen van Palinbang, Jhoor ende Patany, is goetgevonden datmen haer met dese occasie in passant sal doen aensprecken, beantwoorden, beschenken ende versoenen de roveryen ende onbehoorlijcke procedures van onse vrye lieden op haere respective undersaten tegen expres verbot begaan, ende datmen dese commissie den voorsz. Druyff bevelen sal; ende op dat dese besendinge by die van Palinbangh des te aensiennelijcker sy, is goetgevonden datmen in compagnie van voorsz. Postpaert ende *Vos* noch senden sal de jachten de *Bruynvis* ende *Borneo*, te weten de *Bruynvis* om vandaer voorts met advysen na Jamby, ende *Borneo* herwarts aen gesonden te worden; item dat men den coninck van Palinbangh ende andre grooten aldaer een verceringe doen sal tot de waerdye van ontrent . . .¹⁾ realen van achten, daerbeneffens presentatie ende restitutie van 10 vrouwpersoonen, door onse vrye lieden uyt seeckre Palinbanse prauw qualick genomen, welcke alhier voor de Compagnie aengeslagen ende met het schip d' *Eenhoorn* na Banda gesonden sijn; dat ditto Druyff mede in passant Linga sal aendoen

¹⁾ Niet ingevuld.

ende trachten soo het gevoechlijck ende sonder merckelijck verleth vande voyagie geschieden can, den coninck van Jhoor te begroeten ende met eenen sien goet te maecken ende te versoenen d' outragie by voorsz. vryelieden ten onrechten aen de sijnne gedaen. Item datmen den brieff van den gouverneur van Patany in behoorlijcker wyse beantwoorden ende aen den voornoemden Druyffdaerbeneffens oock commissie geven sal om de faulte by onze vryelieden aen die van Patany tegen expresse last (voor sooveel 't om brengen van de personen aengaet) begaan, met onse ontschuldinge ende een eerlijcke schenkagie soo aen den gouverneur, sabander als eene van de voorneempste geinteresseerde te versoeten ende versoenen, tot welcken effecte goet gevonden is datmen employeren sal mogen sooveel als van de prinsen by de vryelieden uyt de Patanisse joncquen aengehaelt overich is ende noch in handen van de Compagnie berust, monterende de somma van 1110 realen off daerontrent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 29 April anno 1622. Voor desen is by sijnne E. geordonneert geweest dat den coopman Jacques Specx transport van des Compagnies restanten in Firando aen hande van Leonardt Camps doen soude en dat sich met alle sijnne pampieren ende reeckeningen sijnner administratie, waervan geduyrende sijnne residentie in Japan geene openinge tot noch toe gedaen heeft, met den eersten herwarts aen soude vervoegen, tot welcken eynde sijnne E. oock absolute commissie aen den E. commandeur Willem Jansz. op sijn vertreck van hier medegegeven heeft om den voorsz. Specx d' ordre van sijnne E. promptlijck te doen naercomen, alsoo veelvoudich schryven in desen niet heeft connen avanceeren; op welcke ordre gevolcht is dat ditto Specx aen den voorsz. Camps op ultimo Januario 1621 transport gedaen heeft, doende desmaels oock aen den raet groote instantie dat hem noch een jaer respijt vergunt mocht worden om sijn verachterde reeckeninge met bywesen van voorgemelte Camps ende andre daer hy hem op beriep, als kennisje van vele sijnner saecke hebbende, te mogen redresseren, welck respijt hem by den raet doenmaels vergunt wiert, doch den tijt verstreeken ende d' heer Willem Jansz. van de Manillassche tocht andermael in Japan gekeert sijnde, sonder dat by dito Specx yets ten principale of ten decle in sijnne saecken gevordert was, is by den raet aldaer gearesteert hem met alle sijnne pampieren sonder voirder dilay met het schip de *Swaene* herwarts aen te senden, 't welck dito Specx wederom geerne ontleyt soude hebben, presenterende tot dien eynde de Compagnie sonder gagie te dienen, mits datmen hem in ambassade aen den keyser van Japan gebruycken soude; maer den

raet sulcx plat affslaende heeft hem volgens d' ordre van sijnne E. herwarts gesonden, ende nadat voorsz. Specx op den 3^{en} December 1621 met de *Swaene* hier gearriveert was sonder behoorlijcke boecken, reeckeninge ende bewijs sijnner administratie mede te brengen, ende dat sijnne E. inspectie van dien was begerende, heeft hy sijnne excuse gedaen, seggende beschaempte te wesen sijnne pampieren in sulcken ongesienen staet als die waeren te verthoonen ende voor den dach te brengen; versoeckende dat hem tijt ende bysondre plaatse mitsgaders den persoon van Mathijs ten Broecke saliger tot sijnne assistentie vergunt mochte worden om sijnne reeckeninge in behoorlijcke forme te stellen, ende alsoo aan sijnne E. over te geven, 't welck hem by sijnne E. om verscheyden respecten ten overvloede desmaels oock toegestaen wert, doch alsoo men bevondt dat ditto Specx tsedert sijnne aencompste niet altoos in 't redres van sijnne saecken gevordert hadde, sonder apparentie dat sulcx by hem sal connen gedaen worden, wiert by sijnne E. goetgevonden hem alle sijnne pampieren aff te nemen ende dienvolgende geordonneert dat die by register in handen van d' heer Pieter de Carpentier soude overleveren om hem daervan t' ontlasten, te sien hoe die stonden ende oft het oock mogelijck was dat die in behoorlijcke maniere van reeckeninge connen gebracht worden, waerop dito Specx verclaerde onmogelijck te wesen by ymant anders uyt sijnne pampiere reeckeninge gedresseert can worden als by hem selver, alsoo veele onder hem ende in sijnne memorie noch bestont dat in geen schriften vermeld was, versoeckende dat sijnne E. hem van soo fastiduesen werck gelieffde te excuseeren, sijnne administratie voor goet aan te nemen ende t'approberen sonder voirder inquisitie te doen, omme in andre Compagnies affairen onbelemmert gebruyct te mogen worden, doch alsoo sijnne E. gants onbetamelijck vond blindelijck in desen te disponneeren, is den voorsz. Specx om naerder kennisse van sijn gemoet en saecken te becomen een voorslach gedaen, namentlijck dat hem in 't fort met alle sijnne pampieren soude vervoeegen, dat sijnne E. een persoon ofte twee committeren soude om daerin te besoigneren, opdat hy ondertusschen oock in de dagelicxse voorvallende diensten der Compagnie geemployeert ende sijnne saecken geredresseert mochten worden; ende alsoo de laeste voorslach hem mede niet geviel, maer persisteerde absolut onlast ende voor goet aengenomen te worden, oft dat hem by refus van dien dan tijt mochte verleent worde om sijnne saecken selfs byderhant te nemen ende t' cenemaal van extraordinarie comparitien ende voordere dienst der Compagnie gesuspenderet te worden, met belosten alle Sondagen van sijn gebesoigneerde verthoninge te sullen doen, hopende alsoo in 3 a 4 maenden, soo hy seyde, een goeden ganck in sijnne saecken te voirderen, heeft sijnne E. niet connen goetvinden eenich dilay ende frivole uytvluchten meer te gedogen, maer is gearresteert datmen hem op heden alle

sijnne pampieren sonder voirder uytstel affnemen sal, daertoe gecommitteert worden d'heer Pieter de Carpentier ende Gerrart Fredricksz. Druyff, ten overstaen van den advocaet fiscael, Jacques Coetely ende Anthonio Meusz., om deselve alhier onder handen te nemen ende te sien off daer eenige reeckeninge uyt gesformeert can worden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, GERRIT FREDRICNZ. DRUYFF, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 3 May anno 1622. Alsoo by vertreck van Gerrit Fredericksz. Druyff 't presidentschap in 't collegie van schepenen deser stede compt te vaceren, is by sijnne E. ende den raet goet gevonden den persoon van Jacques Specx in des voorsz. Druyffs plaets te surrogieren om in 't collegie voorsz. geestadich te presideeren.

Ende opdat in absentie van den E. Willem van Antzen, eerste president in 't collegie van den dagelicxsen raet deses forts, alle voorvallende saecken sonder uytstel ende versuym succesivelijck affgehandelt mogen worden, is mede goet gevonden den voornoemden Specx tot tweede president in voorgemelte raet t' ordonneren om over ander dach by beurten ende by absentie van den eersten president continueelijck in deselve te presideeren; ende alsoo by vertreck van verscheyden personen ditto collegie verswact ende van behoorlijcke raden ontbloot blijft, is goet gevonden 't selve opnieuws met andre ten overvloede te versterken, ende sal voorsz. collegie bestaan in de ondergeschreven personen, namentlijck: d'heer Willem van Antzen, eerste president; Jacques Specx, tweede ofte alternative president; Thymon Michielsz., ontfanger-generael; Abraham Strijcker, cappiteyn van 't garnisoen; Jacques Coeteli, oppercoopman; Lambert Vermeer, cappiteyn; Cornelis van Vyaenen, oppercoopman; Jan Jansz. Cruyff, luytenant; Philips van Poolen, constapel mayor.

Ende sal voorsz. collegie met minder als vijff raden, gelijk voor desen geordonneert is geweest, niet te vermogen te besoigneren, maer wel met meer.

Op 't arrest in dato 14 April passato nopende 't versenden van 't fregat de *Muys* na de Custe Coromandel is andermael by sijnne E. de saecke geresumeert ende den raet voorgedragen oft men daermede sal voortvaeren, wat persoon mede sal gaen ende off men eenige contanten met ditto fregat tot opcoop van slaven derwerts sal senden, waerop den raet advyseert met de bessende hoe eer hoe liever voort te vaeren ende datmen den persoon van Sulesteyn mede sal senden soo omme 't cappiteynschap van 't fort Geldria in Paleacatte te beleden alsmede om den opcoop van slaven te bevoirderen; wat 't gelt belangt, alsoo hier schaers geprovideert sijn, corts na desen een

groot schip geprojecteert wort na de Custe te senden, dagelijcx nieuwe secoersen van 't patria verwachten ende de Custe volgens de joncxste advyzen noch tamelijk voorsien bleeff, wort verstaen datmen geen gelt met ditto fregat senden sal.

Is voirder by sijnne E. den raet in bedenkinge gegeven wat schip ende cappitaal mitsgaders wanneer ende wat ordre men na Atchijn senden sal.

Merten Dircxsz. van Haerlem, uytgevaeren voor ondertimmerman met 't schip *Leyden* a/f 11 ter maent, tegenwoordich alhier aen lant arbeydende, wort toegeleyt voortaan te winnen f 14 ter maent.

Jan Coertsz. van Bremen, uytgevaeren voor bosschieter met 't schip *Middelburch* a/f 14 ter maent, tegenwoordich constapelsmaet op den *Diamant*, sal voortaan f 20 ter maent verdienien.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, JACOB COLIJN JANSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydagadi 13 May anno 1622. Alsoo de gecommitteerde van de Engelse Compagnie den 2^{en} deser maent ter vergaderinge in den raet van diffentie binnen 't fort Batavia d'E. heer Generael seeckre beclachpointen raeckende den handel in Paleacatte mondelingen voorgedragen hebben, daerinne haer grootelijcx vercort, beswaert ende ontriest vonden, dienvolgende redres op 't selve waren versoeckende, heeft sijnne E. desmaels de beantwoordinge tot naerder conferentie gediffereert, ende goetgedacht middelertijt sijnnen raet in 't bysonder de nagemelte pointen van d' Engelsen in substantie voor te houden om dacrop te delibereren ende te disponneren soo als de redres ende welstant van de Generale Compagnie sal gedoogen, ende sijn als volcht:

Ten eersten beklagen haer d' Engelsen in de repartitie van de incoop der cleeden in Paleacatte by de Nederlantse Compagnie grootelijcx vercort te wesen, alsoo de comisen van ditto Compagnie de verdelinge deser cleeden pro rato van yders ingebrachte cappitaal gereeckent hadden, sustineerende d' Engelse Compagnie, aengesien sy de helft in de lasten van 't garnisoen ende 't fort Paleacatte soowel als de Nederlantse Compagnie waren dragende, dat haer oock egale delinge in den opcoop der cleeden toe quam voor sooveel ende soolange haer cappitael strecte, ende soo de Nederlantse Compagnie meer cappitael als d' Engelse in Paleacatte fournieren, dat 't overige van dien in de gemene delinge soo lange behoorden buyten te staen, totdat d' Engelsen vooraff tegen de Nederlantse Compagnie van de dagelijcxse incoop sooveel gedeelt souden hebben als 't bedragen van haer cappitael, wanneer het de Nederlantse Compagnie daerna vry soude staen haer overich restant voor hunne perticuliere reeckeninge te mogen besteden.

Ten tweeden clagen over de cleyinne huysinge haer binnen ons fort verleent, dat deselvige tot lijffberginge van haer volck ende goederen niet genoch sy.

Ten derden over de excessive oncosten die daer gedaen worden, dat ruym de helft meer beloopt als de calculatie, by de Nederlantse Compagnie aen d' Engelsen in Europa verhoont, monteerde, clagende insonderhey't over de groote spillinge van bossecruyt, ende dat d' onse haer 't selve in reeckeningh brachten achtervolgens den tax voor desen op de provisien voor de Mollucquen, Amboyna ende Banda geraempt, daer nochtans 't cruyt van de Custennergens na soo diere als 't Nederlants quam te kosten.

Ten vierden over d' ongeriefflyckhey't van d' onse, dat geweygert hadden hunne goederen in ons schip den *Gouden Leeuw* voor Palleacatte over te nemen ende herwarts aen te brengen, strydende (soo sy seyden) expres tegen den artijckel van 'taccoort.

Op welche voorverhaelde poincten na billijcke consideratie by den raet eenstemmich geadviseert wort als volcht:

Op 't eerste poinct, dat d' Engelse Compagnie, achtervolgens den 7^{en} artijckel van 'taccoort op den handel van Palleacatte gegeven, ongesondeertsy eenige andere communicatie ende limitatie in voorsz. negotie te pretenderen als hun aldaer toegestaen is, veel min in ons vermogen sy van onse vryheyt, met soo groote costen van de Nederlantse Compagnie vercregen ende met langduerige lasten alleen gemainteneert, affstant te doen; daerbeneffens dat de Generale Compagnie grootelijcx in deser manieren soude connen te cort geschieden indien men d' Engelsen toestont egale deelinge (nessens ons) voor haer minder cappitael in den opcoop der cleeden vooraff te mogen genieten, alsoo 't wel gebeuren mocht, dat 't overich restant van de Nederlantse Compagnie soo langsaem bestaat wierde, dat de cleeden te laet hier souden comen om tijtlijck voorts na de Mollucquen, Amboyna ende Banda gesonden te connen worden, in welcken gevalle d' Engelsen sooveel cleeden van die cant soo hier ter plaatse als innewarts souden aen de merct brengen als wy, dat een ongelijck scheel voor de Nederlantse Compagnie wesen soude, alsoo wy twee perten tegen d' Engelsen een tegelijk nessens haer in de Mollucquen, Amboyna ende Banda brengen moeten om een goet deel der overgroote lasten die de Nederlantse Compagnie in voorsz. quartieren nog eens soo groot als d' Engelsen te dragen heeft, op dese ende andre cleeden over te winnen, daer ter contrarie sulcx niet geschiedende, d' Engelse eens soo groote proffyte als de Nederlantse Compagnie genieten ende halff sooveel lasten dragen souden; daerbeneffens dient mede geconsidereert dat een goet deel der excessive lasten van Batavia aen de Palleacatse cleden gewonnen moeten worden, ende al waer 't schoon gelijck het apparent is (insonderhey't soo den oorlogc ontrent Palle-

catte cesseert) dat ons overich restant genoechsaem bestaat conde worden, gaet ewewel het spoedich overcomen niet soo seecker off 't can oock dickwils wel lange tegenhouden, in welcken gevallen d' Engelsen haere portie vooruyt venten, den handelaer gerieven ende wy met onse naecoop (soo al schoon voor 't verloop van 't mousson overquame, dat mede sijn avontuyl staet) in grooten achterstal ende cladde geraecken souden, om welcke voorverhaelde redenen meer den raet van advyse is datmen d' Engelsen haeren voorslach sal affwysen ende renvoyeren haer aen 't accord by 't welck haer den vryen handel in Palleacatte voor de helft van de lasten toegestaen wort, oft aen het naerder tractaet tusschen onse ende d' Engelse gecommitteerde alhier t' hunder accommodatie ingewillicht, waerby articulo twee haer toegestaen is met ons in compagnie te mogen incooppen ende pro rato van yders gefourneerde cappitaal te deelen.

Op het tweede point is den raet van advyse datmen haer ruymer huysinge binnen 't fort voor sooveel sonder prejuditie geschieden can verleenen sal, midts dat 't selve tot costen van onse Compagnie gemaeckt ende aen d' Engelsen jaerlijcx voor seecker stuck gelts verhuert werde, sonder dat eenige huysinge tot haeren laste timmeren, opdat schier off morgen geen eygedom ende incruypinge binnen 't fort pretenderen.

Op 't derde, aengaende de groote lasten: door 't verderff van den oorlog daermede 't lant nu een tijt lanck beswaert is geweest, d' inwoonderen verloopen ende verarmt sijn, is alle provisie daer te lande vallende wel 3 a 4 mael soo diere geweest als te vooren; by tyde van vrede cocht men daer voor 1 reael van 8^{en} datmen nu niet voor 8 a 10 van 't selve gelt becomen can, ende soo alle dingen na advenant, 't welck d' oorsaecke van de vergrootinge der ongelden is, die in tyde van vrede weder tot den ouden prijs, soo men verhoopt, dalen sullen. Wat belangt het cruyt, datmen ordre geven sal d' onnodige spillinge sooveel te myden als mogelijck is, gelijck mede van alle andre ongelden; item datmen haer de provisien niet anders pretendeert in reeckeninge te brengen als te weten de Nederlantse volgens den tax van de Mollucquen, Amboyna ende Banda, ende die op de Cust ingecocht worden volgens den incoop ende oncosten daer te lande.

Op het vierde, datmen haer voor sooveel eenichsints sonder ons eygen hinder geschieden can volgens den inhout van 't accord gerieven sal, midts dat alvooren sulcx aensoeken daer 't behoort, ende haer niet aen de cooplieden ofte schippers oft andre geringer personen adresseren, maer aen de respective gouverneurs, commandeurs ende overhooffden van onse forten, plaeften ende vloote, alsooo men niet verstaet de dispositie hiervan ter discretie van alle man sonder exceptie te remitteren, gelijck sy oock geensints doende sijn.

Is voorder goetgevonden ende gearresteert 't schip *T'hoolen* met een goet

cargasoen tot incoop van peper met den eersten naer Atchijn te senden; item dat tot bevoirderinge van de last ende vorderer dispositie van des Compagnies affairen in Atchijn mede sal gaen den visitateur Jacques Colijn.

Is mede gearresteert de jachten *Cleen Thoolen* ende *Sincapura* met den eersten na de custe van China tot versterckinge van de vloote van den comandeur Reyersz. te senden.

Item is by sijnne E. in bedenckinge gegeven wat persoon men 't gebiet over dese twee jachten bevelen sal.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, JACOB COLIJN JANSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 18 May anno 1622. Alsoo de heeren Mayores by haere missiven in dato 4 Maertio ende 10 April anno 1621, per den *Gouden Leeuw* op 23 Augusto passato ontsangen, ons advyseeren hoe sy ten versoecke van d' Engelse Compagnie seeckre provisionele liquidatie geraempt hadde aengaende de coopmanschappen ende comptanten welcke d' eene Compagnie op d' ander geduyrende de misverstanden hier in Indien behaelt ende genomen heeft, ende dat voorsz. concept met een bysonderen brieff van dato 16 February uyt 's-Gravenhage geschreven neffens haere voorgemelte twee missiven met den *Gouden Leeuw* waeren seyndende, ordonneerende daerby dat wy aen de gecommitteerde van d' Engelse Compagnie alhier betalen souden de somma van f 93.150.— welcke sy per slot van voorsz. liquidatie haer aen d' Engelsche Compagnie schuldich bevonden, ende in cas van weygeringe, dat alsdan van onse volvaerdicheyt tegen de voorsz. gecommitteerde alhier protesteren ende haere E. daervan behoorlijcke acte oversenden souden; maer alsoo voorsz. missive van den 16^{en} February benessens de provisionele liquidatie onder de pampieren van den *Gouden Leeuw* niet bevonden sijn geweest, heeft sijnne E. goetgedacht de voorsz. aenbiedinge ende restitutie voorgemelter penningen desmaels te differeeren tot de compste van de *Leeuwinne*, hoopende de voorsz. missive daermede te becomen; ende alsoo middelertijt de lange verwachte *Leeuwinne* op 15 deser maent alhier Godtloff wel aengocomen is, geen andre brieven als de voorgemelte van 4 Martio ende 10 April medebrengende, sonder dat die van den 16^{en} February met de liquidatie voornoempt daerby sy geweest, soo is 't dat sijnne E. den raet in bedenckinge gegeven heeft, dewyle de Meesters in d' een en d' ander missive soo ernstelijck de restitutie van voorsz. penningen recommanderen, onaengesien de voorverhaelde missive met het concept van liquidatie noch met den *Gouden Leeuw*, noch met de *Leeuwinne* niet becomen, veel min dat deselve met het Engels schip de *Trial* te verwachten hebben, dewyle onse Meesters in haere missive

van den 10^{en} April advyseeren dat voorsz. missive van den 16^{en} February ende het concept van liquidatie d' Engelse Compagnie gesmaect heeft, maar dat deselve weder aan onse Meesters van Londen terugge gesonden hadde, oft men niettegenstaende op de becomene advysen met aenbiedinge ende betalinge voor gemelter somma in voorverhaelder manieren behoort voort te vaeren, dan oft men de saecke noch tot naerder bescheyt dient te differeren, ende byaldien d' Engelse alhier bereyt waeren voorsz. somma van penninghen te ontsangen, oft men haer dan deselve alsoo datelijck affbetaelen sal, dan off het niet billick sy daertegen van d' Engelse Compagnie vergoedinge te eyschen voor haere portie in de lasten die wy tot de besettinge van Bantam (door 't gebreck daerinne sy vervallen sijn) meer als sy ten gemeene besten alleene genootsaeckt sijn geweest te presteren, in welcke lasten d' Engelse Compagnie, volgens seecker tractaet tusschen onse ende haere Meesters in Europa op 't redres van den handel tot Bantam gemaect ende tsedert by d' Engelse gecommitteerde alhier by gemeene resolutie bevesticht, schuldich sijn soo diep als de Nederlantse Compagnie te treeden ende de helft te helpen dragen.

Op 't arrest in dato 13^{en} deser nopende de versendinge van 't schip *Thoolen* naer Atchijn is alsnu by den raet goetgevonden ende geresolveert datmen met ditto schip tot opcoop ende bevoirderinge van sijnne last in peper derwarts senden sal een cappitaal van 56.000 realen in spetie, alsoo by gebreck van Gouseratse cleeden ende andre geleyschte coopmanschappen voor die quartieren geen middel hebben eenich cargasoen uyt te maecken.

Is mede gearresteert datmen 't schip den *Sampson* met den eersten na de Westcust van Sumatra affvaerdigen sal met een cappitaal van onrent 35.000 realen, bestaende in 3 kisten met comptanten ende de reste meest in Gouseratse cleeden ende andre coopmanschappen; item dat met ditto schip derwarts gaen sal den opperoopman Adriaen Willemesz. Goeree om 't voorsz. cargasoen behoorlijck te benificeeren ende op 't alderspoedlichste sijnne last in peper langs voorsz. custe te procureren.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, JACOB COLIJN JANSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 19 May anno 1622. Op de propositie by synne E. gisteren den raet in bedenkinge gegeven nopende d'aenbiedinge ende betalinge van f93.150.— aan de gecommitteerde van d' Engelse Compagnie alhier, is op heeden goetgevonden ende gearresteert datmen niet langer differeren sal na te comen d' ordre by onse Meesters dienaengaende so serieuselijck in haere bysondere missive gerecommandeert ende belast, onaengesien haere missive van den 16^{en} February met de provisionele liquidatie welcke sy neffens haere

brieven van dato 4^{en} Maert ende 10 April met de *Lecuwinne* schryven te senden, niet becomen hebben, alsoo men uyt de consequentie van de redenen dienaengaende in haere voorsz. ontfangene missive niet anders besluyten can als dat haren brieff van den 16^{en} February met het provisioneel concept van liquidatie vergeten sy met d' een en d' ander schip te senden, maer alsoo onse Meesters in 't concipieren van voorsz. liquidatie geen ander kennis gehadt hebben als van de reciproque schade, die d' een en d' ander Compagnie van elckanderen geduyrende de misverstanden geleden hebben, is goetgevonden datmen benefess de voorsz. presentatien van d' Engelse gecommitteerde alhier versoecken sal liquidatie ende vergoedinge voor sooveel haere portie belangt van de lasten, welcke de Nederlantse Compagnie tsedert den inganck van 't accord in de besettinge van Bantam ten besten van beyde de Compagnien meer als d' Engelse Compagnie gedragen heeft ende door 't gebrek van d' Engelsen genootsaeckt is geweest alleene te presteren, ende by aldien de voorsz. gecommitteerde in de liquidatie ende voldoeninge van voorsz. lasten weygerich sijn te treden, datmen in sulcken gevallen de voorsz. f 93.150.— tegen de liquidatie van de lasten van Bantam sal inhouden omme by de respective Compagnien in Europa tegen den andren geeffent te worden, alsoo wy tot den ontfangh van ons rechtvaerdich verschot, daervan onse Meesters geen kennis gehad hebben, even soowel gerechticht sijn als d' Engelsen tot den ontfang van haere gepretendeerde schade.

Om welcke voorsz. aenbiedinge van betalinge ende versoeck van vergoedinge der voorgemelte lasten de gecommitteerde van d' Engelse Compagnie aen te dienen, by sijnne E. gecommitteert worden Pieter de Carpentier, Jacques Specx, Augustijn Strobanus, fiscael, ende den oppercoopman Jacques Colijn.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, JACOB COLIJN JANSZ., THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 20 May anno 1622. Alsoo den coninck van Jhoor by expresse ambassade ende sijnne bysondre missive aen d' E. heer Generael gesonden, sich grootelijcx is beklagende wegen de overlast ende schade by hem ende sijnne ondersaten van ons volck ter see geleden, waervan eenige vergoedinge pretendeert, daerbheffens versoeckende is datmen achtervolgens d'alliantie ende vrientschap tusschen hem ende onse natie van ouden ty'den altijts onderhouden, sijn volck de vaert soo op Mallacca als op alle andre quartieren liber ende vry soude laten gebruycken, voor redenen gevende dat hy met die van Mallacca genootsaect is geweest in verbont te treden omdat hy met den Achijnder in oorlog is, ende die van Mallacca hem tegen denselven beloost hebben t' assisteren, waerop by syne E. ende den raet goetgevonden is t' ant-

woorden dat het ons leet sy geweest te verstaen sijnne Magesteyt met die van Mallacca, die hy weet van outs onse erffvyanden te sijn, in verbont getreden sy; soo het anders niet wesen can, dat ons des getroosten moeten, ende onder-tusschen evenwel vrientlijck versoecken dat sijn volck de vaert op Mallacca verbiede ende die t' eenemael vandaer houde, opdat tusschen hem ende ons ter oorsaecke van dien geen voirder onlust ryse, alsoo wy niet nalaten mogen onsen vyant alle mogelijcke affbreuck te doen.

Item dat sijnne ondersaten gebiede met ons alhier op Batavia te comen handelen, haere vaert 't eenemael herwarts aen te wenden, haer gerieff van cleeden alle andre coopmanschappen ende provisien hier te comen haelen, om die langs de cust van Java, in Palinbang, Jamby, Andrigiri, Camphar, de Bocht van Patani, Siam ende andre gelicentieerde plaetsen te gaen venten, peper mitsgaders andre dienstige coopmanschappen daervoor weder in retoer hier te brengen, ende alsoo sijnne vaert 't eenemael van onse vyanden affwende; dat wy in sulcken gevalle niet nalaten sullen hem naer ons uytterste vermogen tegen den Atchijnder ende alle andre sijnne ende onse vyanden t' assisteerden.

Belangende de restitutie van sijnne geleden schade, dat daervan alsnoch niet anders tot onser kennisse ende in onse handen gecomen sy als ontrent negen lasten rijs, welcke by 'tschip de *Galliasse*, comende van Patani, met seecker verlaten jonckjen, dat sonder eenich volck ontrent Redangh in see lach en dreeff, aengeslagen ende hier gebracht is, ende nu verstaen by sijnne Magesteyt gereclameert wert.

Item datmen aen voorsz. coninck in recompense van sijnne schade ende schenckagie welcke nessens sijnne missive alsnu gesonden heeft, waerdich sijnde ontrent 150 realen van 8 ", wederom een vereeringe sende sal in cleeden ende andre goederen tot de valeur van ontrent 600 realen van achten.

Mathijs Willemesz. uit den Haech, uytgevaeren voor quartiermeester met 'tschip den *Gouden Leeu* af 15 ter maent, dewelcke ontrent 8 maenden voor hoochbootsman in 't fort alhier heeft gedient ende daerinne alsnoch wert ge-employeert, sal voortgaen winnen / 30 ter maent, de gagie van den 23^e April passato ingaende.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dincxdach adi 24^{ea} May anno 1622. By resolutie in dato 13 deser maent was gearresteert de jachten *Cleen Thoolen* ende *Sincapura* tot versterckinge van de vloote van den commandeur Reyersz. naer de custe van China te senden. Andermael heeft sijnne E. alsnu de saecke in deliberatie geleyt oftmen met de voorige resolutie sal voortvaeren, hoe men de voorsz. jachten mannen,

BATAVIA, 24 MEI 1622.

provideren, ende wat persoon men 't commandement daerover beveelen sal, wanner vertrecken sullen, item oft noodich sy dat tot naerder advysen van de Mollucquen, die men dagelijcx over Amboyna te verwachten staet, opgehouden werde, op hoope van eenige tydinghe van de vloote van diffentie uyt de Manilhas t' ontfangen, welcke voor onse vloote op de cust van China dienstich mochte wesen; item oft het noodich sy dat voorsz. jachten en passant Patani aenlopen om daer een kist silvers tot styvinge van 't cappitaal ende bevoirderinge van de pepercoop te brengen; item oft het geraden sy van de 3 kisten silver in massa, welcke joncxt met de *Leeuwinne* van 't vaderlant becomen hebben, eenich met dese jachten tot den Chineessen handel te senden; waerop by den raet geadviseert ende andermael gearresteert wort, datmen de voorsz. jachten niet langer ophouden, maer met den eersten sal laten voortgaen, opdat te tijtlijcker in 't vaerwater tusschen Mallacca ende Macau geraecken ende geen occasie verliesen om den vyant affbreuck te mogen doen; datmen ider jacht met 40 coppen mannen, behoorlijck monteerden, voor een jaer victualieren, ende 't commandement aen den oppercoopman Adam Verhult beveelen sal.

Item wort onnodich gehouden dat Patany aendoen om eenich silver ten voorsz. fijnne daer te brengen, alsoo men acht die plaatse tot incoop van dit jaers pepergewas genoechsaem voorsien te wesen. Is mede ongeraden geacht, alsoo hier schaers van contanten geprovideert sijn, cort na desen een schip na de cust Coromandel geprojecteert wort te senden (daer 't silver seer geyscht wort), ende dat den handel van China noch niet geopent sy, eenich silver met dese jachten te laten gaen, maer soo hierna eenige tydinge van de Manilhas ende secoersen van 't vaderslant becomen, datmen altoos gelegentheyt hebben sal om deselve met een jacht na te connen senden.

Is vorder goetgevonden datmen 't jacht *Cleen Enckhuysen* na Succadana sal senden om cappitaal tot incoop van diamanten derwarts ende d' ingecochte van daer herwarts te brengen.

Item datmen des Compagnies slaven ende swarten in plaatse van eenen reael die hun voor desen maentlijcx voor 't rantsoen van toespyse toegeleyt is geweest, voortaan niet meer als $\frac{1}{2}$ van een reael van achten betaelen sal, alsoo alle provisien tegenwoordich bykans de helff beteroop sijn als plachten, ende d'oude soldaten van 't garnisoen oock niet meer als $\frac{3}{4}$ reael voor desen maentlijcx voor toespyse toegeleyt is geweest.

Item datmen tot manninge van de voorsz. twee jachten ontrent 40 coppen van de vryelieden weder in dienst sal aennemen, alsoo tegenwoordich schaers van volck voorsien sijn, ende de jachten tegen rescontre van machtige vyanden wel dubbel gemant dienen te wesen.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN,

PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 27 May anno 1622. Op de nieuw aengecomene secoersen met *Walcheren* ende de resterende die men volgens de becomene advysen noch successivelijck met de vloote van 't najaer 1621 van 't vaderslant alle dagen is verwachtende, heeft sijnne E. goetgedacht in bedenckinge te leggen ende opnieuws overslach te maecken nopende 't empleo van de presente constanten, sijnde ongeveer 22 kisten t' samen, yder van 8000 realen van achten, waer ende hoe deselve vooreerst nodichst sullen dienen versonden te worden, 't sy dan na Suratten tot bevoerdeinge van de geleyschte cleeden voor dese quartieren van Indien, daeraen de Compagnie sonderlinge veel gelegen is, oft na de custe Coromandel, van gelijcken tot incoop van cleden ende andre noodige retoeren, oft na de Westcust van Sumatra, om peper te procureren, oft na de Bocht van Patani tot versterckinge van 't cappitael ende incoop van de peper aldaer, ofte na de custe van China tot bevoerdeinge van den Chineessen handel; item wat schepen men na voorsz. quartieren oft eenige derselver disseignerent sal, soo men goetvint derwarts te senden. Per resolutie in dato 18 deser was 't schip den *Sampson* na de Westcust van Sumatra gedestineert; nu geeft syne E. andermael te bedencken ofte het niet wel soo geraetsaem waere, byaldien men goetvont 't sy dan na Suratten ofte de cust van China een schip te senden, datmen den *Sampson* daertoe gebruycste, alsoo het een handich ende seer deffensijf schip is, dan oftmēn 't naer de voorsz. Westcust sal laten voortgaen.

Item alsoo noch van outs een tamelijcke pertye sandelhout by 't packhuys is berustende ende alsnu per de jachten de *Valck*, *Westcappel*, *Solor* ende *Ambayna* noch ontrent 15 a 1600 picol becomen, 't welck van dit jaer nergens na aen de Chineesse joncken alhier gevend sal connen worden, is goet gevonden datmen in de jachten *Cleen Thoolen* ende *Sincupura*, voor desen na de custe van China gedestineert, 600 picol van 't voorsz. hout schepen sal, ende dat voorsz. jachten in passant Patani sullen aendoen om sooveel van dito hout aen 't comptoir aldaer over te leveren als oordeelen sullen tot gerieff van de Chineesse joncken van noode te wesen, ende het overige voorts op de custe van China te brengen om aldaer ter gelegener tijt verhandelt te worden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 28 May anno 1622. Op de voorstellinge van gisteren wyder by sijnne E. op heden in den raet gediscoureert sijnde, is eyntlijck gearresteert

datmen 't jacht de *Valck*, nu joncxt van Solor gecompen, ontladen ende veerdich maecken sal om op 't spoedichste met een kist contant, ende sooveel cleeden als tot bevoirderinge van sijn last in peper van doen sal hebben, na de Westcust van Sumatra te gaen.

Wat belangt den *Sampson* voor desen derwarts gedestineert, wort verstaen datmen sijnne reyse noch 14 dagen a 3 weecken sal mogen sonder verhinderinge differeeren om te sien wat gelegenheit ontderussen van 't vaderslant ende quartieren becomen sullen, oftmen na desen resloveerden den *Sampson* op een ander vaerwater als geprojecteert is te gebruycken.

Is mede op voorsz. voorstel nopende 't empleo van 't tegenwoordich cappitael geprojecteert ende den raet provisionelijck tot finael besluyt in bedenkinge gegeven, oft het niet geraden waere datmen 10 kisten gelt na Suratten sonde, alsoo d'heeren Meesters noch in twijffelinge waeren oft van 't vaderslant yets derwarts souden connen senden, ende hun ten deele noch verlieten dat van hier den eysch voldaen soude worden.

Is van gelijken voorgeslagen van 3 kisten gelts met de jachten *Sincapura* ende *Thoolen* na de custe van China te senden om in den Chineessen handel gebruyc te worden neffens 't cleene cappitael dat voor desen met de vloote van den commandeur Reyersz. derwarts gegaen is.

In 't fort Batavia, datum utsupra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donderdach adi 2 Juny anno 1622. De propositie nopende 't empleo van 't tegenwoordich cappitael by sijnne E. op 21 Mayo passato den raet in bedenkinge gegeven andermael alsnu in deliberatie geleyt sijnde, is daerop by den raet na verscheyde redenen ende wederredenen eenstemmich geadviseert als volcht.

Ten eersten, dat de besendinge van Suratte ende de Custe Coronandel noch voor een seeckren tijt uytgestelt can worden, totdat de resterende toeseyde rijcke secoersen van 't vaderslant becomen.

Ten tweeden, wat de Westcust van Sumatra belangt, alsoo alreede met 3 diversche schepen goede cappitalen derwarts gesonden sijn ende daerenboven op heden volgens resolutie in dato 28 passato 't jacht de *Valck* met een goet cappitael derwarts is gaende, wort verstaen dat de voordere besendinge oock noch wel voor een wijl gediffereert can worden.

Ten derden, aengaende Patani, alsoo men acht dat tot dit aenstaende pepergewas de comptoiren in de Bocht genoechsaem geprovideert sijn, daerenboven dat de jachten *Cleen Thoolen* ende *Sincapura* geordonneert sijn, Patana in passant aan te doen om sooveel sandelhout aldaer te lossen, ingevalle de

Chineesse joncken voor haer vertreck beloopen, als aen deselve sullen connen verkoopen, wort mede onnoodich geacht meer cappitaal na voorsz. plaetsen te senden.

Ten vierden, wat de custe van China belangt, wort verstaen datmen derwarts een goet cappitaal behoorde te senden, op hoope off onse vloote den liberen handel verkreeg, ende soo al schoon den vryen handel vooreerst niet obtineerde, om dan ten minsten sooveel cappitaal aldaer te hebben, daermede dat de enterloppers ende Chineesse coopliden, die men acht dat voorseecker met ons volck steelswyse en in 't heymelijck sullen comen handelen, in trein mogen gehouden worden; ende dewyle den tijt om na de custe van China te senden alsulcken uytstel niet lyden en mach als de voorverhaelde quartieren, is by den raet goetgevonden datmen China voor d'andre plaetsen prefereeren ende van de presente 22 kisten, soo in realen als silver bestaende, derwarts seynden sal met den eersten een cappitaal van 118.000 realen, te weten met de jachten *Cleen Thoolen* ende *Sincapura* 2 kisten ider, tsamen inhoudende 32.000 realen.

Item op den <i>Sampson</i> (voor desen na de Westcuste van Sumatra ende alsnu vermits een handel- ende weerachtich schip is, na China gedestincert) 11 kisten, namentlijck 8 kisten met realen, tsamen inhoudende . . . 64.000 realen 3 kisten met silver in massa, tsamen inhoudende ontrent . 22.000 ..

Totaal . . . 86.000 realen

Wat belangt 't vertreck deser jachten ende den *Sampson*, is gearresteert dat *Cleen Thoolen* ende *Sincapura* desen nacht vooruytloopen ende in passant Jamby ende Patany aendoen sullen, omme te sien off op eenige deser plaetsen de Chineesse joncquen noch belopen mochten ende pertye sandelhout aen deselve sullen connen venten; item dat den *Sampson*, welck men verhoopt binnen 4 a 5 dagen na te seynden, in Jamby off Patany verwachten sullen, na luyt d' instructie die haer tot dien eynde medegegeven sal worden.

Is mede goetgevonden datmen 't jacht *Westcappel* in compagnie van voorsz. jachten sal laten gaen met ontrent 200 picol sandelhout om te sien, oft in Palinbang eenige Chineesse joncquen beloopen mocht, 't hout daeraen te verhandelen, ende toe te sien dat geen peper van daer vervoezen, met voorder ordre soo in Palinbang geen Chineesse joncquen vint, dat dan voorts na Jainby loope ende onderstae off aldaer geen joncquen van China sijn, ende voorts naemie alsulcke ordre als hem by den raet in Jamby gegeven sal worden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 3 Juny anno 1622. Alsoo de Mayores by haere missiven in dato 24 October uyt den Hage ende 18^{en} December uyt Middelburgh geschreven, per 't schip *Walcheren* op 17 Mayo becomen, advyseeren hoe met de 13 schepen van 't najaer 1621 boven de ordonnaarie coopmanschappen ende f 100.000 aen gout voor de Cust Coromandel, 100 kisten met contante realen naer Indien seinden souden, te weten:

per <i>Mauritius</i>	13 kisten
per de <i>Vreede</i>	9 "
per den <i>Witten Beer</i>	7 "
per <i>Heusden</i>	9 "
per <i>Woerden</i>	9 "
per <i>Gorcum</i>	1 "
per <i>Delfshaven</i>	11 "
per 't <i>Wapen van Rotterdam</i>	13 "
per 't <i>Wapen van Hoorn</i>	13 "
per fluyt <i>Edam</i>	1 "
per fluyt <i>Munnickendam</i>	1 "
per <i>Walcheren</i>	13 "

T' samen . . . 100 kisten.

Ende alsnu by de facture van de schepen *Mauritius*, *Woerden*, *Gorcum* ende *Heusden*, per de fluyt *Gorcum* op stanti van 't vaderslant becomen, gesien hebben hoe met deselve niet meer gesonden worden als te weten: met *Mauritius* 8 kisten, met 't jacht *Heusden* 3 kisten, met *Woerden* 3 kisten, met *Gorcum* 1 kist.

Item volgens mondelinge rapport van den coopman van *Gorcum*, dat met verscheide andre schepen veel min gesonden wiert als de Heeren toegeseyt hebben.

Is den raet daerover grootelicx beducht, dat de toegeseyde contanten met dese vloote nergens na voldaan sullen werden, weshalven oock goetvint dat men de jachten *Cleen Thoolen* ende *Sincapura*, welcke noch in 't gesicht leggen, expresse ordre naseynden sal dat op de compste van den *Sampson* in Jamby ende Patana niet vertoeven, maer nadat haer last aldaer volbracht sullen hebben op 't spoedichste hunne reyse na de custe van China vervorderen, alsoo men geraden vint den *Sampson* tot naerder openinge ende bescheyt (welck met de resteerende schepen van 't vaderlant alle uyre verwachten) op te houden om dese plaatse niet al te haestich t' onthlooten ende den handel op andre quartieren, welcke nootlijck tot bevoirderinge van de gewoonlijcke retoeren vervolcht moet worden, by gebreck van cappitael niet te vercoerten.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN,

PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdach adi 7 Juny anno 1622. Per resolutie in dato 3 deser was om seeckre consideratie 't verseynden van 't schip *Sampson* na de custe van China gedif- fereert tot naerder openinge ende verseeckeringe wat somma contanten ten naesten by van 't vaderlant te verwachten hadden van 't cappitaal welck de Meesters met de vloote van 't najaer 1621 toegeseyt hebben te sullen seynden ende alsoo middelertijt op gisteren hier Godtluff van 't patria wel aengecomen is 't schip *Delfshaven* medebrengende 11 kisten contanten, daermede weder- om tamelijk gestijft sijn om den handel op d' een off d' ander quartieren te mogen vervolgen, heeft sijnne E. in consideratie geleyt oft men de beseyndinge na de quartieren in voorige resolutie geprojecteert (als namentlijck de custe van China, Suratte, de Westcust van Sumatra) tegelijck sal laten voortgaen, dan oft men eenige voor andere prefereren ende eenige differeren sal; daerbeneffens off het niet bedenckelijck sy dese plaatse soo t' ontblooten dat hierna by gebreck van cappitaal verlegen mochten geraecken byaldien men tot Bantam op redelijcke conditie den peperhandel conde obtineeren.

Op allen 't welcke den raet, naer behoorlijcken overslach van 't geene in desen te bedencken staet, advyseert ende dienvolgende oock besluyt de Generaelc Compagnie nutst ende dienstichst te wesen, datmen China voor Suratte preferere, ende volgens 't voorige arrest, in dato '2^{en} deser genomen, met het schip den *Sampson* derwaert seynde 11 kisten, te weten 8 kisten met realen ende 3 kisten met silver in massa, welcke preferentie China niet sooseer toegeleyt wort omdat aen Suratte sooveel niet gelegen sy, maer omdat men een goeden tijt na desen derwarts noch vroech genoech senden mach, dat met China soo seecker niet geschieden can, alsoo men vermits 't verloop van 't mouson wellicht van de voyagie versteeken soude connen blyven, gelijck men by experientie voor desen gesien heeft, in welcken gevallen voorsz. cappitaal niet eer als 10 maenden na desen op de cust van China soude connen crygen, waerby de Compagnie grootelijcx in dien handel (soo die vercregen wort gelijck men verhoopt, 't sy dan liber off bedectelijck) soude worden verachttert.

Wat belangt de Westcust van Sumatra, niettegenstaende onse Meesters van den slappen pepertreck in Europa schryven, daerbeneffens advyseeren dat noch tamelijk van peper voorsien waeren, ende dat boven degeene die alreede in handen hadden, noch ontrent 100.000 sacken van hier derwarts aen gesonden sijn, soo wort evenwel gans geraden geacht, datmen ten respecte van d' Engelsen, Francen ende Deenen den incoop van peper vervolge totdat men gissinge maect oft advijs becomt dat onse Meesters soo voorsien ende

stijff in voorraet sijn dat de peper van alle andre Europisse natien vermogen sullen onder de voet te houden, waerover gearresteert is, datmen den *Gouden Leeuw* na de Westcuste van Sumatra senden sal met 8 kisten contanten, om sijn last in peper neffens de voorige afgesondene schepen ende jachten te procureeren.

Van gelijcken is gearresteert datmen 't schip *Nieuw Zeeland* prepareren sal om na d'aencompste der speceryen van innewarts met pertye derselver neffens d'andre dienstige coopmanschappen naer de custe Coromandel versonden te mogen worden.

Voorder is by sijnne E. den raet in bedenkinge gegeven tot wat prijs men den *Gouden Leeuw* ordonneeren sal de peper op de Westcuse van Sumatra ende in Atchijn in te coopen, ende byaldien tot den geraemden prijs geen peper becomen conde, wat ordre men in desen gevallen geven sal, 't sy dan met het gelt weder herwarts te keeren, oft na Suratte oft na de cust Coromandel daermede te loopen.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dincxdach adi 14 Juny anno 1622. Alsoo voor desen per de jachten *Cleen Thoolen* ende *Sinacura* aen den oppercoopman in Jamby geordonneert is geweest dat 't schip den *Swarten Beer*, soo het by der handt was ende aldaer gederft conde worden, met eerster gelegenthelyt na Patany soude seynden omme de overige last, welcke op 't *Postpaert* ende de *Vos* niet sal connen geladen worden, over te nemen, ende vermits het onseecker gaet off die van Jamby den *Beer* hebben connen derven, is by sijnne E. ende den raet goet gevonden ende gearresteert, om in allen gevallen seecker te gaen, datmen de fluyte *Gorcum* met den eersten na Jamby seynden sal om den *Beers* plactse, soo hy alreede gesonde waere, te vervangen, ofte soo den *Beer* noch niet vertrocken sy ende het ongelegen quam om hem te verseynden, dat dan de fluyte voorts na Patany loope. Is voorder by sijnne E. voorgestelt oft men noch eenich cappitaal na de bocht van Patani dient te seynden tot opcoop van de peper, dan oft men 't mach laten berusten op 't geene daer vanouts resteert ende men jongst per de joncke *Firando*, 't *Postpaert*, de jachten *Cleen Thoolen* ende *Sinacura* gesonden heeft, monterende te samen ontrent de 100.000 realen van achten, bestaende in coopmanschappen, uytstaende schulden ende contanten. Aengesien de quantite peper welcke men voor dit jaers gewas calculeert in de bocht van Patany te sullen vallen ontrent de 12.000 sacken ten hoochsten sal comen te bedragen, ende dat tot incoop van dien, yder sack op 5 realen van achten greeckent, niet meer van noode sullen wesen als

60.000 reaelen van achten, wort by den raet verstaen onnoodich te wesen voor dit jaer eenich cappitael meer derwarts te schicken maer, datmen een serieuse recommandatie aen die van Patany schryven sal, ten eynde alle devoir ende neersticheyt aenwenden d' uytstaende schulden te innen, de coopmanschappen te venten ende den peper van de Bocht alleen in handen te becomen met soo grooten advantagie als eenichsints geschieden can.

Voorts alsoo gants noodich is dat met den eersten advijs van Jamby becomen om te weten wat aldaer in den handel passeert, maer insonderheyt om ten rechten geinformeert te worden in wat manieren d' Engelsen met de derde Chineesse joncke geleest hebben die herwarts aen quam, ende by haer soo sy seggen in de mont van de Straet van Palimbang aengehaelt is, is goet gevonden 't jacht *Amboyna* in compagnie van *Gorcum* naer Jamby te seynden, om datelijck met advijs weder te keeren.

Op 't versoeck van Gilles Venant, coopman, tegenwoordich op de fluyt *Gorcum*, is hem geconsenteert hier by der hant te mogen blyven om sijnne pertuere, die hy segt met een van de nieuwe schepen te comen, in te verwachten, ende goet gevonden dat in desselfs plaatse op ditto fluyt sal overgaen den ondercoopman Davidt Dircxsz.

Alsoo 't jacht *Cleen Enckhuysen* onderwegen, gaende na Succadana, 't jacht *St. Lauwerens* bejegent ende daeruyt verstaen heest hoe den tommagon van Candal Succadana afgelopen hadde, is 't selve met goetvinden van beyde de jachts raden met sijn ingeladen cargasoen weder terugge gekeert, waerover goet gevonden wort omme naerder bescheyt te becomen hoe het met des Compagnies volck ende goederen in Succadana toegegaen sy, datmen 't jacht *St. Lauwerens* met den eersten van hier na Candael senden sal, geadresseert aen den tommagon Bouraxa om van hem te vernemen ende eysch te doen van des Compagnies volck ende goederen byaldien eenige in sijnne handen gecomen waeren, ende soo daer geen goet bescheyt becomen, dat dan met adresse van den tommagon voorts na Succadana loopen om haer naerder van 't gepasseerde t' informeeren ende te onderstaen, soo by des tommagons volck aldaer als by d' inwoonderen van 't lant soo 't geschieden can, wat van ons volck ende goederen becomen sy, ende wat daervan weder in handen sullen connen crygen.

Item alsoo het tijt wort datmen disponere wat coopman met den *Sampson* na de custe van China gaen sal, is goet gevonden daerop t' ordonneeren Mathijs Jacobsz., voor oppercoopman met *Walcheren* in 't lant gecomen; item dat Adriaen Willemesz. Goeree, tegenwoordich oppercoopman op de *Sampson*, sich vervoegen sal op 't schip de *Leeuwinne*. Item alsoo Tjerck Sybrantsz., schipper van den *Sampson*, sich volgens becomene informatie t' synen laste op de reyse van Mocha ende Suratte soo in 't gouvernement sijns persoons

als in 't veroveren van eenige Moore schepen niet geconporteert heeft gelijck soo een hoofdofficier betaemt, daerbeneffens dat sich oock niet ontsien heeft hier een lant verscheide dagen ende nachten na den andren te debauscheren sonder eens naer 't schip om te sien, waerover noch tegenwoordich binnen 't fort in gyselinge gedetineert wort, is goetgevonden datmen hem t' eenemael van den *Sampson* lichten ende in sijnne plaatse 't schippersamt bevelen sal aan Pieter Fransz., jongst schipper geweest op 't jacht den *Jager*.

Voorder datmen met dito *Sampson* na de cust van China senden sal dese navolgende sydekenders om aldaer in den sijdhandel ter gelegener tijt gebruyc te moghen worden, te weten Andries Gansman, ondercoopman op 't schip den *Gouden Leeuw*, Willem de Coninck, assistent alhier aan lant, Michiel Jansz. Snel, assistent op *Delfshaven*, ende Cornelis Jansz., coxmaet op 't schip *Zeland*.

Item alsoo de saecken van Johan Steyns ende consoorten noch ongedecideert staen, ende niet eer dienen affgedaan te worden, voordat men naerder bescheyt van Patana become hoe de saecken aldaer met de geoffenceerde coningen ende geinteresseerde vrienden sullen gerepareert ende versoent wesen, is goetgevonden omme alle ergernisse ende disgosto te weerden, welcke d'inwoonders van Patana, oste oock de geinteresseerde selven die hier mochten comen handelen, souden moghen nemen, datmen den voorsz. Steyns met den *Sampson* van der hant sal senden sonder eenige bedieninge oft gagie, om by den commandeur ende den raet op de cust van China 't sy dan in crijchsdienst ofte tot opsiender van eenige wercken, sonder bewint ofte maniance van middelen, gebruyc te worden.

Is mede by sijnne E. ende den raet goetgevonden datmen Claes Jansz. van der Wilster, vryman, tegenwoordich gevangen alhier ende over sijnne boose conspiratie by den raet ter doot gewesen, van de executie der sententie, sonder eenige andre redenen als uyt sonderlinge compassie ende mededogenheydt, ende dat eenige alreede over diergelijcke faulthe onlangs ten exemple van andre metterdoot gestraft sijn, suspenderen ende met den *Sampson* van gelijcken na de custe van China senden sal, om hem tijt te vergunnen sijnne misdaet met goede diensten te verbeteren.

Voorder alsoo de nieuwe schepen dagelicx van 't vaderslant verwacht werden ende men beducht is dat met inpotente ende crancke personen souden moghen beseth wesen, gelijck men aan 't joncqst gecomene jacht *Heusden* bespeurt heeft dat ontrent 10 dagen vry wat desolaet in de Strate Sonda heeft leggen swerven, is gearresteert datmen 't schip de *Leeuwinne* met verversinge desen nacht na Bantam ende soo voorts na de Straet sal laten gaen om te sien oft eenige nieuwe schepen soude moghen bejegenen ende deselve met

verversinge als andersints t' assisteren, met ordre dat sijn ballast inneme ende tegen ultimo tleser weder herwarts aen keere.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 15 Juni anno 1622. Per resolutie in dato 3 deser was goet gevonden datmen den *Sampson* tot naerder tydinge van 't vaderslant soude ophouden om ten naesten by seecker te gaen, wat somma van contanten te verwachten hadden, aleer men finalijck disponneerde op de beseyndinge van China, ende alsoo middelertijt op 14 deser hier wel aengecomen is 't schip *Heusden*, daermede neffens de generale brieven een perticuliere van de Be-winthebberen van Amsterdam ontfangen, waerby haere E. advyseeren hoe door middel van den oorloge de realen soo schaers te becomen waeren dat wel $\frac{1}{3}$ van de toegeseyde contanten met dese schepen min sullen seynden als by de Seventhiene besloten was, 't welck ons hier vry wat buyten hoope ende gissinge gaen sal, heeft sijnne E. goetgedacht opnieuws overslach te maecken soo van de versondene contanten als dergenen die hier noch by den andren sijn ende met de resteerende schepen van 't najaer 1621 te verwachten hebben; item wat plaatzen alreede voorsien sijn ende welcke noch noodichst sullen dienen voorsien te worden. Geeft sijnne E. derhalven den raet te bedencken oft men den *Sampson* met de geprojecteerde 11 kisten soo in contanten als silver in massa, bedragende tsamen ongeveer 86.000 realen van achten, na de custe van China sal laten voortgaen, dan oft men de comptanten vermeerderen, verminderen off laten sal soo die sijn. Item off het geraden sy, om China sooveel te meer toe te seynden op hoope men handel becomen sal, datmen Suratte, de Westcuste van Sumatra ende andre quartieren besnyde oft eenige t' eenemael oft te ten meesten deele nalate, dan oft men die vervolge ende China sooveel te min te seynde waerby sijnne E. mede te considereren geeft al wat men nu na China niet en sent, dat het als 't al wel luckt niet eer dan over 10 maenden nae desen op de cust sal connen gesonden worden, waertoe noch dit inconvenient, des Godt verhoede, mede can toeslaen, byaldien de nieuwe secoersen niet tijtlijck 't naeste jaer voor 't verloop van de maent Juny van 't vaderslant quamen te arriveeren, datmen dan boven de voorsz. 10 maenden noch een heel jaer verachteren soude eer men eenige contanten van hier na China sal connen senden, ende soo ondertusschen, gelijck men verhoopt, den handel openginck oft sterck in 't heymelijck gedreven conde worden, daeraen men niet en twijfelt, staet te aenmercken wat een verachteringe de Generale Compagnie hierdoor soude comen te lyden.

Wort daerop by den raet geadvyseert, alsoo men noch niet seecker gaet van den handel op China, wannecr die soude mogen opengaen ofte hoe sterck die in 't heymelijck sal connen gedreven worden, ende wel conde gebeuren datmen vooreerst met China in oorloge sal moeten comen aleer ons den handel bewilligen, ende dat ondertusschen den privaten handel door de strenge mandaten ende nauw regard van de mandorijns soo sterck niet volgen soude als men wel verhoopt, dat het ongeraden sy, aengesien de comptanten soo schaers sullen uytvallen ende China nergens na sal connen voldaen worden dan met vercorting van andre retoeren als daer is den peper van de Westcust van Sumatra, Atchijn, Jamby ende de noodige cleeden van Suratte, datmen d' onseeckre retoeren van China voor dese, die men ten nacsten by seecker acht, preferere; te meer alsoo men by nareeckeninge bevindt dat het cappitael 't welck men schoon met vercorting van andre quartieren na China soude connen senden, sooveel proffijt niet renderen sal, vermidts sijnne geringheyt, als dat het simpelijck alhier in peper bestaat wierde, ende wort het cappitael geringh genoempt ten aensien van de contanten die men uytmaecken can, alsoo men noch ongeraden vindt groote quantiteyt peper, sandelhout ende andre waeren na China te senden voordat den handel open sy, oftmen geinformeert is, datmen met de private handelaers niet voorsch. waeren soowel als met silver oft contant sal terecht comen.

Eyndelingen soo men den handel noch by eenen, noch by andren wech vooreerst vercreech, ende 't cappitael met vercorting van andre retoeren van hier na China versonden waere, dat in desen gevalle de Compagnie dubbelde schade lyden soude, namentlijck 't missen van de retoeren mitsgaders den intrest ende risico van haere penningen op de custe van China; ende soo men nu mjnder cappitael na China sent, sal den intrest te lydelijcker vallen ende de Compagnie van de retoeren, die men aan dese cant verhoopt te become, niet versteeken blyven.

Waerover den raet eenstemmich besluyt ende finalijck arresteert datmen den *Sampson* niet langer ophout, maer op Saterdach toccomende sijnne reyse na China sal laten aengaen; item datmen de begrootinge oft verminderinge van 't voorgemelte cappitael nalaten ende niet meer als de geprojecteerde elf kisten sal medegeven.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 17 Juny anno 1622. Alsoo sijnne E. van den Mattaram oft uyt desselffs name (per expresse gesanten door den tommagon van Tegael affgevaerdicht) op 15 deser seeckre missiven ontfangen heeft, waerby ditto Mat-

taram seer ernstelijck is versoeckende dat d' E. heer Generael in persoone by hem in de stadt Mattaram wilde comen, ende byaldien eenich achterdencken hadde ofte scrupuleus waere selfs te verschynen, dat dan iemant anders in sijnnen name derwerts wilde committeeren, alsoo hy wat sonderlings ende van groote saecken te handelen hadde, sonder eenige andre openinge in den brieff te geven, ende vermits voorsz. missive niet onderteeckent, veel min met eenige coonincklijcke signature gelijck sulcx overal een gebruyck is bevesticht was, is by sijnne E. in 't eerste wat difficulteyt gemaect denselven van de gesanten voor autentieck aan te nemen, mitsgaders die te beantwoorden voor ende aleer sijnne E. enige verseeckeringe hadde dat dit des Mattarams brieff was ofte ten minsten eenigenaerder openinge van des Mattarams intentie bequam; soo is 't dat de voorsz. gesanten andermael opgisteren voor synne E. verscheenen sijnde, naerder verclaringe van des Mattarams meninge gegeven hebben, excuseerende sy sulcx in 't eerste haerder aencomste naergelaten hadden om de menichte der omstanderen, dien het niet betaemde 't secreet te moge hooren, 't welck was dat den Mattaram, haeren heere, een groote actie tegen Bantam hadde, vermidts den pangoran van Bantam voor desen al d' inwoonders van de stat Carauwangh, sijnde naer hunlieder calculatie omtrent de 70.000 zielen sterck geweest, tot hem genomen, ende aan haeren heere geweygert hadde weder over te leveren, niettegenstaende dat de stat Carauwang onder de croone van den Mattaram by conqueste sijnner voorsaten, soo sy seyden, was sorterende, waerover den Mattaram gans genegen was sijn recht en revenge op die van Bantam te verhaelen, maer dat sulcx niet hadden willen onderstaen sonder alvooren d' heer Generael ten aensiene van de groote vrientschap ende alliantie die sy tesamen hadden daervan te verwittigen, ende meteenen sijn woord ende goede gunste hiertoe te hebben. Item wanneer het d' heer Generael gelegen quam Bantam aen te tasten, dat sulcx de Mattaram maer een weynich te vooren soude waerschouwen; hy wilde hem vaerdich maecken, om dan met een goede macht 't sy te water off te lande tegen Bantam te comen; 't was hem eeven veel: wilde de capiteyn Moor te lande trekken, hy soude te water gaen, ofte wilde de cappiteyn te water, hy wilde het te lande waernemen, ofte te water ende te lande gesamenderhant ende met vermengde macht; in somma, hy wachte maer na bescheyt van d'heer Generael; t' allen tyden soude bereyt wesen, al was het oock een maent na desen; ende alsoo de gesanten hierop antwoord ende depessche versocht hebben, heeft sijnne E. den raet op heden de saecke gecommuniceert ende in consideratie geleyt wat men daerinne behoorden te doen: oftmen ymant in ambassade committeeren ofte den brieff schrifstelijck beantwoorden, dan oftmen maer een mondeling bescheyt daerop geven sal, waerop den raet van advyse is (gelijck mede de gecommittieerde raden wegens de eerwaerde

Engelse Compagnie, wien dese saecke op gisteren door seeckre gecommitteerde van sijnne E. gecommuniceert is geweest) het in aller manieren niet schadelijk wesen can, datmen een expresse na Tegall assende om naerder openinge van des Mattarams voornemen te become, op hoope dat Bantam ondertussen oock te eer tot redelijckheyt condescendeeren sal, soo wanneer gewaer wort datmen met den Mattaram in onderhandelinge ende gespreck getreden is om Bantam aen te tasten (byaldien de Mattaram ende Bantam de saecke niet eens sijn ende wat anders voor hebben, dat den tijt leeren moet).

Is voirder by sijnne E. den raet in bedenckinge gegeven, alsoo tegenwoordich vermits d'uytrustinge van verscheyde vlooten gans soober van seevaerent volck versien sijn, ende dat by gebreck van dien fregatten ende ander cleen vaertuych alree in moeten houden, jae eerlang mogelijck genootsaect sullen worden eenige schepen aen de wal te brengen, ofte het niet geraden sy dat ons vooreerst van den *Dragon*, tegenwoordich voor Bantam op de wacht leggende, onlasten, vermidts een groot swaer schip is dat met veel volcx moet bevaeren worden, ende nergens anders toe bequaem is, vermidts sijn ouderdom, als tot een legger, 't sy dan voor Bantam oft hier voor Batavia; item datmen 't volck daeraf lichten ende een minder schip in desselffs plaatse voor Bantam op de wacht legge.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECK, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dincxdach adi 21 Juny anno 1622. Per resolutie in dato 14^{en} stanti was gearresteert datmen 't jacht *St. Lauwrens* naer Candall seynden soude om by den tommagon Bauraxa te vernemen hoe het met des Compagnies volck ende middelen in 't innemen van Succadana toegegaen was, ende met eenen restitutie te versoecken van 't geene in sijnne handen hiervan mochte gecomen wesen, maer alsoo tsedert seeckre gesanten van den tommagon voorsz. met twee bysondere bootschappen hier gecomen sijn, die mede in persoone voor Succadana waeren (soo sy seggen) ten tyde dat de stat ingenomen wiert, de welcke geen ander bescheyt ende openinge weten te geven (off de waerheyt willens verswygen) alsdat onse logie van ons eygen volck in brandt gesteeken ende syliden landewart in soude gevlycht wesen, item dat noch levendige noch doode Hollanders noch geenige goederen in de assgebrande logie (soo sy affirmieren) bevonden hebben, eyndelinge alsoo men seeckerlijck uyt deser gesanten rapporten besluyt, dat in Candal mede geen ander ende naerder bescheyt sullen become als sy ende andre verscheyde alreede daervan gegeven hebben, is goetgevonden, om niet blint in de saecken gehouden te worden

ende 't rechte bescheyt te become hoe ende in wat manieren het in Succadana toegegaen is, off ons volck dootgeslagen dan oft sy met d' inwoonderen landewart in gevlucht sijn, datmen 't jacht *Cleen Enckhuysen* recht door met den eersten derwarts sal senden in plaatse van 't geprojecteerde jacht *St. Lauwers*, om te vernemen hoe de dingen in Succadana gepasseert sijn ende met eenen te sien wat van ons volck ende goederen, soo die gevlucht sijn geweest, weder in handen sullen connen become.

Item datmen ditto jacht tot de waerdy van ontrent 2500 realen van achten in cleeden mede sal geven om door den coopman Balthasar van Eyndhoven, welcke als opperhoofst met ditto jacht gaet, in Succadana soo 't geschieden can, oft in 't wederkeeren in Japara ende andre plaetsen vercocht ende verhandelt te worklen.

Is voirder goet gevonden op 't versoeck van den Mattaram in voorige resolutie vermeldt, datmen den doctor Henricus de Haen met noch twee geschicte personoen ende ander behoorlycke suyte tot hem na Tegall seynden sal met het jacht *St. Lauwers* met een missive aan den tommagon aldaer, ende voordier last omme grondich t' onderstaen wat des Mattarams begeeren ende intentie sy.

Item datmen den voorsz. de Haen eenige coopmanschappen ende rarites mede sal geven tot de waerdye van ontrent 1000 realen, om aan den Mattaram ende andre groote, soo 't gebeurde dat den tommagon [hem] derwarts brocht, te mogen vereeren.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM VAN ANTZEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 25 Juny anno 1622. Naerdat sijnne E. eenige dagen geleden den raet discoerse wyse voorgedragen ende eyndelinge oock in bedenkinge gegeven hadde, hoe men vooreerst de presente middelen van de Generale Compagnie, mitsgaders die men noch met de resteerende schepen van 't naajar 1621 van 't patria verwachtende was, best employeren soude, ten eynde de retroeren die men van dit loopende jaer naer 't vaderslant verhoopt aff te senden niet alleen in de vier hooftspeceryen van Indien souden bestaan, waervan de Meesters in Europa (wanneer alles wat voor desen na huys gesonden is, tot hetgeene alreede in handen hadden met lieff become) soo overvloedich versien sullen wesen dat met deselve na de jongste becomene advysen wel een goeden tijt soude mogen beseth blyven aleer die ter beneficie brachten, en haer daermede in 't vervolch van treffelijcke secoerssen te seinden conden behelpen, heeft sijnne E. goet gedacht den raet andermael te beroepen ende vooreerst in 't gros een verthoninge te doen, wat retroeren

dit loopende jaer, wanneer alles ten besten slaet, naer 't vaderslant sullen connen versonden worden behalven 't geene men van de cust van China soude mogen becomen, te weten:

Voor ons contingent in de nagelen, nooten ende soelie van innewarts, naer gissinge ende de waerdye in Europa ontrent 20 tonnen gout

Item een peper ontrent 70.000 sacken (ten waere men per faulte van andre retoeren genootsaect wierde meerder quantité te coopen) a f'35 de sack, in Europa waerdich .	24 $\frac{1}{2}$	"	"
---	------------------	---	---

Item een Suratsche indigo tot de valeur van omtrent .	3	"	"
---	---	---	---

Item een Coromandelsche waeren de waerdye van on-trent	5	"	"
--	---	---	---

Item in verscheyde andre menudentien	2 $\frac{1}{2}$	"	"
--	-----------------	---	---

T'samen	55	tonnen gout,
-------------------	----	--------------

na welcke voorsz. calculatie 't retoer vry wat soober uytvallen soude ten aensiene van 't geene de Meesters sijn eyschende, insonderhey't soo daer niet anders by en compt; 't is sulcx dat 't voorsz. retoer wel vergroot soud connen worden met meerder quantité peper daerby te voegen, maer alsoo de Meesters volgens haer jongste schryven (door den cleenen affstreck in Europa) over de 30.000 sacken noch in voorraet hadden, daerenboven noch met 10 schepen opgaendewe ch waeren omtrent de 100.000 sacken, ende nu dese voorgemelte 70.000 noch daer op 't verwachten hebben, besluyt sijnne E. daeruyt dat de begrootinge van voorsz. retoeren in peper de Mayores tot geen prompt soulagement sal connen dienen; dat derhalven noodich sy men eenige andre middelen onderstae om 't retoer te augmenteren in sulcke waeren, daer onse Meesters datelijck van gestijf mogten worden, 't welck sijnne E. verclaert door geen ander wech als met de Chineesse waeren te connen geschieden, tot welcken eynde soo met de vloote van den commandeur Reyersz. als naderhant met de jachten *Cleen Thoolen*, *Sincapura* ende den *Sampson* naer China gesonden is een cappitaal van stijff f' 400.000, ende alsoo dit cappitaal al te soober is ingevalle men handel, 't sy dan opentlijck oft heymelijck, becompt (aen welcker een van beyden niet getwijffelt wort), soo geeft sijnne E. mede te bedenken wat geradener sy, datmen van de presente middelen (sijnde 24 kisten met contant) noch een goet stuck gelts naer China seinden ende Suratte mitsgaders de Westcust van Sumatra sooveel minder toeleggen als per voorige resolutien gearresteert is geweest, sijnde 10 kisten voor Suratte ende 8 dito voor de Westcust voorsz., dan oftmen met 't voorige project sal voortgaen ende de voirder beseindinge van China nalaten; waerop den raet van advyse is datmen de geprojecteerde comptanten van Suratte ende de Westcust van Sumatra liever de helft sal dienen te verminderen om sooveel te meer na de custe van

China te connen seinden, vanwaer de courantste retoeren verhoopt worden; besluytende voorder datmen in plaatse van 10 kisten maer 5 vooreerst na Suratten seinden sal, met expresse ordre om tot incoop van de cleeden alleen voor dese quartieren geemployeert te worden, ende van de 8 na de Westcuest van Sumatra gedestineert niet meer als 4 kisten derwerts ende 10 kisten na China sal seynden, van 't overblijffsel, als wanneer hier noch 5 kisten resteeren sullen om de volgende secoerssen te mogen verwachten, welcke op 24 kisten gecalculeert werden, namentlijck:

Met <i>Mauritius</i>	8 kisten
Met 't <i>Wapen van Hoorn</i>	8 "
Met 't <i>Wapen van Rotterdam</i>	6 "
Met <i>Edam</i> ende <i>Munnickendam</i>	2 "

Te samen . . . 24 kisten,

ende byaldien men persisteert de voorgemelte 10 kisten naer China te seinden, sal alsdan op voorsz. custe in alles wesen een cappitaal van 6 tonnen gouts stijff, welcke in goede courante Chineesse waeren aengeleyt, na gissinge in 't vaderslant, van een drie sal rendeeren, waermede 't retoer noch 18 tonnen goudts begroot sijnde, dese voorgemelte 55 tonnen op 73 gebracht sullen worden, ende dat een goet deel met Chineesse waeren, waermede onse Meesters haer dadelijck sullen connen behelpen, om weder een goede somma, sonder haer te belasten, naer Indien te mogen seinden.

Sijnne E. maeect oock reeckeninge dat de Compagnie met het versenden van dese contanten na de custe van China in d'ordinarie retoeren niet sal vercort worden, al waer 't schoon dat ditto gelt in China niet geemployeert conde worden, want men 't selve met sulcken ordre derwerts can senden, dat tegen ultimo October oft in 't begin van November toecomende weder in Jamby keere, als wanneer het daer in 't beste saysoen comen sal om in peper besteet ofte vandaer na Atchijn, de Westcuste van Sumatra, de cust Coromandel oft Suratte versonden te connen worden; in voegen dat de Compagnie met het verseinden van dese contanten na China geen ander inconvenient te verwachten heeft als 't risico ter see van 't over ende wedergaen 't welcke men hem in dese gelegenheit getroosten moet tegen de groote hoope van wat goets op de custe van China te sullen verrichten.

Eyndelingen de presente middelen aldus verdeelt sijnde, souden ons dan noch (gelijck geseyt is) 5 kisten overschieten daerby dagelijcx noch naer gissinge 24 kisten te verwachten hebben, maecken t' samen 29 kisten, die sijnne E. calculeert men niet anders als in volgende maniere sal connen employeren (ten waere dat Bantam ondertusschen openginge, als wanneer daer wel eenige veranderinge in soude connen geschieden), te weten:

Tot incoop van peper in Jamby die noch aan de voorige computatie van 70.000 sacken soude mogen comen te gebreecken, ontrent	6 kisten.
Item voor Suratte tot incoop van indigo ende andre vaderlantse retoeren	6 "
Item tegen toecomende Westemousson sullen innewarts dienen gesonden worden tot incoop van de speceryen insonderheyt soo d'Engelsen in gebreecke blyven contanten derwerts te seinden, tenminsten	8 "
Item tot incoop van rijs, aracq, nootlijcke provisien voor de schepen ende forten mitgaders dagelijcxse consumptien, sullen van noode wesen	4 "
Resteeren dan noch 't sy voor Jamby, Patany, de Cust Coro- mandel, Suratte, Bantam off andre quartieren niet meer als . . .	5 "
'T' samen . . .	29 kisten.

Geeft voorder sijnne E. te bedencken, dewyle den raet tot de beseindinge van China inclineert, wat schip men daertoe gebruycken, mitgaders wat coöpmannen tot overhooft daertoe stellen, ende de commissie van de voyagie beveelen sal, alsoo gants noodich is datter een suffisant persoon mede gae, die men vertrouwen mach dat d' ordre ende last die men hem geven sal, met yver, vlijt ende verstant sal trachten na te comen; oock om met het cappitaal herwarts aen te keeren, byaldien 't selve in China niet besteet can worden.

Item alsoo noodich is dat een jacht geprepareert worde om metden alder eersten met advyse naer 't vaderlant affgesonden te worden, geeft sijnne E. te bedencken welck van beyden, namentlijck *Delfshaven* off de *Leeuwvinne*, men daertoe destineeren ende by der hant houden sal.

Item alsoo sijnne E. sich van raetspersoonen gans soober voorsien vint, ende dat by vertrecken oft versterven dan d'een ende d'ander de kennisse van Compagnies saecken te seer verduystert blyven sal, welcke niet dan met groote verachteringe wederom by nieuwelingen ende onervaerene aengenomen ende geleert moet worden, geeft sijnne E. den raet mede te bedencken ofter niet eenige bequame personen hierontrent by der hant sijn die men in den raet van sijnne E. soude mogen admitteeren, om alenskens in kennisse ende verstant van Compagnies affairen opgetrocken ende tot grooter ampten gebruyc te mogen worden.

Item oft onder de raetspersoonen van den dagelijcxsen raet deses forts ende 't collegie van schepenen deser steede niet eenige geschicte lieden sijn die men 't presidentsamt in dese respective collegien soude mogen toevertrouwen om d'heer van Antzen ende Sr Jacques Specx, tegenwoordich by gebrek van bequame stoffen in voorsch. collegien presideerende, t' onlasten, ende den priveen raet van sijnne E. gestadich ende alleen te mogen gebruycken.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 27 Juny anno 1622. De voorgaende propositie nopende de besendinge na China andermael op heden by sijnne E. in den raet geresumeert ende overwoogen sijnde, wat in desen te considereren viel, is eyntlijck met eenpaerige stemme gearresteert datmen 't schip den *Gouden Leeuw*, als sijnde wel een van de beseylste die hier tegenwoordich by der hant hebben, met den eersten na de custe van China senden sal met een capptael van 80.000 realen van achten, ende datmen den oppercoopman Jan Jansz. Visscher als opperhoofd de sorge ende commissie van de voyage beveelen sal, met expresse ordre daerbeneffens, byaldien de voorsz. contanten op de cust van China niet promptelijck geemployeert conden worden, ende geen apparentie waere den handel in corte volgen soude, dat dan met 't voorsz. schip ende de voorgemelte contanten tegen October off November toecomende in Jamby keere, alwaer naerder ordre van hier becomen ende vinden sal off ditto penninghen daer ter plaatse selven tegen peper gebenificeert, oft naer Atchijn, de Westcust van Sumatra, de custe Coromandel oft Suratten versonden sullen worden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Dinxdag adi 28 Juny anno 1622. Alsoo men per de jongste advysen van Grissi becomen verstaet hoe ons volck aldaer goede pertye hout, hoornbeesten ende verscheyde andre nootlijckheden alreede in voorraet opgesamelt hadden ende noch dagelickx opcochten, ende het onseecker gaet off de comende schepen van d' Oost de plaatse en passant aendoen oft voorby loopen sullen, ende al waer 't schoon dat eenige Grissi aendededen, off dan al de gelegenthelyt hebben sullen om hout ende provisie te laden, geeft sijn E. den raet in bedenckinge off het geraden sy datmen 't jacht *Husden* met den eersten derwerts seynde ende 't fregat *Seylon*, 't welck daer alleene tot verseeckeringe van ons volck tegen d'invasie van den Mattaram gehouden wort, opontbiede ende op een ander vaerwater tegen den vyant gebruycke.

Item alsoo den coopman in Grissi van gelijcken advyseert dat in Gounou Sedayou ontrent de 12 joncken (met rijs geladen) gereet lagen om met den eersten na Mallacca te loopen, ende dat haeren coers altsamen buyten Banca ende Linga om meenden te nemen ende niet door de straat van Palimbangh, om in handen van onse schepen niet te vervallen; item hoe voorleden jaer

7 jonckeⁿ met rijs in Mallacca geweest waeren, waervan de 4 in Mallacca uyt vreeese van onse schepen overgebleven ende 't volck met cleen vaertuych na Java gekeert waeren, door welcke middel onse cleeden alhier in grooten onderstal geraecken, de negotie van hier gediverteert, de provisien van hier vervoert ende onse vyanden ter contrarie seer gestijft ende gesustenteert worden, geeft sijnne E. mede in bedenkinge oft het niet geraden sy datmen enige wel beseylde ende beroeyde jachten, fregatten, tingans met een goet jacht, alle tsamen wel gemonteert, toeruste om met den eersten achter Banca, Linga, Bintam ende in 't vaerwater naer Mallacca op den toevoer ende 't vaertuych van Java, Macassar, Patani, Siam ende andre quartieren na Mallacca gaende te cruyssen, tot welcken eynde sijnne E. voordraecht 't jacht *Woerden* gemant met 60 coppen, 't fregat *Solor* gemant met 25 coppen, 't fregat *Jacatra* gemant met 20 coppen, twee cloecke tingans gemant met 30 coppen, alle tsamen voor 8 maenden geprovideert.

Item alsoo in Jamby een groot ende aensienlijck diffencibel schip van noode sal wesen, soo om de daegelycx affcomende peper over te nemen, gelijck mede om 't gewelt van den Atchijnder weder te staen byaldien hy met macht daerontrent verscheen ende op Jamby oste d' onse iets versocht t' attenteeren, draecht sijnne E. van gelijcken voor off het niet geraden sy datmen 't schip *Walcheren* met den eersten derwarts seinde.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi 29 Juny anno 1622. Op de propositie nopende 't versenden van 't jacht *Heusden* naer Grissi, gisteren by sijnne E. den raet in bedenkinge gegeven, is op heden gearresteert datmen de besendinge na voorgemelte plaetse niet langer traynere, maer desen aenstaende nacht sal laten voortgaen.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi primo July anno 1622. Nietegenstaende op 27^{en} Juny passato eenstemmich gearresteert was datmen den *Gouden Leeuw* met 80.000 realen van achten na de custe van China senden soude, soo heest sijnne E. nochtans goetgedacht den raet andermael in bedenkinge te geven offinen by voorich arrest desen aengaende persisteeren ende met de beseyndinge voort sal gaen, dan off door eenige redenen bedacht off voorgecomen mochten wesen daeromme datter eenige veranderinge soude behooren te geschieden. De voorgaende beweechredenen tot de beseyndinge andermael geresumeert ende

behoorlijckerwyse overloopen sijnde, persisteert den raet by 't voorich arest ende besluyt alsnoch datmen daermede sal voortvaeren.

Op de voorstellinge by sijnne E. in dato 25^{en} passato den raet in bedenckinge gegeven nopende de verkiessinge van de jachten *Delfshaven* ofte de *Leeuwinne* om ter gelegener tijt een van beyden voor een jacht d'advoso vooraff naer 't vaderslant te seinden, wort alsnu provisionelijken daertoe genoemt 't jacht *Delfshaven*, te meer alsoo 't selve voor sijn vertreck van 't vaderslant by resolutie van de Seventhiene daertoe gedestineert is geweest.

Item op de propositie by sijnne E. in dato 28^{en} passato den raet in bedenckinge gegeven nopende 't seinden van een groot diffencibel ende aensienlijck schip naer Jamby, is den raet van advyse datmen daertoe sal mogen gebruycken 't schip *Walcheren*, doch alsoo men alle uyre tydinge van Jamby is verwach- tende, vint goet datmen de beseindinge noch wel 8 a 10 dagen sal mogen treyneren om te verstaen wat aldaer in den handel als andersints passeert, ende behoorlijcke ordre daerop te mogen geven.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 2^{en} July 1622. Alsoo men op gisteravondt per 't jacht *Borneo* advysen van Jamby becomen heeft dat 't jacht *Purmacent* met peper volladen gereet lach om met den eersten herwarts aen te keeren, ende dat naer 't schryven van den opperoopman aldaer 't groote pepermousson voor handen was, dat apparent tegen aenstaende October affcomen soude, tegen welcken tijt hy een schip en ten minsten 4 a 5 kisten gelts is eyschende boven de effecten die aldaer ende in Andrigiri alreede tot opcoop van peper op voorraet waeren, geeft sijnne E. voor de derde maele te bedencken, alsoo den *Gouden Leeuw* tegenwoordich gereet lecht om desen aenstaende nacht te verseylen, off men niet 't voorich arest nopende de besendinge van China voortvaeren, dan off men in de comptanten enige veranderinge doen sal.

Andermael op de voorige calculatie ende overslach van de presente ende verwachte middelen by den raet gelet sijnde, bevint de effecten soodanich te wesen, datmen met de gearresteerde besendinge wel mach voortvaeren sonder eenige verminderinge in de geprojecteerde contanten van 80.000 realen te doen, ende dat den eysch van Jamby niettemin sonder vercortingē van andre quartieren mede sal connen voldaen worden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 4 July anno 1622¹). Alsoo in wel gestelde republijcken onder alle staten een van de alderwaerdichste en gants noodichste by alle volkeren geacht en tot allen tyden in sonderlinge recommandatie gehouden is geweest de staet des huwelijcx, als sijnde de eenige voester van de menschelijcke gesellicheyt, waerover oock volgens de Goddelijcke en menschelijcke rechten by allen, maer insonderheyt Christelijcke magistraten, na uiterst vermogen, met een sonderlinge sorge altoos getracht is geweest den bant des huwelijcx ongevioleert en in alle suyverheyt te conserveren, soo ter eeran Goedes, welcke daer is de eerste insteller van soo loffelijcken staet, gelijk mede tot bevorderinge van den algemeynen welstant, mitgaders affwendinge van de straffe en onheylen, welcke door de grouwelijcke sonde van eebreucken en overspel landen en steden overcomen, daervan ons de kerkelijcke en wereltsche historien niet dan al te beweenlijcke exemplen voorstellen; soo is 't, dat sijnne E., omme den huwelijcken staet in dese onse teere aencomende republijcke van Batavia in behoorlijck respect en eere te doen onderhouden, gelijk mede omme d'onheylen, die uyt de violatie van dien desen lande door Godts rechtvaerdigen toorn souden mogen overcomen, van ons aff te keeren, goetgevonden ende gants betamelijck geacht heeft over dese sacken met den raet te communiceeren, midtsgaders oock in bedenkinge te geven of het niet noodich en geraden sy, om tijtlijck de begintseLEN van soodanich quaet voor te comen, datmen tegen d'overspeelders en schenders des huwelijcken bants met solemnele placcaten een sware en rigoureuse straffe publicere, namentlijck degradatie van ampt, peene des doots en confiscatie van goederen, niettegenstaende dese detestable sonde naer onse lantsrechten in Europa soo rigoureus niet gestraft, maer alleene met publicque schande, pecuniele amende, berovinge van ampten en bannissement gemulcteert wort.

De redenen die sijn E. bewegen 't overspel alhier met rigoureuser straffe als in onse landen geobserveert worden te willen beswaren, sijn dese:

Ten eersten, dat de personen van dese climate impudicquer en tot de luxurie ongelijck meer als in onse landen van Europa sijn genegen;

Ten tweeden, dat door gants Orienten 't overspel sonder eenige connivente met den doot gestraft wort; en alsoo dit een plaets is die van alle vreemde natien van Indien en gants Asia aan dese kant gesfrequenteert wort, soude het voor ons eene gants verachtelijcke saecke by alle natien wesen, dat dese sonde alhier met lichter straffe ganimadverteert ende overloopen wiert, even alsof by ons, Christenen, weyniger wercks van d'eere onser vrouwen gemaect wierde als by de Turcken, Mooren en Heydenen;

Ten derden, dat ons eygen volck, soo die van Europa hier comen als degene

¹) Het begin, tot „straffen sal“ op bl. 887, gedrukt bij De Jonge IV, 247.

die men hier in Indien van verscheiden quartieren byeenversamelt, de meeste part van de vilste en slechtste soort is, daer weynige (Godt beter 't), jae geene redelijckheyt, geschicktheyt en politie by gevonden wort, en dienvolgende meer geinclincert sijn om haer tot alle gebreecken, insonderheyt luxurieus-heyt, als tot een eerlijck, stichtelijck en burgerlijck leven te begeven;

Eyndelings, dat oock de bannissementen hier te lande niet en behooren te geschieden, ten respecte dat hier in 't midden onder Mooren en vyanden woonen, waeruyt swaelder inconvenienten souden comen te rysen, namentlijck dat gebannen Christenen haer tot het Moordom begeven en onse bitterste vyanden souden mogen worden.

Om welcke voorverhaelde en andre redenen meer, sijnne E. mitsgaders den raet eenstemmich arresteeren en besluyten, datmen hier te lande de sonde van overspel met den doot en confiscatie van goederen, sonder eenige coniventie, na de publicatie van 't placaat, 't welck desen aengaende sal werden geraempt¹⁾, straffen sal.

Item alsoo tegenwoordich gereet leggen om met den eersten te mogen verseylen de jachten *Wocrden*, *Borneo* ende 't fregat *Jacatra*, geeft sijnne E. den raet te bedencken off men deselve (gelijck voor desen per resolutie in dato 28 Juny geprojecteert was) van hier achter off by Oosten Banca om naer Linga, Bintam ende in 't vaerwater van Mallacca seinden sal om op de joncquen, van Java ende Maccassar na Mallacca gaende, te passen, welcke men verstaet dat voortaen haeren cours achter de voorsz. eylanden om nemen om in 't gewoonlijcke vaerwater van onse schepen niet bejegent te worden, dan off men die ordonneeren sal by Noorden Mallacca te gaen, 't welck den coopman in Jamby met de jonckste advysen, per 't jacht *Borneo* vandaer becomen, ernstelijck is recommandeerende; tot welcken eynde oock eenige jachten is eyschende om op 't Portugies vaertuych, van de Cust van Mallabar, de Cust Coromandel ende de Bocht van Bengala na Mallacca comende, te cruyssen; ende alsoo d'een en d'ander van importantie is, ende beyde tegelijck wel diende waergenomen te worden om die van Mallacca van d'een en d'ander syde den toevoer van rijs ende andre provisien te verhinderen, soo stelt sijnne E. mede in 't beraet off men dese voornoemde jachten van hier preciselijck ordonneeren sal waer dat na toe sullen gaen, dan off men die eerst recht door na Jamby seinden ende de dispositie van 't empleo aan den coopman ende den raet aldaer remitteren sal.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEVSHOUWER, secretaris.

¹⁾ *Plakantboek I*, 99.

Woensdach adi 6 July anno 1622. De propositie nopende 't versenden van de jachten *Wocrden*, *Borneo* ende 't fregat *Jacatra*, in voorgaende resolutie gemelt, by sijnne E. anderwerff geresumeert sijnde, is by den raet daerop gearresteert datmen met de beseindinge sal voortvaeren, namentlijck *Wocrden* binnen de Straet van Palinbang recht door na Jamby om de cleeden ende contanten die men goetvint naer Jamby te seinden derwarts te brengen, alsoo d'andre jachten onbequaem sijn om die drooch, wel geconditioneert ende verseeckert te voeren.

Item datmen 't jacht *Borneo* ende 't fregat *Jacatra* in compagnie achter off by Oosten Banca om tot het Zuyteynde van Linga sal laten gaen om 't vaerwater te discouvreeren ende te sien off eenige joncquen souden mogen bejegenen, met ordre dat van Linga voorts na Jamby loopen ende aldaer naercomen de last die haer by den oppercoopman ende den raet gegeven sal worden, tot welcken eynde sijnne E. goetvint datmen de dispositie van 't empleo deser jachten, 't sy dan om by Noorden Mallacca ofte by Oosten Linga te gaen cruyssen, ofte in den handel te gebruycken soo het van noode waer, aen den coopman ende den raet in Jamby remitteeren sal.

Item alsoo ons met de beseindinge van contanten naer de cust van China insonderheyt nu jongst per den *Gouden Leeuw* vry wal meer gelargeert hebben als mogelijck den eisch van dese quartieren wel soude mogen lyden, insonderheyt soo de comptanten die men noch dagelijcx van 't vaderslant is verwachtende wat spaeder aenquamen als men wel verhoopt, soo geeft sijnne E. te bedencken, dewyle niet meer als 14 kisten tegenwoordich byeen hebben, daervan datter alreede 5 na Suratte ende 4 na de Westcust van Sumatra gedestineert sijn, ende datmen daerbeneffens geinclineert is te onderstaen off met die van Bantam in onderhandelinge van peper souden mogen geraecken, offmen eenige contanten met dit jacht *Wocrden* naer Jamby senden, dan offmen die tot naerder gelegenheit ophouden sal, om te sien hoe hem de saeken tusschen ons ende Bantam schicken willen ende wat nieuwe secoerssen ondertusschen noch becomen sullen, waerop den raet van advyse is ende dienvolgende besluyt datmen met ditto *Wocrden* neffens 't cargasoen van cleeden noch 2 kisten gelts na Jamby senden sal, achtende, dat de saeken alhier noch ter eender noch ter ander syde ten principaelc daerby niet vercort sullen worden, ende dat nieuw onderstant becomen sullen aleer met Bantam in handel geraecken; ende byaldien met Bantam niet verdragen conden, dat dan in desen gevalle de contanten hier niet 't eenemael vruchteloos gehouden worden, of 't geviele, gelijck men verhoopt, dat in Jamby noch eenich voordeel daermede gedaen conde worden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Vrydach adi 8 July 1622. Alsoo de schepen den *Dragon* ende de *Nepthunis*, voor Bantam op de wacht leggende, volgens de jongst becomene advyzen met water, verversinge, wapenen ende andre nootlijckheden dienen voorsien te worden, daerbenessens oock dat sijnne E. gants noodich acht een schip met verversinge na de Strate Sunda gesonden werde om op onse nieuwe incomende schepen te cruyssen ende deselve te assisteeren in gevalle met siecken beseth ende desolaet gestelt waeren gelijck sulcx menichmael ende nu onlangs met het schip de *Leeuwinne* gebeurt is, soo stelt sijnne E. in deliberatie, aengesien de voorsz. *Leeuwinne* wel een van de gereetste is van de geene die hier tegenwoordich te reede leggen, off men deselve van der hant senden ende dese tocht soude mogen laten doen, ten respecte voor desen geprojecteert is geweest een schip met 4 kisten gelts na de Westcust van Sumatra te senden, waartoe dese *Leeuwinne* voor de bequaemste geacht wierd.

Geeft voorder sijnne E. mede te bedencken, alsoo *Weesp* tegenwoordich gereet leyt ende voor desen in discoers voorgeworpen is geweest om 't selve vermidts sijnne handicheyt andermael op Suratte te gebruycken, off men ditto schip op voorsz. voyagie destineeren ende oft men met de besending van de geprojecteerde 5 kisten met contanten na Suratte voortvaren sal.

Aengesien tegenwoordich niet meer als 12 kisten met contanten by 't comptoir resteeren, ende dat by soo verre men met Bantam in onderhandelinge van peper quam, gelijck men seer daertoe genegen is, de penningen gants schaers souden uytvallen, ja de onderhandelinge gediffereert soude moeten worden, indien men de voorsz. geprojecteerde 9 kisten van der hant sond, ende ondertussen geen nieuw secoers bequam, is den raet van advyse datmen de bescindinge beyde van de Westcust van Sumatra ende Suratte differeren, *Weesp* noch 14 dagen ophouden, ende de *Leeuwinne* met verversinge naer Bantam midtsgaders na de Strate Sunda seinden sal, met ordre dat tot ontrent den 25th deser maent uytblyve ende tegen die tijt weder hier keere, om ondertussen te sien off met Bantam iets verricht sal connen worden; want den raet van opinie is datmen geen contanten behoorde van der hant te senden voor en aleer men ten naesten by weet hoe hem de saecken met Bantam schicken willen, ofte datmen nieuwe secoersen becompt.

Item alsoo den coopman Adriaen Woutersz. Draeck, uytgevaeren anno 1607 den 23rd December met 't schip *Middelburch* onder de vlagge van den admiraal Verhoeven voor assistent, voorgenomen hebbende sich alhier met een Nederlantse dochter ten huwelijcken staet te begeven, versocht heeft, sijnne verdiente maentgelden van den tijt aff dat hy uytgevaeren is, tot den tijt tot dat 't voorsz. schip *Middelburch* weder in 't vaderslant gekeert is geweest, ten vollen te mogen ontfangen om hem alhier neffens andre huyshoudende burgers eerlijck te mogen erneren, niettegenstaende den voorsz. Draeck in

Compagnies dienst soo lange niet gecontinueert heeft als dit schip *Middelburgh* uyt ende thuys gecomen is, doordien hy binnen die tijt met den admiraal van Caerden op 15^{en} July 1621 eerst weder verlost is geworden, ende alhoewel diergelijcke casus in de tegenwoordige artijckelbrieven gans anders geconditionneert wort, soo verstaet den raet evenwel datmen den voorsz. Draeck sijn versoeck in desen advoyeerden sal, midts dat van sijnne gepreendeerde gagien 6 maenden solts by provisie ingehouden sullen worden, ende dat hy daerbeneffens sijn selfs borge blyven sal tot de restitutie van alsulcke penningen als by de heeren Meesters in 't vaderslant aen eenige van sijnne vrienden off andersints van sijnntwegen op reeckeninge sijnder maentgelden betaelt mochten wesen, ten aensiene 't volck, onder voorsz. admirael Verhoeven uytgevaeren, op soodanigen conditie (als by haeren artijckelbrieff articulo 21 is blyckende) aengenomen was, dat de maentgelden diergeener die in Compagnies dienst mochten gevangen worden lopen souden tot die tijt toe dat de schepen ofte het volck daer sy mede uytgevaeren waeren weder thuys keerden.

Annanias Weecksteen van Leyden, uytgevaeren voor bootsman met 't schip *Thoolen* de laeste reyse a/f 9 per maent, wort opnieuws 3 jaeren aengenomen a/f 14 ter maent.

Theunis Cornelisz. van Vyanen, uytgevaren voor bootsman met 't schip *Zeeland* de laeste reyse a/f 9 ter maent, tegenwoordich quartiermeester op de prauwen, wort opnieuws 3 jaeren aengenomen a/f 18 ter maent.

Adam Pietersz. van Amsterdam, uytgevaeren voor jongen met 't schip *Zelant* de laeste reyse, tegenwoordich bootsman op 't schip *Alekmaer*, wort opnieuws aengenomen de Compagnie 3 jaeren in 't lant te dienen a/f 11½ ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 16 July anno 1622. Op 7^{en} Juny laestleden was gearresteert datmen 't schip *Nieuw Zelant* vast prepareren soude om ter eerster aencompste der speceryen van d' Oost met party derselver neffens andre dienstige coopmanschappen na de Custe Coromandel versonden te worden, ende alsoo tsedert, Godt loff, van d' Oost wel aengecomen sijn de schepen *Amsterdam* ende 't *Wapen van Delff*, met een goede party nagelen, nooten ende soelie geladen, waervan sijnne E. alrede den eysch voor de Cust in *Nieuw Zelant* geordonneert heeft over te schepen, soo stelt sijnne E. in deliberatie andermael off men met de beseindinge van 't schip *Weesp* na Suratte sal dienen voort te vaeren ('t sy dan met den eersten besuyden de Maldivas om, ofte na desen

omtrent ultimo Augusto binnen door langs de Cust van Mallabar ende Indien), omme die van Suratte behoorlijcke advyzen daervan over Maslipatan te schryven, opdat ten naesten by weten mogen, waerop hun te verlaten hebben.

Geest voorder sijnne E. in bedenkinge off men, gelijk voor desen voorgeslagen is geweest, met de besendinge van *Walcheren* na Jamby ende een ander schip na de Westcust van Sumatra sal mogen voortvaren, dan oft daer redenen sijn, waeromme de saecke noch soude dienen uytgestelt te worden.

Item alsoo de jachten *St. Laurens* ende *Mallabar* greeet leggen om met den eersten op d' een off d' ander tocht geemployeert te connen worden, geest sijnne E. van gelijcken te bedenken off men deselve op de groote instantie van den coopman van der Dussen in Jamby derwarts senden sal om in 't vaerwater by Noorden Mallacca op 't Spaensche ende Portugiesse vaertuych van de Custe van Mallabar, Coromandel ende de Bocht van Bengale na Mallacca comende te cruyssen, dan off daer andre noodiger ende importanter diensten ende exploichten vorhanden sijn, waertoe men dese jachten soude behooren by de werken te houden.

Item soo men goetvint dese gemelte jachten op 't voorgestelde exploit omtrent Mallacca te gebruycken, wat persoon men 't commandement over deselve ende 't beleyt van de saecke beveelen sal.

Eyndelingen geest sijnne E. inede t' overleggen, soo goetgevonden wort alle de bovengemelte schepen van der hant te senden, ofte wy hier dan machtich genoch blyven souden, soo met de tegenwoordige als met de dagelijcxen te verwachten schepen, om tegen gewelt van onse openbaere vyanden, ende insonderheyt de boose mencies van onse geveynsde vrienden, soo te water als te lande te connen bestaan.

Op allen 't welke den raet naer rype deliberatie eenstemmich van advyse is, te weten:

Belangende de beseindinge van 't schip *Nieuw Zelant*, datmen daernede voortvaeren ende sonder langer uytstel 't selve na de Custe Coromandel met de geleyschte speceryen ende coopmanschappen affvaerdigen sal.

Aengaende 't jacht *Weesp*, datmen sijnne beseyndinge niet verhaesten, maer 't selve noch ophouden sal totdat men bescheyt van d' onderhandelinge met Bantam ofte nieuwe secoerssen van 't vaderslant becompt, te meer alsoo den raet van opinie is, dat het ophouden van ditto jacht den Suratsen handel in dien tijt geen sonderlinge prejuditie geven can, 't sy dat het van nu aff by-suyden de Maldives om, ofte een maent na desen binnen door langs de Cust van Indien na Suratte gesonden wierde.

Noopende 't assenden van de twee schepen, namentlijck *Walcheren* na Jamby, gelijk op primo deser per resolutie geprojecteert was, ende een ander schip met 4 kisten contanten na de Westcust van Sumatra, is den raet van

advyse datmen daermede noch tot op 't laeste deser maent sal mogen trey-
neeren, om ondertusschen te sien hoe hem de saecke van Bantam schicken
wil, ende wat secoersen van 't vaderslant souden mogen becomen.

Wat aengaet de jachten *St. Laurens* ende *Mallabar*, alsoo 2 vermaerde sey-
lers sijn, advyseert den raet datmen deselve behoorlijck monteerden, voor 6
maenden victualiceren, ende met 30 coppen yder mannen sal, om met den
eersten van hier na Jamby ende van daer voorts in 't vaerwater by Noorden
Mallacca ten fijnde alsooren gesonden te mogen worden.

Item alsoo den tijt vast aencompt datter eenige geschichte bequame persoo-
nen van diegeene die hier alreede present sijn sullen dienen voorgedragen te
worden, om daeruyt een verkiesinge te doen van soodanige alsmen hiernaer
goetvinden sal in den raet van sijnne E. t' admitteeren, gelijck op 25de pas-
sato by sijnne E. in resolutie geprojecteert is geweest, soo heeft sijnne E.
andermael dese saecke den raet ernstelijck gerecommandeert, ende belast
ondersoek te doen van de comportementen dergeener die hier soo aen lant
als op de schepen tegenwoordich sijn, om 't syner tijt met des te gesondeerde
oordeel daerin te mogen disponneeren.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteckent JAN PIETERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS COR-
NELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Donerdach adi 21 July anno 1622. Niettegenstaende men voor desen tot
verscheyde maelen soo met d' Engelsen gesamenderhant als door d' Engelsen
alleene (op haer eygen versoeck) getracht heest gehadt met die van Bantam
in gespreck ende soo tot voorder onderhandelinge van peper te comen, ende
datmen telckens ongehoort affgewesen is geweest, soo heest niet te min den
raet van dissentie, op 18de deser maent binnen 't fort alhier vergadert sijnde,
op de voorstellinge by d' E. heer Generael dese saecke aengaende gedaen,
andermael met eenparige advysen goet gevonden datmen noch eens onder-
staen sal off men met Bantam soude connen in onderhandelinge geraecken,
alsoo bey de Compagnien om verscheyde redenen grootelijcx aen den peper
van Bantam in dese conjuncture gelegen was, vooreerst ten aensien datmen
die ongelijck beteroop in Bantam als in Jamby, Atchijn, op de Westcust van
Sumatra ende andre quartieren hoopte te becomen, ten tweeden om door
d' openinge van Bantam den peper tot affslach ende redelijcken pryse in
andre quartieren te brengen, ten derden om d' aenplantinge van dien tot
Bantam te conserveeren. Eyndelinge alsoo den Mattaram hem gebiet ende
gants genegen thoonde om met assistentic of permissie van de Nederlanders,
't sy dan gesamenderhant off alleen, Bantam aen te tasten, ende men in twijf-
linge stont off het den Mattaram ernst was, dan off met die van Bantam eenige

heymelijcke correspondentie ende verstant hadde, soo hield den raet de voorsz. aenspaecke met Bantam in allen deelen gants noodich, om 'tsy dan de peeperhandel t' obtineeren, off ten minsten grondiger kennisse ende blijck van des Mattarams ende Bantams disseynen te becomen; doch in de maniere hoe men d'aenspaecke onderleggen soude, 't sy gesamenderhant doorgecommitteerde van wedersyde, ofte door d' Engelsen allene, ofte door eenige andre neutrale natie, als namentlijck Chinesen, . . .¹⁾ ofte andre die men daertoe soude mogen verwilligen, conde den raet niet eens worden. De gecommittteerde van d' Engelse Compagnie sustineerden, byaldien men gesamenderhant de saecke onderleyde, datmen niet alleene tot geen gehoor, maer daerbeneffens mogelijck tot groote verachteringe comen soude, maer soo men goetvont haer alleeen daertoe te employeeren, lieten haer vastelijck voorstaen dat door haer wat goets soude connen verricht worden, ende dat op de reedenen die den Pangoran in voorgaende aenspaecke als naderhant oock door geaposteerde Chineese brieven, soo sy seyden, van hem gegeven hadde, als namentlijck dat hy met de Nederlanders in geen verdrach begeerde te treden, alsoo hem sijn lant affgenomen ende grootelijcx verongelijct hadden; wat d' Engelsen belanghde, die mochten tot Bantam comen als 't haer belieffden, daer hadde hy noyt geen different tegen gehad, sy waeren noch sijn vrienden ende hun huys stont binnen Bantam noch t' haren besten. Wyders gaff den president van d' Engelsen mede te bedencken, soo men gesamenderhant d'aenspaecke ondersocht ende weder gelijck te vooren repulse leede, dat het niet alleen een groote schande ende disrespect voor beyde de natien wesen, maer mogelijck oock den pangoran soo tegen haer in 't bysonder irriteeren soude, dat hiernaer, byaldien [men resoluerde] hun alleen de commissie van d'aenspaecke te geven, mede geen gehoor becomen ende dienvolgende een dubbele schande ende repulse ontfangen souden. D' heer Generael allegeerde daertegen, byaldien Bantam genootsaect was hem van de peper t' ontlasten om sijnne gemeente te sustenteeren, dat sulcx om wille van de Nederlanders niet naer soude blyven, ende soo hem den noot niet en dronge, dat dan ter contemplatie van d' Engelsen van sijnne peper niet affstaen soude, alsoo de pangoran wel reeckeninge conde maecken dat de Nederlanders haere portie soowel als d' Engelsen daerin genieten souden. Was het den pangoran maer te doen om aen d' eer te blyven dat hy de Nederlanders sooveel niet t' gevallen deede, daertegen stont weder te considereren dat d'aensielenlijckheit ende reputatie van de Nederlantse staet mede grootelijcx gekrenct ende vercort soude worden byaldien de Nederlanders, alleeene om des Pangorangs hoochmoet ende trots te wijcken, haer buyten de onderhandelinge hielden, door welcker

¹⁾ Niet ingevuld.

macht ende ontsach alleen Bantam gedwongen ende tot redelijckheyt metter-tijt gebracht conde worden. Niettegenstaende alle dese voorverhaelde consideratien verclaerde sijnne E. wel genegen ende gewillich te sijn de minste te wesen, byaldien men verseeckert waere handelinge van peper te become, om alsoo met maintenue van de reputatie de heeren Meesters in haer proffijt perticulier niet te vercorten; ende eyndelinge sustineerde sijnne E. dat het beter waere de saecke gesamenderhant ende met reciprocque kennis gebesoig-neert ende verhandelt werde om veel questien ende onlusten te myden, die door perticuliere onderhandelinge van d'Engelsen met die van Bantam hier-naer, 't sy uyt misverstant off andersints, tot groot prejuditie van de Nederlandse Compagnie soude mogen ontstaen, daervoor sijnne E. niet sonder reden algeerde beducht te wesen, alsoo d' onbilliche procedures, soo van de gecom-mitteerde selffs alhier alsmede van haer substituten ende coopliden in de Mollucquen, Amboyna ende Banda, alreede groten onlust aen de Nederlandse Compagnie gecauseert hadden.

Ten besluyt, alsoo de gecommitteerde raden van wedersyden op de maniere van de beseyndinge naer Bantam niet weleens conden worden, versocht d'heer Generael eenige respijt om sich op de saecken naerder te bedencken; ende alsoo nu eenige dagen verloopen sijn ende noodich is dat in dese saecke ten eenen oft ten andren geresolveert werde, heeft d'E. heer Generael sijnnen bysonderen raet op heden beroepen ende dit stuck andermael in consideratie gegeven, ofte men gesamenderhant de voorsz. aenspraecke met Bantam onderstaen, dan oft men d'Engelsen op haer versoek alleen daer mede sal laten gewerden, off datmen enige andre neutrale natie daertoe gebruycken sal, ende eyndelingen off het al geraden sy, datmen enige aenspracke doe. Na veele redenen ende wederredenen, mitsgaders behoorlycke overweginge van sulcx als in desen te considereren stont, is den raet van gevoelen ende advy-seert dienvolgende eenstemmich datmen d'onderhandelinge met Bantam gesamenderhant ende niet door d'Engelsen alleen sal onderstaen, opdat¹⁾ de Generaele Compagnie door listige practijcquen van de Engelse in haere ge-rechtichheydt niet vercort en gecircumvenieert werde, en sich hierdoor meer onlust op den hals hale, als alreede heeft. Ende alsoo het tijt is, datmen met de saecke voortvare, heeft sijn E. goet gevonden d'Engelse dese resolutie te kennen te geven, en dienvolgende gecommitteert Pieter de Carpenter ende Jacques Specx, om dese naemiddach de gecommitteerde van de Engelse Compagnie aen te dienen, hoe sijn E. geresolveert was datmen d' aenspraecke van Bantam gesamenderhant sal onderstaen; doch om een middelwech te ge-bruycken vont sijn E. niet ongeraden datmen een Chineesen codja of een

¹⁾ Met dit woord eindigt de tekst in X 246. Het vervolg der resolutie is opgenomen naar dien in Kol. Archief n°. 560.

ander vreemt persoon die men soude connen bewilligen¹⁾, eerst vooruyt sont om bij die van Bantam te onderstaen off de Pangoran genegen soude wesen om in onderhandelinge te treden en onse gecommitteerde gehoor te geven.

Is mede goetgevonden datmen 't commandement over de jachten *St. Laurens* en *Mallabar*, voor dese gedestineert om in 't vaerwater van Mallacca op den vyant te gaen cruyssen, bevelen sal aen den opperoopman Jan van Houdaen.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Saterdach adi 13 Augusto 1622. Nadat by resolutie in dato 8 July laestleden gearresteert was datmen *Weesp* noch 14 dagen ophouden ende op 16 daeraenvolgende andermael geconfermeert wiert datmen met d'affsendinge van 't selvige om redenen in beyde de voorgemelte resolutien verhaelt niet verhaesten soude, heeft sijnne E., aengesien de besendinge van Suratten niet langer uytgestelt dient te worden, anderwerff in deliberatie geleyt oftmen met de voorsz. geprojecteerde beseyndinge voortvaeren sal, ende so men sulcx goetvint wanneer dan 't selve behoorde te geschieden.

Van gelijcke geeft sijnne E. den raet te bedencken niettegenstaende *Delfshaven* voor desen by resolutie in dato 1 July laestleden provisionelijck genomineert ende gedestineert [is geweest] om voor een jacht d' advyso affgeladen ende met den eersten nae 't vaderlant gesonden te worden, oft men by voorsz. resolutie persisteeren ende met d' affseyndinge van *Delfshaven* voortvaren mach, dan off men om navolgende redenen van resolutie soude behooren te veranderen ende de *Leeuwinne*, die mede op de nominatie geweest is, in plaatse van *Delfshaven* vooraff senden. Alhoewel de Seventhiene by missive in dato²⁾) ordonneeren datmen *Delfshaven* voor een jacht d' advyso met den eersten terugge soude senden, soo staet nochtants daerby te considereren off sulcx sonder prejuditie van d' egaliteyt in 't affsenden der retoeren (soo serieuselijck by de heeren Meesters gerecommandeert) soude connen geschieden, ende byaldien sulcx sonder sorge van prejuditie niet geschieden can, oft men dan niet meer acht nemen sal op d' ordre van de *Galiasse* als d' ordre van *Delfshaven*, welcke men duyden can gegeven te wesen wanneer sulcx sonder vercorting van d' egaliteyt geschieden can; oock so men goetvonde *Delfshaven* vooraff te senden, soude 't selve hiernaer oste tot prejuditie van de Camer van Delft connen strecken oste tot vercorting van de Camer van

¹⁾ Versta dien men hiertoe bereid zon kunnen vinden.

²⁾ Niet ingevuld. — Moet worden ingevuld: 6 Dec. 1621.

Amsterdam, want sent men *Delfshaven* vooraff, soude het hiernaer connen gebeuren dat Delff geen grooter schip van dit jaer by gebreck van retoeren soude mogen te beurt vallen, maer so men *Delfshaven* hier houdet, soude men hiernaer een grooter, namentlijck 't *Wapen van Delft*, soo 't niet beyde geschieden can, voor de Camer van Delft connen affladen. Wat de Camer van Amsterdam belangt, heeft hier tegenwoordich geen andre schepen by der hant als 't schip *Amsterdam* ende de *Leeuwinne* daer men retoeren in soude mogen vertrouwen, ende een *Amsterdam* wort noch getwijffelt of 't bastant daertoe sy. *Mauritius* wort dagelicx verwacht, doch men can daerop geen vaste riecke-ning maecken voordat hier sy. Soo men dan de *Leeuwinne* ophielt ende deselve gelijck geprojecteert is geweest na de Westcust van Sumatra sondt, *Amster-dam* na behoorlijcke visite onbequaem geoordeelt wiert om de reyse naer 't vaderlant te doen, *Mauritius* langer tardeerde als wel verhoopen, ende soo tijtlijck van andre quartieren bequamer retoerschepen voor de Camer van Amsterdam bequamen, soude in desen gevalle de voorsz. Camer grotelicx in retoeren comen te verachteren.

Op welcke beyde voorstellingen den raet eenstemmich adviseert, belangende de beseyndinge van Suratten, datmen daermede dient voort te vaeren, dienvolgende concluderende datmen *Weesp* niet langer als ten uyttersten tot 20 deser sal ophouden.

Aengaende 't advijsjacht voor 't vaderslant den raet overleyt hebbende de redenen in desen aengewesen, reformerende 't voorgaende advijs van *Delfshaven*, verstaet ende besluyt dienvolgende, datmen 't jacht de *Leeuwinne* voorsz. affladen ende met advysen naer 't vaderslant depecheren sal, ende datmen de nagelen, nooten, foelie ende indigo die in *Delfshaven* alrele gescheept sijn, noch by provisie in 't selve jacht laten sal tot datmen seeckerder van sijnne ontladinge off volladinge sal connen disponneren.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, THIJS CORNELISZ. VLEYS-HOUWER, secretaris.

Maendach adi 22 Augusto anno 1622. Niettegenstaende op 13^{en} deser maent gearresteert was datmen *Weesp* niet langer als tot 20^{en} deser soude ophouden, is evenwel sijnne depesche tot noch toe gesurceert, doordien met die van d'Engelse Compagnie niet eer eens hebben connen worden nopende de dispositie van de vloote van dissentie na Goa gedestineert, ende alsoo mid-delertijt op 20^{en} deser alhier van Grissi gekeert is 't jacht *Heusden*, heeft sijnne E. in deliberatie geleyt waer voorsz. jacht de Compagnie den besten dienst soude connen doen, 'tsy dan datmen 't met *Weesp* in compagnie na de cust van Goa ende Suratten soo tot bevoirderinge van de negotie als insonderheyt tot

versterckinge van onse vloote van diffentie affseynde, oft op eenich ander exploict oft tocht gebruycke, ende so men goetvint dat met *Weesp* in compagnie gae, oft men in sulcken gevalle de provisien die alrede in *Weesp* voor onse vloote van diffentie geladen ende gedestineert sijn niet sal mogen vergrooten ende deselve over 2 bodems op beyde de jachten verdeelen; voorder wat contanten, speceryen ende coopmanschappen men vermogen sal van de presente middelen uyt te maecken ende met dese twee jachten, soo tot bevoirderinge van retoeren voor 't vaderlant als dese Zuyderquartieren, na Suratte te seynden.

Den raet overslach gemaectt hebbende soo van de tegenwoordige als van de schepen die men dagelicx van verscheyde quartieren is inwachtende, daer tegen overleyt wat plaetsen vooreerst sullen dienen versorcht ende besonden te werden, bevint de presente macht van de Generale Compagnie sodanich gestelt dat *Heusden* hier wel gederft can worden ende de Compagnie nergens beteren dienst doen can als op de Custe van Indien ende Suratten; arresteert derhalven datmen *Weesp* noch eenige dagen ophouden, *Heusden* ondertusschen prepareren ende beyde in compagnie langs de Custe van Indien na Suratten senden sal.

Wat de contanten, coopmanschappen ende provisien belangt, nietegenstaende tegenwoordich van alle dese, maer insonderheyt van contanten ende provisien, gants schaers voorsien sijn, ende dat met de schepen *Mauritius* ende 't *Wapen van Rotterdam*, die dagelicx van 't vaderlant verwacht worden, nergens na sooveele becomen sullen als den handel mitsgaders de benodichde sorten ende schepen aen desen cant ende innewarts aen vereysschen, soo vint den raet evenwel goet, ten aensien van de importantie van den Suratsen handel, datmen met dese twee jachten derwerts seynden sal, te weten: 40.000 fl girofelnagelen, 30.000 fl nootemuscaten, 50 sockels foelie, 130 picol sandelhout, 20 cassen met Jappanse campher, 50 picol cleygne benjuwijn.

Item dese navolgende provisie tot secoers van de Nederlantsche vloote van diffentie na de custe van Goa gedestineert, te weten: 120 vaten vleys ende speck, 26 leggers Spaensche wijn, 35 leggers aracq, 15 amen olie.

Wat belangt rijs, boonen, booter ende andre menute sal men van hier geene senden, alsoo in Suratten abondant te becomen sijn.

Voorts sal men aen die van Suratten ordre geven dat alle de coopmanschappen die boven den eysch derwerts gesonden worden ende met geen behoorlikeke avance aldaer vertiert connen worden, na Mocha seynden om ten besten van de Generale Compagnie aldaer gebenificeert te mogen worden, ende soo daer niet van der hant willen, dan voorts de dienstige neffens andre Suratse retoeren naer 't vaderslant te senden.

Arent Barentsz. van Duyren, uytgevaren anno 1619 met 't schip *Amster-*

dam voor metselaer, nu laest gedient hebbende voor meesterknecht a *f* 18 ter maent, wiens tijt van langer in 't lant te dienen geexpireert is, wert opnieuws aengenomen de Compagnie 2 jaeren in 't lant te dienen voor meester metse- laer a *f* 30 ter maent, de gagie innegaende tsedert primo July passato tot in 't vaderlant toe.

Jan Pietersz. van Amsterdam, uytgevaren 1619 met 't schip *Amsterdam* voor bootsman a *f* 8 ter maent, wiens tijt geexpireert is, wert de nova aengenomen de Compagnie 3 jaeren in 't lant te dienen a *f* 12 ter maent, de gagie innegaende tsedert 8^{en} deser maent.

Symon Baltes Verbeeck, uytgevaren 1615 met *Der Veere* voor botteliers- maet a *f* 9 ter maent, wiens tijt geexpireert is, wert opnieuws aengenomen de Generale Compagnie in voorsz. qualite 3 jaeren in 't lant te dienen a *f* 17 ter maent tot in 't vaderlant toe, de gagie ingaende 14 July passato.

Hendrick Davidtsz. Buys, van Amsterdan, uytgevaren anno 1619 met *Dordrecht* voor bootsman a *f* 7 ter maent, wiens tijt geexpireert is, wert opnieuws aengenomen de Compagnie 3 jaeren in 't lant te dienen a *f* 11 $\frac{1}{2}$ ter maent tsedert 8^{en} deser.

Claes Gerritsz., van Weesp, uytgevaren 1619 met *Dordrecht* voor bootsman a *f* 8 ter maent, denwelcken sijnnen tijt geexpireert is, wort opnieuws aengenomen de Compagnie 3 jaeren in 't lant te dienen a *f* 13 $\frac{1}{2}$ ter maent, tsedert 23 Juli passato.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Maendach adi 29 Augusty anno 1622. Alsoo d'E. heer Generael na de con- questen van Banda op sijn vertreck in Banda onder 't commandement van den E. Jan van Gorcum met een goede macht soldaten ende varent volck or- donneerde te blyven de schepen *Delff*, *Eckhuysen*, *de Zeewolff* ende *Orange*, omme benefessens den gouverneur Sonck ende 't garnisoensvolck van Banda de gevlochte ende overgeblevene Bandanesen uyt het geberchte te slaen, ende gemerckt de voorsz. Gorcum de resterende Bandanesen (door Godes genade) soowel met sijn volck als de Gouverneur Sonck met 't garnisoensvolck heeft helpen uytroeien ende veroveren, oversulcx oock portie in de buyt der ver- cochte slaven is pretenterende, maer dat by den Gouverneur ende den raet in Banda misdeelt ende een sijnne E. gerenvoyeert wiert omme sijnne pre- tentie tot Batavia te institueren, geeft sijnne E. den raet te considereren wat men in dese saecke doen sal: oftmen verstaet den voorsz. Gorcum in sijnne pretentie gefondeert te wesen, ende wat men hem daervoor behoorde toe te leggen. Wort verstaen dat ditto Gorcum in de veroverde slaven soowel eenige

portie behoorde te genieten als andre haerselve alreede in Banda toegeleyt hebben, nademael hy sooveel als syliden van den eersten aff tot den laesten toe door last ende expresse ordre van sijnne E. de saecken aldaer heeft helpen beslechten; item datmen hem toeleggen sal de somma van 600 realen van achten, midts dat dito penningen wedergevonden sullen worden aan de personen die van de buyt te veel souden mogen genoten hebben, ofte andersints van 't gene voor des Compagnies portie te veel soude mogen ingehouden wesen.

Nadat voor desen lange in deliberatie gestaan hadde wat schip ende wat contanten ende wanneer men na Jamby seynden soude, is eyndeling op de advysen met de schepen den *Hazewint* ende *Purmerent* van Jamby becomen gearresteert datmen met den eersten derwarts senden sal 't schip *Walcheren* met 3 kisten contanten, ende sooveel cleeden als men hier voor Jamby dienstich sal connen uytmaecken.

Is mede goetgevonden¹⁾ datmen voortaen van de bamboesen ende atap van buyten incomende soowel als van degene die uyt den coninckrijck van Jacatra van ons eygen inwoonders gehaelt worden, voor 'slants gerechticheyt ontfangen ende beuren sal voortaen 10 percento.

Alsoo lange voor desen by gemene resolutie gearresteert is geweest datmen van alle incomende hout thien ten hondert voor 'slants gerechticheyt soude heffen ende dat sulcx tot nochtoe versuymt is geweest te registreren, wort 't selve alsnu andermael geconfirmeert ende in desen schriftelijck aengeteekent.

Is mede op heden gearresteert dat de burgers voor impost van yder legger wijn voortaen betalen sullen 20 realen van achten.

Adriaen van der Eyck, uytgevaeren voor ondercoopman met 't schip *Zirckzee* d'eerste reyse, wiens tijt in Januaryo toecomende gaet expireeren, tegenwoordich leggende in Andrigiri, wort de nova aengenomen voor oppercoopman 3 jaeren na d' expiratie van sijn verbonden tijt in 't lant te dienen, midts van nu aff tot in 't vaderlant genietende f 80 ter maent.

Tomas Gerritsz. van Amsterdam, uytgevaren de laeste reyse met 't schip *Amsterdam* voor hooplooper a f 5 ter maent, tegenwoordich dienende voor constapel ende quartiermeester op 't jacht den *Hazewint*, wiens tijt geexpireert is, wort 3 jaren aengenomen a f 18 ter maent.

Jan Jansz. van Woerden, uytgevaren met *Amsterdam* de laeste reyse voor bootsman a f 8 ter maent, wiens tijt geexpireert is, wort weder opnieuws aengenomen de Compagnie 3 jaeren in 't lant te dienen in voorsz. qualite a f 13 ter maent tsedert 28 July passato.

¹⁾ *Plakaatboek I*, 605.

Broer Fredericxz. van Amsterdam, uytgevaren de laeste reyse met *Amsterdam* voor bootsman, wiens tijt geexpireert is, wort de novo aengenomen de Generale Compagnie 3 jaeren in voorsz. qualite in 't lant te dienen a f 13 ter maent.

Cornelis Jansz. van Haerlem, uytgevaren 1619 met 't schip *Zeeland* voor jongen, wiens tijt in September toecomende gaet expireeren, wert weder opnieuws aengenomen noch 3 jaeren in 't lant te dienen a f 10½ ter maent, voor bootsman ende onderseylmaecker, tsedert 30 July passato.

Barnaldo Mourseel van Bandura, ontrent 8 jaeren geleden door 't jacht *Nassau* in de rievire van Jamby met 't fregat *Ceylon* veroverd, vermits de Generale Compagnie tot nochtoe sonder gagie gedient heeft, wert toegeleyt tsedert 22 July passato 3 realen ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIEPERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Woensdach adi ultimo Augsty anno 1622¹⁾). Alsoo 't schip de *Leeuwinne* seer naby volladen ende gereet wesen sal om met den eersten te mogen vertreken, heeft sijnne E. den raet andermael in bedenckinge gegeven, wat best geraden sy, datmen met de geprojecteerde affseyndinge van voorsz. schip naer 't vaderlant voortvaere, dan off men 't selve behoorde op te houden om in compagnie van andere schepen te gaen, die men na desen verhoopt aff te laeden. Item wat coopman ende schipper men op voorsz. *Leeuwinne* ordonneren sal.

Item alsoo de gecommiteerde van d'Engelsche Compagnie aengedient hebben, dat haer schip den *Cleenen Jems* met den eersten gercet wesen sal om (nessens de *Leeuwinne*) naer Engelant te sullen cunnen vertreken, ende dienvolgende versocht hebben dat met den anderen in compagnie soude mogen gaen, off het geraden sy, dat men met d'Engelse geselschap maecke, dan off men de *Leeuwinne* alleen sal laeten gaen.

Item alsoo de heer Gouverneur Willem van Antzen by syne E. instantie gedaen heeft om augmentatie van tractement te mogen genieten, soo ten aensien van de extraordinarie fascheryen ende quaden tijt welcke voorsz. in sijn gouvernement van Banda sustineert gehadt te hebben, gelijck mede ten respecte hy d'E. heer Generael tsedert sijn vertreck uyt Banda als raet van Indien geassisteert heeft, off men den voorsz. van Antzen voor syne pretentie verbeteringe van gagie off eenige liberale vereeringe behoort toe te leggen; voorts dewyle des voorsz. van Antzens verbonden tijt overstreecken is, ende

¹⁾ Resolutien van 31 Aug. 1622—30 Aug. 1623: Y 55.

dienvolgende versocht heeft met d' eerste gelegentheyt verlost te mogen werden, off men hem met voornoemde *Lecuwinne* licentieeren, off tot 't vertreck van de naestvolgende schepen uytstellen sal.

Op allen 't welcke den raet adviseert, datmen de *Lecuwinne* niet langer op houden, maer met den eersten depeschieren ende met 70 coppen gemant naer 't vaderslant seynden sal, opdat de Mayores d' advysen van Indien soo tijtlijck becomen mogen, dat daerop voor 't vertreck van de schepen van 't voorjaer 1623 antwoorden, ende men deselve des te tijtlijcker alhier ontsangen mach.

Item datmen Cornelis de Meyer voor coopman ende Dirck Gerritsz. Crul voor schipper met dito *Lecuwinne* sal laeten gaen. Den raet verstaet mede geraden te wesen, datmen met d' Engelsen geselschap maecke om tegen resconter van vyanden off eenich ander ongeval, des Godt d'een en d' ander behoede, des te verseeckerder te wesen. Wat d' heer van Antzens versoeck belaeght, om verscheide respecten, als insonderheyt dat van Banda vertrocken was eer den oorloch volcomentlijck beslecht was, waerdoor hem syne portie in de veroverde slaven ontgaen is, daerbeneffens dat syne E. omrent den tijt van 18 maenden als raet van Indien geassisteert heeft, ende als president in den dagelickschen raet deses forts gebruycikt is geweest, wort hem toegeleyt een vereeringe van 600 realen van achten in contant; daerbeneffens wort de voorsz. heer van Antzen geaccoerdeert om sich met dit voorgementi-oneerde schip ofte de naestvolgende naer 't vaderslant te mogen transpor teeren.

Item alsoo d' heeren Mayores ernstelijck recommandeeren d' ontdeckinge van 't Zuyderlant, heeft syne E. goetgedocht den raet voor te dragen off men sulcx met een off met meer jachten behoort te onderleggen, ende wat jachten men daertoe dient te gebruycken. Wort by den raet verstaen, datmen by provisie 't jacht den *Hasewint* met noch een sufficant fregat prepareeren sal, om ter gelegender tijt op voorsz. voyagie versonden te mogen worden.

Ende alsoo lange voor dese in deliberatie gestaen heeft watschip ende capitael men vermogen soude na de Westcust van Sumatra tot bevoorderinge van den peperhandel te seynden, ende men tot noch toe gene finale resolutie daerop heeft connen nemen, soo heeft syne E. andermael alsnu den raet voorgestelt wat men in dese saecke behoorde te doen, dewelcke advyseert, dewyle men van cleeden gans onversien ende seer weynige contanten by der hant is hebbende, ende men noch onseecker staet hoe hen de saecken tusschen ons en Bantham souden mogen toedragen, datmen de beseydinge van Sumatra noch uytstellen sal totdat men naerder bescheyt van Bantham, ofte nieuwe secoersen van 't vaderslant become, om niet verlegen te vallen so men met Bantham in onderhandelinge van peper conde geraecken, gelijck

mede om voor de Molucquen, Amboina ende Banda, incoop van rijs ende ander provisien wat by der hant te houden, ingevalle de schepen *Mauritius* ende 't *Wapen van Rotterdam* noch langer tardeerden als men wel verhoopt.

Cornelis Jansz. van Delft, uytgevaren met 't jacht *Schiedam*, ende Marcus de Commer van Leyden, uytgevaeren de laeste reyse met 'tschip *Delft*, beyde bootgesellen, dewelcke eenigen tijt geleden alhier gebruyckt sijn voor lootgieters, wert ten respecte van dien ende soo lange hetselfige sijn bedienende, toegeleyt voortaan te verdienen f 12 ter maent yder.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN, JACQUES SPECX.

Dincxdach adi 6 September anno 1622. Alsoo by vertreck van d'heeren Jan Dircxz. Lam ende Andries Soury, gelijck mede d'heer Willem van Antzen, welck op sijn versoeck geadvoeert is sich op heden met de *Leeuwinne* naer 't vaderlant te transporteerden, 't getal van raden van Indien by de Seventiene geordonneert incompleet is geworden, ende dat tot assistentie van d'heer Generael naer 't vertreck van de heer van Antzen geene andere raden van Indien by der hant blyven als Pieter de Carpentier alleen, oversulcx wel nodich sy, dat eenige andere bequame personen in voorsz. raet getrocken worden om syn E. in alle voorvallende saecken t'assisteeren, soo is 't dat d'heer Generael, mitgaders synen tegenwoordigen raet, geleth hebbende op den persoon van Jacques Specx, hun van sijn deuchdelijck comportement, ervarentheyt en suffisantie (als in soo een raetspersoon vereyscht wort) ten vollen geinformeert ende verseeckert houdende, eenstemmich goet gevonden ende gearresteert hebben, den voornoemden Specx tot 't raetschap van Indien te promoveren, ende in des Compagnie's dienst (niettegenstaende synen verbonden tijt lange overstreecken sy) de nova aen te nemen, om van nu aff de Compagnie den tijt van dry achtereenvolgende jaeren in 't lant te dienen, sonder alsnoch verclaringe van eenich bysonder ampt te doen, maer hiernaer gebruyckt te sullen worden daer 't den dienst van de Generale Compagnie soude mogen vereysschen.

In 't fort Batavia, adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM VAN ANTZEN.

Saterdach adi 17 September anno 1622. Nadat syn E. eenige dagen geleden verscheyden poincten den raet voorgedragen ende in bedenkinge gegeven hadde, concernerende de bevoirderinge van den peperhandel in Jamby ende op de Westcuste van Sumatra, item de besendinge van Succadane, Solor, Timor, de Moluccos, Amboina ende Banda, de verlossinge van de onbequame schepen de *Dragon* ende de *Neptheunis*, voor Bantham op de wacht

liggende, gelijck mede off het geraden sy, datmen naer een off ander plactse op Java eenige schepen om rijs seynde om ons in tijs te voorsien ende niet verlegen te vallen byaldien den toevoer (welcke nu een tijt langh traech aengenomen is) hierna soo abondant niet en volchde alsmen wel verhoopt ende onse behoeft vereyscht, is op heden andermael daerop gedelibereert ende eenstemmich gearresteert datmen 't *Wapen van Delft* met den eersten naer Jamby seynden sal, om na *Walcheren's* depesche (welcke men hoopt tegen 't *Wapen's* aencompste volladen sal wesen) aldaer in de ladinge te gaen liggen, opdat de mindre schepen ende jachten, voor desen na Jamby geseylt tot 't overbrengen van de last gederft ende des te beter tot den peperhandel in Palinbangh ende Andrigiery gebruyckt mogen worden, ende de cruyssende soo int vaerwater van Mallacca als by Oosten Linga des te langer ende stercker op den viant ende synen toevoer mogen blyven cruyssen.

De beseyndinge van Sumatra wort van gelijcken goet gevonden, ende daer toe gedestineert 't schip de *Vrede*, doch is den raet van advyse, datmen syne depeche dese loopende maent wel soude mogen differeren, omme onder-tusschen te sien hoe hun de saecken tusschen ons ende Bantham schicken willen, ende off men dit jaer handel van peper van daer te verwachten hebbe off niet, om ten respecte van 't cleene cappitael tegenwoordich hebbende, niet verlegen te vallen, byaldien met Bantham na de *Vrede's* vertreck iets voordelijcx te verrichten ware.

De beseyndinge van Succadane vint den raet goet, doch can daerop geen definitive conclusie nemen, alsoo van de presente jachten geene tot voorsz. voyagie gespaert connen worden, weshalven 't selve tot beter gelegenthelyt uytstelt.

Tot den handel van Solor ende Timor is goet gevonden, datmen prepareeren sal de jachten *Amboina* ende *Timor* om tegen October toecomende by provisie vooruyt te mogen gaen, soo ondertusschen geen gelegenthelyt van cleen vaertuych meer tot den handel dienstich become.

Is mede gearresteert datmen 't schip *Munickendam* met den eersten favorabelen wint ende weder vooruyt naer de Molucquen sal laeten gaen, met sooveel provisien ende cleeden als gevouchelijck laden ende bergen can.

Item datmen op voordeel prepareeren ende in de ladinge leggen sal de schepen 't *Wapen van Hoorn* ende *Edam* om van gelijcken t'syner tijt, soo daer geen veranderinge toe valt, innewaerts aen naer Amboina ende Banda versonden te worden.

Belangende d'onmachtige ende onbequame schepen op de wacht voor Bantham leggende is goet gevonden, datmen by provisie den *Dragon*, als sijnde wel d'impotentste van beyden, opontbieden, ende de *Vrede* derwaerts senden sal, om in des voorschrevens *Dragon's* plactse (neffens de *Neptunis*)

voor Bantham de wacht waer te nemen, soo lange men van syne verseynding na de Westcuste niet seecker gaet. Is nock noodich geacht, dat 't schip de *Morgensterre* met de *Vrede* na Bantham vertrecke om den *Dragon* herwaerts te convoyeeren, dewyle volgens de jongste advysen, van daer becomen, soo slecht gestelt is, dat by rescontre van hart weder wellicht onderwegen ont-sincken mochte.

Om den toevoer van rijs ende andere provisie, gelijck mede de voirdere commercie daeruyt ontstaende van dese plaetsen niet te diverteren ende daer-beneffens's lants incomen niet te verminderen, veel min de Mattaram te laeten blijcken dat om rijs verlegen sijn, vint den raet alsnoch gants ongeraden, dat-men naer eenige van des Mattarams plaetsen om rijs seynde, insonderheyt dewyle de prauwen van dach tot dach stercker als voor desen beginnen aen te comen.

In 't fort Batavia, adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Donerdach adi 22 September 1622. Alsoo 't jacht *Cleen Enchuyzen* achtervolgens arrest in dato 10^{en} deser geprepareert ende gereet is om neffens 't jacht den *Hazewint* tot de geprojecteerde voyagie om de Zuyt ende ont-leckinge der landen in dat gewest gebruyc kt ende versonden te mogen wor- len, niet anders resterende dan datmen dito jachten hare dispeche geve, neest syne E. anderwerff in consideratie geleyt, alsoo 't meer dan tijt is datmen ten een off ten andere finael arrest over dese beseyndinge neme, off men *Cleen Enchuyzen* (aen wiens suffisantie by eenige van de vlope gedifficultere wort) de voyagie sal mogen betrouwien, ende met den *Hazewint* sal laeten voort- gaen, dan off men den *Hazewint* tot gelegenheyt van bequamer jacht op- houden, off de reyse alleen sal laten onderstaen; ende so men persisteert met de voyagie voort te vaeren, wanner precis van hier vertrekken sullen. Den raet anderwerff de saecke overleyt hebbende, is van advyse, dat 't jacht *Enchuyzen* tot voorsz. voyagie suffisant genoech sy, datmen 't derhalven in compagnie van *Hazewint* achtervolgens 't voorgaende project sal laeten voortgaen, mits dat dese jachten met cloecke hooffden ende ervaren stuyrliden voorsien werden, om de landen, eylanden, clippen, droochten, ende wat daer meer aen dependeert behoorlijck t' observeren, ende yder op sijn ware streckinge, hoochte ende lengte te ontwerpen.

Item datmen dito jachten eenige slechte coopmanschappen ende cramerij mede sal geven, om onderwegen te verhandelen. Item dat op Saterdach toe- comende van hier vertrekken sullen; d'Almogende wil haer behouden reyse geleyden.

Dirck Jansz. van Bretten, uytgevaren anno 1620 met 't Wapen van Delft

voor lanspassaet, wert mits desen corporael gemaectt ende toegeleyt tsedert 7^e Meye passato, dat hetselvige ampt alhier in garnisoen bedient heeft, voortaan te verdienen f 16 ter maent.

Willem Helmich van Glebich, uytgevaren anno 1619 met 't schip *Westvrieslant* voor adelborst, wert corporael gemaectt ende tsedert 7 Meye passato, dat het voorsz. offitie bedient heeft, voortaan toegeleyt te winnen f 16 ter maent.

Anthony van der Sluys, uytgevaren anno 1619 met 't schip *Tholen* voor soldaet, wert adelborst gemaectt ende toegeleyt tsedert 7 Mayo passato te winnen f 10 ter maent.

Sybrand Meusz. van Jeveren, uytgevaren anno 1619 met 't schip 't *Wapen van Zeeland* voor adelborst, ende Jan Storm van¹⁾ uytgevaren anno 1619 met 't schip *Westvrieslant* voor soldaet, dewelcke eenigen tijt geleden door ordre van d'E. heer Generael lijffschutten sijn gemaectt, werden alsnu daerinne geconfirmeert ende tsedert 6 Augusty neffens andere lijffschutten toegeleyt voortaan te verdienen f 15 ter maent yder.

Alsoo ondergeschreven personen, uytgevaren voor bootsgesellen, eenigen tijt geleden alhier aen lant gemetselt hebben, werden door d' heer Generael ten respecte van dien toegeleyt tsedert 21 Juny passato voortaan te verdienen soolange alhier metselen, te weten:

Willem Willemsz. van Amsterdam, uytgevaren met schip *Gouda* a/f 9, sal winnen f 13 ter maent.

Jan Gerritsz. van Haerlem, uytgevaren 1620 met *Naerden* a/f 9, sal winnen f 14 ter maent.

Heyndrick Jansz. van Weseph, uytgevaren anno 1620 met 't schip *Zuyt-Holland* a/f 8, zal winnen f 12 ter maent.

Mathijs Jacobsz. van der Goude, uytgevaren anno 1620 niet *Oud Delft* a/f 8 ter maent, sal winnen f 12 ter maent.

Cornelis Willemesz. van der Goude, uytgevaren 1620 met de *Goude Leeuw* a/f 8, sal winnen f 10 ter maent.

Jan Heyndricxz. van Enchuyzen, uytgevaren met *Gouda* anno 1620 a/f 9 ter maent, sal winnen f 12 ter maent.

Cornelis Aertsz. van Delft, uytgevaren met *Schiedam* a/f 6 ter maent, sal winnen f 12 ter maent.

Daniel Davidtsz. van Heusden, uytgevaren anno 1619 met *Sicrickzee* voor soldaet a/f 9, sal winnen f 13 ter maent.

Heyndrick Heyndricxz. van Embden, uytgevaren anno 1619 met de *Goede Hoope* voor jongen a/f 4, sal winnen f 7 ter maent, ten aensiene by de metse-lakers mede is werckende.

¹⁾ Niet ingevuld.

Joris Mewes Hondt van Gent, uytgevaren anno 1616 met 't schip . . .¹⁾ voor corporael, tegenwoordich vryman, wert weder opnieus aengenomen de Compagnie twee jaeren in 't lant te dienen voor meester swaertveger a/f 19 ter maent, de tijt ende gagie innegaende tsedert 15 Mayo passato.

Jacob Albertsz. van Delft, uytgevaren anno 1619 met 't schip *Amsterdam* voor bosschietter, denwelcken synen verbonden tijt in Augusto passato geexpireert is, wort weder opnieus aengenomen de Compagnie drie achtereenvolgende jaeren in 't lant te dienen voor quartiermeester a/f 20 ter maent, de gagie ingaende tsedert 29 Juny passato.

Heyndrick Goch van Dusseldorf, uytgevaren anno 1619 met 't schip *Amsterdam* voor opperbarbier, tegenwoordich hetselvige ampt in 't sieckenhuys bedienende, wiens tijt geexpireert is, wert de nova aengenomen de Compagnie drie jaeren in 't lant te dienen in voorsz. qualité a/f 43 ter maent, de tijt ende gagie ingaende tsedert 20 Augusti passato.

Pieter Claesz. Cruyff, uytgevaren anno 1620 met *Oudt Delft* voor ondertimmerman a/f 14 ter maent, wert ten respecte syne cleyne gagie ende een cloeck arbeystsman is, tsedert 10 Juny passato voortaan toegeleyt te verdienen f 18 ter maent.

Leendert Jacobsz. van Alphen, uytgevaren anno 1620 met *Schiedam* voor ondertimmerman a/f 12 ter maent, denwelcken seeckeren tijt alhier aan lant getimmert heeft, wert ten respecte syne cleyne gagie tsedert 10^{en} Juny passato toegeleyt voortaan te verdienen f 16 ter maent.

Jasper Heyndricxz. van Gorcum, uytgevaren anno 1620 met 't jacht *d'Orangeboom* voor ondertimmerman a/f 14 ter maent, denwelcken tsedert syne aencomste alhier gebruyc is geweest voor lademaeker wert ten dien aensiene toegeleyt tsedert 30 July passato voortaan te verdienen f 18 ter maent.

Theunis Mathijsz. van der Steur, uytgevaren anno 1620 met 't schip *Zuyt-Hollant* voor cocxmaet a/f 12 ter maent, wortalsnu, ten aensien in de paerdestal oppast ende die mede helpt gadeslaen, tsedert 10 Augusty passato toegeleyt voortaan te verdienen f 15 ter maent.

Luer Heyndricxz. van Breemen, uytgevaeren anno 1619 met 't schip *Groeningen* voor smith a/f 8 ter maent, alsnu in de rustcamer voor swaertveger dienende, wort tsedert primo Augusto passato toegeleyt voortaan te winnen f 10 ter maent.

Heyndrick Leendertsz. van Delft, uytgevaren met *Schiedam* voor jongen a/f 4 ter maent, denwelcken tsedert sijn aencompste alhier in de blockmaekerswinkel gewerckt heeft, vermits voorsz. ampt in 't vaderlant geleert heeft,

¹⁾ Niet ingevuld.

wert toegeleyt voortaan te verdienen *f 7* ter maent, de gagie innegaende tsedert 7 Mayo passato.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Saterdach adi 24 September 1622. Niettegenstaende om verscheyde redenen op 17 deser gearresteert was datmen 't *Wapen van Delft* na Jamby soude seynden, heeft sync E. evenwel op heden andermael in deliberatie geleyt off men met de versendinge sal voortvaren, dan off tsedert eenige redenen voorgecomen mochten wesen waerom men van resolutie behoorde te veranderen.

Item so men by voorgaende arrest persisteert, tegen wat tijt men 't voorsz. schip ordre geven sal weder herwaerts aen te sullen keeren.

Ten anderen, soo den *Gouden Leeuw* met syne contanten van de cust van China, sonder aldaer handel becomen te hebben, in Jamby keerde (gelijck in sulcken gevalle syne ordre medebrengt), wat last men aen van der Dussen in Jamby geven sal nopende de dispositie van dito schip ende sijn inhebbende capitael.

Ten derden, niettegenstaende 't jacht *Cleen Enchuyzen* voor desen neffens den *Hazewint* tot ontdeckinge van 't Zuyderlant gedestineert is geweest, geeft sijne E. van gelijcken te bedencken, aengesien nu met d' aencompste van den *Dolphijn* ende den *Harinck* van de Westcuste van Sumatra van suffisante jachten voorsien sijn ende dat aen *Cleen Enchuyzen* by veelen gedifficultert wort off het mans genouch sy om sodanige voyagie te doen, off men 't selve hier behouden, ende den *Harinck* in sijne plaetse ordonneeren sal.

Item wie men 't commandement over dese twee jachten beveelen sal.

Ten vierden, alsoo men voor desen geresolveert hadde 't jacht de *Vrede* na de Westcuste van Sumatra te senden, 't welck tot noch toe opgehouden is geweest om de contanten niet van der hant te schicken voor datmen ten naesten by sach hoe met Bantham staen souden, ende dat alsnu verstaen men op de voorsz. Westcuste met Gijnnes linnen ende verscheyden andere sorteringen Coromandels cleeden sonder behulp van contanten noch wel jachtssladinge becomen soude, off het niet geraden sy, datmen den *Dolphijn* met den eersten weder met een cargasoen cleeden derwaerts seynde aleer 't Westemousson op de hant come.

Op allen 't welcke den raet adviseert, eerstlijck, datmen met de beseyndinge van 't *Wapen van Delft* naer Jamby wel mach voortvaren, met precise ordre dat niet langer als per tout November uytblyve, ende tegen ultimo derselver maent weder tot Batavia schicke te wesen, 't sy dat sijn volle last middelertijt become off niet, opdat alhier om geen retourschepen verlegen vallen byaldien ondertusschen met Bantham in handelinge quamen, gelijck men

verhoopt, ende dat daerbeneffens de retocren, welcke men van verscheyden quartieren tegen die tijt is verwachtende, inquamen.

Aengaende den *Gouden Leeuw* wort verstaen, datmen by provisie aen van der Dussen ordonneeren sal 't voorsz. schip met sync contanten soo haest daer compt t'arriveren herwaerts aen te seynden, mits dat sooveel peper daerin schepe als byderhant gereet sal hebben, tensy na desen andere ordre van hier become, in welcken gevallen hem dienaengaende [daernaer] sal hebben te reguleeren.

Belangende *Cleen Enchuyzen*, alsoo by veelen voor een onvermogent ende daerbeneffens gants onbeseylt jacht geoordeelt wort, ende dat tsedert de laest genomene resolutie ander stoffe becomen hebben, is goetgevonden datmen dito jacht hier behouden ende in desselfs plaatse 't jacht den *Harinck* neffens den *Hazewint* na 't Zuyderlant sal laeten gaen, opdat de voyagie des te seeckerder met Godes hulpe volbrocht mach worden. Den raet verstaet mede de Compagnie sonderlingen dienst geschieden sal, datmen 't jacht den *Dolphijn* met een cargasoen cleeden (in plaatse van de *Vrede* met comptanten) na de Westcust van Sumatra seynde om tegen 't ingaan van 't Westemousson noch een jachtsladinge in peper te mogen becomen.

Item alsoo 't *Wapen van Delft* noch omtrent de 125.000 fl girosselnagelen is inhebbende ende 't schip *Walcheren*, welck voor Jamby in de ladinge legget, noch geene nagelen in heeft, is goetgevonden dito *Wapen* ordre te geven, dat de helft van d'voorsz. nagelen in *Walcheren* voor Jamby overschepe.

Item alsoo op de schepen den *Dragon* ende de *Neptunis* geduerende den tijt, dat voor Bantham gelegen hebben, verscheyde personen by versterven ende vertreck van andere tot hooger ampten gepromoveert sijn geweest, sonder dat daervoor op verbeteringe van gagien tot noch toe gestelt sijn, is hun op 't versoek van d'overhoofden van dito schepen toegestaen verbeteringe te sullen genieten volgens den artijckelbrieff, te weten:

Vincent Symonsz. van Amsterdam, uytgevaren 1619 met 't schip *Ter Tholen* voor onderstuerman, laest hebbende gedient voor opperstuerman op de *Neptunis* af 48 ter maent, denwelcken tsedert 4 October 1621, door 't overlyden van Reyer Jansz., schipper op voorsz. schip af 94 ter maent, als schipper in d'overledens plaatse gesuccedeert is ende tot noch toe bedient sonder beteringe van gagie, wert mits desen conform den artijckelbrieff toegeleyt tsedert voorsz. tijt dat hetselve ampt bedient heeft af 71 ter maent.

Frans Hermansz. van Denremonde, uytgevaren anno 1620 met den *Gouden Leeuw* voor hoochbootsman af 33 ter maent, denwelcken in plaatse van Jacob Jansz., opperstuerman op den *Dragon*, winnende af 70 ter maent, gesuccedeert is, wert toegeleyt tsedert dat voorsz. plaatse bekleet heeft, volgens

den artijckelbrieff voortaan te winnen voor opperstuerman $f 51\frac{1}{2}$ ter maent.

Gerrit Albertsz. van Emden, uytgevaren anno 1619 met 't schip *Zierickzee* voor constabelsmaet a $f 17$ ter maent, wert constabel gemaect ende toegeleyt tsedert 28 February passato, dat hetselfe offitic bedient heeft, voortaan te verdienen $f 24$ ter maent.

Carsten Jansz. van Greven, uytgevaren 1620 met 't jacht *Naerden* voor bosschieter a $f 10$ ter maent, wert constabelsmaet gemaect ende toegeleyt tsedert 23 January passato voortaan te verdienen $f 14$ ter maent.

Gerrit Boelsz. van Emden, uytgevaren 1620 met jacht den *Harinck* voor quartiermeester, laest hebbende gedient voor cuyper alhier aen lant a $f 15$ ter maent, sal voor bottelier tsedert 26 Maert passato voortaan winnen $f 22$ ter maent.

Jan Pietersz. van Amsterdam, uytgevaren met *Schoonhoven* voor bootsman a $f 11\frac{1}{2}$ ter maent, is toegeleyt tsedert 11 Augusty passato voor quartiermeester voortaan te verdienen $f 14$ ter maent.

Gullam Beydaen van Antwerpen, uytgevaren de laeste reyse met 't schip *Westvrieslant* voor bootsman a $f 12$ ter maent, sal voor quartiermeester winnen tsedert 10 Augusty passato $f 14$ ter maent.

Jan Gerritsz. van Beest, uytgevaren 1620 met *Schiedam* voor cooxmaet a $f 10$ ter maent, sal voortaan tsedert 8 Maert passato voor cock verdienen $f 18$ ter maent.

Jacob Willemesz. Paep van Delft, uytgevaren met 't *Wapen van Delft*, Heyndrick Pietersz. van Ravensteyn, uytgevaren de laeste reyse met 't *Wapen van Zeeland*, ende Pieter Danielsz. Lantsheer, uytgevaren 1621 met de *Leeuwin* voor jongers, sullen voortaan voor man verdienen yder $f 7$ ter maent, te weten Jacob Willemesz. tsedert 25 Maert, Heyndrick Pietersz. tsedert 15 Junio ende Pieter Danielsz. tsedert 20 May passato.

Jan Gerritsz. van Emden, uytgevaren 1619 met 't *Wapen van Enchuyzen* voor bosschieter $f 12$ ter maent, denwelcken op 4 October 1621 onderstuerman op de *Neptunis* is gemaect, wert toegeleyt tsedert voorsz. tijt voortaan te verdienen $f 28$ ter maent.

Volckert Inties van Enchuyzen, uytgevaren 1619 met 't schip *Wapen van Enchuyzen* voor bootsman a $f 8$ ter maent, denwelcken eenigen tijt geleden voor botteliersmaet gedient heeft, wert toegeleyt voor bottelier tsedert 15 February passato voortaan te verdienen $f 17$ ter maent.

Otto Wesselsz. van Enchuyzen, uytgevaren 1619 met 't schip 't *Wapen van Enchuyzen* voor bootsman a $f 8$ ter maent, is op 15 February passato constabelsmaet op de *Neptunis* gemaect, ende toegeleyt tsedert voorsz. tijt te verdienen $f 14$ ter maent.

Stoffel Dirksz. uyt het lant van Cleeff, uytgevaren 1619 met 't schip 't

Wapen van Enchuyzen voor bootsman a f 9 ter maent, wert bosschieter gemaectt ende tsedert primo Martio toegeleyt voortaan te verdienet f 12 ter maent.

Court Hemmesz. van Sweden, uytgevaren 1619 met 't schip 't *Wapen van Hoorn* voor bootsman a f 9 ter maent, Andries Coninck van Dantsick, uytgevaren 1620 met 't schip *Purmerent* voor bootsman a f 9 ter maent, Thomas Dircxz. van Amsterdam, uytgevaren 1620 met 't schip *Zuyt-Hollant* voor bootsman a f 8 ter maent, alle dry varend op de *Neptunis*, werden boschieters gemaectt ende tsedert 4 September passato toegeleyt voortaan te verdienet yder f 12 ter maent.

Frans Jansz. Cabbeljouw, uytgevaren 1620 met *Middelburch* voor jongen a f 4 ter maent, wert mansgagie van f 7 ter maent voortaan toegeleyt te verdienet tsedert primo May passato.

Pieter Diricxsz. van Amsterdam, uytgevaren 1619 met 't schip *de Vrede*, ende Jan Jansz. van Antwerpen, uytgevaren 1619 met 't schip *Groeningen* voor jongers a f 4 ter maent, werden alsnu op mansgagie gestelt ende tsedert 4 September passato toegeleyt voortaan te verdienet f 7 ter maent.

In 't fort Batavia, adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Vrydach, adi ultimo September 1622. Achtervolgens arrest in dato 24 May passato, was een de gemeene soldaten van 't garnisoen alhier, in plaets van 'tordinarie rantsoen van vleys, speck, olie, azijn ende vis, toegeleyt 36 stuvers ter maent, invougen dat tot haer lijffsonderhoudt in alles van de Compagnie tot noch toe ter maent genoten hebben 36 stuvers in contant, 30 mutskens arack, 40 pont rijs.

Ende alsoo men verneempt, dat met dit rantsoen niet wel connen toccomen om hare nootdrust te versorgen, is goet gevonden datmen de soldaten maentlijcks noch met een halven reael off 24 stuvers in contant op affortinghe van hare verdiente soldye sal assisteeren, soodat in plaatse van 9 stuvers welcke haer weeckelijcks tot rantsoen verstreckt werden, voortaan ontfangen sullen 15 stuvers, te weten 9 voor 't ordinaire rantsoen, ende 6 op hare reeckeninge.

Geest voorder syne E. in bedenkinge, byaldien men met Bantham in onderhandelinge quam ende tot een redelijck verdrach goede hoope was, off het in sulcken gevalle niet geraden soude wesen datmen een jacht met advysen (aengaende 't succes met Bantham) naer Jamby, Atchijn ende de Cust Chormandel sende, om haer in den opcoop van peper te reguleren soo als men hiernae goet sal geraden vinden t' ordineren.

Jan Pietersz. van Maesdijck, uytgevaren 1619 met 't schip d' *Oranjeboom* voor soldaet a f 9 ter maent, denwelcken omtrent een jaer geleden voor lants-

passaet ende alsnu omtrent 7 maenden als stalmeester gebruyckt is geweest sonder verbeteringe van gagie daervooren genooten te hebben, wert toegeleyt voortaan te verdienien f 18 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Maendach adi 10 October anno 1622. Alsoo de jachten *Timor* ende *Amboina* volgens arrest in dato 17 September laestleden vast toegemaectt ende seer nae gereet sijn om metten eersten na Solor ende Timor te mogen vertrekken, geeft syne E. den raet in bedenkinge off men met de voorgeslagene beseyndinge van dito jachten voort sal varen, dan off men deselve op een andere soude connen employeren, daer de Compagnie beteren dienst aan mochte geschieden, gelijck mede op wat voyage men 't jacht de *Valcq* (onlangs van de Westcust van Sumatra gecomen) employeren sal, 't sy dan innewaerts aen naer Banda, om vandaer na d'eylanden van Kay, Aru ende Tanimber tot bevreedinge derselver natien gesonden, off op Solor ende Timor in den handel van 't sandelhout gebruyckt te mogen werden.

Was mede in voorgemelte arrest besloten, datmen de fluyt *Edam* by provisie in de ladinge leggen soude om naerderhant innewaerts aen gesonden te mogen worden, ende alsoo deselve alsnu met cleeden en provisien volladen ende vaerdich lecht om met den eersten te mogen vertrekken, geeft syne E. mede te bedencken off men dito fluyt naer Amboina sal laeten voortgaen, dan off men deselve noch eenigen tijt behoorde op te houden om te sien off men ondertusschen noch naerder advysen van innewaerts soude mogen becomen.

Item alsoo men bevint, dat de maentlijcke taeffelcosten van d'oppercoopliden, ondercoopliden, assistenten ende andere officianten binnen 't fort alhier dagelijcx meer ende meer aenwassen, ende voor de Compagnie uytdermaeten lastich vallen, soo door de quade mesnagie van de botteliers ende andere officieren tot desen ampte hoorende, gelijck mede de groote ongeregelt heyt der commensaelen selve, ende datter niemant onder alle dese gevonden can worden die men desen ommeslach soude mogen toebetrouwien om deselve ten oirboorlijcxsten voor de Compagnie te mesnageren, soo geeft syne E. mede te bedencken off het niet geraden sy datmen yder op syne cost stelle, ende wat men yder officier na syne qualite tot taeffelcost maentlijcx in constant soude behooren toe te leggen.

Is voorder gearresteert dat den ontsanger generael van nu voortaan 50 realen van achten voor accijs van yder legger wijn beuren sal.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Maendach adi 17 October anno 1622. Per resolutie in dato 17 September passato was gearresteert, datmen (beneffens 't jacht *Timor*) oock prepareeren ende in de ladinge voor Solor leggen soude 't jacht *Amboina*, ende alsoo voorsz. jacht, nadat syne ladinge ingenomen hadde, extraordinarie leck viel, ende dienvolgende onbequaem geoordeelt wiert om voorsz. reyse aen te gaen, is in desselffs plaatse geordonneert geweest *Cleen Enchuyzen*, maer wiert de finale despeche deser jachten om verscheyden redenen op 10^{en} deser tot naerder bedenckinge uytgestelt, ende is op heden eenstemmich gearresteert datmen deselve desen avont haer affscheyt geven ende in haer geprojecteerde voyagie sonder langer delay sal laeten voortgaen.

Alsoo men van 't schip *Mauritius*, comende van 't vaderslant (welck van de Zuytvaerders, de jachten den *Harinck* ende den *Hazewint*, gants desolaet in de Straet Sunda bejegent ende op 16 deser hier te reede geconvoyeert is geweest), verstaen heeft hoe 't schip 't *Wapen van Rotterdam* gants machteloos end ein seer soberen staet aen de Zuytsyde van Java omtrent Dirck de Vriesen Bay ten ancker geseth lach, op ontset ende secours van hier wachtende, niet machtich hem andersins te reden, alsoo van 115 sielen niet meer als den oppercoopman gesont resteerde, was gisteravont goet gevonden datmen dito jachten dienselfden nacht met secours van volcq ende verversinge nae voorsz. *Wapen* seynden soude, doch alsoo men beducht is dat de jachten door contrarie wint ende stroom, vermits de westewint hard de Straet inwaeyst, langer souden mogen tegengehouden worden, als den noot van 't *Wapen* uytstaen can is goet gevonden datmen desen aenstaenden nacht noch twee cloecke opgeboeyde tingans, yder met 15 coppen gemant, behoorlijck gewapent ende geprovideert, naer 't voorsz. *Wapen* seynden sal, op hope dat met slachboegen ende cracht van riemen tijtlijck by 't schip comen sullen om 't selve soo voor overval van d'inwoonders van 't lant, eygen uytsterfte, ongeluck ter see als andersints by provisie tot de comste van de jachten te verseeckeren, ende alsoo dese reyse voor de tingans niet dan met swaren arbeyt, ongemack ende groote perijckel onderstaen can worden, is goet gevonden, om 't volck t'animeren ende haer te naerstiger te maecken, aen yder man met dese tingans gaende een premie van 100 realen van achten (t'samen 3000 realen) toe te leggen, by aldien sy voor d'aencomst van de jachten by 't *Wapen van Rotterdam* comen t'ariveren.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Dinsxdach adi 25 October anno 1622 ¹⁾). Andermael op heden gedelibereert sijnde op de voorstellinge, den 10^{en} deser by zyne E. den raet in naerder be-

¹⁾ In regest: *Plakaatboek I*, 605.

denckinge gegeven, aengaende van yder op sijn eygen cost te stellen, is om verscheiden redenen gaants noodich geacht datmen daermede sal voortvaeren, alsoo men bevint dat den ommeslach van 't beschaffen der taeffelen deses forts ende andere dispencen dienaengaende al te important ende daerbeneffens te lastich valt om by een gering ende slecht persoon, gelijck als den bottelier is, naer behooren gemenageert te connen werden, ende dat de coopliden selve, wien de principaelste opsicht ende sorge van de mesnagie aengaet ende bevolen is, haer deselve in 't minste niet eens ter herten trecken, achtende dat hunne eere daerby soude vercort sijn byaldien sulcx deden, latende alsoo de last, welcke amptshalven hun meer als ymant anders incumbeert, op d' ondercoopluyden, botteliers, haer maets, ende eyndelinge tot op de jongers toe acncomen, invoegen dat de directie van de mesnagie van de meeste tot op de discretie van den minsten jongen compt te devolueeren, waerover den raedt eenstemmich arresteert, datmen 't schaffen van de taeffels naelaten, ende yder commensael voortaen seecker stuck gelts tsmaents na syne qualite sal toeleggen, om sijn cost, dranck, licht en brant selffs daeruyt te becostigen, te weten:

Oppercoopluyden, ontfanger generael, fiscael, cappiteyn, schipper, licentmeester, predican, constapel mayor, yder 12 realen in contant ende 7 flapkannen Spaenschen wijn, alsser is ende anders niet; voor yder dienaer 1 reael van achten in contant.

Ondercoopluyden, luytenants, vendrichs, fabrijckmeester, secretaris van den dagelijcxen raet, doctors, opperbarbier van 't fort, voorleser, schoolmeester, yder 6 realen van achten in contant ende 4 flapkannen Spaenschen wijn, alsser is ende anders niet.

Assistenten, sergeanten, corporaels van d' adelborsten, cappiteyn des armes, meester hystimmerman, meester scheepstimmerman, meester smit, meester metselaer, meester swaertveger, meester blockmaecker, meester seylmaecker, meester cuyper, constapel, opsiener van het vee, hoochbootsman van 't fort, eerste stalknecht, deurwaerder van den dagelijcxen raet, coster, portier ende clockgieter, maringe van de Mardijckers, yder 4 realen van achten in contant.

Boomwachters, onderbarbiers, constapelsmaet, opsiener van de vlot, provost, clockesteller, stalknechts, sadelmaecker, oppasser van de Mardijckers, yder 2 realen van achten in contant, 40 $\frac{1}{2}$ rijs ende 60 mutskens arack.

Hystimmerlieden, scheepstimmerlieden, metselaers, cuypers, bosschieters, swaertvegers, lootgieters, mandemaeckers, blockmaeckers, paardenbe slagters, boeckbinders, seylmaeckers, corporael van de soldaten, quartiermeesters, yder voor rantsoen $1\frac{1}{2}$ reael van achten, 40 $\frac{1}{2}$ rijs, 30 mutskens arack, ende op hunne reeckeninghen $1\frac{1}{2}$ reael van achten in contant.

Lanspassaten, adelborsten, tamboers, sluyter van de gevangenen gemeene soldaten, matrosen van de tingans, yder $\frac{3}{4}$ reael in contant, 40 fl rijs, 30 mutskens arack, ende op hunne reeckeninghen $\frac{3}{4}$ reael van achten.

Jongens van d'ambachtslieden, $\frac{3}{4}$ reael van achten in contant, 40 fl rijs, 30 mutskens arack.

Mardijckers, soo degene die gelt winnen als die geen verdienen, yder $\frac{3}{4}$ reael van achten in gelt, 40 fl rijs.

Kinderen van Mardijckers, $\frac{3}{4}$ reael van achten in gelt, 20 fl rijs.
Slaven in de kettingh, sooveel rijs als eeten mogen, ende toespyse nae gelegenheit.

Vrye swerte vrouwen ende slavinnen in 't vrouwenhuys, yder 40 fl rijs.

Cafferinnen die wercken, $1\frac{1}{2}$ reael van achten, 40 fl rijs.

Schoolkinderen, sooveel rijs ende boonen als eeten mogen, ende toespyse nae gelegenheit.

Na dese bovengemelte ordre wort verstaen, dat yder sich in syne qualite behoorlick sal connen becostigen, ende dat de maentlijcke uytgift der geltrantsoenen van de commensalen sooveel niet emporreeren sal, als 't gene nu maentlijcx door den bottelier voor de dispencen van de taeffels als andersints in rekening gebracht wort, ende al waer 't deselve soo veel, off meer bedroegen, dat het evenwel de Compagnie proffytelijcker sal wesen, ten aensien van de taeffelservicen die der gebroocken ende gestolen worden, ende 't gene meer door quade mesnagie verlooren gaet; daerbenessens datter verscheide personen uyt de bottelerie, combuysen ende van degene, die de tafels bedienen, in andere de Compagnie dienstiger werken sullen connen geemployeert werden.

Is mede goetgevonden datmen by provisie met het schip *Edam* na Amboina senden sal een kist met 8000 realen van achten, ende datmen hiernaer op de finale beseyndinge van contanten innewaerts, na dat men bevint, dat d'Engelsen voor haer contingent sullen connen innewaerts fournieren, ende onse constitutie gedoocht, voorder sal disponneeren.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Sondach adi 30 October anno 1622. Na dat syne E. lange in deliberatie gegeven hadde wat naerder ordre men na Jamby behoorden te seynden, soo aengaende d'ophoudinge van 't *Wapen van Delft* (welck voordesen geordonneert was, niet langer als per tout November daer te mogen blyven) als oock off men eenige comptanten tot bevoirderinge van *Delft's* affladinge derwaerts behoorde te senden ende hoeveel, gelijck mede, byaldien den *Gouden Leeuw* of eenich ander schip met comptanten van de cust van China in Jamby quam

t' arriveeren, off men in sulcken gevalle by de vorige gegeven ordre blyven sal (welcke was dat soodanigen schip met de comptanten datelijck herwaerts aen soude gesonden worden), dan off men dito comptanten, 'tsy dan in Jamby, Atchijn ende langs de Westcuste van Sumatra, in peper sal laeten besteden, ofte datmen deselve van daer nae de Custe Coromandel off na Suratte sal mogen ordonneeren om aldaer in courante cleeden voor dese quartieren off in Europise retouren geemployeert te worden.

Op welcke voorstellinge op heden gearresteert is, datmen 't *Wapen van Delft* ordonneeren sal soo lange in Jamby te blyven alsser goede apparentie is, syne last vervolgens te sullen becomen, ende opdat des te eer mach affgeladen worden, datmen met het jacht de *Valcq* desen aenstaenden nacht derwaerts senden sal drie kisten, yder met 8000 realen van achten, opdat het *Wapen* by gebreck van contanten niet verachtert blyve, byaldien de cleeden geen goeden affstreck hadden, ende de schulden wat traechsaem inquamen.

Wat 't keerende schip met syne contanten van China belangt, den raet verstaet, datmen by de vorige ordre persisteeren ende 't selve daermede hier ontbieden sal, alsoo men hier in geenderley manieren ontbloot dient te blyven, insonderhey't soo hierna met Bantham in onderhandelinge van peper quamen, daertoe seer goede hoop is, gelijck mede, om tegen de compste van de joncken van China ende den toevoer van peper van buyten eenige middelen op voorraet te hebben, off het gebeurde dat de secoersen van 't vaderlant langer tardeeren als men wel verhoopt.

Is mede goetgevonden, datmen den coopman Adriaen van der Eyck van Andrigieri opontbieden sal, om alhier ter gelegener tijt geemployeert te worden in sulcx als den dienst van de Compagnie soude mogen vereyschen ende hy bequaem gevonden wort.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Dinexdach adi 8^{en} November anno 1622. Alsoo op de jongste beseindinge naer Bantham geen voorder openinge tot den handel gevolcht is, maer dat den Pangoran sich ter contrarie t'enemael schijnt geretireert te hebben, even alsoff van syne voorgaende secrete geaposteerde aenspraecken geen kennisse hadde, om ons daertoe te brengen, dat wy eerst openlijck aen hem souden seynden, opdat hy altoos aen d'uytterlijcken schijn van d'eere blyvon ende des te advantagieuser conditien bedingen mocht, soo geeft syne E. in bedenckinge, byaldien men met d'Engelsen goetvondt ende resolveerde den Pangoran hierin te gemoeften ende met d'Engelsen gesamenderhant eenige naer Bantham te committeeren om openlijck in gelijcken graet ende uyt beyder namen d'eerste aenspraecke te gaen doen, off sulcx namaels voor de

Nederlantse Compagnie niet prejudiciabel soude connen uytvallen in 't recht, respect ende prerogatiff welcke haer in den handel van Banham alleene toecompt, ten respecte dat Banham door 't ontsach van de Nederlantse macht alleen, de besettinge deser plaetse Batavia ende d'alliantie, welcke wy met den Mattaram alreede hebben, inwendich gedrongen wort secretelijck (gelijck den Pangoran door verscheyde geaposteerde alreede in 't werck heeft doen leggen) aan ons te seynden, ende syne genegenthey't tot accoort te kennen te geven, gelijck mede soo men nu met d' Engelsen tegelyck ende in eenen graet naer Banham seyndende by den Pangoran audientie bequam ende in onderhandelinge van accoort tradt, souden d' Engelsen hiernaer mogelijck niet eens bekent willen staen dat Banham alleen door ons toedoen ende ontsach tot redelijck accoort gedwongen sy geweest, maer houden 't daervoor gelijck off het ter contemplatie van onse ende hare siinpele aenspraak bygekommen ware, dat met Banham in accoort waren gecomen, ende souden alsoo consequentelijck oock mogen sustineeren, dat alle de lasten, welck de Nederlantse Compagnie in 't besetten deser plaetse ende reede van Banham ten aensien van Banham alleen gesupporteert ende noch gestadich te dragen heest, te vergeeffs aengeleyt ende niet nodich waren geweest. Niettegenstaende, overleggende den tresselijken dienst ende voorbaet welcke onse Meesters soude connen gebeuren byaldien men in dese conjonctie, dat d' Engelsen gants van middelen ontbloot sitten, met Banham in accoort quam ende een goede quantite peper vooruyt conde trekken, is den raet van advyse datmen op hoope van gewenst succes, niet ontsien sal Banham opentlijck eerst aen te spreecken ende den Pangoran aen den uytterlijcken schijn van eere te laeten, gemerckt 't groot voordeel [welck voor] onse Meesters hieruyt soude mogen ontstaen, soo om eenmael van de lastige besettinge van Banham ontlast te worden, gelijck mede om in recompense van dien een groote party peper vooruyt te mogen becomen.

Wat de gemelte swaricheyt belangt, welcke d' Engelsen hiernaer souden mogen moveeren, verstaet den raet datmen [die] prevenieeren ende wech-nemen sal met d' Engelsen alvooren t' insinueeren, alhoewel wy condescenderen in uytterlijcken schijn de minste te wesen ende d'eerste aenspraak te doen, dat sulcx geschiet met conditie ende onder protest van niet te sullen vercorten ende prejudicieeren 't recht, respect ende prerogatiff, welcke onse Meesters ten aensiene van de gesupporteerde ende noch te dragen lasten in de besettinge van Batavia ende de reede van Banham te pretendeeren hebben ende haer gerechtelijck sijn competeerende.

In 't fort Batavia, adi ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Saterdach heden 26 November 1622. Nadat eenigen tijt in deliberatie gestaen hadde, op wat voyage men de *Vrede* best gebruycken soude, is eyntlijck op heden gearresteert, datmen dito schip prepareeren ende in de ladinge leggen sal, om met cleeden, provisien ende andere nootlijckheden ter gelegener tijt innewaerts aen gesonden te mogen werden.

Item alsoo den coopman Houdaen adviseert seecker Portugees scheepken met een goede perte Guseratse cleeden in de Straet van Malacca veroverd te hebben, ende hoe voorgenomen hadde deselve tegen Januario toecomende na Jamby te senden, is goet gevonden, datmen met seecker Engels jachtien, welck desen aenstaenden nacht naer Jamby vertreckt, aen den coopman van der Dussen adviseeren sal, by aldien dito veroverde cleeden in Jamby ende de plaatzen daeromtrent met geen behoorlijcke advance tegen peper verhandelt connen worden, dat dan een jacht met sooveel Gouseratse ende dienstige Custcleeden vandaer binnen door naer Atchijn ende de custe van Sumatra seinde als tot bevoirderinge van de last in peper van doen sal hebben.

Item alsoo de *Neptunis* (tegenwoordich voor Bantham op de wacht liggende) dagelijcx seer verswact, invougen dat sijn geschut langer op den overloop niet voeren can, maer genootsaeckt is, 't meerendel in 't ruym te bergen, ten anderen, dat oock 't scheepsvolcq (nu over de . . .¹⁾) maenden voor Bantham gestadich gelegen hebbende) mede groote instantie doet om eenmael verlost te worden, is goet gevonden, datmen dito *Neptunis* opontbieden, ende in desselfs plaatse 't jacht den *Dolphijn* neffens den *Witten Beer* aldaer op de wacht leggen sal.

Item alsoo cappiteyn Marten Visscher, alias Vogel, bij request versocht heeft om restitutie off vergoeding te mogen becomen van seeckere syne cleeden, welcke hy verclaert door d' heer Gouverneur Houtman in de Molucques (onder tytel van particulieren handel) aengeslagen ende geconfisqueert te wesen, te weten eens met 't schip *Orangien* een perte van omtrent 800 realen, ende andermael met 't schip den *Hondt* een perte, ongeveer 300 realen van achten waerdich; ten anderen alsoo voorsz. Vogel by sijnne mannewaerheyt verclaert, dat hy voorgemelte cleeden op Amboina ingecocht hadde, ten tydc noch een vryman ende buyten Compagnie's dienst was, met intentie om sijn particulier proffijt neffens andere vrye lieden daermede te gaen soecken, ende dat hem deselve cleeden noch aen de hant gebleven waren, doen hem d'E. heer Generael op de jongste tocht van Banda weder in Compagnie's dienst aennam, ende met het cappiteynschap vereerde, is om seecker consideratiën goet gevonden, datmen dito Vogel by provisie vergoeden sal 300 realen voor de cleeden, in de *Hondt* aengehaelt, alsoo dc heer Houtman in syne brieven

¹⁾ Niet ingevuld.

mentie daervan maeckt, ende wat aengaet de cleeden van *Orangien*, dewyle d'heer Houtman in syne brieven geen volcomen bescheyt daervan geeft, wort de dispositie daervan tot naerder blyck ende behoorlijcke kennisse van saecken uytgestelt.

Jan Reyersz. van Wieringen, uytgevaren voor opperstuerman met 't schip den *Eenhoorn* de laeste reyse a/f 52 ter maent, denwelcken op d'uytreyse door 't overlyden van den schipper Cornelis Martensz. sijnde den 29 October anno 1620 door den scheepsraet in des overledens schippers plaatse is gestelt, ende 't selve ampt alsnoch bedient, wort toegeleyst tsedert 29 October voorsz. dat het schippersamt waergenomen heeft, voortaen te winnen f 65 ter maent.

Reyer Saeckels van Medenblicq, uytgevaren anno 1619 met 't schip de *Goede Fortuin* voor bottelier a/f 29 ter maent, nu laest gedient hebbende voor boomwachter, denwelcken op 7 February passato schipper op 't jacht *Borneo* gemaect is, wert toegeleyst tsedert voorsz. tijt, dat het schippersamt bedient heeft, voortaen te verdienen f 40 ter maent.

Marten Puttiger van Delits, uytgevaren de tweede reyse met 't schip *Mauritius* voor soldaet, tegenwoordich sergiant a/f 18 ter maent, wiens tijt geexpireert is, wert opnieuws aengenomen de Compagnie noch drie jaeren in 't lant te dienen in voorsz. qualite a/f 28 ter maent tot in 't vaderslant toe, de tijt ende gagie innegaende tsedert 9 October passato.

Coenraed Ghijsbertsz. van Welsen van Haerlem, uytgevaren anno 1620 met 't schip *Gouda* voor bootsman ende voorsanger a/f 9 ter maent, denwelcken eenigen tijt geleden voor coster ende voorsanger in de kerck gedient heeft, ende daernae op 26 Januario passato door 't vertreck van Meester Jan van den Broecke als schoolmeester gebruycikt is, wert tsedert voorsz. tijt, dat het schoolmeestersamt bedient heeft, voortaen toegeleyst te verdienen f 24 ter maent.

Harman Cray van Cuelen, uytgevaren anno 1619 met 't schip *Amsterdam* voor soldaet, Jacob Jansz. van Moerbeeck, uytgevaren anno 1619 met 't *Wa-pen van Zeeland* voor adelborst, ende Coenraet Jansz. van Dorsten, uytgevaren 1620 met *Zuyt-Hollant* voor adelborst, dewelcke langen tijt geleden voor wilschutten gedient hebben, wert toegeleyst tsedert 7 July passato voortaen te verdienen yder f 15 ter maent.

Anthony Fernando van Heuglie, omtrent 3 jaeren geleden met vrye wille van de Custe van Coromandel met den *Dolphijn* gecomen, tegenwoordich dienaer van den cappiteyn deses garnisoens, wert ten respecte van dien tsedert primo September toegeleyst voortaen te verdienen soldaets gagie van f 9 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Dincxdach adi 29 November 1622. Alsoo de twee tingans, welcke voor desen uytgesonden waren om 't *Wapen van Rotterdam* aan de Zuytsyde van Java te gaen soccken, op dato by Oosten Java door de Straet Balabuan hier wedergekeert sijn, tydinge brengende hoe 't voorsz. *Wapen*, Godtloff, in redelijcken stant gevonden hadden, ende dat met goetvinden van den raet door de Straete van Baly naer Amboina overgesteecken was, inhoudende alle syne ingeladen Nederlantse provisie, met dry en een halff kisten contanten; item dat de jachten den *Hazevint* ende den *Harinck* acht kisten contanten uyt ditto *Wapen* gelicht hadden om daermede herwaerts aen te keeren, nadat in Grissi en passant eenich hout souden ingenomen hebben, soo geest syne E. in bedenckinghe, offmen den *Eenhoorn*, welcke alrecede eenige weecken volladen gelegen ende expres op tydinge van 't *Wapen* voornoemt gewacht heeft, datelijck voortseynden sal, dan offmen 't selve noch soolange soude mogen op houden totdat de *Vrede* volladen sy, om alsdan met den anderen in compagnie innewaerts aen te mogen vertrecken; item offmen de 100 vaten vleys en speck, mitgaders 25 leggers Spaense wijn, welcke tegenwoordich voor Amboina ende Banda in den *Eenhoorn* geladen sijn, sal laten voortgaen, dan offmen die daer weder uyt lichten sal.

Den raet verstaet ende arresteert dienvolgende, datmen den *Eenhoorn* op houden sal totdat de *Vrede* volladen sy, om alsdan gelijck in compagnie innewaerts aen te mogen vertrecken; item datmen uyt den *Eenhoorn* de 100 vaten vleys ende speck met 25 leggers wijns lichten, ende cleeden mitgaders andere nootlicheden in plaets van dien schepen sal, ten aensien dat 't *Wapen van Rotterdam* den eysch van dese provisien ende verscheyden andere behoeften, naer men verstaet, ruym sal connen voldoen, ende principalijck, dat wy hier seer schaers voorsien blyven tegen vele gebrekelycke schepen, soo tegenwoordich hier te reede leggen, als degene welcke dagelijcx van verscheyde quartieren verwacht worden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Donderdach adi primo December 1622. Achtervolgens resolutie, in dato 8 November passato by den Raet van Dissentie genomen, waren met gemeen advijs personen van wedersyden gecommitteert om audientie by den Pangoran van Bantham te gaen versoecken, welcke dienvolgende op den 15^{en} derselver maent van de schepen voor Bantham leggende met een schuyt ende vreedevaen by lichten dage na Bantham gevaren sijn, ende omtrent den boom comende van de wachten buyten gehouden wierden, totdat de Sabandaer in persoone met een prauw haer buyten op 't water quam verspreecken, vragende wat voor volcq ende van wien sy gesonden waren ende wat sy begeerden,

daerop de gecommitteerde antwoorden, dat van de cappiteynen wegen de Nederlantse ende Engelse Compagnien gesonden waren om den Pangoran te sprecken. De Sabandaer versocht, sy wat vertocven souden, hy wilde den Pangoran daervan rapport doen, ende een wijl daerna weder gecomen sijnde, seyde, dat sy hem de bootschap eerst mosten te kennen geven, hy soude deselve aen de Pangoran wel overbrengen, ende haer daerop weder bescheyt comen geven; waerop de gecommitteerde hem aendienden, hoe de voorschreve cappiteynen genegen waren, alle gepasseerde misverstanden van wedersyden t' accomodeeren ende d' oude vrientschap met den Pangoran te vernieuwen, daerop den Sabandaer diende, sy al overlange tot hetselue mede genegen waren geweest, daer noch toevoegende: „maer hoe salt met Jacatra gaen? dit wil den Pangoran alvooren gerestitueert hebben, eer der van vrede gehandelt can worden”; daerop de gecommitteerde wat t' ontydich antwoorden: „Jacatra was Jacatra, dat hadde al te veel arbeits ende gelt gecost om soo licht daeraff te scheyden.” De Sabandar repliceerde: „sy mochten dan wel weder vertrecken, want soo lange Jacrata niet wedergegeven wiert, con der van geen vrede gehandelt worden”, ende nam hiermede vriendelijck sijn affscheyt.

Niettegenstaende dese aenspraecke hiermede t'enemael ass scheen gescreden te wesen, soo heest syne E. evenwel goetgedacht, andermael over dese handelinge met de gecommitteerde van d' Engelsche Compagnie op gisteren te discoureeren, ende met eenen te delibereeren hoe men voorder in dese saecke diende te handelen, 'tsy dan datmen de beseindinge andermael behoorde te hervatten, ende opniews audientie versoeken, dan off het raetsamer ware noch eenigen tijt te laeten verloopen, ende een ander expedient van seecker geschooren Chinees van Intche Moeda te gebruycken, welcke presenteerde ongeveer een maent na desen na Bantham te gaen, byaldien men hem derwaerts begeerde te employceren.

Die van d' Engelsche Compagnie waren in 't eerste van opinie ende hielden oock hard aen, datmen de beseindinge soo datelijck door ons eygen natie niet hervatten soude, opdat den Pangoran door al te gestadich aensoeken niet te seer en verharde, ende men andermael met beschaemtheyt ende verachtinge geen repulsa quame te lyden, maer hielden 't beter, datmen 't noch soo lange aensaege totdat omtrent een maent tijts verloopen ware, ende datmen dan den voornoemde Chinees van Intche Moeda na Bantham senden soude, dewijl hy synen dienst presenteerde, om door denselven alvooren den wech tot audientie te doen bereyden.

Die van de Nederlantse Compagnie waren van gevoelen, dat noch door desen Chinees, noch door geenige andere natien yets goets tot d' audientie, veel min ten principale, gevordert conde worden, dewyle geene Chinesen ofte

andere natien van crediet naer Bantham souden derven gaen, ende geringe personen niet alleen geen gelooff gegeven, maer oock by de cop gevattende gevanckelijck geset worden, gelijk aen voorgaende beseindinge van selfs een geboren Bantammer, die hier gevangen was geweest, mitsgaders een vry Chinees gebleecken was, welcke nochtans door des Pangorans besteken werck ende secrete aenradinge van den Senapaty van hier naer Bantham gesonden waeren; uyt welcke actien syne E. besloot, genouchsaem bleek, dat den Pangoran met sulcke middelaers niet genoecht was, maer begeerde, dat d' aenspraecken door ons publijckelijck gedaen wierden, opdat hy aen d' uytterlijcken schijn van d' eere bleve, ende wy voor alle de werelt de minste souden schynen te wesen. Aengesien offer de saecke door ons selfs sal moeten gevordert worden, datter met vertoeven niet dan tijt verlooren wierd, alsoo men wel verseeckert was ende uyt de voorgaende secrete onderhandelingen genouchsaem bespeurt hadde, dat Bantham tot vrede genegen was, maer dat den Pangoran hem soo hard ende ingetrocken hieldt, alleen om syne peper wel te doen gelden, ende des te advantagicuser conditien met ons te mogen maecken, waerover die van de Nederlantse Compagnie concludeerden, dat d' aenspraecke door ons eygen gecommitteerde in geenderley manieren verachteren conde. Al waer 't oock soo, dat weder afgewesen wierden sonder audientie te becomen, den tijt (welcke d' eenige middel is, die den Pangoran vermurrewen moet) liet ewel niet te verlopen, ende al waer 't den Pangoran op ons aenspraecke hem des te harder ende trotser thoonde, wat conde ons sulcx hinderen ende syne arme gemeente soulageeren, welcke t'enemael tot vrede genegen was? Die van Bantham hadden oock genouchsaem [gesien] dat wy ons wel weder retireren ende sonder haer bestaen connen, gelijk voor desen wel gebleecken was, als wanneer meer dan twee volle jaren hebben laeten verlopen, omdat den Pangoran ons desmaels mede audientie geweygert hadde. Dit exempel soude haer in nadencken houden, dat sulcx wel weder mocht gebeuren, ende genomen d' aenspraecke alsnoch geen vrucht baerde, soo sal deselve niet te min tot overtuiginge van onse voldoeninge ende in forme van protest tegen den Pangoram naemacls mogen dienen. Daerbeneffens soo can door dese middel grooten onlust ende oneenicheyttusschen de gemeente, die na den vrede tracht, ende de groote, die deselve wederhouden, veroorsaeckt ende gevoet worden. Op dese ende verscheyden andere consideratien, welcke d' heer Generael de gecommitteerde van d' Engelse Compagnie in den raet op gisteren voordroech, avoyeerden sy d' aenspraecke te vervolgen, ende wanneer het d' heer Generael ymant gelieffde na Bantham te committeeren, souden van harentwegen een adjunct daerby voegen, persisterende niet te min by hare vorige opinie, dat het niet voorderen soude.

Ende nademael d' Engelsen, aleer de jongste aenspraecke met Bantham

geschiet was, haer altoos seer genegen hadden gethoont om d' onderhandelinge met Bantham te onderstaen, ende dat alsnu, de voorgaende aenspraecke geschiet sijnde, in haer voorgemelte genegentheyt schynen te verflaeuwen ende achterwaerts te trekken, is syne E. in nadencken uyt wat beweginge d' Engelse van opinie dus mogen, immers schynen, verandert te wesen, 't sy dan dat sy sinceerlijck naer haer gevoelen van de saecke oordeelen, off dat uyt wangunst d'aenspraecke soeken weer te houden, vresende mogelijck, soo den vrede ende openinge in den handel getroffen wierd, dat wy, dewyle sy sonder gelt sitten, eenich voordeel van Bantham souden mogen vooruyt trekken, off dat sy de handelinge soeken te trayneeren totdat d' heer Generael vertrocken sy, ende syliesen ondertusschen van Engelant enige middelen souden mogen becomen, om alsdan den handel tot Bantham selfs te versoecken ende haer als interposite middelaers in te dringen, opdat men alsoo door haer toedoen alleen soude schynen den handel te genieten, ende syliesen stoffe becomen mochten actie daerop te formeeren. Hebben haer oock voor desen niet ontsien in den raet selfs te sustineeren, dat haer tot Bantham geen acces noch handel geweygert soude worden, soo wanneer sulcx maer voor haer alleen versochten. Het blijkt mede, dat sy van langerhant hare saecken daerna geschickt hebben, om de goede man met die van Bantham te speelen, tot welcken eynde eenige jaeren herrewaerts geene schepen tot de besettinge van Bantham geforniert, maer met expresse voordacht nagelaten hebben, onder pretext nochtans, gelijck off het haer aen de middel ontbroken hadde, daer nochtans wel anders bewesen can worden; latende alsoo niet alleen de besettinge van Bantham t'enemael tot onsen laste, maer hebben oock wel onbeschaemdelijck derven sustineeren, dat de besettinge met groote schepen niet alleen onnodich, maer oock nadeelich was, maer datmen Bantam met minder ende cleen vaertuych soo behoorde te besetten, datter niet alleen geen joncken, maer oock geen tingans, ja, de visschers selve niet uyt noch in conden vaeren, gelijck off sy ons hadden willen opdringen, dat wy Bantham niet alleen met groote schepen, maer oock met onse tingans hadden hooren te benauwen, om ons alsoo des te odieuser by die van Bantham ende t'enemael de quade man te maecken.

Op welcke consideratien d'E. heer Generael synen raet alsnu noch cens in bedenkinge geeft, wat geradenst sy: datmen andermael de saecke hervatte ende de voorgaende aenspraecke vervolge, off datmen noch wat behoorde te trayneeren, om te sien, wat veranderinge den tijt ondertusschen soude mogen medebrengen. Den raet de saecke wel overwogen ende gedebateert hebbende, is van advyse, datmen d'aenspraecke andermael behoorde te vervolgen, alsoo niet bevinden dat daerdoor eenige verachteringe ontstaen can, al waer 't oock schoon men geen audientie becomen conde; wacover gearresteert is

datmen op morgen 't jacht *Borneo* na Bantham seinden ende derrewaerts committeeren sal Heyndrick de Hane ende Hans de Rijcker met alsulcken adjunct vanwegen d' Engelsche Compagnie als sy goet sullen vinden mede te senden, om te onderstaen off by den Pangoran audientie te becomen sy, ende voorts te sien offmen door dese aenspaecke openinge in den handel ende voor onse Meesters eenich voordeel sal connen obtineeren.

Adriaen Jacobsz. van der Dussen, uytgevaren anno 1614 met 't schip den *Engel* voor ondercoopman, tegenwoordich oppercoopman in Jamby, wort de nova aengenomen de Compagnie 3 jaren na d' expiratie van sijn eerste verbonden tijt in 't lant te dienen a f 120 ter maent, de gagie van voorsz. tijt ingaende.

Mathijs van Ockerzel, uytgevaren voor ondercoopman met 'tschip *Gouda* a f 26 ter maent, denwelcken door den commandeur Francois Lemmens in Solor als coopman op 't jacht de *Valcq* is gestelt, wort alsnu door d' heer Generael in voorsz. ampt geconfirmeert ende toegeleyt tsedert primo Juny passato voortaen te winnen f 50 ter maent.

Heyndrick Jacobsz. van Delft, uytgevaren voor constabel met 't schip *Zierickzee*, tegenwoordich schipper op 'tschip *Zeelant*, wort aengenomen na d' expiratie van sijn eerst verbonden tijt, sijnde in Januario 1621, de Compagnie 3 jaren te dienen, mits van voorsz. tijt ass voortaen genietende f 80 ter maent.

Pieter Fransz. van Amsterdam, uytgevaren anno 1619 met 't schip *Dordrecht* voor hoochbootsmann, tegenwoordich schipper op 't schip *Sampson*, wiens tijt in Augusto passato geexpireert is, wort weder opnieuws aengenomen de Compagnie na d' expiratie van sijn verbonden tijt 3 jaren in 't lant te dienen, mits tsedert 18 Juny passato winnende f 80 ter maent.

Arend Cornelisz. van Schiedam, uytgevaren anno 1619 met 't schip *Dordrecht* voor quartiermeester, denwelcken omrent 16 maenden voor schipper op 't fregat *Jacatra* gevaren, ende alsnu 't voorsz. ampt op 't jacht *Cleen Tholen* bedienende is, wort toegeleyt van den tijt ass, dat het schippersampt op 't fregat *Jacatra* bedient heeft, tot 27^{en} May passato f 25, ende tsedert dien tijt voortaen te verdienien f 40 ter maent.

Isaack Claesz. van Crevecœur, uytgevaren anno 1619 met 'tschip d' *Oranjeboom* voor oppercuyper a f 14 ter maent, wiens tijt in Augusto passato geexpireert is, wort opnieus aengenomen de Compagnie 3 jaeren na d' expiratie van synen verbonden tijt in 't lant te dienen in voorsz. qualite, mits genietende f 18 ter maent tsedert primo July passato.

Jacob Fransz. van Alckmaer, uytgevaren anno 1616 met het schip *Westvrieslant* voor bootsman, tegenwoordich bosschieter, wort opnieus aengenomen de Compagnie 3 jaren in voorsz. qualite in 't lant te dienen a f 14½ ter maent, de tijt ende gagie ingaende tsedert 27 July passato.

Abraham Jansz. van Delft, uytgevaren de laeste reyse met 't *Postpaert* voor jongen a f 4 ter maent, wert toegeleyl tsedert 4 May passato voortaan te verdienen f 8 ter maent.

Otto Heyndricxz. van Breemen, uytgevaren met 't schip *Hollandia* voor jongen a f 4 ter maent, wort toegeleyt voortaan te verdienen f 7 ter maent, tsedert 23^{en} May passato.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Maendach adi 5 December 1622. Alsoo deschepen *Walcheren*, *Delfffshaven* ende *Alckmaer* tegenwoordich hier te reede niet Europischc retouren vol-laden liggen om met den eersten naer 't vaderlant versonden te mogen worden, soo stelt syne E. in deliberatie wat best gedaen sy, te weten, datmen dese drie schepen datelijck vooraff despechere, off datmen se noch soolange op-houde, tot datter noch een vierde ooste meer affgeladen connen worden, om alsoo des te stercker compagnie te maecken.

Den raet is van advyse, datmen de voorsz. dry schepen noch eenigen tijt off per tout dese maent behoorde op te houden, om te sien, wat retouren van Jamby, de Bocht van Patany, Custe van Coromandel, Suratte ende andere quartieren ondertusschen noch soude mogen incomen, om daermede *Mauritius*, welcke alreede ruym ende over sijn halve last in heeft, mitsgaders noch een andere schip, soo 't mogelijck ware, aff te laeden. De reden welcke den raet hiertoe beweecht is dese: so men voorsz. drie schepen nu vooraff laet gaen, ende corts na desen sooveel retouren byeen creech, dat *Mauritius* daermede conde affgeladen worden, soude in desen gevalle dito schip off alleen naar 't vaderlant vertrecken, off volgens d' ordre van de Mayores soo lange opgehouden moeten worden, totdat noch een ander scheepsladinge bequa-men, om alsdan in compagnie van twee tenminsten, soo 't niet meer wesen conde, versonden te mogen werden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Saterdach adi 10 December anno 1622. Nadat meer als een jaer geleden by syne E. voorgedragen ende tot diverse maelen ondertussen in deliberatie geleyt was, off het niet oorboir ende raetsaem ware datmen een generale collecte bestont te doen om tot d' opbouwinge van een kercke binnen dese stede Batavia aengeleyt te worden, ende aengesien de gemeente ende toelooپ der Christenheyt, door Godts sonderlinge genade, dagelijcx lancx soo groter wort, invoegen dat het tegenwoordige huys, daer den godtsdienst gedaen wort, veels te cleen ende t' onsterck valt om de tegenwoordige Christenheyt

te dragen, is eyndelinge op heden gearresteert, datmen met d' instellinge van de collecte voortvaren, ende van nu voortaen tot d' opbouwinge van voorgemelte kerck beginnen sal te versamelen, sooveel als yder met sijn vrye wille, uyt puere liberaelhey't, goet sal vinden tot soo een Goddelijck ende heyligh werck te contribueeren. Ende werden provisionelijck tot collecteurs gecommitteert Jacob Anthonisz. Dubbeltrijck, predican, mitsgaders den ondercoopman Dirck van der Lee, diacon deser gemeente.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Woensdach adi 12 December anno 1622. Alsoo de *Vrede* tegenwoordich volladen ligt, om met den eersten innewaerts aen gesonden te mogen worden, is goet gevonden datmen dito schip met 100 coppen gemant recht door lancx de custe van Celebes naer de Moluccos sal laten gaen, niettegenstaende eenige goederen voor Amboina ende Banda benefessens die voor de Moluccos is inhebbende, oorsaecke dito schip spoediger over de Molucques in Amboina ende Banda comen, dan over Amboina in de Molucques ende van daer weder in Amboina keeren can; mede ten aensien men goetvint d' heer Houtman op sijne ernstige instantie te doen verlossen ende syne E. te committeeren omme de visite in Banda voor sijn overcompste te gaen doen, 't welck lichtelijck soude connen ontstaen, byaldien dit schip eerst over Amboina naer de Molucques gesonden wiert, alsoo niet eer als toecomende April van Amboina na de Molucques soude connen vertrecken, als wanneer 't Suydermousson begint te wayen, invoegen dat mogelijck niet weder van de Molucques in Amboina, veel min in Banda soude connen keeren; ende soo van hier recht door na de Molucques gaet, sal dito schip in February met Godts hulpe daer connen wesen ende van daer niet het Noordermousson noch voor de wint naer Amboina ende Banda connen keeren.

Item overslach gemaeckt hebbende, wat contanten ende coopmanschappen op primo Juny passato in de Molucques waren resterende, gelijck mede, wat cleeden soo met Munnickendam tsedert derrewaerts gesonden sijn, ende nu met de *Vrede* volgen sullen, wort bevonden dat deselve over bastant sullen wesen (al waer 't schoon d' Engelsen haer contingent niet fournieren) om de nagelen, welcke dit jaer souden mogen vallen, in te coopen. Niettemin is goet gevonden, datmen ten overvloet een kiste met 8000 realen in dito *Vrede* schepen sal, met ordre, byaldien inde Molucques gederft connen werden, dat deselve in sulcken gevalle voorts naer Amboina seinden.

Item alsoo 't getal van de raden van Indien volgens d' ordre van de heeren Meesters niet compleet is, daerbeneffens dat d' E. heer Generael ende noch eenige andere raden genegen sijn ende voorgenomen hebben, haer met den

eersten naer 't vaderslant te transporteeren, mede datter een suffisant persoon nae de Molucques sal dienen gesonden te werden om d' heer Houtman te vervangen, is goet gevonden den persoon van Jaecques Lefebvre, wiens tijt May toecomende gaet expireeren de novo tot raet van Indien aen te nemen, om van nu aff ende voorts drie jaeren na d' expiratie van synen verbonden tijt de Compagnie in voorsz. qualite int lant te dienen a f250 ter maent, de gagie van nu aff ingaende tot huys toe.

Is mede goet gevonden, datmen voorsz. Lefebvre met de *Vrede* na de Molucques sal laeten gaen om 't gouvernement van den E. Frederick Houtman aldaer over te nemen.

Item datmen andermael confirmeeren sal, met de demolitie ende 't verlaeten van Saboa voort te vaeren, 't garnisoen vandaer te lichten ende Malleyo daermede te verstercken.

Item datmen, om d' ongeruste gemoederen der Tarnataenen wat neder te setten, eenen vriendelijcken brieff aan den coninck van Tarnaten ende synen oom Kitchil Ali schryven, mitsgaders aan deselve een goede vereeringe senden sal, te weten aan den coninck 150 baelen Japonsen rijs, aan Kitchil Ali 100 dito baelen met noch een gouden kettingh van omtrent 200 realen waerdich.

Item datmen noch aen verscheyde andere groote eenige redelijcke vereringen doen sal, in alles ongeveer tot de waerdig van 2000 realen van achten.

Item alsoo den *Eeuwhoorn* van gelijcken volladen ligt om met den eersten versonden te mogen worden, is goet gevonden, datmen dito schip met omtrent 50 a 60 coppen mannen ende met den eersten naer Amboina depecheeren sal. Item datmen daermede voor Banda senden sal een kist met 8000 realen van achten, met ordre, byaldien in Banda niet noodich sijn, dat dan deselve weder na Amboina gesonden werden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX.

Aen d' heer Willem Jansz. voorgedraegen sijnde d' aenneming van Jacques Lefebvre, approbeert mits desen 't arrest by den raet in bovenstaende resolutie aengaende de persoon van voorschreven Lefebvre genomen, adi 19^{en} December anno 1622.

In 't fort Batavia. Was onderteeckent WILLEM JANSZ.

Maendach adi 19 December 1622. Andermael by syne E. voorgedragen sijnde ossinen achtervolgens resolutie in dato 12 deser de *Vrede* recht door na de Molucques senden sal, persisteert den raet alsnoch by vorich advijs, alsoo omtrentscheide redenen, in gemelte resolutie verhaelt, van gevoelen is, de Compagnie ongelijck beteren dienst geschieden sal dat dito schip van hier

recht door de Mollucques eerst aenloope, dan dat over Amboina derwaerts gesonden werde.

Item alsoo men verstaet, ende volgens verscheyden attestatien seeckerlijck geinformeert is, dat Martijn Sonck, tegenwoordich Gouverneur in Banda, sich tegen 't generael verboth van sijnne E. groffelijck vergrepen heeft met noode-loose ende lichtveerdige eerscheuten te schieten, sulcx dat na d' opgenomene calculatie in weynich dagen tijts omtrent de 90 vacten boscruyt ende 12.000 W groff scherp onnuttelijck in eerscheuten verguist soude hebben, sijnde een al te grooten onbedachtheyt ende dertelheyt, daerby de Compagnie in de main-tenu van haren staet, soo tegen openbaer gewelt van vyanden, als contra-mine van geveynsde vrienden, grootelijcx soude connen vercort worden, niet sonder merckelijcke nadocht, dat diergelijcke lichtveerdige abuysen, soo in 't gemeen gouvernemant, als perticulier comportement sijns persoons souden mogen begaan wesen, geest syne E. den raet in bedeinckinge op wat manieren men hierinne behoorde te voorsien, namentlijck off men voorsch. Soncq absoluutelijck hier ontbieden sal, om syne saecke persoonlijck te comen verantwoorden, dan off men ymant expresse commissie geven sal om de visite in Banda te gaen doen om van alles behoorlijcke informatie op te nemen, ende off men ter dispositie van alsulcken visitateur sal laten staen, na bevindinge ende merite van saecken den voorgemelten Soncq off in 't gouvernemant aldaer te continueeren, off hem van daer te lichten ende herwaerts aen te senden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACQUES SPECK, JACQUES LEFEBVRE.

Dincxdach, adi 20 December 1622. By sijnne E. in deliberatie geleyt sijnde wie men tot de visite van Banda de commissie verleenen sal, is by den raet goetgevonden, datmen den gouverneur Houtman off in desselffs absentie aen den gouverneur van Speult dese saecke beveelen sal.

Item op de propositie by syne E. gisteren den raet in bedenckinge gegeven, aengaende den gouverneur Sonck, is op heden gearresteert, datmen hem behoudens sijnne qualiteyt ende eere herwaerts ontbieden sal, met last aen den gouverneur Houtman, off in sijnne absentie aen den gouverneur van Speult, dat sulcx met een perticuliere missive (die men tot dien eynde senden sal) den voorsch. Sonck aendiene, ende dat voorder met advijs ende goetvinden van den raet aldaer des voorsch. gouverneurs plaatse in Banda met een bequaem president beklede om gedurende desselffs absentie ende naerder ordre van hier de saecke aldaer behoorlijck te dirigeeren ende waer te nemen, met voorder ordre dat dito Houtman off Speult volcomen informatie nemt, ende deselve met den eersten oversende, soo van 't gepasseerde als de voordere compor-tementen van dito Sonck.

Is mede goet gevonden, datmen den oppercoopman Jan Jansz. Visscher ende noch een bequaem ondercoopman tot hem met den *Eenhoorn* innewaerts sal laeten gaen om in Amboina off Banda, daer 't den dienst van de Compagnie soude mogen vereysschen, geemployert te worden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACQUES SPECX, JACQUES LEFEBVRE.

Dincxdach adi 27 December 1622. Alsoo na gissinge aan de ladinge van *Mauritius* noch omtrent 70 lasten ontbreecken, ende men geen seeckere reeckeninge maecken mach van andere quartieren vooreerst eenige Europeische retoeren te sullen becomen, als van Jamby alleen, vanwaer den coopman van der Dussen by syne jongste missive adviseert, dat tegen halff Januario toecomende, 't *Wapen van Delft* last hoopte te becomen, soo stelt d'E. heer Generael voor, dewyle den tijt verstreecken is, welcke op 5^{en} deser gearresteert was datmen de volladen schepen *Walcheren*, *Delfshaven* ende *Alckmaer* soude ophouden, offmen dese gemelte drie schepen vooraff naer 't patria sal laeten gaen, dan off men noch eerst eenige advysen naer Jamby souden mogen senden, omme 't *Wapen van Delft* op t' ontbieden met alsulcke ladingh als soude mogen inhebben, om de last welcke aen 't *Wapen van Delft* ende *Mauritius* souden mogen gebreecken, uyt *Delfshaven* te voldoen, ende sooveel te stercker in vloote naer 't vaderslant te mogen gaen, dan off men nu over de affseindinge van de jegenwoordige drie volladen schepen finalijck disponneren sal. Den raet is van advyse, datmen de schepen noch tot halff January ophouden, ende ondertusschen een advijs na Jamby met een wel beseilde sloupe senden sal om 't *Wapen van Delft* datelijck hier t' ontbieden, op hoope dat tusschen halff ende ultimo Januario noch hier sal connen comen, ende in plaatse van drie, vier groote schepen naer 't patria sullen connen gesonden worden, alsoo men verhoopt dat 't *Wapen van Delft* sooveel ladinge mede sal brengen dat sijn ende *Mauritius* ontbreekende last uyt *Delfshaven* sal connen voldaen worden.

Item alsoo den E. Abraham van Uffelen, directeur der Custe Coromandel, op syne E. versocht heeft om het cartasgelt voor hem te mogen hebben, 't welck by de Moorsche schepen ende ander vaertuych van Palliacat varende voor onse passepooten volgens d' instellinge van den directeur de Haze aldaer aen de Nederlantse Compagnie betaelt wort, bedragende volgens van Uffelen's schryvens jaerlijcx ongeveer 100 Palliacatse pagoden, is by syne E. ende den raet goet gevonden datmen dito van Uffelen 't voorschreven cartasgelt sal laten genieten, soolange als 't den E. heer Generael ende den raet goetvinden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN,

PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACQUES SPECX, JACQUES LEFEBVRE,
GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF.

Saterdach adi ultimo December 1622.¹⁾ Den breeden raet door ordre van d' E. heer Generael Coen op 5^{en} deser maent binnen 't fort Batavia beroepen sijnde, wiert by syne gemelte E. in volle vergaderinge, ten oversitten van de gecommitteerde wegen de E. Engelse Compagnie Thomas Brockedon ende Willem Slethwold, voorgedragen, hoe, door Godes sonderlinghe zegen, den toeloop van verscheyde volkeren in dese teere aencomende republijcke van Batavia van dach op dach seer was toenemende, waerdoor de lasten, soo tot bereydinghe van onbequame gronden, graven van burchwallen, provisionele sluytinge van de stat, timmeringen van reduyten ende verscheyden andere wercken tot gerieff van den inwoonder dagelijcx groter en groter vielen, ende in toecomende noch stonden te vermeerderen, sulcx dat de Nederlantse Compagnie (onaengesien eenige extraordinary collecten) ten respecte van dese gemelte lasten aende statswercken alreed een groot stuck gelts ten achteren stont, behalven d' excessive ordinarie lasten van 't garnisoen ende versterckinghe van 't fort Batavia, welcke sy daerenboven alleene was supporteerende; dat het derhalven de gemelte Compagnie onmogelijck was sonder merckelijcke vercortinge in haren staet ende middelen, dese ende gene lasten gestadich te dragen, waerover syne E. den raet in bedenckinge gaff, offmen, tot soulagement deser insupportabele lasten, op de tollen van de incomende ende uytgaende goederen eenige verhooginge soude mogen invoeren, ende op wat manieren sulcx met de minste beswaringe van den burger ende vreeindeling op 't gevouchlijcxe soude connen ende behooren te geschieden.

Item offmen oock op de erffgronden, welcke tot noch toe onbeswaert waren geweest, voortaan eenige lasten soude mogen instellen.

Wiert voorder by syne E. voorgedragen, alsoo dese plaatse van verscheyde vreemde natien dagelijcx seer gesfrequenteert wiert, de burgery noch swack, ende de stat niet t' enemael in behoorlike deffentie besloten was, daerbe-nessens dat de Javanen in 't generael, soo die van den Mattaram als van Bantham, genouchsaem voor openbare vyanden gerekent mochten worden, alsoo de geruchten alreede geloopen hadden, dat d' een off d' ander tijt wel eenige verraderye ende inval by ontyden op de stat souden mogen attenteeren, off het niet oirboir ende nodich ware, omme d' ongevallen ende peryckelen sooveel mogelijck is voor te comen, datmen alle vreemdelinge hare crissen ende cort geweir aen den boom in 't incomen voortaan affnam, gelijck alreede

¹⁾ In regest bij van der Chijs, *Plakaatboek I*, 109 en 608—'09.

(achtervolgens voorgaende arrest) hare piecken, roers, bassen ende ander geweir by den Sabandaer affgenomen ende tot haer vertreck in verseeckeringe bewaert worden.

Op dese voorgemelte pointen versocht syne E. dat de raden hare advysen na rype deliberatie met den eersten schriftelijck souden overgeven.

Andermael op den 8^e daeraenvolgende den breeden raet beroepen ende d'advysen schriftelijck ingebracht sijnde, nadat deselve geopent, gelesen ende opgenomen waren, wiert by pluraliteyt van stemmen geadvyeert, datmen de tollen van alle incomende ende uytgaende goederen (welcke tot noch toe op 5 per cento geweest waren) verhoogen ende indifferent op 10 per cento instellen soude, uytgenomen gout ende silver, gemunt ende ongemunt, welcke vry van incomen, maer voor uytgaen op 20 per cento gehouden wiert. Aengaende de erfgronden, datmen vermits de swacheyt van de burgery, de belastinge derselver noch eenigen tijt uytstellen soude. Belangende de crissen en ander cort geweer vonden eenstemmich geraden, datmen gene vreemdelingen toestaen soude daermede in de stat te comen, doch datmen de nuchoras van groote joncken, aensienlijcke ambassadeurs ende gesanten eenich respect toedragen, ende gedoogen soude met haer crissen te mogen incomen.

Die van d' Engelse Compagnie waren van advyse datmen de tollen alsnoch niet verhoogen maer daerniede noch een wijl aensien soude, totdat de gemeente wat sterker geworden ende den toevoer van commercien wat meer toegenomen soude hebben, gevende voor redenen, dat het in alle nieuw aencomende republijcquen by alle natien altoos in gebruyck was geweest, om den toeloop van volckeren ende aenwas van traffijcque te vermeerderen, eenige immuniteyten ende vryheden te verleenen; sustineerende byaldien men op de tollen alreede eenige verhooginge bestonde in te voeren, dat de confluentie van volckeren in commercye daerdoor souden mogen weerhouden worden; daer noch byvoegende dat den gegenwoordigen toevoer meest in eetbare ende consumptive waren bestont, welcke 't merendeel uyt het lant van de Mattaram was comende, ende soo men nu eenige verhooginge op de tollen invoerde, datmen die van Japara, Candael ende andere plaetsen op Java lichtelijck verwecken soude, de tollen van alle uytgaende provisien in haer lant mede te beswaren, gelijck den gouverneur van Japara (soo sy seyden) alreede begonnen hadde eenige tollen in te voeren, die voordesen noyt geweest waren, allen 't welcke eyndelinge tot laste van de burgery deser stede soude comen te redundeeren. Aengaende de erfgronden ende affnemen van de crissen confirmeerden d'advysen, by den breeden raet daerop gegeven.

Bencon ende Jancongh overhoofden van de Chineese burgery, versochten datmen de verhooginge van den tol ende belastinge van d' erfgronden noch een jaer ofte twee uytstellen soude, vermits de teerheyt ende onvermogent-

heyt van de burgery; aengaende 't affnemen van de crissen vonden gants noodich datmen daermede conform d'advysen van den raet voortvaren soude.

Syne E. d'advysen gehoort hebbende vont goet d' affhandelinge ende finale conclusie deser poincten noch voor een tijt te surcheeren, ende nadat tsedert op verscheyde maelen met den raet van Indien daerover gediscoureert hadde, is eyndelinge op heden gearresteert, datmen voortaan van primo Januario toecomende van alle incomende ende uytgaende waren heffen sal thien ten hondert, uytgesondert van gout ende silver, soo gemunt als ongemunt, welck van incomen vry, maer voor uytgaen, gelijck alle andere waren, 10 per cento betaelen sal.

Item den peper als voor dese vijff ten hondert van incomen, ende thien ten hondert van uytgaen.

Item dat alle Gouseratse, Coromandelse ende Indische cleeden thien ten hondert van incomen ende vijff ten hondert van uytgaen geven sullen.

Omme verscheyden consideratien is mede goet gevonden, datmen d'Engelse Compagnie noch by de vorige tollen laeten sal, als te weten, dat voor cleeden ende andere goederen die sy hier verkoopen 5 ten hondert betaelen sullen, ende dat van peper, nagelen, noten, folie, rijs, benjuwin, gout, was, sandelhout, campher, gommelacque, coques Maladiva, aguilhout, muscus, chivet, ambergrijs, lapes bezar, diamanten, robynen welcke hier souden mogen incoopen ende uytvoeren, betalen sullen (gelijck voor desen op primo October 1620 gearresteert is) thien ten hondert.

De redenen welcke den raet bewegen, thien ten hondert op den rijs ende alle andere provisien, soowel als op de coopmanschappen sonder exceptie te stellen sijn dese: Aengesien 't merendeel van den toevvoer alsnoch anders niet en is als rijs ende consumptive provisien, welcke die van den Mattaram van haren overvloet eenichsints genootsaeckt worden hier te brengen, vermits haar de vrye vaert op Mallacca beleth wort ende deselve in geene andere quartieren slyten connen als hier in Batavia, doordien alle omleggende landen geene ofte seer weynige Javaense provisien trekken, ten anderen ende insonderheyt ten respecte van de monopolie welcke met den rijs gepleecht wort, alsoo den Mattaram niet toestaet ymant eenigen rijs herrewaerts te voeren, dan den tommagon van Candael ende eenige weynige door den tommagon van Tegal, daermede sy hun ende den Mattaram verrijcken, ons beswaren ende haer gemeente verarmen, waerover men genoechsaem verseeckert is, dat de Javanen ten regarde van de groote prossyten, welcke sy op haren rijs ende anderen toevvoer doen, om de verhooginge van vijff of thien ten hondert niet achter sullen blyven, ja, al waer 't datter vry noch meer op gestelt ware, want den rijs in 't lant van den Mattaram om vier, vijff ende ses realen 't last inge-cocht, ende hier tegen 20, 25 ende 30 realen weder vercocht wort, op welcken

prijs sy altoos vaste reeckeninge maecken connen, alsoo de Compagnie meest alle den rijs (behalven 't gene den burger nodich van doen heeft) gestadich tot soo hoogen prijs opcoopt ende niet lager laet loopen, om den toevoer in treyn te houden.

Wat de beswaringe van den burger door de verhooginge van desen tol soude mogen aengaen, can weynich maecken, alsoo yder voor sijn hooft niet boven ses realen van achten aen rijs in 't jaer tot onderhout van doen heeft.

Wat de peper aengaet, niettegenstaende men daerop soowel als op den rijs thien ten hondert soude mogen stellen, vermits den vreemdelingh almede eenichsints genootsaeckt wort, die hier te brengen, aengesien wy de vaert op Mallacca beset houden, noch oock niet toestaen dat die van de Chineesse joncken gehaelt, ofte na eenige quartieren vervoert worde, evenwel omdat die alsnoch meest met onse schepen haelen moeten ter plaatzen daerse valt, ende den toevoer van dien noch soo frequent niet en is als den rijs, vint den raet goet, om de vreemdelingen aen te locken des te eerder ende menichvuldiger met hare peper herwaerts te comen, datmen maer vijff ten hondert voor incomen van de peper heffen sal.

Wat de cleeden belangt, wort den uytvoer van dien niet meer als met vijff ten hondert beswaert, om den affstreck van de cleeden in dese plaatse des te beter te voirderen ende den vreemdelingh niet begeerich te maecken, sijn gerieff op een ander te gaen soecken.

't Uytvoeren van gout ende silver wort op thien ten hondert gestelt, ten respecte van de cleeden, opdat de vreemdelingen eenichsints gedrongen mogen worden, om vijff ten hondert te winnen, haer gelt in cleeden te besteeden.

Wat de Chineese, Patanisse ende Siamsse joncken belangt, den tol van thien ten hondert can haer weynich beswaren, alsoo men 't uiterste van haer niet en voordert, maer gemeenlijck by den hoop accordeert, in voegen dat nauwelijcks de helft van den behoorlijcken tol voor incomen van hare goederen betaelen. Aengaende de Chineese waren vint den raet geen swaricheyt deselve met 10 per cento voor uytvoeren te belasten, alsoo men met Godes hulpe den Chineesen handel t' enemael tot Batavia hoopt te trekken, invoegen dat dese waren op geen andere plaatzen als op Batavia te becomen sullen wesen.

Den raet verstaet mede om alle verraderyen ende boose attentaten van openbare vyanden ende geveynsde vrienden, insonderheyt dese trouweloose Mooren, soo veel mogelijck is, voor te comen, datmen voortaen geene vreemdelingen toe sal staen met hare crissen off eenich ander geweir in de stat te comen, maer datmen haer 'tselve aen den boom affnemen, ende by den Sabandaer tot op haer vertreck sal laeten bewaren, doch datmen de nachadas off oversten van groote joncken, mitsgaders d' ambassadeurs, voor hunne personen alleen gedoogen sal met haer crissen te mogen incomen.

Wat d'erfpachten aengaet, wort verstaen datmen daermede noch wat aensiën, sal totdat de burgery wat stercker ende beter gevest sy.

Item alsoo syne E. den soone van cappiteyn Hittoe, op sijn versoeck geconsenteert hadde met 't schip *Nieu Zeelant* na de Custe Coromandel te gaen om de landen te besien ende eenige rarites voor hemselfen van daer mede te mogen brengen, onder expres verboth dat geen volcq soude vermogen op te coopen, niettegenstaende eenige slaven aldaer opgecocht, met voorsz. schip herwaerts gebracht ende versocht heeft deselve mede naer Amboina te mogen voeren, soo heeft syne E. den raet voorgestelt, wat men hierinne behoorde te doen, ende off het redelijck sy datmen den voorsz. Hittoe sijn versoeck consenteere. Is daerop eens voor al (volgens voorgaende placaet) gearresteert datmen Hittoe sijn versoeck ontseggen ende in geenderley manieren toestaen sal, datter eenich volck by Moorsche off Heydensche natien onder ons gebiet ende daer wy gesach hebben gecocht, geeygent, veel min veroert werde, alsoo 't selve tot schandale ende vercorting van de Christenheyt, mitsgaders eeuwigh verderff van de onnosele sielen grootelijcx is strekende, welcke men in 't heylloose Moorsche gelove gedoogen soude opgetrocken te worden.

Is voorder goet gevonden, datmen met den eersten twee handige jachten prepareeren sal, om na Solor ende Succadana versonden te mogen worden.

Item dat men 't *Postpaert*, den *Swarten Beir*, mitsgaders de joncke de *Hoope* toerusten sal om met den eersten nae Japara ende Grissy om hout ende beesten gesonden te worden.

Omme d'aenplantinge van radijs, pattattissen, boonen, suyckerriet, moes ende alderley aertvruchten alhier te meer te vorderen, is goet gevonden dat daertoe, niettegenstaende voor desen daerop seeckre impositie gestelt hadden, d' erven liber ende vry sullen geven, soolange ende totter tijt toe als den raet goetvinden sal de voorgaende heffinge wederomme te doen, welck geweest is drie realen ter maent voor sooveel lant als een man alleen bearbeyden ende beplanten can.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, WILLEM JANSZ., GERRIT FREDRICKSZ. DRUYFF.

Maendach adi 2^{en} Januario 1623. Alsoo nodich is datter noch een schip met rijs ende andere provisien innewaert gesonden werde, is goet gevonden datmen 't schip *Amsterdam*, 't welck alrecede over de 300 lasten rijs inne heeft, voorts affladen ende met den eersten innewaerts aen sal laeten gaen.

Item alsoo den verbonden tijt van d' heer Willem Jansz. volgens d' acte van syne aenneming ten vollen geexpireert is ende syne E. genegen is, noch langer in Compagnie's dienst te continueeren, is goet gevonden, vermits de

bequaemheyt ende suffisance sijns persoons, datmen syne E. de novo voor drie jaeren a/f 250 ter maent sal aennemen omme als raet van Indien, ende wanneer der eenige bysondere exploicten ter see voorvallen, als admirael over de vloote gebruyc kt te werden, den tijt innegaende van primo deses ende staende [de] gagie tot huys toe.

Item alsoo de compagnie deses forts van een vaendrich onvoorsien is, ende van den persoon van Dirck Albertsz. van Zwoll, gegenwoordich sergant onder voorsz. compagnie, seer goede getuygenissen gegeven worden, is goet gevonden datmen denselven tot het vaendrichs offitie promoveeren ende voortaan toeleggen sal f 48 ter maent, zijn jongens gagie ende onderhout daerin begrepen.

Item alsoo Gerrit Fredericxz. Druyff niet genegen is, sich langer in Compagnie's dienst te verbinden, ende indispositions halven ernstelijck om sijnne verlossinge versocht heeft, daerbeneffens, dat syne verbonden tijt omtrent 15 maenden overstreecken is, wert hem sijn versoek geadvoyeert ende geconsenteert met d' eerste schepen naer 't vaderlant te mogen vertrecken.

Item alsoo schipper Pieter Cornelisz. van Rotterdam, in 't lant gecomen met 'tschip de *Goude Leeu*, tsedert 't vertreck van den commandeur Cornelis Reyersz. 't equypagiemeestersamt hier aen lant waergenomen heeft, ende alsnoch daerinne is continueerde, wort hem vermits syne bequaemheyt ende swaren dienst toegeleyt f 130 ter maent, innegaende tsedert 9^{en} April passato, dat hetselfe amt bedient heeft, tot huys toe.

Item alsoo schipper Jan Fransz. van Hoorn, in 't lant gecomen met 't schip de *Leeuwinne*, een geringe gagie van f 50 is winnende, met voorschryvens van de camer van Amsterdam comende om hier in 't lant na sync merite geavanceert te worden, ende men bevint dat het een bequaem ende suffisant persoon sy, is goet gevonden, datmen hem volgens syne merite ende bysondere recommandatie verbeteringe geven ende voortaan toeleggen sal f 70 ter maent, staende gagie tot huys toe, ende dat sich op 't schip, de *Trouw* vervoegen sal om 't schippersamt aldaar te bedienen.

Item alsoo Heyndrick Jacobsz. van Vlissingen, in 't lant gecomen met 't schip *Walcheren*, voor constabel-mayor binnen 't fort alhier gebruyc kt ende daerinne vermits syne bequaemheyt gecontinueert wort, is goet gevonden hem voortaan f 45 ter maent toe te leggen, innegaende 7 Juny passato van welcken tijt aff hy voorsz. amt hier aen lant bedient heeft, staende [de] gagie tot huys toe.

Per resolutie in dato 24 September passato was gearresteert dat de jachten den *Harinck* ende den *Hazewint* 't Zuyderlant souden gaen ontdecken, dan alsoo deselve door 't rescontreren van 't desolaet schip *Mauritius* in de Strate Sunda ende naderhant met het opsoeken van 't *Wapen van Rotterdam*, dat

gants machteloos aende Zuytsyde van Java geset lach, in haer geordonnerde voyagie om de Zuyt tot nu toe verhindert sijn geweest, heeft syne E. de schipper ende stierlieden van de presente vloe in deliberatie gegeven off het noch tijts genoech ende oirboir sy de voorz. jachten om de Zuyt te laeten voortgaen, welcke al 't samen advyseeren, dat het te laet op 't jaer sy, alsoo de zonne van 't Suyden wijckende, de winter in die quartieren aencompt, waerover de jachten niet Zuyts genoech souden connen crygen, geradenst achtende dieselue in de maenden September off October te verseinden, om met de zon derwaerts te gaen ende van daer weder met de zon herwaerts te keeren. Is derhalve by sijnne E. ende den raet goet gevonden dat men de voyagie om de Zuyt tot een ander tijt ende bequamer saeisoen differeeren sal.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, WILLEM JANSZ., GERRIT FREDERICKSZ. DRUYFF.

Dincxdach adi 3^{en} Januario 1623. By den advocaat-fiscael d'E. heer Generael ende synen raet voorgedragen ende verthoont sijnde seeckere sententie by den dagelijcxsen raet deses forts tegens d'Engelse Compagnie in dato 12 November uy'tgesprocken over 't proces van de Chineese joncke van anachoda Quitsuan, by d'Engelsche schepen den *Cleenen Jeems* ende den *Bcer* in de strate van Palinbangh aengehaelt, mitsgaders gesien ende gehoort hebbende seeckere acte by de gecommitteerde van d'Engelse Compagnie in forma van appel ende protestatie over de gemelte sententie aen d'E. heer Generael schriftelijck overgegeven, is by syne E. ende den raet (alsoo de voorsz. acte van appel ende protest gants impertinent ende ongefondert ingestelt is) de voorgemelte sententie geaprobeert ende goet gevonden, dat men deselve in naevolgende manieren effect sal laeten sorteeren, te weten, dat d'Engelsen vooreerst achtervolgens de sententie in handen van den raet overleveren sullen alsulcken 8111 $\frac{1}{2}$ realen van 8^{en} als de Chineesse goederen (welck by haer te voorschijn gebracht, verthoont ende getacxeert sijn) volgens hare geexhibeerde memorie comen te bedragen, omme by provisie daeruyt onder suffisante cautie de geinteresseerde Chineesen, welcke hier tegenwoordich by der hant sijn ende die behoorlijck bewijs van haer verlies sullen connen inbrengen, te betaelen; item datmen d'executie van de voordere 40.000 reaelen daerinne d'Engelsen boven de gemelte 8111 $\frac{1}{2}$ realen tot refactie van de geinteresseerde Chineesen, welcke namaelc haar schade souden mogen comen reclameeren, gecondemneert sijn, tot naerder bescheyt in serceance sal houden. Wat aengaet d'amende van 10.500 realen daerinne sy boven de voorgemelte sommen gecondemneert sijn, datmen d'executie derselver van gelijcken suspendecren ende d'actie van dien aen onse bewint-

hebberen naer Europa renvoyeeren sal, om by haer E. aldaer met d'Engelse Compagnie affgehandelt te worden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, WILLEM JANSZ., GERRIT FREDE-RICKSZ. DRUYFF.

Saterdach adi 7 Januario anno 1623. Alsoo d'heer Jacob Dedel by syne jongste missive in dato . . .¹⁾ uyt de vlope van dessentie voor Suratten geschreven advyseert, hoe by seeckere geintercipeerde brieven, mitsgaders mondelinge verklaringe van eenige gevangene Portugiesen verstaen hadde, dat in Martio toecomende vier andere caracken van Portugael naer Indien souden vertrecken, dienvolgende voorstellende, soo men genegen is dit jaer andermael een exploict op voorsz. caracquen omtrent Mousambicque byderhant te nemen, datmen tegen aenstaende halff February een goede macht schepen van hier soude dienen uyt te maecken ende derwaerts te senden, want sulcx by de schepen van dessentie gegenwoordich daer sijnde, niet sal connen waergeno-men worden, alsoo voorgenomen hadden met de gantsche vlope per tout Martio voor Goa te houden, wanneer het volle laet ende niet wel doenelijck wesen soude binnen door Mousambicque te beseilen, niet geraden vindende buytenom derwaerts te loopen, alsoo door de langhduyricheyt van de reyse ende gebreck van verversinge niet dan groote miserie en siechten onder 't volcq te verwachten handen; dat oock daerbeneffens groot avontuyr liepen om Moussambicque voor d'aencompst van dito craecquen te beseulen; waerover syne E. den raet voorgedragen ende in bedenkinge gegeven heeft, wat men in dese saecke behoorde te doen, ende off de presente macht ende middelen van de Nederlantse Compagnie bastant sijn (insonderheyt soo d' Engelse in gebreke bleven, haer aental van dessentieschepen te fournieren) om voorge-melte tocht sonder vercortinge van 't exploict op de custe van China behoor-lijck te vervolgen.

Item alsoo de schepen den *Dragon* ende de *Neptunis* gants vergaan, affgevaren, ende ter see niet langer gebruyc kt, noch boven waeter gehouden connen worden, is goet gevonden datmen 't volck ende alle scheepsgereet-schappen daer aff lichten, mitsgaders de ledige rompen aan de wal leggen ende slyten sal.

Item alsoo Jacob Gerritsz. Coper van Delft, in 't lant gecomen met 't schip *Haerlem*, door d' E. heer Generael in Banda op primo May 1621 als schipper op 't schip *Amsterdam* geauthoriseert is, ende alsnoch daerlinne is continue-rende, daerbeneffens dat sijn verbonden tijt in Januario 1622 is geexpireert,

¹⁾ Niet ingevuld.

wert de novo aengenomen de Compagnie drie jaeren na d' expiratie van synen eersten verbonden tijt in voorsz. qualite in 't lant te dienen, mits genietende f80 ter maent tsedert voorsz. tijt dat als schipper op 't schip *Amsterdam* is geauthoriseert tot in 't vaderlant toe.

Cornelis Harmansz. van Arnhem, uytgevaren anno 1619 met 't schip de *Goede Fortuin* voor onderstuerman, nu laest hebbende gedient voor opperstuerman op 't schip *Orangie* a f $42\frac{1}{2}$ ter maent, denwelcken op 29^{en} Martio 1621 door 't overlyden van Jan Claesz. Oly, schipper op 't *Postpaert*, gewonnen hebbende f60 ter maent, in desselffs plaetse is gestelt, is toegeleyt tsedert voorsz. tijt, na luyt van den articulbrieff, f51 ter maent.

Michiel Michielsz. van Amsterdam, uytgevaren anno 1619 met 't schip *Zeelant* voor jongen a f4 ter maent, tegenwoordich dienaer van den comandeur Willem Jansz., wiens tijt geexpireert is, wort opniews voor drie jaren aengenomen de Compagnie in 't lant te dienen, mits genietende tsedert primo deser f8 ter maent.

Bastiaen Dias van Maslipatan, over acht jaren op de Custe van Choromandel verovert, ende de Compagnie tsedert voorsz. tijt sonder gagie gedient, alsnu getrouw sijnde, wort voortaan toegeleyt te verdienen tot sijn ende syner familien onderhout drie realen van achten per maent, innegaende gagie van primo . . . ¹⁾.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, WILLEM JANSZ., GERRIT FREDERICKXZ. DRUYFF.

Saterdach adi 14 Januario anno 1623. Voor desen was goet gevonden, dat men by provisie prepareren soude de jachten 't *Postpaert* ende den *Swarten Beer*, mitgaders de joncke de *Hoope*, ende alsoo deselve tegenwoordich seylreel sijin, is by sync E. voorgedragen off men met de geprojecteerde beseindinge na Japara ende Grissi om hout, beesten ende andere nootlijcke provisien sal voortvaren, ende off het geraden ende oirboir sy, datmen dese jachten ordre geve om vandaer voorts volladen innewaerts aen te gaen. Den raet verstaet, dat men 't jacht *Postpaert* met de joncke de *Hoope* in compagnie na Grissi, ende den *Swarten Beer* alleen naer Japara seinden sal, met ordre, dat tegen ultimo Martio off uytterlijck primo April weder hier schicken te keeren, byaldien ondertusschen geen naerder last van hier becomen. Verstaen mede gants ongeraden, datmen de gemelte jachten innewaerts ordonnere, alsoo weynich hout en beesten laden, ende de Compagnie daer soo goeden dienst niet doen als in dese quartieren verachteringe in de negotie geven cunnen,

¹⁾ Niet ingevuld.

aengesien voorsz. jachten tegen de maent April hier gants nodich sullen wesen om naer Atchijn, de Westcuste van Sumatra, de Bocht van Patany, Siam ende andere quartieren tot bevoirderinge van Europische retocren gesonden te worden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, WILLEM JANSZ., GERRIT FREDERICKXZ. DRUYFF.

Maendach adi 16 Januario 1623. By diversche hooftofficieren als andere gemeene personen d'expiratie van hunluyder tijt ende genegentheyt van continuatie verhoont sijnde, is goetgevonden de naergenomineerde in dienste van de Compagnie te continueeren als volcht:

Thymon Michielsz., ontsanger van de ordinarise incomsten ende finantien alhier, uytgevaren anno 1605 met 't schip *Oudt Orangie* onder de vlagge van den heer admirael Cornelis Matelieff, wiens tijt ende jongste verbintenis in May 1621 voorleden ten vollen geexpireert sijnde, wort de novo wederom aengenomen de Compagnie van nu aff noch drie achtereenvolgende jaren in 't vorige ofte andere offitien te dienen a/f 100 ter maent, die hem tsedert de voorsz. expiratie sullen goetgedaen, ende in respecte, dat alhier getrouw is, oock affrekening ende betalinge van syne vorige diensten gegeven werden.

Adriaen Willemesz. Goeree van Rotterdam, uytgevaren in qualite van oppercoopman met 't schip den *Gouden Leeuw* a/f 81 ter maent, wiens tijt in November 1621 ten vollen geexpireert sijnde, ende tot noch sonder verbintenis op syne eerste bedongen gagie gecontinueert hebbende, wert de novo wederom aengenomen de Compagnie van nu aff noch drie achtereenvolgende jaren in 't lant te dienen, op alsulcken tractement, als naer sijn capaciteit, naersticheyt ende comportement sal bevonden worden te meriteeren.

Abraham Strijcker van Wesel, uytgevaren voor luytenant met 't schip *Oudt Delft*, anno 1618, ende op 3 Februario 1622 voorleden als cappiteyn over 't garnisoen alhier (in plaatse van Jan Pa) geauthoriseert, daervan syne verbeteringe tot noch toe uytgestelt, ende synen verbonden tijt nu oock ten vollen geexpireert sijnde, wert de novo wederom aengenomen de Compagnie van nu aff noch drie jaren in 't lant te dienen, mits genietende tsedert syne voorsz. bedieninge van 't cappiteynschap tot d'expiratie van synen tijt f 80, ende van dien tijt voorts geduyrende dese sijnne nieuwe verbintenis f 100 ter maent.

Adriaen Antheunisz. van 's Hertogenbosch, uytgevaeren anno 1611 met 't schip d'*Oude Maen* ende door expiratie van tijt in October verleden met 't schip *Orangie* uytte Moluccos gecomen, alwaer jongst 't offitie van luytenant bedient hebbende, nu wederom de novo aengenomen wert de Compagnie noch drie achtereenvolgende jaeren in 't lant te dienen, mits dat by

d'eerste voorvallende occasie als cappiteyn gebruyckt ende een tractement van f 85 ter maent voor hem ende sijn jongen, neffens een cappiteynsrantssoen tsedert deser tot in 't vaderslant toe genieten sal.

Diedloff Specht van Groeningen, uytgevaren voor sergeant met 't schip *Zicrickzee* anno 1617, ende jongst door expiratie van tijt in vorige qualite gekomen uyt de Mollucques, wert mede wederom de novo aengenomen de Compagnie noch drie achtereenvolgende jaeren in 't lant te dienen a f 52 ter maent voor hem ende sijn jongen, innegaende primo deser ende geduyrende tot in 't vaderslant toe, ende sal by d'eerste voorvallende occasie als luytenant gemployeert, ende van nu aff met sulcken ampts rantsoen getracteert, ende ondertusschen in voorvallende diensten als appointe gebruyckt worden.

Aert van Hove van Eyndhoven, uytgevaren met 't schip *Nieu Zeelant* 1618 voor sergeant, wiens tijt blijckelijck geexpireert sijnde, de novo aengenomen wert de Compagnie noch drie jaren in 't lant te dienen a f 42 ter maent, staende [de] gagie tot in 't vaderslant toe, met een tractement van vendrichsrantssoen, daertoe hy in de eerste voorvallende occasie sal gemployeert werden, doch ondertusschen de hellebaert voeren, ende 't ampt van sergeant blyven bedienen.

Laurens de Vries van Flensburg in 't lant te Holsten, uytgevaren 1615 met 't schip den *Swerten Leen* voor sergeant, wert door expiratie van tijt mede de novo wederom aengenomen voor den tijt van drie jaeren a f 42 ter maent staende gagie ende rantsoen van vendrich, daertoe hy by voorvallende occasie sal gemployeert werden, doch ondertusschen de hellebaert blyven voeren ende 't ampt van sergeant alsnu gegenwoordich waernemen.

Hans Theunisz., uytgevaren met 't schip *Oudt Delft*, anno 1618, tot noch toe gedient hebbende onder 't garnisoen alhier voor tamboer, wert mede de novo aengenomen de Compagnie noch drie achtereenvolgende jaeren in 't lant te dienen a f 17 ter maent tot in 't vaderslant toe.

Jan Martijn van Nicupoort, uytgevaren met 't France schip *St. Michiel* van St. Malo ende tegenwoordich opperstuerman op 't schip de *Trouw*, wiens tijt in September 1621 voorleden ten vollen geexpireert sijnde, de novo wederom aengenomen wort de Compagnie van nu aff noch drie achtereenvolgende jaeren in qualite van opperstuerman oste schipper in 't lant te dienen a f 70 ter maent, innegaende tsedert primo April 1622 dat met de joncq *Firando* van hier na Siam ende voorts na Jappan vertrocken is, ende geduyrende tot in 't vaderslant toe.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, WILLEM JANSZ., GERRIT FREDERICXZ. DRUYFF.

Saterdach adi 21 January 1623. Alsoo de heeren uyt den naem van de Seventhiene in 's Gravenhage gecommitteert, met hare jongste missive in dato 14 April 1622, per 't jacht *Erasmus* op 20 deser maent alhier ontfangen, advyseeren, hoe de Generale Compagnie door de overgroote equipagien, by haer eenige jaeren herwaerts gedaen, en d' excessive lasten daer te lande gedragen, haer met 80 tonnen gout a deposito beswaert vinden.

Item dat de speceryen, insonderheyt peper ende nagelen, door de troubelen over gants Christenrijck, maer voornementlijck in d'Oostersche landen (daer de peper meest geconsumeert wiert) gants geen afftreck hadden.

Item dat noch onder haer op voorraet hadden berustende 70.000 sacken peper, item sooveel nagelen als in 3 a 4 jaeren souden connen vertieren, verclarende oversulcx niet mogelijck voor haer te wesen soo sware equypagien als eenige jaren herwarts gedaen hebben successive te vervolgen, insonderheyt soo lange de landen in sulcken troublen stonden ende de speceryen geen beter afftreck cregen, waerover oock voorsz. gecommitteerde heeren genouchsaem cum ludibrio schynen te wederleggen onsen voorgaende eysch van een groote menichtheit schepen, volcq en gelt, even alsoff deselvige sonder grondige consideratie geyscht ware geweest, omdat de constitutie van hare saecken in Europa sulcx niet gedoochde, daer nochtans voorsz. eysch niet sonder goet fondament ende behoorlijck insien by ons alhier gedaen is, namentlijck om des Compagnie's staet in Indien des te beter ende eerder te vesten, t' accresseren, de Compagnie van hare sware lasten te verlichten ende des te rijcker retoeren naer Europa te beschicken; maer dewyle na voorsz. advysen des Compagnie's constitutie aldaer niet toelaet onsen eysch alhier vol te doen, ende gemerct de Compagnie alreede met een goede quantite speceryen voorsien was, ende dat daerenboven noch met de schepen *Hollandia*, *Middelburgh*, *Gouda*, *Westvrieslant*, *Schoonhoven*, d'*Orangieboom*, *Naerden*, *Dordrecht* ende de *Leeuwinne* gevölcht sijn omtrent 75.000 sacken peper, 1.000.000 pont giroffelnagelen, 80.000 pont foelie ende 350.000 pont nootenmuscaten, waermede wanneer alles in salvo overcompt, soo daertoe geen merckelijck afftreck ende openinge in den handel valt, de Compagnie wel eenige jaeren soude mogen vervult blyven, soo heeft syne E. soo tot conservatie ende accresment van des Compagnie's staet in Indien, alsmede om de Meesters te soulageeren van de groote belastinge daerinne sy haer vinden, voorgestelt ende den raet in bedenckinge gegeven, oft het niet geraden ware datmen de Mayores advyseerde, dat sy wel een jaer met equipeeren souden mogen ophouden (waermede voor een jaer omtrent 30 tonnen gouts, die d'equipagien gemenelijck costen, vinden souden om hare sware lasten aldaer te verlichten) byaldien de Compagnie niet gelegen compt een groote menichtheit van volcq, veel schepen, ende een groote somma gelts herwaerts te seynden

om haren staet met macht, groot cappitael, vigeur ende aensien te verbeteren.

Sijnne E. houd des Compagnie's staet in Indien soodanich te wesen, dat hier wel een jaer ende meer, niettegenstaende hier tegenwoordich uytdermaten swack van volcq sijn, d'Europische secoersen souden mogen derven sonder de behoudenisse ende aenwas van dien, behoorlijck vervolch van den inlantschen handel, mitsgaders de nodige retouren voor Europa te ver korten, mits dat vooreerst tot naerder advijs van Nederlant geen andere schepen derwarts senden dan die men hier derven can, ende nodich sijn om de noten, foelie, indigo ende andere getrocken waren over te brengen, dewyle het dan evident is, dat de Mayores met een groote quantite speceryen voor eenige jaeren versien sullen wesen, ende daermede van hier niet gesoulageert connen worden, soolange den affstreck in Europa niet en wackert, al sond men haer noch thienmael sooveel peper ende nagelen alser alreede gesonden is, invoe gen dat de Compagnie met een jaer dese speceryen in Indien over te houden, niet ver cort can worden, alsoo thuys meer hebben als middelertijt sullen connen slyten; dat oock met een jaers equipagie van ginder na te laeten omtrent 30 tonnen gouts sullen connen overhouden, sonder dat den staet van Indien, noch den inlantschen handel (ten waere den Chineessen handel) noch de bevoorderinge van Europische retoeren daerby ver cort sullen wor den; dat oock met een goede mesnagie ende reglement in de generale dispencen een groot stuck gelts in Indien verspaert can worden, als men naelaet eenich gelt tot fortificatie (gelijck wel geschieden can) oft tot ander gebouwen uyt te geven, alsmen geene schenckagien meer doet, dan nootlijck tot beneficie van den staet gedaen dienen, als men de tafelcosten van de coopliden ende alle andere officieren in de Mollucques, Amboina, Banda ende alle andere plaetsen op een matige tax stelt, alle andere oncosten soo seer besnijt als eenichsints geschieden can, en dat alle dese bovengemelte lasten, gelijck mede die van de garnisoenen, aen d'incomsten van Batavia, Amboina ende Bandagevonden worden. Eyndelingen, wannier men een groote menichte van slaven overal doet opcoopen ende de gemelte plaetsen daermede peupleert.

Omme alle welcke redenen syne E. den raet in bedenkinge geeft, off het niet geraeden sy, dat van nu aff beginnen den staet van de Compagnie te redresseren, als namentlijck dat vooreerst naer 't vaderslant geen andere schepen senden dan derven connen ende tot overvoeringe van de gereede courante waren vereyst worden, ende dat de heeren Mayores adviseeren soo 't de Compagnie niet gelegen compt de bevoirderinge van haren staet met groote cappitael en macht te vervolgen, dat voor een jaer wel mogen nalaeten eenige schepen off volck herrewacrs te senden.

Neffens de vorige propositien by sijn E. noch naerder discoursen op 't bensyden van de excessive sware lasten, die de Compagnie in de Mollucques,

Amboina, Banda, als Solor, soo van fortificatiën, schenckagien, montcosten als andersints is dragende, gemoveert ende op 't redres derselver verscheyden calculatiën ende equalatiën met dese van Batavia gemaect sijnde, wert gesolveert, omme alle dispencen door een goet regement sooveel mogelijck te verlichten, datmen de respective gouverneurs ende overhoofden van de voor-noemde plaetsen expresselijck sal aenschryven, ten hoochsten recomman-deeren ende belasten, voortaen geen voordere fortificatiën, reparatiën van forten, huysen ofte andersints te doen, als met de Mardijckers, gevangen-en, slaven ende ondersaeten bequamelijck connen te wege brengen, sonder eenich gelt ofte goederen daeran te spendeeren, menagerende 't wercken met alsulcken discretie ende mate als met 't voorsz. arbeytsvolck in redelijckhey't sal connen verricht werden. Mede dat hun E. sullen versorgen voortaen alle schenckagien volcomentlijck naergelaeten ofte ten minsten zoo besneden werden datter in geen andere respecten als daer de Compagnie merckelijck proffijt ende voordeel van te verwachten heeft, iets verschoncken werde.

Ende alsoo bevonden wert¹⁾, dat de dagelijckse montcosten, huysongelden, als andere dispencen op de verscheyden particuliere comptoiren in de Mol-lucques, Amboina, Banda seer excessyff ende niet met sulcken opsicht ge-meageert werden als d'importantie van sulcke sware lasten vereyschen, leerende d'experientie de coopluyden meest overal, door een verkeerde ge-presusponneerde verminderinge van eere, hun met de mesnagien der taef-selen soo weynich bemoyen dat alles op de discretie van de bottelier aencompt, waeromme naer goede deliberatie goetgevonden ende geresolveert is, de Com-pagnie van alle de particuliere taeffels der comptoiren op Ternaten, Gilolo, Maquian, Mothir, Batsian, Loehoe, Combello, Hittoe, Laricque als andere onder Amboyna sorterende, neffens mede alle die op de eylanden Banda op diverse plaetsen gehouden werden t'ontlasten, alle huysongelden volcomen-lijck te doen cesseeren, ende in plaatse derselver yder persoon maentlijck voor sijn cost, dranck, licht, brant ende alle voordere taeffel als andere huysser-vicen, niet uy'tgesondert, naer yders qualiteyt alsulcken adjuvment van gelt toe te leggen, als hiernaer gespecificeert staet, sulcx datter genige als de taeffels van de respective genomineerde gouverneurs in de Mollucques, Amboina, Banda, als overhoofd in Solor, sullen mogen gecontinueert werden, versterckt met alsulcken 2 a 3 van hun principaelre raetspersoonien als daertoe sullen geordonncert, ofte by hun E. raetsaemst geacht wordēn, met ernstige recom-mandatie, dat hun E. de menagie ende opsicht van de dispencen aan eenen van de comparanten derselver taeffelen belasten, de nataeffels geheel asschaffen, ende de botteliers, cocx, als andere dienaers ende servitien excusee-

¹⁾ Plakaatboek I, 609.

ren, omme in andere Compagnie's dienstiger werken, als fortificatiën, reparatiën, brengen van advysen ende brieven (daer men bevint, insonderheyt op de comptoiren onder Amboina sorterende soo merckelijcke sommen aen gespendeert sijn) gebruyckt te werden, alsoo de meyninge ende intentie sy, aen diergelijcke ofte andere cleenicheden voortaen geen dispencen van gelt ofte goederen meer te gedoogen, maer alsvooren alles door Compagnie's Mardijkers, gevangenen, slaven ende ondersaeten 't nootwendige te doen verrichten.

Ende byaldien op de voorsz. plaatzen eenige officieren tot noch toe de taesselen tot laste van de Compagnie gehouden ofte genooten hebbende, huluyden van desen resolutie ende ordre miscontenterende, obsteerden d'selve gewillich t'achtervolgen, ende de goede menagie te helpen hanthaven, sullen by de voornoemde respective gouverneurs naer gelegenthey't gelicentieert ende herwaerts te mogen comen geconsentreert worden, alsoo de maintenue ende progres van Compagnie's staet niet anders en gedoocht.

Mede geresumeert synde d'ordre ende resolutie by den E. heer Laurens Reael nopende de rantsoenen van de gemeene officieren ende soldaeten in de voornoemde quartieren in dato 12 November anno 1617 genomen, wert geresolveert d'selvige eenparich in conformite hiernaer gespecificeert t'achter volgen, ten ware de betalinge in geldē op eenige plaatzen door abondantie ende goeden coop van vyvres alredē minder in treyn ware.

Het ontboden schip 't *Wapen van Delft* alsnoch van Jamby niet gearriveert ofte eenige tydinge daervan becomen, ende de gedestineerde schepen naer 't patrya tot noch toe daernaer opgehouden sijnde, is geresolveert ende goet gevonden de presente vier gereet leggende schepen, als *Mauritius*, *Aleckmaer*, *Walcheren* ende *Delftshaven* op primo February toecomende ten lancxsten naer 't vaderslant te laeten vertrecken, onaengesien tot de volle ladinge van *Mauritius* noch omtrent de 50 lasten sijn gebreeckende, ten ware op de vorige gedaene propositie van sijn E. anders geadviseert wierde.

Generale ordre waernaeer den E. heer Generael Coen ende synen raet goet gevonden ende geresolveert hebben, dat voortaen naer den ontfangh deser in de Mollucques, Amboina, Banda ende Solor alle rantsoenen, soo aen hooge, lege officieren, soldaeten, bootsgesellen als andere, hieronder genomineert, maentlijck sullen uytgedeelt werden:¹⁾.

¹⁾ Woordelyk gelijk aan de lijst van 25 Oct. 1622 hiervoor, van „Opperooplyden“ op bl. 913 tot en met „matrosen van de tingans“ op bl. 914, met deze verschillen: de groep van assistenten tot en met marinier van de Mardijkers heeft hier 4 realen in contant en 40 pond rijst, die van boomwachter tot en met de oppassers van de Mardijkers 8 realen in contant en 40 pond rijst, die van de huistimmerlieden tot en met de kwartiermeesters 2 realen in contant en 40 pond rijst, die van de lanapassatien tot en met de matrozen van de tingans 1½ reaal

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDE-
RICKSZ. DRUYFF.

Maendach adi 23 Januario 1623. De propositien by den E. heer Generael
nopende 't redres van den generalen staet der Vereenichde Compagnie den
21 deser voorgestelt, by den raet tot noch toe in bedenkinge gebleven, ende
op de materye rypelijck geleth sijnde, advyseeren eenstemmich, dat de gela-
den schepen volgens t' eerste project wel mogen gedespecheert ende naer 't
vaderlant voortgesonden worden, sonder dat sulcx naer desen tijts gelegent-
heyt ende verthoninge van saecken in 't voorder disseyen eenige merckelijcke
verachteringe causeeren sal.

Dat men de E. heeren Mayores oock sal aenschryven, ingevalle door naer-
deren affstreck van de menichvuldige speceryen onder hun E. bérustende, de
nodige middelen tot soulagement ende ontlastinge van de groote opgenomen
sommen a deposito niet becomen sijn, ende hun E. selver oordeelen de con-
stitutie van haren staet niet te gedoogen den Inlantschen handel met sulcken
rigeur ende macht te vervolgen, als voor desen tot meerder bevestiginge, ac-
cressemant ende verlichtinge van de excessive sware lasten, by diverseadvysen
serieuselijck op goede gefondeerde redenen geeyscht sy, dat hun E. wel een
jaers epuipage souden mogen sonder eenigen schrupel volcomentlyck excu-
seeren ende gants niet en senden, omme vooreerst daeruyt 25 a 30 tonnen
gouts tot ontlastinge van de voorsz. penningen te vinden, 't welck niettegen-
staende de gegenwoordige swackheyt van volck door gants Indien in dese
conjunctie van tijt en saecken evenwel geoordeelt wert sonder prejuditie ofte
verachteringe van de continuatie der Indische negotie, aenwas derselver, ver-
volch van den Inlantschen handel ende progres van 't gene tot maintenue van
den generaelen staet alreede byderhant genomen is, geschieden can, sonder
dat daerdoor oock de geeyschte vendible retoeren, als nooten, soulie, indigo,
Chineese ende andere waeren sullen vercort ofte verachtet werden te senden,
ende by 't weynich senden van peper, nagelen ende andersints tot naerder
advijs der heeren Mayores niet alleen geen verachteringe [sal werden gecau-

in contant en 40 pond rijst, „ofte als hun rantsoenen in vivres connen gegeven worden in
plaetse van gelt, sullen genieten

6 ℥ speck ofte vleesch	a R. 1
30 mutskens araeq	" "
4 " oly	" " 4
3 ℥ sout	" " 8

R. 1

tot welcken prysse andere voorgenomineerde ook in plaetse van gelt naer advenant sullen
genieten, als de provisien sulcx toelatende sijn".

seert], maer [sulcx] apparent den prijs van de peper [sal] doen daelen ende herwaerts te brengen, voorderen sal¹⁾; besluytende dit alles onvermindert onse opinie, die wy hebben, dat de heeren Mayores in 't naerjaer van 1622 soo een tamelijcke vloote ende provisie sullen herrewaerts gesonden hebben, dat met de goede menagie van hier, voor dit gegenwoordige jaer 23 eenige voordere equypagie te doen geexcuseert sijn sal, ten waer de verhoopte handel van China, eenige extraordinarise nieuwe macht van vyanden, ofte de deseynen van de E. heeren Mayores selver anders vereyschten.

Den E. heer Generael by syne voor desen gedane verclaringe van met dese gereetleggende schepen gesint te sijn naer't vaderslant te vertrecken persisterende, ende tot langer continuatie niet connende resloveeren, heeft syne E. naer rype deliberatie ende overweginge van saecken by sceckere missive ende commissie van de E. heeren Mayores gedateert 4 Martio anno 1621 in Amsterdam, ende by de E. heeren gecommitteerde ter vergaderinge van de Seven-thiene behoorlijck onderteekent, verthoont d'ordre die de E. heeren Mayores op d'electie van eenen successeur int generael gouvernement (by vertreck van sijn E. persoon) sijn gevende, welcken volgende syne E. met advijs van de presente raeden van Indien goetgevonden ende geresolvoert heeft, met de voorsz. electie voort te vaeren, ende tot dien eynde de besloten gegeven advyzen van de respective absente gouverneurs ende raden van Indien van diverse quartieren overgesonden, nessens die van de presente raden, door den secretaris successivelijck soo d'selve in die ampten als raeden van Indien ge-promoveert sijn te doen openen ende voorlesen, omme alsulcken persoon, als by de meeste stemmen derselver tot successeur van sijn E. sal vercoosen werden, behoorlijck te bevestigen ende van alsulcken commissie te versien als de voorsz. ordre van de E. heeren Mayores is medebrengende.

Alle 't welck achtervolcht, ende d'advysen in voorsz. forme behoorlijck geopent, gevisiteert ende voorgelesen sijnde, by eenparige stemmen van d'E. heeren Fredrick Houtman, Harman van Speult, Jacob Dedel, Willem Jansz., Andries Soury, Martin Sonck, Abraham van Uffelen, Jacques Specx ende Jacques Lefebvre bevonden is, dat den E. heer Pieter de Carpentier, raet van Indien ende Directeur-Generael, tot successeur van den E. heer Generael Jan Pietersz. Coen genomineert, ende als Gouverneur-Generael over den Neder-lantsen Staet in Indien (tot approbatie van de E. heeren Mayores) geeligeert werde, 't welck by dito E. heer Generael Coen oock volcomentlijck toege-stemt sijnde, gearresteert wert, syne E. alsulcke behoorlijcke commissie ende instructie voor den voornoemden E. heer Pieter de Carpentier sal doen de-pesscheeren als sync E. by voorgemelte missive ende commissie van de

¹⁾ Versta: en bevorderen zal dat die herwaarts worde gebracht.

E. heeren Mayores gelast, gerecommandeert ende sijn E. nodich achten sal.

Godt Almachtich verleene synen genadigen seegen, dat alles tot groot maeckinge synes heyligen naems, welstant onses vaderslant, ende meesten dienst van de Generale Vereenichde Nederlantse Oost-Indische Compagnie gedye.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICXZ. DRUYFF.

Woensdach adi 25 Januario 1623. Lacco, alias Schoenmaecker, Chinees coopman, dese voorleden dagen met sijn huysvrouwe ende huysgesin, in groot perijckel sijns lijffs, heel berooyt van Bantham overgecoinen ende als een burger alhier nedergeseten sijnde, ernstelijck versocht hebbende, met eenich gelt, party'e cleeden, als andere goederen te borghe vertrouwt ende gesecoureert te mogen werden, omme sijnen vervallen staet met onse hulpe wederom sooveel mogelijck te restaureren, ende de negotie alhier te helpen accresseren, met welcke hoope ende intentie hy, al 't syne tot Bantham verlatende, herwaerts gecomen was, waerop, naer rype deliberatie, consideratien van syne voorige gedaene diensten tot Bantham, alsmede datmen om vele wichtige redenen geentsins geraden gevonden heeft yets meer uyt te borgen ende wederom in schulden te treden, goetgevonden ende geresolveert is, den voorsz. Lacco boven de 400 realen van achten, hem voor desen in contant geschoncken, noch te vereeren met 600 realen van achten in cleeden, hem aenseggende sich daermede soecke te behelpen ende yets ter hant te nemen om hem met sijn huysgesin te sustenteeren, alsoo een vaste genomen ordre is, niemant voortaen meer te borgen.

Is mede in verscheyden respecten ende consideratien nu met 't vertreck van de E. heer Generael goetgevonden aan Ben Congh, cappiteyn van de Chinezen, ende Jan Congh, Chinees coopman, omtrent 3 jaren voorleden mede van Bantham overgecomen, ende als principale hoosden van de Chineesse burgerye alhier sijnde, yder te vereeren met gelijcke (nessens de vorige) 600 reaelen in cleeden, ende aan Sim They, mede een van de principale coopluyden, 300 als voren, waermede men hun voorder versoek van yets te borgen oock affslaen sal.

Wert mede op goede consideratien geresolveert ende goetgevonden aan den Engelsen President Furslandt ende synen raet alhier te vereeren vier leggers Spaense wijn, daervan syluyden als van andere provisien geheel schaers ende onversien sijn.

Geleth sijnde op't versoek van Jan Baptista Polack, voor desen alhier met 't schip den *Sampson* van Suratte gearriveert, nopende de recompense van

syne gedane diensten in't opcoopen van de indigo bij Sr Goeree van Agra, Serchees ende andere plaetsen derrewaerts gebracht, dito Baptista twee verscheyden reysen op't ernstich versoek van Sr Pieter van den Broecke door syne goede kennisse van den indigo ende ervarentheyt in die quartieren sich ten dienste van de Compagnie hebbende laeten gebruycken, ende over de drie jaeren op deselvige wyse in Cambaja, Suratte etc. met contentement gecontinueert hebbende, wert hem tot een vereeringe toegelecht, alsoo hem noyt onder seecker maentgelt heeft willen verbinden, de somma van 400 realen van achten, neffens vrydom van tollen ende vracht van alsulcken goederen ende coopmanschappen als hy met dito schip hier gebracht heeft.

Augustinianus Strobanus, uytgecomen met 't schip 't *Wapen van Delft* 1620 in qualite van ondercoopman a f 45 ter maent, ende tsedert October 1621 by provisie bedient hebbende 't ampt van advocaat-fiscael, wert by desen in 't voorsz. ampt geconfermeert ende een tractement van f 80 ter maent toegelecht, innegaende tsedert den tijt dat tselvige bedient heeft, sullende hem ter eerster gelegenthelyt, een bequaem persoon becomen sijnde, tot meerder adjuvement, in plaatse van eenen provoost, eenen geweldigen met 3 a 4 dienaers bygevoecht, doch de dienaers buyten laste van de Compagnie moeten gehouden werden.

Thijs Cornelisz., uytgevaeren 1613 met 't schip *Mauritius*, wiens tweede verbintenis in October voorleden ten vollen geexpireert is, wort de novo wederom aengenomen de Compagnie van nu aff noch drie achtereenvolgende jaeren in 't lant te dienen a f 100 ter maent, die hy tsedert 7 Maert 1622 dat hy 't oppercoopmansampt van 't fort ende negotie alhier neffens sijn secretariusampts bedieninge waergenomen heeft, genieten sal.

Op 't versoek van Dirck van der Lee, uytgevaren voor ondercoopman met 't schip *Gouda*, ende tsedert November passato alhier tot visitatie der boecken ende aencleven van dien in plaatse van Jacques Coetely provisionelijck gestelt, wert by desen in voorsz. ampt ende qualiteyt geconfermeert ende voortaan een oppercoopmansrantsoen toegelecht, blyvende de verbeteringe van gagie alsnoch in surceance, totter tijt men sien sal, wat de cappaciteyt ende voordere comportementen sullen meriteeren.

Insgelijcx oversien sijnde 't versoek van Wynand Raeff, uytgevaren anno 1619 met 't schip *Mauritius* voor ondercoopman a f 38 ter maent, ende tsedert sijn arrivement tot noch toe in voorsz. qualite alhier aen lant gebruyckt, wert goet gevonden voortaan oppercoopmans tractement van rantsoen genieten, ende de verbeteringe van gagie noch wat uytgestelt ende in surceance gehouden worden sal.

Herman Pietersz. Prins uytgevaren met 't schip *Dordrecht*, 1619 voor assistent a f 12 ter maent, ende naermaels op f 20 verbetert sijnde, daervooren

omtrent de 26 maenden 't ampt van secretarius deser stede bedient heeft, wert wederom aengenomen na expiratie van synen verbonden tijt de Compagnie noch drie jaeren in 't lant te dienen, 't sy in de voorsz. off alsulcken andere qualite als bevonden sal werden de Compagnie den besten dienst te connen doen, waervooren van nu aff sal genieten $f\ 50$ ter maent sonder voorder rantsoen, sullende tot naerder ordre by sijne vorige bedieninge blyven, daervan hem behoorlijcke acte sal gegeven werden.

Heyndrick Jansz. Nachtegael van Enchuysen, uytgevaren met 't schip *Nieu-Zeeland* de laetste reyse, gegenwoordich omtrent 36 maenden alhier voor assistent a $f\ 18$ ter maent gedient, ende by den E. heer Pieter de Charpentier geschreven hebbende, wert de novo wederom aengenomen noch drie jaren in dienst te continueeren a $f\ 36$ ter maent, innegaende primo deser.

Leonard van der Dussen, uytgevaren voor assistent met 't schip *Amsterdam* de laetste reyse, gegenwoordich alhier over de 4 maenden in voorsz. qualite een lant gelegen hebbende voor een gagie van $f\ 20$ ter maent, sal voortaen verdienien $f\ 36$ ter maent, mits dat van nu aff noch drie jaeren in dienste continueeren sal.

Mr Willem Nannincx, uytgevaren voor chirurgijn met 't jacht *Arnemuyden* a $f\ 39$ ter maent, ende 't sedert September voorleeden, dat Mr Frederick Crisiaen, opperchierurgijn van 't fort, naer 't patria vertrocken is, 't selve amt alhier wel ende behoorlijck waergenomen hebbende, wert verbeteringe toegelecht van $f\ 11$ ter maent, mits dat van primo deser noch twee jaeren in 't lant sal continueeren a $f\ 50$ ter maent tot in 't vaderlant.

Jan Leys van Middelburgh, uytgevaeren voor assistent met 't schip den *Oranjeboom* anno 1621, ende alhier in verschreven qualite by den equipage-meester Pieter Cornelisz. ten contentement gebruycckt werdende, is ten aensien van sijn iverigen goeden dienst gestelt in qualite van ondercoopman met een tractement van $f\ 36$ ter maent.

Carel Nuns, assistent, uytgevaren met 't schip *Walcheren* anno 1621 a $f\ 21$ ter maent, wert in verscheyden respecten ende consideratien toegeleyt voort-aen te winnen $f\ 30$ ter maent.

Isaack Strijcker van Wesel, uytgevaren anno 1618 met 't schip *Out-Delft* voor adelborst, gegenwoordich omtrent dry ende een half jaeren voor camerlingh van den E. heer Generael gedient hebbende, wert de novo aengenomen de Compagnie noch dry jaeren in 't lant te dienen a $f\ 70$ ter maent, op vaendrichs rantsoen, sullende by provisie blyven als appoincte omme naer tijs gelegentheyt ende capaciteyt voorder gebruycckt te worden, welcke gagie hem tsedert primo Jannewary anno 1621 sal goetgedaan, worden, alsoo bevonden wort sich op syne vorige gagie van $f\ 15$ ter maent van cleederen niet heeft connen becostigen, die in respecte van syne bedieninge lastich gevallen sijn.

Jan de Henelaer, assistent op 't jacht de *Valck*, wert in respecte van syne cleyne gagie ende goede gedaene diensten in Timor verbetert van $f\ 16$ a 20 per maent, innegaende tsedert primo Juny anno 1622.

Ambrosius van der Keere, van Rotterdam, uytgevaeren anno 1621 met de fluyt *Gorcum* voor assistent a $f\ 12$ ter maent, wert alsvooren verbetert ende voortaan $f\ 20$ ter maent toegeleyt.

Arent Fredericxz. van Schiedam, uytgevaeren met 't schip d' *Eendracht* voor bootsman, ende jongst schieman op 't schip *Amsterdam*, wert in voorige qualite de novo aengenomen van nu af voor den tijt van dry jaeren a $f\ 27$ ter maent, tot in 't vaderlant.

Gerrit Jansz. van 's Hertogenbosch, uytgevaren anno 1619 met 't schip den *Witten Beer* voor bootsman, ende gegenwoordich meester blockmaecker alhier, wiens tijt geexpieert is, wert aengenomen in 't voorschreven ampt van nu af voor dry jaeren te continueren a $f\ 25$ ter maent.

Pieter Winter, van Leyden, uytgevaren voor jongen met 't schip de *Witte Beer* a $f\ 4$ ter maent, ende tegenwoordich bastant sijnde voor een cloeck bootsman, wort daervoor aengenomen van nu af noch dry jaeren in 't lant te dienen a $f\ 9$ ter maent.

Dese naergenomineerde, uytgevaeren sijnde voor jongers ende tegenwoordich voor cloecke bootsgesellen mogende verstrecken, werden in voorsz. respecte verbetert als volcht:

Jan Jansz. Bal, uytgevaeren met 't schip *Amsterdam* a $f\ 4$ ter maent, sal voortaan winnen $f\ 6$ ter maent.

Jan Heyndericksz. van Hooren, uytgevaeren niet 't schip *Nieuw Hoorn* a $f\ 3\frac{1}{2}$, sal voortaan winnen $f\ 7$ ter maent.

Joost Pietersz. van der Gouw, uytgevaeren met 't schip *Leyden* a $f\ 4$, sal voortaan winnen $f\ 7$ ter maent.

Cornelis Jansz. van Amsterdam, uytgevaeren met d' *Eendracht* a $f\ 4$, sal winnen $f\ 8$ ter maent.

Gijsbrecht Willemesz. Pluymgraef van Valckenburgh, uytgevaren met den *Oranjeboom* a $f\ 5$, sal voortaan winnen $f\ 8$ ter maent.

Jan Gerbrantsz. Banck, uytgevaeren voor assistent met 't jacht *Delfshaven* a $f\ 12$ per maent, tegenwoordich in voorsz. qualite gebruyckt wordende by den ontfanger Thymon Michielsz., wert toegelecht voortaan te verdienen $f\ 20$ ter maent.

Jacobus Fransz. van Delft, uytgevaeren nu laest met 't schip *Mauritius* voor assistent a $f\ 12$ ter maent, ende tegenwoordich hier als vooren gebruyckt wordende by den ontfanger, sal voortaan mede genieten $f\ 20$ ter maent.

Jacob Schoof van Middelburgh, uytgevaren 1620 met 't jacht *Naerden* a $f\ 20$ ter maent, ende tegenwoordich seeckeren tijt op 't comtoir van den

secretaris Vleyshouwer gebruyckt sijnde, sal voortaan winnen f 24 ter maent.

Pieter Hendericksz. van Brugge, uytgevaeren met 't schip *Westvrieslant* voor soldaet a f 9 ter maent, ende tegenwoordich alhier seeckeren tijt voor stalmeestersmaet ten contentement gedient hebbende, wert voortaan toegeleyst te winnen f 14 ter maent.

Claes Harcksz. van Amsterdam uytgevaeren anno 1618 met 't schip *Haarlem* voor bootsman, ende naermaels bosschieter a f 10½ ter maent, op 't selvige schip bedient hebbende 't ampt van voorleser tsedert Marty 1620, wort tsedert den voorschreven tijt toegeleyst te winnen f 15 ter maent tot in 't vaderlant toe.

Geleth sijnde op 't gedaen versoeck van den schipper Willem Cornelisz. Schouten, wegen betaelinge van 135 realen van achten ende een half, die hij geduerende syne sieckte in een herberghe hier aen lant verteert heeft, wert verstaen d' selve t' synen laste sullen blyven, ende syne gagie betaelt worden.

Jacob Jansz. van¹⁾, schipper geweest op 't schip *Orangien*, ende door quaede compartementen by den E. heer Gouverneur Houtman in de Molucques van 't selve gedeporteert ende herwaerts gesonden, versocht hebbende omme in eenige bedieninge geemployeert, naer 't vaderlant te vertrecken, is naer genomen informatie ende becomen rapport van syne comportementen 't selvige ongeraeden gevonden.

Adriaen Antheunisz. van 's Hartogenbosch, jongst aengenomen voor capiteyn appoincte, versocht hebbende ontlastinge van seecker 180 realen van achten, daer hy wegen sijn rantsoen in de Molucques op sijn reeckening mede beswaert staet, is geresloveert ende goet gevonden, in respecte van 't weynige dat hy overgewonnen heeft, hem te vereeren met 100 realen van achten, half in cleeden ende de reste in gelt, daermede sich gecontenteert houden, ende niet voorders te pretendeeren hebben sal.

Mede geleth wesende op de requeste van Jan Sweers, jongst met sijn huysvrouw van de Custe alhier gearriveert, alwaer hy seeckeren tijt voor constaepel gelegen ende een ongeluck gehadt hebbende hem geduyrende syne gevanckenisse 8½ maanden gagie aldaer op sijn reeckeningh agetrocken sijn, waervan neffens sijn vergunt pardoen, ontlastinge versocht hebbende, op seeckere consideratie goet gevonden ende geresloveert is, hem in plaatse te vereeren met 15 realen van achten, half in gelt ende de reste in cleeden, daermede hy van voorder versoeck desisteren sal.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICKXZ. DRUYFF.

¹⁾ Niet ingevuld.

Vrydach adi 27 Januario anno 1623. Op 't versoeck van Adriaen Woutersz. Draeck, getrouwde ende schepen deser stede, is goet gevonden dat men hem 't waechmeesteramt in plaatse van Dirck Jemmingh, die het voor desen bedient ende nu eenen tijt lanck vacant gestaan heeft, met cappiteyn Bencon tegelijck, op de voor desen geraemde ordre, voor driejaeren sal toestaen ende de proffijten daervan ider de helst laten genieten, alsmede dat hem den versochten tuyn gelegen bywesten de reviere, naest de stallinge van Jan Zeeman, tegenwoordich met . . .¹⁾ stuckx jonge coockosboomen, moescruyden als andersints beplant, voor hem ende sijn nacomelingen sal vergunt ende gegeven werden, op alsulcken voet ende conditie als cappiteyn Lambert Vermeer, Dirck Jemmingh ende andere hun tuynen ende landen van den heer genietende sijn.

Item datmen hem op 't vertreck van de schepen naer de Cust van Cormandel alsulcken adjuvement van gelde oste andersints, om daermede te handelen, doen sal, als sijn comportement, iver ende naersticheyt sal bevonden werden te meriteren.

Mede gelet sijnde op 't gedaen versoeck van den ontfanger Thymon Michielsz. ende licentmeester Cornelis van Maseyck. om te mogen genieten alsulcken paspoortgelt der prauwen, joncken etc. ende waechgelt als tsedert . . .¹⁾ tot op dato gecollecteert, ontfangen ende tot noch toe voor desen een haer als andere officieren vergunt is, wert geresolveert ende goet gevonden, dat de voorschreve ontfangen penningen, bedraegende 't samen omtrent 360 realen van achten, by den ontfanger met behoorlijcke specificatie in reeckeningh sullen gebracht, ende ten respecte 't selve voor desen van weyniger importantie sijnde, den voorschreve officieren toegestaen was, sullen met 't vertreck van den E. heer Generael aan den ontfanger 100, ende aan den licentmeester 80 realen van achten in plaatse vereert werden, waermede 't voorige voortaan cesseeren ende gesamentlijck ten proffijte van de generaeliteyt in reeckeninge gebracht sal werden.

Ventura Texeira van Mogu, ende Domingos Caldeira van Mallabar, beyde swarten, voor desen de Compagnie eenige jaeren wel ende getrouwelijck gedient hebbende, waerdoor hun vrydom vergunt ende oock als borgers alhier geadmitteert sijn, werden wederom in dienste van de Compagnie aengenomen omme als opperhoofden over de swarten, slaven ende slavinnen van de Compagnie te gebieden, d' selvige naer gelegentheyt onder hunluyden te verdeelen, ende de voorvallende werken als andersints waer te nemen, waervooren hun toegelecht wert een tractement van 8 realen van achten ter maent, ende sergeants rantsoen, innegaende primo deser.

Pieter Cornelisz. van Leyden, gewesen sergeant onder de compagnie alhier,

¹⁾ Niet ingevuld.

ende over seecker begaene faulten op eenen tocht mette tingans, by den dagelijcksen raet deses forts tot¹⁾ gedeporteert sijnde, wert op sijn ernstich versoeck ende goede belosten, met advijs van sijn hoofstofficieren, in sijn voorige ampt van sergeant ende gagie gestelt, mits dat hy de Compagnie een jaer langer als sijnne verbonden tijt in 't lant dienen sal.

Henderick Provoost van Middelburch, in 't lant gecomen met 't *Wapen van Zeeland* nu geleden omtrent 3½ jaer a f 5 per maent, gegenwoordich dienende tot opsiender in de school ende oppasser van sommige werken, van thuynen etc., wert toegelecht voortaan te winnen f 9 ter maent, met toeseginge van vorder verbeteringe soo hy sich eerstich ende iverich als voor desen comporteert.

Paulo Gonsalvo van Chave, voor desen verovert by 't jacht *Nassauw* ende by den heer Carpentier omtrent 5½ jaeren gedient hebbende, wert voortaan toegelecht te winnen 3 realen van achten ter maent boven sijn rantsoen, sulende als een toesiender over de swarten voortaan gebruuyckt werden.

Christoffel van Angola, voor desen by den heer commandeur Lam verovert ende tot Middelburch eenen tijt lanck, als naderhant in de schoole alhier, opgetrocken sijnde, daer hy ervaerenheyt van lesen, schrijven ende musicq becomeen hebbende, als een oppasser derselver bequaemelijck gebruuyckt wert, sal voortaan mede verdienien 3 realen van achten ter maent boven sijn rantsoen.

Willem Jansz. Brasman, secretarius van den dagelijcxsen raet deses forts, versocht hebbende quijtscheldinge van twee maenden gagie, daer hy over seeckere begaene faulten by den voorschreven raet in gecondemneert is, wert verstaen datmen de gegeven sententie sal in effect ende rigeur houden ende in plaatse hem met 20 realen van achten in stoffen vereeren.

Mede geleth sijnde op 't versoeck van de helbaerdiers, lijfschutten ende andere dienaers van den E. heer Generael, is geresloveert ende goet gevonden, soo ten respecten van dat naer hunlieder langen dienst niet alleen niet gesprospercereert, maer alles vercleet ende meest ten achteren sijn, nu met scheyden van den E. heer Generael tot subsidie sullen beschoncken worden met de somme van 750 realen van achten, 't welck hun in contant, als cleeden, ofte op hun reeckeningh ider sijn porcie sal goet gedaen worden.

Is mede goet gevonden aan de Japansche burgerye, die hun buyten dienst van de Compagnie in de stat erneeren ende omtrent 130 man sterck sijn, ten respecte van de E. heer Generaels vertreck als andere consideratie in 't generael te vereeren mette somma van 275 realen van achten.

Enno Martensz. van Esens, uytgevaeren met sijn huysvrouwe ende twee kinderen in qualite van bosschietter mettet schip *Woerden* a f 12 per maent,

¹⁾ Niet ingevuld.

ende gegenwoordich gebruyckt wordende voor boomwachter ofte opsiender van 't aencomende ende uytvaerende vaertuych, wert voortaen toegelecht te winnen f 20 ter maent.

Cornelis van Maseyck, uytgevaeren voor assistent met 't schip *der Veer* anno 1611, verthoonende hoe dat hy tsedert 25 October desselven jaers, soo in Grissy als Japara totten achsten Augusty anno 1618 in verscheyde qualiteyten gedient hebbende, by die van de Mattaram ('t comtoir aldaer afge-loopen ende alles beroost sijnde) mede neffens andere gevangen genomen ende over de 39 maenden daerin gehouden gewest is, waerdoor hy verclaert hem alle sync voorige reeckeningen oock benomen ende soo verduystert sijn, dat hy geen voorder bescheet van sync voorige verdiende gagie als d' onderstaende memorie connende exhibeeren, ernstich versocht heeft, dat ten respecte hier gegenwoordich getrouwet ende noch sonder seeckere gagie in bedieninge is, hem volgens de voorschreven memorie ende verclaeringe, sync resteerende maentgelden mochten betaelt, geduyrende sync voorschreve ge-vanckenis met iets gesoulageert ende tsedert den aenvanck van sync tegenwoerdige bedieninge een redelijcke gagie mocht toegeleyt worden, waerop by sync E. ende den raet ernstich geleth ende alles oversien sijnde, geresol-veert ende goet gevonden is dito Maseyck voor de f 1900, die hy verclaert wegen sync verdiende maentgelden hem suyver te competeren, als alle voirdere prententien tot dato dat naer sync verlossinge wederom de novo in dienst aengenomen is, toe te leggen de somme van 600 realen van achten boven 't geene, dat tot syner verlossinge soude mogen betaelt sijn, ende een tractement van f 60 ter maent tsedert dat verlost ende wederom de novo aengenomen gewest is, welcke somma hem contant sal betaelt ende daermede van alle voordere prententie gepriveert werden.

MEMORIE, hoe ick Cornelis van Maseyck eerst in dienste van de Compagnie uytgevaren, ende tot op mijn gevanckenisse in Japara daerin gecontinueert hebbe.

Anno 1611. Adi 25th Jannewario ben ick uytgevaren met 't schip *Der Veere* van Middelburgh voor assistent, ende hier in Indien comende tot Grissy, wert ick van den heer commandeur Brouwer op 't comtoir voorschreven aen 't lant geordonneert, soo dat ick van 25 Jannewario tot 25 October op 't schip voor-schreven gevaeren hebbe, 'twelck met 9 maenden sijn a f 18 per maent f 162

Adi 25 October ben aen lant gecomen tot Grissy
ende hebbe gedient tot op 25 July anno 1614 a
f 18 per maent, 't welcke 33 maenden sijn a/f 18
per maent; comt f 594

Anno 1615. Adi 25^{en} July is 't comptoir Grissy gelicht, vanwaer wy met 't jacht de *Sterre* tot Jappara quamen, daer ick dadelijck van d' heer commandeur Steven Doensz. een lant geordonneert wiert, ende hebbe daer den tijt van 14 maenden ende 12 dagen voor de voorschreve gagie gedient; comt . . . 345-12

Anno 1616. Adi 6 October ben ick van d'heer Steven Doensz.
de novo dry jaeren aengenomen voor ondercoop-
man a f 41 ter maent, 't welck geduerft heeft tot
8 Augusto anno 1618, sijn t'samen 22 maanden
ende 2 dagen a f 41 per maent; comt 904-14-10
Somma bedraecht t' samen . . . f 2294- 6-10

waervan ick verclaere my naer mijn best onthout suyver te competeeren de somma van f 1900, waernaer ick den 8^{en} Augustus 1618 tot Japara nessens alle 't volck van de logie verraeden ende gevangen genomen ben, welcke gevanckenisse geduyrt heeft van 8^{en} Augusty anno 1618 tot op 16 November anno 1621, 't welck sijn 39 maenden ende 8 dagen.

Van November tot op dato gedient tot discretie van de E. heer Generael
op goet vertrouwen my niet minder als andere oude dienaers sal toegeleyt
worden.

T'oirconde dit onderteyckent desen 25 Januario anno 1623 in de stadt Batavia.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekenct JAN PIETERSZ. COEN,
PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDE-
RICXZ. DRUYFF.

Saterdach ady 28^{en} Jannewary anno 1623. Den E. heer Generael ende presenten raden considerende 't cleyn getal van raetspersonen die naer sijn E. vertreck ter vergaederinge van de raeden van Indien compareren sullen, is naer gedaene overslach van alle de oppercoopluyden ende andere hooftofficieren soo hier present als op andere plaetsen in dienste sijnde, ende verscheyden cabalatien op de bequaemheyt als comportementen derselver gehouden, goet gevonden ende geresolveert uytte naergenomineerde de voorschreve vergaederinge by tyden ende wylen naer eysch ende gelegentheyt van saecken te verstercken ende hunne E. advysen te gebruycken, als te weeten: Pieter Cornelisz., equipagiemeester, voor desen naer toelaetinge van tijt gecomppeareert hebbende; Thijs Cornelisz. Vleyshouwer, oppercoopman van 't fort ende secretarius van den E. heer Generael; Adriaen van der Eyck, oppercoopman; Adriaen Willemesz. Goeree, oppercoopman, ende Augustijn Strobanus, advocaat fiscael, wanneer syne occupatiën 't sullen mogen lyden.

Wert mede goet gevonden Adriaen Jacopsz. van der Dussen, oppercoopman in Jamby, ende Leonaert Camps, oppercoopman in Jappan, die door expiratie van tijt sijn verlossinge ende compste herwaerts over versocht heeft, ter eerster gelegentheyt sullen ontbooden werden omme naer hun bequaemheyt alhier gebruyc st feit op voirder beseindinge ten meesten dienst van de Compagnie gecmployeert te werden, ingevallen tot continuatie gesint sijn.

Frans Pietersz., gewesen corporaal van de adelborsten onder 't garnisoen alhier, daervan hy over secker begane faulte is gedepoerteert, ende nu ontrent dry jaeren op 't schip *Harlem* sonder gagie ten contentemente gedient hebbende, wert op sijn ernstige versouck wederom in sijn voorige qualiteyt ende gagie onder de Compagnie aengestelt, mits dat verbonden blijft de Compagnie van nu af noch twee jaeren in 't lant te dienen.

Alsoo Michiel Seroyes, uytgevaeren met 't jacht de *Vreede* in qualite van voorleser, voor desen ernstich versocht hadde om tot het predickampt te mogen bevesticht worden ende daerby alsnoch is persisterende, soo is 't dat [nadat] de saecke lange in suspence [was geweest] ende verscheyde cabalatien daerop gehouden waeren, geconsidereert ende bevonden sijnde dat hy geen experientie van de Maleyse ofte Portugiese tale, mitsgaders oock een becommerde ende onminnelycke stemme neffens al te harde conditie is hebbende om onder de Indische natien met goede vruchten te wercken, alsmede dat oock om redenen geexcusert sijn hem gegenwoordich 't voorsz. amt alhier tegelijck met Jacop Anthonisz. Dubbeltrijck te laeten bedienen, daerop geresolveert ende goet gevonden is syne versouck van bevestinge vooralsnoch tot naerder dispositie uyt te stellen, ende hem als curateur van 't sieckenhuys daer hy goeden iver ende naersticheyt in bethoont te continueeren, [ende] hem ten selven aensien als respecte van de veele moeyten die hy

daermede heest, met een schenckagie van 100 reaelen van achten te vereeren.

Jan Cong ende Lacco alias Schoenmaecker, beyde coopliden ende principale Chineesen alhier, voor desen d'een na d'ander van Bantham gevlycht ende alhier onder onse protectie gecomen sijnde, tegenwoordich met 't vertreck van de E. heer Generael ernstich versoeckende volcomen verclaringe ende ontlassinge van alsulcke schulden als sy voor den oorlog ende troublen tot Bantham aen de Nederlantsche Oost Indische Compagnie sijn ten achteren geweest, alsoo sy verclaeren door den voorschreven oorlog hun betaling van verscheyden mindere cooplyden oock tot groote merckelijke sommen niet hebben connen becomen, waerdor meest van alle hun middelen soo beroost ende tot sulcken decadentie geraeckt sijn dat sij Bantam verlaeten ende hun op hoope van redres herwaerts begeven hebben, wacrop naer rype deliberatie ende wijtloopige discoursen hierop voorgevallen, geconsidereert sijnde de voorschreven schulden uyt saecken van coopmanschappen in qualite als onderlinge coopliden onder 't gebiet van den pangoram tot Bantam gemaeckt ende door syne onbehoorlijcke aengevangen oorlogen ende verraderyen aldaer onbetaelt gebleven sijn, dat wy ons hier buyten de jurisdictie van den pangoram ende die van Bantam vindende, nu niet in qualite van cooplyden, gelijck ten tyden de schult gemaeckt was, connen houden, maer als Heeren ende souvereinen uytten name ende van wegen de Hooge Mogende Heeren Staten, zijn Princelijcke Exellentie ende de Bewinthebberen van de Nederlantse Oost Indische Compagnie dese plactse ende landen besitten, daer sy hun als ondersaeten onder begeven ende in dier qualite als vooren remissie versoeckende sijn, op alle welcke ende meer andere wichtige redenen ter matterie dienende gemoveert, ende sonderlinge op de consequentie van 't proges van desen staet tot ontreckinge van volck ende vernietinge van Bantam gelyck sijnde, geresloveert ende goet gevonden is de voornoemde personen voor alsulcke schulden als sy op de particuliere boeken van Bantam ende de generaelle alhier gedebiteert staen, 't onlasten ende d'actien nessens meer importanter op den pangoram ende staet van Bantham behouden, sonder dat sy daervan voorder sullen gemaent oste aengesprocken worden, ten ware met die van Bantham eens pays oste treves treffende, hun buyten onse licentie wederom te woonen begaven, in welcken gevalle de voorschreven schulden by forme van recht aen den pangoram sullen vervolcht werden; dat sy voorders van alsulcken crediteuren als hun schuldich sijn sullen verclaeringe doen, omme 't gene by veranderinge van tijt van deselve soude mogen becomen werden op ascortingte te ontfangen, waermede de voornoemde personen als vooren onlast blyvende, sullen vermogen naer China te keeren oste hier metter wooninge blyven naerdat sy dienstichst ende sulckx geraeden sullen vinden.

Claes Behoort van Gorcum uytgevaeren anno 1619 met 't jacht *Medenblick*

voor assistent, dewelcke door 't vertreck van den coopman Gillis Seys omtrent een jaer geleden de winckel deses forts heeft waergenomen, wert ten respecte van dien toegeleyt voortaan te winnen f 30 ter maent.

Claes Thomasz. van Helmont, uytgevaren anno 1621 met 't schip *Heusden* voor assistent, tegenwoordich alhier aan lant leggende in voorschreve qualite, wert ten aensien van syne cleyne gagie van f 16 ter maent voortaan toegeleyt te verdienen f 24 ter maent.

Jan Gerritsz. van Alckmaer, uytgevaren voor jongen met 't jacht den *Eenhoorn* anno 1619, tegenwoordich varende voor bootsman op 't schip *Mauritius*, wert opnieuws aengenomen de Compagnie 3 jaeren in 't lant te dienen a f 8 ter maent.

Abraham Jansz. van Dort, uytgevaeren anno 1619 met 't schip d' *Eendracht* voor jongen, wiens tijt in Martius toecomende gaet expireeren, wert weder opnieuws aengenomen de Compagnie na d' expiratie van synen verbonden tijt drie jaeren in 't lant te dienen voor quartiermeester op de prauwen a f 14 ter maent.

Anthony Cornelisz. Soop, uytgevaeren anno 1620 met 't jacht den *Hasewint* voor coopman a f 45 ter maent, tegenwoordich varende op 't jacht den *Harinck*, wort door d'E. heer Generael toegelecht voortaan te verdienen f 60 ter maent.

Louys de Both van Middelburch, uytgevaeren met 't jacht *Armuyden* voor onderstuerman a f 38 ter maent, tegenwoordich omtrent 14 maenden voor schipper op 't jacht de *Hoep* gevaren hebbende ende alsnoch daerinne continueerende, wort voortaan toegelecht te verdienen f 50 ter maent.

Jaecques Damer van Brussel, uytgevaeren anno 1619 met 't schip 't *Wapen van Zeeland* voor onderbarbier, gegenwoordich vaerende op 't schip *Alckmaer*, wiens tijt van langer in 't lant te blyven geexpireert is, wort de novo aengenomen de Compagnie noch 3 jaeren in 't lant te dienen voor opperbarbier a f 30 ter maent, de tijt ende gagie innegaende tsedert 14^e November passato.

Claes Ivensz. van Alckmaer, uytgevaeren anno 1619 met 't schip *Amsterdam* voor bootsman a f 9 ter maent, wiens tijt geexpireert is, wort weder opnieuws aengenomen de Compagnie 3 jaeren in 't lant te dienen voor botteliersmaet op 't schip *Amsterdam* a f 14 ter maent, innegaende tsedert 23 July passato.

Dirck Jacobsz. van Haerlem, uytgevaeren met 't schip de *Goede Hoope* voor bootsman a f 8 ter maent ende nu vaerende op 't schip den *Samson*, sal als vooren noch 3 jaeren continueeren, mits winnende tsedert primo deser f 10 ter maent.

Andries Willemesz., dienaer van den heer Carpentier, uytgevaeren anno 1616 met 't schip *Westvrieslant* voor jongen a f 3 ter maent, tegenwoordich omtrent de 6 jaeren alhier aan lant gedient hebbende sonder verbeteringh van

gagie, wert mede aengenomen van nu af noch dry jaeren te dienen a f 15 ter maent, die van primo Januario anno 1621 genieten sal.

Cornelis Woutersz. van Hoorn, uytgevaeren anno 1621 met 't schip 't *Wa-pen van Hooren* voor bosschieter, denwelcken op 22 September passato quartiermeester gemaect is, varende alsnoch op 't voorschreven schip, sal tsedert voorschreven tijt voortaan winnen f 15 ter maent.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF.

Maendach adi 30^{en} Januario anno 1623. Alsoo met de compste van de uytgesondene chaloupen naer Jamby verstaen wert dat het schip 't *Wa-pen van Delft* geen meerderen last als den voorigen geadviseerden ingenomen hadde ende noch onseecker was wanner den resterenden omme daermede herwaerts te keeren becomen soude, soo is 't dat considererende het hooch tijt sy de schepen naer 't vaderlant gedepecheert werden, geresolveert ende goet gevonden is daernaer niet langer te wachten, maer met de vier gereet leggende schepen volgens voorgaende resolutie te vertrecken, sullende noch in *Man-ritius* gelaeden werden sulckx als d' andere schepen in hun camers, overloop oft andersints soude mogen belemmeren.

Per de jongste becomen advysen van de custe van China by Sr. Nieuwroode met 't schip *Haerlem* gesonden uytte baye van Theysinkitt, gedaeteert den 3^{en} stanty, verstaen sijnde hoe dat d'onse in openbaeren oorlooge met de Chineesen geraeckt ende alreede soo te water als te lande aan den anderen geweest, ettelijke dootgeslaegen, gevangen ende omtrent 80 van hun oorloch als coopvaerdijjoncken neffens eenige vlecken vernielt, verbrant, ende de Chineesen in grooter menichte op de vlucht gebracht waren, 't welck by den E. heer Generael aan seeckere principaele Chineesen, tot omtrent de 16 sterck alhier ter vergaederinge geroepen, discourswyse voorgedraegen, ende te kennen gegeven sijnde onse intentie niet verder als alleen om handelinge te becomen was streckende, daerop syne E. hun advijs versochte hoe men op 't seeckerste ende minste gebruyc van gewelt ofte oorloge daertoe soude connen geraecken; waerop verscheyde discourses ten wedersyde gemoveert ende gedebatteert sijnde, de voorschreven Chineesen met ons gesamentlijck van opinie geweest sijn 't vorige gepasseerde met een aensienlijcke ambassade te versachten, behoorlijcke tijt totte antwoort te vergunnen, ende ondertusschen de oorloge te doen ophouden, hunlieden onse goede meyninge te verclaeren, tot vrede ende handelinge trachten te induceeren ende voorts alle soete middelen voor een jaer off langer te beproeven, ondertusschen de vaerwaters van Maccau, Manilha ende andere plaetsen soo besettende, dat de

Chineesen de traffique evenwel verhindert ende benomen werde, daeruyt naer hun opinie wel eenige veranderinge ende consent tot toevoeringe van coopmanschappen by oogenluyckinge ofte andersints soude mogen volgen; alle 't welcke ende voordere redenen hierop gepasseert, geconsidereert ende overlecht sijnde, goetgevonden ende geresolveert is mette naeste te senden vloote de voorschreven besendinge 't sy van hier ofte door den commandeur Cornelis Reyersz. te laeten doen, advyseerende aan den oppersten stadhouder van de provintie Chinchieu dat tot onse leetwesen verstaen hebben, hoe sy ons versoek van vrantschap verwerpende totten oorloge gedrongen hebben, daer sooveel onheylen van ontstaen sijn, dat het alreede van d'een ende d'ander syde bloet gecost ende groote schaede gecauseert heeft, 't welck versoecken dat noch verhoeden ende geen vyantschap voor vrantschap betaelen willen, alsoo wy niet als vrye handelinge ende vrantschap versoeckende sijn, gelijck sy soo lange jaeren met onse vyanden de Spanjaerden ende Portugiesen onderhouden hebben; leggen wy hun op Pehou te naer ende in de wech, datse ons een ander bequame plaatse aenwysen daer wy in verseeckeringe connen handelen ende havenen, sullen hun gaerne daerinne te gevallen sijn; ende by weygeringe, datse naer ons vertreck van de voorschreve plaatse niet om en sien, alsoo wy geensints van meninge sijn deselve te verlaeten, etc.; datmen dienvolgende ditto commandeur Reyersz. voorder sal ordonneeren den oorloge soo lange te doen cesseeren tot datter uyt 't hoffantwoorde soude mogen becomen werden, temperende alle saecken in sulcker manieren dat onser syde volop genieten, doch geen voordeel ofte onnutte tijt versuymt werde, ondertusschen naer de macht die syne E. heeft ende met Godes hulpe noch sal gesonden worden de Chineesen den handel op Manilha, Maccau als andere plaetsen (uytgenomen Batavia) belettende ende sich van hun joncken als prysen valleerende sooveel als becomen can, versorgende mede by eerste gelegenthelyt de geheele custe van Amoy ende Nanquin te doen ontdecken ende informeren wat coopsteeden, plaetsen, bayen, revieren ende andersints aan de zeecant gelegen sijn, trachtende de employ van 't capitaal naer vermogen te voorderen ende de waren naer Japan oft herwaerts [te] beneficeeren, opdat by d'een middel oft d'ander de oncosten ende sustenten ondertusschen mogen gewonnen ende de Chineesen verduyrt werden.

In 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICKZ. DRUYFF.

Dinxdoch adi 31 Januario anno 1623. Geleth sijnde ¹⁾ op seeckere request, onderteykent by Dirck Jemmingh, Lambert Vermeer, Henderick Lievensz.

¹⁾ Plakaatboek I, 609.

de Bleeker, Gillis Venant ende Jan van Hazel, uytte naeme van de gantsche burgerye deser stede by Harmen Pietersz. Prins, secretaris derselver, in onse vergaederinge gepresenteert, daerby de voorschreven burgerye den vryen handel op de Custe van Cormandel tot accressemant van de traffique ende welstant deser republijcke ernstich versoeckende ende de nutticheyt daervan verhoonende sijn, soo is 't dat considererende 't progres ende welstant van desen staet in de vermeerderinge van de traffique ende onderlinge commercie gelegen sijnde ende een alle natien die hier comen d'selve vergunt ende vry toegestaen wert, geensints in redenen hebben connen bevinden onse eyge natie ende burgerye daervan te frusteerden, alsoo de generaliteyt door sulcken middelen mettertijt van hun sware oncosten sullen onlast, d'ondercruypinge ende progres van vyanden ende geveynsde vrinden gestut, ende den staet bevesticht werden, waerover eenstemmich geresolveert ende goet gevonden is, de voorschreven versochte handelinge aen onse burgeren als andere natie toecomende toe te staen om d'selve met hun schepen ofte jachten onder compagnie ofte andersints in cleeden ende alle andere waren vry onverhindert te mogen dryven, daermede herwaert te keeren ende tot hun contentement beneficeeren, mits onderhoudende alsulcke ordre ende reglement als by den raet tot verseeckeringe van dien handel, meeste nut ende avantagie van de burgerye daerop soude mogen geraemt ende noodich geacht worden, met sulcken verstande dat overal alsulcke tollen ende gerechticheden aen den heer betaelen sullen als d'ordre ende lijste medebrengende is.

Anthony Meusz. van Diemen, uytgevaeren anno 1617 met 't schip *Manritius*, tegenwoordich by den E. heer Generael omtrent $3\frac{1}{2}$ jaer met een goet vernoegen tot houden van de generaele boucken gebruyc kt ende sijnnen tijt in Augusto voorleden geexpireert geweest sijnde, wert de novo wederom aengenomen de Compagnie van nu aff noch dry jaeren in qualite van oppercoopman in 't lant te dienen onder een tractement van f 90 ter maent, die naer expiratie van sijnen tijt genieten sal.

Hans Stockerman, den 30^{en} Desember passato in een open roeychaloupe met expresse advysen naer Jamby gesonden geweest ende met antwoorde wederom gecomen sijnde, wert hem ende sijn volck toegelecht tot een verearinge de somme van 130 realen van 8^{en}, daervan hy 30 ende 't gemene volck, 12¹⁾ mannen sterck sijnde, 100 realen genieten sullen.

Actum in 't fort Batavia, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, WILLEM JANSZ., JACQUES SPECX, GERRIT FREDERICXZ. DRUYFF.

¹⁾ Dit getal ingevuld naar Kol. archief 560.

Donderdach adi 9^{en} Febrewario anno 1623. Door d'E. heer Generael de coopluyden ende schippers van de vier respective naer 't vaderlant gaende schepen, namentlijck *Mauritius*, *Walcheren*, *Alickmaer* ende *Delfshaven*, op sijn E. schip vergaerdert ende byeen ontboden sijnde omme ordre te stellen soo op de ranchoenen ende 't schaffen over de vloote opdat alles eenpaerich ende egael mach toegaen, alsmede op de coursen ende 't gene anders meer vooreerst noodich bevonden sal werden, is eenpaerich op het voorstel van sijn E. goet gevonden, datmen van nu af over de voorschreven vier schepen sal schaffen als volcht:

Twee vleesdagen ende een speckdach ter weeck, telckens voor ieder man $\frac{3}{4}$ \AA vlees ende $\frac{1}{2}$ \AA speck.

Een mutskens arack daechs voor ieder man.

Een mutskens oly ende een mutskens asijn ieder ter weeck.

Een flapkanne water ieder man daechs.

Broot ende rijs sooveel als eeten mogen.

Alsoo met dese schepen extraordinarie veel officieren die in Indien de cajuyt genoten hebben, overvaeren, wert de coopluyden ende schippers van de respective schepen belast ieder op sijn schip behoorlycke ordre testellen over 't verdeelen van deselve soo in de cajuyt als boven op de hutte voortaeen te eeten.

Ende geleth sijnde op de coursen die men voortaeen tot voirderinge van de reyse sal stellen is daerop met gemeen advijs van de respective schippers gesolveert datmen van hier de beste bouch sal aenwenden om soo spoedich als doenlijck is in de Suytooste winden te comen, ende tot dien eynde hun reguleren naer het weder ende wint dat tot daertoe becomen; ende de Suyt-ooste winden hebbende, datmen als dan Suytwest ten Westen voor een vaste cours aengaen sal na de Caep de Bone Esperance in de Taeffelbay, ende oft gebeurde dat deschepen door storm of ander ongeval van mistich ende duyster weder in see van den anderen geraecten, datmen in dien gevalle in de voorschreven Taaffelbay naer malcanderen sal wachten soo lange als den tijt, weder ende wint toelaten, ende by den raet aldaer alsdan goet gevonden werden sal.

Mede soo eenige van de voorschreve vier schepen door storm oft andersints in see van den anderen quaemen te versteeken ende aan de Caep oft St. Helena (des Godt verhoede) niet weder by den anderen costen comen, dat in dien gevallen ieder wel expresselijck gewaerschout wert hem op 't alderhoochste voor Engelant ofte Franckrijck te wachten ende tusschen 't Canael niet door te loopen oft eenige van haer havenen of plaetsen aan te doen, maer dat in soodanige cas achter Engelant omme sullen soeken soo spoedich als hen doenlijck is in 't vaderlant te comen volgens d'expresse ordre van de Heeren Meesters, welverstaende, soo de schepen soo spoedich op Engelant vervallen, dat het geraeden soude sijn achter Engelant omme te loopen doch

laet in 't jaer wesende ende dat by den raet daerinne swaericheyt gemaect wiert, dat alsdan wel sullen vermogen 't Canael door te loopen maar vooral dat hen wachten geenige havenen oft plaetsen van Engelant of Frankrijck aen te doen.

Is mede goetgevonden dat 't schip *Mauritius* daer d'E. heer Generael op is, van nu af gestaedich by nachte 't vier voeren ende voorseylen sal, ende op den achtersten oft qualijck beseylsten man sooveel doenlijck sien te passen om niet van den anderen te geraecken; doch by duyster nacht off hardt weder, dat dan ieder schip een vier opsteecken sal ende den vierman twee, ende dat hun vorder reguleren sullen naer den seynbrief daer af gemaect.

In 't schip *Mauritius* seylende in de Straet Sunda nevens Craecketau, datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, GERRIT FREDERIJKSZ. DRUYFF, BALTASAR VAN EYNDHOVEN, PIETER DIRCXZ., CORNELIS 'T HART.

Sondach adi 26 February 1623. Alsoo door de contrarie Westelijcke winden (die ons soo geduyrende dat buyten de Straet Sunda geweest, als noch dage-lijckx bejegenende sijn) onse reyse na de Cabo de Bone Esperance niet en connen vervolgen ende nu alrede tot op de hoochte van omtrent 14 graden gecomen sijn, is door den heer Generael op 't advijs van de respective schippers goetgevonden dat het noch voortaan om de Suyt houden sullen soo lange tot dat Suytoost seylen mogen, op hoope dat alsoo doende, te eerder de Suytooste winden souden mogen bejegenen ende onse cours Suytwest ten Westen aen nae de Capo de Bon Esperance mogen stellen conform voorgaende resolutie.

Item alsoo tot noch toe over de schepen een flapkanne water aen yeder man daechs gegeven hebben ende het apperent is dat de reyse tot aen de Caep wat langer als reeckeninge gemaect hadden, duyren sal, is goetgevonden dat voortaan over de vloote aen yeder acht mutskens water daechs uytdeelen sullen.

Actum in 't schip *Mauritius* in see sijnde, datum ende hoochte ut supra. Was onderteekent: GERRIT FREDERICXZ. DRUYFF, BALTASAER VAN EYNDHOVEN, PIETER DIRCKSZ., JACOP GAERMAN.

Maendach adi 13 Maert anno 1623. De coopluyden ende schippers van de vier schepen by den heer Generael aen sijn E. schip byeen vergaedert sijnde omme een eenparigen ende besten cours tot vordering van onse voyagie met den anderen na de Caep de Bone Esperance naerder te beramen, alsoo het tot noch toe niet wel voort en heeft gewilt, is op 't advijs van de respective schippers ende opperstuerluyden eenstemmichlijck goetgevonden datmen voortaan tot op de hoochte van 23 graden West-Suytwest sal aengaen, ende alsdan West ten Suyden na de voorschreven Cabo toe.

In 't schip *Mauritius* sijnde in see op de hoochte van omtrent 21 graden Suyderbreete, datum ut supra. Was onderteeckent GERRIT FREDERICKSZ. DRUYFF, BALTASAER VAN EYNDHOVEN, PIETER DIRCKSZ., JACOB GAERMAN.

Maendach adi 15^{en} May anno 1623. Alsoo op 't schip *Walcheren* veele oneenicheden ende questien sijn ontstaen, soo tusschen den oppercoopman Pieter Dircksz. ende den schipper Cornelis 't Hart in 't particulier, als tusschen denselven schipper ende syne gemeene officieren ende bootgesellen in 't generael, waeruyt lichtelijck meerder moyten ende swaricheden soude connen ontstaen tot nadeel van de Heeren Meesters ende ruste van 't gemeene schip, hebben d'E. heer Generael mitsgaeders de presente raden, om sulcx te voorcomen, geresolveert ende geordonneert dat den voornoemden Pieter Dircksz. sich selven als gesuspendeert oppercoopman sal transporreeren op 't schip *Alckmaer*, ende den schipper Cornelis 't Hart als gesuspendeert schipper sich sal transporreeren op 't schip *Mauritius*, beyde als passagiers op deselve respective schepen.

Ende dat in plaets van den voornoemden Pieter Dircksz. als oppercoopman de plaets bedienen sal Daniel du Buquoy, ende als schipper in plaetse van den voornoemden 't Hart, Heerte Willemsz. Backer; dat sich mede van 't schip *Mauritius* als passagier sal transporreeren op 't schip *Walcheren* den persoon van Jacop Jansz.

In 't schip *Mauritius* leggende op de rede in de Taeffelbay ten dage ende jaere als boven. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, GERRIT DRUYFF, BALTHASAER VAN EYNDHOVEN, WOLLEBRANT GELEYNSZ. DE JONGE, CLAES HARMENSZ., CLAES PIETERSZ., COURT GEURTSZ. VISSCHER.

Vrydach adi 19^{en} May anno 1623. Alsoo de provoost op 't schip *Alckmaer* van wegen d'E. heer Generael belast was in de boyen te sluyten Roelof Jacobsz. Poot, quartiermeester, omdat denselven op gisteren uyt den naem van alle 't volck seyde dat geen ancker wilden lichten voordat twee mannen in de boyen sittende, daer uytgesloten wierden, ende 't gemeene volck hun met alle man daertegen geopposeert heeft, seggende, dat ditto quartiermeester niet schuldiger dan syluyden altsamen waren, is by den presenten raede goetgevonden 't volgende voor den mast van 't voornoemde schip *Alckmaer* met clockgeslach afcondigen ende aenslaen sullen, omme ons daernaer vorder te reguleeren nae 't compartement van 't voornoemde scheepsvolck ten besten van de Compagnie soud mogen vereyschen.

D'Heer Generael Coen, verstaen hebbende hoe den 18^{en} Mayo 1623 gebeurt is, dat alsoo sijn E. gereet was om met de schepen *Mauritius*, *Alckmaer* ende *Walcheren* uyt de Tafelbay na St. Helena te vertrecken, seeckere moetwillige van 't voornoemde schip *Alckmaer* weygerich waren 't ancker te lich-

ten, of een seeckeren Roelof Jacopsz. Poot, quartiermeester, ende eenen Orangie, bootgesel, in de boeyen sittende, mosten eerst uyt de boeyen gesloten worden, gelijck den raet van 't voornoemde schip genootsaeckt wiert te doen, 't welck een saecke van seer grooten moetwil ende quaede consequentie sijnde, soo is 't dat sijn E. geordonneert heeft ende ordonneert by desen aen den E. Gerrit Frederijcksz. Druyff, opperhoofst. ende Martthijs Bael, schipper van 't voornoemde 't schip *Alckmaer*, niet alleen den voornoemden Roelof Jacopsz. Poot, quartiermeester, ende Orangie, bootgesel, nae haere merite te straffen, maer insonderheyt recht te doen over degene die 't recht gecrenckt ende hun daertegen geopposeert hebben, ende wert door sijn E. ten hoochste bevolen aen alle d'officieren ende gemeene bootgesellen in 't generael ende elck besonder op 't voornoemde schip *Alckmaer* varende, haere opperhooffden volgens den eedt aen d'E. Hooge Mogende Heeren Staten Generael, sijn Princelijcke Excellentie, de Heeren Bewinthebberen ende d'E. heer Generael gedaen, hierinne t'assisteeren ende gehoorsamen, gelijck eerentrachtende lieden betaemt, op peene dat soo wie in gebreecke blijft ende sich hiertegen opposeert, als moetwillige ongehoorsaeme muytmaeckers verclaert ende gestraft sullen worden gelijck behoort.

Aldus gedaen in 't schip *Mauritius* adi 19^{en} May anno 1623 op de hoochte van 33½ graet in 't gesichte van de Taefelberch. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, BALTHASAER VAN EYNDHOVEN, CLAES PIETERSZ., CORNELIS 'T HART, TJERCK SYBRANTSZ.

Woensdach den 14^{en} Juny anno 1623. Den 12^{en} deses met de schepen *Mauritius*, *Alckmaer* ende *Walcheren* op de rede van St. Helena gecommen ende geanckert sijnde, hebben hier gevonden 't schip *Delfshaven*, dat aen Cabo Bon Esperance door harde wint van ons verstack, ende het Engels schip genaemt den *Palsgraef*, waervan alsdoen verstanden, hoe dat het schip den *Gouden Leeuw* met het voorsz. Engels schip den 8^{en} deses tot hier onder 't landt in compagnie gecommen was, ende alsoo hy dese gemeenre rede, genaemt van de Cerckvaley, by Westen om lopende heeft willen aendoen, is te laech vervallen, van sijn ancker by nachte in zee wechgedreven, laetende sijn boot met 10 man aen landt; ende alsoo van dieselve verstaen hebben, dat dito schip weinich versien [was] met water ende daerenboven veel siecken hadde, heeft d'E. heer Generael Jan Pietersz. Coen op gisteren de coopluyden ende schippers van de respective schepen *Mauritius*, *Alckmaer*, *Walcheren* ende *Delfshaven* hierover aen sijn boort by den anderen beroepen ende hun voorgehouden dat sy in bedinckinghe souden nemen oft het geraden sy, datmen een schip van onse vloot soude uytstuiren om 't selve schip te gaen soeken, ende waer men 't soude mogen vinden.

Hierop is eenstemmich geantwoort, naerdat de sacke wel overleyt ende te vooren oock met haere stuirlyuden overwogen hadden, dat het gans niet geraden is onse vloot te swacken mettet versenden van een schip, dat oock risico nevens het ander soude mogen lopen, ende seer onseecker was 't selve te mogen vinden, maer dattet hun beter geraden docht datmen de voorsz. schepen tot meerder verseeckeringe by den anderen houde, alsooo apparent is ende voor seecker houden, soo den *Gouden Leeuw* aen Cabo de Lopes Gon-salvo compt, dat van daer wel terecht geraecken sal.

Aldus gedaen ende geresloveert in 't schip *Mauritius*, liggende op de rede van de Cerckvaley voor het eylandt St. Helena, ten jaer ende dach als vooren. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, GERRIT FREDERICXZ. DRUYFF, PIETER DIRICXZ., BALTHAZAR VAN EYNDHOVEN, DANIEL DU BUQUOY, CLAES PIETERSZ., CORNELIS 'T HART, TJERCK SYBRANTSZ., PIETER GERRITSZ. ROODT, JACOP GAERMAN.

Saterdach adi 17^{en} Juny anno 1623. Alsoo men tsedert onse aenkomste alhier dagelijcx uyt de schepen sooveel volcx als uytmaecken connen aen landt gesonden heeft, soo omme pertye bocken ende verckens als oock menichte van groente tot verversinge van de gesonde ende siecken te becomen, ende bevonden wert dat vermits den continuelen regen ende 't hardt weder welck daegelijcx nu alhier hebbende sijn, weynich ofte geen bocken, noch verckens, maer alleen eenige groente becomen, waerdoor niet alleen veel tijts geconsumeert wert, maer oock dat de siecken seer langhsaem off beswaerlijck alhier op de been oft tot haer gesontheyt souden connen geraken, ende dat mede de gesonde door de moeyelijckheyt van 't continualcke loopen ende vernachten in 't geberchte haerselve t'eenemael affloopen souden. Derhalven omme niet veel tijts met lange te leggen meer onnuttelijken door te bringhen ende de bequaeme tijt sooveel mogelijck noch jegens het vaderlandt waer te nemen, is by den heer Generael ende de presente raden eenstemmeliick goetgevonden op den 20^{en} deser, Goods weder ende wint toelatende, prechijc met de vier schepen van hier t' seyl te gaen ende de reyse naer 't vaderlandt (daertoe ons Godt Synen segen wil geven) te vervoirderen.

Actum in 't schip *Mauritius*, leghende op de rede van St. Helena voor de Kercke Valeye. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, PIETER DIRCKSZ., BALTHAZAR VAN EYNDHOVEN, DANIEL DU BUQUOY, JACOB GAERMAN, CLAES PIETERSZ., CORNELIS 'T HART.

Maendach adi 10^{en} July anno 1623. Naerdat op 20 Juny passato met de vlope van St. Helena geseylt ende aldus Godt loff tot op ontrent 5 $\frac{3}{4}$ graden by Noorden de linie gecomen sijn, door d'heer Generael de presente raden

aen boort van sijn E. ontboden sijnde omme eenparichlijck te raemen wat cours best dienen aen te gaen tot meeste vercortingē ende voirderinge van de voyage, is by de meeste advisen goetgevonden als 't de windt toelaten wil voortaen te seylen Noort-West ten Noorden tot op de hoochte van ontrent 18 graden, midts datmen altijts een streeck oft twee van de windt houden sal, ende vandaer de cours te stellen by Westen Corvo ende Flores.

Actum in 't schip *Mauritius* in see op de hoochte ende ten dage voorschreven. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, GERRIT FREDRICXZ. DRUYFF, PIETER DIRCKSZ., BALTHAZAR VAN EYNDHOVEN, JACOB GAERMAN.

Dinxdach adi 15 Augusty anno 1623 op de hoochte van ontrent 40 graden by Westen d' Acores. Den raet van de schepen *Mauritius*, *Walcheren*, *Alckmaer* ende *Delfshaven* op den 30^{en} July passado by den heer Generael aen 't schip *Mauritius* vergaerdert sijnde, is door sijn E. verhoont hoe door de Heeren Meesters met haer E. missiven van 14 April ende 8 September 1622 geordonneert is, dat een ieghelyck die uyt Indien soo tytelijck ontrent de Vlaemsche eylanden compt, dat omtrent half September achter Engelant om in 't vaderlant mogen arriveeren, daerwerts achter om soude seylen.

Naerdat hierop by den raet gediscouerert was, wat perijckelen ende inconvenienten soo achter Engelant om, als door 't Canael tusschen Engelant ende Vranckrijck te verwachten hadden, heeft den heer Generael den raet aengheseyt dat de saecke in bedenckinge souden houden teghen dat by de Vlaemsche eylanden quaemen om alsdan naer gelegenthelyt van tijt ende saecke ten besten oirbaer van de Compagnie te resloveren.

Den raet op heden den 15 voorsz. wederomme aen 't schip *Mauritius* vergadert sijnde, den stant van de schepen, 't volck ende de tijt aensiende, ende overleyt sijnde wat perijckel ende inconvenienten buyten om, ofte binnen door te verwachten hebben, heeft geadvyseert wel bereyt te wesen de ordre van de Heeren Meesters naer te comen, maer ten aensien van de gegenwoordighe gestaltenisse van de schepen, item dat het te laet op 't jaer soude wesen achter om te varen, ende insonderheyt dat het schip *Alckmaer* daertoe niet wel gestelt is, veel volck verloren heeft, noch veel siecken ende meest alle de restecrende daertoe niet wel dispoost sijn, vinden goet ende geraetsaemst dat door 't Canael van Engelant ende Vranckrijck recht door naer 't vaederlant lopen, uytgesondert Cornelis Cornelisz. 't Hert, Jacob Gaerman ende Pieter Gerritsz., welcke adviseeren dat d'ordre van de Heeren Meesters behooren naer te comen, alsoo sy oordeelen dat het noch soo laet op 't jaer niet en is, off de reyse can met Gods hulpe achterom wel gedaen werden, ende dat de schepen ende volck soo qualijck niet gestelt sijn off sulcks can wel geschieden, niettegenstaende eenige schepen qualijck van seylen versien sijn.

De heer Generael gehoort hebbende hoe verre de meeste stemmen van raden adviseren, dat niet geraden sy achtervolgens d' ordre van de Heeren Meesteren achterom naer 't vaderlant seylen, maer in dese gegenwoordighe tijtsgestaltenisse ende gelegenheit van schepen ende volck voor best oordeelen dat onse cours door 't Canael recht door stellen, heeft sijn E. verclaert dat hem docht 't volck ende schepen soo quaelijck niet gestelt waren ende dat het oock soo laet niet en was, oft condon volgens d' ordre van de Heeren Meesters met minder perijckel ende inconvenienten achterom dan binnendoor naer 't vaderlant lopen, ende dat derhalven sijn E. gevoelen was datmen d' ordre van de Heeren Meesters behoorde naer te comen, doch soo 't de scheepsraden van alle de respective schepen anders verstandon ende nae naerder consultatie persisteerden best te vinden, datmen door 't Canael lope, dat sijn E. hem in desen soud laten overstemmen ende tot hare goetvindinge gedragen, mits protestatie dat sulcx voor de Heeren Meesters verantwoorden, ende dat sulcke schade ende interest die de Compagnie daerdoor soude moeghen comen te lyden vergoeden sullen voor sooveel haer middelen strecken.

D'oppercoopluyden ende schippers sijn door ordre van den heer Generael ghescheyden, met last dat yeder op sijn respective schip de scheepsraet ende alle de voorneemste officieren vergadere, dat haer sijn E. advijs ende protestatie voordraghe, naerder op de saecke letten ende metten anderen resolveren soo als ten besten dienst van de Compagnie sullen oordelen te behooren.

De scheepsraden ende andere voorneemste officieren van de schepen *Mauritius*, *Walcheren*, *Alckmaer* ende *Delfshaven* 't voorsz. voorgedragen sijnde, hebben andermael met advijs van de ondergeschreven geadviseert best te wesen, naer de gegenwoordighe gestaltenisse van tijt ende saecken ende om verscheyden andre consideratien binnen door te lopen, vastelijck vertrouwende dat Godt den Heere hen voor alle vyanden bewaren ende behouden overbringen sal, te weten van 't schip *Mauritius*: Balthasar van Eyndhoven, Claes Pietersz., Tjerck Sybrantsz., Jan Jansz., St. Aerent Cornelisz., Joseph Wils, Heertgen Crynen, Claes Dircksz., Cornelis Adriaensz.

Van 't schip *Walcheren*: Daniel du Buquoy, Heertgen Willemesz. Backer, Quintijn Pietersz. Wiltsfanck, Gabriel Felbier, Pieter Dircksz., Cornelis Jansz. Liers, Roelof Gerritsz., Claes Pouwelsz., Yeman Huygen, Jan Jansz., Jan Pietersz.

Van 't schip *Alckmaer*: Gerrit Fredricxz. Druyff, Mathijs Albertsz. Bael, Pieter Dircksz., Volckert Thijsz., Aris Jansz., Cornelis Willemesz., Pieter Dircksz., Henderijck Henderijcksz.

Van 't schip *Delfshaven*: Volckert Both, Guilliam van Eyndhoven, Pieter Crynen Doncker, Claes Warboutsz., Gerrit Adriaensz. Ram, Pieter Jan Willemesz.

De voornoemde Cornelis Cornelisz. 't Hart, Jacob Gaerman ende Pieter Gerritsz. persisteren by haer vorige advijs, namelijck dat goetvinden buyten om te seylen.

D'heer Generael, andermael verstaen hebbende hoe verre de meeste stemmen van den raedt ende voornaemste officieren der voorsz. vier schepen oordelen best te wesen dat door 't Canael van Engelant naer 't vaderlant lopen ende niet geraden conden vinden sulcx voor dees tijt achterom te doen, heeft sijn E. geconcludeert dat in Gods name de reyse recht door 't Canael sullen vervolghen, doch met protestatie gelijck vooren geschreven, dat daervan de verantwoordinge aan de Heeren Meesters sullen doen.

Actum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DIRCKSZ., BALTHAZAR VAN EYNDHOVEN, DANIEL DU BUQUOY, JACOB GAERMAN, CLAES PIETERSZ.

Is voirder goetgevonden dat voortaen 't schip *Alckmaer* 't vier voeren sal tot in 't Canael, ende dat dan geen vier gevoert sal werden, maer de schepen by nacht by den anderen sullen houden, ende dat van nu aff, om bytijds de hoochte van 't Canael te becomen Noord-Oost ende Noord-Oost ten Oosten sullen seylen tot op de hoochte van $49\frac{1}{2}$ graden, ende van daer Oost aen, om kennisse van Engelandts endt te nemen.

Is mede goetgevonden dat 't schip *Alkmaer* met 20 mannen assisteren sullen, te weten *Mauritius* met 10, *Walcheren* met 6 ende *Delfshaven* met 4 mannen.

Datum ut supra. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN.

Alle ende een ider tegenwoordich op 't schip *Mauritius* varende, is kennelijck hoe den 12^{en} Juny 1623 cenen Jacob Jacobsz., bootgesel, door den scheepsraedt over sijn misdaet gesententieert wesende, de clocke geluyt ende 't volck om de sententie te hooren lesen ende recht te doen, boven geroepen wierden, dat alsdoen 't gemene volck met den anderen versprocken sijnde niet boven te willen gaen, soo lange ongehoorsaem bleven ende by haer moet-willich voornemen persisteerden totdat door den oppercoopman ende schipper daerover aen den Generael geclaecht wierd, ende sijn E. den schipper opnieus beval 't volck met hardicheyt boven te doen gaen ende 't recht t'assisteren, op pene dat anders als rebellien ende ongehoorsaeme gestraft souden worden.

Item dat tot den 29^{en} Julyo nae out gebruyc vlees ende speck geschaft wesende, 't gemene volck alsdoen haer backx seer onwaerdelyck voor de cajuit brachten omme daerdoor naer 't schijnt, gelijck moetwillige plegen, den Generael te dringen meer te doen schaffen dan d'ordre van de artijckel medebringt, sonder haer motieff ende begeerte op behoorlijcke maniere te kennen te geven.

Item, hoe op den 26^{en} Augusty de schuyte van 't schip *Alckmaer* aen 't schip *Mauritius* gecomen sijnde, is onder andre door Mathijs Bael, schipper van voorsz. schip *Alckmaer*, aen den Generael verhaelt, hoe alrede 51 dooden ende veel siecken hadden, waerdoor sooveel wijn geconsumeert was, dat haer weynich resteerde, waerover een gleyvaetgien wijn van ontrent 24 flapkan-nen versocht; de generael belast hebbende dit vaetgien te vullen, is de moet-wil van eenige soo groot geweest, gelijck 't gheheele scheepsvolck bekent is, dat een troupe overhoop loopende 't selvige vaetgien gans stucken ghesmeten ende gebroocken hebben omme daerdoor voor te comen dat 't schip *Alckmaer* volgens ordre van den Generael met soo weynich wijn niet soude werden ge-assisteert, niettegenstaende 't schip *Mauritius* daervan redelijck versien is, ende 't gemene volck liberaelijck dry mutskens Spaensche wijn aen ider man 's daechs uitgedeylt wert.

Welck onbehoorlijcke tsaemenrottinge, tsamenspanninge, vergaederinge, moetwille ende oppositie tegen de generaelle ordre saecken sijnde van seer quade ende dangereuse gevolgen, die om goede regel ende ordre te houden ten hoochsten behooren gestraft te worden, doch alsoo de voorneemste auteuren oft belhamers den raet alsnoch onbekent sijn, veel van 't gemeene volck tot haer gelopen is, haer geassisteert hebben, ende de resterende de misdaedige verswygen ende onder haer laten schuylen, soo is 't dat de Generael, om hier-inne nae behooren sooveel mogelijck te versien, met advyse van den scheeps-raet goetgevonden heeft 't gemene volck van voorsz. schip *Mauritius* by desen te bevelen, gelijck haer by desen bevolen wert, d'auteurs van alle voorsz. on-geregeltheyt ende moetwille binnen de tijt van 3 daegen cont te maecken, op pene dat anders alle tsaamen elck bysonder een maent gagie verbeuren sullen, welcke nae d' expiratie van voorsz. tijt in gebreck blyvende op hare reecken-inghe gestelt sal werden, ende wert vorder al 't volck in 't geheel ende elck by-sonder ten hoochsten bevolen diergelycke tsaamenrottinge, tsamenspanninge ende alle onbehoorlijcke vergaederinge naer te lacten, op pene dat d'auteurs van dien met der doot ende confiscatie van hare goederen andre ten exempl gestraft sullen werden; ende byaldien d'auteurs oft voorneemste belhamers van eenige moetwille, naer desen meer gevolcht, verswegen wierden, sullen d' officieren ende 't gantsche volck vervolcht ende naer behooren gestraft werden, 't sy hier op de reyse door den Generael, ofte in 't vaderlant door de E. Heeren Meesters, naer 't tijt ende gelegentheyt van saecken soude mogen vereyssen.

In 't schip *Mauritius*, adi 28 Augusty anno 1623, sijnde by gissinge ontrent¹⁾ mylen bewesten Englands eynt. Was onderteekent JAN PIETERSZ.

¹⁾ Niet ingevuld.

COEN, BALTHAZAR VAN EYNDHOVEN, CLAES PIETERSZ., TJERCK SYBRANTSZ.,
JAN JANSZ., CORNELIS ADRIAENSZ.

Alsoo op 't schip *Alckmaer* groote moetwille ende ongeregeltheyt door eenige quaedtwillige gepleecht is op de namen van 't geheele scheepsvolck, ende dat tot noch toe de moetwillige onder 't gemene scheepsvolck geschuylt ende verborgen gebleven sijn, is door den E. heer Generael ende presenten raet goet gevonden aen den raet van 't voorsz. schip *Alckmaer* expresse ordre te geven (gelijck haerluyden by desen expresselijck geordonneert werd) schriftelijck te doen stellen, wat moetwille ende ongeregeltheyt gepleecht sy, ende sulckx voor de mast publickelijck aff te lesen, met ordonnantie van sijn E. wegen aen alle d'officieren ende 't gemene volck op 't selveghe schip vaerende dat binnen den tijt van 25 uuren een ider sijn onschult aen den scheepsraedt behoorlijck doet blijcken ende condt maecken wie de voorneemste autheurs oft belhamers van alle moetwille ende ongeregeltheyt sijn, op pene dat soo in gebreecke blyven, alle d'officieren ende 't gemeyne scheepsvolck verbeuren sullen elck voor sijn hooft 3 maenden gagie; soo d'autheurs verclaert worden sal den raet alsdan tegen haer procedeeren, de saecke affdoen, off daervan alle behoorlijcke bescheeden met eerste gelegenheit aen den Generael overleveren; ende dat onder voorsz. publicatie mede affgecondicht werde, gelijck op 't schip *Mauritius* gedaen is, dat door den Generael ende sijn E. raet expresselijck alle onbehoorlijcke vergaderinge ende tsamenlopinge verboden werd, op pene dat d'autheurs metterdaet gestraft sullen worden, ende soomen die niet becomen can, dat alle de officieren ende 't geheele scheepsvolck sulcx tegen sijn E. alhier op de reyse ofte in 't vaderlant daer't behoort verantwoorden sullen, midts dat ondertusschen de betalinge van hare gagie opgehouden werde totdat de saecke affgedaan sy.

Item is mede goet gevonden dat den raet van de schepen *Delfshaven* ende *Walcheren* affdoen off recht doen sullen over de moetwille door eenige per tyckeliere gepleecht, ende soo hare misdaet door 't gemene scheepsvolck voorgesprocken oft verschoot werde, dat den raet haer aendiene dat sijn E. expres belast heeft over de misdadige straff te doen, ende soo het geheele scheepsvolck de misdaet op haer willen nemen, dat hun dan condemneeren sullen in sulcke amende als naer gelegenheit van saecken ende in respect van 't gene op de schepen *Mauritius* ende *Alckmaer* geschiet is, geraden vin den sullen.

Aldus gedaen in 't schip *Mauritius* ontrent midden in 't Canael op de hoochte van $49\frac{1}{4}$ graden, adi 30 Augusty 1623. Was onderteekent JAN PIETERSZ. COEN, BALTHAZAR VAN EYNDHOVEN, CLAES PIETERSZ., TJERCK SYBRANTSZ.

Resolutiën en plakaten in te lasschen op bl. 449, 463, 510, 598,
596, 613, 614, 627, 628, 629, 646, 651, 656, 658, 659 en 669
hiervoor¹⁾:

Bl. 449 (21 Aug. 1618, op de rantsoenen). — Voirder geleth sijnde op de disordre die hier aen landt in 't schaffen ende uytdeelen van de rantsoenen geschiet, soo door de menichte van de schuyten ende boots die van de schepen dagelijcx hier comen ende haer eeten ende rantsoen van arack veeltjts gegeven wert, [is geresolveert] dat yder schip sijn volck aen landt sendende sal moeten provideren; item dat op de schepen voor Bantam en Jacatra leggende aen een yder twee mutskens arack tot haer rantsoen sal gegeven worden, ende aen de timmerlieden, die dagelijcx wercken, drie mutskens; wel te verstaen, alsser arack te becomen is.

Op d'ordre in 't schaffen ende uytdeelen van rantsoen hier aen landt is geresolveert, datmen aen een yder van de timmerlieden, smits, cuypers, blockmaeckers, drie mutskens arack daechs sal geven, ende aen de soldaeten, boots gesellen ende swarten twee mutskens; vlees ende speck driemaal ter weecke, telkens aen yder van de voorsz. ambachtslieden een $\frac{1}{2}$ daechs, ende aen de soldaten en andre $\frac{1}{2}$ vlees, mitsgaders des avonts boonen.

De resterende dagen, als Maendach, Woensdach, Vrydach ende Saterdach salmen des middachs gesouten vlees schaffen, te weten $\frac{1}{2}$ fl (als t' visch is met een mutskens oly ende een mutskens azijn tot yder back van seven man daertoe), ende des avonts 4 fl versche visch voor yder back van seven mannen, met het behoorlijcke door van twee eyeren in azijn opgewelt; ende daerby alle maeltyden sooveel rijs als op mögen.

Des morgens van de vroechcost in 't generael rijs in cocuswater gesoden, ende daerby aen de timmerlieden, smits, cuypers, blockmaeckers, corporaels van de soldaten ende getrouwde twee eyeren yder man.

Aen alle d'ambachtslieden 3 fl broot ter weecke.

Alsser stokvis by de logie is, salmen die somtjts schaffen des middachs $\frac{1}{2}$ fl yder man in plaatse van gesouten visch.

Somtjts na datmen hoornbeesten becomen can, salmen vers vlees schaffen in plaatse van gesouten vlees oft speck.

Bl. 449 (21 Aug. 1618, op het in bediening atellen van leernars, vermaners en voorlezers). — Eerstelijck dat genc leraers, vermaenders off voorlesers van Godes Heylige Woort sullen werden aengenomen oft in bedieninge gestelt dan by de overste ende presente raden der respective plaatse, ende dat met wete ende mede-

¹⁾ Zie onzo inleiding.

stemminge van yemant der predicanen ; ende sullen de wettelijck beroepene predicanen volgens commissie, haer met wete van de Heeren Bewinthebberen by de classen ende kerckenraden verleent, vryelijck ¹⁾ onverhindert alsulcke acte van kerckelijcke bedieninge mogen geven, naedat met wete van de naeste overicheyt ²⁾ ende raedt van ³⁾ kerckelijcke personen bequaem ende suffisant oordeelen sullen ende naer gelegentheyt van tijt tot welstant van de heylige leere ende godtsdienst nodich bevonden werden mach ; ja oock, dat de leraers, vermaenders ofte voorlesers dieder alreede sijn, sullen gehouden wesen haer d'examinatie, oordeel ende stemme derselver predicanen t' onderwerpen ; ende ymandt bevindende, die inde leere ofte leven sich soude mogen verloopen, sullen de predicanen 't selve d' overicheyt aengeven omme met advys van deselve predicanen daerinne te voorsien ende voorder [te] disposeren soo als bevonden sal worden te behooren.

Ten tweeden, dat alle vermaenders, voorlesers ende cranckbesoeckers sullen gehouden wesen, soowel als de predicanen uyt het vaderlant herwaerts comende, haer attestatie ende commissie, hun by de kercke verleent, aen de eerst ontmoetende predicanen te vertoonen ende, gelesen hebbende, 't selve haer weder te leveren, omme daerby te sien hoe verre haer commissie is strec-kende, daerinne, hun oock wel compoteerende, sullen gemainteneert wor-den ; ondertussen sullen haer houden binnen de limiten ende palen derselver, sonder te onderstaen ofte aen te vangen yets anders te doen als haer last is ofte hetgene het ampt der beroepene predicanen aengaet, als daer is den Heylichen Doop te bedienen, te leeren, te proponeeren, ende 't gene voorts daeraen clevende is, tensy 't selve haer by ronde ende claere letteren expres-selijck in haer commissie is uytgedruckt.

Ten derde, dat de vermaenders ofte voorlesers uyt het vaderlant comende ofte alreede hier gestelt, ende geene commissie ofte schriftelijcke attestatie hebbende, sullen gehouden sijn 't selve van ymandt der andere predicanen en overicheyt te eysschen, ende haer te reguleeren naer 't gene volcht, nament-lijck : sullen exerceeren de dagelijcxe ende ordinary gebeeden, ende des Sab-baths ofte op andere gelegene tyden uyt de Heyliche Schrifture ofte uyt andere gesonde Christelijcke Gereformeerde auteurs eenige capitellen den volcke voorlesen, ende voorts de crancke ende andere des nodich hebbende persoonen vermaenen, vertroosten ende aenspreecken, sonder haer, als boven geseyt is, yets anders ende voorders t' onderwinden, onder wat pretext 't selve oock mocht geschieden, ten waere by advijs als voren, 't welck sy oock sullen

¹⁾ Bij van der Chijs verkeerdelyk: „vredelijck”.

²⁾ Bij van der Chijs verkeerdelyk: „overste”.

³⁾ Bij van der Chijs verkeerdelyk: „aen de”.

gehouden sijn in presentie van de overicheyt ende ymandt der predicanen te belooien ende te onderschryven.

Ende opdat dit alles in forme als voorsz. sijn effect sorteere, wert aen alle oppercoopliden ende schippers verwitticht ende geordonneert in dese goede ende gantsch nodige reformatie 't advijs der predicanen ofte andere kerckelijcke personen behulpich te sijn ende 't voorgescrevene in alle Christelijcke billijckheit te bevorderen, als sijnde een saecke die tot welstant ende goede ordre der kercke ende d' oeffeninge des Godsdienst hier te lande hoochnodich bevonden wert te behoren.

Bl. 463 (22 Oct. 1618, tot versterking der loge te Jacatra). — Alsoo de voorgaende resolutie in dato 31 Augusto laestleden (tegen den mislucten ende moortdadigen aenslach des pangorans van Bantam, des conincx van Jacatra ende consequentelijck alle het gantsche lant van Java) by d' E. heer president tot seeckeringhe van des Compagnies rijkche middelen ende 't leven van haere dienaers genomen, een saeck van seer grooter gewichte is, daeraen niet alleen de behoudenis van dese plaetse, maer oock den algemeynen welstandt van de Generale Vereenichde Compagnie in Indien is dependerende; daer enboven by dagelijcxe ervaring gewaer worden dat den mislucten aenslach (die op 20 Augusto passato onder het beleyt van den pangoran Gabangh alhier in dese logie geattenteert en in effect soude gebracht sijn geweest, soo d' Almogende sulcx niet sonderling tegengehouden ende beleth hadde) by dese trouweloose Mooren niet alleen niet aen een syde gestelt ende vergeten, maer ter contrarie wederom op verscheyden andre manieren herhaelt ende onderstaen is ende dagelijcx noch meer ende meer hervat worden sal; soo is 't dat de E. heer president ende synen raet op den 19 deser hebben goetgevonden de saecke in een algemeene vergaderinghe van alle d'oppercoopluyden, schippers ende crijchsofficianten, hierontrent tegenwoordich sijnde, voor te dragen, ende den eersten oorspronc, reden ende voortgang van dien te resumieren.

Eerst ende alvorens den aenvang ende 't progres van desen moortdadigen aenslach in 't breede by den heer president de vergadering voorgedragen en al de omstandicheden van dien van punt tot punt wel ontleet sijnde, is eyn-delijck naer rype deliberatie met een algemeyne toestemminge, gelijck by de schrifstelijcke advysen hieronder is blijckende, goet ende hoochnodich bevonden datmen met de versterking van onse logie tot Jacatra, gelijck die alreede by den heer president ontworpen is om te sien hoe de saecke hem soude toedragen, voortvaren ende tegens alle gewelt in volcomen defensie brengen sal.

Willem Jansz., oppercoopman, tegenwoordich op 't schip 't *Wapen van Amsterdam*, advyseert datmen de plaatse van Jacatra sal versterken ende het begonnen werck naer gelegentheyt voltrecken. Onderteyckent WILLEM JANSZ.

Isbrant Cornelisz., schipper op 't schip *Mauritius*, secht mede de plaatse van Jacatra met gemack te versterken. Onder stont ISBRANT CORNELSZ.

Claes Gerritsz., schipper op 't schip *Nassauw*, datmen de plaatse van Jacatra sal soeken te versterken om onse goederen te verseeckeren. Onderteyckent CLAES GERRITSZ.

Willem Dircxz., schipper geweest op 't schip *Hoorn*, advyseert datmen de plaatse van Jacatra tot verseeckering van des Compagnies goederen sal versterken. Onderteyckent W. DIRCXZ.

Leendert Jacobsz., schipper, tegenwoordich op 't schip *St. Michiel*, advyseert als voren datmen de plaatse van Jacatra sal sien te versterken. Was onderteyckent LEENDERT JACOB SZ.

Willem Jacobsz., schipper, tegenwoordich op 't schip den *Engel*, geeft mede voor advijs de plaatse van Jacatra metten eersten te versterken tot verseeckering van lijff en goederen. Was onderteyckent WILLEM JACOB SZ.

David Davidsz., schipper op 't jacht de *Zager*, van gelijcken datmen de plaatse van Jacatra sal versterken. Was onderteyckent DAVID DAVIDSZ.

Jan Willemesz., schipper op 't schip de *Neptunis*, advyseert datmen met den eersten de plaatse van Jacatra sal versterken. Was onderteyckent JAN WILLEMSZ.

Gerrit Douwesz., schipper op 't schip de *Trouw*, geeft voor advijs datmen ons tot Jacatra metterhaest sal versterken eer de schepen vertreken, ende met alle macht van de schepen daeraen vallen. Was onderteyckent GERRIT DOUWESZ. DE VRIES.

Claes Hermansz., schipper van de *Zuyder Eendracht*, advyseert de plaatse van Jacatra metterhaest te versterken tot onse verseeckering, om met hulp van de schepen, eer die vertrekken, te eerder claer te wesen. Was onderteyckent CLAES HERMAN SZ.

Jan Cornelisz. Kunst, schipper op 't schip *Delft*, soo haest mogelijck is de plaatse Jacatra op te maecken ende onsen stant te verseeckeren. Was onder teyckent J. CORNELISZ. KUNST.

Floris Heeres, schipper op 't schip de *Bergerboot*, geeft voor advijs datmen de huysinge van Jacatra sal versterken, en dat hoe eer hoe beter. Was geteyckent FLORIS HEERES.

Hans Rogiers, oppercoopman, tegenwoordich op 't schip de *Trouw*, advyseert, terwyle hier de schepen by den anderen sijn, ons tot Jacatra te verseeckeren. Was onderteyckent HANS ROGIERS.

Daniel van der Heggen, oppercoopman, tegenwoordich op 'tschip de *Zuyder Eendracht*, met het begonnen werck voort te varen totdat verseeckert sijn. Was onderteyckent DANIEL VAN DER HEGGEN.

Juan Vernat, oppercoopman op 't schip den *Engel*, advyseert met den eersten met de saecke van Jacatra voort te varen tot onse verstercking. Was onderteyckent JUAN VERNAT.

Pieter Dircxz., oppercoopman, tegenwoordich tot Jacatra, advyseert datmen met het begonnen werck al sachtgens sal voortvaren tot den tijt ende wyle die van Jacatra onderstaen eenige verhindering te doen, als wanner met alle man daeraen connen vallen. Was onderteyckent PIETER DIRCXZ.

Franco van der Meer, oppercoopman op 't schip *Delft*, datmen ons beter tot Jacatra soude verseeckeren, ende al sachtiens met het begonnen werck voort te varen. Was onderteyckent FRANCO VAN DER MEER.

Hendrick Lievensz. van Amboina ende tegenwoordich tot Jacatra wesende, advyseert datmen met het begonnen werck tot Jacatra voort sal varen ende meer soldaten aen lant setten. Was onderteyckent HENDRICK LIEVENSZ.

Abraham Strijcker, sergeant, tegenwoordich op 't schip *Delft*, advyseert ons tot Jacatra metterhaest te verstercken. Was onderteyckent ABRAHAM STRIJCKER.

Abraham Jansz. Morings, sergeant, tegenwoordich op 't *Wapen van Amsterdam*, geeft voor advijs met het begonnen werck voort te varen al soetgens. Onderteyckent ABRAHAM JANSZ.

Dirk Reyniersz., sergeant op 't schip *Delft*, advyseert ons metten eersten te verstercken. Was onderteyckent DIRCK REYNIERSZ.

Arent Maertsz., commandeur, tegenwoordich op 't schip *St. Michiel*, geeft voor advijs, datmen met het werck tot Jacatra voort sal varen, en dat met sulcken neersticheyt als mogelijck is. Was onderteyckent ARENT MAERTSZ.

Pieter de Carpentier, oppercoopman tot Jacactra, datmen de begonnen punct eerst in zijn volcomen effect sal sien te stellen, en soo daertegen geen oppositie valt, alsdan met gemack voort te varen sonder extraordinaire com-matie te betoonen. Was onderteyckent PIETER DE CARPENTIER.

De voorsz. advyzen gegeven sijnde, heeft de heer president de vrinden daervoor bedanckt ende verlaert dat de stemmen naerder gecolligeert sijnde, men met de saecke voortvaren sal in maniere en voege als sich den tijt ten besten van de Generale Compagnie gedragen sal.

Bl. 610 (25 Mei 1619, tot regeling van den aanval op Jacatra). — Alsoo van Jacatra verstaen hebben, dat apparentelijck was de Engelse vloote ons niet verwachten sal, sijnde seer desolaet van volck, tweedrachtich onder den anderen, ende

oock alreede, na den roep ginck, van den anderen verdeylt, preparatie maeckte in 't geheel door te loopen, is door den heer Generael geproponeert, om tijt te winnen, hoe sijn E. voor desen is genootsaeckt geworden, om lijff ende goederen te salveeren, de plaatse van Jacatra te verstercken ende tot een volcomen fort te maecken; want alsoo beyde Javanen en Engelse tegen ons verscheyde lagen leggen, ende [haer] verraderye, onder een vriendelijck gelaet gepractiseert, onderleyt ende door Gods genade mislukt ware, hebben sylieden verscheyde bolwercken rontsomme onse huysen begonnen, om ditto huysen van Jacatra daerdoor met gewelt van groff geschut te vermeesteren, welcke bolwercken soo behendichlijck soo verre gebracht sijn, datter eenich groff geschut jegens ons geplant was eer gewaer wierden wat men tegen ons voor hadde, soo datter tijt en gelegentheyt ontbrack om onse goederen van lant te schepen, ende dat met gewelt hare werken hebben moeten verhindieren, selfs eer veerdich waren om gewelt met gewelt te weerden, dewijl een goet deel van de plaatse van 't begonnen fort noch open was, ende 't meeren-deel niet schotvry van groff geschut, of de vyanden souden ons meester geworden sijn eer tot eenige defensie hadden connen comen, dat nu ter contrarie door Gods genade anders uytgevallen is; ende soo men nu van meninge is het recht te gebruycken welcke ons de Almogende God tot Jacatra gegeven heeft, ende goetvint de plaatse meerder te verstercken, vorder in te houden ende tot een generael rendevous te gebruycken, moet men considereren dat het dan van node wesen sal een generale lanttocht op de stat ende in 't lant van Jacatra te doen, soo om een vrye, ruyme possessie ende jurisdictie in 't lant te becomen, als voor te comen dat de riviere niet verleyt worde, gelijck gesecht wort die van Bantam (welcke den coninck van Jacatra onder pretext van dien tegen ons te adsisteren verdreven hebben om ons met syne geusur-peerde autoriteyt te prevenieeren en dwingen) voor hebben te doen. Ende alsoo het nodich is, eer men soo een gewichtige saeck aenvange ofte het recht ende goede occasie versuyme, dat alle aencleven van dien ryperlijck overwogen, geconsidereert ende gedebatteert werde, heeft d'E. heer generael den raet aengedient, dat haer E. gelieve te overwegen de importantie van de saecke, ende of men verder sal aenvangen de plaatse van Jacatra tot een generale rendevous t'approprieeren, dan off verkiesen ende gebruycken sullen ene van degene die lange voor desen voorgestelt sijn geweest (als namelijck een van d'eylanden van Jacatra off andere in de Straet Sincapura gelegen, off elders aan 't vaste lant, van alle welcke de heeren Mayores meest tot Ontong Java inclineren, doch sijn Excellentie de Prince van Orange schijnt meest tot een bequaem eylant, alsser een bequaem te becomen is, gegene te wesen), om sijn E. ter naeste vergaderinghe haer advijs te geven ende finale resolutie op de saecke te nemen. Interim is goet gevonden dat alle

behoorlijcke preparatie maecken ende goede ordre stellen sullen, opdat men voorsz. landtocht sonder dilay doen mach, soo haest met de vloote voor Jacatra comen, wel te verstaen soo d' Engelsche vertrocken sijn ende soo het dan alsoo goetgevonden wort; en oom tydelyck naerder informatie van alle gelegentheden van Jacatra te becomeen ende de onse aldaer van onse deseynen te verwittighen opdat sy haer oock vaerdich houden, is gearresteert dat datelijck 't jacht 't *Hert* vooruyt na Jacatra senden ende van daer by ons ontbieden sullen Pieter de Carpentier, Pieter van Ray, Evert Hermansz. ende den capitein off luytenant van 't fort.

Voorder met de crjchsraden gelet wesende dat in de vloote sterck sijn omtrent 1220 coppen, is goetgevonden dat daervan de twee derde landen sullen, ende dat die met het volck van Jacatra in 13 compagnien¹⁾, elck van ontrent 70 coppen, verdeylen sullen, ende dat onder navolgende hoofden ende ordre:

Overste S^r. Jacques Lefebvre d'avant-garde²⁾:

Sergeant major cappiteyn Heetvelt: 15 coppen uyt *Hoorn*, 20 uyt de *Trouw*, de rest uyt 't fort. — Luytenant Jan Eliasz.; vendrich Sebal Wondraer.

Cappiteyn Jan Jansz. van Gorcum: 40 uyt de *Sterre*, 10 uyt *Hollandia*, 9 uyt de *Sonne*. — Luytenant Abraham Strijcker; vendrich Hendrick Hermansz.

Cappiteyn Meyer: 40 sijn eygen volck, 36 uyt de *Bergerboot*. — Luytenant Jan Jansz. Hoochland; vendrich de Milde.

Cappiteyn Hendrick Bruystens: 70 sijn eygen volck. — Luytenant van den Berch; vendrich Jacques Coeteli.

D'E. Heer Generael Coen de bataille:

Cappiteyn Wouter Heuten: 32 van sijn eygen volck, 36 van de *Eendracht*. — Luytenant Jacob van der Marct; vendrich Jan van Houdaen.

Cappiteyn Daniel van der Heggen: 52 van *St. Michiel*, 22 van *Nassau*. — Luytenant Abraham van Uffelen; vendrich Jacob Leendertsz.

Cappiteyn J. Leendertsz.: 70 uyt de *Trouw*. — Luytenant Wynant Brants; vendrich Jan de Brasser.

Cappiteyn Gheen Huygen: 70 uyt de *Leeuw*. — Luytenant Daniel Wolff; vendrich van Suylem.

[D'arriere-garde:]

Cappiteyn Jan Willemesz. Gomale: 20 uyt d' *Eendracht*, 17 uyt de *Sonne*, 25 uyt *Haerlem*, 4 uyt den *Engel*. — Luytenant Willem Tonisz., vendrich Antonie Caen.

¹⁾ Er worden er hieronder slechts 12 vermeld.

²⁾ In de volgende alinea's worden aanvoering en samenstelling der compagnieën vermeld.

Sergeant majoor cappiteyn Jan Pa: 42 uyt *Haerlem*, 28 uyt de *Zeewolff*. — Luytenant Andries Gabriel; vendrich Gillis Venant.

Cappiteyn Theunis Florisz.: 50 coppen uyt de *Sonne*, 18 van de *Jager*. — Luytenant Barent Milters; vendrich Caeter.

Cappiteyn van der Dussen: 48 uyt *Hoorn*, 22 uyt 't *Hert*. — Luytenant Florisz.; vendrich Frederick Fredericxz.

Bl. 593 (29 Maart 1620, aanstelling van Jan Stijns tot baljuw van Jacatra). — Alsoo dese plaetse ende 't geheele lant van Jacatra het verleden jaer by ons met de wapenen geconquesteert is, ende dienvolgende oock gehouden ende bewaert wort voor de Heeren Staten Generael, sijn Princelijcke Excellentie ende de Heeren Bewinthebberen der geoctroyerde Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden, daerop niemant anders iets heeft te pretenderen, ende tot dien eynde besich sijn met een royael fort alhier te maken, omme als een generael rendevouz van Indien de voornaemste middelen van de Compagnie daerin verseeckert te houden tegens 't gewelt van alle onse vyanden en gevynsde vrienden, alsoock omme den handel van alle quartieren van hier te dirigeeren en mettertijt een tresselijcke negotie te stabileeren, de plaetse ende 't lant met een goede gemeente te peuplen ende een stadt te bouwen, daertoe d'apparentie alreede groot is en dagelijcx meer en meer toeneempt, soo is 't, dat hoochnoodich eenige officieren dienen te maken, omme op alle misbruycken te letten, daerop goede toesicht en regart te nemen, ende onder goede policien en wetten te leven, ende insonderhey't een bailliu over de stadt, jurisdictie ende 't lant van Jacatra, streckende, te weeten aen d'Oostsyde tot aen de limiten van den coninck van Cheribon, aen de Westsyde tot aen de limiten van den coninck van Bantam, aen de Zuytsyde te lande 't geheele lant over tot aen de Zuyderzee, ende aen de Noortsyde te water over de see ende alle de eylanden hierontrent leggende; waertoe door d'heer Gouverneur Generael over lange voorgestelt is, ende de presente raden wederom voorgestelt sijnde den persoon van Jan Steyns, is met gemeen advijs ende bewillinghe denselven Steyns daertoe geeligeert, en datmen hem op morghen voor alle den volcke in de stadt sal autoriseren en bekent maken, ende behoorlijcke acte van autorisatie ende commissie verleenen.

Bl. 596 (18 April 1620, ordonnantie op het omhouwen en schenden van vruchtdragende boomen). — Alsoo wy dagelicx tot onsen grooten discontentement vernemen het ommehouwen ende schenden van calappes, pinangh, siry, mangus, ban-

nanes ende andre vruchtdragende boomen in 't bosch, ende dat niettegenstaende vorigne placcaten ende ordonnantien¹⁾ tegen de malefacteurs van dien geemanerteert, het quaet soo lancx soo meer aenwast, ende deselve placcaten ende ordonnantien wegen de civile straffe²⁾, daerinne geexpresseert, schynen gevilepenteert te werden, waerinne hoochnodich dient versien, derhalven soo is 't, dat wy met communicatie ende advyse van onse tegenwoordige Raden, omme de voorverhaelde faulten in toecomende te voorcomen, allen ende een iegelijcken interdiceren ende verbieden, interdiceren ende verbieden hen by desen, dat niemant, 't sy onder wat pretext het soude mogen geschieden, eenige clappus, pinangh, siry, mangus, bannannes ofte andere vruchtdragende boomen in 't bosch omhacke off in eeniger manieren schende, op pene dat sonder eenige simulatie aen den lyve gestraft sal worden³⁾. Ende opdat dit te beter effect tegen de malefacteurs van dien mach sorteren, hebben goetgevonden, dat soo wie iemant die hem tegen dese ordonnantien vergrepен sal hebben, aenbrengt, voor yder persoon 25 realen van achten sal genieten, met toesegging dat des aenbrengers naem secreet sal gehouden worden. Ende opdat hiervan niemant ignorantie en pretendere, hebben dese by clock- ende trommelslach openbaerlijck ter plaatzen daer men sulcx gewoon is te doen gepubliceert, ende daernaer ter publicque plaatzen geafficheert; ordonnerende ende expresselijck bevelende aen onsen balliu goede ende scherpe toesicht te houdcn tot onderhoudinge van de voorsz. ordonnantien, ende te procederen tegen de overtreders ende ongehoorsaeme van dien by executie van de voorsz. peynen, sonder saveur ofte dissimulatie ofte eenich verdrach.

Aldus geordonneert by den E. heer Generael ende syne presente Raden in 't fort Jacatra adi 13 April anno 1620. Onder stont: Ter ordonnantie van d'heer Generael, THIJS CORNELISZ. VLEYSHOUWER, secretaris.

Bl. 613 (24 Juni 1620, instelling van een college van schepenen voor de stad Jacatra). — Is by den heer Generael in de vergaderinge van sijnne presente raden, op huyden gehouden, in consideracie geleyt den standt deser tegenwoordiger stadt Jacatra aenwas ende vermeerderinge der burgeren in deselve, alsmede opdat die alhier vreedsaem ende gerust mogen leven, daertoe van noode sy

¹⁾ Bedoeld is het plakaat van 6 Sept. 1619 (*Plakaatboek I*, 56).

²⁾ Van 20 realen van achten (voor het „afhouwen” van een vruchtdragenden boom); voor het plukken van vruchten zonder consent, of van onrijpe vruchten: $\frac{1}{2}$ real van achten (klapper), 1 real van achten („bannannes”).

³⁾ „Op peene van den hals te verbeuren”, zegt de resolutie hiervoor, bl. 596.

dat goede ordre soo in 't stuck van justicie als policie gestelt worde, sooveel naer gelegentheyt des tijts geschieden can, hetwelcke nog niet genoch sijnde, maer dat deselve oock by bequaeme personen mogen geadministreert, geexecuteert ende onderhouden worden, opdat de goede voorgestaen ende de boosoenders gestraft mogen sijn, soo is 't dat de E. heer Generael met goetvindinge van syne tegenwoordige raden, raetsaem geacht heeft een college van schepenen der stadt Jacatra te formeeren omme in 't voorsz. collegie van schepenen als wethouders deser steden alle justitie in civiele saecken te administreren ende te exerceeren.

Dit collegie van schepenen sal bestaan in vijff personen, namentlijck twee van 't fort in dienste van de Compagnie sijnde, ende drie burgers deser stede, dewelcke by de burgeren genomineert ende by den E. heer Generael ende synen Rade geeligeert sullen werden, ende sal haere administratie dueren den tijt van een jaer.

In dit collegie sullen de schepenen presideren by beurte, maent om maent, beginnende van degene die van 't fort gecosen sullen sijn.

Sullen mede de schepenen gehouden wesen, driemaal des weeckx, te weten Maendachs, Woensdachs ende Vrydachs, des voormiddachs ten 9 uren op 't stadthuys deser stede te compareren, ende aldaer blyven besoigneren, soo iets te doen is, tot elff uyren.

Ende opdat het schepensampt deser stede te seeckerder in alle justitie, equiteit ende getrouwicheyt bedient mach werden, sullen de schepenen van haere getrouwicheyt in handen van den E. heer Generael eedt doen.

In dit collegie van schepenen sal in saecken de Chinesen (onse ondersaten) ende burgeren deser stede concernerende, als schepen compareren ende stem hebben Bencon, tegenwoordich opperste der Chinesen, behalven dat ditto Bencon in dit collegie niet en sal mogen presideren.

Alsoo het ambt ende offtie van balliu eenigen tijt herwarts bedient is by Jean Steyns van Antwerpen, ende soo lancx soo meer vermercken sijns persoons onbequaemheyt om hetselve met behoorlijck respect tot soodanich offtie als dese plaatse vereyscht, te bedienen ende bekleeden, hebben goet gevonden den voornoemden Jean Steyns van synen dienst te ontslaen ende bedancken, gelijck hem ontslaen ende bedancten mits desen, ende het offtie van balliu te versien met een ander bequaem persoon, daervan d' electie eerstdaechs sullen doen.

Tot stadt bode hebben op sijn versoek mede geeligeert Staets Christyaensz., tegenwoordich soldaet alhier, die in teecken van dien het wapen van de Hooge Mogende Heeren Staten Generael op sijn borst, ende eeh doorne off ander stockgien in sijn hant sal dragen.

Van wegen 't fort sijn tot schepenen geeligeert ende gecosen voor dit naest-

volgende jaer Abraham van Uffelen van Amsterdam, oppercoopman; Jan Pae van Gorcum, cappiteyn.

Van wegen de burgeren: Jan de Brasser van Rotterdam; Philips Adryaensz. van der Werff van Leyden, Floris Hendricksz. van Campen.

Bl. 614 (1 Juli 1620, autorisatie voor de schepenen der stad Jacatra). — Alsoo tot ruste, tranquilliteyt ende welstant van dese onse nieuwe stadt ende aenwassende republicque van Jacatra hoochnodich geacht hebben seecker bequame personen te eligeren, verkiesen ende ordonneren omme in alle voorvallende civile saecken justicie ende recht t' administreren, soo is 't dat by d'E. heer Generael ende synen presenten raet naer rype deliberatie goetgevonden iste formeren een collegie van schepenen, bestaende in vijff personen, daervan jaerlijcx by de Hooghe Overicheyt nieuwe electie ende verkiezinge sal geschieden, waertoe voor dit eerst aenstaende jaer geeligeert, geauthoriseert ende gekosen sijn, gelijck wy eligeren, authoriseren ende kiesen mits desen, namentlijck twee vanwegen 't fort, ende drie vanwegen de burgerye deser stede, te weten uyt het fort den E. Abraham van Uffelen van Amsterdam, oppercoopman, ende Jan Pae van Gorcum, cappiteyn van 't garnisoen alhier; ende uyt de burgerye van de stadt Jan Anthonisz. Brasser van Rotterdam, Philips Adriaensz. van der Werff van Leyden, ende Floris Hendricksz. van Campen. Ordonneren ende bevelen derhalven aen allen ende een yder, onder de gehoorsaemhey't ende subjectie van d'E. Hooghe Mogende Heeren Staten Generael [ende] syne Princelijcke Excellentie in de jurisdictie van Jacatra residerende, niemant uytgesondert, 't sy vremdeling, vryburger ofte in dienst sijnde personen, 't voornoemde collegie van schepenen daervoor aen te nemen, 't erkennen ende gelijck sulcx betaempt t' obedieren ende respecteren, op pene van arbitrale correctie.

Bl. 627 (15 Aug. 1620, resolutie op de administratie der justitie). — Aengesien dat tot voorordering van de saecken van justitie hoochnodich is eenige ordre te stellen, hoe ende in wat voegen alle de saecken, soo in 't civil als criminell, binnen ende buyten 't fort aen d' een syde, mitsgaders het resort ende jurisdictie der stede (olim) Jacatra aen d' ander syde, by den advocaat fiscael ende bailli respectivelijck berecht ende geadministreert sullen worden, soo is by deliberatie verstaen ende goetgevonden, voor eersten ende totdat anders geordonneert sal wesen, daerinne te gebruycken de navolgende voet, als te weten;

Indien binnen 't resoort van de stadt gedelinqueert wort ofte eenige questie ofte geschillen, amende ofte correctie medebrengende, ontstaen tussen een burger ofte vreemdeling ende een soldaat ofte iemant anders in dienste van de Generaele Compagnie, waerinne 't recht van de hooghe overicheyt bewaert moet worden, dat de bailliu daervan by preferentie aenclager sal wesen, ende dusdanige gemengde saecken, burger ende burger alleen niet raeckende, maer burger ende soldaat off andere Compagnies dienaeren te samen, voorts gesententieert sullen worden by de ordinaris vijff schepenen van de stadt, mits dat de balliu gehouden sal sijn daerby te roepen twee van den crijchsraet ofte ordinaris commissarissen ende rechtsluyden van 't fort, na dat het een soldaat off ander dienaer van de Compagnie is, die met een burger ofte vryman in moyte is gevallen, welcke twee van [den] crijchsraet off commissarissen voorsz. haere sessie, stemme ende autoriteyt by ende neffens de voorsz. schepenen sullen hebben, tot volcomen uyttinge van de saecke ende langer niet.

Wederom by sooverre over delicten off transgressien van keuren ende ordonnantien, vallende binnen off buyten 't fort tussen een soldaat off ander dienaer van de Compagnie ter eenre, ende een burger ofte vryman van de stadt ter ander syden, pertyen gecalangeert, geapprehendeert ofte aengesprocken worden by ofte deur bevel van den advocaat fiscael, gelijck sulcx betaemt ende behoorlijck is, dat al hetselfe op den eysch ende aenclachte van den advocaat fiscael voorsz. affgedaen, getermineert ende gesententicert sal worden by de ordinaris commissarissen ende rechtsluyden van 't fort, ten overstaen van twee schepenen uyt der stadt, welcke schepenen in gelijken gevalle mede aldaer sullen hebben haere sessie ende stemme als voren.

Maer alle simpele saecken, 't sy crimineel ofte civil, die tussen de soldaten en dienaren van de Compagnie alleen, sonder vermeninge der burgeren ofte vryeluyden vallen in off buyten 't fort, deselve sullen berecht worden by den advocaat fiscael ende de commissarissen ende rechtsluyden van 't fort alleen, gelijck oock de saecken der burgeren ende vryeluyden onder den anderen by den balliu ende schepenen van der stadt ende niemand anders; alles ten eynde de jurisdictie ende autoriteyt van beyde de gerechten ende de gerechtsofficieren ten wedersyden blyven in vigeur, ende alle misverstanden ende confusien, daerover te ontstaen, behoet.

Ende gemerckt de schepenen van der stadt alreede vercoren ende haere gerichtsampt exercerende sijn, in vuogen dat binnen 't fort ten voorsz. eynde de commissarissen oock dienen gestelt, soo sijn tot commissarissen ende ordinaris luyden van den gerechte in 't fort by den E. heer Gouverneur Generael ende synen raet genomineert ende gecommitteert dese naevolgende personen: de cappiteyn van 't fort met beyde luytenanten, Pieter Dircxz.,

Abraham van Uffelen, Dr. Pauwels Bartsz., Pieter Barentsz., en de cappiteyn van de prauwen; welck collegie van commissarissen ofte gerechtsluyden in 't fort haere vergaderingen sullen houden alle dagen als er iets te doen sal wesen; ende sal den president evenwel geauthoriseert sijn vergaderinge te leggen buytenstijts, voor ende na de middach als de gelegenheit dat vereyscht, al-tijts daerop lettende dat by convocatie van de gerechtsluyden in 't fort niet verhindert werde de vergaderinge van schepenen in de stadt, nadien een persoon in twee collegien te gelijk teffens niet en can compareren. In dit collegie sal presideren een van de Raden van Indien, off soodanige andre als de president, niet connende vaceren, in syne plaatse nomineren sal.

Sullen oock de luyden van den gerechte in dit collegie niet [met] minder mogen besoigneren als met vijff personen, maer wel met meerder, ingeval het in saecken is, het fort ofte de supoosten van dien alleen concernerende; maer in gemengde saecken tussen soldaet off burger sullen alleenlijck vijff daertoe genomen worden, tot keure van den president, welcke vijff, met twee schepenen van de stadt gevoucht, seven sullen maecken, als vice versa twee commissarissen met de vijff schepenen van de stadt van gelijcken seven.

Aengaende 't volck van de schepen op de rede ofte wachte leggende, ende alle andere te water in dienste van de Compagnie gebruyc't, deselve in eenige delichten vallende een lant in ofte buyten 't fort, sullen mede by den advocaet-fiscael te rechte worden gestelt voor de commissarissen ende gerechtsluyden van 't fort voorsz., mits dat in sulcken gevallen oock sal gevolcht worden de voorgaende voet, namentlijck dat d'oppercoopman ende schipper, ofte anders de twee hoofstofficieren daeronder sy behooren, haer tot vermaninghe van den fiscael sullen vrougen by vijff van de gerechtsluyden van 't fort, ende de saecke affdoen in manieren bovenverhaelt; ofte sullen, na genomen kennisse van den fiscael, by den E. heer Generael ende synen rade, ofte anders by de commissarissen ende gerechtsluyden van 't fort, gerenvoyeert worden aan den ordinaris raedt van 't schip, soo men bevindt redenen daertoe te dienen.

Indien 't gebeurde, dat den advocaet-fiscael ende officieren van den chrijchsraedt, mitsgaders de bailliu van de stadt tegelyck quamen omme eenige soldaten, vryburgers off volck van de schepen, schuyten ende jachten, ende wat meer de Compagnie te water dienste doet, te apprehenderen, gelijk tot vordeeringe van de justitie een iegelyck derselver sijn uytterste devoir te doene schuldich is, soo sullen den advocaet-fiscael ende officieren van 't fort in sulcken geval altijt hebben de preferentie, ende de gevangens na hen nemen ende in 't fort te rechte stellen als voren.

Wanneer oock in gemengde saecken de bailliu eenige supoosten van 't fort voor schepenen van de stat in rechte betreckt, soo wort verstaen, dat sulcx sal geschieden onder behoorlijck respect, die de balliu den fiscael in sulcke

ende andere saecken schuldich is te dragen, ende sonder vermindering ende prejudicie sijnder autoriteyt ende waerdicheyt.

Voorder, alsoo voor desen oock de Engelsen binnen de jurisdictie van de stat op eenige delicten sijn belopen, ende derhalven mede een seeckere ordre dient geraempt, soo is geresloveert ende geractsaam gevonden, dat in delicten tussen d' Engelsen onder den anderen de balliu van alles wel kennisse sal nemen ende de delinquenten aentasten ende in hechtenisse brengen, maer dat hy daerna, de saecken gecommuniceert [hebbende] met den E. heer Generael ofte synen Raden, deselue sal overleveren in handen van de hooffden haerder natie, omme by haer E. gestraft te worden na merite van de saecken; maer indien d' Engelse iets bedryven daer een burger ofte vryman ofte imant van de suppoosten van 't fort te cort geschiet, mede schuldich aen is ofte vermengt, sal de balliu in sijn district eenpaerlijck soowel tegen d'een als d'ander procederen ende deselue straffen als in gemengde saecken articulis precedentibus is verstaen; ende in deselfsde saecken oock de fiscael ende criichsofficieren van 't fort, indien het delict daerbinnen ofte buyten wert geperpetreert.

Bl. 628 (15 Aug. 1620, resolutie tot aaneming van een wapen der stat (olim) Jacatra). — Nopende 't geproponeerde van de stat (olim) Jacatra met een wapen te versien om 't segel ter saecken dienvolgende te formeren, is verstaen sulcx nodich te wesen, ende datmen de stat voor haere wapen ende segel geven sal een sweert van azur in een orange schilt, steeckende met de poincte deur een lauriere crans, van couleur bruyngroen, als hier ter syden.

Bl. 628 (18 Aug. 1620, resolutie nopende zekere punten van politie). — Gedelibereert sijnde op de memorie by balliu ende schepenen deser stede olim Jacatra aen den E. heer Gouverneur Generael ende Raden van India overgelevert nopende seeckere pointen van policye daerinne sy versochten dat gedisponeert mochte werden, is naer examinatie verstaen ende geresloveert op eenige derselver sulcx volcht:

1. Eerstelijck, aengaende de uytgegeven erven ende fruytboomen, datmen deselue hout als te leene gegeven den besitters ofte bruyckers van dien, ende dat derhalven in tyden ende wyle als het den heere Generael ende synen Raden oirbaer sal duncken, by de voorsz. besitters ende bruyckers hiervan behoorlycke recognytie sal worden gedaen, ende betaelt soodanige thijns ofte erfpachte als met rype deliberatie van Raden na gelegentheyt van saecken

daerop gestelt sal worden; middelertijt sullen balliu ende schepenen voor-
noemt binnen haer district de erven ende fruytboomen, die uytgegeven sijn,
pertinentelijck optecken met de namen der bruyckers derselver, ende
houdende van alles goet register; expresselijck verbiedende dat niemand,
wie hy sy, eenige erven, huysen ofte fruytboomen vercoopen, transporteren,
veralieneren ofte met hypoteecq, constitutien van renten ofte verpandinge
belasten en sal sonder hunluyden sulcx eerst ende alvooren aen te geven,
opdat daervan by der secretarie protocol gehouden ende een yder de be-
swaernisse daerop staende weten mach, ende niemand in cas van preferentie
en werde in syne gerechticheyt vercort.

2. Wat belangt de saecken van appel, is verstaen dat alle vonnissen by
schepenen gewesen, niet monterende boven de 25 stukken van achten, sullen
hebben haere executie nietegenstaende appellatie, ende datter geen appel
sal worden toegelaten als alleene van saecken die daerboven sijn, ten waere
pertye gegreveert dede blycken in de voorsz. mindere saecke dan 25 stukken
van achten qualijck gewesen te sijn, ende d'executie daerover by den E. heer
Gouverneur Generael ende synen Rade gesurcheert wiert ende pertyen by
evocatie betrocken voor de ordinaris raden ende gerechtsluyden van 't fort,
in welcken gevalle 't gewijsde gerevideert ende sententie op een nieuw aldaer
geprononcieert sal werden als na rechten; maer van alle saecken boven de
25 realen van achten sal een yder vrystaen te appelleren, te provoceren ende
in reformatie te comen binnen alsulcken tijt als by den E. heer Gouverneur
Generael voorsz. ende synen raet daertoe sal werden geprefigeert, op pene
dat soo wie van minder saecken, by schepenen alrede gewesen, appelleert,
provoceert ofte aen den E. heer Generael ende raden van Indien clachtich
valt, ende daernae bevonden wort ongefondeert te wesen, betalen sal de boete
by de raden ende gerechtsluyden in 't fort daerop te stellen; ende by provisie,
dat de doleant, soo hy verweyrd is, in alsulcken gevallen eerst ende alvooren,
eer synce doleantie sal worden aengenomen, namptiseren sal de penninghen
daerinne hy by schepenen is gecondemneert, onder cautie de restituendo
soo hy naemaels compt te triumpheren.

3. Sal oock boete gestelt worden op degene die ongefondeerde processen
sustineren, te betalen soowel by schepenen, als imant in de costen wert ge-
condemneert, als by de raden ende gerechtsluyden in 't fort, soo wanneer
bevonden wort in saecken [van] meer dan 25 realen qualick geappelleert te
sijn ende 't vonnisje by schepenen gewesen geapprobeert wort, ende den
appellant ofte reformant gecondemneert in de costen als vooren.

4. Voor elcke citatie ofte dachvaerdinge die de stadtsbode ofte gesworen
roeydrager sal doen, sal deselve genieten een enkelde reael of 't achtendeel
van een stuck van achten, ende voor elcken arrest die hy op eenige personen

oste goederen doet, een quaert ofte vierdenpart van een stuck van achten, ende niet meer.

5. De secretarius, dewyle hy oock notarius is, schryvende eenige requesten, certificatien oft andere cleyne acten ende instrumenten, sal voor elck van deselve ontvangen een quaert, soo het een instrument sy dat een persoon alleen doet schryven, maar soo het een contract is ende soodanich, dat de contrahenten ter wedersyden daervan moeten gedient sijn, soo sal de secretarius van elck respectivelijck genieten een quaert; beyde munte als vooren. Behalven 't welcke een ider die eenige contracten, coop- ende constitutiebrieven, quytantien, transporten etc. by schepenen laet segelen, voor segelgeltaen den eersten schepen ofte dengenen, die balliu ende schepenen daertoe committeren sullen, betalen sal een halve reael van achten; ende middelerwijl sullen balliu ende schepenen vermogen den taux op 't schryven van alderley acten gestelt, te moddereren, te verminderen ofte vermeerderen, na dat de acten ofte instrumenten die geschreven werden, dan groot ofte gewichtich sijn.

6. Worden oock balliu ende schepenen geauthoriseert haere keure te leggen op het suyveren ende reynigen van de straten ende stegen, vooral dat sy waecken sullen, dat alle ongeregelde mistimmering van huysen ende paggeren buyten de roey, tot vernauwinge ofte deformatie van de straeten, metten eersten gerecht ende voor het toecomende geweyrt mogen werden, wel verstaende sooveel als sonder werckelijcke beswaernisse van de burgerye geschieden can, stellende een boete op de contraventeurs, ende deselve strassende als naer behooren.

7. Beroerende 't onderhouden van de bruggen etc. is goet gevonden deselve tot laste van de Compagnie noch provisionelijck 't onderhouden, op verschot ende remboursement als naer gelegentheyt.

8. Item, opdat het openen ende sluyten van de stadtspoorten een iegelijck kundich sy, ende oock wanner yder ambachtsman 's morgens aen 't werck sal treden ende 's avonts van de straat ende uyt de herbergen ende kroegen vertrecken alle degene die daer niet te doen en hebben, soo sal de clocke van 't stadhuis driemaal des daechs geluydet worden, eens des morgens den clocke vijff uren ofte halff ses, eens des avonts in de schemeringh alsmen de poorte sluyt, ende eens te negen uyren daernaer, als een yder, 't sy burger oft vreemdeling, niet nodich buytenshuys te doen hebbende, van de straeten ende uyt de herbergen ende kroegen sich naer huys begeven moet.

9. Tot desen fine sullen balliu ende schepenen voorsz. publickelijck by clockgeslach ofte uytblasinghe van trompette doen verbieden, dat geene waerden, herrebergiers off crouchhouders haer vervorderen sullen te tappen off droncken gelagen te houden, ofte van nieuws te setten, na de clocke negen uyren, op pene voor d'eerste reyse van 2 realen van achten, voor de tweede

reyse van 4, ende noch ten derden maelen van deselve nacht daerop bevonden ende bekeurt sijnde, van geapprehendeert, in hechtenisse geleyt ende tot arbitrage van schepenen gestraft te worden, na merite van de saecke.

10. Welcke voorsz. boeten allegaer geappliceert sullen worden ten profyte van den bailliu voorsz. ende syne dienaeren (hiertoe gebruyct), als twee derdendeelen voor hem, ende 't resterende derdendeel voor de dienaers, opdat sy te beeter op de onderhoudinghe van de keuren ende ordonnantien mogen passen.

11. Sullen oock de balliu ende syne dienaers wel scherpelijck daerop letten, dat Sondachs voor de middach onder de predicatie ende verkondighe des heyligen Evangeliums geene tappers ofte crouchhouders hen vervoorderen eenige gelaegen te setten, op pene wie dat daerop bevonden wort, verbeuren sal 3 realen van achten, ten profyte als vooren.

12. Ende gemerkt verscheyde insolentien daechelicx werden gepleecht met roopen, singen ende cryten van de dronken gasten achter straeten ende in de herrebergen ende croegen voorsz., soo wert den balliu wel expresselijck belast sulcx by de beste middelen te weyren, ende soodanighe singers, roopers ende cryters, ofte de waerden die soodaenighe onbescheyden gasten aenhouden, in de boete van een reael van achten te beslaen, ende daerenboven haer silentie inponeren ofte achter aff van der hant te doen vertrecken daer sy niemand met haere ongeregeltheyt verdriet en doen.

13. Item, alsoo de dronckaerts haer niet en schamen, vol ende sat sijnde, soodat sy qualijck gaen of staen en connen, te loopen maelen achter straeten tot groote schande van haer selffs ende bespottinge ende vilipendie van de Nederlantse natie ende vercleyninghe van d' eere ende reputatie van dien, soo verstaen d' E. heere Gouverneur Generael ende syne Raden dat omme sulcx te verhinderen, seeckere blocken hier ende daer in de principaele straeten gemaect sullen werden, daer de balliu ofte dekens van de gebuerte soodanigen dronken schantvlecken langs der straten loopende sullen in sluyten ende sitten laten voor d' ooge van alle man, totdat sy te degen sijn benuchtert, doende alsoo penitentie van 't quaet exempl, de naturelen deser landen ende andere vrome luyden in desen gegeven.

14. Nopende de questien ende geschillen, vuystslaegen, stocken ofte rot-tanghslaegen, treckinge van geweer off messen, quetsinge ende bloetlaeten van imanden, mitgaderrschenlen ende injurieren, heftich kyven ende andere quade pointen meer, daer de burgerye ofte imant in de stadt verkeerende, verdriet ofte prejuditie by geschiet, daerop sullen balliu ende schepenen animadverteren, ende alsulcken straffe ende mulctatiën doen als sy na merite van de saecken sullen bevinden te behooren.

15. De balliu (de banck gespannen sijnde) sal by schepenen hebben een

deliberative voix soo wannen daer saecken gehandelt sullen worden de ordre ende policye raeckende, ende anders niet.

16. Indien Bencon, overste der Chinesen, imant van syne natie ofte onderhebbende luyden apprehendeert in het district van de stadt, sal den voornoemden Bencon den balliu daerinne kennen, ende hem sulcx aendienen, om met kennisse daerin gedaen te worden sulcx na de gelegentheyt van de misdaet behoort.

17. D'arresten die op eenighe personen ofte goederen by consent van den balliu, off in sijn apsentie van den presiderende ofte eerste schepen, gedaen worden, sullen van waerden sijn ende een yder gehouden die te obedieren, op pene dat degene die boven 't arrest vertrect ofte de gearrestcerde goederen versteect ofte wechvoert, verbeuren sal 20 realen van achten.

18. Eyndelijck, na dat een ofte meer burgervendelen hier van noode sijn, soo tot defentie ende verseeckeringe van de stadt, als tot conservatie van alle goede ordre in tyden van brant, oploopen ende alarmen, soo is geresolvaert ende verstaen balliu ende schepenen te belasten, ondersoeck ende reveue te doen generalijck door 't geheele district ende jurisdictie van de stadt, omme te sien wat ende hoeveel vryeluyden van Nederlanders, Japponders en swarten daerbinnen sijn woonende, ende alles pertinetelijck opgeteyckent hebende, aen den E. Heer Gouverneur Generael ende synen raet daervan report te doen, leverende alsdan tussens mede over dubbelt ofte meer getal van naemen dergener die henluyden dunct datmen tot cappiteyn ofte cappiteyns, luytenanten, vaendragers etc. van de schutterye ofte burgervendelen soude mogen gebruycken, om na electie van den E. heer Generael daerop te worden geedicht, ende te ontsangen soodanige ordre in 't verdelen van de wachte ende aenwysinge van de wijcken ende elck sijn rendevous, als na occurentie in tyden van noot sal bevonden worden nodich te sijn.

Bl. 629 (27 Aug. 1620, benoeming van Melchior Kerchem tot notarius publicus). — Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael over alle landen, eylanden steden, forten, plaetsen, comptoiren, schepen, jachten, schaloupen, personen ende den handel van Indien, wegen de Hooge Mogende Heeren Staten-Generaal, syne Princelijcke Excellentie ende de Heeren Bewinthebberen der Geocctroyerde Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden, allen dengenen die desen sullen sien off hooren lesen, saluyt! doen te weten, alsoo wy tot gerieff ende ten dienste van de inwoonderen en traficanten deser stede Jacatra goet ende hoochnodich achten eenen notarium publicum te creeren ende admiteren, soo is 't, dat wy den eersamen Melchior Kerchem, secretaris

van 't colegie van schepenen deser stede, ons van sijn ervarentheyt ende suffisantie tot het voorsz. amt wel ende ten vollen onderricht houdende, gecreëert, gestelt endu geadmitemeert hebben, gelijk wy hem creeren, stellen ende admiteren mits desen, omme het amt van notarius publicus binnen het resort ende jurisdictie deser stede Jacatra te mogen bedienen ende exerceren, alle libellen, codicillen, instrumenten preparatoir, informatien, contracten van coopmanschappe, huwelijcxen voorwaerden, testamenten, ende andere acten ende stipulatien nodich ende ten dienste der gemeente, gaende ende comende man, te passeren ende expedieren, mits dat volgens den eedt van getrouwicheyt in onse handen gedaen, gehouden sal wesen alle instrumenten ende notariale acten sonder eenige fraude sinceer ende suyverlijck te coucheren ende passeren, ende voorts in alles te doen, wat een goet ende getrouw notarius toestaet ende behoort te doen. Ordonneren ende bevelen derhalve alle inwoonderen, in dienst wesende personen ende traficanten in de jurisdictie deser stede, onder ons gebiet ende gehoorsaemhey't sorterende, den voorsz. E. Melchior Kerchem voor sulcx aen te nemen, erkennen ende respecteren.

Bl. 616 (1 Oct. 1620, plakaat op de tollen). — Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael over alle landen, eylanden, steden, forten, comptoiren, schepen, jachten, schaloupen ende volckeren in Indien, wegen de Hooghe Mogende Heeren Staten Generael, sijnne Princelijcke Excellentie ende de Heeren Bewinthebberen der Generale Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden, allen dengenen die desen sullen sien off hooren lesen, saluyt! doen te weten:

Aengesien wy naer de conqueste van 't coninckrijck van Jacatra tot bescherminghe van onse onderdanen ende ten besten van de gemeene saecke genootsacx sijn geweest tot groote lasten ende onuytspreekelijcke excessive costen van de Vereenichde Nederlantsche Compagnie, die geschapen sijn soo lanx soo meer te vermeerderen, het vercregene niet alleen te bewaren, maer oock dagelijcx te vermeerderen, sulcx wy naer onse goede genegentheyt gaern gevordert sagen; waerinne opdat met meerder iver ende lust gearbeyt, ende de oncosten voortaan te dragen beter vervallen souden mogen worden, van nooden sijnde subsidien ende sustentatiën, volgens de rechten van alle natien ende volckeren, soowel van d'ingesetenen als die om haer proffyte haer van alle quartieren herwarts vervoegen, ende wy aen onser burgeren goede genegentheyt niet twijfslende, haer tot verscheyden malen voor desen door onse gecommitteerde doen voordraghen hebben de nootwendicheyt tot eenige subsidien, waertoe wy haer tot onsen grooten welgevallen altoos gevonden hebben

volgens alle redenen te inclineren; derhalven soo is 't, dat wy met advyse van onsen Rade op alles rypelijck geleth ende goede insight genomen hebbende, goetgevonden ende oversulcx geordonneert hebben, gelijck goetvinden ende ordonneren mits desen, dat van de goederen, waeren ende coopmanschappen, hiernaer genoempt, alsmede andre die hier in- off uytgebracht souden mogen worden, geene exempt, betaelt sullen worden al sulcke lasten als in de volgende lijste gestelt, te weten:

Van goederen, waren, coopmanschappen, provisien als andersints, van buyten incomende, gelijck potten, pannen, rottangh, gorgeletten, stroomatten, cadutt, cadjangh, rottangmatten, gedroocht saet, houtscool, arpuys, salpeter, swavel, smitscoolen, boras, loot, yser, stael, ysere pannen, parangs en bijt-gens, sisser, sissicq, cassomba, coper (gewrocht ende ongewrocht), amphioen, ingo, porceleyn, gomme, goutdraet, alderhande Javaense crameryen, alderhande gaeren, capock, capas, conget, gedroocht hertevlees, sagu, groene gember, oude pinang, toupy (een spetie diemen in de arack brant), touback, indigo, poulout, boonen, erwten, gesouten ende gedroochde vis, oly'e, asijn, tamorindy, eyeren, suycker, lackwas, gesoute cuyt, oude cocus, ayuyn, loock, orangeappelen, gesoute ende verse limoenen alsmede alderley ander fruyt, cleeden, root ende andere laecken, alderley Chineese waren, honich, slijp-steen, borborysteen, garnaten, gittegommen, rinosserhoorn, vogelnesten, hoornkens (seecker gelt van Siam), olyphantstanden, buffels, koebeesten, oliphanten, paerden, pauwen, gansen, entvogels, hoenders, bocken, herten, verckens, van alle welcke voorsz. waren, coopmanschappen ofte provisien, als van andere diergelijcken hier niet uytgedruckt, by den inbrenger 5 ten hondert betaelt worden; ende ingevalle deselve goederen off eenige derselver, soo wannerer vercocht sullen sijn, van hier weder elders vervoert sullen sijn, sal voor 't uytvoeren by den uytvoerder sooveel als voor incomen, te weten 5 per cento, betaelt worden. Belasten ende bevelen dat niemand sonder expres consent alvore vercregen te hebben, eenige goederen, 't sy coopmanschappen, eetbaer waeren ofte andersints, aan de schepen hier te reede leggende sal mogen venten, ten eynde dit alles op de passar vercocht mach worden, ende geen fraude onder soodanige pretexten geschiede.

Den arack sal geven 10 per cento, soowel van incomen als van uytvoeren.

De navolgende goederen sullen voor incomen 5, ende voor uytgaen betalen 10 per cento, als: rijs, pady, bensuwijn, peeper, foely, noten, cocus Maldive, gout, nagelen, was, sandelhout, campher, gommelacq, cayolacq, quicksilver, agulahout, muscus, chevet, amber, lapes besaer, diamanten, robynen.

Is mede goetgevonden ende gearresteert dat ieder herbergier, die kielan, arrack ofte tuack tappen ofte verkoopen, ieder maent sullen betaelen 2 realen van achten.

Item dat de tappers ofte vercoopers van Spaense wynen voor ieder legger sullen betalen voor impost 20 realen, ende den burger 5 realen.

Ende opdat dese onse ordonnantie te beter moge naegecomen werden, sullen alle in- ofte uytgebrachte goederen aan den Sabandaer behoorlijck aengegeven werden.

Ende alsoo noodich is tot den ontfang van de gerechticheyt op de voorsz. goederen gestelt, dat een ontfanger gestelt worde, omme by hem ende den Sabandaer, Dirck Jemming, die tot noch toe in hetselve offitie gebruyc kt [is] (ende door syne goede comportementen goet gevonden hebben denselven Dirck Jemming in 't offitie van Sabandaer te continueren) de voorsz. goederen te visiteren ende taxeren, soo is 't dat wy met advyse van onsen Rade tot ontfanger van de voorsz. gerechticheyt Thymon Michielsz. gecosen ende gestelt hebben, by welcken ontfanger ende sabandaer alle incomende ofte uytvarendre prauwen, joncken, als ander vaertuych, haer pas, by den ontfanger ende sabandaer beyde onderteyckent, sullen moeten haelen, ende alvoiren 't selve vercregen hebben, niemant met enige prauwen, joncke ofte ander vaertuych in ofte uyt sal vermogen te vaeren, op pene van confiscatie van alle d'in- ofte uytvarende goederen; 't welck alles naer de publicatie van desen sijn begin sal nemen.

Ende ten eynde niemant van den inhout van dese eenige ignorantie en pretendere, ordonneren ende bevelen wy aan onse officieren dat sy desen doen publiceren ende affigeren ter plaatzen daer men gewoon is publicatie ende afficie te doen, belastende voorder aan onse officieren, den advocaefiscael, balliu, ontfanger, sabandaer ende andere justicieren van dese onse republieque van Jacatra respectivelijck, ende elck van hun in sijn regard, dese onse tegenwoordighe ordonnantie te doen onderhouden in alle syne pointen ende artyculen, alsoo tot den dienst van den lande ende bescherminghe van de ingesetene van dien ende bevoirderinghe van de gemeene saecken sulcx wort vereyscht, ende wy nodich bevonden hebben te geschieden.

BL. 651 (9 Oct. 1620), licentbriofjes der herbergiers). — Alsoo wy met advyse van onsen Raede tot soulagement ende vindinge van de swaere lasten dagelijcx te dragen, goet gevonden hebben de herbergiers ende vercoopers van arack, kilang, touack op te leggen dat yder derselver yder loopende maent sal betaelen 2 realen van achten; item dat ieder legger Spaense wijn, eer ingeleyt ende by imant vercocht sal mogen worden, belast sal sijn met 20 realen van achten, als by onse ordonnantie den 1sten October daervan geemaneert, waervan opdat den ontfang naer behooren mach geschieden, soo is 't dat wy, mits-

gaders onsen Raede, goede ordre op alles willende stellen, nodich geacht hebben, gelijck wy mits desen ordonneren ende bevelen, dat yder herreber-gier, tapper ofte vercooper van aracq, kielangh, touwack ofte Spaense wynaen off andersints by onsen ontfanger sal comen binnen den derden dach van desen aff te reecken, om aldaer synen naem aan te geven, ende omme te mogen tappen off eenige drancken te vercoopen een licentbrieffgen te ver-crygen, op pene soo wie dese onse ordonnantie niet naer en come, gerepu-teert, geacht ende gestraft sal worden als een ongehoorsaeme overtreder van onse ordonnantien ende vercorter van 's lants gerechticheyt, want wy sulcx tot dienste ende proffyte van 't gemeene beste alsoo bevinden te behooren.

Bl. 651 (9 Oct. 1620, belasting der Chinezen). — Door het versoek ende ernstige instantie van de Chineesse gemeente onder ons gebiet sorterende, van haer te ontslaen ende bevryden van de lasten haer voor desen tot versterckinge van 't fort opgeleyt, presenterende tot bevrydinghe van 't selve dat yder Chinees voor sijn hooft maentlijck sal opbrengen $1\frac{1}{2}$ reael van achten, soo is 't dat wy met advyse van onse prentente raden, gelet hebbende op het versoek alsvooren, goet gevonden hebben haer van voorsch. wercken (daerinne niet begrepen die sy neffens d' ander burgers sullen moeten doen) liber ende vry te houden, mits dat elck voor sijn hooft in 't begin van ider loopende maent, 't welck inganc sal neemen van den 1ste October laetsleden, aen onsen ontfanger residerende binnèn 't fort sal betaelen $1\frac{1}{2}$ reael van achten; waervan soo yemandt, des aengesprocken sijnde, geen behoorlijck bescheyt ('t welck een yder die betalen sal tot dien eynde by onsen ontfanger gegeven sal worden) can toonen, gereputeert ende geacht sal worden als een bedrieger ende vercorter van 's lants gerechticheyt, ende verbeuren sal 20 realen van achten, t' appliceren een derde part voor den aenbrenger, een derde part voor den armen en een derde part voor onsen officier; bevelende allen ende een ygelijken der Chineesen, niemant exempt, die de voorsch. vryheyt sullen willen genieten, binnen d' expiratie van den derden dach, van inorgen aff te rekenen, haer by onsen ontfanger te vervougen.

Bl. 656 (6 Nov. 1620, plakaat tegen het schenden van vruchtdragende boomen). — Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael over alle landen eylanden, steden, forten, comptoiren, schepen, jachten, saloupen ende volckeren in Indien, wegen de Hooge Mogende Heeren Staten-Generael, syne Princelijcke Excellentie ende

de Heeren Bewinthebberen der Generale Oost-Indische Compagnie van de Vereenichde Nederlanden, allen dengenen die desen sullen sien oft hooren lesen, saluyt! doen te weten; alsoo tot onser kennisse gecomen is hoe dat seeckere moetwilligen haren behoorlijcken plicht endeschuldige gehoorsaemheyt tot onse placcaten gantsch ende t' eenemael vergeten ende besyden gestelt hebbende, noch door vreese van straffe ofte lieffde tot goet doen naer en laeten eenige vruchtdragende boomen, als onder ander eenige cocusboomen die nu corteling sommige in 't bosch gevonden sijn, de palmijt uyt te snyden ende alsoo te schenden, ende wy 't selve quaet in 't schenden van 't bosch met omhacken ende beschadigen van vele vruchtdragende boomen dagelijcx bevinden toe te nemen, daertegens wy gaerne tydige remedien gebruycken ende daerinne naer behooren voorsien willen, soo is 't, dat wy naer type deliberatie hierop gehouden, met advijs van onse tegenwoordige raden, de malefacteurs ende contraventeurs van onse vorige placcaten ende ordonnantien op 't schenden van 't bosch geemanert, geerne achterhaelt ende volgens de penen, in onse placcaten begrepen, gestraft sagen; derhalven goet gevonden hebben onse voorige placcaten, op 't schenden van 't bosch gepromulgeert, te vernieuwen ende ververschen, interdicerende ende verbiedende oversulcx allen ende een iegelycken onder onse gehoorsaemheyt staende ofte binnen onse jurisdictie residerende, 't sy van wat natie oft staet hy sy, niemant uytgesondert, interdiceren ende verbieden hun mits desen, geene vruchtdragende oft andere boomen in 't bosch staende te quetsen ofte schenden, in 't meeste noch in 't minste, onder wat pretext hetselfe oock soude mogen oft cunnen geschieden, op pene soo wie ter contrarie bevonden sal worden gedaen te hebben, sonder eenich faveur oft genade aen den lyve gestraft te sullen worden. Ende opdat dese onse ordonnantie te beter effect sortere, beloven wy, soo wie iemandt die sich tegen dese ordonnantie vergrepen sal hebben weet aen te brengen, beloont sal worden met 50 realen van achten, met toesegginge dat des aenbrengers naem secreet gehouden sal worden. Ende opdat niemandt hiervan eenige ignorantie en pretendere, hebben wy desen by clock- ende trommelslach openbaerlijck ter plaetse daer men sulcx gewoon is te doen, belast te publiceren ende ter gewoonlijcke plaetse te assigeren. Lasten ende bevelen voorts onsen advocaet-fiscael, bailliu, den boschwachter, allen anderen officieren ende dienaren van de justitie dese onse ordonnantie ende bevelen te achtervolgen, ende te procederen tegens de contraventeurs ende overtreders van dien, sonder eenighe gratie, oochluyckinge, dissimulatie ofte verdrach, want wy sulcx tot onderhoudt van goede policie alsoo bevinden te behooren.

Bl. 658 (14 Nov. 1620, vrijbriefjes der Chinezen). — Jan Pietersz. Coen [de gewone aanhef] saluyt! Doen te weten, alsoo tot onser kennisse gecomen is hoe eenige Chinezen de voorleden maent van October geen vrybriefken van de werken aen de fortificatiën hebben gehad, alsmede dat het getal derselver dese maent merckelijck toegenomen heeft, ende apparent is dat soo langt soo meer soude toenemen, ten waere daerinne tydich werde versien gelijck sulcx behoort, ende niet redelijckers als 't selve is, want op haer eygen ernstich beed ende versoeck, met gewillige presentatien van dat ieder man, hooft voor hooft, ieder loopende maent $1\frac{1}{2}$ real souden opbrengen, haer sulcx geaccordeert is; soo is 't, dat wy met den advyse van onse presente Raden geordonneert ende belast hebben, gelijck ordonneren ende belasten mits desen, dat elck Chinees sijn vrybriefken als voren, 't sy dat hy uytvaert om te visschen, hout haelen of wacrom het oock soude wesen, alsmede de riviere om water te haelen opvaert, of in 't bosch om te werken of iets anders te doen sich transporteert, oft waer hy oock soude mogen gevonden werden, altijt sijn vrybriefken by sich drage opdat hy, des aengesprocken sijnde, 't selve can vertoonen, op pene soo wie sijn vrybriefken niet by sich te hebben bevonden sal worden, als een vercorter van 's lants gerechticheyt gereputeert ende volgens de placaten dienaengaende gemaect, gestraft sullen worden, want wy sulcx tot dienst van 't gemeene beste alsoo bevinden te behooren.

Bl. 659 (14 Nov. 1620, Chineesche spelen). — Jan Pietersz. Coen [gewone aanhef] saluyt! Doen te weten, alsoo tot onser kennisse is gekomen hoe onder de Chinezen, over schult met spelen ende dobbelen gemaect, tot noch toe by Bencon, operste der Chinezen, recht gedaen is alsoff deselve schult uyt eenige eerlijcke handelinge oste commercie waere geprocedeert, jaer de rechtsvorderinge op soodanighe schult aen schepenen der stede Jacatra getrocken ende versocht is, ende wy 'tselve bevinden te stryden tegen alle goede ordren, wetten, ende policien, oversulcx daerinne dient versien; soo is 't, dat wy met den advyse van onse presente Raden nae rype deliberatie goetgevonden ende oversulcx geinterdiceert ende verboden hebben, interdicieren ende verbieden mits desen, dat geene, 't sy schepenen deser stede, oft Bencon, overste der Chinezen, oft eenige andere rechters over schult oft eenige pretentien, uyt dobbelen ende spelen geprocedeert, naer rechte haer vervorderen te disposeren; waerschouwende oversulcx alle tuysschers ende speelders, dat soo sy op gelooff sonder gelt by te setten sullen spelen ende iets comen te winnen, dat in sulcken gevallen de winner met de verlieser sal moeten accorderen, sonder van imanden recht te verhopen oste [te] sullen cunnen becomen.

Bl. 669 (9 Dec. 1620, verkoop van geweer). — Jan Pietersz. Coen [gewone aanhef] saluyt! Doen te weten: alsoo wy dagelijcx vernemen, hoe eenige vryeluyden ofte in dienste wesende personen, onder ons gebieth ende gehoorsaemheyt staende, soo hier als elders een vreemde natien, soowel onse vyanden als vrienden, geweer ende ammunitie van oorloge verkoopen, verruylen ende verquanselen, ende ons de experientie leert de quade effecten van 't selve, waerinne alsoo hoochnodich dient versien; soo is 't, dat wy, met advyse van onse presente Raden, naer rype deliberatie hierop gehouden, geinterdiceert ende verboden hebben, gelijck wel expresselijcken doen mits desen, alle ende een iegelijck, 't sy vryeluyden oft in dienst wesende personen onder ons gebieth staende, 't sy van wat natie, staet oft qualiteyt hy sy, niemand uytgesondert, aen eenige vreemdelingen, 't sy van wat natie die oock souden mogen wesen, vrienden oft vyanden, eenige geweer ofte ammunitie van oorloge te verkoopen, verruylen ofte verquanselen, onder wat pretext hetselfe oock soude mogen wesen; welck wy begeeren dat staet sal grypen soo hier, innewaerts als op eenige andere pлаetsen, 't sy de Compagnie aldaer comptoiren is houdende, handelende oft niet; op pene soo wie ter contrarie bevonden sal worden gedaen te hebben, boven verbeurte van 't vercochte geweer alsmede ammunitie van oorloge oft 't gene daervan geprocedeert soude mogen sijn, aen den lyve gestraft te sullen worden.

Bl. 669 (9 Dec. 1620, „placeaet op 't haelen van de fruyten”). — Jan Pietersz. Coen [gewone aanhef] saluyt! Doen te weten, alsoo de vruchten dagelicx in 't bosch rypen ende by groote menichte gehaelt worden, sonder nochtans eenige lasten tot noch toe daerop gestelt sijn ofte iets by den heer daervan genoten is; soo is 't, dat wy met de advyse van onse presente Raden tot soulagement van de gemeene lasten geresloveert ende goet gevonden hebben, gelijck resolueren ende goetvinden mits desen, de thienden van alle de vruchten die binnen onse jurisdictie van Jacatra in de bosschen, alsmede op de platte landen gewassen, geplukt ende hier ingebracht souden mogen worden, geene uytgesondert, te hessen. Ordonneren ende bevelen derhalven wel expresselijck allen ende een iegelijcken onder onse gehoorsaemheyt staende oft binnen de jurisdictie van Jaccatra residerende, 't sy van wat natie, staet of qualiteyt hy sy, aen den collecteur van de voorsz. thienden by ons daertoe te committeren, die sijn pлаetsen aen 't ende van de stadt in ofte by de corps de garde aen de riviercant sal houden, gerechtelijck aen te geven wat vruchten sy inbrengen, ende de quantiteyt van dien, omme by denselven de voorsz. gerechticheyt gecollecteert te werden.

Bl. 669 (11 Dec. 1620, bijzitten). — Jan Pietersz. Coen [gewone aanhof] saluyt! Doen te weten, alsoo wy dagelijcx vermercken hoe eenige Christenen borgers deser stede Jacatra, onse onderdanen, Godt ende sijn gebodt, mitsgaders de Christelijcke ende borgerlijcke politie vergetende, haer vervoorderen een slavinne oste bysit, 't sy in hare huysen ende wooningen oft elders te houden, sulcx in geenderley manieren Christelijcke ende eerbare burgeren betaemt, maer ter contrarie tot een quaet exemplē ende groote ergernisse voor desulcke, die naer Godes heylige instellinge in den huwelijken staet eerhaerlijck soecken te leven, is dienende; ende meer geconsidereert de horribele consequentien ende andere menichvuldige seer quade inconvenienten, die nyt het houden van de voorsz. bysitten procederen, gelijck ons daervan al te beclaechelijcke ende bekende exemplēn, als verdoen van de vrucht, ende dat de cene bysit door senijn ende vergift den anderen soeckt te vermoorden, genoechsaem getuygen, daerdoor niet anders als Godes toorn over dese opspruytende republieque, soo Hy naer synē strenge rechtvaerdicheyt wilde handelen, verwect soude werden. Omme dan Godes toorn van dese republieque sooveel doenlijck te weeren, ende opdat de burgers ende ingesetenen van dien in Christelijcke eerbaerheyt na de bevelen ende geboden Godts mogen leven, ende de voorsz. republieque volgens de heylige insettinghe Godes helpen vermeerderen, soo is 't, dat wy, het voorsz. aenlockelijck quaet soeckende te stuyten ende naer vermogen te weeren, met advyse van onse presente Raden goet gevonden ende geresolveert hebben te interdiceren ende verbieden, gelijck interdiceren ende verbieden mits desen, dat niemand binnen onse republieque van Jacatra residerende oft onder de jurisdictie van dien sorterende eenige slavinne oft slavinnen, bysit ofte bysitten in sijn huys ende woonplaetse oft elders sal mogen houden, onder wat pretext hetselve soude mogen geschieden, op pene, soo wie ter contrarie bevonden sal worden gedaen te hebben, van arbitrale correctie. Ende opdat niemand hiervan eenige ignorantie en pretendere, hebben wy desen naer voorgaende clock- ende trommelslach ter gewoonlijcker plaetse doen publiceren, ende voorts alwaer sulcx behoort doen affigeren. Lastende voorts allen officieren, justicieren ende dienaeren, dat syluyden tegen de overtreders van dien procederen alsvoreen sonder eenige gunste, saveur oft dissimulatie ter contrarie, want wy sulcx ter bevorderinge van Godes eere, dienst ende welstant van dese republycque alsoo bevinden te behooren.

AANTEEKENINGEN.

AANTEKENINGEN.

Door omstandigheden, van mijn wil onafhankelijk, heeft de druk van het eerste deel dezer uitgave met te grooten spoed plaats gehad. Aan de vaststelling van een juisten tekst is dientengevolge niet genoeg aandacht geschonken. Dr. F. de Haan heeft in een bespreking van dat deel, voorkomende in Deel LIX, afl. 4 van het Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap, een aantal verbeteringen voorgesteld, waarvan ik de volgende dankbaar aanvaard:

Blz. 1 regel 7 v. o.: vervanghen; *lees*: verwanghen¹). — Blz. 1 r. 5 v.o.: breed vaentien; *lees*: vreedaentien²). — Blz. 7 r. 5 v. o.: schrap de kommapunt achter mit weynich rijs en *plaats dia achter* verhoopt hadden. — Blz. 9 r. 19 v. o.: croes ende cuss houden; het handschrift heeft „croes ende cuff houden”, zoals Tielo (*Bouwstoffen I*, 42) afdrukt. Ik geloof nu met Dr. de Haan dat eerder „croos” dan „cuff” behoort te worden verandord en zou methem willen lezen: „croech ende cuff houden”. — Blz. 11 r. 19 v. o.: per bhaere hebben; *lees*: per bhaer gheven. — Blz. 12 r. 12 v. o.: souden hebben; *lees*: souden gheven. — Blz. 14 r. 4 v. b.: tott geboden; *lees*: bott geboden. — Blz. 16 r. 8 v. b.: alsoo hun; *lees*: alsoo hem. — Blz. 23 r. 8 v. o.: degen; *lees*: cregen. — Blz. 28 r. 17 v. o.: op staet; *lees*: op stract. — Blz. 28 r. 3 v. o.: incoopen; *lees*: incoops. — Blz. 29 r. 14 v. b.: diffengerende; *lees*: dissgengerende. — Blz. 32 r. 3 v. o.: tyrannen; *lees*: tyrannie. — Blz. 43 r. 11 v. b.: met appendix; *lees*: wel openlijok. — Blz. 53 r. 2 v. b.: steeden; *lees*: stellen. — Blz. 60 r. 10 v. b.: van 't ouwen seyldoeck; *lees*: van touwen, seyldoeck. — Blz. 60 r. 10 v. b.: voorladou; *lees*: voorleden. — Blz. 81 r. 4 v. b.: hoteene met 't ander; *lees*: het eene mes 't ander. — Blz. 109 r. 7 v. o.: Dien; *lees*: Dieu³). — Blz. 115 r. 16 v. o.: voor elken spot; *lees*: voor enckel spot. — Blz. 117 r. 19 v. o.: wort, even (enz.); *lees*: wort. Even (onz.). — Blz. 117 r. 18 v. o.: oorlogen. Do (enz.); *lees*: oorlogen, de (enz.). — Blz. 117 r. 17 v. o.: fortificeren. Alsooo mede (enz.); *lees*: fortificeren, alsooo mede (enz.)⁴). — Blz. 126 r. 8 v. o.: resteert u; *lees*: rosteert nu. — Blz. 129 r. 3 v. b.: tot supra; *lees*: ut supra. — Blz. 134 r. 7 v. b.: 12 touwen vygen; *lees*: 12 touwen vyger⁵). — Blz. 141 r. 15 v. b.: vertoort; *lees*: vertiert. — Blz. 163 r. 9 v.b.: geen cleen; *lees*: een cleen. — Blz. 164 r. 19—18 v. o.: al waere het, dat men d'onvaerne goede instrumenten ende materie gave ofte een prodige, ende d'ontwetenden veel gelt; *lees*: al waere het dat men d'onervaerne goede instrumenten ende materie gave, ofte een prodige ende d'ontwetenden veel gelt. — Blz. 181 r. 12 v. o.: door U. E. stract; *lees*: door voorsz. stract. — Blz. 185 r. 0 v. o.: Maccausvoorders; *lees*: Maccausvoorders. — Blz. 186 r. 5 v. b.: trachten; *lees*: achten. — Blz. 206 r. 16 v. b.: niet een; *lees*: niet eer. — Blz. 216 r. v. b.: mocanick; *lees*: tiranick. —

1) Deze lezing wordt bevestigd door don in de inleiding van het tegenwoordig deel opgenomen brief van den scheepsraad der *Geunieerde Provincie* van 10 of 13 Juni 1612.

2) Eveneens moet op bl. 2 reg. 2 en 7 v. b. voor „brede vaen” gelezen worden „vredeaen”.

3) Diu.

4) De geheele passage wordt dus: „Dit compt van den grooten tol, welck alleen een een trots, gierich mensch gegeven wort. Even gelijck de heeren hare vijanden in Banda leoren oorlogen, de Spangiorden ende Tidoresen in de Molucques genoech gedrongen hebben hare plaeften to fortificeren, alsooo mede” (enz.).

5) Voor: 12 vijgtouwen. Overden term zie *Priangan II*, 329 noot. Uit II, 214 [met Romeinsch cijfer zonder meer haal ik de deelen van mijn eigen werk aan] blijkt, dat touwwerk inderdaad van de Kust werd ontboden.

Blz. 218 r. 6 v. o.: ende niet dat de Compagnie is tegen hem voorcomen sy; *lees*: ende niet dat de Compagnie tegen is, hem (enz.). — Blz. 232 r. 6 v. b.: suiten; *lees*: finten¹⁾. — Blz. 238 r. 17 v. o.: castille; *lees*: caffillo²⁾. — Blz. 250 r. 1 v. b.: van de stadt; *lees*: van den raet. — Blz. 250 r. 18 v. o.: aengetaan; *lees*: aengetogen. — Blz. 251 r. 8—9 v. b.: huyszen voor; *lees*: huysen door. — Blz. 259 r. 3 v. o.: ombinden; *lees*: om vinden. — Blz. 270 r. 8 v. b.: gecomen; *lees*: genomen. — Blz. 282 r. 2 v. o.: vande rest; *lees*: vande best. — Blz. 286 r. 15 v. o.: Door; *lees*: Voor. — Blz. 308 r. 9 v. b.: gemelde; *lees*: generale. — Blz. 317 r. 14 v. b.: verstieren; *lees*: vertieren. — Blz. 331 r. 1 v. b.: swack; *lees*: swaer. — Blz. 337 r. 13 v. b.: ons van dien terne te dinckteeren; *lees*: ons van dien temo³⁾ te divertieren. — Blz. 359 r. 19 v. o.: conniucklijck; *lees*: somunicrijlyk. — Blz. 367 r. 16 v. o.: quat; *lees*: quaert⁴⁾. — Blz. 367 r. 8 v. o.: voeten; *lees*: vachten. — Blz. 369 r. 21 v. o.: de boosen, en quat van haer gedooogende; *lees*: de boosen, een quat van haer gedooogende. — Blz. 372 r. 4 v. o.: Biema; *lees*: Biana. — Blz. 376 r. 2 v. b.: formiert; *lees*: forniet. — Blz. 376 r. 20 v. b.: Off int; *lees*: Off niet. — Blz. 385 r. 18 v. b.: groot niacka; *lees*: groot niacka⁵⁾. — Blz. 386 r. 8 v. o.: ons cort; *lees*: om 't cort. — Blz. 397 r. 2 v. o.: geest; *lees*: heeft. — Blz. 402 r. 20 v. b.: behouden; *lees*: souden. — Blz. 401 r. 21 v. b.: tegen nacht; *lees*: tegen macht. — Blz. 453 r. 15 v. o.: geroemde; *lees*: geraemde. — Blz. 458 r. 3—4 v. b.: catti Bandanooten; *lees*: catti Banda nooten. — Blz. 482 r. 4 v. b.: geplukt; *lees*: geplecht. — Blz. 523 r. 2 v. b.: Daen; *lees*: Doen⁶⁾. — Blz. 523 r. 9 v. o.: lact ons; *lees*: leert ons. — Blz. 550 r. 1 v. o.: voorder mousson; *lees*: noordermousson. — Blz. 570 r. 4 v. o.: overcloect; *lees*: vercloect. — Blz. 581 r. 3 v. o.: als ons; *lees*: also ons⁷⁾. — Blz. 582 r. 20 v. o.: van Pallecatte senden; *lees*: van Pallecatte [te] senden. — Blz. 628 r. 11 v. o.: Lontor was lange, in dat; *lees*: Lontor was lang in, dat. — Blz. 650 r. 11 v. b.: sufficent is; *lees*: niet sufficent is. — Blz. 655 r. 3 v. o.: vervoert; *lees*: verovert. — Blz. 695 r. 4 v. o.: geconsedereerde; *lees*: geconfedererde. — Blz. 695 r. 2 v. o.: Batavia; *lees*: Patana. — Blz. 737 r. 11 v. o.: Anderweeck; *lees*: Onderweech. — Blz. 747 r. v. b.: geapporteert; *lees*: geaposteert. — Blz. 762 r. 5 v. b.: leven; *lees*: leenen⁸⁾. — Blz. 787 r. 3 v. o.: vercocht; *lees*: verhoocht. — Blz. 792 r. 5 v. b.: oamittelijck; *lees*: onnuttelijck. — Blz. 820 eerate kolom r. 23 v. b.: predikant der lago; *lees*: president der loge.

Met Dr. de Haan's verklaring van twee plantsen die hem eerst bevredigd hebben doch bij nader inzien hem voorgekomen zijn geen verandering te behoeven, ga ik volkommen accoord: blz. 161 r. 11 v. b.: (Voorwaer de goetheyt . . .), en bl. 148 r. 6—5 v. o.: (noch de noot en heeft is, noch en sal . . .); ook deze laatstgenoemde plaats is duidelijk, mits men ook tusschen „heeft” en „is” een komma plaatst.

De volgende door Dr. de Haan voorgestelde verbeteringen meen ik te moeten afwijzen:

Blz. 1 r. 15 v. o.: „ende wat Godt voorder toucherende den staet door ons voor dees tijdt sal gelijeven te geven”. Dr. de Haan wil „door ons” vervangen door „der Compagnie”. De „staet”

1) Fransch *sciente*.

2) Karavaan.

3) Thema.

4) Eveneens blz. 391 r. 7 v. b.: het quinet volck; *lees*: het quaert volck.

5) „Niakas of raadsheeren” (aangehaald door de Haan t.a.p. 335 noot).

6) In de lijst van verbeteringen achter I is „Daen”, minder gelukkig dan door Dr. de Haan, veranderd in „Daer”.

7) Eveneens op blz. 591 r. 7 v. o.: als wy; *lees*: also wy.

8) Aldus Dr. de Haan. Ik gevoel er meer voor, ook „gelt” te veranderen, ent te lezen: „alhaer goet aan den nieuen basscha hadden moeten leveren”. Was er van geleend geld sprake, dan zou er niet op hebben kunnen volgen „ende noch geen betalinge weder geregen”. Dit verbaadt, dunkt mij, de levering van waren.

waarvan hier sprake is, is inderdaad die der Compagnie, maar daarom behoeft „der Compagnie” nog niet te worden ingevoegd en „door ons” geschrapt. De beteekenis der woorden is, dunkt mij: „wat God vorder betreffende dan toestand mij thans zal gelieven in te geven”. — Blz. 6 r. 11 v. b.: „van sijn boeck”. Dr. de Haan wil lezen „van den Broeck”. Dit zou alleen kunnen zijn Abraham van den Broeck, die toen niet te Jacatra was; bovendien zou Coen stellig niet ouvermeld hebben gelaten, wat dan wel van den Broeck tot het „assisteren” van Theunemans bewoog. Het handschrift, dat mijn copiist verkeerd en die van De Jonge¹⁾) goed blijkt te hebben gelezen, holpt ons uit de moeilijkheid: er staat „van zijn volck”, hetgeen een goede zin oplevert. — Blz. 25 r. 6 v. b.: „d'opendatio”. Dat de term een bestaarduitgang heeft, rechtigt mij nog niet, hem met Dr. de Haan door „opening” te vervangen. — Blz. 107 r. 7 en 11 v. b.: „gaingen”. Welk soort vaartuig, vraagt Dr. de Haan, mag zija bedoeld? „Gaing” staat m.i. voor „gading” en betekent zelf „soort”. — Blz. 181 r. 10 v. b.: „twee sware, rechte, ysere stukken”. Kromme stukken bestaan niet, zegt Dr. de Haan, die dus denkt dat er „hechte” moet gelezen worden, en ook mogelijk acht dat „rechte” een verschrijving is voor een getal (met volgend pond tecken), aanwijzende het aantal „ponden bals”, dat de stukken schoten. Men heeft hier echter te doen met „rechte [d. i. geheel] ijzeren” stukken of „saeckors”. De komma achter „rechte” vervalt beter. — Blz. 312 r. 5 v. b.: „Den glans”. „Of met „glans” eene muntsort bedoeld wordt, of wel de burgerhaudel [!] of iets anders”, schrijft Dr. de Haan, „kan alleen blijken uit den patriaschen brief, dien Coen hier behandelt”. „Glans” betekent niets anders dan „glans”; het is de „schoone schijn” van twee regels vroeger, waaraan (volgens Coen) Reael zich vergaapt. Zie Coen aan Renel 9 Nov. 1615 (II, 26), een brief waarin Coen te kennen geeft dat uitdrijving der realon niets helpen zal, als er geen geweld bij komt. Afchrift van dezen brief was in handen der Heeren Meesters, toen zij 26 Nov. 1616 aan Coen schroven: „Verhopen dat den handel der vremden volgens U. E. een den heer Reael gegeven advise, 't sy by den middel door hem voorgeslagen, oft (als 't anders niet wesen en mach) door gewelt beleth sal werden, liever dan den onder-ganek van den handel te gedoogen, doch dat alles met goede discretie ende voorsichticheyt mach godaen werden”. — Blz. 370 r. 6 v. b.: „Wat oorsaecke was haeroyt gegoven, wat deucht is de Ternataanen gedaen, sy die van ons gevoocht, behouden ende beschermt siju”. Dr. de Haan wil, achter „is”, het woord „van” invoegen. Da zin veroischt echter wat er staat: „wat een goede hebbeen wij de Ternataanen al niet gedaan, zij die” (enz.). — Blz. 371 r. 13—14 v. b.: „by hem gevonden mach”. Het hs. is hier verkeerd gelezen; er staat: „by hem gevonden worden waer”. Dit levert een voortreffelijken zin op, Dr. de Haan's voorslag: „hy hem gesont en in orden sach”, zondigt tegen Coen's taaleigen en kan worden teruggenomen. — Blz. 409 r. 15 v. o.: „daer off daerna aen 't vastelandt”. Dr. de Haan wil lezen „daer off daer, na aen 't vastelandt”, hetgeen zou moeten betekenen: „daar of elders, dicht bij het vasteland”. Hij heeft echter de woorden van den tekst misverstaan. „Daerna” heeft hij opgevat als ons „daarna”, en zegt dan, dat er immers geen sprake is van het planten eener kolonie op Onrust of „daarna” op het vasteland. „Daerna” betekent hier echter: „daar nabij”. — Blz. 427 r. 8 v. b.: „sonder datter yets inne was dan oude cabels, daermede de wal oft bateryo tegen ons begost was”. Dr. de Haan wil lezen „cabels”: britsen (*Priangan* II, 769), wijl hij niet verklaard vindt „waarom de Engelsche logo heel niets anders zou hebben bovat dan oud touwwerk”. Die verklaring staat echter twee regels verder: „het weynige dat daer gehadt hadden, was door d'Eagelse coopman eenige dagon te voren gelicht”. Ook aan Reael schrijft Coen 30 Dec. 1618 (II, 491): „Daer on was gants niet au-lers in dan seeckere cabels, daermede op een nacht een goede walle, met aorde gevult we iende, gemaeckt was”. Dat het natuurlijker zou zijn britsen dan kabels tot een wal te gebruiken, lijkt fantasie. — Blz. 566 r. 4 v. b.: „de custo van Morissia, namentlyk die van Boano” (enz.). Dat hier een verzamelterm gebruikt is voor „kusten door de Mooren

1) De Jonge IV, 18.

(= Mohammedanen) bewoond", is duidelijk, en dat de term een verbastering zal zijn van Morisma (voor Port. mourismo, *Priangan II*, 778) acht ik met Dr. de Haan waarschijnlijk. Echter wijk ik af van zijne meening, dat „Moro" op blz. 599 r. 20 v. b. en op blz. 600 r. 15 v. b. hetzelfde zou beduiden als dit „Morissina". Daar is klaarblijkelijk sprake van het ook op blz. 564 r. 19 v. b.: genoemde landschap Moro op Halmahera (Morotia of Moro op den vasten wal, in onderscheiding van Morotai of Moro over zee, het eiland ten N.O. van Halmahera). — Blz. 583 r. 1 v. b.: „die weyninch aer den heer hebben". In de opvatting der beteekenis hen ik het met Dr. de Haan volmaakt eens, doch betwijfel of het daarom noodig is, „te goed" in den tekst (achter „heer") in te voegen. — Blz. 606 r. 17 v. o.: „D'Engelsen weten langs de custo van Sumatra seer wel op te stoppen, maer het schijnt dat het d'onse soo niet pyning". Dr. de Haan slaat voor: „bybringen". Ik geloof dat de eenvoudiger wijziging van „pyning" in „pyningen", waaruit het verschreven of verbasterd zal zijn, voldoet („het schijnt dat de onzen zich niet zooveel moeite geven"). — Blz. 703 r. 12 v. b.: „mits op conditio dat maentlijck sooveel betaelen, als haere nagelen, noten ende foelie, die [sy] sullen coopen ende uitvoeren, als lasten betaelen", (enz.). Er hebben evenwel geen twee betalingen plaats: het aandeel dat de Engelschen in de lasten moeten dragen wordt *geheven* bij wege van tol (zie blz. 785: een derde van de „oncosten" moeten de Engelschen betalen „pertoll"). De bedoeling is, dat de hoeveelheid nagelen, noten en foelie, die zij voortaan zullen mogen uitvoeren, in verhouding wordt gebracht tot hetgeen zij werkelijk aan tol kunnen of willen betalen, m. a. w. hen „t'accommoderen na haer gelt" (blz. 703), doch niet te laten uitvoeren op crediet. Zie III, 127; ook 129: „doet haer betaelen, ende soo weygerich sijn, laet geen nagelen offschepen", 136: „in geenderleij manieren sal U. E. d'Engelsen toestaen, dat eenige nooten ende foelie van [Banda] schopen noch vervoeren voordat de tollen prorato contant betaalt hebben, voor sooveel haere partie van alle d'ongelden bedracht". De Engelschen mogen volgens het accord tusschen de Compagnieën een derde der producten uitvoeren en dragen een derde in delasten; brengen zij inderdaad slechts een zesde der lasten op, dan zijn hun uitvoer daaraan evenredig. Verschillende wijzigingen kunnen de corrupte lezing met die van III, 127 in overeenstemming brengen, doch die van Dr. de Haan lijkt mij minder geschikt. Lasten zijn tollen, zegt hij; neen, lasten zijn ongelden. — Blz. 709 r. 6 v. b.: „gelijck als sijn veel slvinnen die sy vercoopen". Dr. de Haan wil lezen: „die wy vercoopen"; onnoodig: het betekent: „die men verkoopt". — Blz. 714 r. 18 v. b.: „die Europa wel mogen derven". De door Dr. de Haan noodig genoemde invoeging van „wy uyt" tusschen „die" en „Europa" lijkt mij niet noodig, en ongewenscht. Simplicia, zegt Coen, komen ook in deze landen voor, „die [in dit opzicht] Europa wel mogen derven"; het komt op ervaren lieden aan, die er de geneesmiddelen uit kunnen bereiden. — Blz. 722 r. 13 v. b.: „Sultan Chroom" is geen „carnavalsnaam" zoals Dr. de Haan schijnt te meenen, maar staat voor Khurram of Choerain, zoon van den Groot-Mogol Jahangir, en die zelf als Groot-Mogol Shâh-jahân regeeren zou van 1628 tot 1657. — Blz. 740 r. 5 v. o.: „Met 't jacht Cleen Enckhuysen heeft den opperoopman *Gouverneur van Succadana* gebracht een diamanten, gout, silver [enz.] f19.450". Dr. de Haan neemt hier een copiistenfout aan op den enkelen grond dat *twee regels te voren staat*: „De resterende cleden ende andersinta waeren in 't huis van *gouverneur van Succadana* gebracht". Hij vraagt niet, of eenige duistereheid van beteekenis er toe noopt eene fout aan te nemen, maar acht het onmogelijk dat de onderstreepte woorden in drie regels tweemaal kunnen voorkomen. De zin is volkomen duidelijk. Vóór den aanval van wege den Mattaram losbreekt, heeft de koopman de kleeden en andere goederen der factorij in het huis van den gouveneur gebracht in de hoop ze daardoor te beveiligen; zij zijn er echter door de aanvallers buiten gemaakt. De diamanten, het goud en zilver echter had hij begraven, en deze kon hij na den aftocht der Matarammers behouden.

naar Batavia brengen. De lezing zou volkomen in den haak zijn ook al moest de koopman eens Gouverneur hebben geheeten. Ik ben, op een anderoren grond dan Dr. de Haan, in twijfel geraakt of hij wel zoo heet. Wij hebben te doen met een man die zich tweemaal Frederick Fredericksz. teekent (III, 500, 508), en eenmaal Frederick Gouwennaet (III, 570). Deze toenaam blijkt meermalen verschrevon: I, 740 r. 5 v. o. en III, 125 r. 12 v. b.: tot Gouverneur; II, 501 in het opschrift tot Gouwenaer, doch III, 125 r. 2 en 8 v. b., III, 247 en III, 804 is hij aan verbastering (behalve dan dat de *n* ontdubbeld is) ontkomen. — Blz. 778 r. 13 v. o.: „4 à 21.000”. Dr. de Haan: „1 à 2000”. Ik kan slechts herhalen dat het hs. zeer duidelijk een getal van vijf cijfers heeft. Wil men aan een verschrijving denken, dan ligt „4 à 25.000” meer voor de hand.

Zelf heb ik nog op te merken, dat I, 566 r. 17 v. o. Rommolayo verschrijving is voor Rommocayo [Roemakai] en Maccarinna voor Maccaricca [Makariki]; dat I, 695 r. 3 v. o., „insonderheyt” verkeerdelyk in tweeën is gekapt, en dat I, 786 r. 14 v. b. de komma moet verplaatst worden en dus gelezen: „Een derde hiervan, wesende” (onz.).

Aanteekeningen op het derde deel: — Blz. 69 reg. 13 v. b. De puntjes zijn met „Lochoo” in te vullen; vgl. I, 648. — Blz. 121 reg. 9 v. b.: „coninck Angalaga”; blz. 205 tweemaal „radia Anglagga”; vgl. II, 774—75 „coninck Anglaga”. Een van Agoeng's titels (voluit stileert hij zich Pangeran Ing Ngalaga Panombahan Agoeng Senepati Ing Ngalaga Ngabdoerrachman¹⁾) is hier als persoonsnaam opgevat. — Blz. 204 reg. 2 v. o.: „Succadana overwonnen”; vgl. I, 740. — Blz. 257 reg. 13 v. o.: „nevensgaende instructie”; niet ingeschreven. — Blz. 259 reg. v. o.: „de persoon is U. E. bekent”. Stijns was nl. reeds eerder op Amboen geweest en schijnt toen door van Speult te zijn teruggezonden: zie II, 473. Eene patriasche missive van 5 Maart 1616 houdt in: „Naer 't vertrek van onzo leste schepen is ons gerapporteert, dat eenen Jan Steyns (die door de goede recommandatie van eenige aansienlijijke personen op ons schip d'Eendracht voor ondercoopman is geraect) een gansch gedoeachteert ende tot onsen dienst onnutten quant soude wesen, die hem niet alleenlyk met verscheyden vrouwersoonen allhor verloopen, met trouwbeloften ende andersints geongageert, maer oock selfs hom by den vyand oft aen de ander syde onthouden, ja in Jesuiten cloosters sondig gewoont hebben; van gelijcken oock dat den opperoopman op het schip Nieuw Bantam, van Enckhuysen uytgevaren, met name Gerrit Fredericksz. Druyff, gansch onbequaam onde in de coophandel onervaron, daerenvoven tot den dronek genegen soude wesen”.²⁾ 29 Maart 1620 tot baljuw van Batavia aangesteld (II, 673; III, 593), moet Stijns reeds 24 Juni 1620, „vermerckt sijns persoons onbequaemheyt” worden ontslagen (III, 980). De commissie die hij vervolgens overtreden heeft zoodat het weinig scheelde of hij ware met der dood gestraft (III, 259) is die tot den particulieren handel, waarin hij zich misdragen heeft op dezelfde wijze als Jan de Petayn, Andrea Petrarcha en Direk Joosten 't Hooft (III, 821). Men ziet daar dat de zaak ten aanzien van drie der beschuldigden is gestuit en alleen 't Hooft geëxecuteerd is. Diens sententie (eerst op den dag der executie, 5 Febr. 1622, onderteekend, al was zij blijkens III, 821 reeds 3 en 4 Febr. „gestreecken”) vermeldt „dat hy gevangene onderstaon heeft een seecker vaertuych (balou geheeten), comende van Palimbam, alwaer die thuys hoorde, ende willende naer Jamby, wesende beyde de voornoemde vryo plaatzen, onse speciale vrienden toebehorende, vy-andolijck non te taston, 't volk van deselve, naer die handen onde voeten gebonden te hebben, overboort te werpen, sonder dat hem, 't Hooft, van sulcx te doen bebben connen weerhouden de paspoorten welcke die van de balou voorhoort van Sr. Hoochland (te dier tijt coopman in Palimbam) thiaerder bovrydingo ende versekertheyt waeren medebrengende ende hem verhoonende, welcke hy om sijn hooft swayende sijn volk toegeroepen heeft te sijn onvrye ende Portugeesche brioven, om alsoo door sulcke onwaerachtige onde sinistre practijequen do-

1) Fruin-Moes II, 87.

2) Hiermede is de plaats I, 225 verklaard: „op Steyn ende Druyff sal gelet worden”.

goede te abuseren ende sijn voorgenomen quael desceyn te bevordeeren, vermits hy by sich selfs boslooten hadde, alles wat hem soude comen te ontmoeten, aen te tasten, alsoo sich beclaechede in langen tijl geen prijs becomen te hebben, ende dat sonder aension van vriendt osta rynt, 'ware oock deseelve pas hadde ofte geen, ja dat meer is, dat hy alle degeene die eenige vrypassen souden ta voorschijn brengen alle overboort soude smyten, oin nyet ontdeckt te worden, ende alsoo den buyt goat te macken". — Blz. 269 reg. 11 v. b.: „missive van 4 Martius 1621"; zie deel IV. — Blz. 353, 357, 374, resolutie door Reynst en raden te Bantam genomen. Deze aanwezigheid van Reynst te Bantam in Oct. 1615 en het deelnemen door Coen aan de vergadering van Gouverneur-Generaal en Raden verklaart het stilstaan der vergadering van president en raden van 16 Sept. tot 12 Dec. 1615; vgl. de overeenkomstige gapping 9 Oct. 1617-19 Jan. 1618 (Reael te Bantam en Jacatra), in Coen's resolutieboek aangevuld door de resolutien van Gouverneur-Generaal en Raden van 13 Oct. 1617-8 Jan. 1618. Voor de periode Sept.-Dec. 1615, toen hij eveneens zitting moet hebben gehad, zijn de resolutien van Gouverneur-Generaal en Raden niet in zijn boek ingeschreven; vgl. over deze periode De Jonge IV, blz. XXV; Tiele *Bouwstoffen* I, blz. XIX en 110; Coen I, 147, 154, II, 35, 41, 42, 52, 56. — Blz. 374 reg. 8 en 2 v. o., 375 reg. 17 v. o.: brieven der Mayores van 30 April en 30 Nov. 1615; zie deel IV. — Blz. 375 reg. 13-12 v. o.: commissie aan Coen van de generaal Bothen Reynst. De tekst is bij mijnen weten nergens voorhanden. — Blz. 375 reg. 10 v. o.: „alsulcken ordre ende commissie"; zie II, 185. — Blz. 376 reg. 13 v. b.: missive 4 Febr. 1616, zie deel IV. — Blz. 383 reg. 13 v. b.: „gecollationeert"; dit heeft natuurlijk pas iets later plaats gehad, want op 22 Dec. 1616 was Vleyshouwer nog geen „secretaris": hij wordt daartoe benoemd 12 Jan. 1617 en is 25 Jan. 1617 als zoodanig in functie (blz. 387). Uitgevaren in 1613 (blz. 947), wordt hij 1 Juni 1615 geprezen als „een goet schryver" en van f15 op f20 ter maand gebracht (blz. 342), 12 Jan. 1617 op f38 (blz. 385), 2 Oct. 1619 op f72 (blz. 540), 25 Jan. 1623 op f100 (blz. 917). Een ander met wien Coen heeft opgehad is Anthonio Meusz. van Kuilenburg, de latere Gouverneur-Generaal van Diemen, die het ongeluk van de resolutie tot overgave van het fort Jacatra mede geteekend te hebben (IJzerman, *Belegering*, in Bijdr. T. L. V. deel 73, blz. 665) spoedig is te boven gekomen: 2 Oct. 1619 wordt bij „ten respecte van syne diensten onde bequaemheyt" van f10 op f20 ter maand gebracht (blz. 540); 12 Jan. 1621 op f50 ter maand „ten aensien van sijnne goede comportementen ende extraordinarie diensten daarinne bij dagelijcx gebruyc wort" (blz. 681). In zulk een extraordinaire dienst zien wij hem geëmployeerd op blz. 858; 31 Jan. 1623 wordt hij opperkooptman à f90 ter maand (blz. 900). — Blz. 395 (ook II, 606) Jan Cornelisz. Haexwijck; III, 558 Jan Cornelisz.; III, 626 Jan Cornelisz. van Arwijk; alles dezelfde persoon. Ik gis dat Arvik de geboorteplaats is¹⁾ en Haexwijck een verbastering daarvan. — Blz. 510 noot. Andere namen die bij IJzerman kunnen worden verbeterd: blz. 639 Anthoni Coen, *lees* Caen; blz. 668 Jan Braa, *lees* Paa. — Blz. 541 reg. 7 v. o. Bencon; zie over hem uitvoerig Hootink, *Sq Bing Kong*, in Bijdr. T. L. V. deel 73. — Blz. 572 reg. 1 v. o.: „als 't voorstaende"; dit heeft geen betrekking op de ondertekeningen van 27 Dec. 1619 (advies van den Breeden Raad), maar op die van 22 Dec. 1619 (blz. 569). — Blz. 628 reg. 7 v. o.: „de saecke van Martin van der Strengen"; vgl. blz. 630. De sententie van 26 Aug. 1620 (op blz. 630 reg. 11-9 v. o. vermeld), is bij de overgekomen brieven en papieren niet aanwezig; evenmin een „sententie definitive" als waarvan sprake is op blz. 631 reg. 4 v. o.: wel een sententie van 26 Aug. 1620 over den blz. 630 reg. 6 v. o.: genoemden Anthonio Ferdinandus, caffer, die gegeeseld zal worden ter zake dat hij „voor den Raedt in Banda wel sterck en stout ontkent heeft dat hem gevangen van den voorsz. moort niet bewust en was, niet tegenstaende de moort in sijn presentie begaan ende hy den voornoemden jongen [Poulus Meusz] door last van den voornoemden van der Strengen op sijn schouderen genomen ende oen den strand op Nera begraven hadde, blijkende by den gevangens eygen bekentenis". Men moet dus aen-

1) Herderwijck heeft althans III, 567 reg. 12 v. o. in het hs. geen afkorting in het midden.

nemen dat de dienaar vrijwillig zijn bekentenis in overeenstemming gebracht heeft met die van zijn meester, welke deze vervolgens, in het aangezicht des doods, o. a. voor zooveel de tegenwoordigheid van Anthonio Ferdinando betreft, herroepen heeft. — Blz. 677 reg. 13 v. b.: compagnie uit de vrijelieden voor den tocht naar Banda. Men vindt haar terug blz. 685 als de compagnie onder Jan Jansz. van Goreum. De geheole krijgsmacht vindt men daar (28 Febr.) en op blz. 687 (1 Maart) samengesteld uit 15 compagnieën: 7 compagnieën soldaten (waarvan 1 getrokken uit het garnizoen van Jacatra, 1 van Amboina, 1 van Banda, 1 van Poeloe Ai), 5 compagnieën matrozen, 2 compagnieën Japanners, en de compagnie vrijeluiden uit Jacatra; uit deze 15 compagnieën worden gevormd 3 regimenten van elk 5 compagnieën¹). Het document III, 19 (5 Maart) verlaat eerst 15 compagnieën te zullen optellen, doch noemt er inderdaad 16; van de 16de, onder kapitein Marchal, in absentie onder Hans Leendertsz.²), is in de resolutien geen sprake; overigens rijst, bij vergelijking der tabel III, 19—20 met die III, 685—86, het vermoeden dat de kapitein Jacob Jansz. Meys III, 20 onder een bijnaam is vermeld („cappiteyn Orange”, een naam die elders bij mijn weten slechts als die van een bootagezel³) voorkomt). III, 21 landt men 8 Maart met 17 compagnieën; hetzelfde getal vermeldt Coen I, 626 (14 compagnieën „soldaten en de bootsgesellen”⁴), 2 compagnieën Japanners, 1 compagnie Siauers en „swarten”, die men terugvindt III, 690 als „compagnie Mardijkers van Pouleway ende Nera”, III, 713 als „compagnie Chiauwers ende Mardickers”. Dan (19 April) is de ageerende krijgsmacht opnieuw in 15 compagnieën ingedeeld (III, 712—13), doch van gelijk andere samenstelling. Zie nog over de expeditie *Bijdr. T. L. V. II*, 426, III, 84, en *Kronyk H. G.*, 1871. — Blz. 717 r. 6 v. b.: „gelijk die van Slamma . . . gedaen hebben”. Voor den twijfel, door Heeres, *Corpus Dipl.* I, 160 genut, of dit „contract” werkelijk „gesloten” is, bestaat m. i. geen aanwijding: zie Coen I, 629, bevestigd door een dagregister der expeditie in boek V, ongepubliceerd, waarin men leest:

„Die van Salamina, Waeyer ende Deminer, . . . verstaen hebbende den onderganck van die van Lontor, Samber, Lackoy ende Orentatte, . . . sijn met een corte resolutie gecomen met een vreedevlaggo by d'heor Generael, . . . ootmoet versouckende, met seeckere artjekelen by haerlieden gemaeckt ende overgegeven . . .

„Volgen d'artikelen by haerlieden overgegeven als volcht⁵): 1. Om te mogen blyven in haer besit ende vryieheit des gelooffs. 2. Dat niemand eenich gewelt aan haere vrouwen ofte kinderen en soude begaan. 3. Dat niemand in hare huysen en come om quaet. 4. Dat men niemand't synce on ontrove tegen synen danck. 5. Dat men niemand (sonder rechtelijcker reden) van de haren en soude slaen. 6. Dat men niemand van de haren tot eenich werck en soude gebruycken, alsoo sy sulek werck niet gewent en waren te doen. 7. Dat se beroet waren, soo't den noot vereyste, daer eenige vyanden quamen, ten dienste van den prins van Oranje souden staen, maar niet geëmployeert en souden werden buyten's lants te gaen vechten. 8. Dat men de Bandaneesen die van haer tot ons souden comen loopen, weder soude leveren, gelijk syliden weder aan ons sullen leveren de Nederlanders die by haer souden comen loopen.

„Volgen d'artikelen die syluyden ons belooft hebben als volcht: 1. Dat syluyden . . . daer tegen sullen comen te doen⁶.

1) Op blz. 687 schijnt, onder het 3^e regiment, de compagnie van Jan de Ros vergeten.

2) Zal dezelfde zijn als de Jan Leendertsz. van bl. 977.

3) III, 961.

4) = matrozen. Onder dit getal moeten dan zoowel de compagnie-Marchal als die der vrijburgers zijn begrepen.

5) Vgl. III, 718 dezelfde artikelen in afwijkende nummering (sommige eenigszins anders geredigeerd), in het „schrift” der orangkaja's van Poeloe Run.

6) De 9 artikelen bij Heeres, *Corp. Dipl.* I, 160—61, behalve dat in het dagregister als art. 4 voorkomt wat bij Heeres art. 5 is, en omgekeerd. Art. 6 luidt: „Indien den gouverneur van

„Dit accoort is beswooren by alle d'orangeays boven verhaelt, ende sijn alsoo van den anderen gescheyden”.

Blz. 718 r. 8 v. b.: „adi 9 May 1621”. De zaak van Poeloo Run was echter veel eerder beslist. „Den advocaat [Sonck] is na Pouloron gesonden om met d'Engelsen ende Pouloronnesen to spreecken”, schrijft Coen 15 Maart (III, 22; vgl. de resolutie van 12 Maart, blz. 697), en 23 Maart hebben reeds „de Pouloronnesen haer landt ons mede opgedragen, haer stercten gearseert ende hun wapenen overgegeven” (III, 23). Het bovengemeld dagregister vermeldt de bijzonderheden:

„D'heer Generael is met twintich tingans, slouppen, boots, correcorren met alle de resterende soldaten van Nera nae Pouluay gecomen¹⁾ ende hebben daer vernacht; 's anderendaechs sijn de tingans met de slouppen met de geheele macht vertrocken naer Pouluorun om 't selve te bostormen ende de Bandanocesen uit te roeyen, daer alsdoen opancker was liggende de Engelsche *Sterre*²⁾. D'inwoonders van 't lant, onso vloote siende aencomen tot ontrent haer strant, hebben tot diverse plaetsen vredeslaggen opgesteekken, alsoo dat ons volck wederom af is gekeert, ende eenige van de overste sijn aen de *Sterre* gevaren ende naer den middach aen Pouluorun aen lant gevaren, to weten den fiscael Maerten Taisonck, Mr. Hays, Engelsch coopman, ende Jasper Stevensz., voorleser, als tolck. Ondertusschen is 't jacht 't *Hart* aldaer op de rede gecomen, settende neflens de *Sterre*. Ons volck gelant sijnde, is boven geclommen; ... don fiscael Taisonck boven gecomen synde, is haerlieden tegemoete gecomen den oversten orangcay met de syne, die haer geleyt heeft tot onder hare stadt, ... ende met haer in 't lange gesprocken hebbende, sijn vandaer vertrocken ende weder nae de *Sterre* gevaren, ende op den avont laet op Pouluay gecomen, hebben d'heer Generaal 't gepasseerde gerapporteert. Den tweeden dach daerna³⁾ sijn die van Pouluorun op Pouluay gecomen met twee orangeays mette paep, opperste orangcay van 't lant, ende meer andere, versouckende ootmoet aen den heer Generael; ... alsoo sy nu lange met d'licer Generael ende den raethadden gesprocken, sijn sy wederom naer Pouluorun vertrocken om met de gansche menichte te spreecken ende haerlieden d'artickelen voor te houden die haer by den Generael waren voorgelecht volgens die van Salamma, Wayer ende Demmer Die van Pouluorun, nu⁴⁾ met hare geheele menichte beraetslaecht hebbende, hebben geconsidereert 't verlies van Lontor ende de andere plaetsen; siende ter ander syde de vrede die daer gemaeckt was met die van Salamma, ende voorder geen uytcomste siende, ... soo sijn sy eyndelijck gecomen met een volcomen resolutie by d'heer Generael op 't schip *Hollandia* in de tegenwoordicheyt van den geheelen ract, ende hebben eenen vasten onverbreeckelijken paya⁵⁾ gemaeckt voor eeuwigh op deselfde artickelen als by die van Salamma, Wayer, Deimner ende Coimber gesloten”. Dit „eyndelijck” moet lang vóór 9 Mei geweest zijn; vgl. de wijze waarop Coen in zijn brief naar patria van 6 Mei over dien „paya” spreekt als over een beklonken zaak. 9 Mei zal Coen dan het opgemaakte stuk aan boord der *Hollandia* hebben onderteekend; het dagregister vermeldt dit feit niet; wel, dat toen „den grooten orangcay en pape van Pouluorun sijn afscheyt genomen heeft van d'heer Generael, begeerde voor sijn vertreck tot teeken van vrede eenige erschooten, 't welck gevolcht is tot sevene toe; is alsoo vertrocken nae Pouluorun. Op den 14th May anno 1621 is den paya gepubliceert ende do artickelen beëdigd tuaschen de

Banda eenige hulpe van doen heeft, 't hay in oorloghe ofte in 't maken van sterckten, sullen hem (soo vele mogelijck is) terstont helpen, doch dat volgende de belofte haer gedaen”. De cursief gedrukte woorden, door Heeres t. a. p. onduidelijk geacht, zien m. i. op het slot van art 6 „by haerlieden overgegeven”.

1) Dit moet 19 Maart zijn geweest (vgl. III, 24).

2) I, 626.

3) 22 Maart dus.

4) Wij zijn hier kort na Coen's terugkeer naer Neira op 23 Maart (III, 24).

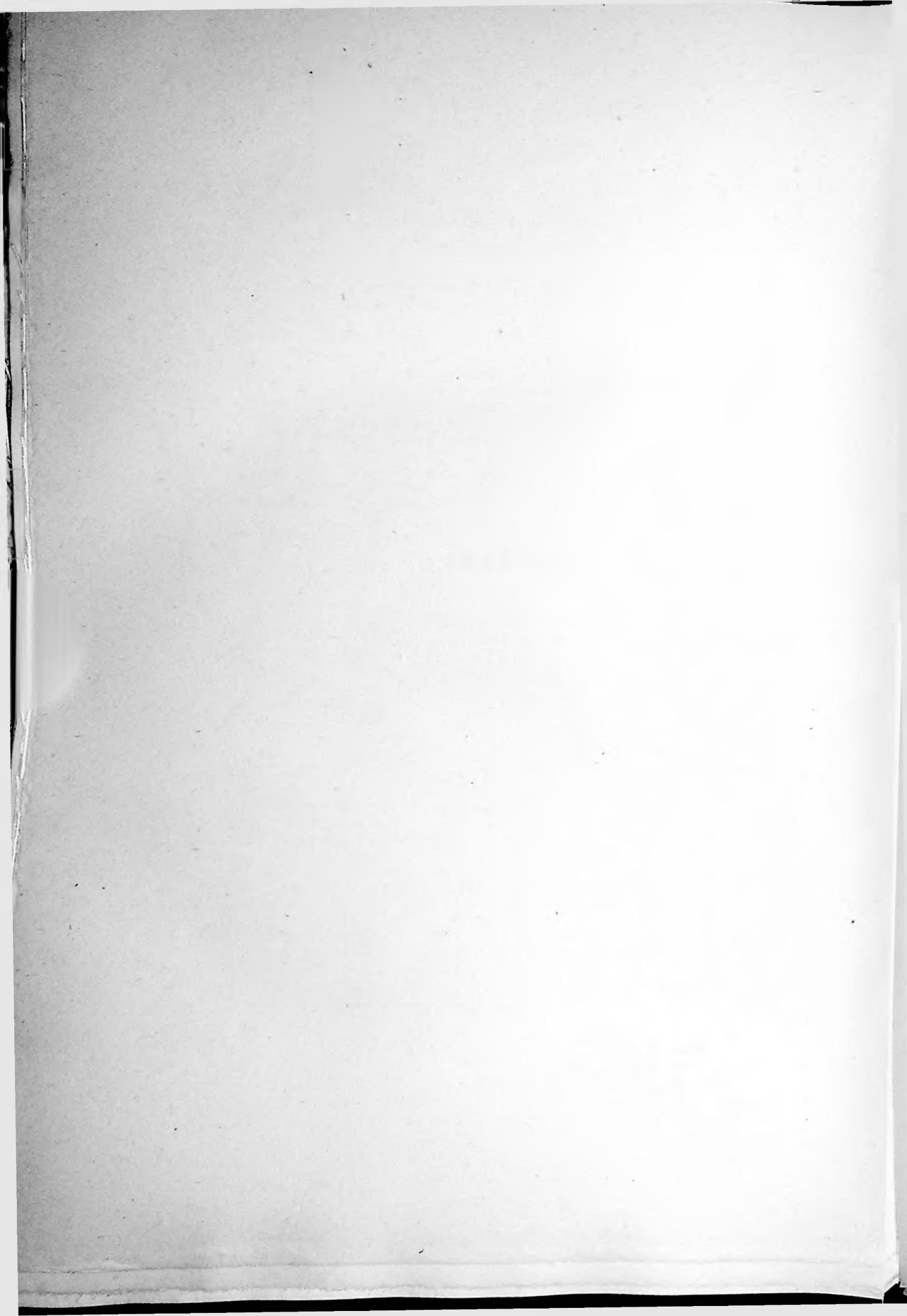
gansche menichte van Pouloron ende de godeputeerde van d'onse, by d'heer Generael daertoe
gecommittceert". Dit zal dan op Pocloe Run zelf zijn geschied.

Blz. 725 r. 4 v. o.: Amawayl. Bij Valentijn blz. 47 te dezer plaatse: Hoekonalo. — Blz. 731 r.
7 v. o.: „De E. Heer Jan Pietersz. Coen" Van hieraf, tot en met de onderteekeningen op
blz. 735, naar Valentijn overgedrukt bij Heeres, *Corp. Dipl.* I, 171—72. Bij Valentijn (en dien-
tengevalle bij Heeres) is Willem van Antzen (blz. 735 r. 7 en 18 v. b.) verhaspeld tot Willem
van Witsen, zijn de onderteekeningen van Muschamps en Woolman, die in het origineel af-
zonderlijk staan, tusschen die van Mostarten van Colijningeschoven, staat voor Thonis Jansz.
Bay „Hans Jansz." en voor Gerrit Gerritsz „Gerrit Gerritsz. Bak")¹⁾, en ontbreekt Vleyshou-
wer. — Blz. 744 r. 9 v. o.: Raad van Defensie. De resolutien van dit lichaam zullen in deel IV
(naar een afschrift in boek II, fol. 1) worden medegedeeld. Omtrent de vergadering van
26 Juli 1621 is daar echter niets aangetekend.

1) Blijkbaar niet den (van zijn plaats verzakten) toenaam van Thonis Jansz. verbasterd.

REGISTERS.

REGISTER DER PERSOONSNAMEN¹⁾.

A.

ABBESZ (Gerrit), kuiper, 430. *Bitjagerlam*.
 ABDOEL, hoofd van Hanahoe, 728.
 ABRAHAM, jongen, 379.
 ABREU (Manoel d'), jongen, 605. *Lissabon*.
 ACKERSDIJCK (Pieter Pietersz. van), zeilmaker, 415. *Vlissingen*.
 ADAMSZ. (Jacob), schieman, 682. *Purmerland*.
 ADAMSZ. (Lambert), kapitein, 150. R. 1616 Sept. 21—Nov. 26.
 ADRIAENSZ. (Adriaen), assistent, 787. *Rotterdam*.
 ADRIAENSZ. (Adriaen), opperstuurman, 556, 687.
 ADRIAENSZ. (Cornelis), 179.
 ADRIAENSZ. (Cornelis), bootsgezel, 396. *Watway*.
 ADRIAENSZ. (Cornelis), opperkoopman. R. 1615 Sept. 7—16; 1623 Aug. 15, 23.
 ADRIAENSZ. (Frans), adelborst, 375. *Breda*.
 ADRIAENSZ. (Frans Jochem), jongen, 457. *Amsterdam*.
 ADRIAENSZ. (Jacob), bootman, 357.
 ADRIAENSZ. (Jacob), schipper, 355.
 ADRIAENSZ. (Jacob), trompetter, 465.
 ADRIAENSZ. (Jan), bootman, 482. *Schiedam*.
 ADRIAENSZ. (Jan), oppertimmerman, 667. R. 1620 Dec. 5.
 ADRIAENSZ. (Paulus), bosschietter, 831. *Delft*.
 ADRIAENSZ. (Pauwels), assistent, 371.
 ADRIAENSZ. (Philips), bottelier, 512.
 ADRIAENSZ. (Pieter), soldaat, 596. *Leiden*.
 ADRIAENSZ. (Reyer), bootsgezel, 839. *Loosdrecht*.
 ADRIAENSZ. (Symon), bosschietter, 763. *Delft*.
 ADRIAENSZ. (Willem), bootman, 373. *Delft*.
 ADRIAENSZ. (Willem), zieketrooster, 465. *Delft*.
 AEMSZ. (Dirck), onderkoopman, 596. *Monnikendam*.
 AENLEGGER (Jacob Cornelisz.), hoogbootman, 394.

AERTSZ. (Cornelis), bootsgezel, 905. *Delft*.
 AERTSZ. (Gillis), smid, 470. *De Rijp*.
 AKEN (Thijs van), spijkermaker, 387.
 ALUCECK (Cornelis Cornelisz.), kwartiermeester, 521.
 ALBERTSZ. (Albert), jongen, 457. *Dordrecht*.
 ALBERTSZ. (Dirck), vendrig, 934. *Zwolle*.
 ALBERTSZ. (Gerrit), konstabel, 909. *Emden*.
 ALBERTSZ. (Heero), jongen, 823. *Noordfriesland*.
 ALBERTSZ. (Jacob), jongen, 396. *Hoorn*.
 ALBERTSZ. (Jacob), kwartiermeester, 906. *Delft*.
 ALBERTSZ. (Jan), bootman, 454. *Emden*.
 ALBERTSZ. (Jan), bosschietter, 763. *Delft*.
 ALBERTSZ. (Mathijs), opperkoopman. R. 1621 Febr. 28, April 6, 15, 24, Mei 8.
 ALFONSZ. (Symon), bootman, 846. *Vianen in Portugal*.
 ALI (Kaitjil), oom van den sultan van Ternate, 50, 112, 242, 251, 266, 270, 926.
 ALIBASAR, slaaf, 589. *Masoelipatnam*.
 ALIDOK, slaaf, 572. *Goeserate*.
 ALPHONSO, slaaf, 546. *Goeserate*.
 AMAN (Lusina), hoofd van Latee en Hoewaloï, 729.
 ANCOTA, gedeputeerde van Aboro, 728.
 ANDOR, slaaf van den vorst van Jacatra, 543.
 ANDRADE (Andrea d'), slaaf, 515. *Coromandel*.
 ANDRÉ, tolk, 543.
 ANDRIES, mardijker, 503. *Boeton*.
 ANDRIES (Don), hoofd van Halong, 724, 726.
 ANDRIESZ. (Adriaen), botteliersmaat, 393.
 ANDRIESZ. (Gerrit), jongen, 567. *Rotterdam*.
 ANDRIESZ. (Hans), bosschietter, 684. *Noorwegen*.
 ANDRIESZ. (Herder), botteliersmaat, 612.
 ANDRIESZ. (Jan), smid, 831. *Hoorn*.
 ANDRIESZ. (Pieter), timmerman, 774. *Utrecht*.
 ANDRIESZ. (Willen), schipper, 715. R. 1621 April 6, Mei 8.

1) De eijfers lager dan 328 verwijzen naar de brieven. Cursief gedrukt zijn de in den tekst vermelde geboorteplaatsen. Indien de opgenomen persoon in ons werk uitgegeven resolutien gedeekend of daarbij geadviseerd heeft, is dit vermeld door een R. met den datum waarop (of de datums waartussen) die resolutie (of resolutiën) vallen. Naar termen als Pati Alangh (blz. 252) verwijst niet het personen-, doch het plaatsregister.

- A.**
- ANGALAGA (Radja), verbastering van Ing Ngalaga, een der titels van Agoeng, Panembahan van Mataram, 121, 205.
- ANGNER (Marten), appointe, 738.
- ANNEZ (Douwe), schipper, 416, 602 *Enkhuizen*. R. 1616 Nov. 2, 5, 8; 1619 Dec. 27; 1620 Jan. 1, Febr. 8.
- ANNOOTEN (Jan), bootsgezel, 317.
- ANTHEUNISZ. (Adriaen), luitenant, 938, 950. 's-Hertogenbosch.
- ANTHEUNISZ. (Guiliam), schipper, 344, 369, 409, 434. R. 1615 Juli 21; 1616 Juni 15; 1617 Juli 27.
- ANTHONIEZ, slaaf, 546. *Goeserate*.
- ANTHONIO, slaaf, 546. *Goeserate*.
- ANTHONISZ. (Cornelis), jongen, 429. *Dordrecht*.
- ANTHONISZ. (Jan), soldaat, 560. *Beveren*.
- ANTHONISZ. (Lieven), boatsman, 671. *Nieuwpoort*.
- ANTHONISZ. (Lucas), boatsman, 572. *Vliessingen*.
- ANTHONISZ. (Marius), smid, 405, 485. *Tholen*.
- ANTHONISZ. (Willem), zie Antheunisz. (Guiliam).
- ANTHONY, hoofd van Haria, 727.
- ANTHONY, slaaf, 763. *San Thomee*.
- ANTZEN (Matthijs van), soldaat, 591.
- ANTZEN (Willem van), gouverneur van Baand, Raad van Indië, 15, 19, 27, 29, 30, 69, 122—123, 490, 686—687, 690, 693, 696, 700, 711, 717, 735, 753, 858, 882, 900—902. R. 1621 Febr. 28—April 29; 1621 Juni 4—1622 Sept. 6.
- APPEL (Jan Jansz.), assistent, 821. *Amsterdam*.
- ARABI (Philippe), slaaf, 740.
- ARENTE, schiemansmaat, 645.
- ARENTSZ. (Arent), boatsman, 373. *Delft*.
- ARENTSZ. (Bastiaen), soldaat, 601, 829. *Oosterwijk*.
- ARENTSZ. (Cornelis), assistent, 590. *Vliessingen*.
- ARENTSZ. (Cornelis), jongen, 429. *Amsterdam*.
- ARENTSZ. (Jan), slotemaker, 585, 787. *Bremen*.
- ARENTSZ. (Jan), timmerman, later scheepen van Jacatra, 466, 681, 752. *Zaandam*.
- ARENTSZ. (Jonas), metselaar, 591. *Pommeren*.
- ARENTSZ. (Lucas), boatsman, 610. *Dordrecht*.
- ARENTSZ. (Pieter), jongen, 396.
- ARISZ. (Bastiaen), zie Arents.
- ARISZ. (Jan), timmerman, zie Arents.
- AREJADE MANGGALA (Pangeran), riksbestierder van Bantam, 381, 419, 512, 515, 571.
- ARTIAGO (Anthonio), slaaf, 740.
- ASMUS (Reynier), bosschietter, 682. *De Rijp*.
- ASSANTGAEN (Nabobo), gouverneur van Cambaya, 212.
- ASSIGNY (Jacques d'), onderkoopman 391. *Doornik*.
- AZEVEDO (Bartholomeu d'), slaaf, 546. *Coromandel*.
- AZEVEDO (Francisco d'), slaaf, 545. *Coromandel*.
- B.**
- BABEGEN, slaaf, 546. *Gocserate*.
- BABUSE, slaaf, 589. *Masoelipatnam*.
- BACK (Laurens), koopman. R. 1615 Jan 3—Sept. 16.
- BACK (Mahieu de), vendrig, 686, 712.
- BACKER (Broer), schipper. R. 1621 Febr. 28, April 6, 15, 24. Mei 8.
- BACKER (Heerte Willemsz.), schipper, 963.
- BADOUER, slaaf, 589. *Masoelipatnam*.
- BAECK (Jan Dircksz.), kwartiermeester, 787.
- BAEL, zie Ball.
- BAELL (Matthijs Albertsz.), schipper, 846—47, 964. R. 1623 Aug. 15.
- BAERTSZ. (Jan), jongen, 396. *Hoorn*.
- BAL (Jan Jansz.), bootsgezel, 919.
- BAL (Jan Jansz.), vrijman, 124, 752, 822.
- BALLEN (Willem van), jongen, 430.
- BALL (George), Engelsch opperkoopman, 440.
- BAN (Claes Jansz.), onderkoopman, 389.
- BANK (Jan Gerbrantsz.), assistent, 949.
- BARENTSZ. (Allert), jongen, 377, 458. *Hoorn*.
- BARENTSZ. (Arent), metselaar, 592, 897. *Duren*.
- BARENTSZ. (Barent), boatsman, 162. *Emden*.
- BARENTSZ. (Dirck), kok, 377. *Hoorn*.
- BARENTSZ. (Evert), boatsman, 458. *Hamburg*.
- BARENTSZ. (Gijsbert), boatsman, 489. *Rotterdam*.
- BARENTSZ (Harmen), bosschietter, 792. *Witmond*.
- BARENTSZ. (Lucas), meester van de artilleriekanon, 612, 765. *Witmond*.
- BARENTSZ. (Pieter), schipper, 398, 567, 629, 650, 679. R. 1617 April 16—Juni 8, 1619 Dec. 20.
- BARENTSZ. (Seger), timmerman, 342, 462. *Enkhuizen*.
- BARENTSZ. (Willem), hoogboatsman, 488.
- BARNABE (Domingo), slaaf, 615. *San Thome*.
- BARNIER (Claes), koperslager, 743. *Amsterdam*.
- BART (Meus), bootsgezel, 465. *Duinkerken*.
- BARTELSZ. (Jan), schieman, 402.
- BARTELSZ. (Pieter), boatsman, 385. *Husum*.
- BARTHOLOMEUSZ. (Jan), smid, 838. *Geervliet*.

- BARTHOLOMEUSZ. (Jeronimo), soldaat, 602. *Kamerijk.*
 BARTSZ. (Mr. Paulus), fiscaal, 627, 629. R. 1620 Aug. 8, 15.
 BASS (Alexander), Engelsch kapitein, 84.
 BASTIAENSZ. (Bastiaen), bootsgezel, 567. *Eerswout.*
 BASTIAENSZ. (Jan), bootman, 653. *Amsterdam.*
 BASTIAENSZ. (Jan), soldaat, 606. *Nykerk.*
 BASTIAENSZ. (Leuart), metselnaar, 591. *Dordrecht.*
 BAT (Thonis Jansz.), R. 1621 Juni 7
 BATAERT (Pieter), korporaal, 601. *Florimnes.*
 BAYER (Pieter), bosschietter, 405.
 BECHER (Augustijn), opperkoopman, 772, 781.
 BEHOORT (Claes), assistent, 956. *Gorkum.*
 BEIJMEL (Hendrick van), vendrig, 686.
 BENCON, hoofd der Chinezen te Batavia, 541—651—655, 680—681, 930, 916, 951, 980, 988.
 BENDERS (Sent), kok, 433. *St. Jacobi Parochie.*
 BENDT (Claas Dircksz.), onderstuurman, 423.
 BENNETT (Walter), Engelsch kapitein, 84.
 BERCHEM (Wemmer van), directeur ter kust van Coromandel, 332—333, 354, 357—368, 622. R. 1615 Dec. 12, 1616 Jan. 16.
 BERCK (Abel), vendrig, 849—850. *Oldenzaal.*
 BERCKHOUT (Jan), opperkoopman, 487. R. 1618 Dec. 26—1619 Jan. 6.
 BERGE (Cornelis van den), onderkoopman, 238—239, 561, 676, 687, 701, 712, 737, 977. R. 1621 Febr. 28, Maart 28, April 6, Juni 7.
 BERGE (Jan ten), opzichter van hout, steen en kalk, 748, 766. *Amersfoort.*
 BERGE (Jan van den), opperkoopman, 779. *Antwerpen.*
 BERVALDO, slaaf, 546. *Goeserate.*
 BRYDAEN (Gillam), kwartiermeester, 900. *Antwerpen.*
 BEYERT (Frans), vendrig, 686, 712, 737.
 BIST (Coenraad), adelborst, 683. *Der Slesingh.*
 BITTER (Jan de), sergeant, 399. R. 1616 Juni 10, 1617 Juli 22.
 BLEECKER (Hondrick Lievensz. de), zie Lievensz. (Hondrick).
 BLEYCKER (Hondrick), schipper, 558.
 BLOCK (Jan van den), R. 1621 Febr. 8
 BLOCK Martsz. (Adriaen), commandeur, 367, 405, 407, 410, 416, 488, 677, 738—739. R. 1617 Aug. 28 Dec. 18.
 BLOK (Johannes), kerkedienaar, 578. R. 1620 Jan. 15.
- BOCXSOE (Mamoede), slaaf, 572. *Goeserate.*
 BOCXZ. (Meus), konstabel, 394.
 BOEKHUYSEN (Abraham), lijfdienaar, 392. *Middelburg.*
 BOELSZ. (Gerrit), bottelier, 903. *Emden.*
 BONTEKOE (Pieter Isbrantsz.), stuurman, 600. *Hoorn.*
 BONTEKOE (Willem Isbrantsz.), schipper 666—667, 846. *Hoorn.* R. 1619 Dec. 27; 1620 Febr. 18, Deco. 5.
 BOOGAERT (Isaack Michielsz.), onderkoopman, 840. *Delft.*
 BOONETER (Jan Gijbertsz.), schipper, 629.
 BOOT (Hans), konstabelsmaat, 331.
 BOOR (Jan Claesz.), schipper, 418, 420. R. 1618 Jan. 19, Febr. 7, 22.
 BORGERS (Gillis), adelborst, 481. *Luik.*
 BORS (Jan Claesz.), oppertimmerman, 591, 666. R. 1620 Dec. 5.
 BORSELOO (Frederick van), soldaat, 601. *Jever.*
 BORTEL (Richard), capitaine des armes, 762.
 Bos (Jan Jansz.), bosschietter, 458, 560. *Dordrecht.*
 BOSHOUWER (Marcolis Michielsz.), koopman, 355.
 BOSMAN (Iman Splintersz.), schipper, 562. R. 1619 Mei 18, Dec. 20.
 BOSSCHAERT (Pieter), opperkoopman, 40, 151, 786, 828, 846.
 BOTH (Louys de), schipper, 957. *Middelburg.*
 BOTH (Pieter), Gouverneur-General, 331—333, 342, 349, 355, 367, 371, 375, 432, 448, 454—456, 465, 488, 502, 556, 614, 738—739.
 BOTH (Volckert). R. 1623 Aug. 15.
 BOUDEWIJSNZ. (Joost), zie Bouwensz. (Joos).
 BOURAXA (tommiggon), gouverneur van Kendal wegens den Mataram, 121, 204, 560, 643—614, 801, 849, 873, 876, 878.
 BOUWENSZ. (Adriena), bosschietter, 753. *Delft.*
 BOUWENSZ. (Dirck), hoogbootsman, 544. *Kampen.*
 BOUWENSZ. (Joos), jongen, 361, 458. *Vlissingen.*
 BOUWENSZ. (Noë), schipper, 464, 661, 668.
 BOUWMEESTER (Albert Hendriksz.). assistent, later koopman, 70, 81, 107, 520—521, 660.
 BOVEN (Hans van), hellebardier, 683. *Antwerpen.*
 BRANDE (Jan Pietersz. van den), assistent, 431.
 BRANTS (Merten), bosschietter, 615. *Ditmarschen.*
 BRANTS (Wynant), alias Gilde, sergeant, 540,

- 686—687, 690, 703, 712, 715, 977. R. 1621
Maart 3—Mei 8.
- BRASMAN (Willem Jansz.), assistent, 753, 952.
- BRASSER (Jan Anthonisz. de), schepen van Jacatra, 215, 225, 613, 627, 681, 752, 829, 852, 977, 981. *Rotterdam*.
- BREE (Abraham van), opperkoopman, 434, 520. R. 1617 Jan. 7—Juni 8—1618 Maart 13—Mei 19.
- BREE (Willem Michielsz. de), bosschieten, 763.
- BREECKVELT (Jacob Dircksz.), opperkoopman, 57, 360, 405, 409, 413, 420. R. 1615 Jan. 15—Juli 21; 1616 April 27—Juni 16; 1616 Nov. 2, 1617 Febr. 13—Oct. 9; 1618 Jan. 4—Febr. 22.
- BRITO (Alexander de), slaaf, 545, 613. *Coromandel*.
- BRITO (Ventura de), slaaf, 473. *San Thome*.
- BROCKEDON (Thomas), Engelsch koopman, 122, 744, 758, 814, 928—929.
- BROECK (Abraham van den), opperkoopman, 348, 360. R. 1615 Aug. 25, 28; 1616 Maart 21, 29.
- BROECK (Jan van den), schoolmeester, 531, 918.
- BROECKE (Matthijs ten), 657.
- BROECKE (Pieter van den), opperkoopman, 76, 93, 183—184, 211—212, 229, 233, 321, 336, 350, 380, 383—384, 472, 483, 528, 573, 576, 597, 607, 947. R. 1615 Jan. 3, Aug. 11, Sept. 9, 11; 1616 Nov. 24, 26; 1617 Jan. 7, Maart 1, 4; 1618 Nov. 18—Dec. 30; 1619 Dec. 20; 1620 Jan. 4; 1620 Febr. 15—Maart 7, Mei 19, Juni 3, 8, 13.
- BROERS (Jan), bootsgezel, 567. *Kolberg*.
- BROERS (Pieter), zwaardveger, 453. *De Eider*.
- BROS (Pauwels), adelborst, 544.
- BROUWER (Hendrick), commandeur, 338—339, 342, 360, 367—368, 388, 487, 550, 953. R. 1615 Febr. 15—20, Aug. 11—28, Sept. 7—16.
- BROUWER (Jacob Jansz.), onderstuurman, 602, 680. *Alkmaer*.
- BROUWER (Jan Adriaensz.), kuiper, 488. *Dordrecht*.
- BRUELL (Jan van), barbier en assistent, later opperkoopman, 379, 684. R. 1621 Juni 7.
- BRUGGE (Daniel van der), lijfwacht van den Generaal, 572, 738.
- BRUYNE (Dr. Isack de), fiscaal, 122, 131, 257, 817.
- BRUYNS (Jan), bootsgezel, 567. *Enckhuyzen*.
- BRUYSTENS (Hendrick), opperkoopman, bal-
- juw van Jacatra, 83, 215, 225, 227, 231, 262, 377, 390—391, 521, 556, 576, 579, 615, 636, 681, 773—774, 977. *Gorkum*. R. 1615 Aug. 11, 25; 1617 Jan. 7—Maart 2; 1619 Maart 3—26, Dec. 20.
- BRUYSTENS (Jan), ondercoopman, 367, 409.
- BUCQUOY (Daniel du), opperkoopman, 33, 49, 737, 739, 963. R. 1621 Juni 7; 1623 Juni 14, Aug. 15.
- BURE (Pauwels), ondercoopman, 379.
- BURS (Hendrick Davidsz.), boatsman, 898. *Amsterdam*.
- BUYSENO (Cornelia), koopman, 357—358, 387, 389—390, 410, 413, 420—421, 837. R. 1616 Jan. 11—Maart 29, Mei 3, Juli 1, 13, Sept. 11; 1617 Oct. 8; 1618 Jan. 19—April 2.

C.

- CABELJOUW (Frans Jansz.), jongen, 910.
- CACCIERACCO, slaaf, 766. *Bima*.
- CADI, slaaf, 515. *Goeserate*.
- CAEN (Antonie), ondercoopman, 135, 344, 585, 590, 627, 663, 681, 752, 762, 822, 977.
- CAERDEMAN (Abraham), assistent, 787.
- CAERDEN (Paulus van), admirael, 496, 890.
- CAERELSZ. (Pieter), sergeant, 552. *Leiden*.
- CAETER, vendrig, 510, 978.
- CALDERA (Domingo), slaaf, 457, 951. *Malabar*.
- CALDERE (Joan), slaaf, 801.
- CALDERO (Miguel), slaaf, 516. *Coromandel*.
- CAMPS (Lenart), ondercoopman, 59, 161, 165, 193, 201, 261, 311, 342, 431, 856, 955.
- CAMPHTHOUT (Jan Jansz.), kuiper, 377.
- CANISIUS, predikant, 131.
- CARPENTIER (Jacques de), ondercoopman, 12, 13, 45, 551, 810—841, 851, 854.
- CARPENTIER (Pieter de), Raad van Indië, 2, 5, 9, 77, 79, 81, 115, 117, 122—123, 132, 165, 173, 177, 184, 187, 198, 206, 213, 238, 245, 249, 260—261, 268, 286, 288, 308, 311—312, 314, 322, 324—326, 378, 399, 400, 414, 420, 427, 436, 438, 479, 481—482, 494—495, 497, 501, 504, 608—609, 626, 628—629, 675, 758, 813, 857—858, 864, 894, 902, 915, 948, 952, 957, 977. R. 1616 Oct. 21—1617 Sept. 22; 1618 Jan. 4—1619 April 9; 1619 Mei 31—1621 Jan. 12; 1621 Juli 15—1623 Jun. 31.
- CARRÉ (Joué), slaaf, 528.
- CAUSTENSZ. (Claes), jongen, 896. *Hoorn*.

- CARSTENSZ. (Jan), kapitein, 20, 64, 120, 146, 636
—657, 722. R. 1621 Febr. 28—April 6.
- CARSTAENSZ. (Engelt), ondertimmerman, 802.
Amsterdam.
- CARVALHO (Lucas), hoofd van de mardijkers
op Amboen, 727.
- CASAN (Philippe de), soldaat, 743.
- CASEMBROOT (Nicolaes), opperkoopman, 109,
189. R. 1616 Mai 3. 24; 1617 Maart 27.
- CASSON (Diego), slaaf, 740.
- CASTANIA, hoofd van Hative, 724, 726.
- CASSELLS (Antoine), soldaat, 829. *Tourmais.*
- CASSELLE (Jan van den), soldaat, 617.
- CASMAO (Domingo), slaaf, 546.
- CASMO (Antonio de), slaaf, 740.
- CASRO (Bastiaen de), Ternataan, 50, 246.
- CATINGA (Clas), barbier, 614. *Schoonbergh.*
- CENA (Ventura da), slaaf, 471, 557. *Cochinchina.*
- CERKEN (Jan van), vrijman, 733.
- CERKUS, slaaf, 513. *Gosserate.*
- CERAVIAN (Giovanni), commissie-generaal der
schepen van St. Maar, 437—438.
- CERET AVXETTA, gesant van Siam, 174.
- CHRISTIANEN. Christian, soldaat, 458.
- CHRISTIANUS (Frederick), opperbarbier, 822,
858, 943.
- CHRISTIANUS (Gebrant), schieman-schout, 403.
- CHRISTIANUS (Jacob), soldaat, 833. *Hamburg.*
- CHRISTIANUS (Pauwel), soldaat, 754. *Noor-
wegen.*
- CHRISTIAEN (Pieter), soldaat, 154. *Breiten-
stein.*
- CHRISTIAEN (Saetje), schipper, 616, 940.
- CHRISTIAEN (Vrouw), timmerman, 462.
- CHRISTIANUS, oppasser in de school, 652. *Angola.*
- CHRISTOFFEL, snaai, 473. *San Thome.*
- CHRISTOFFEL (Wessel), provoost, 470. *Gro-
ningen.*
- CHIPEZ (Fransz), soldaat, 450. *Doornik.*
- CLAEKBOUT (Francois), sergeant, 601, 652. *Rot-
terdam.*
- CLAES, slaaf, 457, 513. *Sackadana.*
- CLAES (Adriaen), kok, 415. *Vlissingen.*
- CLAES (Adriaan), kwartiermeester, 377.
- CLAESZ. (Barent), onderstuurman, 462. *Vlie-
singhen.*
- CLAESZ. (Bauke), bottelier, scheepen van Ja-
catra, 444, 752, 822. *Dokkum.*
- CLAESZ. (Carelten), boschietter, 438. *Ditmar-
eken.*
- CLAESZ. (Claes), bootsman, 377. *Hoorn.*
- CLAESZ. (Claes), jongen, 614. *Marienhoeft.*
- CLAESZ. (Claes), jongen, 614. *Amsterdam.*
- CLAESZ. (Claes), kwartiermeester, 377.
- CLAESZ. (Claes), soldaat, vervolgeus adelborst,
450, 518. *Zevenbergen.*
- CLAESZ. (Cornelis), boschietter, 444. *Middelburg.*
- CLAESZ. (Cornelis), schipper, 394. R. 1616 Mei 3;
1617 Febr. 27 April 16.
- CLAESZ. (Dirk), timmerman, 379, 399.
- CLAESZ. (Ewout), bootsgezel, 567. *Amsterdam.*
- CLAESZ. (Fernandes), boschietter, 470.
- CLAESZ. (Frans), boschietter, 488, 557. *Anster-
dam.*
- CLAESZ. (Hendrick), stuurman, 404. *Medemblik.*
- CLAESZ (Herman), jongen, 397, 430. *Alkmaar.*
- CLAESZ. (Isack), jongen, 429. *Amsterdam.*
- CLAESZ. (Isack), oppercuypier, 922. *Creuzoeur.*
- CLAESZ. (Jacob), bootsman, 331. *Amsterdam.*
- CLAESZ. (Jan), barbier, 545. *Ditmarschen.*
- CLAESZ. (Jan), bootsgezel, 773. *Mannikendam.*
- CLAESZ. (Jan), bootsman, 589. *Amsterdam.*
- CLAESZ. (Jan), boschietter, 763. *Groningen.*
- CLAESZ. (Jan), opperman, 582. *Amsterdam.*
- CLAESZ. (Jan), ratelwacht, 585. *Stephoren.*
- CLAESZ. (Jan), schipper, 701.
- CLAESZ. (Jan), soldaat, 603. *Stockholm.*
- CLAESZ. (Jan), stuurman, 722. *Willemstad.*
- CLAESZ. (Jan), stuurman, 740. *Emden.*
- CLAESZ. (Jan), timmerman, 444, 876. *Utrecht.*
- CLAESZ. (Jan), vrijman, 753.
- CLAESZ. (Lambert), jongen, 365, 450. *Enkhuizen.*
- CLAESZ. (Marten), bootsman, 470. *Alkmaar.*
- CLAESZ. (Meijert), jongen, 429. *Amsterdam.*
- CLAESZ. (Nickels), jongen, 365.
- CLAESZ. (Rem), schieman, 443. *Alkmaar.*
- CLAESZ. (Reynder), jongen, 377, 458. *Hoorn.*
- CLAESZ. (Sywen), jongen, 430. *Amsterdam.*
- CLAESZ. (Tymen), konstabel, 606. *Weesp.*
- CLEMENT (Cristoffel), assistent, 521. *Middelburg.*
- CLEMENT (Pieter), bootsman, 404.
- CLERCK (Cornelis Gillesz.), bootsgezel, 330.
- CLERCK (Jan de), tamboer, 838.
- CLERCK (Mahieu de), R. 1621 Juni 7.
- CLEYSZ. (Bauke), zie Claesz. (Bauke).
- CLOOTS (Hendrick), luitenant, 656, 712.
- CROOPEN (Huybrecht), ontslagen Compagnies-
dienaar, 392.
- COCK (Cornelis Juansz.) opperstuurman, 774.
- COCK (Daniel Jansz.), oppertimmerman, 784.

- COEDUS**, zie Koedoes.
- COEN**(Jan Pietersz.), president der loge te Bantam en directeur-generaal, later Gouverneur-General, 3, 4, 16, 27, 38, 49, 51, 55, 66, 76, 78, 82, 92, 97, 103, 121—122, 124, 166, 172, 181, 185, 214, 225—226, 276, 283—284, 313, 326—327, 335—336, 339, 359—360, 364, 376, 435, 458, 489, 491, 493—499, 501—502, 505—507, 511, 518, 577, 602, 629, 635, 616, 656, 658—660, 684, 716, 721—722, 724—725, 730, 732—735, 737, 758, 771, 790, 928—929, 942, 945, 963—964, 977, 988—989, 992, 994—996. R. 1613 Nov. 30—1623 Aug. 30.
- COENE** (Ary), zoon van kapitein Hitoe, 256, 284—285.
- COENSZ.** (Matthijs), schiemansmaat, 682. *Aken*.
- COERTSZ.** (Jan), konstabelsmaat, 859. *Bremen*.
- COERTSZ.** (Jasper), hoogbootsman, 365.
- COLEX** (Pieter), assistent, 433.
- COLFF** (Claes), sergeant, vervolgens luitenant, 281; 502, 713—715, 720. R. 1621 Mei 8.
- COLIJN** (Hendrick), opperkoopman. R. 1613 Nov. 30—1614 Febr. 5.
- COLIJN** (Roelof), trompetter, 393.
- COLIJN** (Simon), vrijman, 28. R. 1621 Juni 7.
- COLIJK** Jansz. (Jacques), visitateur, 70, 72, 169, 171, 190; 680, 748, 750, 848, 862, 864. R. 1622 Mei 3—19.
- COMANS** (Cornelis Cornelisz.), opperkoopman, 42; 372, 380—381, 400—401, 432, 536, 574. R. 1615 Aug. 11, 25; 1616 Sept. 21—26; 1617 April 18, 16, Juni 8; 1618 Febr. 20—April 9; 1619 Dec. 20; 1620 April 18, 19, Juni 3.
- COMANS** (Hendrick), opperkoopman, 372.
- COMANS** (Moyses Claesz.). opperstuurman, 831. *Amsterdam*.
- COMMER** (Marcus de), loodgieter, 902. *Leiden*.
- COMMERSZ.** (Jan), jongen, 361.
- CONINCK** (Andries), bosschoter, 910. *Dantzig*.
- CONINCK** (Frederick Hermansz.), adelborst, 744. *Utrecht*.
- CONINCK** (Willem de), assistent, 874.
- CONSTANT** (Jacob), koopman, 847. R. 1619 Dec. 20; 1620 Febr. 18.
- COOL** (Gerrit), koopman, 176, 188. R. 1631 April 6—24.
- COORNHART** (Claes), soldant, 349. *Segelberch*.
- COPER** (Jacob Gerritz.), schipper, kapitein eenen compagnie op Banda, 712, 715, 936. *Delft*. R. 1621 April 6—Mei 8.
- CORNELISZ.** (Andriaen), onderstuurman, 883.
- CORNELISZ.** (Arent), alias Patientie; boschoter, later voorlezer, 471, 488. *Naarden*.
- CORNELISZ.** (Arent), kwartiermeester, vervolgens schipper, 743, 923. *Schiedam*. R. 1623 Aug. 15.
- CORNELISZ.** (Benedictus), zadelmaker, 831. *Biel*.
- CORNELISZ.** (Claes), kok, 443. *Middelburg*.
- CORNELISZ.** (Claes), stuurman, 722. *Arnemuiden*.
- CORNELISZ.** (Cornelis), hoogbootsmansmaat, 614. *Amsterdam*.
- CORNELISZ.** (Cornelis), jongen, 644. *Joure*.
- CORNELISZ.** (Cornelis), opperman, 592. *Monnikendam*.
- CORNELISZ.** (Dirck), kistemaker, 828. *Utrecht*.
- CORNELISZ.** (Dirck), schipper. R. 1618 Juli 10.
- CORNELISZ.** (Gerrit), 373. *Delft*.
- CORNELISZ.** (Gregorius), opperkoopman, 114.
- CORNELISZ.** (Hendrick), 373.
- CORNELISZ.** (Isbrant), schipper, 20, 676, 686—687, 690, 712, 715, 742. R. 1616 Dec. 22; 1617 Juli 6, Aug. 2, Sept. 1; 1618 Oct. 22; 1621 Febr. 3—Mei 15.
- CORNELISZ.** (Jan), koopman, 368.
- CORNELISZ.** (Jan), luitenant, 737—738. R. 1619 Maart 26; 1621 Juni 7.
- CORNELISZ.** (Jan), schieman, vervolgens stuurman, eindelijk schipper, 385, 558, 563, 626. *Arvik*.
- CORNELISZ.** (Jan), vrijman, 548. *Hoorn*.
- CORNELISZ.** (Joost), chirurgijn, 722. *Delft*.
- CORNELISZ.** (Laurens), hoogbootsmansmaat, 590. *'s-Gravenmoer*.
- CORNELISZ.** (Marcelis), jongen, 380. *Rozendaal*.
- CORNELISZ.** (Pieter), jongen, 433. *Alkmaar*.
- CORNELISZ.** (Pieter), opperstuurman, 384, 666. *Winkel*.
- CORNELISZ.** (Pieter), genaamd Paersohe Pier, schipper, 412, 722—773, 784, 934, 948, 955. *Rotterdam*. R. 1617 Maart 4; 1620 Dec. 5.
- CORNELISZ.** (Pieter), sergeant, 951. *Leiden*.
- CORNELISZ.** (Rijek), timmerman, 673. *Schiedam*.
- CORNELISZ.** (Sweert), bosschoter, 151. *Nederhorst den Berg*.
- CORNELISZ.** (Theunis), kwartiermeester, 890. *Vianen*.
- CORNELISZ.** (Thijss), kwartiermeester, 751. *Delft*.
- CORNELISZ.** (Willem), boatsman, 396. *Hoorn*.
- CORREA** (Antonio), boatsman, 605. *St. Michiel*.
- CORREA** (Domingo), slaaf, 457, 740.

- CONSTIAANSZ. (Staes), bootsgezel, 763.
 CORVEHEN (Jan de). R. 1619 Maart 26.
 COSTA (Anthonio da), slaaf, 457, 740.
 COSTA (Bartholomeu da), hoogbootsman, 613.
Oporto.
 COSTER (Claes Mertsz.), hoogbootsman, 750.
Schellinkhout.
 COSTEELS (Mateo), president der loge te Bantam, 332.
 COEELS (Steven), opperkoopman. R. 1617 Sept. 22.
 COETELY (Jacques), opperkoopman, 471, 748, 758, 858, 947, 977. R. 1619 Dec. 27.
 COUTEN (Jan), bootgezel, 567. *Amsterdam.*
 CRAEN (Hendrick Jansz.), opperkoopman, 11, 650. R. 1614 Febr. 5; 1619 Dec. 20—28; 1620 Jan. 14, 15, 17, Febr. 18.
 CRAETVANGER (Herman), onderkoopman, 629.
 CRAMER (Albert), adelborst, 502.
 CRAMER (Coert), vendrig, 713.
 CRAMER (Juriaen), koksmaat, 393.
 CRANENDROUCK (Pieter Adriaensz.). R. 1620 Febr. 18.
 CRANEVELT (Philip), luitenant, 111, 685, 712, 753.
 CRAST (Thomas de), slaaf, 754, 817. *Coromandel.*
 CRAY (Harman), wildschut, 918. *Keulen.*
 CROES (Doedo Florisz.), schipper, 617, 629, 666, 713, 816. R. 1620 Dec. 5; 1621 Febr. 28, Maart 28, April 6, 15, 24.
 CROES (Hendrick), soldaat, 765.
 CROL (Jan Hendriksz.), vendrig, 615, 712.
 CRONEMAN (Jacob), boschietter, 388, 392. *Dantzig.*
 CROHEN (Cornelis), provoost, 393.
 CROOCK (Aernout), opperkoopman, 151, 781, 803, 833, 846.
 CRULL (Dirk Gerritsz.), schipper, 446, 503, 549, 676, 678, 798, 901. R. 1618 Juli 10, Dec. 26; 1619 Maart 26, Mei 18; 1621 Febr. 28, Maart 3, 28, April 6, 15, 25.
 CRUYFF (Jan Janesz.), luitenant, 858.
 CRUYFF (Pieter Claesz.), ondertimmerman, 906.
 CRUYS (Sinjeur), Chinees, 26, 29.
 CRUZ (Thoine de), slaaf, 740.
 CRYNEN (Heortgen). R. 1623 Aug. 15.
 CUONET (Jan), kapitein, 19, 266, 281, 686—687, 703, 712, 723. R. 1621 Febr. 28—April 24.
 CUNNINGEM (Willem), opperkoopman, 11, 82, 677, 717, 753, 837.
 CUNSR (Jan Cornelisz.), commandeur, 36, 74,
- 76, 77, 120, 686, 689, 715, 744, 846. R. 1617 Jan. 7—Febr. 27; 1618 Oct. 22, Dec. 26; 1619 Maart 26; 1621 Febr. 28—Mei 1, Juli 15, 27, Aug. 3.
 CUYCKEN (Albert Cornelisz.), soldaat, 658.
 CUYCKEN (Willem Cornelisz.), onderkoopman, 682.

D.

- DAEL (Jan van), jongen, 557.
 DAJA (Kimalaha of Hatib), stadhonder van Ternate op de nagelplaatsen van Ceram, 37, 39, 49, 50, 61, 67, 112, 250, 252, 267, 725, 727—729, 731, 731—736.
 DALE (Thomas), Engelsch schipper, 553.
 DAMER (Jacques), opperbarbier, 957. *Brussel.*
 DAMIENS (Isack), onderkoopman, 372, 408, 438.
 DAMMAS (Jan Thomasz.), assistent, 371.
 DAMMEN (Pieter van), jongen, 766. *Amsterdam.*
 DANCKERTSZ. (Sebastiaen), predikant, 133, 144, 253, 259, 449.
 DANSER (Jan de), vrijman, 828. *Hondschoote.*
 DASSEGNIE (Jacques), zie d'Assigny (Jacques).
 DATO BANDHARO, gouverneur van Patani, 171, 176.
 DAVIDSZ. (Daniel), bootsgezel, 905. *Heusden.*
 DAVIDSZ. (David), schipper, 434, 463, 518. R. 1618 Oct. 22, Dec. 26; 1619 Maart 26.
 DAVIDSZ. (Marten), stuurman, 373—374, 399, 405. R. 1616 Nov. 2; 1617 Juli 22, Aug. 2, Oct. 8.
 DAVIDSZ. (Salomon), boschietter, 550. *Haarlem.*
 DAYMAN (Jan Thomansz.), assistent, 248, 448.
 DECAEN (Guillaumne), commies-gonerael der schepen van Dieppe, 392, 402—403, 417.
 DECKER (Hans de), admiraal der schepen van St. Malo, 417, 419, 421—422, 424, 434—436, 525.
 DEDEL (Cornelis), Raad van Indië. R. 1616 Maart 1, 2, 4.
 DEDEL (Jacob), Raad van Indië, 4—5, 9, 83, 88—89, 92—93, 95, 99, 110, 182, 185, 210, 213, 228, 233—234, 321, 628—629, 650, 665, 674, 680, 744, 758, 761, 772, 779—780, 783, 854, 936, 945. R. 1619 Sept. 5—1621 Jan. 12; 1621 Juli 15—Oct. 15.
 DELFT (Cornelis van), appointe, 789.
 DELOUWAR, slaaf, 589. *Masolipatnam.*
 DENIS (Pasquael), slaaf, 457, 516.
 DESPATCHE (Juan), vrijman, 787. *Madrid.*

- DEUCUT** (Pieter Dircksz.), opperkoopman, 324, 382, 399, 438, 440, 479, 481—482, 491—495, 537, 627—628, 712, 963, 982. R. 1616 April 27—1617 Juli 6; 1618 Juni 28—1621 April 19; 1623 Febr. 9—Aug. 15.
- DEVENTER** (Jan van), sergeant, 466, 627.
- DEVNS** (Everart), opperkoopman, 344, 360, 365. R. 1616 April 27, Mei 21, Juni 3, 7.
- DEVNSE** (David van), opperkoopman, 381.
- DIAZ** (Anthonio), slaaf, 710.
- DIAZ** (Bastiaen), slaaf, 937. *Masoelipatnam*.
- DIAZ** (Manoel), slaaf, 478, 545. *San Thomé*.
- DIAZ** (Marcus), bootsgezel, 605. *Lissabon*.
- DIAZ** (Nicclao), slaaf, 739.
- DIAZ** (Salvador), slaaf, 739.
- Diego**, zie Protavi.
- DIEMEN** (Anthonio Meusz. van), zie Meusz. (Anthonio).
- DIRCK**, schipper, 327.
- DIRCKSZ.** (Adriaen), huistimmerman, 750.
- DIRCKSZ.** (Aert), soldaat, 340.
- DIRCKSZ.** (Aris), stuurman, 379. *Hoorn*.
- DIRCKSZ.** (Balten), schipper, 617, 625.
- DIRCKSZ.** (Banckeris), botteliersmaat, 377.
- DIRCKSZ.** (Claes), jongen, 365.
- DIRCKSZ.** (Claes), oppertimmerman, 676. R. 1623 Aug. 15.
- DIRCKSZ.** (Coen), opperstuurman, later schipper, 126, 376, 385, 571. R. 1620 Febr. 18.
- DIRCKSZ.** (Cornelis), hooplooper, 365, 633. *Gouda*.
- DIRCKSZ.** (David), assistent, 379, 575, 586, 768. *Amsterdam*.
- DIRCKSZ.** (Frans), „man en dienaer van d'heer Generael”, 602. *Enkhuizen*.
- DIRCKSZ.** (Gerrit), soldaat, 762. *Arnhem*.
- DIRCKSZ.** (Hendrick), timmerman, 544.
- DIRCKSZ.** (Herman), bosschieten, 470.
- DIRCKSZ.** (Herman), bottelier, 471. *Groningen*.
- DIRCKSZ.** (Herman), zieketrooster, 748.
- DIRCKSZ.** (Jacob), opperstuurman, 386.
- DIRCKSZ.** (Jacob), trompetter, 454. *Harlingen*.
- DIRCKSZ.** (Jan), bosschieten, 557. *Oude Wetering*.
- DIRCKSZ.** (Jan), jongen, 396. *Hoorn*.
- DIRCKSZ.** (Jan), jongen, 567. *Harderwijk*.
- DIRCKSZ.** (Jan), opperstuurman, 376. *Hoorn*.
- DIRCKSZ.** (Jan), voorlezer, 447. *Enkhuizen*.
- DIRCKSZ.** (Jan), zieketrooster, 585. *Goes*.
- DIRCKSZ.** (Merten), ondertimmerman, 859. *Haarlem*.
- DIRCKSZ.** (Pieter), jongen, 910. *Amsterdam*.
- DIRCKSZ.** (Pieter), R. 1623 Aug. 15.
- DIRCKSZ.** (Pieter), stuurman, 361. R. 1623 Aug. 15.
- DIRCKSZ.** (Reyer), bosschieten, 560. *Oude Wetering*.
- DIRCKSZ.** (Stoffel), bosschieten, 909. *Kleefslund*.
- DIRCKSZ.** (Stoffel), schipper, 571.
- DIRCKSZ.** (Thomas), jongen, later bosschieten, 822, 910. *Amsterdam*.
- DIRCKSZ.** (Werner), bosschieten, 488. *Jever*.
- DIRCKSZ.** (Willem), bootsman, 385. *Doetinchem*.
- DIRCKSZ.** (Willem), schipper, zie Leeuwen (van).
- DIRCKSZ.** (Wybe), soldaat, 743. *Bolsward*.
- DOEDES** (Barent), hoogbootsman, 627. *Emden*.
- DOEDES** (Rentse), adelborst, 545.
- DOENSZ.** (Steven), zie Groenendijck (van).
- DOEVEREN** (Hans van), adelborst, 656.
- DOGGERS** (Sivert), scheepstimmerman, 342.
- DOL** (Dirk Jansz.), sergeant, 682.
- DOMINGO**, slaaf, 516. *De Mayottes*.
- DOMINGOS**, slaaf, 740.
- DONCKER** (Pieter Crijnen). R. 1623 Aug. 15.
- DOPPENURCH** (Werner), korporaal, 454.
- DORST** (Willem den), opperkoopman, 408.
- DOURITS** (Joris), adelborst, 470. *Exeter*.
- DOUWESZ.** (Gerrit), zie Vries.
- DRAECK** (Adryaen Woutersz.), koopman, 792, 816—847, 853, 889—890, 951.
- DRUYFF** (Gerrit Fredericksz.), opperkoopman, 71—72, 123, 167, 172—177, 180, 192, 198, 207—208, 378—379, 394, 719, 803, 813, 853, 855—856, 859, 931, 961. R. 1616 Nov. 2—8; 1617 April 13—22; 1621 Dec. 16—1622 April 29; 1622 Dec. 27—1623 Aug. 15.
- DUBBELTRIJK** (Jacob Anthonisz.), predikant, 578, 580, 757, 811, 841, 921. R. 1620 Jan. 15.
- DUNOIS** (Abraham Jansz.), schipper, 650.
- DUSSEN** (Adriaan Jacobsz. van der), opperkoopman 70, 77—79, 81, 98, 106, 168, 171, 173, 197, 213, 238, 240, 261—262, 308—309; 403, 409, 521, 659—660, 891, 907—908, 922, 927, 955, 978. R. 1617 Sept. 1; 1619 Mei 18.
- DUSSEN** (Jan van der), onderkoopman, 607.
- DUSSEN** (Leonard Dircksz. van der), assistont, 602, 948.
- DUYN** (Hendrick), barbier, 563.
- DUYNEN** (Thomas vnn) assistent, 379, 419.
- DUYTS** (Teunis Gerritsz.), kapitein, 215, 225.
- DUICK** (Ewout van), koopman, kapitein bij de expeditie op Banda, 20, 126; 686—687, 807.

E.

EBERTSZ. (Claes), schipper, 612, 772. *Amsterdam*. R. 1615 Juni 1, Juli 21, Sept. 14, 16; 1619 Dec. 20; 1620 Jan. 1, Febr. 18.
 EOBERTSZ. (Pieter), 396. *Hoorn*.
 EOBERTSZ. (Teunis), jongen, 823. *Norden*.
 ELBERTSZ. (Gerrit), boatsman, 432.
 ELDEREN (Barent van), adelborst, 672.
 ELDERSZ. (Louys), trompetter, 457. *Negapatnam*.
 ELIASZ. (Elias), soldaat, 791. *Jever*.
 ELIASZ. (Jan), luitenant, 977.
 ELLERTSZ. (Marcus), jongen, 619. *Amsterdam*.
 ENGELEN (Theunis Jacobsz.), schipper 151, 762, 847.
 ENGELSZ. (Jacob), jongen, 473. *Hoorn*.
 ENGELSZ. (Jan Douwe), boatsman, 458.
 ERICKSZ. (Pieter), soldaat, 572. *Stockholm*.
 EVERTSZ. (Andries), bootsgezel, 352.
 EVERTSZ. (Dirk), onderstuurman, 413, 457. *Enkhuizen*.
 EVERTSZ. (Frederick), 370.
 EVERTSZ (Jan), jongen, 360.
 EVERTSZ. (Michiel), voorlezer, 682.
 EYCK (Adriaan van der), koopman, 109, 262, 808, 915.
 EYCK (Hendrick Hendricksz van), soldaat, 653.
 EYNDHOVEN (Balthazar van), opperkoopman, 357, 446—449, 464, 663, 879. R. 1618 Jan. 19, Febr. 7; 1623 Febr. 9—Aug. 30.
 EYNDHOVEN (Guilliam van), onderkoopman, 430. R. 1619 Maart 26; 1621 Febr. 28, April 15; 1623 Aug. 15.

F.

FANZO (Johan), Japanner, 528.
 FARERA (Bartholomeu), slaaf, 457.
 FEDER (Juriën), bootsgezel, 763.
 FELBIER (Gabriel). R. 1628 Aug. 15.
 FERDINANDO (Anthonio), kajler, 630.
 FERNANDES (Manoel), slaaf, 740.
 FERNANDO (Anthonis), dienaar van den kapitein van het garnizoen van Batavia, 918. *Houly*.
 FERNANDO (Diego), slaaf, 516.
 FERNANDO (Francisco), slaaf, 516.
 FERNANDO (Pedro), opziener van de slaven, 419, 753. *San Thome*.
 FERNANDO (Salvador), slaaf, 462, 546. *Goa*.

FERREO (Bartholomé), slaaf, 546. *Coromandel*.
 FITZHERBERT (Humphrey), Engelsch commandeur, 26, 33, 83—84, 88—89, 182.
 FLORISZ., luitenant, 973.
 FLORISZ. (Doede), schipper, zie Croes.
 FLORISZ. (Gregorius), hellebardier, 683. *Dantzig*.
 FLORISZ. (Joost), vrijman, 548. *Amsterdam*.
 FLORISZ. (Theunis), schipper, 487, 562, 978. R. 1616 Mei 3, 18, 24; 1617 April 13, 16; 1618 Dec. 26; 1619 Maart 26, Mei 18, Dec. 20.
 FONSECA (Salvador), kalfater, 605. *Lissabon*.
 FOPPENSZ. (Hiitte), boatsman, 788. *Harlingen*.
 FRANCISCO, slaaf, 514, 617. *Manila*.
 FRANCISCO, slaaf, 740.
 FRANCKEN (David), diamantslijper, 405.
 FRANSZ. (Cornelia), schipper, 126, 392, 803. R. 1616 Nov. 24—1617 Maart 4.
 FRANSZ. (Cornelis), timmerman, 487. *Middelburg*.
 FRANSZ. (Cornelis), timmerman, 626. *Rotterdam*.
 FRANSZ. (Gerrit), bosschietor, 331. *Vlieland*.
 FRANSZ. (Jacob), bosschietor, 923. *Aalkmaar*.
 FRANSZ. (Jacobus), assistent, 949. *Delft*.
 FRANSZ. (Jan), schipper, 934. *Hoorn*.
 FRANSZ. (Merten), 372.
 FRANSZ. (Pieter), assistent, 585.
 FRANSZ. (Pieter), boatsman, 432, 555. *Amsterdam*.
 FRANSZ. (Pieter), jongen, 373, 471.
 FRANSZ. (Pieter), schipper, 661, 874, 923. R. 1619 Dec. 20.
 FREDERICKSZ. (Adriaen), schipper, 225.
 FREDERICKSZ. (Arent), schieman, 949. *Schiedam*.
 FREDERICKSZ. (Broer), boatsman, 900. *Amsterdam*.
 FREDERICKSZ. (Frederick), jongen, 429, 510. *Hoorn*.
 FREDERICKSZ. (Frederick), vendrig, 978.
 FREDERICKSZ. (Reyn), onderstuurman, 458. *Kolhorn*.
 FREDERICKSZ. (Tennis), lanspassaat, 829. *Gulik*.
 FRENCELIUS (Joachimus), voorlezer, 768.
 FORSLAND (Richard), president der Engelsche loge te Batavia, 122—123, 744, 758, 814, 916.

G.

GABANG (Pangeran), broeder van den rijksbe- stierder van Bantam, 451, 571, 973.
 GABRIEL (Andries), luitenant, 978.

- GABRIELSZ. (Abraham), 873.
 GABRIELSZ. (Sivert), boschichtor, 615. *Amsterdam*.
 GAERMAN (Jacob), opperkoopman. R. 1616 Mei 3—24; 1617 April 13, 16; 1619 Dec. 27; 1620 Febr. 18; 1623 Febr. 26—Aug. 15.
 GALEGO (Anthonio), slaaf, 740.
 GALLIGAN (Ventura), slaaf, 546. *Coromandel*.
 GANS (Willem), assistent, 442.
 GANSMAN (Andries), onderkoopman, 874.
 GAU (Jacob), schipper, 626, 821.
 GEER (Ysaeq van der), jongen, 430. *Amsterdam*.
 GELEYNSZ. (Wollebrant), opperkoopman, 327 —412.
 GEORGE (Don), hoofd van Oma, 724, 728.
 GEORGE (Francisco), cassaor, 613. *Oporto*.
 GERBRANTSZ. (Cornelis), boatsman, 394. *Hoorn*.
 GERBRANTSZ. (Ente), jongen, 429. *Harlingen*.
 GERBRANTSZ. (Ysack), barbier, 450.
 GERRITSZ. (Abraham), boatsman, 411. *Amsterdam*.
 GERRITSZ. (Christoffel), jongen, 429. *Bremen*.
 GERRITSZ. (Claes), bootsgezel, 763.
 GERRITSZ. (Claes), boatsman, 898. *Weesp*.
 GERRITSZ. (Claes), opperstuurman, vervolgens schipper, 364, 410. *Enkhuizen*. R. 1618 Oct. 22, Nov. 22; 1619 Maart 26, Mei 18.
 GERRITSZ. (Gerrit). R. 1621 Juni 7.
 GERRITSZ. (Gerrit), bootsgezel, 567. *Oldenburg*.
 GERRITSZ. (Gerrit), boatsman, 454. *Bremen*.
 GEREITSZ. (Herman), jongen, 822. *Harlingen*.
 GERNITSZ. (Hessel), provoost, 385. *Schellinkhout*.
 GERRITSZ. (Huych), boschichter, 763.
 GERRITSZ. (Jacob), adelborst, 672. *Rotterdam*.
 GERRITSZ. (Jacob), kapitein van de prauwen, 629.
 GERRITSZ. (Jacob), konstabelmant, 853.
 GERRITSZ. (Jacob), onderstuurman, 618. *Delft*.
 GERRITSZ. (Jan). R. 1616 April 27.
 GERRITSZ. (Jan), boatsman, 957. *Aalkmaar*.
 GERRITSZ. (Jan), boatsman, 905. *Haarlem*.
 GERRITSZ. (Jan), hoogbootsmansmaat, 377.
 GERRITSZ. (Jan), jongen, 396. *Hoorn*.
 GERRITSZ. (Jan), jongen, 614. *Wazel*.
 GERRITSZ. (Jan), kok, 909. *Emden*.
 GERRITSZ. (Jan), onderstuurman, 909. *Emden*.
 GERRITSZ. (Jan), stuurman, 457. *Lunenburg*.
 GERRITSZ. (Jan), tolk, 331. *Amsterdam*.
 GERRITSZ. (Lambert), bootsgezel, 371.
 GERRITSZ. (Marten), schipper, 899, 400, 402,
 410. R. 1616 Nov. 2; 1617 Juli 6, Aug. 22, Oct. 8, 9.
 GERRITSZ. (Pieter), zie Root.
 GERRITSZ. (Rooloff), stuurman, 433. R. 1623 Aug. 15.
 GERRITSZ. (Thomas), jongen, 557.
 GERRITSZ. (Thomas), konstabel, 899. *Amsterdam*.
 GERRITSZ. (Willem), voorlezer, 596. *Gouda*.
 GERRY (Nicolae), luitenant, 696, 702, 712.
 GEDRTSZ. (Coert), schipper, 327.
 GHROON (Soltan), zie Khurram.
 GIDEONSZ. (Gideon), jongen, 823. *Gouda*.
 GIETEMS (Hans), soldaat, 602. *Gent*.
 GIETJENS (Pieter), oppertimmerman 667. R. 1620 Dec. 5.
 GIL (Herman van), opperkoopman, 608. R. 1619 Dec. 20; 1620 Febr. 18.
 GILDE (kapitein), zie Brants.
 GILLISZ. (Albert), zie Jelisz. (Albert).
 GILLISZ. (Gilles), jongen, 768, 829. *Aken*.
 GILLISZ. (Pieter), voorslager, 429.
 GILLISZ. (Teunis), botteliersmaet, 392. *Edam*.
 GOCH (Hendrick), opperbarbier, 743, 906. *Dusseldorf*.
 GOERKE (Adriaen Willemesz.), opperkoopman, 384, 863, 938, 917, 955. *Rotterdam*. R. 1616 Nov. 21—1617 Maart 1; 1620 Febr. 18; 1621 April 6—Mei 8.
 GOERKE (Hendrick). R. 1616 Oct. 21.
 GOES (Nicolae van der), onderkoopman, 748.
 GOLSTEYN (Hendrick van), overleden Compagnie's dienaar, 55.
 GOMALE (Jan Willemesz.), luitenant, later kapitein, 19, 66—67, 510, 515, 556, 685, 687, 691, 696, 732, 738, 977. R. 1621 Maart 1—Mei 8.
 GOMEZ, gedeputeerde der mardijkers op Amboon, 721, 727.
 GOMEZ (Anthonio), slaaf, 546.
 GOMEZ (Juan), slaaf, 546. *Goresaato*.
 GOMEZ (Juan), slaaf, 473. *San Thome*.
 GOMEZ (Juan), slaaf, 768.
 GOMEZ (Mansel), boatsman, 605.
 GOMEZ (Sjaen), slaaf, 546.
 GONSALVO (Pnolo), „toesieder over de swarten”, 952. *Chave*.
 GOKSEN, Japanner, 366.
 GONTHAY JAN CONG, zie Janecon.
 GOODALE (Bartholomew), Engelsch schipper, 84.

GOOSSENS (Lenert), schieman, 723. *Gorinchem.*
 GOOSSENS (Toppe), kapitein, 215, 225.
 GORCUM (Jan Jansz. van), opperstuurman, later kapitein, later schipper, 19, 61, 84, 120, 233, 473, 483, 512, 532, 629, 650, 665, 680, 685—686, 690, 695, 702, 711—712, 721—722, 771—772, 781, 898, 977. *Gorinchem.* R. 1619 Dec. 27; 1620 Dec. 5; 1621 Febr. 28—Mei 13.
 GORGE (Joan), slaaf, 516.
 GORIS (Antonio), slaaf, 516.
 GOUW (Jan Adamsz. van), adelborst, 743. *Amersfoort.*
 GOUWENAAET (Frederick Fredericksz.), koopman, 125, 247, 804. R. 1619 Maart 26, Mei 18, Dec. 27.
 GOVAERTSZ. (Jan), barbier, 591. *Lecuwarden.*
 GOTER (Cornelis de), kapitein, 556.
 GOTER (Jan Meyndertsz.), onderkoopman, 392. R. 1615 Juni 27.
 GRACUT (Cornelia van der). R. 1621 Juni 7.
 GRANDE (Deremia), slaaf, 516.
 GRASWINCKEL (Jan). R. 1621 Juni 7.
 GREBBER (Adriaen de), barbier, 605. *Persijn.*
 GREBBER (Jan de), luitenant, 686, 703, 712. *Persijn.*
 GROBOO, Japanner, 428.
 GROEN (Claes Cornelisz.), schiemansmaat, 468.
 GROENENDIJK (Steven Doensz. van), opperkoopman, 351—352, 358, 370, 889. R. 1616 Dec. 22—1617 Maart 27.
 GROENEVELT (Jacob Gerritsz.), voorlezer, 767.
 GROENEVELT (Jacob Remmertsz.), hofmeester, 876.
 GROOT (Pieter Jansz.) R. 1617 Juni 8.
 GROUWE (Anthony), boschietter, 751. *Duinkerken.*
 GROYTER (Jan), koopman, 351, 357. R. 1616 Jan. 11.
 GRIJPH (Job Christiaensz.), opperkoopman, later baljuw van Batavia, 33, 39, 52, 56, 82—83, 125—126, 733, 771, 806—807. *Delft.* R. 1616 Nov. 24, 26.
 GUAMA (Don Thomé de), orangkaja op Solor, 106.
 GUJBERTSZ. (Abraham), 373.
 GUJBERTSZ. (Cornelis), diamantslijper, 406.
 GUJBERTSZ. (Jacob), vendrig, 713.
 GIJSELS (Aert), commandeur, 643, 652. R. 1619 Maart 26.

H.
 HAEN (Hendrick de), medicus, 205, 686, 739, 858, 879, 922.
 HAEN (Jan Jansz.), jongen, 377.
 HAEN (Maximiliaen de), korporaal, 502.
 HAEN (Nehemia de), koopman, 355.
 HAENFF (Reynier van), opperbarbier, 465.
 HAGEN (Gerrit van der), lijfschut van den Generaal, 828. *Maastricht.*
 HAGEN (Jan van), boschietter, 550. *Hamburg.*
 HAGHEN (Steven van der), admiraal, 331, 888, 410, 494, 497—498, 501, 503, 528, 541. R. 1616 Maart 1—4; 1619 Maart 23—Oct. 4.
 HALENI, zoon van kapitein Hitoe, 250, 256.
 HALLARD (Jacob), soldaat, 802. *Antwerpen.*
 HALLINGH (Abraham), kapitein, 355. R. 1615 Dec. 12—18.
 HALS (Laurens), adelborst, 744, 829. *Brussel.*
 HAMER (Gerard), opperkoopman, 665. R. 1620 Dec. 5.
 HANNIBAL, slaaf, 516. *Sockadana.*
 HARDE (Jacob Gerritsz. de), soldaat, 766.
 HARINCK (Laurens), boatsman, 445. *Lubeck.*
 HARINCX (Dirck), botteliersjongen, 420. *De Lemmer.*
 HARMENSZ. (Jan), 399. *Egens.*
 HARMSZ. (Gijsbert), konstabel, 392. *Grave.*
 HART (Cornelis Cornelisz. 't), schipper, 236, 324, 576, 963. R. 1616 April 27; 1618 Maart 13, 15, Dec. 26; 1620 Febr. 18; 1623 Febr. 9—Aug. 15.
 HARTMAN (Jacob), onderkoopman, 410.
 HASE (Hans de), visitateur-generaal, 354, 403, 521, 622—624, 928, 954. R. 1615 Dec. 12—20.
 HATTUM (Gillis van), opperkoopman, 650.
 HEEMSKERCK (Jacob van), admiraal, 388.
 HEERES (Floris), schipper, 562. R. 1616 Mei 3, 21; 1617 Febr. 27, Maart 2, 4, 27; 1618 Maart 13, 15, Mei 19, Oct. 22; 1619 Maart 26, Mei 18.
 HEERTMAN (Merten), chirurgijn, 456.
 HEETVELT, kapitein, 490, 977.
 HEGGEN (Daniel van der), opperkoopman, 380, 531, 550, 977. R. 1616 Nov. 24, 26; 1618 Jan. 4, 8, Maart 23, Mei 21, Oct. 22; 1619 Maart 26, Mei 18.
 HELMICI (Willem), korporaal, 905. *Glebich.*
 HELT (Laurens), onderkoopman, 747.
 HEMMENZ. (Coert), boschietter, 910. *Zweden.*

- HENDRICKSZ. (Bartholomeus), metselaar, 591.
Alkmaar.
- HENDRICKSZ. (Cornelis), jongen, 823. *Amsterdam.*
- HENDRICKSZ. (Dirck), jongen, 430. *Zevenhoven.*
- HENDRICKSZ. (Flips), bootsgezel, 683. *Groningen.*
- HENDRICKSZ. (Floris), schepen van Jacatra, 618,
 752, 981. *Kampen.*
- HENDRICKSZ. (Frans), bosschieter, 433. *Nijmegen.*
- HENDRICKSZ. (Hendrick), R. 1623 Aug. 15.
- HENDRICKSZ. (Hendrick), bosschieter, 488.
- HENDRICKSZ. (Hendrick), jongen, 905. *Emden.*
- HENDRICKSZ. (Hendrick), konstabel, 436. *Amsterdam.*
- HENDRICKSZ. (Huybrecht), bosschieter, 753. *Emden.*
- HENDRICKSZ. (Jacob), hooplooper, 557. *Delft.*
- HENDRICKSZ. (Jan), bootsgezel, 905. *Enkhuizen.*
- HENDRICKSZ. (Jan), bootsgezel, 919. *Hoorn.*
- HENDRICKSZ. (Jan), bosschieter, 682. *Enkhuizen.*
- HENDRICKSZ. (Jan), jongen, 514. *Amsterdam.*
- HENDRICKSZ. (Jan), lanspassaat, 619. *Odels.*
- HENDRICKSZ. (Jan), lanspassaat, 744. *Nijmegen.*
- HENDRICKSZ. (Jan), onderstuurman, 877. *Hoorn.*
- HENDRICKSZ. (Jan), opperkoopman, 538.
- HENDRICKSZ. (Jan), zeilmaker, 831. *Amsterdam.*
- HENDRICKSZ. (Jasper), ondertimmerman, 906. *Gorcum.*
- HENDRICKSZ. (Joost), timmerman, 442. *Groningen.*
- HENDRICKSZ. (Luer), zwardveger, 906. *Bremen.*
- HENDRICKSZ. (Michiel), jongen, 361.
- HENDRICKSZ. (Miguel), bootsgezel, 368.
- HENDRICKSZ. (Olphert), opperstuurman, later
 schipper, 446, 661, 666. R. 1620 Dec. 5.
- HENDRICKSZ. (Otto), jongen, 923. *Bremen.*
- HENDRICKSZ. (Pieter), bootsgezel, 377.
- HENDRICKSZ. (Pieter), stalmeestersmaat, 950. *Brugge.*
- HENDRICKSZ. (Taeko), metselaar, 592. *Amsterdam.*
- HENDRICKSZ. (Willem), jongen, 360.
- HENDRICKSZ. (Willem), korporaal, 465. *Gorinchem.*
- HENELAER (Jan de), assistent, 919.
- HERCK (Hans), bosschieter, 488. *Nieuwpoort.*
- HERCK (Jan), korporaal, 738. *Aken.*
- HERCKSZ. (Claes), bosschieter, 950. *Amsterdam.*
- HERENTHALS (Hendrick van), luitenant, later
- kapitein, 19, 120, 627, 629, 677, 685, 687, 720.
 R. 1621 Maart 1—14.
- HERMANSZ. (Claes), koopman, 365, 384, 386.
- HERMANSZ. (Claes), schipper, 325, 450, 661, 666.
Enkhuizen. R. 1615 Maart 13; 1618 Maart 23.
 Mei 21, Juli 22, Oct. 22, 28; 1619 Maart 26,
 Mei 18, Dec. 20; 1620 Dec. 5; 1623 Aug. 15.
- HERMANSZ. (Cornelis), stuurman, vervolgens
 schipper, 639, 702, 937. *Heusden* [aldus 639,
 doch 937: Arnhem]. R. 1621 April 6, 15, 14.
- HERMANSZ. (Evert), onderkoopman, 512, 625,
 629, 680, 747, 803, 846, 977. *Amsterdam.*
- HERMANSZ. (Frans), hoogbootsman, 908. *Dendermonde.*
- HERMANSZ. (Gerrit), bosschieter, 683. *Leeuwarden.*
- HERMANSZ. (Hendrick). R. 1616 April 27.
- HERMANSZ. (Hendrick), kuiper, 344. *Amsterdam.*
- HERMANSZ. (Hendrick), sergeant, vervolgens
 luitenant, 465, 670, 685, 703, 977. *Arnhem.*
- HERMANSZ. (Herman), bosschieter, 365, 639.
Enkhuizen.
- HERMANSZ. (Heycke), smid, 370.
- HERMANSZ. (Jacob), bootsgezel, 763.
- HERMANSZ. (Jan), boatsman, 362.
- HERMANSZ. (Jan), jongen, 560. *Hoorn.*
- HERMANSZ. (Jan), vrijman, 405.
- HERMANSZ. (Otte), jongen, 430. *Tion.*
- HERMANSZ. (Pieter). R. 1620 Jan. 1.
- HERMANSZ. (Wolferd), admiraal, 388.
- HERPERTSZ. (Pieter), stuurman, 339—340.
- HERT ('t), zio Hart ('t).
- HESELAYER (David), hellebarbier, 683. *Werrison.*
- HESSLSZ. (Douwe), jongen, 360.
- HESSIN (Godia), opperhoofd der Goeseraten te
 Bantam, 350.
- HEUTEN (Wouter), onderkoopman, 352, 384,
 472, 474, 581, 600, 617—619, 977. *Deventer.* R.
 1615 Aug. 11; 1618 Dec. 26; 1619 Maart 26;
 1620 Juli 18, 20.
- HEYLINGH (Hendrick), soldaat, 744. *Leuven.*
- HEYNSZ. (Heertgen), timmerman, 387, 405.
- HEYNSZ. (Mayndert), schipper, 762.
- HIDDESZ. (Tjereck), schipper, 503, 749.
- HILLEGOM (Havick Claesz.), schipper. *Hillegom.*
 R. 1619 Mei 18.
- HITOEG (kapitein), 22—23, 28, 44, 118, 134, 250,
 256, 284—285, 491—492, 668, 705—706, 725
 —726, 933.

HOLVEN (Jan van), kapitein, 19—20, 686—687, 689—692, 696, 702, 711—712, 721. R. 1621 Febr. 28—Maart 28, April 24, Mei 1, 8.
 HOMMES (Homime), opperbarbier, 828. *Appingedam.*
 HOMPERDINCK (Hendrick), boatsman, 403. *Munster.*
 HOND (Joris Mewes), zwaardveger, 906. *Gent.*
 HOOCHEART (Jan Jansz.), boatsman, 755. *Amsterdam.*
 HOOCHLANT (Jan Jansz.), onderkoopman, 78, 126, 363, 519, 568, 600, 807, 977. R. 1619 Maart 26, Mei 18.
 HOOCHWOUT (Abraham Willemsz.), schipper, 554.
 HOOPT (Dirck Joosten 't), vrijman, 821. *Gouda.*
 HOOTMAN (Carel), assistent, 613. *Hamburg.*
 HORNA (Jan de), assistent, 787.
 HORTHEMEL (Jacob van), korporaal, 728.
 HOUHOLT (Gerrit), vendrig, 496. *Einsiedel.*
 HOUDAEN (Jan van), opperkoopman, 239, 262, 311, 608, 623, 895, 916, 977. R. 1619 Mei 18; 1621 Maart 28, April 6, 15.
 HOUTMAN (Frederick de), Raad van Indië, 3, 29—30, 35, 37, 50, 55—59, 61, 69, 112, 118, 128, 132, 135, 139—140, 143—145, 149, 241, 247, 251, 258—259, 263, 271—272, 275—277, 281—283, 321, 582, 587—590, 650, 653, 674, 680, 687, 691, 696, 700, 711—712, 717, 732, 735, 737, 777, 780, 917, 925, 927, 945, 950. R. 1619 Sept. 5—1620 Febr. 18; 1620 Oct. 9—Nov. 12; 1621 Febr. 20—April 29, Juni 4—11.
 HOUWER (Chaerle), luitenant, 737. R. 1621 Juni 7.
 HOVE (Aert van), sergeant, 939. *Eindhoven.*
 HOYER (Jan Pietersz.), onderkoopman, 312, 365. R. 1616 Mei 27, Juni 3, 7.
 HOLSEBOS (Adriaan Jacobsz.), predikant, 181, 183, 187—188, 449, 455, 461, 522, 578, 585, 671, 811, 817. R. 1620 Jan. 15.
 HUYBERTSZ. (Huybert), boatsman, 432.
 HUYBERTSZ. (Tobias), bosachter, 557. *Dordrecht.*
 HUYBRECHTSZ. (Dirck), soldant, 627. *Dordrecht.*
 HUYGEN (Willem Cornelisz.), onderkoopman, 605.
 HUYGEN (Adriaen), schipper, 841.
 HUYGEN (Bastiaan), vendrig, 686, 712.
 HUYGEN (Iwan). R. 1623 Aug. 15.
 HUYGEN (Jan), jongen, 822. *Middelburg.*

I.
 INTJES (Evert), bootsgezel, 567. *Groningen.*
 INTJES (Volckert), bottelier, 909. *Enkhuyzen.*
 ISACXZ. (Cousijn), bootsgezel, 763.
 ISBRANTSZ. (Adam), kranskbezocker, 801.
 ISBRANTSZ. (Claes), opperkoopman, 701.
 ISBRANTSZ. (Marten), 179.
 ISBRANTSZ. (Pieter), assistent, „cousijn" van Coen, 324, 753.
 ISMARL, slaaif, 536.
 ITSICO, Japanner, 528.
 IVENSZ. (Claes), botteliersmaat, 957. *Alkmaar.*
 J.
 JACKSON (Mr.), Engelschman, 411.
 JACOB SZ. (Adriaan), hoogbootsman, 392.
 JACOB SZ. (Albert), bottelier, 393.
 JACOB SZ. (Christiaan), mandemaker, 828. *Damme.*
 JACOB SZ. (Claes), schipper, 350. *Edam.* R. 1616 Nov. 24, 26; 1617 Juni 23, Juli 22.
 JACOB SZ. (Cornelia), jongen, 448. *Amsterdam.*
 JACOB SZ. (Cornelia), kwartiermeester, 423. *Kolhorn.*
 JACOB SZ. (Ewout), bootsgezel, 443. *Amsterdam.*
 JACOB SZ. (Floris), opperstuurman, vorvolgeus schipper, 404, 561. *Jisp.* R. 1619 Mei 18.
 JACOB SZ. (Gerrit), timmerman, 462, 666. *Enkhuyzen.* R. 1620 Dec. 5.
 JACOB SZ. (Hendrick), bootsgezel, 763. *Sommelddijk.*
 JACOB SZ. (Hendrick), konstabel-majoor, 934. *Vlissingen.*
 JACOB SZ. (Hendrick), schipper, 518, 587, 713, 923. *Delft.* Febr. 18; 1621 Maart 28, April 6, 15, 24, Mei 8.
 JACOB SZ. (Hendrick), timmerman, 666. R. 1620 Dec. 5.
 JACOB SZ. (Herman), 397.
 JACOB SZ. (Jacob), bootugezel, 823, 968. *Haarlem.*
 JACOB SZ. (Jan), kwartiermeester, 443. *Leeuwarden.*
 JACOB SZ. (Jan), timmerman, 398. *Edam.*
 JACOB SZ. (Job), bootsgezel, 840. *St. Anna Parijs.*
 JACOB SZ. (Laurens), bootsgezel, 840. *Amsterdam.*
 JACOB SZ. (Leendert), ondertimmerman, 906. *Alphen.*

- JACOBsz. (Leendert), schipper, 549. R. 1616 Jan.
1, 16; 1618 Oct. 4, 5, 22, 28; 1619 Maart 26,
Mei 18.
- JACOBsz. (Lieven), schipper, 841. *Vlissingen*.
- JACONsz. (Matthijs), bootsgezel, 905. *Gouda*.
- JACOBSz. (Matthijs), opperkoopman, 873.
- JACOBsz. (Merten), boatsman, 572. *Middelburg*.
- JACOBsz. (Meus), hoogboatsman, 441. *Schiedam*.
- JACOBsz. (Pieter), konstabel, 763. *Rotterdam*.
- JACOBsz. (Pieter), scheepstimmerman, 342,
405, 445. *Enkhuizen*.
- JACOBsz. (Rombout), assistent, vendrig, 686,
722.
- JACOBsz. (Symen), meester zwabber, 432.
- JACOBsz. (Thymen), jongen, 567. *Sloten*.
- JACOBsz. (Wessel), slotemaker, 586.
- JACOBsz. (Willem), schipper. R. 1617 Oct. 8, 22;
1621 Juni 15.
- JACOBUS I, koning van Engeland, 475, 610.
- JALLINX (Feike), opperstuurman, 415. *Bolsward*.
- JAMBY (Chili), gezant van Jambi, 168.
- JAN DE PORTOWAEN [Jang di portoean], titel
van den vorst van Minangkabau, als per-
soonnaam opgevat, 176, 189.
- JANCON, Chinees, 10, 654—655, 829, 930, 916,
956.
- JANGANGRAM, boodschapper van den gouver-
neur van Kendal, 204.
- JANSZ. (Abraham), jongen, 365.
- JANSZ. (Abraham), jongen, 923. *Delft*.
- JANSZ. (Abraham), kwartiermeester van de
prauwen, 957. *Dordrecht*.
- JANSZ. (Adam). R. 1620 Febr. 18.
- JANSZ. (Adriaen), jongen, 457. *Oud-Beierland*.
- JANSZ. (Adriaen), kwartiermeester, 377. *Hoorn*.
- JANSZ. (Albert), jongen, 430.
- JANSZ. (Amel), vrijman, 630.
- JANSZ. (Andries), jongen, 614. *Delft*.
- JANSZ. (Arent), bootsgezel, 754. *De Rijp*.
- JANSZ. (Arent), bosschietter, 682. *Mechelen*.
- JANSZ. (Arent), jongen, 365.
- JANSZ. (Arent), jongen, 429. *Leeuwarden*.
- JANSZ. (Arent), smid, 742. *Medemblik*.
- JANSZ. (Arien), onderstuurman, 653. *Wormer*.
- JANSZ. (Aris), luitenant, 686, 713. R. 1623
Aug. 15.
- JANSZ. (Barent), bootsgezel, 829. *Leiden*.
- JANSZ. (Boudewijn), oppertimmerman, 776.
- JANSZ. (Bruyn), jongen, 567. *Enkhuizen*.
- JANSZ. (Carsten), konstabelsmaat, 909. *Greven*.
- JANSZ. (Claes), bootsgezel, 396. *Hoorn*.
- JANSZ. (Claes), boatsman, 438. *Leeuwarden*.
- JANSZ. (Claes), boatsman, 820. *Amsterdam*.
- JANSZ. (Claes), jongen, 396. *Hoorn*.
- JANSZ. (Claes), korporaal, later vendrig, 613,
685, 703. *Haarlem*.
- JANSZ. (Claes), trompetter, 391. *Beverwijk*.
- JANSZ. (Claes), vrijman, zio Witt.
- JANSZ. (Coenraet), wildschut, 918. *Dorsten*.
- JANSZ. (Cornelis), bootsgezel, 763. *Delft*.
- JANSZ. (Cornelis), bootsgezel, 919. *Amsterdam*.
- JANSZ. (Cornelis), boatsman, 344.
- JANSZ. (Cornelis), koksmaat, 874.
- JANSZ. (Cornelis), kuiper, 672. *Emden*.
- JANSZ. (Cornelis), loodgieter, 902. *Delft*.
- JANSZ. (Cornelis), onderzeilmaker, 900. *Haar-
lem*.
- JANSZ. (Dirck), bosschietter, 466. *Alkmaar*.
- JANSZ. (Dirck), jongen, 644. *Amsterdam*.
- JANSZ. (Dirck), korporaal, 904. *Bretten*.
- JANSZ. (Dirck), schiemansmaat, 487.
- JANSZ. (Dirck), vrijman, 548. *Zaandam*.
- JANSZ. (Evert), jongen, 397, 430. *Hoorn*.
- JANSZ. (Frans), bootsgezel, 396. *Hoorn*.
- JANSZ. (Frans), bootsgezel, 466.
- JANSZ. (Frans), boatsman, 609. *Jeversdorp*.
- JANSZ. (Frans), sergeant, 842. *Den Haag*.
- JANSZ. (Frederick), jongen, 430. *Groningen*.
- JANSZ. (Frederick), jongen, 462. *Het Bildt*.
- JANSZ. (Frederick), bosschietter, 550. *Assendelft*.
- JANSZ. (Frederick), oppertimmerman, 388, 392.
Edam.
- JANSZ. (Gerrit), bootsgezel, 396.
- JANSZ. (Gerrit), bootsgezel, 617, 919. *'s-Her-
togenbosch*.
- JANSZ. (Gerrit), bootsgezel, 682. *Danzig*.
- JANSZ. (Gerrit), bootsgezel, 766.
- JANSZ. (Gerrit), hoogboatsman, 361. *Kampen*.
- JANSZ. (Gerrit), jongen, 430. *Delft*.
- JANSZ. (Gerrit), schieptimmerman, 312.
- JANSZ. (Gillis), kwartiermeester, 405.
- JANSZ. (Guilliam), boatsman, 820. *Rotterdam*.
- JANSZ. (Hendrick), assistent, 343.
- JANSZ. (Hendrick), bootsgezel, 905. *Weesp*.
- JANSZ. (Hendrick), bottelier, 787. *Armenuiden*.
- JANSZ. (Hendrick), hooplooper, 567. *Hoogstra-
ten*.
- JANSZ. (Hendrick), hooplooper, 683. *Amster-
dam*.

- JANSZ. (Hendriek), metselaar, 465. *Emden*.
 JANSZ. (Hendriek), opperkoopman, 394, 475,
 521, 552, 563, 566—567, 582, 677.
 JANSZ. (Herder), boatsman, 448.
 JANSZ. (Herman), boatsman, 454. *Amsterdam*.
 JANSZ. (Heycke), bootsgesel, 839. *IJsseluinen*.
 JANSZ. (Jacob), bootsgezel, 567. *Eemnes*.
 JANSZ. (Jacob), bosschietter, 763. *Greifswald*.
 JANSZ. (Jacob), jongen, 433. *Garding*.
 JANSZ. (Jacob), jongen, 775. *Vianen*.
 JANSZ. (Jacob), kistemaker, 342, 362.
 JANSZ. (Jacob), metselaar, 591. *Utrecht*.
 JANSZ. (Jacob), schipper, 950, 963.
 JANSZ. (Jacob), stuurman, 378, 908. *Enkhuizen*.
 JANSZ. (Jacob), trompetter, 653. *Amsterdam*.
 JANSZ. (Jacol), wildschut, 918. *Moerbeke*.
 JANSZ. (Jacques), kwartiermeester, 763. *Rijckeghem*.
 JANSZ. (Jan), R. 1623 Aug. 15.
 JANSZ. (Jan), adelborst, 545. *Kampen*.
 JANSZ. (Jan), adelborst, 633.
 JANSZ. (Jan), assistent, 615. *Vollenhove*.
 JANSZ. (Jan), bootsgezel, 392. *Edam*.
 JANSZ. (Jan), boatsman, 831. *Harlingen*.
 JANSZ. (Jan), boatsman, 899. *Woerden*.
 JANSZ. (Jan), bottelier, 466. *Tonningen*.
 JANSZ. (Jan), hooplooper, 766. *Amsterdam*.
 JANSZ. (Jan), jongen, 433. *Hoorn*.
 JANSZ. (Jan), jongen, 457. *Alkmaar*.
 JANSZ. (Jan), jongen, 910. *Antwerpen*.
 JANSZ. (Jan), korporaal, 405. *Goch*.
 JANSZ. (Jan), kniper, 459. *Jever*.
 JANSZ. (Jan), lijndraaier, 432. *Hamburg*.
 JANSZ. (Jan), opperstuurman, zie Gorenna (van).
 JANSZ. (Jan), schieman, 639. *Alkmaar*.
 JANSZ. (Jan), schieman, 723. *Nieuwpoort*.
 JANSZ. (Jan), schipper, 44, 46.
 JANSZ. (Jan), schipper, 606, 828. *Enkhuizen*. R.
 1615 Febr. 15—20; 1616 Juni 15, 1617 Juli
 29, Aug. 22; 1620 Dec. 5; 1621 Febr. 28;
 April 15, 24.
 JANSZ. (Jan), soldaat, 376. *Dordrecht*.
 JANSZ. (Jasper), gouverneur, 410. R. 1616
 Maart 1—4; 1617 Oct. 13—Dec. 27.
 JANSZ. (Jasper), hoogboatsman, 331. *Hantum*.
 JANSZ. (Jeremias), 503. *Taen*.
 JANSZ. (Jeronimus), konstabelsmaat, 392.
Dantzig.
 JANSZ. (Jobhom), hoogboatsman, 465. *Treptow
 in Pommeren*.
- JANSZ. (Joost), jongen, 396. *Hoorn*.
 JANSZ. (Joris), boatsman, 458.
 JANSZ. (Juriaen), bootsgezel, 567. *Keulen*.
 JANSZ. (Juriaen), hooglooper, 829. *Hamburg*.
 JANSZ. (Juriaen), konstabel, 590. *Westvoud*.
 JANSZ. (Kerst), bosschietter, 387.
 JANSZ. (Lambert), bottelier, 485. *Enkhuizen*.
 JANSZ. (Lodewijck), assistent, 342.
 JANSZ. (Morten), boatsman, 399. *Edam*.
 JANSZ. (Merteu), konstabel, 392. *Groningen*.
 JANSZ. (Outger), timmerman, 667. R. 1620
 Dec. 5.
 JANSZ. (Paulus), boatsman, 458. *Hamburg*.
 JANSZ. (Paulus), soldaat, 602. *Ditmarchen*.
 JANSZ. (Pauwelis), bootsgezel, 396. *Tonningen*.
 JANSZ. (Pieter), bootsgezel, 399.
 JANSZ. (Pieter), chirurgijn, 502, 739. *Amsterdam*.
 JANSZ. (Pieter), jongen, 397. *Hoorn*.
 JANSZ. (Pieter), jongen, 457. *De Eider*.
 JANSZ. (Pieter), opperhinnerman, 399. R. 1617
 Febr. 17, 27, Maart 2, 4. •
 JANSZ. (Pieter), timmerman, 750. *Delft*.
 JANSZ. (Pieter), vrijman, 186. *Amsterdam*.
 JANSZ. (Reyer), schipper, 562, 909.
 JANSZ. (Roeloff), adelborst, 682, 686, 714. *Haarlem*
 JANSZ. (Roeloff), konstabel, 416. *Noorwegen*.
 JANSZ. (Roeloff), soldaat, 838. *Witmond*.
 JANSZ. (Sander), assistent, 489. *Leeuwarden*.
 JANSZ. (Sybrant), lijfschut van Jacob Dedel,
 744. *Kopenhagen*.
 JANSZ. (Symen), opperkoopman, 675. *Waard*.
 JANSZ. (Symon), 631.
 JANSZ. (Teunis), opperstuurman, 382.
 JANSZ. (Toms), jongen, 763. *Zetten*.
 JANSZ. (Vechter), jongen, 365.
 JANSZ. (Volckert), bosschietter, 550. *Hoorn*.
 JANSZ. (Willem), commandeur, 41, 53, 57, 59,
 130, 138, 142, 149—150, 158—160, 162—163,
 191, 195—196, 203, 207, 224, 321, 355, 472—
 473, 490—491, 497, 536, 566—567, 571, 582,
 736, 811, 819, 825, 856, 926, 933, 937, 945. R.
 1618 Aug. 31, Oct. 4—22, Nov. 3—1619 Febr.
 7; 1619 Mei 13—Sept. 27; 1619 Dec. 19—28;
 1620 Febr. 15—Maart 7; 1620 Mei 7—Juni
 13; 1622 Dec. 19—1623 Jan. 31.
 JANSZ. (Willow), jongen, 429. *Benthuiizen*.
 JANSZ. (Willem), schipper, 126, 363, 385, 605,
 803. *Amersfoort*. R. 1619 Mei 18, Dec. 27;
 1620 Jan. 1, Febr. 18.

JANSZ. (Ybrant), jongen, 488. *Hoorn*.
 JASPERSZ. (Bouwen), diamantslijper, 405.
 JELISZ. (Albert), schipper, 361, 368. R. 1616
 April 27.
 JELISZ. (Jelis), bootsgezel, 445. *Dordrecht*.
 JENMINGH (Dirck), schrijver, vervolgens onder-
 koopman, vervolgens sabandar, 540, 548,
 681, 752, 853, 951, 959, 991.
 JEREMIASZ. (Jan), bootsgezel, 840. *Arnemuiden*.
 JOAN, slaaf, 528. *Macao*.
 JOAN, slaaf, 828. *San Thome*.
 JOCHEMSZ. (Cornelis), kwartiermeester, 881.
 Wormer.
 JOCHEMSZ. (Evert), boatsman, 562. *Leeuwarden*.
 JOCHEMSZ. (Hendrick), konstabelsmaat, 614.
 Ratzeburg.
 JOHANNESZ. (Sybrant), boatsman, 445. *Leeuwarden*.
 JONCE (Hendrick de), opperkoopman, 357, 372,
 402, 406, 414, 444. R. 1615 Dec. 29; 1616 Sept.
 11—26. Nov. 2—8; 1617 Juni 8—Aug. 28,
 Oct. 8, 9.
 JOOSTEN (Dancker), soldaat, 453. *Leeuwarden*.
 JOOSTEN (Jan), assistent, 118, 134, 548.
 JOOSTEN (Jan), hooplooper, 683. *Amsterdam*.
 JOOSTEN (Jan), jongen, 823. *Emden*.
 JOOSTEN (Jan), koopman, 739.
 JOOSTEN (Jan), vendrig, 712.
 JOOSTEN (Jan), vrijman, 738.
 JOOSTEN (Merten), korporaal, 545, 602. *Leiden*.
 JOOSTEN (Pieter), opperbarbier, 377.
 JOOSTEN (Synon), koopman, 833.
 JORGE, slaaf, 546. *Malabar*.
 JORISZ. (Jan), opportimmerman, 415. *Dordrecht*.
 JORISZ. (Wigger), opportimmerman, 891.
 Hem.
 JOURDAIN (John), president der Engelscheloge
 te Bantam, 358, 553.
 JUAN, jongen, 454. *Timor*.
 JUANY (Angustijn), slaaf, 550. *Negapatnam*.
 JURIAENSZ. (Hans), soldaat, vervolgens ser-
 geant, 686, 738.
 JURIAENSZ. (Hendrick), lanspassant, 744. *Ol-
 denburg*.
 JURIAENSZ. (Juriaen), bosschieter, 820. *Amster-
 dam*.
 JURIAENSZ. (Pieter), soldaat, 602. *Wolfertinge*.

K.

KEERE (Ambrosius van der), assistent, 949. *Rot-
 terdam*.
 KEERL (Jacob de), kuiper, 838.
 KEELING (William), Engelschman, 369, 372.
 KEERTKOK (Jan Cornelisz.), stuurman, later
 kapitein over de tingans, 686, 702, 713, 722.
 KENEN (Jan Cornelisz.), voorlezer, 383.
 KERCHEM (Melechior), notaris, 629, 658, 958—
 993.
 KERCKMAN (Hans Jurien), adelborst, 591. *Kur-
 bach*.
 KERCKRAET (Arent), trompetter, 771. *Werel*.
 KERCKRINGH (Hendrick), assistent, 812. *Ter-
 schelling*.
 KERSNOOM (Clement), opperkoopman, 355, 357
 —358. R. 1616 Jan. 11—12.
 KERSTENS (Jan), konstabel, 444. *Steur*.
 KEYSER (Cornelis de), onderkoopman, 364, 394,
 678.
 KEYSER (Dirk Pietersz.), schipper, 446.
 KEYSER (Hans), sergeant, later vrijman, 870,
 490, 493.
 KEYSER (Laurens Pietersz.), schipper, 402, 440,
 446, 492. R. 1616 Nov. 2—8; 1618 Maart 3—
 17. Juli 10, Aug. 21.
 KHURRAM, zoon van den groot-Mogol, 573.
 KIEBON (Willem van), onderkoopman, 502.
 KIECKENT (Hendrick Albertsz.), assistent, 787.
 KINT (Samuel), opperkoopman, 622. R. 1618
 Nov. 18—22, Dec. 8, 25.
 KIETGENS (Frederick), opperkoopman, 383, 771
 —772.
 KLAERBOUT, zie Cluerbont.
 KLERCK (Jan de), zie Clerck (Jan de).
 KOLFF, zie Colff.
 KUNST, zie Kunst.
 KREUTER (Andries), opperman, 592. *Nettelingen*.

L.

LAHEA, hoofd van Loehoe, 729.
 LACCO, alias Schoonmaker, Chinees, 916, 956.
 LA CHAIN (Pieter), vrijman, 828. *Rijsel*.
 LACKMOY, Chinees te Bantam, 444.
 LA FONTKYNE (Pieter de), lanspassant, 743.
 LA FORTERYE (Jan de), chirurgijn, 456.
 LAM (Jan Dircksz.), commandeur, 33, 36, 39
 —40, 55—56, 243, 245, 853, 355, 358, 778, 902,

952. R. 1615 Dec. 12—20; 1621 Sept. 22—
Nov. 6.
- LAMBERTSZ. (Bruyn), timmerman, 456. *Delft*.
- LAMBERTSZ. (Gerrit), jongen, 430. *Amsterdam*.
- LAMBERTSZ. (Hendrick), bootsman, 103, 419.
- LAMBERTSZ. (Jan), bootsgezel, 377, 397.
- LAMBERTSZ. (Lambert), bootsman, 443. *Hasel*.
- LAMBERTSZ. (Pieter), provoost, 385. *Enkhuizen*.
- LAMBERTSZ. (Reynier), schipper, 661, 665, 676,
715. R. 1618 Febr. 22; 1620 Dec. 5; 1621
April 15, 24.
- LAMBRECHTSZ. (Joris), slotmaker, 838. *Utrecht*.
- LAMME ENDE BARO [niet als eigennamen op te
vatten: *lama en baroc = oud en nieuw*], 727.
- LAMOTIUS (Cornelia), jongen, 342.
- LANCKENAUW (Albert), barbier, 465, 642.
- LANGHE (Cornelis de), opperkoopman, kapitein
bij de expeditie op Banda, 20, 23, 114, 245,
627, 629, 680, 686—687, 712, 733. R. 1619
Dec. 20; 1621 Febr. 3—Mei 8.
- LANST (Nelis Reimertsz.), opperkoopman,
388, 391. *Hoorn*.
- LANTSHEER (Pieter Danielsz.), jongen, 909.
- LATEUR (Jacques), adelborst, 412. *Antwerpen*.
- LAURENTSZ. (Boote), timmerman, 515.
- LAURENTSZ. (Cornelis), assistent, 312. *Alkmaar*.
- LAURENTSZ. (Jan Jansz.), bootsman, 431. *Am-
sterdam*.
- LAURENTSZ. (Jan), bootsman, 442.
- LAURENTSZ. (Jan), kok, 441. *Enkhuizen*.
- LAURENTSZ. (Theunis), schuinmansmaat, 763.
Vlissingen.
- LAURENTSZ. (Willem), vrijman, 168. *Hamburg*.
- LAYELL (Robert), onderstuurman, 608. *Aber-
brothock in Schotland*.
- LAYENDECKER (Claus Pietersz.), bootsman, 808.
- LAZARO, Armeniër, 609.
- LEBE PATOLE, hoofd van Amahai, 49, 729.
- LEDE TERNATE, hoofd van Elpapoetih, 729.
- LEHE WAYU (Kiai), Jacatraansch hoofd, 543.
- LEK (Dirck van der), onderkoopman, 853, 924,
947.
- LEEMANS (Pieter), bosschietor, 387.
- LEENDERTSZ. (Dirck), commies der Magellaan-
sche Compagnie, 414.
- LEENDERTSZ. (Frans), luitenant, 20, 686.
- LEENDERTSZ. (Frans), schipper, 666, 668. *Rot-
terdam*. R. 1620 Dec. 5.
- LEENDERTSZ. (Hendrick), jongen, 906. *Delft*.
- LEENDERTSZ. (Jacob), vendrig, 977.
- LEENDERTSZ. (Jan), kapitein, 977.
- LEENDERTSZ. (Reynder), bootsgezel, 839. *Hoorn*.
- LEENDERTSZ. (Symon), timmerman, 751. *Am-
sterdam*.
- LEEST (Michiel Pietersz.), luitenant, 686, 712.
- LEEUWEN (Cornelis van), assistent, 771. *Utrecht*.
- LEEWEN (Jan Rutgersz. van), koopman, 558,
748. *Leeuwen*.
- LEEUWEN (Willem Dircksz. van), schipper, 393,
418, 461, 474, 768. *Leeuwen*. R. 1618 Oct. 22,
Nov. 22, 1619 Mei 18.
- LEFEDVRE (Jacques), opperkoopman, 196, 265,
271, 275, 283, 481—482, 566, 609, 925—926,
945, 977. R. 1618 Nov. 18—1619 Jan. 4; 1619
Mei 13—Juni 18; 1619 Nov. 2—1620 Jan. 4;
1620 Febr. 15—Maart 7; 1620 April 18—27,
Juni 13; 1622 Dec. 19.
- LE MAIRE (Isaack), mededinger der Compag-
nie, 376.
- LEMMENS de Jonge (Francois), opperkoopman,
99, 101—101, 234, 283, 576, 772, 922.
- LENERTSZ. (Jacob), onderstuurman, 473.
- LE PAPE (Jan), assistent, 448.
- LESQUIER (Pieter), bootsman, 627. *Amsterdam*.
- LEYCESTER (Robert Dudley, graaf van), 315.
- LEYS (Jan), onderkoopman, 948. *Middelburg*.
- LIBENAER (Jan), zie Livener (Hans).
- LIER (Hendrik van), bottelier, 556.
- LIERS (Cornelis Jansz.). R. 1623 Aug. 15.
- LIESEVELT (Thomas van), assistent, 753.
- LIEVENSZ. (Hendrick), sergeant, vervolgens
luitenant, 548, 556, 686, 712, 738, 959—960.
Middelburg. R. 1618 Oct. 22, 1621 Juni 7.
- LIEVENSZ. (Jan), bosschietor, 544.
- LIEVENSZ. (Ouwe), bottelier, 388, 391. *Broek in
Waterland*.
- LINDE (Christiaen Jansz. van der), bootsgezel,
763.
- LISHOEWEL, hoofd van Lesidi, 735.
- LIVENER (Hans), opperkoopman en schipper,
81, 772.
- LODENSTEYN (Jacob Joosten van), schipper,
197, 343—344, 368, 528, 650. R. 1615 Juni 1;
1616 Mei 18; 1619 Dec. 27. — Zijn vader, de
raadsheer van Lodesteyn in den Haag,
39, 55.
- LODEWIJKSZ. (Jan), trompetter, 557. *Enk-
huizen*.
- LOERA KATITAN (Kiai), gezant van Tegal, 121.
- LONS (Boeko), timmerman, 462. *Dokkum*.

Loot (Pieter), bootsman, 653. *Furen in Vlaanderen.*
Lopez (Francisco), slaaf, 740.
LOURENSZ. (Andries), soldaat, 739.
LOURENSZ. (Pieter), bootsman, 820. *Haarlem.*
LOUTSE (Don George de), zoon van den gevangen capitan mayor van Pernambuco, 540.
LOUYSSEN (Jan), soldaat, 170.
LUBBERTSZ. (Cornelis), kerkedienaar, 578. R. 1620 Jan. 15.
LUBBERTSZ. (Gover), bootsman, 465.
LUBBERTSZ. (Hendrick), jongen, 430. *Guber.*
LUCASZ. (Gerard), jongen, 429. *Amsterdam.*
LUCASZ. (Pietor), jongen, 754. *Middelburg.*
LUDI (Kimelaha), hoofd van Lochoe, 735.
LUNDERSZ. (Hans), stuurman, 331—332.
Luys (Domingo), bosschietter, 605. *Lissabon.*
LUYTS (Claes), bootsman, 466. *Hamburg.*

M.

MACCATITTA, orangkaja van Alang, 724, 727.
MAERSCHALCK (Laurens de), onderkoopman, 684. R. 1621 Juni 7.
MAERSCHALCK (Pieter), bootsman, 485.
MAES (Cornelis), kerkedienaar, 578. R. 1620 Jan. 15.
MAHOMET, Goeserat, 460.
MALIM, gezant van Tegal, 121.
MALINSCHIARY, Goeserat, 573.
MANUEL, slaaf, 546. *Goeserate.*
MANUEL (Domingo), slaaf, 546. *Coromandel.*
MABAWANGSA (Sri), gezant van Johor, 188.
MACHEL, kapitein, 20.
MARCHIJN (Samuel), assistent, 430.
MARCO, orangkaja van Oelat, 727.
MARCT (Jacob van der), koopman, 352, 446—447, 449, 513, 977. R. 1618 Juni 28—Aug. 21, 1619 Maart 26, Dec. 27.
MARCUS (Hendrick), bosschietter, 344.
MARCUS (Laurens), inlandsch Christenleeraar, 252. *Amboina.*
MAREK (Jacob de), bootsgezel, 567. *Hesdin.*
MARIEN (David), koopman, 417. R. 1618 Jan. 22, Maart 3—17.
MARIS (Jan), Chirurgijn, 572. *Tinchove.*
MARSEDÖ (Anthonio), soldaat, 612.
MARTENSZ. (Adam), kwartiermeester, 488. *Rotterdam.*
MARTENSZ. (Cornelis), schipper, 917.
MARTENSZ. (Enno), boomwachter, 952. *Esens.*

MARTENSZ. (Jan), kuiper, 388, 391. *Enkhuijen.*
MARTENSZ. (Marten), bosschietter, 388. *Edam.*
MARTIN de kaffer, 419.
MARTINO, Japansche tolk, 410.
MARTIS (Alphonso), slaaf, 740.
MARTSZ. (Arent), commandeur, 462, 464, 472, 493, 497, 501, 504, 753. R. 1618 Mei 5—Juni 4, Aug. 6—31, Sept. 20—Oct. 28; 1619 Febr. 5—19, Maart 23, 30, April 1, 2, 9.
MARTSZ. (Harman), hooplooper, 766. *Hamburg.*
MARTIJN (Jan), stuurman, 837, 841, 939. *Nieuwpoort.*
MASEYCK (Cornelis van), onderkoopman, 448, 951, 954.
MATE (Paulo Lopez de), slaaf, 546, 561. *Coromandel.*
MATELIEFF (Cornelis), admiraal, 188, 252, 388, 446, 938.
MATHIAS (Manoel), bootsman, 613. *Oporto.*
MATTHEUSZ. (Laurens), barbier, 563. *Tonningen.*
MATTIJSZ. (Cornelis), konstabel, 418. *Flecker in Noorwegen.*
MATTIJSZ. (Theunis), oppasser in de paardestal, 906. *der Steur.*
Maurits, Prins van Oranje, Stadhouder en Kapitein-General, 3—4, 27, 31, 55, 76, 82—83, 121, 166, 172, 185, 214, 218, 225—226, 260, 271, 276, 281, 339, 381, 493, 507, 592, 599, 604, 635, 659—660, 694, 711, 716, 718, 724, 726, 728—730, 803, 956, 961, 976, 981, 988—989, 992.
MAVELLO (Francisco), slaaf, 419.
May (Jan Cornelisz.), schipper. R. 1616 Oct. 21, Nov. 24, 26.
MAYER (Cornelis de), zie Meyer (Cornelis de).
MEER (Franco van der), opperkoopman, 491, 521, 622. R. 1618 Oct. 22—Nov. 3, Dec. 16, 26; 1619 Jan. 3—11, Mei 15—Juni 18, Juli 9, 14, 17.
MEERMAN (Lenart), jongen, 361, 458. *Antwerpen.*
MEERWIJK (Jan van), assistent, 791.
MELDEN (Hans), bootsgezel, 683. *Lubeck.*
MELDKRANT (Jan van), opperkoopman, 14, 44, 239, 536, 780, 758.
MELIJSZ. (Jan), adelborst, 818. *Leiden.*
MENDES (Simeo), slaaf, 710.
MENILLO (Pedro), slaaf, 546.
MERTIJNS (Jan), konstabel, 421.
MEURSKENS (Tieleman), geweldiger, 399, 406, 417.

MEUSZ. (Anthonio), adelborst, 510, 681, 858, 960¹). *Kuilenburg*.
 MEUSZ. (Gerrit), bootsman, 820. *Dordrecht*.
 MEUSZ. (Pauwels), jongen, 628, 630—632.
 MEUSZ. (Sybrand), lijfschut van den Generaal, 905. *Jever*.
 MEYER, kapitein, 443, 450, 470, 977.
 MEYER (Cornelis de), onderkoopman, 33, 49, 502, 901. R. 1621 Juni 7.
 MEYN (Jan de), adelborst, 541.
 MEYNERTSZ. (Claes), hooplooper, 683. *Amsterdam*.
 MEYNERTSZ. (Hendrik), jongen, 823. *Amsterdam*.
 MEYNERTSZ. (Jan), bootsman, 611. *Haarlem*.
 MEYNERTSZ. (Jan), onderkoopman, 341, 343. *Kuinre*.
 METS (Jacob Jansz.), kapitein, 686—687, 712. R. 1621 Febr. 28—Mei 8.
 MICHAELSZ. (Egbert), zeilmaker, 360.
 MICHAELSZ. (Jan). R. 1620 Febr. 18.
 MICHAELSZ. (Michiel), jongen, 937. *Amsterdam*.
 MICHAELSZ. (Tymen), opperkoopman, 371, 616—617, 680, 858, 938, 949, 951, 991. *Amsterdam*. R. 1615 Juni 27; 1620 Oct. 12—Dec. 30.
 MIEHEGOMALDI, Moorse koopman ter kust van Coromandel, 74.
 MILDE (Willem Jacobsz. de), onderkoopman, 473, 510, 677, 977. R. 1619 Dec. 27; 1620 Febr. 18.
 MILTENS (Barent), luitenant, 978.
 MINTSEMENENTEKU, gezant van Siam, 174.
 MIRANO (Francisco de), Spanjaard, 853.
 MOENS (Abraham), blokmaker, 442.
 MOGO (Anthonio), slaaf, 546. *Coromandel*.
 MOGO (Jerol), slaaf, 546. *Coromandel*.
 MOGOL (de Groot-), 227, 573.
 MOL (Willem Claesz.), stuurman, 666. R. 1620 Dec. 5.
 MOLEN (Christoffel van der), onderkoopman, 675.
 MOOR (Jan de), assistent, 195, 311, 842.
 MOORINCK (Abraham Jansz.), sergeant, 465. R. 1618 Oct. 22.
 MOBA (Itadja), panglima van Lingga, 189.
 MONHO (Nicolae), soldaat, 611. *Montlhéry*.
 MORENO (Domingo), soldaat, 792. *Spanje*.
 MOSTAKT (Josephus). R. 1621 Juni 7.
 MOURBEEL (Burnaldo), slaaf, 900. *Bandura*.

MOY (Artus de), soldaat, 766.
 MULDER (Hendrick), sergeant, 738.
 MULTHOFF (Barent), sergeant, vervolgens luitenant, 510, 685, 703, 712.
 MUSCHAMPS (George), Engelsch koopman, 760. R. 1621 Juni 7.

N.

NACHTEGAEL (Hendrick Jensz.), bootsgezel, vervolgens bootsman, vervolgens assistent, 567, 642, 918. *Enkhuizen*.
 NANNINCK (Drick), sergeant, 496. *Ameland*.
 NANNINCK (Lambert), schipper, 151.
 NANNINCK (Meyndort), 396. *Hoorn*.
 NANNINCK (Pieter), hoogbootsman, 401. *Haringen*.
 NANNINCK (Pieter), vrijman, 748.
 NANNINCK (Steven), tamboer, 489. *Leeuwarden*.
 NANNINCK (Tjerck), vrijman, 750.
 NANNINCK (Willem), chirurgijn, 948.
 NATLAER (Joseph de), onderkoopman, 45, 124, 367, 534, 804—805.
 NEBEY (Kini), hoofd te Grissee, 18.
 NECK (Cornelis van), commies der Magellaansche Compagnie, 414.
 NECK (Jan van), opperkoopman, 381, 667—668. R. 1616 Nov. 24, 26.
 NEES (Charles), generaal der Fransche schepen van Dieppe, 102.
 NELLEDOT (Cornelis Iversz.), assistent, 341—342.
 NEUS (Hendrik Jansz.), sergeant, 548, 551.
 NICHOLLS, Engelsch koopman, 242, 246.
 NICOLAES, zie Nicholls.
 NICOLAO, gecommitteerde van Noeslaoe, 728.
 NIEUBURGU (Geleyn), adelborst, 545.
 NIEUROOPE (Cornelis van), opperkoopman, 71—72, 151—152, 168, 178, 306, 749, 848, 958. R. 1614 Febr. 5.
 NOEL (Willem), opperkoopman, 339—340, 358. R. 1615 Jan. 15—Febr. 20, Dec. 12—1616 Jan. 16.
 NOORT (Peter de), lanspassaat, 847. *St. Thome in Walstant*.
 NOORTH (Anthonio), assistent, 367.
 NULLEGUM (Abraham van), onderkoopman, 739.
 NUNEZ (Catharina), slavin, 478. *San Thome*.
 NUNEZ (Juan), Spanjaard, 853.

¹) De latere Gouverneur-Generaal van Diemen.

NENS (Carel), assistent, 948.
NUROMBELY, slaaf, 546. *Goeserate.*

O.

OCKERZEE (Matthijs van), koopman, 922.
OELORDALANG (Godia), gouverneur van Japara,
448.
OLIVIERSZ (Abraham), onderkoopman, 561.
OLPHERTSZ. (Doede), onderstuurman, later
schipper, 509, 571. *Enkhuizen.* R. 1619 Dec.
27.
OLY (Jan Claesz.), schipper, 937. R. 1619 Dec.
20.
OLYVA (Raphael), opperkoopman, 556.
OOCNSKEX, 369.
ORANGE, kapitein, 20.
ORANGIS, bootsgezel, 964.
ORIBES, hoofd van Elpapoeith, 729.
OTTERVELT (Jan), sergeant, 381.
OTA BECKELANGH, „grootheere” van Siam,
171, 175.

P.

PA (Jan), kapitein, 512, 613, 629, 658, 677, 680,
753, 757, 806—807, 829, 938, 978, 981. *Gorin-*
chem. R. 1619 Oct. 2; 1620 Jan. 17, Mei 19—
Juni 19, Juli 13, Aug. 28—Dec. 30; 1621 Juli
27, Aug. 3—13.
PAEP (Jacob Willemsz.), jongen, 909. *Delft.*
PALISON, hoofd van Ihamahoe, 728.
PALY (Domingo), slaaf, 545. *Coromandel.*
PALY (Laurens), slaaf, 478. *San Thome.*
PALY (Ventura), slaaf, 546. *Coromandel.*
PAMAN, gezant van Tegal, 121.
PANCRAZ (Jacob), schipper, 394, 571, 803. R.
1617 April 16; 1618 Maart 3—20.
PARANG (Domingo), slaaf, 546.
PARIS (Andries), soldaat, 419.
PASSON (Diego), slaaf, 766. *San Thome.*
PAULO, slaaf, 546. *Goeserate.*
PAUW (Adriaen Cornelisz.), voorlezer, 682.
PAUWELSZ. (Siwert), bootsman, 754. *Tonninghen.*
PAUWELSZ. (Willem), bootsman, 614. *Haarlem.*
PEDRO (Don), gewezen hoofd van Hoetoomoeri,
724, 726.
PEDRO (Pedro), kitalsoldrager van den Gene-
raal, 888. *Toutekely.*
PELS (Reynier), onderstuurman, later schip-
per, 488, 614. *Vlissingen.*

PELSAERT (Francisco), assistent, 619. *Antwer-*
pen.
PEREIRA (Philippus), slaaf, 473. *San Thome.*
PEREZ (Anthonio), bootsman, 613. *Oporto.*
PEREZ (Augustijn), meester over do slaven, 739.
PERIMALTE, slaaf, 515. *Goeserate.*
PETEYN (Jan de), schopen van Batavia, 752,
821—822. *Rotterdam.*
PETRARGUA (Andrea), vrijman, 821. *Cordoba.*
PEYLGO (Joris), slaaf, 740.
PHILIPSZ. (Roelant), kapitein, 650.
PIETERSZ. (Abraham), bootsgezel, 567. *Nij-*
megen.
PIETERSZ. (Adam), jongen, 567, 890. *Amsterdam.*
PIETERSZ. (Adriaen), zeilmaker, 877.
PIETERSZ. (Andries), bootsgezel, 839. *Vlissingen.*
PIETERSZ. (Bastiaen), bootsgezel, 458. *Gouda.*
PIETERSZ. (Claes), 337.
PIETERSZ. (Claes), bootsman, 418. *Tonninghen.*
PIETERSZ. (Claes), bootsman, 438. *Jisp.*
PIETERSZ. (Claes), schipper, 398—399, 401. R.
1616 Nov. 2—8; 1617 Juni 8, Juli 22; 1623
Mei 15—Aug. 30.
PIETERSZ. (Claes), alias Langhe Claes, sergeant,
702, 723. *Waard.*
PIETERSZ. (Cornelis), 370. *Hoorn.*
PIETERSZ. (Cornelis), opperstuurman, 126.
PIETERSZ. (David), stuurman, 686.
PIETERSZ. (Doede), stuurman, 686. R. 1620
Dec. 5.
PIETERSZ. (Frans), kuiper, 421.
PIETERSZ. (Frederick), R. 1619 Dec. 20.
PIETERSZ. (Gerrit), jongen, 396.
PIETERSZ. (Gerrit), provoost, 377. *Alkmaar.*
PIETERSZ. (Hans), hellebardier, 683. *Hamburg.*
PIETERSZ. (Hendrick), jongen, 909. *Ravestein.*
PIETERSZ. (Hendrick), kwartiermeester, 588.
Amsterdam.
PIETERSZ. (Huybert), jongen, 829. *Utrecht.*
PIETERSZ. (Jacob), bootsman, 331. *Enkhuizen.*
PIETERSZ. (Jacob), bootsman, 362. *Bolsward.*
PIETERSZ. (Jacob), jongen, 430.
PIETERSZ. (Jan), 373. *Delft.*
PIETERSZ. (Jan), 397. *Emden.*
PIETERSZ. (Jan), bootsman, 898. *Amsterdam.*
PIETERSZ. (Jan), diamantslijper, 406.
PIETERSZ. (Jan), jongen, 430.
PIETERSZ. (Jan), kuiper, 639. *der Steur.*
PIETERSZ. (Jan), kwartiermeester, 909. *Amster-
dam.*

Pietersz. (Jan), schipper, 386. R. 1615 Jan. 3; 1623 Aug. 15.
 Pietersz. (Jan), stalmeester, 910. *Maasdijk.*
 Pietersz. (Joost), bootsgesel, 919. *Gouda.*
 Pietersz. (Joris), boschietter, 489. *Vlissingen.*
 Pietersz. (Juriaen), 586. *Dantzig.*
 Pietersz. (Juriaen), koksmaat, 458.
 Pietersz. (Laurens), 399. *Alkmaar.*
 Pietersz. (Laurens), stuurman, 378.
 Pietersz. (Merten), jongen, 448. *Akersloot.*
 Pietersz. (Meynert), hooplooper, 688. *Haarlem.*
 Pietersz. (Meynert), onderkoopman, 454. R. 1619. Dec. 20.
 Pietersz. (Pieter), bootsman, 377.
 Pietersz. (Pieter), bootsman, 466. *Amsterdam.*
 Pietersz. (Pieter), boschietter, 557. *Alkmaar.*
 Pietersz. (Pieter), jongen, 396. *Hoorn.*
 Pietersz. (Pieter), jongen, 430. *Amsterdam.*
 Pietersz. (Pieter), onderkoopman, 341, 412.
 Pietersz. (Pieter), opperstuurman, 349.
 Pietersz. (Pieter), rademaker, 831. *Leiden.*
 Pietersz. (Pieter), schipper, 354.
 Pietersz. (Pieter), vrijman, 548. *Lubeck.*
 Pietersz. (Quintijn), zio Wiltfanck.
 Pietersz. (Reynier), scheepstimmerman, 342.
 Pietersz. (Roeloff), schipper, 675.
 Pietersz. (Stoffel), bootsman, 802. *Delft.*
 Pietersz. (Tremis), boschietter, 751. *Delft.*
 Pietersz. (Urbanus), timmerman, 405.
 Pietersz. (Vincent), kwartiermeester, 416. *Vlissingen.*
 Pietersz. (Volkert), bootsgesel, 567. *Rurik.*
 Pietersz. (Willom), boschietter, 331. *Akersloot.*
 Pinel (Steven), koopman, 558.
 Pitaine, zio Peteyn.
 Piets (Frans), korporaal, 738.
 Pluyngraef (Gijsbert Willemsz.), bootsgesel, 949. *Valkenburg.*
 Pol (Evert Dircksz. vander), vendrig, 686, 713.
 Polack (Jan Baptista), 916.
 Pontang (kiui), Grisseesch hoofd, 13.
 Portang (pangeran), Bantamsch hoofd, 346.
 Poglen (Philips van), konstabel-majoor, 841, 858. *Pommeren.*
 Poet (Roelof Jacobsz.), kwartiermeester, 963—964.
 Poppelboom (Anthonio), adelborst, 640, 686, 712.
 Pos (Abraham Pietersz.), schipper. R. 1616 Sept. 11, 16.

Pouwelsz. (Claes), R. 1623 Aug. 15.
 Pouwelsz. (Hendrick), boschietter, 763.
 Pouwelsz. (Jan), bootsgesel, 567. *Amsterdam.*
 Princ (Martin), Engelsch admiraal, 553, 598.
 Prins (Herman Pietersz.), assistent, 537, 658, 947, 960.
 Prins (Jan Ewoutsz.), opperkoopman, 350—351.
 Prom (Thomas), kuiper, 838. *Lens in Artois.*
 Protavi (Kaitjil), hoofd op Solor, 48, 103, 105.
 Provoost (Hendrick), opziener in de school, 952. *Middelburg.*
 Pruyt (Tobias Adriaensz. de), schipper, 667.
 Purf (Jan Willemsz.), timmorman, 399.
 Putger (Merten), adelborst, 545, 601, 852, 918. *Delitzsch.*
 Puttermans (Hans), schipper, 626.
 Puyek (Nicolae). R. 1613 Nov. 30, Dec. 4.
 Puyt (Dirck Jacobsz.), onderkoopman, 846.

Q.

Quellio (Domingo), slaaf, 546. *Coromandel.*
 Quitsuan, nachoda, 935.

R.

Raeff (Wynant), onderkoopman, 747, 947.
 Raemburch (Quirijn Jacobsz. van), opperkoopman, 14, 24, 47, 101—102, 348—349, 372, 378, 399, 401, 440, 446, 454, 662—663. R. 1616 Juli 1, 13, Sept. 21—Nov. 8; 1617 Juli 6, Aug. 2; 1618 Maart 3—17, Juli 10—Sept. 7.
 Ram (Gerrit Adriaensz.). R. 1623 Aug. 15.
 Ramsay (William), stuurman, 662, 767, 787. *Schotland.*
 Ramsey (Willem), zie Ramsay (William).
 Randall (Robert), Engelsch koopman, 708.
 Randenburgh (Geurt Hendriksz. van), adelborst, 688. *Nijmegen.*
 Rasiere (Abraham de), opperkoopman, 399, 438, 678. R. 1615 Jan. 15, Maart 18—Sept. 16; 1618 Febr. 20, Maart 8, 15, 17, Mei 21; 1619 Maart 26.
 Ratoe (pangeran) van Bantam, 247.
 Ratoe (sabandar) van Neira, 247.
 Ravesteyn (Pieter Gilliaz. van), opperkoopman, 384, 391. R. 1617 Jan. 7, 25 Febr. 17, Maart 4.
 Ray (Pieter van), commandeur van het fort Jactra, 512, 977. R. 1618 Nov. 18—Dec. 30.

- RAYNGEL (Augustijn), slaaf, 546, 822.
 RAAEL (Dr. Laurens), Gouverneur-Generaal, 119, 358, 374, 388, 407, 410, 413—414, 417, 419, 442, 459—460, 462, 489—491, 493—495, 497—498, 501, 544, 657, 753, 781, 786, 942. R. 1617 Oct. 18; 1618 Jan. 8; 1619 Maart 23—Aug. 3.
 REECKELNBURCHEN (Hendrick van), lanspassaat, 762.
 REECKELSZ. (Hendrick), mandemaker, 838. *Lier.*
 REMMERTSZ. (Dirck), opperstuurman, 550.
 RENSIGARL (Francisco), slaaf, 546.
 REPOSO (Lazaro), slaaf, 739.
 REVERE (Juliana), slavin, 473. *San Thome.*
 REVERE (Mertijn de), slaaf, 471.
 REVERE (Thomé), slaaf, 473. *San Thome.*
 REYERSZ. (Jan), schipper, 917. *Wieringen.* R. 1621 Febr. 28, April 15.
 REYERSZ. (Cornelis), zie Schoonhooffman.
 REYERSZ. (Marten), schipper, 384, 392. R. 1614 Febr. 5; 1615 Sept. 14, 16; 1616 Dec. 22—1617 Maart 4.
 RETERSZ. (Reyer). R. 1620 Febr. 18.
 REYNDEERTSZ. (Pieter), jongen, 365.
 REYNE (Joan de), Spanjaard, 853.
 REYNIERSZ. (Dirck), sergeant. R. 1618 Oct. 22.
 REYNIERSZ. (Jan), luitenant, vervolgens kapitein, 126, 496. *Gorinchem.* R. 1619 Maart 26.
 REYNIERSZ. (Willem), opperbarbier, 474. *Franeker.*
 REYNST (Gerard), Gouverneur-Generaal, 345, 347, 353—355, 357, 359, 874—875, 454, 465, 471, 474, 502, 576, 585, 602, 618, 739.
 BIEMELANT (Cornelis). R. 1616 Oct. 21, Nov. 24, 26.
 RINGE RINGIN, orangkaja van Selama, 34.
 RIPERTSZ. (Cornelis), 396. *Hoorn.*
 RIPPON (Elie), sergeant, vervolgens luitenant, 681, 752, 847, 852. *Lausanne.*
 RISGENS (Harmen), bootsgezel, 445. *Emden.*
 RITSARTS (Jacob), jongen, 861.
 ROBBERTSZ. (Huybrecht), korporaal, 622. *Bergen in Noorwegen.*
 ROBELLO (Anthonio), slaaf, 545. *Coromandel.*
 ROCHE (Joris), assistent, 568.
 ROCHOSZ. (Jan), opperkuijer, 782. *Delft.*
 RODRIGO (Albert), slaaf, 546. *Coromandel.*
 RODRIGO (Andrea), Japanner, 880.
 RODRIGO (Dackelia), slaaf, 546.
 RODRIGO (Deremia), slaaf, 546.
 RODRIGO (Francisco), slaaf, 546.
 RODRIGO (Joan), slaaf, 740.
 RODRIGO (Pasquael), slaaf, 546.
 RODRIGO (Pedro), slaaf, 545. *Coromandel.*
 RODRIGO (Rodrigo), slaaf, 546.
 RODRIGO (Tugna), slaaf, 546.
 ROELOFFSZ. (Jochem), soldaat, vervolgens korporaal, 743, 852. *Doetinchem.*
 ROELOFFSZ. (Roeloff), bootsman, 405.
 ROELOFFSZ. (Theunis), kistemaker, 572. *Oldenburg.*
 ROGERS (Hans), opperkoopman. R. 1618 Oct. 22.
 ROL (Jan Hendriksz.), opperkoopman, 50, 114.
 BOMBOUTS (Jacob), konstabel, 454. *Vlissingen.*
 ROOCKES (Wybo), zeilmaker, 550. *Harlingen.*
 Root (Pieter Gerritsz.), schipper, 388, 391, 572. *Amsterdam.* R. 1619 Dec. 27; 1620 Febr. 18; 1623 Juni 14, Aug. 15.
 Roposo (Jan), slaaf, 545. *Coromandel.*
 Roposo (Paulo), slaaf, 546. *Coromandel.*
 Ros (Hendrick). R. 1620 Febr. 18.
 Ros (Jan de), kapitein, 20, 686, 699, 703, 712, 715, 720. R. 1621 Febr. 28—Maart 14, April 6, 24.
 ROSSINGIJN (Jan), koopman, 417. R. 1618 Jan. 4, 8, Maart 3, 9.
 RUNSAM (Johannes), koopman, 126, 807.
 RUEL (Jacob Marcusz.), assistent, 442, 456.
 RUFFIJN (Jan), kapitein, 151, 828, 849.
 RUTGERSZ. (Jan), zio Leeuwen (Jan Rutgersz. van).
 RUVS (Jannetien Gilles), jongedochter, 344.
 RIJCKAERT (Jurrien), metselaar, 165. *Wilsoetsried.*
 RIJCKER (Hans de), koopman, 922.
 RIJCKERTSZ. (Cornelis), opperkoopman, 9.

 S.
 SAE (Francisco de), slaaf, 546.
 SAECKELS (Royer), bottelier, vervolgens schipper, 656, 917. *Medemblik.*
 SAEL (Govert Pieteraz.), onderkoopman, 852.
 SAEL (Jan Hendriksz.), vrijman 76, 151, 579, 625, 783, 794.
 SAEL (Jochem Hendriksz.), 265, 687. R. 1621 Febr. 28, Maart 28, April 6, 15, 24, Mei 8, 12, 15.

- SAMAN (Lussia), hoofd van Latoo en Hoewaloï, 729.
- SAMANGAYA, slaaf, 545. *Goeserate.*
- SANCHO, hoofd van Way, 724, 726.
- SANCHO (Manoel), slaaf, 740.
- SANCHO (Paulo), slaaf, 740.
- SANDE (Dirck Pietersz. van de), commandeur, 448, 454, 739.
- SANDERS (Hendrick), bootsgezel, 839. *Bremen.*
- SANDERS (Jacob), bosschietter, 774. *Schotland.*
- SANDERS (Meus), schipper, 84, 772.
- SANTIO, zie Sancho.
- SAPETA, afgezant van Kinelaha Daja, 729.
- SAQUEMONKE, Japanner, 581.
- SARANGH (Manoel), tolk, 455.
- SATTIA (Sri), gezant van Johor, 188.
- SCHAEP (Cornelis Pietersz.), hoogbootsman, 977.
- SCHAFFENBURCH (Melchior), lanspassaat, 743. *Koninsbergen.*
- SCHAFFENHAM (Geen Huygen), schipper, 977. R. 1616 Nov. 24, 26; 1618 Nov. 22, Dec. 26; 1619 Maart 26, Mei 18.
- SCHARLAECKEN (Gerrit Egbertsz.), opperkoopman, 772.
- SCHELLINGER (Christiaen), kapitein, 822, 828, 847, 852.
- SCHELLINGER (Jan), zie Schellinger (Christiaen)¹⁾.
- SCHIEDAM, schipper, 7.
- SCHIER (Bartelt), korporaal, 738.
- SCHOELLENBURCH (Elias), adelborst, 703.
- SCHOFFER (Hans), adelborst, 738.
- SCHOLTS (Bartholomeus), sergeant, 852. *Baerlo.*
- SCHOOF (Jacob), assistent, 916. *Middelburg.*
- SCHOONHOFFMAN (Cornelia Reyersz.), 151, 158, 162—166, 190, 193—194, 196, 199, 203—205, 232, 261, 305, 332—333, 351—355, 680, 761—762, 770, 772—774, 784, 813, 815, 817, 819—851, 862, 865, 880, 934, 937. *Schoonhoven.* R. 1618 Nov. 30, Dec. 4; 1621 Juli 15—Aug. 13, Nov. 21—Dec. 29; 1622 Jan. 1—31, Febr. 9, 12, 15, Maart 3.
- SCHOOTS (Bartholomeus), soldaat, 743. *Breslau.*
- SCHOUTEN (Willem Cornelisz.), schipper, 841, 950.
- SCHOYTS, Japanner, 528.
- SCHOYNDERMAN (Jeronimus), onderzeilmaker, 683.
- SCHWARTZ (Jan Pietersz.), diamantkenner, 821.
- SENEPATI (kiai), Bantamsch hoofd, 247, 571.
- SEQUERA, Portugeesch kapitein, 38—39.
- SEROYES (Michiel), „curateur van 't sicckenhuys”, 955.
- SERYAES (Jacob), barbier, 361.
- SEYS (Gilles), onderkoopman, 126, 455, 747, 807, 956.
- SEYS (Pieter), koopman, 126, 807.
- SICECO, Japanner, 528.
- SIGERA (Domingo), slaaf, 457.
- SILVA (Caspar da), slaaf, 546.
- SILVA (Ventura da), slaaf, 545. *Coromandel.*
- SILVA TELLO (don Juan da), gouverneur der Philippijen, 359, 361, 371.
- SIMSUAN, Chinees te Bantam, 343, 345, 367, 399, 421.
- SIM THUY, Chinees, 946.
- SINE (Gregorio de), slaaf, 546.
- SIPKENS (Sivert), sergeant, 855.
- SIPKES (Sipke), vendrig, 850.
- SIQUELE (Ventura), slaaf, 546.
- SIVERTSZ (Cornelis), schipper, 376. *Rijsdam.*
- SLETHWOLD (William), Engelsch koopman, 929.
- SLEYS (Anthony van der), soldaat, 905.
- SLEYS (Jan Wiggertsz.), kwartiermeester, 564. *Amsterdam.*
- SLUYTER (Hondrick), konstabel, 443. *Bremen.*
- SMAL (Cornelisz.), schipper, 432.
- SMIT (Barent), lanspassaat, 601, 656. *Osnabrug.*
- SMT (Jan Jansz.), bootsman, 614. *Amsterdam.*
- SMT (Jan Martensz.), assistent, 613. *Amsterdam.*
- SMT (Michiel), vrijman, 791. *Lotharingen.*
- SMOGY, gecommitteerde van Noesalaoc, 728.
- SNEL (Michiel Jansz.), assistent, 874.
- SOBERSER (Christoffel), soldaat, 682.
- SOEBESINA, gedeputeerde van Ihamahoe, 727, 734.
- SOEST (Hendrick van), voorlezer, 137, 471.
- SOLERS (Roelant), bosschietter, 684. *Londen.*
- SONCK (Martinus), advocaat-fiscal, later gouverneur van Bandn, 15, 22—23, 25, 28—30, 61, 118, 135, 145, 147, 233, 256—257, 260, 265—266, 268, 272, 275, 277, 282, 292, 627—628, 675, 680, 697, 702, 711, 717, 721, 898, 926—927, 945. R. 1619 Sept. 5; 1620 Jan. 15, Febr. 18—Dec. 30, 1621 Febr. 28—Mei 15.

¹⁾Dezelfde persoon moet zijn bedoeld.

- SONDACH** (Bastyaen), soldaat, 657. *Diedenhofen*.
SOOP (Anthony Cornelisz.), koopman, 957.
SOPOKTA (Radja), hoofd van Latoe en Hoewaloë, 723.
SOURY (Andries), opperkoopman, directeur van Coromandel, 73, 94, 97, 177, 179, 187, 208, 325, 362, 368, 370, 434, 450, 479, 487, 494, 497, 504, 524, 780, 783, 902, 945. R. 1615 Aug. 25—Sept. 16; 1618 Dec. 25; —1619 Jan. 3—April 9, Mei 28—Juli 27.
SOUZA (Gonsalvo de), slaaf, 546.
SOUZA SAMPAIO (Martin de), Portugees, 38—39.
SPAEK (Rutger), bootsgezel, 396. *Wamel*.
SPALDINON (Augustine), Engelsch koopman, 122, 814.
SPECRT (Diedloff), sergeant, 939. *Groningen*.
SPERX (Jacques), opperhoofd in Japān; Raad van Indië, 58, 60, 231, 342, 362, 396, 501, 843, 856—858, 864, 862, 891, 902, 945. R. 1621 Dec. 16—1622 April 22; 1622 Mei 3—1623 Jan. 31.
SPEELT (Herman van), luitenant-gouverneur, later gouverneur van Amboina, 21, 23, 25, 28—30, 36, 49, 61—66, 113, 116, 132, 143, 146—148, 244, 249, 260, 265—266, 268—269, 273, 276—277, 280—282, 292, 492, 497, 697, 706, 711, 724, 737, 740, 927, 945. R. 1619 Febr. 5—April 2; 1621 Febr. 20, Mei 22—Juni 19.
SPIEGEL (Gerrit Dircksz.), assistent, 342.
SPIERINGH (Cornelis), koopman, 102, 104, 668.
SPILBERGEN (Bartholomeus van), schipper, 569, 589. R. 1619 Dec. 27; 1620 Febr. 18.
SPILBERGEN (Joris van), commandeur, 450, 585. R. 1616 Sept. 16—Nov. 16.
SPITS (Hendrick), vendrig, 686, 712.
SPUKNICH (Cornelis), sergeant, 627.
STADTLANDER (Dirck), soldaat, later vendrig, 672, 712. *Oldenburg*.
STAEL (Lucas Arentsz.), boatsman, 453. *Dordrecht*.
STAETS (Gillis), soldaat, 466.
STALPAERT (Vincent), assistent, 753.
STAMPER (Willem Willemsz.), bosschoter, 615. *Brouwershaven*.
STEENE (Anthonie van den), soldaat, 586.
STEENHUYSE (Hans), soldaat, 603. *Kortrijk*.
STEFFENS (Daniel), bosschoter, 405. *Koningsbergen*.
STERCK (Abraham), opperkoopman, 343, 348, 368. R. 1615 Mei 18, Juni 27.
- STEVENSZ.** (Jan), bosschoter, later kwartiermeester, 615. *Teklenburg*.
STEVKNSZ. (Thijs), sergeant, 496. *Hoorn*.
STREYL (Daniel van der), vendrig, 685, 612.
STOCKEMANS (Hans), kuiper, later schipper, 470, 688, 960.
STOFFELSZ. (Abraham), soldaat, 462. *Antwerpen*.
STOFFELSZ. (Hendrick), bootsgezel, 763.
STOOF (Adriën Woutersz.), commandeur, 379, 463, 649, 737—739.
STORM, koopman, 327.
STORM (Jan), lijfschut van den Generaal, 905.
STRALEN (Nowee van), lijfschut van den Generaal, 572.
STRAENVEURDEN (Gomarus van), ingenieur, 742.
STRENGE (Marten van der), opperkoopman, 490, 628, 630—632. *Goes*. R. 1616 Mei 3; 1617 Febr. 27—April 22.
STROBANCES (Augustinianus), advocaat-fiscaal, 123—123, 858, 864, 947, 955.
STRUYFF (Symon Cornelisz.), onderstuurman, 382.
STRUICKER (Abraham), luitenant, 483, 545, 680, 753, 820, 858, 938, 977. *Wezel*. R. 1618 Oct. 22.
STRUICKER (Isacq), lijfschut van den Generaal, 572, 948. *Wezel*.
STULINGH (Christiaen), fiscaal in de Molukken, 126, 806—807.
STURLING (Barent), korporaal, 766. *Wennige*.
STUYFELING (Jacob), diamantslijper, 405. *Middelburg*.
STIJNS (Jan), baljuw van Incentra, 259, 593, 613, 615, 639, 671, 821, 874, 978, 980. *Antwerpen*.
STAERZ (Bartholomeu), slaaf, 419.
SUDAN (Anthonio), slaaf, 740.
SUCHÉ (Anthonio), slaaf, dienaar van den geweldige, 433, 560. *Rochang*.
SUY (Pieter), assistent, 402, 409.
SUYLEN (van), zie Zuylen.
SCYLENSTEYN (Cornelis van), kapitein, 178, 181, 187, 753, 820, 854, 858.
SCYSE, zie Souza.
SWEERS (Jan), konstabel, 950.
SWERT (Abraham de), voorlezer, 782. *Middelburg*.
SWERT (Willem), hooplooper, 775.
SWERT (Hendricksz.), basschoter, 444. *Haarlem*.
SYBON, slaaf, 775. *Masoelipatnam*.

- SYBRANTSZ. (Claes Tjerok), schipper, 401, 410,
 509, 873. R. 1623 Mei 19—Aug. 30.
 SYMENSZ. (Dirok), bootsman, 442. *Amsterdam*.
 SYMENSZ. (Frederick), jongen, 430. *Amsterdam*.
 SYMENSZ. (Jacob), boschietter, 568. *Amsterdam*.
 SYMENSZ. (Laurens), schipper, 438. R. 1618
 Maart 3—Juli 29.
 SYMENSZ. (Theunis), bootsman, 438. *Haarlem*.
 SYMENSZ. (Willem), zilemaker, 470. *Hoorn*.
 SYMON, hoofd van Baguala, 724.
 SYMON, hoofd van Ema, 724, 726.
 SYMONSZ. (Claes), opperstuurman, 391. *Ven-
 huizen*.
 SYMONSZ. (Jacob), kwartiermeester, 743.
 SYMONSZ. (Symon), bootsman, 754. *Haarlem*.
 SYMONSZ. (Symon), jongen, 365.
 SYMONSZ. (Vincent), schipper, 908. *Amsterdam*.
 SINTS (Wouter), hoogbootsman, 441. *Workum*.
 SITSES (Hormann), jongen, 823. *Sneek*.
 SYVERTSZ. (Pieter), schipper, 225.
 SYVERTSZ. (Syvert), boschietter, 765.
 SYVERTSZ. (Wessel), bootsman, 445. *Hoorn*.
 SWERIUS (Pieter Hendrick), secretaris van den
 Gouverneur-General Reael. R. 1617 Oct.
 13; 1618 Jan. 8.
- T.**
- TABEA, afgavaardigde van Kimelaha Daja, 729.
 TABERPOEK, afgavaardigde van Hamahoe, 727,
 734.
 TAGELIJN, slaaf, 545. *Goeserate*.
 TAEL (Synen Reyndertsz.), kok, 441. *Euk-
 huizen*.
 TAKELS (Wopke), bootsman, 432.
 TAS (Pieter Willemsz.), jongen, 430. *Amsterdam*.
 TATS (Gerrit Gerritsz.), kniper, 432.
 TEEUS (Laurens), kwartiermeester, 392.
 TEIXEIRA (Ventura), slaaf, 119, 951. *Mogu*.
 TESSERO (Ventura), zie Teixeira.
 TETEDESSI, orangkaja van Noesalaoe, 728.
 TEUNISZ. (Elias), lanspassaat, 743. *Straalsond*.
 TEUNISZ. (Michiel). R. 1619 Maart 26.
 TEUNISZ. (Willem), provoost, 385, 977.
 THAGEMINA, slaaf, 545. *Goeserate*.
 THEUNISZ. (Frans), hoogbootsman, 433.
 THEUNISZ. (Hans), tamboer, 939.
 THEUNISZ. (Jacob), bootsman, 672. *Delft*.
 THEUNISZ. (Lucas), bootsman, 432.
 THIAN, Moor van Masoclipatnam, 545.
- THIELEN (Joost Jacobsz.), voorlezer, 447.
 THINBINGEN (Jan), assistent, 786.
 THOEL (Hillebrant), bootsman, 488. *Hamburg*.
 THOMASZ. (Adolf), opperkoopman, later vrij-
 man, 76, 621, 623—624. *Gotteren*¹⁾. R. 1620
 Jan. 14—Maart 7, April 18, 19, Juni 8, 19,
 24, Juli 13—21.
 THOMASZ. (Claes), assistent, 957. *Helmond*.
 THOMASZ. (Crijn), metselaar, 591. *Amsterdam*.
 THOMASZ. (Gerloff), metselaar, 591. *Amsterdam*.
 THOMASZ. (Jan), opperkoopman, 782.
 THOMASZ. (Lenart), schipper, 363, 425. R. 1617
 Juni 23; 1618 Mei 21.
 THOMASZ. (Marten), jongen, 396. *Hoorn*.
 THOMASZ. (Thomas), koksmat, 557. *Amsterdam*.
 THOMÉ, radja van Noesanivel, 726.
 THONISZ. (Jan), kuiper, 377.
 THOSOO, Japanner, 528.
 THOUATS, Japanner, 766.
 THYMESZ. (Willem), vrijman, 548. *Haselinnen*.
 THIJSZ. (Hendrick), smid, 416.
 THIJSZ. (Jan), opperkoopman, 356. *Hoorn*.
 THIJSZ. (Pieter), kwartiermeester, later schip-
 por, 473, 489, 587. *Rotterdam*.
 THIJSZ. (Symon), bootsgezel, 763.
 THIJSZ. (Volckert). R. 1615 Deo. 29; 1623 Aug.
 15.
 TICCO, partijganger van Kimelaha Daja, 257.
 TINNEGIERTER (Magnus), boschietter, 465. *Ant-
 werpen*.
 TJAERTSZ. (Roeloff), jongen, 462. *Het Bildt*.
 TJERCKSZ. (Gerrebrant), 377.
 TJERCKSZ. (Hendrick), jongen, 396. *Emden*.
 TJERCKSZ. (Thomas), botteliersmaat, later vrij-
 man, 466, 828. *Warmenhuizen*.
 TOBELINGH (Claes Martensz.). R. 1617 Dec. 11
 —18.
 TOBIASZ. (Abraham), metselaar, 591.
 TOBIASZ. (Lubbert), jongen, 828. *Jever*.
 TOMKE, Japanner, 528.
 TONGERLOO (Thomas van), assistent, 629, 694.
 TONISZ. (Willem), zie Teunisz.
 TOPKES (Ipke), jongen, 430. *Makkum*.
 TOUENKR (François), bootsman, 458. *Brest*.
 TOURNOY (Claes), jongen, 361.
 TOURSHATCHIEU, gouverneur van Hochieu, 305.
 TOUWALY, hoofd van Kambelo, 735.
 TOWERSON (N.), Engelsch schipper, 122—123,
 814.

¹⁾ Deze geboorteplaats is vermeld in deel II, 766.

TRIP (Jacob), commandeur, 753, 767, 772.
 TROMPER ('Theunis Willemesz.), assistent, 755.
 TURCK (Dirck Jancez.), kajuitwachter, 352.
 TURNINGER (Anthonio), hellebardier, 683. *Colmar.*
 TYMENsz. (Jan), boatsman, 365. *Joure.*

U.

UFFELEN (Abraham van), opperkoopman, 9,
 96—98, 177, 187, 208, 211, 291, 311, 322, 556,
 618, 624, 629, 676, 680, 747, 752, 757, 783, 928,
 945, 981, 983. *Amsterdam.* R. 1619 Dec. 20;
 1620 Aug. 28—Dec. 30; 1621 Juli 27—Oct. 15.
 UFFELET (Nicolae), Engelsch koopman te
 Bantam, 441, 475.
 ULARAKBAY, boodschapper van den gouver-
 neur van Kendal, 204.
 UMBERATO, orangkaja van Lontor, 31.

V.

VACILLARE (Fray Joao de), Portugees, 38.
 VAECHT (Hendrick), opperkoopman, 369, 405—
 406, 414. R. 1620 Febr. 18.
 VAEEL (Isack de), opperkuijer, 802. *Kuilenburg.*
 VAEZ (Anthonio), slaaf, 545.
 VAEZ (Domingo), onderschoolmeester, 256,
 502. *Amboina.*
 VAEZ (Gonsalo), slaaf, 740.
 VAEZ (Pedro), slaaf, 740.
 VAEZ (Pedro de), soldaat, 739.
 VALCK (Cees de), smid, 591. *Merksem.*
 VALCK (Marten), opperkoopman, 57, 179, 411.
 VALCK (Pieter Gerritsz.), boschietter, 466.
 VECHTERSZ. (Vechter), bootsgezel, 373.
 VELDE (Adriaen van de), apointe, 627, 629.
 VELINCX (Gerard), opperkoopman, 455, 627,
 629, 661, 665. R. 1620 Dec. 5.
 VELTHUYS (Jan Ericksz.), assistent, 412.
 VENANT (Gillis), assistent, vervolgens koop-
 man, 473, 873, 978.
 VENNE (Jan van de). R. 1620 Febr. 18.
 VENTURA, slaaf, 740.
 VENTURO, slaaf, 740.
 VERBEECX (Symon Baltes), botteliersmaat, 898.
 VERBURCH (Huybrecht), korporaal, 763.
 VERDELFF (Gerrit), vendrig, 355.
 VERRAKE (Adriaen Adriaensz.), opperkoopman,
 772.
 VERNOKFF (Pieter Willemsz.), admiraal, 368,
 381, 388, 393, 474, 487, 491, 889.

VERHULT (Adam), opperkoopman, 199, 866. R.
 1617 Juni 23—Juli 27.
 VERLOREN ARBSYT (Cornelis Gerritsz.). R. 1619
 Mei 18, Dec. 20.
 VERMTER (Lambert), kapitein, 858, 951, 959.
 VERNAT (Juan), opperkoopman. R. 1618 Oct.
 22.
 VERFLANCKEN (Cornelis), soldaat, 602. *Antwer-
 pen.*
 VERSCHEBALY (Jan), boschietter, 443. *Slippe.*
 VERSCHNICK (Pieter Abramamsz.), hooplooper,
 557.
 VESTERMAN (Volckert Heero), opperkoopman,
 36, 266, 281, 661, 665, 680. R. 1620 Dec. 5;
 1621 April 6, 15, 24, Mei 8.
 VIANEN (Cornelis Jansz.), opperkoopman, 184,
 858.
 VIANEN (Gijsbrecht vnn), gouverneur der Mo-
 lukken, 459—460. R. 1618 Oct. 4, 5.
 VIL (Johan), slaaf, 546. *Goescrate.*
 VISNIGHT (Huybert), opperkoopman, 96—97.
 VISSCHER (Coert Geurtsz.). R. 1623 Mei 15.
 VISSCHER (Jan Jansz.), opperkoopman, 283—
 284, 927.
 VISSCHER (Merten Jansz.), alias Vogel, kapitein,
 20—21, 23, 254, 686—687, 690, 695, 698—699,
 712, 733, 917. R. 1621 Febr. 28—Maart 14,
 April 6, 15, 24, Mei 8, Juni 7.
 VITS (Michiel), adellhorst, 713. *Rothenburg.*
 VLEYSHOUWER (Thijs Cornelisz.), secretaris van
 den Gouverneur-Generaal, 312, 385, 587,
 510, 833, 917, 950, 955. R. 1617 Jan. 25—Oct.
 9; 1618 Jan. 19—Dec. 30; 1619 Maart 28—
 1622 Aug. 29.
 VOGL (Jan de), opperkoopman, 247, 265, 271,
 680, 712. R. 1621 Febr. 28, Maart 3, April 15.
 VOGL (Jan de), soldaat, 466.
 VOGELAER (Abraham de), sabandar, 267.
 VOLCKERTSZ. (Elyas), schipper, 338, 340.
 VOLCKERTSZ. (Volekort), boschietter, 682. *Am-
 sterdam.*
 VOORT (Hans van der), „tresselijck cooppman
 van Amsterdam”, 326. *Amsterdam.*
 VRIES (Dirck Allertsz. de), schipper, 364—365.
 R. 1615 Maart 18—Juni 1; 1616 Mei 24—
 Juni 7.
 VRIES (Gerrit Douwesz. de), schipper, 126. R.
 1616 Nov. 2—8; 1618 Oct. 22, Nov. 20—22;
 1619 Maart 7, 10, 26, Mei 18.
 VRIES (Laurens de), sergeant, 939. *Fleensburg.*

VRIES (Tjerek Sybrantsz. de), schipper, 376—
377, 571. *Hoorn.* R. 1619 Maart 26, Mei 18,
Dec. 27; 1620 Febr. 18.

VROECH BEDURVEN (Cornelis Cornelisz.), onder-
stuurman, 666. R. 1620 Dec. 5.

W.

WAEL (Jan Claesz. de), assistent, 378.
WAEL (Tobias de), jongen, 572.

WAEL (Willem Jansz. de), opperkoopman, 102.
R. 1617 April 16—Aug. 22.

WAGENVELT (Cornelis Cornelisz.). R. 1621
Maart 7, 8.

WAGENVELT (Pieter Pietersz.), opperkoop-
man, 712, 737. R. 1618 Dec. 26; 1619 Mei 18
Dec. 20; 1620 Febr. 18; 1621 April 6, Juni 7.

WALE (Adriaen de). R. 1620 Febr. 18.

WARBOUTSZ. (Claes), schipper, 715. R. 1623
Aug. 15.

WARGA, gezant van den gouverneur van Tegal,
121.

WARMOLTS (Adam), barbier, 450. *Groningen.*

WATTAMOERI, orangkaja van Noesalnoe, 728.

WATTIMENA, orangkaja van Labetake, 31.

WAITINGH, hoofd der Chinezen te Jacatra,
316.

WATTIWAYLAIN, gecommitteerde van Ihama-
hoe, 734.

WATTS (William), konstabelsmaat, 763. *Schot-
land.*

WEEKSTEEN (Ananias), bootsman, 890. *Leiden.*

WEELINCK (Jordaen), opperkoopman, 332—
333.

WELDRIGH (Richard), Engelsch koopman, 281,
708.

WELL (Merten van der), vendrig, 686.

WESENES (Coenraed Ghijsbertsz. van), school-
meester, 918. *Haarlem.*

WERCKEN (Isack Cornelisz. van de), koopman,
758, 846.

WERFF (Philips Adriaensz. van der), assistent,
later vrijman, schepen van Jacatra, 379, 539,
613, 656, 828, 981. *Leiden.*

WESICK (Jan van), opperkoopman, 622.

WESSELSZ. (Otto), konstabelsmaat, 909. *Enk-
huizen.*

WESTERHOLT (Otto van), assistent, 812.

WESTERWOLT (Adain), opperkoopman, 563,
582. R. 1619 Dec. 22—1620 Jan. 15.

WEYERS (Joris), soldaat, 831. *Grevenbroich.*

WIGGERSZ. (Adriaen), assistent, 751. *Amster-
dam.*

WIGGERSZ. (Claes), bottelier, 377.

WILDE (Michiel), soldaat 392. *Steenwijk.*

WILLEMSZ. (Abel), jongen, 418.

WILLEMSZ. (Abraham), bootsman, 846. *Haar-
lem.*

WILLEMSZ. (Abraham), onderstuurman, 532.
Hoogwoud.

WILLEMSZ. (Adriaen), bosschieter, 560. *Dirks-
land.*

WILLEMSZ. (Adriaen), bosschieter, 602. *Zwar-
tewaal.*

WILLEMSZ. (Andries), dienaar van de Carpen-
tier, 957.

WILLEMSZ. (Bartelt), huistimmerman, 767.
Haarlem.

WILLEMSZ. (Cornelis). R. 1623 Aug. 15.

WILLEMSZ. (Cornelis), bootsgezel, 905. *Gouda.*

WILLEMSZ. (Eldert), jongen, 823. *Amsterdam.*

WILLEMSZ. (Gijsbert), bosschieter, 416. *Sneek.*

WILLEMSZ. (Jan), schipper, 394, 443, 463, 563,
617. R. 1616 April 27; 1618 Maart 15, Juli
10, Oct. 22, 28; 1619 Maart 26, Dec. 20; 1620
Febr. 18.

WILLEMSZ. (Joris), bosschieter, 560. *Amsterdam.*

WILLEMSZ. (Marten), opperman, 592.

WILLEMSZ. (Matthijs), kwartiermeester, 865.
Den Haag.

WILLEMSZ. (Pieter), bootsgezel, 377.

WILLEMSZ. (Pieter Jan). R. 1623 Aug. 15.

WILLEMSZ. (Rijnbrant), bosschieter, 802. *Rot-
terdam.*

WILLEMSZ. (Willem), bootsgezel, 905. *Amster-
dam.*

WILLEMSZ. (Willem), hooplooper, 683. *Franeker.*

WILLEMSZ. (Willem), jongen, 430. *Leiden.*

WILLEMSZ. (Willem), soldaat, 375. *Enkhuizen.*

WILLER (Hans), apointe, 544. *Solothurn.*

WILICH (Hendrick van), vendrig, 847.

WILS (Joseph). R. 1623 Aug. 15.

WILTFANCK (Quintijn Pietersz.), schipper, 324,
538, 562, 589. R. 1623 Aug. 15.

WINTER (Pieter), bootsman, 919. *Leiden.*

WIT (Borchem Pietersz. de), kapitein 355.

WITT (Claes Jansz.), zwaardveger, later vrij-
man, 822, 874. *Welster.*

WITK (Jacob Pietersz. de), schrijver, 431.

WOLFF (Daniel de), korporaal, 355, 977.

WOLFF (Willem Cornelisz.), portier der loge te Jacatra, 442. <i>Breda</i> .	WYNRANTSZ. (Abel), bootsman, 432.
WONDERAER (Sebald), assistent, vervolgens onderkoopman en opperkoopman, 386, 473, 619, 977. <i>Amsterdam</i> . R. 1619 Dec. 27.	WYBRANTSZ. (Pieter), jongen, 430. <i>Amsterdam</i> .
WOOLMAN (Henry), Engelsch koopman. R. 1621 Juni 7.	WYBRANTSZ. (Volkert), bootsman, 444. <i>Emden</i> .
WOUTERSZ. (Adriaen), zie Stoop.	WYLL (Reyter Pietersz. van dor), assistent, 596.
WOUTERSZ. (Anthony), assistent, 765. <i>Amster-</i> <i>dam</i> .	WYNANTS (Pieter), predikant, 372.
WOUTERSZ. (Cornelis), kwartiermeester, 958. <i>Hoorn</i> .	
WOUTERSZ. (Elbert), opperkoopman, 126, 807.	Y
WOUTERSZ. (Jan), adelborst, vervolgens luiten- nant 544, 712. <i>Ochten</i> .	YSBRANTSZ., zie Isbrantsz.
WOUTERSZ. (Nicolaes), barbier, 561. <i>Krimpen</i> .	YSMAEL, zie Ismael.
WTBOLT (Steven), onderkoopman, 392.	
	Z
	ZEEMAN (Jan), vrijman, 951.
	ZURCK (Gaspar van), commandeur, 365, 368, 438. R. 1614 Febr. 5.
	ZUYLEN (Bartholomeus van), onderkoopman, 409, 977.

AANTEKENING.

In de vorige deelen zijn vermeld de geboorteplaatsen der volgende in deel III niet voorkomende personen:

ANTHONISZ. (Dirck), bootsman, I, 174. <i>Delft</i> .
ARIEN, vrijman, II, 783. <i>Breda</i> .
CLAESZ. (Gerrit), stuurman, II, 741. <i>Amsterdam</i> .
GILLESZ. (Gilles), II, 341. <i>Haarlem</i> .
JANSZ. (Cornelis), vrijman, II, 783. <i>Hoorn</i> .
JANSZ. (Hendrick), soldaat, II, 327. <i>Haarlem</i> .
JANSZ. (Hendrick), vrijman, II, 783. <i>Zutphen</i> .
JANSZ. (Jan), II, 299. <i>Limburg</i> .
JANSZ. (Michiel), vrijman, II, 783. <i>Pommeren</i> .
LAURENSZ. (Jacob), vrijman, II, 783. <i>Den Briel</i> .
PLATE (Joris), vrijman, II, 783. <i>Rijsel</i> .
THEUNISZ. (Albert), bosschietter, I, 174. <i>Koningsbergen</i> .

Met bijtelling der bovenstaande zijn de in het register der persoonsnamen op deel III vermelde geboorteplaatsen aldus te verdeelen:

Amsterdam en naaste omgeving, met inbegrip der provincie Utrecht	152
(Amsterdam 96, Haarlein 19, Utrecht 8, Edam 7, Amersfoort, Monnikendam en Weesp ieder 3, Schellingwoude, Wormer en Zaandam ieder 2, Beverwijk, Broek in Waterland, Eemnes, Loosdrecht, Naarden, Nederhorst den Berg en Purmerland ieder 1).	
Noorderkwartier	119
(Hoorn 48, Enkhuizen 30, Alkmaar 16, Medemblik en de Rijp ieder 3, Akersloot, Kollhorn en Waard ieder 2, Assendelft, Hem, Hoogwoud, Huisduinen, Jisp, Stapelhorn, Terschelling, Venhuizen, Vlieland, Warmenhuizen, Westwoud, Wieringen en Winkel ieder 1).	

Manssteden en omgeving	129
(Delft 33, Rotterdam 18, Dordrecht 14, Leiden 12, Gouda 9, Gorcum 8, Schiedam 5, Goeree, den Haag, Heusden, Oude Wetering, Persijn en Vianen ieder 2, Alphen, Bent- huizen, den Briel, Dirksland, Goervliet, 's-Gravenmoer, Hillegom, Krimpen, Maasdijk, Nieuwpoort, Oud-Beierland, Sommelsdijk, Valkenburg, Werkendam, Willemstad, Woerden, Zevenhoven en Zwartewaal ieder 1).	
Zeeland en westelijk Noord-Brabant	43
(Middelburg 15, Vlissingen 14, Arnemuiden en Breda ieder 3, Goes 2, Brouwershaven, Oosterwijk, Rozendaal, Tholen, Veero en Zevenbergen ieder 1).	
Friesland	48
(Leeuwarden 10, Harlingen 8, Bolsward 3, 't Bildt, Dokkum, Franeker, Joure, Sneek ieder 2, Ameland, Bitjagerslam, Eernewoude, Hantum, de Lemmer, Makkum, Rijssdam, St. Anna Parochie, St. Jacobi Parochie, Sloten, Sijpe en Workum ieder 1).	
Stad en Lande	11
(Groningen 10, Appingedam 1).	
Overijssel	10
(Kampen 4, Deventer, Kuinre, Oldenzaal, Stoenwijk, Vollenhove en Zwolle ieder 1).	
Gelderland en aangrenzende Maasstreken	26
(Nijmegen 4, Arnhem 3, den Bosch, Doetinchem, Kuilenburg, Leeuwen en Ravestein ieder 2, Beesd, Crevecœur, Grave, Harderwijk, Nijkerk, Ochten, Wamel, Zetten en Zutphen ieder 1).	
Totaal Republiek	533
Overige Nederlanden	44
(Antwerpen 12, Brussel en Nieuwpoort ieder 3, Doornik, Duinkerken, Gent, Rijssel ieder 2, Brugge, Damme, Dendermonde, Eindhoven, Helmond, Hondschoote, Kortrijk, Lens in Artois, Leuven, Lier, Luik, Maastricht, Mechelen, Merxem, Moerbeke, Rijke- ghem, Veurne en Wolferdinge elk 1).	
Oostfriesland, Oostland en naargrenzende delen van Nederduitschland	103
(Emden 15, Hamburg 13, Bremen 8, Dantzig en Jever elk 6, Tonningen 5, Ditmarschen en Oldenburg elk 4, Koningsbergen, Lubbeck, "Pommeren" en Witmond elk 3, Esens 2, Flensburg, Gardingh, Greifswald, Greven, Grevenbroick, Hasel, Hasellinnen, Husum, Jeveradorp, Kolberg, Lunenburg, Marienhof, Nettelinghen, Nieuwhovon, Noordfries- land, Norden, Odels, Ratzeburg, Riga, Schoonbergh, Segelbergh, Straalsond, Taen, Tieckenburg, Tinekhove, Tion, Treptow in Pommeren, Welator elk 1).	
Rijland en Westfalen	18
(Wezel 4, Aken 3, Keulen 2, Baarlo, Beveren, Duren, Dusseldorf, Goch, Kleefsland, Linnburg, Munster, Osnabrug elk 1).	
Hoogduitschland	13
(Breitenstein, Breslau, Bretten, Colmar, Daltisch, Gleibich, Guber, Kurbach, Lotha- ringen, Rothenburg, Straatsburg, Wilaectarie, Wennigk elk 1).	
Zwitzerland	5
(Biel, Einsiedel, Lausanne, St. Thome in Walslant, Solothurn).	
Denemarken	7
(Steun 3, Arvik, Gotteren, Kopenhagen en Rurik elk 1).	
Noorwegen	5
("Noorwegen" 3, Bergen en Flocke elk 1).	
Zweden	3
(Stockholm 2, "Zweden" 1).	
Engeland	4
(Exeter, Londen, Watway, Werrison).	

Schotland	4
(„Schotland” 3, Aberbrothock 1).	
Frankrijk	4
(Brest, Hesdin, Kamerijk, Montlhéry).	
Italië	1
(Taormina).	
Spanje	3
(„Spanje”, Cordoba, Madrid).	
Portugal	11
(Lissabon 5, Oporto 4, St. Michiel 1, Vianen 1).	
Totaal Europa buiten de Republiek	225
Negapatnam	1

Het Nederlandsch karakter der Compagnie overweegt veel meer dan in deze cijfers uitkomt: men zie het overgroot getal namen van kennelijk Nederlandschen oorsprong waarbij de geboorteplaats niet is opgegeven. Bijna nooit geschiedt dit bij de hogere rangen; men weet echter dat Coen zelf uit Hoorn is, Both en Stoven van der Hagen uit Amersfoort, Houtman uit Gouda, Reynst, Reael, de twee Dedels uit Amsterdam, Wollebrant Geleynsz. uit Alkmaar, enz. enz.

Van 95 gekleurde dienaren en slaven blijkt mede de herkomst:

Voor-Indië	76
(„Coramandel” 24, Gocserate 18, San Thomé 15, Masoclipatnam 8, Malabar 2, Bandura, Chave, Cochinchina, Goa, Hougly, Mogu, Negapatnam en Rochang ieder 1).	
Maleische Archipel	8
(Soekadana 2, Amboina, Bima, Boston, Manila, Timor, Toetekely elk 1).	
Andere landen	11
(Japan 8 ¹), Armenië, Macao en de Mayottes elk 1).	

¹⁾ Niet meer dan enkele der vele Japansche soldaten in Compagnie's dienst worden in het werk met name genoemd.

REGISTER DER PLAATS- EN VOLKSNAmen¹⁾.

A.

- Abobo, 728.
Aboro, 721.
Acapulco, 201, 207, 588.
Aden, 350.
Afrika, 294.
Agra, 917.
Ahoesen, 726.
Ai (Poeloe), 15, 19, 24, 29, 33—35, 64, 114, 118, 249, 256, 353, 359, 492, 551, 652, 681, 686—687,
689—690, 697, 699—700, 702, 704, 712—713, 715, 717—720, 722.
Ainan, zie Hainan.
Alang, 252, 724, 726.
Alfoeren, 250, 319, 721, 729.
Amahai, 49, 250, 721—725, 731.
Amahoesi, 726.
Amanaban, 348—349.
Amantelo, 726.
Amawayl, 725.
Amblau, 33, 55, 67, 250, 317, 724—725.
Amboina en Amboinezen, 3—5, 12—19, 21—38, 45—50, 54—69, 73, 75, 96, 110—119, 123—134,
137—150, 157, 160, 162, 174, 177, 191—195, 202, 209—210, 212, 229, 231—232, 242—246, 249,
251, 254, 256—260, 261—269, 273, 275—276, 279, 283—294, 296—298, 300—304, 306, 310,
317—321, 338—348, 353, 355—357, 360, 368, 370, 372—375, 377—378, 382—383, 390—391,
400, 406—407, 409—410, 413—415, 420, 417, 455—456, 459—462, 467, 472—473, 475—476, 481,
483—486, 489—498, 500, 502—503, 505, 508, 515, 523, 541—543, 547—552, 554, 559—561, 563,
565, 568, 577—578, 580—581, 583, 587—588, 592—593, 595, 603, 607, 621, 624, 632—633, 639—
640, 642—643, 650—652, 670—671, 674, 676, 681, 683—688, 697, 706—707, 711—712, 715, 721,
723—724, 730—737, 750, 769—770, 777—779, 782—784, 808—810, 812—814, 816—817, 819,
825—826, 830—831, 835, 851, 860—861, 866, 891, 902—903, 911, 917—919, 925—926, 933, 941
—943, 975.
Amet, 728.
Amoy, 950.
Amsterdam, 336, 376, 525, 875, 945.
Amsterdam (kamer), 200, 208, 232, 238, 526, 539, 605, 629, 654, 678, 896, 934.
Angkee (rivier van), 10, 520, 525, 626, 634, 638.
Anjer, 7, 565, 741.
Antoonensi, 729.
Arabië, 90, 136, 227, 233, 306, 317, 319—351, 381, 383, 386—387, 436, 456, 460.
Arakan, 186, 227, 781.
Armenië, 608.
Aroe-eilanden, 66, 257, 280, 911.

1) De getallen lager dan 328 verwijzen naar de brieven.

Asiloeloe, 724, 727.

Atjeh en Atjehers, 6, 42, 57, 74, 91, 109—110, 176—177, 180, 189, 206, 229—230, 263, 269, 296—298, 309, 319, 323, 332—334, 347, 356, 364, 372, 380—381, 398—401, 408, 438, 472, 512, 517, 519, 535—537, 558, 561, 568—569, 583—584, 587, 594, 600, 620, 632, 637, 639—640, 643, 648—649, 653, 655, 675, 788—792, 800, 835, 859, 861—862, 861—865, 872, 876, 881, 883, 892, 910, 916, 938.

Austraelische quartieren, 756, 793.

Azië, 886.

Azoren (de), 236, 313, 966.

B.

Babi (Poeloe), 886, 881.

Baguala, 724, 726.

Balamboan (straat), 918.

Bali en Baliërs, 14, 24, 44, 47, 256, 351, 491, 551, 568, 577, 590, 730.

Bali (straat), 486, 541, 918.

Banda en Bandaneezen, 4, 5, 15—30, 33—37, 40—45, 48, 57—69, 73—76, 91, 94, 96, 110—118, 120, 123—150, 157, 160, 162, 168, 174—177, 193—195, 202, 209—210, 212, 229—233, 243, 245—246, 249, 251, 255—261, 264—268, 272—282, 284, 287—294, 296—298, 300—304, 306, 310, 317—321, 333, 341, 352—353, 355, 357, 368, 370, 372—375, 377—378, 382—383, 389—391, 400, 406—407, 409—411, 413—415, 417, 455—456, 459—460, 462, 467, 472—473, 473—476, 481, 489—493, 496—500, 523, 542—543, 547, 549—552, 554, 559—660, 563—565, 570, 577, 583—585, 587—588, 593, 595, 616, 619, 621, 624, 628, 630, 632—633, 637—638, 640, 642—643, 651—652, 670—671, 674, 676, 684—685, 687—709, 711—715, 718—723, 730—733, 737, 745, 753, 755, 759—760, 768—770, 777, 779, 781—784, 788, 792—793, 796, 810, 812—820, 825—826, 830, 835, 849, 851, 855, 860—861, 894, 898—900, 902—903, 907, 911, 917, 919, 925—927, 936, 941—943.

Banka, 883—884, 887—888.

Bautam en Bantammers, 7—9, 80, 82, 100, 108, 121—123, 132, 135, 191, 232, 240, 246—247, 258, 261, 269, 288, 299—300, 309—310, 319, 331, 334—335, 337—341, 343—354, 356—359, 362—364, 367—374, 379—380, 386—389, 397—398, 400, 403, 407—408, 410—412, 414—429, 431, 434—435, 437, 440, 444, 451—452, 458, 468—469, 472, 474—177, 481, 483, 485, 498—499, 510—520, 522, 524—531, 535—536, 542—543, 546—547, 549, 551, 553—556, 559, 563—566, 568—571, 573—576, 582—584, 586, 588—589, 593, 595, 597—599, 601, 601, 611, 632—638, 640, 642, 648, 651—652, 657, 660—661, 664—665, 668, 670, 672, 674, 712, 759—760, 761, 769, 771—773, 776—777, 779, 782, 788—789, 798—799, 823, 827, 833—834, 863—864, 871, 871, 877—878, 881—882, 888—889, 891—895, 901, 903—904, 908, 915—917, 919—922, 929, 940, 973, 976, 978.

Barneveld (fort), 495—497.

Batavia, 77—83, 88—99, 103—106, 109—112, 115, 118—123, 132, 135, 138—139, 143—150, 156—167, 170—181, 184—205, 207, 209—211, 213—214, 218—219, 221, 226, 228, 231—240, 247—249, 259—264, 269—277, 279, 282—288, 290—297, 299—314, 317, 319—326, 757—758, 760, 762, 764, 766—768, 771—775, 777, 779—780, 782—785, 788—791, 793—795, 797—798, 800—808, 811—818, 820—825, 827—830, 832—835, 837—843, 845—849, 851—856, 858—860, 862—870, 872, 875—876, 878—879, 883—888, 890, 892, 895—896, 898, 900, 902, 904, 907, 910—916, 918—919, 923—924, 926, 929, 931—933, 935—939, 944, 946, 950, 954, 958—960.

Batjan, 50—52, 112, 130, 132, 138—139, 142—143, 242, 246, 256, 317—318, 494—497, 545, 548, 781, 912.

Belgica (fort), 490.

Benauw (?) 239.

Bengalen, 178, 186, 227, 293, 781.

Bengalen (bocht van), 887, 891.

Besi (Poeloe), 510, 514, 553.

Bima, 157, 453, 455, 473, 486, 551, 572, 577, 766.
 Binau, 725.
 Bintang, 157, 168, 188, 198, 239—240, 445, 881, 887.
 Boano, 725.
 Boaya, 115, 141, 245.
 Boceadeiro, 130, 811, 817, 825.
 Boekit, 100, 123, 131, 239.
 Boeroe, 33, 55, 67, 250—251, 317, 503, 724—725.
 Boeton, 337, 501.
 Booi, 724, 727.
 Bordelong, 70—71, 308, 394, 429, 535, 749.
 Borneo, 36, 362, 826, 833.
 Boucherones (de), 502.
 Boyador (knap), 811.
 Brabant (bolwerk), 852.
 Brazilië, 534.

C.

Cabau, zie Kabaoc.
 Caboyna, zie Kabaöna.
 Calderes (de), 546.
 Calicut, 85, 227, 350, 761, 777.
 Cambaya, 212, 227, 917.
 Cambodja, 5—6, 11, 43, 70—71, 74, 100, 157, 167—174, 180, 191, 262, 308, 429, 450, 453, 621, 625,
 677, 719, 792, 796, 845, 848, 855.
 Canton, 154—155, 158, 160—161, 203, 207, 305, 609.
 Capa, zie Kappa.
 Cassini, 220.
 Cecir (Poeloe). 151—152, 158, 834.
 Celebes, 241, 251, 311, 925.
 Ceram, 22, 31, 64, 67, 117, 250, 256, 260, 278, 319, 491, 724, 728—729, 732, 736.
 Ceylon, 178, 180—181, 185—186, 293, 313, 360, 575, 742, 744.
 Ceyt, 725.
 Chaul, 220, 230.
 Cheribon en Cheribonners, 18, 135, 157, 378, 402, 413, 447, 449, 451, 486, 510, 534, 543, 546—547,
 559, 618, 631, 635, 978.
 China en Chineezon, ook in den Maleischen Archipel, 6, 7, 10—11, 15, 24, 26, 29, 41—42, 47, 58—
 60, 71—72, 80, 82, 95, 100—101, 114, 116, 130—132, 138—145, 150—166, 168—170, 173—174,
 179, 183—185, 191—208, 213—214, 232, 240, 245—247, 255—256, 258, 261, 264—266, 269—
 271, 274, 276, 286—288, 290—291, 296—306, 308—311, 317, 320—323, 335—338, 341, 343—
 345, 367, 371, 381, 386, 389—391, 393—395, 897—399, 418—419, 421, 425—426, 429, 437, 441,
 468—469, 477, 509, 511, 514, 516—518, 522, 541, 543, 551—552, 563, 568, 584, 590, 594, 596,
 598, 600, 607, 637—638, 641, 646, 648, 651, 654—656, 668—669, 680—681, 736, 742, 755, 770,
 773, 779, 782, 785—786, 792—793, 795, 800, 808—812, 819, 823—827, 829—830, 832, 831—
 836, 840, 842—845, 848, 850—851, 853, 862, 865—871, 873—875, 879, 881—884, 888, 893—894,
 907, 914—915, 920, 930, 932, 935, 945—946, 956, 958—959, 980, 990, 992, 994.
 Chinchen, 58, 154—156, 158, 160, 173, 203, 207, 298, 305, 306, 389, 636, 809, 959.
 Christenen, 50, 67, 135, 138, 143—144, 146, 217, 252, 278, 476, 493, 578—580, 669, 757, 811, 886—
 887, 924, 972, 996.
 Cochinchina, 6, 42, 59, 60, 157, 203, 296, 391—395, 413, 429, 595, 607, 811, 850.

Comorren (de), 86.

Comorijn (kaap), 74, 76, 85, 90, 180, 187, 209, 350, 742, 744.

Constantinopel, 227.

Coromandel (kust van), 5, 24, 43, 74, 76, 91, 93—94, 97—98, 107, 110, 118, 116, 136, 147—150, 177—178, 181, 185—187, 190, 194, 208, 210, 227, 232, 245, 247, 253, 256, 263, 269, 281—282, 285, 287, 293—294, 297, 301—302, 309—310, 312, 317, 319, 322—323, 327, 332—333, 335, 354, 356, 358, 377, 380, 392, 407—408, 411, 435—436, 456, 468, 512, 528—524, 535—530, 545—546, 561, 574, 576, 580—581, 583—584, 595, 607—608, 613, 616—617, 619—625, 632, 639—640, 613, 649, 675, 677, 749, 753, 756, 766, 770, 779—780, 782—785, 791, 793—794, 798, 820, 834, 845, 851, 854, 858—860, 866—868, 870, 872, 880—883, 887, 890—891, 907, 910, 924, 928, 931, 933, 937, 950—951, 960.

Corvo, 966.

Cotchin, 84, 85, 178, 230, 350, 632.

D.

Daboei en Daboolers, 7, 110, 182, 220, 230, 380, 619—620, 649.

Daffoo, 220.

Delft (kamer), 232, 895—896.

Demak, 506.

Dender, 22, 25, 30, 35, 62, 66, 698, 700, 704—706, 709—711, 713—714, 716—717.

Denemarken en Denen, 3, 7, 75, 111, 227, 303, 316, 526—527, 555, 575—576, 583, 674, 836, 871.

Diamant (punt), 9—10, 678, 754, 852.

Dieppe, 378—388, 402—403, 572.

Dirck de Vries Bani, 912.

Diu, 220, 227.

Duinkerken, 111, 613—614.

Duytsen (= Hollanders), 178, 315, 364, 416, 578, 580, 700.

Dwars in den Weg, 311, 521.

E.

Elpapostih, 49, 250, 729, 731, 736.

Ely, 725.

Ema, 724, 726.

Endeh, 48.

Engano, 977, 519.

Engeland en Engelsachen, 3, 6—9, 16—29, 33, 35, 38—39, 42—43, 53—54, 57—58, 61—65, 68, 75—76, 81, 84, 87—90, 92—93, 107, 109—123, 126, 129—131, 136—142, 145, 150—151, 159, 163, 173, 178—179, 182—184, 187, 191, 197, 202, 210—212, 228—231, 235—239, 241—247, 251, 253—254, 262, 269, 274, 280, 288, 298—299, 303—304, 308—309, 313—316, 320—327, 335—336, 338, 351, 353, 357—358, 361, 366, 369, 371—375, 377, 384, 390, 397—401, 406, 409—411, 414, 417, 420, 424, 434, 437, 440—441, 447, 452, 456, 459, 462, 467—469, 471—486, 489, 491, 493—494, 496, 498—500, 504—512, 514—516, 518—519, 521—523, 525, 527, 531—533, 535—537, 541—542, 547—548, 552—556, 558—559, 562—566, 568—570, 573—575, 582—585, 587—590, 592—594, 597—600, 603—604, 606, 608—611, 635, 637, 641, 643, 646, 648—649, 666, 672, 676—677, 679, 685, 697, 703, 708, 735—736, 740—741, 744, 746, 756, 758—761, 764, 768—770, 773—776, 779—782, 786, 792—793, 809—801, 805—806, 810, 812—814, 819, 825—826, 836, 845—846, 850, 854, 859—864, 871, 873, 877, 882, 892—894, 896, 900—901, 915—916, 919—922, 929—931, 935—936, 946, 961—962, 964, 966, 968, 975—977, 984.

Engelands Eind, 968—969.

Enkhuizen, 10.

Eessen, 725.

Europa en Europeanen, 8, 111, 206, 230, 235—236, 269, 281, 292, 295, 299, 300, 302, 815, 317, 320, 385, 401, 515, 587, 745—746, 759—760, 765, 860, 863—864, 871—872, 879—880, 886, 914, 923, 938, 940—941.

F.

Firando, 57—60, 165—166, 193, 195—197, 202, 204, 265, 311, 341, 365, 501, 519, 760, 856.

Floro, 966.

Formosa, 155, 201.

Frankrijk en Franschen, 3, 6, 8, 75, 109, 111—112, 235, 237—239, 303—304, 313—316, 387—388, 390—392, 397, 407, 414—416, 420, 422—424, 434—437, 525—526, 555, 572, 576, 583, 648, 673—674, 773, 836—837, 871, 939, 961—962, 966

Friesland, 365.

G.

Gale (Punto de), 74, 76, 209, 350, 712.

Gamoelamoe, 39.

Geldria (fort), 181, 335, 820, 858.

Gilolo, 52, 112, 731, 799, 800, 912.

Giri, 100, 123.

Goa, 48, 83—86, 88, 92, 105—106, 139—140, 152, 174, 182, 228—230, 242, 286, 288, 296, 620, 632, 637, 740—741, 755, 757, 759, 761, 767—770, 772—775, 777, 779—780, 782, 789, 823, 832, 896—897, 936.

Geode Hoop (Kaap de), 6, 111, 199, 313, 316, 320, 322, 324, 326—327, 388, 523, 961—962, 961—965. **Goenong Sedajoe**, 583.

Goeserate en Goeseraten, 6, 9, 91, 93, 110, 135, 183—184, 188, 210—212, 229, 262, 350, 424, 460, 545, 572—573, 631, 619, 756, 791—793, 868, 916, 931.

Goloonda, 227.

Goram, 22.

Gowa (op Celebes), 341.

's-Gravenhage, 862, 870, 910.

Grissee, 7, 12, 13, 32, 11—17, 69—70, 100, 239, 296, 357, 428, 501, 503, 505, 509, 523—524, 541, 543, 545—548, 550—551, 560—561, 577, 590, 600, 603, 611, 634, 610, 676, 707, 723, 730, 795, 835, 851, 854, 883—884, 896, 918.

Groot-Banda, 277, 691, 701, 707—708.

Groot-Brittannië, 83, 88, 475, 610.

Guinee en Guineesch, 95, 178—179, 907.

H.

Hainan, 139, 161, 826.

Halong, 724, 726.

Haria, 724, 726.

Harookoo, 724, 728.

Hatalaha, 726.

Hativo, 252, 724, 726.

Hative Ketjil, 726.

Hatoe, 726.

Hatochaha (op Harookoo), 49, 724, 728.

Matoesivel, 725.

Hatoetoloe, 729.
 Hautoena, 725.
 Heidenen, 886, 933.
 Hennelale, 725.
 Hennelatooe, 725.
 Henricus (fort), 103—104, 662.
 Hilatoe, 730.
 Hitoe, 23, 25, 35, 36, 39—46, 62, 116—117, 252, 281—285, 298, 317—319, 338, 456, 491—494, 684,
 707, 715, 721, 723—726.
 Hochieu, 305, 311, 942.
 Hoehoa, 730.
 Hoekoenalo, 726.
 Hoekoerila, 726.
 Hoenoet, 725.
 Hoetoeemoeri, 706, 721, 726.
 Hoewaloi, 49, 721, 729, 731, 736.
 Holalioe, 724, 728.
 Holland en Hollanders, 317, 407, 429, 607, 630, 718—719, 726, 878.
 Hollandia (punt), 766, 852.
 Holloy, zie Hoewaloi.
 Hoofden (de), 112, 236, 238.
 Hoorn, 367, 383, 385, 389.
 Hoorn (kamer), 402, 654, 675.
 Horale, 730.

I.

Ihamahoe, 31, 36, 49, 721, 727, 731, 734.
 Indië en „Indianen”, 22, 55, 73, 76, 83, 88, 93, 122, 141, 166, 172, 179, 188, 203—207, 269, 285—
 286, 288—290, 292, 295—296, 300, 303, 305, 316, 321, 325—326, 359, 361, 388, 412, 439, 448—
 449, 467, 478, 481, 496, 498—500, 555, 569, 577, 587, 592, 596, 598, 605, 635, 671, 703, 716, 734,
 740, 756, 758—759, 762, 776, 790, 793, 793, 797, 887, 886—887, 911, 911, 953, 973.
 Indië (= Voor-Indië), 931, 936.
 Indië (kust van) (= Westkust van Voor-Indië), 227, 231, 231, 350, 761—762, 832, 891, 897.
 Indragiri, 6, 42, 80—81, 99, 100, 107—109, 124, 157, 168—169, 171, 173, 198, 262, 445—447, 512,
 514, 531, 553, 557, 584, 590, 611, 653, 663, 784, 808, 831, 865, 885, 890, 903.
 Indrapoera, 633, 742, 754, 762, 764, 851.

J.

Jacatra, 3—5, 7, 9, 12—14, 18—19, 22, 24, 28, 32—35, 37, 40—41, 43—47, 52—61, 63—66, 69—75,
 77, 177, 300, 332, 337—338, 340—346, 352, 357, 360, 362—367, 369, 376—377, 379, 382—383,
 385—387, 393, 395—401, 404—405, 407, 409—411, 413, 416—418, 420, 422, 425, 427, 431—433,
 436, 438—453, 455—459, 461, 463—465, 467—471, 474—477, 479—485, 491, 498—499, 501,
 504—517, 520—525, 527—533, 535, 537—539, 541—543, 545—548, 550—566, 569—570, 574—
 577, 580, 584—586, 589—598, 600—609, 611—616, 618—621, 623—630, 632—636, 638—642,
 644—647, 649—662, 664—665, 667—676, 678—682, 684—685, 687, 702, 707, 715, 722—723, 730,
 736—737, 741—742, 744, 746, 749—751, 753, 755, 920, 973—981, 981, 989, 991, 995.
 Jacatra (koninkrijk), 899.
 Jambi, 6, 42—43, 70, 73, 75, 77—82, 98—99, 106—109, 121, 148, 157, 168—169, 171, 173, 179, 188,
 192, 197—199, 201, 206, 210, 213, 231, 238—240, 246, 261—262, 269, 296—298, 308—309, 311,

343, 315—316, 318, 361—363, 366, 368, 370—371, 386, 391, 393, 401, 401, 415, 415, 422—423, 428, 424, 446, 450, 153, 161, 167, 508, 512, 514—515, 518—522, 524, 529—531, 535, 544—546, 551—553, 557—559, 563—564, 568, 574, 583—584, 589—590, 595, 611, 637—638, 643, 649, 657, 659—660, 662—663, 667, 742, 751—756, 758—759, 775, 781—782, 785—785, 789, 792, 802—803, 808, 821, 832, 834, 842, 845, 851, 669—870, 872—873, 876, 881—882, 884—885, 887—888, 891—892, 899, 902—903, 907, 910, 914, 916, 922, 924, 943, 955, 958, 960.

Jambi (rivier van), 903.

Japan en Japanners, ook in den Maleischen Archipel, 5, 19, 24, 38, 41—43, 53, 57—60, 72, 130, 132, 138—139, 112—143, 150, 151, 157, 159—164, 166, 169, 191—196, 200, 202, 204, 206—207, 245, 256, 258, 261, 269—270, 288, 296, 298, 302, 308, 311—312, 362—364, 366, 380, 382, 388, 398—399, 400, 403, 412—413, 431, 440, 501, 506, 512, 514, 519, 522, 524, 531, 583—584, 588, 594—597, 600, 605—608, 612, 621, 625, 632, 674—675, 677, 686—687, 695, 698—699, 701, 707, 713, 721, 732, 736, 760, 766, 796—797, 803, 810, 813, 824, 832, 889, 845—846, 849, 856, 897, 926, 939, 952, 955, 959, 988.

Japara, 13, 80, 116, 157, 206, 314, 350—352, 357, 360, 362, 370, 377—378, 402, 406, 411, 413, 420, 428, 438, 446, 448—449, 453, 455, 461, 461, 486, 505—506, 508—509, 511, 534, 560, 600, 618, 610, 643—644, 663, 795, 798, 835, 840, 853—854, 930, 938, 937, 953—954.

Jasques, 90.

Java en Javanen, 9, 13, 20, 34, 35, 80, 123—124, 131, 136, 146, 157, 161, 188, 199, 214, 219, 254—255, 257—258, 264, 275, 301, 306, 326—366, 391, 424, 451, 476—478, 483, 500—502, 511, 514, 517, 535, 541, 543, 548—549, 551, 566, 570, 583, 588, 592, 618, 620, 633, 635, 637, 653, 663, 671, 679, 703, 706, 755, 782, 793, 798, 810, 852, 865, 884, 887, 903, 918—919, 929—931, 973, 976.

Java Mayor, 366.

Java's Zuidkust, 912, 918, 935.

Jentiven, 178.

Johor, 100, 108, 121, 168, 176, 198, 198, 239, 318, 360—361, 415—417, 845, 855, 861.

Jortan, 13, 100, 157, 239, 428, 490, 501, 503—504.

K.

Kabaëna, 684.

Kabaoë, 49, 724, 728.

Kaffers, 419.

Kailolo, 49, 724, 728.

Kaitete, 725.

Kaliamatu, 37, 39, 41, 51, 61, 112, 128, 141, 241, 246, 266—267, 318, 731, 777, 799, 816.

Kainarian, 724, 729.

Kambelo, 250, 253, 317—319, 375, 492, 502, 707, 725, 735—739, 778, 912.

Kampar, 99, 160, 415—416, 865.

Kanaal (het), 236—238, 313, 961—962.

Kappa, 726.

Kariboe, 724, 728.

Karoewa, 729.

Kat (punt de), 10.

Kedah, 186, 620.

Kei-eilanden, 66, 257, 280, 911.

Kendal, 131, 136, 146, 209, 560, 618, 643, 663, 801, 849, 873, 878, 930—931.

Kerkvallei, 961—965.

Kilang, 724—726.

Klingen, 543.

Koedoes, 801.
 Koelor, 727.
 Koen, 728.
 Kombir, 21—22, 62, 700, 704—706, 710—711, 717.
 Korea, 161, 203.
 Kouwer, 250.
 Kowak, 250, 257.
 Krakatau, 311, 589, 962.
 Krawang, 877.
 Krawang (hoek van), 485, 772.
 Krawang (rivier van), 815.

L.

Labotaka, 34, 718.
 Labouwers, 134, 143—144.
 Lahale, 729.
 Lakoei, 21—22, 685, 688—692, 695—696, 699—700, 704—705, 708, 711.
 Lamajuta, 742, 754, 762, 764, 851.
 Lamang, 155.
 Lampongs (de), 351.
 Larike, 318, 502, 724, 726, 942.
 Latea, 724, 730.
 Latoe, 49, 724, 729, 736.
 Layn, 725.
 Leahari, 726.
 Lebelehoe, 725.
 Lenitoe, 728.
 Lequeos Pequenos, 42, 155, 157, 201.
 Lesidi, 61, 67, 250, 725, 735—736.
 Liang, 67, 725.
 Liang (op Ceram), 730, 732.
 Ligor, 70—71, 308, 311, 391, 429, 535, 621, 719.
 Lilibooi, 724, 726.
 Lingga, 168, 188—189, 198, 239—240, 262—263, 855, 883—884, 887—888, 903.
 Lisabata, 67, 724—725.
 Lissabon, 534.
 Loehoe, 31, 37, 39, 43, 50, 54, 61, 67, 117, 250—252, 257, 293, 298, 317—319, 375, 491—494, 499,
 707, 725, 728, 731, 735—737, 778, 786, 912.
 Loemahele, 729.
 Loemaheloe, 724, 729.
 Loemomonj, 730.
 Lojen, 725.
 Lomakayo, zie Roemakai.
 Londen, 244, 592, 863.
 Lontor en Lontoreezen, 21—22, 25—26, 28—30, 33—34, 41, 63, 278, 280, 561—565, 569, 593, 685,
 688, 690—691, 695—696, 700—701, 704—714, 745, 761—765, 818.
 Lopez Gonsalvo, 965.
 Lucipara, 523—524, 549.
 Luçon, 265, 811.

M.

- Macao, 42, 48, 58, 80, 98, 130, 139—140, 144, 152—161, 193, 195, 201, 207, 230, 242, 258, 264, 276, 294, 296, 305—306, 360, 362—363, 393, 395, 484, 632, 638, 643, 662, 781, 800—810, 823—824, 826, 832, 834, 844, 848, 850, 866, 958—959.
- Madagascar, 6, 91, 294, 382—383, 390—391, 777.
- Madjangi, 22, 696, 700, 704—705, 708, 711.
- Madoera, 13—15, 351, 500, 504—505, 507—508.
- Magellaansche Compagnie, 414.
- Mahala, 730.
- Mahchore, 729.
- Makariki, 250, 724—725, 731.
- Makassar en Makassaren, 17, 68, 80, 100, 116, 118, 123, 131—134, 157, 188, 246, 255, 301, 311, 360, 450, 453, 455, 463—462, 492, 501, 504, 546, 620, 632, 643, 662, 737, 795—796, 808, 812—815, 884, 887.
- Makjan, 51, 52, 112, 141, 242, 246, 265, 267, 317, 497, 503, 548, 731—732, 786, 800, 942.
- Malabar (kust van), 7, 76, 93, 182, 209, 231, 350, 584, 632, 637, 639—640, 643, 740, 752, 755, 759, 761, 768—770, 772, 774, 777, 782—783, 793, 887, 891.
- Maladiven (de), 890—891, 931.
- Malajoe, 39, 50—52, 56, 131, 241, 256—247, 263, 267, 270—271, 318, 731, 750, 783, 926.
- Malaka, 7, 42, 48, 72, 77—81, 98—99, 105—108, 110, 151—152, 157, 159, 168—169, 171—176, 180, 186—189, 198, 203, 205, 208, 213, 269—240, 262—363, 296, 308, 362—363, 366, 370, 372, 381, 391, 398, 401, 523, 546, 549, 551, 584, 632, 637—638, 643, 662—663, 741, 750, 751—756, 758, 771, 789, 802, 805, 812, 831, 841, 843, 850, 861—866, 883—884, 887—888, 891—892, 895, 903, 931—932.
- Malaka (straat), 109, 209, 227, 262, 393, 528, 740—741, 762, 770, 783, 788—789, 792, 803, 916.
- Maleiers en Maleisch, 9, 189, 512, 577—578, 580, 716, 728—729, 757, 773, 955.
- Mallomans-eiland, 12, 13, 500, 504, 508.
- Mamala, 725.
- Man (Poeloo), zie Pisang (Poeloo).
- Mandelika, 487—487, 509.
- Manggalagi, 383.
- Maniheloe, 730.
- Manila, 38, 39, 41, 53, 58, 61, 87, 105—106, 130, 138—143, 150, 152, 154—160, 168—164, 174, 179, 193, 195, 208, 213, 232—233, 239—240, 242, 258, 265—266, 269, 271, 288, 296, 305—306, 366, 389, 394—395, 487, 510, 510, 552, 584, 588, 605—609, 732, 736, 760, 776, 789, 795, 803, 810—811, 819, 823—825, 841, 840, 855, 866, 958—959.
- Manipa, 250, 317, 493.
- Marieko, 41, 51, 61, 318, 731, 777, 779, 799, 816.
- Masocelipatnam, 73, 177, 210, 263, 311, 322, 327, 332, 334, 356, 575, 620—621, 801.
- Massapal, 725.
- Mataram, 5, 8, 9, 13, 100, 118, 122, 124, 132, 136, 205, 209, 233, 239—240, 246, 275, 291, 298—300, 303, 378—379, 414, 417, 451, 461, 531, 549, 551, 551—555, 560, 563, 568, 581, 595, 600, 618, 620, 632, 634, 640, 643—644, 662—663, 789, 795—796, 798—799, 801, 804, 813, 833, 835, 840, 876—879, 883, 892—893, 901, 915, 929—931.
- Matelette, 727.
- Mauritius, 141, 353—354, 396, 652.
- May, 730.
- Mayottes (de), 327.
- Melinde, 227, 434.

Middelburg, 870, 952—953.
 Middelburg (kramer), zie Zeeland.
 Mindanao, 54, 115, 141, 149, 245.
 Mocha, 6, 7, 73, 90—91, 179, 182, 184, 191, 218, 229—231, 287, 296, 301, 323, 350, 380, 383, 580,
 583—585, 595, 603, 607—608, 612, 620, 675, 677, 777, 873, 897.
 Molukken (de), 4—5, 16—19, 23—26, 32—38, 41—45, 48—61, 63—70, 73, 91, 112—118, 127—150,
 158, 163—166, 174, 191—195, 208—210, 212, 220, 232, 241—246, 251, 253—256, 258, 261—272,
 274—276, 283, 286—287, 289—293, 296, 298, 300—304, 306, 317—319, 321, 341, 343, 346, 355,
 357, 359, 362—363, 366, 373—375, 378, 383, 400, 406—407, 409, 411, 415, 447, 455—456, 459—
 461, 467, 472—473, 475—476, 481, 489—490, 493—497, 501, 503, 523, 533, 539, 547—551, 563—
 565, 577, 588, 593, 601, 607, 609, 612, 621, 621, 632—633, 610, 612—613, 650—652, 670—671,
 674, 684, 702, 706—707, 720—721, 723, 730—733, 750, 769—770, 777, 779—780, 782—784, 791
 —793, 795—796, 799, 806, 808—810, 812—814, 816—819, 825—826, 830, 835, 860—861, 866,
 894, 902—903, 917, 925—926, 938, 941—943, 950.
 Mont (cabo de), 605.
 Mooren en Moorsch, 26, 37, 49, 50, 53—57, 67, 71, 87, 109—110, 131—135, 177—178, 182, 186,
 217, 227, 230, 248—250, 257, 267, 292—293, 298, 380—381, 421, 431—435, 451—452, 469—470,
 501, 515, 525, 545, 620, 611, 728, 736, 797, 810, 874, 886—887, 928, 933, 973.
 Motir, 51, 52, 112, 141, 242—243, 246, 317—318, 731—732, 912.
 Mozambique, 86, 90, 182, 184, 227—231, 296, 434, 581, 777.

N.

Nagasaki, 42, 195, 202, 362, 393, 395—396.
 Nailaka, 61.
 Nakoe, 726.
 Nahalia, 728.
 Nanking, 161, 203, 359.
 Narela, 729.
 Nassau-eiland, 182, 673.
 Nassau (fort), 15, 21, 23, 26—30, 33, 35, 52, 66, 263, 260, 297, 490—491, 686—693, 695—706, 708,
 712, 714—715, 720—723.
 Nau, 725.
 Nauw van Calais, 313.
 Nederland en Nederlanders, 3, 4, 11, 16, 27, 31, 55, 59, 65, 76, 82—84, 87—89, 92, 98, 111—114,
 118, 122—124, 141, 145, 156, 160, 172, 180—182, 187, 191, 207, 214, 235—226, 228, 235, 237,
 242, 247, 255, 260, 267, 270—271, 273—276, 278, 281—284, 286—290, 292—293, 295—296, 300
 —303, 316, 320, 322, 325—326, 353, 387—388, 391, 414—415, 430, 441, 451, 459, 492, 498—499,
 507, 526—527, 575, 586, 592, 593, 600, 601, 610, 611—615, 621, 635, 641, 671—672, 674—675,
 695, 697—699, 711, 716—717, 733—734, 710, 715—716, 731, 734, 757—760, 761, 773, 780, 783,
 790, 801, 812—815, 827, 833, 837, 839, 846, 859—861, 863—864, 889, 892—894, 897, 915, 919
 —921, 928—929, 936, 941, 946, 956, 978, 957—959, 993.
 Nederlands Indien, 724.
 Neira, 21, 23, 24, 27, 28, 33—35, 256, 630, 681, 687, 689—690, 692, 697, 700, 703—706, 711—715,
 717, 720—723.
 Ngofakiaha, 51, 242—243, 309, 318, 495, 731.
 Noesalaoe, 31, 49, 68, 728, 731, 734, 736.
 Noesanive, 724, 726.
 Nollot, 727.
 Nova Spangia, 58, 265, 365, 795, 817, 825.

O.

Obi, 491—495.
 Oelat, 724, 727.
 Oeliaser, 724, 727.
 Oelosoeri, 730.
 Oerien, 724, 727.
 Oma, 724, 728.
 Onrust, 470, 478—479, 664, 833.
 Ontong Java, 199, 413, 452, 598, 634, 976.
 Orangie (fort), 52.
 Orienten, 886.
 Ormus, 152, 269.
 Ortattan, 21—22, 693, 695—696, 700, 704—705, 708, 711.
 Ouw, 727.
 Ouwen, 729.
 Ouwendender, zie Dender.

P.

Palembang, 6, 11, 42, 70, 78—79, 100, 108, 124, 148, 157, 167—168, 175, 198, 239, 261, 269, 414, 551—553, 563, 590, 621, 625, 639, 662—663, 754—755, 771, 803, 813, 815, 855, 865, 869, 903.
 Palembang (straat), 108, 202, 307, 551—552, 563, 663, 873, 888, 935.
 Paliakato, 75—76, 178, 181, 185, 187, 286, 291, 304, 313, 323, 327, 334, 356, 375, 473, 621—622, 820, 828, 858—860, 928.
 Pamanockan, 788, 829.
 Panderan (bani van), 152.
 Pandjang (Poeloo), 414, 516, 518, 565, 574, 586, 588.
 Paperoe, 724, 727.
 Papoea's, 50.
 Patani, 5—6, 10, 43, 70—74, 100, 124, 139, 150, 167—173, 176, 180, 188, 192, 198—199, 201, 214, 259, 262, 269, 296—298, 307—311, 323, 341—343, 362—364, 393—395, 412, 429, 450, 453, 475, 498, 501—502, 505, 508, 512—514, 518—519, 521—522, 535, 552—554, 556, 566, 571, 583—584, 589, 591—598, 612, 620—621, 625, 632, 672, 675, 677, 748—749, 779, 782, 792, 797, 808, 815, 855—856, 865—870, 872—874, 882, 885, 932.
 Patani (bocht van), 841, 854, 865, 867—868, 872—873, 924, 938.
 Paternosters (de), 502.
 Pauta, 726.
 Pedro Branea, 80, 99, 239—240.
 Pegu, 186, 781.
 Pehoe, 287, 296, 298, 302, 304—306, 311.
 Pelissa, 725.
 Pernambuco, 38, 534, 540.
 Perzië, 86, 88, 90, 93, 96, 183, 212, 230, 269, 296, 550, 584, 770, 777.
 Perzische Golf, 761.
 Pescadores (de), 139, 151—159, 201—202, 207, 261, 276, 809, 826.
 Petapoeli, 334, 356, 621.
 Philippijnen (de), 130, 817, 826.
 Pia, 727.
 Pisang (Poeloe), 62, 66, 716.
 Plymouth, 237. *

Poeloet, 725.

Pontang, 7, 559, 789.

Portugal on Portugeezen, 3, 7, 10, 39, 42, 47—48, 58, 67, 72, 74, 85—86, 92—93, 100, 103—106, 110, 123, 140, 142, 144, 152—153, 155, 159, 161, 164—165, 169, 177—178, 180, 182, 186, 193, 202, 208, 212, 227, 230—231, 239, 271—272, 274, 288, 294, 320, 327, 334, 348, 362, 368, 380, 393, 395, 401, 408, 411, 439—440, 453, 498, 501, 531, 540, 515, 550, 572, 602, 622, 632, 638, 613, 662—663, 736, 740—741, 750, 761, 781, 783, 803, 809, 824, 832, 836, 811, 818, 887, 801, 916, 936, 955.

P'racal (droogte van), 834, 843.

Priaman, 6, 42, 71, 110, 190, 350, 364, 381, 398, 400—401, 408, 428, 472, 516, 533, 535, 553, 561, 568—570, 583—584, 587, 594, 600, 612, 655, 675, 678.

Prinseneiland, 182.

Punto Real, 52.

Q.

Queda, zie Kedah.

Quinam, 6, 59, 157, 203.

R.

Rachado (Cabo), 186.

Redang, 865.

Rovengie (fort), 15, 24, 35, 492.

Robijn (punt), 291, 678, 652.

Roemakai, 49, 724, 729, 731.

Rome, 324.

Roode Zee, 227, 350, 380, 434, 525, 762.

Rosengein, 21—22, 25, 33, 35, 62—63, 66, 260, 277—278, 705—706, 710—711, 716—717.

Rossonive, zie Noesanivo.

Rotterdam (kamer), 208, 313.

Run (Pocloe), 22, 24—25, 33, 35, 61, 119, 137, 146, 256, 260, 277, 280—281, 400, 414, 459, 492, 503, 685, 697, 715—720.

S.

Saboa, zie Saboegoe.

Saboegoe, 41, 50, 51, 55, 112, 128, 141, 244, 266—267, 318, 496, 731, 777, 799, 816, 926.

Sabon (straat), 77—80, 98, 108, 551—552, 632, 613, 619, 658, 662, 751, 756, 762, 771.

Sahaelau, 67, 257, 721, 729, 732.

Salaumete, 725.

Samarassa, 248.

Sambilan (Pocloe), 213.

Samite, 67, 724.

Sammer, 22—23, 62, 66, 119, 696, 700, 704—705, 707—708, 711—712, 720.

Sanchoa, 139, 826.

Sangir-eilanden, 241, 251.

Sangora, 11, 70, 71, 74, 167, 169—170, 173, 180, 192, 296, 298, 307, 341—342, 395, 518, 535, 584, 597, 625, 749, 797, 855.

San Thomé, 473, 622, 624, 753.

Sata Auri, 729.

Sauco, zie Soahockoe.

Saulau, zie Sahaelau.

Schilderstuin, 681.

- Schotten, 3, 763, 767.
 Sebassi (Pooloc), 356.
 Selama, 22, 25, 30, 34—35, 44, 62, 66, 278, 685, 688, 690, 696, 698—700, 704—705, 709—711, 713—714, 716—717, 753.
 Semarang, 447.
 Senalo, 725.
 Sepa, 724—725, 781.
 Seroewawan, 729.
 Siam, 5—6, 10, 43, 46, 59, 70—74, 100, 147—150, 157—159, 165, 167, 169—171, 173—175, 180, 188, 191, 194, 262, 290—298, 307—309, 323, 341, 343, 431, 535, 584, 597, 608, 612, 620—621, 625, 749, 792, 796—797, 832—833, 839, 845—846, 848—849, 854—855, 865, 884, 932, 938—939, 990.
 Siau en Siauers, 713—714.
 Sibi, 729.
 Silebar, 364, 398—399, 638, 648, 742, 754, 762, 764, 851.
 Simo, 726.
 Singapoera, 78, 99, 151, 239, 662, 756, 762, 771, 976.
 St. Helena, 111, 313—314, 961, 963—965.
 St. Malo, 417, 424—425, 431—435, 525.
 Sircheea, 917.
 Siri, 726.
 Sirisorri, 724, 727.
 Soaheekoo, 724—725, 731.
 Soekadana, 5, 36, 43, 45—47, 100, 121—125, 204, 209, 296, 314, 360, 365, 367, 369—370, 405—406, 414—415, 441, 456, 467, 508—509, 523—524, 534—535, 546, 583—584, 590, 612, 621, 626, 632, 651, 723, 748, 804, 838, 866, 873, 878—879, 902—903, 938.
 Soelat, 725.
 Socloe, 501, 503.
 Soenda (atraat), 79, 182, 185, 313, 351, 413, 486, 499, 510—511, 514—516, 519, 523—524, 531, 541—543, 553—554, 561—571, 573—575, 589—590, 597, 600, 632, 637—638, 657, 740—742, 770, 874, 889, 912, 931—935, 962.
 Soerabuja, 100, 121, 239—240, 505, 551, 581, 798.
 Sofala, 90, 584.
 Soja, 724, 726.
 Sole, 730.
 Solor, 14, 24, 34, 47—48, 99—106, 248, 291, 304, 338, 349, 351, 353, 355, 357, 369, 378, 411, 438, 445—447, 453—454, 467, 486, 490, 506, 515, 550—552, 563—564, 577, 581, 602—663, 668, 730, 742, 771, 781, 785, 787—788, 801, 868, 902—903, 911—912, 928, 938, 942—943.
 Somiet, 724, 730, 732.
 Spanje en Spanjaarden, 3, 7, 30, 39, 47, 50—51, 58, 72, 85, 92, 100, 103—106, 110—111, 114, 123, 130, 141—142, 149, 155, 169, 179—180, 186, 209, 227, 230, 232, 241—242, 245, 254, 270—272, 288, 327, 331, 343, 365, 375, 410, 498, 501, 541, 588, 607, 609, 632, 611, 730—731, 736, 809, 817, 832, 853, 891, 946, 991—992.
 Spiritu Sante (caap), 130, 192, 196, 208, 213, 244, 248, 265, 588, 786, 795, 808, 811, 817, 819, 825.
 Sumatra, 826, 831.
 Sumatra (Westkust van), 6, 42, 57, 91, 109—110, 148, 186, 188, 190, 229, 263, 297—298, 309, 319, 321, 323, 361, 372, 398, 427, 537, 539, 566, 583, 587, 633, 637, 649, 673, 742, 754—755, 762, 764, 781, 791, 793, 796, 800, 823, 845, 851, 863, 867—869, 871—872, 875—876, 880—881, 888—889, 891—892, 896, 901—901, 907—908, 911, 916, 938.
 Sunda, 383.

Surate, 5—7, 76, 88, 90—97, 110, 113, 116, 136, 179, 182—184, 188, 190, 192, 194, 206, 210—213, 220, 227—234, 246, 287, 296—297, 301—302, 309—310, 314, 317, 319, 321—323, 327, 350, 362—384, 390—391, 407, 424, 435—436, 456, 460, 467, 471—472, 476, 505, 553, 564, 573, 575, 580, 583—585, 587, 595, 603, 607—608, 612, 617, 620, 675, 677, 762, 770, 777, 791—794, 796, 798, 854, 867—868, 871—873, 875—876, 880—883, 888—891, 895—897, 924, 936, 946—947.

T.

- Tabclolo, 51, 318, 731.
- Tafasotho, 40, 51, 318, 731.
- Tafelbaai, 814, 820—822, 824—827, 961, 963.
- Tafelberg, 964.
- Tagima (straat van), 138, 142.
- Takomi, 41, 51, 246, 318, 731.
- Talahaha, 727.
- Taliabo, 38, 61, 69, 115, 244, 501.
- Tamilaoe, 724—725, 731.
- Tanahara, 419, 425, 533, 543.
- Tangeran, 155.
- Tataren, 142, 162, 203.
- Tatoelahi, 729.
- Tawiri, 724, 726.
- Tegal, 121, 205, 876, 878—879, 931.
- Tegenampatinam, 356.
- Tellucco, 51, 244, 246, 318, 731.
- Tenasserim, 227, 620.
- Tenimber-eilanden, 257, 280, 911.
- Ternate en Ternatanen, 16, 37, 39, 49—56, 112, 128—129, 141—142, 232, 241—244, 250—253, 266—267, 270—271, 293, 317—318, 492, 724—726, 728, 730—731, 734, 736, 778, 799, 800, 816, 926, 942.
- Terra Alta, 351, 378, 502—503.
- Terra Nova (banken van), 313.
- Totoeali, 727.
- Tetoewaka, 727.
- Texel, 363, 544.
- Teyssinkit, 804, 958.
- Tial, 725.
- Tical, zie Tial.
- Tiau, 724, 727.
- Tidore en Tidoreezen, 51, 52, 123, 211, 270—271, 317, 375, 730—731, 799.
- Tihoeiale, 729.
- Tikoe, 6, 42, 110, 190, 864, 866, 898, 400—401, 408, 512, 516, 519, 533, 535—536, 553, 561—566, 568—571, 573—575, 583—584, 587, 594, 600, 612, 619, 653, 655, 669, 675, 678—679.
- Timao (Poeloe), 60, 99, 158, 632, 638, 643, 826, 844.
- Timor, 24, 47, 60, 69—106, 219, 336, 348—349, 351, 378, 402, 409, 411, 445—447, 453—455, 467, 551—552, 563, 584, 662—663, 668, 742, 771, 784—785, 787—788, 902—903, 911.
- Titawan, 728.
- Toeban, 725.
- Tochaha, 724, 727.
- Toeloehoe, 725.
- Toeloeti, 724—725, 731, 736.

Tommelau, zie Tamilaoe.

Toom, 725.

Tsiampa, 139, 151, 625, 834, 841, 843.

Turken, 236, 886.

U.

Ulat, zie Oolat.

Uliasser, zie Oeliaser.

V.

Versche Rivier, 413.

Vlaamsch (ponden), 487.

Vlaamsche Eilanden, 236—237.

Vlissingen, 349.

W.

Wal, 725.

Wailong, 729.

Wajer, 22, 25, 30, 35, 62, 66, 119, 280, 698, 700, 704—706, 709—711, 713—714, 716—717, 720.

Wakal, 725.

Wakasihoe, 67, 117, 724.

Walaha, 730.

Walaja, 729.

Waomi, 729.

Wattamanon in 't gebergte, 730.

Wattamanon in 't lage, 730.

Wauselaha, 725.

Wawani, 730.

Westfriesland (punt), 552.

Wight, 786.

Z.

Zeeland, 629—630, 786.

Zeeland (kamer), 232, 526, 539, 741.

Zeeland (punt), 679, 852.

Zuiderkwartieren, 837.

Zuiderzee (= zee ten Zuiden van Java), 978.

Zuidland en Zuidvaarders, 306, 767, 901, 904, 907—908, 912, 931.

Zwitzerland, 541.

REGISTER DER SCHEPEN¹⁾.

A.

- Aeolus*, 348, 377, 380, 487, 502, 516.
Alickmaer, 99, 107, 240, 311—314, 324, 754, 761—762, 770, 772, 781, 784, 787, 789, 802—803, 821, 835—836, 846—847, 850, 890, 923, 928, 942, 957, 961, 963—964, 966—970.
Amboyna, 14, 99, 103—104, 638, 666, 668, 785, 787, 867, 873, 903, 911—912.
Amsterdam, 8, 35, 36, 39—40, 45, 53, 56, 61, 132, 142—143, 149, 245, 249, 256, 277, 353, 355, 357, 381, 446, 454, 471, 533, 539, 544—545, 548—549, 552, 557, 561, 563—564, 568—569, 577, 581, 583, 586, 591—592, 602, 606, 612, 614, 638, 643—644, 650, 652—653, 661, 665, 670, 672, 674, 676, 680, 685, 687, 707, 712, 715, 720—721, 723, 732, 743—744, 750—751, 775, 820, 829, 890, 896, 898—900, 906, 918, 933, 936—937, 948—949, 957.
Aracan, 14, 23—25, 44, 46—48, 99, 103—104, 730, 782, 785.
Arent, 372—373, 378—379, 401—402, 410, 428, 447, 449—450, 453, 455, 490, 506, 520, 527—528, 532, 535—536, 542—543, 552, 554—555, 568, 577, 580—581, 583, 621, 661, 739.
Arnemuyden, 98, 106, 151, 166, 239, 781, 784, 803—804, 834, 840, 843, 918, 957.
Arnhem, 256.
Attendance (Engelsch), 611, 633, 635, 674, 760; voert, na door de Nederlanders veroverd te zijn, den naam *Vliegende Bode*; zie aldaar.

B.

- Banda*, 344, 347, 353—354, 375—376, 388, 556, 786.
Bantam (Nieuw), 377—378, 405, 407—408, 410, 413, 415—416, 430, 442, 569, 573—574, 576, 587—589, 598—600, 602, 606, 608, 639, 657, 660, 672, 739, 787.
Bantam (Oud), 309, 310.
Batavia, 123—124, 214—215, 225—226, 231, 262.
Beer (Engelsch; door de Nederlanders veroverd), 73—74, 91—95, 151, 166, 232, 542, 553, 562, 566, 571, 573, 575, 589, 595, 597, 637—638, 640, 642—644, 649, 660, 760, 787, 831, 843, 846, 935.
Bergerboot, 362—364, 371, 373, 379, 392, 394, 398, 401, 405, 422—423, 425, 433—434, 441, 465—466, 469, 470, 483, 485—486, 500, 504, 506, 511, 519, 521—522, 531, 552, 562, 566—569, 573, 588, 650, 667, 670, 674, 974, 977.
Bonijt, 185—186.
Borneo, 167—168, 190, 261, 855, 885, 887—888, 918, 922.
Brack, 401, 410, 439, 441, 445, 447.
Bruynvis, 167—168, 854—855.
Bull (Engelsch), 600.

C.

- Cacch*, 65—66, 68.
Ceylon, 69—70, 343—346, 352, 357, 417, 433—434, 438, 467, 486, 501, 504, 509, 524, 546, 549, 552, 554, 558, 590, 611, 638, 643, 662, 768, 775, 787, 802, 851, 854, 883, 900.
Charles (Engelsch), 759.
Cleen Amsterdam, 539, 552, 558, 563, 584, 589, 595, 605, 611, 618, 621, 625—627, 662.

¹⁾ De getallen lager dan 828 verwijzen naar de brieven.

Cleen Enckhuysen, 84, 88—89, 92—93, 95, 248, 305, 331, 337, 415, 742, 779, 834, 866, 873, 879, 904, 907—908, 912.

Cleen Erasmus, 313.

Cleen Hollandia, 366, 369, 401, 406, 409—411, 415, 433, 444, 451, 453—454, 483, 493, 501—502, 505—506, 508—509.

Cleen Middelburgh, 344—345.

Cleen Tholen, 190, 193, 196—197, 199, 203—205, 208, 213, 232, 862, 865, 867—870, 872, 880, 923.

Cleen Vlissingen, 394, 398, 428, 443, 456—457, 486.

Cleene Jeems (Engelsch), 197, 235—236, 769, 900, 935.

Clove (Engelsch), 759.

D.

Defense (Engelsch), 760.

Delfshaven, 199, 208, 214, 232, 240, 247, 253, 311—314, 870—871, 874, 882, 885, 895—896, 923, 928, 942, 949, 961, 964, 966—968.

Delft, 15, 33, 35, 40, 59, 61, 63, 151, 166, 282, 401—405, 441, 465, 468, 473—474, 482—483, 486—488, 515, 572, 590, 601, 603, 607, 627, 653, 673, 676—677, 683—684, 691, 707, 712, 721, 733, 737—738, 748, 762, 771, 828—829, 840, 846—847, 898, 902, 974—975. — Prijs van dit schip: 461, 467, 509, 590.

Delft (Oud), 813, 905—906, 938—939, 948.

Diamant, 79, 214—215, 225—226, 231, 762, 859.

Diamond (Engelsch), 84, 88—89, 92—93, 95, 139, 759, 769, 779.

Dolphijn, 28, 72, 229, 360—361, 458, 486, 535—536, 547—548, 552, 568, 589, 611, 653, 657, 662, 742—743, 748—749, 803, 821, 839, 847, 851, 907—908, 917—918.

Dordrecht, 74, 94—97, 180, 187, 208, 217, 502, 533, 535—536, 539, 541—542, 548, 552, 555—556, 562—564, 566, 568—570, 572—575, 581—582, 587, 617, 640, 653, 658, 733, 754, 898, 923, 940, 947.

Dragon (Engelsch, door de Nederlanders veroverd), 37, 40—41, 563, 566—568, 573, 596, 605, 608, 611, 617, 629, 633—635, 648, 650, 655, 660—661, 665—667, 670, 674, 680, 685—686, 707, 712, 715, 760, 771, 788, 815—816, 834, 846, 878, 889, 902—904, 908, 936.

Dragonsclau (Engelsch), 26, 61, 64, 84, 88—89, 92—93, 95, 139, 648—649, 779.

Duyfken, 257, 391, 546.

E.

Edam, 208, 232, 253—254, 259—260, 273, 277, 870, 881, 903, 911, 914.

Eendracht, 53, 57, 61, 66, 113—114, 128, 130, 132, 135, 140, 209, 232, 256, 408, 410, 412, 443, 448, 582, 603, 607, 611—612, 617, 614, 653, 658, 672, 683, 707, 753, 784, 791—792, 801, 808, 811, 813, 816, 818, 820, 823, 849, 919, 977.

Eenhoorn, 29, 32, 40, 43—47, 61, 147—150, 249, 259—260, 266, 269, 274—275, 277, 283, 407—408, 412—413, 433, 438, 451, 524, 527, 529, 544, 591, 612, 683, 686—689, 707, 712—713, 721, 743, 755, 832—834, 855, 917, 919, 926—927, 957.

Enckhuysen, 33, 36, 41, 59, 61, 151, 166, 209, 232, 311—313, 362—366, 379, 381—385, 399, 402—403, 405, 408, 410—412, 432, 445, 447, 450—451, 456, 462, 523, 528, 596, 602, 666—667, 670, 674, 680, 683—684, 689, 707, 712—713, 721, 828, 843, 846, 898.

Engel, 60, 155, 353, 355, 406, 409, 411, 460, 463—464, 467, 471—474, 476—477, 479, 482—483, 488, 491, 500, 506, 514, 519, 522, 531, 552, 557, 566—567, 607, 922.

Erasmus, 940.

Esprance (Fransch), 673—674.

Expeditie (veroverd Engelsch), 564, 566, 573, 581, 588, 760.

F.

Firando, 159, 165—166, 175, 767, 787, 832, 839, 841, 845—846, 848, 872, 939.
Fortuyne, 364, 366, 368, 373, 378—379.

G.

Galliasse, 151, 166, 232, 362—365, 382, 393—395, 400, 405, 519, 546, 568, 571, 573, 581, 585, 608, 612, 823, 829, 843, 846—847, 865, 895.
Gelderlandt, 331, 353, 738.
Globe (Engelsch), 126—127, 131, 215.
Goede Fortuyne, 84, 88—89, 92—93, 95, 99, 103—104, 139, 413, 416—418, 420—421, 423—424, 429, 443, 457, 465, 525, 582, 613, 627, 629, 633, 638—640, 642—643, 645, 648, 650, 656, 664—665, 668—670, 674, 676, 755, 759, 761, 765, 770, 772, 779, 785, 787, 794, 917, 937.
Goede Hope, 613, 645, 905, 957.
Goes, 331—335, 354—356.
Gorcum, 199, 201, 208, 214, 232, 253, 308, 870, 872—873.
Gouda, 107, 125—126, 132, 232, 794—795, 802, 807, 821, 828, 831, 838—840, 842, 905, 918, 922, 940, 947.
Gouden Leeuw, 94—95, 147—150, 177, 182, 187, 206, 208, 210, 213, 232, 240, 261, 380—381, 408, 466, 469, 473, 477, 479—483, 487—489, 500—501, 506, 516—517, 520—521, 531—533, 535, 537, 540, 543, 545, 602, 613, 672, 723, 756, 761, 767, 770, 772—774, 779, 781—784, 802, 829, 833, 847, 860, 862, 864—865, 872, 874, 883—885, 888, 905, 907—908, 914, 934, 938, 964—965, 977.
Groene Leeuw, 14, 78, 334, 348, 350, 352, 410, 413, 415, 438, 448, 450, 453, 455, 490, 506, 520, 525, 527, 529, 535—536, 542—543, 552, 554, 563—564, 606, 625, 661—663, 666—668, 781, 801, 821.
Groningen, 80, 99, 106, 151, 166, 232, 662—664, 666—668, 753—754, 759, 768, 775, 784—785, 789, 839—840, 843, 846, 906, 910.
Groote Jeems, zie Royal James.

H.

Haen, 74, 77—79, 81, 98, 106, 151, 166, 232, 771, 813.
Haerlem, 304, 306, 544, 557, 566, 571, 573, 591, 601, 605, 649, 683, 722, 743, 753, 803, 936, 951, 955, 958, 977—978.
Halve Maen, 351, 362, 398, 428, 775.
Harinck, 229, 257, 305, 311, 762, 764, 840, 851, 853—854, 907—909, 912, 918.
Hart, 15, 21, 32, 44, 61, 84, 88—89, 92—93, 95, 139, 368—369, 373—374, 376, 465, 471, 486, 500, 506—507, 514—517, 519, 524, 562, 569, 571, 573—575, 585, 589—590, 594, 597, 600, 649, 653, 669, 674, 684—685, 688—692, 707, 732, 737, 642, 755, 779, 787, 977—978.
Hasewint, 109, 171, 174, 198, 238, 257, 305, 313—344, 348, 350, 771, 788—789, 899, 901, 904, 907—908, 912, 918.
Hermitage (Fransch), 238.
Heusden, 199, 228—229, 232, 234, 253, 870, 871—875, 883—884, 896—897.
Heylbot, 25, 40, 48, 45, 46, 61, 116, 723.
Hollandia (Nieuw), 13—15, 23, 28—30, 35, 36, 39—40, 43, 46, 61, 70, 106, 111, 116, 132, 232, 668, 670, 674, 676, 680, 682—684, 686—693, 695—699, 701—702, 705—709, 712—716, 718—723, 737, 740—741, 766—767, 778, 785, 790, 940, 977.
Hollandia (Oud), 331, 360, 373, 378, 465, 502, 739.
Hoorn (Nieuw), 596, 831, 839, 846, 949.
Hoorn (Oud), 365, 372—373, 377, 379, 388, 398—399, 401, 405—409, 448, 462, 464, 489, 491, 500, 506, 520—521, 524, 540, 549, 552, 554—555, 561, 583—584, 590, 974, 977—978. — Prijs van dit schip: 552, 555.

Hope, 333—334, 342, 582, 614, 820, 823, 957.

Hope, (Engelsch), 759.

Hope, (jonk), 832—833, 933, 937.

J.

Jacatra, 106, 202, 362—363, 385, 398—399, 415, 418, 425, 429, 433, 445, 450, 626, 743, 884, 887—888, 923.

Jager, 409, 411, 433—434, 439, 450, 463—464, 467, 477, 482—483, 486, 490, 500—501, 503, 506, 508, 517, 519, 521—522, 531, 558, 587, 589, 653, 662, 750, 771, 874, 974, 978.

Jambi, 263, 362, 367—368.

Jecms, zie Royal James.

Jortan, 78, 415, 458, 461, 467, 693—694, 698, 661—662, 668, 766, 787.

L.

Leeuw met Pijlen, 355, 388, 395, 488, 528, 534, 550, 557, 568.

Leeuwinne, 130, 133, 137, 143, 145, 147, 187—188, 191, 196, 199, 232, 235—236, 246, 313, 779—780, 820, 831, 862, 864, 866, 873—874, 832, 885, 899, 895—896, 900—902, 909, 934, 940.

Leyden, 7, 11, 43, 182, 314, 319, 321—322, 324—326, 669—670, 673—674, 676, 680, 808, 823, 838, 846, 859, 919.

M.

Macassar, 336.

Mackrel, 314.

Maccht van Dort, 388.

Malabar, 213, 382, 891—892, 895.

Mane (Nieuwe), 417, 420—421, 583, 585, 587.

Mane (Oude), 53, 57, 204, 241, 265, 352, 360, 938.

Marguerite (Fransch), 387, 391, 402—403.

Mauritius, 8, 208, 232, 249, 258, 257, 261, 264, 307, 311, 313—314, 321—322, 324—327, 356—358, 405, 412, 450, 456, 458, 460, 465, 471—474, 488, 540, 541—515, 550, 564, 569, 601, 668—670, 674, 681, 683, 743—744, 748, 786—787, 838, 870, 881, 896—897, 902, 912, 918, 924, 927—928, 934, 942, 947, 949, 957—958, 960—970.

Medenblick, 95, 132, 232, 314, 319, 321—322, 638—640, 642—643, 649, 682, 956.

Middelburgh, 11, 106, 111, 132, 232, 314, 336, 352, 360, 365, 370, 382—387, 390, 442, 450, 458, 470, 488, 534, 585, 742, 753, 762, 778, 781, 785, 790, 802, 838, 841, 859, 889—890, 910, 940.

Montmorency (Fransch), 387—388, 391, 402—403.

Morgensterre, 82, 84, 88—89, 92—93, 95, 112—114, 116, 118, 249, 457, 489, 495—497, 500—501, 506, 509, 517, 519, 521—522, 531, 552, 556, 566—567, 569, 572—574, 581, 588, 625, 676, 742, 755, 759, 761, 773, 779, 791, 904.

Munnickendam, 208, 232, 241, 253, 259—260, 263—264, 272, 870, 881, 903, 925.

Muyden, 40—41, 43—47, 61, 305, 723, 828.

Muys, 106, 124, 177, 185, 187, 208—209, 801, 838, 851, 854, 858.

N.

Nacrden, 94—95, 97, 132, 232, 314, 319, 321, 831, 842, 905, 909, 940, 949.

Nassau, 336—337, 349—352, 380, 386, 406, 410, 413, 415, 466—467, 473—474, 493—494, 500, 506, 515—516, 523, 525, 527, 531, 557, 572, 576, 613, 618, 668, 900, 952, 974, 977. — Prijs van dit schip: 493.

Nassau (veroverd), 534—535, 537—538, 552, 563—564, 568, 573, 584, 589, 617, 625—626.

Neptunus, 352, 357, 370—372, 379—380, 400, 405, 410, 412, 416, 418, 419, 456, 459, 461—464, 473,

489—491, 493, 500, 502, 506, 514, 516—517, 523—524, 535, 540, 563, 566, 571, 573, 584, 588, 662, 788, 823, 889, 902—903, 908—909, 916—917.

Noorthollandt, 69—70, 84, 88—89, 92—93, 95, 139, 717, 759, 767, 770, 772, 779, 823.

Nossa Senhora de Pena de France (Portugeesch), 841.

Nossa Senhora de Remedio (Portugeesch), 841.

Nossa Senhora del Rosario (Portugeesch), 841.

O.

Orangie, 33—35, 38, 41, 59, 61, 66, 115, 249, 263, 305, 388, 401, 416, 676, 686—687, 689, 702, 707, 712, 721, 898, 917, 938, 951.

Orangieboom, 109, 189, 232, 354, 396—398, 400—403, 418, 430, 442, 454, 530—531, 558, 560—561, 563, 571, 576, 581—582, 591, 602, 750, 772, 775, 788—789, 791, 835—838, 841—842, 906, 910, 923, 940, 948—949.

P.

Palsgraef (Engelsch), 961.

Pallana, 375, 378.

Pegu, 75, 142, 147—150, 273, 827, 830—831.

Pera, 41, 45, 64, 66, 254, 256, 740.

Postpacrt, 12—13, 40, 77—79, 81, 93, 106, 167—168, 172, 192, 201, 406, 438, 441—442, 585—538, 566, 571, 573, 591, 600, 603, 605, 612, 644, 649, 653, 655, 702, 707, 713, 715, 716, 749, 751, 756, 768, 771, 792, 829, 842, 854—855, 872, 933, 937.

Provintien (Geunieerde), 353—354, 442, 489, 591, 619, 652, 771.

Purmereut, 199, 214, 238, 240, 263, 792—793, 803, 885, 899, 910.

R.

Robijn, 214—215, 225—226, 231.

Rose (veroverd Engelsch), 566.

Rotterdam, 337—339, 344, 351—358, 487, 739.

Royal Anne (Engelsch), 84, 88—89, 92—93, 95, 139, 769, 779.

Royal Exchange (Engelsch), 23, 25—26, 28, 33, 81, 88—89, 92—93, 95, 139, 228, 655, 759, 769, 779.

Royal James (Engelsch), 60, 506, 760.

Rubin (Engelsch), 26, 33, 131, 245, 685.

S.

Salomon (Engelsch), 519, 760, 768.

Sampson (Engelsch, door de Nederlanders veroverd), 10, 90, 93, 139, 179—180, 182—184, 192—193, 199, 200, 203, 208, 210—213, 229—230, 232, 309, 552, 556, 566, 569, 571, 573, 589, 591—598, 600, 672, 674, 677, 760, 853, 867, 869—871, 873—875, 880, 957.

Schiedam, 28—29, 40, 45, 73—74, 76, 94—95, 116, 179, 187, 208, 232, 313, 651, 684, 686—687, 689, 706, 712, 715, 723, 741—742, 744, 749, 902, 905—906, 909.

Schoonhoven, 109, 232, 314, 319, 321—323, 327, 682—683, 771, 831, 835—838, 841—842, 909, 910.

Sincapura, 190, 193—199, 202—205, 208, 213, 232, 802, 805, 867—870, 872, 880.

St. Cruz (veroverd Portugeesch), 151, 166, 232, 803, 805, 821, 837.

St. Ignatio (veroverd Portugeesch), 841.

St. Laurens (veroverd Portugeesch), 151, 166, 213, 305, 802, 805, 831, 843, 873, 878—879, 891—892, 895.

St. Louis (Fransch), 416—417, 419, 421, 424, 434—436, 438.

St. Michiel (overgenomen Fransch), 265, 416—417, 419, 421—422, 424—425, 434—438, 444—

446, 459, 461—464, 473, 496—497, 500, 504, 506, 520, 525—526, 533, 536, 544, 547, 550—551, 583, 759, 939, 974—975, 977.
St. Nicolaes (veroverd Portugeesch), 151, 166, 232, 812—813, 846—847.
Solor, 99, 103—104, 785, 867, 884.
Sonne (Nieuwe), 10, 349, 352, 572.
Sonne (Oude), 477, 482—483, 485—487, 489, 492, 500—501, 504—507, 520, 523—524, 535—536, 542—543, 552, 562, 566, 573, 584, 586, 597, 612, 626, 633, 638, 648, 650, 670, 674, 766, 834, 977.
Speedwell (Engelsch), 760.
Sterre, 317, 350—352, 356, 373, 378, 446, 504, 608, 954.
Sterre (veroverd Engelsch), 531—532, 535—537, 566—567, 569, 571, 573—574, 588—590, 619, 629, 633, 635, 650, 685, 977.
Supply (Engelsch), 116, 127.
Swaen (veroverd Engelsch), 122—123, 130, 164—165, 583, 607, 760, 803, 827.
Swarten Beer, 98, 106, 171, 174, 197—198, 201, 209, 214, 239, 458, 466, 470, 524, 596, 781, 872, 933, 937.
Swarten Leeuw, 331, 362—363, 379, 388—389, 391—395, 399, 405, 412—413, 417, 419, 423—424, 429, 432—433, 442, 453—454, 456, 465—466, 475—476, 484, 486, 491, 498, 507, 517, 520—521, 523, 539—540, 560, 571, 585—586, 672, 738, 939.

T.

Ternate, 36, 45, 607, 612, 614, 651.
Tholen, 59, 147—150, 187, 189, 220, 263, 282, 433, 442—443, 446—447, 464, 545, 551—555, 562, 566, 573, 589—590, 597, 600, 603, 611, 621, 625, 668, 683, 787, 802, 832—833, 837, 841, 847, 861, 863, 890, 905, 908.
Timor, 248, 903, 911—912.
Trouwe, 309, 377—378, 385, 430, 465, 470, 473—474, 489, 493—497, 500—501, 503, 506, 508—516, 518—520, 535—536, 549, 552, 573, 591, 607—609, 612, 653, 738, 934, 939, 974, 977.
Tijger, 14, 106, 171, 198, 232, 409, 411, 439, 442, 444—448, 508, 511—543, 547, 552, 563—564, 661, 663, 666, 668, 801.

U.

Unity (Engelsch), 187, 208.
Utrecht, 388.

V.

Valck, 65, 99, 103—104, 229, 248, 261—263, 305, 370, 372, 398, 401, 403, 432, 454, 473, 482—483, 488, 785, 788, 867—868, 911, 914, 923, 949.
Veere, 331, 357, 458, 471, 487, 614, 653, 898, 953.
Victoria, 98, 106, 151, 166, 232, 771, 834, 843.
Vliegende Bode, 12, 44, 46, 618, 657, 670, 676, 688—689, 705, 715.
Vlissingen, 353, 362, 448, 454, 458, 560, 571, 614, 738.
Vos, 167—168, 171—172, 192, 201, 305, 413, 490, 501, 854—855, 872.
Vredc, 208—209, 232, 263—261, 272, 274—275, 312, 612, 614, 616—617, 619, 626, 644—645, 820, 829, 870, 903—904, 907—908, 910, 916, 919, 924—926, 955.

W.

Walcheren, 191, 196, 199, 208, 214, 232, 238, 240, 253, 261—262, 311, 313—314, 324, 379, 408—410, 412, 562, 572—573, 588, 629, 639, 643, 649—650, 652, 822, 867, 870, 873, 881—885, 891, 899, 903, 908, 923, 928, 934, 942, 948, 961, 963—964, 966—968.
Wapen van Amsterdam, 12, 352—353, 362, 370, 382—383, 385, 399, 406, 409, 411, 413, 433, 448, 450, 454, 457—458, 461, 468, 466, 477, 482—483, 485—486, 488—489, 500, 503—504, 506, 516

- 517, 520, 535—537, 539, 543, 548—549, 552, 559—561, 583, 613, 639, 613, 652, 663, 670, 674, 676, 679, 684—688, 702, 722, 788, 974—975.
- Wapen van Delft*, 116, 118, 133, 240, 249, 254, 261—262, 309, 762, 765, 767, 784, 802, 823, 842, 890—896, 903—904, 907—909, 914, 927—928, 942, 947, 958.
- Wapen van Enckhuysen*, 7, 43, 132, 314, 317, 319, 321—322, 326, 653—655, 657, 660, 664—666, 668—670, 674, 766, 831, 909—910.
- Wapen van Haerlem*, 486, 500, 506, 520, 535—536, 539. — Prijs van dit schip, 500.
- Wapen van Hoorn*, 208, 232, 253, 668—670, 674—675, 679, 755, 774, 870, 881, 903, 910, 958.
- Wapen van Jacatra*, 41, 66, 684, 707, 713, 721—722, 789.
- Wapen van Rotterdam*, 199, 232, 253—254, 257, 263—264, 269, 274—276, 870, 881, 897, 902, 912, 918—919, 935.
- Wapen van Zeelandt*, 84, 88—89, 92—93, 95, 139, 393—394, 398, 401, 412, 430, 442, 445, 455, 470, 525—526, 535—536, 538, 551, 562—563, 566, 571—573, 576, 589, 592, 601—603, 607—608, 612, 619, 645, 683, 739, 748, 755, 759, 761, 766, 770, 772, 779, 781, 841, 905, 909, 918, 952, 957.
- Weesp*, 41, 90, 93, 139, 182, 184, 192, 208—213, 228—229, 231, 234, 880, 889—891, 896—897.
- Westcappel*, 99, 103—104, 198, 305, 782, 785, 867, 869.
- Westvrieslandt*, 107, 125—126, 132, 232, 382—388, 390, 392, 397, 399, 418, 430, 433, 438, 453, 457, 462, 466, 534—540, 549, 552, 556, 562—564, 571, 574, 579, 581—582, 591—592, 609, 613, 617, 625, 742, 779—780, 782, 786, 790, 794—795, 803, 807, 821—822, 828, 831, 838—839, 848, 905, 909, 940, 950, 957.
- Witte Beer*, 111, 208, 232, 237, 253, 312, 354—355, 378—379, 407—408, 410, 420, 422, 425, 430, 444, 446, 454, 456—457, 462, 465—466, 545, 572, 575, 582, 589, 595, 601, 608, 617, 627, 640, 766, 870, 917, 949.
- Witte Leeuw*, 344, 432, 465.
- Woerden*, 199, 208, 232, 253, 263, 870, 884, 887—888, 952.

Z.

- Zeelandt (Nieuw)*, 24, 35—36, 40, 46—47, 50, 53, 56—57, 61, 66, 161—165, 193—194, 208, 210, 256, 282, 312, 323, 402, 431, 438, 443, 450, 465, 488, 535—537, 566—567, 571, 575, 587, 591, 596, 607, 612, 614, 616—617, 619—620, 622—623, 625, 642, 682, 707, 713, 720—721, 732, 744, 754, 791, 820, 847, 872, 874, 890—891, 900, 923, 933, 937, 939, 948.
- Zeelandt (Oud)*, 338—339.
- Zeewolff*, 3, 33, 36, 38, 41, 45, 59, 116, 118, 241, 253, 258, 438, 440, 445, 451, 457, 463, 465, 486, 506, 519, 527, 529, 533, 535—536, 573, 580, 589, 594, 597, 674, 702, 707, 721—722, 751, 758, 784, 852, 898, 978.
- Zierickzee*, 3, 35—40, 45, 53, 56, 61, 113, 151, 166, 232, 413, 416, 423—425, 428—429, 431—432, 434, 443—445, 458, 462—463, 466, 470, 556, 560, 669—670, 674, 680, 686—687, 699, 707, 720—723, 732, 738, 754, 762, 788—789, 792, 801, 820, 843, 846—847, 899, 905, 909, 923, 939.
- Zuyder Eendracht*, 376—377, 383—386, 389—391, 417, 422, 443, 450, 458—459, 461—464, 473, 489, 493, 500—501, 504, 506, 516, 523—524, 535—536, 549, 552, 566, 571, 573—574, 581, 589, 595, 600—601, 605, 661, 974—975.
- Zuythollandt*, 84, 88—89, 92—93, 95, 139, 753, 755, 759, 761, 770, 772, 775, 779, 822, 842, 918.

DRUKFOUTEN EN VERBETERINGEN.

Bl.	88 regel	19 v. b. <i>staat</i> :	12 October;	<i>lees</i> :	11 October.
"	125 "	12 v. b. "	: Gouverneur;	" :	Gouwenact.
"	126 "	5 v. b. "	: Stalings;	" :	Stulingh.
"	126 "	6 v. b. "	: fiscaal;	" :	fiscael.
"	126 "	12 v. b. "	: Stalings;	" :	Stulingh.
"	151 "	17 v. b. <i>schrab de komma achter Jacobsz.</i>			
"	151 "	17 v. b. <i>staat</i> :	Engelse schipper;	<i>lees</i> :	Engelen, schipper.
"	293 "	1 v. o. "	: de scheopen;	" :	als de scheopen.
"	331 "	13 v. b. "	: Hoorn;	" :	Hanton.
"	337 "	14 v. b. "	: watter;	" :	watten.
"	315 "	18 v. b. <i>plaats achter Egbertsz. een komma.</i>			
"	355 "	17 v. o. <i>staat</i> :	uytte;	<i>lees</i> :	uytto.
"	359 "	16 v. o. "	: aengelegen;	" :	aen gelegen.
"	415 "	18 v. o. "	: indispositie;	" :	in dispositie.
"	467 "	10 v. b. "	: Jan;	" :	Thijs.
"	588 "	19 v. b. "	: Cras;	" :	Craen.
"	631 "	4 v. o. "	: definitive;	" :	definitive.
"	680 noot ²⁾ , regel 2	" :	overgeschrevn;	" :	overgeschreven.
"	683 opschrift	" :	Amboyna;	" :	Caboya.
"	684 "	" :	Amboyna;	" :	Caboya.
"	684 regel 7 v. b.	" :	Amboyna;	" :	Caboya.
"	686 "	1 v. b. "	: Loots;	" :	Cloots.
"	689 "	15 v. o. "	: Compagnie;	" :	compagnie.
"	692 "	11 v. b. "	: generael;	" :	Generael.
"	716 noot ¹⁾ , regel 1 <i>achter</i> ongefolieerd. — <i>vul in</i> :	Origineel. —			
"	718 noot ¹⁾ , regel 1 "	ongefolieerd. — " "	: Origineel. —		
"	720 noot ¹⁾ , regel 1 "	ongefolieerd. — " "	: Origineel. —		
"	737 regel 8 v. o. <i>staat</i> :	Bucuoy;	<i>lees</i> :	Bucquoy.	
"	741 "	19 v. b. "	: in dien;	" :	indien.
"	751 "	11 v. b. "	: siampian;	" :	siampan.
"	753 "	15 v. o. "	: 15] reael;	" :	5½ reael.
"	761 "	15 v. b. "	: custe;	" :	Custo.
"	761 "	8 v. o. "	: custe;	" :	Custe.
"	762 "	7 v. b. "	: custe;	" :	Custe.
"	780 "	8 v. b. "	: vertreken;	" :	vertreeke.
"	1001 "	17 v. b. "	: goekoopore;	" :	goedkoopere.
"	1002 "	7 v. b. "	: weyninch;	" :	weynich.
"	1002 "	3 v. o. "	: gouveureur;	" :	gouverneur.
"	1004 "	19 v. o. "	: bij;	" :	hy.

Hantum, op bl. 331, staat voor Hantum (in Friesland); — Caboyna (bl. 383—384) is het eiland Kabayna bij de Z. O. punt van Celebes.

De schippers Jan Claesz. en Coert Geurtsz. (personenregister op Claesz. en op Geurtsz.) zijn dezelfden als Jan Claesz. Oly en Coert Geurtsz. Visscher (personenregister op Oly en op Visscher).

